

JÚ¹ CHÚ³² QUIOH²¹ JESÚS
TSÁ² LÍN³ CRISTO

**El Nuevo Testamento
en el chinanteco de Sochiapan**

La Liga Bíblica

Las Sagradas Escrituras para Todos

El Nuevo Testamento
en el chinanteco de Sochiapan

La Liga Bíblica primera edición 1986 [cso]
La Liga Bíblica versión electrónica 2009

Publicado por
© La Liga Bíblica 1986

Se permite copiar, distribuir y comunicar públicamente esta obra bajo las siguientes condiciones:

- Reconocimiento. Reconozca a la Liga Bíblica los derechos que tiene en la impresión o distribución de esta obra, deslindándola de responsabilidad alguna por cualquier uso que se le de a la presente publicación.
- No comercial. No puede utilizar esta obra para fines lucrativos.
- Sin obras modificadas. No se puede alterar, transformar o generar una obra a partir de ésta.

Aclaraciones Sobre el Alfabeto Chinanteco

Las letras del alfabeto chinanteco son:

a b c ch d e ë g h i i j l m n ñ ng o p q r s t u y z

Hay tres niveles de tonos en el idioma chinanteco:

tono alto [1], tono mediano [2] y tono bajo [3].

Ejemplos:

lo ¹	burro
lo ²	nopal
lo ³ (tsú ²)	piel (de él)

Algunas palabras llevan dos números para indicar que el tono pasa de un nivel a otro.

Ejemplos:

ta ²¹	trabajo
ta ³²	escalera
tiau ¹³ (jnoh ¹)	podremos (nosotros)
tiau ²³ (jnoh ¹)	podemos (nosotros)

Las sílabas que llevan acento escrito (´) se pronuncian con más fuerza que las sílabas sin acento.

Ejemplos:

gau ³ (jnoh ¹)	(nosotros) dos
gáu ³ (jnoh ¹)	(nosotros) tres

lau¹³ (tsú²) comprará (él) [una cosa usada]
láu¹³ (tsú²) bigote (de él)

hia³² brota [una planta]
hiá³² brotará [una planta]

jah¹ tenate
jáh¹ mosca

Aunque en español la **h** no se pronuncia, en chinanteco la letra **h** representa un corte de voz o pausa glotal.

Ejemplos:

ja³² araña
jah³² puño

to² metate
toh² abeja

láu² piel
hláu² peña

ma²¹ (tsú²) alimento (de él)
hma²¹ pescado seco
hmah²¹ plaza o mercado
mah²¹ cesto [hecho de la cáscara de un tipo de calabaza no comestible]

Cuando la letra **j** vaya seguida de la letra **l**, se deja salir el aire por la boca antes de pronunciar la letra **l**, y cuando la letra **j** vaya seguida de las letras **m**, **n**, **ñ**, y **ng**, se deja salir el aire por la nariz antes de pronunciarlas.

Ejemplos:

jliu³² torcido jñéi² frijol
jmah² tomate jngih³ (tsú²) matará (él)
jnie² nube

La letra **n** al final de la palabra o sílaba representa la nasalización de la vocal; es decir, que se deja salir el aire por la nariz al mismo tiempo que se pronuncia la vocal.

Ejemplos:

ja ³²	araña	to ²	metate
jan ³²	hielo	ton ²	espina

Pero las sílabas que empiezan con una consonante nasal, como la **m**, **n**, **ñ**, y **ng**, no necesitan una **n** final, porque con estas letras ya se está indicando que la sílaba está nasalizada.

La letra **b** se pronuncia como la **b** de labio, nunca como la **b** de bien.

La letra **d** se pronuncia como la **d** de lado, nunca como la **d** de dolor.

La letra **g** se pronuncia como la **g** de lago, nunca como la **g** de gota.

Cuando las consonantes **l**, **n**, **s**, y **t** vayan seguidas de dos vocales, y la primera de ellas sea la vocal **i**, no se pronuncia esta letra **i**, sino que se presiona más con la punta de la lengua el paladar de la boca y luego se pasa a la siguiente vocal. La combinación de **s** con **i** se pronuncia como la **ch** del español, aunque mucho más suave.

Ejemplos:

lá ³	elote	se ¹ (jná ¹³)	echame (a mí)
liá ³	trampa	sie ¹	yuca
ná ¹	yo	táu ²	plátano
Niá ¹	Ignacio	tiáu ²	blanco

La letra **z** se pronuncia como en el castellano de España.

Ejemplos:

zo ³	subida
záh ³	musgo
zún ³	coco

La letra **r** se pronuncia en forma diferente a la del español.

Ejemplos:

Má ² r ^{éi} ³	María
Re ¹	Lorenzo
ráu ³	dulce
réh ²	verde

La combinación de letras **ng** representa un sonido diferente al de la misma combinación en español.

Ejemplos:

ngú ³	carne
ngo ²	loco
ngau ³ (tsú ²)	se fue [a un lugar ajeno]
ngí ³	chayote

Las letras **ë** y **ï** representan vocales que no se encuentran en el español.

Ejemplos:

hën ²	chile	sí ²	fuego
hëh ² (tsú ²)	(su) uña	quie ³	dinero
jë ¹ (tsú ²)	(su) mensaje	mí ³	medicina
jëh ³	barranca	zín ³	brillante

También se utiliza las letras **f** y **v** en el chinanteco. Pero no se consideran como miembros del alfabeto chinanteco, porque se las utiliza sólo para escribir algunos nombres derivados del castellano. Por ejemplo: Fé³ (Felix), Fie¹ (Alfredo) y Ví²tú¹ (Victoriano).

Índice

MATEO.....	1
MARCOS.....	77
LUCAS.....	125
JUAN.....	206
LOS HECHOS DE LOS APÓSTOLES.....	266
ROMANOS.....	339
1 CORINTIOS.....	372
2 CORINTIOS.....	406
GÁLATAS.....	427
EFESIOS.....	440
FILIPENSES.....	451
COLOSENSES.....	460
TESALONICENSES.....	468
2 TESALONICENSES.....	475
1 TIMOTEO.....	479
2 TIMOTEO.....	488
TITO.....	494
FILEMON.....	498
HEBREOS.....	500
SANTIAGO.....	525
1 PEDRO.....	534
2 PEDRO.....	544
1 JUAN.....	550
2 JUAN.....	559
3 JUAN.....	561
JUDAS.....	563
APOCALIPSIS.....	566

Jú¹ Chú³² Hi³ Ca³jmú³

Má²téh³

Tsá²haun³² jméi² dí¹hio³ ñú¹deh³

Jesús

(Lucas 3:23-38)

1 Hi³ lá² bíh¹ cáun² sí² hi³ cha³²
jáí¹³ hi³ ca³tín¹ Jesús Tsá² lín³
Cristo, jan² Tsá² jón²zfh¹ jón²cho¹
hla¹ Há²bran²¹ quionh³ hla¹ re²¹
Dá²vi²¹. Jáun² né³, ñí¹ lá² má²ja³toh³
hi³ jmái² tsá²haun³² dí¹hio³ ñú¹deh³
tsú².

²Há²bran²¹ hí³ jmí¹ lín³ jméi² Isaac,
tsá² lín³ jméi² Jacob, tsá² lín³ jméi²
Judá la³ má²quionh³ jí³ tsá¹ rainh²¹
ní² siáh³. ³Judá hí³ quionh³ Tamar
ñí²cuo² jmí¹ lín³ jméi² mí¹ziú¹³ Fares
quionh³ Zara. Jáun² Fares hí³ lín³
jméi² Esrom tsá² lín³ jméi² Aram.

⁴Aram hí³ lín³ jméi² Aminadab tsá²
lín³ jméi² Naasón, tsá² lín³ siáh³ jméi²
Salmón. ⁵Salmón hí³ quionh³ Rahab
ñí²cuo² jmí¹ lín³ jméi² mí¹ziú¹³ Booz,
hi³ jáun² Booz hí³ né³ quionh³ Rut
ñí²cuo² jmí¹ lín³ jméi² mí¹ziú¹³ Obed.
Obed hí³ né³ lín³ jméi² Isaí. ⁶Isaí hí³
lín³ jméi² hla¹ re²¹ Dá²vi²¹, jáun² re²¹
Dá²vi²¹ la³ má²quionh³ tsá²mí³ tsá²
jmí¹ ñí²cuo² Uriás lín³ jméi² mí¹ziú¹³
Salomón.

⁷Salomón hí³ lín³ jméi² Roboam
tsá² lín³ hí³ jméi² Abías, hi³ hí³ né³

lín³ jméi² Asa. ⁸Jáun² Asa hí³ né³
lín³ jméi² Josafat tsá² lín³ jméi²
Joram, tsá² lín³ hí³ jméi² Uzías.
⁹Jáun² Uzías lín³ jméi² Jotam tsá²
lín³ jméi² Acáz, Acáz hí³ né³ lín³
jméi² Ezequías. ¹⁰Jáun² Ezequías
lín³ jméi² Manasés tsá² lín³ hí³
jméi² Amón; Amón hí³ né³ lín³ jméi²
Josías. ¹¹Hi³ jáun² Josías lín³ jméi²
Jeconías la³ má²quionh³ tsá¹ rainh²¹,
jmái¹ hi³ ca³ja³taunh²¹ jáun² tsá²
Israel hí³ tson³ tí³ hué³² Babilonia.

¹²Jmí¹ má²lí³² jáun² né³, Jeconías
hí³ siáh³ ca³lí³zian² Salatiel jon²,
tsá² lín³ hí³ jméi² Zorobabel. ¹³Jáun²
Zorobabel lín³ jméi² Abiud tsá² lín³
hí³ jméi² Eliaquim, tsá² lín³ jméi²
Azor. ¹⁴Hi³ Azor hí³ né³ lín³ jméi²
Sadoc tsá² lín³ jméi² Aquim, tsá²
lín³ hí³ jméi² Eliud. ¹⁵Jáun² Eliud
lín³ jméi² Eleazar tsá² lín³ hí³ jméi²
Matán, tsá² lín³ jméi² Jacob. ¹⁶Jáun²
né³, Jacob lín³ jméi² Sé³² ñí²cuo²
Má²réi³; Má²réi³ né³ lín³ mí¹ziú¹³
Jesús Tsá² ca³lín³ Cristo.

¹⁷Hi³ jáun² la³ ní² bíh¹ lí³ hi³
quia³quiún³ nió³ jón²zfh¹ jón²cho¹
hla¹ Há²bran²¹ tín³ ca³la³ tí³ jmái¹
hi³ zian² hla¹ Dá²vi²¹, hi³ hla¹
Dá²vi²¹ ca³la³ tí³ ñí¹ cá¹chó²¹ jmái¹
hi³ ca³huén² tsá² Israel hí³ ja³taunh²¹

hi³ tson³ ti³ Babilonia tín³ siáh³
quia³quiún³ nió³ jón²zǎh¹ jón²cho¹
tsú², hi³ cónh³i¹ quia³quiún³ nió³
jón²zǎh¹ jón²cho¹ tsú² tǐn³ la³ ti³ jmǎ¹
ca³li³zian² jáun² Cristo.

**Jmáí¹ hi³ ca³li³zian² Jesús Tsá² lín³
Cristo**

(Lucas 1:26-38, 2:1-7; Juan 1:14)

18 La³ lá² bíh¹ lí³ hi³ ca³li³zian²
Jesús Tsá² lín³ Cristo: Má²réi³
jmǎ¹ má²ná¹lí³ jái¹³ hi³ jenh¹³ cuo²
quionh³ Sé³²; ti³la³ ñeh² bíh¹ hi³
jenh¹³ cuo² tsú² má¹ná¹, ca³li³ lín¹
Má²réi³ hi³ quian² jon², cáun² hi³
lí³ cun³quionh³ pí³ quioh²¹ Jmǎ²chí³
Chun¹. **19** Jáun² Sé³² tsá² nióh³² tsú²
hi³ jái¹³ quionh³ né³, ca³li³hnió³
tsunh³ jái¹³ quionh³ Má²réi³. Ca³lín¹³
tsú² hi³ jmu³ la³ jáun² ta³ tiá² hin²
ñi³², qui¹hliá² tsá² hí³ jan² tsá²
chun¹ bíh¹ hi³ jáun² tiá² jmǎ¹ hnió³
yáh³ tsú² chin¹³ hua³heih²¹ Má²réi³.
20 Ti³la³ tá¹la³ lín²³ tsú² jáun² la³ ní²
né³, jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Juo¹³ dí²
ca³jnia³ jéinh³² tsú² juí³² qui³ ziu³,
hi³ ca³juáh³ la³ lá².

—Hnú² Sé³², tsá² jón²zǎh¹ jón²cho¹
hla¹ Dá²vi²¹, ha³ lí² jmú² juéh²
nú² hi³ hen¹³ nú² Má²réi³ hi³ lín¹³
ñi²cuoh² nú², qui¹ dáin² hi³ quian²
tsú² ca³can³ tsú² cun³quionh³ pí³
quioh²¹ Jmǎ²chí³ Chun¹ bíh¹. **21** Hi³
jáun² ní¹ má¹ca³li³zian² dáin² hi³,
hniáuh³² teh¹ nú² Jesús. La³ ní² bíh¹
lí³ jmáí² tsú², qui¹hliá² líon³² tsú²
tsá² joh¹ hi³ ca³ti²¹ tso³.

22 La³ ní² bíh¹ ca³li³ hi³ jáun²
ca³li³ti³ la³ cun³ hi³ ca³juáh³ Juo¹³
dí² cun³quionh³ jan² ti³² jè¹ Dió³²,
hi³ ca³juáh³ la³ lá².

23 Jan² tsá¹máí¹³, tsá² tiá² hin²
má²ca³cáuh³², can³ jon²,

hi³ jáun² ní¹ má¹ca³li³zian² dáin²
hí³,
lí³ jmáí² Emanuel,
(hi³ hnió³ juáh³ “Dió³² zenh²
quiúnh¹ jnoh¹”).

24 Jmǎ¹ ñi²¹ jáun² hi³ rá²cuóun¹
Sé³², ca³jmú³ bíh¹ la³ cun³ hi³
má²lí²juáh³ jáun² tsá²cuú² tsá²ta³
Juo¹³ dí², hi³ ca³hen³ Má²réi³ hi³ lí¹³
ñi²cuo². **25** Ti³la³ cun³ tiá² ca³tiánh³
bíh¹ tsú² cu³tsa³² ta³ ñeh² bí¹ hi³
lí³zian² jon²; jáun² Sé³² né³ ca³teh³
Jesús dáin² hi³.

Tsá² quia³lín³ jmǎ¹ tsí³ tsá²jien³ Jesús

2 Jáun² né³, Jesús hí³ ca³li³zian²
já¹ juú² Belén, hué¹³ Judea,
jmáí¹ hi³ jmǎ¹ cuá¹lín³ Herodes re²¹
hué³² jáun². Jmǎ¹ lí¹cáin² jáun² né³,
ca³cha³táunh¹ ma³ jan² tsá²ñuh² já¹
juú² Jerusalén, tsá² já²taunh²¹ ti³
juí³² ñi¹ hia³² hiú², tsá² quia³lín³ jmǎ¹
tsí³ hi³ chú² ñih²³ chí¹jmáí²¹. **2** Hi³
jáun² tsá² hí³ né³ ca³ngái³:

—¿Ha³ jinh¹ rón³² Tsá²

má²ca³li³zian², Tsá² lín³ Re²¹ Juo¹³
tsá² judíos? Qui¹ ti³ ñi¹ hia³² hiú²
má²ca³neh²¹ jnoh¹ chí¹jmáí²¹ hi³
ca³tin¹ tsú², hi³ jáun² jau³ jnoh¹ ñi¹
lá² hi³ ja³ma³tsú¹ ma³jonh²¹ jnoh¹
tsú².

3 Jmǎ¹ ca³li³ ñi³² re²¹ Herodes
jái¹³ ní² né³, ca³la³ lí¹ tiá² ñi³² he³
jmu³ bíh¹ lí³, jí³ la³jín³² tsá² zian² já¹
juú² Jerusalén ní² siáh³. **4** Jmǎ¹ jáun²
ca³teh³ re²¹ hí³ la³jín³² tsá² ná¹lín³
mi³jmú³ jí³ tsá² ná¹lín³ ti³² liei²¹ ní²,
jáun² ca³ngái³ dí² tsá² hí³ ha³ jinh¹
ca³ti²¹ hi³ lí³zian² Tsá² lín¹³ Cristo.

5 Jáun² tsá² hí³ ca³juáh³:

—Já¹ juú² Belén hín¹³ ti³ hué¹³
Judea bíh¹ lí³zian²; qui¹ jan² hla¹ ti³²
jè¹ Dió³² ca³juáh³ la³ lá²:

6 Hnú² juú² Belén hín¹³ tí³ hué¹³
 Judá,
 tiá² huen³ yáh³ hnu² ja¹ tsá²
 ná¹ho² ta²¹ hué³² ní²;
 quí¹ ní¹con² hnu² bíh¹ cua³hain³²
 jan² Tsá² chín¹,
 Tsá² jmu³ hua³hí¹³ tsá² Israel
 tionh² jo³uón³² jná¹³.

7 Jáun² ta³máih³ bíh¹ ca³teh³
 Herodes tsá² quia³lín³ jmí¹ tsí³ hí³,
 hí³ jáun² ca³ngáih³ dí² hí³ hín²
 jmáih¹ tí³tsóh³ ca³jnia³ chí¹jmai²¹
 jáun². 8 Jáun² ca³zen³ dí² tsú² tí³ já¹
 juú² Belén hí³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Cuá²taunh¹ náh² ní¹ zio¹, hí³
 cuá²hniah³² náh² re² lín³² dáin² hí³;
 hí³ jáun² ní¹ má¹ca³chanh²¹ náh²,
 ñá²juah²¹ náh² ní¹con² jná¹³, hí³
 jáun² ja³bí¹ jná¹³ siáh³ uá³jai³² ñe¹
 hí³ ní¹ma³tsú¹ ma³joh²¹.

9 Jmí¹ má²l²zéih³² jáun² re²¹ tsá²
 hí³ jái¹³ ní² né³, ja³taunh²¹ bíh¹
 tsá² hí³ juí³² hí³ tiáunh¹, hí³ jáun²
 chí¹jmai²¹ hí³ ca³jíe³ tsú² jáun² tí³
 ní¹ hia³² hiú² cuá¹tsau³² chí¹ján³ ta³
 ní¹ tsú² ca³la³ ní¹ cá¹chó²¹ jmáí¹ hí³
 ca³háí³² tie³ tá²chi²¹ ní¹ rón²¹ dáin².

10 Hí³ jáun² jmí¹ ca³jíe³ tsá² quia³lín³
 hí³ jmí¹ tsí³ hí³ má²he² tie³, jáun²
 jlánh¹ ca³lí³ hiú² lín³² tsí³; 11 hí³
 jáun² jmí¹ taunh²¹ tsú² jáun² ñeíh³
 né³, ca³jíen³² dáin² quionh³ Má²réi³
 mí¹ziú¹³. Jmí¹jáun² ca³dí³jní³² dí²
 tiáunh¹ hí³ ca³ma³tsu³ ma³jónh³²
 dáin² hí³. Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³nia³
 tsú² cuó² quioh²¹, hí³ ca³hué³
 cú¹mí¹niau²¹, ziú², jí³ no¹ hí³ lí³
 quionh³ há² má²ró³² jmáí² mirra
 ní² siáh³, hí³ lí¹ ca³cuéh³ dí² dáin².

12 Jmí¹ má²l²niéi³² tsú² jáun² juí³²
 quí³ ziú³ hí³ tiú²uú² hniáuh³²
 tsa³tánh¹ tí³ juí³² ní¹ cuá³ Herodes,

hí³ jáun² juí³² siáh³ bíh¹ ja³tanh²¹
 tsú² cú²jueh³² tí³ juú²co¹.

Jmí¹ ca³cuóun³ tsú² tí³ hué³² Egipto

13 Jmí¹ má²já²tanh²¹ jáun² tsá²
 quia³lín³ hí³ jmí¹ tsí³ né³, jáun²
 jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² Juo¹³ dí²
 ca³jnia³ jéinh³² Sé³² juí³² quí³ ziú³
 hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Náu², jan³² dáin² ní² quionh³
 mí¹ziú¹³, cuóun³ tí³ hué³² Egipto,
 ca³la³ ní¹ cá¹juáh²¹ jná¹³ hí³
 cuá¹han² nú² siáh³ hué³² jáun²; quí¹
 né³bí¹ ja³hniah² Herodes dáin² hí³
 jngih³.

14 Jmí¹jáun² ca³náu² Sé³² hí³
 ca³jan³ dáin² quionh³ mí¹ziú¹³ hí³
 ja³taunh²¹ ta³ já¹niéi² tí³ hué³²
 Egipto; 15 jáun² ní¹ jáun² bíh¹
 ca³tiánh³ tsú² ca³la³ tí³ ní¹ jun¹
 Herodes. La³ ní² ca³lí³ hí³ jáun²
 ca³lí³tí³ la³ cun³ hí³ má²ca³juáh³
 Juo¹³ dí² jmí¹tin² cun³quionh³ jan²
 hla¹ tí³² jé¹ Dió³²: “Tí³ hué³² Egipto
 bíh¹ ca³teh³ jná¹³ Jón³²”.

**Herodes jmu² héih³² hí³
 jngih³ tsú² tsá¹míh¹**

16 Jmí¹ ca³lí³tsin² jáun² Herodes
 hí³ tsá² quia³lín³ hí³ jmí¹ tsí³ lí¹
 má²l²cáuh³² cú²nga¹ bíh¹, jáun²
 ca³míh³ lín³² tsí³ tsú²; hí³ jáun²
 ca³jmú³ dí² héih³² hí³ ma³tsan² tsú²
 la³jín³² tsá¹míh¹ tsá² jmí¹ má²tiáunh¹
 tun³ mieh² tí³ la³ hué³² jmí¹ zian²
 já¹ juú² Belén jí³ juú² la³ cu³ la³
 jéin³ jáun² ní², la³ cun³ tí³ jmáí¹ hí³
 ca³híe³ jáun² tsá² quia³lín³ hí³ jmí¹
 tsí³. 17 La³ jáun² bíh¹ ca³lí³tí³ la³ cun³
 hí³ ca³juáh³ jáun² hla¹ Jeremías tí³²
 jé¹ Dió³²:

18 Ní¹ja²¹ cáun² mah¹ tí³ juú² Ramá,

hi³ ñí¹ho¹ lín²¹ tsú² hi³ hú¹ qui²
 hú¹ jngih³² tsí³;
 Raquel bíh¹ hí³ tsá² cuá¹ho² hi³
 ca³tin¹ jón²zih¹.
 Cun³ tiá² ca³li³hnió³ bíh¹ tsú² hi³
 niau²¹ re² tsí³,
 qui¹ cun³ñí¹ hi³ jlánh¹
 má²ca³hiá² cá²tsan³ jón²zih¹.

¹⁹Hi³ jáun² né³, jmí¹ má²jún¹
 jáun² Herodes ca³jnia³ jan² tsá²cuú²
 tsá²ta³ Dió³² Juo¹³ dí² jéinh³² Sé³²
 jui³² qui³ ziu³ tá³la³ cuá³ jáun² hué³²
 Egipto, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

²⁰—Náu², jon¹ dáin² quionh³
 mí¹ziu¹³ hi³ cuánh² tí³ hué³² Israel,
 qui¹ má²cá²tsan³ bíh¹ tsá² jmí¹ hnió³
 jngih³ dáin².

²¹Jáun² Sé³² ca³náu² hi³ ca³jón³²
 dáin² la³ má²quionh³ mí¹ziu¹³ hi³
 jaunh³ tí³ hué³² Israel. ²²Tí³la³
 jmí¹ ca³li³ ñí³² Sé³² hi³ Arquelao
 má²cuá¹ho² síáh³ ta²¹ tí³ Judea cha¹³
 hla¹ Herodes jméi², jáun² ca³li³ cóh³²
 tsú² hi³ tsánh³² tí³ jáun²; tí³la³ jmí¹
 má²lí²héi³ tsú² jáun² héih³² jui³² qui³
 ziu³ né³, jaunh³ bíh¹ tí³ hué¹³ Galilea.
²³Jmí¹ cá¹chánh²¹ tsú² hué³² jáun² né³,
 ngau³ hi³ ca³ñí¹cuá² já¹ juú² Nazaret.
 La³ ní² ca³li³ hi³ jáun² ca³li³tí³ la³ cun³
 hi³ ca³juáh³ jáun² tsá² jmí¹ ná¹lín³ hi³
 tí³² jé¹ Dió³² jmí¹tin² hi³ Jesús téh³ tsú²
 hná¹ tsá² Nazaret.

Juan² tsá² ziau² jmái² hleh³² jái¹³
 quioh²¹ Dió³² hué³² quiéin²

(Marcos 1:1-8; Lucas 3:1-20; Juan 1:6-8,15-34)

3 Jmí¹jáun² cuan³ Juan² tsá²
 ziau² jmái² tí³ hué³² quiéin²
 lí³ tí³ hué¹³ Judea, hi³ hleh³² jái¹³
 quioh²¹ Dió³², ²hi³ juáh³ la³ lá²:

—iZa¹ náh² jmí¹ honh², qui¹
 má²ja³quián³ ma³jnia² bíh¹ Dió³²
 Tsá² má²cuá¹hiáun¹ hi³ lín¹³ Re²¹!

³Hi³ ca³tin¹ Juan² ní² bíh¹ jái¹³
 hi³ ca³hléh³ jáun² hla¹ Isaías tí³² jé¹
 Dió³², jmí¹ ca³juáh³ jáun² la³ lá²:
 Tí³ hué³² quiéin² niéih³ cáun² ho³
 tsáu², hi³ ñí¹juah²¹:
 Jmu³ náh² hua³jan²¹ jui³² ñí¹ já²¹
 Juo¹³ dí²;

jmu³ náh² cáun² jui³² cú²tso².

⁴Jáun² ha¹ Juan² hí³ né³ jmí¹ lí³
 jñú¹³ jáh³ cánh¹ téh²³ tsú² camello,
 lá² hñéih¹ tsú² jmí¹ lí³ láu², hi³ má³²
 quioh²¹ tsú² né³ jmí¹ lín³ náih² la³
 má²quionh³ jmí²toh¹ hi³ zia³² ja¹
 náí². ⁵Hi³ jáun² tsá² zian² Jerusalén
 jmí¹ ja³taunh¹ hi³ náí³² jé¹ tsú², la³
 má²quionh³ la³jín³² tsá² hín¹³ tí³
 Judea jí³ tsá² zian² hué³² can³² cua³
 Jordán ní² síáh³; ⁶hi³ jáun² ní¹juáh³
 ní¹ má¹lí²ton³ tsú² tso³ quioh²¹,
 má¹lí³² jáun² tí² ziau² Juan² jmái²
 cua³ Jordán jáun².

⁷Jáun² ca³chó³² cáun² jmái¹ hi³
 cua³taunh²¹ tsá² téh²³ tsú² tsá²
 fariseos jí³ tsá² saduceos, [tsá²
 tun³ nió³ hín¹³ cuáh³² quioh²¹ tsá²
 judíos]. Jáun² né³, jmí¹ ca³jíe³ Juan²
 hi³ juóun³² lín³² bíh¹ tsá² hi³ ja³to¹
 ja³lin²³ hi³ hnió³ zón³² jmái², jáun²
 ca³záih³ dí² la³ lá²:

—iHnoh² dá² jón²zih¹ jón²cho¹
 jáh³ hláinh¹ bíh¹! ¿Hin² dá² tsánh²
 ca³zái³ hnoh² hi³ hniáuh³² cuóunh¹³
 náh² ca³tí²¹ uu³mí²tsi³² hi³ má²ja³²
 má²janh²? ⁸Jmu³ náh² lin¹ hi³ tson²
 má²ca³za² jmí¹ honh² náh², ⁹ha³
 lí²uú² lí¹ cuí¹ lín¹³ náh² hi³ lí¹³ liáun³
 náh² cun³ñí¹ hi³hliá² hnoh² jón²zih¹
 jón²cho¹ hla¹ Há²bran²¹; qui¹ jná¹³
 juanh³² hi³ hí¹ ca³la³ tí³ quín¹ lá²
 yáh³ lí¹³ jmu³ Dió³² hi³ láin¹ jón²zih¹
 jón²cho¹ hla¹ Há²bran²¹. ¹⁰Qui¹
 má²rálí³ bíh¹ hua³jan²¹ mí¹chí¹ hi³
 quiúh³² tsú² la³jí³² hmá² tiá² máí³

chu²¹ hái³², hi³ jáun² tsa³toh³ ja¹ sí².
 11 Quí¹ tson² bíh¹ jná¹³ ziau² jmái²
 hnoh² cun³quionh³ jmí² jma³, cáun²
 lí²¹ hi³ lin¹ hi³ tson² má²l²zái³²
 tsú² jmí¹ tsí³; tí³la³ né³bí¹ já²¹ yáh³
 jan² Tsá² tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³
 cun³ bí¹ jná¹³, quí¹ cun³ tiá² cu³
 tiá² ren³ bíh¹ jná¹³ quiúnh¹ ná¹ Tsá²
 hí³, ca³la³ hí¹juáh³ tiá² ca³tin¹ yáh³
 jná¹³ hi³ má¹con²¹ ná¹ tsú² hi³ cue¹
 ná¹ chí² láu² tsí³² ta³. Jáun² Tsá² hí³
 bíh¹ ziau³ hnoh² jmái² cun³quionh³
 Jmí²chí³ Chun¹ jí³ cun³quionh³ sí²
 n²f² síáh³. 12 Má²zianh³² bíh¹ Tsá² hí³
 cuah²¹ quioh²¹ hi³ chí³² cuú²miih²¹,
 hi³ jáun² tsa³cuí³² má¹quí³². Chá³²
 tsú² cu³lí²¹ cuú²miih²¹ má²jí² jáun²
 ñéih³ hñu³cuí³ quioh²¹; hi³ jáun²
 má¹quí³² jáun² né³, tsa³toh³ ja¹ sí²
 bíh¹, cáun² sí² hi³ tiá² tón³² jmái¹
 yéi³².

Jmí¹ cáun³ Jesús jmái²

(Marcos 1:9-11; Lucas 3:21-22)

13 Jmí¹jáun² cua³han³ Jesús tí³
 Galilea, hi³ ca³chó³² can³² cua³
 Jordán ñí¹ jmí¹ dí¹zion² Juan² tsáu²
 jmái², hi³ hnió³ ziau³ Juan² jmái².
 14 Tí³la³ tiá² jmí¹ hei³² yáh³ Juan², hi³
 jáun² ca³záih³ dí² Jesús:

—Jná¹³ bíh¹ tí³ hniáuh³² zón³²
 jmái² hi³ ziau¹³ hnú²; ðhe³ lí³ sa³
 hnú² bíh¹ tí³ ñéih³² ñí¹con² jná¹³?

15 Tí³la³ Jesús né³ ca³juáh³:

—Cuí¹ lí¹³ tín² la³ ní² ta³né³²; quí¹
 ca³ta¹ bíh¹ dí² jmú¹³ la³jí³² la³ cun³
 hi³ hnió³ Dió³².

Jmí¹jáun² né³, ca³ma³tí³² Juan² hi³
 ca³zion³ jmái² Jesús. 16 Jmí¹ cáun³
 jáun² Jesús jmái² né³, cua³han³
 chu³ jmái². Jmí¹jáun² né³ ca³niá³
 hñu³mi³cuú², hi³ jáun² ca³jfen³²
 tsú² Jmí²chí³ Chun¹ joh¹ Dió³² hi³

má²cuá¹son² ñí¹ quioh²¹ dí², hi³ jniá³
 la³jmí¹ jniá³ jan² jái². 17 Jmí¹jáun²
 ja³ cáun² mah¹ tí³ hñu³mi³cuú² hi³
 ñí¹juah²¹ la³ lá²:

—Tsá² ní² bíh¹ Jón³² jná¹³, Tsá²
 hno³ lín³² ná¹, Tsá² jlánh¹ lí²hiú²
 tsin³² jná¹³ hi³ ca³tin¹.

Satanás cá² lan²³ Jesús

(Marcos 1:12-13; Lucas 4:1-13)

4 Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³jan³ Jmí²chí³
 Chun¹ Jesús tí³ hué³² quiéin²,
 hi³ jáun² ñí¹ jáun² lí¹³ ca³ lau³ tsá²
 hláinh¹ quioh²¹ tsú².

2 Ní¹ jáun² ca³ma³hien²¹ tsú²
 tun³ló³² jmái¹ jí³ tun³ló³² nie³, jmí¹
 lí²¹ jáun² né³ lí³ ñí¹cuóunh²¹. 3 Jáun²
 tsá² cá² lau²³ hí³ ca³ma³janh³²
 ñí¹con² Jesús hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Ní¹juáh³ tson² bíh¹ hnú² Jon²
 Dió³², jmu³ neh²¹ hi³ quín¹ lá²
 jeinh²¹ hi³ cuú²miih²¹.

4 Tí³la³ Jesús ca³ngái³:

—Ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³² rá¹juáh³:
 “Jun³juáh¹³ jmáh³la³ cun³quionh³ hí³
 yáh³ lí¹³ zian² tsá²mi³cuóun², quí¹
 ja³bí¹ cun³quionh³ ca³la³ jí³² jái¹³ hi³
 hleh³² Dió³² bíh¹ síáh³”.

5 Hi³ jáun² tsá² hláinh¹ hí³ ca³jau³
 tí³ Jerusalén juú² hien¹, jáun²
 ca³dí³chin³ dí² Jesús tsáih³ cuáh³²
 chin¹, 6 hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Ní¹juáh³ tson² cu³tí³ hi³ hnú²
 Jon² Dió³², tanh² la³ tí³ hué³² ó³²
 neh²¹; quí¹ ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³²
 rá¹juáh³:

Dió³² zen³ tsá²cuú² tsá²ta³ hi³
 jmu³ hua³hí¹³ hnú²;
 hi³ ziau³ tsú² hnú² cun³quionh³
 cuo² hmóu³²,
 quí¹ ní² lí¹ ca³cuíh³ tanh¹ hnú²
 cun³quionh³ quín¹.

7 Tí³la³ Jesús né³ ca³ngái³:

—Ja³bí¹ ñí¹ Sí² jáun² siáh³
rá¹juáh³: “Ha³ lí² cá² lí² lan³ hnú²
Dió³² Juóuh³²”.

⁸Siáh³ siáh³ cu³ jéin³² ca³ñí¹jaú²
tsá² hláinh¹ cáun² tsi³ máh³ ñe¹
lín²¹, hi³ jáun² ñí¹ jáun² ca³hieh³ dí²
Jesús la³jí³² juú² ñí¹ ná¹hu²¹ cuo²
tsá² ná¹ho² ta²¹ tá¹ cáun² hngá¹máh³
jí³ la³jí³² hi³ zia³² quioh²¹ tsá² hí³ nř²
siáh³; ⁹hi³ jáun² ca³záih³ dí² siáh³
la³ lá²:

—Jná¹³ chá¹³ la³jí³² hi³ jniá³ nř²
jo³cuonh² hnú² ní¹juáh³ hi³ dí¹jñih²¹
hnú² ta³ ñi³² jná¹³, jí³ hi³ má¹tsú¹
má¹jauh²¹ nú² jná¹³.

¹⁰Jmí¹jáun² ca³záih³ Jesús tsá²
hláinh¹ la³ lá²:

—Cuánh² quián¹³ Satanás, qui¹ ñí¹
Sí² quioh²¹ Dió³² rá¹juáh³: “Ma³tsú¹
ma³jonh²¹ Dió³² Juóuh³², hi³ ñí¹
jí²¹la³ jan² tán¹ hí³ bíh¹ má¹cú¹
má¹hain²¹ nú²”.

¹¹Jmí¹jáun² ca³náu² tsá² hláinh¹
ti³ có³² ñí¹con² Jesús, hi³ jáun²
cua³taunh²¹ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³²
hi³ cua³ma³cón³² Jesús.

Jesús má²liáu³² tá¹³ hué¹³ Galilea

(Marcos 1:14-15; Lucas 4:14-15)

¹²Jmí¹ ca³nái³² Jesús hi³ Juan² tsá²
ziau² jmái² má²cuá¹hún¹ hñu³mí¹ñí²,
jáun² ngah³ dí² ti³ hué¹³ Galilea.

¹³Ti³la³ tiú²uú² ca³cuá³ yáh³ tsú² já¹
juú² Nazaret má¹ná¹, qui¹ já¹ juú²
Capernaum bíh¹ ngau³ tsú² cú²jueh³²
hi³ ca³ñí¹cuá², cáun² juú² nio² can³²
jmái² lí¹ ná¹ho³, ñí¹ má²can³² hué¹³
juú² Zabolón quionh³ juú² Neftalí.

¹⁴Hi³ jáun² ca³lí³ti³ la³ cun³ hi³
ca³juáh³ hla¹ Isaías ti³² jé¹ Dió³² jmí¹
ca³juáh³ jáun² la³ lá²:

¹⁵Tsá² hué³² Zabolón quionh³ tsá²
hué³² Neftalí,

tsá² zian² hué³² nio² hú¹ jui³² ti³
can³² jmí²miih²¹,

tsá² zian² jo²¹ cua³ Jordán, jui³²
ñí¹ hia³² hiú²,

la³ má²quionh³ tsá² zian²
hué¹³ Galilea ñí¹ má²tionh²
tsá²cá²jo²¹,

¹⁶la³jín³² tsá² nř², tsá² qui³ tionh²
nř² ñí¹ já¹nié² ca³jé³ cáun²
joh¹ zín³ lín³²;

hi³ jáun² tsá² nř², tsá² tionh² ñí¹
quian² heinh²¹ quioh²¹ hmú³²,
má²ca³táin³ cáun² joh¹ hi³ lí³
la³jmí¹ lí³ joh¹ quioh²¹ cáun²
jmái¹ hmaí²¹ hi³ ca³jniá³² siáh³.

¹⁷Hi³ jáun² né³, la³ cun³ jmái¹
jáun² bíh¹ ca³ma³liáu³² Jesús hi³
hleh³² jái¹³ quioh²¹ Dió³² hi³ juáh³:

—Za¹ náh² jmí¹ honh², qui¹
má²ca³ma³jnia² bíh¹ Dió³² Tsá²
má²cuá¹hiáun¹ hi³ lín¹³ Re²¹.

Jesús téh²³ quiun³ tsá² zanh²³ jáh³ jmái²

(Marcos 1:16-20; Lucas 5:1-11)

¹⁸Jáun² jmí¹jáun² jmí¹ cuá¹ngí³²
Jesús can³² jmái² lí¹ ná¹ho³ hué¹³
Galilea; ñí¹ jáun² né³ ca³jén³² gon³
tsá² má²tún² rainh²¹, jan² tsá² jmí¹
jmái² Sí¹mu²¹ tsá² ca³lí³ jmái² siáh³
Pé¹, hi³ tsá² jan² né³ jmái² Tre²¹.
Tsá² hí³ jmí¹ lín³ tsá² zanh²³ juo¹³,
hi³ jáun² jmí¹ ná¹tón³² hmá³ quioh²¹
chu³ jmái². ¹⁹Hi³ jáun² Jesús
ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Ñá²taunh¹ náh² cu³hna³² jná¹³,
hi³ jáun² la³jmí¹ jáun²³ náh² nř² juo¹³
janh²¹ náh² siáh³ tsá²mi³cuóun² hi³
tónh³² jo³uón³² jná¹³.

²⁰Hi³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹
ca³chá³ tsá² hí³ ti³ có³² hmá³ jáun²
quioh²¹ hi³ ja³taunh²¹ cu³hna²¹ hi³
dí².

²¹Ti³ chí¹ján³ jáun² ca³lá²
ca³jien³² siáh³ Jesús cónh³í¹ gon³
tsá² má²tún² rainh²¹: Jacobo jon²
Zebedeo quionh³ Juan² dá¹jon²¹. Tsá²
hí³ jmí¹ tiáunh¹ hñu³ mu² quionh³
jméi², hí³ ná¹rauh³² hmá³ quioh²¹.
Hí³ jáun² Jesús ca³teh³ siáh³ tsá²
hí³, ²²hí³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun²
bíh¹ ca³quiú² tsú² mu² quioh²¹ hí³
ca³chan³ tsú² siáh³ jméi², hí³ jáun²
ja³taunh²¹ cu³hna²¹ Jesús.

Jmah²³ Jesús juóun³² tsá² tsáun¹

(Marcos 3:7-12; Lucas 6:17-19)

²³Hí³ jáun² jmí¹jáun² jmí¹ cuá¹tí²
cuá¹ngí³² Jesús tá¹ cáun² hue¹³
Galilea hí³ má²tin² tsáu² hñu³ cuáh³²
quioh²¹ tsá² judíos hí³ táun³ ma³
quin³² ma³ caun³² juú², hí³ hleh³² jú¹
chú³² ca³tí²¹ hí³ Dió³² má²cuá¹hinh²³
tsáu² jo³cuo², jí³ hí³ jmí¹ jmah²³
siáh³ tsáu² ca³la³ jáh³ dú¹ ní¹ m¹uí³
hí³ ná¹zian² tsú². ²⁴Ca³lí³ ní³²
bíh¹ tsáu² tá¹ cáun² hue³² Siria la³
cun³ ta²¹ hí³ jmu² Jesús, hí³ jáun²
ca³cua³jan² tsú² la³jín³² tsá² jmí¹
ná¹má²tso² tsí³ la³jáh³ dúh¹ ní¹ hí³
hlah³, m¹uí³, hí³ cúh² hí³ uóu³²; tsá²
tiáunh¹ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³,
tsá² ná¹jau² m¹uí³ tsá¹ lí¹ jún²³ jí³
tsá² hma² ní² siáh³. Hí³ jáun² la³jín³²
bíh¹ tsá² hí³ ca³jmah³ Jesús.

²⁵Hí³ jáun² juóun³² lín³² bíh¹ tsáu²
ja³taunh²¹ cu³hna²¹ tsú², tsá² zian²
Galilea, tsá² zian² la³cáun² ní¹ tioh³
jáun² tá¹ quia³ juú² míh¹ tiá² cu³tsa³²,
tsá² Jerusalén, jí³ tsá² hín¹³ tí³ Judea
ní², jí³ tsá² zian² tí³ jo²¹ cua³ Jordán
tí³ juí³² ní¹ hia³² hiú² ní² siáh³.

Jái¹³ hí³ ca³ma³ta² Jesús tsi³ máh³

5 Jmí¹ ca³jien³² jáun² Jesús
la³jín³² tsá² hí³ né³, ca³uú³ tsi³

máh³ hí³ jáun² ca³cuá³ ní¹ jáun².
Jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú²
ca³tiánh³ la³ cu³ la³ jéin³ ní¹ cuá³;
²hí³ jáun² Jesús ca³ma³liáu³² hí³
má²tin² tsá² hí³ jái¹³ lá²:

Tsá² lí¹³ zian² re² tin²

(Lucas 6:20-23)

³—Jlánh¹ jmí¹ ren² tsá²
má²ca³lí³tsin² hí³ tia³mí² jmí²chí³
quioh²¹ ní¹con² Dió³², quí¹ tsá² la³
hí³ bíh¹ tónh³² jo³cuo² tsú².

⁴”Jlánh¹ jmí¹ ren² tsá² nio² hlah³
tsí³, quí¹ Dió³² bíh¹ Tsá² chá³² re² tsí³
tsú².

⁵”Jlánh¹ jmí¹ ren² tsá² tsí¹juí³, quí¹
hí³ bíh¹ tsa³tiánh² cáun² mí³cuú² ní¹
má²ca³jmú³ Dió³² jái¹³ hí³ cué³².

⁶”Jlánh¹ jmí¹ ren² tsá² dí¹quian¹
hí³ ma³zian² la³ cun³ hí³ tí³² tsí³
Dió³², la³juah²¹ dúh¹ hí³ ní¹cuóunh²¹
jí³ hí³ hí¹quíein² tsí³, quí¹ Dió³² bíh¹
jmu³ hí³ conh²¹ hñu³ jmí¹ hñu³ tsí³
tsú².

⁷”Jlánh¹ jmí¹ ren² ní¹juáh³ tsá²
ja³² mí³ tsí³ ní¹con² tsá² siánh³,
quí¹ ja³bí¹ Dió³² já³² siáh³ mí³ tsí³
ní¹con² tsá² la³ hí³.

⁸”Jlánh¹ jmí¹ ren² ní¹juáh³ tsá² jí²
hñu³ tsí³, quí¹ tsá² la³ hí³ bíh¹ lí¹³
jén³² Dió³².

⁹”Jlánh¹ jmí¹ ren² tsá² jmu² hí³
niau²¹ tie³ ja¹ quioh²¹ tsáu², quí¹ tsá²
la³ hí³ bíh¹ lí¹³ juáh³ Dió³² hí³ jon².

¹⁰”Jlánh¹ jmí¹ ren² tsá² má²tso²
tsí³ la³ cun³ hí³ jmoh²³ tsáu² cun³ní¹
hí³ hnió³ jmu³ la³ cun³ hí³ hnió³
Dió³², quí¹ tsá² la³ hí³ bíh¹ tónh³²
jo³cuo² Dió³².

¹¹”Jlánh¹ jmí¹ ren² hnoh² ní¹juáh³
jmí¹ quiú² jmí¹ je²³ tsáu², hí³ ca³la³
hí³ hí¹ tsa¹ tsú² hnoh², jí³ ní¹juáh³
jmí¹ hleh³² tsú² la³jáh³ dúh¹ ní¹

jú¹ tí¹jái² quián¹³ hnoh² cun³ñí¹
 hi³ ca³tin¹ jná¹³. ¹²Ma³hiún¹³ náh²
 honh², tsinh¹ náh² jmu³, qui¹
 hñu³mi³cuú² hián¹³ náh² cáun² hi³
 jlánh¹ bíh¹ quien²; qui¹ la³ nē² bíh¹
 ca³jmúh³² tsú² uá²jai³² tsá² lin³ hí³
 tí³² jē¹ Dió³², tsá² ca³lí³zian² jmí¹tin²
 la³ cónh³ bíh¹ hnoh².

Ñí¹, jí³ joh¹ sí² hi³ ca³tin¹ hngá¹máh³

(Marcos 4:21-23; 9:50; Lucas

8:16-17; 14:34-35)

¹³”Hnoh² bíh¹ lín³ ñí¹ ñí¹con² tsá²
 zian² ñí¹ hué²¹ lá². Tí³la³ nfi¹juáh³ la³
 ca³lí³ máih³ bíh¹ ñí¹ né³, ðlánh³ yáh³
 rón³² lí³ jmóuh³² tsú² hi³ jáun² lí³
 ñeh¹ siáh³? Tiú²uú² lin¹ ñí¹ jmu³ ta²¹
 hí¹ cáun² yáh³; cáun² má²cuí³ bíh¹
 tsú², hi³ jáun² ñí¹ jáun² ha³ zóh³²
 tsáu².

¹⁴”Hnoh² bíh¹ lín³ joh¹ sí² ñí¹con²
 tsá² zian² ñí¹ hué²¹ lá². Jáun² né³,
 jmu¹³ jái¹³: Cáun² juú² nio² ñí¹ lí³
 tsáih³ máh³, tiá² lí¹³ yáh³ hính³².

¹⁵Sa³jun³ héinh²³ yáh³ tsú² cáun²
 sí² hi³ jáun² zih³² tí³ ñeh² cáun² tsí¹
 cuó²; tí³la³ ñí¹ ñe¹ bíh¹ dí²chí³ tsú²,
 hi³ jáun² tain²¹ joh¹ la³jín³² tsá²
 tionh² ñéih³. ¹⁶Ja³bí¹ la³ jáun² hnoh²
 uá²jai³², jmu³ náh² hi³ tai²¹ joh¹
 quián¹³ náh² ñí¹con² tsáu², hi³ jáun²
 ní¹ má¹ca³jé³ tsáu² la³jí³² hi³ chu²¹
 hi³ jmuh³² hnoh² jáun², hi³ jáun²
 ma³quien² tsú² Ñeh² hnoh² Tsá² cuá³
 hñu³mi³cuú².

Jesús má²ta² lánh³ lí³ héih³²
 quioh²¹ hla¹ Moisés

¹⁷”Ha³ lí² cuí¹ lín¹³ hnoh² hi³
 jná¹³ cuan³ hi³ má¹tauh²¹ ná¹
 héih³² quioh²¹ hla¹ Moisés, sa³jun³
 hi³ ja³ma³tauh²¹ jná¹³ jái¹³ hi³
 ca³ma³ta² jáun² tsá² ca³lín³ hí³ tí³²

jē¹ Dió³² yáh³; qui¹ jun³juáh¹³ hi³
 ja³ma³tauh²¹ yáh³ jná¹³ jái¹³ jáun²,
 qui¹ tí³ ja³ma³tson¹³ jná¹³ la³ cun³
 hi³ hnió³ juáh³ bíh¹. ¹⁸Qui¹ jú¹ tson²
 juanh³² jná¹³ ñí¹con² hnoh², hi³
 uá¹ cun³ má²já²hín³ la³jí³² hi³ jniá³
 chí³cuú² la³ má²quionh³ hngá¹máh³
 lá², tiá² lí¹³ yáh³ tsa³hín³ hí¹ cáun²
 huéh³ quioh²¹ liei²¹, sa³jun³ hí¹
 cáun² má³ pih²¹ quioh²¹ huéh³
 jáun², ca³la³ tí³ ñí¹ cá¹chó²¹ jmá¹
 hí³ lí³tí³ la³ cun³ hi³ ca³tí²¹ lí¹³.

¹⁹Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹, nfi¹juáh³
 tsá² tiá² ta²¹ haih²¹ lí³ua³ cáun²
 héih³² hi³ rá¹lí³ jáun², uá¹jinh¹ cáun²
 hi³ tiá² lin¹ nga³ quien², hi³ záih³²
 tsú² siáh³ tsáu² hi³ tiá² hniáuh³²
 tónh³² ta²¹, hi³ jáun² má²lín³ bíh¹
 tsú² jan² tsá² tiá² lin¹ ñí¹ quien² ja¹
 quioh²¹ la³jín³² tsá² tónh³² jo³cuo²
 Dió³². Tí³la³ nfi¹juáh³ tsá² má²tí³²
 héih³² jáun² né³, jí³ hi³ hieh³² siáh³
 tsá² siánh³ hi³ jmu³ la³ jáun², tsá²
 la³ hí³ bíh¹ lín³ jan² tsá² quien² ja¹
 quioh²¹ la³jín³² tsá² tónh³² jo³cuo²
 Dió³². ²⁰Qui¹ juah³² jná¹³ ñí¹con²
 hnoh², hi³ nfi¹juáh³ tiá² tí³ jlánh¹ bí¹
 re² jmúh¹³ náh² hi³ tí³² tsí³ Dió³² la³
 cónh³ bíh¹ tí³² liei²¹ jí³ tsá² fariseos,
 hi³ jáun² jmí¹lñh³ bíh¹ tiá² lí¹³ tonh²¹
 náh² jo³cuo² Dió³².

Jesús hie³² jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsá² míh²³
 tsí³

(Lucas 12:57-59)

²¹”Hnoh² má²ca³niéih³ hi³ hiauh³
 tsá² haun³² dí¹hio³ ñú²deh³ dí²
 héih³² hi³ lí³ la³ lá²: “Ha³ lí² jngih³
 tsáu², qui¹ lí³ua³ jan² tsá² jngih²
 tsáu² ca³tin¹ tá¹tsin¹ héih³²”. ²²Tí³la³
 jná¹³ juah³², hi³ lí³ua³ jan² tsá² jmu²
 hian² ñí¹con² rainh²¹, cun³ tá¹tsin¹
 bíh¹ tsá² la³ hí³ héih³². Nfi¹juáh³ tsá²

tú² híon³² rainh²¹, jáun² ñí¹con² tsá²
ná¹ho² ta²¹ hi³ chín¹ bíh¹ tá¹tsin¹
tsú² héih³²; hi³ nǎ¹juáh³ tsá² zaih³²
rainh²¹ tsá² lín¹ ja³ juón¹, háinh¹³
tsó³² já² sí² quiu³juóu³² bíh¹ tsú².

²³”Hi³ jáun² né³, nǎ¹juáh³ jmǎ¹
zia³² hi³ cuá¹cánh¹ hnú² ñí¹hiú¹³
hi³ cuá¹cuéh³ nú² Dió³², hi³ tá¹la³
má²zenh² nú² ñí¹ jáun² né³ tsau³
honh² hnú² hi³ zian² jan² renh² hnú²
hi³ hau² nú², ²⁴chá¹ tín² hi³ quiánh¹
jáun² có³² ñí¹hiú¹³ jáun², hi³ cuánh²
tín² hi³ cuá¹jmuh³ nú² hi³ niau²¹
tie³ ja¹ quián¹³ nú² quiúnh¹ renh².
Má¹jáun² má²ñeih²¹ hnú² siáh³
ñí¹hiú¹³ hi³ nǎ¹ma³jnia¹³ nú² hi³
quiánh¹ jáun².

²⁵”Nǎ¹juáh³ zian² tsá² ca³hna³ hnú²
ñí¹ta²¹, hi³ jáun² jau³ tsú² hnú² ta³
ñí¹ tsá²tan²¹, ma³ré¹³ náh² jái¹³ tá¹la³
hí¹cuá³táunh¹ náh² jáun² hú¹ juí³²
quiúnh¹ tsú², hi³ jáun² tiá² tsa³jau²
tsú² ta³ ñí¹ tsá² lín³ jue²¹; qui¹ nǎ² lí¹
ca³cue³ hnú² jue²¹ hi³ tsá² tú²jái¹³
hi³ tsa³tiaunh² tsú² hnú² hñu³mí¹ñí².
²⁶Juanh³² jná¹³ hi³ tiá² cáun² lí¹
liáun³ yáh³ hnú², ca³la³ tí³ nǎ¹
má¹ca³ma³hmah²¹ hnú² jí³lí³² máh³.

Jesús hie³² jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsá² juón¹

²⁷”Hnoh² má²ca³niéih² hi³
ca³juáh³ tsú² la³ lá²: “Ha³ lí² lí¹ jmú²
lí¹ cuó³”. ²⁸Tí³la³ jná¹³ juanh³² hi³
lí³ua³ jan² tsá² jfen³² tsá²mí³ hi³ hu²¹
hlah³ tsí³, má²lí²jmú³ bíh¹ tsú² tso³
hñu³ tsí³ quionh³ tsá²mí³ hí³.

²⁹”Nǎ¹juáh³ mǎ¹máh¹ tí³ cuá²
chu²¹ nú² má²lí²jmú³ hi³ ca³tánh³
nú² tso³, chí³ cú²jueh³² hi³ jáun²
tiáun² ñí¹ uóunh³; qui¹ tí³ re² bíh¹
hi³ tsa³hín³ cá² má¹í³ mǎ¹máh¹ nú²
la³ cónh³ bíh¹ hi³ tsa³hain³ nú² tá¹
jan² quiu³juóu³². ³⁰Hi³ nǎ¹juáh³ cuá²

chu²¹ quián¹³ nú² jmu² siáh³ hi³
tanh³² hnú² tso³, hná¹ cú²jueh³², hi³
jáun² tiáun² ñí¹ uóunh³; qui¹ tí³ re²
bíh¹ hi³ tsa³hái³ cáun² cuonh² hnú²
la³ cónh³ bíh¹ hi³ cuóh¹³ hnú² tá¹
jan² quiu³juóu³².

**Jesús hie³² jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsá² hnió³
tun³ ñí²cuo²**

(Mateo 19:3-11; Marcos 10:2-12;

Lucas 16:18; 1 Corintios 7:10-16)

³¹”Ja³bí¹ jái¹³ lá² siáh³ juáh²³
tsáu² la³ cun³ jmǎ¹tin²: “Lí³ua³
jan² tsá² hnió³ tsáun³ quionh³
tsá²mí³ ñí²cuo², hniáuh³² bíh¹
cuéh³² tsú² ñí²cuo² cáun² sí² hi³
lin¹ hi³ ca³tsáun³ tsú²”. ³²Tí³la³
jné¹³ juanh³² ñí¹con² hnoh² hi³
lí³ua³ jan² tsá² hnió³ tun³ tsá²mí³
ñí²cuo² ta³ tiá² lin¹ zia³² jái¹³ he³
tso³ lí²jmú³ quionh³ tsá²ñuh² siánh³,
cun³quionh³ la³ jáun² má²cueh³²
tsú² tsú² jái¹³ hi³ jmu³ juón¹ bíh¹;
hi³ nǎ¹juáh³ tsá² jéinh³² cuo² quionh³
tsá²mí³ tsá² má²ca³tsáun³ quionh³
ñí²cuo² né³, jáun² tsá² la³ hí³ má²lín³
jan² tsá² juón¹ bíh¹ siáh³.

Jesús hie³² ca³tin¹ tsá² lí¹ hien² Dió³²

³³”Ja³bí¹ má²ca³niéih² hnoh²
hi³ tsá²haun³² hiauh³ héih³² lá²
jmǎ¹tin²: “Ha³ lí² tsunh²¹ jái¹³ hi³
má²lí²jmuh³ ñí¹con² Dió³², la³ cun³
jái¹³ hi³ má²lí²ma³tson¹³ nú² jáun²
ñí¹con² tsú²”. ³⁴Tí³la³ jná¹³ juanh³²
hi³ hí¹ cáun² bíh¹ hi³ tiá² hniáuh³²
híeh¹ náh². Ha³ lí² lí¹ ma³tson¹³
jái¹³ quián¹³ cun³quionh³ hi³ hieh³²
náh² hñu³mí³cuú², qui¹ ñí¹ jáun²
bíh¹ ñí¹ cuá¹quien² Dió³², ³⁵sa³jun³
hniáuh³² má¹tson¹³ náh² jái¹³
quián¹³ cun³quionh³ hi³ hieh³² náh²
hngá¹máh³ lá², qui¹ ñí¹ hué²¹ lá² dá²

lɛ³ la³jmɪ¹ lɛ³ cáun² ñí¹ ná¹tsin¹ ta³ bíh¹
 Dió³²; hi³ sa³jun³ hniáuh³² má¹tson¹³
 náh² jái¹³ quián¹³ cun³quionh³ hi³
 hieh³² náh² juú² Jerusalén, qui¹ ñí¹
 jáun² dá² ca³tin¹ Re²¹ Tsá² chin¹ bíh¹.
 36 Ha³ lɛ² lɛ¹ ma³tson¹³ jái¹³ quián¹³
 cun³quionh³ hi³ hieh³² hnú² chinh³²,
 qui¹ hí¹ cá² máih³² yáh³ jñú² chinh³²
 hnú² tiá² lɛ¹³ tiáú² ho³ liáh² hi³ jmúh¹³
 nú² huen². 37 Ñí¹ jɛ²¹ la³ tí³ hniáuh³²
 juáh¹³ hnú²: “Ján³”, ho³lá² dá²:
 “Já¹han²¹” bíh¹; qui¹ la³jɛ³² jái¹³ hi³
 lɛ¹ má²ná²tsin³ tsú² ñí¹ jái¹³ nɛ² ja³²
 ñí¹con² tsá² hláih¹ bíh¹.

Jesús hie³² ca³ti²¹ hi³ jeinh³² tsú²

(Lucas 6:29-30)

38 “Hnoh² má²ca³niéih² náh² jái¹³ hi³
 qui³ juáh²³ tsú² jáun² la³ cun³ jmɪ¹tin²:
 “Hniáuh³² jéinh³² tsú² la³ cun³ rón³² lɛ³
 hi³ ca³quiúnh³², uá¹la³ cun³ mɪ¹ní¹ tsú²,
 nɛ¹juáh³ ca³hlih³ tsú² mɪ¹ní¹ rainh²¹,
 ja³bí¹ la³ jáun² hi³ ca³ti²¹ ján¹ tsú²
 uá²ja³². 39 Tí³la³ jná¹³ juanh³² ñí¹con²
 hnoh²: Ha³ lɛ² jéinh¹ náh² ñí¹con² tsá²
 hian² tsɪ³; tí³la³ nɛ¹juáh³ zian² tsá² pá²³
 cá² jo²¹ máh¹ náh², tí³ cuéh³ tsú² siáh³
 tí³ cá² jo²¹ cáun² cu¹ pá¹³. 40 Nɛ¹juáh³
 zian² tsá² hnió³ hna³ hnú² ñí¹ta²¹, hi³
 hnió³ tsú² quin³ hanh² nú², cuéh³ tsú²
 la³ jɪ³ hmih³² cháú³ quián¹³. 41 Nɛ¹juáh³
 zian² tsá² dí²quiaun³ hnú² jmá¹ hi³
 cánh¹ hnú² lio²¹ ñí¹ tí³ cú² mei²¹ quin²
 ta³ tsú², tí³ re² quián² ñí¹ tí³ tenh³ cu³
 jáun². 42 Li³ua³ jan² tsá² zia³² hi³ mɪ³²
 ñí¹con² hnú², cuéh³ tsú², hi³ ha³ lɛ²
 ma³zian¹³ siáh³ ñí¹con² tsá² zia³² hi³
 chí² ñí¹con² nú².

Hniáuh³² hnió³ tsú² tsá² hau²

(Lucas 6:27-36)

43 “Ja³bí¹ má²ca³niéih² hnoh²
 hi³ juáh²³ tsú² la³ cun³ jmɪ¹tin²:

“Ma³hno¹ tsá² re² juónh³² quiúnh¹,
 tí³la³ hon² nú² jmu³ nɛ¹juáh³ tsá²
 hau² nú²”. 44 Tí³la³ jná¹³ juah³²:

Ma³hno¹ náh² tsá² jmu² hian² tsɪ³
 ñí¹con² náh², [hi³ chu²¹ jéinh¹ náh²
 ñí¹con² tsá² chú² juóu³², jmu³ náh²
 hi³ chú³² ñí¹con² tsá² hau²,] Dió³²
 lienh¹ quioh²¹ [tsá² quiú² je²³ jɪ³]
 tsá² jmu² hian² tsɪ³ ñí¹con² nú².

45 Jáun² la³ nɛ² bíh¹ lɛ³ lin¹ hi³ tson²
 lín³ hnoh² jon² Dió³² Ñeh² náh²,
 Tsá² cuá³ hñu³mɪ³cuú², qui¹ hi³
 dá² jmu² hi³ tain³² hiú² tsá² chun¹
 la³ jɪ³ tsá² hláih¹ nɛ² siáh³, hi³ zen²
 tsú² siáh³ jmɪ³ ñí¹con² tsá² zian² la³
 cun³ hi³ tí³² tsɪ³ dí², la³ jɪ³ ñí¹con²
 tsá² zian² cun³ tin² tsɪ³ hmóu³² nɛ²
 siáh³. 46 Su³uú² lɛ¹ lín²³ náh² hi³ zia³²
 hi³ hián¹³ cun³ñí¹ hi³ hno³ náh²
 jmáh³la³ tsá² hniau³ náh² hmóu³².
 Qui¹ hí¹ la³ tí³ tsá² chí² hmah²¹ yáh³
 jmu² la³ jáun². 47 Hi³ nɛ¹juáh³ cuen²³
 hnoh² Dió³² jmáh³la³ tsá² juónh³²
 náh² re² quiúnh¹, ðhe³ dá² hi³ chu²¹
 jmuh³² náh² nɛ¹juáh³ la³ jáun²? Qui¹
 hí¹ la³ tí³ tsá² tiá² cuóun³² Dió³² yáh³
 ná¹jmu² la³ jáun². 48 Jmu³ náh² chun¹
 la³jmɪ¹ chun¹ Ñeh² náh² Tsá² cuá³
 hñu³mɪ³cuú².

Jesús hie³² he³ lánh³ lɛ³ ta²¹ chu²¹

6 “Ha³ lɛ² lɛ¹ ma³ti²¹ náh² cuáh³²
 jmáh³la³ ñí¹ jé²³ tsáu² cun³ñí¹
 hi³ hniá¹ náh² hi³ jé³ tsáu² lánh³
 jmuh³² náh². Qui¹ hí¹ cáun² yáh³
 tiú²uú² hi³ hián¹³ náh² ñí¹con² Ñeh²
 Tsá² cuá³ hñu³mɪ³cuú², nɛ¹juáh³ la³
 jáun² la³ jmuh³² náh².

2”Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹, nɛ¹juáh³
 jmɪ¹ ma³hon¹ hnú² tsá² lí³hniauh²³
 ñí¹con², ha³ lɛ² jmu² hnú² chú¹ja²¹
 ñí¹con² ca³la³ jánh³ dú¹ tsáu², tsá²
 zian² ja¹ hñú³ jɪ³ tsá² tiáunh¹ hñu³

cuáh³² n¹ la³ jm¹ jmu² tsá² lín³ la³
 cá¹ la³ jéinh¹, cun³ ñ¹ hi³ hnió³ hi³
 hléh³² tsáu² re² quioh²¹. Jú¹ tson²
 juanh³² jná¹³, hi³ jí³² la³ jú¹ chu²¹ hi³
 hléh³² jáun² tsáu² bíh¹ jéi³² hiáuh³
 tsú², ha³ tiú² uú² hi³ siáh³ zia³² yáh³.
³Ti³ la³ n¹ juáh³ n¹ má¹ ca³ ma³ hon¹
 hnú² tsá² lí³ hniauh²³ ñ¹ con², jmu³
 la³ cun³ lí³ lí¹³ hi³ hí¹ jan² tiá² hin²
 lí³ ñi³², uá¹ jinh¹ tsá² jlánh¹ re²
 juónh³² náh² quiúnh¹. ⁴Ta³ máih³
 bíh¹ hniáuh³² jmúh¹³ hnú², hi³ jáun²
 hián¹³ nú² la³ cun³ hi³ cué³² Ñeh²
 nú², Tsá² jé²³ la³ cun³ hi³ jmuh³² nú²
 jáun².

**Jesús má² ta² he³ lánh³ liéinh³² tsú²
 Dió³²**

(Mateo 7:7-11; Lucas 11:2-4)

⁵”N¹ juáh³ n¹ má¹ ca³ lienh¹ hnoh²
 Dió³², ha³ lí² jmu² náh² la³ jm¹ jmu²
 tsá² lín³ la³ cá¹ la³ jéinh¹, hi³ zain³²
 liéinh³² Dió³² ta³ ná¹ táun³ ñ¹ lí³
 hñu³ cuáh³² quiú¹³ dí² jí³ ñ¹ lí³
 cuoh¹ ja¹ hñú³ n² siáh³, hi³ jáun²
 jé³ tsáu². Jú¹ tson² juanh³² jná¹³
 hi³ jí³² la³ jú¹ chu²¹ hi³ hléh³² jáun²
 tsáu² bíh¹ jéi³² hiáuh³ tsú², ha³
 tiú² uú² hi³ siáh³ zia³² yáh³. ⁶Ti³ la³
 n¹ má¹ ca³ lienh¹ hnú² Dió³² né³, hen²
 ñéih³ quián¹³ hi³ jná¹ ho³ hñú¹³,
 hi³ jáun² ñ¹ zenh² nú² jáun² huen²
 lienh¹ Ñeh². Hi³ jáun² la³ jáun² zia³²
 hi³ hián¹³ nú² ñ¹ con² Ñeh², Tsá²
 jé²³ hi³ jmuh³² hnú² jáun² ta³ conh¹.

⁷”N¹ má¹ ca³ lienh¹ nú² Dió³², ha³
 lí² hléh² cú² hiú² cú² cuóh³² jái¹³ tiá²
 lin¹ ñ¹ jmu³ ta²¹ la³ jm¹ jmu² tsá²
 tiá² Dió³² má² cuóun³², qui¹ tsá² hí³
 lí¹ lín²³ hi³ cun³ quionh³ hi³ hleh³²
 jáun² hliáun³ jái¹³ lí¹³ ne³ Dió³². ⁸Lí²
 jmú² náh² la³ jm¹ jmu² tsá² hí³; qui¹
 ñeh² bí¹ hi³ m¹h¹³ náh² má² ñi³² bíh¹

Ñeh² náh² n¹ juáh³ he³ lí³ hniauh²³
 ñ¹ con² náh². ⁹Hi³ jáun² né³, lienh¹
 náh² Dió³² la³ lá²:

Hnú² Tia²¹, Tsá² ñíh³ nú²
 hñu³ m³ cuú²,
 cá² ñ¹ hi³ chu²¹ cu¹ ná¹ chan¹ hi³
 jmáí² hnú².

¹⁰ Cu¹ chau²¹ bíh¹ jmáí¹ hi³ la³ jín³²
 tsáu² tónh³² jo³ cuonh² hnú².

Cu¹ lí¹³ bíh¹ ñ¹ hué²¹ lá² la³
 cun³ hi³ hnáuh² hnú² jmúh¹³,
 la³ jm¹ lí³ hñu³ m³ cuú².

¹¹ Cué¹ tiá³ má³² hi³ hniáuh³²
 ñ¹ con² jnoh¹ né³²,
 la³ cun³ hi³ qui³ hniáuh³² quiú¹³
 jnoh¹ cun³ jmá² cun³ jnia³².

¹² Chin³² tiá³ honh² ca³ tí²¹ hi³
 má² ca³ hliáuh² jnoh¹,
 la³ jm¹ chin²³ jnoh¹ tsí³ la³
 cun³ hi³ má² ca³ hliánh² tsáu²
 ñ¹ con² jnoh¹.

¹³ Ma³ hau¹ tiá³ jnoh¹ hi³ tiá² ca³
 tiá² lau³ jnoh¹ tsá² hláinh¹,
 liau¹ tiá³ jnoh¹ ñ¹ con² pí³
 quioh²¹ tsú².

[Qui¹ hnú² bíh¹ Tsá² hauh³² nú²
 jái¹³ ñ¹ con² ca³ la³ jí³ lí³²,
 Tsá² pin³ cun³ tán¹ cun³ hián²,
 Tsá² cuá¹ quien² la³ cun³
 jm¹ hi³ nio².

Tson² bíh¹ la³ jáun²].

¹⁴”Jáun² né³, n¹ juáh³ hnoh² chíh¹
 honh² tsáu¹³ tsá² jmu² hlah³ ñ¹ con²
 náh², jáun² Ñeh² náh² Tsá² cuá³
 hñu³ m³ cuú² chí¹³ uá² jai³² tsí³ tsáuh³
 hnoh²; ¹⁵ti³ la³ n¹ juáh³ tiá² chin²³
 yáh³ hnoh² honh² tsáu¹³ tsáu², jáun²
 sa³ jun³ Ñeh² yáh³ hnoh² chin¹³ tsí³
 tsáuh³ hnoh².

Jesús hie³² ca³ tí²¹ hi³ má² hien²¹ tsú²

¹⁶”N¹ má¹ ca³ ma³ hien²¹ hnoh²,
 ha³ lí² háí² náh² hlah³ máh¹ la³ jm¹

jmu² tsá² lín³ la³ cá¹ la³ jéinh¹; qui¹ tsá² jmu² hí³ la³ jáun² dá² hnió³ jé³ tsáu² hí³ hí³ dí² ná¹má²hien²¹. Jú¹ tson² juanh³² jná¹³ hí³ cun³ ní² bíh¹ má²ca³táuh³ la³ cun³ hí³ hiáuh³ tsá² la³ hí³ ní¹juáh³ la³ jáun². ¹⁷Tí³la³ hnú² má¹na²¹, ní¹ má¹ca³ma³hien²¹ nú², ráin² máh¹ hí³ siáu¹ siáh³ re² chinh³², ¹⁸hí³ jáun² tiá² lí³lieih²¹ tsáu² hí³ hnú² ní³ma³hien²¹ nú². Jí³²la³ Neh² hnú², Tsá² zen² quiúnh¹ hnú² ta³ tiá² jniá³ jáun² bíh¹ lí³ ní³²; hí³ jáun² hí³ bíh¹ zia³² hí³ cué³² ca³tí²¹ la³ cun³ hí³ jmuh³² hnú² jáun² ta³máih³.

**Tsá² má²nióh³² hí³ quióh²¹
hñu³mi³cuú²**

(Lucas 12:33-34)

¹⁹”Ha³ lí² jmú² dí¹quiaunh²¹ honh² hí³ lí³ zian² náh² hliáun³ ní¹ hué²¹ lá², ní¹ lí¹³ tsa³hín³ hí³ quián¹³ cun³quionh³ hí³ cuh³ mí¹cháu² jí³ hí³ hiá³² juóuh³² ní², jí³ ní¹ lí¹³ hí³ háin² hí³ han³. ²⁰Tí³ re² jmu³ náh² pí³ hí³ lí³ zian² náh² hliáun³ hñu³mi³cuú², ní¹ tiá² lí¹³ hí³ mí¹cháu² hí³ cuh³, sa³jun³ hiá³² juóuh³² siáh³, hí³ sa³jun³ háin² lí¹³ tónh³² siáh³ hí³ han³. ²¹Qui¹ ní¹juáh³ ní¹ nio¹ hí³ quián¹³ náh², ní¹ jáun² bíh¹ uá²jai³² cua³ jmí²chí³ quián¹³ náh².

**Mí¹ní¹ tsú² cue³² joh¹ quióh²¹ tá¹ jan²
(Lucas 11:34-36)**

²²”Mí¹ní¹ tsú² lí³ la³jmí¹ lí³ cáun² sí² quióh²¹ tá¹ jan² tsú²; jáun² né³ ní¹juáh³ chu²¹ mí¹máh¹ hnú², jáun² ní¹con² tá¹ jan² bíh¹ nú² zia³² joh¹; ²³tí³la³ ní¹juáh³ jlánh¹ la³ hláih¹ mí¹máh¹ nú² né³, jáun² tá¹ jan² bíh¹ nú² zen² já¹niéi². Hí³ ní¹juáh³ cha³ jmí¹ lí³ joh¹ quián¹³ nú² cáun²

já¹niéi² bíh¹ la³ lí³, icónh³ bíh¹ tiá² la³ lí³ cáun² já¹niéi² hmíh² ní¹juáh³ la³ jáun²!

Dió³² jí³ quie³ ní²

(Lucas 16:13)

²⁴”Hí¹ jan² tsáu² tiá² lí¹³ ma³tí³² ní¹con² gon³ juo¹³, qui¹ tiá² tí²¹ yáh³ tsí³ tsú² tsá² jan², hí³ tsá² jan² né³, tí³² lín³² bíh¹ tsí³ tsú²; re² lín³² bíh¹ ma³tí³² tsú² héih³² quióh²¹ jan², hí³ tsá² jan² né³, tiá² ta²¹ tanh² yáh³ tsú². Jáun² né³, cónh³ tiá² lí¹³ bíh¹ hno³ náh² Dió³² cu³tsa³² quionh³ hí³ hniá¹ náh² hí³ zia³² ní¹ hué²¹ lá².

Dió³² nióh³² hua³hí¹³ tsá² ná¹lín³ jon²

(Lucas 12:22-31)

²⁵”Juo³ jná¹³ hnoh²: Ha³ lí² cuí¹ hí²¹ honh² náh² ha³ lánh³ rón³² lí¹³ zian² náh², ca³tí²¹ ha³ jinh¹ já³² má³² hí³ cúh¹³ náh² ho³ jmáí² hí³ húh¹³ náh², jí³ ha³ jinh¹ já³² hmih³² hí³ quíh¹³ náh² siáh³. ¿Há¹ jun³juáh¹³ jmí²chí³ quióh²¹ bíh¹ tsú² tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³ bí¹ má³² dúh¹; hí³ ngu³ quióh²¹ bíh¹ tsú² siáh³ tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³ bíh¹ ha¹ tsú²? ²⁶Sá¹ní² jie³ ha³ lánh³ zian² quiuh²¹ tan³², jáh³ tiá² lin¹ hí³ jñi³² hí¹ cáun², sa³jun³ zia³² bíh¹ cáun² hí³ lau³² quióh²¹ jáh³, hí³ sa³jun³ zeh² bíh¹ siáh³ hñu³cuí³ quióh²¹, tí³la³ cun³ jáun² zia³² bíh¹ má³² hí³ cue³² Neh² náh² hí³ cúh² jáh³. íTí³la³ hnoh² má¹ná¹, tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² náh² la³ cónh³ bíh¹ tan³²! ²⁷¿Hin² yáh³ hnoh² tin² jmúh¹³ hí³ cuóun¹³ cónh³í¹ cá² lí², uá¹jinh¹ hen² lín³² honh² náh² hí³ cuóun¹³ náh²? ²⁸”Hí³ ¿he³ láih³² hí³² honh² náh² ca³tí²¹ hmih³² hí³ quíh¹³ náh²? Sá¹ní² jie³ náh² ha³ lánh³ rón³² cuóun² lí¹³

hi³ tsi²¹ ñí¹ náí², lí¹³ jáun² tiá² lin¹
 jáu² zeh³² yáh³, hi³ sa³jun³ ta³² siáh³
 tá³; ²⁹ti³la³ cun³ jáun² ta³ bíh¹ hla¹
 re²¹ Salomón yáh³ tiá² chú³² jmí¹
 jniá³ la³jmí¹ jniá³ lí¹³ nř², uá¹jinh¹
 jmí¹ zioh² lín³² tsú². ³⁰Hi³ jáun² né³,
 nř¹juáh³ Dió³² jmu² hi³ ca³la³ chú³²
 lín³² jniá³ náí², cáun² hi³ tsi²¹ ñí¹
 náí² né³², hi³ jáun² tsa³háu² má²jín³²
 bíh¹ tsú² tí³ ñeh² cáun² pïeh¹ nř¹
 má¹ca³lí³ quiéin², jáun² nř¹juáh³ ta³
 bí¹ náí² yáh³ jmu² Dió³² hi³ chú³²
 jniá³, icónh³ bíh¹ tiá² jmu³ Dió³² hi³
 zia³² hanh² hnoh², hnoh² tsá² cáun²
 lí¹ hi³² honh² náh²! ³¹Hi³ jáun² ha³
 lí² cuí¹ hi²¹ honh² náh², hi³ juáh¹³
 náh²: “¿He³ dá² cúh¹³ dí²?”; hi³:
 “¿He³ dá² hnáih¹³ dí²?” ho³ hi³: “¿He³
 dá² quíh¹³ dí²?” ³²Qui¹ la³jín³² tsá²
 tiá² Dió³² má²cuóun³² ná¹hi³² tsí³
 ca³tí²¹ la³jí³² hi³ nř²; tí³la³ hnoh²
 má¹ná¹, zian² bíh¹ jan² Ñeh² hnoh²,
 Tsá² cuá³ hñu³mi³cuú², Tsá² cuá¹ñi³²
 la³jí³² hi³ lí³hniauh²³ quián¹³ náh².
³³Ñí¹ jí²¹la³ tí³ chan¹³ náh² hmóu³²
 jo³cuo² Dió³² bíh¹ hi³ má¹tih²¹ náh²
 re² ñí¹con² tsú², jí³ hi³ má¹zián¹³
 náh² re² la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ tsú²,
 hi³ jáun² bíh¹ hián¹³ náh² ca³la³
 jí³lí³² hi³ jáun². ³⁴Ha³ lí² jmú² náh²
 hi³² honh² ca³tí²¹ he³ lí¹³ tsa³háu²,
 qui¹ zia³² bíh¹ jmáí¹ tsa³háu² hi³ lí¹³
 hi³² honh² hnoh² ca³tí²¹ hi³ quioh²¹
 tsa³háu². Qui¹ ma³ quin³² ma³ cú²
 jmáí¹ bíh¹ má²zia³² uu³mí²tsi³²
 quioh²¹.

Ha³ lí² chú¹ lí² ñih²¹ náh² tsáu²

(Lucas 6:37-42)

7 ”Ha³ lí² chú¹ lí² ñih²¹ náh²
 tsáu² hi³ jáun² tiá² ra³tsa² náh²
 Dió³² héih³² la³ jáun². ²Qui¹ la³
 jáun² bíh¹ ra³tsi³² tsú² héih³² ñí¹con²

hnoh², la³jmí¹ rá²tsih³² hnoh² jáun²
 héih³² ñí¹con² tsáu² bíh¹. La³ cun³
 rón³² lí³ héih³² hi³ chah³² náh² hi³
 cueh³² náh² ñí¹con² tsáu², héih³²
 la³ jáun² bíh¹ siáh³ chá³² Dió³² hi³
 cué³² ñí¹con² hnoh². ³¿Ha³ bí¹ lánh³
 rón³² lí¹³ jieh²¹ hnú² má¹qui³² pih²¹
 hi³ hu²¹ mř¹ñí¹ renh², nř¹juáh³ tiá²
 lí²tsin² yáh³ hnú² hi³ hu²¹ cáun²
 pa²¹ hná¹ hmá² mř¹máh¹ huen²?
⁴¿Ha³ lánh³ rón³² hó³² honh¹ hnú²
 hi³ juoh¹ nú² renh²: “¿Cuí¹ chí¹³ ná³
 má¹qui³² hu²¹ mř¹máh¹ hnú²!”; hi³
 nř¹juáh³ cáun² pa²¹ hná¹ hmá² bíh¹
 la³ hu²¹ quián¹³ hnú² huen² má¹lí³²
 jáun²? ⁵¿Hnú² tsá² lín³ nú² la³ cá¹ la³
 jéinh¹!, la³ñí¹ tín² chí³ hná¹ hmá²
 pa²¹ hi³ hu²¹ mř¹máh¹ huen², hi³
 jáun² má¹jáun² lí¹³ jieh²¹ hnú² re²
 hi³ chíh¹ nú² má¹qui³² pih²¹ hi³ hu²¹
 mř¹ñí¹ renh².

⁶”Ha³ lí² lí¹ cué² hi³ híen¹ ñí¹con²
 tsá² zian² la³jmí¹ zian² tsái², qui¹
 nř² lí¹ ca³qui³ ca³jme³ tsú² hi³ chau³
 náh² tsú² cú²tiú² cú²jóh³² hó³². Ha³
 lí² lí¹ ma³jnia¹³ hi³ quien² quián¹³
 ñí¹con² tsá² zian² la³jmí¹ zian²
 mí²ñí³, qui¹ nř² lí¹ ca³ha³ ca³zauh³
 tsú².

Mř¹ náh², hniauh², hi³ hléh¹ siáh³
 ho³hñú¹³

(Lucas 11:9-13)

⁷”Mř¹ náh² ñí¹con² Dió³² hi³ jáun²
 hian³ náh², hniauh² náh² hi³ jáun²
 chanh¹ náh², hléh¹ náh² ho³hñú¹³ hi³
 jáun² niá³² tsú². ⁸Qui¹ nř¹juáh³ tsá²
 mí³² ñí¹con² tsú², hiáuh¹³ bíh¹ tsú²;
 nř¹juáh³ tsá² hnauh², choh¹³ bíh¹;
 hi³ nř¹juáh³ tsá² hleh³² ho³hñú¹³ né³,
 niá³ bíh¹.

⁹”Qui¹ ¿hin² yáh³ tsánh² hnoh²
 tiá³ honh² hi³ cueh¹ cá² máí³ quin¹

jónh³² n¹juáh³ hí¹miih²¹ bíh¹ la³
cuá¹mí^{32?} 10 Ho³ n¹juáh³ cuá¹mí²
jan² juo¹³, chí¹ tiá³ honh² náh²
hí³ cuen¹³ jan² jáh³ hláinh^{1?} 11 Hi³
jáun² né³, n¹juáh³ tu³ bí¹ hnoh²
yáh³ tsá² tiá² chun¹ náh², tin² bíh¹
náh² cuéh¹ hí³ chu²¹ n¹con² jónh³²,
itiá¹³ bíh¹ tiá³ Neh² náh² Tsá² cuá³
hñu³mí³cuú² tiá² cué³² hí³ chu²¹
n¹con² tsá² hiú² mí^{32!}

12 "Jáun² jmu³ náh² la³jí³² jmáí¹
n¹con² tsáu² n¹juáh³ he³ lánh³
hnáuh² náh² jmu³ tsú² n¹con² náh²
hmóu³²; qui¹ la³ jáun² bíh¹ l³ héih³²
hí³ jmu² jáun² liei²¹ quioh²¹ hla¹
Moisés jí³ n¹ Sí² quioh²¹ tsá² ca³lin³
hí³ tí³² jè¹ Dió³² n¹ uá²jai³².

Ho³jn¹³ jái³²

(Lucas 13:24)

13 "Tiónh³² náh² tí³ juí³² ho³jn¹³
tsá². Hú³ bíh¹ ho³jn¹³, hí³ ca³la³ hí³
jáun² lín³² bíh¹ juí³² hí³ chau²¹ n¹ l¹³
tsa³hín³ tsú², hí³ juóun³² lín³² bíh¹
tsáu² tsá²táunh¹ juí³² jaun³²; 14 tí³la³
ho³jn¹³ jí³ juí³² hí³ chau²¹ n¹ l¹³
zian² tsú² né³, jái³² lín³² bíh¹ hí³ tiá²
lí³ tí¹ lí³ jenh¹, hí³ jáun² cú¹pih²¹
tsáu² bíh¹ tsá² choh²³ juí³² jaun³².

Lin¹ bíh¹ he³ n¹ hmá² cun³quionh³
mái³ hí³ háí³²

(Mateo 12:34-35; Lucas 6:43-45)

15 "Hua³hín¹³ náh² n¹con² tsá²
l¹ juáh²³ hí³ lín³ tí³² jè¹ Dió³². Tsá²
hí³ dá² ja³táunh¹ n¹con² hnoh² hí³
ná¹lín³ la³jmí¹ lín³ já¹ziáh², tí³la³
tí³ ñeh² má¹ná¹ ná¹lín³ tsú² la³jmí¹
lín³ tsí² náí¹ jính¹. 16 Hnoh² lí¹³ lí³
cuóun³² náh² tsú² cun³quionh³ ha³
lánh³ jmu² bíh¹ tsú²; qui¹ tiá² cun³²
yáh³ tsú² mí³ uóun²jeh¹³ ja¹ tan³
mí³juáh², hí³ sa³jun³ cun³² yáh³ tsú²

mí³ sí² co² tsi³ hmá² ton². 17 La³ n¹
bíh¹ l³ hí³ la³jí³² hmá² chu²¹ háí³²
mái³ chu²¹, hí³ la³jí³² hmá² hlah³
né³, háí³² mí³ hlah³. 18 N¹juáh³ hmá²
chu²¹, tiá² lí¹³ yáh³ hí³ ha³ mái³
hlah³, sa³jun³ hmá² hlah³ lí¹³ ha³
mái³ chu²¹. 19 La³jí³² hmá² tiá² mái³
chu²¹ háí³², quiéih³² bíh¹ tsú² hmá²
jáun², hí³ jáun² jín³² tsú². 20 Hi³ jáun²
la³ jáun² bíh¹ lí³ cuóun³² hnoh² tsáu²
cun³quionh³ lánh³ jmu² tsú².

Tiá² la³jín³² tsáu² lí¹³ yáh³ tónh³²
jo³cuo² Dió³²

(Lucas 13:25-27)

21 "Jun³juáh¹³ la³jín³² yáh³ tsá²
zái³² jná¹³: "iHnú² bíh¹ lín³ Juóu³²
jné¹³!" lí¹³ tónh³² jo³cuo² Dió³²;
tí³la³ jí³²la³ tsá² jmu² la³ cun³
hí³ tí³² tsi³ Nuh³² jná¹³ Tsá² cuá³
hñu³mí³cuú² bíh¹ lí¹³ tónh³². 22 N¹
má¹ca²chó³² jmáí¹ jáun², juóun³²
lín³² tsáu² záí³² jná¹³: "Hnú² Juo¹³
jnoh¹, jnoh¹ ca³hléh¹³ cun³n¹ hí³
ca³tin¹ hnú² jái¹³ hí³ ca³hí³ hñu³ tsí³
jnoh¹, hí³ cun³n¹ hí³ ca³tin¹ hnú²
bíh¹ ca³huen¹³ jnoh¹ jmí²chí³ hláinh¹
hñu³ tsí³ tsáu², hí³ cun³n¹ hí³ ca³tin¹
hnú² siáh³ ca³jmú¹³ jnoh¹ hliáun³
hua³jueh³²". 23 Tí³la³ jná¹³ né³ nga¹
la³ lá² má¹jáun², hí³ juo¹³ ná¹: "Hí¹
cónh³ yáh³ tiá² ca³lí³ cuóu³² jná¹³
hnoh². iTí³ có³² quin³² náh² n¹con²
jné¹³, hnoh² tsá² jmuh³² náh² hí³
hlah³ hí³ hó^{32!}"

Jmíh¹ hiah³² pin³, jí³ hí³ tiá² pin³

(Marcos 1:22; Lucas 6:47-49)

24 "Hí³ jáun² né³, lí³ua³ jan² tsá²
má²tí³² la³ cun³ jái¹³ hí³ juah³² jné¹³,
tsá² la³ hí³ lín³ la³jmí¹ lín³ jan² tsá²
quia³lín³ jmí¹ tsi³, tsá² ca³zih³ hñú¹³
cáun² tsi³ hláu². 25 Hi³ jáun² uá¹jinh¹

tsau³ jmí³, hi³ ca³lí³ hliáun³ bíh¹
 siáh³ cua³, hi³ ja³ bíh¹ siáh³ chí³
 tiáh³ hi³ jmí¹ hnió³ quíh³ hñú³ jáun²,
 tí³la³ tiáh³ cá²quíh³² yáh³, quí¹ ñí¹
 hláu² bíh¹ jmí¹ chí³hliáun³² jmíh¹
 hiah³². ²⁶Tí³la³ lí³ua³ jan² tsá² tiáh²
 má²tí³² la³ cun³ jái¹³ hi³ juah³² jná¹³
 má¹ná¹, tsá² la³ hí³ lín³ la³jmí¹ lín³
 jan² tsá²ñuh² cáun¹ bíh¹, tsá² ca³zih³
 hñú³ ñí¹ zái¹ táh¹. ²⁷Hi³ jáun² jmí¹
 tsau²¹ jmí³, hi³ ca³lí³ hliáun³ bíh¹
 jmí² cua³, hi³ ja³ bíh¹ siáh³ chí³ hi³
 hnió³ quíh³ hñú³ jáun², jáun² hñú³
 jáun² né³, ca³quí² cá²cun³ bíh¹.

²⁸Jmí¹ má²ca³táuh³ hi³ hleh³²
 jáun² Jesús, lí¹ ca³ja³cáun² tsí³ bíh¹
 tsá² jmí¹ ná¹nái³² hí³ ca³tí²¹ jái¹³ hi³
 má²ta² tsú² jáun²; ²⁹quí¹hliáh² jmí¹
 cuáh¹hieh³² tsú² tsáu² la³juah²¹ dúh¹
 jan² tsá² ho² jái¹³, jun³juáh¹³ la³jmí¹
 jmu² tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹ yáh³.

**Jesús jmah²³ jan² tsá² lín³ mí³ho²¹
 péin³**

(Marcos 1:40-45; Lucas 5:12-16)

8 Jmí¹ ca³son² jáun² Jesús
 tsí³ máh³, juóun³² lín³² tsáu²
 ja³taunh²¹ cu³hna²¹. ²Hi³ jáun² cuan³
 jan² tsá²ñuh² lín³ mí¹uí³ mí³ho²¹
 péin³, hi³ ca³dí³ñí³² ta³ ñí¹ Jesús,
 hi³ ca³juáh³:

—Hnú² Tí³², ní¹juáh³ hnáuh² hnú²,
 tin² bíh¹ hnú² jmúh¹³ hi³ lí³ jin²
 jná¹³.

³Jáun² né³, Jesús ca³tí³ cuo² ñí¹
 quioh²¹ tsá² hí³, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnó³² jná¹³. Hi³ jáun² icuf¹ lan²
 hnú²!

Jmí¹ má²lí²juáh³ tsú² jáun² la³ ní²
 né³, la³juí³² ca³hin³ bíh¹ mí¹uí³ jáun²
 quioh²¹ tsá² hí³. ⁴Hi³ jáun² ca³juáh³
 Jesús hi³ ca³záih³ tsá² hí³:

—Sá¹ní² jie³, ha³ lí² hin² juouh³²
 hí¹ jan² ha³ lánh³ rón³² lí³ hi³
 má²lain³² nú²; jí³²la³ tí³ cuánh² hi³
 cuá²ma³jnia¹³ ñí¹con² mí²tsáu² bíh¹,
 hi³ cuá²cuen²¹ siáh³ jáh³ ñí¹con²
 Dió³² la³ cun³ hi³ qui³ ca³juáh³ jáun²
 hla¹ Moisés, hi³ jáun² la³ jáun² lí³
 ñí³² tsáu² hi³ má²lain³² nú².

**Jesús jmah²³ tsá² quian²¹ hliáu³ tsá²
 chin¹**

(Lucas 7:1-10)

⁵Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ngah³ siáh³
 Jesús já¹ juú² Capernaum. Jáun²
 jan² hliáu³ tsá² chin¹ tsá² romano ja³
 ñí¹con² tsú² hi³ ca³hiu³ ca³mí³, ⁶hi³
 juáh³ la³ lá²:

—Tí³², tsá² lín³ quian²¹ jná¹³ rón³²
 rá²tsáun¹ hi³ hma², jí³ hi³ má²tso²
 tsí³ hi³ cú² uóu³².

⁷Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Ñe¹ bíh¹ jná¹³ hi³ ní¹jmah²¹ ná¹
 tsú².

⁸Tí³la³ hliáu³ tsá² chin¹ hí³ né³
 ca³ngái³:

—Tí³², jun³ lin¹ tsáu² yáh³ jná¹³ hi³
 juáh¹³ hi³ hnú² cuóh¹³ hñú³² ná¹;
 ñí¹ jí²¹la³ tí³ jmúh¹³ hnú² héih³² bíh¹
 hi³ jáun² tsá² quian²¹ jná¹³ lan¹³.

⁹Quí¹ ja³bí¹ jná¹³ siáh³ zian² juóu³²,
 hi³ ja³bí¹ lín³ jná¹³ siáh³ hi³ chin¹
 ñí¹con² hliáu³. Jáun² ní¹ má¹cá²jmú³²
 jná¹³ héih³² ñí¹con² lí³ua³ jan² tsá²
 hí³ hi³ tsó³², jáun² tsau³² bíh¹; hi³
 ní¹juáh³ juo¹³ jná¹³ jan²: “iÑa³²!”
 jáun² ja³²; hi³ ní¹juáh³ juo¹³ jná¹³
 tsá² lín³ quian²¹ ná¹: “iJmu³ hi³ lá²!”
 jáun² jmu² bíh¹ tsú².

¹⁰Jmí¹ má²lí²niéi³² Jesús jái¹³ ní²
 né³, lí¹ ca³ja³cáun² bíh¹ tsí³, hi³ jáun²
 ca³záih³ tsá² jmí¹ hí¹já²taunh¹ hí³
 cu³hna²¹ la³ lá²:

—Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hi³ hí¹ jan² yáh³ tsáu² tiá² má²ca³chanh²¹ jná¹³ ja¹ tsá² Israel lá², tsá² nio² cáun² tán¹ tsí³ la³jmí¹ nio² cáun² tsí³ tsá²ñuh² tsá²cá²jo²¹ lá². ¹¹Jná¹³ juanh³² ñí¹con² hnoh², hi³ juón³² lín³² tsáu² ja³táunh¹ tí³ jui³² ñí¹ hia³² hiú² jí³ tí³ jui³² ñí¹ tá²tsí²¹ hiú² ní² siáh³, hi³ tsa³cuú² tsa³hính² cu³lí²¹ quionh³ hla¹ Há²bran²¹, hla¹ Isaac jí³ hla¹ Jacob ní² hñu³mi³cuú² ñí¹ cuá¹quien² Dió³²; ¹²tí³la³ tsá² jmí¹ ca³tín¹ hi³ tsa³tiánh² ñí¹ cuá¹quien² Dió³² né³, tsá² hí³ dá² chu³ huen³ bíh¹ tsú² hi³ ziu³ cuín³ tsú² ñí¹ lí³ já¹nié² tí³ cheih³², ñí¹ jáun² tsa³tí² tsa³hoh³² hi³ má²zian² hi³ chéi³ hi³ uóu³².

¹³Jmí¹jáun² ca³juáh³ Jesús ñí¹con² hliáu³ tsá² chín¹ hí³:

—Cuánh² hñuh³², cuí¹ lí¹³ la³ cun³ hi³ táunh²³ hnú² ní² ta²¹.

Hi³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ lan³ tsá² quian²¹ tsú².

Jesús jmah²³ mi³ziú¹³ Pé¹

(Marcos 1:29-31; Lucas 4:38-39)

¹⁴Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ngau³ Jesús hñú¹³ Pé¹, hi³ jáun² ñí¹ jáun² ca³jien³² tsú² mi³ziú¹³ Pé¹ hi³ rá¹tsin² ñí¹ jen³ hi³ rá²tsáun¹ hi³ chéin³.

¹⁵Jáun² ca³tí³ dí² cuo² cuo² tsá²mi³ hi³, jáun² la³jui³² ca³quin³ hi³ jmí¹ chéin³ tsú²; jmí¹jáun² ca³náu² tsá²mi³ hí³, hi³ ca³jmú³ má³² hi³ cuh³ tsú².

Jesús jmah²³ juón³² tsá² tsáun¹

(Marcos 1:32-34; Lucas 4:40-41)

¹⁶Jmí¹ ca³nié² jáun² né³, cua³jan² tsú² juón³² lín³² tsá² tiáunh¹ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ ñí¹con² Jesús; jáun² cun³quionh³ cá² jon¹

jái¹³ bíh¹ ca³huen³ tsú² la³jín³² jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsáu², ja³bí¹ ca³jmah³ tsú² siáh³ tsá² jmí¹ ná¹tsáun¹ mí¹uí³ siáh³ siáh³. ¹⁷Cun³quionh³ la³ jáun² ca³lí³tí³ la³ cun³ hi³ ca³juáh³ hla¹ Isaías tí³² jē¹ Dió³², jmí¹ ca³juáh³ jáun² la³ lá²: “Hí³ bíh¹ ca³caun² hi³ jmí¹ lín³ jnoh¹ jáun², jí³ hi³ ca³caun² tsú² siáh³ mí¹uí³ quiú¹³ dí²”.

Tsá² jmí¹ hnió³ tsa³táunh¹ quionh³

Jesús

(Lucas 9:57-62)

¹⁸Jmí¹ ca³jé³ jáun² Jesús hi³ juón³² lín³² bíh¹ tsáu² tionh² cu³ jéin³ quioh²¹, jáun² ca³jmú³ dí² héih³² hi³ hán³² tsú² cú²jueh³² tí³ jo²¹ jmái¹ lí¹ ná¹ho³ jáun².

¹⁹Jmí¹jáun² jan² tsá² lín³ tí³² liei²¹ ja³ hi³ cua³lien³ Jesús, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnú² Tí³², ñe¹ bíh¹ jná¹³ quiúnh¹ hnú² lí³ua³ cáun² ñí¹ cuóh¹³ hnú².

²⁰Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Jáh³ zia³² tá² hláu² quioh²¹ bíh¹ cuo², hi³ zia³² bíh¹ siáh³ záí² quioh²¹ tan³²; tí³la³ Jon² tsá²mi³cuóun² má¹ná¹, tiá² zia³² yáh³ ñí¹ lí¹³ jnioh¹³.

²¹Siáh³ siáh³ jan² tsá² má²hen² tí³ con² tsú² ca³juáh³:

—Tí³², cué¹ tín² jái¹³ hi³ ñí¹hón²¹ jná¹³ ñuh³² [ní¹ má¹jun²].

²²Tí³la³ Jesús né³, ca³záih³ tsá² hí³: —Ñá³² cu³hna³² jná¹³, hi³ jáun² tsá² ná¹jún¹ [ní¹con² Dió³²] cuí¹ cha³hón³² hla¹ rainh²¹.

Jesús jmu² hi³ niau²¹ tie³ jmái² jí³ chí³

(Marcos 4:35-41; Lucas 8:22-25)

²³Jmí¹jáun² ca³hi³ Jesús cáun² mu², hi³ jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²

tsú² já¹taunh²¹ siáh³ quionh³. **24**Hi³ jáun² hú¹ jui³² jáun² né³, cu³diá²jan² ca³ja³ cáun² chí³ tiá³ lín³² hi³ hí¹ ca³la³ tí³ jmí¹ má²hí¹conh³² yáh³ jmái² hñu³ mu², hi³ jmí¹ má²jlái²³ siáh³ mu² ma³ quin³² ma³ cu³ tsin¹ jmí²miih²¹. Tí³la³ Jesús má¹ná¹, jmí¹ má²rá²cuoun¹ bíh¹. **25**Jáun² ca³ní¹ní¹³ tsú² Jesús, hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—iTi³², liau¹ jnoh¹! iHénh³ máh³ má²tsá²hanh³² dí² hñu³ jmái²!

26Jáun² hí³ né³ ca³ngái³:

—¿He³ láih³² ja³²lí³ ná¹juenh²¹ náh²? iJlánh¹ tiá² cáun² la³ nio² honh² náh²!

Hi³ jáun² ca³náu² Jesús hi³ ca³jin³ chí³ jí³ jmí²miih²¹ ní²; hi³ jáun² jmí¹jáun² ca³hná³ chí³ hi³ ca³ta³no¹ tie³ pih²¹. **27**Hi³ jáun² tsá² jmí¹ tiáunh¹ hí³ hñu³ mu² quionh³ Jesús né³, lí¹ ca³ja³cáun² tsí³ bíh¹, hi³ ca³juánh³ la³ lá²:

—¿Hin² dá² tsánh² tsá² ní² hi³ hí¹ la³ tí³ chí³ jí³ jmí²miih²¹ máh³ taunh² ta²¹?

Tsá²ñuh² tiáunh¹ juoun³² lín³² jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³

(Marcos 5:1-20; Lucas 8:26-39)

28Jmí¹ cá¹chó²¹ jáun² Jesús jo²¹ jmái² lí¹ ná¹ho³ né³, ní¹ má²lí³ hue³² quioh²¹ tsá² Gadara, jáun² ca³huén² gon³ tsá²ñuh² ní¹ táun³ jéin³ lo¹ ní¹ ná¹hón²¹ hla¹, hi³ jáun² ca³ja³taunh²¹ ní¹ zenh¹ Jesús. Tá¹ gon³ bíh¹ tsú² jmí¹ tiáunh¹ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³; tsá² hí³ jmí¹ hian² lín³² tsí³ hi³ ca³la³ hí¹ jan² tiá² hin² jmí¹ lí³ ngá¹³ hú¹ jui³² jáun². **29**Jmí¹jáun² ca³ma³liáu³² hóh³² tiá³ lín³² hi³ juáh³:

—¿He³ ca³tin¹ hnú² quiúnh¹ jnoh¹, hnú² Jesús Jon² Dió³²? ¿Hí¹ ñeh³

hnú² ní¹ lá² hi³ ña³jmuh³ nú² hi³ má²tso¹ jnoh¹ tsí³ ta³ ñeh² bíh¹ hi³ chau²¹ jmái¹?

30Ní¹ má²janh² jáun² jmí¹ ní³ táunh¹ juoun³² mí²ní³ hi³ ní³cúh¹³ háu²; **31**hi³ jáun² jmí²chí³ hláinh¹ hí³ né³, ca³hiu³ ca³mí³ ní¹con² Jesús, hi³ ca³juáh³:

—Ní¹juáh³ hi³ hue¹³ nú² jnoh¹, cué¹ tiá³ já¹³ hi³ tsá²tau²¹ jnoh¹ hñu³ tsí³ mí²ní³ ó³².

32Jáun² Jesús ca³juáh³:

—iHuen³ náh²! iCuá²tióh³² náh²!

Hi³ jáun² ca³huén² jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsá²ñuh² hi³ hi³ ca³ní¹tióh²¹ hñu³ tsí³ mí²ní³; la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ ca³cuoun³ mí²ní³ hí³ tí³ jui³² dí¹ji²³ ní¹ hlah³, hi³ jáun² ca³sunh³ chu³ jmái² lí¹ ná¹ho³ jáun², hi³ ca³tsan³.

33Tsá² jmí¹ ná¹jmu² hua³hí¹³ mí²ní³ hí³ né³, ca³cuoun³ bíh¹ hi³ ca³ní¹chá² já¹ juú² la³ cun³ hi³ má²lí³², jí³ la³jí³² hi³ má²lí³² jáun² ní¹con² tsá²ñuh² tsá² jmí¹ tiáunh¹ hí³ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ ní² siáh³. **34**Jmí¹jáun² ca³huén² la³jín³² tsá² juú² hi³ ca³ní¹ma³jéinh³ Jesús; jmí¹ ca³jién³² dí² jáun² né³, ca³hiu³ ca³mí³ dí² ní¹con² tsú² hi³ cua³han² tsú² hue³² jáun² quioh²¹ dí².

Jesús jmah²³ jan² tsá² hma²

(Marcos 2:1-12; Lucas 5:17-26)

9Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³hi³ Jesús hñu³ mu², hi³ ca³han³ tí³ jo²¹ jmái² lí¹ ná¹ho³ jáun² hi³ ca³chánh³² tí³ juú²co¹. **2**Ní¹ jáun² ca³ní¹jan² tsáu² jan² tsá²ñuh² tsá² hma², hi³ rá¹tsin² cáun² ní¹ jmu². Jmí¹ ca³lí³tsin² jáun² Jesús hi³ cáun² tán¹ bíh¹ ná¹tioh³ tsí³ tsá² ca³cha³táunh¹ hí³, hi³ jáun² ca³záih³ dí² tsá² tsáun¹ hí³ la³ lá²:

—Hnú² jón³, tiá³ chá¹ honh²;
má²cá²hin³ bíh¹ tso³ quián¹³ hnú².

³Jm¹jáun² ma³ jan² tsá² ná¹lín³
tí³² liei²¹ ca³lín¹³ la³ lá² hñu³ tsí³:
“Tsá²ñuh² ní² cáun² lí¹ chú² lí¹ lén³²
Dió³² cun³quionh³ jái¹³ quioh²¹”.
⁴Tí³la³ Jesús jm¹ ní³² bíh¹ he³ lánh³
ná¹lín²³ tsá² hí³, hí³ jáun² ca³záih³
dí²:

—¿He³ láih³² hlaih³ lín²¹ ná¹tioh³
honh² hnoh²? ⁵¿Hín² jái¹³ hí³ tun³
lá² hí³ jlánh¹ huán¹ tsí³ lí³ lín¹ hí³
zia³² pí³ quioh²¹ tsá² hleh³², hí¹
cun³quionh³ hí³ juáh³ tsú²: “iTso³
quián¹³ hnú² má²cá²hin³!” ho³ hí³
juáh³ tsú²: “iNáu², ngí¹!” ⁶Re² bíh¹,
cu¹ má¹jnia¹³ jná¹³ ñí¹con² hnoh² hí³
jné¹³ Jon² tsá²mi³cuóun² ho² ná¹ jái¹³
ñí¹ hué²¹ lá² hí³ hin¹³ ná¹ tsáu¹³ tsáu².

Hí³ jáun² ca³záih³ dí² siáh³ tsá²
hma² hí³:

—iNáu², quiaun² jmu² quián¹³,
cuánh² hñuh³²!

⁷Jm¹jáun² ca³náu² tsá² jm¹ hma²
hí³ hí³ ngah³ hñú¹³. ⁸Jm¹ má²lí²jíe³
tsáu² hí³ lí³ la³ jáun², lí¹ ca³ja³cáun²
bíh¹ tsí³, hí³ jáun² ca³ma³quien²
tsú² Dió³² Tsá² ca³cué³ pí³ la³ jáun²
ñí¹con² tsá²mi³cuóun².

Jesús téh²³ Má²téh³

(Marcos 2:13-17; Lucas 5:27-32)

⁹Jm¹ lí²¹ jáun² né³, cua³han³
Jesús ñí¹ jáun² hí³ ngau³ ñí¹ siáh³,
jáun² ca³jien³² tsú² jan² tsá²ñuh²
jmái² Má²téh³, hí³ jm¹ cuá¹tón²¹
ñí¹ cuá¹cai³² hmah²¹ [cha¹³ tsá²
romanos], hí³ jáun² ca³záih³ dí²:
—Ñá³² cu³hna³² jná¹³.

Jm¹jáun² ca³náu² Má²téh³ hí³ ngau³
cu³hna²¹ Jesús.

¹⁰Jm¹ lí²¹ jáun² né³, Jesús jm¹
cuá¹jmu² má³² hñú¹³ Má²téh³ hí³, la³

má²quionh³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con².
Ja³bí¹ ca³tiánh³ siáh³ juóun³² lín³²
tsá² cai³² hmah²¹ ñí¹ mesa jáun²
quionh³ tsú², la³ má²quionh³ tsá²
juáh²³ tsáu² hí³ tiá² chun¹. ¹¹Jáun²
jm¹ ca³jíe³ tsá² cu³ nió³ téh²³ tsú²
fariseos hí³ jáun² né³, jáun² ca³záih³
dí² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú²:

—¿Ha³ bí¹ lánh³ rón³² sa³ tí³²
juóuh³² hnoh² cáun² cuú² hính²³
cu³lí²¹ quionh³ tsá² cai³² hmah²¹ jí³
tsá² ren² tso³ ní²?

¹²Jm¹ ca³nái³² Jesús jái¹³ ní² né³,
ca³juáh³:

—Ha³ tiá² tí³² mí³ hniah³ yáh³
ñí¹con² tsá² chun¹, tí³la³ ñí¹con²
tsá² tsáun¹ bíh¹ hniah³. ¹³Cuá²tánh¹
náh², hí³ cuá²ma³tin¹³ náh² la³ cun³
hí³ hnió³ juáh³ Sí² tioh³ jái¹³ quioh²¹
Dió³², ñí¹ rá¹juáh³ la³ lá²: “Jná¹³
hnó³² hí³ já³² mi³ honh² bíh¹ náh²,
jun³juáh¹³ hí³ hnó³² jná¹³ hí³ jngih¹³
náh² jáh³ yáh³ ñí¹con² jná¹³”. La³ ní²
bíh¹ rá¹juáh³, quí¹ tiá² ja³ yáh³ jná¹³
hí³ ja³te³ ná¹ tsá² chun¹, quí¹ hí³
ja³te³ tsá² ná¹ren² tso³ bíh¹ jná¹³ ja³.

Nga² tsáu² ñí¹con² Jesús ca³tí²¹ hí³ má²hien²¹ tsú²

(Marcos 2:18-22; Lucas 5:33-39)

¹⁴Jm¹jáun² cua³taunh²¹ tsá² hain²¹
tí³ con² Juan² tsá² ziau² hí³ jmái² ñí¹
zenh¹ Jesús, hí³ ca³ngái³:

—¿He³ láih³² ma³hien²¹ lín²¹ jnoh¹,
jí³ tsá² fariseos ní² siáh³, tí³la³ tsá²
hain²¹ ní² tí³ con² hnú² né³, sa³ tiá²
má²hien²¹ yáh³?

¹⁵Jáun² Jesús ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Hí¹ lí¹³ hí³ tsá² ná¹tén¹ ñí¹
jmu² tsú² jmái¹ hí³ jenh² cuo² tsáu²
tiánh³ hí³ ná¹hai²¹ hlah³ tsí³ tá¹la³
má²ná¹má²hiún² tsú² tsí³ quionh³
tsá²ñuh² tsá² jenh¹³ hí³ cuo² dúh¹?

Ti³la³ chau²¹ bíh¹ jmáí¹ hi³ quin³
tí³ có³² tsá²ñuh² jenh¹³ hí³ cuo²; hi³
jáun² má¹jáun² máh³ má²ma³hien²¹
tsá² hí³.

16”Hi¹ jan² yáh³ tiá² hin² taun³²
cáun² hmih³² tseh¹ quionh³ cá²
cuonh²¹ hmih³² hmai²¹; qui¹ tsáuh³²
bíh¹ hná¹ hmih³² hmai²¹ jáun², hi³
jáun² cáí³² bíh¹ hmih³² má²tseh¹,
hi³ jáun² tí³ jlánh¹ bíh¹ ñí¹ jueh³²
má²cái³² má¹lí³² jáun². 17Hi³ sa³jun³
tah³² tsú² siáh³ mu² ráu³ cun³ ñí¹
dí¹jaun³² hñu³ chí² láu² má²tseh¹;
qui¹ n¹juáh³ hi³ jmu³ tsú² la³ jáun²,
má²cái³² bíh¹ chí² láu² tseh¹ jáun²
lí¹³, hi³ jáun² tsa³hín³ bíh¹ mu² ráu³
la³ má²quionh³ chí² láu² tseh¹ jáun².
Hi³ jáun² bíh¹ hniáuh³² táh³² tsú²
mu² ráu³ cun³ ñí¹ dí¹jaun³² hñu³ chí²
láu² hmai²¹, hi³ jáun² tiá² hi³ láih¹³
tá¹ tun³ hi³ jáun².

**Jesús ja³jmah¹ jon² Jairo; hi³ hú¹
juí³² jáun² né³, lan² siáh³ jan² tsá²mi³
tsáun¹**

(Marcos 5:21-43; Lucas 8:40-56)

18Tá¹la³ jmí¹ cuá¹juáh²³ Jesús jái¹³
n¹ né³, jan² tsá² chín¹ ñí¹con² tsá²
judíos cuan³, hi³ jáun² ca³dí³jñí³² hi³
ca³jmú³ cuá¹hin³ la³ tí³ hué³² ta³ ñí¹
dí², hi³ ca³juáh³:

—Mí¹míh¹ jón³² jná¹³ cun³ jun³;
tí³la³ n¹juáh³ hñú² ñeih²¹ hi³
ñá¹ra³tsih³² cuonh² ñí¹ quioh²¹ tsú²,
jenh¹³ bíh¹ tsú².

19Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² tsá² hí³
la³ n¹, ca³náu² Jesús hi³ ngau³
quionh³ tsá² hí³, la³ má²quionh³
tsá² hain²¹ hí³ tí³ con². 20Hi³ jáun²
hú¹ juí³² jáun² né³ ja³ jan² tsá²mi³
tsáun¹ má²janh² cu³hna²¹ Jesús hi³
ca³tí³ cuo² zéi¹ ha¹ tsú². Tsá²mi³ hí³
né³ má²tí³ cun³ quia³tún³ mii² hi³

jmí¹ má²tsó² tsí³ hí³ zian² jmí²hán¹.
21Jáun² tsá²mi³ hí³ né³ ca³lín¹³ hñu³
tsí³ la³ lá²: “N¹juáh³ jí³²la³ tí³ tí¹³
jná¹³ uón³² zéi¹ ha¹ bíh¹ tsú², cun³
jáun² bíh¹ má²lan¹³ jná¹³”. 22Tí³la³
Jesús ca³jinh³ tí³ cu³hna²¹ hi³ ca³jé³
tí³ ñí¹ cuá¹ja³² tsá²mi³ hí³, hi³ jáun²
ca³záih³ dí²:

—Jón³, tiá³ chá¹ honh²; má²lain³²
nú² qui¹hliá² lí²cháh¹ cáun² honh².

Hi³ jáun² dá² la³ cun³ jmí¹jáun²
bíh¹ lan³ tsú².

23Jmí¹ cá¹chó²¹ Jesús hñú¹³ tsá² chín¹
hí³ né³, ca³jé³ hí³ má²tionh² tí³² tsá²
hainh³² [hi³ má²tiáunh¹ hua³jan²¹ hi³
tsa³hón³² hla¹], hi³ tsáu² né³ má²tiáunh¹
tiá³ siaun³² ca³la³ cú²tiú² cú²jan³² nio².
24Jáun² ca³záih³ dí² tsá² hí³ la³ lá²:

—iHuen³ náh² ñí¹ lá²! Qui¹ mí¹míh¹
lá² tiá² rá²jún¹ yáh³, qui¹ rá²cuón¹
bíh¹ tsú².

Tí³la³ tsá² hí³ né³, lí¹ ca³ju³ ca³ngái³
bíh¹ quioh²¹ Jesús. 25Jmí¹ má²lí²huen³
Jesús tsá² hí³ né³, ca³hí³ ñeih³ ñí¹ rón²¹
mí¹míh¹ hí³ hi³ ca³zanh³ dí² cuo² hla¹
mí¹míh¹ hí³, hi³ jáun² ca³náu². 26Hi³
jáun² la³ tán¹ la³ cu³ la³ jéin³ jáun²
ca³lí³ ñí³² tsáu² la³ cun³ hi³ lí³ jáun².

Jesús jmah²³ gon³ tsá² ten³

27Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ cu³han³
Jesús ñí¹ jáun², jáun² hú¹ juí³²
ja³taunh²¹ gon³ tsá² ten³ cu³hna²¹
tsú² hi³ hí¹hóh³², hi³ hí¹juáh²³:

—Hnú² Tsá² jón²zih¹ jon²cho¹ hla¹
Dá²vi²¹, icu¹ já² mií³ honh² hñú²
quiú¹³ jnoh¹!

28Jmí¹ hi²¹ jáun² Jesús ñeih³, jáun²
tsá² ten³ hí³ taunh³ siáh³ ñeih³, jáun²
ca³záih³ Jesús tsá² hí³:

—¿Nió¹ cáun² honh² hnoh² hi³ lí¹³
jmu¹ jná¹³ la³ cun³ hi³ mih³² náh²
ní²?

Jáun² tsá² hí³ ca³ngái³:

—Ján³, Tí³².

²⁹Jm¹jáun² ca³tí³ Jesús cuo²
m¹í¹ní¹ tsá² hí³, hí³ ca³záih³ dí²:

—La³ cun³ hí³ táunh²³ hnoh² ní²
ta²¹ cu¹ l¹³ ní¹con² náh².

³⁰Jáun² la³ cun³ jm¹jáun² ca³niá³
m¹í¹ní¹ tsá² hí³. Jm¹ l¹í²¹ jáun² né³,
jlánh¹ ca³jmú³ Jesús héih³² ní¹con²
tsá² hí³ hí³ ca³juáh³:

—Jmu³ náh² tion³ hí³ hí¹ jan² tsáu²
l¹² cu¹ l¹³ ní³² hí³ ní².

³¹Tí³la³ cun³ rón³² ná¹huen³² bíh¹
tsú² ní¹ jáun², la³juí³ ca³chá³ bíh¹
tsú² ní¹con² tsá² juú² la³ tán¹ la³ cu³
la³ jéin³ jáun² la³ cun³ hí³ má²l²jmú³
jáun² Jesús.

Jesús jmah²³ jan² tsá² tiá² hleh³²

³²Tá¹la³ hí¹huen³² jáun² tsá² hí³
cua³taunh²¹ ma³ jan² tsáu² ní¹con²
Jesús hí³ ná¹ján² jan² tsá²ñuh² tsá²
tiá² hleh³² hí³ jm¹ hún¹ jan² jm¹chí³
hláinh¹ hñu³ tsí³. ³³La³ cun³ jm¹
ca³chin² jáun² Jesús jm¹chí³ hláinh¹
hñu³ tsí³ tsú², ca³ma³liáu³² hleh³².
Jáun² tsáu² né³, l¹ ca³ja³cáun² tsí³
bíh¹, hí³ jáun² ca³juáh³ la³ lá²:

—Hí¹ cónh³ yáh³ tiá² má²ca³neh²¹
dí² hué³² Israel lá² la³ cun³ hí³
má²l¹í³² ní².

³⁴Tí³la³ tsá² fariseos má¹ná¹, jm¹
ná¹juáh²³:

—Tsá²ñuh² ní² dá² huen² jm¹chí³
hláinh¹ hñu³ tsí³ tsáu² cun³quionh³
héih³² quioh²¹ tsá² hláinh¹ juo¹³
jm¹chí³ hláinh¹ bíh¹.

Jesús ja³² mií³ tsí³ ní¹con² tsáu²

³⁵Jm¹ l¹í²¹ jáun² né³, ca³tí³ ca³ngí³
Jesús la³ji³² juú², jí³ juú² míh¹ juú²
siún¹ hí³ má²tin² tsáu² hñu³ cuáh³²
quioh²¹ tsá² judíos hí³ táun³ ma³

quin³² ma³ caun³² juú², hí³ ní³hleh²¹
jú¹ chú³² ca³tí²¹ ha³ lánh³ rón³²
l¹³ tónh³² tsáu² jo³cuo² Dió³², jí³
hí³ jmah²³ tsáu² jí³lí³² ní¹ m¹uí³
hí³ zian²³ tsú², jí³ hí³ cú² hí³ uóu³²
ní² siáh³. ³⁶Jm¹ ca³jién³² tsú² tsá²
juóun³² lín³² hí³ né³, ca³ja³ mií³
tsí³ quioh²¹ tsá² hí³, quí¹hliá² jm¹
ná¹hai²¹ hlah³ tsí³ tsú² jí³ hí³ ná¹lín³
tsú² tsá² tiá² hin² zian² hí³ l¹³
ma³hau³, la³jm¹ ní³táunh¹ já¹ziáh²
tiá² juo¹³ zian². ³⁷Jm¹jáun² ca³záih³
dí² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² la³ lá²:

—iHliáun³ cu³tí³ bíh¹ hí³
má²ca³láu², tí³la³ pih²¹ lín²¹ bíh¹ tsá²
jmu² ta²¹ zian²! ³⁸Hí³ jáun² né³, hiú¹
m¹í¹ náh² ní¹con² Tsá² quioh²¹ hí³
má²ca³láu² jáun², hí³ cu¹ zen¹ tsú²
tsá² ja³quiaun² hí³ má²ca³láu² jáun²
quioh²¹.

**Jesús téh²³ tsá² quian³tun³ hí³
tsa³hléh² jú¹ chú³²**

(Marcos 3:13-19; Lucas 6:12-16)

10 Jm¹ l¹í²¹ jáun² né³ ca³teh³
Jesús tán¹ quian³tun³ tsá²
hain²¹ hí³ tí³ con², hí³ ca³cuéh³
dí² pí³ hí³ l¹³ huen³ tsú² jm¹chí³
hláinh¹ hñu³ tsí³ tsáu², jí³ hí³ jmah²³
tsú² tsá² ná¹tsáun¹ la³ji³² ní¹ m¹uí³
jí³ hí³ cú² hí³ uóu³² ní² siáh³.

²Hí³ lá² bíh¹ hí³ jmái² tán¹
quian³tun³ tí³² tsá² quian³² jē¹
Dió³²: la³ñí¹ Sí¹mu²¹ tsá² ca³lí³ jmái²
siáh³ Pé¹, jí³ Tre²¹ dá¹jon²¹ tsú² ní²;
Jacobo jon² Zebedeo la³ má²quionh³
Juan² dá¹jon²¹; ³Pí²lié¹, Bartolomé,
Tú¹ma²¹ jí³ Má²téh³ ní², tsá² jm¹ lín³
hí³ tsá² cai³² hmah²¹; Jacobo jon²
Alfeo; jí³ Tadeo; ⁴Sí¹mu²¹ tsá² ca³lí³
quionh³ tsá² cu³ nió³ Cananista ní²,
jí³ Judas tsá² zian² juú² Queriot, tsá²
ca³ñí¹jiénh¹³ hí³ Jesús.

Jesús zen² tsá² quian³tun³ hi³
tsa³hléh² jú¹ chú³²

(Marcos 6:7-13; Lucas 9:1-6)

⁵Jesús ca³zen³ tsá² quian³tun³ hi³
cun³quionh³ héih³² lá²:

—Ha³ lí² cua³táunh¹ náh² hué¹³
tsá²cá²jo²¹, sa³jun³ cuá¹tíonh³²
náh² juú² hín¹³ tí³ Samaria; ⁶tí³la³
hniáuh³² cuá¹táunh¹ náh² ní¹con²
tsá² Israel lá² bíh¹, tsá² ná¹lín³
la³jmí¹ lín³ já¹ziáh² má²já²cuin³.
⁷Cuá²táunh¹ náh², cuá²zéih³ náh²
tsú² hi³ Dió³² má²cuá¹hinh²³ tsáu²
jo³cuo². ⁸Jmah²¹ náh² tsá² ná¹lín³
mí¹uf³ mí³ho²¹ péin³ jí³ tsá² ná¹lín³
mí¹uf³ siáh³ siáh³; jmu³ náh² hi³
jenh¹³ tsá² má²jún¹; huen³ náh² siáh³
jmí²chí³ hláinh¹ hñú³ tsí³ tsáu². Quí¹
hnoh² lí¹ má²hian² bí¹ náh² pí³ ní²
ta³ tiá² hmah²¹ quien², jáun² jmu²¹
náh² ta²¹, tí³la³ ha³ lí² cán² náh²
hmah²¹ má¹ná¹.

⁹Ha³ lí² ní³quián¹ náh² hí¹
cú¹pih²¹ quie³, uá¹ hi³ cú¹mí¹niau²¹,
uá¹ hi³ cú¹tiáu², hí¹ cáun² cú¹dáin³
yáh³. ¹⁰Sa³jun³ hniáuh³² cánh¹ náh²
tuh³² hi³ tioh³ hi³ hniáuh³² hú¹ jui³².
Ha³ lí² cán² náh² tun³ hanh², sa³jun³
tuh³² tioh³ tanh¹, hi³ sa³jun³ cánh¹
náh² siáh³ hmá²hu²¹; quí¹ tsá² jmu²
ta²¹ cun³ ca³tin¹ bíh¹ hiáuh³ la³ji³²
la³ cun³ hi³ lí³ hniáuh³² quioh²¹.

¹¹Ní¹ má¹ca³cha³táunh¹ náh²
cáun² juú² ho³lá²dá² lí³ua³ cáun²
ní¹nái², hniah³² náh² jan² tsá² chú³²
tsí³ ní¹ jáun² hi³ jáun² tianh³ náh²
hñú¹³ tsá² hí³ ca³la³ ní¹ cá¹chó²¹
jmái¹ hi³ huen¹³ náh² ní¹ jáun².
¹²Ní¹ má¹ca³tíonh³² náh² hñú³
jáun², zéih³ tsá² tionh² ní¹ jáun²
hi³ cuí¹ tionh² tsú² cáun² hi³ re² hi³
tin². ¹³Ní¹juáh³ hi³ ca³tin¹ tsá² hí³

hi³ tiánh³ cáun² hi³ re² hi³ tin², lí³
quien² bíh¹ hi³ má²lí²zéih³ náh² tsá²
hí³, tí³la³ ní¹juáh³ tiá² ca³tin¹ tsá²
hí³ hi³ tiánh³ cáun² hi³ re² hi³ tin²,
jáun² jái¹³ hi³ má²lí²zéih³ náh² tsú²
jáun² jáuh³ bíh¹ siáh³ ní¹con² náh²
hmóu³². ¹⁴Hi³ ní¹juáh³ lí³ua³ cáun²
hñú³ ho³ juú² ní¹ ca³cha³táunh¹ náh²
tiá² ca³he³ náh² tsú², hi³ sa³jun³
hnió³ tsú² ne³ jái¹³ quián¹³ náh², hi³
jáun² né³, súh³ náh² hliáu² quian²¹
tanh¹ ní¹ má¹tí³ ní¹ huen¹³ náh² hñú³
jáun² ho³ juú² jáun². ¹⁵Jú¹ tson²
juo³ jná¹³ hnoh², hi³ ní¹ má¹cá²chó³²
jmái¹ hi³ ra³tsi³² Dió³² héih³², tí³
jlánh¹ bíh¹ huáh² tsí³ hi³ ma³tson¹³
Dió³² tsá² juú² la³ hí³ la³ cónh³ bíh¹
hi³ ca³quiúnh³² jáun² tsá² jmí¹ zian²
juú² Sodoma jí³ Gomorra.

Tsá² tanh² ta²¹ Dió³² zian² ja¹ hniéi²

¹⁶”Í³Sá¹ní² jie³! Jná¹³ zei²¹ hnoh²
hi³ ná¹lín³ náh² la³jmí¹ lín³ já¹ziáh²
tionh² ja¹ tsí² náí¹. Tí³la³ jmu³ náh²
jan²¹ lín²¹ la³jmí¹ lín³ jáh³ hláinh¹;
tí³la³ tá¹la³ jáun² né³, jmu³ náh² hi³
chú³² honh² náh² má¹ná¹ la³jmí¹
lín³ chí³ jái². ¹⁷Hua³hín¹³ náh², quí¹
hnoh² jienh³ tsú² jo³cuo² tsá²tan²¹,
jí³ hi³ quiu³ po³ tsú² hnoh² la³ tí³
hñú³ cuáh³² quiú¹³ dí². ¹⁸Hi³ hí¹
ca³la³ tí³ ní¹con² tsá² ná¹ho² ta²¹ jí³
tsá² ná¹lín³ re²¹ yáh³ tsa³jau² tsú²
hnoh² cun³ní¹ hi³ ca³tin¹ jná¹³;
má¹jáun² bíh¹ má²lí³ cuéh¹ hnoh²
jú¹ tson² hi³ ca³tin¹ jná¹³ ní¹con² tsá²
hí³ jí³ ní¹con² tsá²cá²jo²¹ ní² siáh³.
¹⁹Tí³la³ ní¹ má¹ca³zeh³ tsú² hnoh² ní¹
ta³ ní¹ tsá²tan²¹ né³, ha³ lí² jmú² náh²
hi³² honh² ní¹juáh³ he³ juáh¹³ náh²
ho³ ní¹juáh³ he³ lánh³ rón³² hléh¹³
náh²; quí¹ ní¹juáh³ ní¹ má¹ca³tí³ ní¹
hléh¹³ náh², Dió³² bíh¹ cué³² jái¹³ hi³

cuá¹hléh¹ náh². ²⁰Quí¹ jun³juáh¹³
hnoh² yáh³ tsá² cuá¹hléh¹ náh², quí¹
Jmí²chí³ joh¹ Ñeh² bíh¹ náh² Tsá²
hléh³² cun³quionh³ honh¹ náh².

²¹”Hí¹ la³ tí³ tsá² jan² jméi² mí¹ziú¹³
quionh³ yáh³ tsú² jienh³ hí³ jngah³
tsáu², jí³ tsá² má²lieih²¹ síáh³ jienh³
jon²; jon² tsáu² jmu³ hniéi² quionh³
jméi² mí¹ziú¹³, hí³ hí¹ ca³la³ tí³ jienh³
yáh³ tsú² tsá² má²lieih²¹ hí³ jngah³
tsáu². ²²Tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³
bíh¹ lí³ hau² hnoh² cun³ñí¹ hí³ ca³tin¹
jná¹³; tí³la³ ní¹juáh³ tsá² ca³tion³ tsí³
ca³la³ tí³ ñí¹ cá¹táuh³ jmái¹ quioh²¹ hí³
zian² ñí¹ hué²¹ lá² né³, tsá² la³ hí³ bíh¹
liáun³. ²³Ní¹juáh³ ca³hí¹ ca³tsa¹ tsú²
hnoh² cáun² juú², huen³ náh² ñí¹ jáun²
hí³ cuá¹táunh¹ náh² cáun² juú² síáh³;
quí¹ jú¹ tson² juah³² jná¹³ hí³ jná¹³ Jon²
tsá²mí³cuóun² jáunh¹³ ná¹ ñeh² bíh¹ hí³
táunh³ hnoh² la³jí³² juú²co¹ juú²hñú¹³
tsá² Israel.

²⁴”Hí¹ jan² yáh³ tsá² má²tin³² tiá²
lí¹³ lí³tin² tí³ hliáun³ la³ cónh³ bíh¹
tí³² joh¹, hí³ hí¹ jan² yáh³ tsá² lín³
quian²¹ tiá² tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³
cónh³ bíh¹ tsá² lín³ juo¹³ tsú². ²⁵Tsá²
cuá¹má²tin³² hí³ dá² ca³tin¹ ma³hiú²
tsí³ cun³ jí³²la³ tí³ hí³ chau²¹ jmái¹ hí³
lín¹³ la³jmí¹ lín³ tí³² joh¹ bíh¹, hí³ tsá²
lín³ quian²¹ né³ ca³tin¹ ma³hiú² tsí³
hí³ lín¹³ la³jmí¹ lín³ juo¹³. Quí¹ ní¹juáh³
ta³bí¹ tsá² chín¹ cáun² hñú³ yáh³
ca³juáh³ tsáu² hí³ lín³ Beelzebú [tsá²
chín¹ juo¹³ jmí²chí³ hláinh¹], icónh³
bíh¹ tiá² tu³ híon³² tsú² tsá² hñú¹³ tsú²
ñí¹ hná¹ ní²!

**Hin² ñí¹con² hniáuh³² jmú¹³ dí²
juénh²**

(Lucas 12:4-7)

²⁶”Hí³ jáun² né³, tiá² hniáuh³² yáh³
jmúh¹³ náh² juénh² ñí¹con² tsáu².

Quí¹ lí³ua³ cáun² hí³ jlí²³ tsú², chau³²
bíh¹ jmái¹ hí³ jñéih²³, hí³ lí³ua³ cáun²
hí³ ná¹hmá¹ né³, chau³² bíh¹ jmái¹
hí³ lí²jnia² síáh³. ²⁷La³jí³² hí³ juo³
jná¹³ hnoh² ta³ hñú³ nieí², ma³jnia¹³
náh² jái¹³ jáun² ta³ jma²; hí³ lí³ua³
cáun² hí³ juah³² jná¹³ ñí¹con² hnoh²
ñí¹ ná¹conh¹ né³, cuá²tí¹ cuá²hoh³
náh² ca³la³ tí³ tsáih³ hñú³ hí³ cháh¹³
náh² hí³ jáun². ²⁸Ha³ lí²juen³ náh²
tsá² jngih² jmáh³la³ ngú³, hí³ má¹lí³²
jáun² né³, tiá² tin² yáh³ tsú² jngih³
jmí²chí³ quián¹³ náh²; tí³ re²juen³
náh² ñí¹con² Tsá² lí¹³ jngah³ náh²,
hí³ má¹lí³² jáun² né³ lí¹³ zen³ tsú²
jmí²chí³ quián¹³ náh² quiu³juóu³².

²⁹”¿Há¹ tiá² cuen² tsú² gon³ tan³²
pih²¹ la³ cun³ cá² héih³² quie³ dúh¹?
Tí³la³ cun³ jáun² hí¹ jan² yáh³ jáh³
pih²¹ la³ hí³ tiá² jún²³ tá¹la³ tiá²
má²lí²cué³² Ñeh² náh² jái¹³. ³⁰Hí³
hí¹ ca³la³ tí³ jñú² chinh³² yáh³ hnoh²
ná¹hí¹³ síáh³ ma³ quin³² ma³ cá²
máih³². ³¹Jáun² né³, ha³ lí²juen³
náh², quí¹ tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² hnoh²
la³ cónh³ bíh¹ tan³² ná¹juóun²¹.

Tsá² ton² hí³ hain²¹ tí³ con² Jesús

(Lucas 12:8-9)

³²”Hí³ jáun² né³, la³jín³² tsá²
má²quien² jná¹³ ñí¹ ta³ ñí¹ tsáu², ja³bí¹
jná¹³ síáh³ má¹quien¹³ tsá² la³ hí³ ñí¹ ta³
ñí¹ Ñuh³² ná¹, Tsá² cuá³ hñú³mí³cuú²;
³³tí³la³ lí³ua³ jan² tsá² tiá² hnió³
má²quien² jná¹³ ñí¹con² tsáu² né³, ja³bí¹
jná¹³ síáh³ tiá² má¹quien¹³ tsá² la³ hí³
ñí¹con² Ñuh³² Tsá² cuá³ hñú³mí³cuú².

**Jesús jmu² hí³ tiú²uú² tiáunh¹ tsáu²
cá²hon³**

(Lucas 12:51-53)

³⁴”Su³uú² lí¹ cuí¹ lín¹³ hnoh² hí³
jná¹³ ja³jmú³² hí³ niau²¹ tie³ ñí¹ hué²¹

lá²; qui¹ jun³juáh¹³ hi³ ja³chá³ jná¹³
tie³ yáh³, tí³la³ jná¹³ dá² ja³ hi³ chá¹³
ná¹ hnié² qui³² bíh¹. ³⁵Ja³ jná¹³
hi³ ja³jmú³² hi³ tsá²ñuh² ná¹háun³
quionh³ jmé², tsá²mí³ ná¹háun³
quionh³ mí¹ziú¹³, hi³ ló³² tsú²
ná¹háun³ siáh³ quionh³ mí³ziú¹³;
³⁶jáun² la³ jáun² bíh¹ lí¹³ hi³ ma³
quin³² ma³ jan³² tsú² ná¹hniei²¹
quionh³ má²tún² tsá² hñú¹³.

³⁷”Ní¹juáh³ tsá² ja³²lí³ hnio³ jmé²
jí³ mí¹ziú¹³ cha³ jmí¹ ma³hniau³ tsú²
jná¹³, tsá² la³ hi³ tiá² ca³tin¹ hen² tí³
con² jná¹³. Hi³ ní¹juáh³ tsá² ja³²lí³
hnio³ tsá²mí³ tsá²ñuh² jon² cha³ jmí¹
ma³hniau³ tsú² jná¹³, tsá² la³ hí³
siáh³ tiá² ca³tin¹ yáh³ hen² tí³ con²
jná¹³. ³⁸Ja³bí¹ tiá² lí¹³ han³ tsú² tí³
con² jná¹³ ní¹juáh³ tsá² tiá² hnio³
cán³ crei²¹ hi³ ma³zian² tsú² la³jmí¹
zian² jná¹³ lá². ³⁹Ní¹juáh³ tsá² hnio³
liáu³ jmí²chí³ quioh²¹, tsá² la³ hí³
tí³ tsa³hín³ bíh¹; tí³la³ ní¹juáh³ tsá²
tsa³hín³ jmí²chí³ quioh²¹ cun³ñí¹ hi³
ca³tin¹ jná¹³ né³, tsá² la³ hí³ bíh¹ tí³
liáu³.

La³ cun³ hi³ joh¹³ tsú² ní¹con² Dió³²

(Marcos 9:41)

⁴⁰”Lí³ua³ jan² tsá² he³ hnoh², ja³bí¹
má²lí²he³ jí³ jná¹³ bíh¹ tsú² jaun³²;
hi³ lí³ua³ jan² tsá² ca³he³ jná¹³ né³,
ja³bí¹ la³ jáun² má²lí²hen³ tsú² la³
jí³ Tsá² ca³ze³ bí¹ jná¹³. ⁴¹Lí³ua³
jan² tsá² hen² jan² tí³² jē¹ Dió³²
quí¹ cun³ñí¹ hi³ ja³ tsú² hi³ ja³hléh²
jē¹ Dió³², ja³bí¹ tsá² hí³ hiáu¹³ la³
cun³ hi³ hiáu³ jan² tí³² jē¹ Dió³²;
hi³ ní¹juáh³ tsá² hen² jan² tsá² zian²
la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ Dió³² cun³ñí¹
hi³ zian² tsú² la³ jáun², ja³bí¹ hí³
dí² hiáu³ la³ cun³ hi³ hiáu¹³ tsá²
zian² hí³ la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ Dió³².

⁴²Lí³ua³ jan² tsá² cué³² uá¹jinh¹
cáun² vaso jmí² jma³ cuóuh³ ñí¹con²
lí³ua³ jan² tsá² hain²¹ tí³ con² jná¹³,
uá¹jinh¹ jan² tsá² tsí¹juí³, tí³la³
cun³ñí¹ hi³ hen² tsú² tí³ con² jná¹³
bíh¹, ja³bí¹ tsá² hí³ uá²jai³² hiáu³
cáun² hi³ chu²¹ la³ cun³ hi³ ca³tin¹
hiáu³.

Juan² tsá² jmí¹ zion² tsáu² jmái² zen²
tsáu² ñí¹con² Jesús

(Lucas 7:18-35)

11 Jmí¹ cá¹tsan³ jái¹³ hi³
ca³záih³ jáun² Jesús tán¹
quian³tun³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² né³,
cua³han³ ñí¹ jáun² hi³ ca³ñí¹hieh¹
dí² tsá² tiáunh¹ juú² la³ cu³ la³ jéin³
jáun², hi³ ca³ñí¹hléh² jú¹ chú³².

²Tá¹la³ jmí¹ cuá¹hún¹ jáun² Juan²
tsá² ziau² hi³ jmái² hñu³mí¹ñí²
ca³lí³ ñí³² la³ cun³ hi³ jmu² Cristo.
Jáun² ca³zen³ dí² gon³ tsá² hain²¹
hí³ tí³ con² hi³ tsa³jien³ Jesús, ³hi³
tsa³ngái³ tsú² la³ lá²:

—¿Hí¹ hñú² uá¹ Tsá² ca³tin¹ já³²,
ho³ hniáu³² uá¹ jan¹³ jnoh¹ jan² tsá²
siánh³?

⁴Jáun² Jesús ca³ngái³:

—Cuá²tánh¹ náh², cuá²zéih³ náh²
Juan² la³ cun³ hi³ ná¹jéih³² náh² jí³
hi³ ná¹naih³² náh². ⁵Cuá²zéih³ náh²
tsú² hi³ tsá² ten³ má²jniá³ ñí¹, tsá²
hma² má²ñí³táunh¹, hi³ má²lain³²
siáh³ tsá² jmí¹ ná¹lín³ mí¹uí³ mí³ho²¹
péin³, hi³ tsá² jmí¹ te³ cuá¹ né³
má²nái³² bíh¹, má²ca³jenh¹³ bíh¹ tsá²
jmí¹ má²ná¹jún¹, hi³ tsá² tia³mii² né³,
má²ná¹nái³² bíh¹ jú¹ chú³² ca³ti²¹ ha³
lánh³ rón³² lí¹³ liáu³. ⁶¡Jlánh¹ jmí¹
ren² tsá² tiá² lí¹ cha³² hliáu³ ñéih³
tsí³ hi³ ca³tin¹ jná¹³!

⁷Jmí¹ já¹tanh²¹ jáun² tsá² hí³
ca³ma³liáu³² Jesús hleh³² ñí¹con²

tsá² tionh² hí³ la³ cu³ la³ jéin³ nǐ¹
zenh¹ hí³ ca³tin¹ Juan² tsá² ziau² hí³
jmáí², hí³ juáh³ la³ lá²:

—¿He³ dá² jaun³² ca³nǐ¹jieh¹³
hnoh² nǐ¹ lǐ³ hué³² quién²? ¿Hí¹
ca³nǐ¹jieh¹³ hnoh² cáun² hmá² tá²
náí² hí³ lǐ³ quí² lǐ³ jieh²³ cun³quionh³
chí³ juáh¹³? ⁸Hi³ nǐ¹juáh³ tiá² la³
jáun² né³, ¿he³ bíh¹ ca³nǐ¹jieh¹³
náh²? ¿Hí¹ ca³nǐ¹jien¹ náh² jan²
tsá²ñuh² quih³² hmih³² jlánh¹ bí¹
hua¹? Sá¹nǐ² dú¹ jie³ náh², tsá²
ná¹quih³² hmih³² hí³ jlánh¹ bí¹
hua¹ tionh² re² tin² ñéih³ hñú¹³ tsá²
ná¹lín³ re²¹ bíh¹. ⁹Hi³ jáun² né³,
¿he³ bíh¹ ca³nǐ¹jieh¹³ náh²? ¿Hí¹
ca³nǐ¹jien¹ náh² jan² tí³² jé¹ Dió³²?
Quí¹ tson² bíh¹ cu³tí³, tí³la³ tsá² hí³
má¹ná¹, tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³
cónh³ bíh¹ lí³ua³ jan² tí³² jé¹ Dió³².
¹⁰Quí¹ nǐ¹ Sí² quioh²¹ Dió³² rá¹ja³²
jáí¹³ hí³ ca³tin¹ Juan² tsá² ziau² hí³
jmáí², hí³ juáh³ la³ lá²:

Sá¹nǐ² jie³, jná¹³ zein²¹ jan² tsá²
tsa³can³² jáí¹³ ta³ tin² la³ cun³
bíh¹ hnú²,
tsá² hí³ bíh¹ jmu³ hua³jan²¹ jui³²
nǐ¹ cuóh¹³ hnú².

¹¹Jmí¹ má²lǐ²chá³² Jesús jáí¹³ nǐ² né³,
ca³záih³ siáh³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hí³
tiá² hin² zian² hí¹ jan² yáh³ tsá²
jlánh¹ bíh¹ quien² ja¹ la³jín³² tsá²
ca³lí³zian² nǐ¹ hué²¹ lá² la³ cónh³
bíh¹ Juan² tsá² ziau² hí³ jmáí²; tí³la³
cun³ jáun² tsá² tiá² lin¹ nǐ¹ quien² ja¹
quioh²¹ tsá² má²tionh² jo³cuo² Dió³²,
tsá² la³ hí³ bíh¹ tí³ jlánh¹ quien² la³
cónh³ bíh¹ Juan².

¹²”Hi³ jáun² ca³la³ cun³ jmí¹ cuan³
Juan² tsá² ziau² hí³ jmáí² hí³ la³ tí³
ta³né³², héih³² quioh²¹ Dió³² cáun²
cuá²zá² cuá²tsó³ bíh¹ ja¹ hniéí² hí³

tí³ lí³mí¹ tsá²lí³quien², hí³ tsá² jlánh¹
ná¹cueh³² pí³ né³, má²ná¹cah²³ bíh¹
jmáí¹ hí³ lí³ tónh³² jo³cuo² Dió³².

¹³Jmí¹ tí² quien² bíh¹ la³jǐ³² hí³
rá¹juáh³ nǐ¹ Sí² quioh²¹ tsá² lin³ hí³
tí³² jé¹ Dió³², jí³ liei²¹ quioh²¹ hla¹
Moisés siáh³, ca³la³ tí³ nǐ¹ cá¹chó²¹
jmáí¹ hí³ cuan³ Juan² tsá² ziau²
hí³ jmáí², ¹⁴jáun² Juan² hí³ bíh¹
lín³ Líh³, tsá² jmí¹ lín³ hí³ tí³² jé¹
Dió³², tsá² ca³tin¹ hí³ já³² nǐ¹juáh³
hí³ hnáuh² hnoh² táunh¹³ ta²¹.

¹⁵Nǐ¹juáh³ tsá² tsi²¹ cuá¹, cuí¹ nie¹³.

¹⁶”¿He³ nǐ¹ tsáu² lí³ cunh²¹ jná¹³
quionh³ tsá² zian² jmáí¹ hí³ ziaun²
dí² lá²? Lí¹³ juáh¹³ la³ lá²: Jmu²
tsú² la³jmí¹ jmu² tsá¹míh¹ ñí³co¹ ja¹
hmah²¹. Ná¹hóh³² tsú² hí³ jéinh³²
hlah³, hí³ zaih³² rainh²¹ la³ lá²:

¹⁷“Sa³ tiá² ca³lí³ hnáuh² yáh³ hnoh²
tsan¹³ jmí¹ lí¹jieí¹³ jnoh¹ jáun²
hmá² tá² le²; hí³ sa³jun³ lí²uoh³
yáh³ hnoh² jmí¹ lí¹jmu¹³ jnoh¹ siáh³
sun¹ ca³tí²¹ jmáí¹ hí³ nio² hlah³
tsí³ tsú²”. ¹⁸Juanh³² jná¹³ la³ nǐ²,
quí¹ cuan³ Juan² tsá² tiá² cú² tiá²
hính²³, hí³ jáun² tsáu² né³ juáh³:

“Tsá² hún¹ jmí²chí³ hláinh¹ hñú³ tsí³
bíh¹ hí³”. ¹⁹Jáun² né³, cuan³ siáh³
jná¹³ Jon² tsá²mí³cuoun², tsá² cú²
tsá² aih³² ná¹, tí³la³ má¹lí³² jáun²
né³ juáh²³ siáh³ tsáu²: “iTsá² jlién³
bíh¹ nǐ³², hí³ hính²³ siáh³ jmáí², tsá²
juónh²³ re² quionh³ tsá² ren² tso³ jí³
tsá² chi² hmah²¹ nǐ² siáh³!” Tí³la³
cun³quionh³ la³jǐ³² hí³ ná¹lí²³ bíh¹ lí²
lin¹ hí³ Dió³² jan² Tsá² quia³lín³ jmí¹
tsí³.

Tsá² juú² tiá² nieh³

(Lucas 10:13-15)

²⁰Jmí¹jáun² ca³ma³liáu³² Jesús jí²³
hí³ ca³tin¹ tsá² juú² nǐ¹ má²ca³jmú³

tsú² hliáun³ hua³jueh³², quí¹ cun³ñí¹
 hi³ tsá² hí³ tiá² má²ca³za³ yáh³ jm¹
 tsí³. Hi³ ca³juáh³:

²¹—iJlánh¹ juon²³ hnoh² tsá² juú²
 Corazín! iJlánh¹ juon²³ siáh³ hnoh²
 tsá² juú² Betsaida! Quí¹ sá¹jm¹ hi³
 ca³lí³ la³jí³² hua³jueh³² já¹ tsá² jm¹
 zian² juú² Tiro jí³ juú² Sidón dúh¹,
 la³jm¹ má²lí³² nǐ² ja¹ quián¹³ hnoh²,
 hi³ jáun² má²hia³ jáun¹³ máh³ jm¹
 má²ca³za³ tsú² jm¹ tsí³, hi³ jm¹
 má²ca³jmú³ tsú² lin¹ cun³quionh³
 hi³ jm¹ quíh²¹ tsú² jáun² tú²cho¹, jí³
 hi³ jm¹ sén²¹ tsú² siáh³ juá² hmóu³².
²²Hi³ jáun² tí³ jlánh¹ bíh¹ huáh² tsí³
 hi³ má¹tsoh¹ hnoh² honh² má¹tí³ ñí¹
 ra³tsí³² Dió³² héih³², la³ cónh³ bíh¹
 tsá² jm¹ zian² jáun² jm¹tin² já¹ juú²
 Tiro quionh³ juú² Sidón. ²³Hi³ hnoh²
 siáh³ tsá² juú² Capernaum, chí¹
 ná¹lín²³ hnoh² hi³ cuá¹tánh¹ náh²
 hñu³mí³cuú²? Hnoh² dá² cuá¹tánh¹
 la³ tí³ quiu³juóu³² bíh¹. Quí¹ sá¹jm¹
 hi³ ca³lí³ hua³jueh³² la³ nǐ² já¹ juú²
 Sodoma jm¹tin² la³jm¹ lí²¹ nǐ² ja¹
 quián¹³ hnoh², hi³ jáun² jm¹ nio²
 bíh¹ juú² jáun² la³ tí³ ta³né³² dúh¹
 sá¹jm¹ hi³ lí³ la³ jáun². ²⁴Hi³ jáun²
 jná¹³ né³ juanh³², hi³ tí³ jlánh¹ bíh¹
 huáh² tsí³ hi³ má¹tsoh¹ hnoh² honh²
 jmá¹ hi³ ra³tsí³² Dió³² héih³² la³
 cónh³ bíh¹ tsá² jm¹ zian² jáun² juú²
 Sodoma jm¹tin².

Ñá²táunh¹ náh² ñí¹con² jná¹³, jáun²
 tianh¹³ náh² tie³

(Lucas 10:21-22)

²⁵Jmáí¹ jáun² ca³juáh³ Jesús la³
 lá²:

—Hnú² Tia²¹, Tsá² lín³ nú² Juo¹³
 tsá² zian² hñu³mí³cuú² jí³ tsá² zian²
 ñí¹ hué²¹ lá² nǐ² siáh³, cué²³ jná¹³
 tiá¹hmah¹ quí¹hliá² ca³hmáh¹ hnú²

jú¹ tson² hi³ jáun² tiá² lí¹³ há¹ ngi¹³
 tsá² quia³lín³ jm¹ tsí³, jí³ tsá² ñí²
 tsá² lieih²¹ nǐ² siáh³; tí³la³ ñí¹con²
 tsá² tsí¹ tsá² juí³ bíh¹ ca³niah²¹ hnú²
 jú¹ tson² jáun². ²⁶Ján³, quí¹ la³ jáun²
 jlánh¹ re² tí³ honh² hnú² Tia²¹.

²⁷”Sá¹nǐ² jie³ náh², jo³uón³² jná¹³
 má²ca³chá³ Nuh³² jná¹³ ca³la³
 jí³lí³². Hnga² bíh¹ Dió³² cuóun³²
 re² Jon², hi³ hnga² bíh¹ siáh³ Jon²
 Dió³² cuóun³² re² Jméí²; hi³ lí³ua³
 jan² tsá² hnió³ dí² ma³jnia² Jméí²
 ñí¹con² siáh³, lí³ cuóun³² bíh¹ tsú²
 Jméí² dí². ²⁸Ñá²táunh¹ náh² ñí¹con²
 jná¹³, la³jín³² náh² tsá² má²cá²huon³
 náh² hi³ ná¹jmuh³² náh² ta²¹ jí³
 hi³ ná¹quiánh¹ náh² lío²¹, hi³ jáun²
 jná¹³ chau²¹ tie³. ²⁹Hen³ náh² hi³
 ñí¹táunh¹ náh² ná¹cunh² quiúnh¹
 jná¹³ la³jm¹ ñí³táunh¹ cuá¹ju²
 quiáh² hue³², hi³ jáun² cuí¹ lí³ tin²
 náh² la³ cun³ hi³ tin² jná¹³, quí¹ jná¹³
 jan² tsá² juen² tsí³ bíh¹, jan² tsá²
 tiá² jmu² quien² hnga², hi³ jáun² la³
 jáun² bíh¹ lí¹³ niau²¹ tie³ jm¹ honh²
 náh². ³⁰Quí¹ la³ cun³ ta²¹ hi³ jmúh¹³
 náh² ta³ ná¹cunh² náh² quiúnh¹ jná¹³
 lí³ cáun² ta²¹ huá¹ bíh¹, hi³ sa³jun³
 héi² yáh³ lío²¹ hi³ cué¹³ jná¹³ siáh³.

Tsá² hain²¹ tí³ con² Jesús cun³²

cuú²miih²¹ jmá¹ nio² tie³

(Marcos 2:23-28; Lucas 6:1-5)

12 Jm¹jáun² né³ jm¹ cuá¹ngí³²
 Jesús ja¹ ñí¹ zia³² hi³ jná¹
 quioh²¹ tsáu² cáun² jmá¹ nio²
 tie³. Jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²
 tsú² ca³lí³ ñí¹cuóunh²¹, hi³ jáun²
 ca³ma³liáu³² tsú² hi³ cai³² chí² hieh²
 cuú²miih²¹ hi³ jná¹ ñí¹ jáun², hi³
 jáun² hí¹cúh² dí² máí³ jáun². ²Jm¹
 ca³jíe³ tsá² fariseos hi³ jáun² né³,
 jáun² ca³záih³ tsú² Jesús la³ lá²:

—Sá¹ní² jie³, tsá² hain²¹ ní² tí³ con²
hnú² jmu² ta²¹ hí³ tiá² ca³tí²¹ jmu³
tsú² jmá¹ nio² tie³.

³Tí³la³ hí³ má¹ná¹, ca³juáh³:

—ĈTiá¹ má²ca³híh³ hnoh² ní¹ Sí²
quioh²¹ Dió³², ní¹ rá¹juáh³ hí³ he³
ca³jmú³ hla¹ re²¹ Dá²vi²¹ cu³ jéin³²
jmf¹ lí²¹ ní¹cuóunh²¹ quionh³ tsá²
quionh³? ⁴Tsá² hí³ dá² ca³ní¹hi³²
něih³ hñu³ cuáh³² lí³ hmih³² hí³
ca³ní¹cúh² hí³ cuú²miih²¹ hien¹
quionh³ tsá² quionh³, cáun² hí³ tiá²
jmf¹ ca³tín¹ cuh³, quí¹ hí³ jáun² dá²
jmf¹ ná¹chan¹ hí³ cuh³ jmáh³la³ tsá²
ná¹lín³ mí²tsáu² bíh¹. ⁵Ho³ ĉtia¹
má²ca³híh³ hnoh² lei²¹ quioh²¹ hla¹
Moisés ní¹ rá¹juáh³ hí³ mí²tsáu²
tsá² jmu² ta²¹ hñu³ cuáh³² chin¹ tiá²
tianh³² yáh³ tie³ ní¹juáh³ jmá¹ nio²
tie³, tí³la³ cun³ jáun² tiá² tso³ yáh³
hí³ jáun²? ⁶Tí³la³ jná¹³ juanh³² hí³
ní¹ lá² zia³² cáun² hí³ tí³ jlánh¹ bíh¹
quien² la³ cónh³ bíh¹ cuáh³² chin¹.
⁷Tiá² la³ má²ca³ngí¹³ máh³ hnoh²
la³ cun³ hí³ rá¹juáh³ jáun² ní¹ Sí²
quioh²¹ Dió³², hí³ juáh³ jáun² la³
lá²: “Jná¹³ dá² hnó³² hí³ já³² mií³
honh² bíh¹ hnoh², jun³juáh¹³ hí³
jngih¹³ náh² jáh³ ní¹con² jná¹³ yáh³”.
Sá¹jmf¹ hí³ má²ca³ngí¹³ náh² já¹³ ní²
dúh¹, jáun² tiá² cáun² lí¹ jmf¹ cueh¹
yáh³ náh² tso³ tsá² tiá² hí³ lí²jmú³
hí¹ cáun². ⁸Quí¹ uá¹ hí³ jmá¹ nio²
tie³, cun³ jáun² cáun² ho² bíh¹ Jon²
tsá²mí³cuóun² já¹³.

**Jesús jmah²³ jan² tsá² má²ca³nái³
cáun² cuo²**

(Marcos 3:1-6; Lucas 6:6-11)

⁹Jmf¹jáun² cua³han³ Jesús ní¹
jáun², hí³ jáun² ca³ní¹hi³² hñu³
cuáh³² quioh²¹ tsá² judíos zeh² já¹
juú² jáun². ¹⁰Ní¹ jáun² jmf¹ cuá³

jan² tsá²ñuh² jmf¹ má²ca³nái³ cáun²
cuo²; tí³la³ tsá² tionh² ní¹ jáun²
má¹ná¹, jmf¹ hnió³ choh¹³ ha³ lánh³
rón³² lí¹³ chá³² dí² tsáu¹³ tsú², hí³
jáun² ca³ngái³ dí²:

—ĈHí¹ lí¹³ jmah³ tsú² jan² tsá²
tsáun¹ ní¹juáh³ jmá¹ nio² tie³
juáh¹³?

¹¹Jáun² Jesús ca³ngái³ ní¹con² tsá²
hí³:

—ĈHin² dá² lí³ua³ jan² hnoh²,
ní¹juáh³ hí³ ca³tánh³ jan² já¹ziáh²
joh² náh² cáun² ní¹ hlah³, há¹ tiá²
cuá¹chin³² náh² jáh³ hí³ joh² uá¹jinh¹
jmá¹ nio² tie³? ¹²Tí³la³ ití³ jlánh¹
bíh¹ quien² jan² tsáu² la³ cónh³ bíh¹
jan² já¹ziáh²! Jáun² né³, zia³² bíh¹
já¹³ hí³ jmu³ tsú² hí³ chu²¹ jmá¹
nio² tie³.

¹³Jmf¹jáun² ca³záih³ dí² tsá² lí³ hí³
cuo² la³ lá²:

—Néih¹ cuonh².

Jmf¹ jáun² ca³ñeh³ tsá² hí³ cuo²,
hí³ jáun² la³ bíh¹ la³ cun³ rón³² lí³
cuá² cáun². ¹⁴Jmf¹jáun² ca³huén²
tsá² fariseos tí³ cheih³², hí³ ca³juu³
ca³hlénh³ ha³ lánh³ rón³² lí¹³ jngih³
dí² Jesús.

Jái¹³ hí³ ca³juáh³ jan² tí³² jě¹

Dió³² jmf¹tín² hí³ ca³tín¹ Jesús

¹⁵Jmf¹ ca³lí³ ní³² Jesús já¹³ jáun²
né³, cua³han³ bíh¹ cú²jueh³² ní¹
jáun²; jmf¹jáun² ja³taunh²¹ juóun³²
lín³² tsáu² cu³hna²¹ tsú². Jesús
ca³jmah³ la³jín³² tsá² jmf¹ ná¹tsáun¹,
¹⁶hí³ jáun² jmu² dí² héih³² hí³ hí¹ jan²
tiá² hin² záih³² tsáu² hí³ hin² tsánh²
hí³ dí². ¹⁷La³ ní² lí³, hí³ jáun² ca³lí³tí³
la³ cun³ hí³ ca³juáh³ hla¹ Isaiás tí³²
jě¹ Dió³², jmf¹ ca³juáh³ jáun² la³ lá²:

¹⁸Tsá² lá² bíh¹ Tsá² lín³ quian²¹
jná¹³,

Tsá² má²cá²quiánh³² jná¹³,
Tsá² jlánh¹ hno³ jná¹³
jĩ³ hí³ jlánh¹ tshá¹ jná¹³ hí³
ca³tin¹ tsú².

Cuen²¹ jná¹³ Jmí²chí³ joh²
ní¹con² tsú²,
jáun² ngái³² tsú² ní¹con² tsá²
zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³ jái¹³
he³ lánh³ rón³² rá¹tši³² jná¹³
héih³².

¹⁹ Tiá² hniéi² jmu³ yáh³ tsú²,
sa³jun³ tí³ hoh³² tsú²,
hí³ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² ne³ hí³
jmu² tsú² tiá³ siaun³² ja¹ hñú³.

²⁰ Hí¹juáh³ cáun² hmá² tá²
má²ca³jñáh³ yáh³ tiá² jau³ tsú²,
sa³jun³ ye³ tsú² cáun² sí²
jmí²cau³² pih²¹ hí³ tion³
chí¹hún¹,
ca³la³ tí³ ní¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hí³
jmu³ tsú² hí³ jú¹ tson² cah¹³
jmái¹ la³ tán¹.

²¹ Hí³ jáun² tsá² zian² tá¹ cáun²
hngá¹máh³ ha³ tsí³ ní¹con²
Tsá² hí³.

**Juáh³ tsáu² hí³ Jesús quian³² pí³
quioh²¹ tsá² hláinh¹**

(Marcos 3:20-30; Lucas 11:14-23; 12:10)

²² Jmí¹jáun² ca³ní¹jan² tsú²
ní¹con² Jesús jan² tsá²ñuh² ten³ jĩ³
hí³ tiá² hleh³² síáh³, hí³ jmí¹ hún¹
jmí²chí³ hláinh¹ hñú³ tsí³. Jáun²
Jesús ca³jmah³ tsá² hí³, hí³ jáun²
tsá²ñuh² hí³ ca³jnia³ ní¹ jĩ³ hí³ ca³lí³
síáh³ hléh³². ²³ Jáun² la³jín³² tsáu²
ca³ja³cáun² tsí³, hí³ jáun² ca³juáh³:
—¿Hí¹ hí³ dá² jón²zih¹ jón²cho¹
hla¹ Dá²vi²¹ tsá² ní² juáh¹³, [tsá² qui³
ná¹jan²³ dí² hí³?]

²⁴ Tĩ³la³ jmí¹ má²lí²niéi³² jáun² tsá²
fariseos jái¹³ jáun² né³, ca³juáh³ la³
lá²:

—Tsá²ñuh² ní² dá² huen² jmí²chí³
hláinh¹ hñú³ tsí³ tsáu² cun³quionh³
pĩ³ quioh²¹ Beelzebú tsá² hláinh¹
tsá² chin¹ bíh¹.

²⁵ Tĩ³la³ Jesús jmí¹ dí¹nĩ³² bíh¹ ha³
lánh³ jmí¹ ná¹lín²³ tsá² hí³, hí³ jáun²
ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Ní¹juáh³ zia³² hniéi² ja¹ cu³ nió³
má²tún² hmóu³² tsá² ná¹lín³ ta²¹,
jáun² la³jín³² bíh¹ tsú² tsa³hín³;
ja³bí¹ la³ jáun² ní¹juáh³ cáun² juú²,
ho³lá²dá² tsá² má²tún² cáun² hñú³
ní¹ tion¹ lí³ ná¹tsoh³ ja¹ má²tún²
hmóu³² hí³ ná¹quiú² ná¹tín²³,
ha³ tiá² lí³ uén³ yáh³ tsá² la³ hí³.

²⁶ Jáun² ja³bí¹ la³ jáun² bíh¹ síáh³ lí³
uá²jai³² ní¹juáh³ Satanás la³ chin²
cheih³² hnga², jáun² ní¹con² hnga²
bíh¹ tsú² má²jmu² hniéi²; jáun² né³
¿ha³ ya³ lánh³ rón³² lí¹³ ma³híe²
pĩ³ quioh²¹ tsú²? ²⁷ Hnoh² juánh³
náh² hí³ jná¹³ huen² ná¹ jmí²chí³
hláinh¹ cun³quionh³ pí³ quioh²¹
Beelzebú; jáun² ní¹juáh³ la³ ní² né³,
¿hin² cun³quionh³ pí³ quioh²¹ huen²
tsá² hain²¹ tí³ con² hnoh² jmí²chí³
hláinh¹ tiáunh¹ hñú³ tsí³ tsáu²?

Hí³ jáun² né³, cun³quionh³ ta²¹ hí³
jmu² ní² tsá² hain²¹ ní² tí³ con² bí¹
náh² má²lí²lin¹ hí³ lí¹ ná¹tsá²con² bí¹
náh². ²⁸ Tĩ³la³ jná¹³ má¹ná¹, huen²
ná¹ jmí²chí³ hláinh¹ cun³quionh³
Jmí²chí³ joh¹ Dió³² bíh¹; hí³ jáun² la³
ní² né³ má²lí²lin¹ hí³ jná¹³ bíh¹ tsá²
ca³hiáu³² Dió³² hí³ lín¹³ ná¹ Re²¹,
Tsá² qui³ ná¹jan²³ hnoh² hí³.

²⁹ Né³² né³, ¿lánh³ bíh¹ rón³² lí¹³
hí³ jan² tsáu² hñú¹³ jan² tsá² pin³
lín³² hí³ quin³ tsú² la³jĩ³² hí³ nio²
hñú¹³ tsú², ní¹juáh³ tiá² la³ hñé³
yáh³ tsú² tín² tsá² hñú¹³ hí³? Qui¹
jĩ³²la³ la³ jáun² bíh¹ lí¹³ quin³ tsú² hí³
quioh²¹ tsú².

30 "Hi³ jáun² né³, lí³ua³ jan² tsá² tiá² hen² tí³ con² jná¹³, tsá² la³ hí³ tiá² hún¹ yáh³ cá²hon³ quiúnh¹ jná¹³; hí³ lí³ua³ jan² tsá² tiá² cha³² cu³lí²¹ quiúnh¹ jná¹³, tsá² la³ hí³ tí³ toh² tiú² jóh³² bíh¹.

31 "Hi³ jáun² bíh¹ juanh³² jná¹³ hí³ zia³² bíh¹ uu³i³tso³ quioh²¹ la³jí³² tso³ hí³ jmu² tsá²mi³cuóun², jí³ la³jí³² jú¹ hlah³ hí³ hleh³² tsú² ní² siáh³; tí³la³ ní¹juáh³ tsá² tú² híón³² Jmí²chí³ Chun¹ má¹ná¹, ha³ tiú²uú² uu³i³tso³ zia³² yáh³ quioh²¹. 32 Lí³ua³ jan² tsá² tú² hiáu³² jná¹³ Jon² tsá²mi³cuóun², zia³² bíh¹ uu³i³tso³ quioh²¹ tsú²; tí³la³ ní¹juáh³ tsá² ca³tu³ ca³híón³² Jmí²chí³ Chun¹ né³, tiú²uú² uu³i³tso³ zia³² yáh³ quioh²¹ tsá² la³ hí³, sa³jun³ mí³cuú² lá² hí³ sa³jun³ mí³cuú² cáun².

Cun³quionh³ máí³ hí³ háí³² bíh¹ hmá² lí²lín¹

(Mateo 7:17-20; Lucas 6:43-45)

33 "Né³² né³, máí³ chu²¹ bíh¹ háí³² ní¹juáh³ hmá² chu²¹; jáun² ní¹juáh³ hmá² hlah³ né³, mí³ hlah³ bíh¹ háí³². Quí¹ cun³quionh³ máí³ hí³ háí³² bíh¹ hmá² lí¹³ lí³ cuoh² tsú². 34 iHnoh² dá² jón²zih¹ jón²cho¹ jáh³ hláinh¹ bíh¹! ¿Ha³ bíh¹ lánh³ rón³² lí¹³ hléh¹³ hnoh² jáí¹³ chu²¹ ní¹juáh³ chín¹dí¹ hmóu³² bíh¹ hnoh² tiá² chun¹ náh²? Quí¹ lí³ua³ cáun² hí³ ná¹canh² hñu³ jmí¹ hñu³ tsí³ tsú², hí³ jáun² bíh¹ hue³² ho³ tsú². 35 Tsá² chun¹ hleh³² jú¹ chu²¹ quí¹hliá² hí³ chu²¹ zia³² hñu³ tsí³; tí³la³ tsá² hláih¹ tsá² hon² má¹ná¹, hleh³² hí³ hlah³ quí¹hliá² hí³ jáun² bíh¹ zia³² hñu³ tsí³ tsú². 36 Hi³ jáun² jná¹³ juanh³² ní¹con² hnoh² hí³ ní¹ má¹cá²chó³² jmáí¹ hí³ ra³tsi³² Dió³² héih³², la³jín³² tsáu² bíh¹

tsa³jíenh¹ jú¹ tson² quioh²¹ ca³tí²¹ la³jí³² jáí¹³ tiá² tsú²ta²¹ hí³ má²lí²tá² lí²hí³² tsú². 37 Quí¹ la³ cun³ lí³ jáí¹³ quián¹³ bíh¹ nú² tá¹tsín¹ nú² héih³², má¹jáun² lí³ lín¹ ní¹juáh³ tá¹can¹ nú² tso³ ho³ tiá² tso³ hauh³² nú².

Tsá² hláih¹ mí³² cáun² lí²¹ hí³ lí³ hua³jueh³²

(Marcos 8:12; Lucas 11:29-32)

38 Jáun² né³, ma³ jan² tsá² fariseos quionh³ tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹ ca³juáh³ ní¹con² Jesús la³ lá²:

—Tí³², hnáu² jnoh¹ neh²¹ hí³ jmúh¹³ hnú² cáun² lí²¹ hí³ lí³ hua³jueh³².

39 Tí³la³ Jesús né³ ca³ngái³:

—Tsá² hláih¹ hon², tsá² tiá² má²tí² jè¹ mí³² cáun² lí²¹ hí³ lí³ hua³jueh³²;

tí³la³ tiú²uú² lí²¹ siáh³ hiáuh³ yáh³ tsú², jí³²la³ lí²¹ hí³ ca³jíe³ jáun² tsáu²

hí³ ca³tín¹ hla¹ Jonás bíh¹, tsá² jmí¹ lín³ hí³ tí³² jè¹ Dió³². 40 Quí¹ la³jmí¹

ca³hí³ jáun² hla¹ Jonás hní³² jmáí¹ hní³² nie³ hñu³ héin¹ jan² jáh³ jmáí²

pan¹ lín²¹, ja³bí¹ la³ jáun² hniáuh³² tsa³hí³² siáh³ Jon² tsá²mi³cuóun²

hní³² jmáí¹ hní³² nie³ hñu³ hué³².

41 Jáun² ní¹ má¹cá²chó³² jmáí¹ hí³ cán³ Dió³² jú¹ tson² ní¹con² la³jín³²

tsáu², má¹jáun² nu³ tiánh³ tsá² jmí¹ zian² juú² Nínive hí³ chá³² tso³ hí³

ca³tín¹ tsá² zian² né³², quí¹ hí³ dí² ca³ja³conh² bíh¹ tsí³ tso³ quioh²¹ jmí¹

ca³nái³² jáí¹³ quioh²¹ hla¹ Jonás.

Ján³, chá³² tsá² hí³ tsáu¹³ tsá² zian² né³², quí¹ ní¹ lá² zenh² jan² tsá² tí³

jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³ bíh¹ hla¹ Jonás hí³. 42 Ja³bí¹ hla¹ tsá²mi³ tsá²

jmí¹ chín¹ hué³² tí³ la³ quián³ nó³² ní¹ má¹cá²chó³² jmáí¹ hí³ cán³ Dió³²

jú¹ tson², hí³ jáun² tsá²mi³ hí³ chá³² tsáu¹³ tsá² zian² né³²; quí¹ hla¹ tsá²mi³

hí³ ja³ cáun² hué³² ní¹ jlánh¹ bíh¹

uóunh³ hí³ cua³niéi³ jái¹³ quioh²¹ hla¹
re²¹ Salomón tsá² jlánh¹ jm¹ quia³lín³
hí³ jm¹ tsí³. Ján³, tsá²mí³ hí³ chá³²
tsáu¹³ tsá² zian² né³², quí¹ ñí¹ lá²
zenh² jan² tsá² tí³ jlánh¹ bíh¹ quien²
la³ cónh³ bíh¹ hla¹ re²¹ Salomón hí³.

**Jm¹chí³ hláinh¹ jáunh²³ siáh³ hñu³
tsí³ tsáu²**

(Lucas 11:24-26)

43 Ní¹juáh³ má¹cuá²han³ jm¹chí³
hláinh¹ hñu³ tsí³ tsáu², jáun² tsá²ngí²
ñí¹ quiéin², hí³ tsá²hniauh² ñí¹
lí³ cuá³² tie³; hí³ jáun² ní¹juáh³
tiá² ca³choh¹³ né³, jáun² lín²³ la³
lá²: **44** “Cuí¹ ñih²¹ jná¹³ cú²jueh³²
hñu³² ñí¹ cuá²han³ ná¹”. Jáun² ní¹
má¹cá²chánh³² tsú² jáun² né³, chanh²¹
tsú² tsá² hí³ hí³ má¹lín³ la³jm¹ lí³
cáun² hñú³ má²jáu², hí³ má²rá²hiah¹³
jí³ hí³ má²dí¹lí³ re² tin² lín³² ñéih³.
45 Má¹jáun² tsau³² hí³ tsá²quian³
cónh³í¹ quiaun³ jm¹chí³ hí³ tí³ jlánh¹
bíh¹ hláinh¹ la³ cónh³ bí¹ hnga², hí³
jáun² la³jín³² jáun² bíh¹ taunh³² hñu³
tsí³ tsá² hí³, hí³ jáun² tí³ jlánh¹ bíh¹
hlah³ má²lí²³ quioh²¹ tsá² hí³ ní¹
má¹lí³² jáun² la³ cónh³ bíh¹ jm¹tin².
La³ ní² bíh¹ lí¹³ ñí¹con² tsá² hlah¹ tsá²
hon² zian² jmái¹ hí³ ziaún² dí² lá².

**Mí¹ziú¹³ Jesús má²já²jie³ quionh³ tsá¹
rainh²¹**

(Marcos 3:31-35; Lucas 8:19-21)

46 Tá¹la³ dí¹liéinh³² jáun² tsá²
hí³ bíh¹ Jesús, cuan³ mí¹ziú¹³ la³
má²quionh³ tsá¹ rainh²¹ dí². Jáun²
ca³ta³tonh¹ tsú² cheih³² hí³ jm¹
hnió³ liéinh³² Jesús. **47** Jm¹jáun²
ca³juáh³ tsáu² ñí¹con² Jesús la³ lá²:
—Mí²ziúh² hnú² quionh³ tsá¹ renh²
nú² tionh² cheih³² ní² hí³ hnió³
liéih³² hnú².

48 Jáun² Jesús ca³záih³ tsá²
má²lí²ngái³² hí³ jái¹³:

—¿Hin² dá² tsánh² hí³ mí²zia³²
jné¹³ dúh¹, hí³ hin² dá² tsánh² hí³
renh² jné¹³?

49 Jáun² né³ ca³hien³ dí² tsá² hain²¹
hí³ tí³ con², hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Tsá² lá² bíh¹ ná¹lín³ mí²zia³²
jné¹³ jí³ jon³ renh² jné¹³ ní² siáh³.

50 Quí¹ lí³ua³ jan² tsá² jmu² la³ cun³
hí³ hnió³ Nuh³² jné¹³ Tsá² cuá³
hñu³mí³cuú², tsá² la³ hí³ bíh¹ lín³
tsá²mí³ tsá²ñuh² renh² jné¹³, jí³
mí²zia³² jné¹³ ní² siáh³.

**Jesús jmu² cáun² jái¹³ ca³tin¹ jan² tsá²
súh²³ jún²**

(Marcos 4:1-9; Lucas 8:4-8)

13 Jmái¹ jáun² cua³han³ Jesús
hñú³ jáun² hí³ ca³ñí¹cuá²
can³² jmái² lí¹ ná¹ho³. **2** Tí³la³ juóun³²
lín³² bíh¹ tsáu² ca³cuú² ca³ngih³²
la³ cu³ la³ jéin³ ñí¹ cuá³ Jesús, hí³
jáun² ca³hí³ tsú² cú²jueh³² cáun²
hñu³ mu², hí³ jáun² ca³cuá³ tsú² tí³
ñeh² jáun², hí³ jáun² la³jín³² tsá² hí³
ca³ta³tonh¹ can³² jmái². **3** Jm¹jáun²
ca³ma³tin² dí² tsáu² hliáun³ ñí¹ lín²¹
jái¹³ cun³quionh³ jái¹³ hí³ jmu² dí²,
hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Jm¹ zian² jan² tsá² ca³ñí¹suh³²
jún² ñí¹nái² quioh²¹. **4** Tá¹la³ jm¹
hí¹súh²³ tsú² jáun² jún² né³, la³
ca³súh³² ca³lá² hú¹ juí³², hí³ jáun²
cua³taunh²¹ quioh²¹ tan³² hí³
ca³cúh². **5** Ja³bí¹ ca³súh³² siáh³ ca³lá²
ñí¹ lí³ ja¹ quín¹, ñí¹ tiá² hliáun³
cuáh¹ jm¹ tón²¹; hí³ jáun² tia³juí³²
lín³² bíh¹ ca³hiá² jún² jáun² quí¹
cun³ñí¹ hí³ tiá² hliáun³ cuáh¹ jm¹
zia³². **6** Tí³la³ jm¹ cá¹chéi²¹ hiú²
né³, ca³lí³ quiéin² bíh¹ quí¹ cun³ñí¹
hí³ tiá² ñí¹ ñe¹ jm¹ tioh³ chí² jmu²

quioh²¹. 7 Ja³bí¹ ca³súh³² siáh³ ca³lá²
 ñí¹ la³ hiau² ton², tia³juí³² lín³² bíh¹
 ca³quí² cá²cuon³ ton² jáun², hi³
 jáun² lí¹ ca³juón³ bíh¹ jún² jáun² jmí¹
 ca³hiá². 8 Tí³la³ la³jí³² jún² ñí¹ hná¹
 jáun² né³ ca³súh³² ñí¹ chu²¹ hué³²,
 hi³ jáun² re² lín³² bíh¹ ca³láu², ma³
 cá² máí³ jún² jáun² ca³cué³ ma³
 hña³láu³ máí³, ma³ cá² máí³ ca³cué³
 ma³ hñaih³² nio² quiú³ máí³, hi³
 zia³² ma³ cá² máí³ né³, ca³cué³ ma³
 quiú³quia³ máí³. 9 Ní¹juáh³ tson² tsi²¹
 cuáh³ náh², jáun² niéí² náh².

**Jesús jmu² na²¹ he³ láih³² hleh³² dí²
 cun³quionh³ hi³ jmu² dí² jáí¹³**

(Marcos 4:10-12; Lucas 8:9-10)

10 Jmí¹jáun² ca³ma³janh³² tsá²
 hain²¹ tí³ con² Jesús ñí¹ cuá³ jáun²,
 hi³ ca³ngáih³ dí² la³ lá²:

—¿He³ lí³ sa³ cá² ñí¹ jmuh³² jáí¹³
 bíh¹ hnú² ní¹ má¹tí³ ñí¹ lienh¹ hnú²
 tsáu²?

11 Jáun² hi³ né³ ca³ngái³ la³ lá²:
 —Hnoh² bíh¹ tsá² ca³tin¹ náh²
 hi³ lí³ ñíh¹³ jáí¹³ hi³ jmí¹ ná¹hmá¹
 ná¹jní¹ hi³ ca³tí²¹ ha³ lánh³ rón³²
 lí¹³ tónh³² tsáu² jo³cuo² Dió³²; tí³la³
 tsá² ñí¹ hná¹ ní² né³, tiá² lí¹³ yáh³
 hi³ há¹ ngí¹³. 12 Jáun² né³, ní¹juáh³
 tsá² zia³² quioh²¹, tí³ hiáuh³ bíh¹
 tsú² hná¹ jáun²; hi³ jáun² lí³ zia³²
 hliáun³ quioh²¹ ca³la³ hi³ lí¹ má²tú²
 má²ziáun²³. Tí³la³ ní¹juáh³ tsá² tiá²
 zia³² quioh²¹ né³, tí³ quin³ bíh¹ la³
 cun³ cú¹píh²¹ hi³ zia³² quioh²¹ tsú².
 13 Hi³ jáun² bíh¹ lienh¹ jná¹³ tsáu²
 cun³quionh³ jáí¹³ hi³ jmu² ná¹. Quí¹
 tsá² ní² dá² jé²³ bíh¹, hi³ má¹lí³²
 jáun² tá²tonh¹ la³jmí¹ lí³ tiá² hi³
 lí²jé³ bíh¹; náí³² bíh¹ tsú², tí³la³ tiá²
 ngí²³ yáh³, la³jmí¹ lí³ tiá² lí²niéí³²
 bíh¹ tsú² lí²³. 14 La³ cun³ hi³ ná¹lí²³

ñí¹con² tsá² ní² má²lí³tí²³ la³ cun³
 hi³ ca³juáh³ hla¹ Isafas tí³² jé¹ Dió³²,
 jmí¹ ca³juáh³ jáun² la³ lá²:

Lí³ dá² náih¹ náh² re² lín³², tí³la³
 tiá² ngí¹³ yáh³ náh²;

Lí³ dá² jieh²¹ náh² siáh³, tí³la³
 tiá² lí³tsin² yáh³ náh² he³
 jaun³² ná¹jéh³².

15 Cún¹tio¹ bíh¹ má²cá²jéinh³² tsí³
 tsá² lá², hi³ jáun² tiá² ngí¹³
 tsú²;

má²ca³jní³ bíh¹ tsú² cuá¹, hi³
 jáun² tiú²uú² ne³;

má²ca³jní³ bíh¹ tsú² siáh³ ñí¹, hi³
 jáun² tiá² lí¹³ jé³;

Cónh³ tiá² jeinh³² bíh¹ tsú² jmí¹
 tsí³ hi³ jmí¹ lí³ jmah²¹ jná¹³.

16 Tí³la³ hi³ ca³tin¹ hnoh²

má¹ná¹, jlánh¹ jmí¹ ren² hnoh²,
 quí¹hliá² jieh³² hnoh² cun³quionh³
 mí¹máh¹, jí³ hi³ naih³² hnoh² siáh³
 cun³quionh³ cuáh³. 17 Quí¹ jú¹ tson²
 juo³ jná¹³ hnoh², hi³ juóun³² tsá²
 ca³lín³ tí³² jé¹ Dió³² jí³ tsá² jmí¹
 ná¹zian² la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ Dió³²
 ní² siáh³ jmí¹ hniá¹ jé³ la³ cun³ hi³
 jieh³² hnoh² lá², tí³la³ tiá² ca³lí³ yáh³
 jé³ tsú², hi³ jmí¹ hniá¹ siáh³ ne³ la³
 cun³ hi³ naih³² hnoh² la³, tí³la³ tiá²
 ca³lí³ yáh³ ne³ tsú².

**Jesús jmu² na²¹ jáí¹³ ca³tin¹ tsá² súh²³
 hí³ jún²**

(Marcos 4:13-20; Lucas 8:11-15)

18 Sá¹ní² niéí² hnoh² he³ hnió³
 juáh³ jáí¹³ hi³ má²lí²jmú³² jná¹³ hi³
 ca³tin¹ tsá² súh²³ jún². 19 Ní¹juáh³
 tsá² náí³² jáí¹³ ca³tí²¹ ha³ lánh³ rón³²
 lí¹³ tónh³² tsú² jo³cuo² Dió³², hi³
 ní¹juáh³ tiá² ngí²³ yáh³ tsú² má¹lí³²
 jáun², jáun² tsá² la³ hí³ lín³ la³jmí¹
 lí³ hú¹ jui³² ñí¹ ca³súh³² jáun² jún²;
 jáun² ja³² tsá² hláinh¹ hi³ quin²³ jú¹

chú³² hi³ má²jná¹ jáun² hñu³ tsí³
 tsú². **20** Jáun² tsá² he² jái¹³ tia³jui³²
 lín³² né³, hi³ ca³la³ hi³ hiún² lín³²
 tsí³ jmu², tsá² la³ hi³ dá² lín³ la³jmí¹
 lí³ ja¹ quín¹ ní¹ cá¹súh²¹ jáun²
 jún²; tia³jui³² lín³² bíh¹ ca³hiá²
 jmí¹ ca³hiá², **21** tí³la³ cun³ní¹ hi³
 tiá² hliáun³ chí² jmu² chá²³ yáh³,
 hi³ jáun² tiá² lí³ uén²³. Hi³ jáun²
 ní¹ má¹ca³lí³ zia³² uu³mí²tsí³²,
 ho³ zian² tsá² hnió³ jmoh³ hian²
 tsí³, jáun² tí³ có³² bíh¹ nau³² tsú²
 cú²jueh³². **22** Já³bí¹ zian² tsá² náí³²
 jái¹³ quioh²¹ Dió³² lín³ la³jmí¹ lí³
 hué³² ní¹ ca³hiau² ton² ní¹ cá¹súh²¹
 jáun² jún². Quí¹ cun³ní¹ hi³ jlánh¹ lí¹
 qui² lí¹ cha³² tsú² hliáun³ néih³ tsí³
 ca³tí²¹ hi³ zia³² ní¹ hué²¹ lá², jí³ hi³
 lí¹ lí²can² tsú² siáh³ hi³ lí²hniá¹ hi³
 lí³ zioh² hliáun³, hi³ jáun² tiú²uú²
 lí²quien² yáh³ jái¹³ quioh²¹ Dió³²
 hñu³ tsí³ tsú², hi³ jáun² tiú²uú²
 hi³ lau³² yáh³ ní¹con² tsá² la³ hi³.
23 Tí³la³ tsá² ngí²³ jái¹³ quioh²¹ Dió³²
 má¹ca³nái³² né³, lín³ la³jmí¹ lí³
 hué³² chu²¹ ní¹ cá¹súh²¹ jáun² jún²,
 hi³ jáun² ca³láu² bíh¹ re². Ma³ jan²
 tsáu² lín³ la³jmí¹ lí³ ní¹ ca³cué³ ma³
 hñá³láu³ máí³ máí³ la³ cun³ cá² máí³,
 ma³ jan² lín³ la³jmí¹ lí³ ní¹ ca³cué³
 ma³ hñaih³² nio² quiú³ máí³ máí³,
 hi³ ma³ jan² né³ lín³ la³jmí¹ lí³ ní¹
 ca³cué³ ma³ quiú³quia³ máí³ máí³ la³
 cun³ cá² máí³ jún².

**Jái¹³ hi³ ca³tin¹ náí² hlah³
 hi³ tsí²¹ ja¹ cuú²miih²¹**

24 Jmí¹jáun² ca³jmú³ siáh³ Jesús
 cónh³fí¹ cáun² jái¹³ hi³ lí³ la³ lá²:

—Jmáí¹ hi³ cán³ Dió³² jú¹ tson²
 quioh²¹ tsáu² lí³ la³jmí¹ lí²¹ jmáí¹ hi³
 ca³jñí³ jan² tsá²nñuh² jún² chu²¹ hué³²
 quioh²¹, **25** tí³la³ tá¹la³ má²ná¹cuóun¹

tsú² la³jín³² né³, ca³ní¹hi³² jan²
 tsáu² ní¹nái² jáun², tsá² hau² tsá²
 quioh²¹ ní¹nái² jáun², hi³ ca³jñí³
 náí² hlah³ ja¹ cuú²miih²¹, hi³ jáun²
 jmí¹ lí²¹ jáun² ngah³. **26** Ca³cuon³
 bíh¹ cuú²miih²¹ jmí¹ cá¹cuon³,
 hi³ jáun² ca³hiá² mñh³, ja³bí¹ la³
 jáun² ca³cuon³ siáh³ náí² hlah³ ja¹
 jáun². **27** Jmí¹jáun² né³, tsá² quian²¹
 ca³ní¹zeh¹ tsá² quioh²¹ ní¹nái²:
 “Tí³², já² jún² chu²¹ bíh¹ ca³jñíh³
 hnú² ní¹nái² quián¹³, íha³ yáh³
 jinh¹ ja³ náí² hlah³ hi³ má²tsí²¹ ja¹
 jáun²?” **28** Jáun² tsá² quioh²¹ ní¹nái²
 ca³juáh³: “Cun³ zian² tsá² hian² tsí³
 ca³jñí³ bíh¹ náí² hlah³ jáun²”. Jáun²
 tsá² quian²¹ hí³ ca³ngái³: “¿Hnauh¹
 hnú² hi³ tsá¹cái¹³ jnoh¹ náí² hlah³
 jáun²?” **29** Tí³la³ tsá² quioh²¹ ní¹nái²
 ca³juáh³: “Tiá² jáun² yáh³, qui¹ ní²
 lí¹ ca³quieíh² yáh³ náh² cu³diá²jan²
 cuú²miih²¹ ní¹ má¹ca³quieíh² náh²
 náí² hlah³ jáun². **30** Tí³ re² cáun² ní²
 cuí¹ cuóun² tín² cu³tsa³² ca³la³ tí³ ní¹
 ca³láu² máí³; má¹jáun² zein²¹ jná¹³
 tsá² jmu² ta²¹ hi³ tsá³quieí³ tín² náí²
 hlah³ jáun², hi³ jáun² hñe³ tsú² ma³
 cá² tsu²¹, hi³ jáun² tsá³toh³ ja¹ sí² hi³
 có³², hi³ jáun² má¹lí³² jáun² né³ tiú²
 tsú² cuú²miih²¹, jáun² caun¹³ tsú² hi³
 tóh³² néih³ hñu³cuí³ quion²¹ jná¹³”.

**Tsá² tónh³² jo³cuo² Dió³² lín¹³ la³jmí¹
 lí³ jún² mostaza**

(Marcos 4:30-32; Lucas 13:18-19)

31 Jesús ca³jmú³ siáh³ cáun² jái¹³
 lá²:

—Tsá² tónh³² jo³cuo² Dió³² lín¹³
 la³jmí¹ lí³ cá² máí³ jún² mostaza
 hi³ ca³jñí³ jan² tsáu² ní¹nái² quioh²¹.
32 Máí³ jáun² bíh¹ máí³ hi³ jlánh¹
 bíh¹ pih²¹ la³ cónh³ bíh¹ ní¹ jí³lí³²
 jún²; tí³la³ ní¹ má¹cá²cuon³ né³, lí²³

cáun² náí² má²ró³² tí³ jlánh¹ bíh¹
pa²¹, hí³ lí²tí³ la³ cun³ jmí¹ tí³ cáun²
hmá², hí³ hí¹ ca³la³ tí³ quiuh²¹ tan³²
yáh³ ja³taunh¹ hí³ ná²tsí³ za³ ja¹ chí²
cuoh² hmá² jáun².

**Tsá² tónh³² jo³cuo² Dió³² lín¹³ la³jmí¹
lí³ tie³**

(Lucas 13:20-21)

33 Ja³bí¹ ca³jmú³ tsú² siáh³ cáun²
jáí¹³ la³ lá²:

—Tsá² tónh³² jo³cuo² Dió³² lín¹³
la³jmí¹ lí³ tie³ hí³ ca³jan³ jan² tsá²mí³
quia³ hmá² juí²¹ cuú²miih²¹, hí³
jáun² tá¹ cá² piénh¹ bíh¹ cán¹ cáu³.

**He³ ca³tí²¹ jmúh³² Jesús ta²¹ jáí¹³ hí³
jmu²**

(Marcos 4:33-34)

34 Jáun² né³, Jesús ca³ma³tin² tsáu²
jmáh³la³ cun³quionh³ jáí¹³ hí³ jmu²,
hí¹ cáun² yáh³ tiá² hí³ jmí¹ zaih³²
tsú² tsáu² ta³ tiá² quionh³ cáun²
jáí¹³ hí³ jmu² tsú². **35** La³ji³² hí³ ní²
ca³lí³, hí³ jáun² ca³lí³tí³ la³ cun³
hí³ ca³juáh³ hla¹ tí³² jè¹ Dió³² jmí¹
ca³juáh³ jáun² la³ lá²:

Cun³quionh³ hí³ jmu¹ jáí¹³ bíh¹
jná¹³ hléh¹³ ní¹ má¹tí³ ní¹
hléh¹³;

juo¹³ jná¹³ tsáu² la³ji³² la³ cun³
hí³ jmí¹ ná¹hmá¹ ca³la³ cun³
jmí¹tin²,

jmí¹ ca³jmú³ Dió³² hngá¹máh³
lá².

**Jesús jmu² na²¹ jáí¹³ hí³ ca³tin¹
náí² hlah³ hí³ tsí²¹ ja¹ cuú²miih²¹**

36 Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³hah² Jesús jáí¹³
ní¹con² tsá² hí³, hí³ jáun² ngau³ siáh³
něih³, hí³ jáun² ní¹ jáun² ja³taunh²¹
tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² hí³
ca³ní¹zeh¹ dí² la³ lá²:

—Jmu³ tiá³ na²¹ ní¹con² jnoh¹ jáí¹³
hí³ ca³tin¹ náí² hlah³ hí³ hia³² jáun²
ní¹nái².

37 Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³ la³
lá²:

—Jná¹³ Jon² tsá²mí³cuóun² bíh¹
lín³ tsá² jñí³² jún² chu²¹ jáun²,
38 hngá¹máh³ lá² bíh¹ dá² jaun³²
niéih¹ jáí¹³ hí³ lí³ ní¹nái². Tsá² tionh²
jo³cuo² Dió³² bíh¹ hí³ hí³ niéih¹
jáí¹³ jún² chu²¹, náí² hlah³ jáun² né³
niéih¹ jáí¹³ tsá² joh¹ tsá² hláinh¹
bíh¹. **39** Hí³ jáun² tsá² hian² tsí³ hí³
ca³jñí³ náí² hlah³ jáun² né³, hnga²
bíh¹ tsá² hláinh¹ hí³. Jmáí¹ hí³ ló³²
jáun² máí³ né³ niéih¹ jáí¹³ jmáí¹
hí³ tsa³hín³ hngá¹máh³ lá² bíh¹,
hí³ jáun² tsá² caun¹³ máí³ hí³ ló³²
jáun² né³, tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² bíh¹
hí³. **40** Jáun² la³jmí¹ caun² tsú² náí²
hlah³ jáun² hí³ tóh³² ja¹ sí² hí³ jáun²
có³², la³ jáun² bíh¹ lí³ ní¹ má¹tí³ ní¹
tsa³hín³ hngá¹máh³ lá². **41** Jná¹³ Jon²
tsá²mí³cuóun² zein²¹ ná¹ tsá²cuú²
tsá²tán² tá¹ cáun² ní¹ hu²¹ uón³² ná¹
hí³ quianh³ la³jín³² tsá² jmu² hí³ tsá²
siánh³ jmu³ tso³, jí³ tsá² jmu² hí³
hlah³ hí³ hó³². **42** Jáun² tsa³tionh³
dí² ní¹ nio² sí² chéi³ lín³², ní¹ jáun²
tsa³tí² tsa³hoh³² hí³ tsa³ma³zian²
cáun² hí³ chéi³ hí³ uóu³². **43** Tí³la³
tsá² zian² la³ cun³ hí³ tí³² tsí³ Dió³²
má¹na²¹, tsá² la³ hí³ bíh¹ lí³ jnia³
la³jmí¹ jniá³ joh¹ hiú² ca³la³ cú²tú¹
cú²lí¹³ ní¹ cuá¹quien² Dió³² Jméi²
tsú². Ní¹juáh³ hnoh² chí²¹ cuáh³,
jáun² niéi² náh².

**Jáí¹³ hí³ ca³tin¹ cú¹mí¹niau²¹
hí³ jmí¹ ná¹hmá¹**

44 Hí³ taunh³² tsú² jo³cuo² Dió³²
lí³ cáun² hí³ quien² lín³² bíh¹, la³jmí¹
lí²¹ ní¹con² jan² tsá² ca³choh¹³

cú¹mí¹níau²¹ hi³ tioh³ hñu³ hué³² ñí¹
 lí³ ñí¹náí² quioh²¹ tsáu²; hi³ jáun² tí³
 ca³jlá² bíh¹ tsú² siáh³ ñí¹ tioh³ jáun².
 Ca³la³ má²hiún² lín³² tsí³ tsú² ngah³
 hi³ ca³ñí¹hnáih¹ la³jí³² hi³ jmí¹ zia³²
 quioh²¹, hi³ jáun² ca³lau² hué³² jáun².

**Jái¹³ hi³ ca³tin¹ máí³ zín³ hu²¹
 hñu³ cuáh¹ jáh³ jmái²**

45^oJa³bí¹ hi³ taunh³² tsú² jo³cuo² Dió³²
 lí³ cáun² hi³ quien² lín³², la³jmí¹ lí²¹
 ñí¹con² jan² tsá²ñuh² tsá² ca³tí³ ca³ngí³
 tí³ hlá² tí³ ní² hi³ hnauh² máí³ zín³
 hi³ téh²³ tsú² jáun² perla, máí³ jlánh¹
 bíh¹ chu²¹, ní¹juáh³ hin² zia³² quioh²¹;
 46^ojáun² jmí¹ ca³choh¹³ tsú² jáun² hi³
 jlánh¹ bíh¹ hmuh²¹ né³, ngah³ hñu¹³ hi³
 ca³ñí¹hnáih¹ la³jí³² hi³ zia³² quioh²¹, hi³
 jáun² ca³lau² máí³ zín³ jáun².

Jái¹³ hi³ ca³tin¹ hmá³

47^oJa³bí¹ jmái¹ hi³ cán³ Dió³² jú¹ tson²
 quioh²¹ tsáu² lí¹³ la³jmí¹ lí³ jmái¹ hi³
 ñeih³² tsú² hmá³ hñu³ jmí²miih²¹, hi³
 jáun² jáun²³ la³jáh³ dúh¹ ñí¹ jáh³ jmái².
 48^oJáun² ní¹ má¹ca³canh² jáh³ hmá³
 jáun² né³, tsá² zanh²³ jáh³ jmái² chí²
 hmá³ tí³ can³² jmái² hi³ jáun² tiánh²³
 hi³ quianh²³ jáh³; jáun² jáh³ chun¹
 tónh³² tsú² mí²ta², hi³ jáun² cuin²³
 bíh¹ tsú² jáh³ tiá² chun¹. 49^oLa³ ní²
 bíh¹ lí¹³ ñí¹ táuh³ jmái¹ ñí¹ hué²¹ lá²;
 hi³ ja³táunh¹ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hi³
 ja³quianh³ ja¹ tsá² hláih¹ tsá² chun¹,
 50^ohi³ jáun² tsá² hláih¹ tónh³² tsú² ja¹
 sí² chéi³ lín³², hi³ jáun² ñí¹ jáun² ho³
 jngih³ jí³ hi³ lí³ zian² cáun² hi³ chéi³
 hi³ uóu³².

**Cun³ quien² bíh¹ jú¹ tson² uá¹
 hi³ yeh³ uá¹ hi³ hmai²¹**

51^oJmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³ngái³
 Jesús ñí¹con² tsá² hí³:

—¿Má¹ca³ngí¹³ hnoh² la³jí³² jái¹³
 hi³ má²lí²jmú³² jná¹³ ní²?

Jáun² tsá² hí³ ca³ngái³:

—Ján³ Tí³².

52^oJmí¹jáun² né³ ca³záih³ dí² siáh³
 tsú² la³ lá²:

—Lí³ua³ jan² tí³² liei²¹, tsá²

má²lí²hí³ jo³cuo² Dió³², tsá² hí³ lín³
 la³jmí¹ lín³ jan² tsá² hánh³, hi³ tin²
 huéh³ hi³ quien² ja¹ hi³ quioh²¹, uá¹
 hi³ yeh³ uá¹ hi³ hmai²¹.

**Jesús tsánh³² siáh³ juú² Nazaret ñí¹
 cá¹cuon³**

(Marcos 6:1-6; Lucas 4:16-30)

53^oJmí¹ má²ca³táuh³ hi³ jmu² Jesús
 la³jí³² jái¹³ ní² né³, cua³han³ ñí¹
 jáun² 54^ohi³ jáun² ca³chánh³² juú²co¹.
 Ñí¹ jáun² né³ ca³ma³liáu³² tsú² hi³
 hieh³² tsáu² hñu³ cuáh³² quioh²¹ tsá²
 judíos hi³ zeh² juú² jáun², hi³ jáun²
 tsáu² né³ jmí¹ ná¹tsá²cáun² tsí³ hi³
 juáh³ la³ lá²:

—¿Ha³ dá² jinh¹ ca³ñí¹ma³tin³²

tsá²ñuh² ní², hi³ jáun² sa³ jlánh¹ yáh³
 quiáh¹ jmí¹ tsí³? ¿Ha³ bí¹ lánh³ rón³²
 tín² tsú² siáh³ jmu² hua³jueh³²?

55^oJá² jon² hla¹ tí³² hmá² bíh¹ ní³²,
 hi³ Má²réi³ bíh¹ mí¹ziú¹³ tsú². ¿Há¹
 jun³juáh¹³ rainh²¹ Jacobo bíh¹ ní³²
 quionh³ Sé³², Sí¹mu²¹ ní², jí³ Judas ní²
 siáh³ dúh¹? 56^oJa³bí¹ tsá²mí³ rainh²¹
 tsú² siáh³ tionh² já¹ juú² lá². Jáun²
 né³ ¿jinh¹ dá² ca³ñí¹ziú¹ ñí¹liáuh¹ tsá²
 ní² jái¹³ hi³ jlánh¹ ñí³² ní²?

57^oJáun² cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ tiá²
 ca³quíu¹ ca³jéin¹³ dí² tsú². Tí³la³
 Jesús né³ ca³záih³ tsá² hí³:

—Jí³²la³ ja¹ quioh²¹ tsá²co¹ jí³ ja¹
 quioh²¹ tsá² jún¹ tsá² rainh²¹ bíh¹
 jan² tí³² jè¹ Dió³² tiá² lí³ quien².

58^oHi³ jáun² tiá² hliáun³ hua³jueh³²
 ca³jmú³ yáh³ Jesús ñí¹ jáun², quí¹

tiá² ta²¹ jmí¹ taunh² yáh³ tsá² hí³
quioh²¹ tsú².

Jmí¹ jun¹ Juan² tsá² ziau² jmái²

(Marcos 6:14-29; Lucas 9:7-9)

14 Jmái¹ jáun², Herodes tsá²
cuá¹lín³ ta²¹ hué¹³ Galilea
ca³lǐ³ ñi³² hí³ ca³tín¹ Jesús, ²hí³ jáun²
ca³záih³ tsú² tsá²cuú² tsá²ta³ la³ lá²:

—Juan² tsá² tí² zion² tsáu² jmái²
bíh¹ ñi³², hí³ má²ca³jenh¹³ ja¹ hla¹.
Hí³ jáun² bíh¹ zia³² pí³ jáun² quioh²¹
tsú² hí³ jmu² hua³jueh³².

³Quí¹hliá² Herodes jmí¹
má²ca³tanh² Juan² hñu³mí¹ñí² hí³
cuá¹tson³, hí³ cuá¹hñei²¹ quionh³
cá²den¹ná¹ cun³ñi¹ hí³ tsáu¹³ tsá²mí³
Herodías, tsá² jmí¹ ñí²cuo² Pí²liéi¹
rainh²¹ tsá² lín³ ta²¹ hí³. ⁴Ca³tanh²
tsú² Juan² hñu³mí¹ñí² quí¹ cun³ñi¹
hí³ Juan² hí³ jlánh¹ chí¹ñi¹ ca³juáh³
la³ lá²:

—Tiá² ca³tín¹ yáh³ hnú² hí³ ján³
nú² tsá²mí³ ní².

⁵Herodes jmí¹ hnió³ jngih³ Juan²,
ti³la³ cun³ñi¹ hí³ la³jín³² tsáu² bíh¹
jmí¹ ná¹juáh²³ hí³ Juan² lín³ jan²
ti³² jē¹ Dió³², jáun² jmí¹ juéhn² tsú²
ñi¹con² la³jín³² tsá² hí³. ⁶Ti³la³ jmí¹
ca³jmú³ Herodes jmái¹ hí³ ca³tsin¹³
mieh² né³, ñéi¹ tsá¹mái¹³ jon² tsá²mí³
Herodías hí³ hí³ ca³ñi¹tsan³² ñi¹ ta³
ñi¹ jǐ³lín² tsá² ná¹tén¹ jmái¹ jáun²,
hí³ jáun² Herodes né³ jlánh¹ ca³tí³
lín³² tsí³. ⁷Jmí¹jáun² ca³jmú³ dí² jái¹³
ca³la³ hí³ hien² Dió³² hí³ cuéh³² dí²
mí¹ hí³ lí³ua³ cáun² hí³ mí³². ⁸Jáun²
mí¹ hí³ né³, cun³ñi¹ hí³ ca³ma³cau²
tín² mí¹ziú¹³, hí³ jáun² ca³ñi¹zeh¹
Herodes la³ lá²:

—Mí³ chí¹ Juan² tsá² ziau² hí³
jmái² bíh¹ hnó³² jná¹³ cuéh¹ nú², hí³
ná¹hu²¹ cáun² hñu³ uon².

⁹Hlah³ lín²¹ bíh¹ ca³ta³no¹ tsí³
re²¹ jmí¹jáun²; ti³la³ Dió³² yáh³
má²lí²hien³ tsú², hí³ hí¹ ca³la³ tí³
tsá² ná¹tén¹ yáh³ má²lí²niei³² jái¹³
jáun². ¹⁰Jáun² ca³jmú³ dí² héih³²
hí³ tsa³quieih³ tsú² lá¹ Juan²
hñu³mí¹ñí². ¹¹Jáun² quiaun² bíh¹
tsú² mí³ chí¹ Juan² hí³ ná¹hu²¹ cáun²
uon² hí³ ca³cuéh³ dí² mí¹ hí³, hí³
jáun² ca³ñi¹jienh¹³ tsú² mí¹ziú¹³.

¹²Jáun² cua³taunh²¹ tsá² jmí¹ hain²¹
ti³ con² Juan² hí³ cua³quion³² hla¹, hí³
jáun² ca³ñi¹hón²¹ dí²; jmí¹ lí²¹ jáun²
ja³taunh²¹ dí² hí³ ca³ñi¹zeh¹ dí² Jesús.

Jesús cue³² hí³ cuh³ hñá³ mei²¹ tsáu²

(Marcos 6:30-44; Lucas 9:10-17; Juan 6:1-14)

¹³Jmí¹ ca³lǐ³ ñi³² Jesús hí³ lí³ la³
jáun², jáun² cua³han³ ñi¹ jáun² hí³ hí³
cáun² mu² hí³ ngau³ ñi¹ tí³ có³² ñi¹
lí³ cuá³ hnga². Ti³la³ ca³lǐ³ ñi³² bíh¹
tsáu² hín² juih³² ngau³ tsú², hí³ jáun²
tsá² zian² juú² la³ cu³ la³ jéin³ jáun²
ca³huén² hí³ já¹taunh²¹ jui³² ta³ tí³ ñi¹
ngau²¹ tsú². ¹⁴Cua³han³ bíh¹ Jesús
hñu³ mu² jmí¹ cuá¹han³, ti³la³ jmí¹
ca³jé³ tsú² hí³ sa³ juóun³² lín³² bíh¹
tsáu² má²tionh² ñi¹ jáun², hí³ jáun²
ca³ja³ mií³ tsí³ dí² ñi¹con² tsá² hí³
hí³ ca³jmah³ dí² tsá² tsáun¹ hí³ jmí¹
ná¹jan² tsú². ¹⁵Ti³la³ jmí¹ má²ca³hláu³
bíh¹, hí³ jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²
Jesús ca³ma³janh³² ñi¹ zenh¹ hí³
ca³juáh³ la³ lá²:

—Já² má²ca³hláu³ bíh¹ la³², hí³
hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² zian² ñi¹
má²janh² lá². Jáun² chú³² juoh¹ nú²
tsá² ní² hí³ tsa³tánh¹, hí³ jáun² cuí¹
cha³lia³² má³² cuh³ ñi¹ táun³ hñú³.

¹⁶Ti³la³ Jesús ca³juáh³:

—Tiá² lin¹ lí³ hniáuh³² yáh³
tsa³tánh¹ tsú²; hnoh² bíh¹ hniáuh³²
cueh¹ tsú² hí³ cuh³.

17 Jáun² tsá² hí³ né³ ca³juáh³:

—Tiá² hí³ zia³² yáh³ quiú¹³ jnoh¹,
j³²la³ hñá³ hí³ cuú²miih²¹ quionh³
gon³ hma²¹ bíh¹ zia³².

18 Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Ñá²cán¹ ñí¹ lá².

19 Jmí¹jáun² ca³jmú³ dí² héih³² hi³
chan³ tsú² tsáu² hué³² ja¹ mí¹ñéi².
Jmí¹jáun² ca³zanh³ dí² tá¹ hñá³ hí³
jáun² quionh³ tá¹ gon³ hma²¹, hi³
jáun² ca³jé³ tsú² tí³ hñu³mí³cuú²
hí³ ca³cuéh³ tiá¹hmah¹ Dió³², jmí¹
lí²¹ jáun² ca³ca³ tsú² hí³ cuú²miih²¹
jáun², hi³ jáun² ca³cuéh³ dí² tsá²
hain²¹ tí³ con², hi³ jáun² tsá² hí³
siáh³ ca³tsóh³ ñí¹con² tsá² tionh² hí³.
20 La³jín³² bíh¹ tsáu² ca³cúh² ca³la³
lah³ má³² re²; jmí¹ má²lí³² jáun² né³
ca³cónh³² quia³tún³ mí²tá² chí² juoh¹
hí³ ca³ziaun³. 21 La³ cun³ tsá² ca³cúh²
má³² jáun² né³ jmí¹ tín³ hñá³ mei²¹
jmáh³la³ tsá²ñuh², tí³la³ tiá² ná¹hín¹³
yáh³ tsá²mí³ quionh³ tsá¹míh¹.

Jesús cuá¹ngí³² ñí¹ jmái²

(Marcos 6:45-52; Juan 6:16-21)

22 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³jmú³
Jesús héih³² hi³ tónh³² tsá² hain²¹ hí³
tí³ con² hñu³ mu² hi³ hán³² tí³ jo²¹
jmái² lí¹ ná¹ho³ ta³ tin² tá¹la³ dí¹hah²
dí² jái¹³ ñí¹con² tsá² ná¹ngih³²
hí³. 23 Jmí¹ má²lí²heh² tsú² jáun²
jái¹³ quionh³ tsá² tionh² hí³ né³,
ca³uú³ tsi³ máh³ hi³ ca³ñí¹lien¹³
Dió³² hnga² tán¹; jáun² ñí¹ jáun²
bíh¹ jmí¹ cuá³ tsú² cú² hnga² pih²¹
la³ ñí¹ ca³niéi². 24 Tá¹la³ jáun² né³
má²hí¹tsau³² mu² ñí¹ chu³ jo² jmái²
lí¹ ná¹ho³ jáun². Jmái² hí³ ja³² ma³
cu³ tsin¹ jáun² jmí¹ má²hí¹hlia³²
mu² tí³ hlá² tí³ ní² qui¹hliá² jmí¹ ja³²
chí³ tí³ jui³² ñí¹ hí¹tsá²táunh¹ tsú²
jáun². 25 Jmí¹ má²já²jnia² jáun² né³

ngau³ Jesús jui³² ñí¹ hí¹tsá²táunh¹
tsú² jáun², hi³ chí¹ngí³² ñí¹ jmái².

26 Jmí¹ ca³jé³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²
tsú² hí³ cuá¹ngí³² dí² ñí¹ jmái², jáun²
ca³hiá²han¹ lín²¹ bíh¹ tsú², hi³ jáun²
ta³ juénh² jáun² bíh¹ tsú² ca³hóh³²
hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—iJan² tsá² le¹ bíh¹ ó³²!

27 Tí³la³ Jesús ca³liéinh³² tsá² hí³
hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—iTíá³ chá¹ náh² honh²; ha³ lí²
juenh³ náh², qui¹ jná¹³ bíh¹ la³²!

28 Hí³ jáun² Pé¹ né³ ca³záih³ Jesús
la³ lá²:

—Tí³², ní¹juáh³ hnú² bí¹ ní³², jmu³
héih³² hí³ lí¹³ ngí¹³ jná¹³ uá²jai³² ñí¹
jmái² hí³ ñe¹ ná¹ la³ tí³ ñí¹ hí¹ñeih³²
hnú² ní².

29 Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Ñá³² jaun³².

Jáun² Pé¹ cua³han³ hñu³ mu² hi³
ca³ma³liáu³² hí³ ca³ngí³ ñí¹ jmái²
hí³ ngau³ tí³ jui³² ñí¹ cuá¹ja³² Jesús.

30 Tí³la³ jmí¹ ca³lí³lieih²¹ tsú² hí³
tiá³ lín³² bíh¹ he² chí³, jmí¹jáun²
ca³juénh²; hi³ jáun² ca³ja³hanh³²
bíh¹ tsú² hñu³ jmái². Tá¹la³
má²hí¹tsá²hanh³² tsú² jáun² né³,
ca³hóh³² hí³ ca³juáh³:

—iLiau¹ tiá³ Tí³²!

31 La³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹
ca³zanh³ Jesús cuo² tsú², hí³
ca³juáh³:

—iJlán¹ tiá² re² la³ nio² cáun²
honh² hnú²! ¿He³ láih³² lí²cháh¹
hnú² tun³ honh²?

32 Jmí¹ taunh²¹ tsú² jáun² hñu³ mu²
né³, ca³hná³ bíh¹ chí³. 33 Hí³ jáun²
tsá² ñí¹ hná¹ jmí¹ tiáunh¹ hí³ hñu³
mu² né³, ca³ma³tsu³ ma³jáuh³² dí²,
hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—iTson² bíh¹ cu³tí³, hí³ la³ Jon²
Dió³² bíh¹ hnú²!

Jesús jmah²³ tsá² ná¹tsáun¹ hué³²

Genesaret

(Marcos 6:53-56)

³⁴Jm¹ lí²¹ jáun² né³, ca³hán² bíh¹ tsú² tí³ jo²¹ jmáí² lí¹ ná¹ho³ jáun², hi³ ca³cha³táunh¹ hué³² Genesaret. ³⁵Jm¹ ca³lí³ cuóun³² tsá² zian² hué³² jáun² Jesús, ca³nga³ tsú² jáí¹³ la³ tá¹ cáun² hué³² jáun², hi³ jáun² ca³cua³jan² tsú² la³jín³² tsá² ná¹tsáun¹ ní¹ jm¹ zenh¹ Jesús. ³⁶Hi³ jáun² ca³hiu³ ca³m³ tsú² ní¹con² dí² hi³ cué³² dí² jáí¹³ hi³ hliéih³ tsá² tsáun¹ cuo² uá¹jinh¹ jmáh³la³ zéí¹ ha¹ bíh¹ dí²; hi³ jáun² la³jín³² tsá² ca³tí³ hí³ cuo² ha¹ tsú² né³, lan³ bíh¹.

Hi³ jmu² hi³ tiá² jin² tsá²mi³cuóun²

(Marcos 7:1-23)

15 Jm¹jáun² cua³taunh²¹ ma³ jan² tsá² fariseos ní¹con² Jesús quionh³ tsá² ná¹lín³ tí³² lieí²¹; tsá² hí³ má²já²taunh²¹ já¹ juú² Jerusalén, hi³ jáun² ca³ngáih³ dí² Jesús:

²—¿He³ láih³² tiá² má²tí³² tsá² hain²¹ ní² tí³ con² hnú² la³ cun³ hi³ ná¹ngí²³ tsá²daun³²? Quí¹ tiá² má²tí³² yáh³ tsú² ca³tí²¹ ha³ lánh³ rón³² hniáuh³² sí³ ren³ tsú² cuo² la³ cun³ ca³tí²¹ ní¹ má¹tí³ ní¹ jmu³ tsú² má³².

³Tí³la³ Jesús né³ ca³záih³ tsá² hí³: —¿Hi³ he³ láih³² sa³ tiá² ma³tíh²¹ siáh³ hnoh² uá²jai³² héih³² quioh²¹ Dió³²? Já² ma³tíh²¹ bí¹ náh² cáun² hi³ ná¹héh³ chinh³² náh² hmóu³².

⁴Quí¹ Dió³² ca³juáh³ la³ lá²: “Tianh³² náh² ta²¹ ñeh² mí²ziúh²”. Hi³ juáh³ siáh³: “Lí³ua³ jan² tsá² chú² juóun³² jméí² mí¹ziú¹³, tsá² la³ hí³ ca³tín¹

jún³ bíh¹”. ⁵Tí³la³ hnoh² né³ juánh³ hi³ lí¹³ bí¹ néh¹ hi³ záih³² tsáu² jméí² mí¹ziú¹³ la³ lá²: “Tiú²uú² lí¹³ yáh³ má¹hau¹ jná¹³ hnú², quí¹ ní¹con² Dió³² bíh¹ má²ná¹chan¹ la³jí³² hi³ zia³² quion²¹ jná¹³”. ⁶Hi³ jáun² ní¹juáh³ lí³ua³ jan² tsá² má²lí²juáh³ la³ ní² néh¹, tiú²uú² tion³ hniáuh³² yáh³ ma³hon³ tsú² jméí² mí¹ziú¹³. Jáun² cun³quionh³ la³ ní² bíh¹ má²ná¹jmuh³² hnoh² hi³ tiá² quien² cu³tí¹³ héih³² quioh²¹ Dió³², cun³quionh³ hi³ ná¹jmuh³² náh² quien² la³ cun³ hi³ jlánh¹ ná¹héh³ chinh³² náh² hmóu³². ⁷iHnoh² tsá² lín³ náh² la³ cá¹ la³ jéinh¹! Jú¹ tson² cu³tí³ bíh¹ ca³juáh³ hla¹ Isaías tí³² jé¹ Dió³² hi³ ca³tín¹ hnoh² jm¹ ca³juáh³ jáun² la³ lá²:

⁸Tsá² ní² dá² má²quien² jná¹³ cun³quionh³ jmáh³la³ ho³ bíh¹, tí³la³ jun³juáh¹³ la³ jonh³ jm¹ tsí³ yáh³ tsú² hniáu³ jná¹³.

⁹Hí¹ cáun² tiá² lin¹ ní¹ quien² yáh³ hi³ má²tsú² má²jáuh³² tsú² jáun² jná¹³, quí¹ héih³² quioh²¹

tsá²mi³cuóun² bíh¹ jaun³² hieh³² tsú² tsáu² la³juah²¹ dúh¹ héih³² quion²¹ jná¹³.

¹⁰Jm¹jáun² ca³teh³ tsú² tsá² tionh² hí³ hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Niéí² náh² jáí¹³ lá², jí³ hi³ cuí¹ ngí¹³ náh² ní² siáh³: ¹¹Jun³juáh¹³ hi³ tsá²toh³ ho³ yáh³ tsú² jmu² hi³ tiá² jin² tsú². Quí¹ la³jí³² hi³ hue³² hñu³ tsí³ bíh¹ tsú² jmu² hi³ hliánh².

¹²Jm¹jáun² ca³ma³janh³² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² Jesús ní¹ zenh¹ hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Cá¹lí³tsin² hnú² hi³ jlánh¹ ca³míh³ tsí³ tsá² fariseos jm¹ lí¹niéí²¹ jáí¹³ hi³ lí²juah²¹ hnú² jáun²?

¹³Ti³la³ hí³ dí² né³ ca³juáh³:

—Li³ua³ cáun² hmá² hi³ tiá² lí²jñi³²
Ñuh³² jná¹³, hniáuh³² tsa³ca³ bíh¹
ca³la³ tí³ chí² jmu². ¹⁴Ha³ lí² hí¹³
cán² he³ jmu² tsá² ní²; quí¹ tsá² ten³
bíh¹ ní³² hi³ lín³ tsá² quian³² ñi¹ jui³²
ñi¹con² te³ rainh²¹. Quí¹ ní¹juáh³
jan² tsá² ten³ la³ híeh³² jui³² jan² tsá²
ten³ rainh²¹, jáun² né³, chau²¹ jmái¹
hi³ tán¹ gon³ bíh¹ tsú² sunh³ cu³tsa³²
ní¹juáh³ ñi¹ hó²¹ táu².

¹⁵Jáun² Pé¹ ca³záih³ Jesús:

—Hnú² Ti³², jmu³ tiá³ na²¹ jái¹³
jáun² ñi¹con² jnoh¹.

¹⁶Jesús ca³juáh³:

—¿Hí¹ chín¹dí¹ hnoh² uá¹ tiá² la³
ngí²³ náh² siáh³? ¹⁷¿Tiá¹ má²ñih¹
hnoh² hi³ la³jí³² hi³ tsá²toh³ ho³
tsú² chau³² hñu³ héin¹ bíh¹ tsú², ní¹
má¹lí³² jáun² né³ hue³² tí³ cheih³²?
¹⁸Ti³la³ hí³ hue³² ho³ tsú² má¹ná¹,
ja³² la³ tí³ hñu³ tsí³ bíh¹ tsú²; hi³
jáun² bíh¹ ján¹ tson² jmu² hi³ hliáh²
jmí¹ tsí³ tsú². ¹⁹Quí¹ hñu³ tsí³ bíh¹
tsú² ja³² la³jí³² hi³ hlah³, uá¹la³ cun³
hi³ lí¹ chin² tsú² chí¹, hi³ jngih² tsú²
tsáu², hi³ lí¹ jmu² tsú² juón¹ quionh³
tsá² hlá² tsá² ní², hi³ jmu² hi³ hlah³
hi³ hó³², hi³ lín³ tsú² tsá² háin² siáh³,
hi³ jmu² tsú² jú¹ tí¹jái², jí³ hi³ lí¹ tú²
lí¹ híon³² tsú² tsáu² ní² siáh³. ²⁰Hi³
ní² bíh¹ jmu² hi³ tiá² jin² tsú² ta³ ñi¹
Dio³². Ti³la³ ní¹juáh³ tsá² ca³cúh²
ta³ tiá² má²lí²ma³tí³² hi³ ma³ji² tín²
cuo² la³ cun³ hi³ ná¹ngí²³ tsáu² né³,
jun³juáh¹³ hi³ jáun² yáh³ jmu² hi³
hliánh² tsú².

Jan² tsá²mi³ tsá²cá²jo²¹ tanh² ta²¹

Jesús

(Marcos 7:24-30)

²¹Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ cua³han³
Jesús ñi¹ jáun² hi³ ngau³ la³cáun²

juú² Tiro jí³ juú² Sidón. ²²Jáun²
hué³² jáun² né³ jmí¹ cuá³ jan²
tsá²mi³ tsá² hué³² Canaán. Tsá² hí³
né³, ja³ ñi¹con² Jesús hi³ hí¹hóh³² hi³
juáh³ la³ lá²:

—iHnú² Ti³², jón²zih¹ jón²cho¹ hla¹
Dá²vi²¹, cuí¹ já² mií³ honh² hnú²
ñi¹con² jná¹³! Mí¹míh¹ jón³² jná¹³
hún¹ jan² jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³,
hi³ jáun² má²tso² lín³² tsí³.

²³Ti³la³ Jesús tiá² hi³ ca³ngái³ hí¹
cáun² yáh³. Hi³ jáun² tsá² hain²¹ tí³
con² tsú² cua³taunh²¹ hi³ ca³hiu³
ca³mí³ hi³ ca³juáh³:

—Chanh²¹ tsá² ó³², quí¹ jlánh¹ tiú²
jan³² hí¹jmu² cu³hna²¹ dí².

²⁴Hi³ jáun² Jesús ca³záih³ tsá²mi³
hí³ la³ lá²:

—Dio³² ca³ze³ jná¹³ jmáh³la³
ñi¹con² tsá² Israel bíh¹, tsá² ná¹lín³
la³jmí¹ lín³ já¹ziáh² má²já²cuin³.

²⁵Ti³la³ tsá²mi³ hí³ má¹ná¹, ja³
la³ tí³ ta³ ñi¹ tsú² hi³ ca³dí³jñi³² hi³
juáh³ la³ lá²:

—iTi³², ma³hau¹ tiá³ jná¹³!

²⁶Ti³la³ Jesús ca³juáh³:

—Tiá² re² jniá³ yáh³ hi³ quin¹³ dí²
má³² quioh²¹ tsá¹míh¹ hi³ cue¹³ dí²
tsá².

²⁷Ti³la³ tsá²mi³ hí³ né³, ca³juáh³:

—Tson² bíh¹ la³ jáun² Ti³²; tí³la³
cun³ jáun² cúh² bíh¹ tsái² chí² juoh¹
má³² hi³ suh³² ñi¹ mesa quioh²¹ juo¹³.

²⁸Jáun² Jesús ca³juáh³:

—iTsá²mi³, jlánh¹ cáun² la³ nio²
honh² hnú²! iCuí¹ lí¹³ la³ cun³ hi³
hnáuh² hnú²!

Hi³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹
lan³ mí¹míh¹ jon² tsú².

Jesús jmah²³ juóun³² lín³² tsá² tsáun¹

²⁹Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ cua³han³ siáh³
Jesús ñi¹ jáun², hi³ jáun² ca³nga²

can³² jmáí² lí¹ ná¹ho³ hí³ téh²³ tsú²
Galilea; hí³ jáun² ca³uú³ cáun²
tsí³ máh³, ñí¹ jáun² né³ ca³cuá³.
³⁰ Jáun² juón³² lín³² bíh¹ tsáu²
ca³cha³táunh¹ ñí¹ cuá³ tsú² jáun²,
hí³ ná¹jan² tsá² hma², tsá² ten³, tsá²
cáun¹, tsá² hliánh² n² síáh³, hí³
juón³² lín³² síáh³ tsá² ná¹jau² m¹uf³
síáh³ ñí¹ hná¹ n². Jáun² ca³chan³
tsú² ñí¹ hó²¹ñí¹ Jesús, hí³ jáun² hí³
né³ ca³jmah³ tsá² hí³. ³¹ Hí³ jáun²
lí¹ ca³lín³ bíh¹ tsáu² jmá¹ ca³jé³ hí³
tsá² jmá¹ cáun¹ hí³ má²hleh³² bíh¹,
hí³ tsá² hliánh² má²lain³², tsá² hma²
má²ñi³táunh¹, hí³ jáun² tsá² ten³
né³ má²lí²³ jé³. Hí³ jáun² jmá¹jáun²
ca³ma³quien² tsú² Dió³² Juo¹³ tsá²
Israel.

Jesús cue³² hí³ cuh³ quiún³ mei²¹
tsáu²

(Marcos 8:1-10)

³² Jmá¹ lí²¹ jáun² né³ ca³teh³ Jesús
tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² hí³ ca³záih³
dí² la³ lá²:

—Jlánh¹ ja³² mií³ tsin³² jná¹³
ñí¹con² tsá² lá², quí¹hliá² hñi³² jmáí¹
máh³ má²tí³ hí³ tionh² tsú² ñí¹ lá²
quiún¹ jná¹³, hí³ hí¹ cú¹píh²¹ yáh³
hí³ cuh³ tsú² tiú²uú² zia³². Tiá² hno³²
yáh³ jná¹³ chanh²¹ tsú² hñú¹³ ta³ tiá²
hí³ má²lí²cuh³, quí¹ n² lí¹ ca³huán³
tsú² hú¹ juí³².

³³ Jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú²
ca³juáh³:

—Tí³la³ čha³ bíh¹ jinh¹ tsá¹cán¹³
jnih¹ má³² hí³ cuh³ tsá² juón³² lín³²
lá²? Já² hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² zian²
ñí¹ lá².

³⁴ Jáun² hí³ né³ ca³ngáih³ tsá² hí³:
—čCónh³ bíh¹ hí³ cuú²miih²¹ zia³²
quián¹³ hnoh² dúh¹?

Jáun² tsá² hí³ né³ ca³juáh³:

—Quiau³ hí³ quionh³ gon³ gáun³
juo¹³ píh²¹ bíh¹ zia³².

³⁵ Jmá¹jáun² ca³jmú³ dí² héih³²
hí³ tiánh³² tsá² hí³ hué³², ³⁶ jáun²
ca³zanh³ dí² tá¹ quiau³ hí³ jáun²
la³ má²quionh³ juo¹³ píh²¹ hí³, hí³
ca³cuéh³ dí² tiá¹hmah¹ Dió³². Jmá¹
lí²¹ jáun² ca³ca³ tsú² hí³ cuú²miih²¹
jáun² hí³ ca³cuéh³ dí² tsá² hain²¹
hí³ tí³ con², hí³ jáun² tsá² hí³ né³
ca³tsóh³ ñí¹con² tsá² má²tionh² hí³.
³⁷ Jáun² la³jín³² bíh¹ tsáu² ca³cúh²
ca³la³ lah³ má³² re² lín³². Ca³lí³¹
máh³ ca³cónh³² quiau³ m²tá² chí²
juoh¹ hí³ ziau³. ³⁸ Tsá² ca³jmú³ hí³
má³² né³ jmá¹ tín³ quiún³ mei²¹
jmáh³la³ tsá²ñuh², ha³ tiá² ná¹hín¹³
yáh³ tsá²mí³ quionh³ tsá¹míh¹.

³⁹ Jmá¹ lí²¹ jáun² ca³hah² Jesús jái¹³
ñí¹con² tsá² jmá¹ tionh² hí³, hí³ hí³
hñú³ mu² hí³ ngau³ tí³ hué¹³ juú²
Magadán.

Tsá² fariseos quionh³ tsá² saduceos
mí³² cáun² lí²¹ hí³ lí³ hua³jueh³²

(Marcos 8:11-13; Lucas 12:54-56)

16 Hí³ jáun² né³, ca³chó³² síáh³
cáun² jmáí¹ hí³ ñí¹táunh¹
tsá² fariseos quionh³ tsá² saduceos
hí³ ca³ñí¹jien¹³ Jesús; hí³ cun³ñí¹
hí³ hnió³ dí² ca³ lan³ tsú² né³, jáun²
ca³mí³ dí² hí³ hie³² Jesús cáun²
lí²¹ hí³ lí³ hua³jueh³² hí³ já³² tí³
hñú³mí³cuú².

²Tí³la³ hí³ má¹ná¹ ca³ngái³:

—Ní¹ má¹ca³hláu³ juánh³ hnoh² la³
lá²: “Jlánh¹ re² jniáu¹³ hiú², hí³ jáun²
bíh¹ dáin³ chí³cuú²”. ³Hí³ jáun² tí³
hú²niéi² né³ juánh³ hnoh² la³ lá²:
“Né³² chau¹³ jmá¹, quí¹ jlánh¹ dáin³
jnie²”. [iHnoh² tsá² lín³ náh² la³ cá¹
la³ jéinh¹] Já² tín² bíh¹ hnoh² chú¹
ñih²¹ ha³ lánh³ jniá³ chí³cuú², tí³la³

tiá² la³ tin² yáh³ hnoh² chú¹ ñih²¹
 jmáí¹ hi³ ziaún² dí² lá² ta³ né³². ⁴Tsá²
 hláih¹ hon², tsá² tiá² má² tí³² jè¹ mi³²
 cáun² li²¹; tí³ la³ tiá² li²¹ siáh³ hiáuh³
 yáh³ tsú², jí³² la³ li²¹ hi³ ca³ jíe³ jáun²
 tsáu² hi³ ca³ tin¹ hla¹ Jonás bíh¹.

Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ngah³ dí²; hi³
 tsá² hí³ né³, lí¹ ca³ ta³ tonh¹ bíh¹ ñí¹
 jáun².

Tie³ quioh²¹ tsá² fariseos

(Marcos 8:14-21)

⁵Jmí¹ ca³ hán² tsú² jáun² tí³ jo²¹
 jmáí² lí¹ ná¹ ho³ jáun² né³, sa³ la³
 ca³ ja³ có³ bíh¹ tsí³ tsá² hain²¹ hí³ tí³
 con² tsú² hi³ jmí¹ cán³ ca³ lá² má³².

⁶Jmí¹ jáun² ca³ záih³ Jesús tsá² hí³:
 —Sá¹ ní² jie³, hua³ hín¹³ náh² jmu³
 ca³ tí²¹ tie³ quioh²¹ tsá² fariseos jí³
 tsá² saduceos ní² siáh³.

⁷Jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú²
 ca³ ma³ líáu³² hi³ juónh²³ la³ lá² ja¹
 hmóu³²:

—Cun³ ñí¹ hi³ hliá² tiá² quián¹
 má³² bíh¹ dí² ní³², hi³ jáun² la³ ní²
 ñí¹ juah²¹ tsú².

⁸Tí³ la³ Jesús ca³ lí³ tsin² bíh¹ hi³
 jáun², hi³ jáun² ca³ juáh³ siáh³ la³
 lá²:

—¿He³ láih³² ná¹ juónh³² náh² hi³
 tiá² quiánh¹ má³²? ¡Jlánh¹ tiá² re²
 la³ nio² cáun² honh² náh²! ⁹¿Tiá¹
 má² ngí²³ máh³ hnoh², hi³ sa³ jun³
 chau² siáh³ honh² náh² ca³ tí²¹ hñá³
 hí³ cuú² miih²¹ hi³ ca³ tsóh³² jná¹³
 jáun² ñí¹ con² hñá³ mei²¹ tsáu², hi³
 ha³ cónh³ mí² tá² ca³ ziau³ siáh³?

¹⁰¿Hí¹ sa³ jun³ chau² siáh³ honh²
 náh² ca³ tí²¹ quiau³ hí³ cuú² miih²¹
 jáun² hi³ ca³ tsóh³² jná¹³ jáun²
 ñí¹ con² quiún³ mei²¹ tsáu², jí³ hi³
 cónh³ mí² tá² ca³ ziau³ siáh³ jmí¹
 lí²¹ jáun²? ¹¹¿Lánh³ bíh¹ rón³² hí³

tiá² ca³ lí³ tsin² hnoh² hi³ jun³ juáh¹³
 ca³ tí²¹ quioh²¹ má³² yáh³ dí¹ hléh²³
 jná¹³ jmí¹ lí¹ juáh²¹ jná¹³ hi³ jmúh¹³
 náh² hua³ hín¹³ ca³ tí²¹ tie³ quioh²¹
 tsá² fariseos quionh³ tsá² saduceos?

¹²Jmí¹ jáun² bíh¹ ca³ lí³ tsin² tsú² hi³
 tiá² la³ ca³ juáh³ yáh³ Jesús hi³ jmu³
 tsú² hua³ hín¹³ ca³ tí²¹ tie³ quioh²¹
 cán¹ hí¹ miih²¹, tí³ la³ la³ ca³ juáh³ tsú²
 hi³ jmu³ dí² hua³ hín¹³ ca³ tí²¹ jái¹³ hi³
 hie³² bíh¹ tsá² fariseos quionh³ tsá²
 saduceos.

Pé¹ juáh³ hi³ Jesús bíh¹ Tsá² lín³ Cristo

(Marcos 8:27-30; Lucas 9:18-21)

¹³Jáun² jmí¹ cá¹ chó²¹ Jesús cu³
 jéin³ juú² Cesarea quioh²¹ Pí² liéi¹,
 jáun² ñí¹ jáun² ca³ ngáih³ dí² tsá²
 hain²¹ hí³ tí³ con² hi³ ca³ záih³ dí² la³
 lá²:

—¿Hin² tsánh² jná¹³ Jon²
 tsá² mí³ cuóun² juáh³ tsáu²?

¹⁴Jáun² tsá² hí³ ca³ ngáí³:

—Zian² tsá² juáh³ hi³ hnú² bíh¹
 néh¹ hla¹ Juan² tsá² tí² ziau² hi³
 jmái²; zian² tsá² juáh³ siáh³ hi³ hnú²
 bí¹ néh¹ Líh³ tsá² jmí¹ lín³ hi³ tí³²
 jè¹ Dió³² jmí¹ tin², hi³ zian² siáh³ tsá²
 juáh³ hi³ hnú² bíh¹ hla¹ tí³² jè¹ Dió³²
 Jeremías, ho³ lá² dá² lí³ ua³ jan² tsá²
 jmí¹ lín³ tí³² jè¹ Dió³² jmí¹ tin² ñí¹
 hná¹ hí³.

¹⁵Jáun² ca³ záih³ dí² siáh³:

—Hi³ hnoh² né³, ¿hin² tsánh² jná¹³
 juánh³ hnoh²?

¹⁶Jáun² Sí¹ mu²¹ Pé¹ né³ ca³ juáh³
 la³ lá²:

—Hnú² bíh¹ Tsá² lín³ Cristo Jon²
 Dió³² Tsá² juú² tsáun².

¹⁷Jáun² Jesús ca³ juáh³:

—Jlánh¹ jmí¹ ren² hnú² Sí¹ mu²¹,
 jon² Jonás, quí¹ hí¹ jan² yáh³ tsáu²

tiá² má²ca³híe³ hnú² jái¹³ ní², quí¹
 Ñuh³² jná¹³ Tsá² cuá³ hñu³mi³cuú²
 bíh¹ má²ca³híe³ hi³ ní². **18**Hnú²
 bíh¹ jmái² nú² Pé¹ (hi³ hnió³ juáh³
 “Quín¹”). Jná¹³ né³ juanh³² hi³ ñí¹
 quín¹ lá² bíh¹ chan²¹ jná¹³ tsá² cu³
 nió³ joh² ná¹; hi³ ca³la³ hí¹juáh³
 pí³ quioh²¹ hmú³² yáh³ tiá² cah¹³
 jmái¹ quionh³ tsá² hí³. **19**Jáun²
 jná¹³ cué¹³ llaves, hi³ hauh³² hnú²
 jái¹³ hi³ tonh¹ hnú² tsáu² jo³cuo²
 Dió³²; lí³ua³ cáun² hi³ hñeih²¹ hnú²
 ñí¹ hué²¹ lá², má²chí¹hñéih²³ bíh¹
 siáh³ hñu³mi³cuú², hi³ lí³ua³ cáun²
 hi³ zaih²¹ hnú² ñí¹ hué²¹ lá² né³,
 má²záih³ bíh¹ siáh³ hñu³mi³cuú².
20Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³jmú³ Jesús
 héih³² ñí¹con² tsá² hí³ hi³ hí¹ jan²
 tiá² hin² záih³² tsú² hi³ hí³ bíh¹ dí²
 Tsá² lín³ Cristo.

Jesús juáh³ hi³ jún³

(Marcos 8:31-9:1; Lucas 9:22-27)

21La³ cun³ jmái¹ jáun² máh³
 ca³ma³liáu³² Jesús hi³ hieh³² jú¹
 tá²na²¹ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con², hi³
 hniáu³² tsó³² dí² tí³ Jerusalén; hi³
 ñí¹ jáun² né³, tsá²daun³² tsá² ná¹ñí¹
 juú², jí³ tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ quionh³
 tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹ ní² jmu³ hi³
 ma³tso² lín³² dí² tsí³. Ca³juáh³ dí²
 siáh³ hi³ hí¹ ca³la³ tí³ jngah³ yáh³
 tsá² hí³, tí³la³ ñí¹ má²cá²hnú² jmái¹
 má¹ná¹, jenh¹³ bíh¹ dí². **22**Jmí¹jáun²
 ca³ñí¹jau² Pé¹ ñí¹ tí³ có³², hi³ jáun²
 ca³ma³liáu³² dí² hi³ quiú² jin²³ Jesús,
 hi³ juáh³ la³ lá²:

—iLen³ jná¹³ ca³la³ hí¹juáh³ tiá²
 hnió³ yáh³ Dió³² hi³ lí¹³ la³ ní² Tí³²!
 iTiá² ca³tin¹ yáh³ hnú² hi³ quiunh²¹
 la³ ní²!

23Tí³la³ Jesús ca³jinh³ tí³ ñí¹ zenh¹
 Pé¹, hi³ jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—iTí³ có³² quin³² ñí¹con² jná¹³
 Satanás! Hnú² dá² lí¹ chí¹cuú²
 chí¹jnai³² bíh¹ ñí¹con² jná¹³. Tiá²
 lín²³ yáh³ hnú² la³jmí¹ lín²³ Dió³²,
 hnú² dá² lín²³ la³ cun³ qui³ lín²³
 tsá²mi³cuóun² bíh¹.

24Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³záih³ Jesús tsá²
 hain²¹ hí³ tí³ con² la³ lá²:

—Ní¹juáh³ zian² tsá² hnió³ já³²
 cu³hna³² jná¹³, hniáu³² chá³² tsú²
 tí³ có³² la³jí³² hi³ dí¹quiaunh²¹ tsí³
 hnga², hi³ jáun² cu¹ quián¹³ tsú²
 crei²¹ quioh²¹, [la³ cun³ hi³ cuéh³²
 tsú² jáun² tsí³ uá¹jinh¹ ca³la³ ñí¹
 ca³cáin³ jmí²chí³ quioh²¹,] hi³
 jáun² cu¹ já² cu³hna³² jná¹³. **25**Quí¹
 ní¹juáh³ tsá² hnió³ líon³² hnga², tsá²
 la³ hí³ tí³ tsa³hín³ bíh¹; tí³la³ ní¹juáh³
 tsá² tsa³hín³ cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ jná¹³
 má¹ná¹, jáun² tsá² la³ hí³ bíh¹ tí³
 liáun¹. **26**Quí¹ zha³ dá² jinh¹ quien²
 ní¹juáh³ ca³láih¹³ tsú² la³jí³² hi³ zia³²
 ñí¹ hué²¹ lá², ní¹juáh³ la³ ja³hín³ bíh¹
 jmí²chí³ quioh²¹ tsú² má¹lí³² jáun²?
 Quí¹ zhe³ yáh³ cun³quionh³ lí¹³ joh¹³
 tsú² siáh³ jmí²chí³ quioh²¹? **27**Quí¹
 Jon² tsá²mi³cuóun² dá² jáunh³ hi³
 lin¹ hi³ quien² la³jmí¹ quien² Jméi²,
 la³ má²quionh³ tsá²cuú² tsá²ta³, hi³
 jáun² má¹jáun² cué³² hmah²¹ ñí¹con²
 ma³ quin³² ma³ jan³² tsáu² la³ cun³
 rón³² lí³ ta²¹ hi³ lí²jmú³. **28**Jú¹ tson²
 juo³ jná¹³ hnoh², hi³ zian² tsá² ja¹
 ñí¹ tiauh¹ dí² lá² tiá² má²jún³ yáh³
 ta³ tiá² má²lí²jé³ hi³ jná¹³ Jon²
 tsá²mi³cuóun² má²cuá¹ho² ná¹ jái¹³.

Dió³² jmu² hi³ zan² Jesús

(Marcos 9:2-13; Lucas 9:28-36)

17 Jmí¹ la³ má²jñéi³ jmái¹
 jáun² né³, Jesús ca³jan³ Pé¹,
 Jacobo jí³ Juan² dá¹jon²¹ Jacobo
 ní² siáh³, hi³ ja³taunh²¹ cáun² tsí³

máh³ ñe¹ ñí¹ lí¹³ tiánh³ hmóu³²;
²hi³ jáun² ñí¹ jáun² ca³za² ho¹ñí¹
 tsú² ñí¹ ta³ ñí¹ tsá² hí³. La³jmí¹ jniá³
 joh¹ hiú² jniá³ ñí¹ tsú² lí³, hi³ jáun²
 ha¹ tsú² né³ lí³ tiáú² lín³² la³jmí¹
 jniá³ joh¹. ³Hi³ jáun² cu³diá²jan² jmí¹
 ca³jien³² tsá² hí³ Moisés quionh³
 Líh³, hi³ ná¹juónh²³ quionh³ Jesús.
⁴Jmí¹jáun² ca³juáh³ Pé¹ hi³ ca³záih³
 Jesús:

—Hnú² Tí³², ihénh³ ma³ chú³²
 má²tiauh² dí² ñí¹ lá²! Ní¹juáh³
 hnáuh² hnú², jmu¹ jná¹³ hní³²
 hñú³reh³; cáun² quián¹³ hnú², cáun²
 quioh²¹ Moisés hi³ cáun² siáh³
 quioh²¹ Líh³.

⁵Tá¹la³ jmí¹ dí¹hleh³² jáun² bíh¹
 Pé¹ ja³ cáun² jnie² zín³ lín³² hi³
 ca³tsáinh³² tsú² jí³lín²; hi³ jáun² ja¹
 jnie² jáun² ñí¹ca³hléh³ jan² tsáu² hi³
 ñí¹juah²¹:

—Tsá² lá² bíh¹ Jón³² jná¹³, jan² Tsá²
 hno³ lín³² ná¹, Tsá² jlánh¹ lí²hiú²
 tsin³² jná¹³ hi³ ca³tin¹. Niéi² náh² la³
 cun³ hi³ juáh³ tsú².

⁶Jmí¹ má²lí²niéi³² jáun² tsá² hí³
 jái¹³ nñ² né³, ca³juénh² lín³² bíh¹, hi³
 jáun² ca³dí³jñi³² ca³la³ hi³ ca³jmú³
 rá³hin³. ⁷Hi³ jáun² Jesús ca³ja³janh³²
 ñí¹ tionh¹ tsú², hi³ ca³tí³ cuo²
 quioh²¹ tsú², hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Nú¹ tianh³ náh²; ha³ lí² juenh³.

⁸Hi³ jáun² jmí¹ ca³jé³ tsú² né³,
 tiú²uú² hin² zian² hí¹ jan² yáh³,
 jí³²la³ hnga² bíh¹ jéi³² Jesús zenh².

⁹Tá¹la³ ná¹son² tsú² jáun² tsi³
 máh³ né³, ca³jmú³ Jesús héih³² hi³
 ca³juáh³:

—Ha³ lí² hin² juoh² náh² hí¹ jan²
 la³ cun³ hi³ má²lí²jieh³, ca³la³
 tí³ nñ¹ má¹ca³jenh¹³ jná¹³ Jon²
 tsá²mí³cuóun² ja¹ hla¹ máh³.

¹⁰Jmí¹jáun² ca³ngái³ tsá² hain²¹ hí³
 tí³ con² Jesús hí³ ca³juáh³:

—¿He³ láih³² sa³ juáh³ tsá² ná¹lín³
 tí³² liel²¹ hi³ Líh³ tsá² jmí¹ lín³ hí³
 tí³² jé¹ Dió³² bí¹ néh¹ tín² jáunh³
 la³ñí¹?

¹¹Jáun² hí³ né³ ca³ngái³:

—Tson² bíh¹ cu³tí³ hi³ Líh³ bíh¹ tín²
 jáunh³, hi³ ja³ma³re² jí³lí³². ¹²Tí³la³
 jná¹³ juanh³² hi³ má²cuán² bíh¹ Líh³,
 tí³la³ tiá² hin² ca³lí³ cuóu³² yáh³, hi³
 jáun² dá² ca³jmúh³² bíh¹ tsú² tsú² la³
 cun³ hi³ hnió³ jmu³. La³ jáun² bíh¹
 siáh³ ma³tso² Jon² tsá²mí³cuóun² tsí³
 hi³ jmu³ tsá² hí³.

¹³Jmí¹jáun² ca³lí³tsin² tsá² hain²¹
 hí³ tí³ con² tsú² hi³ hla¹ Juan² tsá²
 tí² ziau² jmái² bíh¹ la³ hí¹hien² tsú².

**Jesús jmah²³ jan² nú²míh¹ zian² tsá¹
 lí¹ jún²³**

(Marcos 9:14-29; Lucas 9:37-43)

¹⁴Jmí¹ ca³cha³tánh¹ tsú² siáh³ ñí¹
 tionh¹ jáun² tsá² juóun³² lín³² hí³
 né³, ja³ jan² tsá²ñuh² ñí¹con² Jesús
 hi³ ca³dí³jñi³² ñí¹ hó²¹ñí¹ tsú² hi³
 ca³juáh³ la³ lá²:

¹⁵—Tí³², cu¹ já² mií³ honh² nú²
 quioh²¹ jón³² jná¹³, quí¹hliá² zian²
 tsú² tsá¹ lí¹ jún²³ hi³ jáun² má²tso²
 lín³² tsú² tsí³; quí¹ hiú² cuóh³² bíh¹
 quinh² tsú² chu³ sí² ho³lá²dá² chu³
 jmái² siáh³. ¹⁶Cua³jan³² jná¹³ tsú²
 ñí¹con² tsá² hain²¹ lá² tí³ con² hnú²,
 tí³la³ tiá² ca³tioh²¹ yáh³ tsú² hi³
 jmah³.

¹⁷Jáun² Jesús ca³ngái³:

—iHnoh² tsá² tiá² ta²¹ táunh³²
 náh², tsá² cáun² lí¹ cháunh²³ chinh³²
 la³ siáh³? ¿Jáh³ jmái¹ máh³ hniáuh³²
 hi³ ngí³ jná¹³ quiúnh¹ hnoh² dúh¹?
 ¿Jáh³ jmái¹ máh³ hniáuh³² hi³

tion¹ jná¹³ tsin³² hi³ ca³tin¹ hnoh²?
 Ñá²jan³² nú²míh¹ tí³ lá².

18 Jmí¹jáun² ca³jin³ Jesús jmí²chí³
 hláinh¹, hi³ ca³jmú³ dí² héih³² hi³
 cua³hain³² hñu³ tsí³ nú²míh¹ hí³, hi³
 jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² lan³ tsú².

19 Jmí¹ má²lí³² jáun² ca³liéih³² tsá²
 hain²¹ hí³ tí³ con² Jesús cáun² ñí¹ tí³
 có³², hi³ ca³ngái³ jái¹³ lá²:

—¿He³ láih³² sa³ tiá² ca³tiau¹³ yáh³
 joh¹ hi³ chin¹³ jmí²chí³ hláinh¹ hí³?

20 Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Cun³ñí¹ hi³ tiá² re² má²nio² cáun²
 honh² bíh¹ hnoh². Qui¹ jú¹ tson²
 juanh³² jná¹³ ñí¹con² hnoh², sá¹jmí¹
 hi³ ná¹tioh³ cáun² honh² náh² uá¹jinh¹
 ma³ pih²¹ lín²¹ la³ cun³ tí³ cá² má³ mí³
 mostaza, jmí¹ lí³ bíh¹ juoh¹ náh² máh³
 zeh² ní² la³ lá²: “¡Quin³² ñí¹ lá², tí³ ó³²
 cua³²!” hi³ jáun² máh³ ní² jmí¹ lí³
 quin³. Hí¹ cáun² yáh³ tiá² hi³ juóuh³²
 lí³ ní¹juáh³ hi³ tson² nio² cáun² honh²
 náh². 21 [Tí³la³ jmí²chí³ hláinh¹ la³ ní²
 má¹ná¹, jí³²la³ cun³quionh³ hi³ liéinh³²
 tsú² Dió³² jí³ hi³ má²hien²¹ bíh¹ tsú²
 lí³ tioh²¹ hi³ chin¹³.]

Jesús juáh³ siáh³ cónh³ hi³ né³bí¹ jún³

(Marcos 9:30-32; Lucas 9:43-45)

22 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, tá¹la³ jmí¹
 ñí³táunh¹ tsú² cu³lí²¹ hue¹³ Galilea,
 Jesús ca³záih³ siáh³ tsá² hi³ la³ lá²:

—Jná¹³, Jon² tsá²mí³cuóun² jienh³
 tsú² jo³cuo² tsáu², 23 hi³ jáun² jngah³
 tsú², tí³la³ ñí¹ má²cá²hñí² jmá¹ jáun²
 né³, jenh¹³ bíh¹ jná¹³.

Hlaih³ lín²¹ bíh¹ ca³ta³no¹ tsí³ tsá²
 hí³ cun³quionh³ jái¹³ ní².

**Má²hmah¹ tsú² hmah²¹ hi³ chí²
 tsú² quioh²¹ cuáh³² chín¹**

24 Jmí¹ cá¹chánh²¹ Jesús já¹ juú²
 Capernaum quionh³ tsá² hain²¹ hí³

tí³ con² né³, jáun² tsá² chí² hmah²¹
 tiáunh¹ cuáh³² chín¹ ca³cha³táunh¹
 hi³ mí³² tun³ cú¹tiáu², hi³ ca³záih³
 Pé¹ la³ lá²:

—¿Tiá¹ ma³hmah¹ tí³² juóuh³²
 hnoh² hmah²¹ hi³ ca³tin¹ cuáh³²
 chín¹?

25 Jáun² Pé¹ ca³juáh³:

—Ján³.

Hi³ jáun² né³, jmí¹ hein²¹ Pé¹ ñéih³
 né³, Jesús tín² ca³hléh³ la³ñí¹ hi³
 ca³juáh³:

—¿He³ lánh³ lín²³ hnú² Sí¹mu²¹?
 ¿Hin² ñí¹con² cai³² tsá² ná¹lín³ re²¹
 ñí¹ hue²¹ lá² hmah²¹ jí³ la³jí³² quie³
 hi³ lí³ hniáuh³²: hí¹ tsá²co¹ tsú², ho³
 tsá² siánh³ uá¹?

26 Jáun² Pé¹ ca³juáh³:

—Tsá² siánh³ bíh¹.

Hi³ jáun² Jesús ca³juáh³:

—Hi³ jáun² tiá² la³ má²hmah¹ yáh³
 tsá²co¹ tsú². 27 Tí³la³ hí¹ jan² yáh³
 tsáu² tiá² hniáuh³² jmú¹³ dí² hi³ míh³
 tsí³, jáun² cua³² tí³ ñí¹ nio¹ jmái²
 lí¹ ná¹ho³, hi³ cuá²héi³ mí³quie³,
 hi³ jáun² ho³ juo¹³ la³ñí¹ hi³ janh²¹
 nú² hi³ bíh¹ hu²¹ cáun² quie³ hu²¹
 quiún³ cú¹tiáu² hi³ la³ cun³ má²tsin¹³
 hi³ má¹hmah²¹ nú² quioh²¹ hmah²¹
 hi³ chí² tsú² quion²¹ jná¹³ jí³ hi³
 quián¹³ nú² huen² ní² siáh³; hi³ jáun²
 cuá²ma³hmah²¹ ní¹ má¹lí³² jáun².

¿Hin² bíh¹ tsánh² jlánh¹ quien²?

(Marcos 9:33-37; Lucas 9:46-48)

18 Jmái¹ jáun² ca³ja³janh³² tsá²
 hain²¹ hí³ tí³ con² Jesús ñí¹
 zenh¹ hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Hin² bíh¹ tsánh² tsá² má²tionh²
 jo³cuo² Dió³² jlánh¹ lí³ quien²?

2 Jmí¹jáun² ca³teh³ Jesús jan²
 tsá¹míh¹, hi³ ca³zinh³ dí² ja¹ quioh²¹
 tsá² hí³, 3 hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Jú¹ tson² juanh³² jná¹³ hi³
 n¹juáh³ tiá² zan¹³ náh² hi³ lín¹³ náh²
 la³jm¹ lín³ jan² tsá¹míh¹, tiá² l¹³
 yáh³ háuh¹ hnoh² jái¹³ quiúnh¹ jná¹³.
 4Hi³ jáun² la³ n² bíh¹ l¹³, hi³ l¹³ua³
 jan² tsá² jmu² hi³ tiá² lin¹ quien²
 hnga², hi³ jmu² tsú² la³jm¹ lín³ jan²
 tsá¹míh¹ lá², tsá² la³ hí³ bíh¹ tsá²
 jlánh¹ l¹³ quien² ja¹ quioh²¹ la³jín³²
 tsá² má²tionh² jo³cuo² Dió³². 5Hi³
 l¹³ua³ jan² tsá² hen³ jan² tsá¹míh¹
 la³ lá² chá³² jná¹³, má²l¹³he³ j³j³ jná¹³
 bíh¹ tsú² jaun³².

**Jesús hie³² jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsá² jmu²
 hi³ tanh³² tsáu² tso³**

(Marcos 9:42-48; Lucas 17:1-2)

6"Jáun² né³, l¹³ua³ jan² tsá²
 jmu³ hi³ tánh³² tso³ tsá¹míh¹ tsá²
 taunh² jná¹³ lá² ta²¹, t¹³jlánh¹ bíh¹
 re² sá¹jm¹ hi³ tónh³² tsú² zié³ lá¹
 tsá² la³ hí³ hi³ chí¹h¹neh²³ cáun²
 tá² quín¹ pa²¹ lín²¹, hi³ jáun² jm¹
 taun³ tsú² ca³la³ t¹³neh² jm²miih²¹.
 7iJlánh¹ hlah³ quioh²¹ tsá² zian²
 hngá¹máh³ lá² cun³ñ¹ hi³ jlánh¹
 hliáun³ ñ¹ hi³ zia³² hi³ l¹³ jmu³ hi³
 tánh³² tsú² tso³! Tiú² nio² bíh¹ l¹³
 zia³², t¹³la³ ijlánh¹ bíh¹ juo²³ tsá²
 jmu³ hi³ tánh³² tsáu² tso³!

8"Cun³ñ¹ hi³ jáun² bíh¹, n¹juáh³
 cuonh² hnú² ho³lá²dá² tanh¹ nú²
 jmu² hi³ tanh³² hnú² tso³, t¹³re²
 hná¹ hi³ jáun² tiáun² ñ¹ uóunh³;
 quí¹ t¹³re² bíh¹ hi³ cuánh¹³ nú² ta³
 tiúnh¹ cáun² cuonh² ho³ hi³ tiúnh¹
 cáun² tanh¹ ñ¹ l¹³ zian² nú² cun³
 jm¹hi³nio² la³ cónh³ bí¹ hi³ cuóh¹³
 nú² ja¹ sí² cun³ jm¹hi³nio² quionh³
 tá¹ tun³ cuonh² ho³ tá¹ tun³ tanh¹.
 9Hi³ n¹juáh³ m¹máh¹ nú² jmu² siáh³
 hi³ tanh³² nú² tso³, chí³ cú²jueh³²
 hi³ jáun² tiáun² ñ¹ uóunh³; quí¹ t¹³

re² bíh¹ cuánh¹³ nú² cun³quionh³ cá²
 má³ m¹máh¹ ñ¹ l¹³ zian² nú² cun³
 jm¹hi³nio², la³ cónh³ bíh¹ hi³ cuóh¹³
 nú² quiu³juóu³² quionh³ tá¹ tun³
 má³ m¹máh¹.

Jái¹³ hi³ ca³tin¹ já¹ziáh² má²já²háin³

(Lucas 15:3-7)

10"Hi³ jáun² né³, ha³ l¹³ jmú² náh²
 hi³ tiá² jéin²³ náh² l¹³ua³ jan² tsá²
 tiá² má²hún¹ ts³ la³jm¹ lín³ tsá¹míh¹
 lá². Quí¹ jná¹³ juanh³² hi³ tsá²cuú²
 tsá²ta³ Ñuh³² jná¹³, la³ cun³ tsá²
 tanh² hó¹ñ¹ tsá² la³ n², tsá² hí³ bíh¹
 tionh² ñ¹ hó²¹ñ¹ Ñuh³² jná¹³ jmái¹
 ca³la³ j³² t¹³ hñu³m³cuú². 11[Quí¹
 jná¹³ dá² Jon² tsá²m³cuóun² ja³ ná¹
 hi³ ja³hnáh³² tsá² ná¹cuin² bíh¹.]

12"¿Ha³ lánh³ lín²³ hnoh²? N¹juáh³
 jan² tsáu² tíonh³² hñá³láun³ já¹ziáh²,
 hi³ n¹juáh³ la³ ja³háin³ jan² jáh³
 hí³ né³, ¿há¹ tiá² chan³ tsú² jáh³
 quiéinh³ nio² quiú³ tsi²¹ quia³ñu³ hí³
 ñ¹ má²zenh² jáun², hi³ jáun² tsa³t²
 tsa³ngí² hi³ hnah² jáh³ ja³háin³ hí³?
 13Hi³ n¹juáh³ ca³chanh²¹ tsú² né³,
 t¹³jlánh¹ bíh¹ tsah³ tsú² cun³ñ¹ hi³
 tsanh²¹ jáh³ jan² hí³ la³ cónh³ bíh¹
 hi³ ca³tin¹ jáh³ quiéinh³ nio² quiú³
 tsi²¹ quia³ñu³ hí³ tiá² já²cuin³ hí³.
 14Ja³bí¹ la³ jáun² Ñeh² hnoh² Tsá²
 cuá³ hñu³m³cuú² tiá² hnió³ yáh³
 hi³ l¹³ tsa³hín³ l¹³ua³ jan² tsá² lín³
 la³jm¹ lín³ tsá¹míh¹ lá².

**Ca³ta¹ dí² chí¹³ ts³ tsáu¹³
 tsá²m³cuóun² rainh²¹ dí²**

(Lucas 17:3-4)

15"N¹juáh³ jan² renh² nú² jmu²
 cáun² hi³ hlah³ ñ¹con² nú², cuá²lienh¹
 tín² ñ¹ hnga² hi³ cuá²zéih³ la³ cun³
 hi³ l¹³jmú³. N¹juáh³ ca³ngí¹³ tsú²
 jái¹³, jáun² má²ca³janh²¹ bíh¹ nú²

tsú². ¹⁶Ti³la³ ní¹juáh³ tiá² jái¹³ ngi²³
 yáh³ tsú², jáun² né³, tiéh³ conh^{3f1}
 jan² ho³ gon³ tsáu², hi³ jáun² tsá² hí³
 lín³ tsá² nau³² jái¹³ ní¹juáh³ ha³ lánh³
 ca³juáh³ tsú². ¹⁷Hi³ ní¹juáh³ cun³ jáun²
 bíh¹ tiá² jái¹³ ca³ngi¹³ tsú², hi³ jáun²
 zéih³ cú²jueh³² la³jín³² tsá² cuáh³².
 Hi³ ní¹juáh³ cun³ jáun² bíh¹ tiá² jái¹³
 ca³ngi¹³ tsú² ní¹con² tsá² lín³ cuáh³²,
 jáun² jien¹ tsú² cú²jueh³² la³jm¹ jien¹
 nú² jan² tsá² tiá² Dió³² má²cuón³², ho³
 la³jm¹ jien¹ nú² jan² tsá² chí² hmah²¹.

¹⁸”Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hi³
 lí³ua³ cáun² hi³ hñeih²¹ hnoh² ní¹
 hué²¹ lá², má²chí¹hñeih²³ bíh¹ siáh³
 hñu³mí³cuú², hi³ jáun² lí³ua³ cáun² hi³
 zaih²¹ hnoh² ní¹ hué²¹ lá² né³, ja³bí¹
 hñu³mí³cuú² siáh³ má²záih³ bíh¹.

¹⁹”Ja³bí¹ juanh³² jná¹³ siáh³,
 ní¹juáh³ gon³ náh² jmúh¹³ náh²
 cá²honh¹ ní¹ hué²¹ lá² hi³ lienh¹
 náh² Dió³² ca³ti²¹ cáun² hi³ hnáuh²
 náh² mñh¹, jáun² cué³² bíh¹ Nuh³²
 jná¹³ Tsá² cuá³ hñu³mí³cuú². ²⁰Qui¹
 ní¹juáh³ ní¹ ná¹ngih³² tsú² gon³
 gáun³ cun³ní¹ hi³ ca³tin¹ jná¹³, jáun²
 ja¹ quioh²¹ tsá² hí³ bíh¹ zenh² jná¹³.

²¹Jáun² Pé¹ ngau³ hi³ ca³ní¹ngah¹
 Jesús:

—Ti³³², ¿jáh³ jéin³² lí¹³ chin²¹ jná¹³
 tsin³² hi³ ca³ti²¹ hi³ hlah³ hi³ jmu²
 renh² jná¹³ ní¹con² ná¹? ¿Hí¹ la³ tí³
 quiau³ jéin³²?

²²Jm¹jáun² ca³záih³ Jesús Pé¹ la³
 lá²:

—Tiá² juanh³² yáh³ jná¹³ quiau³
 jéin³², tí³la³ la³ tí³ hñaih³² nio² quiú³
 tsi²¹ quia³ nio² ma³ quiau³ máh³.

Jái¹³ hi³ ca³ti²¹ hi³ hniáuh³²
 jmu³ tsú² juenh² tsí³

²³”Cun³ní¹ hi³ jáun² bíh¹ juanh³²
 jná¹³, hi³ Dió³² bíh¹ jan² Tsá² juenh²

lín³² tsí³ ní¹con² tsá² má²tionh²
 jo³cuo²; la³jm¹ ca³jmú³ jan² re²¹
 hi³ ca³lí³hnió³ caun¹³ quie³ hi³ jm¹
 nio² jo³cuo² ma³ quin³² ma³ jan³²
 tsá² joh¹. ²⁴Tá¹la³ má²cuá¹jé²³ tsú²
 ní¹juáh³ hin² tsánh² ca³dánh² hi³
 hin² tsánh² tiá² ca³dánh², jm¹jáun²
 cua³jan² tsú² jan² tsá² jm¹ la³
 ca³dánh² hliáun³ mí²yaun²¹ cu³tí¹³
 héih³² quie³. ²⁵Ti³la³ tsá² hí³ má¹ná¹,
 tiá² jm¹ zia³² yáh³ he³ lánh³ rón³²
 cháu³² quie³ jáun², jáun² re²¹ hi³
 né³ ca³jmú³ héih³² hi³ hna³ tsú²
 cú²jueh³² tsá² hí³ hi³ lín¹³ tsá²
 dí¹hlánh¹ la³ má²quionh³ la³jín³² tsá²
 hñú¹³, jí³ la³jí³² la³ cun³ hi³ zioh²
 tsú² nñ² siáh³, hi³ jáun² lí³hmáh¹
 la³jí³² hi³ ca³lí³ren² tsú² jáun².

²⁶Jm¹jáun² ca³dí³jñí³² tsá² hí³ ta³
 ní¹ re²¹ hi³, hi³ jáun² ca³hiu³ ca³mí³
 hi³ juáh³: “Hnú² juóu³² jná¹³, juenh²
 lín³² jmu³ honh² hi³ ca³tin¹ jná¹³,
 má¹hmah²¹ bíh¹ jná¹³ jí³í³²”. ²⁷Jáun²
 re²¹ hi³ né³ ca³ja³ mí³ tsí³, hi³ jáun²
 ca³chin² dí² cú²jueh³² tsí³ ca³ti²¹
 la³jí³² hi³ ca³dánh² tsá² hí³, hi³ jáun²
 ca³líon³² bíh¹ dí² cú²jueh³².

²⁸”Ti³la³ tsá² hí³ né³, la³ cun³ jm¹
 cuá¹han³ jáun² bíh¹ ca³jenh² jan²
 tsá² quian²¹ rainh²¹, tsá² jm¹ la³
 ren² hñá³láu³ cú¹tiáú² quioh²¹. Jáun²
 ca³cuí³ dí² lá¹ tsá² hí³ hi³ ca³záih³
 dí² la³ lá²: “iMa³hmah²¹ la³ cun³ hi³
 ren² nú² quion²¹ ná¹!” ²⁹Jáun² tsá²
 hí³ siáh³ ca³dí³jñí³² ní¹ hó²¹ní¹ dí²
 hi³ ca³hiu³ ca³mí³ ní¹con² tsú², hi³
 juáh³ la³ lá²: “Juenh² jmu³ honh²
 ní¹con² jná¹³, má¹hmah²¹ bíh¹ jná¹³
 la³jí³² hi³ quián¹³ hnú²”. ³⁰Ti³la³ tsá²
 hí³ má¹ná¹, tiá² ca³jmú³ yáh³ juenh²
 tsí³, hñu³mí¹ní² bíh¹ ca³tanh² dí²
 ca³la³ ní¹ ca³ma³hmah¹ jí³í³² hi³
 jm¹ ren². ³¹Jm¹ ca³jé³ tsá² quian²¹

ñí¹ hná¹ jáun² hí³ ca³jmú³ tsá² hí³
 la³ jáun², jáun² hlah³ lín²¹ bíh¹
 ca³jeinh²¹, hí³ jáun² já¹tanh²¹ hí³
 ca³ñí¹zeh¹ juo¹³ la³jí³² la³ cun³ hí³
 má²¹lí³² jáun². ³²Jmí¹jáun² ca³jmú³
 juo¹³ tsú² héih³² hí³ ca³ñí¹tieh¹ tsú²
 tsá² hí³, hí³ ca³záih³ dí²: “iHnú²
 tsá² quian²¹ hláih¹! Jná¹³ lí²chín³²
 tsin³² la³jí³² hí³ jmí¹ ren² nú² jáun²,
 qui¹hliá² lí²hiú¹ lí²míh¹ hnú²;
³³ja³bí¹ hnú² siáh³ jmí¹ hniáuh²¹
 jmúh¹³ juen² honh² hí³ ca³tin¹
 renh² nú² la³jmí¹ lí¹jmú²¹ jná¹³
 juen² tsin³² ñí¹con² hnú²”. ³⁴Jáun²
 juo¹³ tsú² hí³ ca³míh³ lín³² bíh¹ tsí³,
 hí³ jáun² ca³jmú³ tsú² héih³² hí³
 ma³tson¹³ tsú² tsá² quian²¹ hí³ ca³la³
 ñí¹ ca³ma³hmah¹ tsú² la³jí³² hí³ ren².

³⁵Jmí¹jáun² ca³ma³táuh³² Jesús
 jái¹³, hí³ ca³juáh³ la³ lá²:
 —Ja³bí¹ la³ ní² siáh³ jmu³ Ñuh³²
 jná¹³ Tsá² cuá³ hñu³mí³cuú² ñí¹con²
 ma³ quin³² ma³ jan³² hnoh² ní¹juáh³
 tiá² chin¹³ náh² honh² ca³la³ jonh³
 jmí¹ honh² náh² tsáu¹³ renh² náh².

**Jesús hie³² jái¹³ hí³ ca³tin¹ tsá² hnió³
 tsáun³ quionh³ ñí²cuo²**

(Mateo 5:31-32; Marcos 10:1-12;

Lucas 16:18; 1 Corintios 7:10-16)

19 Jmí¹ má²¹lí²juáh³ jáun² Jesús
 la³jí³² jái¹³ ní² né³, cua³han³
 hué¹³ Galilea hí³ ngau³ tí³ hué¹³ Judea
 nio² jo²¹ cua³ Jordán juí³² ñí¹ hia³² hiú².
²Juóun³² lín³² bíh¹ tsáu² ja³taunh²¹
 cu³hna²¹ tsú², hí³ jáun² ñí¹ jáun²
 ca³jmah³ tsú² juóun³² lín³² tsá² tsáun¹.

³Jáun² ma³ jan² tsá² fariseos
 ca³ma³janh³² ñí¹ zeh¹ Jesús hí³ ca³ca³
 ca³lan³ dí² tsú²; hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Hí¹ lí¹³ tun³ tsú² ñí²cuo² cun³ñí¹
 hí³ ca³tí²¹ lí³ua³ cáun² uu³mí²tsí³²
 pih²¹ hí³ zia³²?

⁴Jáun² hí³ dí² né³ ca³ngái³ la³ lá²:
 —¿Tíá¹ má²ca³híh³ hnoh² ñí¹ Sí²
 quioh²¹ Díó³²?, ñí¹ rá¹juáh³ jáun²
 hí³ Tsá² ca³jmú³ la³ cu³ la³ juéh³
 mí³cuú²: “Tsá²mí³ tsá²ñuh² bíh¹
 ca³jmú³ tsú²”. ⁵Ja³bí¹ ca³juáh³ tsú²
 siáh³ la³ lá²: “Cun³ñí¹ hí³ jáun²
 bíh¹ chan³ tsá²ñuh² jméi² mí¹ziú¹³
 tí³ có³², hí³ jáun² ma³zian² cu³lí²¹
 quionh³ tsá²mí³ ñí²cuo², hí³ jáun²
 la³juah²¹ dúh¹ jan² tsáu² bíh¹
 má²¹lín¹³ tsú² tá¹ gon³”. ⁶Hí³ jáun²
 né³, tiú²uú² lí³ yáh³ gon³ tsú²,
 qui¹ jan² tsáu² bíh¹ má²¹lín³ tsú².
 Cun³ñí¹ hí³ jáun² bíh¹ tiá² ca³tin¹
 tsá²mí³cuóun² tson³ cáun² hí³
 má²¹lí²cunh³ Díó³².

⁷Jáun² jmí¹jáun² ca³ngái³ tsú²
 Jesús:

—¿Ní¹juáh³ la³ ní² né³, jáun² he³
 láih³² ca³jmú³ hla¹ Moisés héih³² hí³
 hniáuh³² hiáuh³ tsá²mí³ cáun² sí² hí³
 ca³tí²¹ hí³ tsáun³ quionh³ ñí²cuo²,
 hí³ jáun² má²¹jáun² má²¹lí¹³ tún³ tsú²?

⁸Jáun² Jesús ca³juáh³ siáh³:
 —Cun³ñí¹ hí³ jlánh¹ tiá² jái¹³
 ngí²³ hnoh² bíh¹ jaun³², hí³ jáun²
 bí¹ ca³cué³ hla¹ Moisés jái¹³ hí³ lí¹³
 tsáun³ tsú² quionh³ tsá²mí³ ñí²cuo²;
 tí³la³ tiá² la³ ní² jmí¹ lí³ yáh³ jmí¹
 ca³jmú³ Díó³² la³ cu³ la³ juéh³
 mí³cuú². ⁹Jná¹³ juanh³² hí³ lí³ua³
 jan² tsá² tun²³ tsá²mí³ ñí²cuo², hí³
 jáun² jéinh³² siáh³ cuo² quionh³
 tsá²mí³ siánh³, cun³quionh³ la³ jáun²
 má²¹lí²jmú³ tsú² tso³ juón¹ bíh¹.
 Jí³²la³ tí³ ní¹juáh³ hnga² bíh¹ tsá²mí³
 ñí²cuo² tsú² tín² ca³líéinh³² tsá²ñuh²
 siánh³, jáun² bíh¹ zia³² jái¹³ tun³ tsú²
 tsá²mí³. [Ja³bí¹ má²¹lín³ jan² tsá² lí¹
 jmú² lí¹ tsau³² bíh¹ tsú² ní¹juáh³ hí³
 ca³jéinh³² cuo² quionh³ jan² tsá²mí³
 tsá² má²¹lí²te³ tsáu².]

10 Jáun² jmí¹ jáun² ca³juáh³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú²:

—Ní¹juáh³ la³ ní² bíh¹ la³ lí³ hí³ ca³tín¹ tsá²ñuh² quionh³ tsá²mi³ ñí²cuo², tiá² lín¹ ñí¹ quien² yáh³ hí³ la³ jéinh³² tsú² cuo².

11 Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Tiá² la³jín³² tsáu² ngí²³ yáh³ hí³ nř², jí³²la³ tsá² hí³ bíh¹ ngí²³ tsá² má²ca³hiau³ jí¹³ hí³ ngí¹³ bíh¹. 12 Zia³² bíh¹ hliáu³ ñí¹ ca³ti²¹ he³ láih³² tiá² lí³ jéinh³² tsáu² cuo²: quí¹ zian² tsá²ñuh² tsá² má²tié³ la³ cun³ nř¹ má¹ca³lí³zian² máh³, zian² né³ tsá² tié³ hí³ ca³jmú³ tsá²mi³cuou² bíh¹, hí³ zian² né³ tsá² jmu² hnga² hí³ lín³ la³juah²¹ dúh¹ tsá² tié³ cun³ñí¹ hí³ hnió³ hí³ ma³zian² tán¹ hián² cu³tí¹³ ñí¹con² Dió³². Jáun² lí³ua³ jan² tsá² lí³ ngí¹³ jí¹³ nř², cuí¹ ngí¹³ tsú² re².

Jesús má²miih² tsá¹míh¹

(Marcos 10:13-16; Lucas 18:15-17)

13 Jáun² né³, jmí¹ jáun² cua³jan² tsáu² ma³ jan² tsá¹míh¹ ñí¹con² Jesús, hí³ hnió³ tsú² hí³ ra³tsi³² Jesús cuo² ñí¹ quioh²¹ tsá¹míh¹ jí³ hí³ liéinh³² dí² siáh³ Dió³²; tí³la³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² né³, ca³jín³ bíh¹ tsá² ná¹jan² hí³ tsá¹míh¹.

14 Tí³la³ Jesús né³ ca³záih³ tsá² hí³:

—Cueh³ náh² tsá¹míh¹ nř² jí¹³, cuí¹ ja³táunh¹ ñí¹con² jná¹³, ha³ lí² jni² náh² jui³² quioh²¹, quí¹ tsá² lín³ la³jmí¹ lín³ tsá¹míh¹ nř² bíh¹ lí³ tónh³² jo³cuo² Dió³².

15 Jáun² ca³ra³tsi³² tsú² cuo² ñí¹ quioh²¹ tsá¹míh¹; jmí¹ lí²¹ jáun² né³, cua³han³ tsú² ñí¹ jáun² hí³ ngah³.

Jan² tsá¹ñú¹ hánh³ liéinh³² Jesús

(Marcos 10:17-31; Lucas 18:18-30)

16 Jáun² né³, ca³chó³² cáun² jmái¹ hí³ ñéi¹ jan² tsá² tsá¹ñú¹ hí³

ca³ñí¹jien¹³ Jesús, hí³ ca³ngái³ hí³ juáh³ la³ lá²:

—Hnú² Tí³², ¿he³ ñí¹ hí³ chu²¹ hniáu³² jmu¹ jná¹³ hí³ jáun² lí¹³ lí³ zian² jná¹³ la³ cun³ jmí¹hi³nio²?

17 Jáun² Jesús ca³ngái³ hí³ ca³juáh³:

—¿He³ láih³² hngaih³² hnú² ca³ti²¹ hí³ chu²¹? Quí¹ jí³²la³ jan² tán¹ bíh¹ Tsá² chun¹ zian². Tí³la³ ní¹juáh³ hí³ hnáu² hnú² hí³ lí¹³ zian² nú² la³ cun³ jmí¹hi³nio², ma³ti²¹ ca³la³ jí³² héih³² quioh²¹ Dió³².

18 Jáun² ca³juáh³ tsá¹ñú¹ hí³ la³ lá²:

—¿La³ cun³ he³ jaun³² né³?

Hí³ jáun² Jesús ca³juáh³:

—Ha³ lí² jngih³ náh² tsáu², ha³ lí² jmu² náh² juón¹, ha³ lí² háin², ha³ lí² lí¹ ma³tson¹³ cáun² jú¹ tí¹jái², 19 tianh³² ta²¹ ñeh² mí²ziúh², hí³ ma³hno¹ siáh³ tsá²mi³cuou² renh² nú² la³jmí¹ hno³ nú² huen².

20 Jáun² tsá² tsá¹ñú¹ hí³ ca³juáh³:

—La³jí³² bíh¹ hí³ nř² má²ca³ma³ti²¹ jná¹³; ¿zia²¹ siáh³ cáun² hí³ lí³hniauh²³ ñí¹ hná¹ nř²?

21 Jmí¹ jáun² ca³juáh³ Jesús:

—Ní¹juáh³ hí³ hnáu² hnú² hí³ lín¹³ nú² jan² tsá² chun¹ cun³ tán¹ cun³ hián², jáun² cuánh², cuá²hnái¹ la³jí³² hí³ zia³² quián¹³, hí³ jáun² tsoh³ quie³ jáun² ñí¹con² tsá² tia³mii², hí³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí¹³ lí³ hánh³ nú² hñu³mi³cuú²; nř¹ má¹lí³² jáun² né³, ña³² cu³hna³² jná¹³.

22 Tí³la³ jmí¹ má²lí²niéi³² jáun² tsá² tsá¹ñú¹ hí³ jí¹³ nř² né³, jmí¹ jáun² ngah³ hí³ má²hí¹uí³ lín³² tsí³, quí¹hliá² jlánh¹ jmí¹ hánh³ tsú².

23 Hí³ jáun² Jesús né³ ca³juáh³ hí³ ca³záih³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²:

—Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hí³ jlánh¹ bíh¹ juóuh³² hí³ hí³ jan² tsá²

hánh³ jo³cuo² Dió³². **24** Juanh³²
jná¹³ siáh³ ñí¹con² hnoh², hi³ tí³
jlánh¹ bíh¹ huán¹ tsí³ hi³ ngá¹³ jáh³
cánh¹ téh²³ tsú² camello chí² léh¹³
mí³quie³ la³ cónh³ bíh¹ hi³ hí¹³ jan²
tsá² hánh³ jo³cuo² Dió³².

25 Jmí¹ má²lí²niéi³² tsú² jái¹³ níf²
né³, ca³ja³cáun² lín³² bíh¹ tsí³ tsú²,
hí³ jáun² ca³ngáih³ rainh²¹ tsá²ján²
tsá²ján² hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Hi³ jáun² né³, hin² bí¹ dá²
tsánh² la³ lí¹³ liáun³ jaun³²?

26 Jáun² Jesús ca³jé³ ñí¹ tionh¹
tsú², hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Tiá² tin² yáh³ tsá²mí³cuoun² jmu³
hi³ níf², tí³la³ ñí¹con² Dió³² má¹ná¹,
hí¹ cáun² yáh³ hi³ juóuh³² tiá² zia³².

27 Jáun² jmí¹jáun² ca³juáh³ Pé¹ la³
lá²:

—Sa¹níf² jie³, jnoh¹ má²ca³chá¹³ tí³
có³² la³jí³² hi³ jmí¹ zia³² quiú¹³, hi³
jáun² má²ngí¹ jnoh¹ quiúnh¹ hnú².
Jáun² né³ ¿he³ dá² lí³ zia³² quiú¹³
jnoh¹?

28 Jáun² jmí¹jáun² ca³záih³ siáh³
Jesús tsá² hí³ la³ lá²:

—Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hi³
jmá¹ hi³ la¹³ jáun² hmaí²¹ ca³la³ jí³²
hi³ zia³², jmá¹ hi³ tá¹cuón¹ jáun²
Jon² tsá²mí³cuoun² ñí¹ hmá²si¹
quien² quioh²¹, ja³bí¹ hnoh² uá²jai³²
lí³ zia³² quia³tún³ hmá²si¹ ñí¹
cuá¹tianh³ náh², hi³ cuá¹quiánh²
nánh² jú¹ tson² quioh²¹ tá¹ quia³tún³
tsoh³ tsá² Israel. **29** Hi³ jáun² la³jín³²
tsá² má²ca³chan³ jméi² mí¹ziú¹³, jí³
tsá²mí³ tsá²ñuh² rainh²¹, jí³ jón²zfh¹,
jí³ hi³ má²ca³tú³ siáh³ hñú¹³, jí³
hué³² quioh²¹ ní² siáh³ cun³ñí¹ hi³
ca³tin¹ jná¹³, tsá² la³ hí³ bíh¹ hiáuh³
hñá³láu³ nió³ tí³ hliáun³ la³ cónh³
bíh¹ hi³ lí²chá³² jáun² tí³ có³²; ja³bí¹
hiáuh³ tsú² siáh³ jái¹³ hi³ lí¹³ zian²

la³ cun³ jmí¹hi³nió². **30** Tí³la³ juoun³²
tsá² ná¹lín³ tsá² la³ñí¹ ta³ne³², tsá²
la³ hí³ dá² lín¹³ tsá² ñí¹ ca³táuh³
bíh¹ má¹jáun², hi³ jáun² juoun³² tsá²
ná¹lín³ tsá² ñí¹ cá¹táuh³ ta³ne³² né³,
tsá² la³ hí³ dá² tí³ lín¹³ tsá² la³ñí¹
bíh¹ má¹jáun².

Jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsá² jmu² ta²¹

20 ”Qui¹ sá¹níf² jie³: Ní¹ má¹tí³
ñí¹ hiáuh¹³ tsá² tionh²
jo³cuo² Dió³² la³ cun³ hi³ hnió³ Dió³²
cué³², lí¹³ la³jmí¹ ca³jmú³ jan² tsá²
zia³² cáun² ñí¹nái² quioh²¹. Jmí¹
ca³juú² mí³ uoun²jieh¹³ ñí¹nái²
quioh²¹ tsú², ngau³ tsú² hú²niéi²
hi³ já¹tieh¹ tsá² jmu³ ta²¹ ñí¹nái²
quioh²¹. **2** Jáun² ca³ma³ren²¹ tsú² jái¹³
quionh³ tsá² jmu³ ta²¹ hi³ ma³hmah¹
dí² cáun² cú¹tiáú², la³ cun³ tí³ quie³
hi³ hlánh¹ tsú² cú² jmá¹ ta²¹ ñí¹nái²,
jmí¹jáun² ca³zen³ dí² tsá² hí³ hi³
ja³jmú³ ta²¹ ñí¹nái² jáun² quioh²¹ dí².
3 Má²cu³lé³ jáun² cua³han³ tsú² siáh³
cun³ la³ nió¹ ñu³ tí³ hú²niéi², hi³
jáun² ja¹ hmah²¹ né³ ca³jenh² tsú²
tsá² lí¹ ñí³táunh¹. **4** Jáun² ca³záih³ dí²
tsá² hí³: “Cuá²jmu³ uá²jai³² hnoh²
ta²¹ ñí¹nái² quion²¹ jná¹³, hi³ jáun²
má¹hmah²¹ jná¹³ quián¹³ hnoh² la³
cun³ hi³ ca³tí²¹”. Hi³ jáun² tsá² hí³
ja³taunh²¹ bíh¹. **5** Tsá² quioh²¹ ñí¹nái²
cua³han³ siáh³ la³ cun³ chí³hiú²,
jáun² siáh³ siáh³ cua³han³ cun³
la³ nió¹ hni³² tí³ ca³hláu³, hi³ la³
má²jmu² jáun² bíh¹ hi³ zen² tsáu²
ñí¹nái² quioh²¹. **6** Hi³ siáh³ siáh³
cua³han³ tsú² cun³ la³ nió¹ hñá³
tí³ ca³hláu³ hi³ ngau³ siáh³ tí³ ja¹
hmah²¹, jáun² ñí¹ jáun² ca³jenh²
tsú² siáh³ ma³ jan² tsá² lí¹ ñí³táunh¹,
hi³ jáun² ca³záih³ dí² la³ lá². “¿He³
láih³² lí¹ tionh¹ hnoh² ñí¹ lá², hi³ tiá²

ta²¹ ná¹jmu^{h32} ná^{h2?}” 7 Jáun² tsá² hí³ ca³juáh³: “Quí¹ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² má²lí²tié³ jnoh¹ hi³ jmu¹³ ta²¹”. Jáun² jm¹jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²: “Jáun² cuá²táunh¹ hnoh² uá²jai³² hi³ cuá¹jmu^{h3} ta²¹ ní¹nái² quion²¹ jná¹³”.

8”Tí³la³ jm¹ ca³niéi² jáun² né³, tsá² quioh²¹ ní¹nái² jáun² ca³záih³ tsá² nio² ta²¹ jo³cuo² la³ lá²: “Cuá²tieh³ tsá² ná¹jmu² ta²¹, hi³ jáun² ma³hmah²¹ la³ cun³ hmah²¹ quioh²¹ tsú², hi³ má¹liauh²¹ nú² má¹hmah²¹ tín² ní¹con² tsá² taunh³ chí¹cáin², hi³ jáun² táuh³ ní¹con² tsá² taunh³ la³ní¹”. 9 Jm¹jáun² cua³tanh²¹ tsá² ca³taunh³ hná¹ ta²¹ cun³ la³ nio¹ hñá³, hi³ jáun² ma³ quin³² ma³ jan³² ca³héi³ cáun² cú¹tiáú² quioh²¹ jm¹ cuá¹tanh²¹, la³ cun³ hmah²¹ quioh²¹ cú² jmái¹ ta²¹. 10 Jm¹ lí²¹ jáun² né³ tin³ tsá² taunh³ ta²¹ hú²niéi²; tsá² hí³ jm¹ ná¹lín²³ hi³ he³ hmah²¹ chí¹lí³ la³ cónh³ bí¹ tsá² taunh³ cáin²; tí³la³ cun³ jáun² cáun² cú¹tiáú² bíh¹ ca³héi³ tsú² ma³ quin³² ma³ jan³². 11 Jm¹ tí³ ní¹ he³ tsú² jáun² hmah²¹ quioh²¹ né³, ca³ma³líáu³² jmu² liúnh¹ ní¹con² tsá² quioh²¹ ta²¹, 12 hí³ juáh³ la³ lá²: “Já² cáun² o¹rá¹ tán¹ bíh¹ ta²¹ lí²jmu³ tsá² taunh³ ní² chí¹cáin², hi³ cá²ren² bíh¹ má²lí²ma³hmah²¹ hnú² quioh²¹ tsú² quiúnh¹ jnoh¹, tsá² má²lí²má¹tso¹ jnoh¹ tsí³ hná¹ ta²¹ tán¹ jmái¹ jí³ hí³ chéi³ hiú² ní²”. 13 Tí³la³ tsá² quioh²¹ ta²¹ ca³juáh³ la³ lá² hi³ ca³záih³ jan² tsá² hí³: “Sá¹ní² jie³ dúh¹, ha³ tiá² cuá¹jmu² yáh³ jná¹³ hí¹ cáun² hi³ tiá² ca³tí²¹. ¿Há¹ jun³juáh¹³ lí²jmu^{h3} hnú² jái¹³ quiúnh¹ jná¹³ hi³ má¹hmah²¹ jná¹³ cáun² cú¹tiáú² la³ cun³ tí³ quioh²¹ cú² jmái¹ ta²¹ bíh¹ dúh¹? 14 Jánh³² hmah²¹ quián¹³ jáun² cuánh². Quí¹

jnë¹³ dá² hnó³² má¹hmah²¹ ní¹con² tsá² taunh³ ní² chí¹cáin² cá²ren² la³ cun³ hi³ má¹hmah²¹ jná¹³ quián¹³ hnú² bíh¹. 15 ¿Hí¹ tiá² ca³tin¹ jná¹³ hi³ jmu^{h21} ta²¹ quie³ quion²¹ la³ cun³ tí³² tsin³² huen² dúh¹? ¿Ho³ hí³ uóu³² honh² uá¹ hnú² cun³ní¹ hi³ jná¹³ chú³² tsin³²?”

16”La³ ní² bíh¹ lí³, hi³ tsá² ní¹ ca³táuh³ lín¹³ tsá² la³ní¹, hi³ jáun² tsá² la³ní¹ né³ lín¹³ tsá² ní¹ ca³táuh³ bíh¹. [Quí¹ juóun³² lín³² bíh¹ tsá² ná¹tén¹, tí³la³ cú¹pih²¹ tsáu² bíh¹ tsá² quiánh³ —ca³juáh³ Jesús.]

Jesús juáh³ siáh³ ní¹ má²hnhai^{h32} jéin³² hí³ jún³

(Marcos 10:32-34; Lucas 18:31-34)

17 Jm¹ lí²¹ jáun² né³, tá¹la³ má²hí¹hún¹ jáun² Jesús juí³² hi³ hí¹uú²³ tí³ juú² Jerusalén, jáun² ca³teh³ dí² ní¹ tí³ có³² tsá² quian³tun³ hí³ hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

18—Sá¹ní² jie³, ta³né³² má²hí¹uú²³ dí² tí³ já¹ juú² Jerusalén, ní¹ jienh³ tsú² jáun² jná¹³ Jon² tsá²mí³cuóun² ní¹con² tsá² ná¹lín³ mí³jmu³ jí³ tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹ ní² siáh³, hi³ jáun² tsá² hí³ jmu³ héih³² hi³ ma³nga² tsú² jná¹³. 19 Jienh³ tsú² jná¹³ ní¹con² tsá²ca²jo²¹ hi³ jáun² qui³ cáuh³² tsú² cú²nga¹ jí³ hi³ quiú³ po³ dí², hi³ má¹lí³² jáun² né³ taun³ tsú² jná¹³ ní¹ crei²¹; tí³la³ ní¹ má²ca²hní² jmái¹ jáun² má¹ná¹ jenh¹³ bíh¹ jná¹³ ja¹ hla¹.

La³ cun³ hi³ ca³mí³ mí¹ziú¹³ Jacobo quionh³ Juan²

(Marcos 10:35-45)

20 Jm¹jáun² ca³ma³janh³² ní²cuo² Zebedeo ní¹con² Jesús quionh³ tá¹

gon³ jon²; tsá²mi³ hí³ né³ ca³di³jñí³²
ta³ ñí¹ Jesús hí³ ca³mí³ cáun² hí³
chú³². ²¹Hí³ jáun² Jesús ca³ngái³:

—¿He³ jmí¹ hnáuh² hnú²?

Jáun² tsá²mi³ hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Jmu³ tiá³ hí³ chú³², hí³ ní¹ má¹ti³
ñí¹ má²ñí³quien² hnú², tá¹ gon³ jón³²
jná¹³ lá² tiánh³² cu³henh¹ hnú², jan²
ti³ cuá² chu²¹ hí³ jan² ti³ cuá² cáun¹.

²²Ti³la³ Jesús né³ ca³ngái³:

—Hnoh² dá² hí¹juáh³ tiá² ñí¹ bíh¹
náh² he³ ná¹mih³². ¿Hí¹ quinh¹ náh²
jmá¹ hí³ há¹ ngá¹³ náh² la³ cun³
hí³ há¹ ngá¹³ jná¹³, [j³ hí³ zón³²
náh² siáh³ jmá² hí³ má¹tsoh¹ honh²
la³jmí¹ zón²¹ jná¹³]?

Jáun² tsá² hí³ né³ ca³juáh³:

—Lí¹³ bíh¹.

²³Jáun² ca³juáh³ siáh³ Jesús:

—Tson² bíh¹ cu³ti³ hí³ hnoh² há¹
ngá¹³ náh² la³ cun³ hí³ há¹ ngá¹³
jná¹³, [j³ hí³ zón³² náh² siáh³ jmá²
la³jmí¹ zón²¹ jná¹³,] ti³la³ hí³ ca³ti²¹
hí³ cuá¹tianh³ náh² cu³hén² jná¹³,
jan² cuá² chu²¹ hí³ jan² ti³ cuá²
cáun¹ má¹ná¹, tiá² ca³tin¹ yáh³ jná¹³
cué¹³, quí¹ ñí¹ jáun² má²lí³ hua³jan²¹
hí³ tsa³tiánh² tsá² má²ca³quianh³
hnga² bíh¹ Ñuh³² jná¹³.

²⁴Jmí¹ ca³nái³² tsá² quian³ ñí¹ hná¹
jáun² jái¹³ jáun² né³, ca³míh³ tsi³
ñí¹con² tsá² gon³ má²tún² rainh²¹
hí³. ²⁵Ti³la³ Jesús má¹ná¹, ca³teh³
j³lin² tsá² hí³ hí³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Hnoh² ná¹ñí¹ hí³ tsá² ná¹ho² ta²¹
ma³ quin³² ma³ caun³² hué³² jmu²
quien² ñí¹con² tsá² zian² hué³² jáun²,
hí³ jáun² tsá² ná¹quien² hí³ né³ cáun²
jmu² héih³² ñí¹con² tsá² tionh² hí³
jo³cuo². ²⁶Ti³la³ tiá² ca³ti²¹ yáh³
hí³ lí¹³ la³ jáun² ja¹ quián¹³ hnoh².
Quí¹ ní¹juáh³ tsá² hnió³ lí³ quien²
ja¹ quián¹³ hnoh², hniáuh³² lín³ tsú²

jan² tsá² quian²¹ bíh¹ ñí¹con² tsá² ñí¹
hná¹ jáun²; ²⁷hí³ lí³ua³ jan² hnoh²
tsá² hnáuh² náh² lín¹³ tsá² la³ñí¹,
hniáuh³² jmúh¹³ náh² hí³ lín³ la³jmí¹
lín³ jan² tsá² má²dí¹hlánh¹ joh¹ tsá²
ñí¹ hná¹ jáun² bíh¹. ²⁸Hniáuh³² jmu³
tsú² la³jmí¹ jmu² jná¹³ bíh¹ Jon²
tsá²mi³cuoun². Quí¹ jná¹³ dá² cuan³
ná¹ hí³ ja³ma³con²¹ bí¹ ná¹ tsáu²,
jun³juáh¹³ hí³ ti³ ma³cáu³² yáh³
tsáu² jná¹³; j³ hí³ cuan³ ná¹ siáh³
hí³ jienh²¹ ná¹ huen² hí³ jun³, hí³ lí³
cáun² hmah²¹ ca³ti²¹ hí³ lí¹³ liáun³
juoun³² lín³² tsáu².

Jesús jmah²³ gon³ tsá² ten³

(Marcos 10:46-52; Lucas 18:35-43)

²⁹Jáun² né³, tá¹la³ jmí¹ má²hí¹huen³²
tsú² jáun² já¹ juú² Jericó, juoun³² lín³²
bíh¹ tsáu² jmí¹ hí¹já²táunh¹ cu³hna²¹
Jesús. ³⁰Can³² hú¹ juí³² ñí¹ jmí¹
hí¹ja³tánh¹ tsú² jáun² jmí¹ tionh¹ gon³
tsá² ten³; hí³ jáun² jmí¹ ca³nái³² tsú²
hí³ cuá¹ja³² Jesús, jáun² ca³hóh³² tiá³
hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—iHnú² Ti³², jón²zíf¹ jón²cho¹ hla¹
Dá²vi²¹, cuí¹ já² mí³ honh² hnú²
quiú¹³ jnoh¹!

³¹Jáun² tsá² jmí¹ hí¹já²táunh¹ hí³
né³ ca³jin³ tsá² ten³ hí³, hí³ jmí¹
hnió³ tsú² hí³ tiánh³ tsú² ta³máih³;
ti³la³ tsá² hí³ má¹ná¹, ti³ lí³mí¹ tiá³
ca³hóh³² bíh¹, hí³ ca³juáh³:

—iHnú² Ti³², jón²zíf¹ jón²cho¹ hla¹
Dá²vi²¹, cuí¹ já² mí³ honh² hnú²
quiú¹³ jnoh¹!

³²Jáun² Jesús ca³náu², hí³ ca³teh³
dí² tsá² hí³, hí³ jáun² ca³ngáih³ dí²:
—¿He³ jmí¹ hnáuh² hnoh² hí³ jmu¹
jná¹³ ñí¹con² náh²?

³³Jáun² tsá² ten³ hí³ né³ ca³juáh³:
—Ti³², hnáu² jnoh¹ hí³ jnia³ siáh³
mí¹ñí¹.

³⁴Jm¹jáun² ca³ja³ mi³ tsí³ Jesús
ñí¹con² tsá² hí³, hí³ jáun² ca³tí³ dí²
cuo² m¹ñí¹ tsú². Hí³ jáun² la³ cun³
jm¹jáun² bíh¹ ca³jnia³ siáh³ m¹ñí¹
tsá² hí³, hí³ jáun² ja³taunh²¹ cu³chin¹
cu³hna²¹ Jesús.

Jesús má²hí³ já¹ juú² Jerusalén

(Marcos 11:1-11; Lucas 19:28-
40; Juan 12:12-19)

21 Jm¹ má²ja³quián³
chá¹táunh¹ tsú² juú²
Jerusalén, ca³cha³táunh¹ tsú²
có³² juú² Betfagé can³² máh³ míh¹
Olivos; jm¹jáun² ca³zen³ Jesús gon³
tsá² hain²¹ hí³ tí³ con², ²hí³ ca³záih³
dí² la³ lá²:

—Cuá²táunh¹ náh² juú² míh¹ nio²
tí³ chí¹ján³ ní². Jáun² ñí¹ ní² la³juí³²
chanh²¹ náh² jan² lo¹ búh¹ quionh³
jáh³ míh¹ jon², hí³ cuá¹hñéih¹.
Cuá²zanh¹ náh² jáh³, hí³ jáun²
ñá²jan³² ñí¹ lá². ³Hí³ jáun² n¹juáh³
zian² tsá² zia³² hí³ ca³juáh³ ñí¹con²
hnoh², jáun² juoh¹ náh² tsú²: “Hlíá²
má²hniah³ ñí¹con² Tí³² Juo¹³ bíh¹
jnoh¹ jáh³, hí³ jáun² la³juí³ já¹jon¹
jnoh¹ siáh³ ñí¹ tionh¹ lá²”.

⁴La³ ní² ca³lí³ hí³ jáun² ca³lí³tí³ la³
cun³ hí³ ca³juáh³ hla¹ tí³² jè¹ Dió³²,
jm¹ ca³juáh³ jáun² la³ lá²:

⁵Zéih³ náh² tsá² zian² tí³ ñí¹ zeh¹
máh³ Sión la³ lá²:
Sá¹ní² jie³, Re²¹ Juóuh³² hnoh²
cuá¹ja³² ñí¹con² náh²;
jan² Tsá² tsí¹juí³ bíh¹ hí³,
hí³ cuá¹tsin¹ jan² lo¹ búh¹ míh¹,
la³ cun³ lo¹ pih²¹ jon² jan² jáh³
qui³ cán²³ lio²¹.

⁶Jáun² ja³taunh²¹ bíh¹ tsá² gon³
hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² hí³ ca³jmú³
la³ cun³ hí³ má²lí²juáh³ tsú² jáun².

⁷Ná¹jón²¹ bíh¹ tsú² ló¹ búh¹ la³

má²quionh³ jon² jm¹ ca³cha³tánh¹,
hí³ jáun² ca³na³tsí³ tsú² ha¹ cu³hna²¹
jáh³, hí³ jáun² ca³cua³tsin¹ Jesús.

⁸Jm¹ lí²¹ jáun² né³, juóun³² lín³²
bíh¹ tsáú² ca³qui³ ca³ja³ ha¹ hú¹
juí³²; hí³ ma³ jan² né³ ca³quieh³ cuú²
ñeh¹ hmá² hí³ ca³ja³ siáh³ hú¹ juí³².

⁹Tsá² jm¹ hí¹tsá²táunh¹ chí¹ján³,
jí³ tsá² jm¹ hí¹ja³táunh¹ chí¹cáin²
ní² ca³ma³líáu³² hí³ tí³ hóh³² tíá³ hí³
juáh³ la³ lá²:

—iCu¹ lí³quien² bíh¹ jón²zih¹
jón²cho¹ hla¹ re²¹ Dá²vi²¹!
iCu¹ lí³quien² bíh¹ Tsá² cuá¹ja³²
cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Dió³²
Juo¹³ dí¹! iHénh³ ma³ chun¹ Dió³²
Tsá² cuá³ hñu³mi³cuú²!

¹⁰Hí³ jáun² jm¹ hí²¹ Jesús já¹ juú²
Jerusalén, la³jín³² bíh¹ tsá² juú²
ca³ja³cáun² tsí³ hí³ qui² ngaih³²
rainh²¹ hí³ juáh³:

—¿Hin² dá² tsánh² tsá² ó³²?

¹¹Hí³ jáun² tsá² hí¹ja³tú² ja³lín²³
hí³ cu³chin¹ cu³hna²¹ Jesús né³
ca³juáh³:

—Jesús Tsá² lín³ tí³² jè¹ Dió³²
bíh¹ ó³², Tsá² juú² Nazaret hán¹³ tí³
Galilea.

Jesús má²ji² cuáh³² chín¹

(Marcos 11:15-19; Lucas 19:45-
48; Juan 2:13-22)

¹²Jm¹ lí²¹ jáun² hí³ Jesús hñu³
cuáh³² chín¹, hí³ jáun² ca³huen³ dí²
tí³ cheih³² la³jín³² tsá² jm¹ ná¹hna²
jí³ tsá² jm¹ ná¹la³² ñí¹ jáun². Ca³ziu³
ca³cuí³ tsú² mesa quioh²¹ tsá² jm¹
ná¹zai³² quie³ quioh²¹ hué³² siáh³
jí³ hmá²si¹ quioh²¹ tsá² jm¹ ná¹hna²
chi³ jái² ní² siáh³; ¹³hí³ jáun²
ca³záih³ dí²:

—Ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³² rá¹juáh³
la³ lá²: “Hñu³² jná¹³ dá² jmái²: hñú³

ñí¹ liéinh³² tsú² Dió³² bíh¹. iTi³la³
hnoh² né³, tá² hláu² quioh²¹ háin²
bíh¹ má²ca³jmu³h náh²!

¹⁴Hñu³ cuáh³² jáun² né³,
cua³taunh²¹ ma³ jan² tsá² ten³ jì³
tsá² hma² nî² siáh³ ñí¹ zenh¹ Jesús,
hi³ jáun² ca³jmah³ dí². ¹⁵Ti³la³ jmí¹
ca³jíe³ tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ quionh³
tsá² ná¹lín³ ti³² liei²¹ hua³jueh³² hi³
jmu² jáun² Jesús, jì³ hi³ ca³nái³²
tsú² siáh³ hi³ jlánh³ ná¹ti² ná¹hóh³²
tsá¹míh¹ hñu³ cuáh³² hi³ juáh³ la³
lá²: “iCuí¹ lí³quien² bíh¹ jón²zfh¹
jón²cho¹ hla¹ re²¹ Dá²vi²¹!”; ca³míh³
lín³² bíh¹ tsí³ tsú². ¹⁶Hi³ jáun²
ca³záih³ dí² Jesús la³ lá²:

—¿Naih²¹ hnú² la³ cun³ hi³
ñí¹juah²¹ tsú² nî²?

Hi³ jáun² Jesús ca³juáh³:

—Ján³, ti³la³ ¿tiá¹ má²ca³híh³
hnoh² ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³² ñí¹
rá¹juáh³ la³ lá² dúh¹?

Má²ca³jmu³h hnú² hi³ tsá¹míh¹
pih²¹,

jì³ dáin² tiúh²³ nî² siáh³,
ná¹má²quí² ma³quien² hnú².

¹⁷Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³ta³tonh¹
bíh¹ tsá² hi³, quí¹ cua³han³ bíh¹
Jesús já¹ juú² Jerusalén, hi³ ngau³
juú² Betania, hi³ jáun² ñí¹ jáun²
ca³jnioh².

Jesús jin²³ hmá² sí² co² tiá² má³ hai²¹

(Marcos 11:12-14, 20-26)

¹⁸Hú²nié² jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun²
má²cuá¹tsau³² siáh³ Jesús ti³ já¹ juú²
Jerusalén, jáun² tá¹la³ hí¹hún¹ jáun²
jui³² ca³ráun³ ñí¹cuóunh²¹. ¹⁹Can³²
jui³² jáun² jmí¹ chí²¹ cáun² hmá² sí²
co², jáun² ngau³ tsú² jmíh¹ hmá² hi³
ca³ñí¹jíe¹³ ní¹juáh³ hai²¹ má³, ti³la³
hí¹ cá² má³ yáh³ má³ tiá² tsoh³
tsú², jí³²la³ mu²¹ bíh¹ hmá² jmí¹ tsí²¹.

Jáun² Jesús ca³záih³ hmá² sí² jáun²
la³ lá²:

—iHí¹ cónh³ yáh³ tiú²uú² chau²¹
jmái¹ hi³ ha³ hnú² má³!

Jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ ca³lí³
quiéin² hmá² sí² jáun². ²⁰Jmí¹ ca³jíe³
jáun² tsá² hain²¹ hí³ ti³ con² tsú² hi³
lí³ la³ jáun², jáun² jlánh¹ ca³ja³cáun²
tsí³, hi³ jáun² ca³ngáih³ dí² Jesús:

—¿Ha³ bíh¹ lánh³ rón³² sa³ cu³tiá³
pih²¹ la³ lá² máh³ la³ ca³lí³ quiéin²
hmá² sí² nî²?

²¹Jáun² Jesús ca³ngái³ la³ lá²:

—Jú¹ tson² juanh³² jná¹³ ñí¹con²
hnoh², hi³ ní¹juáh³ cáun² nio² honh²
náh², hi³ tiá² tioh³ hliáu³ ñéih³,
jun³juáh¹³ jí³²la³ la³ cun³ hi³ lí¹jmú³²
jné¹³ ñí¹con² hmá² sí² nî² yáh³ lí¹³
jmúh¹³ hnoh², quí¹ hí¹ la³ ti³ lí¹³ bíh¹
hi³ juoh¹ hnoh² máh³ nî² la³ lá²:

“iQuin² hnú² ñí¹ nî², hñu³ jmí²miih²¹
cuá²hú³²¹” hú¹tá¹ lí³ti³ bíh¹ la³ jáun².

²²Quí¹ la³; jí³² hi³ míh¹³ bíh¹ náh²
ñí¹con² Dió³², cun³ héih¹ bíh¹ náh²
ní¹juáh³ hi³ cu³ti³ nio² cáun² honh²
náh².

**Nga² tsáu² ñí¹con² Jesús hi³ ha³ jinh¹
hiauh³ dí² jái¹³ hi³ ho²**

(Marcos 11:27-33; Lucas 20:1-8)

²³Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ hi³ Jesús
cuáh³² chin¹, hi³ jáun² tá¹la³ jmí¹
dí¹hieh³² tsú² tsáu² ñí¹ jáun² né³
cua³taunh²¹ tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ jí³
tsá²daun³² tsá² ná¹ñí¹ juú² nî² siáh³,
hi³ ca³ngáih³ Jesús la³ lá²:

—¿Hin² ca³cué³ héih³² hi³ jmu³²
nú² ta²¹ nî²? ¿Hin² tsánh² ca³cué³
jái¹³ hi³ hauh³² hnú² nî²?

²⁴Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Ja³bí¹ jná¹³ siáh³ nga¹ cáun² jái¹³
ñí¹con² hnoh²; ní¹juáh³ hi³ ngáih¹
hnoh² jái¹³ hi³ nga¹ jná¹³ lá², jáun²

má¹jaún² juanh²¹ jná¹³ hi³ hin²
ca³cué³ jná¹³ jái¹³ hi³ jmu² la³jí³² hi³
lá². ²⁵¿Hin² tsánh² ca³ze³ hla¹ Juan²
hi³ cua³zion³ tsáu² jmái²? ¿Hí¹ Dió³²,
ho³ tsá²mi³cuóun² uá¹?

Tí³la³ tsá² hí³ né³ cáun² lí¹ ca³juu³
ca³hlénh³ ja¹ má²tún² hmóu³² bíh¹
hi³ ca³juónh³ la³ lá²:

—Ní¹juáh³ hi³ juáh¹³ dí² hi³ Dió³²
bíh¹ ca³ze³ tsú², hi³ jáun² tsá² ní² né³
lí¹³ nga³: “Hi³ jáun² né³, ¿he³ láih³²
sa³ tiá² ta²¹ ca³tianh³² yáh³ náh²
tsú²?” ²⁶Hi³ ní¹juáh³ hi³ juáh¹³ dí²
siáh³ hi³ tsá²mi³cuóun² bíh¹ ca³ze³
tsú², já² cáu² bíh¹ he² quiú¹³ dí²
ní¹con² tsáu²; qui¹ la³jín³² bíh¹ tsáu²
ná¹lín²³ hi³ hla¹ Juan² jmí¹ lín³ jan²
tí³² jē¹ Dió³².

²⁷Hi³ jáun² cu³tša³² ca³záih³ tsú²
cú²jueh³² Jesús:

—Tiá² né¹ yáh³ jnoh¹.

Jáun² Jesús né³ ca³juáh³ siáh³:

—Hi³ jáun² sa³jún³ jná¹³ yáh³
juanh²¹ siáh³ hi³ hin² tsánh² ca³cué³
jái¹³ hi³ jmu² jná¹³ la³jí³² ta²¹ lá².

**Jái¹³ hi³ jmu² tsú² ca³tin¹
gon³ jon² jan² tsáu²**

²⁸Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³juáh³ siáh³
Jesús la³ lá²:

—¿He³ lánh³ lín²³ hnoh² ca³tí²¹
jái¹³ hi³ jmu¹ jná¹³ lá²? Jan² tsá²ñuh²
jmí¹ zian² gon³ jon²; jáun² ca³záih³
dí² tsá² má²ján³ la³ lá²: “Jón³,
cua³², cuá²jmu³ ta²¹ ní¹ jná¹ mi³
uóun²jieh¹³ quiú¹³ né³²”. ²⁹Jáun²
jon² tsú² ca³ngái³: “íTiá² hnó³² nia²¹
ñe¹!” Tí³la³ jmí¹ má²cu³lé³ jáun²
né³, ca³za² bíh¹ tsí³ tsú², hi³ jáun²
ngau³ hi³ ní¹jmu¹³ ta²¹. ³⁰Jmí¹ lí²¹
jáun² né³ ngau³ tsá² má²lieih²¹ hi³
hi³ ca³ñí¹lien¹³ siáh³ tsá² cáin²
hi³ ca³ñí¹zeh¹ dí² siáh³ la³ jáun²;

hi³ jáun² tsá² hí³ né³ ca³ngái³: “Re²
bíh¹ tia²¹, ñe¹ jná¹³”. Tí³la³ tiá² ñeí¹
yáh³ tsú² jmí¹ lí²¹ jáun². ³¹¿Hin² bíh¹
tsánh² tsá² gon³ hí³ ca³jmú³ la³ cun³
hi³ hnió³ jméi²?

Jáun² tsá² hí³ ca³juáh³:

—Tsá² má²ján³ hí³ bíh¹.

Hi³ jáun² Jesús ca³záih³ siáh³ tsá²
hí³:

—Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hi³
tsá² cai³² hmah²¹ jí³ tsá²mi³ juón¹
bíh¹ tín² má²ná¹taunh³² jo³cuo²
Dió³² la³ cónh³ bíh¹ hnoh². ³²Qui¹
hla¹ Juan² tsá² tí² ziau² jmái² cuan³
hi³ cua³ma³ta² hnoh² ha³ lánh³
rón³² má²zián¹³ náh² la³ cun³ tí³²
tsí³ Dió³², tí³la³ tiá² ca³tianh³² yáh³
hnoh² tsú² ta²¹; tí³la³ tsá² cai³²
hmah²¹ quionh³ tsá²mi³ tsá² lí¹ jmú²
lí¹ tsau³² má¹na²¹, ca³tanh² bíh¹ ta²¹
tsá² hí³. Tí³la³ hnoh² né³, uá¹jinh¹
ca³jieh³ náh² hi³ jáun², cun³ jáun²
bíh¹ tiá² ca³zah¹ hnoh² jmí¹ honh²
hi³ juáh¹³ hi³ jmí¹ lí³ tanh¹³ náh² ta²¹
tsá² hí³.

Jái¹³ hi³ jmu² Jesús ca³tin¹ tsá² hláih¹

(Marcos 12:1-12; Lucas 20:9-19)

³³”Niéi² náh² siáh³ jái¹³ hi³ jmu¹
jnë¹³ lá²: Jan² tsáu² ca³jñí³ mi³
uóun²jieh¹³ ní¹nái² quioh²¹; hi³
jáun² ca³jmú³ jni¹³ la³ cu³ la³ jéin³
jáun², hi³ ca³zíf³ siáh³ cáun² ní¹ lí¹³
quiáuh³² jmáih²¹ mi³ uóun²jieh¹³,
jí³ hi³ ca³jmú³ tsú² siáh³ cáun²
hñú³ ñe¹ lín²¹ ní¹ lí¹³ dí³chín³² tsá²
jmu³ hua³hi¹³ ní¹nái² jáun². Jmí¹
lí²¹ jáun² né³, ca³quiú² tsú² ní¹nái²
jáun² jo³cuo² tsá² lí¹³ jmu³ ta²¹, hi³
jáun² tsá² jmu² hí³ ta²¹ né³ jmí¹
ma³hmah¹ ca³lá² quioh²¹ hué³² jáun²
cun³quionh³ hi³ jñeh³² cú¹pih²¹ la³
cun³ hi³ ló³² jáun². Jmí¹ lí²¹ jáun²

ngau³ nĩ¹ uóunh³. **34** Jm¹ cá¹chó²¹
 jmá¹ hi³ ca³láu² mi³ uóun²jieh¹³
 né³, ca³zen³ tsú² ma³ jan² tsá²
 má²ná¹hlánh¹ joh¹ hi³ ca³nĩ¹mái¹
 nĩ¹con² tsá² jmu² ta²¹ la³ cun³ hi³
 ca³tin¹ dí². **35** Tĩ³la³ tsá² jmu² hí³
 ta²¹ né³ ca³zanh³ bíh¹ tsá² ca³zen³
 hí³ tsá² quioh²¹ nĩ¹nái², hí³ ca³qui³
 ca³quiunh³ dí², ma³ jan² ca³jngih³
 dí² hi³ ma³ jan² né³ ca³qui³ ca³jláin³²
 dí² quín¹. **36** Jáun² tsá² quioh²¹

nĩ¹nái² jáun² ca³zen³ siáh³ juóun³²
 tsá² quian²¹ la³ cónh³ bíh¹ jm¹tin²;
 tĩ³la³ tsá² jmu² ta²¹ hí³ má¹ná¹, siáh³
 bíh¹ siáh³ ca³jmúh³² tsú² tsá² hí³.
37 Nĩ¹ cá¹táuh³ né³ cu³tsa³²
 ca³zen³ tsú² cú²jueh³² jon², quí¹
 ca³lín¹³ tsú² la³ lá²: “Cun³ tanh¹³ bíh¹
 tsú² ta²¹ jón³² jná¹³”. **38** Tĩ³la³ jm¹
 ca³jén³² tsá² ná¹jmu² hí³ ta²¹ jon²
 tsá² quioh²¹ nĩ¹nái² né³, ca³juónh³
 ja¹ hmóu³² hi³ ca³juáh³ la³ lá²: “Já²
 tsá² ní² bíh¹ lí³quioh²¹ nĩ¹nái² lá² ní²
 má¹jun² jméi²; chú³² cu¹ jngih¹³ dí²
 tsú² hi³ jáun² lí³ quiú¹³ dí² nĩ¹nái²
 lá²”. **39** Hi³ jáun² ca³chin² tsú² tsá²
 hí³ tĩ³ cheih³² hi³ jáun² ca³jngih³ dí²
 tiáunh¹.

40 Jm¹ lí²¹ jáun² ca³ngái³ Jesús
 nĩ¹con² tsá² hí³:

—Nĩ¹ má¹cuanh³² tsá² quioh²¹ hí³
 nĩ¹nái² jáun² né³, ðhe³ lín²³ hnoh²
 jmu² tsú² nĩ¹con² tsá² jmu² hí³ ta²¹?

41 Tsá² hí³ ca³juáh³:

—Tsá² hláih¹ hí³ dá² jngih³ bíh¹
 tsú², ca³la³ hí¹ cú¹pih²¹ mií³ tiá²
 já³² tsí³; hi³ jáun² nĩ¹nái² jáun²
 cuéh³² tsú² tsá² siáh³ bíh¹ hi³ jmu²
 siáh³ ta²¹, la³ cun³ tsá² lí³ jénh³²
 la³ cun³ hi³ ca³tin¹ tsú² caun¹³ ní¹
 má¹ca³láu².

42 Jm¹jáun² ca³juáh³ siáh³ Jesús
 la³ lá²:

—¿Tiá¹ má²ca³híh³ hnoh² nĩ¹ Sí²
 quioh²¹ Dió³², nĩ¹ rá¹juáh³ jáun² la³
 lá²?:

Quín¹ hi³ tiá² ca³jeih²¹ jáun² tsá²
 ná¹lín³ tĩ³² hiah³²,
 ta³né³² má²lí³ cá² mái³ quín¹ hi³
 jlánh¹ bíh¹ quien²,
 quín¹ hi³ hu²¹ cuoh¹ hiah³².
 Hi³ ní² dá² ca³jmú³ Juo¹³ bíh¹
 dí²,
 cáun² hi³ lí¹³ lí³ tsa³cáun² tsí³
 dí².

43 Hi³ jáun² bíh¹ juanh³² jná¹³ nĩ¹con²
 hnoh², hi³ tiú²uú² lí¹³ yáh³ hián¹³
 hnoh² jái¹³ hi³ tonh²¹ náh² jo³cuo²
 Dió³², la³ cun³ hi³ jm¹ ca³tin¹ náh²
 hián¹³; hi³ jáun² tsá² hué³² siáh³ bíh¹
 má²hiáuh¹³, tsá² jmu² la³ cun³ hi³
 tĩ³² Tsí³ Dió³². **44** [Tĩ³la³ hi³ ca³tin¹
 quín¹ jáun² né³, lí³ua³ jan² tsá²
 cá²hính³² quionh³ quín¹ jáun², ca³la³
 juoh¹ mí¹ siún¹ nio² bíh¹ tsú² lí¹³]; hi³
 ní¹juáh³ quín¹ jáun² la³ ca³táh³ nĩ¹
 quioh²¹ lí³ua³ jan² tsáu² né³, jáun²
 ca³la³ juí²¹ nio² bíh¹ tsú² lí¹³.]

45 Jm¹ ca³nái³² tsá² ná¹lín³
 mi³jmú³ jí³ tsá² fariseos jái¹³
 hi³ jmu² jáun² Jesús, jm¹jáun²
 ca³lí³tsin² tsú² hi³ ca³tin¹ hí³ bíh¹
 dí² jái¹³ hi³ má²lí²hléh³² tsú² jáun².
46 Jm¹jáun² jm¹ má²hnió³ dí² zanh³
 Jesús, tĩ³la³ jm¹ juénh² bíh¹ tsú²
 nĩ¹con² tsá² ná¹ngih³² hí³, quí¹ jm¹
 ná¹juáh²³ bíh¹ tsá² hí³ hi³ Jesús lín³
 jan² tĩ³² jè¹ Dió³².

Jái¹³ hi³ jmu² Jesús ca³tin¹ tsá² ná¹tén¹
 nĩ¹ jmu³ tsú² jmái¹ hi³ jenh¹³ cuo² tsáu²

(Lucas 14:15-24)

22 Jesús ca³ma³liáu³² hi³
 líéinh³² siáh³ tsá² hí³
 cun³quionh³ jái¹³ hi³ jmu², hi³
 ca³záih³ dí² la³ lá²:

2—Jmáí¹ hi³ téh³ Dió³² tsá² lí¹³ tónh³² jo³cuo² lí¹³ la³jmí¹ lí²¹ jmí¹ ca³jmú³ jan² re²¹ jmáí¹ hi³ ca³jenh² cuo² jon². 3Ca³zen³ tsú² tsá² má²ná¹hlánh¹ joh¹ hi³ tsa³tieh¹ tsú² tsá² má²ná¹tén¹, tí³la³ tsá² ná¹tén¹ hí³ né³ tiá² ca³he³ yáh³ hi³ ja³taunh¹. 4Jáun² ca³zen³ tsú² siáh³ tsá² má²ná¹hlánh¹ joh¹ ní¹ hná¹ jáun² hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²: “Cuá²zéih³ náh² tsá² ná¹tén¹ hi³ má²ná¹lí³ bíh¹ hua³jan²¹ má³² quion²¹ jná¹³. Má²lí²jmú³² jná¹³ héih³² hi³ jngih³ tsú² cuá¹ju² jí³ la³jín³² jáh³ húnh¹ n² siáh³, hi³ jáun² la³jí³² bíh¹ má²ná¹lí³ hua³jan²¹; cuí¹ ja³taunh¹ tsú² jmáí¹ ní¹ jenh¹³ cuo² jón³² jná¹³”. 5Tí³la³ tsá² ná¹tén¹ hí³ má¹ná¹, ca³la³ uá¹ tiá² náí³² bíh¹ ca³jmú³. Ma³ jan² tsá² hí³, ta²¹ bíh¹ ca³ní¹jmú¹³ ní¹náí² quioh²¹, ma³ jan² né³ ca³ní¹jmú¹ ní¹hnáih¹, 6hi³ ma³ jan² né³, ca³zanh³ bíh¹ tsá² hí³ joh¹ re²¹, hi³ ca³quiu³ ca³pan³ dí² ca³la³ ní¹ ca³jngih³ dí² táunh¹. 7Jmí¹jáun² ca³míh³ lín³² bíh¹ tsí³ re²¹ hí³, hi³ jáun² ca³zen³ hliáu³ joh¹ hi³ ca³ní¹ma³tsan² tsá² hláih¹ tsá² hon² hí³, jí³ hi³ ca³ní¹jín² tsú² juú²co¹ tsá² hí³. 8Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³záih³ dí² tsá² hí³ joh¹: “La³jí³² bíh¹ má²ná¹lí³ hua³jan²¹ quioh²¹ hi³ jenh¹³ cuo² jón³² jná¹³, tí³la³ tsá² jmí¹ ná¹tén¹ hí³ né³, tiá² jmí¹ la³ ca³tí²¹ yáh³ hi³ te¹ jná¹³ tsá² hí³. 9Hi³ jáun² cuá²táunh¹ náh² cú²jueh³² la³ tán¹ ja¹ hñú³, hi³ cuá²tiéh³ náh² ní¹ lá² la³jín³² tsá² jenh¹³ náh² ní¹ jáun²”. 10Hi³ jáun² tsá² hí³ né³, ca³huén² bíh¹ hi³ ja³taunh²¹ ja¹ hñú³ hi³ ca³ní¹tieh¹ la³jín³² lí³ua³ jan² tsá² ca³jenh², cuí¹ tsá² chun¹ cuí¹ tsá² hláih¹, hi³ jáun² ca³cónh³² bíh¹ tsáu² néih³.

11”Jmí¹jáun² hi³ re²¹ néih³ hi³ ca³ní¹jien¹³ tsá² má²ca³lí³tén¹ hí³, hi³ jáun² ca³jien³² tsú² jan² tsá²ñuh² hi³ jmí¹ cuá¹tón²¹ ní¹ jáun², tí³la³ tiá² jmí¹ cuá¹quih³² yáh³ tsú² hmih³² la³ cun³ hi³ qui³ quih³² tsú² ní¹ jenh² cuo² tsáu². 12Hi³ jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²: “Hnú² tsá²ñuh², íha³ lánh³ rón³² lí²húh³² hnú² ní¹ lá² ta³ tiá² quíh¹ nú² hmih³² hi³ ca³tí²¹ quih³² tsú² jmáí¹ hi³ jenh² cuo² tsáu²?” Tí³la³ tsá² hí³ má¹na²¹, cáun² lí¹ ca³cuá³ tie³ bíh¹. 13Jáun² re²¹ hí³ ca³záih³ tsá² ná¹ná²tsí³ má³² ní¹ mesa, hi³ ca³juáh³ la³ lá²: “Hñéi³ náh² cuá² ta³ tsá² lá², hi³ jáun² cuá²tion³ tí³ cheih³² ní¹ já¹niéi², hi³ jáun² ní¹ jáun² tsa³tí² tsa³hoh³², hi³ tsa³quí³ tsa³hon³²”.

14Jáun² ca³juáh³ siáh³ Jesús la³ lá²:

—Quí¹ juóun³² lín³² bíh¹ tsáu² má²ná¹tén¹, tí³la³ cú¹pih²¹ bíh¹ tsá² quiánh³.

Jesús juáh³ hi³ ca³ta¹ dí² má¹hmah²¹ ní¹con² tsá² chí² hmah²¹

(Marcos 12:13-17; Lucas 20:20-26)

15Jmí¹ lí²¹ jáun² ja³tanh²¹ tsá² fariseos hi³ ca³ní¹jmú¹³ cá²hon³ ha³ lánh³ tsa³ca³ tsa³lian³ dí² Jesús, hi³ jáun² zia³² lánh³ rón³² tánh³² tsú² tso³ cun³quionh³ jái¹³ hi³ hléh³². 16Hi³ jáun² ca³zen³ dí² ma³ jan² tsá² hain²¹ tí³ con² la³ má²quionh³ ma³ jan² tsá² cu³ nió³ joh¹ Herodes, hi³ ca³ní¹zeh¹ Jesús la³ lá²:

—Hnú² Tí³², né¹ jnoh¹ hi³ jmáh³la³ jú¹ tson² bíh¹ hieh³² hnú², hnú² bíh¹ hieh³² jú¹ tson² ca³tí²¹ juí³² quioh²¹ Dió³²; hi³ né¹ jnoh¹ siáh³ hi³ tiá² jmuh³² yáh³ hnú² jan² quien² hi³ jan² tiá² quien². 17Jáun² hnáu² jnoh¹ hi³

hnú² juáh¹³ la³ cun³ hi³ lín²³ hnú²:
 ěHi¹ ca³ti²¹ má¹hmah²¹ jnoh¹ quie³
 hi³ mi³² tsá² cuá¹lín³ mi³chí¹ juú²
 Roma, ho³ tiá² hniáuh³²?

¹⁸Ti³la³ Jesús má¹ná¹, ca³li³tsin²
 bíh¹ la³ cun³ hi³ hlah³ hi³ hó³² hi³
 jmí¹ ná¹tioh³ jáun² tsí³ tsá² hí³, hi³
 jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—iHnoh² tsá² lín³ náh² la³ cá¹ la³
 jéinh¹! ěHe³ láih³² cá² lau²³ hnoh²
 jná¹³? ¹⁹Hie¹ náh² cáun² quie³ hi³
 qui³ ma³hmah²¹ náh² jáun² neh²¹.

Hi³ jáun² tsá² hí³ ca³cué³ cáun²
 cú¹tiáú². ²⁰Jmí¹ jáun² ca³ngáih³
 Jesús tsá² hí³:

—ěHin² mi³ ní¹ tá²láí¹ ní¹ lá², hi³
 hin² hi³ jmáí² tón³² lá² siáh³?

²¹Jáun² tsá² hí³ ca³ngái³:

—Quioh²¹ tsá² cuá¹lín³ mi³chí¹ bíh¹
 ní³².

Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³ la³
 lá²:

—Jáun² cuéh³ náh² tsá² cuá¹lín³
 mi³chí¹ la³ cun³ hi³ ca³tin¹ hiáuh³,
 hi³ cuéh³ náh² siáh³ Dió³² la³ cun³
 hi³ ca³tin¹.

²²Jmí¹ má²lí²niéi³² tsú² jái¹³ jáun²
 né³, lí¹ ca³ta³ná¹jé³² bíh¹, hi³ jáun²
 ja³tanh²¹ bíh¹, jáun² hnga² bíh¹
 Jesús jéi³²í¹ ca³ta³zanh¹.

Nga² tsáu² ca³ti²¹ hi³ jenh¹³ tsú²

(Marcos 12:18-27; Lucas 20:27-40)

²³Jmáí¹ jáun² siáh³ cua³taunh²¹
 ma³ jan² tsá² saduceos hi³ cua³jien³
 Jesús. Tsá² cu³ nió³ tsá² saduceos
 hí³ tiá² ta²¹ haih²¹ yáh³ hi³ jenh¹³
 tsá² má²cá²tsan³; hi³ jáun² bí¹ jlánh¹
 ca³ní¹ngah¹ dí² Jesús jái¹³ lá²:

²⁴—Ti³², hla¹ Moisés ca³juáh³ hi³
 ní¹juáh³ jan² tsá²ñuh² ca³jéinh³²
 cuo², hi³ jun³ bíh¹ ta³ tiá² jon²
 ca³lí³zian² quionh³ tsá²mi³ hí³,

jáun² dá¹jon²¹ tsú² ca³tin¹ jéinh³²
 cuo² quionh³ tsá²mi³ hnái³ hí³
 hi³ jáun² lí³zian² jon² ca³tin¹ hla¹
 rainh²¹. ²⁵Jáun² né³, ja¹ quiú¹³ jnoh¹
 jmí¹ zian² cá² mí¹zionh² tsá²ñuh²
 hi³ jmí¹ ná¹lín³ quiaun³ má²tún²
 rainh²¹ jan² jméi² mí¹ziú¹³. Tsá²
 má²ján³ né³ ca³jéinh³² cuo² quionh³
 tsá²mi³, ti³la³ jun³ bíh¹ ta³ tiá²
 jon² ca³lí³zian² hí¹ jan², hi³ jáun²
 dá¹jon²¹ bíh¹ hla¹ hí³ ca³jéinh³²
 siáh³ cuo² quionh³ tsá²mi³ hnái³
 hí³. ²⁶La³ jáun² bíh¹ siáh³ lí³ ní¹con²
 tsá² ní¹ má²gon³ hí³ ca³la³ ní¹
 jun¹; jáun² tsá² ní¹ má²gáun³ siáh³
 ca³jan³ tsá²mi³ hí³. La³ jáun² bíh¹
 lí³ quioh²¹ tán¹ quiaun³ tsá²ñuh²
 hí³. ²⁷Jáun² ní¹ ca³táuh³ né³, jun³
 bíh¹ siáh³ tsá²mi³ hí³ hnga². ²⁸Hi³
 jáun² né³, ní¹ má²tí³ ní¹ ca³jenh¹³
 tsú², ěhin² dá² tsánh² tsá² quiaun³
 hí³ lí¹³ ní²cuo² tsá²mi³ hí³, qui¹ tán¹
 quiaun³ bíh¹ tsú² ca³jéinh³² cuo²
 quionh³ tsá²mi³ hí³?

²⁹Jáun² Jesús ca³ngái³, hi³
 ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnoh² dá² lí¹ ná¹tsá²con² bíh¹
 náh², qui¹ cun³ní¹ hi³ tiá² cuin²
 náh² Sí² quioh²¹ Dió³², hi³ sa³jun³
 pí³ quioh²¹ Dió³². ³⁰Qui¹ ní¹
 má¹ca³jenh¹³ tsú² ja¹ hla¹, tiá² hin²
 jéinh³² yáh³ cuo², hi³ sa³jun³ cuen³
 yáh³ tsú² jon² hi³ jéinh³² cuo², qui¹
 má²jáun² dá² má²lín¹³ tsú² la³jmí¹
 lín³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² bíh¹, tsá²
 tionh² hí³ hñu³mi³cuú². ³¹Ti³la³
 hi³ ca³ti²¹ jái¹³ ní¹juáh³ hi³ tson²
 jenh¹³ tsá² má²cá²tsan³ né³, ětiá¹
 má²ca³híh³ hnoh² la³ cun³ jái¹³ hi³
 ca³juáh³ jáun² Dió³² hnga² dúh¹?,
 jmí¹ ca³juáh³ jáun² la³ lá²: ³²“iJná¹³
 bíh¹ la³² Dió³² Juo¹³ Há³bran²¹,
 Isaac jí³ Jacob ní² siáh³!” Qui¹ Dió³²

dá² lín³ Dió³² Juo¹³ tsá² zian² bíh¹,
tiá² lí¹³ yáh³ lín³ tsú² Dió³² Juo¹³ tsá²
má²jún¹.

³³Jm¹ má²lí²niéi³² tsá² tionh²
la³ cu³ la³ jéin³ hí³ jái¹³ ní² né³, lí¹
ca³ja³cáun² bíh¹ tsí³ tsú² ca³tí²¹ jái¹³
hí³ hleh³² jáun² Jesús.

Héih³² hí³ jlánh¹ bíh¹ quien²

(Marcos 12:28-34; Lucas 10:25-28)

³⁴Jm¹ ca³lí³ ní³² tsá² fariseos hí³
Jesús ca³jmú³ hí³ tsá² saduceos lí¹
tiá² ní³² he³ nga³, hí³ jáun² ca³ngih³²
dí² tiáunh¹. ³⁵Hí³ jáun² jan² tsá² hí³,
tsá² lín³ tí³² liei²¹, jm¹ hnió³ ca³ lan³
Jesús, hí³ ca³ngáih³ dí² la³ lá²:

³⁶—Hnú² Tí³², ní¹ ca³la³ jí³² héih³²
zia³² ní¹ liei²¹, íhín² bíh¹ héih³² hí³
jlánh¹ bíh¹ quien²?

³⁷Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³ la³
lá²:

—“Ma³hno¹ Dió³² Juóuh³² ca³la³
jonh³ jm¹ honh², la³jí³² jm¹chí³
quián¹³ jí³ la³jí³² hí³ lín²³ nú² ní²
siáh³”. ³⁸Hí³ ní² bíh¹ héih³² la³ní¹,
héih³² hí³ jlánh¹ bí¹ quien² ní¹ ca³la³
jí³² héih³². ³⁹Hí³ héih³² ní¹ má²tun³
né³ míh¹ tiá² cá²ren² bíh¹, hí³ juáh³
la³ lá²: “Ma³hno¹ tsá²mí³cuóun² renh²
la³jm¹ hno³ nú² huen²”. ⁴⁰Tá¹ tun³
héih³² ní² bíh¹ lí³ mí¹ziah²¹ quioh²¹
tá¹ cáun² liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés jí³
la³jí³² la³ cun³ hí³ ca³híe³ tsá² ca³lín³
hí³ tí³² jé¹ Dió³² ní² siáh³.

**¿Hin² bíh¹ jón²zǎh¹ jón²cho¹ Tsá² lín¹³
Cristo?**

(Marcos 12:35-37; Lucas 20:41-44)

⁴¹Tá¹la³ jm¹ ná¹ngih³² jáun² tsá²
fariseos hí³, ⁴²jáun² Jesús ca³ngái³:
—¿He³ lánh³ lín²³ hnoh² hí³ ca³tin¹
Tsá² lín¹³ Cristo? ¿Hin² jón²zǎh¹
jón²cho¹ hí³?

Tsá² hí³ né³ ca³juáh³:
—Jón²zǎh¹ jón²cho¹ hla¹ Dá²vi²¹
bíh¹ hí³.

⁴³Jm¹jáun² ca³juáh³ Jesús la³ lá²:
—Ní¹juáh³ la³ ní² né³, íhe³ bí¹
lánh³ rón³² sa³ ca³juáh³ yáh³ hla¹
Dá²vi²¹ hnga² cun³quionh³ Jm¹chí³
Chun¹, hí³ Juo¹³ bíh¹ dí² Tsá² lín³
Cristo? Qui¹ hla¹ Dá²vi²¹ ca³juáh³ la³
lá²:

⁴⁴Dió³² Juóu³² jná¹³ ca³záih³ Tí³²
Juóu³² jná¹³:

Tí³ cuá² chu²¹ quion²¹ jná¹³ ní³,
ca³la³ tí³ ní¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hí³
jmu¹ jná¹³ hí³ tsá² hau² hnú²
lín¹³ la³jm¹ lí³ cáun² jlí²¹ hí³
hí¹ cú¹pih²¹ tiá² quien²,
hí³ ná¹tsin²¹ hnú² tanh¹.

⁴⁵Jáun² né³, íha³ bí¹ lánh³ rón³²
lí¹³ hí³ Tsá² lín¹³ Cristo lín³ jan²
tsá² jón²zǎh¹ jón²cho¹ hla¹ Dá²vi²¹,
ní¹juáh³ ta³bí¹ hnga² yáh³ hla¹
Dá²vi²¹ la³ ca³juáh³ hí³ Juo¹³ bíh¹
tsú² Tsá² lín¹³ hí³ Cristo?

⁴⁶Hí³ jáun² hí¹ jan² yáh³ tsá² hí³
tiú²uú² ca³lí³ nga³ hí¹ cáun² jái¹³;
hí³ jáun² la³ cun³ jmái¹ jáun² né³, hí¹
jan² yáh³ tiú²uú² hin² ca³tia³ tsí³ hí³
nga³ hí¹ cáun² jái¹³ ní¹con² tsú².

**Jesús jñéih²³ tsáu¹³ tsá² fariseos jí³
tí³² liei²¹**

(Marcos 12:38-40; Lucas 11:37-54; 20:45-47)

23 Jm¹jáun² ca³juáh³ Jesús
ní¹con² tsá² ní³tú¹ ní³lin¹³
chí¹cá¹ chí¹tón²¹ cu³héin¹ tsú², jí³
ní¹con² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² dí²,
hí³ juáh³ dí² la³ lá²:

²—Tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹ jí³ tsá²
fariseos ní² ná¹ho² jái¹³ hí³ tin² niá³²
jái¹³ hí³ rá¹tioh³ liei²¹ quioh²¹ hla¹
Moisés. ³Hí³ jáun² né³, tionh² náh²
ta²¹ la³ cun³ la³jí³² jái¹³ hí³ juáh³

tsú² jáun²; tí³la³ ha³ lí² cán² náh²
 nóh³² quioh²¹ tsú² má¹ná¹, quí¹ tsá²
 hí³ dá² hie³² cáun² jú¹ tson², tí³la³
 má¹lí³² jáun² né³, la³ siáh³ bíh¹
 jmu² tsú² hmóu³². ⁴Quí¹ tsá² hí³
 dá² jlánh¹ jmu² héih³² huáh² tsí³
 ní¹con² tsáu², héih³² hí³ hí¹juáh³
 hmóu³² tsú² tiá² hnió³ ma³tí³².

⁵La³jí³² hí³ jmu² tsú² jáun², jmu²
 tsú² cun³ní¹ hí³ hnió³ tsú² jie³ tsáu²
 bíh¹. Tsá² hí³ jlánh¹ zain³² pí³ tsáih³
 hná¹ hmih³² hú³ má¹ná¹tón²¹ jái¹³
 quioh²¹ Dió³² la³cáun² chí¹quie¹³ jí³
 cuo² tsú² ní² siáh³, hí³ zain³² tsú²
 quáh³² siáh³ hmih³² hí³ hai²¹ láuh¹³
 tí³ jlánh¹ bíh¹ cuo² la³ cónh³ bí¹ hí³
 quih³² lí³ua³ jan² tsáu². ⁶Tsá² hí³
 siáh³ jlánh¹ hniá¹ tiánh³ ní¹ chu²¹
 ní¹ má¹ca³cha³táunh¹ lí³ua³ cáun²
 ní¹ nio² jmái¹, hí³ hniá¹ siáh³ tiánh³
 ní¹ jlánh¹ bí¹ quien² hñu³ cuáh³²
 quioh²¹, ⁷hí³ jlánh¹ hniá¹ tsú² siáh³
 hí³ tsáu² cuen³ Dió³² ní¹ má¹ca³jenh²
 dí² tsáu² ja¹ hmah²¹, hí³ hniá¹ tsú²
 siáh³ hí³ té³ tsáu²: “íTí³²!”

⁸Tí³la³ hnoh² má¹ná¹, tiá²
 hniáuh³² yáh³ jmúh¹³ hnoh² hniá¹
 hí³ tsáu² té³ “Tí³²”. Quí¹ má²tún²
 renh² bíh¹ hnoh² la³jín³² náh², hí³
 jí³²la³ jan² tán¹ bíh¹ Tí³² Juóuh³²
 náh² zian². ⁹Ha³ lí² lí² teh² náh²
 “Tia²¹” lí³ua³ jan² tsá² zian² ní¹ hué²¹
 lá², quí¹ jí³²la³ jan² tán¹ bíh¹ Ñeh²
 náh² zian², Tsá² cuá³ hñu³mí³cuú².
¹⁰Sa³jun³ jmúh¹³ náh² hí³ té³ tsáu²
 hnoh² tsá² chín¹, quí¹ jí³²la³ jan²
 tán¹ Tsá² lín³ Cristo bíh¹ lín³ Tsá²
 chín¹ ní¹con² hnoh². ¹¹Quí¹ ní¹juáh³
 jan² tsá² má²cón³² tsá² ní¹ hná¹ ní²,
 tsá² hí³ bíh¹ tsá² tí³ jlánh¹ quien²
 ja¹ quián¹³ hnoh². ¹²Lí³ua³ jan² tsá²
 jmu² quien², tí³ méih³ bíh¹ hí³ quien²
 tsú², hí³ ní¹juáh³ tsá² tiá² jmu²

quien² né³, tsá² la³ hí³ tí³ lí³ quien²
 bíh¹.

¹³“íJlánh¹ juon²³ hnoh² tí³² liei²¹
 jí³ hnoh² tsá² fariseos tsá² lín³ náh²
 la³ cá¹ la³ jéinh¹!, quí¹ hnoh² dá²
 quí² jna²³ bíh¹ ní¹con² tsáu², hí³
 jáun² tiá² lí¹³ tónh³² tsú² jo³cuo²
 Dió³². Tiá² hnáuh² yáh³ hnoh² tonh²¹
 hmóu³², hí³ sa³jun³ cueh³² yáh³
 hnoh² jái¹³ hí³ tónh³² tsá² hnió³
 tónh³². ¹⁴“íJlánh¹ juon²³ hnoh² tí³²
 liei²¹ jí³ hnoh² tsá² fariseos, tsá² lín³
 náh² la³ cá¹ la³ jéinh¹!, quí¹ hnoh²
 dá² quin³² náh² la³ jí³ sí¹ hñú¹³
 tsá²mí³ hnái³, má¹lí³² jáun² né³
 má²rainh³² náh² máh¹ cun³quionh³
 hí³ lienh¹ náh² Dió³² ué³ lín³².
 Cun³ní¹ hí³ jáun², tí³ jlánh¹ bí¹ huáh²
 tsí³ héih³² hí³ tá¹tsin¹ hnoh² ní¹
 má¹jáun².]”

¹⁵“íJlánh¹ juon²³ hnoh² tí³² liei²¹
 jí³ hnoh² tsá² fariseos, tsá² lín³
 náh² la³ cá¹ la³ jéinh¹! Hnoh² jlánh¹
 ní³táunh¹ náh² tá¹ cáun² cuá¹ hué²¹
 hí³ jmuh³² náh² pí³ lín³² hí³ janh²¹
 náh² uá¹jinh¹ jan² tsáu² bíh¹, hí³
 jáun² ní¹ má¹ca³janh²¹ náh² tsú²
 né³, jmuh³² náh² hí³ tsá² hí³ tí³
 jlánh¹ bíh¹ má²ca³tin¹ tsa³táunh¹
 quiu³juóu³² la³ cónh³ bíh¹ hmóu³²
 náh².

¹⁶“íJlánh¹ juon²³ hnoh², hnoh²
 tsá² ten³ tsá² ná¹quiánh¹ náh² ní¹
 juí³²! Quí¹ hnoh² juánh³: “Ní¹juáh³
 jan² tsá² jmu² jái¹³ hí³ hie³² cuáh³²
 chín¹, jáun² tiá² lin¹ tion³ hniáuh³²
 ma³tí³² yáh³ tsú² jái¹³ jáun²; tí³la³
 ní¹juáh³ hí³ hie³² tsú² cú¹mí¹niau²¹
 hí³ tioh³ hñu³ cuáh³² né³, hí³ jáun²
 bíh¹ hú¹tá¹ má²hniáuh³² ma³tí³²
 tsú²”. ¹⁷íTsá² cáun¹ te³! ¿He³ dá² tí³
 jlánh¹ bíh¹ quien²: hí¹ cú¹mí¹niau²¹,
 ho³ cuáh³² hí³ ca³ma³hien²¹ uá¹

cú¹mí¹níau²¹? 18 Ja³bí¹ juánh³ siáh³
 hnoh² la³ lá²: “Li³ua³ jan² tsá² jmu²
 jái¹³ hi³ hie³² ñí¹hiú¹³ n¹ má¹ca³jmú³
 jái¹³, tiá² lin¹ tion³ hniáuh³² ma³tí³²
 tsú² jái¹³ jáun²; tí³la³ n¹juáh³ tsá²
 hie³² la³ cun³ hi³ má²lí²cuéh³² tsú²
 Dió³² né³, hi³ ná¹tsi²¹ ñí¹hiú¹³, jáun²
 jái¹³ la³ jáun² bíh¹ hú¹tá¹ hniáuh³²
 ma³tí³² tsú²”. 19 iTsá² cáun¹ te³!
 ¿He³ bíh¹ tí³ jlánh¹ quien²: hí¹ hi³
 ná¹tsi²¹ ñí¹hiú¹³, ho³ hnga² ua¹
 ñí¹hiú¹³, ñí¹ jmu² hi³ lí²hién¹ hi³ lí¹
 cue³² tsú² jáun²? 20 Qui¹ n¹juáh³
 tsá² hie³² ñí¹hiú¹³ n¹ má¹ca³jmú³
 jái¹³, jun³juáh¹³ má²lí²hie³² jmáh³la³
 ñí¹hiú¹³ yáh³ tsú², qui¹ jí³ la³ jí³² hi³
 ná¹tsi²¹ bíh¹ ñí¹ jáun² má²lí²hie³²
 tsú²; 21 hi³ n¹juáh³ tsá² hie³² cuáh³²
 chin¹ n¹ má¹ca³ma³tson² jái¹³
 quioh²¹ né³, jun³juáh¹³ má²lí²hie³²
 jmáh³la³ cuáh³² yáh³ tsú², qui¹
 hi³ má²lí²hién³ tsú² jí³ Dió³²
 bíh¹, Tsá² cuá³ ñí¹ jáun². 22 Ja³bí¹
 n¹juáh³ tsá² hie³² hñu³mi³cuú² n¹
 má¹ca³ma³tson² jái¹³ quioh²¹, jáun²
 má²hie³² tsú² siáh³ la³ jí³ hmá²si¹
 quioh²¹ bíh¹ Dió³², jí³ hnga² Dió³²
 Tsá² cuá¹tsi²¹ siáh³ hmá²si¹ jáun².

23 ”iJlánh¹ juon²³ hnoh² tsá²
 ná¹lín³ tí³² liei²¹ jí³ hnoh² siáh³ tsá²
 fariseos, hnoh² tsá² lín³ náh² la³ cá¹
 la³ jéinh¹! Re² bíh¹ má²ná¹cueh³²
 hnoh² cáun² la³ cun³ quia³ ñí¹con²
 Dió³² la³ jí³² ñí¹ hi³ zia³² quián¹³,
 hí¹ la³ tí³ zié² yáh³ cueh³² náh² la³
 jáun², jí³ má²hna³ eneldo jí³ má²hna³
 comino ní² siáh³. Tí³la³ má¹li³²
 jáun² né³ tiá² ma³quien¹³ yáh³ náh²
 héih³² hi³ jlánh¹ bíh¹ quien² hi³
 rá¹tioh³ ñí¹ liei²¹, la³ cun³ hi³ jmá¹
 lí³ rá¹tsih³² náh² héih³² cú²tso²,
 hi³ ja³² mi³ honh² náh², jí³ hi³ lín³
 náh² tsá² ma³tí³² jè¹ ní² siáh³. Tí³la³

jun³juáh¹³ hi³ cháh¹ tí³ có³² la³ cun³
 hi³ má²ná¹jmuh³² jáun² yáh³ náh²
 hi³ jmúh¹³ náh² hi³ ní². 24 iHnoh²
 tsá² ten³ tsá² quiánh¹ náh² ñí¹ jui³²,
 hnoh² jlánh¹ ma³jíh¹³ má³² hi³ cuín²³
 náh² lú¹³, tí³la³ jáh³ cánh¹ jáh³ la³
 camello né³ cáun² nah¹ bíh¹ náh²!
 25 ”iJlánh¹ juon²³ hnoh² tí³² liei²¹
 jí³ hnoh² tsá² fariseos, tsá² lín³ náh²
 la³ cá¹ la³ jéinh¹!, qui¹ hnoh² dá²
 jlánh¹ sí² rainh³² náh² cuá¹uon²
 jmáh³la³ tí³ coh³ bíh¹, tí³la³ hñu³
 honh² náh² né³, jmáh³la³ hi³ hlah³
 hi³ hó³² bíh¹ tiu³ canh², hi³ tsính²
 náh² hi³ quioh²¹ tsáu², jí³ hi³
 dí¹quian¹ náh² má²zián¹³ siáh³ cun³
 tin² honh² hmóu³². 26 Hnoh² tsá²
 fariseos te³; la³ ñí¹ tín² ma³jí¹³ náh²
 tí³ ñeh² cuá¹uon², hi³ jáun² má²jáun²
 lí³ jí² bíh¹ siáh³ tí³ coh³.

27 ”iJlánh¹ juon²³ hnoh² tí³² liei²¹
 jí³ tsá² fariseos ní², tsá² lín³ náh² la³
 cá¹ la³ jéinh¹!, qui¹ hnoh² dá² ná¹lín³
 náh² la³ jmá¹ lí³ jéin³ lo¹ quioh²¹ hla¹
 hi³ lí³ tiáu² jmáh³la³ tí³ coh³ hi³
 jáun² jlánh¹ re² jniá³, tí³la³ tí³ ñeh²
 né³ ná¹cónh²¹ hná¹ mú²¹ jí³ la³ jí³²
 hi³ hlah³ hi³ hó³² quioh²¹ hla¹. 28 La³
 jáun² bíh¹ lín³ hnoh²; ñí¹ ta³ ñí¹
 tsáu² jniá³ hnoh² chun¹ lín²¹, tí³la³
 hñu³ honh² náh² né³, jmáh³la³ tí¹jái³
 bíh¹ ná¹cónh²¹ jí³ la³ jí³² hi³ hlah³ hi³
 dí¹quiaunh²¹ honh² náh² ní² siáh³.

29 ”iJlánh¹ ma³ juon²³ hnoh² tí³²
 liei²¹ jí³ hnoh² tsá² fariseos, tsá²
 lín³ náh² la³ cá¹ la³ jéinh¹! Hnoh²
 ná¹jmóuh¹ náh² tá²hón³² quioh²¹
 tsá² ca³lín³ hí³ tí³² jè¹ Dió³², jí³ hi³
 jmuh³² náh² siáh³ re² jniá³ jéin³ lo¹
 ná¹táun³ ñí¹ ná¹hú¹hón²¹ tsá² chun¹
 hí³, 30 hi³ má¹li³² jáun² né³, juánh³
 náh²: “Sá¹jmá¹ jnoh¹ bíh¹ má²ziáun²
 jmá¹ hi³ jmá¹ zian² tsá²haun³²

dí¹hio³ nú¹deh³ dí²jmí¹tin², ha³
 tiá²jmí¹ jmú¹³ yáh³ dí² cá²hon³
 quiúnh¹ tsú²jmí¹ ca³ma³tsan²
 tsú² jáun² tsá²jmí¹ ná¹lín³ hí³ tí³²
 jè¹ Dió³²". 31 Cun³quionh³ jái¹³ ní²
 má²ná¹má²lih²¹ hnoh² hi³ hnoh² bíh¹
 jón²zih¹ jón²cho¹ tsá² ca³ma³tsan² hí³
 tí³² jè¹ Dió³²". 32 Jáun² né³, ima³tauh²¹
 náh² hná¹ ta²¹ hi³ ca³ma³liáu³² jáun²
 dí²hioh³ nú²deh³ náh²jmí¹tin²!

33"iTsá² ná¹lín³ jáh³ hláinh¹ bíh¹
 hnoh², jón²zih¹ jón²cho¹ jáh³ hláih¹
 jáh³ hon²! ¿Ha³ bí¹ lánh³ rón³² liáu³
 hnoh² ca³tí²¹ hi³ cuá¹ma³tsoh¹ náh²
 honh² quiú³juóu³²? 34 Cun³ñí¹ hi³
 ca³tí²¹ hi³ jáun² bíh¹ zein²¹ jná¹³
 ñí¹con² hnoh² tsá² ná¹lín³ tí³² jè¹ Dió³²,
 tsá² quia³lín³ jmí¹ tsí³, jì³ tsá² ná¹lín³
 tí³² ní² siáh³. Tí³la³ hnoh² má¹ná¹,
 jngih¹³ bíh¹ náh² tsá² hí³, hi³ ma³
 jan² tsá² hí³ ton¹³ náh² crei²¹, ma³
 jan² quiú¹ pan¹³ náh² ca³la³ tí³ hñu³
 cuáh³² quián¹³ náh², jì³ hi³ cuá¹hí¹
 cuá¹tsin²¹ náh² tsú² siáh³ ma³ quin³²
 ma³ caun³² juú². 35 Hi³ jáun² la³ jáun²
 bíh¹ lí¹³ hi³ tá¹can¹ hnoh² ca³tí²¹ jmí²
 hi³ ca³táin² quioh²¹ tsá² chun¹ tsá²
 ca³ma³tsau² hi³ tsáu², ca³la³ cun³ jmái¹
 hi³ ca³táin² jáun² jmí²hán¹ hla¹ Abel
 tsá² chun¹ hi³ la³ tí³ jmái¹ hi³ ca³táin²
 jáun² jmí²hán¹ hla¹ Zacarías jon² hla¹
 Barachías tsá² ca³jngih³² hnoh² hí³ ja¹
 quioh²¹ ñí¹hiú¹³ quionh³ ñí¹ jlánh¹ bíh¹
 híen¹ quioh²¹ cuáh³² chín¹ ní² siáh³.
 36 Jú¹ tson² bíh¹ juo³ jná¹³ hnoh², hi³
 tsá² zian² né³² bíh¹ tá¹can¹ jmí²hán¹
 la³jín³² tsá² ca³ma³tsan² tsú² hí³.

**Jesús jéinh³² hlah³ hi³ ca³tin¹ tsá²
 zian² Jerusalén**

(Lucas 13:34-35; 19:41-44)

37"iHnú² juú² Jerusalén, hnú² bíh¹
 tsá² jngih²³ nú² tí³² jè¹ Dió³², tsá²

zen² Dió³² ñí¹con² nú², hi³ quí¹ jlan¹
 nú² quín¹! iHlíáun³ jéin³² bíh¹ jmí¹
 hnó²¹ jná¹³ hí³ chan²¹ jon³zih¹ hnú²
 la³jmí¹ chan² cá¹hio³ cu³lí²¹ jon²
 ñeh² chl¹pl¹³; tí³la³ hnú² má¹ná¹,
 tiá² ca³lí³hnáuh² yáh³ la³ jáun²!
 38 Sá¹ní² jie³, tiú²uú² taunh²¹ yáh³
 jná¹³ hó¹ñí³², [jáun² má²ca³ta³huen¹³
 bíh¹ hnú²]. 39 Hi³ juanh³² jná¹³ siáh³,
 tiú²uú² jie¹ yáh³ hnú² jná¹³ ca³la³ tí³
 ní¹ má¹cá²cho³² jmái¹ hi³ juáh¹³ nú²:
 "iHéhn³ ma³ chun¹ Tsá² cuá¹jáunh²³
 cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Dió³²
 Juo¹³ dí²!"

**Jesús juáh³ hi³ chau²¹ jmái¹ tsúnh¹³
 cuáh³² chín¹**

(Marcos 13:1-2; Lucas 21:5-6)

24 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, Jesús
 cua³han³ hñu³ cuáh³² chín¹,
 hi³ tá¹la³ má²cuá¹tsanh³² tsú² jáun²
 né³ ca³ma³janh³² tsá² hain²¹ hí³ tí³
 con² tsú² ñí¹con², hi³ ca³ma³liáu³²
 hi³ hie³² hná¹ hiah³² cuáh³² ñí¹con²
 dí². 2 Tí³la³ Jesús né³ ca³juáh³ la³
 lá²:

—¿Jíeh²¹ hnoh² la³jí³² hi³ lá²?

Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hi³ ñí¹
 lá² chau²¹ jmái¹ lí¹³ hi³ hí¹ cá² mái³
 quín¹ tiú²uú² ná¹juin¹ ñí¹ quín¹
 rainh²¹; la³jí³² bíh¹ juú¹ tsúnh¹³.

Ha³ lánh³ rón³² lí³ lin¹ ñí¹ táuh³ jmái¹

(Marcos 13:3-23; Lucas 21:7-24; 17:22-24)

3 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ngau³ siáh³
 Jesús tsi³ máh³ Olivos; hi³ tá¹la³
 jmí¹ má²cuá¹tón²¹ tsú² tsi³ máh³
 jáun² né³, tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²
 tsú² ja³taunh²¹ ñí¹ cuá³ tsú² hi³
 ca³ñí¹zeh¹ dí¹ la³ lá² tá¹la³ tiá² hin²
 zian²:

—Hnú² jnoh¹ hi³ juáh¹³ hnú² ha³
 líh³ lí¹³ hi³ má²lí²juah²¹ hnú² jáun².

¿He³ dá² li²¹ lí³ zia³² n¹ má¹tí³ n¹
 ñeíh²¹ hnú², jí³ jmá¹ hi³ táuh³ tá¹
 cáun² ñ¹ hué²¹ lá²?

4 Jm¹jáun² ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—Hua³hín¹³ lín³² náh² jmu³, hi¹
 jan² lí² hin² cu¹ má¹cau² náh².

5 Qui¹ juóun³² lín³² tsáu² ja³taunh¹
 hi³ ja³jmú³ hi³ lín³ la³juah²¹ dú¹
 jná¹³, hi³ ja³juah²¹: “iJná¹³ bíh¹ lín³
 Cristo!”, jáun² juóun³² lín³² bíh¹
 tsáu² ma³can² tsú². 6 Hnoh² náih¹
 náh² hi³ má²zia³² hniéi² tí³ hlá² tí³
 n²; tí³la³ ha³ lí² juen³ náh² má¹ná¹,
 quí¹ la³ jáun² ca³tí²¹ lí³ bíh¹ tín²;
 tí³la³ jun³juáh¹³ hi³ má²tsa³hín³ yáh³
 jaun³². 7 Qui¹ tsá² zian² cáun² hué³²
 jmu³ hniéi² quionh³ tsá² zian² hué³²
 siáh³, jí³ tsá² hín¹³ hué³² ñ¹ hliáun³
 siáh³ quiu³ tín³ quionh³ tsá²ján²
 tsá²ján²; hi³ ñ¹ hliáun³ siáh³ lí³ zia³²
 ho³cuóun³ jí³ hi³ qui³ jie³ hué³² tiá³
 lín³². 8 Tí³la³ jí³lí³² hi³ n² má¹ná¹, cu³
 ja¹ má²ca³lí³liau³ bíh¹ hi³ ma³tso²
 tsáu² tsí³, jun³juáh¹³ má²hnáú² yáh³.

9”Má¹jáun² jienh³ tsú² hnoh² ñ¹
 cuá¹ma³tsoh¹ náh² honh², jí³ hi³
 jngah³ tsú² n² siáh³; hi³ tá¹ cáun²
 hngá¹máh³ bíh¹ lí³hau² tsú² hnoh²
 cun³ñ¹ hi³ ca³tin¹ jná¹³. 10 Jmá¹
 jáun² né³ juóun³² lín³² tsáu² tiánh³
 tí³ cō³² ca³tí²¹ la³ cun³ hi³ taunh³²
 ta²¹, hi³ lí³hó² lí³uon² tsú² rainh²¹,
 jí³ hi³ tsá²ján² tsá²ján² bíh¹ tsú² tu³
 hna³ rainh²¹. 11 Má¹jáun² ma³jnia³²
 juóun³² lín³² tsá² tí¹ jáin², hi³ juáh³
 hi³ lín³ tí³² jē¹ Dió³², hi³ jáun²
 juóun³² lín³² bíh¹ tsáu² lí³can².

12 Cun³ñ¹ hi³ cun³ jmá² cun³ jnia³²
 tí³ lí³mí¹ tsá²lí²hliáun²³ hi³ hlah³ hi³
 hó³², jáun² juóun³² bíh¹ tsáu² tiú²uú²
 lí³ hnáú³ lí³. 13 Tí³la³ n¹juáh³ tsá²
 nio² cáun² tsí³ la³ má²nio² jáun²
 ca³la³ tí³ ñ¹ cá¹táuh³ jmá¹ né³,

tsá² hí³ bíh¹ liáun³. 14 Hi³ jú¹ chú³²
 ca³tí²¹ ha³ lánh³ rón³² lí¹³ tónh³²
 tsú² jo³cuo² Dió³² né³, há¹ ngá¹³ tá¹
 cáun² hngá¹máh³, hi³ jáun² la³jín³²
 tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³ lí¹³
 lí³ cuoh²; hi³ jáun² má¹jáun² máh³
 má²lí³liau³ hi³ táuh³ jmá¹.

15”Hla¹ Daniel tí³² jē¹ Dió³²
 ca³hléh³ hi³ ca³tí²¹ hi³ hlah³ hi³
 hó³², hi³ jmu² jáun² hi³ hliáh¹³ ñ¹
 híen¹. Jáun² n¹juáh³ má²jíeh³²
 hnoh² hi³ hi³ jáun² má²nio² ñ¹
 híen¹ né³, —n¹juáh³ tsá² hí³² jái¹³
 lá², cu¹ ngí¹³ tsú²—, 16 hi³ jáun²
 jmá¹ jáun² má²hniáuh³² cuon³ tsá²
 hín¹³ tí³ Judea ñ¹ lí³ máh³. 17 Jáun²
 n¹juáh³ tsá² cuá¹tsí²¹ tsáih³ hñú³
 má² tsáih³ quioh²¹, ha³ lí² cu¹
 son² tsú² hi³ tsa³quián³ hi³ nio²
 ñéih³ quioh²¹, hniáuh³² la³juí³²
 cuon³ bíh¹ tsú²; 18 hi³ n¹juáh³ tsá²
 cuá¹hún¹ ñ¹ná² né³, tiá² hniáuh³²
 yáh³ tsánh³² tsú² hi³ tsa³quián³
 ha¹. 19 Tí³la³ ijlánh¹ juo²³ tsá²mí³
 tsá² ná¹quian² jon² jmá¹ jáun², jí³
 tsá² ná¹jan² dáin² tiúh²³ n² siáh³!
 20 Mí¹ náh² ñ¹con² Dió³² hi³ jáun²
 tiá² lí³ hniáuh³² cuóunh¹ náh²
 jmí¹ ñ¹cuóú³, hi³ sa³jun³ jmá¹ hi³
 tionh² tsú² tie³; 21 quí¹ jmá¹ jáun²
 lí³zia³² cáun² uu³mí²tsí³² huáh²
 tsí³ cu³tí¹³, cáun² hi³ hí¹ cónh³ tiá²
 má²lí³² la³ cun³ jmí¹ lí²¹ hngá¹máh³
 lá², hi³ sa³jun³ lí³zia³² bíh¹ siáh³ tí³
 chí¹cáin² jáun². 22 Sá¹jmí¹ hi³ Dió³²
 tiá² hná³² jmá¹ jáun² dúh¹, jáun²
 ca³la³ jín³² bíh¹ tsáu² jmí¹ hiá¹ jmí¹
 tsán¹³; tí³la³ cun³ñ¹ hi³ ca³tin¹ tsá²
 má²ná¹quiánh¹ bíh¹, hi³ jáun² bíh¹
 má²ca³hná³ Dió³² jmá¹ jáun².

23”Jáun² né³, n¹juáh³ má¹jáun²
 má²zian² tsá² juáh³ ñ¹con² hnoh²:
 “iSá¹n² jie³, ñ¹ lá² má²cuá³ Tsá²

lín³ Cristo!” ho³: “iSá¹ní² jie³, ní¹ zio¹ má²cuá³!” ha³ lí² lí² táunh³ náh² ta²¹. **24** Quí¹ juón³² bíh¹ tsáu² ja³táunh¹ hi³ ja³ma³cau² hi³ juáh³ hi³ lín³ Cristo, jí³ tsá² juáh³ siáh³ hi³ ná¹lín³ tí³² jè¹ Dió³²; hi³ jmu³ siáh³ lí²¹ hi³ cáu² hi³ jueh³² lín³² jí³ hua³jueh³² ní² siáh³ hi³ jáun² lí³can² tsáu², hi³ hí¹ la³ tí³ tsá² má²ca³quianh³ hnga² yáh³ Dió³² ma³can² tsú² siáh³ ní¹juáh³ hi³ lí¹³. **25** Sá¹ní² jie³ né³, ta³ ñeh³ bíh¹ má²lí²juo³ jná¹³ hnoh² jái¹³ ní². **26** Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, ní¹juáh³ zian² tsá² juáh³: “iSá¹ní² jie³, ó³² má²zenh² ní¹ lí³ cuá¹ quiéin²!” ha³ lí² cua³táunh¹ náh² ní¹ jáun². Ho³ ní¹juáh³ hi³ juáh³ tsú²: “iSá¹ní² jie³, lá² má²cuá³ tsú² ñéih³ lá²!” ha³ lí² ta²¹ táunh³ náh². **27** Quí¹ la³jmá¹ hia³² sí² quioh²¹ míih³² tí³ má²i² hi³ jáun² tai³² ca³la³ tí³ ní¹ tá²tsi²¹ hiú², la³ jáun² bíh¹ lí¹³ ní¹ má¹jaunh³² jná¹³, Jon² tsá²mí³cuóun². **28** Lí³ lin¹ bíh¹ jmá¹ jáun² la³jmá¹ lí²lin¹ ní¹ rá²jún¹ jáh³ cun³quionh³ hi³ jlánh¹ cuú² ngih³² tú²jue³².

Jmá¹ hi³ jáunh³ Jon² tsá²mí³cuóun²

(Marcos 13:24-37; Lucas 21:25-

33; 17:26-30, 34-36)

29”Jáun² la³ cun³ ní¹ má¹ca³táuh³ uu³mí²tsi³² huáh² tsí³ ní² né³, má¹jáun² má²nieh¹³ hiú², hi³ zfh² siáh³ tiú²uú² joh¹ cué³², jí³ hi³ ziu³ súh³² siáh³ chí¹jmái²¹ hai²¹ chí³cuú², hi³ hí¹ ca³la³ tí³ pí³ hi³ jniá³ chí³cuú² yáh³ ru³ juá³ siáh³. **30** Má¹jáun² jé³ tsú² lí²¹ hñu³mí³cuú² hi³ lin¹ hi³ má²cuá¹jáunh²³ Jon² tsá²mí³cuóun², hi³ jáun² tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³ bíh¹ ho³ jngih³ má¹jáun², quí¹ hi³ jíen³² tsú² Jon²

tsá²mí³cuóun² hi³ cuá¹jáunh²³ juí³² ja¹ jnie² chí³cuú² quionh³ pí³ hi³ cáu² hi³ jueh³² hi³ lin¹ hi³ quien² lín³² tsú². **31** Má¹jáun² zen³ tsú² tsá²cuú² tsá²ta³ hi³ jíéi³² tiá³ lín³² mí¹ñí², hi³ chan³ cu³lí²¹ tsá² má²ná¹quiánh¹ hí³ joh¹ tsú², tsá² zian² tá¹ quiún³ cuoh¹ mí³cuú², la³ tí³ jo²¹ cá² táun² cá² táun².

32”Cuí¹ ngí¹³ náh² jái¹³ hi³ jmu¹ jná¹³ lá² cun³quionh³ hmá² sí² co²: Jíeh³² hnoh² ní¹juáh³ jmá¹ tá¹jmu¹³ hmá² hi³ má²ná¹hion² siáh³ mu²¹ zíh³, jáun² má²ñíh¹ hnoh² hi³ má²má²janh² bíh¹ jmá¹ ní²hiú².

33 Já³bí¹ la³ jáun² bíh¹ siáh³, ní¹juáh³ má²jíeh³² hnoh² hi³ má²lí²³ la³jí³² hi³ má²lí²juánh³² jná¹³ jáun², jáun² má²ñíh¹ náh² hi³ ho³hñú¹³ bíh¹ má²zenh² jná¹³ Jon² tsá²mí³cuóun². **34** Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hi³ la³jí³² hi³ ní² lí¹³ ñeh² bíh¹ hi³ hiá¹ tsán¹³ tsá² zian² jmá¹ hi³ ziaún² dí² lá². **35** Chau²¹ jmá¹ tsa³hín³ la³jí³² hi³ jniá³ chí³cuú² la³ má²quionh³ hngá¹máh³ lá², tí³la³ jái¹³ quion²¹ jná¹³ má¹ná¹, tiá² tón³² jmá¹ tsa³hín³ yáh³.

36”Tí³la³ hi³ ca³tí²¹ hín² jmá¹ ho³ hín² la³ nio¹ lí¹³ la³ jáun² né³, hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² ñí³². Hí¹juáh³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² tsá² tionh² hñu³mí³cuú² yáh³ tiá² ñí³², hi³ sa³jun³ hnga² yáh³ Jon² Dió³² ñí³² siáh³; jí³²la³ hnga² bíh¹ Dió³² Jméi² tsú² ñí³².

37”Hi³ jáun² né³, la³jmá¹ lí²¹ jmá¹ hi³ jmá¹ zian² jáun² hla¹ Noé, la³ jáun² bíh¹ uá²jai³² lí¹³ ní¹ má¹jaunh³² jná¹³ Jon² tsá²mí³cuóun². **38** Quí¹ jmá¹ jáun², ñeh² bíh¹ hi³ ja³tsauh²¹ jmá¹, jmá¹ ná¹cú² ná¹hính²³ tsú², hi³ ná¹jéinh³² tsú² cuo² jí³ hi³ ná¹cuen²

tsú² tsá²mi³ jon² hi³ jéinh³² cuo²,
ca³la³ tí³ ní¹ cá¹chó²¹ jmáí¹ hi³
ca³hi³ hla¹ Noé hñu³ cuó² jueh³²
jáun². ³⁹Tsá² hí³ né³, tiá² ca³lí³tsin²
yáh³ he³ lí¹³ ca³la³ tí³ ní¹ cá¹chó²¹
jmáí¹ hi³ ca³ja³tsauh²¹ jmáí², hi³
jáun² ca³hiá² cá²tsan³ bíh¹ jí³lín²
tsá² hí³. La³ jáun² bíh¹ siáh³ lí¹³ ní¹
má¹jaunh³² Jon² tsá²mi³cuóun².

⁴⁰Jmáí¹ jáun² tiáunh¹ gon³ tsá²ñuh²
ní¹nái²; jan² bíh¹ tsá² hí³ tsánh³², hi³
jan² né³ tá¹zanh¹ bíh¹. ⁴¹Jmáí¹ jáun²
siáh³, gon³ tsá²mi³ ná¹quih³² cán¹;
jan² bíh¹ tsá² hí³ tsánh³², hi³ jan²
né³, tá¹zanh¹ bíh¹.

⁴²Cun³ní¹ hi³ jáun² né³, ná¹ní¹
hnoh² tianh³, quí¹ tiá² níh¹ yáh³
náh² ha³ líh³ jáunh³ Juóuh³² náh².

⁴³Tí³la³ cuá¹ lí³ níh¹ hnoh² jái¹³
lá²: Sá¹jmá¹ hi³ ní³² tsá² hñú¹³ hín²
la³ nio¹ cuán¹³ háin² ta³ já¹niéi²,
hi³ jáun² jmá¹ lí¹³ bíh¹ cuá³² tsú²
cuá¹ní¹, hi³ tiá² jmá¹ cué²¹ yáh³
tsú² jái¹³ hi³ hí³ háin² hñú¹³. ⁴⁴Hi³
jáun² bíh¹ hniáuh³² tionh² hnoh²
hua³jan²¹; quí¹ cáun² jmáí¹ hi³ tiá²
lín²³ bíh¹ hnoh² jáunh¹³ jná¹³ Jon²
tsá²mi³cuóun².

**Tsá² quian²¹ chun¹ jí³ tsá² quian²¹
hláih¹**

(Lucas 12:41-48)

⁴⁵Né³² né³, ní¹juáh³ zian² jan²
tsá² quian²¹ chun¹, tsá² jlánh¹
quia³lín³ jmá¹ tsí³, hi³ jáun² juo¹³
tsú² chan³ la³jín³² tsá² quian²¹ ní¹
hná¹ jáun² jo³cuo² hí³ dí² hi³ jmu³
dí² héih³² ní¹con² tsá² hí³, jí³ hi³
jmu³ tsú² siáh³ héih³² hín² la³ nio¹
lí¹³ jmu³ tsú² má³². ⁴⁶Jlánh¹ jmá¹
ren² tsá² quian²¹ la³ hí³ ní¹juáh³ hi³
cuá¹má²tí³² tsú² héih³² quioh²¹ juo¹³
ní¹ má¹cuanh³². ⁴⁷Jú¹ tson² juo³ jná¹³

hnoh², hi³ juo¹³ tsá² hí³ má²chá³²
la³jí³² hi³ zioh² jo³cuo² tsú², hi³
jáun² tí³ má²zó³² bíh¹ tá¹³ tsú² lí¹³.
⁴⁸Tí³la³ ní¹juáh³ tiá² la³ chun¹ yáh³
tsá² quian²¹ hí³ né³, hi³ cuá¹lín²³
hi³ tiá² má²jáunh³ yáh³ juo¹³, ⁴⁹hi³
jáun² tsá² quian²¹ rainh²¹ bíh¹
cuá¹quí² cuá¹quiunh² jí³ hi³ cuá¹cú²
cuá¹hính²³ hi³ cuá¹má²héinh³² siáh³
quionh³ tsá² hen²; ⁵⁰jáun² juo¹³
tsú² né³, cuánh³² cáun² jmáí¹ hi³
tiá² cuá¹jan²¹ bíh¹ tsú², caun² o¹rá¹
hi³ tiá² ní³² tsú² siáh³. ⁵¹Hi³ jáun²
má¹jáun² ma³tson¹³ tsú² tsá² hí³
chí¹nga² cu³tí³, hi³ jáun² má¹lí³²
jáun² zen³ tsú² ní¹ ca³tin¹ tsa³taunh¹
tsá² lín³ la³ cá¹ la³ jéinh¹. Hi³ jáun²
ní¹ jáun² tsa³ho² tsa³jngih³² tiáunh¹,
jí³ hi³ tsa³quí² tsa³hon³² lín³² ní²
siáh³.

**Jmu² tsú² jái¹³ hi³ ca³tin¹
quian³ tsá¹mái¹³**

25 "Jáun² né³, jmáí¹ hi³ lí³
lín¹ hin² tsánh² lí¹³ tónh³²
jo³cuo² Díó³² lí¹³ la³jmá¹ cá¹quiúnh²¹
quian³ tsá¹mái¹³ tsá² ca³lí³ tén¹ ní¹
ca³jenh² cuo² tsáu². Tsá² hí³ ca³can³
sí² quioh²¹ la³ má²quionh³ jmá² no¹,
hi³ jáun² ja³taunh²¹ hi³ ca³ní¹hen¹³
tsá²ñuh² tsá² jenh¹³ cuo². ²Tí³la³ hñá³
tsá² hí³ tiá² hua³jan²¹ jmá¹ tiáunh¹
yáh³, hi³ hñá³ né³ lín³ tsá² zian²
tsí³. ³Tsá² tiá² hua³jan²¹ tiáunh¹ hi³
né³, ca³can³ sí² quioh²¹, tí³la³ tiá²
ca³can³ yáh³ jmá² no¹ hi³ táuh³²;
⁴tí³la³ tsá² zian² tsí³ hí³ né³ ca³can³
sí² quioh²¹ la³ má²quionh³ zí³ ha²¹
jmá² no¹. ⁵Tsá²ñuh² tsá² jenh¹³ cuo²
hí³ né³ ca³lén³ bíh¹ ca³lá², jáun²
ziú³ bíh¹ ca³tóh³ ní¹ tsá¹mái¹³ hí³,
hi³ jáun² ca³cuóun² la³jín³². ⁶Hi³
jáun² ta³ hua² ca³nái³² tsú² cáun²

mah¹ hi³ ñí¹juah²¹: “iLá² má²jaunh³² tsá²ñuh² tsá² jenh¹³ cuo²; huen³ náh² hi³ ñá²hinh²¹ náh² tsú²!” ⁷Hi³ jáun² la³jín³² tsá¹mái¹³ hí³ ca³nu³ ca³tiánh³ hi³ ca³héinh³ siáh³ sɛ² quioh²¹.

⁸Jm¹jáun² ca³juáh³ tsá² hñá³ tiá² hua³jan²¹ jm¹ tiáunh¹ hi³ ca³záih³ tsá² hñá³ jm¹ tiáunh¹ hí³ hua³jan²¹: “Cué¹ tiá³ ca³lá² jm² no¹ quián¹³ ñí¹con² jnoh¹, quí¹ má²ñí¹yéi²¹ bíh¹ sɛ² quiú¹³ jnoh¹⁷.” ⁹Ti³la³ tsá¹mái¹³ tsá² ná¹tiáunh¹ hí³ hua³jan²¹ né³ ca³záih³ rainh²¹ la³ lá²: “Tiá² jáun² yáh³, quí¹ nɛ² lí¹ tiá² ca³lain²¹ yáh³ quiú¹³ dí² la³jái³²”. Ti³ re² cuá²táunh¹ náh² ñí¹ hna² tsú² jm² no¹ hí³ cuá¹liáh³ náh² quián¹³ hmóu³². ¹⁰Ti³la³ tá¹la³ ca³ñí¹lia³² tsá¹mái¹³ hñá³ hí³ jm² no¹ quioh²¹ né³, cuanh³ bíh¹ tsá²ñuh² tsá² jenh¹³ cuo². Jáun² tsá¹mái¹³ tsá² jm¹ tiáunh¹ hí³ hua³jan²¹ né³, taunh³ bíh¹ ñéih³ quionh³ tsá²ñuh² hí³ ñí¹ ca³jenh² cuo² tsú², hí³ jáun² ca³jna² bíh¹ ho³hñú¹³ jm¹ lí²¹ jáun². ¹¹Hi³ jm¹ má²cu³lé³ jáun² né³ cua³tanh²¹ tsá²mí³ hñá³ tiá² hua³jan²¹ jm¹ tiáunh¹ hí³ hi³ ca³juáh³ la³ lá²: “iNia²¹ tiá³ ho³hñú¹³ hí³ tauh²¹ jnoh¹!” ¹²Ti³la³ tsá²ñuh² hí³ ca³ngái³ hi³ juáh³: “Ha³ tiá² hnoh² cuóu³² yáh³ jná¹³ tsá²mí³”.

¹³Hi³ jáun² jm¹jáun² ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—Jáun² né³, tianh³ náh² ná¹ñí¹ náh², quí¹ tiá² ñíh¹ yáh³ hnoh² ha³ líh³ chau²¹ jmái¹, ho³ hín² la³ nio¹ jáunh³ Jon² tsá²mí³cuóun².

Jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsá² zia³² hi³ nio² jo³cuo²

(Lucas 19:11-27)

¹⁴Ja³bí¹ la³ jáun² siáh³ lí¹³ ní¹ má¹ti³ ñí¹ quianh³ Dió³² tsá² tónh³²

jo³cuo² la³jm¹ lí²¹ jmái¹ hi³ ngau³ jan² tsá²ñuh² ñí¹ uóunh³; hi³ jm¹ tí³ ñí¹ cua³hain³² tsú² né³, ca³teh³ tsá² quian²¹, hí³ jáun² ca³chá³ dí² quie³ quioh²¹ jo³cuo² tsá² hí³. ¹⁵Jo³cuo² jan² tsá² quian²¹ hí³ ca³chá³ tsú² hñá³ tuh³² tioh³ quiu³quia³ mei²¹ héih³² quie³ cú¹tiáu² cun³ tá¹ hñá³, hí³ jan² né³ ca³cuéh³ dí² tun³ tuh³² tioh³ quia³tún³ mei²¹ héih³² quie³ cú¹tiáu² cun³ tá¹ tun³, hí³ jan² né³ ca³cuéh³ dí² cáun² tuh³² tioh³ jñéi³ mei²¹ héih³² quie³ cú¹tiáu²; ma³ quin³² ma³ jan³² tsá² hí³ hiauh³ lin¹ la³ cun³ rón³² hí³ lí³ cah¹³ jmái¹ hí³ cóh³². Jm¹ lí²¹ jáun² né³ ngau³. ¹⁶Tsá² quian²¹ tsá² ca³héi³ hñá³ tuh³² cú¹tiáu² jáun² ca³jmú³ ta²¹ hí³ ca³ra³tsi³² quie³ jáun², hí³ jáun² ca³ta³tsaih²¹ cónh³í¹ hñá³ tuh³² quie³ jáun². ¹⁷La³ jáun² bíh¹ siáh³ ca³jmú³ tsá² ca³hiauh³ tun³ tuh³² cú¹tiáu², hí³ ca³ta³tsaih²¹ siáh³ cónh³í¹ tun³ tuh³² quie³ jáun². ¹⁸Ti³la³ tsá² ca³héi³ hí³ cáun² tuh³² tán¹ cú¹tiáu² má¹ná¹, ngah³ bíh¹ hí³ ca³ñí¹ho³² cáun² táu² hue³² hí³ ca³hmá³ quie³ jáun² quioh²¹ juo¹³.

¹⁹Jm¹ má²já²uén³ lín³² jáun² né³, cuanh³ bíh¹ juo¹³ tsú². Jm¹ cuanh²¹ jáun² tsú² né³ ca³ngáih³ tsá² quian²¹ hí³ he³ cónh³ quie³ má²ta³tsaih²¹ tsú² la³ ma³ quin³² ma³ jan³². ²⁰Tsá² ca³héi³ hñá³ tuh³² cú¹tiáu² cuan³ la³ñí¹, hí³ jáun² ca³jienh³ juo¹³ cónh³í¹ hñá³ tuh³² cú¹tiáu² hí³ má²ta³tsaih²¹ jáun², hí³ ca³juáh³ la³ lá²: “Ti³², lá² nio² hñá³ tuh³² cú¹tiáu² hí³ jm¹ ca³cuéh¹ hnú² jáun², hí³ lá² nio² siáh³ cónh³í¹ hñá³ tuh³² hí³ ca³ta³tsai²¹ jná¹³”. ²¹Jáun² juo¹³ tsú² ca³juáh³: “Jlánh¹ re² la³ nɛ², hnú² bíh¹ jan² tsá² quian²¹ chun¹,

tsá² má²tí³² la³ cun³ rón³² lí³ héih³²
 hi³ hiáuh²³. Cun³ñí¹ hi³ ca³jmu³
 hnú² re² la³ cun³ rón³² lí³ cú¹pih²¹
 hi³ ca³chá³ jná¹³ jo³cunh² hnú², hi³
 jáun² tí³ hliáun³ bíh¹ má²chá¹³ jná¹³
 jo³cunh² hnú² ta³né³². Hú³² ñéih³
 hi³ má²hiúnh¹³ nú² honh² quiúnh¹
 jná¹³”. 22 Jmí¹ lí²¹ jáun² cuan³
 siáh³ tsá² quian²¹ tsá² ca³héi³ tun³
 tuh³² cú¹tiáu², hi³ ca³juáh³: “Tí³²,
 tun³ tuh³² cú¹tiáu² jmí¹ ca³cuéh¹
 hnú² jná¹³, hi³ lá² nio² cónh³¹
 tun³ tuh³² cú¹tiáu² hi³ ca³ta³tsai²¹
 jná¹³”. 23 Jmí¹ jáun² ca³juáh³ juo¹³
 tsú²: “Jlánh¹ re² la³ ní², hnú²
 bíh¹ jan² tsá² quian²¹ chun¹, tsá²
 má²tí³² la³ cun³ rón³² lí³ héih³².
 Hi³ cun³ñí¹ hi³ ca³ma³tih²¹ nú² la³
 cun³ rón³² lí³ cú¹pih²¹ hi³ ca³chá³
 jná¹³ jáun² jo³cunh² hnú², hi³ jáun²
 tí³ hliáun³ bíh¹ hi³ má²chá¹³ jná¹³
 jo³cunh² hnú² ta³né³². Hú³² ñéih³
 hi³ má²hiúnh¹³ nú² honh² quiúnh¹
 jná¹³”.

24 ”Tí³la³ jmí¹ cuan¹ tsá² quian²¹
 tsá² ca³héi³ hi³ cáun² tuh³² tán¹
 cú¹tiáu² né³, tsá² hí³ ca³juáh³ hi³
 ca³záih³ juo¹³ la³ lá²: “Tí³², jmí¹
 má²ño¹ bíh¹ jná¹³ hi³ hnú² jan² tsá²
 huáh² tsí³, hi³ caun²³ hnú² cáun²
 hi³ tiá² lí²jñí³, jí³ hi³ caun²³ hnú²
 siáh³ cáun² hi³ tiá² lí²páh³ nú². 25 Hi³
 jáun² bíh¹ jmí¹ juénh² jná¹³, hi³ jáun²
 cu³tsa³² ca³hma³ jná¹³ cú²jueh³²
 quiéih³ hnú² hñú³ hué³². Sá¹ní²
 jie³, lá² bíh¹ rón³² la³ cun³ rón³²
 hi³ jmí¹ ca³cuéh¹ hnú² quián¹³”.
 26 Jáun² juo¹³ tsú² ca³ngái³: “Hnú²
 tsá² quian²¹ hláih¹, juoh². Jmí¹ la³
 má²ñíh¹ bíh¹ hnú² hi³ jná¹³ jan²
 tsá² caun² cáun² hi³ tiá² lí²jñí³², jí³
 hi³ caun³² jná¹³ siáh³ cáun² hi³ tiá²
 lí²pá³ ná¹ hí¹ cú¹pih²¹; 27 hi³ jáun²

jmí¹ hniáuh²¹ bíh¹ jmuh²¹ hnú² ta²¹
 quie³ ní² quion²¹ jná¹³, uá¹jinh¹
 hñú³ ñí¹ rá²tsí³² tsú² quie³ bíh¹
 jmí¹ cuá¹tionh² nú², hi³ jáun² jmí¹
 cuanh²¹ jná¹³ jmí¹ má²lí¹³ héih¹ jná¹³
 hi³ má²tsin² bíh¹ quie³ quion²¹”.
 28 Hi³ jáun² ca³záih³ tsú² tsá² jmí¹
 tionh¹ ñí¹ jáun² la³ lá²: “Quin³² náh²
 tuh³² tioh³ quie³ ní², hi³ jáun² cuéh³
 tsá² quian³² quia³ tuh³² cú¹tiáu².
 29 Qui¹ ní¹juáh³ tsá² zia³² quioh²¹,
 tí³ hiáuh³ bíh¹, hi³ jáun² tí³ lí¹ tú² lí¹
 ziaun²³ bíh¹ quioh²¹ tsú² lí¹³; tí³la³
 ní¹juáh³ tsá² tiá² zia³² quioh²¹ né³,
 tí³ quin³ bíh¹ tsú² la³ cun³ cú¹pih²¹
 hi³ zia³² quioh²¹ tsú². 30 Hi³ jáun² tí³
 cheih³² ñí¹ já¹nié² tion³ náh² tsá²
 quian²¹ tiá² lin¹ ñí¹ jmu³ ta²¹ ní², hi³
 jáun² ñí¹ ní² cuí¹ cha³háu³ jí³ hi³ cuí¹
 cha³quí² cha³hon³²”.

**Jmái¹ hi³ tá¹tsin¹ héih³² tsá²
 zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³**

31 ”Jáun² né³, ní¹ má¹jaunh³² Jon²
 tsá²mí³cuóun² hi³ lin¹ hi³ quien²,
 quionh³ tsú² jí³lin² tsá²cuú² tsá²ta³
 tsá² tionh² hñú³mí³cuú², hi³ jáun²
 má¹jáun² né³ cuá³² tsú² ñí¹ hma²si¹
 quioh²¹, ñí¹ lí³ cú²tú¹ cú²lí¹³.

32 Má¹jáun² cuú¹ nghí¹³ la³jín³²
 tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³
 ñí¹ hó²¹ñí¹ tsú², hi³ jáun² tson³ dí²
 tsá² hí³ la³jmí¹ jmu² jan² tsá² jmu²
 hua³hí¹³ jáh³, hi³ cánh³ chan² tsú²
 já¹ziáh², hi³ cánh³ chan² tsú² siáh³
 zéin¹. 33 Já¹ziáh² chan³ tsú² tí³ cuá²
 chu²¹ quioh²¹, hi³ jáun² zéin¹ né³
 chan³ tsú² tí³ cuá² cáun¹.

34 ”Má¹jáun² né³, Tsá² lín³ hí³
 Re²¹ záih³² tsá² tionh² tí³ cuá²
 chu²¹ quioh²¹: “Ñá²táunh¹ hnoh²
 tsá² má²ca³ma³mieh² Ñuh³² jná¹³,
 tíonh³² náh² ñí¹ cuá¹quien² Díó³²,

ñí¹ má²ná¹lí³ hua³jan²¹ quián¹³ náh²
ca³la³ cun³ jmí¹ ca³jmú³ Dió³² tá¹
cáun² mi³cuú². ³⁵Quí¹ jmí¹ ca³lí³
ñí¹cuóun²¹ jná¹³, hnoh² bíh¹ ca³cuéh¹
má³² hí³ ca³cúh³²; jmí¹ lí²¹ hí¹quiéin²
tsin³² jná¹³, hnoh² bíh¹ ca³cuéh¹
jmái² hí³ ca³áih³² jná¹³; jmí¹ lí¹ ca³tí³
ca³ngí³ jná¹³, hnoh² bíh¹ ca³cuéh¹
hñú³. ³⁶Jmí¹ lí²¹ hí³ tiá² zia³² hán²
jné¹³, ca³cuéh¹ bíh¹ hnoh²; jmí¹ ca³lí³
tsáun¹ jná¹³, ca³ñí¹jie¹ bíh¹ hnoh²;
hí³ ca³ñí¹jie¹ bíh¹ siáh³ hnoh² jmí¹
cá³hú²¹ jná¹³ hñu³mí¹ñí²”.

³⁷“Hí³ jáun² tsá² má²ca³ma³zian²
hí³ la³ cun³ hí³ tí³² tsí³ Dió³² né³ lí¹³
juáh³ la³ lá². “Tí³², ðhín² dá² jmí¹
ca³neh²¹ jnoh¹ hnú² hí³ ñí¹cuon¹³, hí³
jáun² jnoh¹ ca³cué¹³ hí³ ca³quíéh³?
Ho³ ðhín² dá² jmái¹ ca³neh²¹ jnoh¹
hnú² hí³ hí¹quiéin² honh², hí³ jáun²
jnoh¹ ca³cué¹³ jmái²? ³⁸¿Líh³ dá²
ca³neh²¹ jnoh¹ hí³ hnú² lí¹ ñí³tí¹
ñí³ngíh¹, hí³ jáun² jnoh¹ ca³cué¹³
hñú³? Ho³ ðlíh³ ca³lí³ hniauh³

hanh² nú², hí³ jáun² jnoh¹ ca³cué¹³?
³⁹¿Hín² jmái¹ ca³lí³ tsáun¹ hnú², ho³
hí³ ca³húh³² hnú² hñu³mí¹ñí², hí³
jáun² jnoh¹ né³ ca³ñí¹neh²¹?”

⁴⁰“Hí³ jáun² Re²¹ hí³ né³ nga³ la³
lá²: “Jú¹ tson² juanh³² jná¹³, hí³ lí³ua³
cáun² hí³ ca³jmuh³ náh² ñí¹con²
lí³ua³ jan² tsá² tsí¹juí³ renh² jná¹³ lá²,
ñí¹con² jná¹³ bíh¹ lí²jmuh³ hnoh² hí³
jáun²”.

⁴¹“Ní¹ má²lí³² jáun² né³ záih³² tsú²
tsá² tionh² hí³ tí³ cuá² cáun¹ la³ lá²:
“Tí³ ní² cuá²táunh¹ hnoh², hnoh² tsá²
má²ca³ta³tonh¹ ñí¹ hlah³, cuá²táunh¹
náh² ja¹ sí² tiá² tón³² jmái¹ yéi³²
ñí¹ má²ná¹lí³ hua³jan²¹ quióh²¹ tsá²
hláinh¹ la³ má²quionh³ tsá²cuú²
tsá²ta³. ⁴²Quí¹ jmí¹ lí²¹ ñí¹cuóun²¹
jné¹³, tiá² ca³cuéh¹ yáh³ hnoh² má³²

cu²¹ jná¹³; jmí¹ lí²¹ hí¹quiéin² tsin³²
jné¹³, ha³ tiá² ca³cuéh¹ yáh³ hnoh²
jmái² hí³ aih²¹ jná¹³, ⁴³jmí¹ lí¹ ca³tí³
ca³ngí³ jná¹³ siáh³, ha³ tiá² hñú³
ca³cuéh¹ yáh³ hnoh². Jmí¹ lí²¹ hí³
tiá² zia³² hán² jné¹³, tiá² lí¹ ca³cuéh¹
yáh³ hnoh² hí¹ cá² tsonh². Jmí¹ ca³lí³
tsáun¹ jná¹³ jí³ hí³ ca³hú³² jné¹³ siáh³
hñu³mí¹ñí², ha³ tiá² hnoh² ca³ñí¹jie¹
yáh³ jné¹³”.

⁴⁴“Má²jáun² né³, tsá² hí³ lí¹³ nga³:
“Tí³², ðlíh³ dá² ca³neh²¹ jnioh¹ hí³
hnú² ñí³ngíh¹ ñí¹cuon¹³ ho³ hí³
ñí¹húh² nú² jmái²? ¿Líh³ ca³neh²¹
jnoh¹ hí³ hnú² lí¹ tí¹ lí¹ ngíh¹? Ho³
¿hín² dá² jmí¹ ca³lí³ tsáun¹ hnú², ho³
hí³ ca³húh³² hnú² hñu³mí¹ñí², hí³
jáun² jnoh¹ né³, tiá² ca³má¹hau¹?”

⁴⁵“Jáun² Re²¹ né³ nga³ la³ lá²: “Jú¹
tson² juo³ jné¹³ hnoh², lí³ua³ cáun²
hí³ tiá² lí²jmuh³ náh² ñí¹con² lí³ua³
jan² tsá² tsí¹juí³ lá², ñí¹con² jné¹³
bíh¹ tiá² lí²jmuh³ náh²”.

⁴⁶“Má²lí³² jáun² tsa³táunh¹ tsá² hí³
ja¹ sí² ñí¹ tsa³ma³tso² tsí³ la³ cun³
jmí¹hí³nio², tí³la³ tsá² ca³ma³zian²
hí³ la³ cun³ hí³ tí³² tsí³ Dió³² má¹ná¹,
tsa³tánh¹ ñí¹ lí¹³ zian² la³ cun³
jmí¹hí³nio² bíh¹.”

Má²ren²¹ tsú² jái¹³ hí³ zanh³ Jesús
(Marcos 14:1-2; Lucas 22:1-2; Juan 11:45-53)

26 Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun²
Jesús la³jí³² jái¹³ ní² né³,
jmí¹jáun² ca³záih³ dí² tsá² hain²¹ hí³
tí³ con²:

²—Má²ná¹ñíh¹ hnoh² hí³ yó³² tí²¹
Jmí¹hien¹; hí³ jáun² jné¹³ né³, Jon²
tsá²mi³cuóun², ton³ tsú² crei²¹ jmái¹
jáun².

³Hí³ jáun² né³, jmí¹jáun² ca³cuú²
ca³ngíh³² tsá² ná¹lín³ mi³jmú³
ñí¹ lí³ ñí¹ta²¹ quióh²¹ Caifás tsá²

cuá¹lín³ mí²tsá² hien¹, quionh³ tsú² tsá²daun³² tsá² ná¹ní¹ juú². ⁴Hi³ jáun² nī¹ jáun² ca³ma³cú¹ ma³ren²¹ tsú² jái¹³ hi³ zanh³ Jesús ta³máih³, hi³ jáun² jngih³ dí². ⁵Jáun² ca³juónh³ tsú² siáh³ la³ lá²:

—Ha³ tiá² zanh¹³ yáh³ dí² tsú² tá¹la³ jmái¹ má¹ná¹, qui¹ ho³ sa³ nī² lí¹ ca³taunh³ tsáu² tiá³ siaun³².

Jan² tsá²mi³ sé²³ jmí² má²ró³² chí¹

Jesús

(Marcos 14:3-9; Juan 12:1-8)

⁶Hi³ jáun² né³, tá¹la³ jmí¹ cuá¹tón²¹ Jesús já¹ juú² Betania, hñú¹³ Sí¹mu²¹ tsá² jmí¹ téh²³ tsú² hi³ “tsá² lín³ mi³ho²¹ péin³”, ⁷hi³ jáun² ca³chó³² jan² tsá²mi³ hi³ quian³² cáun² tse³ míh¹ hi³ lí³ cún¹ tiáu² alabastro, hi³ ha²¹ no¹ má²ró³², cáun² hi³ hmuh²¹ lín²¹. Tá¹la³ cuá¹tón²¹ jáun² Jesús nī¹ mesa ca³sé³ tsá²mi³ hi³ no¹ má²ró³² jáun² chí¹ tsú². ⁸Jmí¹ ca³jíe³ tsá² hain²¹ hi³ tí³ con² tsú² hi³ jáun², jáun² ca³míh³ tsí³, hi³ jáun² ca³juu³ ca³hlénh³ hi³ juáh³:

—¿He³ láih³² sa³ lí¹ qui² lí¹ hin²³ yáh³ tsú² hi³ nī²? ⁹Hi³ nī² dá² cáun² hi³ jmí¹ lí¹³ tsa³hnái¹ hmuh²¹ bíh¹, hi³ jáun² quie³ jáun² jmí¹ lí¹³ cuéh³² tsú² tsá² tia³mii².

¹⁰Jesús né³ ca³nái³² jái¹³ jáun², hi³ jáun² ca³juáh³:

—¿He³ láih³² ma³tsan¹³ hnoh² tsí³ tsá²mi³ lá²? Qui¹ cáun² hi³ chu²¹ bíh¹ la³² má²lí²jmú³ tsú² nī¹con² jná¹³. ¹¹Qui¹ la³jí³² jmái¹ bíh¹ zian² tsá² tia³mii² ja¹ quián¹³ hnoh², tí³la³ jná¹³ né³, jun³juáh¹³ jmái¹ ca³la³ jí³² yáh³ cuon¹ jná¹³ ja¹ quián¹³ hnoh². ¹²Hi³ jáun² la³ cun³ hi³ má²lí²jmú³ tsá²mi³ lá² nī¹con² jná¹³, hi³ má²lí²sé³² tsú² jná¹³ no¹ má²ró³²,

má²lí²jmú³ tsú² hua³jan²¹ hi³ ca³ti²¹ jmái¹ hi³ tsa³haun³ bíh¹ jná¹³. ¹³Qui¹ jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hi³ lí³ua³ cáun² nī¹ tsa³hléh² tsú² jú¹ chú³² tá¹ cáun² hngá¹máh³, ja³bí¹ tsa³chá² tsú² siáh³ la³ cun³ hi³ má²lí²jmú³ tsá²mi³ lá², hi³ jáun² chau¹³ tsí³ tsáu² hi³ ca³tin¹ tsú².

Judas jienh²³ Jesús

(Marcos 14:10-11; Lucas 22:3-6)

¹⁴Jáun² né³, jan² tsá² quian³tun³ joh¹ tsú², tsá² jmái² Judas tsá² ja³ hí³ tí³ juú² Queriot nēi¹ hi³ ca³nī¹lien¹³ tsá² ná¹lín³ mi³jmú³, ¹⁵hi³ ca³nī¹juah²¹ la³ lá²:

—¿Cónh³ cuéh¹ hnoh² nī¹juáh³ hi³ jienh²¹ jná¹³ Jesús?

Jáun² tsá² hí³ né³ ca³cué³ quiu³quia³ héih³² quie³ hu²¹ quiún³ cú¹tiáu² la³ ma³ cáun². ¹⁶La³ cun³ jmí¹jáun² ca³hnauh² Judas tsí³ he³ lánh³ rón³² lí¹³ jienh³ dí² Jesús nī¹con² tsá² hí³.

Jesús jmu² má³² hi³ lí³ nóh³² ca³ti²¹ hi³ jún³

(Marcos 14:12-25; Lucas 22:7-23; Juan 13:21-30; 1 Corintios 11:23-34)

¹⁷Jmí¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hi³ cua³hlau³ Jmí¹hien¹, jmái¹ hi³ cúh² tsá² judíos hí³ cuú²miih²¹, la³ cun³ hí¹miih²¹ tiá² tie³ jan² yáh³, jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² Jesús ca³ja³janh³² hi³ ca³ngái³, hi³ juáh³ la³ lá²:

—¿Ha³ jinh¹ hnáu² hnú² tsá¹jmú¹³ jnoh¹ hua³jan²¹ má³² quioh²¹ Jmí¹hien¹ lá² hi³ cúh¹³ hnú²?

¹⁸Jáun² hí³ né³ ca³ngái³:

—Cuá²táunh¹ nánh² já¹ juú², hñú¹³ jan² tsá²nūh², hi³ cuá²zéih³ nánh² la³ lá²: “Tí³² Juo¹³ jnoh¹ nī¹juah²¹: Má²nī¹chau²¹ héih³² quion²¹ jná¹³,

hi³ jáun² hñuh³² hnú² jmu¹ jná¹³
 má³² quioh²¹ Jm¹hien¹ lá² quiúnh¹
 ná¹ tsá² hain²¹ tí³ con² ná¹”.

¹⁹Hi³ jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³
 con² Jesús ca³jmú³ la³ cun³ hi³
 má²lí²juáh³ jáun², hi³ ca³ñí¹jmú¹³
 hua³jan²¹ má³² quioh²¹ Jm¹hien¹.

²⁰Jm¹ má²ca³zi³² jáun² né³
 ca³cuá³ Jesús ñí¹ mesa quionh³ tán¹
 quian³tun³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²;
²¹hi³ tá¹la³ ná¹jmu² tsú² jáun² má³²
 né³, ca³juáh³ dí² la³ lá²:

—Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hi³
 ja¹ quián¹³ náh² ní² zian² jan² tsá²
 né³bí¹ jienh³ jná¹³.

²²Jm¹jáun² jlánh¹ hlaih³ ca³niau²¹
 tsí³ tsá² hí³, hi³ jáun² ca³ma³liáu³²
 tsú² hi³ ca³ngáih³ Jesús ma³ quin³²
 ma³ jan³², hi³ juáh³:

—Hnú² Tí³², chí¹ jná¹³ juáh¹³?

²³Hi³ jáun² Jesús ca³juáh³:

—Tsá² hí³ bíh¹ jienh³ jná¹³, tsá²
 cáun² uon² cuh³² jná¹³ quiúnh¹ bíh¹.

²⁴Qui¹ jná¹³ Jon² tsá²mí³cuóun²,
 cuá¹tsau³² bíh¹ hná¹ he² jui³² hi³
 ca³tin¹, la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ ñí¹
 Sí² quioh²¹ Dió³²; tí³la³ ijuo²³ bíh¹
 tsá²ñuh² tsá² jienh³ jná¹³! Tí³ jlánh¹
 bíh¹ jm¹ re² quioh²¹ tsá² hí³ sá¹jm¹
 hi³ cu³tsa³² tiá² ca³lí³zian² bíh¹ tsú²
 cú²jueh³² dúh¹.

²⁵Jm¹jáun² ca³hléh³ Judas tsá²
 jienh³ hí³ Jesús, hi³ ca³juáh³:

—Tí³², chí¹ jná¹³ juáh¹³?

Jáun² ca³juáh³ Jesús:

—Ján³, la³ má²lí²juah²¹ hnú² ní²
 bíh¹.

²⁶Tá¹la³ ná¹cúh² tsú² jáun² né³,
 Jesús ca³can³ hí³ cuú²miih²¹, hi³
 jáun² ca³cuéh³ tiá¹hmah¹ Dió³²;
 jm¹ lí²¹ jáun² ca³ca³ dí², hi³ jáun²
 ca³tsóh³ dí² ñí¹con² tsá² hain²¹ hí³
 tí³ con², hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Quiéih³ náh², qui¹ hi³ lá² bíh¹
 ngú³ quion²¹ jná¹³.

²⁷Jm¹ lí²¹ jáun² ca³can³ dí² siáh³
 cáun² copa, hi³ jáun² ca³cuéh³
 tiá¹hmah¹ Dió³²; jm¹ lí²¹ jáun² né³
 ca³nga³ dí² siáh³ ñí¹ tionh¹ tsá² hí³,
 hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hính³ náh² la³jín³² hi³ lá², ²⁸quí¹
 hi³ ní² bíh¹ jm¹hán¹ jná¹³ hi³ táin³²
 cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ juóun³² tsáu²,
 hi³ jáun² lí¹³ hin³ tso³ quioh²¹ tsú²;
 la³ jáun² bíh¹ lí³ lin¹ hi³ má²quien²
 cáun² nió³² hmai²¹. ²⁹Jú¹ tson²
 juanh³² jná¹³ ñí¹con² hnoh², hi³
 tiú²uú² aih²¹ yáh³ jná¹³ mu² ráu³
 mí³ uóun²jieh¹³ lá², ca³la³ tí³ ní¹
 má¹cá²chó³² jmái¹ hi³ aih²¹ jná¹³
 mu² ráu³ lin¹³ cu³lí²¹ quiúnh¹ hnoh²
 máh³ jmái¹ hi³ má²cuá¹ho² jná¹³ jái¹³
 cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Ñuh³².

Jesús juáh³ hi³ Pé¹ nó³² tí³ có³²

(Marcos 14:26-31; Lucas 22:31-

34; Juan 13:31-38)

³⁰Jm¹ lí²¹ jáun² né³ ca³héc³ tsú²
 cáun² sun¹ quioh²¹ Dió³², hi³ jáun²
 jm¹ lí²¹ jáun² ja³taunh²¹ tí³ máh³
 Olivos. ³¹Jm¹jáun² ca³juáh³ Jesús
 la³ lá²:

—La³jín³² bíh¹ hnoh² tianh¹³ tí³
 có³² ca³tin¹ jná¹³ já¹nié² lá²; qui¹ ñí¹
 Sí² quioh²¹ Dió³² rá¹juáh³: “Jngih²¹
 jná¹³ Tsá² jmu² hua³hi¹³ já¹ziáh², hi³
 jáun² já¹ziáh² hi³ né³ lí¹ tiú¹ lí¹ hán¹
 bíh¹ lí¹³”. ³²Tí³la³ ní¹ má¹ca³jenh¹³
 jná¹³ jáun² má¹ná¹, ñih²¹ jná¹³
 chí¹ján³ la³ cónh³ bíh¹ hnoh² tí³
 hué¹³ Galilea.

³³Hi³ jáun² Pé¹ né³ ca³juáh³ la³
 lá²:

—Uá¹jinh¹ la³jín³² tsá² ñí¹ hná¹ lá²
 ca³ta³tonh¹ tí³ có³² ñí¹con² hnú², tí³la³
 jná¹³ má¹ná¹, cun³ tiá² jáun² yáh³.

³⁴Ti³la³ Jesús né³ ca³záih³ Pé¹ la³ lá²:

—Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnú², hi³ já¹nié² lá² bíh¹ cánh³², ñeh² bíh¹ hi³ hau³ cá¹háu², juánh¹³ hnú² hñaih³² jéin³² hi³ tiá² cuóu³² nú² jná¹³.

³⁵Ti³la³ hí³ né³ ca³juáh³:

—Uá¹jinh¹ ca³la³ tí³ jm²chí³ quion²¹ yáh³ jná¹³ ca³cáin³ hi³ jún³ jná¹³ cu³lí²¹ quiúnh¹ hnú², cun³ tiá² zeh²¹ bíh¹ jná¹³ hnú² tí³ có³².

La³jín³² bíh¹ tsá² hain²¹ hi³ tí³ con² tsú² ñí¹ hñá¹ jáun² ca³juáh³ cá²ren².

Jesús liéinh³² Jméi² ñí¹ lř³ ja¹ hmá² hi³ jná¹ quioh²¹ tsáu², ñí¹ téh²³ tsú²

Getsemaní

(Marcos 14:32-42; Lucas 22:39-46; Juan 18:1; Hebreos 5:7-8)

³⁶Jm¹jáun² ca³cha³táunh¹ Jesús quionh³ tsá² quionh³ cáun² ñí¹ téh²³ tsú² Getsemaní, hi³ jáun² ca³záih³ dí² tsá² hain²¹ hi³ tí³ con² la³ lá²:

—Tianh³ hnoh² ñí¹ lá² tá¹la³ ñí¹lien¹ jná¹³ Dió³² ñí¹ zio¹.

³⁷Jáun² jí³²la³ gáun³ tsáu² bíh¹ ca³jan³ tsú²: Pé¹, la³ má²quionh³ tá¹ gon³ jon² Zebedeo; jm¹jáun² ca³lí³liau³ hi³ ca³ta³no¹ hlah³ lín²¹ tsí³ tsú², jí³ hi³ ca³la³ hi³ ca³hu³ ca³jngih³ lín³² tsí³ tsú². ³⁸Jáun² ca³záih³ dí² tsá² gáun³ hi³ la³ lá²:

—Jlánh¹ ñí¹jún³ jná¹³ lí²³ cun³ñí¹ hi³ ja³²lí³ hlah³ nio² tsin³². Ti³la³ hnoh² tianh³ náh² ñí¹ lá², hi³ ná¹ñí¹ náh² quiúnh¹ jná¹³.

³⁹Jáun² né³ Jesús ngau³ ca³lá² tí³ chí¹ján³, hi³ jáun² ca³jmú³ cuá¹jñi²³ hi³ ca³hiéih³ ñí¹ la³ tí³ hué³² hi³ ca³mí³ ñí¹con² Dió³², hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnú² Tia²¹, sá¹jm¹ hi³ lí¹³ bíh¹ hi³ liau¹ nú² tiá³ jná¹³ hi³ ca³tí²¹

jmái² tsíh³² hi³ ca³tin¹ jná¹³ aih²¹; tí³la³ ha³ lí² cu¹ lí¹³ la³ cun³ hi³ hnó³² jná¹³ má¹ná¹, cu¹ lí¹³ bíh¹ la³ cun³ hi³ hnáuh² hnú².

⁴⁰Jm¹ lí²¹ jáun² ngah³ dí² tí³ ñí¹ tionh¹ jáun² tsá² gáun³ hain²¹ hí³ tí³ con², jáun² sa³ ná¹cuóun¹ bíh¹ tsá² hí³ jm¹ cá¹chánh²¹ dí² jáun²; jáun² ca³záih³ dí² Pé¹:

—¿Hí¹ hí¹juáh³ cu³tiá³ pih²¹ uá¹ tiá² ca³tion¹³ hnoh² hi³ tianh¹³ náh² ná¹ñí¹ quiúnh¹ jná¹³? ⁴¹Tianh³ náh² ná¹ñí¹ hi³ lien¹ náh² siáh³ Dió³², hi³ jáun² tiá² lí¹³ tánh³² náh² tso³. Qui¹ hua³jan²¹ lín²¹ bíh¹ hún¹ jm²chí³ quián¹³ náh², tí³la³ ngú³ quián¹³ bí¹ náh² jlánh¹ tiá² pin³.

⁴²Jáun² ngau³ siáh³ tsú² ca³tí³ tenh³ hi³ ca³ñí¹lien¹³ Dió³² la³ lá²:

—Hnú² Tia²¹, ñí¹juáh³ tiá² lí¹³ yáh³ hi³ tiá² há¹ ngá¹³ jná¹³ uu³mí²tsí³² lá², cu¹ lí¹³ bíh¹ la³ cun³ hi³ hnáuh² hnú².

⁴³Jáun² cuanh³ tsú² siáh³, sa³ siáh³ bíh¹ siáh³ má²ná¹cuóun¹ tsá² hí³ jm¹ cuanh²¹ dí², qui¹ cun³ñí¹ hi³hliá² jlánh¹ má²tioh³ ziu³ ñí¹ tsú². ⁴⁴Jáun² ca³chan³ tsú² tsá² hí³ hi³ ngau³ siáh³ ñí¹ má²hñaih³² jéin³² hi³ ca³ñí¹lien¹³ Dió³² hi³ ñí¹ zeh¹ dí² la³ cun³ hi³ má²lí²zéih³² dí² jm¹tin². ⁴⁵Jm¹ lí²¹ jáun² né³, ngah³ dí² siáh³ ñí¹ tionh¹ tsá² hain²¹ hi³ tí³ con²; hi³ jáun² ca³záih³ dí² siáh³ la³ lá²:

—¿Hí¹ la³ má²tionh² jáun² uá¹ hnoh² tie³ hi³ ná¹cuóun¹ náh²? Sá¹ñí² jie³, má²cá²chó³² bíh¹ jmái¹ hi³ jienh³ tsú² jná¹³ Jon² tsá²mí³cuóun² jo³cuo² tsá² ná¹ren² tso³. ⁴⁶Nú¹ tianh³ náh², ma³tsáu¹³; qui¹ ní² bíh¹ má²cuá¹ja³² tsá² jienh³ jná¹³.

Má²jan² tsú² Jesús hi³ tson³*(Marcos 14:43-50; Lucas 22:47-**53; Juan 18:2-11)*

47 Tá¹la³ jmí¹ dí¹hleh³² jáun² bíh¹
 Jesús cuan³ Judas, jan² tsá² jmí¹
 lín³ tsá² quian³tun³ joh¹ tsú², hi³
 má²hí¹quionh³ tsú² juóun³² lín³² tsá²
 ná¹quian³² mí¹tái³ hmu³ tá¹ tun³ jo²¹
 jí³ tsá² ná¹quian³² hmá² nf² siáh³.
 Tsá² zéi¹ tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ jí³
 tsá²daun³² tsá² ná¹ñí¹ juú². 48 Judas
 tsá² ca³jienh³ hí³ bíh¹ Jesús ca³jmú³
 jái¹³ ha³ lánh³ rón³² hien³ dí² Jesús,
 hi³ ca³juáh³ la³ lá²: “Ní¹juáh³ tsá²
 ca³hen³ jná¹³ ñí¹, tsá² hí³ bíh¹ jan¹³
 náh² tson³”.

49 Jmí¹jáun² ca³ja³janh³² tsú²
 ñí¹con² Jesús hi³ ca³juáh³:

—iHia² nú² Tí³²!

Hí³ jáun² ca³hen³ dí² ñí¹ tsú².

50 Jáun² Jesús ca³ngái³:

—Há²mei²¹ quiú¹³, tia³juí³² jmu³ la³
 cun³ hí³ má²ca³lín¹³ nú² jmúh¹³.

Hí³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun²
 ja³taunh²¹ tsá² ñí¹ hná¹ hí³ hi³
 ca³zanh³ Jesús, hí³ ca³jan³ dí² tson³.

51 Jmí¹jáun² né³, jan² tsá² quionh³
 Jesús ca³chí² mí¹tái³ hmu³ tá¹ tun³
 jo²¹ quioh²¹, hi³ ca³jmú³ cu³ ngá¹³
 mí¹tái³ cuá¹ jan² tsá² má²dí¹hlánh¹
 joh¹ mí¹tsá² hien¹. 52 Jáun² Jesús
 ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Tiáunh¹ mí¹tái³ quián¹³ ñí¹
 jmí¹ hu²¹; quí¹ ní¹juáh³ tsá² jmu²
 hniéi² cun³quionh³ mí¹tái³, ja³bí¹
 cun³quionh³ mí¹tái³ bíh¹ siáh³ jún³
 tsú² hnga². 53 ¿Há¹ tiá² ñíh¹ nú² hi³
 jná¹³ jmí¹ lí¹³ mí¹³ ñí¹con² Ñuh³², hí³
 jáun² hí³ jmí¹ lí¹³ zen³ cun³ quiéinh³
 nio² quiú³ mei²¹ tsá²cuú² tsá²ta³, tsá²
 jmí¹ lí¹³ ma³hau^{3?} 54 Tí³la³ sá¹jmí¹
 la³ jáun² né³, jáun² tiú²uú² jmí¹ zia³²

yáh³ ha³ lánh³ rón³² lí³tí³ la³ cun³
 hí³ rá¹juáh³ ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³² ñí¹
 rá¹juáh³ jáun² hí³ ca³tí²¹ lí¹³ la³ lá².

55 Jmí¹jáun² ca³záih³ Jesús tsá²
 cuá²taunh²¹ hí³ la³ lá²:

—¿Hí¹ má²ná²taunh²¹ hnoh² hi³
 ná¹quiánh¹ náh² mí¹tái³ jí³ hmá² nf²,
 hí³ jau¹³ náh² jná¹³ hí³ tson³ la³jmí¹
 lí³ hí³ jná¹³ bíh¹ jan² tsá² háin^{2?}

Jmái¹ ca³la³ jí³² bíh¹ jmí¹ ñí³² jná¹³
 ja¹ quián¹³ hnoh², hí³ jmí¹ ma³ta¹³
 jná¹³ hnoh² hñu³ cuáh³² chín¹, tí³la³
 hí¹ cónh³ yáh³ tiá² lí¹ ca³ziaunh²
 náh² jná¹³ hí³ tson³ ná¹. 56 Tí³la³
 la³jí³² hí³ nf² má²ná¹lí²³ hí³ jáun²
 lí¹³ lí³tí³ la³ cun³ hí³ rá¹juáh³ jáun²
 ñí¹ Sí² bíh¹, hí³ ca³jmú³ jáun² tsá²
 ca³lín³ hí³ tí³² je¹ Dió³² jmí¹tin².

Jáun² né³, hnga² bíh¹ Jesús jéi³²í¹
 ca³ta³zanh¹, quí¹ ca³cuóun³ bíh¹
 la³jín³² tsá² háin²¹ hí³ tí³ con² tsú².

**Jesús má²zenh² ta³ ñí¹ tsá² judíos tsá²
 ná¹ñí¹**

*(Marcos 14:53-65; Lucas 22:54-**55, 63-71; Juan 18:12-14, 19-24)*

57 Hí³ jáun² né³, tsá² ca³zanh³ hí³
 Jesús hi³ tson³ ca³ñí¹jan² Jesús
 ta³ ñí¹ Caifás tsá² cuá¹lín³ mí²tsá²
 hien¹; ñí¹ jáun² jmí¹ má²ná¹ngih³²
 tí³² liei²¹ jí³ tsá²daun³² tsá² ná¹ñí¹
 juú². 58 Tí³la³ Pé¹ né³, uóunh³
 chí¹cáin² bíh¹ ngau³ cu³hna²¹ dí²
 ca³la³ ñí¹ cá¹chó²¹ néih³ ñí¹ lí¹ hó²¹
 hñú¹³ mí²tsá² hien¹; ñí¹ jáun² hí³,
 hí³ ca³cuá³ quionh³ tsá²cuú² tsá²ta³
 mí²tsáu² hí³ jáun² lí¹³ jé³ ní¹juáh³
 he³ lí¹³.

59 Hí³ jáun² tsá² ná¹lín³ mi³jmú³
 quionh³ la³jín³² tsá² ná¹ñí¹ jmí¹
 hnauh² he³ lánh³ rón³² lí¹³ ma³tson²
 dí² tsáu¹³ Jesús, uá¹jinh¹ cun³quionh³
 jú¹ tí¹jái², hí³ jáun² lí¹³ jngih³ dí²;

60 tí³la³ tiá² ca³choh¹³ yáh³ tsú²,
uá¹jinh¹ juóun³² tsá² ca³chá³ jú¹ tí¹jái²
hi³ ca³tin¹ tsú². Ní¹ ca³táuh³ né³
ca³ma³jnia³² gon³ tsá² ca³ma³tson² jú¹
tí¹jái², 61 tsá² hi³ né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Tsá²ñuh² ní² ca³juáh³: “Jná¹³ tin²
tsunh²¹ hñú³ híen¹ quioh²¹ Dió³², hi³
jáun² ní¹ cá²hní² jmái¹ ziu¹ jná¹³
siáh³”.

62 Jáun² tsá² cuá¹lín³ hí³ mí²tsá²
híen¹ ca³náu² hi³ ca³záih³ Jesús la³
lá²:

—¿Hí¹ hí¹ cá² jon¹ uá¹ tiá² la³
ngáih¹ nú²? ¿He³ dá² ní³² ná¹juáh²³
tsá² ní² hi³ ca³tin¹ hnú²?

63 Tí³la³ Jesús má¹ná¹, la³ má² tiá²
nga² jáun² bíh¹. Jáun² tsá² cuá¹lín³
mí²tsá² híen¹ ca³juáh³ siáh³:

—Cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Dió³²
Tsá² juú²tsáun² taunh³² jná¹³ hnú²
hú¹mu³héih³² ní¹juáh³ tiá² juáh¹³
hnú² jú¹ tson²; jáun² né³, ¿hí¹ hnú²
uá¹ Tsá² lín³ Cristo Jon² Dió³²?

64 Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³ la³
lá²:

—Ján³, lín³ jná¹³ la³ cun³ juánh³
hnú² ní². Ja³bí¹ juo³ jná¹³ siáh³
hnoh², hi³ chau²¹ jmái¹ jien¹ hnoh²
Jon² tsá²mí³cuóun² hi³ má²cuá¹tón²¹
tí³ cuá² chu²¹ quioh²¹ Dió³² Tsá² cú²
juen², jí³ hi³ jien¹ náh² tsú² siáh³
hi³ má²cuá¹jáunh²³ hñú³mí³cuú²
juí³² ja¹ jnie².

65 Jmí¹jáun² ca³ca³ mí²tsá² híen¹
ha¹, [hi³ jmu² lin¹ hi³ tiá² tí³² tsí³
jáí¹³ jáun².] hi³ ca³juáh³:

—Tsá²ñuh² lá² má²lí²chú² lí²lén³²
Dió³² cun³quionh³ jáí¹³ quioh²¹; ¿he³
láih³² sa³ ca³lí³í¹ tsá² zih³² jú¹ tson²
hno³ dí²? Quí¹ ní² bíh¹ má²lí²niéih²
hnoh² jú¹ hláh³ hi³ má²lí²hléh³²
tsú²; 66 jáun² né³ ¿he³ lánh³ lín²³
hnoh² ta³né³²?

Jáun² tsá² ná¹ngih³² hí³ ca³juáh³
la³ lá²:

—Má²hniáuh³² bíh¹ jún³ tsá² ní².

67 Jmí¹jáun² ca³tiu³ ca³hñe³ dí² ní¹,
jí³ hi³ ca³ma³qui³ ma³jno³² dí² siáh³.
Hi³ jáun² la³jín³² tsá² ca³pá³ hí³ ní¹
tsú² 68 ca³juáh³ la³ lá²:

—Ní¹juáh³ hnú² Tsá² lín³ Cristo,
ichí³ jáí¹³ neh²¹, hin² tsánh² lí²po³!

Pé¹ juáh³ hi³ tiá² cuóun³² Jesús

(Marcos 14:66-72; Lucas 22:56-

62; Juan 18:15-18, 25-27)

69 Hi³ jáun² né³, tá¹la³ jmí¹
cuá¹tón²¹ jáun² Pé¹ ñéih³ ní¹ lí¹ hó²¹,
ja³ jan² tsá²mí³ lín³ quian²¹ tsá²
hñú¹³, hi³ ca³juáh³:

—Ja³bí¹ hnú² uá²jái³² jmí¹ ngíh¹
quiúnh¹ Jesús tsá² hí¹³ ó³² tí³ Galilea.

70 Tí³la³ Pé¹ né³, tiá² ca³ton³ yáh³;
la³ lá² bíh¹ ca³záih³ dí² tsá²mí³ hí³
ta³ ní¹ la³jín³² tsá² tionh² hí³:

—Hí¹juáh³ tiá² ño¹ yáh³ jná¹³ hi³
juánh³ hnú² ní².

71 Pé¹ jmí¹ má²cuá¹tsanh³² ho³hñú¹³
jmí¹ ca³jé³ siáh³ jan² tsá²mí³ lín³
quian²¹, hi³ jáun² ca³záih³ dí² tsá²
jmí¹ tionh¹ hí³ ní¹ jáun²:

—Ja³bí¹ tsá²ñuh² lá² jmí¹ ngí³²
quionh³ Jesús hná¹ tsá² Nazaret ó³².

72 Siáh³ bíh¹ siáh³ tiá² ca³ton³ Pé¹
cónh³í¹ cu³ jéin³² ca³la³ hi³ hien²
Dió³², hi³ juáh³:

—iHú¹tá¹ tiá² cuóun³² bíh¹ jná¹³
tsá² hien²³ hnú² ní², juú¹ néh¹!

73 Jmí¹ má²cu³lé³ míh¹ jáun² né³, tsá²
jmí¹ tionh¹ ní¹ jáun² ja³taunh²¹ má²janh²
ní¹ zenh¹ Pé¹ hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Cu³trí³ bíh¹ hnú² uá²jái³² jan² tsá²
ja¹ quioh²¹ tsá² ó³², quí¹ hí¹ ca³la³ tí³
jáí¹³ quián¹³ yáh³ hnú² lin¹.

74 Jmí¹jáun² ca³ma³liáu³² Pé¹ hi³
hien² Dió³² ca³la³ hi³ tanh² siáh³

hú¹mu³héih³² hnga², hi³ juáh³ hi³
cun³ tiá² cuóun³² bíh¹ tsá² hí³.

La³ cun³ jmí¹ jáun² bíh¹ ca³hó³ jan²
cá¹tsó³. ⁷⁵Jmí¹ jáun² tsau³ tsí³ Pé¹
la³ cun³ hi³ ca³zái³ jáun² Jesús jmí¹
ca³juáh³ tsú² jáun² la³ lá²: “Neh² bíh¹
hi³ hau³ cá¹háu², hnú² juáh¹³ hnaih³²
jéin³² hi³ tiá² cuóu³² nú² jná¹³”.
Jmí¹ jáun² cua³han³ Pé¹ tí³ cheih³²
hi³ ca³ñí¹hó² ñí¹jngih³² lín³².

Jienh²³ tsú² Jesús ñí¹con² Pilato

(Marcos 15:1; Lucas 23:1-2; Juan 18:28-32)

27 Jmí¹ má²já²nia² jáun² né³,
la³ján³² tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ jí³
tsá²daun³² tsá² ná¹ñí¹ juú², ca³ma³ren²¹
jái¹³ he³ lánh³ rón³² jngih³ Jesús.
²Jáun² ca³hñéi³² dí² tsú², hi³ ca³ñí¹jan²
dí² ñí¹con² Pilato tsá² lín³ ta²¹.

Jmí¹ jun¹ Judas

³Tí³la³ jmí¹ ca³jé³ Judas tsá²
ca³jienh³ hi³ Jesús hi³ má²lí²jmú³ tsáu²
héih³² hi³ jngih³ tsú² Jesús, jmí¹ jáun²
jlánh¹ hlah³ ca³jeinh²¹ tsú², hi³ jáun²
ca³ñí¹caun² cú²jueh³² quie³ quiu³quia³
héih³² cú²tiáu² jáun² ñí¹con² tsá²
ná¹lín³ mi³jmú³ jí³ tsá²daun³², ⁴hi³
jáun² ca³záih³ dí² tsá² hí³ la³ lá²:

—Tso³ bíh¹ má²lí²jmú³² jná¹³ hi³
má²lí²jienh²¹ jná¹³ jan² tsá² tiá² tso³
ren².

Tí³la³ tsá² hí³ né³ ca³ngái³:

—¿Hi³ he³ dá² ca³ta¹ jnoh¹ hi³ ní²?
iHi³ ní² dá² má²ta³can¹ hnú² huen²
bíh¹!

⁵Hi³ jáun² Judas ca³ñí¹cui³² quie³
ñéih³ ñí¹ híen¹ quioh²¹ cuáh³²
chín¹, jmí¹ lí²¹ jáun² ngah³ hi³
ca³ñí¹tiáunh¹³ zié³ láí¹.

⁶Jáun² tsá² ná¹lín³ mi³jmú³
ca³jieh³ quie³ jáun², hi³ jáun²
ca³juónh³ la³ lá²:

—Tiá² lí¹³ yáh³ toh²¹ dí² quie³ lá²
hñu³ cuó² quioh²¹ hi³ lí¹ cue³² tsáu²
ñí¹con² Dió³², qui¹ hmah²¹ quioh²¹
jmí² bíh¹ la³².

⁷La³ cun³ jmí¹ jáun² né³,
ca³ma³ren²¹ tsú² jái¹³ hi³ lá³² cáun²
hué³², hué³² hi³ jmí¹ téh²³ tsú²
“Hué³² Quioh²¹ Tsá² Jmu² Hia³²”, hi³
jáun² zia³² ñí¹ lí¹³ hón³² tsú² tsá²
hué³² siáh³. ⁸Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹,
jáun² “Hué³² Jmí²” má²téh²³ tsú²
hué³² jáun² la³ tí³ ta³né³². ⁹La³ jáun²
bíh¹ ca³lí³tí³ la³ cun³ hi³ ca³juáh³
hla¹ Jeremías tí³² jé¹ Dió³² jmí¹
ca³juáh³ jáun² la³ lá²: “Ca³caun² bíh¹
tsú² tá¹ quiu³quia³ héih³² cú²tiáu²
jáun², la³ cun³ tí³ hmah²¹ hi³
ca³jmú³ jáun² tsá² Israel, ¹⁰hi³ jáun²
cun³quionh³ quie³ jáun² bíh¹ ca³lau²
tsú² ñí¹nái² quioh²¹ tsá² jmu² hia³²,
la³ cun³ rón³² héih³² hi³ ca³jmú³
jáun² Juo¹³ dí² ñí¹con² jná¹³”.

Jesús má²zenh² ta³ ñí¹ Pilato

(Marcos 15:2-5; Lucas 23:1-5; Juan 18:28-38)

¹¹Hi³ jáun² jmí¹ jáun² né³ ca³ñí¹jan²
tsú² Jesús ta³ ñí¹ tsá² cuá¹lín³ hi³
ta²¹, hi³ jáun² tsá² hi³ ca³ngái³ hi³
ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Hí¹ hnú² uá¹ lín³ nú² Re²¹ Juo¹³
tsá² judíos?

Jesús né³ ca³ngái³:

—Ján³, tson² bíh¹ la³ juáh³ hnú²
ní².

¹²Tí³la³ jmí¹ ca³chá³ tsá² ná¹lín³
mi³jmú³ tso³ quionh³ tsá²daun³² né³,
hí¹ cáun² yáh³ tiú²uú² hi³ ca³ngái³
Jesús. ¹³Jáun² Pilato ca³juáh³ siáh³:

—¿Tiá¹ naih³² hnú² la³jí³² la³ cun³
hi³ ná¹juáh²³ tsú² ní² quián¹³ hnú²?

¹⁴Tí³la³ la³ má² tiá² nga² jáun² bíh¹
Jesús, hi³ jáun² lí¹ ca³ja³cáun² bíh¹
tsí³ tsá² lín³ hi³ ta²¹.

Má²ma³ngá³ tsú² Jesús

(Marcos 15:6-20; Lucas 23:13-25; Juan 18:38-19:16)

15 Hi³ jáun² né³, tsá² lín³ hí³ ta²¹ jmí¹ tan² hi³ líon³² jan² tsá² tson³ tá¹la³ Jmí¹hien¹ ní¹juáh³ hin² tsánh² mí³² tsáu² hi³ liáun³. 16 Jmí¹jáun² jmí¹ cuá¹hún¹ jan² tsá² tson³ hñu³mí¹ñí², tsá² jmái² Barrabás, jan² tsá² jlánh¹ má²ná¹ñí³² juóun³² tsáu² hi³ hian² tsí³. 17 Jáun² jmí¹ ca³ngih³² jáun² tsá² juú² né³, ca³ngái³ Pilato ní¹con² tsú²:

—¿Hin² tsánh² hnáuh² hnoh² hi³ lion¹ jná¹³? ¿Hí¹ Barrabás, ho³ Jesús tsá² téh²³ tsú² Cristo uá¹?

18 Qui¹ jmí¹ má²ca³lí³tsin² bíh¹ Pilato hi³ cun³ñí¹ hi³ uóu³² tsí³ bíh¹ tsá² hí³ hi³ jáun² ní¹con² hí³ dí² cua³jan² tsú² Jesús.

19 Né³² né³, tá¹la³ jmí¹ cuá¹tón²¹ Pilato ní¹ta²¹ quióh²¹, jáun² ní²cuo² tsú² ca³zen³ jái¹³, hi³ juáh³ la³ lá²: “Ha³ lí² lí¹ hú³² hnú² quiúnh¹ tsá²ñuh² chun¹ ní², qui¹ jmí¹ hua² hmái³ lí²ma³tso¹ lín²¹ jná¹³ tsin³² cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ tsá² ní² jmí¹ lí²qui³ jná¹³”.

20 Tí³la³ tsá² ná¹lín³ hí³ mí³jmú³ né³, jí³ tsá²daun³² ní² jlánh¹ ca³hlí² ca³liéinh³² tsáu² hi³ hniáuh³² hiu³ mí³² tsú² hi³ liáun³ Barrabás, hi³ jáun² né³, cuí¹ jun¹³ Jesús. 21 Jáun² tsá² lín³ ta²¹ ca³ngái³ síáh³ hi³ ca³juáh³:

—¿Hin² tsánh² tsá² gon³ ní² hnáuh² hnoh² hi³ lion¹ jná¹³?

Jáun² tsá² tionh² hí³ né³ ca³ngái³ hi³ ca³juáh³:

—iBarrabás bíh¹!

22 Jáun² Pilato ca³ngái³ síáh³:

—¿Hi³ he³ bí¹ hnáuh² náh² jmu¹ jná¹³ ní¹con² Jesús tsá² teh³² náh² lá² Cristo?

Jáun² la³jín³² bíh¹ tsáu² ca³ngái³ hi³ ca³juáh³:

—iCrei²¹ ton³ tsá² ní²!

23 Jmí¹jáun² ca³juáh³ Pilato:

—Tí³la³, ¿he³ dá² hi³ hlaih³

má²ca³jmú³ tsú² né³?

Tí³la³ tsá² hí³ né³, tí³ lí³mí¹ ca³tí³ ca³hóh³² bíh¹, hi³ ca³juáh³:

—iCuí¹ taun¹ tsá² ní² crei²¹!

24 Jmí¹ ca³jíe³ Pilato hi³ tiá² hi³ lí²³ yáh³ jmu³ dí² hí¹ cáun², qui¹ sa³ lí³mí¹ tiá³ siaun³² taunh³² bíh¹ tsá² hí³, jmí¹jáun² ca³jmú³ dí² héih³² hi³ tsa³quián³ tsú² jmái², hi³ jáun² ca³liah³ dí² cuo² ní¹ ta³ ní¹ la³jín³² tsá² hí³, hi³ juáh³ la³ lá²:

—Hí¹ cú¹pih²¹ yáh³ tiá² rá¹can² jná¹³ hi³ jún³ tsá²ñuh² [tsá² tiá² hi³ ren²] lá², má²ca³tin¹ hmóu³² bíh¹ hnoh² hi³ ní².

25 Hi³ jáun² la³jín³² tsáu² ca³ngái³ la³ lá²:

—iJnoh¹ la³ má²quiúnh¹ jon³zfh¹ cuí¹ rá¹can² jnoh¹ jmí²hán¹ tsá² ní²!

26 Hi³ jáun² cu³tsa³² ca³líon³² bíh¹ cú²jueh³² Pilato Barrabás hí³; jmí¹ lí²¹ jáun² ca³jmú³ dí² héih³² hi³ quiu³ pan³ tsú² Jesús cun³quionh³ cáun² hñu¹jméi¹³ hi³ lí³ láu², jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³jienh³ dí² hi³ tsa³ton³ tsú² crei²¹.

27 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, hliáu³ joh¹ tsá² ho² ta²¹ ca³jan³ Jesús tí³ la³ ñéih³ ní¹ lí¹ hó²¹ quióh²¹ ní¹ta²¹, jáun² ca³cuú² ca³ngih³ tsú² la³jín³² hliáu³ rainh²¹ cu³ jéin³ ní¹ zenh¹ Jesús. 28 Jmí¹jáun² ca³chí² dí² ha¹ hi³ jmí¹ quih³², hi³ jáun² ca³quinh³ dí² cáun² hmíh³² zín¹³ la³ cun³ hi³ qui³ quih³² jan² tsá² quien², 29 hi³ ca³tanh² dí² síáh³ chí¹ tsú² cáun² chí² lih³² la³juah²¹ dúh¹ có²ron¹ná¹ hi³ quióh²¹ jan² tsá² ho²

jái¹³, tí³la³ chí² lih³² jáun² dá² lí³
 cun³quionh³ cuoh² hmá² ton² bíh¹.
 Jí³ hí³ ca³zianh³ dí² tsú² siáh³ cáun²
 hmá² tiéi¹³ tí³ cuá² chu²¹ la³juah²¹
 dúh¹ cáun² hmá² híh¹. Jm¹jáun²
 ca³cónh³² dí² cú²nga¹, hí³ ca³dí³qui³
 dí²jñ³² dí² ta³ ñí¹ tsú², hí³ zaih³² dí²
 la³ lá²:

—iCu¹ lí³quien² bíh¹ Re²¹ Juo¹³
 tsá² judíos!

³⁰Ja³bí¹ ca³tiu³ ca³hñéi³² dí² tsú²
 siáh³, hí³ cán²³ dí² siáh³ hmá² hí³
 zianh³² jáun² Jesús hí³ pá²³ dí²
 chí¹. ³¹Jm¹ má²lí²cónh³² dí² jáun²
 cú²nga¹ né³, ca³chí² dí² siáh³ hmih³²
 zín¹³ hí³ jm¹ má²lí²quinh³ dí² jáun²,
 hí³ jáun² ca³quinh³ dí² siáh³ ha¹ hí³
 qui³ jm¹ quih³². Jm¹ lí²¹ jáun² né³
 ca³jan³ dí² hí³ ca³ñí¹ton¹³ dí² crei²¹.

Má²ton³ tsú² Jesús crei²¹

(Marcos 15:21-32; Lucas 23:26-
 43; Juan 19:17-27)

³²Hú¹ jui³² jáun² né³ ca³jenh² tsú²
 jan² tsá²ñuh² tsá² juú² Cirene, tsá²
 jmá² Sí¹mu²¹; tsá² hí³ ca³dí³quian³
 tsú² jmá¹ hí³ cán³ crei²¹ cha¹³ Jesús.

³³Tá¹la³ jáun² ca³cha³táunh¹ tsú²
 tsí³ máh³ míh¹ téh²³ tsú² Gólgota,
 (hí³ hnió³ juáh³ “Máh³ Mú³² Chí¹
 Tsáu²”). ³⁴Ñí¹ jáun² jm¹ cueh³² dí²
 Jesús mu² má²zéih¹ lín²¹ quioh²¹ mi³
 uóun²jieh¹³ hí³ hính³, hí³ má²jan²
 m³ hí³ jmu² hí³ tiá² lieih²¹ tsú²;
 tí³la³ jm¹ má²lí²jé³ tsú² jáun²
 cú¹pih²¹ né³, tiú²uú² ca³he³ yáh³
 hính³.

³⁵Ta³ má²chí¹tón²¹ jáun² Jesús
 crei²¹ né³ ca³chí² hliáu³ jái¹³, hí³
 jáun² jé³ dí² ní¹juáh³ hin² joh¹³ ha¹
 tsú². [La³ jáun² bíh¹ ca³lí³tí³ la³ cun³
 hí³ ca³juáh³ jan² hla¹ tí³² jē¹ Dió³²
 jm¹ ca³juáh³ la³ lá²: “Ca³tsáunh³

tsú² hán² jná¹³ cun³quionh³ hí³
 ca³chí² jái¹³”.] ³⁶Jm¹ lí²¹ jáun²
 ca³tiánh³ ñí¹ jáun² hí³ ná¹jmu²
 hua³hí¹³. ³⁷Jáun² ta³ chí¹ Jesús
 ca³tón³ tsú² huéh³ hí³ jmu² lín¹ hí³
 he³ ca³tí²¹ má²ma³ngí³ dí² tsú².
 Huéh³ jáun² juáh³ la³ lá²: “Tsá² lá²
 bíh¹ Jesús Tsá² lín³ Re²¹ Juo¹³ tsá²
 judíos”.

³⁸Ja³bí¹ ca³ton³ tsú² siáh³ crei²¹
 gon³ tsá² háin² quionh³ Jesús, jan²
 tí³ cuá² chu²¹ hí³ jan² tí³ cuá² cáun¹.
³⁹Hí³ jáun² tsá² há² ngaí³² ñí¹ jáun²
 né³, ca³tu³ ca³hión³² Jesús, hí³ ca³la³
 hí³ jeh³² chí¹ bíh¹ tsú², ⁴⁰hí³ juáh³
 la³ lá²:

—iHnú² tsá² jlánh¹ juánh³ hí³
 tsunh²¹ nú² hñú³ híen¹ quiú¹³, hí³
 jáun² ñí¹ cá²hní² jmá¹ jáun² né³
 jmóuh¹ nú² siáh³, né³² né³, lion¹
 huen²! Ní¹juáh³ tson² bíh¹ cu³tí³ hí³
 hnú² Jon² Dió³², hí³ jáun² né³, ison²
 ñí¹ chí¹tón²¹ nú² ní² crei²¹!

⁴¹Ja³bí¹ la³ jáun² tsá² ná¹lín³
 mi³jmú³ siáh³ ca³cónh³² cú²nga¹
 Jesús, la³ má²quionh³ tsá² ná¹lín³ tí³²
 liei²¹ jí³ tsá²daun³² tsá² ná¹ñí¹ juú²
 ní², hí³ juónh²³ la³ lá²:

⁴²—Tsá² siánh³ bíh¹ jlánh¹
 ca³lión³² tsú², tí³la³ hnga² né³, tiá²
 la³ lí³ yáh³ líón³². Ní¹juáh³ tson²
 bíh¹ lín³ tsú² Re²¹ Juo¹³ dí² tsá²
 Israel, jáun² cuí¹ son² tsú² ñí¹ crei²¹
 hnga², hí³ jáun² má¹jáun² tanh¹³
 dí² ta²¹. ⁴³Má²ca³chá³ tsú² cáun²
 tsí³ ñí¹con² Dió³², jáun² né³² né³,
 cuí¹ liáu²¹ Dió³² ní¹juáh³ hí³ tson²
 hniau³; qui¹ Jon² Dió³² yáh³ ní³²
 má²ca³juáh³ ñí¹con² dí².

⁴⁴Hí¹ la³ tí³ tsá² háin² jm¹
 ná¹tón²¹ jáun² crei²¹ cu³tsa³²
 quionh³ yáh³ tsú² ca³quiú³ ca³je³
 siáh³.

Jmí jun¹ Jesús

(Marcos 15:33-41; Lucas 23:44-49; Juan 19:28-37)

45 Hi³ jáun² jmí¹ tí³ chí³hiú² né³, ca³nieh² tá¹ cáun² hué³², ca³la³ tí³ la³ nió¹ hní³² tí³ ca³hláu³. 46 Jáun² la³ cun³ jmí¹ jáun² ca³hóh³² Jesús tiá³, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Elí, Elí, ¿lema sabactani? (hi³ hníó³ juáh³ “Dió³² Juóu³² jná¹³, Dió³² Juóu³² jná¹³, ¿he³ láih³² huen² jná¹³ má²lí²zeh² hnú²?”)

47 Ma³ jan² tsá² jmí¹ tionh¹ hí³ ní¹ jáun² ca³nái³², hi³ jáun² ca³juáh³:

—Líh³ tsá² jmí¹ lín³ hí³ tí³² jē¹ Dió³² má²ní¹téh¹³ tsá² nē².

48 La³ cun³ jmí¹ jáun² né³ ngau³ jan² tsá² jmí¹ tionh¹ hí³ ní¹ jáun² cú²hé², hi³ ca³ní¹ quián¹³ cáun² chí² náh² hinh²³ jmái² hi³ ca³ní¹cuóuh¹³ quionh³ mu² má²zéih¹ lín²¹ quioh²¹ mí³ uóun²jieh¹³, hi³ jáun² ca³dí³chí³ dí² hná¹³ hmá² tié¹³ hi³ ca³ní¹hiéih¹³ dí² ho³ Jesús, hi³ hníó³ dí² hính³.

49 Tí³la³ tsá² ní¹ hná¹ hí³ né³ ca³juáh³:

—Ní² tín² cuí¹ lí³ cu³ ní², cuí¹ neh²¹ ní¹juáh³ hi³ já³² Líh³ hi³ ja³liau³.

50 Jáun² Jesús ca³hóh³² siáh³ cónh³í¹ cu³ jéin³² tiá³ lín³², hi³ jmí¹ lí²¹ jáun² né³ cua³ha³ tsí³. 51 Hi³ jáun² la³ cun³ jmí¹ jáun² ca³zen³ tí³ tun³ zainh²¹ hmih³² jmí¹ hí¹ jná²³ ní¹ jlánh¹ híen¹ quioh²¹ cuáh³² chín¹, hi³ ca³lí³liau³ tí³ chí³cuú² hi³ tsa³ la³ tí³ hué³². Jmí¹ jáun² ca³jíeh³ siáh³ hué³², hi³ jáun² hláu² né³, ca³juú² ca³tsúnh², 52 hi³ jáun² jmí¹ jáun² ca³qui³ ca³níá³ siáh³ tá²hón³²; hi³ hí¹ ca³la³ tí³ juóun³² lín³² yáh³ hla¹ ca³jenh¹³, tsá² jmí¹ má²ná¹chan¹ joh¹ Dió³². 53 Tsá² hí³ ca³huén² hñu³

tá²hón³² jmí¹ má²ca³jenh¹³ jáun² Jesús máh³, hi³ jáun² taunh³ já¹ juú² Jerusalén, juú² ná¹chan¹ ní¹con² Dió³²; ní¹ jáun² ca³jíe³² juóun³² lín³² tsáu².

54 Né³² né³, jmí¹ ca³jíe³ jáun² hliáu³ tsá² chín¹ tsá² romano hi³ má²jíeh²³ hué³² jí³ la³jí³² hi³ ná¹lí²³ ní¹ hná¹ jáun² ní² siáh³, quionh³ hliáu³ joh¹, tsá² jmí¹ ná¹jmu² hí³ hua³hí¹³ Jesús, jí³lín² bíh¹ tsú² ca³juénh² lín³², hi³ jáun² ca³juónh³ tiáunh¹:

—iCu³tí³ bíh¹ la³ Jon² Dió³² bíh¹ hla¹ ní²!

55 Có³² jáun² jmí¹ tionh¹ juóun³² tsá² mí³ hi³ jmí¹ ná¹jíe²³ ní¹ uóunh³, tsá² hí³ jmí¹ má²ca³ní³taunh¹ cu³hna²¹ Jesús ca³la³ tí³ hué¹³ Galilea, jí³ hi³ jmí¹ má²ca³ma³cáu³² siáh³. 56 Ja¹ tsá² hí³ jmí¹ zenh¹ Má²réi³ tsá² ja³ juú² Magdalá, jí³ Má²réi³ mí¹ziú¹³ Jacobo quionh³ Sé³², jí³ mí¹ziú¹³ tsá¹ jon² Zebedeo ní² siáh³.

Jmí já¹haun³ Jesús

(Marcos 15:42-47; Lucas 23:50-56; Juan 19:38-42)

57 Jáun² jmí¹ má²ja³quián³ tá¹tsi²¹ hiú² né³, cuan³ jan² tsá²núh² tsá² hánh³, tsá² jmái² Sé³², tsá² hí³ zian² juú² Arimatea; ja³bí¹ tsá² hí³ jmí¹ má²lín³ tsá² hen² tí³ con² Jesús. 58 Jáun² néi¹ hi³ ca³ní¹ma¹³ hla¹ Jesús ní¹con² Pilato; jmí¹ jáun² ca³jmú³ Pilato héih³² hi³ jienh³ tsú² hla¹ Jesús ní¹con² tsá² hí³. 59 Jáun² Sé³² ca³cón³² hla¹ hi³ ca³tsáinh³² dí² cáun² hmih³² jmuh³ tiáu² hi³ ná¹ji²¹ hi³ lí³ cun³quionh³ mí²ní³² lino; 60 hi³ jáun² ca³ní¹hón²¹ dí² cáun² hñu³ tá²hón³² hmai²¹ ní¹ jmí¹ má²ca³hó³ dí² hnga² hñu³ hláu².

Jm¹ má²lí²jnái³² dí² jáun² ho³
 tá²hláu² quionh³ cá² má³ quín¹ pa²¹
 né³, jáun² ngah³. ⁶¹Hi³ jáun² la³
 re² ho³ tá²hón³² jáun² jm¹ tionh¹
 tá¹ gon³ Má²réi³, tsá² ja³ hí³ juú²
 Magdalá ji³ Má²réi³ jan² n² síáh³.

**Hliáu³ tsá² jm¹ ná¹jmu² hua³hí¹³
 tá²hón³² quioh²¹ Jesús**

⁶²Jm¹ cá¹jniá²¹ jáun² hí³ ná¹jueh³²
 Jm¹hien¹, jáun² tsá² ná¹lín³ mi³jmú³
 la³ má²quionh³ tsá² fariseos
 ca³ní¹jien¹³ Pilato, ⁶³hi³ ca³ní¹zeh¹
 dí² la³ lá²:

—Hnú² tsá² ho² ta²¹, má²tsau³² tsí³
 jnoh¹ hí³ tá¹la³ jm¹ zian² tsá² tí¹ jáin²
 hí³ ca³juáh³ hí³ ní¹ cá²hní² jmái¹ néh¹
 jenh¹³ dí² ja¹ hla¹. ⁶⁴Jáun² né³, chú³²
 zen¹³ nú² tsá² tsa³jmú³ hua³hí¹³ ca³la³
 tí³ ní¹ ca³táih¹³ cá²hní² jmái¹, quí¹ n²
 lí¹ já¹taunh²¹ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²
 tsú² ta³ já¹nié² hí³ tsa³chin² hla¹, hí³
 má¹lí³² jáun² né³ záih³² tsáu² la³ lá²:
 “iMá²ca³jenh¹³ bíh¹ tsú² ja¹ hla¹!” Quí¹
 jú¹ tí¹jái² ní¹ ca³táuh³ jáun² dá² lí¹³
 cáun² hí³ tí³ jlánh¹ bíh¹ huáh² tsí³ la³
 cónh³ bíh¹ tí¹jái² la³ ní¹ jáun².

⁶⁵Jáun² ca³juáh³ Pilato:

—Ó³² tionh² cun³ nió³ hliáu³.
 Cuá²táunh¹ náh² quiúnh¹ tsú²,
 cuá²jmu³ náh² hua³hí¹³ re² lín³²
 tá²hón³² la³ cun³ ní¹lí²³ jen²³ náh².

⁶⁶Jáun² ja³taunh²¹ bíh¹ tsú² hí³
 ca³ní¹jnái¹ re² lín³² tá²hón³², hí³
 ca³tón³ dí² cáun² lí²¹ ní¹ quín¹ jáun²
 hí³ lín¹ hí³ má²dí¹jnái³² tiá³, hí³
 jáun² ca³chan³ dí² cun³ nió³ hliáu³
 ní¹ jáun² hí³ jmu³ hua³hí¹³.

Jm¹ ca³jenh¹³ Jesús

(Marcos 16:1-8; Lucas 24:1-12; Juan 20:1-10)

28

Jáun² né³, jm¹ má²ca³nga²
 jmái¹ hí³ tianh³² tsú²

tie³, jm¹ má²já²jnia² la³ní¹ jmái¹
 hí³ ca³lí³liau³ sí²ma¹ná¹, ngau³
 Má²réi³ tsá² ja³ hí³ juú² Magdalá, la³
 má²quionh³ Má²réi³ jan² n² síáh³
 hí³ ca³ní¹jie¹³ tá²hón³². ²Cu³diá²jan²
 jm¹ ca³jeh³ hué³² tiá³ lín³², quí¹
 jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² Juo¹³ dí²
 la³ ca³son² hñu³mi³cuú² hí³ cuan³
 ho³ tá²hón³², hí³ jáun² ca³lín³ tsú²
 tí³ có³² quín¹ hí³ jm¹ dí¹jnái²³ jáun²
 ho³ tá²hón³², hí³ jm¹ lí²¹ jáun² né³
 ca³cua³tsí¹ tsú² ní¹ quín¹ jáun². ³Tsá²
 hí³ jm¹ jniá³ cú²tú² cú²zín³ la³jm¹
 jniá³ sí² quioh²¹ miíh³², hí³ jáun²
 ha¹ tsú² né³, jm¹ tiáu² la³jm¹ tiáu²
 jan³². ⁴Jm¹ ca³jie³ hliáu³ hí³ jáun²,
 jáun² lí¹ ca³juan³ bíh¹ hí³ ca³juéhn²;
 hí³ jáun² ca³ta³tonh¹ la³jm¹ tionh²
 tsá² má²ná¹jún¹. ⁵Jáun² tsá²cuú²
 tsá²ta³ Dió³² ca³záih³ tsá²mi³ hí³ la³
 lá² jm¹ ca³cha³táunh¹:

—Ha³ lí² juen³ náh². Jná¹³ ño¹ hí³
 hnoh² hnah²³ Jesús Tsá² ca³taun³ hí³
 crei²¹ bíh¹. ⁶Tí³la³ tiú²uú² hin² zian²
 yáh³ ní¹ lá², quí¹ má²ca³jenh¹³ bíh¹
 tsú², rón³² la³ cun³ hí³ qui³ ca³juáh³
 tsú² jáun² jm¹tin². Sá¹n² dúh¹
 ná²jie³ náh² ní¹ jm¹ ca³quión³² tsú²
 hla¹. ⁷Jáun² né³, tia³juí³² cuá²tánh¹
 náh², cuá²zéih³ náh² tsá² hain²¹ hí³
 tí³ con² tsú² la³ lá²: “Má²ca³jenh¹³
 bíh¹ tsú² ja¹ hla¹; hí³ jáun² né³² né³,
 má²tsó³² tsú² chí¹ján³ tí³ Galilea
 la³ cun³ bíh¹ hnoh², hí³ jáun² ní¹
 jáun² lí¹³ cuá¹jien¹ náh² tsú²”. Jí³²la³
 hí³ ní² bíh¹ ja³ jná¹³ hí³ ja³juánh³²
 ní¹con² hnoh².

⁸Hi³ jáun² tia³juí³² lín³² bíh¹
 ja³tanh²¹ tsá²mi³ hí³, hí³ hí¹juen²¹,
 jí³ hí³ hí¹tsah³ síáh³ tá¹la³ jáun²;
 hí³ ca³ní¹caun² dí² jái¹³ ní¹con²
 tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú². ⁹Tá¹la³
 hí¹tsá²tánh¹ jáun² tsá²mi³ hí³

ca³ma³jnia³² Jesús nĩ¹con², hi³
ca³juáh³:

—Hia² náh².

Jáun² tsá²mi³ hí³ ca³ma³janh³²
nĩ¹con² Jesús hi³ ca³ma³tsu³
ma³jónh³² dí² tsú², hi³ ca³zanh³
dí² ta³ tsú². ¹⁰Jáun² Jesús ca³juáh³
nĩ¹con² tsá²mi³ hí³:

—Ha³ lí² juenh³ náh². Cuá²zéih³
nám² renh² jná¹³ hi³ hniáu^{h32}
tsa³táunh¹ tsú² Galilea, hi³ jáun² nĩ¹
jáun² jenh¹³ jnoh¹.

Jái¹³ hi³ ca³chá³ hliáu³

¹¹Tá¹la³ má²hĩ¹tsá²tánh¹ jáun²
tsá²mi³, ja³bĩ¹ ma³ jan² hliáu³
hĩ³ ja³tanh²¹ tí³ já¹ juú², tsá² jmĩ¹
ná¹jmú² hi³ hua³hĩ¹³ tá²hón³², hi³
ca³nĩ¹zeh¹ tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ la³jĩ³²
la³ cun³ hi³ má²lí³² jáun². ¹²Jáun²
tsá² hí³ né³ ca³nĩ¹lien^{h13} tsá²daun³²
tsá² ná¹nĩ¹ juú², hi³ ca³nĩ¹jmú¹³
cá²hon³ quionh³; jmĩ¹ lí²¹ jáun²
ca³cuéh³ dí² hliáu³ hliáu³ lín³²
quie³, ¹³hi³ jáun² ca³záih³ dí² la³
lá²:

—Hnoh² juáh¹³ nám² hi³ ta³
hua² tá¹la³ ná¹cuoun¹ bíh¹ nám²
ca³cha³táunh¹ tsá² hain²¹ tí³ con²
Jesús hi³ cuĩ²nĩ¹han¹³ hla¹ Jesús.
¹⁴Hi³ nĩ¹juáh³ ca³lí³ nĩ³² tsá² ho²
ta²¹ jái¹³ nĩ² né³, jnoh¹ tauh¹³ tiá³
hi³ má²hiún¹³ jnoh¹ tsĩ³ tsú², hi³
jáun² tiá² lí³ zia³² uu³mi²tsĩ³² nĩ¹con²
hnoh².

¹⁵Hi³ jáun² jmĩ¹jáun² né³ ca³hĩ³
hliáu³ quie³, hi³ jáun² nĩ¹jmú¹³ la³
cun³ hi³ má²lí²juáh³ tsú² jáun². Hi³
jáun² la³ jáun² bí¹ ná¹juáh²³ tsá²
judíos la³ tí³ ta³né³².

**Ta²¹ hi³ ca³cué³ Jesús nĩ¹con² tsá²
hain²¹ hí³ tí³ con²**

(Marcos 16:14-18; Lucas 24:36-

49; Juan 20:19-23; Hechos 1:8)

¹⁶Jáun² né³, tán¹ quian³jan² tsá²
hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² ja³taunh²¹
tĩ³ tsĩ³ máh³ có³² Galilea nĩ¹ jmĩ¹
má²ca³juáh³ jáun² Jesús jmĩ¹tin².
¹⁷Hi³ jáun² jmĩ¹ ca³jién³² tsú² Jesús,
ca³ma³tsu³ ma³jónh³² dí²; uá¹jinh¹
ma³jan² tsáu² jmĩ¹ ná¹tioh³ tun³ tsĩ³.
¹⁸Jáun² Jesús ca³ja³janh³² nĩ¹con²
tsá² hí³, hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:
—Jná¹³ má²ho² jái¹³ nĩ¹ ca³la³ jĩ³²
hñu³mi³cuú² jĩ³ nĩ¹ hué²¹ lá² nĩ²
siáh³. ¹⁹Cuá²táunh¹ nám² nĩ¹con²
la³jáh³ dúh¹ nĩ¹ juo³ tsá² jma²,
cuá²jmú³ nám² hi³ han³ tsú² tí³ con²
jná¹³, cuá²zion³ nám² tsú² jmái²
cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Jméi²
dí², jĩ³ Jon² tsú², jĩ³ cun³quionh³
héih³² quioh²¹ Jmĩ²chĩ³ Chun¹
nĩ² siáh³. ²⁰Cuá²ma³tin¹³ nám²
tsú² hi³ ma³tĩ³² la³jĩ³² héih³² hi³
má²cá²jmú³² jná¹³ nĩ¹con² hnoh².
Hi³ cuí¹ lí³ nĩh¹ nám² siáh³ hi³ jná¹³
zenh² ná¹ quiúnh¹ hnoh² ca³la³ tí³
nĩ¹ cá¹táuh³ jmái¹. [Cun³ nĩ² bíh¹ tí³
jái¹³.]

Jú¹ Chú³² Hi³ Ca³jmú³

Marcos

Juan² tsá² ziau² jmái² hleh³² jái¹³
quioh²¹ Dió³² hué³² quiéin²

(Mateo 3:1-12; Lucas 3:1-
20; Juan 1:6-8, 15-34)

1 La³ lá² bíh¹ ca³li³liau³ jú¹ chú³²
hi³ ca³tin¹ Jesús Tsá² lín³
Cristo Jon² Dió³².

²Ní¹ Sí² quioh²¹ hla¹ Isaías tsá²
jmí¹ lín³ hí³ tí³² jē¹ Dió³² rá¹juáh³ la³
lá²:

Sá¹ní² jie³, jná¹³ zein²¹ jan² tsá²
tsa³can³² jái¹³ ta³ tin² la³ cónh³
bíh¹ hnú²,
tsá² hí³ bíh¹ jmu³ hua³jan²¹ jui³²
ní¹ cuóh¹³ hnú².

³Ti³ hué³² quiéin² niéih³ cáun² ho³
tsáu² hi³ ní¹juah²¹:

Jmu³ náh² hua³jan²¹ jui³² ní¹ já²¹
Juo¹³ dí²;

jmu³ náh² cú²tso² jui³² ní¹ tsó²¹
tsú².

⁴Hi³ jáun² bíh¹ cuan³ Juan² hi³
ca³zion³ jmái² tsáu² ní¹ lí³ jáun²
hué³² quiéin², hi³ ca³záih³ dí² tsáu²
hi³ hniáuh³² záí³² tsú² jmí¹ tsí³ jí³ hi³
zón³² tsú² siáh³ jmái², hi³ jáun² lí¹³
hin³ tsáu¹³ tsú². ⁵La³jín³² tsá² hín¹³
tí³ Judea jmí¹ já²táunh¹ hi³ náí³²
jáí¹³ quioh²¹ tsú², la³ má²quionh³
tsá² zian² juú² Jerusalén ní² siáh³;

hi³ jáun² ní¹juáh³ ní¹ má¹lí²ton³ tsú²
tso³ quioh²¹, má¹lí³² jáun² tí² ziau²
Juan² jmái² cua³ Jordán jáun².

⁶Ha¹ Juan² hí³ né³ jmí¹ lí³ jnú¹³
jáh³ cánh¹ téh²³ tsú² camello,
hi³ jáun² lá² hñéih¹ tsú² jmí¹ lí³
láu²; má³² hi³ jmí¹ cúh² tsú² né³,
jáh³ téh²³ tsú² náih² bíh¹ quionh³
jmí²toh¹ quioh²¹ toh² zian² ja¹ náí².
⁷Jáun² tsá² hí³ jmí¹ hleh³² hi³ zaih³²
tsáu² la³ lá²:

—Né³bí¹ já²¹ jan² tsá² tí³ jlánh¹
bíh¹ quien² la³ cun³ bí¹ jná¹³, qui¹
cun³ tiá² cu³ tiá² ren³ bíh¹ jná¹³
quiúnh¹ ná¹ Tsá² hí³, hi³ juáh¹³ hi³
jmí¹ lí³ dí¹jñi²¹ jná¹³ ta³ ní¹ tsú² hi³
hueh²¹ ná¹ láu² tsi³² ta³ tsú². ⁸Jná¹³
dá² má²lí²ziau³ ná¹ hnoh² jmái²
cun³quionh³ jmí² jma³; tí³la³ tsá² hí³
né³, ziau³ hnoh² jmái² cun³quionh³
Jmí²chí³ Chun¹ bíh¹.

Jmí¹ cáun³ Jesús jmái²

(Mateo 3:13-17; Lucas 3:21-22)

⁹Jáun² jmí¹jáun² cua³han³ Jesús
já¹ juú² Nazaret, juú² hín¹³ tí³
Galilea, hi³ ca³chó³² dí² cua³ Jordán
ní¹ ca³ziau³ jáun² Juan² jmái².

¹⁰Hi³ jáun² la³ cun³ jmí¹ cuá¹han³
Jesús chu³ jmái² né³, ca³jé³ tsú²
tí³ hñu³mi³cuú² hi³ má²ca³niá³, hi³

jáun² má²cuá¹son² Jm²chí³ Chun¹
 ñí¹ quioh²¹ dí² hi³ jniá³ la³jm¹ jniá³
 jan² jái². ¹¹Hi³ jáun² ca³nái³² tsáu²
 cáun² mah¹ hi³ ja³ tí³ hñu³mi³cuú²,
 hi³ ñí¹juah²¹ la³ lá²:

—Hnú² bíh¹ Jón³² jná¹³, Tsá² hno³
 lín³² jná¹³, ijlánh¹ l²hiún² tsín³² jná¹³
 ca³tin¹ hnú²!

Satanás cá² lan²³ Jesús

(Mateo 4:1-11; Lucas 4:1-13)

¹²La³ cun³ jm¹jáun² né³, ca³jau³
 Jesús Jm²chí³ Chun¹ tí³ hué³²
 quién². ¹³Ñí¹ jáun² ca³cuá³ Jesús
 tun³ló³² jmái¹ hi³ ñí³ngi²¹ ja¹ jáh³
 hngá¹ jáh³ náí², hi³ Satanás né³
 ca³ca³ ca³lau³ quioh²¹ tsú². Jáun²
 cua³taunh²¹ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³²
 hi³ cua³ma³cáu³² tsú².

Jesús má²liáu³² tá¹³ hué¹³ Galilea

(Mateo 4:12-17; Lucas 4:14-15)

¹⁴Jm¹ má²hi³² jáun² Juan² tsá²
 ziau² hi³ jmái² hñu³mi¹ñí² né³,
 ngah³ siáh³ Jesús tí³ hué¹³ Galilea,
 hi³ hleh³² jú¹ chú³² ca³tí²¹ ha³ lánh³
 rón³² lí¹³ tónh³² tsú² jo³cuo² Dió³².

¹⁵Jm¹jáun² ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—Má²ca³ma³jnia² bíh¹ Dió³² Tsá²
 má²cuá¹hiáun¹ hi³ lín¹³ Re²¹. Za¹ náh²
 jm¹ honh², hi³ tionh² náh² siáh³ ta²¹
 jú¹ chú³² hi³ lí¹³ liáu³² náh².

Jesús téh²³ quiun³ tsá² zanh²³ jáh³ jmái²

(Mateo 4:18-22; Lucas 5:1-11)

¹⁶Jesús jm¹ cuá¹tsau³² can³² ñí¹
 ná¹ho³ jmái² hué¹³ Galilea, jáun²
 ñí¹ jáun² né³ ca³jien³² tsú² Sí¹mu²¹
 quionh³ Tre²¹ rainh²¹ hi³ ná¹tón³²
 hmá³ chu³ jmái², quí¹ tsá² zanh²³
 jáh³ jmái² bíh¹ tsá² hí³. ¹⁷Hi³ jáun²
 Jesús ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Ná²táunh¹ náh² cu³hna³²
 jná¹³, hi³ jáun² la³jm¹ jáun²³ náh²
 n² jáh³ jmái² janh²¹ náh² siáh³
 tsá²mi³cuóun² hi³ tónh³² jo³uón³²
 jná¹³.

¹⁸Hi³ jáun² la³ cun³ jm¹jáun² bíh¹
 ca³chá³ tsá² hí³ tí³ có³² hmá³ jáun²
 quioh²¹, hi³ ja³taunh²¹ cu³hna²¹ hí³
 dí².

¹⁹Cú¹píh²¹ bíh¹ ñí¹ ngau²¹ Jesús
 hi³ jáun² ca³jien³² siáh³ Jacobo,
 jon² Zebedeo, la³ má²quionh³ Juan²
 dá¹jon²¹, hi³ jm¹ tiáunh¹ hñu³ mu²
 hi³ ná¹rauh³² hmá³ quioh²¹. ²⁰Hi³
 jáun² Jesús ca³teh³ siáh³ tsá² hí³;
 hi³ jáun² la³ cun³ jm¹jáun² bíh¹
 ca³chan³ tsá² hí³ Zebedeo jméi²
 hñu³ mu² la³ má²quionh³ tsá²
 ná¹lín³ quian²¹, hi³ jáun² hí³ dí² né³
 já¹taunh²¹ cu³hna²¹ Jesús.

Tsá²ñuh² hún¹ jm²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³

(Lucas 4:31-37)

²¹Jm¹jáun² ca³cha³táunh¹ tsú²
 juú² Capernaum; hi³ jáun² jm¹
 cá¹chó²¹ jmái¹ nio² tie³ né³, ca³hi³
 Jesús hñu³ cuáh³² quioh²¹ tsá²
 judíos hi³ ca³ma³liáu³² hi³ má²tin²
 tsáu². ²²Tsá² jm¹ tionh¹ hí³ ñí¹ jáun²
 né³, lí¹ ca³ja³cáun² bíh¹ tsí³ ca³tí²¹
 jái¹³ hi³ má²ta² tsú² jáun²; quí¹hliá²
 jm¹ cuá¹hieh³² tsú² tsáu² la³juah²¹
 dúh¹ jan² tsá² ho² jái¹³, jun³juáh¹³
 la³jm¹ jmu² tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹
 yáh³. ²³Hñu³ cuáh³² jáun² jm¹ cuá³
 jan² tsá²ñuh² hún¹ jm²chí³ hláinh¹
 hñu³ tsí³, jáun² ca³hóh³² tiá³ hi³
 ca³juáh³:

²⁴—¿He³ jái¹³ zia³² quiúnh¹ jnoh¹
 hnú², Jesús Tsá² Nazaret? ¿Hí¹
 ñeh³ hnú² hi³ ña³cua² nú² jnoh¹
 quiu³juóu³²? Tsá² cuóu³² bíh¹ jná¹³

hnú², hi³ ño¹ jná¹³ hi³ hnú² Tsá²
híen¹ Tsá² zéi¹ Dió³².

²⁵Jáun² Jesús ca³ngái³ tiá³ ñi¹con²
jmí²chí³ hláinh¹ hí³ hi³ ca³juáh³:

—iTie³ náu², tun³² tsá²ñuh² ní²!

²⁶Hi³ jáun² jmí²chí³ hláinh¹ hí³ né³
ca³jmú³ hi³ ca³jeinh³² tsá²ñuh² hí³
tsá¹ lí¹ jún²³, hi³ ca³hóh³² tiá³ lín³²,
jmí¹jáun² cua³han³ hñu³ tsí³ tsá² hí³.

²⁷Jáun² la³jín³² tsá² jmí¹ tionh¹ hí³
ñi¹ jáun² ca³ja³caun² tsí³ hi³ ca³qui³
ca³ngáih³ rainh²¹, hi³ juáh³:

—¿He³ dá² ni³²? ¿He³ dá² jú¹

hmai²¹ ni³² hi³ hie³² tsú²? iSa³
tin² máh³ tsá²ñuh² ní² jmu² héih³²
ñi¹con² jmí²chí³ hláinh¹, hi³ jáun²
jmí²chí³ hláinh¹ má²ti³² máh³!

²⁸Jáun² né³² cánh³ bíh¹ ca³lí³ ñi³²
tsú² tá¹ caun² hué¹³ Galilea hi³ jmu²
Jesús la³ jáun².

Jesús jmah²³ mi³ziú¹³ Sí¹mu²¹ Pé¹

(Mateo 8:14-15; Lucas 4:38-39)

²⁹Jmí¹ ca³huén² tsú² hñu³ cuáh³²
jáun² né³, ngau³ Jesús quionh³
Jacobo jí³ Juan² hñú¹³ Sí¹mu²¹
quionh³ Tre²¹. ³⁰Jmí¹jáun² jmí¹
rá²tsáun¹ mi³ziú¹³ Sí¹mu²¹ hi³
chéin³; hi³ jáun² tsá² tionh² hí³ ñéih³
la³juí³² ca³záih³ Jesús hi³ tsá² hí³
rá²tsáun¹. ³¹Jmí¹jáun² ngau³ Jesús
ñi¹ rón²¹ tsá² hí³, hi³ ca³zanh³ dí²
cuo² tsú², hi³ ca³zion³ dí²; hi³ jáun²
ca³quin³ hi³ jmí¹ chéin³ tsú², hi³
jáun² jmí¹jáun² ca³jmú³ tsú² má³² hi³
cuh³ tsú² jí³lin².

Jesús jmah²³ juóun³² tsá² tsáun¹

(Mateo 8:16-17; Lucas 4:40-41)

³²Jmí¹ má²ca³ta³tsi²¹ hiú²
ca³cua³jan² tsú² la³jín³² tsá² tsáun¹
ñi¹con² Jesús, jí³ tsá² jmí¹ tiáunh¹
jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ ní² siáh³;

³³hi³ jáun² la³jín³² tsá² juú² ca³cuú²
ca³ngih³² ho³hñú¹³. ³⁴Jmí¹jáun²
ca³jmah³ dí² juóun³² lín³² tsá²
tsáun¹; tsá² hí³ jmí¹ ná¹lín³ hliáun³
ñi¹ m¹uí³, hi³ juóun³² siáh³ tsáun²
ca³huen³ tsú² jmí²chí³ hláinh¹
hñu³ tsí³. Jmí²chí³ hláinh¹ hí³ jmí¹
má²ná¹ñi³² hi³ hin² tsánh² Jesús,
ti³la³ Jesús né³ ca³jmú³ héih³² hi³
tiá² hie³ tsú² hí³ dí².

**Jesús ngai³² jú¹ chú³² ñi¹con² tsá²
hín¹³ hué¹³ Galilea**

(Lucas 4:42-44)

³⁵Jmí¹ cá³jniá²¹ jáun² né³, ta³
ná¹juan³² bíh¹ ca³náu² Jesús hi³
ngau³ hi³ ñi¹lienh¹³ Dió³² ñi¹ má²ti³
có³². ³⁶Jáun² Sí¹mu²¹ la³ má²quionh³
tsá² quionh³ ca³ñi¹hniauh², ³⁷hi³
jáun² jmí¹ ca³chanh²¹ dí² Jesús
ca³záih³ dí² la³ lá²:

—La³jín³² bíh¹ tsáun² ná¹hnauh²
hnú².

³⁸Ti³la³ hí³ dí² né³ ca³juáh³:
—Ma³tsáun¹³ dí² juú² tío³ cu³ jeín³
ní², hi³ tsá¹hléh¹³ dí² uá²jai³² jú¹
chú³² quioh²¹ Dió³² ñi¹ ní²; quí¹ ta²¹
jáun² yáh³ má²cuán² jná¹³.

³⁹La³ jáun² bíh¹ ca³ngí³ Jesús hi³
ngai³² jú¹ chú³² hñu³ cuáh³² quioh²¹
tsá² judíos hi³ táun³ ma³ quin³² ma³
caun³² juú² hín¹³ ti³ Galilea, jí³ hi³
huen² dí² siáh³ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³
tsí³ tsáun².

**Jesús jmah²³ jan² tsá² lín³ mi³ho²¹
péin³**

(Mateo 8:1-4; Lucas 5:12-16)

⁴⁰Jmí¹jáun² cuan³ jan² tsá²ñuh² lín³
m¹uí³ mi³ho²¹ péin³ ñi¹con² Jesús,
hi³ jáun² ca³di³jñí³² dí² hi³ ca³juáh³:
—Tin² bíh¹ hnú² jmúh¹³ hi³ lí³ jin²
jná¹³ ní¹juáh³ hi³ hnáuh² nú² jmúh¹³.

41 Jáun² Jesús ca³ja³ mí³ tsí³, hi³ jáun² ca³tí³ dí² cuo² ñí¹ quioh²¹ tsá² hí³, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnó³² jná¹³. Hi³ jáun² icu¹ lan² hnú²!

42 Jmí¹ má²l²f²juáh³ tsú² jáun² la³ n² né³, la³juí³² ca³hin³ bíh¹ m¹uf³ jáun² quioh²¹ tsá² hí³. 43 Jmí¹ jáun² ca³hah² Jesús jái¹³ ñí¹con² tsá² hí³, tí³la³ la³ñí¹ tín² ca³jmú³ tsú² héih³², hi³ ca³záih³ dí²:

44—Sá¹n²é³ jie³, ha³ l² hin² juouh³² hí¹ jan² ha³ lánh³ rón³² lí³ hi³ má²lain³² nú²; jí³²la³ tí³ cuánh², hi³ cuá²ma³jnia¹³ ñí¹con² mí²tsáu² bíh¹, hi³ cuá²cuen²¹ síáh³ jáh³ ñí¹con² Díó³² ca³tí²¹ hi³ má²ca³lí³ jin² nú², la³ cun³ l³ jáun² héih³² quioh²¹ hla¹ Moisés. Hi³ jáun² la³ jáun² lí³ ñí³² tsáu² hi³ má²lain³² nú².

45 Ngah³ bíh¹ tsá²ñuh² hí³ jmí¹ ngah²¹, tí³la³ jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³ma³liáu³² hi³ qui² cha³² la³ cun³ hi³ má²lí³² jáun². Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, hí¹ cáun² yáh³ juú² tiú²uú² jmí¹ l²³ hi³ Jesús chú²ja²¹, jáun² tí³ cheih³² ñí¹ tiá² hin² zian² bíh¹ cú²jueh³² jmí¹ ngí³² tsú²; tí³la³ tsá² zian² ñí¹ hliáu³ bíh¹ jmí¹ já²táunh¹ hi³ já²jie³ tsú².

Jesús jmah²³ jan² tsá² hma²

(Mateo 9:1-8; Lucas 5:17-26)

2 Jmí¹ má²ca³nga² tun³ hñi³² jmái¹ jáun² ngah³ síáh³ Jesús já¹ juú² Capernaum; hi³ jáun² ca³lí³ ñí³² tsáu² hi³ hí³ má²cuá¹tón²¹ hñú¹³. 2 Hi³ jáun² juóun³² lín³² bíh¹ tsáu² ca³cuú² ca³ngih³² ñí¹ cuá³ jáun² Jesús, ca³la³ hí¹juáh³ ho³hñú¹³ yáh³ tiú²uú² jáu² lí³. Tá¹la³ jmí¹ dí¹hie³² Jesús jái¹³ quioh²¹ Díó³² ñí¹con² tsá² hí³ né³, 3 ca³taunh²¹ quiun³

tsá²ñuh² hi³ ná¹jan² jan² tsá²ñuh² lín³ m¹uf³ hi³ hma², hi³ rá¹tsin² ñí¹ jmu². 4 Tí³la³ tiá² lí³ yáh³ tsa³táunh¹ tsú² ñí¹ cuá³ Jesús qui¹hliá² jlánh¹ juóun³² tsáu² jmí¹ tionh¹, hi³ jáun² tsáih³ hñú³ bíh¹ cú²jueh³² ca³uú³ tsú², hi³ ca³quin³ tsú² cuá¹lá² hi³ jlái³ hñú³ la³ re² ñí¹ cuá³ jáun² Jesús, hi³ jáun² juí³² jaun³² bíh¹ ca³sión³² tsú² tsá² tsáun¹ la³ má²tsin² jáun² ñí¹ jmu². 5 Jmí¹ ca³lí³tsin² jáun² Jesús hi³ cáun² tán¹ bíh¹ ná¹tioh³ tsí³ tsá² ca³cha³táunh¹ hi³, hi³ jáun² ca³záih³ dí² tsá² tsáun¹ hi³ la³ lá²:

—Hnú² jón³, má²cá²hin³ bíh¹ tso³ quián¹³ hnú².

6 Tí³la³ ma³ jan² tí³² liei²¹ jmí¹ tionh¹ ñí¹ jáun² ca³lín¹³ la³ lá² hñú³ tsí³: 7 “¿He³ láih³² sa³ la³ n² máh³ hleh³² tsá²ñuh² n²? Tsá² lí¹ chú² lí¹ lén³² Díó³² bíh¹ ní³², qui¹ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² tin² hin³ tso³, jí³²la³ hnga² Díó³² bíh¹ Tsá² tin²”. 8 Tí³la³ Jesús jmí¹ ñí³² bíh¹ he³ lánh³ ná¹lín²³ tsá² hí³, hi³ jáun² ca³záih³ dí²:

—¿He³ láih³² sa³ la³ n² ná¹lín²³ hnoh²? 9 ¿Hín² jái¹³ hi³ tun³ lá² hi³ jlánh¹ huán¹ tsí³ lí³ lin¹ hi³ zia³² pí³ quioh²¹ tsá² hleh³²; hí¹ cun³quionh³ hi³ juáh³ tsú²: “iTso³ quián¹³ hnú² má²cá²hin³!” ho³ hi³ juáh³ tsú²: “iNáu², quiaun² jmu² quián¹³, hi³ jáun² ngí¹!” uá¹? 10 Re² bíh¹, cuí¹ má¹jnia¹³ jná¹³ ñí¹con² hnoh² hi³ jná¹³ Jon² tsá²mí³cuóun², ho² ná¹ jái¹³ ñí¹ hué²¹ lá² hi³ hin¹³ ná¹ tsáu¹³ tsáu².

Hi³ jáun² ca³záih³ dí² síáh³ tsá² hma² hí³:

11—Hnú² juo³ jná¹³: náu², ziauh¹ jmu² quián¹³, quiaun², cuánh² hñuh³².

12 Jáun² la³ cun³ jmí¹ jáun² bíh¹ ca³náu² tsá² jmí¹ hma² hí³ ta³

ñí¹ la³jín³² tsá² jmí¹ tionh¹ hí³
 ñéih³, jáun² ca³ziauh³ jmu² hí³
 jmí¹ tsin², hí³ ca³caun² ngah³
 hñú¹³. Jáun² la³jín³² tsá² jmí¹
 ná¹jíe²³ hí³ ca³ja³cáun² lín³² tsí³,
 jáun² ca³ma³quien² tsú² Dio³², hí³
 ca³juáh³:

—íHí¹ cónh³ yáh³ tiá² má²ca³neh²¹
 dí² la³ cun³ hí³ má²lí²neh²¹ dí² ní²!

Jesús téh²³ Leví

(Mateo 9:9-13; Lucas 5:27-32)

¹³Jmí¹ lí²¹ jáun² cua³han³ Jesús hí³
 ngau³ siáh³ can³² ñí¹ ná¹ho³ jmái²;
 hí³ jáun² jmí¹ cuá¹taunh²¹ la³jín³²
 tsáu² ñí¹ zenh¹ tsú² ca³ma³tin² dí²
 tsáu². ¹⁴Jáun² né³, tá¹la³ má²hún¹
 tsú² siáh³ juí³² hí³ má²tsánh³² tí³
 já¹ juú², ca³jien³² dí² jan² tsá² jmái²
 Leví jon² Alfeo, hí³ jmí¹ cuá¹tón²¹
 ñí¹ cuá¹cai³² hmah²¹ [cha¹³ tsá²
 romanos], hí³ jáun² ca³záih³ dí²:

—Ñá³² cu³hna³² jná¹³.

Jmí¹jáun² ca³náu² Leví, hí³ ngau³
 cu³hna²¹ Jesús.

¹⁵Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, Jesús jmí¹
 cuá¹jmu² má³² hñú¹³ Leví hí³, la³
 má²quionh³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²,
 hí³ juóun³² siáh³ tsá² cai³² hmah²¹
 jí³ la³ má²quionh³ tsá² juáh²³ tsáu²
 hí³ tiá² chun¹ jmí¹ tionh¹ ñí¹ mesa
 quionh³ Jesús, quí¹ juóun³² lín³²
 bíh¹ tsá² jmí¹ hí¹tsá²táunh¹ cu³hna²¹
 tsú². ¹⁶Tí³la³ jmí¹ ca³jíe³ tsá² ná¹lín³
 tí³² lei²¹, tsá² tiáunh¹ ja¹ cu³ nió³
 quioh²¹ tsá² téh²³ tsú² fariseos, hí³
 cuá¹cúh² Jesús quionh³ la³jín³² tsá²
 hí³, jáun² ca³záih³ dí² tsá² hain²¹ hí³
 tí³ con² tsú²:

—¿Ha³ bí¹ lánh³ rón³² sa³ tí³²
 juóuh³² hnoh² cáun² cuú² hính²³
 cu³lí²¹ quionh³ tsá² cai³² hmah²¹ jí³
 tsá² ren² tso³ ní² siáh³?

¹⁷Jmí¹ ca³nái³² Jesús jái¹³ ní² né³,
 ca³juáh³:

—Tiá² tí³² mf³ hniah³ yáh³ ñí¹con²
 tsá² chun¹, ñí¹con² tsá² tsáun¹ bíh¹
 hniah³. Quí¹ tiá² ja³ yáh³ jná¹³ hí³
 ja³te³ tsá² chun¹, quí¹ hí³ ja³te³ tsá²
 ná¹ren² tso³ bíh¹ jná¹³ ja³.

**Nga² tsáu² ñí¹con² Jesús ca³tí²¹ hí³
 má²hien²¹ tsú²**

(Mateo 9:14-17; Lucas 5:33-39)

¹⁸Cu³ jéin³² jmí¹ ná¹má²hien²¹
 tsá² hain²¹ tí³ con² Juan² tsá² ziau²
 hí³ jmái² jí³ tsá² hain²¹ tí³ con²
 tsá² fariseos ní² siáh³, jmí¹jáun²
 cua³taunh²¹ ma³ jan² tsáu² ñí¹con²
 Jesús hí³ ca³ngái³:

—¿He³ láih³² sa³ jlánh¹ má²hien²¹
 tsá² hain²¹ tí³ con² Juan² tsá² ziau²
 hí³ jmái² jí³ tsá² hain²¹ tí³ con² tsá²
 fariseos siáh³, tí³la³ tsá² hain²¹ tí³
 con² hnú² má¹ná¹, tiá² lin¹ má²hien²¹
 yáh³?

¹⁹Jáun² Jesús ca³juáh³ la³ lá²:

—Ní¹juáh³ tá¹la³ ná¹má²hiú² tsú²
 tsí³ quionh³ tsá²ñuh² tsá² jenh¹³ cuo²
 ¿hí¹ lí¹³ ma³hien²¹ tsá² ná¹tén¹ ñí¹
 jmu² tsú² jmái¹ hí³ jenh² cuo² tsáu²
 dúh¹? Tiá² lí¹³ yáh³ ma³hien²¹ tsú²
 tá¹la³ quionh³ bíh¹ tsú² tsá² jenh¹³
 hí³ cuo². ²⁰Tí³la³ chau²¹ bíh¹ jmái¹
 hí³ quin³ tí³ có³² tsá²ñuh² jenh¹³
 hí³ cuo²; hí³ jáun² má¹jáun² máh³
 má²ma³hien²¹ tsá² hí³.

²¹”Hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² taun³²
 cáun² hmih³² tseh¹ quionh³ cá²
 cuonh²¹ hmih³² hmaí²¹; quí¹ tsaub³²
 bíh¹ hná¹ hmih³² hmaí²¹, hí³ jáun²
 cáí³² bíh¹ hmih³² tseh¹, hí³ jáun²
 tí³ jlánh¹ bíh¹ ñí¹ jueh³² má²cái³²
 má²lí³² jáun². ²²Ja³bí¹ la³ jáun², hí¹
 jan² yáh³ tiá² hin² tah³² mu² ráu³
 cun³ ñí¹ dí¹jaun³² hñu³ chí² láu²

má²tseh¹; quí¹ ní¹juáh³ hi³ jmu³
tsú² la³ jáun², má²cái³² bíh¹ chí²
láu² tseh¹ jáun² lí¹³, hi³ jmu³ mu²
ráu³ cun³ ní¹ dí¹jaun³² jáun², jáun²
lí¹³ má²tsa³hín³ bíh¹ mu² ráu³ jáun²
lí¹³ la³ má²quionh³ chí² láu². Hi³
jáun² hñu³ chí² láu² hmai²¹ bíh¹
hniáuh³² táh³² tsú² mu² ráu³ cun³ ní¹
dí¹jaun³² jáun².

**Tsá² hain²¹ tí³ con² Jesús cun³²
cuú²miih²¹ jmái¹ nio² tie³**

(Mateo 12:1-8; Lucas 6:1-5)

²³Ca³chó³² cáun² jmái¹ hi³ jmí¹
cuá¹ngí³² Jesús ja¹ ní¹ zia³² hi³ jna¹
quioh²¹ tsáu² cáun² jmái¹ nio² tie³;
hi³ jáun² tsá² hain²¹ hi³ tí³ con²
tsú² né³, ca³ma³liáu³² hi³ cai³² chí²
hie² cuú²miih²¹ tá¹la³ hí¹tsá²táunh¹
tsú² jáun². ²⁴Hi³ jáun² tsá² fariseos
ca³juáh³:

—Sá¹ní² jie³, ðhe³ láih³² jmu² bíh¹
tsá² hain²¹ ní² tí³ con² hnú² ta²¹ hi³
tiá² ca³tí²¹ jmu³ tsú² jmái¹ nio² tie³?

²⁵Tí³la³ hi³ má¹ná¹, ca³juáh³:

—¿Tiá¹ má²ca³híh³ hnoh² hí¹ cónh³
ní¹ Sí² quioh²¹ Díó³² hi³ he³ ca³jmú³
hla¹ re²¹ Dá²vi²¹ cu³ jéin³² jmí¹ lí²¹
ní¹cuóunh²¹ quionh³ tsá² quionh³,
hi³ tiá² jmí¹ zia³² hi³ cuh³ tsú²?

²⁶Tsá² hi³ dá² ca³ní¹hi³² něih³ hñú³
cuáh³² lí³ hmih³² hi³ ca³ní¹cúh²
hi³ cuú²miih²¹ hén¹ hi³ ca³tin¹
cuh³ jmáh³la³ tsá² ná¹lín³ mí²tsáu²
bíh¹; hi³ ja³bí¹ ca³cuéh³ tsú² siáh³
tsá² jmí¹ tionh¹ quionh³. La³ jáun²
lí³ jmái¹ hi³ jmí¹ lín³ hla¹ Abiatar
mí²tsá² hén¹.

²⁷Ja³bí¹ ca³záih³ tsú² siáh³ tsá²
hí³:

—Díó³² ca³jmú³ hi³ zia³² jmái¹ nio²
tie³ cun³ní¹ hi³ ca³tin¹ tsá²mi³cuóun²
bíh¹, jun³juáh¹³ ca³lí³zian²

tsá²mi³cuóun² cun³ní¹ hi³ ca³tí²¹
jmái¹ nio² tie³ yáh³. ²⁸Jáun² né³, uá¹
hi³ jmái¹ nio² tie³, cun³ jáun² cáun²
ho² bíh¹ Jon² tsá²mi³cuóun² jái¹³.

**Jesús jmah²³ jan² tsá² má²ca³nái³
cáun² cuo²**

(Mateo 12:9-14; Lucas 6:6-11)

3 Ca³chó³² siáh³ cáun² jmái¹ hi³
ca³ní¹hi³² Jesús hñu³ cuáh³²
quioh²¹ tsá² judíos; hi³ ní¹ jáun² né³
jmí¹ cuá³ jan² tsá²nñuh² jmí¹ má²ca³nái³
cáun² cuo². ²Jmí¹jáun² jmí¹ ná¹tan²
tsú² Jesús hi³ hnió³ dí² jie³ ní¹juáh³
hi³ jmah³ tsú² tsá² hí³ tá¹la³ jmái¹ nio²
tie³, hi³ jáun² zia³² ha³ lánh³ rón³² lí¹³
chá³² dí² tsáu¹³ tsú². ³Jmí¹jáun² ca³záih³
Jesús tsá² jmí¹ má²ca³nái³ hi³ cuo²:
—Náu², jmu³ zenh² nú² ja¹ lá²
quiú¹³ joh¹.

⁴Hi³ jáun² Jesús ca³ngáih³ tsá²
ná¹ngih³² hí³:

—¿He³ ca³tí²¹ jmu³ tsú² jmái¹ nio²
tie³, hí¹ hi³ chu²¹ ho³ hi³ hlah³?
¿Hí¹ lí¹³ líón³² tsú² tsáu² ho³ hi³ tí³
hniáuh³² jngih³ uá¹ tsú²?

Tí³la³ tsá² hí³ má¹ná¹, cáun² lí¹
ca³tiánh³ tie³ bíh¹. ⁵Jmí¹jáun² ca³jien³²
Jesús tsá² hí³ ca³la³ hi³ míh²³ tsí³, jí³
hi³ hlah³ jéinh³² dí² siáh³ quí¹hliá² tiá²
hnió³ yáh³ tsá² hí³ hi³ ngí¹³ jái¹³; hi³
jáun² ca³záih³ dí² tsá² lí³ hi³ cuo²:

—Néih¹ cuonh².

Jáun² ca³neh³ tsá² hí³ cuo², hi³ jáun²
jmí¹jáun² la³. ⁶Jmí¹jáun² ca³huén² tsá²
fariseos cheih³² hi³ ca³ma³cú¹ ma³ren²¹
jái¹³ quionh³ tsá² hain²¹ tí³ con²
Herodes hi³ ha³ lánh³ jngih³ dí² Jesús.

Jmah²³ Jesús juóun³² tsá² tsáun¹

(Mateo 4:23-25; Lucas 6:17-19)

⁷Jmí¹ lí²¹ jáun² ngau³ Jesús can³²
ní¹ ná¹ho³ jmái² quionh³ tsá² hain²¹

hí³ tí³ con², hí³ jáun² juón³² lín³² tsá² zian² hué¹³ Galilea ja³taunh²¹ cu³hna²¹ tsú². ⁸Hi³ juón³² siáh³ tsá² já³taunh²¹ tí³ hué¹³ Judea, tí³ já¹ juú² Jerusalén, tsá² Idumea, tsá² zian² tí³ jo²¹ cua³ Jordán tí³ juí³² ñí¹ hia³² hiú², jí³ tsá² hué¹³ Tiro quionh³ Sidón siáh³ cua³taunh²¹ hí³ hnió³ jien³² Jesús jmí¹ ca³lí³ ñí³² dí² la³jí³² hua³jueh³² hí³ jmu² tsú². ⁹Cun³ñí¹ hí³ jáun² bíh¹ ca³záih³ Jesús tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² hí³ jmu³ tsú² hua³jan²¹ cáun² mu² hí³ jáun² tiá² cuu³ tiá² jái³² tsú² tsáu². ¹⁰Qui¹hliá² juón³² lín³² bíh¹ tsáu² má²lí²jmah³ tsú², hí³ jáun² la³jín³² tsá² tsáun¹ ñí¹ hná¹ jáun² cua³tú¹ cuá¹lín³, ca³la³ hí³ cuú² hí³ hlián²³ bíh¹ tsú² hí³ hnió³ tin³ cuo² Jesús. ¹¹Hi³ tsá² ná¹tiáunh¹ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ né³, jmí¹ ca³jien³² dí² Jesús, jáun² ca³dí³jí³² dí² ta³ ñí¹ tsú², hí³ ca³hóh³² hí³ juáh³:

—Hnú² bíh¹ lín³ Jon² Dió³².

¹²Tí³la³ Jesús ca³jín³ jmí²chí³ hláinh¹ hí³, hí³ ca³jmú³ dí² héih³² ñí¹con² hí³ tiá² hin² záih³² tsú² hí¹ jan² hí³ hin² tsánh² hí³ dí².

Jesús quianh²³ quian³tun³ tsá² lín¹³ tí³² quian³² jè¹ Dió³²

(Mateo 10:1-4; Lucas 6:12-16)

¹³Jmí¹ lí¹ cáin² jáun² né³, ngau³ Jesús tsi³ máh³, hí³ jáun² ñí¹ jáun² ca³teh³ tsú² tsá² ca³tí³ hí³ tsí³ tsú² hí³ quianh³, hí³ jáun² né³ ja³taunh²¹ tsá² hí³ ñí¹con² dí². ¹⁴Hi³ jáun² ca³hión³² dí² quian³tun³ tsá² hí³ hí³ ñí³taunh¹ dí² quionh³, jí³ hí³ zen³ dí² hí³ tsa³hléh² jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³² ní² siáh³. Tsá² quian³tun³ hí³ né³ ca³teh³ tsú² “tí³² quian³² jè¹ Dió³²”. ¹⁵Jáun² ca³cuéh³ dí² tsú² pí³

hí³ lí¹³ huen³ tsú² jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsáu², [jí³ hí³ tsa³jmah¹ tsú² siáh³ tsá² tsáun¹]. ¹⁶Tsá² quian³tun³ hí³ ná¹jmái² la³ lá²: Sí¹mu²¹ tsá² ca³lí³ jmái² siáh³ Pé¹; ¹⁷tá¹ gon³ jon² Zebedeo siáh³, Jacobo quionh³ Juan² dá¹jon²¹, la³ cun³ tá¹ gon³ tsá² téh²³ tsú² hí³ Boanerges yáh³ (hí³ hnió³ juáh³ “Tsá² lín³ la³jmí¹ lín³ miíh³²”); ¹⁸jí³ Tre²¹ ní², Pí²lié¹, Bartolomé, Má²téh³, Tú¹ma²¹, Jacobo jon² Alfeo, Tadeo, Sí¹mu²¹ tsá² ca³lí³ quionh³ tsá² cu³ nió³ Cananista, ¹⁹jí³ Judas tsá² zian² juú² Queriot ní² siáh³, tsá² ca³ñí¹jienh¹³ hí³ Jesús.

Juáh³ tsáu² hí³ Jesús quian³² pí³ quioh²¹ tsá² hláinh¹

(Mateo 12:22-32; Lucas 11:14-23; 12:10)

²⁰Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ngah³ Jesús hñú¹³ quionh³ tsú² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²; hí³ jáun² ñí¹ jáun² ca³ngih³² siáh³ juón³² lín³² tsáu², ca³la³ hí¹juáh³ tiú²uú² zia³² jmái¹ hí³ cuh³ bíh¹ tsú² lí³. ²¹Jmí¹ ca³lí³ ñí³² jón¹ rainh²¹ Jesús hí³ jáun², jáun² cua³taunh²¹ tsú² hí³ cón³² Jesús, quí¹ jmí¹ ná¹juáh²³ tsáu² hí³ Jesús má²ca³lí³ ngo² bíh¹.

²²Ja³bí¹ tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹, tsá² ja³taunh²¹ hí³ tí³ já¹ juú² Jerusalén jmí¹ ná¹juáh²³:

—Beelzebú tsá² chin¹ juo¹³ jmí²chí³ hláinh¹ bíh¹ hún¹ hñu³ tsí³ tsá²ñuh² ní², cun³quionh³ pí³ quioh²¹ tsá² hí³ bíh¹ huen² tsú² jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsáu².

²³Hi³ jáun² Jesús né³ ca³teh³ tsá² hí³ hí³ ca³jmú³ dí² cáun² jái¹³ ñí¹con² tsú² hí³ juáh³ la³ lá²:

—¿He³ lánh³ rón³² lí¹³ hí³ Satanás lí¹³ chin¹³ cheih³² hnga²? ²⁴Ní¹juáh³ jmí¹ zia³² hnié² ja¹ má²tún² hmóu³²

tsá² ná¹lín³ ta²¹, jáun² tiá² lí³ uén³
yáh³ tsú² jái¹³ hi³ ná¹ho² jáun².

²⁵Ja³bí¹ la³ jáun² n¹juáh³ tsá² zia³²
hnié² hñú¹³, tiá² lí³ uén³ yáh³ tsú²
cáun² hñú³ cu³tsa³². ²⁶Hi³ jáun² né³,
sá¹jm¹ hi³ hnga² Satanás jmu² hnié²
ní¹con² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con², hi³
jáun² tiá² ma³hie² yáh³ pí³ quioh²¹
tsú², ní¹ má²tsa³hín³ bíh¹ tsú² jaun³²
n¹juáh³ la³ jáun².

²⁷”Hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³ hí³
hñú¹³ jan² tsá² pin³ lín³², hi³ quin³
tsú² la³jí³² hi³ nio² hñú¹³ tsú²,
n¹juáh³ tiá² la³ hñe³ yáh³ tsú² tín²
tsá² hñú¹³ hí³; quí¹ jí³²la³ la³ jáun²
bíh¹ lí¹³ quin³ tsú² hi³ quioh²¹ tsú².

²⁸”Jú¹ tson² juanh³² jná¹³ ní¹con²
hnoh², hi³ la³jí³² tso³ hi³ jmu²
tsá²mi³cuoun², jí³ la³jí³² jú¹ hlah³
hi³ hleh³² tsú², zia³² bíh¹ uu³i³tso³
quioh²¹ tsú²; ²⁹tí³la³ tsá² tú² hion³²
Jm²chí³ Chun¹ má¹ná¹, cun³ jm¹líh³
bíh¹ tiú²uú² uu³i³tso³ zia³², ca³la³ cun³
jm¹hi³nio² bíh¹ má²ren² tsú² tso³.

³⁰La³ ní² ca³juáh³ Jesús quí¹hliá²
tsá² hi³ jm¹ ná¹juáh²³ hi³ hi³ dí²
hún¹ jm²chí³ hláinh¹ hñú³ tsí³.

**Mí¹ziú¹³ Jesús má²já²jie³ quionh³ tsá¹
rainh²¹**

(Mateo 12:46-50; Lucas 8:19-21)

³¹Jm¹ lí²¹ jáun² cuan³ mí¹ziú¹³
Jesús la³ má²quionh³ jí³ tsá¹ rainh²¹
dí² ní¹ cuá³; tí³la³ cheih³² bíh¹
ca³ta³tonh¹ tsú², hi³ jáun² ca³jm³
tsú² héih³² hi³ téh³ tsú² Jesús. ³²Hi³
jáun² tsá² jm¹ tionh¹ cu³ jéin³ ní¹
cuá³ Jesús ca³juáh³:

—Mí²ziúh² hnú² quionh³ tsá¹ renh²
nú² tionh² cheih³² ní² hi³ hnauh²
hnú².

³³Tí³la³ Jesús né³, ca³záih³ tsá²
ná¹ngih³² hí³ la³ lá²:

—¿Hin² dá² tsánh² lín³ mí²zia³²
jné¹³ jí³ renh² jné¹³ dúh¹?

³⁴Jáun² ca³jién³² dí² tsá² tionh² la³
cu³ la³ jéin³ ní¹ cuá³ dí² jáun², hi³
jáun² ca³juáh³ dí² la³ lá²:

—Tsá² lá² bíh¹ ná¹lín³ mí²zia³²
jné¹³ jí³ jon³ renh² jné¹³ ní² siáh³.

³⁵Quí¹ lí³ua³ jan² tsá² jmu² la³ cun³
hi³ hnió³ Díó³², tsá² la³ hí³ bíh¹ lín³
tsá²mi³ tsá²núh² renh² jné¹³, jí³
mí²zia³² jné¹³ ní² siáh³.

**Jesús jmu² cáun² jái¹³ ca³tin¹ jan² tsá¹
súh²³ jún²**

(Mateo 13:1-9; Lucas 8:4-8)

4 Hi³ jáun² né³, ca³chó³² siáh³
cáun² jmái¹ hi³ ca³ma³liáu³²
Jesús hi³ má²tin² tsáu² can³² jmái²
lí¹ ná¹ho³. Tí³la³ juoun³² lín³² bíh¹
tsáu² ca³cuú² ca³ngih³² la³ cu³ la³
jéin³ ní¹ zenh¹ tsú², hi³ jáun² ca³hi³
tsú² cú²jueh³² cáun² mu² hi³ jm¹
rón²¹ can³² jmái² lí¹ ná¹ho³ jáun²,
hi³ jáun² ca³cuá³ dí² tí³ ñeh² jáun²,
hi³ jáun² la³jín³² tsá² hi³ ca³ta³tonh¹
can³² jmái². ²Jm¹jáun² ca³ma³tin²
dí² tsáu² hliáun³ ní¹ lín²¹ jái¹³
cun³quionh³ jái¹³ hi³ jmu² dí²; hi³
ca³hieh³ dí² tsú² la³ lá²:

³—Sá¹ní² nié² náh² jái¹³ hi³
jmu¹ jné¹³ lá²: Jm¹ zian² jan² tsá²
ca³ní¹suh³² jún² ní¹nái² quioh²¹.

⁴Tá¹la³ jm¹ hí¹súh²³ tsú² jáun² jún²
né³, la³ ca³súh³² ca³lá² hú¹ jui³², hi³
jáun² ca³cua³taunh²¹ quioh²¹ tan³² hi³
ca³cúh². ⁵Ja³bí¹ ca³súh³² siáh³ ca³lá²
ní¹ lí³ ja¹ quín¹, ní¹ tiá² hliáun³ cuáh¹
jm¹ tón²¹; hi³ jáun² tia³juí³² lín³² bíh¹
ca³hiá² jún² jáun² quí¹ cun³ní¹ hi³ tiá²
hliáun³ cuáh¹ jm¹ zia³². ⁶Tí³la³ jm¹
cá¹chéi²¹ hiú² né³, ca³lí³ quiéin² bíh¹,
quí¹ cun³ní¹ hi³ tiá² ní¹ ñe¹ jm¹ tioh³
chí² jmu² quioh²¹. ⁷Ja³bí¹ ca³súh³²

siáh³ ca³lá² ní¹ la³ hiau² ton². Tia³jui³²
lín³² bíh¹ ca³qui² cá²cuon³ ton² jáun²,
hi³ jáun² lí¹ ca³juón³ bíh¹ jún² jáun²
jmí¹ ca³hiá², hi³ jáun² cun³ tiú²uú²
hi³ ca³láu² bíh¹. ⁸Ti³la³ la³jí³² jún²
ní¹ hná¹ jáun² né³, ca³súh³² ní¹ chu²¹
hué³². Ca³hiá² bíh¹ jún² jáun² hi³
ca³cuon³ bíh¹ re², hi³ jáun² re² lín³²
bíh¹ ca³láu²; ma³ cá² máí³ jún² jáun²
ca³cué³ quiú³quia³ máí³ máí³, zia³² hi³
jáun² ca³cué³ hñai³² nio² quiú³ máí³
la³ cun³ cá² máí³ jún², hi³ zia³² siáh³
hi³ jáun² ca³cué³ hñá³láu³ máí³ la³
cun³ cá² máí³ jún² jáun².

⁹Jmí¹ má²lí²juáh³ jáí¹³ ní² Jesús,
ca³záih³ tsá² hí³:

—Ní¹juáh³ tson² tsi²¹ cuáh³ náh²,
jáun² niéí² náh².

**Jesús jmu² na²¹ he³ láih³² hleh³² dí²
cun³quionh³ jáí¹³ hi³ jmu² dí²**

(Mateo 13:10-17; Lucas 8:9-10)

¹⁰Jmí¹ má²lí³² jáun² né³, jmí¹
má²cuá²tón²¹ Jesús hnga², hi³ jáun²
tsá² jmí¹ tionh¹ cu³ jéin³ ní¹ cuá³
tsú² jáun² né³, la³ má²quionh³ tsá²
quian³tun³ hí³, ca³ngáih³ tsú² Jesús
hi³ he³ dá² hnió³ juáh³ jáí¹³ hi³
má²lí²jmú³ dí² jáun². ¹¹Hi³ jáun²
ca³záih³ dí² tsá² hí³ la³ lá²:

—Hnoh² bíh¹ tsá² ca³tin¹ náh²
hi³ lí³ níh¹³ jáí¹³ hi³ jmí¹ ná¹hmá¹
ná¹jin¹ ca³ti²¹ ha³ lánh³ rón³² lí¹³
tónh³² tsáu² jo³cuo² Dió³²; ti³la³ tsá²
ní¹ hná¹ ní² né³, jí³²la³ ti³ náí³² tsú²
cun³quionh³ jáí¹³ hi³ jmu² bíh¹ jná¹³;
¹²hi³ jáun² uá¹jinh¹ jé³ tsú², cun³
jáun² bíh¹ tá¹tonh¹ tsú² la³jmí¹ lí³ hi³
tiá² hi³ lí²jé³, hi³ uá¹jinh¹ ne³ tsú²,
ti³la³ cun³ jáun² tiá² ngí¹³ yáh³ tsú²
siáh³, hi³ jáun² tiá² tí¹ tiá² jeinh²¹
yáh³ jmí¹ tsí³ tsú², hi³ sa³jun³ lí¹³
yáh³ hin³ tso³ quioh²¹ tsú².

**Jesús jmu² na²¹ jáí¹³ ca³tin¹ tsá² súh²³
hí³ jún²**

(Mateo 13:18-23; Lucas 8:11-15)

¹³Ja³bí¹ ca³záih³ dí² siáh³ tsá² hí³
la³ lá²:

—¿Hí¹ tiá² ngí²³ máh³ hnoh² jáí¹³
hi³ má²lí²jmú³² jná¹³ ní²? ¿Ha³
bíh¹ lánh³ rón³² ngí¹³ náh² jáí¹³
hi³ jmu¹ ná¹ ní¹ hná¹ ní²? ¹⁴Tsá²
ngai³² jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³² bíh¹
lín³ la³jmí¹ lín³ tsá² súh²³ hí³ jún².
¹⁵Ma³ jan² tsá² náí³² jú¹ chú³² jáun²
né³, lín³ la³jmí¹ lí³ hú¹ jui³² ní¹
cá¹súh²¹ jáun² jún²: náí³² bíh¹ tsú²
jú¹ chú³², tí³ la³ ní¹ má¹lí²niéí³² tsú²
jáun² né³, má¹jáun² ja³² Satanás
hi³ quin²³ jú¹ chú³² hí³ má²jná¹
jáun² hñu³ tsí³ tsú². ¹⁶Jáun² tsá²
he² jáí¹³ tia³jui³² lín³² né³, hi³ ca³la³
hi³ hiún² lín³² tsí³ jmu², tsá² la³
hí³ bíh¹ lín³ la³jmí¹ lí³ ja¹ quín¹ ní¹
cá¹súh²¹ jáun² jún²; tia³jui³² lín³²
bíh¹ ca³hiá² jmí¹ ca³hiá², ¹⁷ti³la³
cun³ní¹ hi³ tiá² hliáu³ chí² jmu²
cha²³ yáh³, hi³ jáun² tiá² lí³uén²³.
Hi³ jáun² dá² lí¹ hliáh² bíh¹ tsí³ tsú²
ní¹ má¹ca³lí³ zia³² uu³mi²tsi³² ho³
ní¹ má¹ca³ma³tso² tsú² tsí³ cun³ní¹
hi³ ca³ti²¹ jú¹ chú³² jáun². ¹⁸Hi³
zian² né³ tsá² lín³ la³jmí¹ lí³ hué³²
ní¹ ca³hiau² ton² ní¹ cá¹súh²¹ jáun²
jún²: náí³² tsú² jú¹ chú³² quioh²¹
Dió³², ¹⁹ti³la³ jlánh¹ lí¹ quí² lí¹ cha³²
tsú² hliáu³ néih³ tsí³ ca³ti²¹ hi³ zia³²
ní¹ hué²¹ lá², jí³ hi³ lí¹ lí²can² tsú²
hi³ lí²hniá¹ tsú² hi³ lí¹³ lí³ hánh³, hi³
jáun² chau³² jmá¹ hi³ lí²hniá¹ tsú²
hi³ zioh² hi³ hlá² hi³ ní². La³jí³² hi³
jáun² bíh¹ jmu² hi³ tiú²uú² lí² quien²
jáí¹³ quioh²¹ Dió³² hñu³ tsí³ tsú²,
hi³ jáun² ní¹con² tsá² la³ hí³ tiá² hi³
lau³² hí¹ cáun² yáh³. ²⁰Ti³la³ zian²

ma³ jan² tsá² náí³² jú¹ chú³² quioh²¹
 Dió³², hi³ jáun² he² tsú² re² jái¹³
 jáun²; tsá² la³ hí³ bíh¹ lín³ la³ jmí¹
 lí³ hué³² chu²¹ ní¹ cá¹ súh²¹ jáun²
 jú². Hí³ jáun² ní¹ con² tsá² la³ hí³
 ne³ lau³² re² lín³² máí³, la³ jmí¹ lau³²
 re² lín³² máí³ jú² hi³ ca³ súh³² jáun²
 ní¹ lí³ hué³² chu²¹. Ma³ jan² tsá² hí³
 lín³ la³ jmí¹ lí³ ní¹ ca³ cué³ quiú³ quia³
 máí³ la³ cun³ cá² máí³, hí³ ma³ jan²
 ne³ lín³ la³ jmí¹ lí³ ní¹ ca³ cué³ ma³
 hnaíh³² nio² quiú³ máí³ la³ cun³ cá²
 máí³, hí³ zian² siáh³ tsá² lín³ la³ jmí¹
 lí³ ní¹ ca³ cué³ ca³ la³ tí³ hña³ láu³
 máí³ la³ cun³ cá² máí³ jáun².

**Jesús jmu² siáh³ cáun² jái¹³ ca³ tí²¹
 cáun² sí²**

(Mateo 5:15-16; Lucas 8:16-18; 11:33-36)

²¹Ja³ bí¹ ca³ záih³ tsú² siáh³ tsá² hí³
 la³ lá²:

—¿Hí¹ lí¹³ héinh³² tsú² sí² hi³ jáun²
 zíh³² tsú² ñeh² tsí¹ cuó² ho³ lá² dá²
 ñeh² jen³ juáh¹³? Tiá² jáun² yáh³,
 chí³ cuú² bíh¹ dí² chí³ tsú² sí², ní¹
 lí¹³ tai²¹ joh¹ tá¹ cáun² ñéih³. ²²Hí¹
 cáun² yáh³ hi³ ná¹ hmá¹ tiá² zia³² hi³
 juáh¹³ hi³ tiá² lí¹³ jnia³; hi³ hí¹ cáun²
 yáh³ siáh³ hi³ ná¹ hmá¹ ná¹ jní¹ tiá²
 zia³² hi³ juáh¹³ hi³ tiá² lí¹³ jñéih³.

²³Hnoh² tsá² tsi²¹ cuáh³, nieí² náh².

²⁴Ja³ bí¹ ca³ juáh³ siáh³ Jesús
 ní¹ con² tsá² hí³ la³ lá²:

—Sá¹ ní² quián² náh² re² hua³ hí¹³
 la³ cun³ hi³ naih³² náh². Quí¹ la³
 cun³ tí³ héih³² hi³ chah³² náh² ca³ tí²¹
 jú¹ tson² hi³ cueh³² náh² tsáu², la³
 jáun² bíh¹ cué³² siáh³ Dió³² ní¹ con²
 hnoh², hi³ tí³ hliáun³ bíh¹ jú¹ tson²
 ní¹ hná¹ ní² cué³² náh² siáh³ Dió³².

²⁵Quí¹ ní¹ juáh³ tsá² zia³² quioh²¹,
 tí³ hiáuh³ bíh¹ tsú² hná¹ jáun²; tí³ la³
 ní¹ juáh³ tsá² tiá² zia³² quioh²¹ né³, tí³

quin³ bíh¹ la³ cun³ cú¹ pih²¹ hi³ jmí¹
 zia³² quioh²¹ tsú².

**Jesús jmu² jái¹³ he³ lánh³
 rón³² hia³² jún²**

²⁶Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³ juáh³ siáh³
 Jesús:

—Tsá² tónh³² jo³ cuo² Dió³² lín³
 la³ jmí¹ lí³ jú² hi³ jñi³² jan² tsáu²
 hué³² quioh²¹. ²⁷Jún² jáun² dá²
 tsá² hí³² hñu³ hué³²; hí³ jáun² uá¹
 hí³ rá² cuóun¹ tsú², uá¹ hí³ cuá¹ ní¹
 tsú², jú² jáun² cáun² hia³² bíh¹,
 hí³ cuóun² siáh³, tí³ la³ tsá² lí² jñi³²
 né³ tiá² ní³² yáh³ he³ lánh³ rón³²
 lí²³. ²⁸Cun³ jáun² jmu² hué³² bíh¹
 hí³ lí²³ la³ jáun²; la³ ní¹ tín² hia³²
 ta³, má¹ jáun² hia³² ní¹ tóh²¹ máí³
 cuú² miih²¹, hí³ cáin² jáun² máh³
 lí² hán¹ máí³ jáun². ²⁹Hí³ jáun² ní¹
 má¹ ca³ lí³ quiéin² máí³ jáun² né³,
 jáun² má² tsá³ quiaun² bíh¹ tsú², quí¹
 má² ca³ láu² bíh¹.

**Tsá² tónh³² jo³ cuo² Dió³² lín¹³ la³ jmí¹
 lí³ jún² mostaza**

(Mateo 13:31-32; Lucas 13:18-19)

³⁰Ja³ bí¹ ca³ juáh³ siáh³ Jesús:
 —¿He³ yáh³ cun³ quionh³ lí³
 cunh²¹ jná¹³ tsá² tónh³² jo³ cuo²
 Dió³²? ¿He³ dá² jái¹³ lí¹³ jmu¹ jná¹³?
³¹Quí¹ tsá² tónh³² jo³ cuo² Dió³² lín¹³
 la³ jmí¹ lí³ cá² máí³ mí³ mostaza hí³
 ca³ jñi³ jan² tsáu² hué³² quioh²¹. Máí³
 jáun² bíh¹ máí³ hí³ jlánh¹ bíh¹ pih²¹
 la³ cónh³ bíh¹ ní¹ jí³ lí³² jú² hi³ zia³²
 hngá¹ máh³; ³²tí³ la³ ní¹ má¹ já² jná¹
 jáun² né³, cuóun² hí³ jáun² lí²³ cáun²
 hmá² hí³ jlánh¹ bíh¹ pa²¹ la³ cónh³
 bíh¹ la³ jí³² náí² má² ró³² ní¹ hná¹
 jáun², hí³ hia³² cuú² ñeh¹, hí³ hí¹ la³
 tí³ quiuh²¹ tan³² yáh³ lí³ na³ tsí³ za³
 ja¹ hính¹³ quioh²¹.

He³ ca³ti²¹ jmúh³² Jesús ta²¹ jái¹³ hi³
jmu²

(Mateo 13:34-35)

³³La³ nř² bíh¹ ca³ma³tin² Jesús
tsáu² jái¹³ quioh²¹ Dió³² cun³quionh³
hi³ jmu² hliáun³ ñi¹ jái¹³, la³ cun³
hi³ jmř¹ ľ¹³ ľi³ ngi¹³ tsú². ³⁴Hí¹ cáun²
yáh³ tiá² hi³ jmř¹ zaih³² tsú² tsáu²
ta³ tiá² quionh³ cáun² jái¹³ hi³ jmu²
tsú²; ti³la³ jmř¹ nia³² bíh¹ tsú² la³ji³²
jái¹³ jáun² ñi¹con² tsá² hain²¹ hi³ ti³
con² ní¹ má¹ca³ta³tonh¹ hmóu³².

Jesús jmu² hi³ niau²¹ tie³ jmái² ji³ chí³

(Mateo 8:23-27; Lucas 8:22-25)

³⁵Jmř¹ ca³niéi² jáun² né³ ca³záih³
dí² tsá² hain²¹ hi³ ti³ con²:

—Ma³tsáu¹³ ti³ jo²¹ jmái².

³⁶Jáun² né³, ca³chan³ dí² tsá² jmř¹
ná¹ngih³² hi³, hi³ jáun² ca³taunh³
tsá² joh¹ dí² hñu³ mu² ñi¹ qui³ jmř¹
má²dí¹hún¹ dí² jáun², hi³ ca³jan³ dí²
tsú² hi³ tsa³taunh¹ quionh³; ja³bí¹
jmř¹ hí¹tsá²toh³ siáh³ ma³ cáun² mu²
siáh³ siáh³ quionh³ mu² jáun². ³⁷Hú¹
ju³² jáun² né³ ja³ chí³ tiá³ lín³², hi³
ca³la³ má²tsá²ha²¹ bíh¹ jmái² hñu³
mu², hi³ jáun² jmř¹ má²hí¹conh³²
bíh¹ jmái² hñu³ mu². ³⁸Ti³la³ Jesús
má¹ná¹, jmř¹ má²rá²cuoun¹ bíh¹ ñi¹
ľ³ ti³ cu³hna²¹ mu² hi³ cuá¹can¹
cáun² hi³ huá¹; jáun² né³ tsá² tiáunh¹
hi³ hñu³ mu² ca³ñi¹ñi¹³ tsú² hi³
ca³záih³ dí² la³ lá²:

—iTi³², sa³ tiá² hi³² máh³
honh² hnú², já² ti³ ñeh² bíh¹
má²hí¹tsá²hanh³² dí²!

³⁹Hi³ jáun² ca³náu² Jesús hi³
ca³jin³ chí³; hi³ ca³záih³ siáh³
jmř¹miih²¹ la³ lá²:

—iTá³máih³! iHnú² jmái², tie³ cuř¹
tá¹ron¹³ nú²!

Jmř¹jáun² ca³hná³ chí³, jáun² la³
cun³ jmř¹jáun² bíh¹ ta³no¹ tie³ pih²¹.

⁴⁰Jmř¹jáun² né³ ca³záih³ Jesús tsá²
hain²¹ hí³ ti³ con²:

—¿He³ láih³² jlánh¹ ná¹juen²¹
náh²? ¿He³ láih³² jlánh¹ tiá² cáun²
la³ nio² honh² náh²?

⁴¹Jáun² tsá² hí³ ca³ta³ná¹juen²¹
lín²¹ bíh¹, hi³ jáun² ca³juu³ ca³hlénh³
ja¹ hmóu³²:

—¿Hin² dá² tsánh² tsá² nř², sa³ la³
ji³ chí³ ji³ jmř¹miih²¹ máh³ taunh²
ta²?

Tsá²ñuh² tiáunh¹ juoun³² lín³²

jmř¹chí³ hláinh¹ hñu³ tsř³

(Mateo 8:28-34; Lucas 8:26-39)

5 Jáun² ca³cha³taunh¹ bíh¹ tsú²
ti³ jo²¹ jmái², hué³² quioh²¹
tsá² Gerasa. ²La³ cun³ jmř¹ cuá¹han³
Jesús hñu³ mu² ja³ jan² tsá²ñuh², tsá²
jmř¹ cuá³ ñeih³ jéin³lo¹ hi³ táun³ ñi¹
ná¹hón²¹ hla¹, hi³ cuan³ ñi¹ zenh¹
Jesús; tsá² hí³ jmř¹ tiáunh¹ jmř¹chí³
hláinh¹ hñu³ tsř³. ³Tsá²ñuh² hí³ dá²
jmř¹ má²cuá³ bíh¹ ñi¹ táun³ jéin³lo¹
ñi¹ ná¹hón²¹ hla¹, hí¹ jan² yáh³ tiá²
hin² jmř¹ tióh³² hi³ hñe³ tsá² hí³
uá¹jinh¹ quionh³ cá²den¹ná¹. ⁴Hliáun³
jéin³² lín³² bíh¹ jmř¹ má²ca³hñe³² tsú²
cuá² ta³ tsá² hí³ cun³quionh³ hñe¹³
ji³ cá²den¹ná¹, ti³la³ tiú²nio² bíh¹ jmř¹
cai³² tsú² hi³ jmu² juoh¹ mř¹ siún¹
nio², hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² jmř¹ tióh³².
⁵La³ji³² jmái¹ bíh¹ jmř¹ ngi³² tsú² la³
huá² la³ jma², hi³ ñi³ti¹ ñi³hóh²¹ ñi¹ ľ³
tsi³ máh³ ji³ ja¹ ñi¹ ná¹hón²¹ hla¹ ní²
siáh³, hi³ jmř¹ quí² jmř¹ ñiei³² quín¹
quioh²¹ hnga² ca³la³ ca³cuř³. ⁶Ti³la³
jmř¹ ca³jiēn³² tsú² Jesús hi³ zenh² ñi¹
uounh³, jáun² ngau³ cú²hé² lín³² hi³
ca³ñi¹dí³ji³² ta³ ñi¹ Jesús, ⁷hi³ jáun²
ca³la³ má²hóh³² tiá³ ca³juáh³:

—¿He³ ca³tin¹ hnú² quiúnh¹ jná¹³,
hnú² Jesús Jon² Dió³² Tsá² cú²
juenh²? Ca³la³ jíe²³ Dió³², iha³ lí²
jmu² hian² honh² ñ¹con² jná¹³!

⁸La³ n² ca³juáh³ tsá² hí³ quí¹hliá²
Jesús má²dí¹jmu² héih³², hi³ juáh³
la³ lá²:

—iHnú² jmí²chí³ hláinh¹, tun³² tsá²
n²!

⁹Jáun² Jesús ca³ngái³ ñ¹con² tsá²
hí³:

—¿Ha³ lánh³ jmái² hnú²?

Jáun² tsá² hí³ ca³ngái³:

—Cu³ Nió³ bíh¹ jmái² jná¹³, quí¹
juóu³² bíh¹ jnoh¹ ná¹láí³.

¹⁰Hi³ jáun² jmí²chí³ hláinh¹ hí³
jlánh¹ ca³hiu³ ca³mí³ lín³² ñ¹con²
Jesús hí³ tiá² ze³ tsú² ñ¹ uóunh³
lín³² la³ cun³ hué³² jáun². ¹¹Tsoh²
máh³ zeh² có³² jáun² né³, jmí¹
tiáunh¹ juóun³² mí²ñí³ hí³ ná¹cúh²
háu². ¹²Jáun² jmí²chí³ hláinh¹ hí³
né³, ca³hiu³ ca³mí³ hí³ ca³juáh³ la³
lá²:

—Ze² tiá³ jnoh¹ ñ¹ tiáunh¹ mí²ñí³
ó³²; cué¹ jáí¹³ hí³ tsá²tauh²¹ jnoh¹
hñu³ tsí³ jáh³.

¹³Jáun² ca³cué³ bíh¹ Jesús jáí¹³. Hi³
jáun² jmí¹jáun² ca³huén² jmí²chí³
hláinh¹ hñu³ tsí³ tsá² hí³, hi³ jáun²
ca³ñí¹tiónh²¹ hñu³ tsí³ mí²ñí³ hí³.
Cun³ tun³ mei²¹ mí²ñí³ hí³ jmí¹ tín³.
Jáun² la³jín³² mí²ñí³ hí³ ca³cuóun³
cú²hé² lín³² tí³ ñ¹ dí¹jí²³ ñ¹ hlaih³
lín²¹, jáun² ca³sunh³ chu³ jmái², hi³
jáun² ca³hnúh³² jmái².

¹⁴Jáun² tsá² jmí¹ ná¹jmu² hua³hí¹³
mí²ñí³ hí³ ca³cuóun³, hi³ ca³ñí¹chá²
jáí¹ juú² jí³ ñ¹ náí². Hi³ jáun²
cua³taunh²¹ tsá² juú² hí³ cua³jíe³
tsú² n¹juáh³ he³ dá² má²lí³². ¹⁵Jmí¹
cuá¹taunh²¹ tsú² ñ¹ zenh¹ jáun²
Jesús né³, ca³jien³² tsú² tsá² jmí¹

tiáunh¹ hí³ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³
hí³ má²cuá¹tón²¹ hí³ má²quih³² ha¹,
hí³ má²chun¹, ha³ tiú²uú² ngo² yáh³.
Hi³ jáun² tsá² ca³cha³táunh¹ hí³ né³,
ca³juénh² lín³² bíh¹. ¹⁶Jáun² tsá²
ca³jíe³ hí³ la³ cun³ hí³ má²lí³² jáun²
ñ¹con² tsá² jmí¹ tiáunh¹ hí³ jmí²chí³
hláinh¹ hñu³ tsí³ né³, ca³chá³ ñ¹con²
tsá² cuá²taunh²¹ hí³, hi³ ca³chá³ tsú²
siáh³ la³ cun³ hí³ lí³ jáun² ñ¹con²
mí²ñí³ hí³. ¹⁷Jmí¹jáun² ca³ma³liáu³²
tsá² hí³ hí³ ca³hiu³ ca³mí³ ñ¹con²
Jesús hí³ cua³hain³² tsú² hué³² jáun²
quioh²¹ dí².

¹⁸Jmí¹ tí³ ñ¹ hí³ siáh³ Jesús hñu³
mu², jáun² tsá²ñuh² jmí¹ tiáunh¹ hí³
jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ ca³hiu³
ca³mí³ ñ¹con² Jesús hí³ tsó³² dí²
quionh³. ¹⁹Tí³la³ Jesús tiá² jáí¹³
ca³cué³ yáh³, la³ lá² bíh¹ ca³juáh³.
—Cuánh² hñuh³² ñ¹ tionh¹ jon³
renh² nú², cuá²chá¹ la³jí³² la³ cun³
hí³ má²lí²jmú³ Dió³² ñ¹con² nú², jí³
hí³ ha³ lánh³ rón³² ca³ja³ mií³ tsí³
tsú² ñ¹con² nú² siáh³.

²⁰Jáun² ngah³ bíh¹ tsá²ñuh²
hí³, hí³ ca³ma³liáu³² cha³² ñ¹con²
tsá² zian² tá¹ quia³ juú² míh¹ tiá²
ná¹cunh² jáun² la³jí³² la³ cun³ hí³
má²lí²jmú³ jáun² Jesús ñ¹con² tsú²;
hí³ jáun² lí¹ ca³ja³cáun² bíh¹ tsí³
la³jín³² tsáu².

**Jesús ja³jmah¹ jon² Jairo; hí³ hú¹
juí³² jáun² né³, lan² siáh³ jan² tsá²mí³
tsáun¹**

(Mateo 9:18-26; Lucas 8:40-56)

²¹Jmí¹ cá¹chánh²¹ siáh³ Jesús
jo²¹ jmái² lí¹ ná¹ho³ jáun², ñ¹ zenh¹
tsú² jáun² ca³cha³táunh¹ juóun³²
lín³² tsáu², hí³ jáun² ca³ta³zanh¹ bíh¹
tsú² can³² jmái² jáun². ²²Jmí¹jáun²
ca³chó³² jan² tsá² chín¹ cáun² cuáh³²

quioh²¹ tsá² judíos, tsá² hí³ jmí¹
jmá² Jairo. Jmí¹ ca³jen³² tsú² Jesús,
jáun² ca³di³jñí³² hí³ ca³jmú³ cuá¹hin³
la³ tí³ hué³² ta³ ñí¹ tsú², ²³hí³ jáun²
ca³hiu³ ca³mí³ lín³² dí² ñí¹ con² tsú²,
hí³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Mí¹mí¹ jón³² jná¹³ má²ñí¹jún³,
ña³² tiá³ hñu³² jná¹³, ñá²ra³tsí³²
cuonh² ñí¹ quioh²¹ tsú² hí³ jáun²
lán¹³ hí³ tiá² jún³.

²⁴Jáun² Jesús ngau³ quionh³
tsá² hí³; tí³la³ juóun³² lín³² bíh¹
tsáu² ja³taunh²¹ cu³chin¹ cu³hna²¹
tsú² ca³la³ má²chí¹cuú² chí¹jain³²
bíh¹ tsú². ²⁵Ja¹ tsá² hí³ né³ jmí¹
cuá¹tsau³² jan² tsá²mí³ tsáun¹,
quia³tún³ mii² jmí¹ má²tí³ hí³ zian²
tsú² jmí²hán¹. ²⁶Jmí¹ má²ca³ma³tso²
lín³² bíh¹ tsú² tsí³ hí³ má²né¹
hliáun³ hñú¹³ tí³² mí³, jáun² jí³lí³²
bíh¹ hí³ jmí¹ zia³² quioh²¹ tsú² jmí¹
má²cá²tsá³²; tí³la³ cha³ jmí¹ jmu³ ta²¹
hí³ jáun², tí³ lí³mí¹ jmí¹ má²cá²já³²
bíh¹ mí¹uí³ hí³ zian² tsú². ²⁷Jmí¹
ca³nái³² tsá²mí³ hí³ jáí¹³ hí³ cha³²
tsáu² hí³ ca³tin¹ Jesús, jáun² hí³
dí² ja¹ tsáu² hí³ ngau³ má²janh² tí³
cu³hna²¹ Jesús, jáun² ca³tí³ dí² cuo²
zéí¹ ha¹ tsú². ²⁸Quí¹ ca³lín¹³ tsú²
hñu³ tsí³ la³ lá²: “Cun³ lán¹³ bíh¹
jná¹³ uá¹jinh¹ cun³ tí³ hlieih²¹ jná¹³
uón³² cú¹pih²¹ zéí¹ ha¹ bíh¹ tsú²”.

²⁹Jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹
ca³hná³ jmí²hán¹ tsú²; jmí¹jáun²
ca³lí³lieih²¹ tsú² hí³ má²cá²hin³
bíh¹ mí¹uí³ hí³ jmí¹ zian². ³⁰Jáun²
jmí¹jáun² ca³lí³lieih²¹ uá²jai³² Jesús
hí³ má²lain³² jan² tsáu² cun³quionh³
pí³ quioh²¹ dí²; jáun² ca³jinh³ dí² tí³
cu³hna²¹ ja¹ ñí¹ hí¹já²táunh¹ jáun²
tsáu², hí³ ca³juáh³:

—¿Hin² tsánh² lí²tí³ cuo² hán²
jná¹³?

³¹Jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú²
ca³juáh³ la³ lá²:

—Já² ní² bíh¹ jéeh³² nú² ca³la³ hí³
cuú² jáí³² bíh¹ tsáu², isa³ ngaih³² ma³
nú² hí³ hin² tsánh² lí²tie³ cuo²!

³²Tí³la³ Jesús né³, la³ má²jíe²³
jáun² bíh¹ tí³ hlá² tí³ ní² hí³ hnah²
ní¹juáh³ hin² dá² tsánh² lí²tie³ dí²
cuo². ³³Tí³la³ cun³ñí¹ hí³ ñí³² tsá²mí³
he³ má²lí³² ñí¹con² né³, jáun² ngau³
ca³la³ má²juán²³ hí³ má²juénh² hí³
ca³ñí¹di³jñí³² hí³ ca³jmú³ cuá¹hin³
la³ tí³ hué³² ta³ ñí¹ Jesús, hí³ ca³chá³
la³jí³² jú¹ tson². ³⁴Jáun² Jesús
ca³záih³ tsá²mí³ hí³:

—Hnú² jón³, má²lain³² hnú² quí¹
cun³ñí¹ hí³ lí²chá¹ nú² cáun² honh².
Cuánh² cáun² hí³ re² hí³ tín², jí³ hí³ cuí¹
chun¹ nú² la³ má²chun¹ nú² ní² siáh³.

³⁵Tá¹la³ jmí¹ dí¹hleh³² jáun² Jesús
cua³taunh²¹ tsá² hñú¹³ Jairo, tsá²
chín¹ hí³ cuáh³² quioh²¹ tsá² judíos,
jáun² ca³záih³ dí² Jairo la³ lá²:

—Má²jun² bíh¹ mí¹mí¹ jónh²¹
hnú²; ¿he³ láih³² ma³tsan¹³1¹ máh³
hnú² tsí³ Tí³?

³⁶Tí³la³ Jesús má¹ná¹, hí¹juáh³ tiá²
ca³ma³jáun² bíh¹ la³ cun³ hí³ juáh³
jáun² tsá² hí³, jáun² ca³záih³ dí² tsá²
chín¹ hí³ cuáh³²:

—Ha³ lí² juénh³, ñí¹ jí²¹la³ chá¹
hnú² cáun² honh² bíh¹.

³⁷Jmí¹jáun² tiú²uú² ca³cué³ yáh³
tsú² jáí¹³ hí³ tsa³táunh¹ tsá² siánh³
quionh³, jí³²la³ Pé¹, Jacobo jí³
Juan rainh²¹ Jacobo bíh¹ ní² siáh³.

³⁸Jmí¹ ca³chá³táunh¹ tsú² hñú¹³ tsá²
chín¹ hí³ cuáh³² né³, ca³jíe³ tsú²
hí³ má²nio² tiá³ siaun³² lín³² hí³
ná¹tí² ná¹hóh³² tsáu² hí³ hó² jngih².

³⁹Jáun² ca³hí³ Jesús, hí³ ca³juáh³:

—¿He³ láih³² lí¹ tiáunh¹ tiá³ siaun³²
lín³² hnoh² jí³ hí³ ná¹uoh³² náh²

siáh³? Mf¹míh¹ ní² tiá² rá²jún¹ yáh³,
quí¹ rá²cuóun¹ bíh¹ tsú².

⁴⁰Ti³la³ tsá² hí³ má¹ná¹, cáun² lí¹
ca³jú² ca³ngáí³² bíh¹ Jesús. Jáun²
Jesús ca³jmú³ héih³² hi³ huén³² tsú²
la³jín³², jí³²la³ jméí² jí³ mí¹ziú¹³
bíh¹ mf¹míh¹ ca³jan³ tsú², jí³ tsá²
gáun³ jmí¹ quionh³ tsú² hí³ bíh¹, hi³
jáun² taunh³ ñéih³ ñí¹ rón²¹ jáun²
mf¹míh¹. ⁴¹Jáun² ca³zanh³ dí² cuo²
hla¹ mf¹míh¹ hí³, hi³ ca³záih³ dí² la³
lá²:

—Talita, cum. (Hi³ hnió³ juáh³
“Mf¹míh¹, hnú² juo³ jná¹³, náu²”).

⁴²La³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ ca³náu²
mf¹míh¹ hí³, hi³ ca³ngí³. Mf¹míh¹
hí³ jmí¹ má²hún¹ quia³tún³ mií². Hi³
jáun² tsá² tionh² hí³ lí¹ ca³ta³ná¹jíe³²
bíh¹. ⁴³Ti³la³ Jesús né³, ca³jmú³
héih³² chí¹tson³ hí³ hí¹ jan² yáh³ tiá²
hin² hniáuh³² záih³² tsú² la³ cun³
hi³ má²lí³² jáun², hi³ jáun² ca³jmú³
dí² siáh³ héih³² hi³ ma³ton³ tsú²
mf¹míh¹ hí³.

**Jesús tsánh³² siáh³ juú² Nazaret ñí¹
cá¹cuon³**

(Mateo 13:53-58; Lucas 4:16-30)

6 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, cua³han³
Jesús ñí¹ jáun² hi³ ngah³ tí³
juú²co¹ quionh³ tsá² hain²¹ hí³ tí³
con². ²Jmí¹ cá¹chó²¹ jmá¹ nio² tie³,
jmí¹jáun² ca³ma³liáu³² Jesús hi³
hieh³² tsáu² hñu³ cuáh³² quioh²¹
tsá² judíos zeh² já¹ juú² jáun².
Jáun² la³jín³² tsá² ca³nái³² né³, lí¹
ca³ja³cáun² bíh¹ tsí³ hi³ ca³juónh³
tsá²ján² tsá²ján²:

—¿Ha³ dá² jin¹ ca³ñí¹ma³tin³²
tsá²ñuh² ní² la³jí³² jáí¹³ ní²? ¿Ha³ dá²
jin¹ hiauh³ tsá² ní² hi³ jlánh¹ quiáh¹
ní² jmí¹tsí³. Ha³ bí¹ lánh³ rón³² tin²
tsú² siáh³ jmu² hua³jueh^{32?} ³Já² tí³²

hmá² jon² Má²réi³ bíh¹ ní³², lá² bíh¹
tionh² tsá¹ dá¹jon²¹ tsú²: Jacobo,
Sé³², Judas jí³ Sí¹mu²¹ ní² siáh³, hi³
tsá²mi³ dá¹jon²¹ tsú² né³ tionh² bíh¹
já¹ juú² lá² quiúnh¹ dí².

Hi³ jáun² tiá² ca³quiú¹ ca³jéin¹³ dí²
tsú². ⁴Ti³la³ Jesús ca³záih³ tsá² hí³:

—Jí³²la³ ja¹ quioh²¹ tsá²co¹ jí³ ja¹
quioh²¹ tsá² jún¹ tsá² rainh²¹ bíh¹
jan² tí³² je¹ Díó³² tiá² lí²quien².

⁵Tiá² lin¹ nga³ hua³jueh³² ca³lí³
yáh³ jmu³ tsú² ñí¹ jáun², ñí¹ jí²¹la³
tí³ ca³jmah³ tsú² gon³ gáun³ tsá²
tsáun¹ bíh¹ hi³ ca³ra³tsí³² dí²
cuo² ñí¹ quioh²¹ tsú². ⁶Hi³ lí¹ jmí¹
dí¹tsá²cáun² bíh¹ tsí³ tsú² quí¹hliá²
tiá² ta²¹ jmí¹ ná¹taunh² yáh³ tsá² hí³.

**Jesús zen² tsá² quian³tun³ hi³
tsa³hléh² jú¹ chú³²**

(Mateo 10:1-42; Lucas 9:1-6)

Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³tí³ ca³ngí³
Jesús la³jí³² juú² míh¹ juú² siún¹
hi³ má²tin² tsáu². ⁷Jáun² jmí¹jáun²
ca³teh³ tsú² tán¹ quian³tun³
tsá² hain²¹ hí³ tí³ con², hi³ jáun²
ca³ma³liáu³² dí² hi³ ca³zen³ dí² ma³
quin³² ma³ gon³ tsáu², hi³ jáun²
ca³cuéh³ dí² pí³ hi³ lí¹³ huen³ tsú²
jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsáu².
⁸Jáun² ca³jmú³ dí² héih³² hi³ tiá² hi³
cán³ tsú² hí¹ cáun² hi³ hniáuh³² hú¹
juí³², jí³²la³ hmá²hu²¹ bíh¹. Sa³jun³
ca³cué³ yáh³ dí² jáí¹³ hi³ cán³ tsú²
tuh³², sa³jun³ má³², sa³jun³ quie³.
⁹Jí³²la³ chí² láu² bíh¹ hniáuh³²
ra³tsí³² tsú² ta³, tí³la³ tiá² cán³
yáh³ tsú² tun³ ha¹, jí³²la³ cáun² hi³
má²quih³² bíh¹ tsú². ¹⁰Hi³ ca³záih³
dí² siáh³ la³ lá²:

—Lí³ua³ cáun² hñú³ ñí¹ ca³he³
tsú² hnoh² re² tin², tianh³ náh² ñí¹
jáun² ca³la³ ñí¹ cá¹chó²¹ jmá¹ hi³

huen¹³ náh² juú² jáun². ¹¹Ní¹juáh³ ca³cha³táunh¹ náh² ní¹ tiá² hnió³ tsú² he³ náh², hi³ sa³jun³ hnió³ tsú² ne³ jái¹³, cu³t³² huen³ náh² cú²jueh³² juú² la³ jáun², hi³ súh³ náh² hliáu² quian²¹ tanh¹ ní¹ jáun², hi³ jáun² la³ jáun² lí³ lin¹ hi³ tiá² ca³quiú¹ ca³jéi¹³ náh² tsú². [Jú¹ tson² juanh³² jná¹³, hi³ ní¹ má¹cá²chó³² jmá¹ hi³ ra³tsi³² Dió³² héih³², tí³ pih²¹ bíh¹ ca³lá² ma³tso² tsá² jmá¹ zian² juú² Sodoma jí³ Gomorra tsí³ la³ cónh³ bíh¹ tsá² juú² ní¹ tiá² he³ tsú² hnoh².]

¹²Jáun² jmá¹jáun² já¹taunh²¹ tsá² hí³ hi³ hleh³² jái¹³ hi³ ca³tí²¹ hi³ zái³² tsáu² jmá¹ tsí³, ¹³hi³ ca³huen³ tsú² juóun³² lín³² jmá¹chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsáu², hi³ juóun³² siáh³ tsá² tsáun¹ ca³jñéi³² tsú² jmá¹ no¹ hi³ jáun² lan³.

Jmá¹ jun¹ Juan² tsá² ziau² jmáí²

(Mateo 14:1-12; Lucas 9:7-9)

¹⁴Hi³ jáun² la³jí³² hi³ jáun² ca³lí³ ní³² re²¹ Herodes, quí¹hliá² ja³ngí³ jái¹³ hi³ ca³tin¹ Jesús la³ tán¹.

—La³ má²ca³jenh¹³ bíh¹ hla¹ Juan² tsá² tí² ziau² hí³ jmáí² —ca³juáh³ tsú²—, hi³ jáun² bíh¹ zia³² pí³ jáun² quioh²¹ tsú² hi³ jmu² hua³jueh³².

¹⁵Hi³ ma³ jan² siáh³ tsáu² ca³juáh³:

—Líh³ tsá² jmá¹ lín³ hí³ tí³² jè¹ Dió³² bíh¹ hí³.

Hi³ ma³ jan² siáh³ tsá² juáh³:

—Já¹ tí³² jè¹ Dió³² bíh¹ hí³, tsá² la³ tí³² jè¹ Dió³² tsá² jmá¹ zian² cá²jmáí¹.

¹⁶Jmá¹ ca³nái³² jáun² Herodes jái¹³ ní², ca³juáh³:

—Já¹ Juan² tsá² tí² zion² tsáu² jmáí² bíh¹ ní³², tsá² cá²jmú³² jná¹³ héih³² hi³ tsa³quiéih³ tsú² cun³

ngá¹³ mí¹tái³ láí¹, hi³ né³² né³ la³ má²ca³jenh¹³ bíh¹ tsú² ja¹ hla¹.

¹⁷Hliá² Herodes bíh¹ ca³jmú³ héih³² hi³ ma³tson¹³ tsú² Juan², hi³ jáun² ca³hñéi³² tsú² quionh³ cá²den¹ná¹ nēih³ hñu³mí¹ní² cun³ní¹ hi³ tsáu¹³ tsá²mí³ Herodías. Ní²cuo² Pí²liéi¹ rainh²¹ bíh¹ Herodes tsá²mí³ Herodías hí³, tí³la³ Herodes má¹ná¹, jmá¹ má²ca³can³ hi³ ca³jéinh³² cuo² quionh³. ¹⁸Hi³ jáun² Juan² né³, jmá¹ má²ca³juáh³ hiú² cuóh³² ní¹con² Herodes: “Í¹tiá² ca³tin¹ yáh³ hnú² hi³ ján³ nú² ní²cuo² renh²¹!”

¹⁹Cun³ní¹ hi³ jáun² jmá¹ hon² tsá²mí³ Herodías hí³ Juan², hi³ jáun² jmá¹ hnió³ dí² jngíh³, tí³la³ tiá² jmá¹ lí²³ yáh³, ²⁰quí¹ Herodes jmá¹ ní³² hi³ Juan² hí³ bíh¹ jan² tsá² chun¹, jan² tsá² cuá¹chan¹ ní¹con² Dió³², hi³ jáun² jmá¹ juénh² dí² tsú². Hi³ jáun² bíh¹ tiá² jmá¹ cue³² tsú² jái¹³ hi³ jmu³ tsá²mí³ hí³ hian² tsí³. Hi³ uá¹jinh¹ jmá¹ tá²zanh¹ Herodes hi³ lí¹ tiá² ní³² lánh³ jmu³ ní¹ má¹ca³nái³² la³ cun³ hi³ jmá¹ zai³² Juan², cun³ jáun² jmá¹ hnió³ bíh¹ tsú² ne³. ²¹Tí³la³ tsá²mí³ Herodías né³, ca³chóh¹³ bíh¹ he³ lánh³ rón³² jmu³ jmá¹ ca³jmú³ jáun² Herodes jmáí¹ hi³ ca³tsin¹³ mieh², hi³ ca³cué³ má³² chu²¹ lín²¹ ní¹con² la³jín³² tsá² ná¹chín¹ joh¹, jí³ ní¹con² juo¹³ hliáu³, jí³ la³jín³² tsá² ná¹quien² hué¹³ Galilea ní² siáh³.

²²Jáun² jmá¹jáun² ca³hi³ tsá¹mái¹³ jon² tsá²mí³ Herodías hí³ ní¹ ná¹cúh² tsú² jáun² hi³ ca³tsan³²; jáun² ca³zain²¹ lín²¹ bíh¹ re²¹ Herodes la³ má²quionh³ la³jín³² tsá² ná¹tén¹ hí³ hi³ ca³tsan³² mí¹ hí³. Hi³ jáun² ca³záih³ re²¹ tsá¹mái¹³ hí³ la³ lá²: —Mí¹ ní¹con² jná¹³ la³ cun³ hi³ hnáuh², hi³ jáun² jná¹³ cué¹³.

23 Hi³ jáun² ca³jmú³ dí² jái¹³ ca³la³ hi³ hien² Dió³² hi³ tson² bíh¹ cu³tí³ cué³² dí² lí³ua³ cáun² hi³ m³² tsá¹mái¹³ hi³, uá¹jinh¹ tá¹ cá²tso¹³ hue³² ñí¹ hu²¹ cuo² dí². 24 Jáun² m¹ hi³ né³ cua³han³, hi³ ca³ñí¹zeh¹ m¹ziú¹³:

—¿He³ dá² ñí¹m³ jná¹³ ñí¹con² tsú²?

Jáun² m¹ziú¹³ tsú² ca³juáh³:

—Mí³chí¹ Juan² tsá² ziau² hi³ jmái² cuá²m¹.

25 Jáun² m¹ hi³ né³, la³juí³² ca³hi³ siáh³ ñí¹ cuá³ re²¹, hi³ jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Mí³chí¹ Juan² tsá² zion² tsáu² jmái² bíh¹ hnó³² jná¹³ hi³ cuéh¹ hnú² ta³ne³², hi³ ná¹hu²¹ hñu³ uon².

26 Ca³la³ hlah³ lín²¹ bíh¹ ca³ta³no¹ tsí³ re²¹; tí³la³ Dió³² yáh³ má²lí²hien³ tsú², hi³ hí¹ ca³la³ tí³ tsá² ná¹tén¹ yáh³ má²lí²niéi³² jái¹³ jáun², jáun² tiú²uú² lí³ yáh³ hi³ jmu³ tsú² huáh² chí¹ hi³ tiá² cué³² la³ cun³ hi³ m³² tsá²mí³ hí³. 27 La³ cun³ jm¹jáun² ca³zen³ re²¹ jan² hliáu³, hi³ ca³jmú³ dí² héih³² hi³ tsa³quiéih³ tsú² láí¹ Juan² hñu³mí¹ñí². 28 Jáun² ñéi¹ hliáu³ hñu³mí¹ñí² hi³ ca³ñí¹quiéih³ láí¹ Juan², jáun² quiaun² dí² hi³ ná¹hu²¹ hñu³ uon². Jáun² ca³cuéh³ tsú² tsá¹mái¹³ hi³, hi³ jáun² tsá¹mái¹³ hi³ né³ ca³ñí¹jiénh¹³ siáh³ m¹ziú¹³.

29 Jm¹ ca³lí³ ñí³² tsá² hain²¹ hi³ tí³ con² Juan², jáun² ja³taunh²¹ hi³ ca³ñí¹quión²¹ hla¹, hi³ jáun² ca³ñí¹hón²¹ dí².

Jesús cue³² hi³ cuh³ hñá³ mei²¹ tsáu²
(Mateo 14:13-21; Lucas 9:10-17; Juan 6:1-14)

30 Jm¹ cá¹jinh²¹ jáun² tí³² tsá² quian³² hí³ jé¹ Dió³² ñí¹con² Jesús, jáun² ca³chá³ tsú² jí³lí³² la³ cun³

hi³ ca³jmú³, jí³ la³ cun³ hi³ ca³héh³ dí² tsáu² n² siáh³. 31 Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Ná²taunh¹ náh², ma³tau¹³ dí² cu³tiá³ tie³ ñí¹ cú² hnga².

Quí¹ juóun³² lín³² bíh¹ tsáu² jm¹ ja³tú¹ ja³lín²³, hi³ hí¹juáh³ tiá² jmái¹ cue³² bíh¹ quioh²¹ tsú² hi³ cuh³ má³².

32 Jm¹jáun² ca³hi³ Jesús cáun² mu² la³ má²quionh³ jáun² tsá² quian³tun³ hí³ joh¹ hi³ ja³taunh²¹ tsú² hmóu³²

ñí¹ má²tí³ có³². 33 Tí³la³ juóun³² bíh¹ tsáu² ca³jié³ jm¹ já¹taunh²¹ tsú², hi³ jáun² ca³lí³tsin² tsá² hí³ hi³ hí³ bíh¹

Jesús; hi³ jáun² tsá² hí³ jí³ tsá² zian² juú² la³ cu³ la³ jéin³ jáun² ja³taunh²¹ cú²hé² lín³² juí³² ta³, hi³ jáun² ta³

tin² bíh¹ ca³cha³taunh¹ tsú² ñí¹ jáun² la³ cónh³ bíh¹ Jesús. 34 Cua³han³ bíh¹

Jesús hñu³ mu² jm¹ cuá¹han³, tí³la³ jm¹ ca³jié³ tsú² hi³ sa³ juóun³² lín³² bíh¹ tsáu² má²tionh² ñí¹ jáun², hi³

jáun² ca³ja³ mií³ tsí³ dí² ñí¹con² tsá² hí³, quí¹hliá² la³jm¹ tionh¹ já¹ziáh² tiá² juo¹³ zian² bíh¹ jm¹ tionh¹

tsá² hí³; hi³ jáun² ca³ma³liáu³² dí² cú²jueh³² hi³ má²tin² tsá² hí³ hliáu³ ñí¹ jái¹³. 35 Jm¹ má²ca³hláu³ jáun²

né³, ca³ma³janh³² tsá² hain²¹ tí³ con² tsú² ñí¹ zenh¹ hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Já² má²ca³hláu³ bíh¹ la³², hi³ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² zian² ñí¹ má²janh² lá². 36 Jáun² chú³² juoh¹ hnú² tsá²

ní² hi³ tsa³tánh¹, cuí¹ cha³taunh¹ juú² pih²¹ jí³ ñí¹nái² ñí¹ táun³ hñú³, hi³ cuí¹ cha³lia³² tsú² má³² hi³ cuh³, [quí¹ ñí¹ tiauh¹ dí² lá² tiá² zia³² yáh³ hi³ lí³ cúh¹³].

37 Tí³la³ Jesús ca³juáh³ ñí¹con² tsú²:

—Hnoh² bíh¹ hniáuh³² cueh¹ tsú² hi³ cuh³.

Jáun² né³, tsá² hí³ ca³ngái³ siáh³:

—¿Jinh¹ dá² tsá¹cán¹³ jnoh¹ hí³
cuú²miih²¹ hí³ cue¹³ jnoh¹ tsá² n²
cuh³? Qui¹ cun³ tun³ nio² hña³láu³
máh³ cú¹tiáu² lí³ hniáu^{h32}.

³⁸Jáun² Jesús ca³ngái³:

—¿Cónh³ bíh¹ hí³ cuú²miih²¹ zia³²
quián¹³ hnoh² dúh¹? Cuá²jie³ dú¹
neh²¹.

Jm¹ má²l²jie³ tsú² jáun² né³,
ca³juáh³:

—Hña³ hí³ cuú²miih²¹ quionh³ gon³
hma²¹ bíh¹ zia³².

³⁹Jáun² Jesús ca³jmú³ héih³² hí³
tiánh³² tsú² ma³ cu³ nio³ hué³² ja¹
mí¹néi² réh²; ⁴⁰jáun² ma³ hña³láu³
j³ ma³ tu³la³quian³ tsáu² ca³tiánh³
ma³ quin³² ma³ cu³ nio³. ⁴¹Jm¹jáun²
ca³can³ Jesús tá¹ hña³ hí³ cuú²miih²¹
jáun² j³ tá¹ gon³ hma²¹ n² siáh³,
jáun² ca³jie³ tsú² tí³ hñu³mí³cuú² hí³
ca³cuéh³ tiá¹hmah¹ Dió³², jm¹jáun²
ca³ca³ tsú² hí³, jáun² ca³cuéh³ dí²
tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² hí³ tsóh³
ní¹con² tsá² tionh² hí³. Ja³bí¹
ca³tsóh³ tsú² siáh³ quioh²¹ hma²¹
hí³ ní¹con² la³jín³² tsá² hí³. ⁴²Jáun²
la³jín³² bíh¹ tsá² hí³ lah³ re² má³².
⁴³Jm¹ lí²¹ jáun² ca³jieh³ tsú² la³jí³²
chí² juoh¹ hí³, j³ quioh²¹ hma²¹
hí³ ziau³ jáun² n² siáh³, jáun² chí²
juoh¹ jáun² né³ ca³cónh³² quia³tún³
mí²tá². ⁴⁴La³ cun³ tsá² ca³cúh² hí³
cuú²miih²¹ jáun², jm¹ tín³ hña³
mei²¹ jmáh³la³ tsá²ñuh².

Jesús cuá¹ngí³² ní¹ jmái²

(Mateo 14:22-33; Juan 6:16-21)

⁴⁵Jm¹ lí²¹ jáun² né³, ca³jmú³
Jesús héih³² hí³ tónh³² tsá² hain²¹
hí³ tí³ con² hñu³ mu² hí³ hán³² tí³
jo²¹ jmái² lí¹ ná¹ho³ ta³ tin², hí³
tsa³táunh¹ tsú² juú² Betsaida tá¹la³
dí¹hah² dí² jáun² jái¹³ ní¹con² tsá²

ná¹ngih³² hí³. ⁴⁶Jm¹ má²l²heh² tsú²
jáun² jái¹³ quionh³ tsá² tionh² hí³
né³, ngau³ tsi³ máh³ hí³ ca³ní¹lien¹³
Dió³². ⁴⁷Jm¹ ca³nié² jáun² né³, mu²
jáun² jm¹ má²he² ní¹ chu³jo² jmái²,
jáun² hnga² bíh¹ jéi³² Jesús jm¹
zenh¹ ní¹ quiéin². ⁴⁸Jm¹jáun² ca³jie³
dí² hí³ zia³² uu³mí²tsi³² ní¹con² tsá²
hí³ joh¹ hí³ tiú²uú² re² lí²³ juóh³ tsú²
jmái², qui¹hliá² jm¹ ja³² chí³ tí³ jui³²
ní¹ hí¹tsá²táunh¹ tsú² jáun². Jm¹
má²já²jnia² jáun² né³, ngau³ Jesús
juí³² ní¹ hí¹tsá²táunh¹ tsú² jáun²,
hí³ chí¹ngí³² ní¹ jmái², tí³la³ Jesús
cáun² lí¹ jm¹ má²ngá¹³ bíh¹. ⁴⁹Jm¹
ca³jie³ tsá² táunh¹ hí³ hñu³ mu² hí³
cuá¹ngí³² jan² tsáu² ní¹ jmái², jáun²
ca³lín¹³ hí³ tsá² le¹ bíh¹ ná¹jien³² dí²,
hí³ jáun² ca³hóh³², ⁵⁰qui¹ la³jín³²
bíh¹ dí² ca³ta³hú¹ cóh²¹ tsí³ jm¹
ca³jien³² tsú². Tí³la³ Jesús ca³liéinh³²
tsá² hí³ hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—iTiá³ chá¹ náh² honh²; ha³ lí²
juenh³ náh², qui¹ já¹³ bíh¹ la³²!

⁵¹Jáun² ca³uú³ bíh¹ tsú² hñu³ mu²
ní¹ jm¹ táunh¹ tsá² hí³, jáun² la³
cun³ jm¹jáun² ca³hñá³ chí³, jáun²
tsá² hí³ lí¹ ca³ta³ná¹jie³² bíh¹ hí³
ná¹tsá²cáun² tsí³. ⁵²Hliá² tiá² jm¹ la³
má²ca³ngí¹³ yáh³ tsá² hí³ hua³jueh³²
hí³ ca³jmú³ tsú² jáun² quionh³ hí³
cuú²miih²¹ jáun², jm¹ la³ ná¹jli³² la³
jáun²í¹ máh³ jm¹ tsí³ tsá² hí³.

Jesús jmah²³ tsá² ná¹tsáun¹ hué³²

Genesaret

(Mateo 14:34-36)

⁵³Jm¹ lí²¹ jáun² né³, ca³hán² bíh¹
tsú² tí³ jo²¹ jmái² lí¹ ná¹ho³ jáun²,
hí³ ca³cha³táunh¹ hué³² Genesaret;
ní¹ jáun² ca³hñéih³² tsú² mu² can³²
jmái². ⁵⁴La³ cun³ jm¹ ca³huén²
tsú² jáun² hñu³ mu², la³jui³² ca³lí³

cuóun³² bíh¹ tsáu² Jesús. ⁵⁵La³ cun³ jm¹jáun² ca³ñi³tú¹ ñi³lin¹³ tiá³ siaun³² tsá² tiáunh¹ hí³ cu³ jéin³ ñí¹ jáun², hí³ jáun² ca³ma³liáu³² hí³ já²jan² tsá² tsáun¹ hí³ ná¹tsín¹ ñí¹ jmu² n¹juáh³ lí³ua³ cáun² ñí¹ ca³lí³ ñi³² tsú² hí³ ngi³² Jesús. ⁵⁶Hí³ jáun² la³ji³² juú² cáh¹ ñí¹ chau²¹ tsú², juú² míh¹ jí³ ñí¹nái² ní² siáh³ jm¹ chan² tsáu² tsá² tsáun¹ ja¹ hñú³, hí³ jáun² jm¹ hiú² jm¹ mí³² tsú² ñí¹con² Jesús hí³ cué³² jái¹³ hí³ hliéh³ tsá² tsáun¹ cuo² uá¹jinh¹ jmáh³la³ zéi¹ ha¹ bíh¹ tsú²; hí³ jáun² la³jin³² tsá² ca³tí³ hí³ cuo² ha¹ tsú² né³, lan³ bíh¹.

Hi³ jmu² hí³ tiá² jin² tsá²mi³cuóun²

(Mateo 15:1-20)

7 Jm¹jáun² cua³taunh²¹ ma³ jan² tsá² fariseos ñí¹con² Jesús, la³ má²quionh³ ma³ jan² tí³² liei²¹ hí³ má²já²taunh²¹ já¹ juú² Jerusalén. ²Jáun² tsá² hí³ né³ ca³je³ hí³ ma³ jan² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² Jesús ná¹cúh² ta³ tiá² má²ji² cuo²; la³ cun³ ta³ tiá² má²lí²ma³tí³² tsú² héih³² hí³ ná¹ngi²³ ca³tí²¹ ha³ lánh³ rón³² hniáuh³² liáh³² tsú² cuo²; [hí³ jáun² bíh¹ jlánh¹ ca³ziu³ ca³hien³ dí² tsá² hí³]. ³(Qui¹hliá² tsá² fariseos jí³ la³jin³² tsá² judíos ná¹má²tí³² bíh¹ la³ cun³ hí³ jlánh¹ ná¹héh³ chí¹ tsá²daun³², hí³ tiá² cáun² lí¹ cuh³ yáh³ ta³ tiá² má²lí²liáh³² cuo² la³ cun³ hí³ ná¹ngi²³ dí² jáun². ⁴Hí³ ní¹ má¹cuá²tanh²¹ tsú² ja¹ hmah²¹ né³, tiá² cáun² lí¹ cuh³ yáh³ tsú² ta³ tiá² má²lí²ma³tí³² la³ cun³ hí³ ná¹ngi²³ jáun² hí³ liáh³² cuo² re². Zia³² bíh¹ siáh³ hliáun³ hí³ ná¹héh³ chí¹ tsú² ñí¹ hná¹ ní², uá¹la³ cun³ hí³ ráin³² tsú² jáun² vasos, tse³, jí³ cuah²¹

mí¹ñí² ní² [jí³ jen³ míh¹ ñí¹ ná²tsín³² tsú² má¹ca³jmú³ má³² ní² siáh³].)

⁵Jáun² né³, tsá² fariseos quionh³ jí³ tí³² liei²¹ ca³ngái³ ñí¹con² Jesús:

—¿He³ láih³² tiá² má²tí³² tsá² hain²¹ ní² tí³ con² hnú² la³ cun³ hí³ ná¹ngi²³ tsá²daun³², hí³ cáun² lí¹ cúh² bíh¹ ta³ tiá² má²ji² cuo²?

⁶Jáun² Jesús ca³ngái³:

—Tson² lín³² bíh¹ jái¹³ hí³ ca³juáh³ hla¹ Isaías jm¹ ca³hléh³ tsú² jáun² jái¹³ hí³ ca³cué³ Dió³² hñú³ tsí³ hí³ hnoh² ná¹lín³ náh² la³ cá¹ la³ jéinh¹, la³ cun³ rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí² quioh²¹ tsú², hí³ juáh³ la³ lá²:

Tsá² ní² dá² má²quien² jná¹³ cun³quionh³ jmáh³la³ ho³ bíh¹, jun³juáh¹³ la³ jonh³ jm¹tsí³ yáh³ tsú² hniau³ jná¹³.

⁷Hí¹ cáun² tiá² lin¹ ñí¹ quien² yáh³ hí³ má²tsú² má²jáuh³² tsú² jáun² jná¹³, quí¹ héih³² quioh²¹

tsá²mi³cuóun² bíh¹ jaun³² hieh³² tsú² tsáu² la³juah²¹ dúh¹ héih³² quion²¹ jná¹³.

⁸Jáun² ca³juáh³ tsú² siáh³:

—Qui¹ hnoh² dá² chah³² náh² tí³ có³² héih³² quioh²¹ Dió³², hí³ ma³tih²¹ náh² la³ cun³ hí³ ná¹héh³ chí¹ tsá²mi³cuóun², [la³ cun³ hí³ ráin³² tsú² jáun² la³ji³² cuá¹ uon² jí³ hí³ jmu² tsú² siáh³ hliáun³ lín³² hí³ siáh³ ñí¹ hná¹ ní²].

⁹Ja³bí¹ ca³záih³ tsú² siáh³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Hnoh² dá² chah³² náh² tí³ có³² héih³² hí³ jmu² Dió³² quí¹ cun³ñí¹ hí³ hnáuh² náh² má²tih²¹ la³ cun³ hí³ ná¹héh³ chih³² náh² hmóu³² bíh¹. ¹⁰Qui¹ sá¹ní² jie³ dúh¹, la³ lá² bíh¹ ca³juáh³ hla¹ Moisés: “Tianh³² náh² ta²¹ ñeh² mí²ziúh²”. Ja³bí¹

ca³juáh³ tsú² siáh³: “Li³ua³ jan² tsá²
 chú² juóun³² jméi² mí¹ziú¹³, tsá²
 la³ hí³ ca³tin¹ jún³ bíh¹”. 11 Tí³la³
 hnoh² né³ juánh³ hi³ lí¹³ bíh¹ néh¹
 záih³² tsáu² jméi² mí¹ziú¹³ la³ lá²:
 “Tiú²uú² lí¹³ yáh³ má¹hau¹ jná¹³
 hnú², qui¹ la³jí³² hi³ zia³² quion²¹
 jná¹³ ná¹lí³ corbán bíh¹”, (la³ cun³
 nieih³ jái¹³ “hi³ má²ná¹chan¹ ní¹con²
 Dió³² bíh¹”). 12 Hi³ jáun² ní¹juáh³
 má²lí²juáh³ tsú² la³ ní², jáun² hnoh²
 né³ má²juánh³ náh² hi³ tiú²uú² tion³
 hniáuh³² yáh³ ma³hon³ tsú² jméi²
 mí¹ziú¹³. 13 Jáun² cun³quionh³ la³
 ní² bíh¹ má²ná¹jmu³² hnoh² hi³ tiá²
 quien² cu³tí¹³ héih³² quioh²¹ Dió³²
 cun³quionh³ hi³ ma³tin¹³ náh² tsáu²
 la³ cun³ hi³ ná¹héh³ chih³² náh²
 hmóu³². Hi³ jun³juáh¹³ jmáh³la³ hi³
 ní² yáh³ jmu³² náh².

14 Siáh³ siáh³ ca³teh³ Jesús tsáu²
 hi³ ja³niéi³ jái¹³, hi³ ca³záih³ dí² la³
 lá²:

—Niéi² náh² la³jín³², jí³ hi³ cuí¹
 ngí¹³ náh² siáh³. 15 Jun³juáh¹³ hi³
 tsá²toh³ jáun² tí³ ñeh² quioh²¹ yáh³
 tsú² jmu² hi³ tiá² jin² tsú². Qui¹ hi³
 ja³² la³ tí³ hñu³ tsí³ bíh¹ tsú² jmu²
 hi³ hliánh². 16 [Hnoh² tsá² ná¹chi²¹
 cuáh³ náh², niéi² náh².]

17 Jmí¹ má²lí²chan³ jáun² Jesús tsá²
 hí³ né³, hi³ cáun² hñú³; jmí¹jáun²
 ca³ngái³ tsá² hain²¹ hi³ tí³ con² tsú²
 ca³tí²¹ jái¹³ hi³ má²lí²jmu³ tsú² jáun².
 18 Jáun² hí³ né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Hí¹ chín¹dí¹ hnoh² uá¹ tiá² la³
 ngí²³ náh² siáh³? ¿Tiá¹ má²ñí¹
 hnoh² hi³ la³jí³² hi³ zia³² tí³ cheih³²
 hi³ tsá²toh³ tí³ ñeh² quioh²¹ tsáu²,
 tiá² lí¹³ yáh³ jmu³ hi³ jáun² hi³
 hliánh¹³ tsáu²? 19 Qui¹ hñu³ héin¹
 bíh¹ tsú² tsá²toh³, jun³juáh¹³ hñu³

tsí³ yáh³ tsú², hi³ má¹lí³² jáun² né³
 hue³² siáh³ tí³ cheih³².

Cun³quionh³ la³ ní² ca³lí³hnió³ tsú²
 juáh³ hi³ jí² bíh¹ ca³la³ jí³² ní¹ má³².

20 Ja³bí¹ ca³juáh³ tsú² siáh³:

—Hi³ hue³² hñu³ tsí³ bíh¹ tsáu²
 ján¹ tson² jmu² hi³ hliáh² jmí¹ tsí³.
 21 Qui¹hliá² tí³ ñeh² hñu³ tsí³ bíh¹
 tsú² hue³² la³jí³² hi³ hlah³, uá¹la³
 cun³ hi³ lí¹ chin² tsú² chí¹, hi³ lí¹
 jmu² tsú² juón¹ quionh³ tsá² hlá² tsá²
 ní², jí³ hi³ lín³ tsú² tsá² háin², tsá²
 jngih² tsáu² ho³ tsá² jmu² hi³ hlah³
 hi³ hó³², 22 tsá² lí¹ hniá¹ hi³ quioh²¹
 tsáu², tsá² hláih¹ hon², tsá² má²can²
 tsáu², tsá² lí¹ jmu² la³ cun³ hi³ tí³²
 tsí³ hnga², tsá² uóu³² tsí³, tsá² tin²
 jú¹ tí¹jái², tsá² jmu² tonh², jí³ tsá² lí¹
 jmu² hi³ cáun¹ ní² siáh³. 23 Ca³la³ jí³²
 hi³ hlah³ ní² ja³toh²³ tí³ ñeh² hñu³
 tsí³ bíh¹ tsú², hi³ jáun² bíh¹ jmu² hi³
 tiú²uú² jin² tsú² ní¹con² Dió³².

Jan² tsá²mi³ tsá²cá²jo²¹ tanh² ta²¹

Jesús

(Mateo 15:21-28)

24 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, cua³han³
 Jesús ní¹ jáun² hi³ ca³ñí¹ngí²
 la³cáun² juú² Tiro [jí³ juú² Sidón].
 Jáun² hi³ tsú² cáun² hñú³, hi³ hí¹
 jan² tsáu² tiá² jmí¹ hnió³ tsú² lí³
 ñí³²; tí³la³ tiá² ca³lí³ yáh³ hính³²
 tsú². 25 La³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ ca³lí³
 ñí³² mí¹ziú¹³ jan² mí¹míh¹ tsá² jmí¹
 hún¹ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³, hi³
 Jesús má²cuán² juú² jáun²; hi³ jáun²
 ja³ tsú² hi³ ca³dí³jñí³² ta³ ní¹ Jesús,
 hi³ ca³jmú³ cuá³hin³ la³ tí³ hué³².
 26 Jan² tsá² cú²juú² bíh¹ tsá²mi³ hí³,
 tsá² jmí¹ híh¹³ tí³ Fenicia hué³² Siria.
 Cuan³ tsú² ní¹con² Jesús hi³ ca³mi³
 dí² hi³ chin¹³ tsú² jmí²chí³ hláinh¹

hi³ hún¹ hñu³ tsí³ mí¹ míh¹ jon² dí².

²⁷Ti³la³ Jesús ca³juáh³:

—Cué¹ jái¹³ hi³ láih¹³ tín² re² má³² tsá²co¹ jná¹³, qui¹ tiá² re² jniá³ yáh³ hi³ quin¹³ dí² má³² quioh²¹ tsá¹míh¹ hi³ cue¹³ dí² tsái².

²⁸Ti³la³ tsá²mi³ hí³ né³, ca³juáh³:

—Tson² bíh¹ la³ jáun² Ti³²; ti³la³ hí¹ ca³la³ tí³ tsái² tionh² ñeh² mesa yáh³ cüh² chí² juoh¹ hi³ süh²³ tsá¹míh¹.

²⁹Jáun² né³, Jesús ca³juáh³:

—Re² bíh¹ má²lí²juah²¹ hnú² la³ ní²; má²lí¹³ bíh¹ cuánh¹³ hnú².

Má²cuá²han³ bíh¹ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ jónh³² hnú².

³⁰Jmí¹ cá¹chánh²¹ tsú² jáun² hñú¹³ né³, ca³jién³² tsú² mí¹míh¹ jon² hi³ rá¹tsin² ní¹ jen³; hi³ jmí²chí³ hláinh¹ né³, la³ má²cuá²han³ bíh¹ hñu³ tsí³ mí¹míh¹ hí³.

Jesús jmah²³ siáh³ jan² tsá² cáun¹

³¹Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, cua³han³ siáh³ Jesús ní¹ hu²¹ cuo² juú² Tiro, hi³ ngau³ juí³² juú² Sidón jí³ la³cáun² tí³ ní¹ tioh³ jáun² tá¹ quia³ juú² míh¹ tiá² ná¹cunh² siáh³, jáun² ca³chó³² tsú² ní¹ ná¹ho³ jmái² Galilea. ³²Ní¹ jáun² cua³jan² tsú² jan² tsá²ñuh² te³ cuá¹, tsá² tiá² re² hleh³², hi³ jáun² ca³hiu³ ca³mí³ tsú² hi³ ra³tsí³² Jesús cuo² ní¹ quioh²¹ tsá² hí³. ³³Jáun² Jesús ca³jan³ tsá² hi³ ní¹ tí³ có³², ní¹ tiá² hin² zian², hi³ jáun² ca³lób³ dí² zeih²¹ cuo² cuá¹ tsá² hí³, hi³ jáun² jmí¹jáun² ca³hñe³ dí² siáh³ zeih²¹ cuo² hi³ jáun² ca³hliéih³ dí² zíh¹ tsá² hí³. ³⁴Jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² ca³jié³ dí² hñu³mi³cuú², hi³ ca³zion³ tsí³ hi³ ca³juáh³:

—iEfata! (hi³ hnió³ juáh³ “iCuf¹ niá¹³!”).

³⁵La³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ ca³niá³ cuá¹ tsá² jmí¹ ten³ hí³, hi³ la³ siáh³

zíh¹ tsú², hi³ jáun² ca³lí³ bíh¹ hléh³²

tsá² hí³ re². ³⁶Jáun² né³, Jesús ca³jmú³ héih³² ní¹con² tsá² jmí¹ tsáun¹ hí³ la³ má²quionh³ tsá² ná¹jié²³, hi³ hí¹ jan² tiá² hin² záih³² tsú²; tí³la³ uá¹jin¹ ca³jmú³ dí² héih³² chí¹tson³ hi³ tiá² hin² záih³² tsú² hi³ jáun², tí³la³ tí³ lí³mí¹ ca³qui³ ca³chá³ bíh¹ tsú². ³⁷Hi³ jáun² jlánh¹ ca³ja³cáun² lín³² tsí³ tsá² ca³nái³² hí³ hi³ lí³ la³ jáun², hi³ jáun² ca³juáh³ la³ lá²:

—La³jí³² bíh¹ jmu² tsú² re²; hí¹ la³ tí³ tsá² te³ cuá¹ yáh³ náí³² jmu² tsú², jí³ hi³ jmu² tsú² siáh³ hi³ hléh³² tsá² cáun¹.

Jesús cue³² hi³ cuh³ quiún³ mei²¹ tsáu²

(Mateo 15:32-39)

8 Jmí¹ lí¹cáin² pih²¹ jáun² ca³ngih³² siáh³ juóun³² lín³² tsáu², hi³ tiá² jmí¹ zia³² yáh³ he³ cuh³ tsú². Jáun² né³, Jesús ca³teh³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

²—Jlánh¹ ja³² mií³ tsin³² jná¹³ ní¹con² tsá² lá², qui¹hliá² hni³² jmái¹ máh³ má²tí³ hi³ tionh² tsú² ní¹ lá² quiúnh¹ jná¹³, hi³ hí¹ cú¹pih²¹ yáh³ hi³ cuh³ tsú² tiú²uú² zia³². ³Ní¹juáh³ hi³ chanh²¹ jná¹³ tsú² hñú¹³ ta³ tiá² hi³ má²lí²cuh³, lí¹³ huán³ bíh¹ tsí³ tsú² hú¹ juí³², qui¹hliá² ma³ jan² tsá² ní² tsá² já²taunh²¹ ní¹ uóunh³ bíh¹.

⁴Jáun² né³, tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² ca³ngái³:

—Tí³la³ ħha³ bí¹ lánh³ rón³² lí¹³ cue¹³ dí² tsá² ní² má³² hi³ cuh³ ní¹ lá², cáun² ní¹ tiá² hin² zian² hí¹ jan² bíh¹ la³²?

⁵Jáun² Jesús ca³ngái³:

—ċCónh³ bíh¹ hí³ cuú²miih²¹ zia³² quián¹³ hnoh² dúh¹?

Jáun² tsá² hí³ ca³ngái³:

—Quiau³ hí³ bíh¹ zia³².

⁶Jmí¹jáun² ca³jmú³ dí² héih³²
 hí³ tiánh³² tsá² hí³ hué³², hí³ jáun²
 ca³zanh³ dí² tá¹ quiau³ hí³ jáun², hí³
 ca³cuéh³ dí² tiá¹hmah¹ Dió³². Jmí¹
 lí²¹ jáun² ca³ca³ tsú² hí³ cuú²miih²¹
 jáun² hí³ ca³cuéh³ dí² tsá² hain²¹
 hí³ tí³ con², hí³ jáun² tsá² hí³ né³,
 ca³tsóh³ ní¹con² tsá² má²tionh²
 hí³. ⁷Hí³ jmí¹ zian² siáh³ cun³ gon³
 gáun³ juo¹³ pih²¹, hí³ jáun² Jesús
 ca³ma³mieh² siáh³ jáh³ hí³, jáun²
 ca³jmú³ dí² siáh³ héih³² hí³ tsóh³
 tsú² hí³ jáun². ⁸Jáun² ca³la³ jín³²
 tsá² hí³ lah³ re² má³², ca³lí³í¹ máh³
 ca³cónh³² quiau³ mí²tá² chí² juoh¹
 hí³ ziau³ jmí¹ má²lí²cuh³ tsú² jáun².
⁹La³ cun³ tsá² ca³jmú³ hí³ má³² jmí¹
 tín³ cun³ quiún³ mei²¹ tsáu². Hí³
 jáun² jmí¹ má²lí³² jáun² né³, ca³hah²
 Jesús jái¹³ ní¹con² tsá² jmí¹ tionh¹
 hí³, ¹⁰hí³ jáun² hí³ hñu³ mu² quionh³
 tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² hí³ ja³taunh²¹
 tí³ ní¹ téh²³ tsú² Dalmanuta.

**Tsá² fariseos mi³² cáun² lí²¹ hí³ lí³
 hua³jueh³²**

(Mateo 12:38-42, 16:1-4; Lucas 12:54-56)

¹¹Jmí¹jáun² cua³taunh²¹ tsá²
 fariseos hí³ ca³ma³líáu³² hí³ quiú²
 táinh²³ jái¹³ quionh³ Jesús. La³
 cun³ hí³ hnió³ dí² ca³ lan³ Jesús,
 hí³ jáun² ca³mí³ dí² cáun² lí²¹ hí³ lí³
 hua³jueh³² hí³ já³² tí³ hñu³mí³cuú².
¹²Jáun² Jesús jlánh¹ ca³zion³ lín³²
 tsí³ hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿He³ láih³² mi³² tsá² zian² né³²
 cáun² lí²¹ cun³quionh³ hua³jueh³²? Jú¹
 tson² juanh³² jná¹³ hí³ hí¹ cáun² yáh³
 lí²¹ tiá² lí¹³ hiáu³ tsá² zian² né³².

¹³Jmí¹jáun² ca³chan³ dí² tsá² hí³
 ní¹ jáun², hí³ jáun² taunh³ dí² siáh³

hñu³ mu² hí³ ngau³ tí³ jo²¹ jmái² lí¹
 ná¹ho³ jáun².

Tie³ quioh²¹ tsá² fariseos

(Mateo 16:5-12)

¹⁴Jmí¹jáun² ca³ja³có³ tsí³ tsá²
 quian³tun³ hí³ cán³ má³² cuh³,
 jí³²la³ cáun² tán¹ bíh¹ hí³ cuú²miih²¹
 jmí¹ quian³² tsú² jmí¹ taunh²¹ hñu³
 mu² jáun². ¹⁵Jáun² Jesús ca³hlí²
 ca³liéinh³² tsá² hí³ hí³ ca³juáh³ la³
 lá²:

—Sá¹ní² jie³, hua³hín¹³ náh² jmu³
 ca³tí²¹ tie³ quioh²¹ tsá² fariseos la³
 má²quionh³ jí³ tie³ quioh²¹ Herodes
 ní² siáh³.

¹⁶Jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú²
 ca³ma³líáu³² hí³ juónh²³ la³ lá² ja¹
 hmóu²¹:

—Cun³ní¹ hí³hliá² tiá² quián¹
 má³² bíh¹ dí² ní³², hí³ jáun² la³ ní²
 ní¹juah²¹ tsú².

¹⁷Tí³la³ Jesús ca³lí³tsin² bíh¹ hí³
 jáun², hí³ jáun² ca³juáh³ siáh³:

—¿He³ láih³² ná¹juónh³² náh²
 hí³ tiá² quiánh¹ má³²? ¿Hí¹ la³ tí³
 ta³né³² máh³ tiá² má²ca³ngí¹³ náh²,
 hí³ sa³jun³ má²ca³lí³tsin² náh²
 siáh³? ¿Hí¹ ná¹lí³²í¹ máh³ honh²
 hnoh² la³ tí³ ta³né³² dúh¹? ¹⁸¿Hí¹
 tiá² la³ jniá³ máh³ máh¹ náh², hí³
 sa³jun³ la³ niéih³ siáh³ cuáh³ náh²?
 ¿Hí¹ tiú²úú² chau² máh³ honh²
 hnoh²? ¹⁹Jmí¹ ca³tsóh³² jná¹³ jáun²
 hñá³ hí³ cuú²miih²¹ ja¹ ní¹ tionh¹
 hñá³ mei²¹ tsáu², ¿jáh³ mí²tá² chí²
 juoh¹ ca³jiéih¹ náh² jmí¹jáun² dúh¹?

Jáun² tsá² hí³ ca³ngái³:

—Quia³tún³ mí²tá².

²⁰—Hí³ jmí¹ ca³tsóh³² jná¹³ jáun² tá¹
 quiau³ hí³ ja¹ ní¹ tionh¹ quiún³ mei²¹
 tsáu², ¿cónh³ mí²tá² ca³cónh³² chí²
 juoh¹ hí³ ca³jiéih¹ hnoh² jáun² siáh³?

Hi³ jáun² tsá² hí³ ca³ngái³ siáh³:
—Quiau³ m²tá².

²¹Jm¹jáun² né³ ca³záih³ dí²:
—¿He³ lí³ sa³ la³ tí³ ta³né³² máh³
tiá² má²ca³ngí¹³ náh² né³?

**Jesús jmah²³ jan² tsá² ten³
já¹ juú² Betsaida**

²²Hi³ jáun² né³, jm¹ ca³cha³táunh¹
tsú² já¹ juú² Betsaida, jáun² cua³jan²
tsáu² jan² tsá² ten³ ñ¹con² Jesús;
jáun² ca³hiu³ ca³m³ tsú² hí³ Jesús
ra³tsi³² cuo² ñ¹ quioh²¹ tsá² hí³.

²³Jáun² ca³zanh³ Jesús cuo² tsá²
ten³ hí³, hí³ jáun² ca³chín² dí² tí³
cheih³² juú². Jáun² ca³yóh³ dí²
mí¹héh¹³ m¹ñ¹ tsá² hí³ hí³ jáun²
ca³ra³tsi³² dí² siáh³ cuo² ñ¹ quioh²¹
tsú², jm¹jáun² ca³ngáih³ dí² n¹juáh³
má²lí²³ jé³ ca³lá². ²⁴Jáun² tsá² ten³
hí³ né³ ca³jé³, hí³ jáun² ca³juáh³:

—Jien¹ jná¹³ tsáu², tí³la³ la³jm¹
jniá³ hmá² bíh¹ jniá³ tsáu² ñ¹cháunh¹.

²⁵Jáun² Jesús ca³tí³ siáh³ cuo²
m¹ñ¹ tsú², jm¹jáun² ca³tau²
tsá²ñuh² hí³ tiá³ ñ¹, hí³ ca³jé³,
jáun² lan³ bíh¹ tsú². La³j³² bíh¹
má²jé²³ tsú² re² lín³². ²⁶Jáun² né³,
Jesús ca³chanh³ tsú² hñ¹³, hí³
ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Ha³ lí² cua³hu³² já¹ juú², [hí³
sa³jun³ hí¹ jan² tsáu² tiá² hniáuh³²
cua¹zéih³ nú² hí³ lí³ n².]

**Pé¹ juáh³ hí³ Jesús bíh¹ Tsá² lín³
Cristo**

(Mateo 16:13-20; Lucas 9:18-21)

²⁷Jm¹ lí²¹ jáun² ngau³ Jesús
quionh³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²
ñ¹ tíoh³ juú² m¹h¹ cu³ jéin³ juú²
Cesarea quioh²¹ Pí²lié¹. Ta³
hí¹tiáunh¹ dí² jáun² jui³² ca³ngáih³
dí² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²:

—¿Hin² tsánh² jná¹³ juáh³ tsáu²?

²⁸Jáun² tsá² hí³ ca³ngái³:
—Zian² tsá² juáh³ hí³ hnú² bíh¹
néh¹ hla¹ Juan² tsá² tí² ziau² hí³
jmá², ma³ jan² tsáu² juáh³ hí³ hnú²
bíh¹ Líh³ tsá² jm¹ lín³ hí³ tí³² jé¹
Dió³² jm¹tin², hí³ ma³ jan² tsá² juáh³
siáh³ hí³ hnú² bíh¹ néh¹ jan² tí³² jé¹
Dió³².

²⁹Jm¹jáun² né³ ca³ngáih³ dí² siáh³
tsá² hí³:

—Hí³ hnoh² né³, ¿hin² tsánh² jná¹³
juáh³ hnoh²?

—Hnú² bíh¹ Tsá² lín³ Cristo —
ca³juáh³ Pé¹.

³⁰Tí³la³ Jesús ca³jmú³ héih³² hí³
hí¹ jan² tiá² hin² záih³² tsú² hí³
jáun².

Jesús juáh³ hí³ jún³

(Mateo 16:21-28; Lucas 9:22-27)

³¹Jm¹jáun² ca³ma³liáu³² Jesús
hieh³² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² hí³
juáh³:

—Jná¹³, Jon² tsá²mi³cuóun² ca³tin¹
má¹tso¹ lín²¹ tsin³².

Ca³záih³ dí² tsú² hí³ tsá²daun³²
tsá² ná¹ñ¹ juú² quionh³ tsá² ná¹lín³
mi³jmú³, jí³ tí³² lie²¹ n² siáh³ tiá²
quiú¹ tiá² jé¹³, hí³ jngah³; tí³la³
ñ¹ má²ca²hñ² jmá¹ jáun² má¹ná¹,
jenh¹³ bíh¹ tsú². ³²Na²¹ lín²¹ bíh¹
ca³hléh³ tsú² já¹³ n². Jm¹jáun²
ca³ñ¹jau² Pé¹ ñ¹ tí³ có³² hí³ jáun²
ca³ma³liáu³² dí² hí³ quiú² jin²³ Jesús.
³³Tí³la³ Jesús ca³jinh³ tí³ ñ¹ tionh¹
tsá² hain²¹ hí³ tí³ con², hí³ jáun² ta³
má²jien³² tsá² hí³ dí² ca³jin³ Pé¹, hí³
ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Í³ có³² quin³² ñ¹con² jná¹³
Satanás!, qui¹ tiá² lín²³ yáh³ hnú²
la³jm¹ lín²³ Dió³², hnú² dá² lín²³
la³cun³ qui³ lín²³ tsá²mi³cuóun² bíh¹.

34 Jáun² né³, Jesús ca³teh³ tsá²
hain²¹ hí³ tí³ con² jí³ tsá² ñí³táunh¹
hí³ cu³chin¹ cu³hna²¹ dí², hí³
ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Ní¹juáh³ zian² tsá² hnió³ já³²
cu³hna³² jná¹³, hniáuh³² chá³² tsú²
tí³ có³² la³jí³² hí³ dí¹quiaunh²¹ tsí³
hnga², hí³ jáun² cu¹ quián¹³ tsú² crei²¹
quioh²¹, [la³ cun³ hí³ cuéh³² tsú² jáun²
tsí³ uá¹jinh¹ ca³la³ ñí¹ ca³cáin³ jmí²chí³
quioh²¹,] hí³ jáun² cu¹ já² cu³hna³²
jné¹³. **35** Qui¹ ní¹juáh³ tsá² hnió³ líón³²
hnga², tsá² la³ hí³ tí³ tsa³hín³ bíh¹;
tí³la³ ní¹juáh³ tsá² tsa³hín³ cun³ñí¹ hí³
ca³tin¹ jná¹³ má¹ná¹ jí³ hí³ ca³tin¹ jú¹
chú³² quioh²¹ Díó³² n² síáh³, tsá² la³
hí³ bíh¹ tí³ liáun³. **36** Qui¹ ðha³ dá² jinh¹
quien² ní¹juáh³ ca³láih¹³ tsú² la³jí³² hí³
zia³² ñí¹ hué²¹ lá², ní¹juáh³ la³ ja³hín³
bíh¹ jmí²chí³ quioh²¹ tsú² má¹lí³²
jáun²? **37** Qui¹ ðhe³ yáh³ cun³quionh³
lí¹³ joh¹³ tsú² síáh³ jmí²chí³ quioh²¹?
38 Qui¹ lí³ua³ jan² tsá² jmu² heh³ ta³ ñí¹
tsá² zian² cun³ tin² tsí³ hmóu³², tsá²
ná¹ren² tso³, cun³ñí¹ hí³ ca³tin¹ jná¹³
jí³ ca³tí²¹ jú¹ chú³² quion²¹ jná¹³ síáh³,
ja³bí¹ jná¹³ Jon² tsá²mí³cuóun² jmu¹
heh¹ ca³tin¹ tsá² la³ hí³ ní¹ má¹jaunh³²
ná¹ hí³ lin¹ hí³ quien² ná¹ la³jmí¹
quien² Ñuh³², la³ má²quiúnh¹ jná¹³ tsá²
ná¹chun¹ tsá²cuú² tsá²ta³ Díó³² síáh³.

9 Ja³bí¹ ca³juáh³ síáh³ Jesús:
—Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh²,
hí³ zian² tsá² ja¹ ñí¹ tiauh¹ dí² lá²
tiá² má²jún³ yáh³ ta³ tiá² má²lí²jíe³
tsú² hí³ má²ca³² pí³ quioh²¹ Díó³²
ñí¹con² tsá² má²tionh² jo³cuo².

Dió³² jmu² hí³ zan² Jesús

(Mateo 17:1-13; Lucas 9:28-36)

2 Jmí¹ la³ má²jñéi³ jmáí¹ jáun² né³,
Jesús ca³jan³ Pé¹ quionh³ Jacobo
jí³ Juan² n² hí³ ja³taunh²¹ cáun² tsi³

máh³ ñe¹ ñí¹ lí¹³ tiánh³² hmóu³²;
ñí¹ jáun² ca³za² ho¹ñí¹ tsú² ñí¹ ta³
ñí¹ tsá² hí³. **3** Zín³ lín³² ca³lí³ ha¹ tsú²
jí³ hí³ ca³lí³ tiáu² lín³² síáh³ [la³jmí¹
jniá³ jan³²], ca³la³ hí¹ jan² yáh³ tsá²
zian² ñí¹ hué²¹ lá² tiá² tin² jmu³ hí³
jniá³ tiáu² lín³² ha¹ ní¹ má¹lí²ráin³².
4 Jmí¹ jáun² ca³jien³² tsá² hí³ Líh³
quionh³ Moisés, hí³ ná¹juónh²³
quionh³ Jesús. **5** Jáun² né³, Pé¹
ca³záih³ Jesús:

—Hnú² Tí³², ihénh³ ma³ chú³²
má²tiauh² dí² ñí¹ lá²! Cu¹ jmú¹³
jnoh¹ hni³² hñú³reh³; cáun² quián¹³
hnú², cáun² quioh²¹ Moisés, hí³
cáun² síáh³ quioh²¹ Líh³.

6 Qui¹ hliá² jmí¹ ná¹juenh²¹ bíh¹ tsá²
hain²¹ tí³ con² tsú², hí³ jáun² Pé¹,
hí¹juáh³ tiá² ñí³² bíh¹ he³ dá² jmí¹
dí¹hleh³². **7** Jmí¹ jáun² ja³ cáun² jnie² ñí¹
tionh¹ tsú² jáun², hí³ jáun² ca³tsáinh³²
tsú² jí³lin², hí³ jáun² ja¹ jnie² jáun² ñí¹
ca³hléh³ jan² tsáu² hí³ ní¹juah²¹.

—Tsá² lá² bíh¹ Jón³² jná¹³, jan² Tsá²
hno³ lín³² ná¹; nié² náh² la³ cun³ hí³
juáh³ tsú².

8 Hí³ jáun² la³ cun³ jmí¹ ca³jíe³ tsú²
cu³ jéin³ ñí¹ tionh¹, hí¹ jan² yáh³
tiú²uú² hin² ca³jnia³ jéinh³² tsú²,
jí³²la³ hnga² bíh¹ Jesús jí³²í¹ zenh².

9 Tá¹la³ ná¹son² tsú² jáun² tsi³
máh³ né³, ca³jmú³ Jesús héih³² hí³
hí¹ jan² tiá² hin² záih³² tsú² la³ cun³
hí³ má²lí²jíe³ jáun², ca³la³ tí³ ní¹
má¹ca³jenh¹³ Jon² tsá²mí³cuóun²
ja¹ hla¹ máh³. **10** Jáun² ca³hmá³ bíh¹
tsú² jáí¹³ jáun² ja¹ má²tún² hmóu³²,
tí³la³ cun³ jáun² ca³ngái³ bíh¹ tsú²
ja¹ hmóu³² hí³ he³ dá² niéih³ jáí¹³ hí³
jenh¹³ tsú² ja¹ hla¹. **11** Hí³ jáun² né³
ca³ngái³ dí² Jesús:

—¿He³ láih³² sa³ juáh³ tsá² ná¹lín³
tí³² liei²¹, hí³ Líh³ tsá² jmí¹ lín³ hí³

tí³² jě¹ Dió³² bíh¹ néh¹ tín² jáunh³
la³ńí¹?

12 Jáun² hí³ né³ ca³ngái³:

—Tson² bíh¹ Líh³ tín² jáunh³ la³ńí¹,
hí³ ja³ma³re² jí³lí³². Tí³la³ hí³ ca³tín¹
Jon² tsá²mí³cuóun² né³, ĩhe³ rá¹juáh³
ńí¹ Sí² quioh²¹ Dió³² hí³ ca³tín¹ tsú²
dúh¹? ńí¹ jáun² rá¹juáh³ hí³ hí³ dí²
ca³tín¹ ma³tso² tsí³, hí³ lín¹³ tsú²
jan² Tsá² tiá² hin² quiú² jéi²³. **13** Tí³la³
jná¹³ juanh³² hí³ má²cuán² bíh¹ Líh³,
hí³ jáun² ca³jmoh³ tsú² tsáu² la³ cun³
hí³ hnió³ tsáu² jmoh³, la³ cun³ rón³²
rá¹juáh³ jáun² ńí¹ Sí² hí³ ca³tí²¹ lí¹³.

**Jesús jmah²³ jan² tsá² zian² tsá¹ lí¹
jún²³**

(Mateo 17:14-21; Lucas 9:37-43)

14 Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³cha³tánh¹ tsú²
ńí¹ tionh¹ jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³
con² tsú² tsá² ńí¹ hná¹ jáun², jáun²
ca³jíe³ tsú² hí³ juóun³² lín³² tsáu²
má²tionh² cu³ jéin³ jáun²; ja³bí¹ tí³²
liei²¹ siáh³ jmí¹ tionh¹ ńí¹ jáun² hí³
ná¹quiú² ná¹táinh²³ jái¹³ quionh³
tsá² hí³ joh¹ Jesús. **15** Jáun² la³ cun³
jmí¹ ca³jíen³² tsú² jáun² Jesús,
ca³ja³cáun² lín³² bíh¹ tsí³ la³jín³²
tsá² hí³, hí³ jáun² ja³taunh²¹ dí²
cú²hé² ńí¹ cuá¹jáunh²³ tsú² jáun² hí³
ca³ńí¹hen¹³ dí² tsú² ca³la³ hí³ hiún²
tsí³. **16** Jáun² né³, ca³ngáih³ tsú² tsá²
joh¹:

—ĪHín² dá² jái¹³ ná¹quí² ná¹táinh³²
hnoh² quiúnh¹ tsá² ní²?

17 Jáun² jan² tsá² jmí¹ zenh¹ ja¹ tsá²
ná¹ngih³² hí³ ca³ngái³:

—Hnú² Tí³², lá² ján³ jná¹³ jón³²
ńí¹con² hnú², hí³ hún¹ jan² jmí²chí³
hláinh¹ hñú³ tsí³ hí³ jmu² hí³ tiá² lí²³
hléh³². **18** Quí¹ lí³ua³ cáun² ńí¹ tsó²¹
ńú²míh¹ lá², jmí²chí³ hláinh¹ cáun²
ja³² hí³ zaunh²³ hí³ juóu³² hué³²,

hí³ jáun² má¹jáun² hia³² jan³² ho³
jí³ hí³ cúh² siáh³ ján¹. Cun³quionh³
hí³ lí²³ la³ ní² bíh¹ má²tsá²lí³huán¹
tsú². Má²lí²mí³ bíh¹ jná¹³ ńí¹con²
tsá² hain²¹ ní² tí³ con² hnú² hí³ jmí¹
chin¹³ tsú² jmí²chí³ hláinh¹, tí³la³
tiá² ca³tioh²¹ yáh³ tsú².

19 Hí³ jáun² Jesús ca³ngái³:

—iHnoh² tsá² tiá² ta²¹ táunh²³
náh²! ĪJáh³ jmá¹ máh³ hniáuh³²
hí³ ngí¹³ jná¹³ quiúnh¹ hnoh² dúh¹?
ĪJáh³ jmá¹ máh³ hniáuh³² hí³
tion¹ jná¹³ tsin³² hí³ ca³tín¹ hnoh²?
Ná²jan³² ńú²míh¹ tí³ lá².

20 Hí³ jáun² cua³jan² dí² tsú².

Jáun² la³ cun³ jmí¹ ca³jíen³² jmí²chí³
hláinh¹ Jesús né³, ca³jmú³ hí³ he¹³
tsá¹ lí¹ jún²³ ńú²míh¹ hí³, jáun²
ca³quinh³ hué³², hí³ ca³pí³ ca³lính³
hí³ ca³hiá² jan³² ho³. **21** Jmí¹jáun²
ca³ngái³ Jesús ńí¹con² jméi² tsú²:
—ĪJáh³ jmá¹ má²tí³ hí³ jéinh³²
tsú² la³ ní²?

—La³ cun³ jmí¹ míh² máh³ tsú²
jéinh³² la³ ní² —ca³juáh³ jméi²
tsú²—. **22** Hliáun³ jéin³² lín³²
má²ca³jmú³ jmí²chí³ hláinh¹ hí³
taunh² chu³ sí² jí³ chu³ jmá² siáh³,
hí³ hnió³ jngah³. Hí³ jáun² né³,
ńí¹juáh³ zia³² hí³ lí¹³ jmúh¹³ hnú²
ca³lá², cu¹ já² mí³ honh² hnú²
quiú¹³ jnoh¹, ma³hau¹ tiá³.

23 Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Ní¹juáh³ lí¹³ cháh¹³ hnú² cáun²
honh², quí¹ jí³lí³² bíh¹ lí¹³ ńí¹con²
tsá² nio² cáun² tsí³.

24 Hí³ jáun² jméi² ńú²míh¹ hí³
ca³hléh³ tiá³ hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—iTaunh³² bíh¹ jná¹³ ta²¹; ma³hau¹
hí³ tí³ lí³mí¹ niau²¹ cáun² tsin³²
jná¹³!

25 Jmí¹ ca³jíe³ Jesús hí³ juóun³²
lín³² tsáu² má²hí¹ngih³², jáun²

ca³jin³ dí² jmí²chí³ hláinh¹ hi³
ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Hnú² jmí²chí³ jmu² hi³ cáun¹ tsú²
jí³ hi³ te³ cuá¹ tsú², jná¹³ jmu² héih³²
hi³ cuá¹hain³² hnú²; tun³² tsá² n²,
ha³ lí²uú² nã³hu³² siáh³ hñu³ tsí³
tsú².

²⁶Hi³ jáun² jmí²chí³ hláinh¹ hi³
ca³hóh³² tiá³, jí³ hi³ ca³jmú³ siáh³ hi³
he¹³ cónh³¹ cu³ jéin³² tsá¹ lí¹ jún²³
ñú²míh¹ hí³, jmí¹jáun² cua³han³;
hi³ jáun² ca³quiún³² dí² ñú²míh¹ hí³
la³jmí¹ rón²¹ jan² tsá² má²rá²jún¹,
hi³ jáun² juón³² lín³² tsáú² jmí¹
ná¹juáh²³ hi³ hú¹tá¹ má²rá²jún¹
bíh¹ tsú². ²⁷Ti³la³ Jesús ca³zanh³
cuo² tsú² hi³ ca³zion³ dí²; hi³ jáun²
ñú²míh¹ hí³ né³, ca³náu² bíh¹.

²⁸Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³hi³ siáh³
Jesús cáun² hñú³, hi³ jáun² tsá²
hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² ca³ngái³ ñí¹
hnga² tsú², hi³ ca³juáh³:

—¿He³ láih³² sa³ tiá² ca³tiáu¹³ yáh³
jnoh¹ hi³ chin¹³ jmí²chí³ hláinh¹
hi³?

²⁹Jáun² ca³záih³ dí² tsú²:

—Qui¹hliá² jmí²chí³ hláinh¹ la³ hí³
lí¹³ chin¹³ tsú² jí³²la³ cun³quionh³
hi³ liéinh³² tsú² Dió³² bíh¹ [jí³ hi³
má²hien²¹ tsú² siáh³].

Jesús juáh³ siáh³ cónh³ hi³ né³bí¹ jún³

(Mateo 17:22-23; Lucas 9:43-45)

³⁰Jmí¹ ca³huén² tsú² jáun² ñí¹ jáun²,
ca³ngá² tsú² la³cáun² hué¹³ Galilea.
Ti³la³ Jesús tiá² jmí¹ hnió³ hi³ lí³ ñí³²
tsáú² hi³ ngí³² dí² ñí¹ jáun² ³¹quí¹hliá²
jmí¹ má²tín² dí² tsá² hain²¹ hí³ tí³
con²; jí³ hi³ zaih³² dí² la³ lá²:

—Jná¹³ Jon² tsá²mi³cuón² jienh³
tsú² jo³cuo² tsáú², hi³ jáun² jngah³
tsú²; tí³la³ ñí¹ má²cá²hñ² jmái¹
jáun² né³, jenh¹³ bíh¹ jná¹³.

³²Ti³la³ tsá² hí³ né³, hí¹juáh³ tiá²
ca³ngí¹³ bíh¹ he³ dá² jaun³² dí¹
juáh²³ tsú², hi³ jmí¹ juénh² tsú² siáh³
hi³ m²í³² ñí¹con² Jesús hi³ jmu³ na²¹
jáí¹³ hi³ má²lí²juáh³ jáun².

Hin² bíh¹ tsánh² jlánh¹ quien²

(Mateo 18:1-5; Lucas 9:46-48)

³³Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³cha³tánh¹ tsú²
já¹ juú² Capernaum; jáun² má²cuá³
ñéih³ Jesús la³ cun³ jmí¹ ca³ngáih³
tsá² joh¹ hi³ ca³juáh³:

—¿He³ dá² jaun³² jmí¹ hí¹juónh³²
hnoh² hú¹ jui³²?

³⁴Ti³la³ tsá² hí³ cáun² lí¹ ca³tiánh³
tie³ bíh¹, qui¹hliá² hú¹ jui³² jáun² jmí¹
hí¹juónh²³ tsú² hi³ hin² bíh¹ tsánh²
jlánh¹ quien² ja¹ hmóu³² dí². ³⁵Jáun²
né³, Jesús ca³cuá³ hi³ jáun² ca³teh³
dí² tán¹ quian³tun³ tsá² hain²¹ hí³ tí³
con² hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Ní¹juáh³ zian² tsá² hnió³ hi³ lí³
quien², hniáuh³² jmu³ tsú² hi³ lín³
jan² tsá² huen³ ñí¹ cá¹táuh³ bíh¹, jí³
hi³ má³cón³² tsú² siáh³ jí³lín² tsáú².

³⁶Jmí¹jáun² ca³can³ dí² jan²
tsá¹míh¹ hi³ ca³zinh³ dí² ja¹ quioh²¹
tsá² hí³, hi³ jáun² ca³ráin³² dí² siáh³,
jáun² ca³záih³ dí² tsá² hí³ la³ lá²:

³⁷—Lí³ua³ jan² tsá² hen³ jan²
tsá¹míh¹ la³ lá² chá³² jná¹³, má²lí²he³
jí³ jná¹³ bíh¹ tsú² jaun³²; hi³ ní¹juáh³
tsá² he³ jná¹³ né³, jun³juáh¹³
jmáh³la³ jná¹³ yáh³ he³ tsú², qui¹
ja³bí¹ la³ jáun² má²lí²hen³ tsú² siáh³
Tsá² ca³ze³ bíh¹ jná¹³.

**Ní¹juáh³ tsá² tiá² hau² jnoh¹, tsá²
quiúnh¹ jnoh¹ bíh¹ hi³**

(Lucas 9:49-50)

³⁸Jmí¹jáun² ca³juáh³ Juan²:
—Tí³², má²lí²neh²¹ jnoh¹ jan² tsá²
huen² jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³

tsáu² la³juah²¹ dúh¹ cun³quionh³
héih³² quián¹³ hnú², jáun²
má²lí²jmú¹³ jnoh¹ héih³² hi³ tiú²uú²
jmu³ tsú² la³ jáun², qui¹hliá² tiá²
ngí³² yáh³ tsú² quiúnh¹ dí².

³⁹Ti³la³ Jesús ca³juáh³:

—Ha³ lí² jmú² náh² héih³² la³ nf²;
quí¹ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² zian² hi³
jmu² hua³jueh³² cun³quionh³ héih³²
quion²¹ jná¹³, hi³ má¹lí³² jáun² hléh³²
siáh³ hlah³ ca³tin¹ jná¹³. ⁴⁰Ní¹juáh³
tsá² tiá² hau² jnoh¹, jáun² tsá² la³ hí³
bíh¹ tsá² hen² tí³ con² jnoh¹. ⁴¹Quí¹
lí³ua³ jan² tsá² cue³² hnoh² uá¹jinh¹
cáun² vaso jmá² cun³ní¹ hi³ hnoh²
lín³ náh² tsá² joh¹ Cristo, ja³bí¹ tsá²
hí³ uá²jai³² hiáuh³ cáun² hi³ chu²¹,
la³ cun³ hi³ ca³tin¹ hiáuh³.

**Jesús hie³² jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsá² jmu²
hi³ tanh³² tsáu² tso³**

(Mateo 18:6-9; Lucas 17:1-2)

⁴²Li³ua³ jan² tsá² jmu³ hi³
tánh³² tso³ tsá¹míh¹ tsá² taunh²
jné¹³ lá² ta²¹, tí³ jlánh¹ bíh¹ re²
sá¹jmí¹ hi³ tónh³² tsú² zié³ lál¹ tsá²
la³ hí³, hi³ chí¹hñéh²³ cáun² tá²
quín¹ pa²¹ lín²¹, hi³ jáun² taun³
tsú² hñu³ jmí²miih²¹. ⁴³Jáun² né³,
ní¹juáh³ cuonh² hnú² jmu² hi³
tanh³² hnú² tso³, tí³ re² hná¹; quí¹
tí³ re² bíh¹ hi³ cuánh¹³ hnú² ta³
tiúnh¹ cáun² cuonh² ní¹ lí¹³ zian²
nú² cun³ jmí¹hi³nio², la³ cun³ bíh¹
hi³ cuóh¹³ nú² hi³ chí²¹ tá¹ tun³
cuonh² quiu³juóu³², ní¹ tiá² lí¹³ yéi³²
jáun² sf², ⁴⁴[ní¹ hí¹ jáh¹ tiáunh¹
ngú³ quioh²¹ tsáu² tiú²uú² tsán¹³,
hi³ sa³jun³ sf² bíh¹ yéi³².] ⁴⁵Hi³
ní¹juáh³ tanh¹ nú² jmu² siáh³ hi³
tanh³² nú² tso³, hná¹ siáh³; quí¹ tí³
re² bíh¹ hi³ cuánh¹³ hnú² ní¹ lí¹³
zian² tsú² cun³ jmí¹hi³nio² hi³ tiá²

zia³² cáun² tanh¹, la³ cun³ bíh¹ hi³
cuóh¹³ nú² quiu³juóu³² quionh³ tá¹
tun³ tanh¹ nú² [ní¹ tiá² lí¹³ yéi³² sf²,
⁴⁶ní¹ tiá² jáh¹ tsán¹³, hi³ sa³jun³ sf²
bíh¹ yéi³²]. ⁴⁷Hi³ ní¹juáh³ m¹máh¹
hnú² jmu² siáh³ hi³ tanh³² nú² tso³,
chí³ cú²jueh³²; quí¹ tí³ re² bíh¹
cuánh¹³ hnú² ní¹ cuá¹quien² Dió³²
cun³quionh³ cá² má³ m¹máh¹ cha³
jmí¹ cuóh¹³ nú² quiu³juóu³² quionh³
tá¹ tun³ má³ m¹máh¹, ⁴⁸ní¹ tiú²uú²
tsán¹³ jáh¹ taunh³² ngú³ quioh²¹
tsáu², hi³ sa³jun³ sf² bíh¹ yéi³².

⁴⁹”[Quí¹ la³jmí¹ sé²³ tsú² jáun²
ní¹ ní¹ quioh²¹ jáh³ má²lí²jngih³
tsú² ní¹con² Dió³² ta³ ñeh² bíh¹ hi³
jín³ tsú², la³ jáun² bíh¹ siáh³] lí¹³
tiánh³ hua³jan²¹ tsá² taunh² ta²¹
jné¹³, cun³quionh³ hi³ há¹ ngá¹³ tsú²
uu³mí²tsi³² lí³ la³jmí¹ lí³ sf². ⁵⁰Chu²¹
bíh¹ ní¹; tí³la³ ní¹juáh³ la³ ca³lí³
máih³ bíh¹ ní¹ né³, ðha³ bí¹ lánh³
rón³² lí¹³ jmu³ tsú² siáh³ hi³ lí³ ñeh¹?
Cuí¹ zia³² ní¹ hñu³ honh² hnoh², jí³
hi³ cuí¹ zian² náh² cáun² hi³ re² hi³
tin² quiúnh¹ náh² tsá²ján² tsá²ján².

**Jesús hie³² jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsá² hnió³
tsáun³ quionh³ ní²cuo²**

(Mateo 5:31-32; 19:1-12; Lucas
16:18; 1 Corintios 7:10-16)

10 Jmí¹ lí²¹ jáun² cua³han³
Jesús já¹ juú² Capernaum,
hi³ ngau³ tí³ hué¹³ Judea, hué³² nio²
tí³ juí³² ní¹ hia³² hiú² tí³ jo²¹ cua³
Jordán. Ní¹ cá¹chó²¹ tsú² jáun² né³,
ca³ngih³² siáh³ juóun³² lín³² tsáu²,
hi³ jáun² ca³ma³tin² dí² siáh³ tsáu²
la³ cun³ qui³ jmu² dí². ²Jáun² ma³
jan² tsá² fariseos ca³ja³taunh²¹ ní¹
zenh¹ Jesús, hi³ ca³ca³ ca³lan³ dí²
tsú², hi³ jáun² ca³ngái³ dí² ní¹juáh³
hi³ lí¹³ tsáun³ tsá²ñuh² quionh³

tsá²mi³ ñí²cuo². ³Jm¹jáun² ca³ngái³
Jesús:

—¿He³ héih³² ca³quiú² hla¹ Moisés
ñí¹con² hnoh² dúh¹?

⁴Jáun² tsá² hí³ ca³juáh³:

—Moisés ca³cué³ jái¹³ hí³ lí¹³ cuéh³²
tsú² tsá²mi³ ñí²cuo² cáun² sí² hí³ lin¹
hí³ ca³tsáun³ tsú², hí³ jáun² má²lí¹³
chin¹³ dí² tsú².

⁵Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Moisés ca³cué³ héih³² jáun²
cun³ñí¹ hí³ jlánh¹ tiá² jái¹³ ngí²³
hnoh² bíh¹. ⁶Tí³la³ la³ cun³ jmí¹
ca³lí³liau³, jmí¹ ca³jmú³ Dió³² la³cu³
la³juéh³ mi³cuú²: “Tsá²mi³ tsá²ñuh²
bíh¹ ca³jmú³ Dió³²; ⁷hí³ jáun² bíh¹
chan³ tsá²ñuh² jméi² mí¹ziú¹³ tí³
có³² hí³ ma³zian² cu³lí²¹ quionh³
tsá²mi³ ñí²cuo², ⁸hí³ jáun² la³juah²¹
dúh¹ jan² tsáu² bíh¹ má²lín¹³ tsú² tá¹
gon³”. La³ní² bíh¹ rá¹juáh³ ñí¹ Sí²,
hí³ jáun² né³, tiú²uú² lí³ yáh³ gon³
tsú², qui¹ jan² tsáu² bíh¹ má²lín³
tsú². ⁹Cun³ñí¹ hí³ jáun² bíh¹ tiá²
ca³tin¹ tsá²mi³cuóun² tson³ cáun² hí³
má²lí²cunh³ Dió³².

¹⁰Jmí¹ má²tionh² tsú² jáun² ñéih³
né³, tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú²
ca³ngái³ siáh³ ca³tí²¹ hí³ ní². ¹¹Jáun²
Jesús ca³juáh³ la³ lá²:

—Ní¹juáh³ tsá² tun²³ tsá²mi³ ñí²cuo²,
hí³ jéinh³² siáh³ cuo² quionh³ tsá²mi³
siánh³, tsá² la³ hí³ má²lí²jmú³ tso³
juón¹ bíh¹ ñí¹con² tsá² ca³jan³ la³ñí¹;
¹²hí³ ní¹juáh³ tsá²mi³ siáh³ tun²³
ñí²cuo² hí³ jéinh³² siáh³ cuo² quionh³
tsá²ñuh² siánh³, ja³bí¹ tsá²mi³ la³ hí³
siáh³ má²lí²jmú³ tso³ juón¹ bíh¹.

Jesús má²miih² tsá¹míh¹

(Mateo 19:13-15; Lucas 18:15-17)

¹³Jmí¹jáun² cua³jan² tsáu² ma³ jan²
tsá¹míh¹ ñí¹con² Jesús, hí³ jáun² tin³

tsú² cuo²; tí³la³ tsá² hain²¹ hí³ tí³
con² tsú² né³ ca³jin³ bíh¹ tsá² ná¹jan²
hí³ tsá¹míh¹. ¹⁴Tí³la³ jmí¹ ca³jé³
Jesús hí³ jáun² né³, ca³míh³ bíh¹ tsí³,
hí³ jáun² ca³záih³ dí² tsá² hí³:

—Cuéh³ náh² tsá¹míh¹ ní² jái¹³,
cu¹ ja³táunh¹ ñí¹con² jná¹³, ha³ lí²
jní² náh² jui³² quioh²¹, qui¹ tsá² lín³
la³jmí¹ lín³ tsá¹míh¹ ní² bíh¹ lí¹³
tónh³² jo³cuo² Dió³². ¹⁵Jú¹ tson² juo³
jná¹³ hnoh², hí³ ní¹juáh³ tsá² tiá²
he² héih³² hí³ jmu² Dió³² la³jmí¹ he²
tsá¹míh¹, jmí¹líh³ bíh¹ tiá² chau²¹
jmái¹ hí³ hí³ tsú² jo³cuo² Dió³².

¹⁶Hí³ jáun² ca³ráin³² dí² tsá¹míh¹
hí³, jmí¹jáun² ca³ra³tsí³² dí² cuo² ñí¹
quioh²¹ hí³ ca³ma³miih² dí².

Jan² tsá¹ñú¹ hánh³ liéinh³² Jesús

(Mateo 19:16-30; Lucas 18:18-30)

¹⁷Jmí¹ ngau²¹ siáh³ Jesús jui³²
hún¹, jan² tsá²ñuh² ja³ cú²hé² hí³
ca³dí³ñí³² ta³ ñí¹ tsú², hí³ ca³juáh³:

—Hnú² Tí³² chun¹, ¿he³ bíh¹
hniáuh³² jmu¹ jná¹³ hí³ jáun² lí¹³
lí³zian² jná¹³ la³ cun³ jmí¹hí³nio²?

¹⁸Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³:
—¿He³ láih³² juáh³ hnú² hí³ jná¹³ tsá²
chun¹? Hí¹ jan² yáh³ tsá² chun¹ tiá²
zian², jí³²la³ jan² Dió³² bíh¹. ¹⁹Má²ñíh¹
bíh¹ hnú² la³ cun³ hí³ rá¹juáh³ jáun²
héih³² quioh²¹ Dió³², hí³ juáh³ la³ lá²:
“Ha³ lí² jngih³ náh² tsáu², ha³ lí² jmú²
náh² juón¹, ha³ lí² háin² náh², ha³ lí²
lí¹ má²tson¹³ náh² jú¹ tí¹jái², ha³ lí² lí¹
ma³can¹³ náh² tsáu², tianh³² náh² ta²¹
ñeh² mí²ziúh²”.

²⁰Jáun² tsá² hánh³ hí³ ca³juáh³:
—Tí³², la³jí³² bíh¹ hí³ ní² má²ca³ma³tí²¹
jná¹³ la³ cun³ jmí¹ míh² ná¹.

²¹Jáun² Jesús ca³jien³² tsá² hí³
ca³la³ hí³ hnio³ lín³² dí², jáun²
ca³záih³ dí² siáh³:

—Cun³ jáun² zia³² bíh¹ cónh^{3f1}
cáun² hi³ hniáuh³² jmúh¹³ nú²:
cuánh², cuá²hnáí¹ la^{3j32} hi³ zia³²
quián¹³, hi³ jáun² tsoh³ quie³ jáun²
ñí¹con² tsá² tia³mii², hi³ jáun²
la³ jáun² bíh¹ lí³ lí³ hánh³ nú²
hñú³mi³cuú²; ní¹ má¹lí³² jáun² né³,
ñá³² cu³hna³² jná¹³ [uá¹jinh¹ ca³la³
ñí¹ ca³cáin³ jm²chí³ quián¹³ nú²].

²²Jm¹ má²lí²nié³² tsú² jáun² jái¹³
n², jlánh¹ hlaih³ ca³ta³no¹ tsí³, hi³
jáun² ngah³ hi³ hí¹uín³ tsí³ qui¹hliá²
jlánh¹ jm¹ hánh³.

²³Jm¹jáun² ca³jíe³ Jesús cu³ jéin³
ñí¹ zenh¹, jáun² ca³záih³ dí² tsá²
hain²¹ hi³ tí³ con²:

—iHénh³ ma³ jlánh¹ juóuh³² hi³ hí³
jan² tsá² hánh³ jo³cuo² Dió^{32f1}

²⁴Tsá² hain²¹ hi³ tí³ con² tsú² né³,
lí¹ ca³ja³cáun² tsí³ bíh¹ ca³tí²¹ jái¹³
hi³ má²lí²juáh³ tsú² jáun²; tí³la³
Jesús ca³juáh³ síáh³:

—Jón³, ihénh³ ma³ dá² juóuh³² hi³
tónh³² tsú² jo³cuo² Dió³² [ní¹juáh³
tsá² hái³² tsí³ hi³ zia³² ñí¹ hue²¹ lá²]!
²⁵Tí³ jlánh¹ bíh¹ huán¹ tsí³ ngá¹³ jáh³
cánh¹ téh²³ tsú² camello chí² léh¹³
mi³quie³ la³ cónh³ bíh¹ hi³ hí³ jan²
tsá² hánh³ jo³cuo² Dió³².

²⁶Jm¹ má²lí²nié³² tsú² jái¹³ n²
né³, ca³ja³cáun² lín³² bíh¹ tsí³, jáun²
ca³ngáih³ rainh²¹ tsá²ján² tsá²ján²,
hi³ ca³juáh³:

—Hi³ jáun² né³, ðhin² bí¹ dá²
tsánh² la³ lí¹³ liáu³?

²⁷Jáun² Jesús ca³jíe³ ñí¹ tionh¹
tsú², hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Hnga² Dió³² bíh¹ tin² hi³ n²,
jun³juáh¹³ tsá²mi³cuóun² yáh³; qui¹
hí¹ cáun² yáh³ hi³ juóuh³² tiá² zia³²
ñí¹con² Dió³².

²⁸Jáun² Pé¹ né³ ca³juáh³:

—Sá¹n²f² jie³, jnoh¹ má²ca³chá¹³ tí³
có³² la^{3j32} hi³ jm¹ zia³² quiú¹³, hi³
jáun² má²ngí¹ jnoh¹ quiúnh¹ hnú².

²⁹Jáun² Jesús ca³ngái³ síáh³:

—Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hi³
lí³ua³ jan² tsá² má²ca³tú³ hñú¹³,
hi³ má²ca³chan³ síáh³ tsá²mi³ jí³
tsá²ñuh² rainh²¹, jméi² mí¹ziú¹³
tsú², [ní²cuo² tsú²,] jon² tsú², jí³
hi³ má²ca³tú³ tsú² síáh³ ñí¹nái²
quioh²¹ cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ jná¹³ jí³
hi³ ca³tí²¹ jú¹ chú³² n² síáh³, ³⁰jáun²
tsá² la³ hí³ hiáuh³ bíh¹ ñí¹ hue²¹ lá²
hña³láu³ nió³ la³ cónh³ bíh¹ hi³ jm¹
zia³² jáun² quioh²¹, uá¹la³ cun³:
hñú³, rainh²¹ tsú² tsá²mi³ tsá²ñuh²,
mí¹ziú¹³ tsú², jon² tsú², jí³ ñí¹nái²
n² síáh³, uá¹jinh¹ ta³ hó² uo² tsáu²;
hi³ jm¹tsú² jm¹ja³² né³, lí¹³ zian²
tsú² síáh³ cun³ jm¹hi³nio². ³¹Tí³la³
juoun³² tsá² ná¹lín³ tsá² la³ñí¹
ta³né³², tsá² la³ hí³ dá² lín¹³ tsá² ñí¹
ca³táuh³ bíh¹ má¹jáun²; hi³ jáun²
juoun³² tsá² ná¹lín³ tsá² ñí¹ ca³táuh³
ta³né³² né³, tsá² la³ hí³ dá² tí³ lín¹³
tsá² la³ñí¹ bíh¹ má¹jáun².

**Jesús má²juáh³ síáh³ ñí¹ má²hnaih³²
jéin³² hi³ jún³**

(Mateo 20:17-19; Lucas 18:31-34)

³²Hi³ jáun² né³, tá¹la³ má²hí¹uú²³
tsú² tí³ juú² Jerusalén, ca³ma³liáu³²
Jesús hi³ tsau³² uóunh³ ján³ ta³
ñí¹ tsá² hain²¹ hi³ tí³ con²; jáun²
tsá² hí³ má²hí¹ná¹tsá²cáun² tsí³,
hi³ tsá² ñí¹ hná¹ jáun² né³, jm¹
má²hí¹tsá²táunh¹ síáh³ ta³ má²hú¹
cóh²¹ tsí³ cu³hna²¹ tsú². Hi³ jáun²
Jesús ca³teh³ síáh³ ñí¹ tí³ có³² tá¹
quian³tun³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²
la³ cun³ qui³ tan² jmu², hi³ jáun²
ca³ma³liáu³² dí² hi³ zaih³² tsú² he³

lánh³ quiunh²¹ dí². ³³Hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Sá¹ní² jie³, ta³né³² má²hí¹uú²³ dí² tí³ já¹ juú² Jerusalén, ní¹ jienh³ tsú² jáun² jná¹³ Jon² tsá²mí³cuóun² ní¹con² tsá² ná¹lín³ mí³jmú³ jí³ tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹ ní² siáh³; hí³ jáun² tsá² hí³ jmu³ héih³² hí³ ma³nga² tsú² jná¹³ hí³ jienh³ dí² siáh³ ní¹con² tsá²cá²jo²¹. ³⁴Jáun² tsá²cá²jo²¹ né³, qui³ cáuh³² jná¹³ cú²nga¹, hí³ tiu³ hñéi³² tsú², jí³ hí³ qui³ po³ tsú², má¹lí³² jáun² né³ jngah³ tsú²; tí³la³ ní¹ má²cá²hní² jmái¹ jáun² má¹ná¹, jenh¹³ bíh¹ jná¹³ ja¹ hla¹.

Jacobo quionh³ Juan² mí³² cáun² hí³ chú³²

(Mateo 20:20-28)

³⁵Jmí¹jáun² tá¹ gon³ jon² Zebedeo, Jacobo quionh³ Juan², ca³ma³janh³² ní¹ zenh¹ Jesús hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Tí³², hnáu² jnoh¹ hí³ jmúh¹³ hnú² cáun² hí³ chú³² hí³ mí¹³ jnoh¹ ní¹con² hnú².

³⁶Jáun² Jesús ca³ngái³:

—¿He³ hnáuh² hnoh² hí³ jmu¹ jná¹³?

³⁷Jáun² tsá² hí³ né³ ca³juáh³:

—Jmu³ tiá³ hí³ chú³² hí³ lí¹³ tsá¹tau² jnoh¹ cu³henh¹ hnú², jan² tí³ cuá² chu²¹ hí³ jan² siáh³ tí³ cuá² cáun¹ ní¹ má¹tí³ ní¹ má²ní³quien² nú².

³⁸Tí³la³ Jesús né³ ca³ngái³:

—Hnoh² dá² hí¹juáh³ tiá² ní¹ bíh¹ náh² he³ ná¹mih³². ¿Hí¹ quinh¹ náh² jmái¹ hí³ há¹ ngá¹³ náh² la³ cun³ hí³ há¹ ngá¹³ jná¹³, jí³ hí³ zón³² náh² siáh³ jmái² hí³ má¹tsoh¹ honh² la³jmí¹ zón²¹ jná¹³?

³⁹—Ján³, lí¹³ bíh¹ —ca³juáh³ tsá² hí³.

Jáun² Jesús ca³juáh³ siáh³:

—Tson² bíh¹ cu³tí³ há¹ ngá¹³ hnoh² la³ cun³ hí³ há¹ ngá¹³ jná¹³ jí³ hí³ zón³² náh² siáh³ jmái² la³jmí¹ zón²¹ jná¹³; ⁴⁰tí³la³ hí³ ca³tí²¹ hí³ cuá¹tianh³ náh² cu³hén² jná¹³, jan² cuá² chu²¹ hí³ jan² tí³ cuá² cáun¹ má¹ná¹, tiá² ca³tin¹ yáh³ jná¹³ cué¹³, qui¹ ní¹ jáun² má²lí³ hua³jan²¹ hí³ tsa³tiánh² tsá² má²ca³quianh³ hnga² bíh¹ Dió³².

⁴¹Jmí¹ ca³nái³² tsá² quian³ ní¹ hná¹ jáun² já¹³ jáun² né³, ca³míh³ tsí³ ní¹con² Jacobo quionh³ Juan². ⁴²Tí³la³ Jesús má¹ná¹, ca³teh³ jí³lin² tsá² hí³ hí³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Hnoh² ná¹níh¹ hí³ tsá² ná¹ho² ta²¹ ma³ quin³² ma³ caun³² hue³² jmu² quien² ní¹con² tsá² zian² hue³² jáun², hí³ jáun² tsá² ná¹quien² hí³ né³, cáun² jmu² héih³² ní¹con² tsá² tionh² hí³ jo³cuo². ⁴³Tí³la³ tiá² ca³tí²¹ yáh³ hí³ lí¹³ la³ jáun² ja¹ quián¹³ hnoh². Qui¹ ní¹juáh³ tsá² hnió³ lí³quien² ja¹ quián¹³ hnoh², hniáuh³² lín³ tsú² jan² tsá² quian²¹ bíh¹ ní¹con² tsá² ní¹ hná¹ jáun²; ⁴⁴hí³ lí³ua³ jan² hnoh² tsá² hnáuh² náh² lín¹³ tsá² la³ní¹, hniáuh³² jmúh¹³ náh² hí³ lín³ la³jmí¹ lín³ jan² tsá² má²dí¹hlánh¹ joh¹ tsá² ní¹ hná¹ jáun² bíh¹. ⁴⁵Qui¹ hí¹ la³ tí³ jná¹³ Jon² tsá²mí³cuóun² yáh³ cuan³ ná¹ ní¹ hue²¹ lá² hí³ ja³ma³con²¹ ná¹ tsáú², jun³juáh¹³ hí³ tí³ ma³cáu³² yáh³ tsáu² jná¹³; jí³ hí³ cuan³ ná¹ siáh³ hí³ jienh²¹ ná¹ huen² hí³ jún³, hí³ lí³ cáun² hmah²¹ ca³tí²¹ hí³ lí¹³ líáun³ juóun³² lín³² tsáu².

Jesús jmah²³ Bartimeo tsá² ten³

(Mateo 20:29-34; Lucas 18:35-43)

⁴⁶Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³cha³táunh¹ tsú² já¹ juú² Jericó. Jmí¹

má²cuá¹cuá²hain³² Jesús já¹ juú²
 jáun² quionh³ tsá² joh¹, jí³ la³
 má²quionh³ juóun³² lín³² tsá² siánh³
 siáh³, jmá¹ jáun² jmí¹ cuá¹tón²¹
 jan² tsá² ten³ jmái² Bartimeo
 hú¹ jui³², jon² Timeo, hí³ cuá¹mi³²
 cú¹dáin³. ⁴⁷Jmí¹ ca³nái³² tsá² hí³ hí³
 má²cuá¹ja³² Jesús Tsá² juú² Nazaret,
 jmí¹jáun² ca³ma³liáu³² tsú² hoh³² tiá³
 hí³ juáh³:

—iHnú² Jesús, jón²zih¹ jón²cho¹
 hla¹ Dá²vi²¹, cu¹ já² mií³ honh² hnú²
 ñí¹con² jná¹³¹!

⁴⁸Juóun³² tsáu² ca³je³ tsá² ten³
 hí³, hí³ jmí¹ hnió³ tsú² cuá³² tsá² hí³
 ta³máih³, tí³la³ tsá² ten³ hí³ má¹ná¹,
 tí³ lí³mi¹ tiá³ ca³hoh³² bíh¹ hí³
 ca³juáh³:

—iJón²zih¹ jón²cho¹ hla¹ Dá²vi²¹,
 cu¹ já² mií³ honh² hnú² ñí¹con² jná¹³¹!

⁴⁹Jmí¹jáun² ca³náu² Jesús hí³
 ca³juáh³:

—Cuá²tiéh³ tsá² ó³².

Jáun² ca³ñí¹tieh¹ tsú² tsá² ten³ hí³,
 hí³ jáun² ca³záih³ dí².

—Ma³hiún¹³ hnú² honh², náu²,
 má³², quí¹ ó³² dí¹té²³ tsú² hnú².

⁵⁰Jmí¹jáun² ca³tú³ hmih³² hí³ jmí¹
 cuá¹jaunh³² hí³ ca³náu² cu³diá²jan²
 la³ lá² hí³ ngau³ tí³ ñí¹ zenh¹ Jesús.

⁵¹Jáun² Jesús ca³ngái³ hí³ juáh³:

—¿He³ jmí¹ hnáuh² hnú² jmu¹ jná¹³
 ñí¹con² nú²?

Jáun² tsá² ten³ hí³ ca³ngái³:

—Tí³², hnó³² jná¹³ hí³ jnia³ siáh³
 mf¹ñí³².

⁵²Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³:

—Má²lí¹³ bíh¹ cuánh¹³ hnú²,
 má²lain³² bíh¹ hnú² quí¹hliá²
 lí²cháh¹ nú² cáun² honh².

Hí³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹
 ca³jnia³ siáh³ mf¹ñí¹ tsá² hí³, jáun²
 ngau³ cu³chin¹ cu³hna²¹ Jesús.

Jesús má²hí³ já¹ juú² Jerusalén

(Mateo 21:1-11; Lucas 19:28-

40; Juan 12:12-19)

11 Jmí¹ má²ja³quián³
 chá¹táunh¹ tsú² juú²
 Jerusalén, ca³cha³táunh¹ tsú² có³²
 juú² Betfagé jí³ Betania, can³² máh³
 míh¹ Olivos; jmí¹jáun² ca³zen³ Jesús
 gon³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con², ²hí³
 ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Cuá²táunh¹ náh² juú² míh¹
 nio² tí³ chí¹ján³ ní², jáun² ní¹
 má¹ca³cha³táunh¹ náh² né³,
 chanh²¹ náh² jan² lo¹ búh¹ míh¹ hí³
 cuá¹hñéih¹, jáh³ hí³ hí¹ jan² tiá² hin²
 má²ca³ñí³tsin¹. Jáun² cuá²zanh¹ náh²
 jáh³ hí³ hí³ ñá¹jan³² náh² tí³ lá².

³Ní¹juáh³ zian² tsá² ca³ngái³ ñí¹con²
 hnoh²: “¿He³ láih³² sa³ hnoh² yáh³
 ná¹zanh¹ jáh³ ní²?”, jáun² juoh¹ náh²
 tsú² la³ lá²: “Hliá² má²hniah³ ñí¹con²
 Tí³² Juo¹³ bíh¹ jnoh¹ jáh³, hí³ jáun²
 la³juí³ já¹jon¹ jnoh¹ siáh³ ñí¹ lá²”.

⁴Jáun² ja³taunh²¹ bíh¹ tsá² gon³
 hí³, hí³ jáun² ca³chanh²¹ tsú² jan²
 lo¹ búh¹ míh¹ zenh² ja¹ hñú³ hí³
 dí¹hñéih¹ cáun² ho³hñú¹³; hí³ jáun²
 ca³záih³² tsú².

⁵Hí³ jáun² ma³ jan² tsá² jmí¹ tionh¹
 ñí¹ jáun² ca³juáh³:

—¿He³ láih³² sa³ hnoh² yáh³
 ná¹zanh¹ jáh³ ní²?

⁶Jáun² tsá² hí³ né³ ca³záih³ tsú²
 la³ cun³ rón³² hí³ má²lí²juáh³ jáun²
 Jesús; jmí¹jáun² ca³cué³ bíh¹ tsú²
 jái¹³ hí³ tsa³tánh¹ tsú². ⁷Jáun²
 ca³ñí¹jan² tsú² lo¹ búh¹ míh¹ hí³ tí³
 ñí¹ zenh¹ Jesús, hí³ jáun² ca³na³tsí³
 dí² ha¹ cu³hna²¹ jáh³, jáun² jmí¹ lí²¹
 jáun² ca³ñí³tsin¹ Jesús jáh³. ⁸Juóun³²
 tsá² ca³qui³ ca³ja³ ha¹ hú¹ jui³², hí³
 ma³ jan² né³, ca³quieh³ cuú² ñeh¹

hmá² tsi²¹ hué¹³ tsáu² hi³ ca³ja³ siáh³
hú¹ jui³².

⁹Tsá² jmí¹ hí¹tsá²táunh¹ chí¹ján³,
jí³ tsá² jmí¹ hí¹já²táunh¹ chí¹cáin²
ní² siáh³ ca³ma³liáu³² hi³ tí³ hóp³²
tiá³, hi³ juáh³:

—iHénh³ ma³ chun¹ Dió³²!

iCuí¹ lí³quien² bíh¹ Tsá² cuá¹ja³²
cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Dió³²
Juo¹³ dí²! ¹⁰iCuí¹ lí³quien² bíh¹ Tsá²
cuá¹ja³² ní² hi³ hau³ jái¹³ la³jmí¹
ca³hó³ jáun² hla¹ Dá²vi²¹ dí¹hio³
ñú¹deh³ dí²! iHénh³ ma³ chun¹ Dió³²
Tsá² cuá³ hñu³mi³cuú²!

¹¹Jáun² né³, hi³ bíh¹ Jesús já¹ juú²
Jerusalén, hi³ ca³ñí¹hi³² siáh³ hñu³
cuáh³² chín¹; jmí¹ má²lí²jé³ tsú²
jáun² la³jí³² hi³ zia³² néih³ jáun²,
jmí¹jáun² ngau³ cú²jueh³² juú²
Betania quionh³ tsá² quian³tun³ hí³,
quí¹ jmí¹ má²ca³hláu³ bíh¹.

Jesús jin²³ hmá² sí² co² tiá² má³ hai²¹

(Mateo 21:18-19)

¹²Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² ca³huén²
tsú² juú² Betania, hú¹ jui³² jáun²
ca³ráun³ ní¹cuóunh²¹ Jesús. ¹³Ta³
hí¹hún¹ tsú² jáun² jui³² ca³jíe³
cáun² hmá² sí² co² chí²¹ ní¹
uóunh³ hi³ má²tsauh²¹ mu²¹; jáun²
ngau³ dí² hi³ ca³ñí¹jé¹³ hmá²
jáun² ní¹juáh³ hi³ hai²¹ mí³ sí²,
tí³la³ hí¹ cá² má³yáh³ má³tiá²
ca³chóh¹³ tsú², jmáh³la³ mu²¹ bíh¹
hmá² tsi²¹, quí¹ jun³juáh¹³ jéin²
quioh²¹ mí³ sí² yáh³ jmái¹ jáun².

¹⁴Jáun² Jesús ca³záih³ hmá² sí²
jáun² la³ lá²:

—Né³² tí³ chí¹ján³ jmí¹líh³
tiú²uú² hin² cuh³ má³ hi³ jmí¹ ha³
hnú².

Jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú²
ca³nái³² jái¹³ jáun².

Jesús má²jí² cuáh³² chín¹

(Mateo 21:12-17; Lucas 19:45-

48; Juan 2:13-22)

¹⁵Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³cha³táunh¹ tsú²
siáh³ já¹ juú² Jerusalén. Jáun² Jesús
ca³hi³ siáh³ hñu³ cuáh³² chín¹, hi³
jáun² ca³ma³liáu³² dí² hi³ ca³chu³
ca³huen³ tsá² jmí¹ ná¹hna² jí³ tsá²
jmí¹ ná¹la³² ní¹ jáun². Ca³ziu³ ca³cuí³
tsú² mesa quioh²¹ tsá² jmí¹ ná¹zaí³²
quie³ quioh²¹ hué³² siáh³ jí³ hmá²si¹
quioh²¹ tsá² jmí¹ ná¹hna² chí³ já²
ní² siáh³; ¹⁶hi³ hí¹ jan² tsáu² tiú²uú²
ca³cuéh³ tsú² jái¹³ hi³ tsa³can³² lío²¹
juí³² néih³ hiah³² hu²¹ cuáh³². ¹⁷Hi³
jáun² ca³ma³tin² tsú² tsáu², hi³ juáh³
la³ lá²:

—Ní¹ Sí² quioh²¹ Dió³² rá¹juáh³:
“Hñu³² jná¹³ dá² jmái²: Hñú³ ní¹
lí¹³ líeinh³² tsá² zian² tá¹ cáun²
hngá¹máh³ Dió³²”. Tí³la³ hnoh²
né³, tá²hláu² quioh²¹ háin² bíh¹
má²ca³jmu³ náh².

¹⁸Hi³ jáun² tsá² ná¹lín³ mí³jmú³ jí³
tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹ siáh³ ca³nái³²
jái¹³ jáun², hi³ jáun² jmí¹jáun²
ca³hnauh² tsú² ha³ lánh³ rón³² lí¹³
jngih³ Jesús, hliá² jmí¹ juénh² dí²,
quí¹hliá² la³jín³² tsáu² bíh¹ jmí¹
ná¹tsá²cáun² tsí³ ca³tí²¹ jái¹³ hi³
hie³² tsú² jáun². ¹⁹Tí³la³ jmí¹ ca³nié²
jáun² né³, cua³han³ bíh¹ Jesús já¹
juú² jáun².

Hmá² sí² co² má²quiéin²

(Mateo 21:20-22)

²⁰Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² ca³nga² tsú²
ta³ hú²nié² jui³² ní¹ chí²¹ hmá² sí²
jáun², hi³ jáun² ca³jíe³ tsú² hi³ la³
má²ca³lí³ quiéin² bíh¹ ca³la³ tí³ chí²
jmu². ²¹Jmí¹jáun² tsau³ tsí³ Pé¹, hi³
jáun² ca³záih³ dí² Jesús:

—Ti³², sá¹ní² jie³ dúh¹, má²ca³lí³
quiéin² máh³ hmá² sí² hi³ ca³jín³²
hnu² jáun².

²²Jáun² Jesús ca³ngái³ la³ lá²:
—Cáun² chá¹ náh² honh² ní¹con²
Dió³². ²³Quí¹ jú¹ tson² juo³ jná¹³
hnoh², hi³ lí³ua³ jan² tsá² záih³²
máh³ ní²: “iQuín³² hnu² ní¹ ní², hñu³
jmí²miih²¹ cuá²hú³²!” ní¹juáh³ tiá²
hu²¹ yáh³ hliáu³ néih³ tsí³ tsú²,
ti³la³ taunh³² tsú² ta²¹ hi³ lí³ bíh¹
lí³ti³ la³ cun³ hi³ má²lí²juáh³, hi³
jáun² bíh¹ lí³ la³ jáun². ²⁴Hi³ jáun²
bíh¹ juanh³² jná¹³ ní¹con² hnoh²,
hi³ la³jí³² hi³ mih¹³ náh² ní¹con²
Dió³², ní¹juáh³ hi³ nio² cáun² honh²
náh² hi³ má²hian² náh², jáun² la³
jáun² bíh¹ lí³. ²⁵Hi³ ní¹juáh³ ní¹
má²ca³lien¹ náh² Dió³² né³, ní¹juáh³
zian² tsá² ná¹háun³ náh² quiúnh¹,
chú³² chíh¹³ náh² honh², hi³ jáun²
Ñeh² náh² Tsá² cuá³ hñu³mi³cuú²
chí¹³ siáh³ tsí³ tsáuh³ hnoh².

²⁶[Ti³la³ ní¹juáh³ hnoh² tiá² la³
chíh¹³ yáh³ honh², hi³ jáun² ja³bí¹
Ñeh² náh² Tsá² cuá³ hñu³mi³cuú²
tiá² chí¹³ yáh³ tsí³ tsáuh³ hnoh².]

**Nga² tsáu² ní¹con² Jesús hi³ ha³ jinh¹
hiauh³ dí² jái¹³ hi³ ho²**

(Mateo 21:23-27; Lucas 20:1-8)

²⁷Jáun² né³, ca³cha³tánh¹ tsú²
siáh³ já¹ juú² Jerusalén. Tá³la³
cuá¹ngí³² jáun² Jesús hñu³
cuáh³² chin¹ ca³cua³taunh²¹ tsá²
ná¹lín³ mi³jmú³ ní¹ zenh¹ tsú², la³
má²quionh³ tí³² lie²¹ jí³ tsá²daun³²
tsá² ná¹ní¹ juú² ní², ²⁸hi³ jáun²
ca³ngái³ dí² Jesús:

—¿Hin² ca³cué³ héih³² hi³ jmuh³²
nú² ta²¹ ní²? ¿Hin² tsánh² ca³cué³
jái¹³ hi³ hauh³² hnu² ní²?

²⁹Jáun² Jesús ca³ngái³:

—Ja³bí¹ jná¹³ siáh³ nga¹ cáun² jái¹³
ní¹con² hnoh²; ní¹juáh³ hi³ ngái¹
hnoh² jái¹³ hi³ nga¹ jná¹³ lá², jáun²
má²jáun² juanh²¹ jná¹³ hi³ hin²
tsánh² ca³cué³ jái¹³ hi³ jmu² jná¹³
la³jí³² hi³ lá². ³⁰¿Hin² tsánh² ca³ze³
hla¹ Juan² hi³ cua³zion³ tsáu² jmái²?
¿Hí¹ Dió³², ho³ tsá²mi³cuóun² uá¹?
Nga³ né³.

³¹Tí³la³ tsá² hí³ né³, cáun² lí¹
ca³juu³ ca³hlénh³ ja¹ má²tún²
hmóu³² bíh¹, hi³ ca³juónh³ la³ lá²:
—Ní¹juáh³ hi³ juáh¹³ dí² hi³ Dió³²
bíh¹ ca³ze³ tsú², jáun² tsá² ní² né³ lí¹³
nga³: “Hi³ jáun² né³, ¿he³ láih³² sa³
tiá² ta²¹ ca³tianh³² yáh³ náh² tsú²?”
³²Tí³la³ chí¹ lí³ za¹³ dí² tsú² hi³
tsá²mi³cuóun² bíh¹ ca³ze³?

Quí¹hliá² jmí¹ juénh² tsú² ní¹con²
tsáu², quí¹ ní³² tsú² hi³ la³jín³² tsáu²
bíh¹ ná¹lín²³ hi³ hla¹ Juan² jmí¹
lín³ jan² tí³² jé¹ Dió³². ³³Hi³ jáun²
cu³tsa³² ca³záih³ tsú² cú²jueh³²
Jesús:

—Tiá² né¹ yáh³ jnoh¹.

Jáun² Jesús né³ ca³juáh³ siáh³:

—Hi³ jáun² sa³jun³ jná¹³ yáh³
juanh²¹ siáh³ hi³ hin² tsánh² ca³cué³
jái¹³ hi³ jmu² jná¹³ la³jí³² ta²¹ lá².

Jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsá² hláih¹

(Mateo 21:33-46; Lucas 20:9-19)

12 Jáun² Jesús ca³ma³liáu³² hi³
liéinh³² tsáu² cun³quionh³
jái¹³ hi³ jmu², hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Jmí¹ zian² jan² tsá² ca³jñí³ mi³
uóun²jieh¹³ hué³² quioh²¹; jáun²
ca³jmú³ jn¹³ la³ cu³ la³ jéin³ jáun²,
hi³ ca³zíf³ siáh³ cáun² ní¹ lí³
quiáuh³² jmaih²¹ mi³ uóun²jieh¹³,
jí³ hi³ ca³jmú³ tsú² siáh³ cáun² hñú³
ñe¹ lín²¹ ní¹ lí³ dí³chín³² tsá² jmu³
hua³hí¹³ ní¹nái² jáun². Jmí¹ lí²¹ jáun²

né³, ca³quiú² ñí¹nái² jáun² jo³cuo²
tsá² lí¹³ jmu³ ta²¹; hi³ jáun² tsá² jmu²
hí³ ta²¹ né³, jmí¹ ma³hmah¹ quioh²¹
ñí¹nái² jáun² cun³quionh³ hí³ jjenh³²
cú¹pih²¹ la³ cun³ hí³ ló³² jáun².

Jmí¹ lí²¹ jáun² ngau³ ñí¹ uóunh³.

²Jmí¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hí³ ca³láu² mí³
uóun²jieh¹³ né³, jáun² ca³zen³ tsú²
jan² tsá² má²dí¹hlánh¹ joh¹ ñí¹con²
tsá² ca³cuéh³ tsú² hí³ ñí¹nái² jáun²,
hí³ tsa³mái¹ ca³lá² hí³ ca³láu² jáun²,
la³ cun³ hí³ ca³tin¹ tsá² quioh²¹
ñí¹nái². ³Ti³la³ tsá² ná¹jmu² hí³ ta²¹
má¹ná¹, ca³zanh³ bíh¹ tsá² ca³zen³
hí³ tsá² quioh²¹ ñí¹nái², hí³ ca³qui³
ca³quiunh³ dí², hí³ jáun² lí¹ hai²¹
cuá² ta³ bíh¹ tsú² ca³chanh³ dí².

⁴Jáun² tsá² quioh²¹ ñí¹nái² ca³zen³
siáh³ cónh³í¹ jan² tsá² má²dí¹hlánh¹
joh¹; ti³la³ tsá² hí³ né³, ca³quiunh³
bíh¹ tsú² ca³la³ ca³cuíh³ chí¹ jí³
hí³ ca³tu³ ca³hión³² dí² jú¹ hlah³
jú¹ hó³². ⁵Tsá² quioh²¹ hí³ ñí¹nái²
ca³zen³ siáh³ cónh³í¹ jan² tsáú²,
ti³la³ tsá² hí³ né³ ca³jngih³ bíh¹
tsú². Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³zen³ dí² siáh³
juóun³² tsá² ñí¹ hná¹ jáun²; ma³ jan²
tsá² hí³ ca³quiú³ ca³pan³ bíh¹ tsú²,
hí³ ma³ jan² tsá² hí³ ca³jngih³ tsú²
siáh³.

⁶”Jáun² jí³²la³ jon² bíh¹ tsú² jéi³²í¹
jmí¹ zian² jan², tsá² jlánh¹ jmí¹ hnio³
dí² lín³²; hí³ jáun² tsá² hí³ jon² bíh¹
tsú² ca³zen³ ñí¹ cá¹táuh³, qui¹ jmí¹
lín²³ dí²: “Cun³ tanh¹³ bíh¹ tsú² ta²¹
jón³² jná¹³”. ⁷Ti³la³ tsá² ná¹jmu²
hí³ ta²¹ né³, ca³juu³ ca³hlénh³ ja¹
má²tún² hmóu³² hí³ ca³juónh³ la³
lá²: “Já² tsá² ní² bíh¹ lí³quioh²¹
ñí¹nái² lá² ní¹ má¹jun² jméi², chú³²
cuí¹ jngih¹³ dí² tsú², hí³ jáun² lí³
quiú¹³ dí² ñí¹nái² lá²”. ⁸Jáun²
ca³zanh³ dí² tsá² hí³ hí³ ca³jngih³ dí²

tiáunh¹, jmí¹ lí²¹ jáun² ca³chin² dí²
tí³ cheih³² ñí¹nái² jáun².

⁹Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³ngái³ Jesús
ñí¹con² tsá² hí³:

—¿He³ lín²³ hnoh² jmu³ tsá²
quioh²¹ hí³ ñí¹nái² ñí¹con² tsá²
ca³jmú³ hí³ la³ jáun²? Tsá² hí³ dá²
jáunh³ bíh¹, hí³ ja³ma³tsan² tsú²
tsá² jmu² hí³ ta²¹ ñí¹nái² quioh²¹,
hí³ jáun² tsá² siánh³ bíh¹ cuéh³² tsú²
cú²jueh³² ñí¹nái² jáun².

¹⁰”¿Tiá¹ má²ca³híh³ hnoh² ñí¹ Sí²
quioh²¹ Dió³² ñí¹ rá¹juáh³ jáun² la³
lá²?:

Quín¹ hí³ tiá² ca³jeih²¹ jáun² tsá²
ná¹lín³ tí³² hiah³²,
ta³né³² má²lí³ cá² mái³ quín¹ hí³
jlánh¹ bíh¹ quien²,
quín¹ hí³ hu²¹ cuoh¹ hiah³².

¹¹Hí³ n² dá² ca³jmú³ Juo¹³ bíh¹
dí²,

cáun² hí³ lí¹³ lí³ tsa³cáun² tsí³ dí².

¹²Jmí¹ jáun² ca³lín¹³ tsú²

hí³ ma³tson¹³ Jesús, qui¹hliá²
má²ca³lí³tsin² dí² hí³ jái¹³ ca³tin¹
hmóu³² bíh¹ dí² hí³ má²lí²jmú³
tsú² jáun². Ti³la³, jmí¹ juénh² bíh¹
tsú² ñí¹con² tsá² ná¹ngih³² hí³, hí³
jáun² cáun² lí¹ca³lión³² bíh¹ dí² tsú²
cú²jueh³², hí³ jáun² ja³tanh²¹.

**Jesús juáh³ hí³ ca³ta¹ dí² má¹hmah²¹
ñí¹con² tsá² chí² hmah²¹**

(Mateo 22:15-22; Lucas 20:19-26)

¹³Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³zen³ tsú²
ma³ jan² tsá² fariseos jí³ tsá² cu³ níó³
joh¹ Herodes ní² siáh³, hí³ tsa³ca³
tsa³lian³ dí² Jesús, neh²¹ tiá¹ hléh³²
cáun² jái¹³ hí³ lí³ lí¹³ tánh³² tso³.

¹⁴Tsá² hí³ cua³taunh²¹ hí³ ca³záih³
Jesús la³ lá²:

—Hnú² tí³², né¹ jnoh¹ hí³ hnú²
hieh³² jmáh³la³ jú¹ tson² bíh¹,

tiá² hí³² yáh³ honh² hnú² la³ cun³
 hí³ juáh³ tsáu², quí¹ tiá² jmu³²
 yáh³ hnú² hí³ jan² quien² hí³ jan²
 tiá² quien², tí³la³ hnú² bíh¹ jan²
 tsá² hieh³² jú¹ tson² hí³ ca³ti²¹
 juí³² quioh²¹ Dió³². ĨHí¹ ca³ti²¹
 má¹hmah²¹ jnoh¹ quie³ hí³ mi³² tsá²
 cuá¹lín³ mi³chí¹ juú² Roma, ho³ tiá²
 hniáuh^{32?} ĨMá¹hmah²¹ jnoh¹, ho³
 tiá² má¹hmah^{21?}

¹⁵Tí³la³ Jesús má¹ná¹, ca³lí³tsin²
 hí³ tsá² hí³ lín³ la³ cá¹ la³ jéinh¹ bíh¹,
 hí³ jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—ĨHe³ láih³² cá² lau²³ hnoh² jná^{13?}
 Ná²cán¹ dú¹ cáun² cú¹tiáú² neh²¹ hí³
 jie²¹ jná¹³.

¹⁶Jáun² cua³can³² tsú², hí³ jáun²
 jmí¹ ca³jé³ Jesús ca³ngái³:

—ĨHin² mi³ ní¹ tá²lái¹ ní¹ lá², hí³
 hin² hí³ jmái² tón³² lá² siáh^{3?}

Jáun² tsá² hí³ ca³ngái³:

—Quioh²¹ tsá² cuá¹lín³ mi³chí¹ bíh¹
 ní³².

¹⁷Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³ la³
 lá²:

—Jáun² cuéh³ náh² tsá² cuá¹lín³
 mi³chí¹ la³ cun³ hí³ ca³tin¹ hiáuh³,
 hí³ cuéh³ náh² siáh³ Dió³² la³ cun³
 hí³ ca³tin¹.

Jáun² lí¹ ca³ja³cáun² tsí³ bíh¹
 tsá² hí³ lí³, quí¹hliá² la³ jáun² bíh¹
 ca³ngái³ tsú².

Nga² tsáu² ca³ti²¹ hí³ jenh¹³ tsú²

(Mateo 22:23-33; Lucas 20:27-40)

¹⁸Hí³ jáun² jmí¹jáun² cua³taunh²¹
 ma³ jan² tsá² saduceos hí³ cua³jién³
 Jesús. Tsá² cu³ nió³ tsá² saduceos
 hí³ tiá² ta²¹ haih²¹ yáh³ hí³ jenh¹³
 tsá² má²cá²tsan³; hí³ jáun² bí¹ jlánh¹
 ca³ní¹ngah¹ dí² Jesús jái¹³ lá²:

¹⁹—Hnú² Tí³², ní¹ liei²¹ quioh²¹
 hla¹ Moisés rá¹juáh³ ní¹juáh³ jan²

tsá²núh² ca³jun³ ta³ tiá² ca³lí³zian²
 jon² quionh³ tsá²mi³ ní²cuo², jáun²
 tsá²núh² dá¹jon²¹ hla¹ hí³ ca³tin¹
 jan³ siáh³ tsá²mi³ hí³, hí³ jáun² lí³
 zian² jon² hí³ ca³tin¹ hla¹ hí³. ²⁰Hí³
 jáun² né³, jmí¹ zian² cá² mí¹zionh²
 tsá²núh² hí³ jmí¹ ná¹lín³ quiaun³
 má²tún² rainh²¹ jan² jméi² mí¹ziú¹³.
 Tsá² má²ján³ né³ jmí¹ ca³jéinh³² cuo²
 quionh³ jan² tsá²mi³, tí³la³ jun³ bíh¹
 tsá²núh² hí³ ta³ tiá² jon² ca³lí³zian².
²¹Jáun² dá¹jon²¹ bíh¹ tsú² ca³jéinh³²
 siáh³ cuo² quionh³ tsá²mi³ hnái³
 hí³, tí³la³ ca³jun³ bíh¹ siáh³ tsá² hí³
 ta³ tiá² jon² ca³lí³zian²; la³ jáun²
 bíh¹ ca³lí³ siáh³ quioh²¹ tsá² ní¹
 má²gáun³. ²²La³ jáun² bíh¹ ca³lí³
 quioh²¹ tán¹ quiaun³ tsá² hí³, hí¹
 jan² yáh³ tsú² tiá² ca³lí³zian² jon²
 quionh³ tsá²mi³ hí³. Ní¹ cá¹táuh³
 jáun² né³, jun³ bíh¹ siáh³ hnga²
 tsá²mi³. ²³Jáun² né³, ní¹ má¹tí³ ní¹
 ca³jenh¹³ tsú², Ĩhin² dá² tsánh² tsá²
 quiaun³ hí³ lí¹³ ní²cuo² tsá²mi³ hí³,
 quí¹ tán¹ quiaun³ bíh¹ tsú² ca³jéinh³²
 cuo² quionh³ tsá²mi³ hí^{3?}

²⁴Jáun² Jesús ca³ngái³ hí³ ca³juáh³
 la³ lá²:

—Ná¹tsá²con² lín³² bíh¹ hnoh²,
 cun³ní¹ hí³ tiá² cuin² náh² Sí²
 quioh²¹ Dió³² hí³ sa³jun³ pí³
 quioh²¹ Dió³² ní² siáh³. ²⁵Quí¹ ní¹
 má¹ca³jenh¹³ tsáu² ja¹ hla¹, tiú²uú²
 cuo² tsú² jéinh³² yáh³, hí³ sa³jun³
 cuen³ bíh¹ tsú² siáh³ jon² hí³ jéinh³²
 cuo², quí¹ má¹jáun² dá² má²lín¹³ tsú²
 la³jmí¹ lín³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³²
 bíh¹, tsá² tionh² hí³ hñu³mi³cuú².
²⁶Tí³la³ hí³ ca³ti²¹ ní¹juáh³ hí³ tson²
 jenh¹³ tsá² má²cá²tsan³ né³, ĩtiá¹
 má²ca³híh³ hnoh² ní¹ Sí² quioh²¹
 hla¹ Moisés, hí³ ha³ lánh³ lí³ jái¹³
 hí³ ca³hléh³ jáun² Dió³² ja¹ hmá²

ton² hi³ jmí¹ chí¹cau³² jáun²? Jmí¹ ca³juáh³ tsú² jáun² la³ lá²: “Jná¹³ bíh¹ la³², Dió³² Juo¹³ Há²bran²¹, Isaac jí³ Jacob n² síáh³”. 27 Quí¹ Dió³² dá² lín³ Dió³² Juo¹³ tsá² zian² bíh¹, tiá² lí³ yáh³ lín³ tsú² Dió³² Juo¹³ tsá² má²jun¹; jáun² né³, lí¹ ná¹tsá²con² tí³ ca³nga² bíh¹ hnoh².

Héih³² hi³ jlánh¹ bíh¹ quien²

(Mateo 22:34-40; Lucas 10:25-37)

28 Ja¹ quioh²¹ tsá² hí³ né³ jmí¹ zenh¹ síáh³ jan² tsá² lín³ tí³² liei²¹, tsá² má²lí²niéi³² jái¹³ hi³ má²lí²juáh³ tsú² jáun². Tsá² hí³ né³ ca³lí³tsin² hi³ re² bíh¹ má²lí²ngái³ Jesús, hi³ jáun² ca³ngáih³ dí² síáh³ la³ lá²:

—¿Hín² bíh¹ héih³² hi³ jlánh¹ bíh¹ quien²?

29 Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³:

—Hi³ lá² bíh¹ héih³² hi³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³ bíh¹ ní¹ la³jí³²:

“Sá¹ní² niéi² hnoh² tsá² Israel, jí³²la³ jan² tán¹ Dió³² Juo¹³ bíh¹ dí² lín³ Dió³². 30 Jáun² ima³hno¹ Dió³² Juóuh³² ca³la³ jonh³ jmí¹ honh², la³jí³² jmí²chí³ quián¹³, jí³ la³jí³² hi³ lín²³ nú², jí³ ca³la³ jí³² pí³ quián¹³ nú² síáh³!” Hi³ ní² bíh¹ héih³² la³ní¹ hi³ jlánh¹ bíh¹ quien². 31 Hi³ jáun² héih³² ní¹ má²tun³ né³ lí³ la³ lá²: “iMa³hno¹ tsá²mí³cuóun² renh² la³jmí¹ hno³ nú² huen²!” Tiú²uú² zia³² yáh³ cónh³ cáun² héih³² hi³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³ bíh¹ hi³ tun³ ní².

32 Jáun² né³, tí³² liei²¹ hi³ ca³juáh³ síáh³ la³ lá²:

—Chú³² lín³² bíh¹ la³ má²lí²juah²¹ hnú² ní² Tí³². Jú¹ tson² bíh¹ ní³² má²lí²juah²¹ hnú², hi³ jí³²la³ jan² tán¹ Dió³² bíh¹ zian², hi³ tiá² zian² yáh³ cónh³ jí³ jan² Dió³² síáh³. 33 Jí³ hi³ jlánh¹ bíh¹ quien² hi³ má¹hno¹

dí² Dió³² la³ jonh³ jmí¹ tsí³ dí², la³jí³² hi³ ngí²³ dí², [la³jí³² jmí²chí³ quiú¹³ dí²,] jí³ la³jí³² pí³ quiú¹³ dí² ní² síáh³; jí³ hi³ ca³ta¹ dí² má¹hno¹ síáh³ tsá²mí³cuóun² rainh²¹ la³jmí¹ hno³ dí² hmóu³², hi³ ní² bíh¹ hi³ tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³ bíh¹ jáh³ hi³ jngih² tsú² jáun² ní¹con² Dió³², jí³ la³jí³² hi³ lí¹ cue³² tsú² jáun² ní¹con² Dió³² hi³ jin³² tsú² jáun² ní¹ lí³ ní¹hiú¹³.

34 Hi³ jáun² jmí¹ má²lí²niéi³² jáun² Jesús hi³ tsá² hí³ má²lí²ngái³ re² lín³², jáun² ca³juáh³ dí² la³ lá²:

—Cú¹píh²¹ bíh¹ jéi³²í¹ hniáuh³² hi³ huh²¹ hnú² jo³cuo² Dió³².

Hi³ jáun² hí¹ jan² yáh³ tiú²uú² hin² ca³tia³ tsí³ hi³ nga³ síáh³ jái¹³ ní¹ hná¹ jáun².

¿Hin² bíh¹ jón²zǎh¹ jón²cho¹ Tsá² lín¹³ Cristo?

(Mateo 22:41-46; Lucas 20:41-44)

35 Jesús jmí¹ cuá¹má²tin² tsáú² hñú³ cuáh³² chin¹, hi³ jmí¹ cuá¹juáh²³ la³ lá²:

—¿He³ láih³² juáh³ tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹ hi³ jan² tsá² jón²zǎh¹ jón²cho¹ hla¹ Dá²vi²¹ bíh¹ néh¹ Tsá² lín¹³ Cristo? 36 Quí¹ hnga² hla¹ Dá²vi²¹ ca³hléh³ la³ cun³ jái¹³ hi³ ca³cué³ Jmí²chí³ Chun¹ hñú³ tsí³, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

Dió³² Juóu³² jná¹³ ca³záih³ Tí³²

Juóu³² jná¹³:

Tí³ cuá² chu²¹ quion²¹ jná¹³ ní³, ca³la³ tí³ ní¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hi³ jmu¹ jná¹³ hi³ tsá² hau² hnú² lín¹³ la³jmí¹ lí³ cáun² jli²¹ hi³ hí¹ cú¹píh²¹ tiá² quien² hi³ ná¹tsin²¹ hnú² tanh¹.

37 Hi³ jáun² né³, ¿ha³ bí¹ lánh³ rón³² lí¹³ hi³ Tsá² lín¹³ Cristo lín³ jan² tsá²

jón²zih¹ jón²cho¹ hla¹ Dá²vi²¹?, quí¹
ta³ bí¹ hnga² yáh³ hla¹ Dá²vi²¹ hí³
la³ ca³juáh³ hi³ Juo¹³ bíh¹ tsú² Tsá²
lín¹³ hí³ Cristo.

Jáun² tsá² juón³² jmí¹ tionh¹ hí³
ní¹ jáun² né³, ca³la³ hi³ hiún² lín³²
bíh¹ tsí³ jmí¹ ná¹nái³².

**Jesús jñéih²³ tsáu¹³ tsá² ná¹lín³ tí³²
liei²¹**

(Mateo 23:1-36; Lucas 11:37-54; 20:45-47)

38 Jmí¹ ca³ma³tin² Jesús tsá²
ná¹ngih³² hí³ né³, ca³juáh³:

—Hua³hín¹³ náh² jmu³ quiúnh¹
tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹, quí¹ tsá² hí³
jlánh¹ zain³² hi³ quíh³² hmih³² cuo²
hi³ ñi³táunh¹ tí³ hlá² tí³ ní²; jlánh¹
hniá¹ tsú² hi³ tsáu² cuen³ Dió³² ní¹
má¹ca³jenh² dí² ja¹ hmah²¹, **39**jlánh¹
hniá¹ tsú² tiánh³ ní¹ jlánh¹ bí¹
quien² hñu³ cuáh³² quioh²¹, jí³ hi³
hniá¹ tsú² siáh³ tiánh³ ní¹ jlánh¹ bí¹
quien² ní¹ má¹ca³cha³táunh¹ ní¹ nio²
jmái¹. **40**Tsá² hí³ bíh¹ tsá² quin²³ sí¹
hñú¹³ tsá²mi³ hnái³, hi³ má¹lí³² jáun²
né³, lí¹ ráin³² ní¹ cun³quionh³ hi³
liéinh³² jáun² Dió³² ué³ lín³². Cun³ní¹
hi³ jáun², tí³ jlánh¹ bíh¹ huáh² tsí³
héih³² hi³ tá¹tsin¹ tsú² ní¹ má¹jáun².

**Quié³ ca³cué³ tsá²mi³ hnái³ tia³mii²
(Lucas 21:1-4)**

41 Cu³ jéin³² jmí¹ cuá¹tón²¹ Jesús có³²
ho³hñú¹³ cuáh³² chín¹, có³² ní¹ táun³
cuó² toh² tsú² quie³, hi³ cuá¹jien³²
dí² tsá² toh² quie³ ní¹ jáun²; hi³ jáun²
ca³jíe³ tsú² hi³ juón³² tsá² hánh³
toh² hliáun³ quie³ hñu³ cuó² jáun².

42 Jmí¹ jáun² ca³chó³² jan² tsá²mi³ hnái³
tia³mii² hi³ ca³taunh³ tun³ cú¹dáin³,
quie³ tiá² lin¹ nga³ quien². **43** Jmí¹ jáun²
ca³teh³ Jesús tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²,
hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Jú¹ tson² cu³tí³ juo³ jná¹³ hnoh²,
hi³ tsá²mi³ hnái³ tia³mii² ó³², tí³
hliáun³ bíh¹ má¹lí²cué³² tsú² la³
cónh³ bíh¹ la³jín³² tsá² má¹lí²tióh³²
quie³ hñu³ cuó² ní¹ hná¹ ní². **44** Quí¹
la³jín³² tsá² ní¹ hná¹ ní² cue³² la³
cun³ hi³ má¹ziau³² quioh²¹ bíh¹;
tí³la³ tsá²mi³ tia³mii² ó³² né³,
má¹lí²cué³² la³jí³² la³ cun³ hi³
jmí¹ zia³² quioh²¹ bíh¹, hí³ jmí¹
má²ma³hau³ hi³ lí¹³ zian² tsú²
quioh²¹.

**Jesús juáh³ hi³ chau²¹ jmái¹ tsúnh¹³
cuáh³² chín¹**

(Mateo 24:1-2; Lucas 21:5-6)

13 Ta³ má²cuá¹cuá²hain³²
Jesús hñu³ cuáh³² chín¹, jan²
tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² ca³juáh³:
—Tí³², sá¹ní² jie³, ihénh³ ma³ chú³²
jniá³ hñú³ ní², hi³ hen³ ma³ cáh¹
siáh³ quín¹ hi³ lí³ hiah³²!

2Tí³la³ Jesús ca³ngái³ la³ lá²:
—¿Jíeh²¹ hñú² hi³ jueh³² lín³² hñú³
lá²? Ní¹ lá² dá² lí¹³ hi³ hí¹ cá² má³
quín¹ tiú²uú² ná¹juin¹ quionh³ quín¹
rainh²¹; la³jí³² bíh¹ juú¹ tsúnh¹³.

**Ha³ lánh³ rón³² lí³ lin¹ ní¹ táuh³ jmái¹
(Mateo 24:3-28; Lucas 21:7-24; 17:22-24)**

3 Jmí¹ jáun² ja³taunh²¹ dí² tí³ tsí³
máh³ Olivos ní¹ jniá³ jáun² cuáh³²
chín¹. Tá¹la³ má²cuá¹tón²¹ jáun² Jesús
ní¹ jáun² né³, jáun² Pé¹, Jacobo, Juan²
jí³ Tre²¹ ní² siáh³ ca³ngái³ ní¹con² tsú²
la³ lá² tá¹la³ tiá² hin² zian²:

4—Hnú² jnoh¹ hi³ juáh¹³ hñú² ha³
líh³ lí¹³ hi³ má²lí²juah²¹ hñú² jáun².
¿He³ dá² lánh³ rón³² lí³ lin¹ ní¹juáh³
má¹tí³ ní¹ lí³tí³ hi³ ní²?

5 Jáun² Jesús ca³juáh³ la³ lá²:
—Hua³hín¹³ lín³² náh² jmu³, hí¹
jan² lí² hin² cu¹ má¹cau² náh².

⁶Quí¹ juóun³² lín³² tsáu² ja³táunh¹
hi³ ja³jmú³ hi³ lín³ la³juah²¹ dú¹
jná¹³, hi³ ja³juah²¹: “iJná¹³ bíh¹ lín³
Cristo!”; jáun² juóun³² lín³² bíh¹
tsáu² ma³can² tsú².

⁷“Tí³la³ ní¹ má¹ca³niéih² náh² jái¹³
hi³ má²zia³² hniéi² tí³ hlá² tí³ ní²,
ha³ lí² juen³ náh², quí¹ la³ jáun²
ca³tí²¹ lí¹³ bíh¹ tín², tí³la³ jun³juáh¹³
hi³ má²t³hín³ yáh³ jaun³². ⁸Quí¹
tsá² zian² cáun² hué³² jmu³ hniéi²
quionh³ tsá² zian² hué³² siáh³, jí³
tsá² hín¹³ hué³² ní¹ hliáun³ quiu³ tín³
siáh³ quionh³ tsá²ján² tsá²ján²; ní¹
hliáun³ qui³ jéh³ hué³² hi³ lí³ zia³²
siáh³ ho³cuóun³, [jí³ hi³ lí¹ tiáunh¹
tsáu² tiá³ siaun³²]. Hi³ ní² dá² cun³
ja¹ má²ca³lí³liau³ bíh¹ hi³ ma³tso²
tsáu² tsí³, jun³juáh¹³ má²hná² yáh³.

⁹“Tí³la³ hniáuh³² tiáunh¹ hua³jan²¹
bíh¹ hnoh²; qui¹ hnoh² dá² jienh³
tsú² jo³cuo² tsá²tan²¹, jí³ hi³ quiu³
po³ tsú² hnoh² la³ tí³ hñu³ cuáh³²
quiú¹³ dí². Hi³ tsa³jau² tsú² siáh³
hnoh² ta³ ní¹ tsá² ná¹ho² ta²¹ jí³
ta³ ní¹ tsá² ná¹lín³ re²¹ ní² siáh³
cun³ní¹ hi³ ca³tín¹ jná¹³; má¹jáun²
bíh¹ má²lí¹³ cuéh¹ hnoh² jú¹ tson²
hi³ ca³tín¹ jná¹³ ní¹con² tsá² hi³.

¹⁰Néh² bíh¹ hi³ táuh³ jmái¹ má¹ná¹,
jú¹ chú³² hi³ lí¹³ liáun³ tsú² ca³tí²¹
ngái³² tsú² tín² ní¹con² la³ján³²,
la³jáh³ dú¹ ní¹ juo³ tsá² jma².

¹¹Ní¹ má¹já²jau² tsú² hnoh² ta³ ní¹
tsá²tan²¹ né³, ha³ lí² jmú² náh² hi³²
honh² ní¹juáh³ he³ cuá¹juah²¹ náh²
ní¹ jáun². Quí¹ jmái¹ jáun² dá² cáun²
cuá¹hléh¹ hnoh² la³ cun³ jái¹³ hi³
hí³ hñu³ honh² bíh¹ náh²; qui¹ jái¹³
jáun² cué³² Jmí²chí³ Chun¹ bíh¹,
jun³juáh¹³ jái¹³ quián¹³ hmóu³² yáh³
náh². ¹²Hí¹ la³ tí³ tsá² jan² jméi²
mí¹ziú¹³ quionh³ yáh³ tsú² jienh³ hi³

jngah³ tsáu², jí³ tsá² má²lieih²¹ siáh³
jienh³ jon²; jon² tsáu² jmu³ hniéi²
quionh³ jméi² mí¹ziú¹³, hi³ hí¹ ca³la³
tí³ jienh³ yáh³ tsú² tsá² má²lieih²¹
hí³ hi³ jngah³ tsáu². ¹³Tsá² zian²
tá¹ cáun² hngá¹máh³ bíh¹ lí³hau²
hnoh² cun³ní¹ hi³ ca³tín¹ jná¹³;
tí³la³ ní¹juáh³ tsá² nio² cáun² tsí³ la³
má²nio² jáun² ca³la³ tí³ ní¹ cá¹táuh³
jmái¹ né³, tsá² hí³ bíh¹ liáun³.

¹⁴“Ní¹ má¹ca³jieh³ hnoh² hi³ hlah³
hi³ hó³² hi³ jmu³ hi³ hliáh¹³ ní¹
híen¹ [la³ cun³ hi³ ca³híe³ jáun² hla¹
Daniel tí³² jé¹ Díó³²], má¹ca³jieh³
hnoh² hi³ hi³ jáun² má²nio² ní¹ tiá²
jmí¹ ca³tín¹ —ní¹juáh³ tsá² hí³² jái¹³
lá², cu¹ ngí¹³—, hi³ jáun² jmái¹
jáun² má²hniáuh³² cuon³ tsá² hán¹³
tí³ Judea ní¹ lí³ máh³. ¹⁵Hi³ jáun²
ní¹juáh³ tsá² cuá¹tsí²¹ tsáih³ hñu³
mái² tsáih³ quioh²¹ jmái¹ jáun² né³,
ha³ lí² cu¹ son² hi³ tsa³hen² néih³
hi³ tsa³quián³ hi³ nio² néih³ quioh²¹,
hniáuh³² la³juí³² cuon³ bíh¹ tsú²; ¹⁶hi³
ní¹juáh³ tsá² cuá¹hún¹ ní¹nái² né³,
tiá² hniáuh³² yáh³ tsánh³² tsú² hi³
tsa³quián³ ha¹. ¹⁷iJlánh¹ juo²³ tsá²mi³
tsá² ná¹quian² jon² jmái¹ jáun², jí³
tsá² ná¹jan² dáin² tiúh²³ ní² siáh³!
¹⁸Mí¹ náh² ní¹con² Díó³² hi³ ha³ lí²
cu¹ chau²¹ jmái¹ jáun² cáun² jmí¹
ní¹cuóu³; ¹⁹quí¹ jmái¹ jáun² lí³ zia³²
cáun² uu³mi²tsí³² huáh² tsí³ cu³tí¹³,
cáun² hi³ hí¹ cónh³ tiá² má²lí³² la³
cun³ jmí¹ ca³jmú³ Díó³² hngá¹máh³
lá², hi³ sa³jun³ lí³ zia³² bíh¹ siáh³ tí³
chí¹cáin² jáun². ²⁰Sá¹jmí¹ hi³ Díó³²
Juo¹³ dí² tiá² hná³² jmái¹ jáun² dúh¹,
jáun² ca³la³ ján³² bíh¹ tsáu² jmí¹ hiá¹
jmí¹ tsán¹³; tí³la³ cun³ní¹ hi³ hnio³
tsú² tsá² joh¹, tsá² má²ca³quianh³ tsú²
hí³ hnga², hi³ jáun² bíh¹ má²ca³hná³
Díó³² jmái¹ jáun².

21 "Né³² né³, n¹juáh³ má¹jaun²
 má²zian² tsá² juáh³ n¹con² hnoh²:
 "iSá¹n² jie³, n¹ lá² má²cuá³ Tsá²
 lín³ Cristo!" ho³: "iSá¹n² jie³, n¹
 zio¹ má²cuá³!", ha³ l² l¹ táunh³
 náh² ta²¹. 22 Qui¹ juón³² bíh¹ tsáu²
 ja³táunh¹ hi³ ja³ma³cau², hi³ juáh³
 hi³ lín³ Cristo, j³ tsá² juáh³ siáh³ hi³
 ná¹lín³ tí³² j³ Dió³²; hi³ jmu³ siáh³
 lí²¹ j³ hua³jueh³², hi³ ma³can² tsáu²,
 hi³ hí¹ la³ tí³ tsá² má²ca³quianh³
 hnga² yáh³ Dió³² ma³can² tsú² siáh³
 n¹juáh³ hi³ l¹³. 23 Tí³la³ cu¹ tiáunh¹
 hnoh² hua³jan²¹ lín²¹; qui¹ la³j³²
 bíh¹ má²l²juo³ jná¹³ hnoh² ta³ tin².

Jmá¹ hi³ jáunh³ Jon² tsá²mi³cuóun²
 (Mateo 24:29-35,42,44; Lucas 21:25-36)

24 "Tí³la³ n¹ má¹ca³nga²
 uu³mi²tsi³² huáh² tsí³ n² né³,
 má¹jaun² má²nieh¹³ hiú², hi³ z¹h²
 siáh³ tiú²uú² joh¹ cué³², 25 j³ hi³ ziu³
 súh³² siáh³ chí¹jmá²¹ hai²¹ chí³cuú²,
 hi³ hí¹ ca³la³ tí³ pí³ hi³ jniá³ chí³cuú²
 yáh³ ru³ juá³ siáh³. 26 Má¹jaun² máh³
 j³en³² tsú² Jon² tsá²mi³cuóun² hi³
 cuá¹jaunh²³ jui³² ja¹ jnie² quionh³ pí³
 hi³ cáu² hi³ jueh³² lín³² quioh²¹, hi³
 lin¹ hi³ quien² tsú². 27 Má¹jaun² zen³
 tsú² tsá²cuú² tsá²ta³ hi³ chan³ cu³lí²¹
 tsá² má²ná¹quiánh¹ hí³ joh¹, tsá²
 zian² tá¹ quiún³ cuoh¹ mi³cuú², la³
 tí³ hue³² n¹ má²uóunh³, ca³la³ tí³ n¹
 cá¹táuh³ cuoh¹ mi³cuú².

28 "Cu¹ ngi¹³ náh² já¹³ hi³ jmu¹
 jná¹³ lá² cun³quionh³ hmá² sí² co²:
 Jíeh³² hnoh² n¹juáh³ má²tá¹jmu¹³
 hmá², hi³ má²ná¹hion² siáh³ mu²¹
 z¹h³, jáun² má²ná¹n¹h¹ hnoh² hi³
 má²má²janh² bíh¹ jmá¹ n¹hiú².
 29 Ja³bí¹ la³ jáun² bíh¹ siáh³, n¹juáh³
 má²jíeh³² hnoh² hi³ má²l² la³j³²
 hi³ má²l²juánh³² jná¹³ n², jáun²

má²n¹h¹ náh² hi³ ho³h¹h¹³ bíh¹
 má²zenh² jná¹³ Jon² tsá²mi³cuóun².
 30 Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hi³
 la³j³² hi³ n² l¹³, ñeh² bíh¹ hi³ hiá¹
 tsán¹³ tsá² zian² jmá¹ hi³ ziaun²
 dí² lá². 31 Chau²¹ jmá¹ tsa³hín³
 bíh¹ la³j³² hi³ jniá³ chí³cuú² la³
 má²quionh³ hngá¹má³ lá², tí³la³
 já¹³ quion²¹ jná¹³ má¹ná¹, tiá² tón³²
 jmá¹ tsa³hín³ yáh³.

32 "Tí³la³ hi³ ca³tí²¹ hín² jmá¹,
 ho³ hín² la³nió¹ l¹³ la³ jáun² né³,
 hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² ñi³², qui¹
 hí¹juáh³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³², tsá²
 tionh² hñu³mi³cuú² yáh³ tiá² ñi³², hi³
 sa³jun³ hnga² yáh³ Jon² Dió³² ñi³²
 siáh³; j³²la³ hnga² bíh¹ Dió³² Jméi²
 tsú² ñi³².

33 "Cun³ñi¹ hi³ jáun² né³, tianh³
 náh² ná¹ñi¹ hi³ ná¹ua³hin¹³ náh², [j³
 hi³ ná¹lien¹ náh² siáh³ Dió³²,] qui¹
 tiá² n¹h¹ yáh³ náh² ha³ l¹h³ chau²¹
 jmá¹ jáun². 34 Qui¹ jmá¹ jáun² l¹³
 la³ lá²: Jan² tsá²ñuh² cua³han³ hñú¹³,
 hi³ ngau³ n¹ uóunh³; tí³la³ ñeh² bíh¹
 hi³ cua³hain³² tsú² má¹ná¹, ca³chá³
 tsú² hñú¹³ jo³cuo² tsá² quian²¹, hi³
 ma³ quin³² ma³ jan³² ca³cuéh³ dí²
 ta²¹ hi³ ca³tin¹ jmu³, hi³ ca³jmú³
 tsú² siáh³ héih³² n¹con² tsá² jmu²
 hua³hí¹³ ho³hñú¹³ hi³ jmu³ re² ta²¹
 quioh²¹. 35 Hi³ jáun² ja³bí¹ hnoh²
 uá²jai³² tianh³ náh² ná¹ñi¹, qui¹ tiá²
 n¹h¹ yáh³ náh² ha³ l¹h³ cuánh³² tsá²
 hñú¹³, hí¹ cuánh³² cun³ ca³nié², ho³
 cuánh³² cun³ chu³nie², ho³ cuánh³²
 la³ cun³ ca³hó³ cá¹háu² hi³ n¹,
 ho³lá²dá² tí³ n¹ má¹já²jnia² uá¹;
 36 su³uú² jáunh²³ tsú² cu³diá²jan²
 ta³ ná¹cuóun¹ náh². 37 La³ cun³ hi³
 juanh³² jná¹³ n¹con² hnoh² juo³ jná¹³
 siáh³ la³jín³² tsáu²: iTianh³ náh²
 ná¹ñi¹ náh²!

Má²ren²¹ tsú² jái¹³ hi³ zanh³ Jesús

(Mateo 26:1-5; Lucas 22:1-2; Juan 11:45-53)

14 Tun³ jmái¹ bíh¹ jéi³²¹¹ jmí¹
hniáuh²¹ hi³ tí²¹ Jmí¹hien¹,
jmái¹ hi³ cúh² tsá² judíos hi³
cuú²miih²¹, la³ cun³ hí¹miih²¹ tiá²
tie³ jan² yáh³. Hi³ jáun² tsá² ná¹lín³
mi³jmú³ jí³ tsá² ná¹lín³ tí³²² liei²¹
n²² síáh³ ca³hnauh² tsí³ ha³ lánh³
rón³² lí¹³ zanh³ dí² Jesús ta³máih³,
hi³ jáun² jngih³ dí². ²Tí³la³ jmí¹
ná¹juáh²³ dí²:

—Ha³ tiá² zanh¹³ yáh³ dí² tsú²
tá¹la³ jmái¹ má¹ná¹, quí¹ hu³sa³ n²²
lí¹ ca³taunh³ tsáu² tiá³ siaun³².

**Jan² tsá²mi³ sé²³ no¹ má²ró³² chí¹
Jesús**

(Mateo 26:6-13; Juan 12:1-8)

³Jmí¹jáun² jmí¹ cuá¹tón²¹ Jesús já¹
juú² Betania, hñú¹³ Sí¹mu²¹ tsá² jmí¹
téh²³ tsú² hí³ “tsá² lín³ mi³ho²¹ péin³”.
Tá¹la³ jmí¹ cuá¹tón²¹ jáun² Jesús
ñí¹ mesa né³, cuan³ jan² tsá²mi³ hi³
quian³² cáun² tse³ míh¹ hi³ lí³ cú¹
tiáu² alabastro hi³ jmí¹ canh², hi³
ha²¹ no¹ má²ró³² chu²¹ lín²¹, jmáih²¹
hngó³² quioh²¹ cáun² há² má²ró³²
jmái² nardo, cáun² hi³ hmuh²¹ lín²¹.
Jáun² ca³jó³ tsú² mi³lá¹¹ tse³ pih²¹
jáun², hi³ jáun² ca³sé³ dí² no¹ má²ró³²
jáun² chí¹ Jesús. ⁴Ma³ jan² tsá² jmí¹
tionh¹ ñí¹ jáun² ca³míh³ tsí³, hi³ jáun²
ca³juónh³ la³ lá² ja¹ hmóu³²:

—¿He³ láih³² sa³ lí¹ quí² lí¹ hin²³
tsú² no¹ má²ró³² ní² quioh²¹? ⁵No¹
má²ró³² ní² jmí¹ lí¹³ tsa³hnái¹ lí³
cun³ hni³² nio² hñá³láu³ héih³² quie³
cú¹tiáu², jáun² quie³ jáun² jmí¹ lí¹³
cuéh³² tsú² tsá² tia³mii².

Jáun² ca³ziu³ ca³hien³ tsú² tsá²mi³
hí³.

⁶Tí³la³ Jesús ca³juáh³ la³ lá²:

—Ha³ lí² lí¹ jmú² náh² liúnh¹ ñí¹con²
tsú²; ¿he³ láih³² ma³tsan¹³ hnoh² tsí³
tsú²? Quí¹ cáun² hi³ chu²¹ bíh¹ la³²
má²lí²jmú³ tsú² ñí¹con² jná¹³. ⁷Quí¹
la³jí³² jmái¹ bíh¹ zian² tsá² tia³mii²
ja¹ quián¹³ hnoh², hi³ jáun² lí¹³ bíh¹
jmúh¹³ náh² hi³ chú³² ñí¹con² tsú²
lí³ua³ cáun² jmái¹ hi³ hnauh² náh²
jmúh¹³, tí³la³ jná¹³ né³, jun³juáh¹³
jmái¹ ca³la³ jí³² yáh³ cuon¹ jná¹³
ja¹ quián¹³ hnoh². ⁸Tsá²mi³ ní²
má²lí²jmú³ la³ cun³ hi³ lí¹³ lí³ jmu³
ñí¹con² jná¹³, quí¹ má²lí²sé³² tsú²
jná¹³ no¹ má²ró³² ta³ tin² ñeh² bíh¹
hi³ tsa³haun³ ná¹. ⁹Quí¹ jú¹ tson²
juo³ jná¹³ hnoh², hi³ lí³ua³ cáun² ñí¹
tsa³hléh² tsú² jú¹ chú³² tá¹ cáun²
hngá¹máh³, ja³bí¹ tsa³chá² tsú² síáh³
la³ cun³ hi³ má²lí²jmú³ tsá²mi³ lá², hi³
jáun² chau¹³ tsí³ tsáu² hi³ ca³tin¹ tsú².

Judas jienh²³ Jesús

(Mateo 26:14-16; Lucas 22:3-6)

¹⁰Jáun² né³, jmí¹jáun² ngau³ Judas
tsá² ja³ hí³ tí³ juú² Queriot, jan² tsá²
quian³tun³ joh¹ Jesús, hi³ ca³ñí¹lienh¹³
dí² tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ hi³ jmu³ dí²
já¹³ hi³ jienh³ dí² Jesús jo³cuo² tsá²
hí³. ¹¹Jmí¹ má²lí²nié¹³² jáun² tsá² hi³
já¹³ jáun² né³, ca³lí³ hiú² lín³² bíh¹
tsí³, jáun² ca³jmú³ tsú² já¹³ hi³ cue³²
quie³. Jáun² né³, Judas ca³hnauh² tsí³
ha³ lánh³ rón³² lí¹³ jienh³ dí² Jesús.

**Jesús jmu² má³² hi³ lí³ nóh³² ca³ti²¹
hi³ jún³**

(Mateo 26:17-29; Lucas 22:7-23; Juan
13:21-30; 1 Corintios 11:23-26)

¹²Jmí¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hi³ cua³hlau³
Jmí¹hien¹, jmái¹ hi³ cúh² tsá² judíos
hí³ cuú²miih²¹, la³ cun³ hí¹miih²¹
tiá² tie³ jan², jmái¹ hi³ jngih² tsú²

jáun² já¹ziáh² míh¹ ñí¹con² Dió³²
ca³tí²¹ Jmí¹hien¹, jáun² tsá² hain²¹
hí³ tí³ con² Jesús ca³ngái³, hí³
ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Ha³ jinh¹ hnáuh² hnú² hí³
tsá¹jmú¹³ jnoh¹ hua³jan²¹ má³²
quioh²¹ Jmí¹hien¹ lá² hí³ cúh¹³
hnú²?

13 Jmí¹jáun² ca³zen³ dí² gon³ tsá²
hain²¹ hí³ tí³ con², hí³ ca³záih³ dí²
la³ lá²:

—Cuá²táunh¹ náh² já¹ juú², hí³
jáun² ñí¹ jáun² jenh¹³ náh² jan²
tsá²ñuh² quiaun² tse³ ha²¹ jmái².
Cuá²táunh¹ náh² cu³chin¹ cu³hna²¹
tsú², 14 jáun² hñú³ ñí¹ hen¹³ tsá² hí³,
cuá²zéih³ náh² tsá² hñú¹³ la³ lá²:

“Tí³² Juo¹³ jnoh¹ ñí¹juah²¹: ¿Ha³ jinh¹
lí³ ñéih³ ñí¹ cueh³² tsú² tsáu² quion²¹
jná¹³, ñí¹ lí¹³ cuh²¹ jná¹³ má³² quioh²¹
Jmí¹hien¹ lá² quiúnh¹ jná¹³ tsá²
hain²¹ tí³ con² ná¹?” 15 Jáun² tsá² hí³
tσα³jau² hnoh² cáun² ñéih³ jueh³² ñí¹
tun³ tsin¹, ñí¹ má²lí³ re²; ñí¹ jáun²
bíh¹ cuá¹jmuh³ hnoh² hua³jan²¹ má³²
quiú¹³ dí².

16 Hí³ jáun² né³, ja³taunh²¹ bíh¹
tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú², hí³
jáun² ca³cha³táunh¹ tsú² já¹ juú², hí³
jáun² ca³lí³tí³ bíh¹ la³ cun³ rón³² hí³
má²lí²juáh³ jáun² Jesús; hí³ jáun²
ñí¹ jáun² bíh¹ ca³jmú³ tsú² hua³jan²¹
má³² quioh²¹ Jmí¹hien¹.

17 Jmí¹ má²ca³zi³² jáun² né³,
ca³chó³² Jesús ñí¹ jáun², la³
má²quionh³ tsú² tsá² quian³tun³
joh¹. 18 Tá¹la³ má²tionh² tsú² jáun²
ñí¹ mesa hí³ má²ná¹cúh² tsú² má³²,
jáun² ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hí³
zian² jan² tsá² ná¹cúh²³ dí² lá²
quiúnh¹ né³bí¹ jienh³ jná¹³.

19 Jmí¹jáun² jlánh¹ hlaih³ ca³niau²¹
tsí³ tsá² hí³, hí³ jáun² ma³ quin³² ma³
jan³² tsú² ca³ngái³ Jesús, hí³ juáh³:
—¿Hí¹ jná¹³ juáh¹³?

20 Jáun² Jesús né³ ca³juáh³:
—Jan² hnoh² tsá² quian³tun³,
tsá² cuh³² jná¹³ cáun² uon² quiúnh¹
bíh¹ jmu³ la³ jáun². 21 Quí¹ jná¹³
Jon² tsá²mi³cuóun² cuá¹tsau³² bíh¹
hná¹ he² juí³² hí³ ca³tin¹, la³ cun³
hí³ rá¹juáh³ ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³²;
tí³la³ ijuo²³ bíh¹ tsá²ñuh² tsá² jienh³
jná¹³! Tí³ jlánh¹ bíh¹ jmí¹ re² quioh²¹
tsá² hí³ sá¹jmí¹ hí³ cu³tsa³² tiá²
ca³lí³zian² bíh¹ tsú² cú²jueh³² dúh¹.

22 Tá¹la³ ná¹cúh² tsú² jáun² né³,
Jesús ca³can³ hí³ cuú²miih²¹, hí³
jáun² ca³cuéh³ tiá¹hmah¹ Dió³², jmí¹
lí²¹ jáun² né³ ca³ca³ dí², hí³ jáun²
ca³tsóh³ tsú² ñí¹con² tsá² hí³, hí³
ca³juáh³ la³ lá²:

—Quiéih³ náh², quí¹ hí³ lá² bíh¹
ngú³ quion²¹ jná¹³.

23 Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³can³ tsú²
siáh³ cáun² copa, hí³ jáun² ca³cuéh³
tiá¹hmah¹ Dió³²; jmí¹ lí²¹ jáun² né³,
ca³nga³ dí² siáh³ ñí¹ tionh¹ tsá²
hí³, hí³ jáun² ca³la³ jín³² bíh¹ tsú²
ca³hinh³ hí³ jmí¹ ha²¹ jáun² copa.
24 Jáun² ca³záih³ dí² tsá² hí³ la³ lá²:

—Hí³ ní² bíh¹ jmí²hán¹ jná¹³ hí³
táin³² cun³ñí¹ hí³ ca³tin¹ juóun³²
tsáu²; la³ jáun² bíh¹ lí³ lin¹ hí³
má²quien² cáun² nió³² hmai²¹. 25 Jú¹
tson² juanh³² jná¹³ ñí¹con² hnoh²,
hí³ tiú²uú² aih²¹ yáh³ jná¹³ mu² ráu³
mí³ uóun²jieh¹³ lá², ca³la³ tí³ ní¹
má¹cá²chó³² jmái¹ hí³ aih²¹ jná¹³
mu² ráu³ lin¹³ cu³lí²¹ quiúnh¹ hnoh²
máh³, jmái¹ hí³ má²cuá¹ho² jná¹³
jáí¹³ cun³quionh³ héih³² quioh²¹
Ñuh³².

Jesús juáh³ hi³ nó³² Sí¹mu²¹ Pé¹ tí³ có³²

(Mateo 26:30-35; Lucas 22:31-

34; Juan 13:36-38)

²⁶Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³híe³ tsú² cáun² sun¹ quioh²¹ Dió³², hi³ jáun² jmí¹ lí²¹ jáun² ja³taunh²¹ tí³ máh³ Olivos. ²⁷Jmí¹ jáun² ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—La³jín³² bíh¹ hnoh² tianh¹³ tí³ có³² ca³tin¹ jná¹³ já¹niéi² lá²; quí¹ ní¹ Sí² quioh²¹ Dió³² rá¹juáh³: “Jngih²¹ jná¹³ Tsá² jmu² hua³hí¹³ já¹ziáh², hi³ jáun² já¹ziáh² hi³ né³ lí¹ tiú¹ lí¹ hán¹ bíh¹ lí¹³”. ²⁸Tí³la³ ní¹ má¹ca³jenh¹³ jná¹³ jáun² má¹ná¹, ñih²¹ jná¹³ chí¹ján³ la³ cun³ bíh¹ hnoh² tí³ hue¹³ Galilea.

²⁹Hi³ jáun² Pé¹ né³, ca³juáh³ la³ lá²:

—Uá¹jinh¹ la³jín³² tsá² ní¹ hná¹ lá² ca³ta³tonh¹ tí³ có³² ñí¹con² hnú², tí³la³ jná¹³ má¹ná¹, icun³ tiá² jáun² yáh³!

³⁰Tí³la³ Jesús né³ ca³záih³ Pé¹ la³ lá²:

—Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnú², hi³ já¹niéi² lá² bíh¹ cánh³², ñeh² bíh¹ hi³ hau³ tenh³ jéin³² cá¹háu² juáh¹³ hnú² hnaih³² jéin³² hi³ tiá² cuóu³² nú² jná¹³.

³¹Tí³la³ hí³ né³, ca³jmú³ pin³ jè¹ hi³ ca³juáh³:

—Uá¹jinh¹ ca³la³ tí³ jmí²chí³ quion²¹ yáh³ jná¹³ ca³cáin³, hi³ jún³ jná¹³ cu³lí²¹ quiúnh¹ hnú², cun³ tiá² zeih²¹ bíh¹ jná¹³ hnú² tí³ có³².

Hi³ jáun² la³jín³² bíh¹ tsá² ní¹ hná¹ hí³ ca³juáh³ cá²ren².

Jesús liéinh³² Jméi² ní¹ lí³ ja¹ hmá² hi³ jná¹ quioh²¹ tsáu² ní¹ téh²³ tsú²

Getsemaní

(Mateo 26:36-46; Lucas 22:39-

46; Juan 18:1; Hebreos 5:7-8)

³²Jmí¹ jáun² ca³cha³taunh¹ tsú² cáun² ní¹ téh²³ tsú² Getsemaní, jáun²

Jesús ca³záih³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²:

—Tianh³ hnoh² ní¹ lá² tá¹la³ ní¹lien¹ jná¹³ Dió³².

³³Jáun² jí³²la³ gáun³ tsáu² bíh¹ ca³jan³ tsú²: Pé¹, Jacobo jí³ Juan² ní² siáh³; jmí¹ jáun² ca³lí³liau³ hi³ ca³ta³no¹ hlaih³ lín²¹ tsí³ tsú², jí³ hi³ ca³la³ hi³ ca³hu³ ca³jngih³ lín³² tsí³ tsú². ³⁴Jáun² ca³záih³ dí² tsá² gáun³ hí³ la³ lá²:

—Jlánh¹ ní¹jún³ jná¹³ lí²³ cun³ ní¹ hi³ ja³²lí³ hlaih³ nio² tsin³². Tí³la³ hnoh² tianh³ náh² ná¹ ní¹ ní¹ lá².

³⁵Jáun² né³ Jesús ngau³ ca³lá² tí³ chí¹ján³, jáun² ca³jmú³ cuá¹jñi²³ hi³ ca³hiéih³ ní¹ la³ tí³ hue³² hi³ ca³mí³ dí² ní¹con² Dió³² ní¹juáh³ hi³ lí¹³ hi³ tiá² há¹ tiá² ngá¹³ dí² la³ cun³ hi³ né³bí¹ lí¹³ jáun².

³⁶—Hnú² Tia²¹ —ca³zaih³ dí² Jméi²—, tiá² hi³ zia³² yáh³ hi³ juóuh³² ní¹con² hnú², liau¹ tiá³ jná¹³ ca³tí²¹ jmái² tsíh³² hi³ ca³tin¹ jná¹³ aih²¹; tí³la³ ha³ lí² cu¹ lí¹³ la³ cun³ hi³ hnó³² jná¹³ má¹ná¹, cu¹ lí¹³ bíh¹ la³ cun³ hi³ hnáuh² hnú².

³⁷Jmí¹ lí²¹ jáun² ngah³ dí² tí³ ní¹ tionh¹ jáun² tsá² gáun³ hí³, jáun² sa³ ná¹cuóun¹ bíh¹ tsá² hí³ jmí¹ cá¹chánh²¹ dí²; jáun² ca³záih³ dí² Pé¹:

—Sí¹mu²¹, ðhí¹ rá²cuóun¹ uá¹ nú²? ¿Hí¹ hí¹juáh³ cu³tiá³ uá¹ tiá² ca³tion¹³ hnú² hi³ ñíh¹³ ñí³ñí¹?

³⁸Tianh³ náh² ná¹ ní¹ hi³ lien¹ náh² siáh³ Dió³², hi³ jáun² tiá² lí¹³ tánh³² náh² tso³. Quí¹ hua³jan²¹ lín²¹ bíh¹ hún¹ jmí²chí³ quián¹³ náh², tí³la³ ngú³ quián¹³ bí¹ náh² jlánh¹ tiá² pin³.

³⁹Jmí¹ jáun² ngau³ tsú² siáh³ hi³ ca³ñí¹lien¹³ Dió³² la³ cun³ hi³

má²lí²juáh³ tsú² jáun² jmí¹tin².
40 Jáun² cuanh³ tsú² siáh³, sa³
 siáh³ bíh¹ siáh³ má²ná¹cuoun¹ tsá²
 hí³ jmí¹ cuanh²¹ dí², qui¹ cun³ñí¹
 hí³hliá² jlánh¹ má²tioh³ ziu³ ñí¹ tsú².
 Jáun² tiá² ñi³² he³ nga³ bíh¹ tsú² lí³.
41 Jáun² ngau³ tsú² siáh³ ñí¹ má²tí³²
 hnaih³² jéin³²; jmí¹ cuanh²¹ tsú²
 jáun² né³ ca³juáh³:

—¿Hí¹ la³ má²tionh² jáun² uá¹
 hnoh² tie³ hí³ ná¹cuoun¹ náh²?
 Má²tioh²¹ bíh¹ cu³ nř², má²cá²chó³²
 bíh¹ jmá¹ hí³ jienh³ tsú² Jon²
 tsá²mí³cuoun² jo³cuo² tsá² ná¹ren²
 tso³. **42** Nú¹ tianh³ náh², ma³tsáu¹³;
 qui¹ nř² bíh¹ má²cuá¹ja³² tsá² jienh³
 ján¹³.

Má²jan² tsú² Jesús hí³ tson³

(Mateo 26:47-56; Lucas 22:47-

53; Juan 18:2-11)

43 Tá¹la³ jmí¹ dí¹hle³² jáun² bíh¹
 Jesús cuan³ Judas, jan² tsá² jmí¹
 lín³ tsá² quian³tun³ joh¹ tsú², hí³
 má²hí¹quionh³ juoun³² lín³² tsá²
 ná¹quian³² mí¹tái³ hmu³ tá¹ tun³ jo²¹
 jí³ tsá² ná¹quian³² hmá² nř² siáh³.
 Tsá² hí³ dá² hí¹já²táunh¹ hí³ zéi¹ tsá²
 ná¹lín³ mí³jmú³ jí³ tí³² liei²¹, jí³ hí³
 ca³tin¹ tsá²daun³² tsá² ná¹ñí¹ juú² nř²
 siáh³. **44** Judas tsá² ca³jienh³ hí³ bíh¹
 Jesús ca³jmú³ jái¹³ ha³ lánh³ rón³²
 hien³ dí² Jesús, hí³ ca³juáh³ la³ lá²:
 “Ní¹juáh³ tsá² ca³hen³ jná¹³ ñí¹, tsá²
 hí³ bíh¹ jan¹³ náh² hí³ tson³ ca³la³ ja¹
 uá¹ dí¹cho¹⁷”.

45 Jmí¹ cá¹chó²¹ tsú² jáun² né³,
 ngau³ ñí¹con² Jesús, hí³ juáh³ la³ lá²:
 —Hia² nú² Tí³².

Hí³ jáun² ca³hen³ dí² ñí¹ tsú². **46** La³
 cun³ jmí¹jáun² bíh¹ ca³zanh³ tsá²
 cuá²taunh²¹ hí³ Jesús, hí³ ca³jan³ dí²
 tson³.

47 Tí³la³ jan² tsá² jmí¹ zenh¹ ñí¹
 jáun² né³, ca³chí² mí¹tái³ hmu³
 tá¹ tun³ jo²¹ quioh²¹, hí³ ca³jmú³
 cu³ nga¹³ mí¹tái³ cuá¹ jan² tsá²
 má²dí¹hlánh¹ joh¹ mí¹tsá² hien¹.
48 Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² tionh²
 hí³:

—¿Hí¹ má²ñá²taunh²¹ hnoh² hí³
 ná¹quiánh¹ náh² mí¹tái³ jí³ hmá²
 nř² hí³ jau¹³ náh² jná¹³ hí³ tson³,
 la³jmí¹ lí³ hí³ jná¹³ bíh¹ jan² tsá²
 háin²? **49** Jmá¹ ca³la³ jí³² bíh¹ jmí¹
 cuon¹ jná¹³ ja¹ quián¹³ hnoh², hí³
 jmí¹ ma³ta¹³ jná¹³ hnoh² hñu³ cuáh³²
 chín¹, tí³la³ hí¹ cónh³ yáh³ tiá² lí¹
 ca³ziaunh² náh² jná¹³ hí³ tson³ ná¹.
 La³ nř² dá² lí²³ hí³ jáun² lí³tí³ la³
 cun³ hí³ rá¹juáh³ ñí¹ Sí² quioh²¹
 Dió³² bíh¹.

50 Jáun² né³, hnga² bíh¹ Jesús
 jéi³² ca³ta³zanh¹, qui¹ ca³cuoun³
 bíh¹ la³jín³² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²
 tsú². **51** Tí³la³ jan² tsá² tsá¹ñú¹ jmí¹
 hí¹tsau³² cu³chin¹ hí³ chí¹tsainh³²
 cáun² hmih³² tiáu², hí³ jáun²
 ca³zaunh³ tsáu²; **52** tí³la³ tsá² hí³ né³,
 cáun² ca³tú³ bíh¹ hmih³² jáun², hí³
 jáun² ca³cuoun³ láun³.

Jesús má²zenh² ta³ ñí¹ tsá² judíos tsá² ná¹ñí¹

(Mateo 26:57-68; Lucas 22:54-

55, 63-71; Juan 18:12-14, 19-24)

53 Jmí¹jáun² ca³ñí¹jan² tsú² Jesús
 ta³ ñí¹ tsá² cuá¹lín³ mí¹tsá² hien¹;
 jáun² jmí¹jáun² ca³cuú² ca³ngih³²
 la³jín³² tsá² ná¹lín³ mí³jmú³,
 tsá²daun³² tsá² ná¹ñí¹ juú² jí³ tsá²
 ná¹lín³ tí³² liei²¹ nř² siáh³. **54** Jáun²
 Pé¹ né³, ngau³ ca³lá² sáh³ chí¹cáin²
 ñí¹ uounh³, ca³la³ ñí¹ cá¹chó²¹ ñí¹
 lí³ ñéih³ ñí¹ lí¹ hó²¹ hñú¹³ mí²tsá²
 hien¹, jáun² ca³cuá³ can³² sí²

quionh³ tsá²cuú² tsá²ta³ mí²tsáú² hi³
cuá¹chóh²³ sí².

⁵⁵Hi³ jáun² tsá² ná¹lín³ mi³jmú³
jí³ la³jín³² tsá² ná¹ní¹ n²siáh³
ca³hnauh² jái¹³ he³ lánh³ rón³² lí¹³
ma³tson² dí² tsáú¹³ Jesús, hi³ jáun²
lí¹³ jngih³ dí²; tí³la³ tiá² ca³chóh¹³
yáh³ tsú². ⁵⁶Juóun³² tsáú² ca³chá³
jú¹ tí¹jái² quioh²¹ tsú², tí³la³ lí¹ jmí¹
ná¹quiú² ná¹táinh²³ bíh¹ tsú² jái¹³
tsá²ján² tsá²ján². ⁵⁷Jmí¹ lí²¹ jáun²
né³, ma³ jan² tsáú² ca³nu³ ca³tiánh³
hi³ ca³chá³ tso³ tí¹jái², hi³ ca³juáh³:

⁵⁸—Jnoh¹ má²ca³ná¹³ hi³ juáh³ tsá²
n²la³ lá²: “Jná¹³ tsonh²¹ hñú³ hien¹
lá² hi³ ca³jmú³ tsáú² cun³quionh³
cuá² ta³, hi³ jáun² ní¹ má²cá²hn²
jmá¹ bíh¹ má²dí¹lá¹ siáh³, tí³la³
jun³juáh¹³ uá² lí³ cun³quionh³ cuá²
ta³ tsá²mi³cuóun² yáh³”.

⁵⁹Tí³la³ sa³jun³ la³ jáun² yáh³
ca³jmú³ tsú² cá²hon³.

⁶⁰Jáun² né³, tsá² cuá¹lín³ mí²tsá²
hien¹ ca³náu² ja¹ tsá² ná¹ngih³² hí³,
hi³ ca³ngái³ ní¹con² Jesús:

—¿Hí¹ hí¹ cá² jon¹ uá¹ tiá² la³
ngáih¹ hnú²? ¿He³ dá² ní³² ná¹juáh²³
tsá² ní² hi³ ca³tin¹ hnú²?

⁶¹Tí³la³ Jesús má¹ná¹, tie³ bíh¹
ca³náu², la³ má² tiá² nga² jáun² bíh¹
hí¹ cáun². Jáun² tsá² cuá¹lín³ mí²tsá²
hien¹ ca³ngái³ siáh³ cónh³í¹ cu³
jéin³², hi³ ca³juáh³:

—¿Hí¹ hnú² dá² Tsá² lín³ Cristo
Jon² Dió³² Tsá² hien¹?

⁶²Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Ján³, jná¹³ bíh¹ hí³. Hi³ jáun²
hnoh² jien¹ náh² hí³ dí² Jon²
tsá²mi³cuóun² hi³ má²cuá¹tón²¹ tí³
cuá² chu²¹ quioh²¹ Dió³² Tsá² cú²
Tsá² juenh², hi³ jien¹ náh² tsú² siáh³
hi³ má²cuá¹jáunh²³ hñú³mi³cuú²
juí³² ja¹ jnie².

⁶³Jmí¹jáun² ca³ca³ mí²tsá² hien¹
ha¹ [hí³ jmu² lin¹ hi³ tiá² tí³² tsí³
jái¹³ jáun²], hi³ juáh³ la³ lá²:

—¿He³ láih³² sa³ ca³lí³¹ tsá² zih³²
jú¹ tson² hno³ dí²? ⁶⁴Quí¹ n² bíh¹
má²lí²niéih² hnoh² ha³ lánh³ rón³²
chú² lén³² tsá² ní² Dió³²; jáun² né³,
¿he³ lánh³ lín²³ hnoh² ta³né³²?

Jáun² la³jín³² bíh¹ tsá² ná¹ngih³²
hí³ ca³juáh³ hi³ ca³tin¹ tsú² jún³.

⁶⁵Hi³ jáun² jmí¹jáun² ma³ jan² tsáú²
ca³ma³liáu³² hi³ tiú² hñéi³², hi³ ca³jn³
dí² siáh³ ní¹ tsú², hi³ jáun² ca³quiú³
ca³pan³ dí², hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—iChí³ jái¹³ neh²¹ [hin² tsánh²
lí²po³]!

Hi³ jáun² tsá²cuú² tsá²ta³ mí²tsáú²
ca³jau³ tsú² ca³la³ hi³ má²quiú²
má²po²³.

Pé¹ juáh³ hi³ tiá² cuóun³² Jesús

(Mateo 26:69-75; Lucas 22:56-

62; Juan 18:15-18, 25-29)

⁶⁶Tá¹la³ jmí¹ cuá¹tón²¹ jáun² Pé¹
tí³ la³ quián³ néih³ ní¹ lí¹ hó²¹ jáun²,
jáun² ní¹ jáun² ca³chó³² jan² tsá²mi³
quian²¹ mí²tsá² hien¹; ⁶⁷jmí¹ ca³jé³
tsú² hi³ cuá¹chóh²³ Pé¹ sí², jáun²
ca³jéin³² dí² chí¹tiá³ ní¹, hi³ jáun²
ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Ja³bí¹ hnú² jmí¹ ngih¹ quiúnh¹
Jesús hná¹ tsá² Nazaret ó³².

⁶⁸Tí³la³ Pé¹ né³, tiá² ca³ton³ yáh³,
hi³ ca³juáh³:

—Hí¹juáh³ tiá² cuóun³² yáh³ jná¹³
tsú², hi³ sa³jun³ ngí²³ yáh³ jná¹³ jái¹³
hi³ dí¹juáh²³ hnú² ní².

Jmí¹jáun² cua³han³ tsú² cheih³²
tí³ jui³² ní¹ taunh³² tsú²; tá¹la³ jáun²
né³ ca³hó³ jan² cá¹háu². ⁶⁹Jáun² tsá²
quian²¹ hí³ ca³jé³ siáh³ cónh³í¹ cu³
jéin³² hi³ ca³ma³liáu³² hi³ zaih³² tsá²
jmí¹ tionh¹ hí³ ní¹ jáun² la³ lá²:

—Jan² tsá² ja¹ quioh²¹ tsá² ó³² bíh¹ tsá² ñuh² lá².

⁷⁰Ti³la³ Pé¹ né³, siáh³ bíh¹ siáh³ tiá² ca³ton³. Má²cu³le³ míh¹ jáun² siáh³ ca³juáh³ tsá² jmí¹ tionh¹ hí³ ñí¹ jáun² hí³ ca³záih³ Pé¹:

—Tson² bíh¹ cu³tí³ hí³ hnú² bíh¹ jan² tsá² ja¹ quioh²¹ tsá² ó³², quí¹ hnú² bíh¹ jan² tsá² Galilea, [quí¹ la³jmí¹ hleh³² tsá² hín¹³ tí³ ñí¹ jáun² bíh¹ hléh¹ hnú².]

⁷¹Ti³la³ Pé¹ né³, ca³hien³ Dió³² ca³la³ hí³ tanh² hú¹mu³héih³² hnga², hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hí¹juáh³ tiá² cuóun³² yáh³ jná¹³ tsá² ñuh² tsá² ná¹hien²³ hnoh² ní².

⁷²La³ cun³ jmí¹jáun² siáh³ ca³hó³ jan² cá¹tsó³ hí³ má²tí³² tenh³ jéin³². Jmí¹jáun² tsau³ tsí³ Pé¹ la³ cun³ hí³ ca³záih³ jáun² Jesús jmí¹ ca³juáh³ tsú² jáun² la³ lá²: “Ñeh² bíh¹ hí³ hau³ cá¹háu² tenh³ jéin³², hnú² juáh¹³ hnaih³² jéin³² hí³ tiá² cuóu³² nú² jná¹³”. Hí³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ ca³hí³ cúh² tsí³ Pé¹, hí³ ca³hó³.

Jesús má²zenh² ta³ ñí¹ Pilato

(Mateo 27:1-2; 11-14; Lucas 23:1-5; Juan 18:28-38)

15 Jmí¹ má²já²jnia² jáun² né³, ca³cuú² ca³ngih³² siáh³ tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ quionh³ tsá²daun³² tsá² ná¹ñí¹ juú², tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹ jí³ la³jín³² tsá² ná¹quien² ní² siáh³, hí³ ca³ma³re² tsú² jái¹³. Jáun² ca³hñéi³² dí² Jesús hí³ ca³ñí¹jan² dí² ñí¹con² Pilato. ²Jmí¹jáun² ca³ngái³ Pilato:

—Hí¹ hnú² uá¹ lín³ nú² Re²¹ Juo¹³ tsá² judíos?

Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Ján³, tson² bíh¹ la³ juáh³ hnú² ní².

³Jáun² tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ né³ jlánh¹ ca³qui³ ca³chá³ hliáun³ ñí¹ tso³ quioh²¹ tsú². ⁴Jáun² Pilato ca³ngái³ siáh³ hí³ ca³juáh³:

—¿Hí¹ hí¹ cá² jon¹ uá¹ tiá² hí³ ngái¹ hnú²? Sá¹ní² jie³, cónh³ bíh¹ tiá² tí³ tso³ hí³ cha³² tsú² quián¹³ hnú².

⁵Ti³la³ Jesús cun³ jáun² tiá² hí³ ca³ngái³ hí¹ cáun² bíh¹; hí³ jáun² Pilato lí¹ ca³ja³cáun² bíh¹ tsí³.

Má²ma³ngí³ tsú² Jesús

(Mateo 27:15-31; Lucas 23:13-25; Juan 18:38-19:16)

⁶Hí³ jáun² né³, Pilato jmí¹ tan² hí³ líon³² jan² tsá² tson³ tá¹la³ Jmí¹hien¹ ní¹juáh³ hin² tsánh² mi³² tsáu² hí³ liáun³. ⁷Jmí¹jáun² jmí¹ zian² jan² tsá² jmí¹ cuá¹hún¹ hñu³mí¹ñí², tsá² jmá² Barrabás quionh³ tsá² siánh³ siáh³, tsá² jmí¹ má²ca³jngih³ tsáu² jmá¹ hí³ ca³taunh³ tiá³ siaun³² hí³ ca³jmú³ quien² hmóu³². ⁸Jáun² cua³taunh²¹ tsáu² ñí¹con² Pilato hí³ ca³hiu³ ca³mí³ tsú² hí³ jmu³ Pilato la³ cun³ hí³ qui³ tan² jmu². ⁹Hí³ jáun² Pilato ca³ngái³ ñí¹con² tsá² hí³ hí³ ca³juáh³:

—¿Hnáuh¹ hnoh² hí³ lion¹ jná¹³ Re²¹ Juóuh³² hnoh² tsá² judíos?

¹⁰Quí¹hliá² jmí¹ má²ca³lí³tsin² bíh¹ Pilato hí³ cun³ñí¹ hí³ uóu³² tsí³ bíh¹ tsá² ná¹lín³ hí³ mi³jmú³ hí³ jáun² ñí¹con² hí³ dí² cua³jan² tsú² Jesús.

¹¹Ti³la³ tsá² ná¹lín³ hí³ mi³jmú³ né³, jlánh¹ tiá³ siaun³² ca³jmú³ ñí¹con² tsáu², hí³ jáun² hiu³ mí³² tsú² hí³ Barrabás bíh¹ tí³ re² líon³² dí².

¹²Jmí¹jáun² ca³ngái³ siáh³ Pilato:

—¿Hí³ he³ bí¹ hnáuh² náh² jmu¹ jná¹³ ñí¹con² Tsá² teh³² náh² lá² Re²¹ Juóuh³² hnoh² tsá² judíos?

13 Jáun² né³, tsá² hí³ ca³ti³ ca³hóh³²
tiá³ hi³ ca³juáh³:

—iCu¹ taun¹ tsá² ní² crei²¹!

14 Jáun² Pilato ca³záih³ tsá² hí³:

—Ti³la³ che³ dá² hi³ hlaih³

má²ca³jmú³ tsú² né³?

Ti³la³ tsá² hí³ né³, ti³ lí³mí¹ ca³ti³
ca³hóh³² bíh¹, hi³ ca³juáh³:

—iCu¹ taun¹ tsá² ní² crei²¹!

15 Jm¹jáun² ca³lión³² Pilato

cú²jueh³² Barrabás hí³, quí¹ hi³ hnió³
dí² hi³ lí³ hiún² tsí³ tsá² tionh² hí³.

Jm¹ má²lí²jmú³ dí² jáun² héih³² hi³
quiu³ pan³ tsú² Jesús cun³quionh³
cáun² hñú¹jméi¹³ hi³ lí³ láu², jm¹ lí²
jáun² né³, ca³jienh³ dí² hi³ tsa³ton³
tsú² crei²¹.

16 Jm¹jáun² ca³jan³ hliáu³ Jesús tí³
la³ ñéih³ ñí¹ lí¹ hó²¹ quioh²¹ ñí¹ta²¹,
jáun² ca³cuu³ ca³ngih³ tsú² la³jín³²
hliáu³ rainh²¹. 17 Jm¹jáun² ca³quinh³
dí² cáun² hmih³² zín¹³ la³ qui³ quih³²
jan² tsá² quien², hi³ jáun² ca³tanh²
dí² siáh³ chí¹ tsú² cáun² chí² lih³²,
la³juah²¹ dúh¹ có²ron¹ná¹ hi³ quioh²¹
jan² tsá² ho² jái¹³, ti³la³ chí² lih³²
jáun² dá² lí³ cun³quionh³ cuoh² hmá²
ton² bíh¹. 18 Jáun² la³juí³² ca³ma³liáu³²
tsú² hi³ tí³ hóh³² hi³ juáh³:

—iCu¹ lí³quien² bíh¹ Re²¹ Juo¹³
tsá² judíos!

19 Jm¹jáun² ca³ma³liáu³² dí²
hi³ ca³quiu³ ca³pá³ dí² chí¹ tsú²
cun³quionh³ cáun² hmá²tiéi¹³, hi³
tiú² hñéi³² dí² siáh³, jí³ hi³ dí²quí²
dí²jñí³² dí² ta³ ñí¹ tsú² siáh³ la³juah²¹
dúh¹ hi³ má²ná¹má²quien² dí²
tsú². 20 Jm¹ má²lí²cónh³² dí² jáun²
cú²nga¹ né³, ca³chí² dí² siáh³ hmih³²
zín¹³ hi³ jm¹ má²lí²quinh³ dí² jáun²,
hi³ jáun² ca³quinh³ dí² siáh³ ha¹ hi³
qui³ jm¹ quih³². Jm¹jáun² ca³jan³
dí² tsú² hi³ tsa³ton³ dí² crei²¹.

Má²ton³ tsú² Jesús crei²¹

(Mateo 27:32-44; Lucas 23:26-

43; Juan 19:17-27)

21 Hú¹ juí³² jáun² né³ ca³jenh² tsú²
jan² tsá²ñuh² tsá² juú² Cirene, tsá²
jmái² Sí¹mu²¹, jméi² Lí²ján¹ jí³ Rufo,
hi³ jm¹ má²cuá¹hen² já¹ juú²; hi³
jáun² ca³dí³quian³ dí² Sí¹mu²¹ hi³
jmái¹ hi³ cán³ crei²¹ hi³ jm¹ quian³²
jáun² Jesús.

22 Jáun² ca³jan³ tsú² Jesús cáun²
tsí³ máh³ míh¹ jmái² Gólgota
(hi³ hnió³ juáh³ “Máh³ Mú³² Chí¹
Tsáu^{2m}”). 23 Ní¹ jáun² ca³jenh³ dí²
tsú² mu² mǐ³ uóun²jieh¹³ má²ná¹jan²
quionh³ mǐ³ mirra, ti³la³ Jesús tiá²
ca³hinh³ yáh³ hi³ jáun². 24 Jm¹jáun²
ca³ton³ dí² crei²¹; hi³ jm¹ lí² jáun²
né³ ca³chí² hliáu³ jái¹³ hi³ jie³ dí²
ní¹juáh³ hin² joh¹³ ha¹ tsú².

25 Jm¹ ca³ton³ tsú² jáun² Jesús
crei²¹, jm¹jáun² jm¹ má²tí³ la³ nió¹
ñú³ tí³ hú²niéi². 26 Hi³ jáun² ca³tón³
tsú² siáh³ huéh³ ta³ chí¹ Jesús hi³
jmu² lin¹ hi³ he³ ca³ti²¹ má²ma³ngí³
dí² tsú². Huéh³ jáun² juáh³ la³ lá²:
“Re²¹ Juo¹³ tsá² judíos”. 27 Ja³bí¹
ca³ton³ tsú² siáh³ crei²¹ gon³ tsá²
háin² quionh³ Jesús, jan² tí³ cuá²
chu²¹ hi³ jan² tí³ cuá² cáun¹ siáh³.
28 [La³ jáun² bíh¹ ca³lí³tí³ la³ cun³
hi³ rá¹juáh³ ñí¹ Sí² hi³ juáh³ la³ lá²:
“Ja¹ tsá² ren² tso³ bíh¹ ca³ta³dí¹hin¹³
tsú^{2m}].

29 Hi³ jáun² tsá² há² ngai³² ñí¹
jáun² né³, ca³tu³ ca³hion³² Jesús, hi³
ca³la³ hi³ jieh³² chí¹ bíh¹ tsú², hi³
juáh³ la³ lá²:

—iHe³ dá² rón³² hnú²! Hnú² tsá²
jlánh¹ juánh³ hi³ tsunh²¹ nú² hñú³
híen¹ quiú¹³, hi³ jáun² ñí¹ cá²hní²
jmái¹ jáun² né³, jmóuh¹ nú² siáh³,

30 né³² né³, lion¹ huen² hi³ son² ñí¹
crei²¹ ní² neh²¹.

31 Ja³ bí¹ la³ jáun² tsá² ná¹ lín³
mi³ jmú³ la³ má² quionh³ tsá² ná¹ lín³
tí³² liei²¹ ca³ cáuh³² cú² nga¹ quioh²¹
tsú², hi³ juónh²³ la³ lá²:

—Tsá² siánh³ bíh¹ jlánh¹ ca³ líón³²
tsú², tí³ la³ hnga² né³, tiá² la³ lí¹³ yáh³
líón³². 32 Ní¹ juáh³ hi³ ca³ neh²¹ dí²
hi³ má² cuá¹ son² tsá² ní² ñí¹ crei²¹,
má¹ jáun² máh³ táunh¹³ dí² ta²¹ hi³
lín³ tsú² Cristo, Tsá² lín³ Re²¹ Juo¹³
dí², tsá² Israel.

Hi³ hí¹ ca³ la³ tí³ tsá² jmí¹ ná¹ tón²¹
hí³ crei²¹ quionh³ yáh³ tsú² ca³ quiu³
ca³ je³.

Jmí¹ jun¹ Jesús

(Mateo 27:45-56; Lucas 23:44-
49; Juan 19:28-30)

33 Jmí¹ tí³ chí³ hiú² né³, ca³ nieh² tá¹
cáun² hué³² jáun², ca³ la³ ñí¹ tí³ la³
nio¹ hní³² tí³ ca³ hláu³. 34 Hi³ jáun² la³
cun³ jmí¹ jáun² ca³ hóh³² Jesús tiá³,
hi³ ca³ juáh³ la³ lá²:

—Eloi, Eloi ðlama sabactani? (Hi³
hnió³ juáh³ “Dió³² Juóu³² jná¹³, Dió³²
Juóu³² jná¹³, ðhe³ láih³² huen² jná¹³
má² lí² zeh² hnú²?”).

35 Ma³ jan² tsá² jmí¹ tionh¹ hí³ ñí¹
jáun² ca³ náí³², hi³ jáun² ca³ juáh³ la³
lá²:

—Sá¹ ní² niéi² náh², Líh³ tsá² jmí¹
lín³ hí³ tí³² jè¹ Dió³² má² ñí¹ téh¹³ tsá²
ní².

36 Jáun² jan² tsá² jmí¹ tionh¹
hí³ ñí¹ jáun² ngau³ cú² hé² hi³
ca³ ñí¹ cuóuh¹³ cáun² chí² náh² hinh²³
jmái² mu² má² zéih¹ lín²¹ quioh²¹ mi³
uóun² jieh¹³, hi³ jáun² ca³ dí³ chí³ dí²
hná¹³ hmá² tiéi¹³, hi³ ca³ ñí¹ hiéih¹³ dí²
ho³ Jesús hi³ hnió³ dí² hính³. Jmí¹ lí²¹
jáun² né³, ca³ juáh³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Ní² tín² cuí¹ lí³, cuí¹ neh²¹
ní¹ juáh³ já³² Líh³ hí³ ja³ siau³.

37 Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³ hóh³² Jesús
tiá³ lín³², hi³ jáun² jun³. 38 Hi³
jáun² hmih³² hi³ jmí¹ hí¹ jnáí²³ ñí¹
jlánh¹ híen¹ hñu³ cuáh³² chín¹ né³,
ca³ zen³ tí³ tun³ zainh²¹ ca³ lí³ liau³ tí³
chí³ cuú² hi³ tsa³ la³ tí³ hué³². 39 Jmí¹
má² lí² jie³ jáun² hliáu³ tsá² chín¹ tsá²
romano jmí¹ zenh¹ hí³ ta³ ñí¹ Jesús
[hí³ ha³ lánh³ rón³² má² lí² hóh³²
Jesús jí³] hi³ ha³ lánh³ rón³² má² jun²
tsú², jáun² ca³ juáh³ la³ lá²:

—Cu³ tí³ bíh¹ la³ Jon² Dió³² bíh¹
hla¹ ní².

40 Có³² jáun² jmí¹ tionh¹ ma³ jan²
tsá² mí³ hi³ jmí¹ ná¹ jie²³ ñí¹ uóunh³;
ja¹ tsá² hí³ jmí¹ zenh¹ Má² réi³ tsá²
ja³ juú² Magdalá, Má² réi³ mí¹ ziú¹³
Jacobo tsá² cáin² jí³ Sé³² ní² siáh³,
jí³ mí¹ Salomé ní² siáh³. 41 Tsá² mí³
hí³ jmí¹ má² ca³ ñí³ táunh¹ cu³ hna²¹
Jesús jmí¹ cuá³ í¹ máh³ tsú² hué¹³
Galilea, jí³ hí³ jmí¹ má² ca³ ma³ cáu³²
siáh³. Ja³ bí¹ jmí¹ tionh¹ siáh³ juóun³²
lín³² tsá² mí³ ñí¹ hná¹ jáun², tsá²
cuá² taunh²¹ quionh³ Jesús tí³ já¹
juú² Jerusalén.

Jmí¹ ja¹ haun³ Jesús

(Mateo 27:57-61; Lucas 23:50-
56; Juan 19:38-42)

42 Jmí¹ má² ja³ quián³ tá¹ tsi²¹ hiú²
né³, hi³ tí³ tsóh³ dí¹ jmái¹ jáun² jmái¹
hi³ jmu² tsú² hua³ jan²¹, la³ cun³
jmí¹ lí¹³ juáh¹³, cua³ hlau³ jmái¹
hi³ tionh² tsú² tie³ yáh³. 43 Jáun²
jmí¹ jáun² cuan³ Sé³² tsá² zian² juú²
Arimatea, jan² tsá² quien² ja¹ quioh²¹
tsá² ná¹ lín³ ta²¹ hi³ chín¹. Tsá² hí³
uá² jai³² jmí¹ má² jan³² hi³ lí³ lin¹ hin²
tsánh² má² ca³ hióh³² Dió³² hi³ hau³
jáí¹³, jáun² jlánh¹ tiá³ nio² tsí³ tsá²

hí³ ca³hi³ ní¹ jmí¹ cuá³ Pilato hí³
ca³ní¹ma¹³ tsú² hla¹ Jesús. ⁴⁴Lí¹ lin¹
bíh¹ Pilato jmí¹ ca³nái³² hí³ la³juí³²
má²jun² Jesús, jáun² ca³teh³ dí² jan²
hliáu³ tsá² chín¹ hí³ ca³ngáih³ dí²
n¹juáh³ tson² bíh¹ má²lí³² la³ jáun².
⁴⁵Jmí¹ ca³ma³tson² hliáu³ tsá² chín¹
jáí¹³ jáun², jáun² ca³cué³ Pilato jáí¹³
ní¹con² Sé³² hí³ tsa³quión³² tsú² hla¹
Jesús. ⁴⁶Jmí¹jáun² ca³la³ Sé³² cáun²
hmih³² jmuh³ tiáu² hí³ lí³ quionh³
mí²ní³² lino, jáun² ca³sión³² dí² hla¹
hí³ ca³tsáinh³² dí² hmih³² jáun².
Jáun² ca³ní¹hón²¹ dí² cáun² hñu³
tá²hón³² hmai²¹ hí³ jmí¹ hó²¹ hláu²,
jáun² ca³líh³ tsú² cá² máí³ quín¹ pa²¹
hí³ ca³jnái³ tsú² ho³ tá²hón³² jáun².
⁴⁷Jáun² Má²réi³ tsá² juú² Magdalá,
jí³ Má²réi³ mí¹ziú¹³ Sé³² n¹siáh³
ca³jié³ ní¹ ca³hón³² tsú² Jesús.

Jmí¹ ca³jenh¹³ Jesús

(Mateo 28:1-10; Lucas 24:1-12; Juan 20:1-10)

16 Jmí¹ ca³nga² jáun² jmái¹
hí³ tionh² tsú² tie³, jáun²
Má²réi³ tsá² Magdalá hí³, Má²réi³
mí¹ziú¹³ Jacobo jí³ mí¹ Salomé
n¹siáh³ ca³la³ háu² má²ro³² hí³
jmí¹ tsa³jñe³ dí² Jesús. ²Jmí¹
ca³lí³liau³ jáun² sí²ma¹ná¹ né³,
ja³taunh²¹ tsá²mi³ hí³ hú²niéi² lín³²
ho³ tá²hón³², cun³ ja¹ má²ca³hiá²
hiú² jmí¹ ca³cha³taunh¹ tsú². ³Hú¹
juí³² jáun² né³ jmí¹ hí¹juónh²³ tsú²
hmóu³²:

—¿Hin² bí¹ tsánh² quin³ quín¹
dí¹jnái²³ jáun² ho³ tá²hón³²?

⁴Tí³la³ jmí¹ ca³jié³ tsú² ho³
tá²hón³² jáun², sa³ tiú²uú² dí¹jnái²³
yáh³ quín¹ pa²¹ hí³ jmí¹ dí¹jnái²³
jáun² ho³ tá²hón³², quí¹ tí³ có³²
bíh¹ la³ má²lí² líh³ tsáu². ⁵Jáun²
ca³taunh³ tsú² hñu³ tá²hón³² jáun²;

ní¹ jáun² né³, ca³jién³² tsú² jan² tsá²
tsá²nú¹ hí³ cuá¹tón²¹ tí³ cuá² chu²¹,
hí³ cuá¹quih³² cáun² hmih³² tiáu²
cuó²; jáun² lí¹ ca³yá²han¹ bíh¹ tsú².
⁶Tí³la³ tsá² hí³ né³ ca³juáh³:

—Ha³ lí² juenh³ náh²; hnoh² dá²
hnah²³ náh² Jesús Tsá² Nazaret,
Tsá² ca³taun³ hí³ crei²¹. Tí³la³
má²ca³jenh¹³ bíh¹ tsú²; ha³ tiú²uú²
hin² zian² yáh³ ní¹ lá². Sá¹n² dí¹
ná²jie³ náh² ní¹ jmí¹ ca³quión³²
tsú² tsú². ⁷Jáun² né³, cuá²tánh¹
náh² cuá²zéih³ náh² tsá² hain²¹ hí³
tí³ con² tsú², jí³ Pé¹ n¹siáh³, hí³
cuá¹zéih³ náh² tsú² la³ lá²: “Hí³ bíh¹
tsó³² chí¹ján³ tí³ Galilea la³ cun³
bíh¹ hnoh², hí³ jáun² ní¹ jáun² lí¹³
cuá¹jién¹ náh² tsú² la³ cun³ lí³ jáí¹³
hí³ ca³juáh³ tsú² jáun² jmí¹tin²”.

⁸Jáun² tsá²mi³ hí³ ca³huén² bíh¹
hñu³ tá²hón³² jáun² hí³ ca³cuoun³,
ca³la³ má²hí¹juán²³ bíh¹ tsú²
ja³tanh²¹, ca³la³ tiá² ní³² he³ jmu³.
Hí³ jáun² hí¹ cáun² yáh³ tiá² hí³
ca³záih³ tsú² tsáu², quí¹hliá² juénh².

Jesús má²jnia³² ní¹con² Má²réi³ tsá² ja³ juú² Magdalá

(Juan 20:11-18)

⁹[Jmí¹ ca³jenh¹³ jáun² Jesús tí³
ca³jniá³² la³ ní¹ jmái¹ hí³ ca³lí³liau³
sí²ma¹ná¹, ca³ma³jnia³² la³ní¹
ní¹con² Má²réi³ tsá² juú² Magdalá,
tsá² má²ca³huen³ tsú² hí³ quiaun³
jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³. ¹⁰Hí³ jáun²
tsá²mi³ hí³ něi¹ hí³ ca³ní¹zeh¹ tsá²
jmí¹ má²ca³ní³taunh¹ hí³ quionh³
Jesús. Tsá² hí³ né³ jmí¹ ná¹hai²¹
hlah³ tsí³ hí³ jmí¹ ná¹ho². ¹¹Tí³la³
jmí¹ ca³nái³² jáun² tsá² hí³ hí³
zian² bíh¹ Jesús, hí³ tsá²mi³ hí³ né³
hú¹tá¹ má²lí²jién³² siáh³, lí¹ tiá² ta²¹
ca³taunh³ bíh¹ tsá² hí³ jáí¹³ jáun².

Jesús má²jnia³² ñí¹con² gon³ tsá²
hain²¹ tí³ con²

(Lucas 24:13-35)

12 Jmí¹ má²lí³² jáun² né³,
Jesús ca³ma³jnia³² hí³ jniá³ la³
siáh³ ñí¹con² gon³ tsá² joh¹ ñí¹
hí¹tsá²táunh¹ tsú² cáun² juí³² ñí¹
náí². 13 Jáun² tsá² hí³ já¹tanh²¹ hi³
ca³ñí¹zeh¹ tsá² ñí¹ hná¹ jáun²; tí³la³
sa³jun³ jáí¹³ hí³ cha³² tsá² hí³ yáh³
ca³taunh³ tsú² ta²¹.

Ta²¹ hí³ ca³cué³ Jesús ñí¹con² tsá²
hain²¹ hí³ tí³ con²

(Mateo 28:16-20; Lucas 24:36-49;

Juan 20:19-23; Hechos 1:8)

14 Jmí¹ lí¹ cáin² jáun² né³,
ca³ma³jnia³² siáh³ Jesús ñí¹con² tá¹
quian³jan² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²
tá¹la³ jmí¹ ná¹cúh² tsá² hí³ má³²; hí³
jáun² jmí¹jáun² ca³hí³ ca³liéinh³²
dí² tsú² cun³ñí¹ hí³ tiá² cáun² nio²
tsí³ tsú² jí³ hí³hliá² jlánh¹ huáh² chí¹
tsú² siáh³, quí¹ cun³ñí¹ hí³ tiá² ta²¹
ca³taunh³ tsú² la³ cun³ hí³ ca³chá³
tsá² ca³jé³ hí³ hí³ má²ca³jenh¹³ bíh¹
dí². 15 Jáun² ca³záih³ dí²:

—Cuá²táunh¹ náh² tá¹ cáun²
hngá¹máh³, hí³ cuá¹hléh¹ náh² jú¹
chú³² jáun² ñí¹con² la³jín³² tsáu².

16 Tsá² chá³² cáun² tsí³, jí³ hí³ zón³²
jmáí², tsá² la³ hí³ bíh¹ lí¹³ liáun³;
tí³la³ ní¹juáh³ tsá² tiá² cha³² cáun²
tsí³ né³, tsá² la³ hí³ dá² má²tá¹tsin¹
héih³² hlah³ bíh¹. 17 Hí³ lí²¹ lá² né³
lí³ zia³² ñí¹con² tsá² nio² cáun² tsí³
bíh¹: Cun³quionh³ héih³² quion²¹
jná¹³ huen³ tsú² jmí²chí³ hláinh¹
hñu³ tsí³ tsáu², hí³ lí¹³ hléh³² tsú²
siáh³ jú¹ma² siáh³, 18 lí¹³ zanh³
tsú² siáh³ jáh³ hláinh¹, hí³ ní¹juáh³
ca³hinh³ tsú² siáh³ cáun² hí³ lí³ mí³
hlah³ né³, tiá² hí³ quiunh²¹ hí¹ cáun²
yáh³ tsú²; ja³bí¹ la³ jáun² ra³tsí³² tsú²
cuo² ñí¹ quioh²¹ tsá² tsáun¹, hí³ jáun²
tsá² hí³ né³ lan¹³ bíh¹.

Jesús tsánh³² hñu³mí³cuú²

(Lucas 24:50-53; Hechos 1:9-11)

19 Jmí¹ má²lí²liéinh³² jáun²
Jesús Tí³² Juo¹³ dí² tsá² hí³ né³,
ca³zanh³² tí³ hñu³mí³cuú², hí³ jáun²
ca³ta³cua¹³ tí³ cuá² chu²¹ quioh²¹
Dió³². 20 Hí³ jáun² tsá² hí³ né³,
ca³huén² bíh¹ hí³ ca³ñí¹hléh² jú¹
chú³² ca³la³ tán¹. Jáun² hnga² Tí³²
Juo¹³ dí² ca³ma³hau³ hí³ ca³jmú³
lin¹ hí³ tson² jú¹ chú³² hí³ hleh³²
tsá² hí³ cun³quionh³ lí²¹ hí³ lí³
jáun² hua³jueh³². Cun³ ní² bíh¹ tí³
jáí¹³.]

Jú¹ Chú³² Hi³ Ca³jmú³

Lucas

1 Hnú² reh² Tíoh³, juóun³² lín³²
tsáu² má²ca³jmú³ sí², la³ cun³
hi³ ca³ngi¹³ tsú² hi³ ca³lí³ jáun² ja¹
quiú¹³ dí² jm¹tin². ²Ca³jmú³ tsú²
sí² la³ cun³ rón³² hi³ ca³ma³ta²
jnoh¹ jáun² tsá² ca³jé³ la³ cun³ jm¹
ca³lí³liau³, tsá² ca³nga³ hí³ jú¹ chú³²
quioh²¹ Jesús. ³Ja³bí¹ jná¹³ uá²jai³²
má²cá²hnáuh³² re² lín³² la³jí³² jú¹
tson² la³ cun³ jm¹ ca³lí³liau³, hi³
jáun² ca³lén¹³ jná¹³ hi³ chú³² ní¹juáh³
jné¹³ siáh³ jmu¹ cáun² sí² hi³ rá¹tioh³
jú¹ tson² ca³la³ re² he² hná¹, hi³
zein²¹ ná¹ ní¹con² hnú² reh² Tíoh³;
⁴hi³ jáun² tí³ lí³mí¹ re² lí³ níh¹³ hnú²
jú¹ tson² hi³ má²ca³ma³ta² hnú²
jáun² tsáu².

Jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² juáh³ hi³
lí³zian² Juan², tsá² zion³ tsáu² jmái²

⁵Jmái¹ hi³ jm¹ cuá¹lín³ Herodes
re²¹ ní¹con² tsá² hín¹³ tí³ Judea,
jm¹jáun² jm¹ zian² jan² mí²tsáu²
jmái² Zacarías, tsá² hí³ jm¹ hún¹
ja¹ tsá² cu³ nió³ quioh²¹ Abías.
Ní²cuo² tsú² jm¹ jmái² Elisabet, tsá²
ní¹ má²cú¹ má²neh¹ jón²zih¹ hla¹
mí²tsáu² Aarón. ⁶Tá¹ gon³ jáun² tsú²
jm¹ chun¹ ní¹con² Dió³², hi³ jm¹ tí²
má²tí³² tsú² héih³² jí³ lei²¹ quioh²¹
Dió³² Juo¹³ dí², la³ cun³ hí¹ jan² tiá²

hin² lí¹³ chá³² tso³. ⁷Tí³la³ tiá² jon²
tsú² jm¹ zian² yáh³, quí¹ tiá² jm¹
lí²³ yáh³ can³ Elisabet hí³ jon², hi³
ja³bí¹ jm¹ má²lieih²¹ bíh¹ tsú² siáh³
tá¹ gon³ jáun².

⁸Ca³chó³² jmái¹ hi³ tin³ Zacarías
quionh³ mí²tsáu² tsá² quionh³ hi³
jmu³ ta²¹ ta³ ní¹ Dió³². ⁹La³ cun³
hi³ jm¹ ná¹ngi²³ jáun² tsá² ná¹lín³
hí³ mí²tsáu² hi³ tan² chí² jái¹³,
jm¹jáun² ca³chí² tsú² jái¹³, jáun²
Zacarías bíh¹ tin³ hi³ tsa³hi³² hñu³
cuáh³² chin¹ quioh²¹ Dió³² Juo¹³
dí², hi³ tsa³jín² ziún². ¹⁰Tá¹la³ jm¹
dí¹jín³² tsú² jáun² ziún² ní¹hiú¹³ né³,
la³jín³² tsá² tionh² ní¹ tauh²¹ la³ní¹
jm¹ ná¹liéinh³² Dió³². ¹¹Jm¹jáun²
ca³jnia³ jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³²
ní¹con² Zacarías, hi³ zenh² tí³ cuá²
chu²¹ can³² ní¹hiú¹³ ní¹ dí¹jín³² tsú²
jáun² ziún². ¹²Jm¹ ca³jien³² jáun²
Zacarías tsá² hí³ né³, ca³la³ tiá² ní³²
he³ jmu³ bíh¹ tsú² lí³, ca³juénh²
lín³² bí¹ tsú². ¹³Tí³la³ tsá² hí³ né³,
ca³juáh³ la³ lá²:

—Zacarías, ha³ lí² juenh³, quí¹
Dió³² má²ca³nái³² hi³ hiú² mih³²
hnú² jáun², hi³ jáun² né³bí¹ chau²¹
jmái¹ hi³ lí³zian² jan² jon² Elisabet
ní²cuonh² hnú², tsá² teh¹ nú² Juan².
¹⁴Ní¹ má²ca³lí³zian² jáun² dáin² lí³

tsinh¹ lín²¹ nú², hí³ lí³ hiún² lín³²
siáh³ honh² nú². Ja³bí¹ juóun³²
lín³² siáh³ tsá² siánh³ lí³ hiún² tsí³
n¹ má¹jaún²; ¹⁵quí¹ jónh³² hnú²
lí³quien² ní¹con² Dió³², jan² tsá² tiá²
hính³ mu² ráu³ mí³ uóun²jieh¹³,
sa³jun³ ma³chéi³ hính³, jan² tsá²
má²canh² Jm²chí³ Chun¹ hñu³ tsí³
ñeh² bíh¹ hí³ lí³zian². ¹⁶Hí³ hí³ bíh¹
jmu³ hí³ juóun³² tsá² zian² hué³²
Israel jinh²¹ tí³ ní¹con² Dió³² Juo¹³.
¹⁷Juan² hí³ bíh¹ joh¹³ jm²chí³ jí³ pí³
hí³ la³jm¹ quian³² jáun² Líh³, tsá²
jm¹ lín³ hí³ Tí³² jē¹ Dió³² jm¹tin²,
hí³ hí³ bíh¹ tín² tsó³² chí¹ján³ la³
cónh³ bíh¹ Tí³² Juo¹³ dí². Hí³ bíh¹
jmu³ hí³ tiánh³² tsáu² re² tín²
quionh³ jón²zfh¹; hí³ jáun² tsá² tiá²
má²tí³² héih³² quioh²¹ Dió³² né³,
má²lí³tín² bíh¹ ma³tí³² má¹jaún². La³
jáun² bíh¹ chan³ tsú² hua³jan²¹ tsáu²,
hí³ jáun² hen³ tsáu² Tí³² Juo¹³ dí².

¹⁸Jáun² Zacarías ca³záih³ tsá² hí³:
—¿Ha³ bí¹ lánh³ rón³² lí³ ño¹ jná¹³
hí³ tson² jái¹³ juáh³ hnú² ní²? Quí¹
jan² tsá² má²liei²¹ lín²¹ bíh¹ jná¹³
quíunh¹ ní²uón³².

¹⁹Jáun² tsá² hí³ ca³juáh³ siáh³:
—Jná¹³ Gabriel, tsá² zenh² ná¹
ta³ ní¹ Dió³², Tsá² lí²ze³ jná¹³ hí³
ja³ngái¹ ná¹ jú¹ chú³² lá² ní¹con²
hnú². ²⁰Tí³la³ ta³né³², cun³ní¹ hí³
tiá² ta²¹ lí²tionh² hnú² la³ cun³ hí³
lí²juánh³² jná¹³ ní², jáun² tiú²uú² lí¹³
yáh³ hléh¹³ hnú², ca³la³ ní¹ cá¹chó²¹
jmái¹ hí³ lí³zian² jónh³² hnú². Jái¹³
lá² lí³tí³ la³ cun³ jmái¹ hí³ má²tón³².

²¹La³jín³² tsá² jm¹ tionh¹ hí³ néih³
ní¹ tauh²¹ jáun² la³ní¹ jm¹ ná¹he²
ná¹jan² Zacarías. Má²ná¹tsá²cáun²
lín³² bíh¹ tsí³ tsú², quí¹ he³ láih³² sa³
ca³lén³ lín³² yáh³ Zacarías ní¹hiú¹³
jáun². ²²Tí³la³ jm¹ cuá¹han³ jáun²

Zacarías má¹ná¹, tiú²uú² lí²³ yáh³
hléh³²; jm¹jáun² ca³lí³lieih²¹ tsá²
jm¹ ná¹jaún² tsú² hí³ hí³ zia³² cáun²
hí³ ca³jnia³ jéinh³² tsú² ní¹hiú¹³
jáun². Jm¹jáun² ca³jmú³ tsú² lin¹
quionh³ cuo² hí³ tiú²uú² lí²³ hléh³².

²³Jm¹ ca³tsín¹³ jáun² jmái¹, la³
cun³ jmái¹ hí³ ca³tín¹ jáun² Zacarías
jmu³ ta²¹ hñu³ cuáh³² chín¹ né³,
ngah³ hñú¹³. ²⁴Jm¹ lí²¹ jáun² né³,
ca³can³ Elisabet jon², hí³ jáun² cun³
hñá³ zfh² tiá² cuá²han³ tsú² hñú¹³,
hí³ jm¹ cuá¹lín²³ la³ lá²:

²⁵—Juóu³² jná¹³ má²ca³jmú³ la³ lá²
ní¹con² jná¹³, hí³ quin³ hua³heih²¹
quion²¹ jná¹³ ní¹con² la³jín³² tsáu²,
hí³ tiá² jm¹ lí²³ can²¹ jná¹³ dáin².

Tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² juáh³ hí³ lí³zian² Jesús

²⁶La³ má²jñéi³ zfh² hí³ lí³ la³ jáun²
né³, ca³zen³ siáh³ Dió³² Gabriel,
tsá²cuú² tsá²ta³, la³ tí³ cáun² juú²
hín¹³ tí³ Galilea, juú² jmái² Nazaret,
²⁷hí³ tsa³jien³ jan² tsá²mí³ tsá¹mái¹³,
tsá² jmái² Má²réi³, tsá² tiá² tsá²ñuh²
má²ca³cáuh³². Tsá² hí³ ná¹lí³ jái¹³ hí³
jenh¹³ cuo² quionh³ jan² tsá²ñuh²
jmái² Sé³², tsá² ní¹ má²cú¹ má²ñeh¹
jón²zfh¹ jón²cho¹ hla¹ re²¹ Dá²vi²¹.

²⁸Jáun² ca³hí³ tsá² hí³ néih³ ní¹ jm¹
cuá³ jáun² Má²réi³, hí³ ca³juáh³ la³ lá²:
—iHia² nú², hnú² tsá² jlánh¹ tí³² tsí³
Dió³²! Dió³² Juo¹³ dí² zenh² quíunh¹
hnú². [Jlánh¹ má²mieh² hnú² Dió³²
la³ cun³ bí¹ la³jín³² tsá²mí³ siánh³.]

²⁹Lí¹ ca³lín³ bíh¹ Má²réi³ jm¹
ca³nái³² jái¹³ hí³ ca³hléh³ jáun² tsá²
hí³. Jm¹jáun² ca³lín¹³ tsú² hí³ he³ lí³
la³ jáun² hleh³² tsá² hí³. ³⁰Jáun² tsá²
hí³ né³ ca³juáh³ siáh³:

—Má²réi³, ha³ lí² juenh³, quí¹ Dió³²
má²hnió³ ma³mieh² hnú². ³¹Jáun²

né³, né³² can¹³ hnú² jan² dáin², Tsá² teh¹ nú² Jesús. ³²Tsá² hí³ bíh¹ Tsá² lí³quien²; Tsá² téh³ tsú² Jon² Dió³², Tsá² cú² juenh². Hi³ jáun² Dió³² Juo¹³ dí² jmu³ hi³ cuá¹ho² tsú² jái¹³ hi³ lín³ tsú² re²¹ la³jm¹ ca³cuá³ hla¹ re²¹ Dá²vi²¹ jméi² dí¹hio³ nū¹deh³ tsú², tsá² jm¹ zian² jm¹tin²; ³³hi³ jáun² tsá² hí³ bíh¹ cuá³², hi³ cuá¹ho² jái¹³ cun³ jm¹hi³nio² ca³tin¹ la³jín³² tsá² Israel. Jái¹³ hi³ hau³ tsú² jáun², tiá² tón³² jmá¹ táuh³ yáh³.

³⁴Jáun² né³, Má²réi³ ca³ngáih³ siáh³ tsá² hí³:

—¿Lánh³ bíh¹ rón³² lí¹³ la³ jáun², n¹f¹juáh³ tiá² n¹ú³²ón³² jná¹³ má²zian² yáh³?

³⁵Jáun² tsá² hí³ ca³juáh³ siáh³:

—Jm¹chí³ Chun¹ joh¹ Dió³² bíh¹ já³² n¹f¹con² hnú², j³ pí³ quioh²¹ Dió³² Tsá² cú² juenh², hi³ jláin³² hnú² la³jm¹ lí³ cáun² jnie². Jáun² dáin² hí³ jónh³² hnú² lí¹³ cuá¹chan¹ hi³ ca³tin¹ Dió³², hi³ jáun² tsá² hí³ téh³ tsú² jon² Dió³². ³⁶Ja³bí¹ Elisabet renh² hnú² uá²jai³², lí³zian² jan² jon² uá¹jinh¹ má²lieih²¹ lín²¹ tsú²; hi³ jáun² né³, ta³né³² má²tí³ jñéi³ zfh² hi³ quian² tsú² jon², tsá² jm¹ juáh²³ tsáú² hi³ cun³ tiá² lí¹³ bíh¹ can³ jon². ³⁷Qui¹ n¹f¹con² Dió³², hí¹ cáun² yáh³ hi³ juóuh³² tiá² zia³².

³⁸Hi³ jáun² Má²réi³ né³ ca³juáh³:

—Jná¹³ la³², tsá² lín³ ná¹ quian²¹ Juóu³² ná¹, hi³ jáun² cu¹ jmu¹ bíh¹ Dió³² n¹f¹con² jná¹³ la³ cun³ hi³ má²lí²juah²¹ hnú² n¹f¹.

Jm¹ lí²¹ jáun² né³, ngah³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² n¹f¹ ta³ n¹f¹ Má²réi³.

Tsó³² Má²réi³ hñú¹³ Elisabet

³⁹Jmá¹ jáun² ngau³ Má²réi³ cú²hé² juí³² máh³, hi³ chau²¹ cáun² juú²

hín¹³ tí³ Judea. ⁴⁰Jm¹ cá¹chó²¹ tsú² jáun², ca³hi³ ñéih³ hñú¹³ Zacarías, hi³ ca³juáh³:

—Hia² nú² Elisabet.

⁴¹Jm¹ má²lí²niéi³² jáun² Elisabet hi³ ca³juáh³ jáun² Má²réi³: “Hia² nú²”, jáun² la³juí³² ca³jienh³² dáin² hñú³ héin¹, hi³ ca³cónh³² siáh³ Jm¹chí³ Chun¹ hñú³ tsí³ Elisabet hí³. ⁴²Jm¹jáun² ca³hléh³ tiá³ lín³² hi³ ca³juáh³:

—Dió³² jlánh¹ má²ca³ma³mieh² hnú² la³ cónh³ bíh¹ la³jín³² tsá²mí³ siánh³, j³ jónh³² nú² siáh³ má²ca³ma³mieh² Dió³². ⁴³¿Hin² dá² tsánh² jná¹³, hi³ jáun² sa³ mí¹ziú¹³ Juóu³² máh³ jná¹³ ja³ hi³ ja³jie³?

⁴⁴Qui¹ la³ cun³ jm¹ lí¹cuen²¹ hnú² Dió³², ca³la³ hiún² lín³² bíh¹ tsí³ jón³² jná¹³ ca³jienh³² tiá³ lín³² hñú³ hén² ná¹. ⁴⁵Jlánh¹ jm¹ ren² hnú², tsá² ca³tionh² hnú² ta²¹, qui¹ lí³tí³ bíh¹ la³ cun³ hi³ má²ca³juáh³ Dió³² Juo¹³ dí².

⁴⁶Hi³ jáun² Má²réi³ ca³juáh³:

Jm¹ tsin³² jná¹³ má²quien²

Juóu³² jná¹³,

⁴⁷hi³ má²hiún² tsin³² jná¹³ ca³tin¹ Dió³² Tsá² liáu³² jná¹³.

⁴⁸Qui¹ Dió³² má²ca³taunh² jná¹³ hó¹ní¹, tsá² lín³ jná¹³ quian²¹ tsú².

Hi³ jáun² la³jín³² tsá² zian² ta³né³² j³ jmá¹ né³bí¹ ja³² juáh³ hi³ jná¹³ jan² tsá² jlánh¹ bí¹ jm¹ ren².

⁴⁹Qui¹ Dió³² Tsá² híen¹, Tsá² cú² juenh² má²ca³jmú³ hliáun³ lín³² hi³ chú³² n¹f¹con² jná¹³;

⁵⁰hi³ ja³² mií³ tsí³ tsú² n¹f¹con² ca³la³ jín³² tsá² jmu² juénh² n¹f¹con² tsú².

⁵¹Qui¹ ta²¹ jueh³² lín³² má²ca³jmú³ Dió³², hi³ ca³láih¹³ hñiéi²

ñí¹con² tsá² jmí¹ ná¹jmu²
 tonh²,
 jáun² lí¹ ca³háin³² ma³ quin³²
 bíh¹ tsá² hí³ lí³.
 52 Ca³jmú³ tsú² hí³ tiú²uú² quien²
 tsá² jmí¹ ná¹quien²,
 hí³ jáun² tsá² tsí¹juí³ bíh¹
 ca³zion³ tsú² hí³ lí³quien².
 53 Tsá² jmí¹ tionh¹ ñí¹cuóunh²¹ bíh¹
 ca³cué³ tsú² hliáun³ lín³²,
 hí³ jáun² tsá² hánh³ né³, lí¹ hai²¹
 cuá² ta³ bíh¹ ca³chanh³ tsú².
 54 Ca³ma³hon³ tsú² tsá² jón²zih¹
 jón²cho¹ hla¹ Israel, tsá²
 quian²¹,
 tiá² ca³ja³có³ yáh³ tsí³ tsú² hí³
 jmu³ juenh² tsí³ ñí¹con² tsá²
 hí³,
 55 la³ cun³ rón³² lí³ jái¹³ hí³ ca³jmú³
 tsú² quionh³ dí¹hio³ nú¹deh³
 dí² jmí¹tin².
 Hí³ ca³jmú³ tsú² jáun² jái¹³
 quionh³ hla¹ Há²bran²¹ hí³
 já³² mí³ tsí³ tsú² la³ cun³
 jmí¹hi³nio²,
 la³ má²quionh³ jón²zih¹ jón²cho¹
 tsá² hí³.
 56 Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Má²rei³
 la³ ní² né³, ca³ta³cua¹³ cun³ hní³²
 zih² hñú¹³ Elisabet. Jmí¹ lí²¹ jáun²
 né³, ngah³ siáh³ hñú¹³.

**Jmái¹ hí³ ca³lí³zian² Juan²
 tsá² zion³ tsáú² jmái²**

57 Jmí¹ lí¹cáin² jáun² né³, ca³chó³²
 jmái¹ hí³ lí³zian² jon² Elisabet, hí³
 jáun² ca³lí³zian² jan² nú²míh¹ jon²
 tsú². 58 Jmí¹ ca³lí³ ñí³² jáun² tsá²
 jún¹ tsá² rainh²¹ tsú² hí³ Dió³² jlánh¹
 má²ca³ja³ mí³ tsí³ ñí¹con² tsú²,
 hí³ jáun² ca³ñí¹ma³hiún² tsá² hí³
 tsí³ quionh³ tsú². 59 Jáun² jmí¹ la³
 má²jña³ jmái¹ jáun² ca³tiú³ tsú² chí²

láu² hná¹³ ñí¹ zian² dáin², hí³ jmí¹
 hnió³ tsú² siáh³ hí³ lí³ jmái² dáin²
 Zacarías, la³jmí¹ jmái² jméi². 60 Ti³la³
 mí¹ziú¹³ dáin² ca³juáh³:

—Ján¹han²¹, Juan² bíh¹ lí³ jmái²
 dáin².

61 Jáun² tsá² hí³ ca³juáh³:
 —¿He³ láih³²? Já² hí¹ jan² yáh³ jon³
 renh² hnú² tiá² jmái² la³ ní².

62 Jmí¹jáun² hmóu³² tsá² hí³
 ca³ngái³ ñí¹con² jméi² dáin²
 cun³quionh³ lí²¹, nñí¹juáh³ he³ hnió³
 tsú² lí³ jmái² dáin². 63 Jáun² ca³mí³
 jméi² dáin² cáun² jó¹hmá² pih²¹ hí³
 ca³jmú³ huéh³ hí³ juáh³: “Juan² bíh¹
 lí³ jmái² dáin²”. Jáun² la³jín³² tsá² hí³
 ca³ja³cáun² tsí³. 64 La³ cun³ jmí¹jáun²
 bíh¹ lí³ siáh³ hléh³² Zacarías, hí³
 ca³ma³liáu³² hí³ má²quien² Dió³².

65 Ca³la³ jín³² tsá²co¹ tsú² ca³ja³cáun²
 lín³² tsí³ jmí¹ ca³lí³ ñí³² hí³ lí³ la³
 jáun², hí³ jáun² jái¹³ jáun² ja³ngí³ ja¹
 la³jín³² tsá² zian² tsí³ cuánh² tsí³ jèn³
 ñí¹ hín¹³ tí³ Judea. 66 Ca³la³ jín³² tsá²
 ca³lí³ ñí³² hí³ jáun² jmí¹ ná¹hnauh²
 tsí³, hí³ jmí¹ ngaih³² tsú² siáh³
 tsá²ján² tsá²ján²:

—¿He³ bíh¹ jmu³ dáin² hí³?

Quí¹ jmí¹ má²lin¹ lín²¹ bíh¹ hí³
 tanh² Dió³² hó¹ñí¹ dáin² hí³.

Sun¹ hí³ ca³híe³ Zacarías

67 Jáun² Zacarías jméi² dáin² hí³
 ca³cónh³² Jmí²chí³ Chun¹ hñu³ tsí³,
 hí³ ca³hléh³ jái¹³ hí³ ca³cué³ Dió³²
 hñu³ tsí³, hí³ ca³juáh³:

68 “Cuí¹ lí³quien² bíh¹ Dió³² Juo¹³
 tsá² Israel,

quí¹ má²cuán² tsú² ja¹ ñí¹ tiauh¹
 dí², tsá² tiauh² dí² jó³cuo² tsú²,
 hí³ má²ca³liáu³² tsú² siáh³.

69 Quí¹ ca³cuen³ tsú² jan² Tsá²
 liáu³² dí²,

- jan² Tsá² ñí¹ má²cú¹ má²ñeh¹
 jón²zih¹ jón²cho¹ hla¹ re²¹
 Dá²vi²¹,
 tsá² ca³lin³ hí³ quian²¹ Dió³².
 70 Má²ca³ma³tí³² bíh¹ Dió³² jái¹³ hí³
 ca³jmú³ quionh³ tsá² chun¹ joh¹,
 tsá² ca³lin³ hí³ tí³² jë¹ Dió³²
 jmí¹tin²,
 71 hí³ ca³juáh³ Dió³² hí³ liáu³²
 jnoh¹ ñí¹con² tsá² jmu² hniéi²
 quiúnh¹ dí²,
 jì³ ñí¹con² ca³la³ jín³² tsá² hau²
 dí² ní² siáh³.
 72 Má²ca³ja³ bíh¹ mí³ tsí³ tsú²
 ñí¹con² dí¹hio³ ñú¹deh³ dí²,
 tsá² jmí¹ zian² jmí¹tin².
 Tiá² tsá²có³ yáh³ tsí³ tsú² nió³²
 híen¹ hí³ ca³tanh² jáun² la³
 cun³ jmí¹tin²,
 73 la³ cun³ jái¹³ hí³ ca³jmú³ tsú²
 jáun² ñí¹con² hla¹ Há²bran²¹,
 jméi² dí¹hio³ ñú¹deh³ dí².
 74 Hí³ ca³juáh³ tsú² hí³ liáu³² tsú²
 jnoh¹ ñí¹con² tsá² jmu² hniéi²
 quiúnh¹ dí²,
 hí³ jáun² tia² juénh² yáh³ dí² hí³
 má¹ti²¹ ñí¹con² tsú²,
 75 hí³ chun¹ dí², hí³ ná¹chan¹ dí²
 ñí¹con² tsú² la³ cun³ jmái¹ hí³
 ziaú² dí².
 76 Jáun² né³, hnú² jón³² jná¹³, hnú²
 té³ tsú² tí³² jë¹ Dió³²,
 tsá² lín³ quian²¹ Dió³² Tsá² cuá³
 hñu³mi³cuú²,
 quí¹ hnú² bíh¹ tsá² cuóh¹³
 chí¹ján³ la³ñí¹,
 hí³ jmúh¹³ hnú² hua³jan²¹ jui³²
 ñí¹ tsó²¹ Tí³² Juo¹³ dí².
 77 Jmúh¹³ hnú² hí³ lí³ ñí³² tsá² joh¹
 tsú² ha³ lánh³ lí¹³ liáu³ tsú²,
 jì³ hí³ hin³ siáh³ tsáu¹³ tsú².
 78 Quí¹ Dió³² ja³² lín³² mí³ tsí³
 ñí¹con² dí²,

- hí³ jáun² cué³² tsú² cáun² joh¹
 quiú¹³ dí² hí³ lí¹³ la³jmí¹ lí³ hí³
 ca³jniá³² cáun² jmái¹ hmai²¹.
 79 Tsá² hí³ jmu³ hí³ tai²¹ joh¹
 ñí¹con² tsá² tionh² já¹niéi²,
 jì³ tsá² tionh² ñí¹ he² heinh²¹
 quioh²¹ hmú³² ní² siáh³.
 Tsá² hí³ bíh¹ Tsá² héc³² jui³² hí³
 ha³ lánh³ lí¹³ niau²¹ tie³ tsí³
 dí²".
 80 Hí³ jáun² né³, ca³cuon³ bíh¹
 ñú²míh¹ hí³, hí³ tsá²lí³hún¹ siáh³ tsí³.
 Jáun² ca³ñí¹cuá² tsú² ñí¹ lí³ hué³²
 quiéin², ca³la³ ñí¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hí³
 ca³ma³jnia² tsú² tá¹³ ñí¹con² tsá²
 Israel.

**Jmái¹ hí³ ca³lí³zian² Jesús Tsá² lín³
 Cristo**

(Mateo 1:18-25; Juan 1:14)

- 2** Jmí¹jáun², Augusto tsá²
 cuá¹lín³ mí³chí¹ cuá³ juú²
 Roma ca³jmú³ héih³² hí³ la³jín³²
 tsá² zian² la³ cun³ hué³² ñí¹ hu²¹
 cuo² tsú² tónh³² ñí¹ sí² quioh²¹ dí².
 2La³ñí¹ jéin³² hí³ ca³tónh³² bíh¹ tsú²
 tsáu² sí² jmí¹jáun², jmái¹ hí³ jmí¹
 cuá¹lín³ jáun² Cirenio ta²¹ hué³²
 Siria. 3La³jín³² tsáu² ca³lí³ hniáu³²
 tsa³tánh¹ juú² ñí¹ ca³lí³zian²
 tsá²haun³² dí¹hio³ ñú¹deh³, hí³
 tsa³tiónh³² sí². 4Hí³ jáun² bíh¹
 cua³han³ Sé³² já¹ juú² Nazaret, juú²
 hín¹³ tí³ Galilea, hí³ ngau³ tí³ juú²
 jmái² Belén, juú² hín¹³ tí³ Judea,
 ñí¹ ca³lí³zian² hla¹ re²¹ Dá²vi²¹,
 quí¹ Sé³² lín³ jan² tsá² ñí¹ má²cú¹
 má²ñeh¹ jón²zih¹ jón²cho¹ hla¹
 Dá²vi²¹ hí³. 5Hí³ jáun² ñéi¹ tsú² juú²
 Belén, hí³ ca³ñí¹tiónh²¹ sí² cu³tsa³²
 quionh³ Má²réi³, tsá² jmí¹ má²ná¹lí³
 hí³ jái¹³ hí³ jéinh³² tsú² cuo²
 quionh³. Jmí¹jáun² jmí¹ má²quian²

bíh¹ Má²réi³ jon². ⁶Jáun² tá¹la³
tiáunh¹ tsú² jáun² já¹ juú² Belén
bíh¹, ca³chó³² jmá¹ hi³ lí³zian² jon²
Má²réi³. ⁷Hi³ jáun² ca³lí³zian² dún²
tsá² ñí¹ jon² tsú², jáun² ca³tsáinh³²
tsú² tsí¹há², hi³ jáun² ca³tanh² tsú²
siáh³ tí³ ñeh² hñu³ hmá²mu² pa²¹
rón³² ñéih³ hñú¹³ jáh³, qui¹ tiá² jmí¹
zia³² yáh³ hñú³ ñí¹ jmí¹ lí³ jnioh¹³
tsú².

**Tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² jnia² jeinh³²
tsá² ná¹jmu² hua³hí¹³ já¹ziáh²**

⁸Hi³ jáun² né³, ñí¹ ná² ñí¹
má²janh² juú² Belén jáun² jmí¹
tiáunh¹ tsá² ná¹jmu² hua³hí¹³
já¹ziáh² joh¹ ta³ já¹nié¹². ⁹Jáun²
cu³diá²jan² ca³jnia³ jan² tsá²cuú²
tsá²ta³ Dió³² Juo¹³ dí², hi³ jáun²
ca³tái³ joh¹ quioh²¹ Dió³² cu³ jéin³
ñí¹ tionh¹ jáun² tsá² hi³; hi³ jáun²
né³, tsá² hí³ ca³juéh² lín³² bíh¹.
¹⁰Tí³la³ tsá² ca³jnia³ hi³ ca³juáh³:
—Ha³ lí² juenh³ náh², qui¹ jná¹³
quion¹ cáun² jú¹ chú³², jú¹ chú³²
hi³ ca³tin¹ la³jín³² tsáú², hi³ jáun²
lí³ hiún² lín³² tsí³ tsú². ¹¹Qui¹ né³²
ca³lí³zian² jan² dáin² juú²co¹ hla¹
re²¹ Dá²vi²¹, jan² Tsá² liáu³² hnoh²,
Tsá² lín³ Cristo Juo¹³ dí². ¹²Juanh²¹
jná¹³ ha³ lánh³ rón³² lí³ cuóun³²
hnoh² dáin² hi³: Dáin² hi³ chanh²¹
náh² hi³ rá¹tsainh³² tsí¹há², hi³
rá²hún¹ tí³ ñeh² hñu³ hmá²mu²
quioh²¹ jáh³.

¹³Hi³ jáun² cu³diá²jan² jmí¹
cá¹jnia³ juóun³² lín³² tsá²cuú² tsá²ta³
Dió³² tsá² já¹taunh²¹ hñu³mi³cuú²,
can³² ñí¹ jmí¹ zenh¹ jáun² tsá² jan²
hí³, hi³ má²ná¹má²tsú² má²jónh³²
Dió³², hi³ má²ná¹juáh²³.

¹⁴“ÍTsá² tionh² hñu³mi³cuú² cuí¹
má¹quien² Dió³²,

hi³ tsá² zian² ñí¹ hué²¹ ní² siáh³
cuí¹ tionh² cáun² hi³ re² hi³
tin²,
ca³la³ jín³² tsáú² tanh² Dió³²
hó¹ñí¹!”

¹⁵Jmí¹ já¹tanh²¹ jáun² tsá² hí³
hñu³mi³cuú² né³, jáun² tsá² jmu² hí³
hua³hí¹³ já¹ziáh² ca³juu³ ca³hlénh³
la³ lá²:

—Ma³tsáú¹³ tí³ já¹ juú² Belén, hi³
tsá¹neh²¹ la³ cun³ hi³ má²lí³², hi³
má²lí²juáh³ jáun² Dió³² Juo¹³ dí².

¹⁶Jáun² já¹taunh²¹ tsú² cú²hé². Jmí¹
ca³cha³taunh¹ tsú² jáun², ca³chanh²¹
tsú² Má²réi³ quionh³ Sé³² jí³ dáin²
siáh³, hi³ rá²hún¹ tí³ ñeh² cáun²
hñu³ hmá²mu² quioh²¹ jáh³. ¹⁷Jmí¹
má²lí²jein³² tsú² jáun² dáin² né³,
ca³chá³ tsú² la³ cun³ hi³ má²lí²juáh³
jáun² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hi³
ca³tin¹ dáin². ¹⁸Jáun² la³jín³² tsá²
jmí¹ ná¹nái³² ca³ja³cáun² tsí³ la³
cun³ já¹hi³ hi³ ca³juáh³ jáun² tsá² hí³.
¹⁹Tí³la³ Má²réi³ má¹ná¹, ca³hmá³
bíh¹ la³jí³² já¹hi³ jáun² hñu³ tsí³, hi³
ca³hnauh² tsú² tsí³ ca³tí²¹ hi³ jáun².
²⁰Hi³ jáun² tsá² jmu² hí³ hua³hí¹³
já¹ziáh² já¹tanh²¹, hi³ má²hí¹má²tsú²
má²jónh³² Dió³², hi³ má²hí¹má²quien²
tsú² Dió³², qui¹hliá² má²lí²niéi³² tsú²
jí³ hi³ má²lí²jeí³ tsú² la³ cun³ já¹hi³
má²lí²juáh³ jáun² tsá²cuú² tsá²ta³
Dió³².

**Tsa³ma³jnia² tsú² dáin²
Jesús cuáh³² chin¹**

²¹Jmí¹ la³ má²jñá³ jmá¹ hi³
ca³lí³zian² jáun² dáin² ca³tiú³ tsú²
chí² láu² hná¹³ ñí¹ zian²; jmí¹jáun²
ca³jmú³ tsú² hi³ lí³ jmá² dáin² Jesús,
la³ cun³ hi³ ca³juáh³ jáun² tsá²cuú²
tsá²ta³ Dió³² ñí¹con² Má²réi³ la³ cun³
jmí¹ ñeh² bíh¹ hi³ can³ tsú² dáin².

22 Jm¹ ca³tsín¹³ jáun² jmái¹ hi³
 má²lí¹³ lí³ jin² mí¹ziú¹³ Jesús
 quionh³ Sé³² ñí¹con² Dió³² la³
 cun³ hi³ rá¹juáh³ ñí¹ liei²¹ quioh²¹
 hla¹ Moisés, jáun² ca³ñí¹jan² tsú²
 dáin² hí³ já¹ juú² Jerusalén, hi³
 ca³ñí¹ma³jnia² tsú² dáin² hí³ ñí¹con²
 Dió³² Juo¹³ dí². 23 La³ jáun² ca³jmú³
 tsú² qui¹hliá² liei²¹ quioh²¹ Dió³²
 Juo¹³ dí² rá¹juáh³ la³ lá²: “Ca³la³ jín³²
 tsá²ñuh², tsá² lí³zian² la³ñí¹ ca³tin¹
 ná¹chan¹ ñí¹con² Dió³² Juo¹³ dí²”.
 24 Hi³ jáun² bíh¹ ca³ñí¹táunh¹ tsú²
 ñí¹ jáun² hi³ ca³ñí¹cuen¹³ tsú² jáh³
 ñí¹con² Dió³² hi³ ca³tin¹ dáin² jon²,
 qui¹hliá² liei²¹ quioh²¹ Dió³² Juo¹³
 yáh³ dí² rá¹juáh³ hi³ hniáuh³² cuen³
 tsú² gon³ jú²pe³² míh¹ ho³lá²dá²
 gon³ jái² tiáun². 25 Jm¹ jáun² jm¹
 zian² jan² tsá²ñuh² jmái² Si³ñóh³
 já¹ juú² Jerusalén. Tsá² hí³ jm¹ lín³
 jan² tsá² chun¹, hi³ jm¹ má²tsú²
 má²jónh³² Dió³², hi³ jm¹ jan³² tsú²
 hi³ liáu³ tsá² Israel. Jm¹ quionh³
 tsú² Jm²chí³ Chun¹, 26 hi³ jáun²
 Jm²chí³ Chun¹ hi³ né³ ca³jmú³ lin¹
 ñí¹con² tsú² hi³ tiá² má²jún³ yáh³
 tsú² ta³ tiá² má²lí²jén³² Tsá² lín¹³
 Cristo, Tsá² zen³ hí³ Dió³² Juo¹³ dí².
 27 Jáun² Jm²chí³ Chun¹ hi³ ca³ze³
 tsú² tí³ hñu³ cuáh³² chín¹; jm¹ jáun²
 ca³ñí¹jau² jméi² mí¹ziú¹³ dáin² Jesús
 hñu³ cuáh³² chín¹, hi³ tsa³ma³tí³²
 tsú² la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun² liei²¹.
 28 Jm¹ jáun² ca³zanh³ Si³ñóh³ dáin²
 hí³, hi³ ca³ma³tsú² má²jónh³² Dió³²,
 hi³ ca³juáh³ la³ lá²:
 29 “Hnú² Juóu³² jná¹³, ta³né³²
 má²lí¹³ bíh¹ jún³ jná¹³ cáun²
 hi³ re² hi³ tín²,
 qui¹ má²lí²ma³tih²¹ bíh¹ hnú² la³
 cun³ jái¹³ hi³ ca³jmuh³ hnú²
 jáun² quiúnh¹ jná¹³,

tsá² lín³ jná¹³ quian²¹ hnú²;
 30 qui¹ má²lí²jien¹ bíh¹ jná¹³
 cun³quionh³ m¹ñí³² huen² Tsá²
 liáu³² jnoh¹,
 31 Tsá² ca³cuen²¹ hnú² lá² hi³
 ca³tin¹ la³jín³² tsáu².
 32 Tsá² lá² bíh¹ lín¹³ joh¹ hi³ tai²¹
 ñí¹con² tsá²cá²jo²¹,
 hi³ jmu³ tsú² siáh³ hi³ ma³quien²
 tsáu² tsá² Israel, tsá² joh²
 hnú²”.
 33 Lí¹ ca³ja³cáun² bíh¹ tsí³ jméi²
 mí¹ziú¹³ Jesús jm¹ ca³nái³² la³jí³²
 jái¹³ hi³ ca³juáh³ jáun² Si³ñóh³
 ca³tin¹ dáin² hí³. 34 Hi³ jáun² Si³ñóh³
 ca³ma³mieh² tsá² hí³, hi³ ca³záih³ dí²
 Má²réi³ mí¹ziú¹³ Jesús:
 —Sá¹ní² jie³, dáin² lá² bíh¹ jmu³ hi³
 juóun³² lín³² tsá² Israel hua³ jlính³,
 hi³ juóun³² lín³² tsá² tiá² jm¹ ná¹pin³
 siáh³ nu³ tiánh³. Hi³ lín¹³ tsú² cáun²
 lí²¹ hi³ juóun³² lín³² tsáu² tiá² jéi¹³,
 35 la³ jáun² bí¹ lí¹³ hi³ lí³ lin¹ la³
 cun³ hi³ ná¹tioh³ hñu³ tsí³ tsáu² ma³
 quin³² ma³ jan³². Hi³ ca³tin¹ huen²
 hnú² siáh³, chau²¹ jmái¹ hi³ lí¹³
 honh² hnú² la³jm¹ lí³ hi³ ja³hính¹
 nú² quionh³ cáun² mí¹jla².
 36 Ja³bí¹ ñí¹ jáun² siáh³ jm¹ zenh¹
 jan² tsá²mí³ tsá² jm¹ lín³ tí³² jé¹
 Dió³², tsá² jm¹ jmái² m¹ Hán¹, jon²
 hla¹ Fanuel, tsá² jón²zfh¹ jón²cho¹
 hla¹ Aser. Tsá² hí³ má²lieih²¹
 lín²¹ bíh¹. Tsá¹míh¹ bí¹ tsú² jm¹
 ca³jenh² cuo², hi³ jáun² ca³cuá³
 tsú² quiau³ mii² quionh³ ñí²cuo²;
 37 jm¹ lí²¹ jáun² né³, ca³lí³ hnái³
 bíh¹ tsú². Tiá² jm¹ cuá²hain³²
 yáh³ tsú² hñu³ cuáh³² chín¹ jáun²,
 hi³ jm¹ cuá¹má²tsú² má²jónh³²
 Dió³² Juo¹³ dí² la³ huá² la³ jma²,
 hi³ cuá¹má²hien²¹ hi³ cuá¹liéinh³²
 siáh³ Dió³²; hi³ jáun² jm¹ jáun² jm¹

má²hún¹ tsú² quiéinh³ nio² quiú³
tsí²¹ quiún³ mii². ³⁸Jáun² né³, m¹
Hán¹ hí³ ca³chó³² ñ¹ jm¹ tionh¹
tsú² jáun², hí³ jáun² ca³ma³tsú²
má²jónh³² Dió³²; jm¹ lí²¹ jáun²
ca³hléh³ tsú² hí³ ca³tin¹ dáin² Jesús
hí³ ñ¹con² tsá² Israel tionh² ñ¹
jáun², tsá² ná¹jan³² hí³ hí³ liáu³ juú²
Jerusalén [ñ¹con² tsá² romanos].

Ja³tanh²¹ tsú² siáh³ juú² Nazaret

³⁹Hi³ jáun² jm¹ má²l²ma³tí³² tsú²
jáun² la³ cun³ hí³ rá¹juáh³ jáun²
ñ¹ liei²¹ quioh²¹ Dió³² Juo¹³ dí²,
ja³tanh²¹ tsú² siáh³ tí³ juú²co¹, juú²
Nazaret, juú² hán¹³ tí³ Galilea. ⁴⁰Hi³
jáun² ca³cuon³ bíh¹ ñú²míh¹ hí³, hí³
tí³ lí³mí¹ tsá²lí³pin³, jí³ hí³ tí³ lí³mí¹
lí²jnia² siáh³ jm¹ tsí³, hí³ ca³ma³hé²
ma³mieh² lín³² siáh³ Dió³². 2

Ñú²míh¹ Jesús tsó³² hñu³ cuáh³² chín¹

⁴¹Hi³ jáun² né³, cú² jéin² cú²
mii² jm¹ tí³² Jm¹hien¹ bíh¹, tí²
tsá²táunh¹ jméi² mí¹ziú¹³ Jesús
tí³ já¹ juú² Jerusalén. ⁴²Jáun² né³,
jm¹ ca³tsín¹³ jáun² quia³tún³ mieh²
Jesús, ca³ñ¹jan² tsú² siáh³ já¹ juú²
Jerusalén, la³ cun³ qui³ ná¹ngi²³ tsú²
hí³ tsá²táunh¹ jmái¹ jáun². ⁴³Jm¹
ca³tu³² jáun² jmái¹ né³, ja³tanh²¹
bíh¹ tsú² tí³ juú²co¹; tí³la³ Jesús
má¹ná¹, ca³ta³cua¹³ bíh¹ Jerusalén
ta³ tiá² ñi³² jméi² mí¹ziú¹³. ⁴⁴Jm¹
hí¹lín²³ tsú² hí³ cáun² cuá¹jáunh²³
bíh¹ Jesús ja¹ tsáu², hí³ tá¹la³ jáun²
né³ ca³jmú³ tsú² cú² jmái¹ juí³²; tí³la³
jm¹ ca³hnah² tsú² ñú²míh¹ Jesús
ja¹ tsá² jún¹ tsá² rainh²¹ jí³ ja¹ tsá²
má²cuóun³ quionh³ tsú² ní² siáh³,
⁴⁵tiá² ca³chanh²¹ yáh³ tsú². Hi³ jáun²
já¹taunh²¹ tsú² siáh³ tí³ Jerusalén,
hí³ ja³hniah² ñú²míh¹ ñ¹ jáun².

⁴⁶Jm¹ la³ má²hni³² jmái¹ jáun²
máh³, ca³chanh²¹ tsú² ñú²míh¹
hñu³ cuáh³² chín¹, hí³ cuá¹tón²¹ ja¹
quioh²¹ tí³² liei²¹, hí³ cuá¹nái³² jái¹³
quioh²¹ tsá² hí³, jí³ hí³ cuá¹nga²
siáh³. ⁴⁷Hi³ jáun² ca³la³ jín³² tsá²
jm¹ ná¹nái³² hí³ jé¹ ñú²míh¹, jm¹
ná¹tsá²cáun² tsí³ cun³ñ¹ hí³ jlánh¹
re² jm¹ cuá¹nga² ñú²míh¹ hí³, jí³
ca³tí²¹ la³jí³² hí³ jm¹ má²ñi³² ní²
siáh³. ⁴⁸Jáun² lí¹ ca³lín³ bíh¹ jméi²
mí¹ziú¹³ jm¹ ca³jé³; hí³ jáun²
ca³juáh³ mí¹ziú¹³.

—Jón³, ¿he³ láih³² la³ ní² lí²jmh¹
hnú² jnoh¹? Jm¹ má²hi³² lín³² bíh¹
tsin³² jná¹³ quiúnh¹ ná¹ ñeh² nú², hí³
má²lí²hnauh¹³ lín³² jnoh¹ hnú².

⁴⁹Hi³ jáun² Jesús ca³juáh³:
—¿He³ láih³² hnauh²³ hnoh² jná¹³?
¿Hí¹ tiá² ñíh¹ hnoh² hí³ ca³tin¹ jná¹³
ñi²¹ hñú¹³ Ñuh³²?

⁵⁰Tí³la³ jméi² mí¹ziú¹³ tsú² tiá²
ca³ngi¹³ yáh³ hí³ ca³juáh³ jáun² jon².

⁵¹Hi³ jáun² ja³tanh²¹ bíh¹ tsú²
quionh³ ñú²míh¹ juú² Nazaret. Hi³
jáun² ñú²míh¹ hí³ jm¹ tanh² ta²¹
jméi² mí¹ziú¹³; hí³ mí¹ziú¹³ tsú² né³,
ca³hma³ hñu³ tsí³ la³jí³² hí³ má²lí³²
jáun². ⁵²Tá¹la³ ca³cuon³ jáun² Jesús,
tí³ lí³mí¹ re² jm¹ cháunh²³ bíh¹
tsí³, hí³ Dió³² ca³lí³ hiún² siáh³ tsí³
ca³tin¹ tsú², hí³ ca³lí³ hiún² siáh³ tsí³
la³jín³² tsáu².

Juan² tsá² ziau² jmái² hleh³² jái¹³ quioh²¹ Dió³² hue³² quiéin²

(Mateo 3:1-12; Marcos 1:1-

8; Juan 1:6-8, 15-34)

3 La³ má²quia³hñá³ mii² hí³ lín³
jáun² Tiberio tsá² cuá¹lín³
mí³chí¹ juú² Roma, ja³bí¹ Poncio
Pilato jm¹ lín³ tsá² ho² ta²¹ ñi¹con²
tsá² hín¹³ tí³ Judea. Ja³bí¹ jmái¹

jáun² jm¹ lín³ Herodes ta²¹ ñí¹ con² tsá² hín¹³ tí³ Galilea, jáun² Pí² líé¹ rainh²¹ Herodes hí³ jm¹ lín³ siáh³ ta²¹ ñí¹ con² tsá² hín¹³ tí³ Iturea jí³ Traconite n² siáh³, hí³ Lisania né³, jm¹ lín³ ta²¹ ñí¹ con² tsá² hín¹³ tí³ Abilinia. ²Ja³ bí¹ jmáí¹ jáun² jm¹ lín³ Anás mí² tsá² hien¹ quionh³ Caifás. Jm¹ jáun² ca³ cué³ Dió³² cáun² jái¹³ ñí¹ con² Juan² jon² Zacarías tá¹ la³ jm¹ cuá³ tsú² jáun² hué³² quiéin². ³Jáun² Juan² hí³ ca³ ñí¹ nga¹ la³ tán¹ can³² cua³ Jordán, hí³ zaih³² tsú² tsáu² hí³ ca³ tí²¹ zón³² tsú² jmáí², hí³ hniáuh³² záí³² tsú² jm¹ tsí³ n² siáh³, hí³ jáun² lí¹³ hin³ tsáu¹³ tsú². ⁴La³ jáun² ca³ lí³ tí³ la³ cun³ hí³ ca³ juáh³ jáun² hla¹ Isaías tsá² jm¹ lín³ hí³ tí³² jé¹ Dió³² jm¹ tin², hí³ ca³ juáh³ tsú² jáun² la³ lá²:

Tí³ hué³² quiéin² niéih³ cáun² ho³ tsáu² hí³ ñí¹ juah²¹:

Jmu³ náh² hua³ jan²¹ jui³² ñí¹ já²¹ Juo¹³ dí²; jmu³ náh² cáun² jui³² cú² tso².

⁵Hniáuh³² conh²¹ la³ jí³² ñí¹ há¹ tí² há¹ hmúh²³, jí³ la³ jí³² ñí¹ lí³ máh³ la³ má² quionh³ tsi³ cuánh² tsi³ jën³ n² hniáuh³² lí¹³ máí², la³ jí³² jui³² jliu³² siáh³ hniáuh³² la¹³ cú² tso², jí³ la³ jí³² jui³² tiá² re² máí² n² hniáuh³² la¹³ máí²;

⁶hí³ jáun² la³ jín³² tsá² zian² hngá¹ máh³ lí¹³ jien³² tsá² liáu³² dí² hí³ cuen³ Dió³².

⁷Jm¹ cuá¹ taunh²¹ jáun² tsá² hnió³ zón³² jmáí² né³, ca³ záih³ dí² la³ lá²: —íHnóh² dá² jón² zíh¹ jon² cho¹ jáh³ hláinh¹ bíh¹! íHin² dá² tsánh² ca³ záí³ hnoh² hí³ hniáuh³² cuóunh¹³ náh² ca³ tí²¹ uu³ mí² tsi³² hí³ má² ja³²

má² janh²? ⁸Jmu³ náh² lin¹ hí³ má² ca³ za² jm¹ honh² náh², ha³ lí² uú² lí¹ cuú¹ lín¹³ náh² hí³ lí¹³ liáun³ náh² cun³ ní¹ hí³ hliá² jón² zíh¹ jón² cho¹ hla¹ Há² bran²¹, quí¹ jná¹³ juanh³² hí³ hí¹ ca³ la³ tí³ quín¹ lá² yáh³ lí¹³ jmu³ Dió³² hí³ láin¹ jón² zíh¹ jón² cho¹ hla¹ Há² bran²¹. ⁹Quí¹ má² rá¹ lí³ bíh¹ hua³ jan²¹ mí¹ chí¹ hí³ quiúh³² tsú² la³ jí³² hmá² tiá² máí³ chu²¹ háí³², hí³ jáun² tsa³ toh³ já¹ s². ¹⁰Hí³ jáun² jm¹ jáun² ca³ ngáí³ la³ jín³² tsá² hí³, hí³ ca³ juáh³: —íHe³ bíh¹ hniáuh³² jmú¹³ jnoh¹ né³?

¹¹Jáun² Juan² ca³ juáh³:

—Ñí¹ juáh³ tsá² nióh³² tun³ ha¹, hniáuh³² cué³² tsú² cáun² ñí¹ con² tsá² tiá² zia³² hí¹ cáun² quioh²¹; hí³ ní¹ juáh³ tsá² zia³² siáh³ má³² quioh²¹, hniáuh³² tsóh³ tsú² ñí¹ con² tsá² tiá² zia³² quioh²¹.

¹²Jáun² jm¹ jáun² cua³ taunh²¹ siáh³ tsá² chí² hmah²¹ hí³ hnió³ zón³² jmáí², hí³ jáun² ca³ ngáih³ dí² Juan²:

—Hnú² tí³², íhe³ bíh¹ hniáuh³² jmú¹³ jnoh¹?

¹³Hí³ jáun² Juan² ca³ juáh³:

—Ha³ lí² can² náh² hmah²¹ chí¹ nga² la³ cun³ bí¹ hí³ má² lí² juáh³ juóuh³² náh².

¹⁴Ja³ bí¹ jm¹ jáun² cua³ taunh²¹ siáh³ ma³ jan² hliáu³ hí³ ca³ ngáih³ Juan²:

—Hí³ jnoh¹ né³, íhe³ hniáuh³² jmú¹³ jnoh¹?

Hí³ jáun² Juan² ca³ záih³ siáh³ tsá² hí³:

—Ha³ lí² jmu² náh² hian² honh² hí³ quin¹³ náh² hí³ quioh²¹ tsáu²; hí³ sa³ jun³ cueh¹ náh² tsú² tso³, cáun² hí³ tiá² lí² jmú³ tsú². Hniáuh³²

má¹hiúnh¹³ náh² honh² la³ cun³
hmah²¹ hi³ má²hlánh¹ náh².

¹⁵La³jín³² tsá² tionh² hí³ jmí¹
má²ná¹jan² Tsá² lín³ Cristo, Tsá²
ca³jmú³ hí³ Dió³² jái¹³ hí³ zen³; hí³
jáun² jmí¹jáun² ca³juu³ ca³hlénh³
hí³ ca³juáh³ hu³sa³ Juan² bíh¹ lín³
Cristo. ¹⁶Ti³la³ Juan² ca³juáh³, hí³
ca³záih³ la³jín³² tsá² hí³:

—Tson² bíh¹ jná¹³ ziau² jmái² hnoh²
cun³quionh³ jmí² jma³; tí³la³ né³bí¹
já²¹ jan² Tsá² jlánh¹ quien² la³ cun³ bí¹
jnë¹³, quí¹ cun³ tiá² cu³ tiá² ren³ bíh¹
jnë¹³ quiúnh¹ ná¹ Tsá² hí³, hí³ sa³jun³
quien² jná¹³ hí³ hueh²¹ láu² tsi³² ta³
tsú². Jáun² Tsá² hí³ bíh¹ ziau³ hnoh²
jmái² cun³quionh³ Jmí²chí³ Chun¹ jí³
cun³quionh³ sí² n² síáh³. ¹⁷Má²zianh³²
bíh¹ Tsá² hí³ cuah²¹ quioh²¹ hí³
chí³² cuú²miih²¹, hí³ jáun² tsa³cuí³²
má²quí³². Chá³² tsú² cu³lí²¹ cuú²miih²¹
má²jí² jáun² ñéih³ hñu³cuí³ quioh²¹; hí³
jáun² má²quí³² jáun² né³, tsa³toh³ já¹ sí²
bíh¹, cáun² sí² hí³ tiá² tón³² jmái¹ yéi³².

¹⁸Hliáun³ lín³² bíh¹ hí³ ca³hlí³
ca³liéinh³² Juan² tsáu². La³ jáun² bíh¹
lí³ hí³ ca³nga³ tsú² jú¹ chú³² quioh²¹
Dió³² ñí¹con² tsáu². ¹⁹Ja³bí¹ la³ jáun²
ca³jí³ tsú² síáh³ hí³ ca³tin¹ Herodes
tsá² cuá¹lín³ ta²¹ hué¹³ Galilea jáun²,
quí¹hliá² ca³jan³ tsú² Herodías ñí²cuo²
Pí²liéi¹ rainh²¹; hí³ ja³bí¹ ca³jí³ tsú²
síáh³ ca³tí²¹ la³jí³² ta²¹ hlaih³ hí³
má²ca³jmú³ tsú² ñí¹ hná¹ jáun². ²⁰Ti³la³
Herodes hí³, cun³ jáun² ca³jmú³ bíh¹
cónh³í¹ cáun² hí³ hlah³: hí³ ca³tanh²
Juan² hñu³mí¹ñí², tsá² jmí¹ zion² hí³
jmái² tsáu².

Jmí¹ cáun³ Jesús jmái²

(Mateo 3:13-17; Marcos 1:9-11; Juan 1:31-34)

²¹[Ñeh² bí¹ hí³ quiunh²¹ Juan²
la³ jáun²,] tá¹la³ jmí¹ dí¹zion² jáun²

Juan² jmái² la³jín³² tsáu², ja³bí¹
jmí¹jáun² síáh³ cáun³ Jesús jmái².
Tá¹la³ jmí¹ dí¹liéinh³² jáun² Jesús
Jméi² né³, ca³niá³ hñu³mí³cuú²;
²²hí³ jáun² jmí¹jáun² ca³son²
Jmí²chí³ Chun¹ ñí¹ quioh²¹ dí² hí³
jniá³ la³jmí¹ jniá³ jan² jái². Hí³ jáun²
jmí¹jáun² ñí¹ja²¹ síáh³ cáun² mah¹,
hí³ ñí¹juah²¹:

—Hnú² bíh¹ Jón³² jná¹³, Tsá² hno³
lín³² jná¹³, jlánh¹ hiún² tsin³² jná¹³
ca³tin¹ hnú².

Tsá²haun³² dí¹hio³ ñú¹deh³ Jesús

(Mateo 1:1-17)

²³Quiu³quia³ mii² jmí¹ má²hún¹
Jesús la³cun³ jmí¹ ca³ma³liáu³²
tá¹³. Jáun² né³, la³ cun³ hí³ jmí¹
ná¹lín²³ jáun² tsáu² hí³ jon² Sé³²
bíh¹ Jesús; jáun² jméi² Sé³² né³
jmái² Elí. ²⁴Matat bíh¹ jméi² Elí,
Leví bíh¹ jméi² Matat, Melqui bíh¹
jméi² Leví, Jana bíh¹ jméi² Melqui,
Sé³² bíh¹ jméi² Jana, Matatías
bíh¹ jméi² Sé³², ²⁵Amós bíh¹ jméi²
Matatías, Nahum bíh¹ jméi² Amós,
Eslí bíh¹ jméi² Nahum, Nagai bíh¹
jméi² Eslí, Maat bíh¹ jméi² Nagai,
²⁶Matatías bíh¹ jméi² Maat, Semei
bíh¹ jméi² Matatías, Josec bíh¹
jméi² Semei, Judá bíh¹ jméi² Josec,
Joanán bíh¹ jméi² Judá, ²⁷Resa
bíh¹ jméi² Joanán, Zorobabel
bíh¹ jméi² Resa, Salatiel bíh¹ jméi²
Zorobabel, Neri bíh¹ jméi² Salatiel,
Melqui bíh¹ jméi² Neri, ²⁸Adi bíh¹
jméi² Melqui, Cosam bíh¹ jméi²
Adi, Elmadam bíh¹ jméi² Cosam,
Er bíh¹ jméi² Elmadam, Josué bíh¹
jméi² Er, ²⁹Eliezer bíh¹ jméi² Josué,
Jorim bíh¹ jméi² Eliezer, Matat bíh¹
jméi² Jorim, Leví bíh¹ jméi² Matat,
³⁰Si³ñóh³ bíh¹ jméi² Leví, Judá bíh¹

jméi² Si³ñóh³, Sé³² bíh¹ jméi² Judá, Jonam bíh¹ jméi² Sé³², Eliaquim bíh¹ jméi² Jonam, Melea bíh¹ jméi² Eliaquim, ³¹Mena bíh¹ jméi² Melea, Matata bíh¹ jméi² Mena, Natán bíh¹ jméi² Matata, Dá²vi²¹ bíh¹ jméi² Natán, ³²Isaí bíh¹ jméi² Dá²vi²¹, Obed bíh¹ jméi² Isaí, Booz bíh¹ jméi² Obed, Sala bíh¹ jméi² Booz, Naasón bíh¹ jméi² Sala, Aminadab bíh¹ jméi² Naasón, ³³Admin bíh¹ jméi² Aminadab, Arni bíh¹ jméi² Admin, Esrom bíh¹ jméi² Arni, Fares bíh¹ jméi² Esrom, Judá bíh¹ jméi² Fares, Jacob bíh¹ jméi² Judá, ³⁴Isaac bíh¹ jméi² Jacob, Há²bran²¹ bíh¹ jméi² Isaac, Taré bíh¹ jméi² Há²bran²¹, Nacor bíh¹ jméi² Taré, Serug bíh¹ jméi² Nacor, ³⁵Ragau bíh¹ jméi² Serug, Peleg bíh¹ jméi² Ragau, Heber bíh¹ jméi² Peleg, Sala bíh¹ jméi² Heber, Cainán bíh¹ jméi² Sala, ³⁶Arfaxad bíh¹ jméi² Cainán, Sem bíh¹ jméi² Arfaxad, Noé bíh¹ jméi² Sem, Lamec bíh¹ jméi² Noé, Matusalén bíh¹ jméi² Lamec, ³⁷Enoc bíh¹ jméi² Matusalén, Jared bíh¹ jméi² Enoc, Mahalaleel bíh¹ jméi² Jared, Cainán bíh¹ jméi² Mahalaleel, Enós bíh¹ jméi² Cainán, ³⁸Set bíh¹ jméi² Enós, Adán bíh¹ jméi² Set, hi³ jáun² né³, Dió³² bíh¹ jméi² Adán.

Satanás cá² lan²³ Jesús

(Mateo 4:1-11; Marcos 1:12-13)

4 Jmí¹ má²cáun³ jáun² Jesús jmái² né³, cua³han³ cua³ Jordán, ca³la³ canh² Jmí²chí³ Chun¹ hñu³ tsí³; hi³ jáun² Jmí²chí³ Chun¹ hí³ né³, ca³jau³ Jesús tí³ hué³² quiéin². ²Hué³² quiéin² jáun² né³, ca³cuá³ tsú² tu³ló³² jmái¹, hi³ jáun² ñí¹ jáun² ca³ca³ ca³lau³ tsú² tsá²

hláinh¹. Tá¹la³ jáun² né³, hí¹ cú¹pih²¹ má³² tiá² ca³cúh² yáh³ tsú². Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³lí³ ñí¹cuóunh²¹. ³Jmí¹jáun² ca³záih³ tsá² hláinh¹ Jesús la³ lá²:

—Ní¹juáh³ tson² bíh¹ hnú² Jon² Dió³², jmu³ neh²¹ hi³ quín¹ lá² jeinh²¹ hí³ cuú²miih²¹.

⁴Tí³la³ Jesús ca³juáh³:

—Ñí¹ Sí² quióh²¹ Dió³² rá¹juáh³: “Jun³juáh¹³ cun³quionh³ jmáh³la³ hí³ yáh³ lí¹³ zian² tsáú², [tí³la³ la³ má²quionh³ la³jí³² jái¹³ hi³ ja³² ho³ Dió³² bíh¹]”.

⁵Jáun² tsá² hláinh¹ hí³ ca³jan³ Jesús cáun² tsi³ máh³ ñe¹ lín²¹, hi³ jáun² ñí¹ jáun² ca³jmú³ dí² siáh³ hi³ jáe³ Jesús cu³tiá³ pih²¹ la³jí³² juú² ñí¹ ná¹hu²¹ cuo² tsá² ná¹lín³ ta²¹ tá¹ cáun² hngá¹máh³. ⁶Jáun² ca³záih³ dí² siáh³ la³ lá²:

—Jná¹³ cue¹³ jái¹³ hi³ hnú² jmúh¹³ héih³² ñí¹con² la³jí³² juú² jniá³ ní², la³ má²quionh³ la³jí³² hi³ zia³² ní² quióh²¹ siáh³. Qui¹ jo³uón³² jná¹³ bíh¹ má²nio² la³jí³² hi³ jniá³ ní², hi³ jáun² ñí¹con² lí³ua³ jan² tsá² hnó³² jná¹³ cue¹, jná¹³ bíh¹ tsá² cue¹ tsú². ⁷Jáun² né³, ní¹juáh³ dí¹jñih²¹ hnú² ta³ ñí³² jná¹³, hi³ má¹tsú¹ má¹jauh²¹ nú² jná¹³, jáun² hnú² bíh¹ hian³ ca³la³ jí³².

⁸Tí³la³ Jesús ca³záih³ tsá² hláinh¹ hí³:

—[Cuánh² quián¹³ Satanás, qui¹] ñí¹ Sí² quióh²¹ Dió³² rá¹juáh³: “Ma³tsú¹ ma³jonh²¹ Dió³² Juóuh³², hi³ ñí¹jí²¹ la³ jan² tán¹ hí³ bíh¹ má¹cú¹ má¹hain²¹ nú²”.

⁹Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³jan³ siáh³ tsá² hláinh¹ Jesús já¹ juú² Jerusalén hi³ ca³ñí¹di³chin³ dí² Jesús tí³ tsáih³ cuáh³² chin¹, jáun² ca³záih³ dí²:

—Ní¹juáh³ tson² cu³tí³ hí³ hnú²
Jon² Dió³², tanh² la³ tí³ hué³² ó³²
neh²¹; ¹⁰quí¹ ní¹ Sí² quioh²¹ Dió³²
rá¹juáh³ la³ lá²:

Dió³² zen³ tsá²cuú² tsá²ta³ hí³
jmu³ hua³hí¹³ hnú²;

¹¹ hí³ ziau³ tsú² hnú² cun³quionh³
cuo² hmóu³²,

quí¹ ní² lí¹ ca³cuíh³ tanh¹ hnú²
cun³quionh³ quín¹.

¹² Tí³la³ Jesús ca³ngái³ síáh³:

—Ja³bí¹ ní¹ Sí² jáun² síáh³
rá¹juáh³: “Ha³ lí² cá² lí² lan³ hnú²
Dió³² Juóuh³²”.

¹³ Hí³ jáun² jmí¹ má²lí²cá² lí²lian³
tsá² hláinh¹ Jesús cun³quionh³ la³jí³²
hí³ ní² né³, ca³quin³ cu³tiá³ tí³ có³².

Jesús má²liáu³² tá¹³ hué¹³ Galilea

(Mateo 4:12-17; Marcos 1:14-15)

¹⁴ Jmí¹ jaunh²¹ jáun² Jesús
Galilea, ca³la³ canh² pí³ quioh²¹
Jmí²chí³ Chun¹ hñu³ tsí³. Jmí¹jáun²
jlánh¹ ca³juu³ ca³hlénh³ tsáu² hí³
ca³tín¹ tsú² la³cu³ la³jéin³ tá¹ cáun²
hué³² jáun². ¹⁵ Hí³ jáun² ní¹ jáun²
ca³ní¹ma³tín² tsú² tsáu² ma³ quin³²
ma³ caun³² juú² ní¹ lí³ cuáh³²
quioh²¹ tsá² judíos. Hí³ jáun² la³jín³²
tsá² hí³ ca³ma³quien² Jesús.

**Jesús tsánh³² síáh³ juú² Nazaret ní¹
cá¹cuon³**

(Mateo 13:53-58; Marcos 6:1-6)

¹⁶ Jáun² né³, ngah³ síáh³ Jesús juú²
Nazaret ní¹ cá¹cuon³. Jáun² jmáí¹ hí³
tionh² jáun² tsá² judíos tie³, ca³hí³
tsú² hñu³ cuáh³², la³ cun³ qui³ tan²
tsú² jmu². Hí³ jáun² ca³jmú³ tsú²
zenh² hí³ hí³² Sí² tioh³ jáí¹³ quioh²¹
Dió³². ¹⁷ Jáun² né³, ní¹con² Jesús
ca³cué³ tsáu² Sí² quioh²¹ hla¹ Isaiás,
tsá² jmí¹ lín³ tí³² jé¹ Dió³². Jmí¹

ca³jen³ tsú² sí² jáun², jáun² ca³choh¹³
tsú² ní¹ rá¹juáh³ la³ lá²:

¹⁸ “Jmí²chí³ joh¹ Juóu³² jná¹³ ta³
cuá¹tsí²¹ ní¹ quion²¹ jná¹³,
quí¹ má²ca³jmú³ tsú² hí³
cuá¹chan¹ jná¹³ hí³ ní¹cué³ jú¹
chú³² ní¹con² tsá² tia³mii²;
ca³ze³ tsú² jná¹³ [hí³ jmah²¹ jná¹³
tsá² nio² hlah³ tsí³]

hí³ ngái¹ jná¹³ síáh³ jú¹ chú³²
ní¹con² tsá² ná¹tson³ hí³ lí¹³
liáun³ tsú²,

hí³ jmu¹ jná¹³ síáh³ hí³ niá³ ní¹
tsá² ná¹ten³,

hí³ lion¹ jná¹³ síáh³ tsá² quiú¹
jín¹;

¹⁹ hí³ ja³ngái¹ jná¹³ jáí¹³ ca³tí²¹
jmáí¹ chu²¹ quioh²¹ Dió³² Juo¹³
dí²”.

²⁰ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³tseh² síáh³
Jesús sí² jáun², hí³ ca³jienh³ tsú²
síáh³ tsá² ho² jáí¹³ cuáh³² jáun²;
jmí¹jáun² ca³cuá³. Jáun² la³jín³² tsá²
tiáunh¹ hí³ hñu³ cuáh³² ca³jé³ ca³la³
chí¹tiá³ ní¹ tí³ ní¹ cuá³ jáun² Jesús.
²¹ Jáun² ca³hléh³ tsú² ní¹con² tsá²
tionh² hí³, hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Né³² má²ca³lí³tí³ ní¹ hó²¹máh¹
náh² la³ cun³ juáh³ ní¹ Sí² quioh²¹
Dió³² hí³ má²lí²hí³ jná¹³ ní² ta³né³².

²² La³jín³² bíh¹ tsáu² jmí¹
ná¹hle³² re² hí³ ca³tín¹ tsú², hí³
jmí¹ ná¹tsá²cáun² síáh³ tsí³ ca³tí²¹
jáí¹³ chu²¹ hí³ jmí¹ cuá¹hle³² tsú²
jáun² ca³tí²¹ hí³ ja³mir³ tsí³ Dió³².
Jmí¹jáun² ca³juu³ ca³hlénh³ tsá² hí³
má²tún² hmóu³²:

—¿Há¹ jun³ tsá² ní² bíh¹ hí³ jon²
hla¹ Sé²¹?

²³ Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³:
—Cu³tí³ bíh¹ juo¹³ hnoh² jná¹³ jáí¹³
lá²: “Hnú² tí³² mí³, jmah²¹ huen²
neh²¹”. Hí³ juo¹³ hnoh² síáh³ jná¹³

la³ lá²: “Jmu³ síáh³ juú²cáu³ dí²
lá² neh²¹, la³ cun³ hi³ má²ca³nái¹³
jnoh¹ hi³ ca³jmu³h³ hnú² já¹ juú²
Capernaum”.

²⁴Hi³ jáun² la³ má²hle³² jáun²
bíh¹ Jesús, hi³ ca³juáh³:

—Jú¹ tson² juanh³² jná¹³ ní¹con²
hnoh², hi³ hí¹ jan² yáh³ tí³² jé¹ Dió³²
tiá² lí²quien² juú²co¹. ²⁵Ja³bí¹ zia³²
síáh³ cáun² jú¹ tson² hnó³² jná¹³
juanh²¹ ní¹con² hnoh²: Jmá¹ hi³
jmí¹ zian² jáun² Líh³ tsá² jmí¹ lín³
hí³ tí³² jé¹ Dió³², ca³chó³² jmá¹ hi³
tiá² tsau³ jmí³ hí¹ cú¹pih²¹ cun³ hní³²
mií² tón³²; ja³bí¹ jmá¹ jáun² síáh³
ca³lí³ ho³cuóun³ tá¹ cáun² hué³² lá².
Tí³tsóh³dí¹ jmá¹ jáun² jmí¹ zian²
juóun³² lín³² tsá²mi³ hnái³ hué³²
Israel lá²; ²⁶tí³la³ jmí¹ jáun² né³ tiá²
ca³zen³ yáh³ Dió³² Líh³ hí³ ní¹con²
hí¹ jan² tsá²mi³ hnái³ tsá² jmí¹ zian²
hué³² Israel lá², tí³la³ Dió³² ca³zen³
Líh³ hí³ ní¹con² jan² tsá²mi³ hnái³
tsá²cá²jo²¹ zian² juú² Sarepta bíh¹,
juú² hín¹³ tí³ Sidón. ²⁷Ja³bí¹ jmá¹ hi³
jmí¹ zian² hla¹ Eliseo tsá² jmí¹ lín³
tí³² jé¹ Dió³², jmí¹ zian² juóun³² tsá²
ná¹lín³ mí¹uí³ mí³ho²¹ péin³ hué³²
Israel lá², tí³la³ hí¹ jan² yáh³ tsá² hí³
tiá² ca³lan³, jmáh³la³ hla¹ Naamán
tsá²cá²jo²¹ zian² hué³² Siria bíh¹ lan³.

²⁸Jmí¹ ca³nái³² jáun² tsá² hí³ hi³
ca³juáh³ Jesús la³ ní² né³, ca³la³ jín³²
bíh¹ tsá² jmí¹ tionh¹ hí³ hñu³ cuáh³²
ca³míh³ lín³² tsí³. ²⁹Jáun² ca³nu³
ca³tiánh³ tsú² hí³ ca³chin² Jesús
tí³ cheih³² juú². Júú² jáun² quioh²¹
tsú² jmí¹ nio¹ cáun² ní¹ lí³ tsáih³
máh³, jáun² ca³jan³ tsú² Jesús hi³
jmí¹ já¹hlian² dí² ní¹ lí³ hná¹ cho¹³.

³⁰Tí³la³ Jesús má¹ná¹, cáun² ca³nga³
bíh¹ chu³jo² ja¹ ní¹ tionh¹ jáun² tsá²
hí³, hi³ ngah³.

Tsá²núh² hún¹ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³
(Marcos 1:21-28)

³¹Hi³ jáun² Jesús ngau³ Capernaum,
juú² hín¹³ tí³ Galilea, jáun² ní¹ jáun²
ca³ma³tin² tsú² tsáu² jmá¹ hi³ tionh²
tsá² judíos tie³. ³²Jáun² tsá² hí³ lí¹
ca³ja³cáun² tsí³ ca³tí²¹ jái¹³ hi³ jmí¹
cuá¹má²ta² jáun² Jesús, qui¹hlíá² jmí¹
cuá¹hieh³² tsú² tsáu² la³jua²¹ dúh¹ jan²
tsá² ho² jái¹³.

³³Hñu³ cuáh³² jáun² jmí¹ cuá³ jan²
tsá²núh² hún¹ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³
tsí³. Tsá² hí³ ca³hóh³² tiá³, hi³ ca³juáh³:

³⁴—¿He³ jái¹³ zia³² quiúnh¹ jnoh¹
hnú², Jesús Tsá² Nazaret? ¿Hí¹
ñeh³ hnú² hi³ ñá³cuá² nú² jnoh¹
quiú³juóú³²? Tsá² cuóú³² bíh¹ jná¹³
hnú², hi³ ño¹ jná¹³ hi³ hnú² Tsá²
híen¹ Tsá² zéi¹ Dió³².

³⁵Jáun² Jesús ca³ngái³ tiá³ ní¹con²
jmí²chí³ hláinh¹ hí³, hi³ ca³juáh³:

—i¹Tie³ náú², tun³² tsá²núh² ní²!

Hi³ jáun² jmí²chí³ hláinh¹ hí³ né³,
ca³jmú³ hi³ ca³quinh³ tsá²núh² hí³
ja¹ ní¹ tionh¹ tsá² hí³, tí³la³ hí¹ cáun²
yáh³ hi³ hlah³ tiú²uú² ca³jmú³ jmí²chí³
hláinh¹ hí³ jmí¹ cuá¹han³ jáun² hñu³
tsí³ tsá² hí³. ³⁶Jáun² la³jín³² tsá² jmí¹
tionh¹ hí³ ní¹ jáun² ca³ja³cáun² tsí³, hi³
ca³qui³ ca³ngáih³ rainh²¹, hi³ juáh³:

—¿Hín² ma³ dá² jái¹³ hleh³² tsá²
ní², jáun² sa³ ca³la³ pin³ lín³² máh³
jé¹ tsú² hi³ jmu² héih³² hi³ huen²
jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsáu²?

³⁷Jáun² la³jín³² tsá² tiáunh¹ hí³ cu³
jéin³ ní¹ jáun² ca³qui³ ca³ngí³ jái¹³
ca³tí²¹ hi³ jmu² jáun² Jesús.

Jesús jmah²³ mí³ziú¹³ Sí¹mu²¹ Pé¹

(Mateo 8:14-15; Marcos 1:29-31)

³⁸Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, cua³han³
Jesús hñu³ cuáh³² jáun² hi³ ngau³

hñú¹³ Sí¹mu²¹. Jm¹jáun² jm¹
rá²tsáun¹ mi³ziú¹³ Sí¹mu²¹ hi³
chéin³, jáun² tsá² tionh² hí³ ñéih³
ca³mí³ ñí¹con² Jesús ca³tin¹ tsá² hí³.
³⁹Jáun² Jesús ca³jmú³ dí¹hin³ can³²
ñí¹ rón²¹ jáun² tsá² hí³, hí³ ca³jín³
m¹uí³ chéi³ jáun², jáun² ca³quin³
bíh¹ hí³ jm¹ chéin³ tsú². Jáun² la³
cun³ jm¹jáun² ca³náu² tsá²mí³ hí³,
hí³ ca³jmú³ má³² hí³ cuh³ tsú² jí³lín².

Jesús jmah²³ juóun³² tsá² tsáun¹

(Mateo 8:16-17; Marcos 1:32-34)

⁴⁰Jm¹ má²ca³ta³tsi²¹ hiú², jáun²
lí³ua³ jan² tsá² jm¹ zian² tsá² tsáun¹
rainh²¹ ca³ñí¹jan² ñí¹con² Jesús,
he³ cáun² m¹uí³ ná¹lín³ bíh¹ ma³
quin³² ma³ jan³² tsá² hí³. Hí³ jáun²
Jesús ca³ra³tsi³² cuo² ñí¹ quioh²¹
ma³ quin³² ma³ jan³² tsá² hí³; la³
jáun² bíh¹ ca³jmú³ Jesús hí³ lan³
tsá² hí³. ⁴¹Ja³bí¹ ja¹ tsá² tsáun¹ hí³
jm¹ ná¹tso¹ juóun³² tsá² ca³huen³
tsú² jm²chí³ hláinh¹ hñú³ tsí³;
ca³la³ tíauh¹ tí³ hoh³² bíh¹ jm²chí³
hláinh¹ hí³, hí³ juáh³:

—Hnú² bíh¹ Jon² Dió³².

Tí³la³ Jesús ca³quiú³ ca³jín³ bíh¹
jm²chí³ hláinh¹ hí³, hí³ tiá² ca³cuéh³
dí² jái¹³ hí³ hléh³², quí¹ tí³la³
jm²chí³ hláinh¹ hí³ má²ná¹ñí³² hí³
Jesús bíh¹ Tsá² lín³ Cristo.

**Jesús ngai³² jú¹ chú³² ñí¹con² tsá²
hín¹³ hué¹³ Galilea**

(Marcos 1:35-39)

⁴²Jm¹ cá¹jniá²¹ jáun² né³, cua³han³
Jesús juú² jáun², hí³ ngau³ ñí¹ má²tí³
có³². Tí³la³ tsáun² né³ ca³hnauh² tsú²,
hí³ jáun² ca³cha³táunh¹ ñí¹ cuá³ tsú².
Hí³ jm¹ hnió³ tsú² hí³ cuá³² Jesús,
hí³ tiá² jm¹ cua³hain³². ⁴³Tí³la³
Jesús ca³záih³ tsá² hí³:

—Hniáuh³² bíh¹ hléh¹³ jná¹³ ñí¹con²
tsá² juú² siáh³ uá²jai³² jú¹ chú³²
ca³tí²¹ ha³ lánh³ rón³² lí¹³ tónh³² tsú²
jo³cuo² Dió³², quí¹ ca³tí²¹ hí³ jáun²
bíh¹ ca³ze³ jná¹³ Dió³².

⁴⁴Hí³ jáun² la³ jáun² ca³ngí³ Jesús
hí³ ngai³² jú¹ chú³² hñú³ cuáh³²
quioh²¹ tsá² judíos hí³ táun³ hué¹³
Judea.

**Jáh³ jmái² hí³ ca³jáun³ tsú² quionh³
hua³jueh³²**

(Mateo 4:18-22; Marcos 1:16-20)

5 Ca³chó³² cáun² jmái¹ hí³ jm¹
zenh¹ Jesús can³² ñí¹ ná¹ho³
jmái² téh²³ tsú² Genesaret; jáun² ñí¹
jáun² ca³cha³táunh¹ juóun³² tsáu²,
ca³la³ hí³ má²cuú² má²jain³² bíh¹
tsú², hí³ hnió³ ne³ jái¹³ quioh²¹ Dió³².
²Jáun² ñí¹ jáun² ca³jíe³ Jesús tun³
mu² lín²¹ hí³ ná¹há²¹ ñí¹ má²tiéin²
jmái², quí¹ la³ má²ca³huén² bíh¹
tsá² quioh²¹ mu² jáun², hí³ jáun²
jm¹ má²ná¹ráin³² bíh¹ tsú² hmá³
quioh²¹. ³Hí³ jáun² Jesús ca³hí³ tí³
ñeh² cáun² mu² hí³ jm¹ quioh²¹
jáun² Sí¹mu²¹, hí³ jáun² ca³mí³ dí²
hí³ tsa³can³² tsú² ñí¹ má²ñe¹ ca³lá²
jmái². Jáun² hñú³ mu² jáun² ca³cuá³
Jesús hí³ ca³ma³tin¹ tsá² tionh² hí³
can³² jmái². ⁴Jm¹ cá¹táuh³ jáun² hí³
hleh³² dí², ca³záih³ dí² Sí¹mu²¹:

—Ma³cán¹ mu² lá² tí³ ñí¹ ñe¹ jmái²,
ma³ñéih¹ hmá³ ma³zianh³² jáh³
jmái².

⁵Tí³la³ Sí¹mu²¹ ca³ngái³:

—Hnú² Tí³², ca³la³ jmí³ nie³ bíh¹
má²lí²jmú¹³ jnoh¹ ta²¹, hí³ hí¹ jan²
yáh³ jáh³ tiá² ca³jáun³ jnoh¹; tí³la³
cun³ñí¹ hí³ hnáuh² hnú², ñí¹ñéih¹ bí¹
jné¹³.

⁶Jm¹ ca³ñeh³ tsú² jáun² hmá³ né³,
jm¹jáun² ca³janh²¹ tsú² juóun³² lín³²

jáh³ jmái², hí¹ ca³la³ tí³ hmá³ yáh³
ca³lí³liau³ cai³². ⁷Jm¹jáun² ca³jmú³
tsú² lí²¹ ní¹con² tsá² ná¹quian³²
mu² cáun² jáun², hí³ ja³ma³hau³
tsú². Jáun² ja³taunh²¹ bíh¹ tsá²
hí³ hí³ ní¹can³² mu² cáun² jáun².
Hí³ jáun² né³, tá¹ tun³ bíh¹ mu²
jáun² ca³cónh³², hí¹ ca³la³ tí³ jm¹
má²ní¹tsa³hanh³² yáh³ mu² jáun²
hñu³ jmái². ⁸Jm¹ ca³jé³ Sí¹mu²¹ Pé¹
hí³ lí³ la³ jáun², jáun² ca³dí³jñí³² dí²
ta³ ní¹ Jesús hí³ ca³záih³ dí²:

—Hnú² Tí³², chú³² quin¹³ hnú² tí³
có³² ní¹con² jná¹³, quí¹ tsá² ren² tso³
bíh¹ jná¹³.

⁹Quí¹hliá² jlánh¹ ca³ja³cáun² lín³²
tsí³ Sí¹mu²¹, la³ má²quionh³ dí²
tsá² quionh³, cun³ní¹ hí³hliá² jlánh¹
juóun³² jáh³ jmái² ca³janh²¹ tsú².

¹⁰Ja³bí¹ ca³ja³cáun² lín³² tsí³ tá¹ gon³
jon² Zebedeo, tsá² jmái² hí³ Jacobo
jí³ Juan² ní², tsá² jm¹ quionh³
hí³ Sí¹mu²¹. Tí³la³ Jesús ca³záih³
Sí¹mu²¹:

—Ha³ lí² juenh³ hniu³², quí¹ né³² tí³
chí¹ján³ tsá²mí³cuóun² bíh¹ má²janh²¹
nú², cha³ jm¹ janh²¹ nú² jáh³ jmái².

¹¹Hí³ jáun² jm¹jáun² ca³huéh³
tsú² mu² jáun² hí³ ca³chá³ tsú²
ní¹ quiéin². Jáun² ní¹ jáun² bíh¹
ca³ta³no¹ la³jí³² hí³ jáun², quí¹
quionh³ Jesús bíh¹ tsú² já¹taunh²¹.

**Jesús jmah²³ jan² tsá² lín³ mí³ho²¹
péin³**

(Mateo 8:1-4; Marcos 1:40-45)

¹²Jm¹ lí²¹ jáun² né³, ngau³ Jesús
cáun² juú². Juú² jáun² né³ ca³jenh²
tsú² jan² tsá²nñuh² tsáun¹, hí³ lín³
mí¹uí³ mí³ho²¹ péin³. Jm¹ ca³jien³²
tsá² hí³ Jesús né³, ca³dí³jñí³² dí² ta³
ní¹, hí³ ca³jmú³ cuá¹hin³, hí³ ca³hiu³
ca³mí³ quioh²¹, hí³ ca³juáh³:

—Hnú² Tí³², ní¹juáh³ hnáuh² hnú²,
tín² bíh¹ hnú² jmúh¹³ hí³ lí³ jin²
jné¹³.

¹³Hí³ jáun² Jesús ca³tí³ cuo² ní¹
quioh²¹ tsú², hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnó³² jná¹³. Hí³ jáun² icu¹ lan²
hnú²!

Jm¹ má²lí²juáh³ tsú² jáun² la³ ní²
né³, la³juí³² ca³hin³ bíh¹ mí¹uí³ jáun²
quioh²¹ tsá² hí³. ¹⁴Hí³ jáun² ca³jmú³
Jesús héih³² hí³ tiá² hniáuh³² chá³²
tsú² ní¹con² hí¹ jan² tsáú² hí³ ha³
lánh³ rón³² lan³, hí³ ca³záih³ dí²
siáh³ la³ lá²:

—Jí³²la³ tí³ cuánh², hí³
cuá²ma³jnia¹³ ní¹con² mí²tsáú² bíh¹,
hí³ cuá² cuen²¹ siáh³ jáh³ ní¹con²
Díó³² ca³tí²¹ hí³ má²ca³lí³ jin² nú²,
la³ cun³ lí³ jáun² héih³² quioh²¹ hla¹
Moisés. Hí³ jáun² la³ jáun² lí³ ní³²
tsáú² hí³ má²lain³² nú².

¹⁵Tí³la³ tí³ lí³mí¹ ca³lí³ cuoh² bíh¹
tsáú² tá¹³ Jesús, jáun² tí³ jlánh¹
juóun³² tsáú² ca³cuú² ca³ngih³² bíh¹
hí³ náí³² jáí¹³ quioh²¹ tsú², jí³ tsá²
má²hnió³ lan¹³ siáh³. ¹⁶Tí³la³ Jesús
má¹ná¹, jm¹ tsá²lien³ Díó³² ní¹ tiá²
hin² zian² bíh¹.

Jesús jmah²³ jan² tsá² hma²

(Mateo 9:1-8; Marcos 2:1-12)

¹⁷Ca³chó³² cáun² jmái¹ hí³ jm¹
cuá¹má²tin² Jesús tsáú² néih³. Ní¹
jáun² jm¹ tionh¹ ma³ jan² tsá² téh²³
tsú² fariseos jí³ tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹
ní², tsá² já¹taunh²¹ la³jí³² juú² hín¹³
tí³ Galilea, jí³ juú² hín¹³ tí³ Judea
ní², jí³ já¹ juú² Jerusalén ní² siáh³.
Hí³ jáun² jmái¹ jáun² ca³lí³ lin¹ hí³
quian³² Jesús pí³ quioh²¹ Díó³² jm¹
ca³jmah³ tsú² jáun² tsá² tsáun¹.

¹⁸Jm¹jáun² cua³taunh²¹ tsá² ná¹jan²
jan² tsá² hma², hí³ rá¹tsin² ní¹

jmu², hi³ jmf¹ hnió³ tsá² hí³ hi³ jmf¹ tónh²¹ ñéih³, hi³ jmf¹ tsa³jan² dí² tsá² tsáun¹ hí³ ta³ ñí¹ Jesús. ¹⁹Ti³la³ tiá² ca³choh¹³ yáh³ tsú² hín² jui³² tónh³², qui¹hliá² jlánh¹ juóun³² tsáu² jmf¹ tionh¹. Hi³ jáun² cáun² ca³uú³ tsáih³ hñú³ bíh¹ tsú² cú²jueh³², jáun² ca³quin³ tsú² ca³lá² cuá¹lá² jlái³ hñú³ jáun²; jáun² jui³² jaun³² bíh¹ ca³síó³ tsú² jmu² hi³ tsin² jáun² tsá² tsáun¹ hí³ cú²tso² chu³jo² ja¹ ñí¹ tionh¹ tsáu² ta³ ñí¹ Jesús. ²⁰Jmf¹ ca³lí³tsin² jáun² Jesús hi³ cáun² tán¹ bíh¹ ná¹tioh³ tsí³ tsá² ca³cha³táunh¹ hí³, hi³ jáun² ca³záih³ dí² tsá² tsáun¹ hí³ la³ lá²:

—Hnú² tsá²ñuh², má²cá²hin³ bíh¹ tso³ quián¹³ hnú².

²¹Hi³ jáun² tsá² ná¹lín³ ti³² liei²¹ jí³ tsá² fariseos ní² ca³juu³ ca³hlénh³, hi³ ca³juáh³:

—¿Hin² dá² tsánh² tsá² ní², sa³ tiá²³ máh³ tsí³ chú² lén³² Dió^{32?} Qui¹ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² tin² hin³ tso³, jí³²la³ hnga² Dió³² bíh¹ Tsá² tin².

²²Ti³la³ Jesús jmf¹ ñí³² bíh¹ he³ lánh³ ná¹lín²³ tsá² hí³, hi³ jáun² ca³záih³ dí²:

—¿He³ láih³² sa³ la³ ní² ná¹lín²³ hnoh^{2?} ²³¿Hín² jái¹³ hi³ tun³ lá² hi³ jlánh¹ huán¹ tsí³ lí³ lin¹ hi³ zia³² pí³ quioh²¹ tsá² hleh³²; hí¹ cun³quionh³ hi³ juáh³ tsú²: “Tso³ quián¹³ hnú² má²cá²hin³”, ho³ hi³ juáh³ tsú²: “Náu², ngí¹”? ²⁴Re² bíh¹, cuí¹ má¹jniá¹³ jná¹³ ñí¹con² hnoh² hi³ jná¹³ Jon² tsá²mi³cuóun², ho² ná¹ jái¹³ ñí¹ hué²¹ lá² hi³ hin¹³ ná¹ tsáu¹³ tsáu².

Hi³ jáun² ca³záih³ dí² siáh³ tsá² hma² hí³:

—Hnú² juo³ jná¹³: náu², ziauh¹ jmu² quián¹³, quiaun², cuánh² hñuh³².

²⁵Jáun² la³ cun³ jmf¹jáun² bíh¹ ca³náu² tsá² jmf¹ hma² hí³ ta³ ñí¹ la³jín³² tsá² jmf¹ tionh¹ hí³ ñéih³, jáun² ca³ziauh³ jmu² hi³ jmf¹ tsin², hi³ ca³caun² hi³ ngah³ hñú¹³ hi³ má²hi¹má²tsú² má²jónh³² Dió³². ²⁶Jáun² la³jín³² tsá² jmf¹ ná¹jé²³ hí³ ca³ja³cáun² lín³² tsí³, jáun² ca³ma³quien² tsú² Dió³². Jáun² ta³ má²hú¹ coh²¹ tsí³ bíh¹ tsú² ca³juáh³: —Né³² má²l²neh²¹ dí² cáun² hi³ tiá² má²ca³neh²¹.

Jesús téh²³ Leví

(Mateo 9:9-13; Marcos 2:13-17)

²⁷Jmf¹ lí²¹ jáun² cua³han³ Jesús, jáun² ca³jien³² dí² jan² tsá² cai³² hmah²¹, tsá² jmái² Leví, hi³ jmf¹ cuá¹tón²¹ ñí¹ cuá¹cai³² hmah²¹ [cha¹³ tsá² romanos]; hi³ jáun² ca³záih³ dí²:

—Ñá³² cu³hna³² jná¹³.

²⁸Jmf¹jáun² ca³náu² Leví, ca³tunh³ ta²¹ hi³ jmf¹ cuá¹jmu² jáun², hi³ ngau³ cu³hna²¹ Jesús.

²⁹Jmf¹ lí²¹ jáun² ca³jmú³ Leví cáun² jmái¹ jueh³² hñú¹³ hi³ ca³tin¹ Jesús, hi³ ca³ngih³² siáh³ juóun³² tsá² cai³² hmah²¹ la³ má²quionh³ tsá² siánh³ siáh³, hi³ ca³tiánh³ ñí¹ mesa quionh³ tsú². ³⁰Ti³la³ tsá² cu³ nió³ téh²³ tsú² fariseos né³, jí³ la³ má²quionh³ ti³² liei²¹ ní², ca³quiu³ ca³jín³ tsá² hain²¹ hí³ ti³ con² Jesús, hi³ ca³záih³ dí²:

—¿He³ láih³² sa³ hnoh² yáh³

cú² húh²³ náh² quiúnh¹ tsá² cai³² hmah²¹, jí³ tsá² ren² tso³ ní² siáh^{3?}

³¹Ti³la³ Jesús ca³záih³ tsá² hí³:

—Tiá² ti³² mí³ hniah³ yáh³ ñí¹con² tsá² chun¹; ti³la³ ñí¹con² tsá² tsáun¹ bíh¹ hniah³. ³²Qui¹ tiá² ja³ yáh³ jná¹³ hi³ ja³te³ tsá² chun¹, qui¹ hí³ ja³te³

tsá² ná¹ren² tso³ bíh¹ jná¹³ ja³, hi³
zái³² tsú² jmí¹ tsí³.

**Nga² tsáu² ní¹con² Jesús ca³ti²¹ hi³
má²hien²¹ tsú²**

(Mateo 9:14-17; Marcos 2:18-22)

33 Hi³ jáun² tsá² fariseos hí³
ca³záih³ Jesús:

—Tsá² hain²¹ tí³ con² Juan² tsá²
zion² hí³ tsáu² jmái², jí³ tsá² hain²¹
tí³ con² jnoh¹ tsá² fariseos siáh³
jlánh¹ má²hien²¹, hi³ liéinh³² siáh³
Dió³² chí¹ ní¹. ĩHe³ láih³² sa³ la³
má²jmu² jáun² bíh¹ tsá² hain²¹ ní²
tí³ con² hnú² hí³ cá² ní¹ ná¹cú²
ná¹hính²³ bíh¹?

34 Jáun² Jesús ca³juáh³ la³ lá²:

—Ní¹juáh³ zian² tsá² ná¹tén¹ ní¹
jmu² tsú² jmái¹ hi³ jenh² cuo² tsáu²,
ĉhí¹ lí¹³ jmúh¹³ hnoh² héih³² ní¹con²
tsá² la³ hí³ hi³ hniáuh³² ma³hien²¹
tsú² tá¹la³ má²ná¹má²hiún² tsú²
jáun² tsí³ quionh³ tsá²ñuh² tsá²
jenh¹³ hí³ cuo²? **35** Tí³la³ chau²¹ bíh¹
jmái¹ hi³ quin³ tí³ có³² tsá²ñuh² tsá²
jenh¹³ hí³ cuo²; hi³ jáun² má¹jáun²
máh³ má²ma³hien²¹ tsá² hí³.

36 Ja³bí¹ ca³jmú³ siáh³ Jesús cáun²
jái¹³ hi³ lí³ la³ lá²:

—Hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² tiu³²
cú¹pih²¹ hmih³² hmai²¹ hi³ táun³²
cáun² hmih³² má²tseh¹. Quí¹
ní¹juáh³ ca³jmú³ tsú² la³ jáun², lí¹
tsa³hín³ bíh¹ hná¹ hmih³² hmai²¹
jáun² lí¹³; hi³ tiá² re² cunh³ ya³ siáh³
quionh³ hmih³² má²tseh¹. **37** Ja³bí¹
la³ jáun², hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² tah³²
mu² ráu³ cun³ ní¹ dí¹jan³² hñu³ chí²
láu² má²tseh¹; quí¹ ní¹juáh³ hi³ jmu³
tsú² la³ jáun², má²cái³² bíh¹ chí²
láu² tseh¹ jáun² lí¹³ hi³ jmu³ mu²
ráu³ cun³ ní¹ dí¹jan³² jáun²; jáun²
lí¹ má²tsa³hín³ bíh¹ mu² ráu³ jáun²

lí¹³, la³ má²quionh³ chí² láu². **38** Hi³
jáun² hñu³ chí² láu² hmai²¹ bíh¹
hniáuh³² táh³² tsú² mu² ráu³ cun³
ní¹ dí¹jan³², [hi³ jáun² la³ jáun² tiá²
hi³ láih¹³ tá¹ tun³]. **39** Ní¹juáh³ zian²
tsá² má²tan² hính²³ mu² má²zéih¹,
jáun² tsá² la³ hí³ tiú²uú² zain³² yáh³
hính³ mu² cun³ ní¹ dí¹jan³², quí¹hliá²
juáh³ tsú² hi³ hi³ má²zéih¹ bíh¹ tí³
jlánh¹ re² jmá³. [La³ jáun² bíh¹ lín³
tsá² má²tan² cáun² hi³ ná¹ngí²³,
tiá² hnió³ yáh³ tsú² ne³ cáun² hi³
hmai²¹.]

**Tsá² hain²¹ tí³ con² Jesús cun³²
cuú²miih²¹ jmái¹ nio² tie³**

(Mateo 12:1-8; Marcos 2:23-28)

6 Ca³chó³² cáun² jmái¹ hi³ jmí¹
cuá¹ngí³² Jesús ja¹ ní¹ zia³²
hi³ jná¹ quioh²¹ tsáu² cáun² jmái¹
nio² tie³, hi³ jáun² tsá² hain²¹ hí³
tí³ con² tsú² jmí¹ hí¹caí³² chí² hieh²
cuú²miih²¹; hi³ jáun² jmí¹ hí¹hianh²³
tsú² quionh³ cuo², hi³ hí¹cúh².
2 Hi³ jáun² ma³ jan² tsá² fariseos
ca³juáh³:

—ĩHe³ láih³² sa³ ta²¹ hi³ tiá² ca³ti²¹
jmu³ tsú² jmái¹ nio² tie³ yáh³ jmu³
hnoh²?

3 Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³:

—ĩTiá¹ má²ca³híh³ hnoh² ní¹
Sí² quioh²¹ Dió³² hi³ he³ ca³jmú³
hla¹ re²¹ Dá²vi²¹ cu³ jéin³² jmí¹ lí²¹
ní¹cuóunh²¹ quionh³ tsá² quionh³?
4 Tsá² hí³ dá² ca³ní¹hi³² néih³ hñu³
cuáh³² lí³ hmih³², hi³ ca³ní¹quían¹³
hí³ cuú²miih²¹ híen¹ hi³ jmí¹ nio²
jáun² néih³ ní¹hiú¹³, hi³ ca³cúh²;
ja³bí¹ ca³cuéh³ tsú² siáh³ tsá²
quionh³. Tí³la³ hí³ jáun² né³, tiá² jmí¹
ca³tin¹ yáh³ tsú² cuh³, quí¹ hí³ jáun²
jmí¹ ná¹chan¹ hi³ cúh² jmáh³la³ tsá²
ná¹lín³ mí²tsáu² bíh¹.

⁵Ja³bí¹ ca³záih³ tsú² siáh³ tsá² hí³:
—Jáun² né³, uá¹ hí³ jmái¹ nio²
tie³, cun³ jáun² cáun² ho² bíh¹ Jon²
tsá²mi³cuóun² jái¹³.

**Jesús jmah²³ jan² tsá² má²ca³nái³
cáun² cuo²**

(Mateo 12:9-14; Marcos 3:1-6)

⁶Ca³chó³² siáh³ cáun² jmái¹ hí³
ca³ñi¹hi³² Jesús hñu³ cuáh³² quioh²¹
tsá² judíos cáun² jmái² nio² tie³; hí³
jáun² ñi¹ jáun² ca³ma³tin² tsú² tsáu².
Jáun² ñi¹ jáun² jmí¹ cuá³ jan² tsá²
má²ca³nái³ cuá² chu²¹ quioh²¹. ⁷Hí³
jáun² tí³² lei²¹ quionh³ tsá² fariseos
né³, jmí¹ ná¹tan² Jesús, hí³ hnió³
dí² jé³ nfi³juáh³ hí³ jmah³ tsú² tsáu²
jmái¹ nio² tie³, hí³ jáun² la³ jáun²
jmí¹ lí¹³ chá³² dí² tsáu¹³ tsú². ⁸Tí³la³
Jesús jmí¹ má²ñi³² bíh¹ he³ jmí¹
ná¹lín²³ tsá² hí³, hí³ jáun² ca³záih³
tsú² tsá² jmí¹ má²ca³nái³ hí³ cuo²:
—Náu², jmu³ zenh² nú² ja¹ lá²
quíu¹³ jnoh¹.

Jáun² tsá² hí³ né³, ca³jmú³ zenh²
chu³jo².

⁹Hí³ jáun² Jesús ca³ngáih³ tsá²
ná¹ngih³² hí³:

—Nga¹ jná¹³ cáun² jái¹³: ¿He³
ca³tí²¹ jmu³ tsú² jmái¹ nio² tie³, hí¹
hí³ chu²¹ ho³ hí³ hlah^{3?} ¿Hí¹ lí¹³
lión³² tsú² tsáu² ho³ hí³ tí³ hniáuh³²
jngih³ uá¹ tsú²?

¹⁰Jmí¹jáun² ca³jien³² dí² la³jín³²
tsá² tionh² hí³ cu³ jéin³ ñi¹ zenh¹ dí²,
hí³ jáun² ca³záih³ dí² tsá² lí³ hí³ cuo²:
—Ñéih¹ cuonh².

Jáun² ca³ñeh³ tsá² hí³ cuo², hí³
jáun² jmí¹jáun² la³. ¹¹Tí³la³ tsá² jmí¹
ná¹tan² hí³ Jesús má¹ná¹, ca³míh³
lín³² bíh¹ tsí³, hí³ jáun² hí³ jan² hí³
jan² tsú² ca³juu³ ca³hlénh³ hí³ ha³
lánh³ lí¹³ jmúh³² dí² Jesús.

**Jesús quianh²³ quian³tun³ tsá² lín¹³
tí³² tsá² quian³² jè¹ Dió³²**

(Mateo 10:1-4; Marcos 3:13-19)

¹²Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ngau³ Jesús
tsí³ máh³ hí³ ñi¹lien¹³ Dió³², jáun²
tá¹ cú² nie² bíh¹ la³ ca³liéinh³² tsú²
Dió³². ¹³Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² né³,
ca³teh³ dí² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²,
hí³ jáun² ja¹ jáun² ca³quianh³ dí²
quian³tun³ tsá² ca³teh³ tsú² hí³ tí³²
tsá² quian³² jè¹ Dió³². ¹⁴Tsá² hí³
ná¹jmái² la³ lá²: Sí¹mu²¹ tsá² ca³lí³
jmái² siáh³ Pé¹, jí³ Tre²¹ dá¹jon²¹ tsú²
ní², Jacobo jí³ Juan² ní², Pí²liéi¹,
Bartolomé, ¹⁵Má²téh³, Tú¹ma²¹,
Jacobo jon² Alfeo, Sí¹mu²¹ tsá² ca³lí³
quionh³ tsá² cu³ nió³ Cananista,
¹⁶Judas rainh²¹ Jacobo, jí³ Judas
tsá² zian² juú² Queriot ní² siáh³, tsá²
ca³ñi¹jienh¹³ hí³ Jesús.

Jmah²³ Jesús juóun³² tsá² tsáun¹

(Mateo 4:23-25; Marcos 3:7-12)

¹⁷Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³son² Jesús tsí³
máh³ jáun² quionh³ tsá² quian³tun³
hí³, hí³ jáun² cua³tanh²¹ tsú² cáun²
ñi¹ mái². Jáun² ñi¹ jáun² jmí¹
ná¹ngih³² juóun³² tsá² hain²¹ tí³ con²
tsú². Ja³bí¹ jmí¹ quionh³ tsú² juóun³²
lín³² tsá² siánh³ siáh³, tsá² hín¹³
tí³ Judea, tsá² juú² Jerusalén, la³
má²quionh³ tsá² hín¹³ tí³ hué³² can³²
jmí²miih²¹ có³² juú² Tiro, jí³ juú²
Sidón ní² siáh³. Tsá² hí³ cua³taunh²¹
hí³ hnió³ ne³ jè¹ Jesús, hí³ má²hnió³
siáh³ hí³ quin³ mfi¹uí³ hí³ jmí¹
ná¹jau². ¹⁸Ja³bí¹ jmí¹jáun² lan³ tsá²
jmí¹ ná¹má²tso² tsí³ hí³ jmí¹ ná¹jan²
jmí²chí³ hláinh¹. ¹⁹Jmí¹jáun² ca³lí³
hniá¹ la³jín³² tsá² tsáun¹ hí³ hí³ tin³
cuo² Jesús, quí¹hliá² ñi¹con² Jesús
ja³² pí³ hí³ lí¹³ lan¹³ tsú².

Tsá² lí¹³ zian² re² tin²

(Mateo 5:1-12)

20 Hi³ jáun² ca³ jíe³ Jesús nǐ¹ tionh¹ jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con², hi³ ca³ záih³ dí² la³ lá²:

—Hnoh² tsá² tia³ mii² náh², jlánh¹ jmǐ¹ ren² náh² qui¹ hliá² má² tionh² náh² jo³ cuo² Dió³².

21 ”Jlánh¹ jmǐ¹ ren² hnoh², tsá² nǐ¹ cuon¹³ náh², qui¹ Dió³² bíh¹ jmu³ hí³ conh²¹ hñu³ jmǐ¹ hñu³ honh² náh².

”Jlánh¹ jmǐ¹ ren² hnoh² tsá² má² ná¹ uoh³² náh², qui¹ hnoh² bíh¹ tsá² ngáih¹³ nǐ¹ má¹ jáun².

22 ”Jlánh¹ jmǐ¹ ren² hnoh² nǐ¹ juáh³ tsá² ca³ lí³ hau² náh² tsáu², nǐ¹ juáh³ ca³ che² tsú² cheih³², nǐ¹ juáh³ ca³ quiu³ ca³ je³ tsú², ho³ nǐ¹ juáh³ ca³ ziu³ ca³ hie³ náh² tsáu² cun³ nǐ¹ hí³ ca³ tin¹ jná¹³ Jon² tsá² mǐ³ cuoun².

23 Tsinh¹ náh² jmu³, hí³ ca³ la³ hí³ rú² hí³ háinh²³ náh² jmu³ hí³ hiún² honh² jmái¹ la³ jáun², qui¹ hñu³ mǐ³ cuú² hián¹³ náh² cáun² hí³ jlánh¹ bíh¹ quien²; qui¹ la³ nǐ² bíh¹ ca³ jmú³ dí² hioh³ nǐ² deh³ hnoh² nǐ¹ con² la³ jín³² tí³² jè¹ Dió³² jmǐ¹ zian² jmǐ¹ tin².

24 ”Tí³ la³ jlánh¹ juon²³ hnoh² tsá² ná¹ hánh³ náh², qui¹ má² ná¹ ma³ hiúnh¹³ náh² honh² ta³ né³².

25 ”Jí³ hnoh² tsá² ná¹ cónh²¹ henh¹ náh² re² tin² ta³ né³², juon²³ bíh¹ hnoh², qui¹ né³ bí¹ lí¹³ nǐ¹ cuon¹³ náh².

”Jí³ tsá² ná¹ ngáih²³ náh² siáh³ ta³ né³², juon²³ bíh¹ hnoh², qui¹ né³ bí¹ uóh¹³ náh², hí³ ha³ hlah³ lín²¹ honh² náh².

26 ”Juon²³ bíh¹ hnoh² nǐ¹ juáh³ la³ jín³² tsáu² hleh³² re² ca³ tin¹ náh²,

qui¹ la³ jáun² bíh¹ ca³ jmú³ tsá² jmǐ¹ zian² jmǐ¹ tin² ca³ tin¹ tí³² tí¹ jái², tsá² lí¹ ca³ juáh³ hí³ hí³ lín³ tí³² jè¹ Dió³².

Hniáuh³² ma³ hnio³ tsú² tsá² hau²

(Mateo 5:38-48)

27 ”Juanh³² jná¹³ nǐ¹ con² hnoh² tsá² ná¹ naih³² náh²: Ma³ hno¹ náh² tsá² jmu² hian² tsí³ nǐ¹ con² náh², jmu³ náh² hí³ chú³² nǐ¹ con² tsá² hau², **28** hí³ chú³² jéinh¹ náh² nǐ¹ con² tsá² chú² juóu³² náh², lienh¹ náh² Dió³² ca³ tin¹ tsá² quiú² je²³. **29** Nǐ¹ juáh³ zian² tsá² pá²³ cá² jo²¹ máh¹ náh², cuéh³ tsú² siáh³ tí³ cá² jo²¹ cáun², cuí¹ pá¹³; hí³ nǐ¹ juáh³ zian² tsá² quin²³ hmih³² cháu³ quián¹³ náh², cuéh³ tsú² siáh³ jí³ hanh², cuí¹ quián¹³. **30** Lí³ ua³ jan² tsá² zia³² hí³ mǐ³² nǐ¹ con² náh², cuéh³; hí³ nǐ¹ juáh³ tsá² quin²³ cáun² hí³ quián¹³ nú², ha³ lí² má¹. **31** Jmu³ náh² nǐ¹ con² tsá² siánh³ la³ cun³ hí³ qui³ hnáuh² náh² jmu³ tsú² nǐ¹ con² náh² hmóu³².

32 ”Qui¹ nǐ¹ juáh³ hnoh² hno³ náh² jmáh³ la³ tsá² hniau³ náh², ¿he³ dá² hí³ chu²¹ ná¹ jmuh³² náh²? Qui¹ hí¹ la³ tí³ tsá² hian² tsí³ yáh³ ná¹ jmu² la³ jáun². **33** Ho³ nǐ¹ juáh³ jmuh³² náh² hí³ chu²¹ nǐ¹ con² jmáh³ la³ tsá² jmu² hí³ chu²¹ nǐ¹ con² náh² hmóu³², ¿he³ dá² hí³ chu²¹ jmuh³² náh² jaun³²? Qui¹ ja³ bí¹ tsá² hian² tsí³ yáh³ jmu² la³ jáun². **34** Hí³ nǐ¹ juáh³ zia³² hí³ chíh¹ náh² nǐ¹ con² jmáh³ la³ tsá² lín²³ náh² hí³ lí¹³ jéinh³² siáh³ nǐ¹ con² náh², ¿he³ dá² hí³ chu²¹ ná¹ jmuh³² náh² jaun³²? Qui¹ ja³ bí¹ tsá² hian² tsí³ yáh³ chí² hí³ quióh²¹ nǐ¹ con² tsá² cá² ren² quionh³, qui¹ má² ná¹ hēh³ chí¹ tsú² hí³ jéinh³² siáh³ tsá² hí³. **35** Tí³ la³ hniáuh³² má¹ hno¹ bí¹ náh² tsá² jmu² hian² tsí³ nǐ¹ con² náh², hí³

jmúh¹³ náh² hi³ chú³² ñí¹con² tsú²,
 jì³ hi³ zia³² hi³ chíh¹ náh² ñí¹con²
 tsú²; tí³la³ jun³juáh¹³ hi³ háih¹³ náh²
 honh² hi³ zia³² cáun² hi³ jéinh³² yáh³
 tsú² siáh³. Hi³ jáun² má¹jáun² hián¹³
 hnoh² cáun² hi³ jlánh¹ bíh¹ chu²¹,
 hi³ jáun² hnoh² lín¹³ jon² Dió³² Tsá²
 jlánh¹ cuá¹quien²; qui¹ ta³bí¹ hnga²
 yáh³ Dió³² jmu² hi³ chu²¹ ñí¹con²
 tsá² tiá² cue³² tiá¹hmah¹ quioh²¹ hi³
 hiáuh²³, jì³ ñí¹con² tsá² hláih¹ ní²
 siáh³. ³⁶Hniáuh³² ja³² mií³ honh² náh²
 la³jmí¹ ja³² mií³ tsí³ Dió³² Neh² náh².

Ha³ lí² chú¹ lí² ñih²¹ náh² tsáu²

(Mateo 7:1-5)

³⁷”Ha³ lí² chú¹ lí² ñih²¹ náh² tsáu²,
 hi³ jáun² tiá² ra³tsa² náh² Dió³²
 héih³² la³ jáun². Ha³ lí² zinh³ náh²
 tsáu² ñí¹ hlaih³, hi³ jáun² sa³jun³
 Dió³² zeh³ náh² siáh³ ñí¹ la³ jáun².
 Juenh² jmu³ náh² honh², hi³ jáun²
 Dió³² jmu³ siáh³ juenh² tsí³ ñí¹con²
 náh². ³⁸Cuéh³ náh² tsáu², hi³ jáun²
 Dió³² chá³² héih³² hi³ cué³² siáh³
 ñí¹con² hnoh² ca³la³ hliáun³ cu³tí³,
 ca³la³ hi³ tioh³ tiá³ tí³ ñeh² tuh³²
 quián¹³ hnoh², ca³la³ ná¹quiúnh¹
 tiá³, ca³la³ hi³ ziu² suh³² bíh¹ lí¹³.
 Qui¹ la³ cun³ lí³ héih³² hi³ cueh³²
 hnoh² ñí¹con² tsáu², Dió³² chá³²
 héih³² hi³ cué³² siáh³ ñí¹con² hnoh².

³⁹Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Jesús la³
 ní², ca³juáh³ siáh³ la³ lá²:

—¿Hí¹ lí¹³ hie³² tsá² ten³ jui³²
 ñí¹con² tsá² ten³ rainh²¹? ¿Haun¹³
 juáh¹³ tá¹ gon³ bíh¹ tsú² sunh³
 cu³tsa³² ní¹juáh³ ñí¹ hó²¹ táu²?

⁴⁰Hí¹ jan² yáh³ tsá² má²tin³², tiá²
 lí¹³ lí³tin² tí³ hliáun³ la³ cónh³ bíh¹
 tí³² joh¹; tí³la³ ní¹ má¹ca³lí³tin² tsú²
 la³jí³², ní¹jí²¹ la³ cun³ hi³ tin² tí³² hí³
 bíh¹ lí¹³ tin² tsú².

⁴¹”¿Ha³ bí¹ lánh³ rón³² lí¹³ jieh²¹
 hnú² má¹qui³² pih²¹ hi³ hu²¹ m¹ñí¹
 renh² ní¹juáh³ tiá² lí²tsin² yáh³
 hnú² hi³ hu²¹ cáun² pa²¹ hná¹ hmá²
 m¹máh¹ huen²? ⁴²¿Ha³ lánh³ rón³²
 hó³² honh¹ hnú² hi³ juoh¹ nú² renh²:
 “Hnú² reh², cué¹ jáí¹³ hi³ chí¹ jná¹³
 má¹qui³² pih²¹ hi³ hu²¹ ní² m¹máh¹
 nú²”, tí³la³ tiá² ñí¹ yáh³ hnú² hi³
 hu²¹ cáun² pa²¹ hná¹ hmá² m¹máh¹
 huen²? ¡Hnú² tsá² lín³ nú² la³ cá¹ la³
 jéinh¹! La³ñí¹ tín² chí³ hná¹ hmá²
 pa²¹ hu²¹ m¹máh¹ huen², má¹jáun²
 lí¹³ jieh²¹ hnú² re² hi³ chíh¹ nú²
 má¹qui³² pih²¹ hi³ hu²¹ m¹ñí¹ renh².

**Lin¹ bíh¹ he³ ñí¹ hmá² cun³quionh³
 máí³ hi³ háí³²**

(Mateo 7:17-20; 12:34-35)

⁴³”Tiá² lin¹ zia³² yáh³ hmá² chu²¹
 hi³ háí³² máí³ hlah³, sa³jun³ zia³²
 siáh³ hmá² hlah³ hi³ lí¹³ ha³ máí³
 chu²¹. ⁴⁴Qui¹ cun³quionh³ máí³ hi³
 háí³² bíh¹ hmá² lí¹³ lí³cuoh² tsú².
 Uá¹la³ mi³ hmá² sí² co², tiá² cun³²
 yáh³ tsú² tsí³ hmá² ton², sa³jun³ mi³
 uoun²jieh¹³ yáh³ cun³² tsú² siáh³
 cuú²ñeh¹ tan³ mi³ juíh². ⁴⁵Tsá² chun¹
 jmu² hi³ chu²¹ qui¹hliá² hi³ chu²¹
 zia³² hñu³ tsí³; tí³la³ tsá² hláih¹ tsá²
 hon² má¹ná¹, jmu² jmáh³la³ hi³ hlah³
 bíh¹, qui¹hliá² hi³ hlah³ bíh¹ zia³²
 hñu³ tsí³ tsú². Qui¹ lí³ua³ cáun² hi³
 ná¹canh² hñu³ jmí¹ hñu³ tsí³ tsú², hi³
 jáun² bíh¹ hué³² ho³ tsú².

Tun³ ñí¹ tsá² zih³² hñú³

(Mateo 7:24-27)

⁴⁶”¿He³ láih³² sa³ juáh³ hnoh² hi³
 Juóuh³² náh² jná¹³, já² tiá² jmu³²
 yáh³ hnoh² la³ cun³ hi³ juanh³²
 jná¹³? ⁴⁷Juanh²¹ jná¹³ ha³ lánh³
 lín³ jan² tsá² ja³² ñí¹con² jná¹³,

tsá² ñi³nie¹³ jái¹³ quion²¹ jná¹³ hi³
 má²tí³² siáh³. 48 Tsá² la³ hí³ lín³
 la³jmí¹ lín³ jan² tsá² quiáh² ñe¹ ñí¹
 ma³liáu³² jmíh¹ hiah³² hñú¹³. Má¹tí³
 jáun² quín¹ né³, ñí¹ quín¹ jáun²
 bíh¹ dí²chin³ tsú² jmíh¹ hiah³² hñú³
 quioh²¹. Hi³ jáun² ní¹ má¹cá²chó³²
 jáun² jmái¹ hi³ lí³ hliáu³ jmí² cua³,
 hi³ já³² jmái² tiá³ lín³² ñí¹ zeh¹
 jáun² hñú³, tiá² tioh²¹ yáh³ jmái² hi³
 tsunh³ qui¹hliá² jmíh¹ hiah³² hñú³
 jáun² dí¹chin¹ ñí¹ quín¹ bíh¹. 49 Tí³la³
 tsá² náí³² jái¹³ quion²¹ jná¹³, tsá² tiá²
 má²tí³² la³ cun³ hi³ juanh³² jná¹³,
 tsá² la³ hí³ né³ lín³ la³jmí¹ lín³ jan²
 tsá² jmu² hñú¹³ jmáh³la³ ñí¹ hué²¹,
 hi³ tiá² jmíh¹ hiah³² quiú²; jáun²
 ní¹ má¹cá²chó³² jáun² jmái¹ hi³ lí³
 hliáu³ jmí² cua³, hi³ já³² jmái² tiá³
 lín³² ñí¹ zeh¹ jáun² hñú¹³ tsú², jáun²
 má¹jáun² quíh³² bíh¹, hi³ má²juú¹
 má²tsúnh¹³ cu³tí³.

Jesús jmah²³ tsá² quian²¹ hliáu³ tsá²
 chin¹

(Mateo 8:5-13)

7 Jmí¹ cá¹tsan³ jáun² jái¹³ hi³
 ca³hléh³ Jesús ñí¹con² tsá²
 hí³ né³, ngau³ tí³ juú² Capernaum.
 2 Ñí¹ jáun² jmí¹ zian² jan² hliáu³ tsá²
 chin¹ tsá² romano, hi³ jáun² tsá² hí³
 jmí¹ zian² jan² tsá² má²dí¹hlánh¹
 joh¹, tsá² jmí¹ hnio³ tsú² lín³². Tsá²
 hí³ joh¹ tsú² jmí¹ rá²tsaun¹ lín²¹
 hi³ jmí¹ má²ñí¹jún³ cu³tí¹³. 3 Jmí¹
 ca³náí³² hliáu³ tsá² chin¹ hí³ hi³
 zian² jan² tsá² jmah²³ tsáu², tsá²
 jmái² Jesús, jáun² ca³zen³ dí² tsá²
 judíos tsá²daun³² tsá² ná¹ñí¹ juú²,
 hi³ tsa³zeh¹ tsú² Jesús tiá¹ jmu³ tiá³
 hi³ chú³² hi³ já³² hi³ ja³jmah¹ tsá²
 má²dí¹hlánh¹ hí³ joh¹ tsú². 4 Jáun²
 tsá² má²lieih²¹ hí³ né³, ja³taunh²¹

bíh¹ ñí¹con² Jesús, hi³ ca³ñí¹hiú²
 ñí¹mí², hi³ ñí¹juah²¹ la³ lá²:

—Cu³tí³ ca³tín¹ hliáu³ tsá² chin¹
 tsá² hien²³ jnoh¹ lá² hi³ hiáuh³
 cáun² hi³ chú³² quián¹³ hñú²; 5 qui¹
 jlánh¹ hniau³ tsú² jnoh¹ tsá² ziaun²
 dí² hué³² Israel lá². Hnga² bíh¹ tsú²
 ca³ma³hmah¹ hi³ lí³ cáun² cuáh³²
 quiú¹³ jnoh¹ já¹ juú² lá².

6 Hi³ jáun² ngau³ Jesús quionh³
 tsá² hí³, tí³la³ jmí¹ má²ñí¹chau²¹ tsú²
 hñú¹³ hliáu³, jáun² hliáu³ tsá² chin¹
 hí³ ca³zen³ ma³ jan² há²mei²¹ hi³
 ja³zeh¹ Jesús la³ lá²:

—Hnú² Tí³², lí²juáh³ hliáu³: “Ha³
 lí² ma³tsan¹³ hñú² honh² hi³ ñeih²¹
 hñú² la³ tí³ hñú³² jná¹³, qui¹ jun³ lin¹
 tsáu² yáh³ jná¹³. 7 Cun³ñí¹ hi³ jáun²
 yáh³ tiá² lí²chá³ jná¹³ tsin³² hi³ ñe¹
 huen², hi³ ñí¹jie¹ jná¹³ hñú². Jí³²la³
 tí³ jmúh¹³ hñú² héih³² bíh¹, hi³ jáun²
 lan¹³ tsá² joh² jná¹³. 8 Qui¹ ja³bí¹
 jná¹³ siáh³ zian² juóu³², hi³ ja³bí¹
 lín³ jná¹³ siáh³ hi³ chin¹ ñí¹con²
 hliáu³. Jáun² ní¹ má¹cá²jmú³² jná¹³
 héih³² ñí¹con² lí³ua³ jan² tsá² hí³ hi³
 tso³², jáun² tsau³² bíh¹; hi³ ní¹juáh³
 juo¹³ jná¹³ jan²: Ña³², jáun² ja³²; hi³
 ní¹juáh³ juo¹³ jná¹³ tsá² lín³ quian²¹
 ná¹. Jmu³ hi³ lá², jáun² jmu² bíh¹
 tsú²”.

9 Jmí¹ má²lí²niéí³² jáun² Jesús jái¹³
 hi³ lí²zen³ jáun² hliáu³ tsá² chin¹ hí³
 né³, lí² ca³ja³cáun² bíh¹ tsí³. Jmí¹jáun²
 ca³jien³² tsú² tsá² hí¹já²taunh¹ hí³ tí³
 cu³hna²¹, hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Jná¹³ juanh³² ñí¹con² hnoh², hi³
 hí¹ jan² tsá² zian² hué³² Israel lá²
 tiá² má²ca³chanh²¹ jná¹³, tsá² nio²
 cáun² tsí³ la³jmí¹ nio² cáun² tsí³ tsá²
 cá²jo²¹ lí²zen³ jái¹³ lá².

10 Hi³ jáun² jmí¹ ca³cha³tánh¹ tsá²
 ca³ñí¹can³² hí³ jái¹³ ñí¹con² Jesús

hñú¹³ hliáu³, jáun² ca³jé³ tsú² hi³
má²lain³² bíh¹ tsá² jmí¹ tsáun¹ hí³.

Jesús jmu³ hi³ jenh¹³ jon² tsá²mi³ hnái³

11 Jmí¹ lí²¹ jáun², ngau³ Jesús cáun²
juú² jmái² Naín, la³ má²quionh³
tsá² hain²¹ hí³ tí³ con². Hi³ jmí¹
hí¹já²táunh¹ siáh³ juóun³² lín³² tsáu²
cu³hna²¹ tsú². 12 Jmí¹ cá¹chó²¹ tsú²
jáun² can³² juú², ca³jé³ tsú² hi³ ná¹jan²
tsáu² jan² hla¹ hi³ má²já²hón³², tsá²
jmí¹ jan² tán¹ jon² jan² tsá²mi³ hnái³;
hi³ jmí¹ hí¹já²táunh¹ siáh³ juóun³²
tsá² juú² quionh³ tsú². 13 Jmí¹ ca³jén³²
jáun² Tí³² Juo¹³ dí² tsá²mi³ hí³, ca³ja³
mií³ tsí³, hi³ ca³záih³ dí²:

—Ha³ lí² uó².

14 Jáun² ca³ja³janh³² Jesús hi³ ca³tí³
cuo² ní¹ cuó² hún¹ hla¹, jáun² ca³tiánh³
tsá² jmí¹ ná¹quian³² hí³ cuó². Jáun²
Jesús ca³záih³ hla¹ la³ lá²:

—Hnú², tsá¹ñú¹, jná¹³ juanh³² náu².

15 Jáun² né³, hla¹ hí³ la³juí³²
ca³jenh¹³ hi³ ca³náu², hi³ ca³ma³liáu³²
hle³². Jáun² Jesús ca³jenh³ tsá¹ñú¹
hí³ ní¹con² mí¹ziú¹³. 16 Jáun² la³jín³²
tsá² jmí¹ tionh¹ hi³ ní¹ jáun² ca³juéh²
hi³ ca³ja³cáun² lín³² tsí³. Jmí¹ jáun²
ca³ma³quien² tsú² Dió³², hi³ ca³juáh³:

—iJan² tí³² jè¹ Dió³² pin³
má²cá²jnia³ ja¹ ní¹ tiauh¹ jnoh¹ lá²!

Ja³bí¹ ca³juáh³ tsú² siáh³:

—iDió³² má²cua³ma³hon³ tsá² joh¹!

17 Hi³ jáun² la³jín³² tsá² hín¹³ tí³
Judea, jí³ tsá² tiáunh¹ la³ cu³ la³
jéin³ jáun², ca³lí³ ñí³² hi³ ca³jmú³
Jesús la³ jáun².

**Juan² tsá² jmí¹ zion² tsáu² jmái² zen²
tsáu² ní¹con² Jesús**

(Mateo 11:2-19)

18 Jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²
Juan² né³, ca³chá³ siáh³ la³jí³² jái¹³

hi³ ca³tin¹ Jesús. Jmí¹ lí²¹ jáun²
ca³teh³ dí² gon³ tsá² hain²¹ hí³ tí³
con², 19 hi³ ca³zen³ dí² ní¹con² Jesús
hi³ tsa³ngái³ la³ lá²: “¿Hí¹ hnú² uá¹
Tsá² ca³tin¹ já³², ho³ hniáu³² uá¹
jan¹³ jnoh¹ jan² tsá² siánh³?” 20 Jmí¹
ca³chá³táunh¹ jáun² tsá² hí³ ta³ ní¹
Jesús né³, ca³juáh³ la³ lá²:

—Juan² tsá² zion² hí³ jmái² tsáu²
lí²ze³ jnoh¹ hi³ ja³ngái¹³ jnoh¹
ní¹con² hnú² ní¹juáh³ hnú² bíh¹ Tsá²
lín³ Cristo, ho³ ní¹juáh³ hniáu³² uá¹
jan¹³ jnoh¹ tsá² siánh³.

21 Jáun² la³ cun³ jmí¹ jáun²
ca³jmah³ Jesús juóun³² lín³² tsá²
tsáun¹ jí³ tsá² ná¹cán²³ uu³mí²tsí³²,
jí³ tsá² tiáunh¹ jmí²chí³ hláinh¹ hñú³
tsí³ ní² siáh³; hi³ ca³nia³ tsú² siáh³
mí¹ní¹ tsá² ten³. 22 Jmí¹ lí²¹ jáun²
ca³záih³ tsú² tsá² cuá²taunh²¹ hí³ la³
lá²:

—Cuá²tánh¹ náh², cuá²zéih³
náh² Juan² la³ cun³ hi³ má²lí²jieh³
náh² jí³ hi³ má²lí²niéih² náh² ní²
siáh³; cuá²zéih³ náh² tsú² hi³
tsá² ten³ má²jnia³ ní¹, tsá² hma²
má²ñí³táunh¹, hi³ má²lain³² siáh³
tsá² jmí¹ ná¹lín³ mí¹uí³ mí³ho²¹
péin³, hi³ tsá² jmí¹ te³ cua¹ né³,
má²nái³² bíh¹, hi³ má²ca³jenh¹³ bíh¹
siáh³ tsá² jmí¹ má²ná¹jún¹, hi³ tsá²
tia³mii² né³, má²ná¹nái³² bíh¹ jú¹
chú³² hi³ ha³ lánh³ rón³² lí¹³ liáu³.
23 Jlánh¹ jmí¹ ren² tsá² tiá² lí¹ cha³²
hliáu³ néih³ tsí³ hi³ ca³tin¹ jná¹³.

24 Jmí¹ já¹tanh²¹ jáun² tsá² ca³zen³
hí³ Juan² né³, ca³ma³liáu³² Jesús
hí³ ca³chá³ jái¹³ hi³ ca³tin¹ Juan²
hí³ ní¹con² tsá² tionh² hí³ la³ cu³ la³
jéin³ ní¹ zenh¹, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿He³ dá² jaun³² ca³ñí¹jieh¹³
hnoh² ní¹ lí³ hué³² quiéin²? ¿Hí¹
ca³ñí¹jieh¹³ hnoh² cáun² hmá² tá²

nái² hi³ lǎ¹ quí² lǎ¹ jíeh²³ cun³quionh³
 chí³ juáh^{13?} 25 Hi³ nǎ¹juáh³ tiá² la³
 jáun² né³, ÷he³ bíh¹ ca³ñí¹jíeh¹³
 náh^{2?} ÷Hí¹ ca³ñí¹jién¹ náh² jan²
 tsá²ñuh² quih³² hmih³² hi³ jlánh¹
 bí¹ huá^{1?} Sá¹nǎ² dú¹ jie³ náh², tsá²
 ná¹quih³² hmih³² chú³² jniá³ tionh²
 re² tin² ñéih³ hñú¹³ tsá² ná¹lín³
 re²¹ bíh¹. 26 Hi³ jáun² né³, ÷he³ bíh¹
 ca³ñí¹jíeh¹³ náh^{2?} ÷Hí¹ ca³ñí¹jién¹
 náh² jan² tí³² jě¹ Dió^{32?} Qui¹ tson²
 bíh¹ cu³tí³, tí³la³ tsá² hi³ má¹ná¹,
 tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³ bíh¹
 lí³ua³ jan² tí³² jě¹ Dió³². 27 Qui¹ ñí¹
 Sí² quioh²¹ Dió³² rá¹ja³² jái¹³ hi³
 ca³tín¹ Juan² tsá² ziau² hí³ jmái², hi³
 juáh³ la³ lá²:

Sá¹nǎ² jie³, jná¹³ zein²¹ jan² tsá²
 tsa³can³² jái¹³ ta³ tin² la³ cun³
 bí¹ hnú²,
 tsá² hí³ bíh¹ jmu³ hua³jan²¹ jui³²
 ñí¹ cuóh¹³ hnú².

28 Jmí¹ má²lí²chá³² Jesús jái¹³ nǎ²
 né³, ca³záih³ siáh³ tsá² hí³ la³ lá²:
 —Jná¹³ juanh³² ñí¹con² hnoh²,
 hi³ tiá² hin² zian² hí¹ jan² yáh³
 tsá² jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³
 bí¹ Juan² ja¹ la³jín³² tsá² ca³lí³zian²
 ñí¹ hué²¹ lá²; tí³la³ cun³ jáun² tsá²
 tiá² lin¹ ñí¹ quien² ja¹ quioh²¹ tsá²
 má²tionh² jo³cuo² Dió³², tsá² la³
 hí³ bíh¹ tí³ quien² la³ cónh³ bíh¹
 Juan². 29 Hi³ jáun² la³jín³² tsáu²,
 la³ má²quionh³ tsá² chí² hmah²¹,
 tsá² ca³nái³² hí³ jái¹³ hi³ ca³hléh³
 jáun² Juan², ca³ma³tson² bíh¹ tsú²
 hí³ Dió³² tin² ra³tsi³² re² héih³², la³
 cun³ la³jín³² tsá² ca³ziau³ hí³ Juan²
 jmái². 30 Tí³la³ tsá² fariseos má¹ná¹,
 la³ má²quionh³ tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹,
 tsá² tiá² ca³he³ hí³ hi³ ziau³ Juan²
 jmái², tiá² ca³tí³ yáh³ tsí³ tsá² hí³
 la³ cun³ hi³ jmí¹ hnió³ Dió³² jmu³

ñí¹con² tsú². 31 Hi³ jáun² né³, ÷hin²
 dá² tsánh² lí¹³ cunh²¹ jná¹³ quionh³
 tsá² zian² jmái¹ hi³ ziaun² dí² lá^{2?}
 Qui¹ ÷hin² yáh³ tsánh² lí¹³ cunh³
 tsú^{2?} 32 Lí¹³ juáh¹³ la³ lá²: Jmu³
 tsú² la³jmí¹ jmu² tsá¹míh¹ ñí³co¹
 já¹ hmah²¹. Ná¹hóh³² tsú² ca³la³ hi³
 jéinh³² hláh³, hi³ zaih³² rainh²¹ la³
 lá²: “Sa³ tiá² ca³lí³hnáuh² náh² tsan¹³
 jmí¹ lí²jiéi¹³ jnoh¹ jáun² hmá² tá² le²,
 hi³ sa³jun³ lí²uoh³ yáh³ hnoh² jmí¹
 lí¹jmú¹³ jnoh¹ siáh³ sun¹ ca³tí²¹ jmái¹
 hi³ nio² hláh³ tsí³ tsú²”. 33 Juanh³²
 jná¹³ la³ nǎ², quí¹ cuan³ Juan² tsá²
 zion² hí³ tsáu² jmái², tsá² tiá² cúh²
 hí¹miih²¹, sa³jun³ hính²³ mu² ráu³
 mí³ uóun²jíeh¹³; hi³ jáun² hnoh² né³
 juáh³: “Tsá² hún¹ jmí²chí³ hláinh¹
 hñú³ tsí³ bíh¹ hí³”. 34 Jáun² né³,
 cuan³ siáh³ jná¹³ Jon² tsá²mí³cuóun²,
 tsá² cú² tsá² aih³² ná¹, tí³la³ hnoh²
 né³, juáh³ siáh³: “íTsa² jlién³ bíh¹
 ní³², hi³ hính²³ siáh³ jmái², tsá²
 juónh²³ re² quionh³ tsá² ren² tso³ jí³
 tsá² chí² hmah²¹ ní² siáh³!” 35 Tí³la³
 la³jín³² tsá² cháunh²³ re² chí¹
 má²jnia³² hi³ chu²¹ bíh¹ la³jí³² hi³
 cháunh²³ tsí³ Dió³².

Jesús tsó³² hñú¹³ Sí¹mu²¹, tsá² fariseo

36 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, jan² tsá²
 fariseo ca³teh³ Jesús hi³ tsa³jmú³
 má³² hñú¹³ dí². Jáun² né³, ñéi¹ bíh¹
 Jesús hñú¹³ tsá² hí³, jáun² ca³cuá³
 ñí¹ mesa. 37 Jáun² né³, jan² tsá²mí³
 tsá² juón¹, tsá² zian² juú² jáun²,
 ca³lí³ ñí³² hi³ Jesús cuá¹jmu² má³²
 hñú¹³ tsá² fariseo hí³, jáun² ñéi¹
 hi³ ñí¹can³² cáun² tse³ pih²¹ hi³ lí³
 cún¹ tiá² alabastro; hi³ jmí¹ ha²¹
 no¹ má²ró³². 38 Hi³ jáun² tsá²mí³
 hí³ ca³ta³zanh¹ cu³hna²¹ Jesús,
 hi³ má²ho²; hi³ jáun² ca³ma³jlih²¹

tsú² ta³ Jesús cun³quionh³ jmí²zih¹
tain³² ní¹, hi³ jáun² ca³ma³quieín²
siáh³ cun³quionh³ jñú²chí¹ hnga².

Jmí¹jáun² ca³hen³ tsú² ta³ Jesús,
hi³ ca³jñéi³ tsú² siáh³ no¹ má²ró³².

³⁹Jmí¹ ca³jé³ jáun² tsá² fariseo tsá²
hñú¹³ ní¹ cuá³ tsú² jáun², hi³ jmu²
tsá²mi³ hí³ la³ jáun², jáun² ca³lín¹³
tsú²: “Sá¹jmí¹ hi³ tson² jan² tí³² jë¹
Dió³² tsá²nñuh² nř², jmí¹ lí³tsin² bíh¹
tsú² he³ ní¹ tsá²mi³ dí¹tie²³ nř² cuo²,
quí¹ tsá²mi³ juón¹ bíh¹ tsá²mi³ nř²”.

⁴⁰Jmí¹jáun² ca³záih³ Jesús tsá²
fariseo hí³ la³ lá²:

—Hnú² Sí¹mu²¹, zia³² cáun² jái¹³ hi³
juanh²¹ jná¹³ ní¹con² hnú².

Jáun² tsá² hi³ ca³ngái³:

—¿He³ bíh¹ jmí¹ juáh¹³ hnú² Tí³²?

⁴¹Hi³ jáun² Jesús ca³juáh³:

—Jmí¹ zian² jan² tsá² ca³chí² quie³
ní¹con² gon³ tsáu². Jáun² né³, jan²
tsá² hi³ jmí¹ ren² hñá³ nio² hña³láu³
héih³² cú¹tiáu², hi³ tsá² jan² hí³ né³,
jmí¹ ren² tu³la³quia³ héih³² cú¹tiáu².

⁴²Tí³la³ jmí¹ ca³lí³ ní³² tsá² hi³ hi³
tá¹ gon³ tsá² ren² hi³ quie³ tiú²uú²
lí¹³ yáh³ ma³hmah¹, jáun² cáun² lí¹
ca³hin³ bíh¹ tsú² cú²jueh³² hi³ jmí¹
ren² tsú². Jáun² né³, juáh¹³ hnú²
neh²¹ ¿hin² tsánh² tsá² gon³ hí³ lín²³
hnú² hi³ tí³ jlánh¹ má²hnio³ lín³² tsá²
ca³chí² hí³ quie³?

⁴³Hi³ jáun² Sí¹mu²¹ ca³ngái³:

—Len³ jná¹³ tsá² ca³hin³ hliáu³ hi³
jmí¹ ren² bíh¹.

—Tson² bíh¹ cu³tí³ la³ nř² —

ca³juáh³ Jesús.

⁴⁴Tá¹la³ cuá¹jfen³² tsú² jáun²
tsá²mi³ hí³ né³, ca³záih³ dí² Sí¹mu²¹
la³ lá²:

—Sá¹nř² jien¹ dúh¹ tsá²mi³ lá².
La³ cun³ jmí¹ lí¹hú²¹ jná¹³ hñuh³²
hnú², tiá² jmái² lí²cuéh¹ yáh³ hnú²

hi³ ren¹ jná¹³ tán², tí³la³ tsá²mi³
lá² má²lí²ma³jlíh²¹ tán² jná¹³
cun³quionh³ jmí²zih¹ tain³² ní¹,
hi³ má²lí²ma³quieín² tsú² siáh³
cun³quionh³ jñú²chí¹ hnga². ⁴⁵Hi³
sa³jun³ lí²hen³ bíh¹ hnú² siáh³ ní³²
jná¹³ la³ cun³ hi³ jmí¹ ca³tí²¹ hen³
tsú² jan² tsá² cuá¹tén¹; tí³la³ tsá²mi³
lá², cun³ tiá² má²lí²tunh³ bíh¹ hi³
hen² tán² jná¹³ la³ cun³ jmí¹ cuan¹
ná¹. ⁴⁶Ja³bí¹ la³ jáun² tiá² lí²táh¹
yáh³ hnú² no¹ tsáih³ chin³² jná¹³
jmí¹ cuan¹ ná¹, tí³la³ tsá² lá² né³,
má²lí²jñéi³ no¹ má²ró³² tán² jná¹³.

⁴⁷Jáun² juanh³² jná¹³, uá¹jinh¹
hliáu³ tso³ jmí¹ ren² tsá² lá², tí³la³
má²cá²hin³ bíh¹, quí¹hliá² jlánh¹
hniau³ tsú² jná¹³; tí³la³ ní¹juáh³ tsá²
jmí¹ la³ ren² cú¹pih²¹ tso³, jáun²
cú¹pih²¹ bíh¹ hniau³ tsú² jná¹³ ní¹
má¹cá²hin³ tso³ quioh²¹.

⁴⁸Jáun² Jesús ca³záih³ tsá²mi³ hí³
la³ lá²:

—Má²cá²hin³ bíh¹ tso³ quían¹³
hnú².

⁴⁹Hi³ jáun² tsá² jmí¹ tionh¹ hí³ ní¹
mesa quionh³ tsú² ca³juu³ ca³hlénh³,
hi³ ca³juáh³:

—¿Hin² dá² tsánh² tsá² lá², hi³
jáun² sa³ tsáu¹³ tsáu² máh³ hin²³
tsú²?

⁵⁰Tí³la³ Jesús cáun² ca³záih³
tsá²mi³ hí³ la³ lá²:

—Má²ca³liáu³ nú² quí¹hi³hliá²
má²nio² cáun² honh² nú². Cuánh²
cáun² hi³ re² hi³ tin².

Tsá²mi³ tsá² má²hon³ Jesús

8 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³ní¹tí²
ní¹ngí² Jesús juú² ní¹
hliáu³, jí³ juú² míh¹ juú² siún¹,
la³ má²quionh³ tsú² jáun² tsá²
quian³tun³ hí³ hi³ ní¹can³² jú¹ chú³²,

hi³ ca³ñí¹hléh² ca³ti²¹ ha³ lánh³
 rón³² lí¹³ tónh³² tsáu² jo³cuo² Dió³².
 2Ja³bí¹ jmí¹ quionh³ tsú² ma³ jan²
 tsá²mi³ tsá² má²ca³jmah³ tsú² hí³
 jmí¹tin², jí³ tsá² má²ca³huen³ tsú²
 jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ ní² siáh³.
 Ja¹ tsá²mi³ hí³ jmí¹ hí¹tsau³² Má²réi³,
 tsá² ja³ juú² Magdalá, tsá² ca³huen³
 hí³ Jesús quiaun³ jmí²chí³ hláinh¹
 hí³ jmí¹ tiáunh¹ hñu³ tsí³. 3Ja³bí¹
 jmí¹ hí¹tsau³² siáh³ mí¹ Juánh³
 ñí²cuo² tsá² jmáí² Chuza tsá² jmí¹
 chín¹ hñú¹³ re²¹ Herodes; jí³ tsá²mi³
 jmáí² Susana ní², quionh³ siáh³
 juóun³² tsá²mi³ ñí¹ hná¹ jáun², tsá²
 jmí¹ má²hon³ Jesús cun³quionh³ hí³
 zia³² quioh²¹.

**Jesús jmu² cáun² jái¹³ ca³tin¹ jan² tsá²
 súh²³ jún²**

(Mateo 13:1-17; Marcos 4:1-12)

4Hi³ jáun² jmí¹jáun²
 ca³cuá³taunh²¹ tsá² zian² juú² ñí¹
 hliáun³ hí³ ca³cuú² ca³ngih³² ñí¹
 cuá³ Jesús. Jmí¹jáun² ca³jmú³ tsú²
 cáun² jái¹³ ñí¹con² tsá² hí³, hí³ lí³ la³
 lá²:

5—Jmí¹ zian² jan² tsá² ca³ñí¹suh³²
 jún² ñí¹nái² quioh²¹. Tá¹la³ jmí¹
 hí¹súh²³ tsú² jáun² jún² né³, la³
 ca³súh³² ca³lá² hú¹ juí³², hí³ jáun²
 ca³ha³ ca³zauh³ tsáu², hí³ ca³cúh²
 siáh³ tan³². 6Ja³bí¹ ca³súh³² siáh³
 ca³lá² ñí¹ lí³ já¹ quín¹; jáun² jmí¹
 ca³hiá², la³juí³² ca³lí³ quiéin² bíh¹,
 quí¹hliá² tiá² cuóuh³ yáh³ ñí¹ la³
 jáun². 7Ja³bí¹ ca³súh³² siáh³ ca³lá²
 ñí¹ la³ hiau² ton², hí³ jáun² la³
 má²quionh³ ton² bíh¹ ca³hiá². Jáun²
 ton² bíh¹ jlánh¹ tia³juí³² ca³quí²
 cá²cuon³, hí³ jáun² tiú²uú² cá²cuon³
 yáh³ jún² jáun². 8Ti³la³ la³ji³² jún²
 ñí¹ hná¹ jáun² né³ ca³súh³² ñí¹ chu²¹

hué³², hí³ jáun² ca³háí³² ca³la³ tí³
 hña³láu³ máí³ la³ cun³ cá² máí³ jún²
 hí³ ca³súh³ tsú² jáun².

Jmí¹ má²lí²juáh³ Jesús la³ ní²,
 jáun² ca³hléh³ tiá³ hí³ ca³juáh³:
 —iNí¹juáh³ tson² tsi²¹ cuáh³ náh²,
 jáun² niéí² náh²!

9Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³mí³ tsá²
 hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² hí³ jmu³
 tsú² na²¹ jái¹³ hí³ má²lí²juáh³ jáun².
 10Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³ la³
 lá²:

—Hnoh² bíh¹ tsá² ca³tin¹ náh²
 hí³ lí³ ñí¹³ jái¹³ hí³ jmí¹ ná¹hmá¹
 ná¹jmí¹ ca³ti²¹ ha³ lánh³ rón³² lí¹³
 tónh³² tsáu² jo³cuo² Dió³²; tí³la³ tsá²
 ñí¹ hná¹ ní² né³, jí³²la³ tí³ náí³² tsú²
 cun³quionh³ jái¹³ hí³ jmu² bíh¹ jná¹³.
 Hi³ jáun² uá¹jinh¹ jie²³ tsú², tí³la³
 cun³ jáun² tá²tonh¹ tsú² la³jmí¹ lí³
 tiá² hí³ lí²jie³ bíh¹, hí³ uá¹jinh¹ náí³²
 tsú², tí³la³ cun³ jáun² tiá² ngí²³ yáh³
 tsú² siáh³.

**Jesús jmu² na²¹ jái¹³ ca³tin¹ tsá² súh²³
 hí³ jún²**

(Mateo 13:18-23; Marcos 4:13-20)

11”Jái¹³ hí³ má²lí²juánh³² jná¹³ ní²
 niéih³ la³ lá²: Jái¹³ quioh²¹ Dió³² lí³
 la³jmí¹ lí³ jún²; 12hí³ jáun² tsá² náí³²
 jái¹³ quioh²¹ Dió³² né³, lín³ la³jmí¹
 lí³ hú¹ juí³², tí³la³ tsá² hláinh¹ né³
 ja³² hí³ quin²³ jái¹³ jáun² hñu³ tsí³
 tsá² hí³; quí¹ ní¹ ca³taunh³ tsú² ta²¹,
 hí³ jáun² lí¹³ liáun³. 13Jáun² tsá² he²
 jái¹³ tia³ juí³² lín³² né³, hí³ ca³la³ hí³
 hiún² lín³² tsí³ jmu², tsá² la³ hí³ dá²
 lín³ la³jmí¹ lí³ ja¹ quín¹ ñí¹ cá¹súh²¹
 jáun² jún²; tia³ juí³² lín³² bíh¹ ca³hiá²
 jmí¹ ca³hiá², tí³la³ cun³ñí¹ hí³ tiá²
 hliáun³ chí² jmu² chá²³ yáh³, hí³
 jáun² tiá² lí³uén²³. Jáun² uá¹jinh¹
 ca³taunh³ tsú² ta²¹ cu³tiá³, tí³la³

jmí¹ ca³lí³ zia³² uu³mí²tsí³² ñí¹con²
 tsú², tí³ có³² bíh¹ ca³náu². 14 Ja³bí¹
 zian² tsá² náí³² jáí¹³ quioh²¹ Dió³²
 lín³ la³jmí¹ lí³ hué³² ñí¹ ca³hiau² ton²
 ñí¹ cá¹súh²¹ jáun² jún². Tí³la³ tá¹la³
 chí¹cuóun² tsú² jáun² cun³quionh³
 jáí¹³ quioh²¹ Dió³², ja³² hñu³ tsí³
 tsú² hí³ zain³² hí³ zia³² ñí¹ hué²¹ lá²,
 hí³ má²hiún² tsú² tsí³ quionh³ hí³
 jáun², hí³ jlánh¹ lí¹ qui² lí¹ cha³² tsú²
 hliáun³ ñéih³ tsí³ ca³tí²¹ hí³ zia³²
 ñí¹ hué²¹ lá², hí³ jáun² tiá² hí³ lau³²
 yáh³ ñí¹con² tsá² la³ hí³. 15 Tí³la³
 tsá² he² re² jáí¹³ quioh²¹ Dió³² n¹
 má¹ca³nái³² né³, lín³ la³jmí¹ lí³ hué³²
 chu²¹ ñí¹ cá¹súh²¹ jáun² jún². Tsá²
 la³ hí³ bíh¹ tsá² zánh²³ tiá³ jáí¹³
 jáun², tsá² cueh³² tsí³, hí³ jáun² loh¹³
 hliáun³.

**Jesús jmu² siáh³ cáun² jáí¹³ ca³tí²¹
 cáun² sí²**

(Mateo 5:15-16; Marcos 4:21-

25; Lucas 11:33-36)

16 "Ní¹juáh³ tsá² héinh²³ sí² hñú¹³,
 hí¹ jan² yáh³ tsá² la³ hí³ tiá² hí³ jlái²³
 sí² jáun² quioh²¹, sa³jun³ zih³² tsú²
 ñéh² jen³; tí³la³ dí²chí³ tsú² chí³cuú²
 bíh¹ ñí¹ lí¹³ tai²¹ joh¹ tá¹ cáun² ñéih³,
 hí³ jáun² jniá³ lí¹³ jeinh²¹ lí³ua³ jan²
 tsá² hí³ ñéih³. 17 Qui¹ hí¹ cáun² yáh³
 hí³ ná¹hmá¹ tiá² zia³² hí³ juáh¹³ hí³
 tiá² lí¹³ jniá³, hí³ hí¹ cáun² yáh³ siáh³
 hí³ ná¹hmá¹ ná¹jn¹ tiá² zia³² hí³
 juáh¹³ hí³ tiá² lí¹³ jñéih³, chau³² bíh¹
 jmái¹ hí³ lí²ñí³² tsáú².

18 "Jáun² né³, quian² náh² hua³hí¹³
 hí³ nié² náh² re²; qui¹ ní¹juáh³ tsá²
 má²ca³ngí¹³ re², tsá² la³ hí³ tí³ lí³mí¹
 hliáun³ ngí¹³ bíh¹; tí³la³ ní¹juáh³
 tsá² tiá² re² ngí²³ né³, tsá² la³ hí³ tí³
 lí³mí¹ tiú²uú² ngí¹³ bíh¹ lí³ua³ cáun²
 hí³ jmí¹ lín²³ tsú² hí³ má²ngí²³ ca³lá².

**Mí¹ziú¹³ Jesús má²já²jie³ quionh³ tsá¹
 rainh²¹**

(Mateo 12:46-50; Marcos 3:31-35)

19 Hí³ jáun² cuan³ mí¹ziú¹³ Jesús
 la³ má²quionh³ jí³ tsá¹ rainh²¹ dí² ñí¹
 cuá³, tí³la³ tiá² lí³ yáh³ tónh³² tsú²
 la³ tí³ ñí¹ cuá³ dí², qui¹ juóun³² lín³²
 bíh¹ tsáú² ná¹ngih³². 20 Jmí¹jáun²
 ca³nga³ tsáú² jáí¹³, hí³ ca³juáh³:

—Mí¹ziúh² hnú² quionh³ tsá¹ renh²
 hnú² tionh² cheih³² n², hí³ hnió³
 tsú² jé³² hnú².

21 Tí³la³ Jesús né³, ca³záih³ tsá²
 ná¹ngih³² hí³ la³ lá²:

—Tsá² náí³² jáí¹³ quioh²¹ Dió³², hí³
 má²tí³² siáh³, tsá² la³ hí³ bíh¹ ná¹lín³
 mí²zia³² jná¹³ jí³ jon³ renh² jná¹³ n²
 siáh³.

Jesús jmu² hí³ niau²¹ tie³ jmái² jí³ chí³

(Mateo 8:23-27; Marcos 4:35-41)

22 Ca³chó³² cáun² jmái¹ hí³ ca³hí³
 Jesús cáun² mu² la³ má²quionh³ tsá²
 hain²¹ hí³ tí³ con²; jáun² ca³záih³
 dí²:

—Ma³tsáú¹³ tí³ jo²¹ jmái² ó³².

Jáun² ja³taunh²¹ bíh¹ tsú². 23 Tá¹la³
 jmí¹ hí¹tsá²taunh¹ tsú² jáun² né³,
 ca³cuóun² Jesús hñu³ mu². Jáun²
 cu³diá²jan² ca³ja³ chí³ tiá³ lín³², hí³
 ca³la³ jmí¹ má²hí¹conh³² yáh³ jmái²
 hñu³ mu², ca³la³ háinh¹³ lín²¹ bíh¹
 ca³lí³. 24 Hí³ jáun² ca³ñí¹ñí¹³ tsú²
 Jesús, hí³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—iTí³², Tí³², hénh³ máh³

má²tsá²hanh³² dí² hñu³ jmái²!

Hí³ jáun² ca³náu² Jesús hí³
 ca³jin³ jmái² hí³ ja³² jáun² ma³ cu³
 tsín¹ quionh³ chí³, hí³ jáun² la³
 cun³ jmí¹jáun² ta³no¹ tie³ pih²¹.

25 Jmí¹jáun² ca³záih³ dí² tsá² hain²¹
 hí³ tí³ con²:

—¿He³ lí³, jáun² sa³ tiú²uú² cáun²
ná¹tioh³ honh² hnoh²?

Ti³la³ tsá² hí³ má¹ná¹, lí¹
ca³ta³ná¹juen²¹ bíh¹, hí³ ca³juu³
ca³hlénh³ ja¹ hmóu³²:

—¿Hin² dá² tsánh² tsá² ní², hí³
jáun² sa³ lí²quien² máh³ héih³²
quioh²¹ tsú² ní¹con² jmái² quionh³
chí³?

**Tsá²ñuh² tiáunh¹ juóun³² lín³²
jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³**

(Mateo 8:28-34; Marcos 5:1-20)

²⁶Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³cha³táunh¹
tsú² hué³² quioh²¹ tsá² Gadara, juú²
nio² tí³ jo²¹ jmái², ní¹ jniá³ hué¹³
Galilea. ²⁷La³ cun³ jmí¹ cuá¹han³
jáun² Jesús hñu³ mu² jáun², ja³
jan² tsá²ñuh² ta³ ní¹, tsá² zian² juú²
jáun². Jmí¹ má²ngau³² jmái¹ lín²¹
bíh¹ hí³ tiáunh¹ jmí²chí³ hláinh¹
hñu³ tsí³ tsá² hí³. Tsá² hí³ tiá² ha¹
jmí¹ quih³², sa³jun³ jmí¹ cuá³ hñú¹³,
ti³la³ ñéih³ jéin³lo¹ táun³ ní¹ tiáunh¹
hla¹ bíh¹ jmí¹ cuá³ tsú². ²⁸Jáun²
la³ cun³ jmí¹ ca³jién³² jáun² tsá²
hí³ Jesús, ca³hóh³² tiá³ lín³², hí³
ca³ní¹dí³jñí³² hí³ ca³jmú³ cuá¹hin³
la³ tí³ hué³², hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿He³ ca³tin¹ hnú² quiúnh¹ jná¹³,
hnú² Jesús Jon² Dió³² Tsá² cú²
juen²? Mí²³ jná¹³ hí³ ha³ lí² jmú²
hnú² hian² honh² ní¹con² jná¹³.

²⁹La³ ní² ca³juáh³ tsá² hí³
quí¹hliá² má²dí¹jmú² Jesús héih³²
hí³ huén³² jmí²chí³ hláinh¹ hñu³
tsí³ tsú². Hliáun³ jéin³² má²ca³jmú³
jmí²chí³ hláinh¹ hí³ hian² tsí³,
hí³ má²ca³zaunh³ tiá³ quioh²¹
tsú² jmí¹tin², hí³ jáun² uá¹jinh¹
má²ca³hñéi³² tsáú² quioh²¹ tsú²
cun³quionh³ hñé¹³ jí³ cá²den¹ná¹ ní²,
hí³ ca³jmú³ tsú² hua³hí¹³ ní² siáh³,

ti³la³ cun³ jáun² ca³ca³ bíh¹ tsú² hí³
jáun²; hí³ jáun² jmí²chí³ hláinh¹ hí³
ca³dí³quian³ jmái¹ tsá² hí³ hí³ tsó³²
la³ tí³ ní¹ lí³ hué³² quiéin². ³⁰Jáun²
Jesús ca³ngái³ ní¹con² tsá² hí³:

—¿Ha³ lánh³ jmái² hnú²?

Jáun² tsá² hí³ ca³ngái³:

—Cu³ Nió³ bíh¹ jmái² jná¹³.

Hí³ jáun² la³ jáun² ca³juáh³ tsú²
quí¹hí³hliá² jmí¹ tiáunh¹ juóun³²
lín³² jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsú².
³¹Jáun² jmí²chí³ hláinh¹ hí³ ca³hiu³
ca³mí³ lín³² hí³ tiá² ze³ Jesús tí³
hñu³ háunh³. ³²Tsoh² máh³ zeh²
có³² jáun² né³, jmí¹ tiáunh¹ juóun³²
mí²ñí³ hí³ jmí¹ ná¹cúh² háu², jáun²
jmí²chí³ hláinh¹ hí³ né³, ca³hiu³
ca³mí³ hí³ tsa³tióh³² hñu³ tsí³
mí²ñí³ hí³. Jáun² ca³cué³ bíh¹ Jesús
jáí¹³. ³³Hí³ jáun² jmí¹ jáun² ca³huén²
jmí²chí³ hláinh¹ hí³ hñu³ tsí³ tsá²
hí³, hí³ jáun² ca³ñí¹tióh²¹ hñu³
tsí³ mí²ñí³. Jáun² la³jín³² mí²ñí³ hí³
ca³cuóun³ cú²hé² lín³² tí³ ní¹ dí¹ji²³
ní¹ hlah³ lín²¹, jáun² ca³sunh³ chu³
jmái², hí³ jáun² ca³hnúh³² jmái².

³⁴Jáun² tsá² jmí¹ ná¹jmú² hua³hí¹³
mí²ñí³ hí³ ca³cuóun³ jmí¹ ca³jié³
hí³ lí³ la³ jáun², hí³ ja³tanh²¹ hí³
ca³ñí¹chá² tí³ já¹ juú² jí³ ní¹ náí²
ní², hí³ má²lí²jié³ jáun² la³ jáun².
³⁵Hí³ jáun² tsá² ca³nái³² hí³ jáí¹³
jáun² né³, ca³ñí¹jié¹³ ní¹juáh³ he³
dá² má²lí³², jáun² ca³cha³táunh¹ la³
tí³ ní¹ zenh¹ Jesús, hí³ ca³jién³² tsú²
siáh³ tsá² jmí¹ tiáunh¹ hí³ jmí²chí³
hláinh¹ hñu³ tsí³, hí³ má²cuá¹tón²¹
ta³ ta³ Jesús, hí³ má²quih³² ha¹, hí³
má²chun¹, ha³ tiú²uú² ngo² yáh³.
Hí³ jáun² tsá² ca³cha³táunh¹ hí³ né³,
ca³juénh² lín³² bíh¹. ³⁶Jáun² tsá²
ca³jié³ hí³ la³ cun³ hí³ má²lí³² jáun²
ca³chá³ ha³ lánh³ rón³² lan³ tsá² jmí¹

tiáunh¹ hí³ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³
tsí³. **37** Jmí¹ ca³nái³² jáun² tsá² hín¹³
hí³ juú² Gadara la³ jáun² né³, jáun²
ca³la³ ca³juénh² lín³² bíh¹; hí³ jáun²
la³jín³² tsá² hí³ ca³mí³ hí³ cua³hain³²
Jesús hué³² jáun² quioh²¹ dí². Hí³
jáun² Jesús ca³hí³ siáh³ hñu³ mu²
hí³ ngah³ juí³² ní¹ ja²¹. **38** Tí³la³ ñeh²
bíh¹ hí³ tsánh³² Jesús, jáun² tsá² jmí¹
tiáunh¹ hí³ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³
ca³hiu³ ca³mí³ ní¹con² Jesús hí³ tsó³²
dí² quionh³ tsú². Tí³la³ Jesús má¹ná¹,
ca³hah² jái¹³ hí³ ca³jmú³ héih³², hí³
ca³juáh³ la³ lá²:

39—Cuánh² hnú² hñuh³², cuá²chá¹
la³jí³² la³ cun³ hí³ má²l²jmú³ Dió³²
ní¹con² nú².

Jáun² tsá² hí³ ngah³ hí³ ca³ní¹chá²
tí³ já¹ juú² la³ cun³ hí³ má²l²jmú³
jáun² Jesús ní¹con² dí².

**Jesús ja³jmah¹ jon² Jairo; hí³ hú¹
juí³² jáun² né³, lan² siáh³ jan² tsá²mí³
tsáun¹**

(Mateo 9:18-26; Marcos 5:21-43)

40 Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³chánh³² Jesús
tí³ jo²¹ jmái², hí³ jáun² juóun³² lín³²
tsáu² ca³heh³ tsú² hí³ hiú² lín³²
tsí³, qui¹hliá² la³jín³² tsá² hí³ jmí¹
ná¹jaun² tsú². **41** Jmí¹jáun² ca³chó³²
jan² tsá² jmái² Jairo, tsá² jmí¹ chín¹
cuáh³² quioh²¹ tsá² judíos ní¹ jáun²;
jáun² ca³dí³jñí³² hí³ ca³jmú³ cuá¹hin³
la³ tí³ hué³² ta³ ní¹ Jesús, hí³ ca³hiu³
ca³mí³ dí² hí³ tsó³² tsú² la³ tí³ hñú¹³
dí², **42** qui¹hliá² jmí¹ má²ní¹jún³
mí¹míh¹ tsá² jan² tán¹ jon² tsú².
Mí¹míh¹ hí³ jmí¹ má²hún¹ quia³tún³
mii². Tá¹la³ hí¹tsau³² jáun² Jesús
hñú¹³ tsá² hí³, jmí¹ hí¹tsá²táunh¹
juóun³² lín³² tsáu² cu³chin¹ cu³hna²¹
tsú², ca³la³ má²chí¹cuú² chí¹jain³²
bíh¹ tsú².

43 Hí³ jáun² ja¹ ní¹ hí¹tsá²táunh¹
tsú² jáun² né³, jmí¹ hí¹tsau³² jan²
tsá²mí³, tsá² jmí¹ tsáun¹ hí³ jmí¹
zian² jmí²hán¹ má²tí³ cun³ quia³tún³
mii². Ca³tsá² bíh¹ la³jí³² hí³ jmí¹
zia³² quioh²¹ tsú², tí³la³ cun³ jáun²
hí¹ jan² yáh³ tí³² mí³ tiá² ca³tioh²¹
hí³ jmah³ tsá² hí³. **44** Jáun² tsá²mí³
hí³ ngau³ tí³ cu³hna²¹ Jesús, hí³
ca³tí³ dí² cuo² zéi¹ ha¹ tsú²; jáun² la³
cun³ jmí¹jáun² ca³hná³ jmí²hán¹ tsá²
hí³.

45 Hí³ jáun² Jesús ca³juáh³:
—¿Hin² tsánh² lí²tie³ jná¹³ cuo²?
Tí³la³ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin²
ca³ton³.

Jáun² Pé¹ ca³juáh³ la³ lá² quionh³
tsá² quionh³:

—Tí³², já² la³jín³² tsáu² bíh¹ jmu²
hí³ chí¹cuú² chí¹jain³² hnú², hí³ cuú²
hliau² tsú² hnú². [Sa³ hin² lí²tie³
jné¹³ cuo² yáh³ juánh³ nú².]

46 Tí³la³ Jesús ca³juáh³ siáh³:
—Cu³tí³ bíh¹ lí²tie³ jné¹³ jan² tsáu²
cuo², qui¹hliá² ca³lí³ liei²¹ jné¹³ hí³
lí²jmú³ ta²¹ pí³ quion²¹.

47 Jmí¹ ca³lí³ lieih²¹ jáun² tsá²mí³
hí³ hí³ tiá² la³ lí¹³ yáh³ hính³², jáun²
ca³la³ má²juán²³ hí³ má²juénh² ja³ hí³
ca³ní¹dí³jñí³², hí³ ca³jmú³ cuá¹hin³
la³ tí³ hué³² ta³ ní¹ Jesús; hí³ jáun²
ca³chá³ tsú² ní¹ ta³ ní¹ la³jín³² tsáu²
hí³ he³ ca³tí²¹ lí²tí³ dí² cuo² ha¹ Jesús,
jí³ he³ lánh³ rón³² lan³ tsú² siáh³
ca³la³ cun³ jmí¹jáun². **48** Jáun² Jesús
ca³juáh³ la³ lá² ní¹con² tsá²mí³ hí³:
—Hnú² jón³, má²lain³² hnú² qui¹
cun³ní¹ hí³ lí²cháh¹ nú² cáun² honh².
Cuánh² hnú² cáun² hí³ re² hí³ tin².

49 Tá¹la³ jmí¹ dí¹hleh³² jáun² Jesús,
cuan³ jan² tsá² hñú¹³ Jairo tsá² chín¹
hí³ cuáh³² quioh²¹ tsá² judíos, jáun²
ca³záih³ dí² Jairo la³ lá²:

—Má²jun² bíh¹ m¹míh¹ jónh³²
hnú², ha³ lí²uú² ma³tsan¹³ tsí³ Tí³²
n².

⁵⁰Tí³la³ jm¹ ca³nái³² Jesús jái¹³
jáun² né³, ca³juáh³:

—Ha³ lí² juenh³, ní¹ jí²¹la³ chá¹
hnú² cáun² honh² bíh¹, hi³ jáun²
lan¹³ jónh³² hnú².

⁵¹Jm¹ cá¹chó²¹ jáun² Jesús hñú¹³
tsá² hí³ né³, tiá² jái¹³ ca³cuéh³ yáh³
tsú² tsáu² hi³ tónh³² ñéih³, jí³²la³ Pé¹
quionh³ Jacobo, Juan² n², jí³ jméi²
m¹ziú¹³ bíh¹ m¹míh¹ hí³ ca³cuéh³
tsú² jái¹³. ⁵²La³jín³² bíh¹ tsá² jm¹
má²tionh² hi³ jm¹ ná¹tí² ná¹hóh³²
hi³ ná¹ho² ná¹jngih² hi³ ca³tín¹
m¹míh¹ hí³. Tí³la³ Jesús ca³juáh³:

—Ha³ lí² uó² náh², ha³ tiá² rá²jún¹
yáh³ m¹míh¹ lá², quí¹ rá²cuoun¹ bíh¹
tsú².

⁵³Tí³la³ tsá² hí³ né³, lí¹ ca³ju³
ca³ngái³ bíh¹, quí¹hliá² jm¹ ná¹ñi³²
tsú² hi³ cu³tí³ bíh¹ má²rá²jún¹
m¹míh¹. ⁵⁴Tí³la³ Jesús cáun²
ca³zanh³ bíh¹ cuo² hla¹ m¹míh¹ hí³,
hi³ ca³hléh³ tiá³, hi³ ca³juáh³:

—iM¹míh¹, náú²!

⁵⁵Hi³ jáun² ca³jenh¹³ siáh³ m¹míh¹
hí³, hi³ jáun² la³juí³² ca³náu² bíh¹.
Hi³ jáun² ca³jmú³ Jesús héih³² hi³
ma³ton³ tsú² m¹míh¹. ⁵⁶Jáun² lí¹
ca³ta³ná¹jé³² bíh¹ jméi² m¹ziú¹³
m¹míh¹ hí³, tí³la³ Jesús ca³jmú³
héih³² hi³ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin²
hniáuh³² záih³² tsú² ca³tí²¹ hi³
má²lí³² jáun² la³ jáun².

**Jesús zen² tsá² quian³tun³ hi³
tsa³hléh² jú¹ chú³²**

(Mateo 10:5-15; Marcos 6:7-13)

9 Jm¹ lí²¹ jáun² né³, ca³ngih³
Jesús tsá² quian³tun³ hi³,
hi³ ca³cuéh³ dí² tsá² hí³ pí³ hi³ lí¹³

huen³ tsú² la³jánh³ dú¹ ní¹ jm¹chí³
hláinh¹ hñú³ tsí³ tsáu², jí³ hi³ jmah³
tsú² siáh³ tsá² ná¹tsáun¹ la³jí³² ní¹
m¹uí³; ²Jáun² ca³zen³ tsú² tsá² hí³
hi³ tsa³hléh² jái¹³ ca³tí²¹ ha³ lánh³
rón³² lí¹³ tónh³² tsáu² jo³cuo² Dió³²,
hi³ tsa³jmah¹ tsú² tsá² tsáun¹ siáh³.
³Jm¹jáun² ca³záih³ tsú² tsá² hí³ la³
lá²:

—Hí¹ cáun² yáh³ hi³ quioh²¹ hú¹
juí³² tiá² hniáuh³² ní¹quiánh¹ náh².
Lí² cán² náh² hmá²hu²¹, sa³jun³
tuh³², sa³jun³ má³², hi³ sa³jun³
quie³. Ní¹ jí²¹la³ quian² ma³ cáun²
hmih³² cháu³ bíh¹, tí³la³ lí² cán² tun³
má¹ná¹. ⁴Jáun² lí³ua³ cáun² hñú³
ní¹ chauh²¹ náh² jáun², ní¹ jáun²
bíh¹ tianh¹³ náh² ca³la³ ní¹ cá¹chó²¹
jmái¹ hi³ huen¹³ náh² juú² jáun².
⁵Ní¹juáh³ ca³cha³taunh¹ náh² ní¹ tiá²
hnió³ tsú² he³ náh², cu³tsa³² huen³
náh² cú²jueh³² juú² la³ jáun², súh³
náh² hliáu² quian²¹ tanh¹ ní¹ jáun²,
hi³ jáun² la³ jáun² lí³ lin¹ hi³ tiá²
ca³quíú¹ ca³jéi¹³ náh² tsú².

⁶Hi³ jáun² jm¹jáun² já¹taunh²¹
tsú² juú² ní¹ hliáu³ hi³ ca³ñí¹hléh²
jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³², hi³ jáun²
ca³jmah³ tsú² tsá² tsáun¹ ca³la³ jí³²
juú² ní¹ ca³cha³taunh¹.

Jm¹ jun¹ Juan² tsá² ziau² jmái²

(Mateo 14:1-12; Marcos 6:14-29)

⁷Hi³ jáun² jmái¹ jáun², Herodes,
tsá² cuá¹lín³ ta²¹ hué¹³ Galilea,
ca³lí³ ní³² la³jí³² hi³ jmu² Jesús; hi³
tiá² jm¹ ní³² yáh³ tsú² he³ hniáuh³²
lín¹³, quí¹hliá² ma³ jan² tsáu² jm¹
ná¹juáh²³ hi³ hla¹ Juan² tsá² jm¹
zion² tsáu² jmái² bíh¹ má²ca³jenh¹³
ja¹ tsá² má²cá²tsan³; ⁸hi³ ma³ jan²
siáh³ tsá² siánh³ jm¹ ná¹juáh²³
hi³ Líh³ tsá² jm¹ lín³ tí³² jé¹ Dió³²

bíh¹ néh¹ hí³, hi³ má² cá² jnia³ siáh³.
 Ja³ bí¹ ma³ jan² tsá² siánh³ siáh³
 jm¹ ná¹ juáh²³ hi³ hí³ bíh¹ jan² tsá²
 jm¹ lín³ tí³² jè¹ Dió³² jm¹ tin² lín³²,
 hi³ má² ca³ jenh¹³ ja¹ hla¹. ⁹Tí³ la³
 Herodes ca³ juáh³:

—Huen² bíh¹ jná¹³ ca³ jmú³² héih³²
 hi³ tsa³ quiéih³ tsú² cun³ ngá¹³
 mí¹ táí³ láí¹ Juan². Jáun² né³, ÷hin²
 bíh¹ tsánh² tsá² hí³ hi³ jlánh¹ cha³²
 tsú² hliáu³ jáí¹³ quioh²¹?

Hi³ jáun² hnga² Herodes jlánh¹
 jm¹ hniá¹ hi³ jfen³² Jesús.

Jesús cue³² hi³ cuh³ hñá³ mei²¹ tsáu²

(Mateo 14:13-21; Marcos
 6:30-44; Juan 6:1-14)

¹⁰Jm¹ cá¹ jính²¹ jáun² tí³² tsá²
 quian³² hí³ jè¹ Dió³² ñí¹ con² Jesús,
 jáun² ca³ chá³ tsú² la³ jí³² la³ cun³ hi³
 ca³ jmú³. Jm¹ jáun² ca³ jan³ Jesús tsá²
 hí³, hi³ ja³ taunh²¹ tsú² tí³ ñí¹ siáh³,
 ñí¹ má² janh² ca³ lá² juú² Betsaida.
¹¹Tí³ la³ jm¹ ca³ lí³ ñí³² tsáu² ha³
 jin¹ ngau³ Jesús, jáun² jm¹ jáun²
 já¹ taunh²¹ tsú² ñí¹ jáun². Hi³ jáun²
 hiún² lín³² bíh¹ tsí³ Jesús ca³ hen³
 tsá² hí³, jáun² ca³ hieh³ dí² tsá² hí³
 ha³ lánh³ rón³² lí¹³ tónh³² jo³ cuo²
 Dió³², hi³ ca³ jmah³ dí² siáh³ tsá²
 tsáu¹.

¹²Jm¹ má² ca³ hláu³ jáun² né³,
 ca³ ma³ janh³² siáh³ tsá² quian³ tun³
 hí³ ñí¹ con² Jesús hi³ ca³ juáh³ la³ lá²:

—Chú³² juoh¹ hnú² tsá² ní² hi³
 tsa³ tánh¹ hi³ tsa³ hniáu³ hñú³ jí³ hi³
 cuh³ la³ jí³² juú² hi³ zia³² la³ cu³ la³
 jéin³ ñí¹ tiauh¹ dí² lá², quí¹ hí¹ jan²
 yáh³ tiá² hin² zian² ñí¹ má² janh² lá².

¹³Tí³ la³ Jesús ca³ ngái³:

—Hnoh² bíh¹ hniáu³² cueh¹ tsú²
 hi³ cuh³.

Jáun² né³, tsá² hí³ ca³ ngái³ siáh³:

—Jí³² la³ hñá³ hí³ cuú² miih²¹ bíh¹
 zia³² quiú¹³ jnoh¹ hi³ cónh³ gon³
 hma²¹ siáh³. Jí³² uá¹ jáun² bíh¹,
 ní¹ juáh³ hi³ tsá¹ lá¹³ jnoh¹ má²
 quioh²¹ ca³ la³ jín³² tsá² ní².

¹⁴Tsá² jm¹ tionh¹ jáun² ñí¹ jáun²
 jm¹ tín³ cun³ hñá³ mei²¹ jmáh³ la³
 tsá² ñuh². Jáun² Jesús ca³ záih³ siáh³
 tsá² quian³ tun³ hí³:

—Jmu³ hnoh² héih³² hi³ tiánh³ tsú²
 ma³ tu³ la³ quian³ ma³ quin³² ma³
 cun³ níó³.

¹⁵Hi³ jáun² la³ jáun² ca³ jmú³ tsú²,
 hi³ la³ jín³² tsú² ca³ tiánh³ hue³².

¹⁶Jáun² jm¹ jáun² ca³ zanh³ Jesús
 tá¹ hñá³ hí³ cuú² miih²¹ jáun² jí³ tá¹
 gon³ hma²¹ hí³, hi³ ca³ jíe³ tsú² tí³
 hñu³ mí³ cuú², hi³ ca³ cueh³ tiá¹ hmah¹
 Dió³². Jm¹ lí²¹ jáun² né³, ca³ cueh³
 tsú² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² hi³ tsóh³
 ñí¹ con² tsá² tionh² hí³. ¹⁷Jáun² ca³ la³
 jín³² tsá² hí³ lah³ re² má³². Jm¹ lí²¹
 jáun² né³, ca³ jie³ tsú² ca³ la³ jí³² chí²
 juoh¹ hi³ ziau³ jáun²; chí² juoh¹ jáun²
 né³ lí³ quia³ tún³ mí² ta².

**Pé¹ juáh³ hi³ Jesús bíh¹ Tsá² lín³
 Cristo**

(Mateo 16:13-19; Marcos 8:27-29)

¹⁸Ca³ chó³² jmái¹ hi³ Jesús jm¹
 cuá¹ liéinh³² Dió³² cáun² ñí¹ tí³ có³²,
 hi³ jm¹ quionh³ tsú² tsá² hain²¹ hí³
 tí³ con². Jm¹ jáun² ca³ ngái³ tsú²
 tsá² hí³ hi³ ca³ juáh³:

—÷Hin² tsánh² jná¹³ juáh³ tsáu²?

¹⁹Jáun² tsá² hí³ ca³ ngái³:

—Zian² tsá² juáh³ hi³ hnú² bíh¹ néh¹
 hla¹ Juan² tsá² tí² zion² tsáu² jmái²,
 ma³ jan² siáh³ tsá² juáh³ hi³ hnú² bíh¹
 Líh³, tsá² jm¹ lín³ hí³ tí³² jè¹ Dió³²,
 hi³ ma³ jan² siáh³ tsá² juáh³ hi³ hnú²
 bíh¹ néh¹ jan² tí³² jè¹ Dió³² tsá² jm¹
 zian² jm¹ tin², hi³ má² ca³ jenh¹³.

²⁰Hi³ jáun² Jesús ca³ngái³ siáh³:
—Hi³ hnoh² né³, ÷hin² tsánh² jná¹³
juáh³ hnoh²?

Jáun² né³, Pé¹ ca³juáh³:
—Hnú² bíh¹ Tsá² lín³ Cristo Tsá²
zéi¹ Dió³².

Jesús juáh³ hi³ jún³

(Mateo 16:20-28; Marcos 8:30-9:1)

²¹Tí³la³ Jesús ca³jmú³ héih³² hi³
hí¹ jan² tiá² hin² hniáuh³² záih³² tsú²
la³ cun³ hi³ má²lí²juáh³ jáun² Pé¹.

²²Hi³ jáun² ca³juáh³ siáh³ la³ lá²:
—Ca³tin¹ Jon² tsá²mi³cuóun² hi³
ma³tso² lín³² tsí³. Tsá²daun³² tsá²
ná¹ní¹ juú² quionh³ tsá² ná¹lín³
mi³jmú³, jí³ tí³² liei²¹ nē² siáh³ tiá²
quiú¹ tiá² jéin¹³ tsá² hí³, hi³ jngih³
tsú²; tí³la³ ní¹ má²cá²hné² jmái¹
jáun² má¹ná¹, jenh¹³ bíh¹ tsú².

²³Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³záih³
Jesús la³jín³² tsá² hí³:

—Ní¹juáh³ zian² tsá² hnió³ já³²
cu³hna³² jná¹³, hniáuh³² chá³² tsú²
tí³ có³² la³jí³² hi³ dí¹quiaunh²¹ tsí³
hnga², hi³ jáun² cu¹ quián¹³ tsú²
crei²¹ quioh²¹, [la³ cun³ hi³ cuéh³²
tsú² jáun² tsí³ uá¹jinh¹ ca³la³ ní¹
ca³cáin³ jmí²chí³ quioh²¹,] hi³
jáun² cu¹ já² cu³hna³² jná¹³. ²⁴Qui¹
ní¹juáh³ tsá² hnió³ líón³² hnga²,
tsá² la³ hí³ tí³ tsa³hín³ bíh¹; tí³la³
ní¹juáh³ tsá² tsa³hín³ cun³ní¹ hi³
ca³tin¹ jná¹³ má¹ná¹, jáun² tsá² la³
hí³ bíh¹ tí³ líáun³. ²⁵Qui¹ ÷ha³ dá²
jinh¹ quien² ní¹juáh³ ca³lái¹³ tsú²
la³jí³² hi³ zia³² ní¹ hué²¹ lá², ní¹juáh³
la³ ja³hín³ bíh¹ jmí²chí³ quioh²¹ tsú²
má¹lí³² jáun²? ²⁶Ní¹juáh³ tsá² jmu²
heh³ hi³ ca³tin¹ jná¹³ jí³ ca³tí²¹ jái¹³
quion²¹ jná¹³ siáh³, ja³bí¹ jná¹³ Jon²
tsá²mi³cuóun² jmu¹ heh¹ ca³tin¹ tsá²
la³ hí³ ní¹ má¹jaunh³² jná¹³ jáun²;

hi³ lí³ lin¹ hi³ quien² jná¹³, jí³ hi³
quien² Nuh³² jná¹³, jí³ hi³ lin¹ hi³
quien² uá²jaí³² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³²
tsá² ná¹chun¹ nē² siáh³. ²⁷Jú¹ tson²
juo³ jná¹³ hnoh², hi³ zian² tsá² ja¹
ní¹ tiauh¹ dí² lá² tiá² má²jún³ yáh³
ta³ tiá² má²lí²jíe³ hi³ má²cua³² pí³
quioh²¹ Dió³² ní¹con² tsá² má²tionh²
jo³cuo².

Dió³² jmu² hi³ zan² Jesús

(Mateo 17:1-8; Marcos 9:2-8)

²⁸Jmí¹ má²ní¹tí²¹ jáun² jñá³ jmái¹
hi³ ca³juáh³ Jesús jái¹³ jáun², jáun²
ca³ní¹uu³² tsú² cáun² máh³, hi³
ca³ní¹lien¹³ Dió³²; jáun² ca³jan³
dí² Pé¹, Jacobo, jí³ Juan² siáh³ hi³
tsa³quionh³ dí² tsí³ máh³. ²⁹Tá¹la³
cuá¹liéinh³² jáun² Jesús Dió³² né³,
ca³za² ho¹ní¹, jí³ ha¹ nē² ca³lí³ tiáu²
hi³ lí³ siáh³ zín³ lín³². ³⁰Hi³ jáun²
cu³diá²jan² ca³jnia³ gon³ tsáu²
hi³ ca³juónh³ quionh³ Jesús, hla¹
Moisés quionh³ Líh³. ³¹Tá¹ gon³
jáun² tsá² hí³ jmí¹ ná¹quian³² joh¹
zín³ lín³². Tsá² hí³ ca³juónh³ Jesús
quionh³ ca³tí²¹ jmái¹ hi³ jún³ tsú² já¹
juú² Jerusalén. ³²Hi³ jáun² uá¹jinh¹
Pé¹ jmí¹ tioh¹³ lín³² zió³ ní¹ quionh³
tsá² quionh³, tí³la³ ca³tiánh³ bíh¹
tsú² ná¹ní¹, hi³ jáun² ca³jíe³ tsú² hi³
ca³lí³ zín³ lín³² Jesús; hi³ ca³jién³²
tsú² siáh³ tá¹ gon³ tsá² tionh² hí³
quionh³ Jesús. ³³Jáun² tsá² gon³ hí³
jmí¹ má²ná¹hah² jái¹³ quionh³ Jesús,
tí³la³ Pé¹ né³ ca³juáh³:

—Hnú² Tí³², hénh³ ma³ chú³²
má²tiauh² dí² ní¹ lá². Jáun² cu¹
jmú¹³ jnoh¹ hní³² hñú³reh³, cáun²
quián¹³ hnú², cáun² quioh²¹ Moisés,
hi³ cáun² siáh³ quioh²¹ Líh³.

Tí³la³ tiá² jmí¹ ní³² yáh³ Pé¹ he³
dá² dí¹hle³². ³⁴Tá¹la³ dí¹hle³²

jáun² bíh¹ Pé¹, ja³ cáun² jnie² ñí¹
tionh¹ tsú² jáun² hi³ ca³tsáinh³² tsú²
ji³lin², hi³ jáun² ca³juéh² tsú² jmí¹
ca³ta³tonh¹ jáun² ja¹ jnie². ³⁵Hi³
jáun² ja¹ jnie² jáun² ñí¹ca³hléh³ jan²
tsáu² hi³ ñí¹juah²¹:

—Tsá² lá² bíh¹ Jón³² jná¹³, Tsá²
cuá¹quiánh¹. Niéi² náh² la³ cun³ hi³
juáh³ tsú².

³⁶Jmí¹ ca³nga² jái¹³ jáun² né³,
ca³jién³² tsú² Jesús cuá¹tón²¹ hnga².
Jáun² Pé¹ quionh³ tsá² quionh³, hí¹
cáun² yáh³ jái¹³ jáun² tiá² ca³chá³
tsú² jmí¹jáun² ñí¹con² tsá² siánh³ la³
cun³ hi³ lí³ jáun².

**Jesús jmah²³ jan² ñú²míh¹ zian² tsá¹
lí¹ jún²³**

(Mateo 17:14-21; Marcos 9:14-29)

³⁷Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² ca³jính³²
Jesús tsáih³ máh³ jáun² quionh³
tsá² quionh³. Jmí¹jáun² ca³jenh²
tsú² juóun³² lín³² tsáu². ³⁸Hi³ jáun²
ja¹ tsá² ná¹ngih³² hi³ ca³hóh³² jan²
tsá²ñuh² tiá³ lín³², hi³ ca³juáh³:

—Hnú² Tí³², tiá¹ jmúh¹³ hnú² hi³
chú³² hi³ jien¹ nú² tiá³ ñú²míh¹ jón³²
jné¹³, jan² tán¹ lá² bíh¹ jón³² jná¹³.

³⁹Quí¹ jan² jmí²chí³ hláinh¹ ja³² hi³
zaunh²³, hi³ jmu² hi³ hóh³² tsú² tiá³,
hi³ he² tsú² siáh³ tsá¹ lí¹ jún²³, hi³
hia³² jan³² ho³; ca³la³ hian² lín³² tsí³
jmu², tion³ cu³tí³ bíh¹ tun²³ ñú²míh¹.
⁴⁰Má²lí²hiú² lí²mí³ bíh¹ jné¹³ ñí¹con²
tsá² hain²¹ ní² tí³ con² hnú² hi³ jmí¹
chin¹³ tsú² jmí²chí³ hláinh¹, tí³la³
tiá² ca³tioh²¹ yáh³ tsú².

⁴¹Hi³ jáun² Jesús ca³ngái³:

—iHnoh² tsá² tiá² ta²¹ táunh²³ náh²,
tsá² cáun² lí¹ cháunh²³ chinh³² la³
siáh³! ¿Jáh³ jmái¹ máh³ hniáuh³² hi³
ngí¹³ jné¹³ quiúnh¹ hnoh², hi³ tion¹
jné¹³ tsín³²? Ná²jan³² jónh³² tí³ lá².

⁴²Tí³la³ tá¹la³ cuá¹ja³² jáun²
ñú²míh¹ hí³ ñí¹ zenh¹ Jesús, ca³la³
hian² lín³² bíh¹ tsí³ jmí²chí³ hláinh¹
ca³jmú³ ñí¹con² ñú²míh¹, hi³ ca³jmú³
hi³ he¹³ tsá¹ lí¹ jún²³ ñú²míh¹ hí³.
Tí³la³ jmí¹ ca³jin³ Jesús jmí²chí³
hláinh¹ hí³ né³, la³ cun³ jmí¹jáun²
bíh¹ lan³ ñú²míh¹ hí³. Jmí¹jáun²
ca³jiénh³ tsú² ñú²míh¹ hí³ ñí¹con²
jmé². ⁴³Hi³ jáun² ca³la³ ji³lin² tsú²
ca³ja³cáun² tsí³ jmí¹ ca³jié³ pí³
quioh²¹ Dió³².

Jesús juáh³ siáh³ cónh³ hi³ jún³

(Mateo 17:22-23; Marcos 9:30-32)

Tá¹la³ jmí¹ ná¹tsá²cáun² jáun² tsí³
tsú² ji³lin² ca³tí²¹ hi³ má²lí²jmú³
jáun² Jesús la³ jáun², jáun² ca³záih³
Jesús tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² la³ lá²:

⁴⁴—Náih¹³ hnoh² re² lín³² jái¹³
hi³ juanh²¹ jné¹³ lá²: jné¹³, Jon²
tsá²mí³cuóun², jienh³ tsú² jo³cuo²
tsáu².

⁴⁵Tí³la³ tsá² hí³ né³, hí¹juáh³ tiá²
ca³ngí¹³ bíh¹ he³ dá² jaun³² dí¹juáh²³
tsú², qui¹ tiá² jmí¹ má²zia³² yáh³ jái¹³
hi³ lí¹³ lí³ ngí¹³ tsú², hi³ jmí¹ juéh²
tsú² siáh³ hi³ mí³² ñí¹con² Jesús hi³
jmu³ na²¹ jái¹³ hi³ má²lí²juáh³ jáun².

¿Hin² bíh¹ tsánh² jlánh¹ quien²?

(Mateo 18:1-5; Marcos 9:33-37)

⁴⁶Hi³ jáun² né³, tsá² hain²¹ hi³
tí³ con² tsú² ca³ma³liáu³² hi³ quiú²
táinh²³ hi³ hin² bíh¹ tsánh² jlánh¹
quien² já¹ hmóu²¹ tsú² jáun².

⁴⁷Tí³la³ Jesús ca³lí³tsin² hi³ ha³
lánh³ ná¹lín²³ tsá² hí³, jáun² ca³can³
dí² jan² tsá¹míh¹ hi³ ca³zinh³ dí²
cu³hén¹; ⁴⁸jmí¹jáun² ca³juáh³ la³
lá²:

—Lí³ua³ jan² tsá² hen³ tsá² tsá¹míh¹
la³ lá² chá³² jné¹³, má²lí²he³ ji³ jné¹³

bíh¹ tsú² jaun³². Hi³ n¹juáh³ tsá² he³ jná¹³ né³, ja³bl¹ la³ jáun² má²lf²hen³ tsú² siáh³ Tsá² ca³ze³ jná¹³. Quí¹ tsá² tiá² lin¹ n¹ quien² ja¹ n¹ tionh¹ hnoh² n², tsá² la³ hí³ bíh¹ tí³ jlánh¹ quien².

N¹juáh³ tsá² tiá² hau² jnoh¹, tsá² quiúnh¹ jnoh¹ bíh¹ hí³

(Marcos 9:38-40)

49 Hi³ jáun² Juan² ca³záih³ Jesús: —Tí³², má²lf²neh²¹ jnoh¹ jan² tsá² huen² jm²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsáu² la³juah²¹ dú¹ cun³quionh³ héih³² quián¹³ hnú², jáun² má²lf²jmú¹³ jnoh¹ héih³² hi³ tiú²uú² jmu³ tsú² la³ jáun², quí¹hliá² tiá² ngí³² yáh³ tsú² quiúnh¹ dí².

50 Tí³la³ Jesús ca³juáh³:

—Ha³ lí² jmu² náh² héih³² la³ n², quí¹ n¹juáh³ tsá² tiá² hau² náh², tsá² hen² tí³ con² bíh¹ náh² tsá² la³ hí³.

Jesús jin²³ Jacobo quionh³ Juan²

51 Jm¹ má²n¹chau²¹ jáun² jmá¹ hi³ má²tsánh³² Jesús tí³ hñu³mi³cuú², jáun² ca³chá³ tiá³ tsí³ hi³ tsó³² la³ tí³ já¹ juú² Jerusalén.

52 Jáun² ca³zen³ dí² tsáu² chí¹ján³ n¹ nio¹ cáun² juú² míh¹ hín¹³ tí³ Samaria hi³ tsa³hniáu³ la³ji³² la³ cun³ hi³ lí³ hniáu³². **53** Tí³la³ tsá² juú² jáun² má¹ná¹, tiá² ca³hen³ yáh³ Jesús, quí¹hliá² ca³lí³tsin² tsú² hi³ Jesús má²hún¹ juí³² hi³ tsó³² tí³ Jerusalén bíh¹. **54** Jm¹ ca³jé³ jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² Jesús, la³ cun³ Jacobo jí³ Juan² n², hi³ jmu² tsá² juú² jáun² la³ jáun², jáun² ca³juáh³:

—Hnú² Tí³² ítiá¹ hnáu² hnú² hi³ jmú¹³ jnoh¹ héih³² hi³ já³² sí² tí³ hñu³mi³cuú² hi³ tsán¹³ tsá² juú² n²,

[la³ cun³ ca³jmú³ jáun² Líh³ tsá² jm¹ lín³ hí³ tí³² jè¹ Dió³²]?]

55 Jáun² Jesús ca³jé³ tí³ n¹ tionh¹ tsú² hi³ ca³jin³ dí² tá¹ gon³ tsá² hí³, [hí³ ca³juáh³:

—Jun³juáh¹³ la³ n² yáh³ jm¹ hniáu²¹ lín¹³ hnoh². **56** Quí¹ jun³juáh¹³ jáun² yáh³ cuan³ jná¹³, Jon² tsá²mi³cuóun², hi³ má¹tsán¹³ jná¹³ tsáu², tí³la³ cuan³ jná¹³ hi³ tí³ lion¹ bíh¹ jná¹³ tsú²].

Jáun² juú² siáh³ bíh¹ cú²jueh³² ja³taunh²¹ tsú².

Tsá² jm¹ hnió³ tsa³taunh¹ quionh³ Jesús

(Mateo 8:19-22)

57 Tá¹la³ jm¹ hí¹tiáunh¹ tsú² jáun² juí³², ca³hléh³ jan² tsáu² n¹con² Jesús hi³ ca³juáh³:

—Hnú² Tí³², ñe¹ bíh¹ jná¹³ quiúnh¹ hnú² lí³ua³ cáun² n¹ cuóh¹³ hnú².

58 Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Jáh³ zia³² tá²hláu² quioh²¹ bíh¹ cuo², hi³ zia³² bíh¹ siáh³ záí² quioh²¹ tan³²; tí³la³ Jon² Tsá²mi³cuóun² má¹ná¹, tiá² zia³² yáh³ n¹ lí³ jnioh¹³.

59 Jm¹jáun² ca³záih³ Jesús jan² tsá² siánh³ siáh³:

—Ña³² cu³hna³² jná¹³.

Tí³la³ tsá² hí³ né³, ca³ngái³:

—Tí³², cué¹ tín² já¹³ hi³ n¹hón²¹ jná¹³ ñuh³² [n¹ má¹jun²].

60 Tí³la³ Jesús né³, ca³záih³ tsá² hí³: —Tsá² ná¹jún¹ [n¹con² Dió³²] cu¹ cha³hón³² hla¹ rainh²¹, tí³la³ hnú² ca³tín¹ cuá¹ngái¹ jú¹ chú³² ca³tí²¹ ha³ lánh³ rón³² lí¹³ tónh³² tsáu² jo³cuo² Dió³².

61 Hi³ jáun² ca³juáh³ jan² tsá² siánh³ siáh³:

—Hnú² Tí³², jná¹³ hnó³² ñe¹
quiúnh¹ hnú², tí³la³ cué¹ tín² jái¹³
hí³ ñí¹háih¹ jná¹³ jái¹³ ñí¹con² tsá²
tionh² hñu³².

⁶²Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³ la³
lá²:

—Li³ua³ jan² [tsá² má²liáu³² ta²¹
quioh²¹, lín³ la³jmí¹ lín³ jan²] tsá²
quiáh² hué³² quionh³ cuá¹jué²;
ní¹juáh³ cá² ñí¹ jie²³ tí³ cu³hna²¹
bíh¹ tsú², jáun² tsá² la³ hí³ tiá² lí¹³
yáh³ hí³ jo³cuo² Dió³², [qui¹ jan² tsá²
hliah²³ tá¹³ bíh¹ lín³ tsú²].

Jesús zen² hnaih³² nio² quiún³ tsi²¹
quian³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²

10 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³,
ca³quianh³ siáh³ Jesús
hnaih³² nio² quiún³ tsi²¹ quian³ tsá²
siánh³ siáh³, hí³ jáun² ma³ gon³ tsá²
hí³ ca³zen³ dí² la³jí³² juú² ñí¹ ca³tí²¹
tsó³² dí² hnga². ²Jmí¹jáun² ca³záih³
dí² tsá² hí³ la³ lá²:

—Hliáun³ cu³tí³ bíh¹ hí³
má²ca³láu², tí³la³ cú¹pih²¹ bíh¹
tsá² jmu² ta²¹ zian². Hí³ jáun² né³,
hiú¹ mí¹ náh² ñí¹con² Tsá² quioh²¹
hí³ má²ca³láu² jáun², hí³ cuí¹ zen¹
tsú² tsá² ja³quiaun² hí³ má²ca³láu²
jáun² quioh²¹. ³Cuá²táunh¹ hnoh²
ta³né³²; tí³la³ sá¹ní² jie³ tín²,
jné¹³ zei²¹ hnoh² hí³ ná¹lín³ náh²
la³jmí¹ lín³ já¹ziáh² míh¹ tionh² ja¹
tsí²náí¹. ⁴Ha³ lí² cán² náh² tuh³²,
sa³jun³ chí² láu² tioh³ quie³, sa³jun³
tuh³² tioh³ ta³ tsú². Tiá² hniáuh³²
cuá¹ma³lélh¹³ hnoh² siáh³ hú¹ juí³²
hí³ lienh¹ hnoh² tsáu². ⁵Hí³ jáun²
lí³ua³ cáun² hñú³ ñí¹ chá¹táunh¹
náh² jáun², juoh¹ náh² tsá² hñú¹³ la³
lá²: “Cuí¹ tionh² bíh¹ hnoh² cáun²
hí³ re² hí³ tin²”. ⁶Hí³ ní¹juáh³ zian²
tsá² ca³tín¹ tiánh³ cáun² hí³ re² hí³

tin² ñí¹ jáun², jáun² lí¹³ bíh¹ tiánh³
tsú² tie³ cun³quionh³ jái¹³ hí³ hléh¹³
hnoh² jáun²; tí³la³ ní¹juáh³ tiá² zian²
tsá² la³ hí³, jáun² ñí¹con² hmóu³²
bíh¹ hnoh² jmu³ ta²¹ jái¹³ hí³ hléh¹³
náh² jáun². ⁷Cáun² tán¹ hñú³ bíh¹
hniáuh³² cuá¹tianh³ náh²; cáun²
cuá²cú¹ cuá²hính³ náh² lí³ua³ cáun²
hí³ cue³² tsú² ñí¹ jáun², qui¹ jan²
tsá² jmu² ta²¹, cun³ ca³tín¹ he³ bíh¹
hmah²¹ quioh²¹. Ha³ lí² cua³jnioh²
náh² tí³ hlá² tí³ ní². ⁸Hí³ jáun² né³,
lí³ua³ cáun² juú² ñí¹ he³ tsú² hnoh²,
quieíh³ náh² la³ cun³ má³² hí³ cue³²
tsáu². ⁹Jmah²¹ náh² tsá² ná¹tsáun¹
ñí¹ jáun², hí³ zéih³ náh² siáh³ tsáu²
la³ lá²: “Dió³² má²cuá¹hinh²³ tsáu²
jo³cuo²”. ¹⁰Tí³la³ lí³ua³ cáun² juú²
ñí¹ tiá² he³ tsú² hnoh², cuá²tianh³
náh² já¹ hñú³, hí³ juáh¹³ hnoh² la³
lá²: ¹¹“Hí¹ la³ tí³ hliáu² quian²¹ ta³
yáh³ jnoh¹ má²súh¹³ ta³né³², hí³
jmu¹³ jnoh¹ lin¹ hí³ má²tionh² hnoh²
ñí¹ háinh¹³. Tí³la³ cuí¹ ná¹ñíh¹ náh²,
hí³ jmí¹ má²ca³lí³zia³² bíh¹ jái¹³ hí³
jmí¹ lí¹³ heh³ náh² Dió³²”. ¹²Juanh³²
jné¹³ siáh³ ñí¹con² hnoh² hí³ tí³
cú¹pih²¹ bíh¹ ma³tso² tsá² jmí¹ zian²
juú² Sodoma tsí³ la³ cun³ bíh¹ tsá²
zian² juú² ñí¹ tiá² he³ tsú² hnoh².

Tsá² juú² tiá² nieh³

(Mateo 11:20-24)

¹³”iJlánh¹ juon²³ hnoh² tsá² juú²
Corazín! iJlánh¹ juon²³ siáh³ hnoh²,
tsá² juú² Betsaida! Qui¹ sá¹jmí¹ hí³
ca³lí³ la³jí³² hua³jueh³² ja¹ tsá² jmí¹
zian² juú² Tiro jí³ juú² Sidón dúh¹,
la³jmí¹ má²lí³² ní² ja¹ quián¹³ hnoh²,
hí³ jáun² má²hia³ jáun¹³ máh³ jmí¹
má²ca³za³ tsú² jmí¹ tsí³, hí³ jmí¹
má²ca³jmú³ tsú² lin¹ cun³quionh³
hí³ jmí¹ quíh²¹ tsú² jáun² tú²cho¹, jí³

hi³ jm¹ sén²¹ tsú² siáh³ jua² hmóu³².
 14 Hi³ jáun² ti³ jlánh¹ bíh¹ huáh² tsí³
 hi³ má¹ tsoh¹ hnoh² honh² má¹ ti³ ñí¹
 ra³ tsí³² Dió³² héih³², la³ cun³ bíh¹
 tsá² jm¹ zian² jáun² jm¹ tin² já¹ juú²
 Tiro quionh³ juú² Sidón. 15 Hi³ hnoh²
 siáh³ tsá² juú² Capernaum, chí¹
 ná¹ lín²³ hnoh² hi³ cuá¹ tánh¹ náh²
 hñu³ mi³ cuú²? Hnoh² dá² cuá¹ tánh¹
 la³ ti³ quiu³ juóu³² bíh¹.

16 "Jáun² né³, hnoh² má¹ ná¹,
 n¹ jáuh³ tsá² náí³² jáí¹³ quián¹³
 hnoh², ja³ bí¹ náí³² tsú² siáh³ jáí¹³
 quion²¹ jná¹³; ti³ la³ tsá² tiá² he³ jáí¹³
 quián¹³ hnoh² má¹ ná¹, ja³ bí¹ jná¹³
 siáh³ tiá² he³ tsú². Hi³ jáun² tsá² tiá²
 he³ hi³ jná¹³, ja³ bí¹ tiá² hen³ tsú²
 siáh³ Tsá² ca³ ze³ jná¹³.

Jm¹ cuá¹ tanh²¹ siáh³ tsá² hnaih³² nio²
quiún³ tsí²¹ quián³ hí³ ñí¹ con² Jesús

17 Jm¹ cá¹ jính²¹ jáun² tsá² hnaih³²
 nio² quiún³ tsí²¹ quián³ hí³ ti³
 ñí¹ con² Jesús, ca³ la³ hi³ tsah³ lín³²
 tsú² ca³ juáh³ la³ lá²:

—Hnú² Ti³², hí¹ ca³ la³ ti³ jm¹ chí³
 hláinh¹ máh³ má² ti³² héih³² hi³
 jmu³² jnoh¹ cun³ quionh³ héih³²
 quián¹³ hnú².

18 Jáun² Jesús ca³ záih³ tsá² hí³:

—Ján³, ca³ jien¹ jná¹³ Satanás
 hi³ ca³ tánh³ hñu³ mi³ cuú² la³ jm¹
 tai³² sí² quioh²¹ miíh³². 19 Jáun²
 sá¹ ní² jie³, má² ca³ cué³ jná¹³ pí³
 quián¹³ hnoh² hi³ lí¹³ han¹³ hnoh²
 jáh³ hláinh¹ jí³ hñú³ ní² siáh³, hi³
 lí¹³ jmúh¹³ hnoh² hi³ tiá² quien² pí³
 quioh²¹ tsá² hláinh¹, hi³ hí¹ cáun²
 tiá² hi³ lí¹ quiunh²¹ hnoh². 20 Ti³ la³
 ha³ lí² ma³ hiún¹³ náh² honh² cun³ ñí¹
 hi³ hliá² jm¹ chí³ hláinh¹ má² ti³²
 héih³² quián¹³ náh², ti³ la³ ma³ hiún¹³
 náh² honh² cun³ ñí¹ hi³ hliá²

má² tón³² hi³ jmái² náh² ñí¹ sí² rón³²
 hñu³ mi³ cuú² bíh¹.

Jesús jlánh¹ tsah³

(Mateo 11:25-27; 13:16-17)

21 Hi³ jáun² la³ cun³ jm¹ jáun²
 ca³ jmú³ Jm¹ chí³ Chun¹ hi³ ma³ hiún²
 lín³² Jesús tsí³, hi³ ca³ juáh³ la³ lá²:
 —Hnú² Tia²¹, Tsá² lín³ nú² Juo¹³
 tsá² zian² hñu³ mi³ cuú² jí³ tsá² zian²
 ñí¹ hué²¹ lá² ní² siáh³, cué²³ jná¹³
 tiá¹ hmah¹ qui¹ hliá² ca³ hmáh¹ hnú²
 jú¹ tson², hi³ jáun² tiá² lí¹³ há¹ ngí¹³
 tsá² quia³ lín³ jm¹ tsí³, jí³ tsá² ní²
 tsá² lieih²¹ ní² siáh³; ti³ la³ ñí¹ con²
 tsá² tsí¹ tsá² juí³ bíh¹ ca³ niah²¹ hnú²
 jú¹ tson² jáun². Ján³, qui¹ la³ jáun²
 jlánh¹ re² tí³ honh² hnú² Tia²¹.

22 "Sá¹ ní² jie³ náh², jo³ uón³² jná¹³
 má² ca³ chá³ Ñuh³² jná¹³ ca³ la³ jí³ lí³².
 Hnga² bíh¹ Dió³² cuóun³² hin² tsánh²
 Jon², hi³ hnga² bíh¹ Jon² tsú² ñí³²
 hi³ hin² tsánh² Jméi², hi³ lí³ ua³ jan²
 tsá² hnió³ dí² ma³ jnia² Jméi² ñí¹ con²
 siáh³, lí³ cuóun³² bíh¹ tsú² Jméi² dí².

23 Jáun² ñí¹ ti³ có³² ca³ liéinh³²
 Jesús tsá² hain²¹ hi³ ti³ con², hi³
 ca³ juáh³:

—Jlánh¹ jm¹ ren² tsá² jie²³ la³ cun³
 hi³ má² ná¹ jieh³² hnoh². 24 Qui¹ juo³
 jná¹³ hnoh² la³ lá²: hi³ juóun³² tsá²
 ca³ lín³ ti³² jē¹ Dió³², jí³ tsá² ca³ lín³
 re²¹ hué³² lá² ní², jm¹ hniá¹ jie³ la³
 cun³ hi³ jieh³² hnoh² lá², ti³ la³ tiá²
 ca³ lí³ yáh³ jie³ tsú²; hi³ jm¹ hniá¹
 siáh³ ne³ la³ cun³ hi³ naih³² hnoh²
 lá², ti³ la³ tiá² ca³ lí³ yáh³ ne³ tsú².

Héih³² hi³ jlánh¹ bíh¹ quien²

(Mateo 22:34-40; Marcos 12:28-34)

25 Jm¹ lí²¹ jáun² né³, jan² ti³² liei²¹
 ca³ ñí¹ cá² ñí¹ lian² Jesús, hi³ ca³ juáh³
 la³ lá²:

—Hnú² Tí³², ěhe³ bíh¹ hniáuh³²
jmu¹ jná¹³, hí³ jáun² lí¹³ lí³ zian²
jné¹³ la³ cun³ jmí¹hi³nio²?

²⁶ Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³ la³
lá²:

—ĚHa³ lánh³ rón³² rá¹juáh³ ěí¹
liei²¹ dúh¹? ěHe³ bíh¹ hí³ má²ca³híh³
nú² ěí¹ Sí² dúh¹?

²⁷ Jáun² tí³² liei²¹ hí³ né³ ca³ngái³,
hí³ ca³juáh³:

—La³ lá² rá¹juáh³: “Ma³hno¹ Dió³²
Juóuh³² ca³la³ jonh³ jmí¹ honh²,
cun³quionh³ jmí²chí³ quián¹³, jí³
la³jí³² pí³ quián¹³ nú² ní², jí³ la³jí³²
hí³ lán²³ hnú² ní² siáh³; hí³ ma³hno¹
siáh³ tsá²mi³cuóun² renh² ca³la³ jmí¹
hno³ nú² huen²”.

²⁸ Jáun² Jesús ca³ngái³ siáh³:

—Jú¹ tson² bíh¹ hí³ má²lí²juah²¹
hnú² ní². Jmu³ hnú² la³ ní², hí³ jáun²
lí¹³ zian² nú² cun³ jmí¹hi³nio².

**Jesús cha³² jái¹³ ca³tin¹ jan² tsá²
chun¹ hín¹³ tí³ hué³² Samaria**

²⁹ Tí³la³ tí³² liei²¹ hí³ jmí¹ hnió³
ren³ ěí¹, hí³ jáun² ca³záih³ Jesús la³
lá²:

—ĚHin² dá² tsá² hí³, tsá²mi³cuóun²
renh² jná¹³?

³⁰ Jmí¹jáun² ca³ngái³ siáh³ Jesús
la³ lá²:

—Jmí¹ zian² jan² tsá² cuá²han³
já¹ juú² Jerusalén hí³ ngau³ tí³ juú²
Jericó. Hú¹ juí³² jáun² né³ ca³quieh³
tsá² háin², hí³ ca³háin³ tsú² la³jí³²
hí³ quioh²¹ tsú², la³ má²quionh³ ha¹
tsú² ní² siáh³. Ca³qui³ ca³pan³ tsú²
tsá² hí³ ca³la³ ja³háin³ cun³ jún¹.

³¹ Jmí¹jáun² ca³nga² jan² mí²tsáu²
có³² ěí¹ jáun²; tí³la³ jmí¹ ca³jién³²
tsú² jáun² tsá² rón³² hí³ hué³²,
jáun² cáun² ca³nga³ cú²tso² he² ěí¹
bíh¹ mí²tsáu² hí³. ³² Jmí¹ lí²¹ jáun²,

ca³nga² siáh³ jan² tsá² levita. Jmí¹
ca³jién³² tsú² jáun² tsá² rón³² hí³,
siáh³ bíh¹ siáh³ cáun² he² ěí¹ tsá²
hí³ ca³nga³. ³³ Tí³la³ jmí¹ cá¹chó²¹
jan² tsá² hín¹³ tí³ Samaria ěí¹ rón²¹
jáun² tsá² hí³ né³, tsá² hí³ bíh¹ jlánh¹
ca³ja³ mí³ tsí³. ³⁴ Jáun² ěéi¹ tsú² tí³
ěí¹ rón²¹ jáun² tsá² hí³, jáun² ca³jiéi³
tsú² ca³lá² no¹ quionh³ mu² ráu³
mí³ uóun² jieh¹³ ěí¹ ca³cuíh³ quioh²¹
tsú², hí³ jáun² ca³hñéi³² tsú² siáh³
quionh³ hná¹ hmíh³². Jmí¹ lí²¹ jáun²
né³, ca³zion³ tsú² tsá² hí³ cu³hna²¹
jáh³ joh¹, jáun² ca³jón³² dí² tí³ ěí¹
zeh² cáun² hñú³ ěí¹ jnioh² tsáu²;
hí³ jáun² ěí¹ jáun² ca³jmú³ tsú²
hua³hí¹³. ³⁵ Jmí¹ cá¹jní²¹ jáun² né³,
tsá² hín¹³ hí³ tí³ Samaria ca³cué³
tun³ cú¹tiáú² ěí¹con² tsá² hñú¹³ ěí¹
jáun², hí³ ca³záih³ dí² tsú² la³ lá²:
“Jmu³ hnú² tiá³ hua³hí¹³ tsá²ñuh² lá²,
hí³ ní¹juáh³ ca³cáin³ hliáun³ quie³
la³ cónh³ bíh¹ hí³ lí²cué³ jná¹³ ní²,
má¹hmah²¹ bíh¹ jná¹³ má¹ca²jính³²
jné¹³ lá²”.

³⁶ Hí³ jáun² Jesús ca³ngái³ ěí¹con²
tí³² liei²¹ hí³ la³ lá²:

—Cuí¹ neh²¹, ěhin² bíh¹ tsánh²
tsá² gáun³ hí³ lín²³ hnú² hí³ lín³
tsá²mi³cuóun² rainh²¹ tsá² ca³cuính³
hí³ hí³ ca³jmú³ jáun² tsá² háin²?

³⁷ Jáun² tí³² liei²¹ hí³ ca³juáh³:

—Tsá² ca³ja³ hí³ mí³ tsí³ ěí¹con²
tsá² hí³ bíh¹.

Jáun² Jesús ca³záih³ tsú²:

—Cuánh² hnú², cuá²jmu³ la³ jáun².

Jesús tsó³² hñú¹³ mí¹ Marta jí³ Má²réi³

³⁸ Jáun² Jesús ngau³ juí³² má²hún¹,
hí³ ca³chó³² cáun² juú² míh¹. Jmí¹
cá¹chó²¹ Jesús ěí¹ jáun², ca³he³ jan²
tsá²mi³ jmái² Marta. ³⁹ Jmí¹ zian² jan²
tsá²mi³ rainh²¹ Marta hí³ hí³ jmái²

Má²réi³. Jáun² Má²réi³ hí³ ca³cuá³
hué³² ta³ ñí¹ Jesús, hí³ ca³nái³² dí²
jë¹ tsú². ⁴⁰Tí³la³ Marta hí³ jlánh¹ tiá³
siaun³² ca³jmú³ hua³jan²¹ má³², jáun²
ca³ñí¹lien¹³ Jesús, hí³ ca³juáh³:

—Hnú² Tí³², ðtiá¹ lín²³ hnú² hí³
renh² jná¹³ nř² zeh² jná¹³ huen² tán¹,
hí³ jáun² jo³uón³² huen² bíh¹ jná¹³
má²ta³no¹ ca³la³ jí³² ta²¹? Zéih³ hnú²
tiá³ hí³ cuí¹ ja³ma³hau³ jná¹³.

⁴¹Tí³la³ Jesús ca³ngái³:

—Hnú² Marta, jlánh¹ hliáun³ hí³
dí¹cháunh²³ chinh³² hnú², hí³ jlánh¹
hí³² honh² hnú² ta²¹ hí³ ñi³jmuh³².

⁴²Tí³la³ cáun² tán¹ bíh¹ hí³ jlánh¹
quien² zia³². Má²réi³ lá² má²lí²quíáh³²
hí³ jlánh¹ bí¹ quien², hí³ jáun² hí¹ jan²
yáh³ tiá² hin² lí¹³ quin³.

Jesús má²ta² ha³ lánh³ liéinh³² tsú²
Dió³²

(Mateo 6:5-15; 7:7-11)

11 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³chó³²
cáun² jmái¹ hí³ zia³² cáun²
ñí¹ jmí¹ cuá¹liéinh³² Jesús Dió³².

Jmí¹ má²lí² jáun² né³, ca³juáh³ jan²
tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² la³ lá²:

—Hnú² Tí³², ðtiá¹ héh¹³ hnú² jnoh¹
ha³ lánh³ rón³² hniáuh³² lien¹ jnoh¹
Dió³², la³jmí¹ ca³ma³tin² jáun² hla¹
Juan² tsá² jmí¹ hain²¹ hí³ tí³ con²?

²Jáun² Jesús ca³juáh³ la³ lá²:

—Ní¹ má¹ca³lien¹ hnoh² Dió³²,
juáh¹³ hnoh² la³ lá²:

Hnú² Tia²¹, [Tsá² ñíh³ hnú²
hñu³mi³cuú²,]

cá² ñí¹ hí³ chu²¹ cuí¹ ná¹chan¹ hí³
jmái² hnú².

Cuí¹ chau²¹ bíh¹ jmái¹ hí³ la³jin³²
tsáú² tónh³² jo³cuonh² hnú².

[Cuí¹ lí¹³ bíh¹ ñí¹ hué²¹ lá² la³
cun³ hí³ hnáuh² hnú² jmúh¹³,
la³jmí¹ lí³ hñu³mi³cuú².]

³Cué¹ tiá³ má³² hí³ hniáuh³²
quíú¹³ jnoh¹ cun³ jmá² cun³
jnia³².

⁴Chin³² tiá³ honh² ca³tí²¹ tso³ hí³
má²lí²jmú¹³ jnoh¹,
la³jmí¹ chin²³ jnoh¹ tsí³ la³
cun³ hí³ má²ca³hliánh² tsáú²
ñí¹con² jnoh¹.

Ma³hau¹ tiá³ jnoh¹ hí³ tiá² ca³
tiá² lau³ jnoh¹ tsá² hláinh¹,
[liau¹ tiá³ jnoh¹ ñí¹con² pí³
quioh²¹ tsú²].

⁵Jmí¹jáun² ca³juáh³ siáh³ Jesús
la³ lá²:

—Jmú¹³ jái¹³, hí³ hnú² zian² jan²
há²mei²¹ joh², hí³ ta³ hua² né³
cuóh¹³ nú² hñú¹³ tsú² hí³ cuá¹zéih³
nú² la³ lá²: “Hnú² há²mei²¹ quiú¹³,
jmu³ tiá³ hí³ chu³², cué¹ tiá³ hñi³²
hí³ quiú¹³, ⁶quí¹ jan² há²mei²¹ joh²
jná¹³ hún¹ jui³² hí³ cun³ cuan³ hñu³²

ñí¹con² tsú²”. ⁷Hí³ jáun² tsá² hí³
né³ nga³ la³ tí³ ñéih³, hí³ juáh³ la³
lá²: “Lí²uú² ma³tsán¹³ tsin³² jná¹³,
quí¹ má²chí¹jnai³² bíh¹ ho³hñú¹³,
má²rá²cuóun¹ bíh¹ jná¹³ quiúnh¹
tsá¹míh¹ jón²¹; ha³ tiú²uú² lí¹³ yáh³
no¹ jná¹³ hí³ zia³² hí³ cué¹³”. ⁸Hí³
jáun² juanh³² jná¹³, uá¹ jáun² la³
jáun² tiá² jmí¹ ñí¹cué²¹ hnú² tsá² hí³
hí³ mih³², uá¹jin¹ tsá² juónh³² hnú²
re² quiúnh¹, tí³la³ cun³ñí¹ hí³ hnú²
jlánh¹ hiú² mih³², hí³ jáun² nó³² bíh¹
tsú² hí³ cué³² la³jí³² hí³ hnáuh² hnú².

⁹Hí³ jáun² la³ lá² juanh³² jái¹³: Mí¹
náh² ñí¹con² Dió³², hí³ jáun² hian³
náh². Hniauh² náh², hí³ jáun² chanh¹
náh². Hléh¹ náh² ho³hñú¹³, hí³ jáun²
niá³² tsú². ¹⁰Quí¹ ní¹juáh³ tsá² mi³²
ñí¹con² tsú², hiáuh²³ bíh¹ tsú²;
ní¹juáh³ tsá² hnauh² choh²³ bíh¹;

hi³ n¹juáh³ tsá² hleh³² ho³hñú¹³ né³,
niá²³ bíh¹.

11 "Hnoh², tsá² zian² jónh³², ÷hin²
dá² tsánh² hnoh² tiá³ honh² náh²
hi³ cueh¹ cá² máí³ quín¹ jónh³²
n¹juáh³ hí¹mih²¹ bíh¹ la³ cuá¹mi³²?
Ho³ n¹juáh³ cuá¹mi² jan² juo¹³,
÷hí¹ tiá³ honh² náh² hi³ cuen¹³ jan²
já³hláinh¹? 12 Ho³ n¹juáh³ jónh³²
náh² mi³² cá² máí³ mi³ jláí², ÷hí¹ lí¹³
cuen¹³ náh² jan² hñú³? 13 Hi³ jáun²
né³, n¹juáh³ tu³bí¹ hnoh² yáh³ tsá²
tiá² chun¹ náh², tín² bí¹ náh² cuéh¹
hi³ chu²¹ ñ¹con² jónh³², hi³ jáun²
tiá¹³ bíh¹ tiá³ tiá² cuen³ Jméi² dí²
Tsá² cuá³ hñú³mi³cuú² Jmí²chí³
Chun¹ ñ¹con² tsá² mi².

**Juáh³ tsáu² hi³ Jesús quian³² pí³
quioh²¹ tsá² hláinh¹**

(Mateo 12:22-30; Marcos 3:20-30)

14 Ca³chó³² jmáí¹ hi³ ca³chin²
Jesús jmí²chí³ hláinh¹ jmí¹ hún¹
hñú³ tsí³ jan² tsá² tiá² jmí¹ tín²
hléh³². Jmí¹ cuá¹han³ jáun² jmí²chí³
hláinh¹ hí³ hñú³ tsí³ tsú² né³, ca³lí³
hléh³². La³jín³² tsá² ca³jé³ hi³ jáun²
ca³ja³cáun² lín³² tsí³. 15 Tí³la³ ma³
jan² tsáu² né³ ca³juáh³:

—Tsá² n¹ dá² huen² jmí²chí³
hláinh¹ hñú³ tsí³ tsáu² cun³quionh³
pí³ quioh²¹ Beelzebú, tsá² chin¹ juo¹³
jmí²chí³ hláinh¹ bíh¹.

16 Hi³ ma³ jan² siáh³ tsá² hí³ jmí¹
hnió³ ca³ lan³ Jesús, jáun² ca³mi³
tsú² cáun² lí²¹ hi³ lí³ hua³jueh³² hi³
já³² tí³ hñú³mi³cuú². 17 Tí³la³ Jesús
jmí¹ dí¹ñi³² bíh¹ ha³ lánh³ jmí¹
ná¹lín²³ tsá² hí³, hi³ jáun² ca³záih³
dí² la³ lá²:

—Ní¹juáh³ zia³² hniéí² ja¹ cu³ nió³
má²tún² hmóu³² tsá² ná¹lín³ ta²¹,
jáun² la³jín³² bíh¹ tsú² tsá²hín³.

Ja³bí¹ la³ jáun² ní¹juáh³ tsá² zia³²
hniéí² hñú¹³, la³jín³² bíh¹ tsú²
tsá²hín³. 18 Hi³ jáun² né³, sá¹jmí¹
hi³ hnga² Satanás jmu² hniéí²
ñ¹con² tsá² hain²¹ tí³ con², jáun²
né³, ha³ ya³ lánh³ rón³² lí¹³ ma³híe²
pí³ quioh²¹ tsú². Hnoh² juánh³ hi³
jná¹³ huen² jmí²chí³ hláinh¹ hñú³
tsí³ tsáu² cun³quionh³ pí³ quioh²¹
Beelzebú; 19 Tí³la³ sá¹ hi³ tson² la³
cun³ hi³ juáh³ hnoh² n¹ dúh¹, ÷hin²
cun³quionh³ pí³ quioh²¹ huen³
tsá² hain²¹ tí³ con² hnoh² jmí²chí³
hláinh¹ tiáunh¹ hñú³ tsí³ tsáu²?
Hi³ jáun² né³, cun³quionh³ ta²¹ hi³
jmu² tsá² hain²¹ tí³ con² bí¹ náh²,
má²lí²lín¹ hi³ lí¹ ná¹tsá²con² bí¹
náh². 20 Tí³la³ jná¹³ má¹ná¹, huen²
ná¹ jmí²chí³ hláinh¹ cun³quionh³
pí³ quioh²¹ Díó³² bíh¹; hi³ jáun² la³
n¹ né³, má²lí²lín¹ hi³ jná¹³ bíh¹ Tsá²
ca³hiáu³² Díó³² hi³ lín¹³ ná¹ Re²¹,
Tsá² qui³ ná¹jan²³ náh² hi³.

21 "Ní¹juáh³ zian² jan² tsá²
pin³ lín³², tsá² zia³² hliáun³ he³
cun³quionh³ jmu³ hniéí², tiá² zia³²
yáh³ hi³ háinh¹³ ca³tí²¹ hi³ zia³²
quioh²¹ tsú², ní¹juáh³ hi³ hún¹ tsú²
hua³jan²¹ hi³ jmu³ hniéí². 22 Tí³la³
n¹juáh³ ja³ jan² tsá² tí³ jlánh¹ bíh¹
pin³ la³ cónh³ bíh¹ tsá² hí³, jáun²
tsá² já³² hí³ bíh¹ má²láih¹³ hniéí²,
hi³ quín³ tsú² la³jí³² hi³ jmí¹ nióh²¹
tsá² hí³ hi³ jmu³ hniéí², má¹lí³²
jáun² né³ má²tsóh³ tsú² ñ¹con² tsá²
quionh³ la³ cun³ hi³ má²ca³joh¹³
jáun².

23 "Hi³ jáun² né³, lí³ua³ jan² tsá²
tiá² hen² tí³ con² jná¹³, tsá² la³
hí³ tí³ hau² bíh¹ jná¹³. Hi³ lí³ua³
jan² tsá² tiá² cha³² cu³lí²¹ quiúnh¹
jná¹³, tsá² la³ hí³ tí³ toh² tiú² jóh³²
bíh¹.

**Jmí²chí³ hláinh¹ jáunh²³ siáh³ hñu³
tsí³ tsáu²**

(Mateo 12:43-45)

24 Ní¹juáh³ má¹cuá²han³
jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsáu²,
jáun² tsá²ngí² ní¹ quiéin², hi³
tsá²hniauh² ní¹ lí¹³ cuá³² tie³. Hi³
jáun² ní¹juáh³ tiá² ca³choh¹³ né³,
jáun² lín²³ la³ lá²: “Cuí¹ ñih²¹ jná¹³
cú²jueh³² hñu³² ní¹ cuá¹han³ ná¹”.
25 Jáun² ní¹ má¹cá²chánh³² tsú²
jáun² né³, chanh²¹ tsú² tsá² hí³ hi³
má²lín³ la³jmí¹ lí³ cáun² hñú³ hi³
má²rá²hiah¹³, jí³ hi³ má²dí¹lí³ re²
tin² lín³² néih³. **26** Má¹jáun² tsau³² hi³
tsá²quian³ cónh³í¹ quiaun³ jmí²chí³
hi³ tí³ jlánh¹ bíh¹ hláinh¹ la³ cónh³
bíh¹ hnga². Hi³ jáun² la³jín³² jáun²
bíh¹ taunh³² hñu³ tsí³ tsá² hí³, hi³
jáun² tí³ jlánh¹ bíh¹ hlaih³ má²lí²³
quioh²¹ tsá² hí³ ní¹ má¹lí³² jáun², la³
cónh³ bíh¹ jmí¹tin².

**He³ bíh¹ cu³tí³ jmu² hi³
lí²³ hiún² tsí³ tsú²**

27 Tá¹la³ jmí¹ dí¹hleh³² jáun² Jesús
jáí¹³ ní², jáun² jan² tsá²mi³ jmí¹
zenh² ja¹ tsá² ná¹ngih³² hí³ ca³hléh³
tiá³ hi³ ca³juáh³:

—Hénh³ ma³ jmí¹ ren² tsá²mi³ tsá²
ca³taunh² hnú² hñu³ héin¹ hñu³ tsí³,
tsá² ca³cué³ hnú² tiuh²¹.

28 Tí³la³ Jesús ca³záih³ tsá² hí³:

—Tí³ jlánh¹ bíh¹ jmí¹ ren² tsá²
náí³² jáí¹³ quioh²¹ Díó³², hi³ ní¹juáh³
má²tí³² tsú² siáh³.

**Jesús hleh³² ca³tin¹ tsá² lí¹ mi³² cáun²
lí²¹**

(Mateo 12:38-42; Marcos 8:12)

29 Tá¹la³ ná¹juóun²³ jáun² tsá²
tionh² hí³ né³, ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—Tsá² zian² jmái¹ hi³ tiauh² dí²
lá² jlánh¹ hláih¹, hi³ cáun² lí¹ hiú²
lí¹ mi³² hi³ jnia³ lí²¹; tí³la³ hí¹ cáun²
yáh³ lí²¹ tiá² lí¹³ hiáuh³ tsú², jí³²la³
lí²¹ hi³ ca³jé³ jáun² tsáu² hi³ ca³tin¹
hla¹ Jonás bíh¹, tsá² jmí¹ lín³ hí³
tí³² jé¹ Díó³². **30** Quí¹ hla¹ Jonás bíh¹
jmí¹ lín³ cáun² lí²¹ ní¹con² tsá² jmí¹
zian² juú² Nínive jmí¹tin², ja³bí¹ la³
jáun² jná¹³ siáh³ Jon² tsá²mi³cuóun²
lín³ ná¹ cáun² lí²¹ ní¹con² tsá² zian²
né³². **31** Ní¹ má¹cá²chó³² jmái¹ hi³
cán³ Díó³² jú¹ tson² ní¹con² la³jín³²
tsáu², jáun² hla¹ tsá²mi³ tsá² jmí¹
chín¹ hue³² tí³ la³ quián³ nó³², hi³
chá³² tsáu¹³ tsá² zian² né³²; quí¹
hla¹ tsá²mi³ hí³ ja³ cáun² hue³² ní¹
jlánh¹ bíh¹ uóunh³, hi³ cua³niéi³ jáí¹³
quioh²¹ hla¹ re²¹ Salomón, tsá² jlánh¹
jmí¹ quia³lín³ hí³ jmí¹ tsí³. Ján³,
tsá²mi³ hí³ chá³² tsáu¹³ tsá² zian²
né³², quí¹hliá² ní¹ lá² zenh² jan² Tsá²
tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³ bíh¹
hla¹ re²¹ Salomón hí³. **32** Ja³bí¹ la³
jáun² nu³ tiánh³ siáh³ tsá² jmí¹ zian²
juú² Nínive ní¹ má¹ca³can³ Díó³² jú¹
tson², hi³ ja³bí¹ tsá² Nínive hí³ chá³²
siáh³ tso³ hi³ ca³tin¹ tsá² zian² né³²,
quí¹ hí³ dí² ca³ja³conh² bíh¹ tsí³ tso³
quioh²¹ jmí¹ ca³nái³² jáí¹³ quioh²¹
hla¹ Jonás. Ján³, chá³² tsá² hí³ tsáu¹³
tsá² zian² né³², quí¹ ní¹ lá² zenh²
jan² Tsá² tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³
cónh³ bíh¹ hla¹ Jonás hí³.

Mí¹ ní¹ tsú² cue³² joh¹ quioh²¹ tá¹ jan²

(Mateo 5:14-16; 6:22-23; Marcos

4:21-22; Lucas 8:16)

33 Ní¹juáh³ tsá² héinh²³ sí²
hñú¹³, hí¹ jan² yáh³ tsá² hí³ tiá²
zih³² sí² jáun² ní¹ ná¹conh¹, sa³jun³
taunh³² tsú² siáh³ hñu³ tsí¹ cuo²;
tí³la³ dí²chí³ tsú² ní¹ lí¹³ tai²¹ joh¹

tá¹ cáun² ñéih³ bíh¹, hi³ jáun² jniá³
jeinh²¹ lí³ua³ jan² tsá² hí³ ñéih³.

³⁴Mí¹máh¹ hnú² lí³ la³jmí¹ lí³ cáun²
sí² quioh²¹ tá¹ jan² nú². Jáun² né³,
ní¹juáh³ chu²¹ mí¹máh¹ hnú², jáun²
zia³² joh¹ quián¹³ hnú² tá¹ jan² nú².
Tí³la³ ní¹juáh³ jlánh¹ la³ hláih¹
mí¹máh¹ hnú² né³, jáun² tá¹ jan² bíh¹
hnú² zenh² já¹nié². ³⁵Jáun² jmu³
hnú² re² hua³hí¹³, hi³ jáun² tiá² lí¹³
joh¹ quián¹³ nú² la³jmí¹ lí³ já¹nié².
³⁶Quí¹ ní¹juáh³ tai³² joh¹ quián¹³
hnú² tá¹ jan² nú², hi³ hí¹ cú¹pih²¹
já¹nié² tiá² zia³², hi³ jáun² re² bíh¹
jniá³ jen¹³ hnú² la³ji³², la³jmí¹ lí³ hi³
zia³² cáun² sí² hi³ cue³² joh¹ ñí¹con²
nú².

Jesús jin²³ tsá² fariseos jí³ tí³² liei²¹

(Mateo 23:1-36; Marcos 12:38-

40; Lucas 20:45-47)

³⁷Jmí¹ cá¹táuh³ jáun² hi³ hleh³²
Jesús, jáun² jan² tsá² fariseo ca³te³
hi³ tsa³jmú³ dí² má³² hñú¹³ tsú².
Jáun² Jesús ngau³ hi³ ca³hi³ ñéih³,
hi³ ca³cuá³ ñí¹ mesa. ³⁸Jmí¹jáun²
ca³ja³cáun² tsí³ tsá² fariseo hí³ jmí¹
ca³ji³e³ hi³ tiá² ca³liah³ Jesús cuo² la³
cun³ hi³ ná¹ngí²³ tsú² jmu² ñeh² bíh¹
hi³ jmu³ má³². ³⁹Jmí¹jáun² ca³záih³
Jesús tsá² hí³ la³ lá²:

—Hnoh², tsá² fariseos, jmáh³la³ tí³
coh³ bíh¹ cuá¹uon² jlánh¹ sí² rainh³²
hnoh², tí³la³ hñu³ honh² náh² né³, tiu³
canh² jmáh³la³ hi³ hlah³ hi³ hó³²,
jí³ hi³ jlánh¹ tsính² náh² hi³ quioh²¹
tsáu² ní² síáh³. ⁴⁰Hnoh² tsá² tiá² já¹
ngí²³, íhá¹ tiá² ñíh¹ hnoh² hi³ Tsá²
ca³jmú³ tí³ coh³, ca³jmú³ síáh³ tí³
ñeh²? ⁴¹Tí³la³ ní¹juáh³ hi³ ja³² la³ tí³
hñu³ honh² náh² hi³ lí¹ cueh³² ñí¹con²
tsá² tiá² zia³² quioh²¹, hi³ jáun² la³
jáun² bíh¹ má²lí³ cáun² hi³ jí².

⁴²”iJlánh¹ juon²³ hnoh² tsá²
fariseos! Quí¹ uá¹jinh¹ má²ná¹cueh³²
hnoh² ñí¹con² Dió³² cáun² la³ cun³
quia³ hi³ zia³² quián¹³, hí¹ la³ tí³
zie² yáh³ quionh³ háu² ruda, jí³
ca³la³ jí³² ñí¹ jonh² ní² síáh³, tí³la³
má¹lí³² jáun² né³, tiá² ra³tsih³² yáh³
náh² héih³² cú²tso², hi³ sa³jun³ hno³
bíh¹ náh² Dió³². Tí³la³ jun³juáh¹³
hi³ cháh¹³ tí³ có³² la³ cun³ hi³
má²ná¹jmuh³² jáun² yáh³ náh² hi³
jmúh¹³ náh² hi³ ní².

⁴³”iJlánh¹ juon²³ hnoh² tsá²
fariseos! Jlánh¹ hniá¹ náh² tianh¹³
ñí¹ jlánh¹ quien² hñu³ cuáh³², hi³
jlánh¹ hniá¹ náh² síáh³ hi³ tsáu²
cuen³ Dió³² ní¹ má¹ca³jenh² náh²
tsáu² já¹ hmah²¹.

⁴⁴”iJlánh¹ juon²³ hnoh², quí¹hliá²
lín³ hnoh² la³jmí¹ lí³ jéin³lo¹ ñí¹
rá²hún¹ hla¹, ñí¹ tiú²uú² lin¹ jniá³,
ñí¹ cáun² lí¹ má²há² má²ngai³² tsáu²
ñí¹ quioh²¹ ta³ tiá² ñí³².

⁴⁵Jáun² né³, jan² tí³² liei²¹ ca³záih³
Jesús:

—Hnú² Tí³², jí³ jnoh¹ bíh¹ má²je²³
nú² síáh³ cun³quionh³ já¹hi³
má²lí²juah²¹ nú² ní².

⁴⁶Jáun² Jesús ca³juáh³ síáh³:
—Ja³bí¹ hnoh² síáh³ tí³² liei²¹,
ijlánh¹ juon²³ náh²! Quí¹ hnoh²
jlánh¹ jmuh³² héih³² huáh² tsí³
ñí¹con² tsáu², ca³la³ hí¹ jan² tsáu²
tiá² tióh³² ma³tí³², hi³ má¹lí³² jáun²
né³, hí¹juáh³ hmóu³² náh² tiá²
ma³tíh²¹.

⁴⁷”iJuo²³ hnoh², quí¹hliá²
jmóuh¹ náh² re² jéin³lo¹ ñí¹ ná¹hón²¹
tsá² ca³lin³ hí³ tí³² jé¹ Dió³², tsá²
ca³jngih³ hí³ dí²hioh³ nú²deh³
hmóu³² náh² jmí¹tin². ⁴⁸Hi³ jáun²
má²lin¹ hi³ la³ ná¹tiáunh¹ náh²
cá²honh¹ quiúnh¹ náh² dí²hioh³

ñú²deh³, quí¹ tsá² hí³ bíh¹ ca³jngih³
tsá² lín³ hí³ tí³² jé¹ Dió³² jmí¹tin², hí³
hnoh² né³ lí¹ ná¹jmóuh¹ náh² jéin³lo¹
ñí¹ ná¹hón²¹ hla¹ hí³.

49”Hí³ jáun² Dió³², Tsá² jlánh¹ re²
cuá¹ñi³², ca³juáh³: “Zein²¹ jná¹³ tí³²
jé² ná¹, jí³ tí³² tsá² quian³² jé² ná¹ nf²
siáh³ ñí¹con² tsá² hí³, jáun² ma³ jan²
tsá² zein²¹ jná¹³ hí³ hí³ tsa¹ tsáu², hí¹
la³ tí³ jngih³ tsú² siáh³ ma³ jan² tsá²
hí³”. 50 Jáun² né³, tsá² zian² né³² bíh¹
tá¹can¹ jmí²hán¹ ca³la³ jí³lin² tí³²
jé¹ Dió³², tsá² ca³ma³tsan² tsú² hí³
jmí¹tin² la³ cun³ jmí¹ lí²¹ hngá¹máh³
lá². 51 Ján³, tsá² zian² né³² tá¹can¹
jmí²hán¹ tsá² hí³, hla¹ Abel tín²
la³ñí¹, ca³la³ ñí¹ ca³jngih³ tsú² siáh³
hla¹ Zacarías ja¹ quioh²¹ ñí¹hiú¹³
quionh³ ñí¹ jlánh¹ bíh¹ híen¹ quioh²¹
cuáh³² chín¹.

52”iJlánh¹ juon²³ hnoh² tí³² liei²¹),
quí¹hliá² ca³hmáh¹ hnoh² jú¹ tson²
hí³ jmí¹ lí³ liáun³ tsáu². Hí¹ hmóu³²
yáh³ hnoh² tiá² hnáuh² táunh¹³ ta²¹
jú¹ tson² jáun², sa³jun³ cueh³² bíh¹
náh² siáh³ tsá² siánh³ jái¹³ hí³ lí¹³
tónh³² ta²¹, ua¹jinh¹ zian² tsá² jmí¹
hnió³ ne³.

53 Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Jesús jái¹³
nf² né³, cua³han³ ñí¹ jáun². Jáun²
la³jín³² tí³² liei²¹ hí³ né³, quionh³
tsá² fariseos ca³míh³ lín³² tsá³. Jáun²
hliáun³ lín³² jái¹³ ca³ca³ ca³lan³
dí² Jesús, 54 hí³ ca³can³ tsú² re²
lín³² hua³hí¹³ jái¹³ hí³ hleh³² Jesús,
n¹í¹juáh³ ca³nái³² tsú² cáun² jái¹³ hí³
lí³ lí¹³ chá³² tsú² tso³.

Jesús hie³² jái¹³ ca³tin¹ tsá² lín³ la³ cá¹
la³ jéinh¹

(Mateo 16:6-12; Marcos 8:14-21)

12 Tá¹la³ jáun² né³, ca³la³
juóun³² mei²¹ cu³tí³ tsáu²

ca³jngih³² ñí¹ jáun², ca³la³ ná¹cuú²
ná¹jain³² tiá³ bíh¹ tsú² lí³. Jáun²
Jesús ca³hléh³ tín² ñí¹con² tsá²
hain²¹ hí³ tí³ con², hí³ ca³juáh³ la³
lá²:

—Hua³hín¹³ náh² jmu³ ca³tí²¹ tie³
quioh²¹ tsá² fariseos. Jái¹³ “tie³”
nf² hnió³ juáh³: tsá² lín³ la³ cá¹ la³
jéinh¹. 2 Quí¹ lí³ua³ cáun² hí³ jí²³
tsú², chau³² bíh¹ jmái¹ hí³ jñéih²³;
hí³ lí³ua³ cáun² hí³ ná¹hmá¹ né³,
chau³² bíh¹ jmái¹ hí³ lí²jnia² siáh³.
3 Jáun² la³jí³² hí³ má²ca³juah²¹ hnoh²
hñu³nié², chau²¹ jmái¹ lí³jnia²
bíh¹ jái¹³ jáun². Ja³bí¹ la³ jáun²,
lí³ua³ cáun² hí³ má²ca³juah²¹ náh²
ñí¹ ná¹conh¹, chau²¹ bíh¹ jmái¹
hí³ chá³² tsú² jái¹³ jáun² ca³la³ hí³
tsa³dí³chín³² tsú² tsáih³ hñú³ hí³
chá³² ca³la³ hí³ chí²¹ tiú² mah¹ tiú²
jan³².

Hin² ñí¹con² hniáuh³² jmú¹³ dí²
juénh²

(Mateo 10:26-31)

4”Hnoh², tsá² re² juóh³² dí²
quiúnh¹, juanh²¹ jná¹³ ñí¹con² hnoh²
jái¹³ lá²: Ha³ lí² juenh³ náh² tsá²
jngih² jmáh³la³ ngú³, hí³ ní¹ má¹lí³²
jáun², tiú²uú² zia³² hí¹ cáun² yáh³ hí³
siáh³ hí³ lí¹³ jmu³ tsú². 5 Tí³la³ jná¹³
juanh²¹ hí³ hin² ñí¹con² hniáuh³²
jmúh¹³ hnoh² juénh²: juenh³ náh²
ñí¹con² Tsá² zia³² pí³ quioh²¹ hí³ lí¹³
jngah³, hí³ má¹lí³² jáun² né³ lí¹³ ze³
siáh³ quiu³juóu³². Ñí¹con² Tsá² hí³
bíh¹ hniáuh³² jmúh¹³ hnoh² juénh².

6”¿Há¹ tiá² cuen² tsú² hñá³ tan³²
píh²¹ la³ cun³ tun³ héih³² quie³
dúh¹? Tí³la³ cu³ jáun² tiá² tsá²có³
yáh³ tsí³ Dió³² hí³ ca³tin¹ jáh³ píh²¹
hí³. 7 Jáun² hnoh² né³, hí¹ ca³la³
tí³ jñú² ching³² yáh³ hnoh² ná¹hi¹³

siáh³ ma³ quin³² ma³ cá² máih³². Ha³
lí² juen³ náh², qui¹ tí³ jlánh¹ bíh¹
quien² hnoh² la³ cónh³ bíh¹ tan³²
ná¹juóun²¹.

Tsá² ton² hi³ hain²¹ tí³ con² Jesús

(Mateo 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8”Juanh³² jná¹³ siáh³ jái¹³ lá²:

Ní¹juáh³ zian² tsá² ma³quien² jná¹³
ní¹con² tsáu², ja³bí¹ jná¹³ siáh³ Jon²
tsá²mí³cuóun², má¹quien¹³ ná¹ tsú²
ní¹con² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³²; 9tí³la³
lí³ua³ jan² tsá² tiá² hnió³ ma³quien²
jné¹³ ní¹con² tsáu² né³, ja³bí¹ jná¹³
siáh³ tiá² má¹quien¹³ tsá² la³ hí³
ní¹con² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³².

10”Lí³ua³ jan² tsá² hleh³² jú¹ hlah³
hí³ ca³tin¹ jné¹³ Jon² tsá²mí³cuóun²,
zia³² bíh¹ uu³i³tso³; tí³la³ ní¹juáh³
tsá² tú² hió³² Jmí²chí³ Chun¹
má¹ná¹, cu³tí³ tiá² zia³² bíh¹
uu³i³tso³ quioh²¹ tsá² la³ hí³.

11”Ní¹ má¹cá²chó³² jmái¹ hí³ jau³
tsú² hnoh² hí³ nga³ tsú² jái¹³ ní¹con²
hnoh² hñu³ cuáh³², ho³lá²dá² ní¹ta²¹,
há³ lí² cuí¹ hí²¹ honh² náh² hí³ hín²
jái¹³ ngáih¹ náh², ho³ he³ lánh³
juáh¹³ náh²; 12quí¹ ní¹ má¹cá²chó³²
jmái¹ hí³ hniáuh³² hléh¹³ hnoh²,
má¹jáun² bíh¹ má²híe³² Jmí²chí³
Chun¹ há³ lánh³ hniáuh³² hléh¹³
náh².

Hí³ háinh¹³ bíh¹ hí³ hánh³ tsú²

13Jáun² né³, jan² tsá² zenh² ja¹ tsá²
ná¹ngih³² hí³ ca³juáh³:

—Hnú² Tí³², juoh¹ hnú² tiá³ renh²
jné¹³ hí³ cué³² tsú² la³ cun³ hí³
ca³tin¹ jné¹³, hí³ jmí¹ quioh²¹ jméi²
mí¹ziú¹³ jnoh¹.

14Tí³la³ Jesús ca³záih³ tsá² hí³:

—¿Hin² tsánh² ca³hiáú³² jné¹³ hí³
lín¹³ ná¹ jue²¹, ho³ hí³ lín¹³ jné¹³ tsá²

tsóh²³ hí³ jmí¹ quioh²¹ ñeh² mí²ziúh²
hnoh²?

15Jáun² jmí¹jáun² ca³záih³ dí² siáh³
la³jín³² tsá² hí³ la³ lá²:

—Hniáuh³² jmúh¹³ náh² re² lín³²
hua³hí¹³ hí³ tiá² lí¹ jmúh¹³ náh² hniá¹
hí³ zia³² ní¹ hué²¹ lá², qui¹ jun³juáh¹³
cun³quionh³ hí³hliá² hliáun³ hí³ zioh²
jáun² yáh³ tsú² lí¹³ zian² re² tin².

16Jáun² ca³jmú³ tsú² siáh³ cáun²
jái¹³ hí³ juáh³ la³ lá²:

—Jmí¹ zian² jan² tsá² hánh³. Tsá² hí³
ca³loh² hliáun³ lín³² ní¹nái² quioh²¹.

17Jáun² tsá² hí³ ca³lín¹³: “¿He³ bíh¹
jmu¹ jné¹³? Já² tiú²uú² zia³² yáh³ ní¹
lí¹³ hma¹³ jné¹³ la³jí³² hí³ ca³láu² lá²
quion²¹”. 18Jmí¹jáun² ca³liéinh³² tsú²
jmí¹ tsí³ hnga²: “Né³² má²ca³cháunh¹³
tsin³² jné¹³ há³ lánh³ rón³² jmu¹. Cu³tsa³²
cuí¹ tsunh²¹ jné¹³ cú³jueh³² hñu³cuí³
míh¹ táun³ ní², hí³ jmu¹ jné¹³ hí³ jlánh¹
bíh¹ cáh¹; hí³ jáun² ní¹ jáun² hma¹³
jné¹³ la³jí³² hí³ ca³lo², la³ má²quionh³
hí³ siáh³ siáh³. 19Ní¹ má¹lí³² jáun² né³,
hlí¹ lienh¹ jné¹³ jmí¹ tsin³², hí³ juo¹³
jné¹³ la³ lá². Hliáun³ lín³² bíh¹ má²zia³²
hí³ lí¹³ ma³híe² hliáun³ mii² quiú¹³
dí². Jáun² né³² né³, cuí¹ zian² dí² tie³.

Cuí¹ cú¹ cuí¹ hnáih¹³ dí² quiú¹³, hí³ cuí¹
zian² dí² cáun² hí³ re² hí³ tin²”. 20Tí³la³
Dió³² ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²: “Hnú², tsá²
tiá² jái¹³ ngí²³, já¹niéi² lá² jénh¹ hnú²
jmí²chí³ quián¹³ ní¹con² jné¹³. Hí³ jáun²
la³jí³² hí³ má²ná¹hma¹ ní² quián¹³ hnú²,
¿hin² dá² tsánh² lí³ quioh²¹?” 21La³ jáun²
bíh¹ quiunh³² tsá² hánh³, tsá² hma³²
ní¹con² hnga² hí³ quioh²¹. Tsá² tia³mii²
bíh¹ tsá² la³ hí³ ní¹con² Dió³².

Dió³² nióh³² hua³hí¹³ tsá² ná¹lín³ jon²

(Mateo 6:25-34)

22Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³záih³
Jesús tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²:

—Juo³ jná¹³ hnoh²: Ha³ lí² cuí¹
 hí²¹ honh² náh² ha³ lánh³ rón³² lí¹³
 zian² náh², ca³tí²¹ ha³ jinh¹ já³²
 má³² hí³ cúh¹³ náh², jí³ ha³ jinh¹
 já³² hmih³² hí³ quíh¹³ náh². ²³Quí¹
 jmí²chí³ quioh²¹ bíh¹ tsú² hí³ jlánh¹
 bíh¹ quien² la³ cónh³ bíh¹ má³²;
 hí³ ngú³ quioh²¹ tsú² nǐ² siáh³ tí³
 jlánh¹ quien² la³ cónh³ bíh¹ ha¹
 tsú². ²⁴Sá¹nǐ² jie³ ha³ lánh³ zian²
 quiú¹liáh². Jáh³ hí³ tiá² lin¹ hí³ jǐ³²
 hí¹ cáun² yáh³, sa³jun³ zia³² bíh¹ hí³
 loh², sa³jun³ zeh² hñu³cuí³ quioh²¹;
 tí³la³ cun³ jáun² zia³² bíh¹ má³²
 hí³ cue³² Dió³² cúh² jáh³. íTí³la³
 hnoh² má¹ná¹, tí³ jlánh¹ bíh¹ quien²
 náh² la³ cónh³ bíh¹ tan³²! ²⁵¿Hin²
 yáh³ hnoh² tin² jmúh¹³ hí³ cuóun¹³
 cónh³í¹ cá² lí², uá¹jinh¹ hen² lín³²
 honh² náh² hí³ cuóun¹³ náh²? ²⁶Hí³
 jáun² né³, nǐ¹juáh³ cáun² hí³ pih²¹ la³
 nǐ² bíh¹ tiá² la³ tin² náh² jmúh¹³, hí³
 jáun² ¿he³ láih³² sa³ hí³² lín³² honh²
 náh² ca³tí²¹ la³jǐ³² hí³ nǐ¹ hná¹ nǐ²?
²⁷Sá¹nǐ² jie³ náh² ha³ lánh³ rón³²
 cuóun² lí¹³. Lí¹³ nǐ² tiá² lin¹ zeh³²
 yáh³ jáu², hí³ sa³jun³ ta³² siáh³ tá³,
 tí³la³ cun³ jáun² ta³bí¹ hla¹ re²¹
 Salomón yáh³ tiá² chú³² jmí¹ jniá³
 la³jmí¹ jniá³ lí¹³ nǐ², uá¹jinh¹ jmí¹
 zioh² lín³² tsú². ²⁸Hí³ jáun² né³,
 nǐ¹juáh³ Dió³² jmu² hí³ ca³la³ chú³²
 lín³² jniá³ náí², cáun² hí³ tsi²¹ nǐ² nǐ¹
 náí² né³², hí³ jáun² tsa³háu² má²jín³²
 bíh¹ tsú² tí³ ñeh² cáun² pieh¹ nǐ¹
 má¹ca³lí³ quiéin²; jáun² nǐ¹juáh³
 ta³bí¹ náí² yáh³ jmu² Dió³² hí³ chú³²
 jniá³, icónh³ bíh¹ tiá² jmu³ Dió³² hí³
 zia³² hanh² hnoh², hnoh² tsá² cáun²
 lí¹ hí³² honh² náh²! ²⁹Hí³ jáun² ha³
 lí² cuí¹ hí²¹ honh² náh² hí³ hnáuh¹³
 náh² hí³ cúh¹³, sa³ jun³ hí³ húh¹³
 náh². ³⁰Quí¹ la³jín³² tsá² zian² nǐ¹

hué²¹ lá² ná¹hí³² tsí³ ca³tí²¹ hí³ nǐ²;
 tí³la³ hnoh² má¹ná¹, zian² bíh¹ jan²
 Ñeh² náh², Tsá² cuá¹ñi³² la³jǐ³² hí³
 lí³hniauh²³ quián¹³ náh². ³¹Nǐ¹ jí²¹la³
 tí³ chan¹³ náh² hmóu³² jo³cuo² Dió³²
 bíh¹, hí³ má¹tih²¹ náh² re² nǐ¹con²
 tsú², hí³ jáun² bíh¹ hián¹³ náh² ca³la³
 jí³lí³² hí³ jáun².

Tsá² má²nióh³² hí³ quioh²¹

hñu³mi³cuú²

(Mateo 6:19-21)

³²”Hnoh², tsá² lín³ náh² la³juah²¹
 dúh¹ cu³ nió³ pih²¹ já¹ziáh², ha³
 lí² juen³ náh², qui¹ hiún² lín³²
 bíh¹ tsí³ Ñeh² náh² cué³² jáí³ hí³
 cuá¹tánh¹ náh² nǐ¹ cuá¹quien² tsú².
³³Hnáí¹ náh² hí³ zia³² quián¹³, hí³ lí³
 cueh¹ náh² tsá² lí²hniauh³² nǐ¹con².
 Nǐ¹juáh³ hí³ jmúh¹³ náh² la³ jáun²,
 hí³ jáun² la³ jáun² má²ná¹jmuh³²
 náh² cáun² tuh³² hí³ tiá² chau²¹
 jmái¹ lí³yenh³, hí³ jáun² lí³ zian²
 náh² hliáu³ hñu³mi³cuú², cáun² hí³
 tiá² chau²¹ jmái¹ tsa³hín³. Nǐ¹ jáun²
 tiá² lí¹³ hí³ háin², sa³jun³ mí¹cháu²
 lí¹³ ma³tsa² hí³ quioh²¹ tsú². ³⁴Quí¹
 nǐ¹juáh³ nǐ¹ nio¹ hí³ quián¹³ náh²,
 nǐ¹ jáun² bíh¹ uá²jai³² cuá³ jmí²chí³
 quián¹³ náh².

Hniáu³² tiáunh¹ tsú² hua³jan²¹

(Mateo 24:37-25:30)

³⁵”Hniáu³² tiáunh¹ náh²
 hua³jan²¹, hí³ chí¹hún¹ sí² quián¹³
 náh². ³⁶Tianh³ náh² hua³jan²¹
 la³jmí¹ tionh¹ tsá² ná¹hé² ná¹jan²
 juo¹³. Hí³ jáun² nǐ¹ má¹cá²jín³²
 jáun² tsá² hí³ nǐ¹ lí¹jmú³ tsáu² jmái¹
 hí³ ca³jenh² cuo², la³juí³² niá³² bíh¹
 tsú² ho³hñú¹³ nǐ¹ má¹ca³póh³ tsá²
 hí³ cuo². ³⁷Jlánh¹ chú³² quioh²¹ tsá²
 quian²¹ tsú² hí³, nǐ¹juáh³ hí³ tionh²

tsú² ná¹ñí¹ n¹ má¹cuanh³² jáun²
 juo¹³. Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh²,
 hi³ juo¹³ tsú² hí³ hah¹³ hmih³² ta³
 ñí¹, hi³ cué³² jái¹³ hi³ tsá² quian²¹
 tsú² hí³ lí¹³ tiánh³² ñí¹ mesa. Hi³
 jáun² n¹ má¹ta³tonh¹ tsú² jáun² ñí¹
 mesa né³, hnga² juo¹³ tsú² ma³tau³.
 38 Hi³ jáun² n¹juáh³ cuanh³ tsá²
 hí³ ta³ hua², ho³lá²dá² má²já²jnia²,
 jáun² né³, jlánh¹ chú³² quioh²¹ tsá²
 quian²¹ hí³, n¹juáh³ la³ ná¹ñí¹ bíh¹
 n¹ má¹cuanh³² tsú². 39 Hniáuh³² lí³
 ñíh¹³ náh² re² jái¹³ lá² siáh³: Sá¹jm¹
 hí³ ñi³² tsá²hñú¹³ hín² la³nio¹ já³²
 tsá² háin², jáun² tiá² jm¹ cué²¹ yáh³
 tsú² jái¹³ hi³ hí³ háin² hñú¹³. 40 Jáun²
 hnoh² né³, hniáuh³² ná¹tiáunh¹ náh²
 hua³jan²¹, quí¹ n¹juáh³ jmái¹ hi³
 ná¹lín²³ hnoh² hi³ tiá² má²jáunh¹³
 jná¹³ Jon² tsá²mí³cuóun², tí³la³ jmái¹
 jáun² bíh¹ tí³tsóh³ cuánh³² jná¹³.

**Tsá² quian²¹ chun¹ jí³ tsá² quian²¹
 hláih¹**

(Mateo 24:45-51)

41 Jm¹ má²lí²juáh³ jáun² Jesús la³
 n² né³, ca³ngái³ Pé¹ ñí¹con² tsú²:

—Hnú² Tí³², ðhí¹ ca³tin¹ jmáh³la³
 jnoh¹ jái¹³ hi³ má²lí²jmuh³ hnú² n²,
 ho³ hi³ ca³tin¹ ca³la³ jín³² tsáu² uá¹?

42 Jáun² Tí³² Juo¹³ dí² ca³juáh³:

—N¹juáh³ zian² jan² tsá² quian²¹
 chun¹, tsá² jlánh¹ quia³lín³ jm¹ tsí³,
 hi³ jáun² juo¹³ tsú² chan³ la³jín³² tsá²
 quian²¹ ñí¹ hná¹ jáun² jo³cuo² hí³ dí²
 hi³ jmu³ dí² héih³² ñí¹con² tsá² hí³,
 jí³ hi³ jmu³ dí² siáh³ héih³² ha³ cónh³
 má³² lí¹³ cuh³ tsú², jí³ hín² la³nió¹
 lí¹³ jmu³ tsú² má³². 43 Jlánh¹ jm¹
 ren² tsá² quian²¹ la³ hí³ n¹juáh³ hi³
 cuá¹má²tí³² tsú² héih³² quioh²¹ juo¹³
 n¹ má¹cuanh³². 44 Jú¹ tson² juo³ jná¹³
 hnoh², hi³ juo¹³ tsá² hí³ má²chá³²

la³jí³² hi³ zioh² jo³cuo² tsú², hi³ jáun²
 tí³ má²zó³² bíh¹ tá¹³ tsú² lí¹³. 45 Tí³la³
 n¹juáh³ tsá² hí³ la³ ca³lín¹³ hi³ tiá²
 má²jáunh³ yáh³ tia³juí³² juo¹³, hi³
 jáun² cuá¹quí² cuá¹quiunh² tsá²mí³
 tsá²ñuh², tsá² quian²¹ ñí¹ hná¹ jáun²,
 jí³ hi³ cuá¹cú² cuá¹hính²³ tsú² siáh³
 ca³la³ ñí¹ ca³lí³ hen²; 46 jáun² juo¹³
 tsú² né³, cuánh³² cáun² jmái¹ hi³ tiá²
 cuá¹jan²¹ bíh¹, cáun² o¹rá¹ hi³ tiá²
 ñi³² tsú² siáh³. Hi³ jáun² má²jáun²
 ma³tson¹³ tsú² tsá² hí³ chí¹nga²
 cu³tí¹³, hi³ jáun² má²lí³² jáun² zen³
 tsú² ñí¹ ca³tí²¹ tsa³táunh¹ tsá² tiá²
 nieh³.

47 ”Quí¹ n¹juáh³ jan² tsá² quian²¹
 ñi³² héih³² quioh²¹ juo¹³, tí³la³ tiá²
 jmu² yáh³ tsú² jan²¹, sa³jun³ má²tí³²
 bíh¹ tsú², jáun² tsá² quian²¹ la³ hí³
 quíu³ pan³ tsú² hliáun³ tsí³². 48 Tí³la³
 n¹juáh³ zian² tsá² quian²¹, tsá² tiá²
 re² jm¹ ñi³² héih³² quioh²¹ juo¹³, hi³
 jáun² ca³jmú³ cáun² hi³ hliáh³, cun³
 jáun² ca³tin¹ bíh¹ tsú² tsa³pán¹, tí³la³
 míh² bíh¹ ca³lá² pan³ tsú². N¹juáh³
 tsá² ca³hiauh³ hliáun³, jáun² né³,
 tsáu² cáun² má²ná¹jan³² hi³ hliáun³
 bíh¹ hi³ jmu³ tsá² hí³; hi³ n¹juáh³
 jan² tsá² ca³ta³no¹ hliáun³ jo³cuo²
 né³, jáun² hliáun³ bíh¹ hi³ má²mái³²
 tsú² ñí¹con² tsá² la³ hí³.

**Jesús jmu² hi³ tiú²uú² tiáunh¹ tsáu²
 cá²hon³**

(Mateo 10:34-36)

49 ”Má²cuan² jná¹³ ñí¹ hué²¹ lá² hi³
 to¹ ná¹ sí² huáh² tsí³ hi³ ca³tin¹ la³jín³²
 tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³; hi³
 jlánh¹ jm¹ hiún² tsin³² jná¹³ sá¹ hi³
 má²ná¹hún¹ ta³né³² dúh¹. 50 Ca³tin¹
 jná¹³ zón³² siáh³ cónh³ jmái² la³ siáh³,
 hi³ jlánh¹ tiá² niau³² tie³ tsin³² jná¹³
 ca³la³ ñí¹ chau²¹ jmái¹ hi³ lí³tí³ hi³

jáun². ⁵¹¿Hí¹ ná¹lín²³ hnoh² hi³ cuan³ jná¹³ hi³ jmu¹ hi³ niau²¹ tie³ ñí¹ hué²¹ lá²? ¡Tiá² jáun² yáh³! Cuan³ jná¹³ hi³ quion¹ hniéi² bíh¹, hi³ tiú²uú² tiánh³² tsú² cá²hon³. ⁵²Qui¹ ta³né³², jí³ jmí¹tsú² jmí¹ja³², má²zia³² bíh¹ hniéi² ja¹ hmóu³² tsá² hñú¹³. Jáun² né³, ní¹juáh³ cáun² hñú³ ñí¹ tionh² tsú² hñá³, tsáun³ bíh¹ tsú² lí¹³, gáun³ tsá² hi³ hon² gon³ rainh²¹, hi³ jáun² gon³ né³ lí³hon² gáun³ rainh²¹. ⁵³Tsá²ñuh² jmu³ ná¹háun³ quionh³ tsá²ñuh² jon², tsá²mí³ siáh³ jmu³ ná¹háun³ quionh³ tsá²mí³ jon², jí³ tsá¹mí¹ siáh³ jmu³ ná¹háun³ quionh³ jméi² mí¹ziú¹³. Ja³bí¹ la³ jáun² tsá²mí³ má²lieih²¹ jmu³ ná¹háun³ quionh³ ló³², hi³ tsá¹má¹³ né³, jmu³ siáh³ ná¹háun³ quionh³ mí³ziú¹³.

Lin¹ bíh¹ lánh³ lí³ jmái¹

(Mateo 16:1-4; Marcos 8:11-13)

⁵⁴Jmí¹jáun² ca³záih³ Jesús tsá² ná¹ngih³² hí³ la³ lá²:

—Hnoh², ní¹juáh³ jmí¹ jéh³² náh² hi³ má²tioh¹³ jnie² tí³ ñí¹ tá²tsí²¹ hiú², jáun² juáh²³ hnoh²: “Jmí³ bíh¹ má²ha³”, hi³ tson² bíh¹ la³ jáun² lí²³. ⁵⁵Hi³ ní¹juáh³ jmí¹ ja³² chí³ tí³ quián³ né³, hi³ jáun² juáh²³ hnoh²: “Má²jniau¹³ bíh¹ hiú²”; hi³ tson² bíh¹ la³ jáun² lí²³. ⁵⁶¡Hnoh², tsá² lín³ náh² la³ cá¹ la³ jéinh¹! Já² tin² bíh¹ hnoh² chíh¹ jái¹³ ní¹juáh³ ní¹ má¹lí²jieh³ náh² chí³cuú² jí³ tí³ hué³² ní². Jáun² né³, ¿he³ láih³² sa³ tiá² ñí¹ yáh³ hnoh² hi³ hín² jmáih¹ tiauh² dí² lá² ta³né³²?

Hniáuh³² ma³tsan² tsú² hniéi² quioh²¹ quionh³ tsá² jmí¹ ná¹háun³ quionh³

(Mateo 5:25-26)

⁵⁷”¿He³ láih³² tiá² ma³réh¹³ náh² tso³ quián¹³ ja¹ hmóu²¹ náh²?

⁵⁸Ní¹juáh³ zian² tsá² ca³hna³ hnú², hi³ jáun² má²jau³ tsú² hnú² tí³ ñí¹con² jue²¹, jáun² jmu³ pí³ hi³ tsán¹³ hniéi² quián¹³ tá¹la³ hí¹cua³táunh¹ náh² jáun² hú¹ jui³². Hi³ jáun² tiú²uú² tsa³jau² tsú² ta³ ñí¹ tsá²tan²¹, qui¹ ní¹ ca³cue³ hnú² tsá²tan²¹ tsá² tú²jái¹³; hi³ jáun² tsá² tú²jái¹³ hí³ má²tsa³tiaunh² hnú² hñu³mí¹ní². ⁵⁹Juanh³² jná¹³, tiá² cáun² lí¹ liáun³ yáh³ hnú²; ca³la³ tí³ ní¹ má¹ca³ma³hmah²¹ hnú² tá¹ jí³¹lí³² máh³.

Hniáuh³² zái³² tsú² jmí¹ tsí³

13 Hi³ jáun² ma³ jan² tsá² jmí¹ tionh¹ hi³ ñí¹ jáun² ca³chá³ ñí¹con² Jesús, hi³ Pilato néh¹ má²ca³jngih³ ma³ jan² tsá² hín¹³ tí³ Galilea, tsá² jmí¹ ná¹jngih² jáh³ ñí¹con² Díó³²; hi³ jáun² jmí² quioh²¹ hmóu³² tsú² ca³lí³ ná¹jan² cun³quionh³ jmí¹³ jáh³ hí³. ²Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—¿Hí¹ ná¹lín²³ hnoh² hi³ tsá² má²cá²tsan³ hi³ jlánh¹ bíh¹ jmí¹ ná¹ren² tso³ la³ cónh³ bíh¹ la³jín³² tsá² hín¹³ hi³ tí³ Galilea, hi³ jáun² la³ jáun² ca³quiúnh³²? ³Jná¹³ juanh³² hi³ tiá² tson² yáh³ hi³ ná¹lín²³ hnoh² ní². Tí³la³ ní¹juáh³ tiá² záih¹³ hnoh² jmí¹ honh², ja³bí¹ hnoh² siáh³ hiá¹ tsán¹³ náh² la³jmí¹ cá¹hiá¹ cá¹tsan³ tsá² hí³. ⁴Nga¹ jná¹³ siáh³ cáun² jái¹³ ca³tin¹ tsá² quian³jña³ ca³jláin³² hí³ hñú³ ñe¹ hi³ jmí¹ zeh¹ jáun² já¹ juú² Jerusalén tí³ Siloé. ¿Hí¹ ná¹lín²³ hnoh² hi³ tsá² cá²tsan³ hi³ jlánh¹ bíh¹ jmí¹ ná¹ren² tso³ la³ cónh³ bíh¹ la³jín³² tsá² ñí¹ hná¹ jáun²? ⁵Jná¹³ juanh³² hi³ tiá² tson² yáh³ hi³ ná¹lín²³ hnoh² ní². Tí³la³ ní¹juáh³ tiá² záih¹³ hnoh² jmí¹ honh², ja³bí¹ hnoh²

siáh³ hiá¹ tsán¹³ náh² la³jmí¹ cá¹hiá¹
cá¹tsan³ jáun² tsá² hí³.

**Tsá² lín³ la³jmí¹ lí³ cáun²
hmá² tiá² máí³ háí³²**

6 Jmí¹ jáun² ca³jmú³ siáh³ Jesús
cáun² jáí¹³, hi³ ca³juáh³:

—Jmí¹ zian² jan² tsá²ñuh² jmí¹
chi²¹ cáun² hmá² sí² co² ñí¹nái²
quioh²¹. Hi³ jáun² ñéí¹ tsú² ñí¹jé¹³
ní¹juáh³ má²hai²¹ máí³, tí³la³ tiá² hi³
jmí¹ má²hai²¹ yáh³. **7** Jáun² tsá² hí³
né³, ca³záih³ tsá² quian²¹, tsá² jmu²
ta²¹ hue³² jáun² quioh²¹ tsú², hi³
ca³juáh³: “Sá¹ní² jie³, má²tí³ hní³²
mii² hi³ ñí³jé²¹ jná¹³ hmá² sí² lá², hi³
tiá² máí³ má²ca³háí³² yáh³. Quieh¹
tiá³; ðhe³ láih³² lí¹ chí¹jnáí²³ hue³²
lá²?” **8** Tí³la³ tsá² quian²¹ tsú² hí³ né³
ca³juáh³: “Hnú² juóu³² jná¹³, ní² tín²
cuí¹ chí²¹ hmá² ní² mii² lá², já¹cáh³
jné¹³ hue³² jmí¹ hmá², hi³ já¹tóh³²
jné¹³ siáh³ háuh¹³, **9** cuí¹ neh²¹ tiá¹
há³ máí³ ní¹ má¹ jáun². Jáun² ní¹juáh³
tiá² ca³háí³² né³, jáun² má¹ jáun²
má²quieih²¹ jná¹³”.

**Jesús jmah²³ jan² tsá²mi³
jliun² jmái¹ nio² tie³**

10 Jáun² né³, ca³chó³² cáun² jmái¹
hi³ Jesús jmí¹ cuá¹má²tín² tsáu² hñu³
cuáh³² quioh²¹ tsá² judíos jmái¹ nio²
tie³. **11** Hi³ jáun² ñí¹ jáun² jmí¹ cuá³
jan² tsá²mi³, tsá² tsáun¹ má²quia³jña³
mii²; hi³ jliun² tsú² hi³ jmu² jan²
jmí²chí³ hláinh¹, cónh³ tiá² jmí¹ lí²³
nó³² tsú² cú²tso². **12** Jmí¹ ca³jéén³²
Jesús tsá²mi³ hí³ né³, jáun² ca³teh³ dí²
tí³ ñí¹ zenh¹, hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:
—Má²ca³liáun³ bíh¹ hnú² m¹uí³ hi³
zian² nú².

13 Jáun² jmí¹ jáun² ca³ra³tsi³² Jesús
cuo² tsáih³ chí¹ tsú², hi³ jáun² la³

cun³ jmí¹ jáun² bíh¹ ca³náu² tsú² re²,
hi³ ca³ma³quien² Dió³². **14** Tí³la³ tsá²
lín³ hi³ chín¹ cuáh³² jáun² quioh²¹
tsá² judíos né³, ca³míh³ bíh¹ tsí³,
quí¹hliá² ca³jmah³ Jesús tsá² hí³
jmái¹ nio² tie³. Jáun² tsá² chín¹ hí³
ca³záih³ tsá² ná¹ngih³² ñí¹ jáun² la³
lá²:

—Jñéí³ jmái¹ bíh¹ zia³² jáí¹³ hi³ lí¹³
jmu³ tsú² ta²¹; jmái¹ la³ jáun² bíh¹
lí¹³ jmah³ tsú² tsá² tsáun¹, jun³juáh¹³
jmái¹ tionh² tsú² tie³ yáh³.

15 Tí³la³ Tí³² Juo¹³ dí² ca³juáh³
siáh³ la³ lá²:

—Hnoh², tsá² lín³ náh² la³ cá¹ la³
jéinh¹, já² chín¹dí¹ hmóu³² bíh¹
hnoh² cua³quin³² náh² jáh³ joh²
jmái¹ nio² tie³, hi³ cua³jan³² náh²
siáh³ ñí¹ ha²¹ jmái². **16** Tí³la³ tsá²mi³
lá² má¹ná¹, má²tí³ quia³jña³ mii² hi³
jliun², hi³ ca³jmú³ Satanás. Hi³ jáun²
né³, ðhí¹ tiá² ca³tín¹ tsá² lín³ lá² jan²
jón²zfh¹ jón²cho¹ hla¹ Há²bran²¹ hi³
lan¹³ uá¹jinh¹ jmái¹ nio² tie³?

17 Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Jesús
la³ ní², ca³la³ jín³² bíh¹ tsá² jmí¹
hnió³ hí³ hi³ ma³cu³ ma³jéinh³ jáí¹³
ca³lí³ heh³. Tí³la³ la³jín³² tsá² jmí¹
ná¹ngih³² hí³ ñí¹ jáun² má¹ná¹, ca³lí³
tsah³ lín³² bíh¹ quí¹hliá² má²lí²jé³
la³jí³² hua³jueh³² hi³ má²lí²jmú³
jáun² Jesús.

**Tsá² tónh³² jo³cuo² Dió³² lín¹³ la³jmí¹
lí³ mi³ mostaza**

(Mateo 13:31-32; Marcos 4:30-32)

18 Jáun² Jesús ca³juáh³ siáh³:
—¿He³ yáh³ cun³quionh³ lí¹³
cunh²¹ jné¹³ tsá² tónh³² jo³cuo²
Dió³²? ¿He³ dá² jáí¹³ lí¹³ jmu¹ jné¹³?
19 Quí¹ tsá² tónh³² jo³cuo² Dió³² lín¹³
la³jmí¹ lí³ cá² máí³ mi³ mostaza hi³
ca³jñí³ jan² tsáu² ñí¹nái² quioh²¹.

Jáun² jm¹ ca³hia² jáun² né³, ca³li³
cáun² hmá² pa²¹, hi³ jáun² jm¹jáun²
cua³taunh²¹ tan³² hi³ ca³jmú³ za³ tsi³
hmá² jáun².

**Tsá² tónh³² jo³cuo² Dió³² lín³ la³jm¹
lí³ tie³**

(Mateo 13:33)

20 Jáun² ca³juáh³ tsú² siáh³:
—ĥe³ cun³quionh³ cunh²¹ jná¹³
siáh³ tsá² tónh³² jo³cuo² Dió³²?
21 Tsá² hi³ dá² lín¹³ la³jm¹ lí³ tie³ hi³
ca³jan³ jan² tsá²mi³ quia³ hmá² juí²¹
cuú²miih²¹, hi³ jáun² tá¹ cá² pienh¹
bíh¹ cán¹ cáu³.

Ho³hñú¹³ jái³²

(Mateo 7:13-14, 21-23)

22 Jm¹ lí²¹ jáun² né³, ngau³ siáh³
Jesús juí³² má²hún¹ hi³ chau²¹ tí³
Jerusalén, hi³ ca³héh³ tsú² tsáu² jú¹
chú³² quioh²¹ Dió³² ma³ quin³² ma³
caun³² juú² ñí¹ ca³nga². **23** Jáun² né³,
jan² tsáu² ca³ngái³ ñí¹con² tsú²:
—Hnú² Tí³², ĥí¹ cú¹pih²¹ uá¹ tsáu²
lí¹³ liáun³?

Jáun² Jesús ca³záih³ la³jín³² tsá²
tionh² hi³ la³ lá²:

24—Jmu³ náh² pí³ hi³ lí¹³ ngá¹³
náh² juí³² ho³hñú¹³ jái³². Jná¹³
juanh³² hi³ juoun³² lín³² tsá² cáun²
lí¹ ná¹hen² tsí³ hi³ tónh³², tí³la³
tiá² cáun² lí¹ lí¹³ yáh³. **25** Quí¹
ní¹ má¹cá²chó³² jmá¹ hi³ jnáí³²
tsá² hñú¹³ tiá³ ho³hñú¹³ quioh²¹,
jáun² hnoh² lí¹ tá¹tonh¹ cheih³²
bíh¹ má¹jáun², hi³ ná¹póh³² náh²
cuonh² ho³hñú¹³ quioh²¹ tsú², hi³
ná¹juáh²³ náh²: “Hnú² Tí³², nia²¹
tiá³ ho³hñú¹³”. Tí³la³ tsá² hñú¹³
hi³ nga³: “Tiá² ño¹ jná¹³ ha³ jinh¹
ñá³taunh²¹ hnoh²”. **26** Má¹jáun² né³,
má²juáh¹³ hnoh²: “Jnoh¹ bíh¹ la³²

tsá² má²ca³cú¹ ca³hnáih¹³ quiúnh¹
hnú², hi³ hí¹ la³ tí³ já¹ hñú³ quiú¹³
yáh³ jnoh¹ ca³héh¹ hnú² jú¹ chú³²
quioh²¹ Dió³²”. **27** Tí³la³ tsá²hñú¹³
hí³ nga³ siáh³: “Tiá² ño¹ jná¹³ ha³
jinh¹ zian² hnoh². Tí³ có³² quin³²
náh² ñí¹con² jná¹³, hnoh² tsá² jmuh³²
náh² hi³ hlah³ hi³ hó³²”. **28** Hi³ jáun²
má¹jáun² má²uóh¹ bíh¹ hnoh², hi³
má²cúh¹ náh² jánh¹, ní¹ má¹ca³jen¹
náh² jáun² hla¹ Há²bran²¹, hla¹
Isaac, hla¹ Jacob, jí³ la³jín³² tsá²
lín³ hí³ tí³² jē¹ Dió³² jm¹tin² nē²
siáh³; hi³ la³jín³² tsá² hí³ má²tionh²
ñí¹ cuá¹quien² Dió³², tí³la³ hnoh²
má¹ná¹, má²ta³tonh¹ tí³ có³² bíh¹.
29 Quí¹ tsa³taunh¹ tsáu² hi³ tsa³jmú³
má² tí³ hñú³mi³cuú² ñí¹ cuá¹quien²
Dió³². Tsá² tsa³taunh¹ hí³ ñí¹ jáun²
ja³taunh¹ tí³ ñí¹ hia³² hiú², jí³ tí³ ñí¹
tá²tsi²¹ hiú² nē², hué³² tí³ ñei³², jí³
hué³² tí³ quián³ ní² siáh³. **30** Jáun²
jmáí¹ jáun² za¹³ bíh¹. Zian² ma³
jan² tsá² ná¹lín³ tsá² ñí¹ ca³tauh³
ta³né³², tí³la³ ní¹ má¹jáun² né³, lín¹³
tsú² tsá² la³ñí¹ bíh¹; hi³ zian² siáh³
tsá² ná¹lín³ tsá² la³ñí¹ ta³né³², tí³la³
má¹jáun² né³, má²lín¹³ tsú² tsá² ñí¹
ca³tauh³ bíh¹.

**Jesús jéinh³² hlah³ hi³ ca³tin¹ tsá²
zian² Jerusalén**

(Mateo 23:37-39; Lucas 19:41-44)

31 Jmáí¹ jáun² cua³taunh²¹ ma³ jan²
tsá² fariseos, hi³ ca³záih³ dí² Jesús
la³ lá²:

—Chú³² cuóh¹³ hnú² tí³ ñí¹ siáh³,
quí¹ re²¹ Herodes hnió³ jngah³ hnú².

32 Tí³la³ Jesús ca³ngái³:

—Cuá²tánh¹ náh², cuá²zéih³ náh²
tsá² lín¹ cuo² hian² tsí³ hí³ la³ lá²:
“Sá¹ní² jie³, né³² jí³ tsa³háu² ní² huen¹
jné¹³ jmí²chí³ hláinh¹ hñú³ tsí³ tsáu²,

hi³ jmah²¹ jná¹³ siáh³ tsá² tsáun¹, hi³ jáun² yó³² né³ má² má¹ táuh¹³ jná¹³ la³ cun³ hi³ hu²¹ tsin³² jmu¹”. ³³Quí¹ cun³ ca³ tin¹ jná¹³ ñe¹ jui³² má² hún¹ ná¹ né³², tsa³ háu² jì³ yó³² nǎ²; quí¹ tiá² ca³ tin¹ yáh³ jan² tí³² jè¹ Dió³² hi³ jún³ ñí¹ siáh³, jmáh³ la³ já¹ juú¹ Jerusalén bí¹ ca³ tí²¹ jún³ tsú².

³⁴”iHnú² juú² Jerusalén, hnú² bí¹ tsá² jngih²³ tí³² jè¹ Dió³², tsá² zen² Dió³² ñí¹ con² nú², hi³ quí¹ jlan¹ nú² quín¹! iHliáun³ jéin³² bí¹ jmí¹ hnó²¹ jná¹³ hi³ chan²¹ jon³ zfh¹ hnú² la³ jmí¹ chan² cá¹ hio³ cu³ lí²¹ jon² ñeh² chí¹ pí¹³, tí³ la³ hnú² má¹ ná¹, tiá² ca³ lí³ hnáuh² yáh³ la³ jáun²! ³⁵Sá¹ nǎ² jie³, tiú² uú² taunh²¹ yáh³ jná¹³ hó¹ ñí³² hnú². Hi³ juanh²¹ jná¹³ siáh³, tiú² uú² lí³ yáh³ jie¹ hnú² jná¹³ ca³ la³ tí³ nǎ¹ má¹ cá² chó³² jmái¹ hi³ juáh¹³ hnú²: “Héh³ ma³ chun¹ Tsá² cuá¹ jáunh²³ cun³ quionh³ héih³² quioh²¹ Dió³² Juo¹³ dí²”.

Jesús jmah²³ jan² tsá² dáun²

14 Jáun² né³, Jesús ngau³ cáun² jmái¹ nio² tie³ hñú¹³ jan² tsá² fariseo tsá² chín¹ hi³ ja³ jmú³ má³². Hi³ jáun² la³ jín³² tsá² tiáunh¹ ñí¹ jáun² ca³ can³ hua³ hí¹³ nǎ¹ juáh³ he³ jmu³ Jesús. ²Ja¹ tsá² hí³ jmí¹ cuá³ jan² tsá² tsáun¹ lín³ mǎ¹ uǎ³ hi³ dáun². ³Hi³ jáun² Jesús ca³ ngái³ ñí¹ con² tsá² ná¹ lín³ tí³² lie²¹ jí³ tsá² fariseos, hi³ ca³ juáh³:

—¿Hí¹ lí¹³ jmah²¹ tsá² tsáun¹ jmái¹ nio² tie³, hó³ tiá² lí¹³?

⁴Tí³ la³ tie³ pih²¹ bí¹ ca³ tiánh³ tsá² hi³, hí¹ jan² yáh³ tsú² tiá² ca³ ngái³. Jáun² Jesús ca³ zanh³ tsá² tsáun¹, hi³ ca³ jmah³. Jáun² jmí¹ jáun² ca³ záih³ dí² hi³ tsánh³² hñú¹³. ⁵Jmí¹ má² lí³² jáun² né³, ca³ záih³ dí² siáh³ tsá² fariseos hí³ la³ lá²:

—Nǎ¹ juáh³ ca³ tánh³ jónh³² náh² hó³ cuá¹ juí² joh² náh² cáun² hñú³ táu², chí² n² yáh³ tsánh² hnoh² tiá² jmúh¹³ pí³ tia³ juí³² lín³² hi³ cuá¹ chin³² náh² jónh³² hó³ lá² dá² jáh³ hí³ joh², uá¹ jinh¹ jmái¹ nio² tie³?

⁶Hi³ jáun² hí¹ cáun² yáh³ tiá² hi³ ca³ lí³ nga³ tsú².

Tsá² ná¹ tén¹ jmái¹ ñí¹ jenh¹³ cuo² tsáu²

⁷Jmí¹ ca³ jén³² jáun² Jesús tsá² ná¹ tén¹ hí³, hi³ hnió³ tiánh³ ñí¹ mesa la³ tí³ ñí¹ jlánh¹ quien², jmí¹ jáun² ca³ jmú³ dí² cáun² já¹³ hi³ ca³ juáh³ la³ lá²:

⁸—Nǎ¹ juáh³ zian² tsá² ca³ te³ hnú² ñí¹ jmu³ jmái¹ hi³ jenh¹³ cuo², ha³ lí² ñí³ hnú² ñí¹ jlánh¹ quien², quí¹ hó³ sa³ cuán¹³ siáh³ jan² tsá² tí³ jlánh¹ bí¹ quien² la³ cónh³ bí¹ hnú². ⁹Hi³ jáun² tsá² ca³ te³ hnú² hí³ la³ má² quionh³ tsá² jan² siáh³ ja³ juah²¹ ñí¹ con² hnú²: “Cuéh³ tsá² lá² ñí¹ nǎ² cuá³²”. Hi³ jáun² lí¹ lí³ hinh¹ bí¹ hnú² lí¹³, quí¹ hliá² lí³ hniáuh³² cuá¹ ñí³ hnú² ñí¹ tiá² nga³ quien². ¹⁰Tí³ la³ la³ lá² bí¹ hniáuh³² jmúh¹³ hnú²: Nǎ¹ juáh³ hi³ ca³ te³ tsú² hnú² ñí¹ jmu³ jmái¹, chí³² cuá¹ ñí³ hnú² ñí¹ tiá² quien²; hi³ jáun² tsá² ca³ te³ hnú² hí³ lí¹³ ja³ juah²¹: “Hnú² há² mei²¹ quí¹³, ña³², ñá² ñí³ ñí¹ quien² lá²”. Hi³ jáun² la³ jáun² bí¹ lí¹³ lí³ quien² hnú² ta³ ñí¹ tsá² ñí¹ hná¹ jáun². ¹¹Quí¹ nǎ¹ juáh³ tsá² jmu² pan¹ hnga², jáun² tsá² la³ hí³ má² méih³ bí¹ hi³ quien²; tí³ la³ tsá² tiá² jmu² quien² hnga² má¹ ná¹, tsá² la³ hí³ bí¹ tí³ zó³² hi³ quien².

¹²Jmí¹ má² lí³ juáh³ jáun² la³ nǎ² Jesús, ca³ záih³ siáh³ tsá² ca³ te³ hí³ la³ lá²:

—Nǎ¹ juáh³ ca³ chó³² jmái¹ hi³ teh¹ hnú² tsá² ja³ jmú³ má³² quiúnh¹

hnú², ha³ lí² teh³² hnú² jmáh³ la³ tsá² juónh³² hnú² re² quiúnh¹, sa³ jun³ tsá² jun³ renh² hnú², sa³ jun³ tsá² hánh³ juónh³² hnú² re² quiúnh¹ nf² siáh³. Qui¹ tsá² la³ hí³ chau²¹ jmái¹ té³ hnú² siáh³ hñú¹³ hí³ cuá¹ jmuh³ hnú² má³²; hí³ jáun² cun³ quionh³ la³ jáun² má² jéinh³² tsú² siáh³ ñí¹ con² hnú². ¹³ Cha³ jmí¹ teh¹ hnú² tsá² la³ hí³, chú³² teh¹ hnú² tsá² tia³ mii² bíh¹ hí³ jmu³ má³² quiúnh¹ hnú², jí³ tsá² hliánh², tsá² hma², jí³ tsá² ten³ nf² siáh³; ¹⁴ hí³ jáun² tí³ jlánh¹ bí¹ chú³² quián¹³ hnú² lí³, qui¹ hliá² tsá² la³ hí³ tiá² zia³² yáh³ ha³ lánh³ rón³² lí³ jéinh³². Hí³ jáun² nf¹ má¹ ca³ jenh¹³ tsá² chun¹ tsá² má² cá² tsan³, má¹ jáun² hnga² Dió³² bíh¹ ma³ hmah¹ quián¹³ hnú².

Jesús jmu² cáun² jái¹³ ca³ tin¹ tsá² jmu² jmái¹

(Mateo 22:1-10)

¹⁵ Jmí¹ má² lí² niéi³² jáun² tsá² hí³ jái¹³ hí³ má² lí² juáh³ jáun² Jesús, jáun² jan² tsá² jmí¹ cuá³ hí³ ñí¹ mesa ca³ záih³ Jesús la³ lá²:

—iHéh³ ma³ jmí¹ ren² tsá² tsa³ jmu³ má³² ñí¹ cuá¹ quien² Dió³²!

¹⁶ Jáun² Jesús ca³ jmu³ siáh³ cáun² jái¹³ hí³ ca³ záih³ dí² tsá² hí³ la³ lá²:

—Jmí¹ zian² jan² tsá² ñuh² jmí¹ hnió³ jmu³ cáun² jmái¹ jueh³² lín³², jáun² jmí¹ ca³ teh³ tsú² juóun³² lín³² tsáu². ¹⁷ Jmí¹ cá¹ chó²¹ jáun² jmái¹ hí³ má² jmu³ tsú² jmái¹ né³, jáun² ca³ zen³ tsú² siáh³ tsá² má² dí¹ hlánh¹ joh¹ hí³ tsa³ ngái¹ siáh³ jái¹³ ñí¹ con² tsá² má² ná¹ tén¹, hí³ tsa³ juah²¹:

“Ñí¹ juah²¹ juóu³² jná¹³: Ná² táunh¹ nánh², má² lí³² bíh¹ re² la³ jí³²”. ¹⁸ Tí³ la³ jín³² bíh¹ tsá² hí³ ca³ hui³ ca³ mí³ uu³ tso³. Tsá² la³ ñí¹ ca³ juáh³: “Hué³²

bíh¹ má² lí² lá³ jná¹³ cáun², hí³ jáun² ñí¹ jáun² bíh¹ má² hniáuh³² ñí¹ jé²¹ jná¹³ ta³ né³². Juenh² lín³² cu¹ jmu¹ juóuh³² hnú² tsí³ hí³ tiá² chau²¹ jná¹³”. ¹⁹ Jáun² ca³ juáh³ siáh³ jan²: “Cuá¹ ju² bíh¹ má² lí² lán³² jná¹³ hñá³ tsonh², hí³ jáun² má² ñí¹ jé²¹ jná¹³ nf¹ juáh³ cuounh³² jáh³ re² mí¹ ñí² quiáh² hué³²”. ²⁰ Hí³ jáun² tsá² siánh³ siáh³ ca³ juáh³: “Uón³² bíh¹ jná¹³ tá² ca³ jenh² cu³ tí¹³, hí³ jáun² tiá² má² lí³ yáh³ ñe¹ jná¹³”. ²¹ Jmí¹ cá¹ chánh²¹ jáun² tsá² joh¹ tsú² hí³ né³, ca³ chá³ la³ jí³² jái¹³ jáun² ñí¹ con² juo¹³.

Jmí¹ jáun² jlánh¹ ca³ míh³ tsí³ tsá² má² jmu³ hí³ jmái¹; hí³ jáun² ca³ záih³ dí² tsá² joh¹: “Háun¹ nú² cua³² já¹ hñú³, jí³ la³ jáh³ dú¹ juí³² chí²¹ nf², hí³ cuá¹ tiéh³ nú² tsá² tia³ mii², tsá² tsáun¹, tsá² hliánh², jí³ tsá² ten³ nf² siáh³”. ²² Jmí¹ má² cu³ lé³ jáun² né³, ca³ juáh³ siáh³ tsá² quian²¹ tsú²:

“Má² lí² jmu³² bíh¹ jná¹³ la³ cun³ hí³ lí² juah²¹ hnú², tí³ la³ cun³ jáun² jáu² bíh¹ ca³ lá²”. ²³ Jáun² tsá² má² jmu³ hí³ jmái¹ né³, ca³ juáh³ siáh³: “Cua³² siáh³ cu³ jéin³² já¹ juú², la³ jí³² juí³² pih²¹ juí³² siún¹, hí³ cuá¹ jmuh³ nú² héih³² hí³ ja³ táunh¹ tsú² ñí¹ lá², hí³ jáun² má² lí³ canh¹³ hñu³² jná¹³.

²⁴ Qui¹ juanh³² jná¹³ ñí¹ con² hnoh², hí³ hí¹ jan² yáh³ tsá² ca³ te³ jná¹³ hí³ la³ ñí¹, cu³ tí³ tiú² ú² lí³ jmu³ má³² quiúnh¹ jnoh¹”.

He³ hniáuh³² jmu³ tsá² hnió³ han³ tí³ con² Jesús

(Mateo 10:37-39)

²⁵ Jmí¹ jáun² jmí¹ zian² juóun³² lín³² tsáun² hí³ ja³ táunh²¹ cu³ hna²¹ Jesús. Jáun² né³, Jesús ca³ jinh³ cu³ hna²¹ hí³ ca³ jien³² dí² tsá² hí³, hí³ jáun² ca³ juáh³ la³ lá²:

26—Nf¹juáh³ zian² tsá² hnió³ já³² cu³hna³² jná¹³, tí³la³ n¹juáh³ tiá² chan² yáh³ tsú² tí³ có³² jméi² ml¹ziú¹³, n¹2²cuo², jon², jí³ tsá¹ rainh²¹ n²2² siáh³, jí³ ca³la³ jí³ jm²chí³ quioh²¹ hnga² tsú² n²2² siáh³, hí³ jáun² tsá² la³ hí³ cu³tí³ tiá² lí¹³ bíh¹ hen² tí³ con² jná¹³. 27 Ja³bí¹ tiá² lí¹³ hen² tsú² tí³ con² jná¹³ n¹juáh³ tiá² hnió³ yáh³ tsú² cán³ crei²¹ quioh²¹, hí³ ma³zian² tsú² la³jm¹ zian² jná¹³ lá².

28 N¹juáh³ zian² jan² hnoh² hí³ hnáuh² náh² jmúh¹³ cáun² hñú³ ñe¹ lín²¹, źhá¹ tiá² hñ¹ hnoh² tín² quie³ quián¹³, neh²¹ n¹juáh³ hí³ tsín¹³ hí³ lí¹³ hián¹³ ta²¹ jáun² quián¹³ hnoh²? 29 Qui¹ n¹juáh³ la³ ca³jmú³ tsú² jmáh³la³ jmíh¹ hiah³² bíh¹, hí³ n¹juáh³ tiú²uú² la³ tsín¹³ yáh³ quie³ quioh²¹ ñí¹ hná¹ jáun², hí³ jáun² ca³la³ jín³² tsá² jé³ hí³ jáun² má²ju³ má²ngá³ bíh¹, 30 hí³ juáh³: “Tsá² n² tsá² tí³ lí¹ ca³ma³liáu³² bíh¹, tí³la³ tiá² la³ tioh²¹ yáh³ ma³hián²”. 31 Ho³ n¹juáh³ ca³chó³² cáun² jmái¹ hí³ jan² re²¹ jmu³ hnié² quionh³ jan² re²¹ siánh³ siáh³, źhá¹ tiá² hnauh¹³ tsú² tín² ca³lá² chí¹ hí³ jé³ tsú² tiá¹ lí¹³ láih¹³ hnié² jáun² cun³quionh³ quian³ mei²¹ hliáu³ joh¹, uá¹jinh¹ zian² quiú³ mei²¹ hliáu³ joh¹ re²¹ jan²? 32 Jáun² né³, n¹juáh³ ca³lín¹³ re²¹ hí³ hí³ tiá² tioh²¹ yáh³, jáun² tá¹la³ cuá¹ja³² jáun² ñí¹ uóunh³ bíh¹ re²¹ tsá² hí¹jan² hí³ quiú³ mei²¹ hliáu³, zen³ dí² tsá² tsa³ngá³ ñí¹con² re²¹ hí³ n¹juáh³ he³ hnió³ tsú², hí³ jáun² lí¹³ niau²¹ tie³. 33 Hí³ jáun² la³ jáun² bíh¹ tiá² lí¹³ han³ hnoh² tí³ con² jná¹³, lí³ua³ jan² hnoh² tsá² tiá² chah³² náh² tí³ có³² ca³la³ jí³lí³² hí³ zia³² quián¹³.

Ñí¹ hí³ tiú²uú² lin¹ ñí¹ jmu³ ta²¹

(Mateo 5:13; Marcos 9:50)

34—Chú³² bíh¹ ñí¹, tí³la³ n¹juáh³ la³ ca³lí³ máih³ bíh¹ né³, jáun² źha³

yáh³ lánh³ rón³² lí¹³ jmóuh³² tsú² hí³ lí¹³ siáh³ ñeh¹? 35 Ñí¹ la³ jáun² hí¹ cáun² yáh³ tiú²uú² lin¹ ñí¹ jmu³ ta²¹, sa³jun³ ma³hau³ bíh¹ quioh²¹ hue³², sa³jun³ hí³ jmu³ tsú² háuh¹³; hí³ jáun² cáun² má²cu³ bíh¹ tsú² ñí¹ la³ jáun². Hí³ jáun² né³, n¹juáh³ tson² chí²¹ cuáh³ hnoh², jáun² nié² náh².

Jái¹³ hí³ ca³tín¹ já¹ziáh² má²já²háin³

(Mateo 18:10-14)

15 Jm¹jáun² la³jín³² tsá² chí² hmah²¹, jí³ tsá² ná¹ren² tso³ n² ca³ñí¹nié¹³ jái¹³ quioh²¹ Jesús. 2 Hí³ jáun² tsá² fariseos jí³ tí³² liei²¹ n² ca³ziu³ ca³hien³ Jesús, hí³ ca³juáh³:

—Tsá² n² cáun² lí¹ hen² tsá² jmu² tso³, ca³la³ hí³ jmu² má³² quionh³ ján¹ dí².

3 Jm¹jáun² ca³jmú³ siáh³ Jesús cáun² jái¹³ lí³ la³ lá²:

4—N¹juáh³ zian² jan² tsá² ja¹ hnoh² n² hí³ tiónh³² hñá³láu³ já¹ziáh², tí³la³ n¹juáh³ la³ ja³háin³ jan² jáh³ hí³ né³, źhá¹ tiá² chan³ tsú² tá¹ quiéinh³ nio² quiú³ tsi²¹ quian³ñú³ jáh³ hí³ ñí¹ tionh¹ jáun² tá¹la³ tsa³hniah² tsú² jáh³ má²já²háin³ hí³? 5 Hí³ jáun² n¹ má²ca³tsan²¹ tsú² jáun² jáh³ hí³, hiún² lín³² bíh¹ tsi³ tsú² ra³tsin² jáh³ hí³ cu³lái¹ hí³ jón³². 6 Hí³ jáun² n¹ má²cá²chánh³² tsú² jáun² hñú¹³, téh³ tsú² tsá² há²mei²¹ joh¹, jí³ tsá² tiáunh¹ có³² hñú¹³ tsú² n², hí³ záih³² tsú² tsá² hí³ la³ lá²: “Ma³hiún¹³ hnoh² honh² quiúnh¹ jná¹³, qui¹ má²tsan²¹ bíh¹ jná¹³ já¹ziáh² jm¹ má²já²háin³ joh²”. 7 Juanh³² jná¹³, ja³bí¹ la³ jáun² jlánh¹ bí¹ tsah³ tsú² hñú³mi³cuú² hí³ ca³tín¹ jan² tsá² jm¹ jmu² tso³, tsá² ca³za³ jm¹ tsi³, la³

cónh³ bíh¹ hi³ ca³tin¹ quiéinh³ nio²
quiú³ tsi²¹ quian³ñu³ tsá² tiá² lin¹ lí³
hniáuh³² záí³² jmí¹ tsí³.

Cáun² jái¹³ hi³ ca³ti²¹ quie³ má²já²háí³

⁸Ja³bí¹ la³ jáun², n¹juáh³ jmí¹ zia³²
quia³ cú¹tiáu² quioh²¹ jan² tsá²mi³,
hi³ n¹juáh³ ja³háí³ cáun² hi³ jáun²,
chaun¹³ juáh¹³ sí² yáh³ héinh³ tsú²
quioh²¹ tá¹la³ hiáh³² tsú² jáun² re²
lín³² n¹éih³, ca³la³ n¹ ca³choh¹³ tsú²
quie³ ja³háí³ jáun² quioh²¹? ⁹Hi³
jáun² n¹ má¹ca³choh¹³ tsú² jáun²
né³, téh³ tsú² há²mei²¹ joh¹, jí³ tsá²
tionh² có³² hñú¹³ tsú² n¹é³, hi³ záih³²
dí² tsá² hi³ la³ lá²: “Ma³hiún¹³ hnoh²
honh² quiúnh¹ jná¹³, quí¹ má²tsoh¹
bíh¹ jná¹³ quie³ hi³ jmí¹ má²já²háí³
quion²¹”. ¹⁰Juanh³² jná¹³ siáh³, ja³bí¹
la³ jáun² tsa³ lín³² tsá²cuú² tsá²ta³
Dió³² hi³ ca³tin¹ lí³ua³ jan² tsá² zai³²
jmí¹ tsí³ n¹con² Dió³².

Jái¹³ ca³tin¹ tsá² ca³ngí³ cun³ tin² tsí³

¹¹Jáun² Jesús ca³jmú³ siáh³ cáun²
jái¹³ lí³ la³ lá²:

—Jan² tsá²ñuh² jmí¹ zian² gon³
jon². ¹²Ca³chó³² jmá¹ hi³ ca³záí³ jon²
tsú² tsá² cáin² la³ lá²: “Tia²¹, útiá¹
cuéh¹ hnú² jná¹³ ta³né³² hi³ ca³tin¹
jná¹³ hiáu³ n¹ má¹jun² hnú²?”

Hi³ jáun² tsá² má²lieih²¹ hi³ né³,
ca³tsóh³ bíh¹ la³ji³² hi³ zia³² quioh²¹
n¹con² tá¹ gon³ jon². ¹³Jmí¹ ngau²¹
jáun² cú¹píh²¹ jmá¹ né³, jáun² jon²
tsú² tsá² cáin² hi³ ca³chá³ cu³lí²¹
ca³la³ jí³² hi³ hiau³ jáun², hi³ jáun²
la³ji³² hi³ jáun² ca³can³ jmí¹ ngau²¹
n¹ uóunh³, tí³ hué³² siáh³. Jáun²
n¹ jáun² ca³n¹ím¹³ tsú² cáun²
hi³ cáun¹, hi³ cáun² lí¹ ca³n¹í¹quí²
n¹h¹hin² quie³ quioh²¹ n¹con² tsá²
hlá² tsá² n¹é³. ¹⁴Jmí¹ cá¹tsóh²¹ tsú²

jáun² la³ji³² quie³ jáun² né³, he³dí¹
jmí¹jáun² ja³ cáun² ho³cuóun³ tá¹
cáun² hué³² n¹í¹ jmí¹ hún¹ tsú² jáun².
Jmí¹jáun² ca³ma³tso² lín³² tsá²
hi³ tsí³ hi³ n¹í¹cuóunh²¹. ¹⁵Jáun²
ca³hnó³² tsú² ta²¹ n¹í¹ jáun², hi³ jáun²
jan² tsá² zian² n¹í¹ jáun² ca³ze³ n¹í¹
lí³ n¹í¹náí² quioh²¹ hi³ tsa³jmú³ tsú²
hua³hi¹³ mí²n¹í³ joh¹ tsá² hí³. ¹⁶Ca³la³
n¹í¹cuóunh²¹ lín³² bíh¹ tsú² lí³, hí¹
ca³la³ tí³ má³² quioh²¹ mí²n¹í³ hí³
yáh³ jmí¹ hnió³ tsú² cuh³, hi³ jniá³
jáun² la³jmí¹ jniá³ jnéí². Hí¹ jan²
yáh³ tiá² hin² lí¹ jmí¹ cue³² hi³ cuh³
tsú². ¹⁷Jmí¹jáun² ca³hnauh² tsú² tsí³
hi³ ca³lín¹³ la³ lá²: “iJá² ca³la³ hi³
lí¹ tú² lí¹ záun²³ bíh¹ má³² quioh²¹
tsá² quian²¹ ñuh³² jná¹³, he³ láih³²
sa³ jná¹³ yáh³ lí¹ má²n¹í¹jún³ ná¹
n¹í¹ lá² hi³ n¹í¹cuóun²¹! ¹⁸Cuí¹ ñih²¹
jná¹³ cú²jueh³² tí³ n¹í¹ cuá³ ñuh³²,
hi³ jáun² n¹í¹juo³ jná¹³ ñuh³² la³ lá²:
Hnú² tia²¹, má²cá²jmú³² jná¹³ tso³
n¹í¹con² Dió³², jí³ n¹í¹con² hnú² siáh³.
¹⁹Cu³tí³ tiú²uú² ca³tin¹ jná¹³ hi³ jie¹
hnú² la³jmí¹ jien¹ nú² jan² jónh³²,
jie¹ jná¹³ la³jmí¹ jien¹ hnú² jan² tsá²
quian²¹ bíh¹ nú²”. ²⁰La³ cun³ jmí¹
ca³lín¹³ tsú² la³ n¹é³, la³jui³² ngah³
hñú¹³ jméí². Tá¹la³ jmí¹ hí¹jáunh²³
tsú² jáun² n¹í¹ uóunh³ ca³lá², jáun²
ca³jie³² jméí² tsú² hi³ má²hí¹jáunh²³.
Jmí¹jáun² ca³ja³ mií³ tsí³ tsá²
má²lieih²¹ hi³ n¹í¹con² jon². Jáun²
cú²hé² lín³² ngau³ hi³ ja³hinh¹ jon²
ca³la³ hi³ hiún² lín³² tsí³, hi³ ca³hen³
dí² siáh³ n¹í¹. ²⁴Jáun² né³, tsá¹nú¹ hí³
ca³záih³ jméí² la³ lá²: “Hnú² tia²¹,
má²cá²jmú³² jná¹³ tso³ n¹í¹con² Dió³²,
jí³ n¹í¹con² hnú² n¹é³ siáh³. Cu³tí³
tiú²uú² ca³tin¹ jná¹³ hi³ jie¹ hnú²
la³jmí¹ jien¹ nú² jónh³²”. ²²Tí³la³
jméí² tsú² má¹ná¹, la³jui³² ca³záih³

tsá² má²ná¹hlánh¹ joh¹ la³ lá²:
 “Háun¹ náh² cuá²quián² náh² hmih³²
 hi³ jlánh¹ bíh¹ chu²¹ hi³ quíh³² jón³²
 jná¹³ lá², cuá²quián² síáh³ cáun²
 mí¹ní² hu²¹ cuo² tsú² hi³ táunh¹³
 zí¹cuo² tsú², hi³ cuá²quián² síáh³
 tuh³² tauh¹³ tsú² ta³. 23 Né³² né³,
 cuá²quián³² náh² síáh³ cuá¹ju² míh¹
 húnh¹ hí³, hi³ jngih¹³ náh² cunh¹³
 dí², hi³ jmú¹³ dí² jmái¹. 24 Qui¹hliá²
 jmí¹ len³ jná¹³ hi³ má²jún¹ bíh¹ jón³²
 jná¹³ lá², tí³la³ ta³né³² lí³ la³jmí¹
 lí³ hi³ ca³jenh¹³ bíh¹ tsú²; jmí¹
 má²já²háin³ cu³tí¹³ bíh¹ tsú², tí³la³
 ta³né³² má²tsanh³² bíh¹ tsú²”. Jáun²
 la³juí³² ca³ma³liáu³² tsú² hi³ jmu³
 jmái¹.

25 “Tá¹la³ jáun² né³, tsá² má²ján³
 jon² tsá² má²lieih²¹ hí³, ní¹nái² bíh¹
 jmí¹ cuá¹hún¹. Jmí¹ má²hí¹jáunh²³
 tsú² jáun² hú¹ juí³² né³, ca³nái³²
 sun¹ jí³ hi³ má²ní¹nái³tsan³² tsú².

26 Jáun² ca³teh³ tsú² jan² tsá²
 quian²¹ hi³ ca³ngáih³ dí² he³ dá²
 lí³. 27 Jáun² tsá² quian²¹ tsú² hi³
 ca³juáh³: “Hliá² má²cuanh³² renh²
 bíh¹ hnú², hi³ jáun² ñeh² hnú²
 má²lí²jmú³ héih³² hi³ jngih³ tsú²
 cuá¹juí² míh¹ húnh¹ hí³, qui¹hliá²
 má²cuanh³² renh² hnú² cáun² hi³ re²
 hi³ tin²”. 28 Tí³la³ tsá² má²ján³ hi³
 má¹ná¹, ca³míh³ bí¹ tsí³, hi³ tiú²uú²
 jmí¹ hnió³ hen¹³ ñéih³. Jmí¹jáun²
 cua³han³ jméi² tsú² hi³ ca³ní¹lieh¹³,
 hi³ ca³hli³ ca³liéin³² tsú² jon² hi³
 ca³záih³ dí² hi³ hniáuh³² hen¹³
 ñéih³. 29 Jáun² tsá² hí³ né³, ca³záih³
 jméi²: “Níh¹ bíh¹ hnú² re² jáh³ mii²,
 má²cá²jmú³² jná¹³ ta²¹ quián¹³ hnú²,
 hi³ má²ca³ma³ti²¹ jná¹³ ca³la³ jí³²
 héih³² hi³ jmuh³² hnú², tí³la³ hí¹ cu³
 jéin³² yáh³ tiá² má²ca³cuen²¹ hnú²
 jná¹³ uá¹jinh¹ jan² zéin¹ bíh¹ hi³

jmí¹ jmu¹ jná¹³ cáun² jmái¹ quion²¹
 quiúnh¹ há²mei²¹ quion²¹. 30 Tí³la³
 jmí¹ cuanh²¹ jónh³² hnú² né³, tsá²
 lí¹ ca³ní¹quí² ní¹hin² ó³² quiéih³
 hnú² quionh³ tsá²mí³ hláih¹, sa³ jáh³
 húnh¹ máh³ má²lí²jngih³² hnú² hi³
 ca³tin¹ tsú²”. 31 Hi³ jáun² né³, tsá²
 má²lieih²¹ hí³ ca³juáh³: “Hnú² jón³,
 la³jí³² jmái¹ bíh¹ níh³ hnú² quiúnh¹
 jná¹³; hnú² bíh¹ tsá² lí³quián¹³ la³jí³²
 hi³ nió³² jná¹³. 32 Qui¹ né³² ca³ta¹
 dí² hi³ má¹hiún¹³ tsí³², qui¹hliá²
 renh² hnú² lí³ la³jmí¹ lí³ hi³ jmí¹
 má²jún¹ bíh¹, tí³la³ ta³né³² má¹ná¹,
 lí³ la³jmí¹ lí³ hi³ má²ca³jenh¹³ tsú²;
 jmí¹ má²já²háin³ cu³tí¹³ bíh¹ tsú²,
 tí³la³ ta³né³² né³ má²ná¹neh³² dí²
 tsú² síáh³”.

Cáun² jái¹³ ca³tin¹ tsá² quian²¹ lí¹ lín³

16 Jmí¹jáun² ca³záih³ síáh³
 Jesús tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²,
 hi³ ca³juáh³:

—Jmí¹ zian² jan² tsá² jmí¹ jmu²
 hua³hí¹³ la³jí³² hi³ zia³² quioh²¹ jan²
 tsá² hánh³. Tí³la³ ca³chó³² jmái¹
 hi³ ca³chá³ tsáu² tso³ quioh²¹ tsú²
 ní¹con² tsá² hánh³ hi³. Ca³chá³ tsú²
 hi³ tsá² quian²¹ tsú² hí³ néh¹ cáun²
 lí¹ quí² lí¹ hin²³ hi³ zia³² quioh²¹
 tsú². 2 Jáun² tsá² hánh³ hí³ né³,
 ca³teh³ tsá² quian²¹, hi³ ca³ngáih³
 dí² la³ lá²: “¿Hí¹ tson² bíh¹ la³
 cun³ hi³ má²ca³chá³ tsáu² ní¹con²
 jná¹³ hi³ ca³tin¹ hnú²? Jíen¹ sí²
 quián¹³ neh²¹, ca³ti²¹ ta²¹ hi³ jmuh³²
 hnú² quion²¹ jná¹³, qui¹ tiú²uú²
 hnú² jmúh¹³ yáh³ ta²¹”. 3 Jmí¹jáun²
 ca³lín¹³ tsá² hí³: “¿Ha³ lánh³ rón³²
 jmu¹ jná¹³ ta³né³², qui¹hliá² juóu³²
 jná¹³ má²ní¹quin¹³ bíh¹ ta²¹ hi³
 jmu² jná¹³? Já² tiá² pin³ yáh³ jná¹³
 hi³ cáh¹³ hué³². Já² hua³heih²¹ bíh¹

n¹juáh³ hi³ cáun² l¹ m¹ jná¹³
 quie³ quioh²¹ tsáu². ⁴Há¹, ta³ né³²
 má² ño¹ jná¹³ ha³ lánh³ rón³² jmu¹,
 hi³ jáun² lí³ zian² tsá² he³ jná¹³
 hñú¹³ n¹ má¹ ca³ che² jná¹³ juóu³²”.
⁵Hi³ jáun² jm¹ jáun² ca³ teh³ tsú²
 ma³ quin³² ma³ jan³² tsá² ná¹ ren²
 hí³ quioh²¹ juo¹³. Ñí¹ con² tsá² la³ ñí¹
 hí³ ca³ ngái³ tsú²: “¿Cónh³ ren² hnú²
 quioh²¹ juóu³² jná¹³?” ⁶Jáun² tsá² hí³
 ca³ juáh³: “Ren² jná¹³ hña³ láu³ barril
 hí³ ha²¹ ma³ quiu³ quia³ ñu³ lí¹³ no¹”.
 Jm¹ jáun² tsá² quian²¹ tsá² hánh³
 hí³ ca³ juáh³: “Lá² rón³² sí² ca³ tí²¹
 hí³ ren² hnú². Tia³ juí³² ñí³, jmu³ hí³
 ren² nú² tu³ la³ quia³ tán¹”. ⁷Jm¹ lí²¹
 jáun² né³, ca³ ngái³ tsú² siáh³ tsá²
 jan²: “Hnú² siáh³, ¿ha³ cónh³ ren²
 hnú² quioh²¹ juóu³² jná¹³?” Jáun²
 tsá² hí³ ca³ ngái³: “Ren² jná¹³ quiún³
 nio² hña³ láu³ lío²¹ cuú² miih²¹”.

Jm¹ jáun² ca³ záih³ tsú² siáh³ tsá² hí³
 la³ lá²: “Lá² rón³² sí² ca³ tí²¹ hí³ ren²
 hnú², jmu³ hnú² hí³ ren² nú² hñí³²
 nio² hña³ láu³ tsí²¹ quiú³ lío²¹ tán¹”.
⁸Jáun² juo¹³ tsá² quian²¹ tiá² chun¹
 hí³ ca³ juáh³: “Ha³ lánh³ rón³² jlánh¹
 cháunh²³ chinh³² hnú² hí³ ca³ lín¹³
 hnú² jmúh¹³ la³ ní²”.

Jáun² jm¹ jáun² ca³ nia³ Jesús jái¹³
 jáun² quioh²¹, hí³ ca³ juáh³:

—Tsá² zian² hngá¹ máh³ lá² jlánh¹
 bíh¹ jan²¹ ñí¹ con² tsá² mí³ cuóun²
 rainh²¹ la³ cónh³ bíh¹ tsá² tanh² ta²¹
 Dió³².

⁹Jáun² juanh³² jná¹³ ñí¹ con²
 hnoh² hí³ cun³ quionh³ hí³ zia³²
 quián¹³ hnoh² ñí¹ hué²¹ lá², jmúh¹³
 hnoh² hí³ lí³ zian² tsá² juonh²¹ náh²
 re² quiúnh¹, jáun² n¹ má¹ cá² ch³
 jmái¹ hí³ tsá¹³ hí³ jáun² quián¹³
 hnoh² né³, lí³ zian² bíh¹ tsá² lí¹³

he³ náh² ñí¹ lí¹³ zian² náh² cun³
 jm¹ hí³ nio².

¹⁰”N¹ juáh³ zian² tsá² jmúh³² re²
 ta²¹ cun³ quionh³ cú¹ pih²¹ hí³ zia³²
 quioh²¹, jáun² la³ má² chun¹ jáun²
 bíh¹ tsú² uá¹ cun³ ca³ lí³ zia³² hliáun³
 hí³ quioh²¹. Tí³ la³ tsá² tiá² jmu² hí³
 chú³² cun³ quionh³ cú¹ pih²¹ hí³ zia³²
 quioh²¹ né³, sa³ jun³ chun¹ bíh¹ tsú²
 n¹ juáh³ ca³ lí³ zioh² hliáun³. ¹¹Hi³
 jáun² n¹ juáh³ tiá² la³ jmuh²¹ yáh³
 hnoh² re² ta²¹ hí³ zia³² quián¹³ náh²
 ñí¹ hué²¹ lá², hí³ tiá² lin¹ nga³ quien²,
 ¿lánh³ bíh¹ rón³² lí¹³ hian³ náh²
 hú¹ tá¹ hí³ quien² cu³ tí³ n¹ má¹ jáun²?
¹²N¹ juáh³ tiá² la³ chun¹ yáh³ náh²
 hí³ jmúh¹³ hua³ hí¹³ hí³ quioh²¹ tsáu²,
 ¿lánh³ bíh¹ rón³² lí¹³ hian³ náh² hí³
 lí¹³ lí³ quián¹³ náh² hmóu³²?

Dió³² jí³ quie³ ní²

(Mateo 6:24)

¹³”Hí¹ jan² tsáu² tiá² lí¹³ ma³ tí³²
 ñí¹ con² gon³ juo¹³, quí¹ tiá² tí²¹ yáh³
 tsí³ tsú² tsá² jan², hí³ tsá² jan² né³,
 tí³² lín³² bíh¹ tsí³ tsú²; re² lín³² bíh¹
 má² tí³² tsú² héih³² quioh²¹ tsá² jan²,
 hí³ tsá² jan² né³, tiá² ta²¹ tanh² yáh³
 tsú². Jáun² né³, cónh³ tiá² lí¹³ bíh¹
 hno³ náh² Dió³² cu³ tsa³² quionh³ hí³
 hniá¹ náh² hí³ zia³² ñí¹ hué²¹ lá².

¹⁴Jm¹ má² lí² juáh³ jáun² Jesús
 jái¹³ ní² né³, jáun² tsá² fariseos
 cáun² lí¹ ca³ juú² ca³ ngái³² bíh¹
 Jesús, quí¹ hí³ hliá² jlánh¹ ná¹ hniá¹
 tsú² quie³ hmóu³². ¹⁵Hi³ jáun² Jesús
 ca³ záih³ tsá² hí³:

—Hnoh² tsá² lí¹ ná¹ haih³² náh² re²
 máh¹ ñí¹ ta³ ñí¹ tsáu², tí³ la³ Dió³²
 cuá¹ ñí³² he³ ná¹ lín²³ náh² hñu³
 honh². Quí¹ zia³² bíh¹ hí³ lí¹ ná¹ lín²³
 tsáu² hí³ jlánh¹ quien², tí³ la³ Dió³²

má¹ná¹, hí¹ cú¹pih²¹ yáh³ tiá² jéih³²
hi³ jáun².

**Héih³² quioh²¹ Dió³² jǐ³ liei²¹
quioh²¹ hla¹ Moisés**

16 "Jm¹ tí² quien² bíh¹ liei²¹
quioh²¹ hla¹ Moisés, jǐ³ jái¹³ quioh²¹
tsá² lín³ hí³ tí³² jǐ¹ Dió³², ca³la³ tí³
jm¹ cá¹chó²¹ jmá¹ hí³ cuan³ Juan²,
tsá² jm¹ zion² hí³ jmá² tsáu². Jáun²
la³ cun³ jm¹ jáun² né³, ca³lí³liau³ hí³
tsá²ngí³ jú¹ chú³² hí³ ca³tí²¹ héih³²
hí³ jmu² Dió³², hí³ jáun² tsá² jlánh¹
ná¹cueh³² pí³ né³, má²ná¹cah²³ bíh¹
jmá¹ hí³ lí¹³ tónh³² jo³cuo² Dió³².

17 "Tǐ³la³ tí³ huán¹ bíh¹ tsǐ³ hí³
tša³hín³ la³ jǐ³² hí³ jniá³ chí³cuú² la³
má²quionh³ hngá¹máh³ lá², la³ cónh³
bíh¹ jái¹³ hí³ rá¹tioh³ ní¹ liei²¹ jáun².

**Jesús hie³² jái¹³ hí³ ca³tin¹ tsá² hnió³
tsáun³ quionh³ ní²cuo²**

(Mateo 5:31-32; 19:1-12; Marcos
10:1-12; 1 Corintios 7:10-16)

18 "Nǐ¹juáh³ jan² tsá²ñuh² ca³tun³
ní²cuo², hí³ jáun² jan³ jan² tsá²mi³
siánh³ siáh³, jáun² tsá² la³ hí³ lí¹
jmu² tso³ juón¹ bíh¹. Hí³ nǐ¹juáh³
zian² siáh³ jan² tsá²ñuh² ca³jan³
tsá²mi³ tsá² jm¹ ní²cuo² tsá² hí³,
jáun² tsá²ñuh² la³ hí³ má²lí²jmú³
siáh³ tso³ juón¹ bíh¹.

Cáun² jái¹³ ca³tin¹ Lá¹ jǐ³ tsá² hánh³

19 "Jm¹ zian² jan² tsá² hánh³ jm¹
quih³² jmáh³la³ cá² ní¹ hmih³² chú³²
jniá³, hmih³² zín¹³ pin³ hí³ lí³ mí²ni³²
lino, hí³ cun³ tsa³háu² jlánh¹ jm¹
má²hiún² tsú² tsǐ³ hí³ jmu² jmá¹.
20 Ja³bí¹ jm¹ jáun² jm¹ zian² jan²
tsá² tia³mii², tsá² jm¹ jmá² Lá¹,
hí³ jm¹ lín³ mi³ho²¹. Tsá² hí³ jm¹
tsá²cuá² hué³² ho³hñú¹³ quioh²¹ tsá²

hánh³ hí³. 21 Tsá² tia³mii² hí³ jm¹
hnió³ cuh³ jmáh³la³ má³² suh³² ñeh²
mesa quioh²¹ tsá² hánh³ hí³. Hí¹ la³
tǐ³ tsá² jm¹ já²táunh¹ hí³ ziunh³² ní¹
lí³ jáun² mi³ho²¹ quioh²¹ tsú². 22 Jm¹
cá¹chó²¹ jmá¹ hí³ jun³ tsá² tia³mii²
hí³, jáun² cua³taunh²¹ tsá²cuú²
tsá²ta³ Dió³² hí³ cua³quiáun³², hí³
tša³cuá² cáun² ní¹ chu²¹ quionh³
hla¹ Há³bran²¹. Ja³bí¹ tsá² hánh³
hí³ ca³jun³ siáh³, jáun² ca³ní¹hón²¹
tsú². 23 Tá¹la³ má²cuá¹má²tso² tsú²
jáun² tsǐ³ quii³juóu³² né³, ca³jé³
tsú² tí³ chí³cuú² ní¹ uóunh³, ní¹ cuá³
hla¹ Há³bran²¹ quionh³ hla¹ Lá¹
hí³. 24 Jáun² ca³hóh³² tiá³ lín³² hí³
ca³juáh³: "Hnú² tia²¹ yeh³ Há³bran²¹,
cuá¹ lín¹³ nú² hí³ juo²³ jná¹³, cuéh³
hnú² Lá¹ ní² jái¹³ hí³ jmu³ jlǐh²¹
hna¹³ zǐ¹cuo² hí³ ja³hiéh³ zih³²
jné¹³, hí³ jáun² lí³ cuóuh³, quí¹ jlánh¹
cuá¹má²tso¹ jná¹³ tsin³² ní¹ chí³
uóu³² lá²". 25 Tǐ³la³ hla¹ Há³bran²¹
hí³ ca³juáh³: "Hnú² jón³, cháú¹
hnú² honh² la³ jǐ³² hí³ chu²¹ jm¹
zia³² quián¹³ tá¹la³ jm¹ zian² nú²
jáun², tí³la³ quioh²¹ Lá¹ lá² jm¹ zia³²
jmáh³la³ hí³ huáh² tsǐ³ bíh¹. Ta³né³²
má²cuá³ tsá² lá² re² tin²; tí³la³ hnú²
má¹ná¹, ca³tin¹ má¹tsoh¹ honh².
26 Ja³bí¹ zia³² cáun² hna¹ jéh³ jueh³²
lín³² ja¹ ní¹ tiauh¹ dí², hí³ jáun² hí¹
jan² yáh³ tsá² cuá³ ní¹ lá² tiá² lí¹³
ngá¹³ tí³ ní¹ ní², uá¹ cun³ ca³lí³hnió³,
sa³jun³ hí¹ jan² tsá² tionh² ní¹ ní²
lí¹³ ngá¹³ siáh³ tí³ lá²". 27 Hí³ jáun²
tsá² jm¹ hánh³ hí³ ca³juáh³ siáh³:
"Mí²³ jná¹³ ní¹con² hnú² tia²¹ yeh³,
čhá¹ tiá² zen¹³ hnú² tiá³ Lá¹ ní²
hñú¹³ ñuh³² jná¹³, 28 ní¹ tionh² hñá³
renh² jná¹³, hí³ tsa³lien³ tsú² renh²
jné¹³? Hí³ jáun² tiá² ja³táunh¹ tsú²
ní¹ cuá¹má²tso¹ jná¹³ lá² tsin³²".

29 Ti³la³ hla¹ Há²bran²¹ ca³juáh³:
 “Má²raunh³² bíh¹ tsú² liei²¹ quioh²¹
 hla¹ Moisés, jí³ jái¹³ quioh²¹ tsá²
 lin³ hí³ tí³² jé¹ Dió³² ní² síáh³; icuf¹
 nie¹³ tsú² jái¹³ jáun²¹” 30 Jáun² tsá²
 hánh³ hí³ ca³juáh³ síáh³: “Tson² bíh¹
 la³ má²lí²juah²¹ hnú² ní² tia²¹ yeh³
 Há²bran²¹, tí³la³ ní¹juáh³ jan² tsá²
 má²ca³jenh¹³ ja¹ tsá² má²cá²tsan³
 la³ tsó³² hí³ tsa³lien³ tsá² hí³, jáun²
 cu³tí³ zái³² bíh¹ tsú² jmí¹ tsí³”.

31 Jáun² hla¹ Há²bran²¹ ca³ngái³
 síáh³: “Ní¹juáh³ tiá² hnió³ yáh³ tsú²
 ne³ jái¹³ quioh²¹ hla¹ Moisés, sa³jun³
 jái¹³ quioh²¹ tsá² lin³ hí³ tí³² jé¹
 Dió³² jmí¹tin², jáun² sa³jun³ tónh³²
 bíh¹ tsú² ta²¹ jái¹³ hí³ juáh³ jan² tsá²
 ca³jenh¹³ ja¹ tsá² má²cá²tsan³”.

Jesús hie³² jái¹³ hí³ ca³tin¹ tsá² jmu²
 hí³ tanh³² tsáu² tso³

(Mateo 18:1-7, 18-35; Marcos 9:42)

17 Jmí¹jáun² ca³záih³ Jesús tsá²
 hain²¹ hí³ tí³ con² la³ lá²:
 —Cu³tí³ tiá² chau²¹ jmái¹ hí³ juáh¹³
 hí³ tiú²uú² zia³² hí³ jmu³ hí³ tánh³²
 tsáu² tso³, tí³la³ jlánh¹ juo²³ tsá²
 jmu² hí³ tsá²mí³cuóun² rainh²¹ tsú²
 tanh³² tso³. 2 Jlánh¹ bíh¹ re² sá¹jmí¹
 hí³ tónh³² tsú² zié³ lái¹ tsá² la³ hí³,
 hí³ chí¹hñéih²³ cáun² tá² quín¹
 pa²¹ lín²¹, hí³ jáun² jmí¹ taun³ tsú²
 hñu³ jmí²miih²¹ cha³ jmí¹ jmu³ tsú²
 hí³ jan² tsá¹míh¹ jmu³ tso³. 3 Jáun²
 jmúh¹³ hnoh² hua³hín¹³ hí³ tiá²
 jmúh¹³ náh² la³ jáun².
 ”Ní¹juáh³ jan² renh² hnú² ca³jmú³
 hlah³ ní¹con² nú², hniáuh³² hlí¹
 lien¹ nú² tsú²; jáun² ní¹juáh³ ca³za³
 tsú² jmí¹ tsí³ né³, jáun² jmúh¹³ hnú²
 juenh² honh². 4 Uá¹jinh¹ quiau³ jéin³²
 cú² jmái¹ jmu² tsú² hlah³ ní¹con²
 nú², hí³ jáun² quiau³ jéin³² síáh³

mí³² tsú² uu³tso³ ní¹con² nú², hí³
 juáh³ tsú² hí³ tiú²uú² hí³ jmu³, jáun²
 hniáuh³² bíh¹ jmúh¹³ hnú² juenh²
 honh² ní¹con² tsú².

Ní¹con² tsá² nio² cáun² tsí³ zia³² pí³

5 Jmí¹jáun² tsá² ná¹lín³ hí³ tí³² tsá²
 quian³² jé¹ Dió³² ca³záih³ la³ lá² Tí³²
 Juo¹³ dí²:

—Hnú² Tí³², jmúh¹³ hnú² hí³ tí³
 lí³mí¹ niau²¹ cáun² tsí³ jnoh¹.

6 Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Sá¹ hí³ jmí¹ ná¹tioh³ cáun² honh²
 náh², uá¹jinh¹ ma³píh²¹ lín²¹ la³ cun³
 tí³ cá² mái³ mí³ mostaza, jáun² jmí¹
 lí¹³ bíh¹ juoh¹ hnoh² hmá² sí² náí²
 lá²: “Cu¹ cái² hnú² ní¹ chí²¹ ní²,
 cu¹ cha³jná¹ hnú² hñu³ jmí²miih²¹”,
 jáun² hmá² lá² jmí¹ má²taunh¹³ bíh¹
 hnoh² ta²¹.

Ta²¹ hí³ ca³tin¹ jan² tsá² quian²¹ jmu³

7 ”Ní¹juáh³ zian² jan² tsá² quian²¹
 náh², hí³ cu²ní¹quiah² hue³², ho³ hí³
 cu²ní¹jmú¹³ hua³hí¹³ jáh³ joh² náh²
 ní¹ lí³ ní¹nái² quián¹³ náh², jáun² ní¹
 má¹cuanh³² tsá² hí³ něih³ né³, òtiá² né¹
 hí¹ juouh³² náh² tsá² hí³: “Ñá³², ñá²ñí³,
 ñá²jmu³ má³²”? 8 Ján¹han²¹, tiá² juáh²³
 yáh³ hnoh² la³ ní², tí³la³ hnoh² dá²
 juáh³ la³ lá² bíh¹: “Cuá²jmu³ hua³jan²¹
 má³² hí³ cuh²¹ jná¹³, cuá²quih³² hmih³²
 tiá², jáun² cuéh¹ hnú² la³jí³² hí³
 hnó³² jná¹³ má¹tí³ ní¹jmú¹ jná¹³ má³².
 Jáun² ní¹ má¹lai³² jáun² jná¹³ má³² né³,
 má²jmúh¹³ hnú² síáh³ huen²”. 9 òHí¹
 hiáuh²³ tsá² quian²¹ hí³ tiá¹hmah¹
 ní¹juáh³ má²lí²ma³tí³² la³jí³² héih³²
 quioh²¹ juo¹³? Tiá² lin¹ tiá¹hmah¹
 hiáuh²³ yáh³ tsú². 10 Jáun² hnoh² né³,
 ní¹juáh³ ma³tih²¹ náh² la³jí³² héih³²
 hí³ ca³hian³, jáun² má¹jáun² ca³tin¹
 hnoh² juáh¹³ la³ lá²: “Jnoh¹ láí³ tsá²

quian²¹ tiá² lin¹ ñí¹ jmu³ ta²¹, qui¹
cáun² ca³jmú¹³ jnoh¹ la³ cun³ hi³ jmí¹
hniáuh²¹ má²ca³jmú¹³ bíh¹”.

**Jesús jmah²³ quian³ tsá² lín³
mf¹uf³ mi³ho²¹ péin³**

11 Jáun² ngau³ siáh³ Jesús
juí³² má²hún¹ hi³ tsó³² tí³ já¹ juú²
Jerusalén. Jáun² ca³nga² tsú² hué¹³
tsá² hín¹³ tí³ Samaria, jí³ hué¹³ tsá²
hín¹³ tí³ Galilea n². 12 Jmí¹ cá¹chó²¹
tsú² jáun² ñí¹ nio¹ cáun² juú²
míh¹, jáun² né³, quian³ tsá² ná¹lín³
mf¹uf³ mi³ho²¹ péin³ ca³ja³taunh²¹
má²janh² tí³ juí³² ñí¹ cuá¹ja³² jáun²
Jesús. Tá¹la³ tionh² ñí¹ uóunh³ jáun²
tsú², 13 ca³hléh³ tiá³, hi³ ca³juáh³:

iHnú² Tí³² Jesús, cuí¹ ja² mií³
hoh² hnu² quiú¹³ jnoh¹!

14 Jmí¹ ca³jién³² jáun² Jesús tsá²
hí³, jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Cuá²táunh¹ náh², cuá²ma³jnia¹³
náh² ñí¹con² mí²tsáu².

Jáun² tá¹la³ jmí¹ má²hí¹tsá²táunh¹
jáun² hú¹ juí³² bíh¹ tsá² hí³, ca³lan³.

15 Jáun² jan² tsá² hí³ ca³jính³² tí³ ñí¹
zenh¹ Jesús jmí¹ ca³jié³ jáun² hí³
má²lain³², hí³ hí¹hle³² tiá³ lín³² hí³
hí¹má²quien² Dió³². 16 Jmí¹ cuan¹ tsú²
jáun² ta³ ñí¹ Jesús né³, ca³di³ñí³² hí³
ca³jmú³ cuá¹hin³ ca³la³ tí³ hué³², hí³
ca³cué³ tiá¹hmah¹. Tsá² ca³jính³² hí³
má¹ná¹, tsá² hín¹³ tí³ hué¹³ Samaria
bíh¹. 17 Jáun² Jesús ca³ngáih³ tsá² hí³:
—¿Haun¹³ juáh¹³ tá¹ quian³ hnoh²
má²lain³²? ¿Ha³ jinh¹ ja³taunh²¹ tsá²
ñú³ hí³ né³? 18 ¿Hí¹ jmáh³la³ jan²
tán¹ tsá²cá²jo²¹ lá² uá¹ ca³jính³² hí³
ma³quien² Dió³²?

19 Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³:

—Náu², cuánh². Má²lain³² nú²,
quí¹hliá² lí²chá¹ nú² cáun² hoh²
bíh¹.

Jmái¹ hí³ zen³ Dió³² tsá² hau³ jái¹³

(Mateo 24:23-28, 36-41)

20 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, tsá² fariseos
ca³ngáih³ Jesús, hí³ ca³juáh³:

—¿Líh³ zen³ Dió³² tsá² hau³ jái¹³
hué³² lá² quiú¹³ dí²?

Jáun² Jesús ca³ngái³:

—Chau²¹ bíh¹ jmái¹ hí³ cuán¹³
tsá² má²ca³hión³² hí³ Dió³², tí³la³
jun³juáh¹³ lí¹³ cú²tiú² cú²jan³² yáh³.
21 Sa³jun³ lí¹³ juáh³ tsáu²: “Tí³ lá²
má²cuá¹ho² tsú² jái¹³”; sa³jun³ lí¹³
juáh³ tsú² siáh³: “Ñí¹ zio¹ má²cuá³
tsú²”. Qui¹ tsá² hí³ dá² má²ngí³² bíh¹
ja¹ quián¹³ hnoh².

22 Jmí¹jáun² ca³záih³ tsú² tsá²
hain²¹ hí³ tí³ con² la³ lá²:

—Chau²¹ jmái¹ hí³ lí³ hniá¹ lín²¹
hnoh² hí³ jná¹³ Jon² tsá²mi³cuóun²
já¹ñí³² ná¹ ja¹ quián¹³ hnoh², uá¹jinh¹
cú² jmái¹; tí³la³ tiá² cáun² lí¹ lí¹³
yáh³. 23 Má¹jáun² lí³ zian² tsá² juáh³:
“Tí³ lá² má²cuanh³²”; ho³lá²dá² juáh³
tsú² siáh³: “Tí³ ó³² má²cá²jnia³”.

Tí³la³ ha³ lí² lí¹ cua³táunh¹ náh²
cu³hna²¹ tsá² la³ hí³. 24 Qui¹
la³jmí¹ hia³² sí² quioh²¹ miíh³² jo²¹
cáun², hí³ jáun² tai³² ca³la³ tí³ jo²¹
cá² táun², la³ jáun² bíh¹ lí¹³ ní¹
má¹jaunh³² jná¹³ Jon² tsá²mi³cuóun².
25 Tí³la³ la³ñí¹ tín² ca³tin¹ jná¹³
má¹tso¹ lín²¹ tsin³²; hí³ tsá² zian²
né³² zeh³ jná¹³ tí³ có³². 26 Qui¹ jmái¹
hí³ jáunh¹³ jná¹³ Jon² tsá²mi³cuóun²,
lí¹³ la³jmí¹ lí²¹ jmái¹ hí³ jmí¹ zian²
hla¹ Noé. 27 Tsá² jmí¹ zian² jmí¹jáun²
cá² ñí¹ ca³tiánh³ ná¹cuú² ná¹hính²³
bíh¹, hí³ ná¹jéinh³² siáh³ cuo²,
ja³ tsá² cuen² tsáu² jon² siáh³ hí³
jéinh³² cuo², ca³la³ ñí¹ cá¹chó²¹ jmái¹
hí³ ca³hi³ Noé hñu³ cuó² jueh³²
jáun². Jáun² jmí¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hí³

ca³ja³tsauh²¹ jmái² né³, la³jín³² bíh¹
tsá² hí³ ca³hiá² cá²tsan³. ²⁸Ja³bí¹ la³
jáun² siáh³ ca³lí³ jmái¹ hí³ jm¹ zian²
hla¹ Lot. Tsá² jm¹ zian² jm¹jáun²
uá²jaí³² cáun² lí¹ ca³cuu³ ca³hinh³
bíh¹, hí³ cá² ní¹ zia³² hí³ ná¹quí²
ná¹la³² bíh¹ jí³ hí³ tí² hnaih³² siáh³;
hí³ cá² ní¹ zia³² hí³ ná¹jní² ná¹hó²³
bíh¹ ca³tiánh³, hí³ cáun² ta²¹ tiá²
lí³ hñú¹³ bíh¹ siáh³. ²⁹Tí³la³ jm¹
cuá¹han³ jáun² hla¹ Lot juú² Sodoma
ní¹ jm¹ cuá³ né³, jm¹jáun² ca³ziú²
cá²súh³² juí²¹ quín¹ azufre hí³ hún¹
sí² chéi³ lín³² hí³ ca³súh³² chí³cuú².
Cun³quionh³ hí³ jáun² bíh¹ ca³hiá²
cá²tsan³ la³jín³² tsá² hí³. ³⁰La³jm¹
ca³jmú³ jáun² tsá² hí³ bíh¹ jmu³ tsú²
má¹jáun², jmái¹ hí³ ma³jnia³² jáun²
Jon² tsá²mi³cuóun².

³¹”Ní¹ má¹cá²chó³² jmái¹ jáun² né³,
tsá² cuá¹tsí²¹ tsáih³ hñú³ má² tsáih³
quioh²¹, tiá² hniáuh³² yáh³ son¹³ hí³
tsa³quián³ hí³ nio² něih³ quioh²¹,
hniáuh³² la³juí³² cuon³ bíh¹ tsú²;
hí³ ní¹juáh³ tsá² cuá¹hún¹ ní¹nái²
né³, tiá² hniáuh³² yáh³ tsánh³² tsú²
tí³ ní¹ zeh¹ hñú¹³. ³²Jáun² cháu¹
náh² honh² la³ cun³ hí³ ca³quiúnh³²
jáun² hla¹ tsá²mi³ ní²cuo² Lot hí³.
³³Ní¹juáh³ tsá² hnió³ líón³² hnga²
jmí²chí³ quioh²¹, tsá² la³ hí³ tí³
tsa³hín³ bíh¹, tí³la³ ní¹juáh³ tsá²
já²hín³ jmí²chí³ quioh²¹ [cun³ní¹ hí³
ca³tin¹ jná¹³] né³, tsá² la³ hí³ bíh¹ tí³
liáun³.

³⁴”Juanh³² jná¹³ ní¹con² hnoh², hí³
má¹ca³niéi² jmái¹ jáun², má¹jáun²
má²ná¹cuóun¹ gon³ tsáu² ní¹ jen³;
jan² tsá² hí³ tsánh³² hñú³mi³cuú², hí³
jan² né³ tá¹ron¹³ bíh¹. ³⁵Ní¹ má¹jáun²
siáh³, gon³ tsá²mi³ ná¹quiuh³²
cán¹; jan² bíh¹ tsá² hí³ tsánh³², hí³
jan² né³ tá¹zanh¹ bíh¹. ³⁶[Ja³bí¹

má¹jáun², gon³ tsá²núh² ná¹jmu² ta²¹
ní¹nái², jan² bíh¹ tsá² hí³ tsánh³²
hñú³mi³cuú², hí³ jan² né³, tá¹zanh¹
bíh¹.]

³⁷Jmí¹ má²lí²niéi³² tsú² jáun² hí³
juáh³ Jesús la³ ní², jáun² ca³ngái³
tsú²:

—Hnú² Tí³², čha³ dá² jinh¹ lí¹³ hí³
má²lí²juah²¹ hnú² ní²?

Jáun² Jesús ca³juáh³ siáh³:

—Lí³ lin¹ bíh¹ jmái¹ jáun² la³jmí¹ lí²
lin¹ ní¹ rá²jún¹ jáh³ cun³quionh³ hí³
jlánh¹ cuú² ngih³² tú²jue³².

Jái¹³ hí³ ca³tin¹ jan² tsá²mi³

hnái³ quionh³ tsá² lín³ jue²¹

18 Hí³ jáun² Jesús ca³héh³ tsá²
hain²¹ hí³ tí³ con², hí³ ca³tí²¹
liéinh³² tsú² Dió³² jmái¹ ca³la³ jí³²,
hí³ tiá² hniáuh³² ma³tsan² tsú² tsí³.
Jáun² ca³jmú³ dí² cáun² jái¹³, ²hí³ lí³
la³ lá²:

—Jmí¹ zian² jan² jue²¹ jmí¹ cuá³
cáun² juú². Tsá² lín³ jue²¹ hí³ tiá² ta²¹
jmí¹ tanh² yáh³ Dió³², sa³jun³ jmí¹
tanh² bíh¹ hó¹ní¹ tsá²co¹. ³Ja³bí¹ juú²
jáun² jmí¹ zian² siáh³ jan² tsá²mi³
hnái³. Tsá²mi³ hí³ jmí¹ tsá²jien³ hiú²
cuóh³² lín³² jue²¹ hí³, hí³ jmí¹ zaih³²
dí² jue²¹ hí³ la³ lá²: “Ma³ré¹³ tiá³
uu³mi²tsí³² quion²¹ jná¹³ quiúnh¹
ná¹ tsá² hau²”. ⁴Tí³la³ hliáun³ jmái¹
bíh¹ ca³nga² hí³ tiá² jmí¹ hei³² jue²¹
hí³ hí³ ma³re² hniéi² jáun². Tí³la³
ca³chó³² jmái¹ hí³ ca³lín¹³ jue²¹ hí³
la³ lá²: “Uá¹jinh¹ tiá² ta²¹ tanh³² jná¹³
Dió³², sa³jun³ tanh³² jná¹³ hó¹ní³²
tsá²co¹, ⁵tí³la³ cun³ní¹ hí³ jlánh¹ hiú²
cuóh³² ja³² tsá²mi³ ní² hí³ ní³jmu¹
liúnh¹, hí³ jáun² cu³tsa³² cú¹ má¹ré¹³
jné¹³ cú²jueh³², hí³ jáun² tiú²uú²
ja³ma³tsan² tsú² tsín³² jná¹³”.

⁶Jáun² Tí³² Juo¹³ dí² ca³juáh³:

—La³ jáun² bíh¹ ca³juáh³ jue²¹
hláih¹ hí³. ⁷¿Há¹ tiá² ma³re² Dió³²
hnié² quioh²¹ tsá² má²ná¹quiánh¹
joh¹, tsá² ná¹hiú² ná¹mi³² la³ huá²
la³ jma²? ¿Hí¹ ma³lé³ tsú² hí³
ma³hau³? ⁸Juanh³² jná¹³ ní¹con²
hnoh², hí³ tia³jui³² bíh¹ ma³re² Dió³²
hnié² quioh²¹ tsá² joh¹. Tí³la³ ní¹
má¹jaunh³² jná¹³ Jon² tsá²mi³cuóun²
né³, ¿hí¹ chanh²¹ bíh¹ jná¹³ tsá²
má²ná¹taunh² ta²¹ ní¹ hué²¹ lá² ní¹
má¹jáun²?

**Cáun² jái¹³ hí³ ca³tin¹ jan² tsá²
fariseo quionh³ jan² tsá² chí² hmah²¹**

⁹Hí³ jáun² Jesús ca³jmu³ cáun²
jái¹³ ní¹con² tsá² jmí¹ ná¹lín²³ hí³
hí³ chun¹ hmóu³², tsá² jmí¹ ná¹lín²³
hí³ hí³ jun³ lín¹ yáh³ tsá² siánh³, hí³
ca³juáh³ dí² la³ lá²:

¹⁰—Jmí¹ zian² gon³ tsá²ñuh² hí³
ca³ní¹lien¹³ Dió³² hñu³ cuáh³² chín¹.
Jan² tsá² hí³ tsá² fariseo, hí³ jan²
siáh³ tsá² chí² hmah²¹. ¹¹Tsá² fariseo
hí³ ca³jmu³ zenh² hí³ ca³liéinh³²
Dió³², hí³ ca³juáh³ la³ lá²: “Hnú² Dió³²
Juóu³² jná¹³, cue²³ jná¹³ tiá¹hmah¹
hnú² quí¹ tiá² lín³ yáh³ jná¹³ la³jmí¹
lín³ tsá² siánh³, la³jmí¹ lín³ tsá²
háin², tsá² hláih¹, tsá² lí¹ jmu² lí¹
tsau³² ní² siáh³; sa³jun³ lín³ jná¹³
la³jmí¹ lín³ tsá² chí² hmah²¹ zenh²
ó³². ¹²Jná¹³ má²hien²¹ tun³ jéin³²
cun³ jña³ jmái¹, hí³ jienh²³ jná¹³ siáh³
ní¹con² hnú² cáun² la³ cun³ quia³
quioh²¹ la³jí³² hí³ láí²³ ná¹”. ¹³Tí³la³
tsá² chí² hí³ hmah²¹ ca³ta³zanh¹
ní¹ uóunh³ ca³lá², sa³jun³ ca³ziauh³
bíh¹ tsá² hí³ ní¹ chí²cuú²; hí³ jáun²
cáun² ca³ta³dí¹quien² ní¹ tsí³ bíh¹, hí³
dí¹juáh²³: “iHnú² Dió³², cuí¹ ja² mií³
honh² hnú² ní¹con² jná¹³, tsá² ren²
ná¹ tso³¹!”

14 Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Juanh²¹ jná¹³ ní¹con² hnoh², tsá²
chí² hí³ hmah²¹ bíh¹ tsá² má²jí² jmí¹
tsí³ jmí¹ ngah²¹ hñú¹³; tí³la³ tsá²
fariseo hí³ má¹ná¹, tiá² jí² yáh³ jmí¹
tsí³ jmí¹ ngah²¹. Quí¹ tsá² jmu² pan¹
hnga², tsá² la³ hí³ tí³ má²méih³ bíh¹
hí³ quien²; tí³la³ tsá² tiá² jmu² quien²
hnga² má¹ná¹, tsá² la³ hí³ bíh¹ tí³
jlánh¹ lí³ quien².

Jesús má²miih² tsá¹míh¹

(Mateo 19:13-15; Marcos 10:13-16)

¹⁵Ja³bí¹ jmí¹jáun² cua³jan² tsáu²
dáin² jon² ní¹con² Jesús, hí³ hnió³
tsú² hí³ Jesús tin³ cuo² dáin². Tí³la³
jmí¹ ca³jíe³ jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³
con² tsú² hí³ jmu² tsá² hí³ la³ jáun²
né³, jáun² ca³jín³ tsú² tsá² ná¹jan² hí³
dáin².

¹⁶Jmí¹jáun² ca³teh³ Jesús tsá² hain²¹
hí³ tí³ con², hí³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Cuéh³ náh² tsá¹míh¹ ní² jái¹³,
cuí¹ ja³taunh¹ ní¹con² jná¹³, ha³ lí²
jní² náh² jui³² quioh²¹. Quí¹ tsá²
lín³ la³jmí¹ lín³ tsá¹míh¹ ní² bíh¹
lí¹³ tónh³² jo³cuo² Dió³². ¹⁷Jú¹ tson²
juo³ jná¹³ hnoh²: Lí³ua³ jan² tsá² tiá²
he² héih³² quioh²¹ Dió³² la³jmí¹ he²
tsá¹míh¹, tsá² la³ hí³ cu³tí³ tiá² lí¹³
hí³ jo³cuo² Dió³².

Jan² tsá¹ñú¹ hánh³ liéinh³² Jesús

(Mateo 19:16-30; Marcos 10:17-31)

¹⁸Jmí¹jáun² ca³ngái³ jan² tsá² chín¹
ní¹con² tsá² judíos ní¹con² Jesús, hí³
ca³juáh³:

—Hnú² Tí³² chun¹, ¿he³ bíh¹
hniáuh³² jmu¹ jná¹³ hí³ jáun² lí³ lí³
zian² jná¹³ la³ cun³ jmí¹hí³nio²?

¹⁹Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³:

—¿He³ láih³² juáh³ hnú² hí³ jná¹³
tsá² chun¹? Hí¹ jan² yáh³ tsá² chun¹

tiá² zian², jí³²la³ jan² Dió³² bíh¹
chun¹. ²⁰Má²ñíh¹ bíh¹ hnú² la³ cun³
hí³ rá¹juáh³ jáun² héih³² quióh²¹
Dió³², hí³ juáh³ la³ lá²: “Ha³ lí²
jmú² náh² juón¹, ha³ lí² jngih³ náh²
tsáu², ha³ lí² háin² náh², ha³ lí² lí¹
ma³tson¹³ náh² jú¹ tí¹jái², tianh³²
náh² ta²¹ ñeh² mí²ziúh²”.

²¹Jáun² tsá² hí³ ca³juáh³:

—La³jí³² bíh¹ hí³ ní² má²ca³ma³ti²¹
jná¹³ la³ cun³ jmí¹ míh² ná¹.

²²Jmí¹ má²lí²niéi³² jáun² Jesús jē¹
tsá² hí³ né³, ca³juáh³:

—Cun³ jáun² zia³² bíh¹ cónh³f¹
cáun² hí³ hniáuh³² jmúh¹³ nú²:
cuánh², cuá²hnái¹ la³jí³² hí³ zia³²
quián¹³, hí³ jáun² tsoh³ quie³ jáun²
ñí¹con² tsá² tia³mii², hí³ jáun²
la³ jáun² bíh¹ lí¹³ lí³ hánh³ nú²
hñu³mí³cuú². Ní¹ má¹lí³² jáun² né³,
ñá³² cu³hna³² jnái¹³.

²³Jmí¹ má²lí²niéi³² jáun² tsá² hí³
jái¹³ ní² né³, jlánh¹ hlah³ ta³no¹ tsí³,
quí¹hliá² jlánh¹ hánh³. ²⁴Jmí¹ ca³jíe³
jáun² Jesús hí³ hlah³ má²nio² tsí³
tsá² hí³, jáun² ca³juáh³ la³ lá²:

—iHéh³ ma³ jlánh¹ juóuh³² hí³
hí³ jan² tsá² hánh³ jo³cuo² Dió³²!
²⁵Tí³ jlánh¹ bíh¹ huán¹ tsí³ ngá¹³ jáh³
cánh¹ téh²³ tsú² camello chí² léh¹³
mí³quie³, la³ cónh³ bíh¹ hí³ hí³ jan²
tsá² hánh³ jo³cuo² Dió³².

²⁶Jmí¹ má²lí²niéi³² jáun² tsá²
tionh² hí³ jái¹³ ní² né³, ca³juáh³:

—Hí³ jáun² né³, ÷hin² bí¹ dá²
tsánh² la³ lí¹³ liáu³?

²⁷Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³ la³
lá²:

—Zia³² hí³ tiá² lí¹³ jmu³
tsá²mí³cuóun², tí³la³ Dió³² bíh¹ Tsá²
tin² jmu³.

²⁸Hí³ jáun² Pé¹ ca³záih³ Jesús la³
lá²:

—Sá¹ní² jie³, jnoh¹ má²ca³chá¹³ tí³
có³² la³jí³² hí³ jmí¹ zia³² quiú¹³, hí³
jáun² má²ngí¹ jnoh¹ quiúnh¹ hnú².

²⁹Jáun² jmí¹ jáun² ca³záih³ siáh³
Jesús tsá² hí³ la³ lá²:

—Jú¹ tson² juo³ jnái¹³ hnoh², hí³
lí³ua³ jan² tsá² má²ca³tú³ hñú¹³, hí³
má²ca³chan³ siáh³ jméi² mí¹ziú¹³,
rainh²¹ tsú², ñí²cuo² tsú², jí³ jon²
tsú² ní² siáh³, cun³ñí¹ hí³ tónh³² tsú²
tsáu² jo³cuo² Dió³², ³⁰tsá² la³ hí³
tí³ hliáu³ hiáu³ bíh¹ ñí¹ hue²¹ lá²
la³ cónh³ bíh¹ hí³ má²ca³chá³ tsú²
jáun² tí³ có³², hí³ jáun² má¹ jáun²
hiáu³ tsú² siáh³ hí³ lí¹³ zian² cun³
jmí¹ hí³ nio².

Jesús juáh³ siáh³ ñí¹ má²hñaih³² jéin³² hí³ jún³

(Mateo 20:17-19; Marcos 10:32-34)

³¹Hí³ jáun² Jesús ca³teh³ siáh³
tsá² quian³tun³ hí³ tí³ la³ có³², hí³
ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Sá¹ní² jie³, ta³né³² má²hí¹uú²³
dí² tí³ já¹ juú² Jerusalén, ñí¹ lí¹³
lí³tí³ ca³la³ jí³² hí³ rá¹juáh³ jáun²
ñí¹ Sí² hí³ ca³jmú³ tsá² lín³ hí³ tí³²
jē¹ Dió³² jmí¹tin², la³jí³² jái¹³ hí³
ca³tin¹ Tsá² lín³ Jon² tsá²mí³cuóun².

³²Tsá² hí³ bíh¹ jienh³ tsá² judíos
ñí¹con² tsá²ca²jo²¹, hí³ qui³ cáuh³²
tsú² cú²nga¹, hí³ tu³ híón³² tsú², hí³
tiu³ hñēi³² tsú², ³³hí³ quiu³ pan³
tsú² siáh³, hí³ ní¹ má¹lí³² jáun² né³,
jngah³ tsú²; tí³la³ ñí¹ má²ca²hñí²
jmái¹ jáun² má¹ná¹, jenh¹³ bíh¹ jnái¹³
já¹ hla¹.

³⁴Tí³la³ tiá² ca³ngí¹³ yáh³ tsá²
hí³ hí³ ca³juáh³ jáun² Jesús la³ ní²,
cu³tí³ tiá² ca³lí³tsin² bíh¹ tsú² he³
dá² jmí¹ niéih³ jái¹³ jáun², quí¹hliá²
jái¹³ jáun² jmí¹ lí³ jú¹ jni² bíh¹ hí³
ca³tin¹ tsú².

Jesús jmah²³ jan² tsá² ten³ có³² juú²

Jericó

(Mateo 20:29-34; Marcos 10:46-52)

³⁵Jm¹ má²ñí¹chau²¹ Jesús já¹ juú²
Jericó. Can³² jui³² jáun² jm¹ cuá³ jan²
tsá² ten³, hi³ jm¹ cuá¹mi³² cú¹dáin³.

³⁶Jm¹ ca³nái³² jáun² tsá² ten³ hi³ hi³
juóun³² lín³² tsáu² má²ñí¹hí¹já²táunh¹,
jáun² ca³ngái³ he³ dá² la³ l¹³. ³⁷Jáun²
tsáu² ca³juáh³:

—Jesús, tsá² ja³ juú² Nazaret bíh¹
cuá¹ja³² ñí¹zio¹.

³⁸Jáun² tsá² ten³ hi³ ca³hléh³ tiá³
lín³² hi³ ca³juáh³:

—iHnú² Jesús, jón²zfh¹ jón²cho¹
hla¹ Dá²vi²¹, cu¹ ja² mi³ honh² hnú²
ñí¹con² jná¹³!

³⁹Jáun² tsá² hí¹tsá²táunh¹ hí³
chí¹ján³ ca³jín³ tsá² ten³ hi³, hi³ jm¹
hnió³ tsú² cuá³² tsá² hí³ ta³máih³.
Tí³la³ tsá² ten³ hi³ má¹ná¹, tí³ lí³mi¹
tiá³ ca³hléh³ bíh¹ hi³ ca³juáh³:

—iHnú² jón²zfh¹ hla¹ Dá²vi²¹, cu¹
ja² mi³ honh² hnú² ñí¹con² jná¹³!

⁴⁰Hi³ jáun² Jesús ca³náu², hi³
ca³jmú³ héih³² hi³ tsa³quian³ tsú² tsá²
ten³ hi³. Jm¹ cuan¹ jáun² tsá² ten³ hi³
ta³ñí¹ dí² né³, ca³záih³ dí² la³ lá²:

⁴¹—¿He³ jm¹ hnáu² hnú² jmu¹
ján¹³ ñí¹con² nú²?

Jáun² tsá² ten³ hi³ ca³ngái³:

—Hnú² Juóu³² jná¹³, hnó³² jná¹³ hi³
jnia³ siáh³ m¹ñí³².

⁴²Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³:

—iCu¹ jnia¹ yáh³! Má²lain³² hnú²
quí¹hliá² l²cháh¹ nú² cáun² honh².

⁴³Hi³ jáun² la³ cun³ jm¹jáun² bíh¹
ca³jnia³ siáh³ m¹ñí¹ tsá² hí³, jáun²
ngau³ cu³chin¹ cu³hna²¹ Jesús hi³
hí¹má²quien² Dió³². Hi³ jáun² ca³la³
jín³² tsá² ca³jíe³ hi³ jáun² ca³ma³tsú²
ma³jónh³² Dió³².

Jesús jenh² Zaqueo

19 Jm¹ lí²¹ jáun² né³, hi³ Jesús
já¹ juú² Jericó. ²Juú² jáun²

jm¹ zian² jan² tsá² hánh³ jmái²
Zaqueo. Tsá² hí³ jm¹ chí¹ ñí¹con²
tsá² chí² hmah²¹. ³Tsá² hí³ jlánh¹
ca³lí³hnió³ jíe³ n¹juáh³ hin² dá²
tsánh² hí³ Jesús; tí³la³ tiá² lí³ yáh³
jien³² tsú², quí¹ juóun³² lín³² bíh¹
tsáu² jm¹ ná¹ngih³² ñí¹ jáun², hi³
hnga² siáh³ Zaqueo hí³ jlánh¹ tsa¹;
jáun² tiá² ca³lí³ yáh³ jien³² tsú² Jesús.
⁴Jáun² cu³tsa³² chí¹ján³ tsú² cú²jueh³²
ngau³, hi³ ja³uu³² tsi³ hmá² sí² ná²
chí²¹ tí³ juí³² ñí¹ tsó²¹ Jesús, hi³ jáun²
l¹³ jíen³² dí², quí¹hliá² juí³² jaun³²
ngá¹³ tsú². ⁵Jm¹ cá¹chó²¹ jáun² Jesús
ñí¹ chí²¹ hmá² jáun² né³, ca³ziauh³ ñí¹
tsi³ hmá², jáun² ca³juáh³:

—Hnú² Zaqueo, tia³juí³² son² ñí¹
n², quí¹ né³² ca³tin¹ jná¹³ ñí¹jnioh²
hñuh³² hnú².

⁶Jáun² Zaqueo la³juí³² ca³son²
bíh¹, hi³ ca³hen³ Jesús ca³la³ hiún²
lín³² tsi³. ⁷Jm¹ ca³jíe³ jáun² tsá²
ná¹ngih³² hí³ hi³ ngau³ Jesús hñú¹³
tsá² hí³, jáun² ca³ziu³ ca³hien³ dí²
Jesús, hi³ ca³juáh³:

—¿He³ láih³² sa³ hñú¹³ jan² tsá²
ren² tso³ bíh¹ ngau³ tsá² n²?

⁸Jm¹ cá¹chánh²¹ jáun² Zaqueo
hñú¹³ né³, ca³jmú³ zenh², hi³
ca³záih³ Jesús:

—Hnú² Tí³², sá¹ní² niéi², ñí¹con²
tsá² tia³mi² cué¹³ jná¹³ cá²tsó¹³
la³jí³² hi³ zia³² quion²¹; hi³ ñí¹con²
tsá² má²ca³ma³can¹³ jná¹³ né³, cué¹³
jné¹³ siáh³ quiún³ nió³ la³ cónh³ bíh¹
hi³ má²ca³háin³² jná¹³ jáun² quioh²¹
tsú².

⁹Jáun² Jesús ca³juáh³ la³ lá²
ñí¹con² tsú²:

—Né³² má²liáun³ tsá² hñú¹³
hñú³ lá², quí¹ cu³tí¹³ bíh¹ jan² tsá²
jón²zih¹ jón²cho¹ hla¹ Há²bran²¹ tsá²
lá². ¹⁰Quí¹ jná¹³, Jon² tsá²mi³cuóun²,
má²cuan² hi³ ja³hnáh³² ná¹ tsá²
má²já²cuín³. Hi³ ja³lion¹ tsá² la³ hí³
bíh¹ jná¹³ ja³.

Jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsá² zia³² hi³ nio²
jo³cuo²

(Mateo 25:14-30)

¹¹La³ má²ná¹nái³² jáun² bíh¹ tsá²
hí³ jái¹³ hi³ cuá¹hle³² jáun² Jesús,
jáun² ca³jmú³ siáh³ Jesús cónh³í¹
cáun² jái¹³ ñí¹con² tsú², quí¹hliá² tsá²
hí³ jmí¹ má²ná¹lín²³ hi³ cu³diá²jan²
bíh¹ ma³jnia³² Jesús hi³ hí³ bíh¹ dí²
tsá² ca³hiáu³² Díó³² hi³ hau³ jái¹³,
cun³ñí¹ hi³ jmí¹ má²ñí¹chau²¹ jáun²
Jesús já¹ juú² Jerusalén. ¹²Hi³ jáun²
bíh¹ ca³záih³ Jesús tsá² hí³ la³ lá²:

—Jmí¹ zian² cá² mí¹zionh² tsá²
cáun² hñú³ hi³ jmí¹ ná¹quien². Jáun²
jan² tsá² hí³ ngau³ ñí¹ uóunh³, la³
ti³ hué³² siáh³, hi³ ca³ñí¹mí² jái¹³ hi³
lí¹³ lín³ ta²¹ juú²co¹, hi³ hu²¹ cuo²
ñí¹ hliáun³; hi³ ní¹ má¹lí³² jáun²
jáunh³. ¹³Neh² bíh¹ hi³ tsó³² tsú²
jáun² ca³teh³ quian³ tsá² quian²¹,
hi³ ca³tsóh³ dí² ma³ cú² mei²¹ héih³²
quie³ cú¹tiáu² ñí¹con² ma³ quin³² ma³
jan³² tsú². Jmí¹ jáun² ca³záih³ tsú²
tsá² quian³ hí³: “Cuá²ma³hliáun¹³
náh² quie³ má²lí²cué³ jná¹³ ní²,
ca³la³ ñí¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hi³ jáunh¹³
jná¹³”. ¹⁴Tí³la³ tsá²co¹ tsú² má¹ná¹,
jmí¹ ná¹hau² bíh¹. Hi³ jáun² jmí¹
ngau²¹ tsá² hí³ né³, ca³zen³ tsú²
tsá² ja¹ hmóu³² hi³ tsa³can³² jái¹³,
hi³ tsa³juah²¹ la³ lá²: “Cu³tí¹³ tiá²
hnáu² jnoh¹ hi³ lín¹³ tsá² ní² ta²¹
juú²co¹ jnoh¹”. ¹⁵Tí³la³ cun³ jáun²
ca³lí³hiáun¹ bíh¹ tsú² hi³ lín¹³ ta²¹,

jmí¹ lí²¹ jáun² né³, jaunh³ siáh³
juú²co¹. Jmí¹ cuanh²¹ tsú² jáun² né³,
ca³teh³ siáh³ tsá² quian²¹ hí³, tsá²
ca³cuéh³ tsú² hí³ quie³, hi³ ca³ngái³
tsú² ní¹juáh³ há³ cónh³ ca³ta³tsaih²¹
tsú² ma³ quin³² ma³ jan³². ¹⁶Jáun²
tsá² ca³ma³jnia³² la³ñí¹ ta³ ñí¹ tsú²
ca³juáh³ la³ lá²: “Hnú² juóu³² jná¹³,
má²zia³² cónh³í¹ cú² mei²¹ héih³²
cú¹tiáu² la³ cónh³ bíh¹ hi³ jmí¹
ca³cháh¹ hnú² jáun² jo³uón³² jná¹³”.
¹⁷Jáun² tsá² má²lín³ hí³ ta²¹ ca³juáh³:
“Jlánh¹ re² la³ ní², hnú² bíh¹ jan² tsá²
quian²¹ chun¹. Jmu¹ jná¹³ hi³ hnú²
lín¹³ ta²¹ ñí¹con² quia³ juú², quí¹hliá²
re² bíh¹ ca³jmuh³ hnú² cun³quionh³
cú¹pih²¹ hi³ ca³chá³ jná¹³ jáun² jo³
cuonh² nú²”. ¹⁸Jáun² siáh³ siáh³
jan² ca³ma³jnia³² ta³ ñí¹ tsú², hi³
ca³juáh³: “Hnú² juóu³² jná¹³, má²zia³²
hñá³ nio² hñá³láu³ héih³² cú¹tiáu²
la³ cónh³ bíh¹ hi³ jmí¹ ca³cháh¹ hnú²
jáun² jo³uón³² jná¹³”. ¹⁹Ja³bí¹ ñí¹con²
tsá² hí³ ca³juáh³ tsú² siáh³ la³ lá²:
“Jmu¹ jná¹³ hi³ hnú² lín¹³ ta²¹ ñí¹con²
hñá³ juú²”. ²⁰Jáun² ca³ma³jnia³² siáh³
jan² tsá² siáh³ siáh³, hi³ ca³juáh³
la³ lá²: “Hnú² juóu³² jná¹³, lá² nio²
quie³ hi³ jmí¹ ca³cuéh¹ hnú² jáun²
jná¹³. Cáun² ca³tsáih³² pá¹ñu²¹ bíh¹
jná¹³ quie³ jáun², hi³ ca³hmá³ jná¹³,
²¹quí¹hi³hliá² juénh² jná¹³ hnú².
Quí¹hliá² ño¹ jná¹³ hi³ hnú² jan² tsá²
huáh² tsí³, hnú² jan² tsá² caun²³ hi³
tiá² ca³tin¹ nú² caun¹³, hi³ caun²³
hnú² siáh³ cáun² hi³ tiá² lí²jñh³”.
²²Jmí¹ jáun² ca³juáh³ tsá² má²lín³
hí³ ta²¹: “Hnú² bíh¹ jan² tsá² quian²¹
hláih¹; cun³quionh³ jèh² ní² huen²
bíh¹ hnú² rá¹tsi³² jná¹³ héih³² ñí¹con²
nú². Ní¹juáh³ tson² níh¹ hnú² hi³ jná¹³
lín³ jan² tsá² huáh² tsí³, jan² tsá²
caun² cáun² hi³ tiá² ca³tin¹, jan² tsá²

caun² hi³ tiá² ca³jñí³, ²³hi³ jáun² jmí¹
 hníauh²¹ bíh¹ jmuh²¹ hnú² ta²¹ quie³
 nř² quion²¹ jná¹³, uá¹jinh¹ hñú³ ñí¹
 rá²tsí³² tsú² quie³ bíh¹ jmí¹ cuá¹tionh²
 nú², hi³ jáun² jmí¹ cuanh²¹ jná¹³ jmí¹
 má²lí¹³ héih¹ jná¹³ hi³ má²tsin² quie³
 quion²¹.” ²⁴Jáun² tsá² lín³ ta²¹ hí³
 ca³jmú³ héih³² ñí¹con² tsá² tionh²
 ñí¹ jáun², hi³ ca³juáh³: “Quin³² náh²
 quie³ hi³ jmí¹ nio² jo³cuo² tsá² lá², hi³
 cueh¹ náh² tsá² ca³ta³tsaih²¹ nř² cú²
 mei²¹ héih³² quie³.” ²⁵Tí³la³ tsá² jmí¹
 tionh¹ hí³ ca³ngái³: “Hnú² juo¹³ jnoh¹,
 já² má²zia³² bíh¹ cú² mei²¹ héih³²
 quie³ quioh²¹ tsú².” ²⁶Jáun² tsá² lín³
 ta²¹ hí³ ca³juáh³ siáh³: “Juanh³² jná¹³,
 nř¹juáh³ tsá² zia³² hi³ quioh²¹, tsá²
 la³ hí³ tí³ hliáun³ hiáuh³ bíh¹; tí³la³
 nř¹juáh³ tsá² tiá² zia³² quioh²¹ né³,
 tí³ quin³ bíh¹ tsú² la³ cun³ cú¹pih²¹
 hi³ zia³² quioh²¹ tsú². ²⁷Hi³ jáun²
 ca³tín¹ la³jín³² tsá² hau² jná¹³ hí³ né³,
 tsá² tiá² jmí¹ hnió³ hí³ hi³ lín¹³ jná¹³
 ta²¹ ñí¹con², cuá²quian³² náh² hi³
 má¹tsán¹³ náh² ta³ ñi³² jná¹³ lá²” —
 ca³juáh³ tsá² má²lín³ hí³ ta²¹.

Jesús má²hi³ já¹ juú² Jerusalén

(Mateo 21:1-11; Marcos 11:1-

11; Juan 12:12-19)

²⁸Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Jesús
 la³ nř² né³, ngau³ siáh³ juí³²
 má²hún¹ hi³ chau²¹ tí³ Jerusalén.
²⁹Jmí¹ má²ñí¹chau²¹ tsú² jáun² juú²
 Betfagé, juú² nio² má²janh² có³²
 máh³ míh¹ Olivos, ñí¹ nio¹ siáh³ juú²
 Betania, jáun² ca³zen³ tsú² gon³ tsá²
 hain²¹ hí³ tí³ con² hi³ tsa³táunh¹
 chí¹ján³. ³⁰Hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:
 —Cuá²táunh¹ náh² juú² míh¹
 nio² tí³ chí¹ján³ nř², jáun² nř¹
 má¹ca³cha³táunh¹ náh² né³,
 chanh²¹ náh² jan² lo¹ búh¹ míh¹ hi³

cuá¹hñéhí¹; jáh³ hí³ hí¹ jan² tiá² hin²
 má²ca³ñi³tsin¹. Jáun² cuá²zanh¹ náh²
 jáh³ hí³, hi³ ñá¹jan³² náh² tí³ lá².

³¹Nř¹juáh³ zian² tsá² ca³ngái³ ñí¹con²
 hnoh²: “¿He³ láih³² sa³ hnoh² yáh³
 ná¹zanh¹ jáh³ nř²?”, jáun² juoh¹ náh²
 tsú² la³ lá²: “Hliá² má²hniah³ ñí¹con²
 Tí³² Juo¹³ bíh¹ jnoh¹ jáh³”.

³²Jáun² ja³taunh²¹ bíh¹ tsá² gon³
 hí³, hi³ jáun² ca³chanh²¹ tsú² jan² lo¹
 búh¹ míh¹ la³ cun³ hi³ má²lí²juáh³
 jáun² Jesús. ³³Hi³ jáun² jmí¹
 má²ná¹záinh³² tsú² lo¹ míh¹ hí³,
 jáun² ca³jé³² tsá² joh¹ jáh³, jáun²
 ca³juáh³:

—¿He³ láih³² sa³ hnoh² yáh³
 ná¹zanh¹ jáh³ nř²?

³⁴Jáun² tsá² gon³ hí³ ca³ngái³:

—Hliá² má²hniah³ ñí¹con² Tí³²
 Juo¹³ bíh¹ jnoh¹ jáh³.

³⁵Jáun² ca³ñí¹jan² tsú² lo¹ búh¹
 míh¹ hí³ tí³ ñí¹ zenh¹ Jesús.
 Jmí¹ jáun² ca³na³tsf³ dí² ha¹ cu³hna²¹
 jáh³ hí³. Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³zion³
 dí² Jesús cu³hna²¹ jáh³. ³⁶Tá¹la³
 jmí¹ hí¹tsau³² jáun² Jesús tí³ já¹
 juú² Jerusalén né³, ca³qui³ ca³ja³
 tsáu² ha¹ hú¹ juí³² ñí¹ cuá¹tsau³²
 jáun² Jesús. ³⁷Jmí¹ cá¹chó²¹ tsú²
 jáun² ñí¹ má²lí³ dí¹ji²³ máh³ Olivos
 tí³ juí³² Jerusalén, ca³la³ jín³² tsá²
 má²tanh² ta²¹ Jesús ca³ma³liáu³²
 hi³ hléh³² ca³la³ tiá³ lín³², hi³ hiún²
 lín³² tsí³ tsú² ca³ma³tsu³ ma³jónh³²
 Dió³² ca³tí²¹ la³ji³² hua³jueh³² hi³
 má²ca³jé³ jáun². ³⁸Hi³ ca³juáh³ tsú²
 la³ lá²:

—iCuí¹ lí³ quien² bíh¹ Tsá² lín³
 Re²¹, Tsá² cuá¹ja³² cun³quionh³
 héih³² quioh²¹ Dió³² Juo¹³ dí¹! iCuí¹
 tionh¹ bíh¹ tsá² zian² hñu³mi³cuú²
 cáun² hi³ re² hi³ tin²! Hénh³ ma³
 chun¹ Dió³² Tsá² cuá³ hñu³mi³cuú².

³⁹ Jáun² ja¹ ñí¹ hí¹ tsá² táunh¹
tsú² jáun² jmí¹ zian² ma³ jan² tsá²
fariseos, hi³ ca³juáh³:

—Tí³², má² né³² jin³² tsá² hí¹ hleh³²
ní² la³ ní².

⁴⁰ Tí³ la³ Jesús ca³záih³ tsá² hí³:

—Jná¹³ juanh³², sá¹ hi³ tsá² lá²
hí¹ já² táunh¹ ta³ máih³ dúh¹, jáun² hí¹
la³ tí³ quín¹ yáh³ jmí¹ má² hléh³² tiá³.

Jesús ho² hi³ ca³ tin¹ juú² Jerusalén

⁴¹ Jmí¹ má² ní¹ chau²¹ jáun² Jesús já¹
juú² Jerusalén né³, ca³ jie³ tí³ ní¹ nio¹
juú², hi³ jáun² ca³ hó³. ⁴² Jmí¹ jáun²
ca³ juáh³ la³ lá² hi³ ca³ tin¹ juú² jáun²:

—iHen³ ma³ chú³² sá¹ hi³ jmí¹
lí³ ñí¹³ hnú² né³² ha³ lánh³ rón³²
lí¹³ niau²¹ tie³ quián¹³, uá¹ jinh¹
má² hia³ jáun¹³ lín³² jmí¹ hniáuh²¹
hi³ lí³ ñí¹³ hnú²! Tí³ la³ ca³ tin¹ hnú²
má¹ ná¹, má² ná¹ hmá¹ bíh¹ hi³ jáun²
ta³ né³². ⁴³ Qui¹ chau²¹ jmá¹ hi³
ja³ táunh¹ tsá² jmu³ hniéi² quiúnh¹
hnú²; tsá² hian² tsí³ hi³ qui³ quéih³²
hnú², hi³ jmu³ siáh³ ta³² lí³ quín¹
tí³ coh³ hiah³² quián¹³ hnú² ní². Hi³
jáun² cun³ quionh³ ta³² jáun² uú³
tsú² hi³ tsa³ tiónh³² hi³ jmu³ hniéi²
quiúnh¹ hnú², hi³ jmu³ tsú² ná¹ pí²
ná¹ danh³² cu³ jéin³ quián¹³ hnú².

⁴⁴ Tsá² hí³ bíh¹ qui³ tóh³² tiú² jóh³²,
hi³ ma³ hiá² ma³ tsan² tsú² tsá² zian²
ní² ní¹ con² hnú², hi³ jmu³ tsú² hi³
hí¹ cá² má³ quín¹ tiú² uú² ná¹ tsi²¹ ní¹
quín¹ rainh²¹, qui¹ cun³ ní¹ hi³ tiá²
ca³ lí³ tsin² yáh³ hnú² jmá¹ hi³ cuan³
Dió³² ta³ máh¹ nú².

Jesús má² jí² cuáh³² chin¹

(Mateo 21:12-17; Marcos 11:15-

19; Juan 2:13-22)

⁴⁵ Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³ hi³ Jesús hñu³
cuáh³² chin¹, hi³ jáun² ca³ ma³ líau³²

hi³ ca³ chu³ ca³ huen³ tsá² jmí¹
ná¹ jmu² ná¹ hna² hí³ ñí¹ jáun²; ⁴⁶ hi³
ca³ záih³ dí² la³ lá²:

—Ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³² rá¹ juáh³:
“Hñú³ quion²¹ jná¹³ dí¹ chan¹ hi³
liéih³² tsú² jná¹³ bíh¹”; tí³ la³ hnoh²
né³, tá² hláu² quioh²¹ háin² bíh¹
má² ca³ jmu³ náh².

⁴⁷ Jmí¹ jáun² ca³ ma³ tin² Jesús
tsáu² cun³ tsa³ háu² hñu³ cuáh³²
chín¹ jáun²; tí³ la³ tá¹ la³ jáun² jmí¹
má² ná¹ hnauh² tsá² ná¹ lín³ mi³ jmú³
tsí³, quionh³ tsá² ná¹ lín³ tí³² liei²¹, jí³
tsá² tan²¹ ní², hi³ ha³ lánh³ rón³² lí¹³
jngih³ dí² Jesús. ⁴⁸ Tí³ la³ tiá² choh²³
yáh³ tsú² ha³ lánh³ rón³² lí¹³ jngih³
Jesús, qui¹ hliá² la³ jín³² bíh¹ tsáu²
ná¹ lí² hiún² lín³² tsí³ hi³ ná¹ náí³² jé¹
Jesús.

**Nga² tsáu² ní¹ con² Jesús hi³ ha³ jinh¹
hiauh³ dí² jái¹³ hi³ ho²**

(Mateo 21:23-27; Marcos 11:27-33)

20 Ca³ chó³² cáun² jmáí¹ hi³
jmí¹ cuá¹ má² tin² Jesús
tsáu² hñu³ cuáh³² chin¹, hi³ jmí¹
cuá¹ hieh³² tsú² tsáu² jú¹ chú³²
quioh²¹ Dió³². Jáun² jmí¹ jáun²
ca³ cua³ taunh²¹ tsá² ná¹ lín³ mi³ jmú³
quionh³ tsá² ná¹ lín³ tí³² liei²¹, jí³
la³ má² quionh³ tsá² daun³² tsá²
ná¹ ní¹ juú² ní² siáh³. ² Jáun² tsá² hí³
ca³ juáh³ la³ lá²:

—Juah²¹ neh²¹, ¿hin² ca³ cué³ héih³²
hi³ jmu³² hnú² ta²¹ ní²? ¿Hin²
tsánh² ca³ cué³ jái¹³ hi³ hauh³² hnú²
ní²?

³ Jáun² Jesús ca³ juáh³:

—Ja³ bí¹ jná¹³ siáh³ nga¹ cáun² jái¹³
ñí¹ con² hnoh². Juah²¹ tín² hnoh²
neh²¹; ⁴ ¿Hin² tsánh² ca³ ze³ hla¹
Juan² hi³ cua³ zion³ tsáu² jmáí²? ¿Hí¹
Dió³², ho³ tsá² mi³ cuoun² uá¹?

5Ti³la³ tsá² hí³ né³, cáun² lí¹
ca³juu³ ca³hlénh³ ja¹ má²tún²
hmóu³² bíh¹, hí³ ca³juónh³ la³ lá²:
—Ní¹juáh³ hí³ juáh¹³ dí² hí³ Dió³²
bíh¹ ca³ze³ tsú², jáun² tsá² ní² né³
lí¹³ nga³: “Hí³ jáun² né³, ¿he³ láih³²
sa³ tiá² ta²¹ ca³tianh³² yáh³ náh²
tsú²?” 6Hí³ ní¹juáh³ juáh¹³ dí² siáh³
hí³ tsá²mí³cuóun² bíh¹ ca³zen³ tsá²
hí³, jáun² quín¹ bíh¹ qui³ jlái³² dí²
la³jín³² tsáu² lí¹³, hí³ jngah³ tsú²;
quí¹ jí³lin² tsáu² bíh¹ ná¹lín²³ hí³ hla¹
Juan² jmí¹ lín³ jan² tí³² jé¹ Dió³².

7Hí³ jáun² cu³tsa³² tiá² ní³² bíh¹
dí² cú²jueh³² ca³záih³ Jesús. 8Jáun²
Jesús né³, ca³juáh³ siáh³:

—Hí³ jáun² sa³jun³ jná¹³ yáh³
juanh²¹ siáh³ hí³ hin² tsánh² ca³cué³
jái¹³ hí³ jmu² jná¹³ la³jí³² ta²¹ lá².

Jái¹³ hí³ ca³tin¹ tsá² hláih¹

(Mateo 21:33-44; Marcos 12:1-11)

9Jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² ca³hléh³
Jesús ní¹con² tsá² tionh² hí³ ní¹
jáun², hí³ ca³jmú³ tsú² cáun² jái¹³ lí³
la³ lá²:

—Jmí¹ zian² jan² tsá² ca³jñí³ mí³
uóun²jieh¹³ ní¹nái² quioh²¹. Jmí¹ lí²¹
jáun² né³, ca³quiú² tsú² ní¹nái² jáun²
jo³cuo² tsá² lí¹³ jmu³ ta²¹, hí³ jáun²
tsá² jmu² hí³ ta²¹ né³, jmí¹ ma³hmah¹
ca³lá² quioh²¹ ní¹nái² jáun²
cun³quionh³ hí³ jfienh³² cú¹pih²¹ la³
cun³ hí³ ló³² jáun². Jmí¹ lí²¹ jáun²
jái¹³ la³ ní² né³, ngau³ bíh¹ tsú², hí³
jáun² ca³lén³ ué³. 10Jmí¹ cá¹chó²¹
jmái¹ hí³ ca³láu² mí³ uóun²jieh¹³
né³, jáun² ca³zen³ tsú² jan² tsá²
má²ná¹hlánh¹ joh¹ ní¹con² tsá²
ca³cuéh³ tsú² hí³ ní¹nái² jáun², hí³
tsa³mái¹ ca³lá² hí³ má²ca³láu² jáun²,
la³ cun³ hí³ ca³tin¹ tsá² quioh²¹
ní¹nái². Tí³la³ tsá² ná¹jmu² hí³ ta²¹

má¹ná¹, ca³qui³ ca³quiunh³ bíh¹
tsá² zéin¹ hí³ tsá² quioh²¹ ní¹nái²,
hí³ jáun² lí¹ hai²¹ cuá² ta³ bíh¹ tsú²
ca³chanh³ dí². 11Jáun² tsá² quioh²¹
hí³ ní¹nái² né³, ca³zen³ siáh³ jan²
tsá² joh¹. Jmí¹ cá¹chó²¹ jáun² siáh³
tsá² hí³ né³, siáh³ bíh¹ siáh³ ca³qui³
ca³quiunh³ tsú² tsá² hí³, hí³ ca³tu³
ca³híon³² dí² jú¹ hlah³ jú¹ hó³², jáun²
lín²¹ bíh¹ siáh³ tsá² hí³ ca³jính³².
12Jáun² ca³zen³ tsú² siáh³ cónh³í¹
jan² tsá² joh¹, tí³la³ tsá² ca³hiau³
hí³ ní¹nái² má¹ná¹, cun³ jáun²
ca³quiunh³ bíh¹ siáh³ tsá² hí³ ca³la³
ca³cuính³, hí³ ca³chin² dí² tí³ cheih³²
hué³².

13”Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³lín¹³ tsá²
quioh²¹ hí³ ní¹nái² la³ lá²: “¿He³ lí¹³
jmu¹ jná¹³ juáh¹³? Cu³tsa³² jón³² huen²
jné¹³ cú²jueh³² cu¹ zein²¹, tsá² jlánh¹
hno³ jná¹³ lín³². Len³ jná¹³ hó³sa³
tanh¹³ bíh¹ tsú² ta²¹ jón³² jná¹³ ní¹
má¹ca³jien³²”. 14Tí³la³ jmí¹ ca³jien³²
jáun² tsá² ná¹jmu² hí³ ta²¹ jon² tsá²
quioh²¹ ní¹nái² né³, ca³juu³ ca³hlénh³
ja¹ má²tún² hmóu³², hí³ ca³juáh³: “Já²
tsá² ní² bíh¹ lí³quioh²¹ ní¹nái² lá² ní¹
má¹jun² jméi²; chú³² cu¹ jngih¹³ dí²
tsú², hí³ jáun² lí³ quiú¹³ dí² ní¹nái² lá²”.
15Jáun² la³jui³² ca³chin² tsú² tsá² hí³ tí³
cheih³² ní¹nái² jáun², hí³ ca³jngih³ dí²
tiáunh¹.

[Jmí¹ lí²¹ jáun², ca³ngái³ Jesús
ní¹con² tsá² hí³:]

—¿He³ lín²³ hnoh² jmu³ tsá² quioh²¹
hí³ ní¹nái² ní¹con² tsá² ca³jmú³ hí³
la³ jáun²? 16Tsá² hí³ dá² jáunh³ bíh¹,
hí³ ja³ma³tsan² tsú² tsá² jmu² hí³ ta²¹
ní¹nái² quioh²¹, hí³ jáun² tsá² siánh³
bíh¹ cuéh³² tsú² cú²jueh³² ní¹nái² jáun².

Jmí¹ má²lí²niéi³² jáun² tsá² tionh²
hí³ ní¹ jáun² jái¹³ hí³ má²lí³hléh³²
jáun² Jesús, jáun² ca³juáh³:

—iHa³ lř² cuř¹ lř¹³ bħ¹ la³ nř²!
 17 Tř³la³ Jesús ca³jě³ chí¹tiá³ ñř¹
 ñř¹ tionh¹ tsá² hř³, hř³ ca³juáh³:
 —ĹHa³ bí¹ lánh³ rón³² ngř²³ náh²
 jář³ ñř¹ rá¹juáh³ jáun² Sř² quioh²¹
 Dió³² la³ lá² dúh¹?:

Quín¹ hi³ tiá² ca³jeih²¹ jáun² tsá²
 ná¹lín³ tř³² hiah³²,
 ta³né³² má²lř³ cá² mái³ quín¹ hi³
 jlánh¹ bíh¹ quien² bíh¹,
 quín¹ hi³ hu²¹ cuoh¹ hiah³².

18 Hi³ jáun² lř³ua³ jan² tsá²
 cá²hính³² quionh³ quín¹ jáun², ca³la³
 juoh¹ mř¹ siún¹ nio² bíh¹ tsú² lř¹³; hi³
 nř¹juáh³ quín¹ jáun² la³ ca³táh³ ñř¹
 quioh²¹ jan² tsáu² né³, jáun² ca³la³
 juř²¹ nio² bíh¹ tsú² lř¹³.

19 La³ cun³ jmř¹jáun² jmř¹ hnió³ tsá²
 ná¹lín³ mi³jmú³ la³ má²quionh³ tř³²
 lieř²¹ hi³ zanh³ Jesús, qui¹hi³hliá²
 ca³lř³tsin² tsú² hi³ Jesús má²lř²jmú³
 cáun² jář¹³ hi³ ca³řin¹ hi³ dí²;
 tř³la³ tiá² lř³ yáh³ zanh³ tsú² Jesús,
 qui¹hi³hliá² juénh² tsú² tsá²
 ná¹ngih³² hř³.

**Jesús juáh³ hi³ ca³ta¹ dí² má¹hmah²¹
 ñř¹con² tsá² chí² hmah²¹**

(Mateo 22:15-22; Marcos 12:13-17)

20 Jáun² cu³tsa³² ca³zen³ tsú²
 cú²jueh³² tsá² tsa³cá² tsa³lian² Jesús,
 hi³ tsa³jmú³ tsú² la³juah²¹ dúh¹ tsá²
 chun¹. Jáun² tsá² hř³ ca³can³ re² lín³²
 hua³hř¹³ jě¹ Jesús, nř¹juáh³ nř² lř¹
 ca³hléh³ tsú² cáun² jář¹³ tiá² ca³ři²¹,
 hi³ jáun² lř¹³ jřenh³ dí² ñř¹con² tsá²
 lín³ ta²¹. 21 Jáun² tsá² hř³ ca³juáh³
 ñř¹con² Jesús:

—Hnú² Tř³², né¹ jnoh¹ hi³ jmáh³la³
 jú¹ tson² bíh¹ hieh³² hnú²; hi³ né¹ jnoh¹
 siáh³ hi³ tiá² jmuh³² hnú² hi³ quien²
 jan² hi³ jan² tiá² quien², tř³la³ hnú²
 bíh¹ hieh³² tsáu² jú¹ tson² hi³ ca³ři²¹

juř³² quioh²¹ Dió³². 22 Jáun² juáh¹³ hnú²
 neh²¹: ĹHř¹ ca³ři²¹ má¹hmah²¹ jnoh¹
 quie³ hi³ mi³² tsá² cuá¹lín³ mi³chř¹ juú²
 Roma, ho³ tiá² hniáuh³²?

23 Tř³la³ Jesús má¹ná¹, ca³lř³tsin²
 bíh¹ hi³ hláh³ hi³ ná¹quionh² chí¹
 tsá² hř³, jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:
 —[ĹHe³ láih³² sa³ cá² lau²³ hnoh²
 jná¹³?] 24 Hře¹ náh² cáun² cú¹tiáú²
 neh²¹. ĹHin² mi³ ñř¹ tá²lái¹ ñř¹ lá²,
 hi³ hin² hi³ jmář² tón³² lá² siáh³?

Jáun² né³, tsá² hř³ ca³ngář³:
 —Quioh²¹ tsá² cuá¹lín³ hř³ mi³chř¹
 bíh¹ nř³².

25 Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hř³ la³
 lá²:

—Jáun² cuéh³ náh² tsá² cuá¹lín³
 mi³chř¹ la³ cun³ hi³ ca³řin¹ hiáuh³,
 hi³ cuéh³ náh² siáh³ Dió³² la³ cun³
 hi³ ca³řin¹.

26 Hi³ jáun² tiá² ca³lái¹³ yáh³
 tsá² hř³ hi³ jmř¹ ca³ jmř¹ lan³ Jesús
 ta³ ñř¹ tsá² tionh² hi³ ñř¹ jáun²; hi³
 jáun² lř¹ ca³ta³ná¹jě³² bíh¹ tsú² jmř¹
 má²lř²juáh³ jáun² Jesús la³ nř². Jáun²
 tie³ bíh¹ ta³tonh¹ tsú² cú²jueh³².

Ngá² tsáu² ca³ři²¹ hi³ jenh¹³ tsú²

(Mateo 22:23-33; Marcos 12:18-27)

27 Jmř¹ lř²¹ jáun² né³, cua³taunh²¹
 ma³ jan² tsá² saduceos hi³ cua³jien³
 Jesús. Tsá² cu³ nió³ tsá² saduceos
 hř³ tiá² ta²¹ haih²¹ yáh³ hi³ jenh¹³
 tsá² má²cá²tsan³; hi³ jáun² bí¹ jlánh¹
 ca³ñř¹ngah¹ dí² Jesús jář¹³ lá²:

28 —Hnú² Tř³², ñř¹ lieř²¹ quioh²¹
 hla¹ Moisés rá¹juáh³ nř¹juáh³ jan²
 tsá²ñuh² ca³jun³ ta³ tiá² ca³lř³zian²
 jon² quionh³ tsá²mi³ ñř²cuo², jáun²
 tsá²ñuh² dá¹jon²¹ hla¹ hř³ ca³řin¹
 jan³ siáh³ tsá²mi³ hř³, hi³ jáun²
 lř³zian² jon² hi³ ca³řin¹ hla¹ hř³.

29 Jáun² né³, jmř¹ zian² cá² mř¹zionh²

tsá²ñuh² hi³ jmí¹ ná¹lín³ quiaun³
 má²tún² rainh²¹ jan² jméi² mí¹ziú¹³.
 Tsá² má²ján³ né³, ca³jan³ tsá²mí³,
 tí³la³ ca³jun³ bíh¹ tsú², hí¹ jan² yáh³
 jon² tsú² tiá² ca³lí³zian². ³⁰Jáun²
 dá¹jon²¹ bíh¹ tsú² ca³jéinh³² siáh³
 cuo² quionh³ tsá²mí³ hnái³ hí³.
 Ja³bí¹ ca³jun³ bíh¹ siáh³ tsá² hí³,
 hí¹ jan² yáh³ jon² tiá² ca³lí³zian².
³¹Jáun² tsá² ñí¹ má²gáun³ hí³ né³,
 ca³jan³ siáh³ tsá²mí³ hí³. Siáh³ bíh¹
 siáh³ ca³jun³ tsá²ñuh² hí³. La³ jáun²
 bíh¹ lí³ quioh²¹ tán¹ quiaun³ tsá² hí³,
 hí³ hí¹ jan² yáh³ jon² tsá² quiaun³
 hí³ tiá² ca³lí³zian². ³²Jáun² ñí¹
 ca³táuh³ né³, jun³ bíh¹ siáh³ tsá²mí³
 hí³ hnga². ³³Hi³ jáun² né³, ní¹ má¹tí³
 ñí¹ ca³jenh¹³ tsú² ÷hin² dá² tsánh²
 tsá² quiaun³ hí³ lí³ ñí²cuo² tsá²mí³
 hí³, quí¹ tán¹ quiaun³ bíh¹ tsá²ñuh²
 hí³ ca³jéinh³² cuo² quionh³ tsá²mí³
 hí³?
³⁴Hi³ jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³
 lá³ lá²:
 —Ñí¹ hué²¹ lá² bíh¹ jaun³² jéinh³²
 tsá²mí³ tsá²ñuh² cuo², ³⁵tí³la³ tsá²
 ca³tin¹ hí³ tsánh³² ñí¹ chu²¹ ní¹
 má¹ca³jenh¹³ ja¹ tsá² má²cá²tsan³
 né³, tsá² la³ hí³ tiú²uú² cuo² jéinh³²
 yáh³, sa³jun³ cuen³ bíh¹ tsú² siáh³
 jon² hí³ jéinh³² cuo², ³⁶quí¹ ñí¹
 jáun² hí¹ jan² yáh³ tiú²uú² hin² jún³.
 Quí¹ má¹jáun² lín¹³ tsú² la³jmí¹ lín³
 tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² bíh¹. Jon²
 Dió³² bíh¹ má²lín¹³ tsú², quí¹hliá²
 má²ca³jenh¹³ tsú². ³⁷Ta³bí¹ hnga²
 hla¹ Moisés yáh³ ca³hléh³ hí³ ca³tin¹
 tsá² jenh¹³ ja¹ tsá² má²cá²tsan³,
 ñí¹ rá¹juáh³ jáun² jái¹³ hí³ ca³tí²¹
 sí² hia³² ja¹ hmá² ton². Ñí¹ jáun²
 rá¹juáh³ hí³ Dió³² Juo¹³ dí² lín³ Dió³²
 ñí¹con² Há²bran²¹, Isaac, jí³ Jacob
 ní² siáh³. ³⁸Quí¹ Dió³² dá² lín³ Dió³²

Juo¹³ tsá² zian² bíh¹, tiá² lí¹³ yáh³
 lín³ tsú² Dió³² Juo¹³ tsá² má²jún¹.
 Quí¹ ñí¹con² Dió³² ca³la³ jí³lín² bíh¹
 tsáu² ná¹liéih²¹.

³⁹Jmí¹jáun² né³, ma³ jan² tí³² liei²¹
 ca³záih³ Jesús:

—Chú³² lín³² bíh¹ la³ jmí¹
 má²lí²juah²¹ hnú² ní² Tí³².

⁴⁰La³ cun³ jmí¹jáun² tiú²uú² hin²
 ca³tia³ yáh³ tsí³ hí³ nga³ siáh³ jái¹³
 ñí¹con² Jesús.

¿Hin² bíh¹ jón²zfh¹ jón²cho¹ tsá² lín¹³
 Cristo?

(Mateo 22:41-46; Marcos 12:35-37)

⁴¹Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³ la³
 lá²:

—¿He³ láih³² ná¹juáh²³ tsáu² hí³ Tsá²
 lín¹³ Cristo jan² tsá² jón²zfh¹ jón²cho¹
 hla¹ Dá²vi²¹ bíh¹? ⁴²Já² ñí¹ Sí² Salmos
 ca³juáh³ hnga² hla¹ Dá²vi²¹ la³ lá²:

Dió³² Juóu³² jná¹³ ca³záih³ Tí³²
 Juóu³² jná¹³ la³ lá²:

Tí³ cuá² chu²¹ quion²¹ jná¹³ ñí³,

⁴³ca³la³ tí³ ñí¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hí³
 jmu¹ jná¹³ hí³ tsá² hau² hnú²
 lín¹³ la³jmí¹ lí³ cáun² jí²¹ hí³
 hí¹ cú¹pih²¹ tiá² quien², hí³
 ná¹tsin²¹ hnú² tanh¹.

⁴⁴”Hi³ jáun² né³, ÷ha³ bíh¹ lánh³
 rón³² lí¹³ hí³ Tsá² lín¹³ Cristo lín³
 jan² tsá² jón²zfh¹ jón²cho¹ hla¹
 Dá²vi²¹?, quí¹ ta³bí¹ hnga² yáh³ hla¹
 Dá²vi²¹ hí³ la³ ca³juáh³ hí³ Juo¹³ bíh¹
 tsú² Tsá² lín¹³ hí³ Cristo.

Jesús jñéih²³ tsáu¹³ tsá² ná¹lín³ tí³²
 liei²¹

(Mateo 23:1-36; Marcos 12:38-
 40; Lucas 11:37-54)

⁴⁵Jmí¹jáun² jmí¹ ná¹nái³² ca³la³
 jín³² tsá² tionh² hí³ ñí¹ jáun² jái¹³
 hí³ ca³hléh³ jáun² Jesús ñí¹con² tsá²

hain²¹ hí³ tí³ con², jmí¹ ca³juáh³ tsú² jáun² la³ lá²:

46—Hua³hín¹³ náh² jmu³ quiúnh¹ tsá² ná¹lín³ tí³² lei²¹, qui¹ tsá² hí³ jlánh¹ zain³² hi³ quíh³² hmíh³² cuo² hi³ ní³ táunh¹ tí³ hlá² tí³ n², hi³ jlánh¹ hniá¹ tsú² siáh³ hi³ tsáu² cuen³ Dió³² n¹ má¹ca³jenh² dí² já¹ hmah²¹; hi³ jlánh¹ hniá¹ tsú² siáh³ tiánh³ ní¹ jlánh¹ bí¹ quien² hñu³ cuáh³² quioh²¹, jí³ hi³ hniá¹ tsú² siáh³ tiánh³ ní¹ jlánh¹ bí¹ quien² n¹ má¹ca³cha³táunh¹ ní¹ nio² jmái¹. 47 Tsá² hí³ bíh¹ tsá² quin²³ sf¹ hñú¹³ tsá²mi³ hnái³, hi³ má¹lí³² jáun² né³, lí¹ ráin³² ní¹ cun³quionh³ hi³ liéinh³² jáun² Dió³² ue³ lín³². Cun³ní¹ hi³ jáun², tí³ jlánh¹ bíh¹ huáh² tsí³ héih³² hi³ tá¹tsin¹ tsú² ní¹ má¹jáun².

Quie³ ca³cué³ tsá²mi³ hnái³ tia³mii²

(Marcos 12:41-44)

21 Jmí¹jáun² ca³jé³ Jesús hi³ toh² tsá² hánh³ quie³ hñu³ cuó² quioh²¹ cuáh³² chín¹ hi³ cue³² ní¹con² Dió³². 2 Ja³bí¹ ca³jén³² tsú² siáh³ jan² tsá²mi³ hnái³ tia³mii² hi³ dí¹taunh³² tun³ cú¹dáin³ hñu³ cuó² jáun². 3 Jmí¹jáun² ca³juáh³ dí² la³ lá²:

—Jú¹ tson² cu³tí³ juo³ jná¹³ hnoh², hi³ tsá²mi³ hnái³ tsá² tia³mii² ó³² bíh¹ tí³ hliáun³ má²lí²cué³² la³ cónh³ bíh¹ jí³lín² tsá² hánh³. 4 Qui¹ la³jín³² tsá² ní¹ hná¹ n² cue³² la³ cun³ hi³ má²ziau³² quioh²¹ bíh¹, tí³la³ uá¹jinh¹ tia³mii² tsá²mi³ ó³², má²lí²cué³² bíh¹ tsú² la³jí³² hi³ jmí¹ raunh³²; quie³ hi³ jmí¹ má²ma³hau³ hi³ ma³zian² bíh¹ tsú² quioh²¹.

Jesús juáh³ hi³ chau²¹ jmái¹ tsúnh¹³
cuáh³² chín¹

(Mateo 24:1-2; Marcos 13:1-2)

5 Jmí¹jáun² jmí¹ zian² tsá² ná¹juáh²³ hi³ jlánh¹ re² ca³lí³ cuáh³² chín¹

cun³quionh³ quín¹ chú³² jniá³, jí³ la³ má²quionh³ la³jí³² hi³ lí¹ ca³cué³ tsáu² n². Jáun² Jesús ca³juáh³ la³ lá²:

6—Chau²¹ bíh¹ jmái¹ hi³ hí¹ cá² má³ quín¹ tiú²uú² ná¹juín¹ ní¹ quín¹ rainh²¹; la³jí³² bíh¹ juú¹ tsúnh¹³.

Ha³ lánh³ rón³² lí³ lin¹ ní¹ táuh³ jmái¹

(Mateo 24:3-28; Marcos 13:3-23)

7 Jmí¹jáun² ca³ngáih³ tsá² hi³ Jesús, hi³ ca³juáh³:

—Hnú² Tí³², é¹líh³ lí¹³ la³ cun³ hi³ má²lí²juah²¹ hnú² n²? é¹Ha³ dá² lánh³ rón³² lí³ lin¹ hi³ má²ja³quián³ lí¹³ la³ jáun²?

8 Jáun² Jesús ca³juáh³ la³ lá²:

—Hua³hín¹³ lín³² hnoh² jmu³ hi³ tiá² lí¹ lí³can² náh². Qui¹ juóun³² lín³² tsáu² ja³táunh¹ hi³ ja³jmú³ hi³ lín³ la³juah²¹ dú¹ jná¹³, hi³ ja³juah²¹: “Jná¹³ bíh¹ lín³ Cristo”; hi³ juáh³ tsú² siáh³: “Né³² má²cá²chó³² jmái¹”. Tí³la³ ha³ lí² tanh³ hnoh² ta²¹ tsá² la³ hí³. 9 Hi³ n¹ má¹ca³niéih² náh² hi³ zian² tsá² jmu² hniéi², hi³ tiáunh¹ tsáu² tiá³ siaun³² tí³ hlá² tí³ n², ha³ lí² juenh³ náh². Qui¹ la³ jáun² ca³tí²¹ lí¹³ bíh¹ la³ní¹, tí³la³ jun³juáh¹³ má²tsa³hín³ yáh³ jaun³².

10 Jáun² ca³juáh³ siáh³ la³ lá²:

—Tsá² zian² cáun² hué³² jmu³ hniéi² quionh³ tsá² zian² hué³² siáh³, jí³ tsá² hín¹³ hué³² ní¹ hliáun³ quiu³ tín³ siáh³ quionh³ tsá²ján² tsá²ján². 11 Hi³ ní¹ hliáun³ siáh³ qui³ jééh³ hué³² tiá³ lín³², hi³ lí³ zia³² siáh³ ho³cuóun³ jí³ hi³ hí³ tsáu¹ n² siáh³. Chi³cuú² siáh³ qui³ jnia³ hi³ cáu² hi³ jueh³².

12”Tí³la³ ñeh² bíh¹ hi³ lí¹³ la³jí³² hi³ má²lí²juáh³² jná¹³ n² má¹ná¹, má¹jáun² hi³ tsa¹ tsú² hnoh², hi³ zaunh³ tsú²; hi³ tsa³jau² tsú²

hnoh² hñu³ cuáh³² quiú¹³ dí², hi³ tsa³ma³re² tsú². Jau³ tsú² hnoh² hi³ táuh³² tsú² hñu³mí¹ñí², hi³ tsa³jau² tsú² siáh³ hnoh² ta³ ñí¹ tsá² ná¹ho² jái¹³ jí³ ta³ ñí¹ tsá² ná¹lín³ re²¹ siáh³, cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ jná¹³.
13Má¹jáun² má²lí¹³ cuéh¹ hnoh² jú¹ tson² hi³ ca³tin¹ jná¹³. **14**Ñí¹ jí²¹ la³ cháh¹³ náh² cáun² honh² bíh¹, hi³ tiá² qui¹ hnáuh¹³ náh² honh² hi³ he³ jái¹³ cuá¹ngah³ náh² ta³ ñí¹ tsá² hí³. **15**Qui¹ jná¹³ bíh¹ Tsá² cué¹³ jái¹³ hi³ hléh¹³ hnoh² jmái¹ jáun², hi³ jmu¹ jná¹³ siáh³ hi³ jnia³ jmí¹ honh² náh²; ca³la³ hí¹ jan² tsá² hau² hnoh² tiú²uú² ñí³² ha³ lánh³ rón³² nga³ lí¹³. **16**Hi³ hí¹ ca³la³ tí³ ñeh² mí²ziúh² yáh³ hnoh² tsa³jienh³ hnoh² ñí¹ta²¹, jí³ tsá² jan² ñeh² mí²ziúh² náh² quiúnh¹ ní², jí³ jun³ renh² náh², jí³ tsá² juónh³² náh² re² quiúnh¹ ní² siáh³; hi³ ma³ jan² hnoh² jngah³ tsú² siáh³. **17**Tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³ bíh¹ lí³hau² hnoh² cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ jná¹³. **18**Tí³la³ hnoh² má¹ná¹, hí¹ cá² máih³² yáh³ jñú² chinh³² hnoh² tiá² lí¹ tsa³háí³.
19Jáun² ní¹juáh³ la³ má²nio² ní² cáun² honh² hnoh², jáun² hián¹³ bíh¹ náh² hi³ lí¹³ zian² náh² cun³ jmí¹hi³nio².
20Ñí¹ má¹ca³jieh³ hnoh² hi³ juón³² lín³² hliáu³ má²ná¹pí² ná¹danh³² la³ cu³ la³ jéin³ juú² Jerusalén, jáun² má¹jáun² lí³ ñíh¹³ hnoh² hi³ má²janh² bíh¹ má²ja³² jmái¹ hi³ tsa³hín³. **21**Hi³ jáun² jmái¹ jáun² má²hniáuh³² cuon³ tsá² hín¹³ tí³ Judea ñí¹ lí³ máh³; hi³ tia³juí³² siáh³ cuí¹ huén² tsá² zian² já¹ juú² Jerusalén, hi³ ha³ lí² cuí¹ cha³tánh¹ tsá² tiáunh¹ ñí¹nái² tí³ já¹ juú². **22**Qui¹ jmái¹ jáun² cáun²

jmái¹ hi³ jlánh¹ ma³tson¹³ Dió³² tsáu² bíh¹, jmái¹ hi³ hniáuh³² lí³tí³ ca³la³ jí³² hi³ rá¹juáh³ ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³². **23**Í¹lánh¹ juo²³ tsá²mí³ tsá² ná¹quian² jon² jmái¹ jáun², jí³ tsá² ná¹jan² dáin² tiúh²³ ní² siáh³! Qui¹ jmái¹ jáun² lí³ zia³² uu³mí²tsí³² huáh² tsí³ cu³tí¹³ tá¹ cáun² hué³² lá², cáun² hi³ jlánh¹ ma³tso² tsá² hué³² lá² tsí³. **24**Jmái¹ jáun² juón³² bíh¹ tsáu² tsán¹³ ja¹ hnié² jáun²; hi³ tsá² zian² hué³² ñí¹ hliáun³ siáh³ ma³tson¹³ tsá² hué³² lá². Hi³ tsá²cá²jo²¹ né³, ha³ zónh³² tsá² juú² Jerusalén lá², ca³la³ tí³ ñí¹ ca³tsín¹³ jmái¹ hi³ cue³² Dió³² jái¹³ hi³ lí¹³ la³ jáun².

Jmái¹ hi³ jáunh³ Jon² tsá²mí³cuóun²
(Mateo 24:29-35, 42-44; Marcos 13:24-37)

25”Má¹jáun² jnia³ lí²¹ chí³cuú², ñí¹ he¹ hiú², ñí¹ he¹ zíh², jí³ ñí¹ hai²¹ chí¹jmái²¹ ní² siáh³. Má¹jáun² siáh³ hí³² lín³² tsí³ tsá² zian² ñí¹ hué²¹ lá², hi³ tsa³cáun² lín³² tsí³ tsú² cun³ñí¹ hi³ jlánh¹ tiá³ hen³ má¹cá²quíh³² ma³ quin³² ma³ cun³ tsin¹ jmí²míih²¹.
26Ca³la³ hi³ tánh³² tsí³ tsú² hi³ hí³² tsí³ ca³tí²¹ la³jí³² hi³ né³bí¹ lí¹³ ñí¹ hué²¹ lá²; qui¹ hí¹ ca³la³ tí³ pí³ hi³ jniá³ chí³cuú² yáh³ ru³ juá³. **27**Hi³ jáun² má¹jáun² máh³ má²jien³² tsú² Jon² tsá²mí³cuóun² hi³ cuá¹jáunh²³ juí³² já¹ jnie² quionh³ pí³ hi³ cáu² hi³ jueh³² quioh²¹, hi³ lin¹ hi³ quien² lín³² tsú². **28**Ñí¹ má¹ca³lí³liau³ la³ cun³ hi³ má²lí²juánh³² jná¹³ ní², jáun² háun¹ náh² nó¹ tianh³ hi³ ziaúh¹ náh² máh¹ chí³cuú², qui¹ má²ja³quián³ cu³tí³ bíh¹ liáun³ náh².
29Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Jesús la³ ní², ca³jmú³ siáh³ cáun² jái¹³ hi³ lí³ la³ lá²:

—Sá¹ní² jie³ la³ cun³ l²³ hmá² sí² co², ho³ lí³ua³ cáun² hmá² siáh³ siáh³. ³⁰Ní¹juáh³ ca³jieh³ hnoh² hi³ hmá² jáun² má²ná¹hion² siáh³ mu²¹ zih³, hmóu³² bíh¹ hnoh² má²ná¹níh¹ hi³ má²janh² bíh¹ má²ja³² jmí¹ ní²hiú². ³¹Ja³bí¹ la³ jáun² bí¹ siáh³, ní¹juáh³ má²jieh³² hnoh² hi³ má²l²³ la³jí³² hi³ má²l²³juánh³² jná¹³ ní², jáun² má²níh¹ náh² hi³ má²ja³quián³ bíh¹ jáunh¹³ jná¹³ hi³ já¹hó³² jái¹³ cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Dió³².

³²Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hi³ la³jí³² hi³ ní² lí¹³, ñeh² bíh¹ hi³ hiá¹ tsán¹³ tsá² zian² jmái¹ hi³ ziaun² dí² lá². ³³Chau²¹ jmái¹ tsa³hín³ la³jí³² hi³ jnia³ chí³cuú², la³ má²quionh³ hngá¹máh³ lá², tí³la³ jái¹³ quion²¹ jná¹³ má¹ná¹, tiá² tón³² jmái¹ tsa³hín³ yáh³.

³⁴Hua³hín¹³ náh² jmu³, ha³ lí² cué² náh² jái¹³ hi³ lí¹ jlí²¹ honh² náh² cun³quionh³ hi³ cú² hi³ húh²³ náh² hliáun³, jí³ hi³ ma³heinh²¹ náh² ní², jí³ cun³quionh³ hi³ jlánh¹ hi³² honh² náh² ca³tí²¹ lánh³ zian² náh² ní¹ hué²¹ lá² ní² siáh³. Ní¹juáh³ hi³ jmúh¹³ náh² hua³hín¹³, jáun² tiá² lí¹ hiá¹han¹ hnoh² ní¹ má¹cá²chó³² jmái¹ jáun², ³⁵la³jmí¹ tah³² cáun² liá³. Quí¹ ní¹con² ca³la³ jí³lin² tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³ bíh¹ chau²¹ jmái¹ jáun². ³⁶Jáun² tianh³ náh² hua³jan²¹, hi³ ná¹lien¹ náh² Dió³², jáun² lí³ zia³² jái¹³ hi³ liáun³ náh² ca³tí²¹ la³jí³² hi³ né³bí¹ lí¹³, hi³ jáun² lí¹³ má¹jnia¹³ náh² siáh³ ta³ ní¹ Jon² tsá²mí³cuóun².

³⁷Jáun² Jesús ca³ma³tin² tsáu² ta³ jma² hñu³ cuáh³² chín¹, hi³ ní¹ má¹ca³niéi² jáun² né³, tí² tsa³jnioh² tí³ máh³ míh¹ Olivos. ³⁸Hi³ jáun² jí³lin² tsáu² tí² tsá²táunh¹ hñu³

cuáh³² chín¹ ta³ hú²niéi² hi³ tí² tsá²niéi³ jé¹ Jesús.

Má²ren²¹ tsú² jái¹³ hi³ zanh³ Jesús

(Mateo 26:1-5, 14-16; Marcos 14:1-2, 10-11; Juan 11:45-53)

22 Jmí¹ má²ja³quián³ tí²¹ Jmí¹hien¹, jmái¹ hi³ cúh² tsá² judíos hí³ cuú²miih²¹, la³ cun³ hí¹miih²¹ tiá² tie³ jan² yáh³. ²Hi³ jáun² jmí¹jáun² ca³hnauh² tsá² ná¹lín³ mí³jmú³ tsí³ quionh³ tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹, hi³ ha³ lánh³ lí¹³ jngih³ dí² Jesús, quí¹hliá² jmí¹ juénh² tsú² ní¹ he³ ca³jmú³ tsáu² ní¹con² tsú² hmóu³².

³La³ cun³ jmí¹jáun² ca³hi³ Satanás hñu³ tsí³ Judas, tsá² ja³ juú² Queriot, tsá² jmí¹ lín³ hí³ jan² tsá² quián³tun³. ⁴Jáun² tsá² hí³ bíh¹ ca³ní¹lien¹³ tsá² ná¹lín³ mí³jmú³ jí³ tsá² ná¹chín¹ hi³ jmu² hua³hí¹³ cuáh³² chín¹ ní² siáh³; hi³ ca³ní¹juónh¹³ dí² quionh³ tsú² hi³ ha³ lánh³ rón³² lí¹³ jienh³ dí² Jesús. ⁵Jáun² tsá² ná¹ngih³² hí³ né³, ca³lí³ hiú² lín³² bíh¹ tsí³ cun³quionh³ jái¹³ hi³ ca³juáh³ Judas, jáun² ca³jmú³ tsú² jái¹³ hi³ cué³² quie³. ⁶Jmí¹jáun² ca³jmú³ Judas cá²hon³ quionh³ tsá² hí³, hi³ ca³hnauh² dí² tsí³ ha³ lánh³ rón³² lí¹³ tsa³jienh³ dí² Jesús, ní¹juáh³ cáun² jmái¹ hi³ tiá² hin² ná¹ngih³² quionh³ tsú².

Jesús jmu² má³² hi³ lí³ nóh³² ca³tí²¹ hi³ jún³

(Mateo 26:17-29; Marcos 14:12-25; Juan 13:21-30; 1 Corintios 11:23-26)

⁷Jmí¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hi³ cua³hlau³ Jmí¹hien¹, jmái¹ hi³ cúh² tsá² judíos hí³ cuú²miih²¹, la³ cun³ hí¹miih²¹ tiá² tie³ jan², jmái¹ hi³ jngih² tsú² jáun² já¹ziáh² míh¹, ⁸jmí¹jáun²

ca³zen³ Jesús Pé¹ quionh³ Juan², hi³ ca³záih³ dí²:

—Cuá²táunh¹ náh², cuá²jmu³ hua³jan²¹ má³² hi³ cúh¹³ dí² tá¹la³ Jmí¹hien¹ lá².

⁹Jáun² né³, tsá² hí³ ca³ngáih³ Jesús hi³ ca³juáh³:

—¿Ha³ jinh¹ hnáuh² hnú² hi³ tsá¹jmú¹³ jnoh¹ hua³jan²¹ má³²?

¹⁰Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Ní¹ má¹ca³tióh³² hnoh² já¹ juú² Jerusalén, jenh¹³ náh² jan² tsá²ñuh² tsá² quiaun² tse³ ha²¹ jmái². Jáun² cuá¹táunh¹ náh² cu³chin¹ cu³hna²¹ tsá² hí³ ca³la³ ní¹ hein²¹ tsú² ñeih³.

¹¹Jáun² juoh¹ hnoh² tsá² hñú¹³ ní¹ jáun²: “Tí³² Juo¹³ jnoh¹ ní¹juah²¹: ¿Ha³ jinh¹ lí³ ñeih³ ní¹ cueh³² tsú² tsáu², ní¹ lí¹³ cuh²¹ jná¹³ má³² quioh²¹ Jmí¹hien¹ lá², quiúnh¹ jná¹³ tsá² hain²¹ tí³ con² ná¹?” ¹²Hi³ jáun² tsá² hñú¹³ hí³ tsa³jau² hnoh² cáun² ñeih³ jueh³² ní¹ tun³ tsin¹, ní¹ má²¹lí³ re². Ní¹ jáun² bíh¹ cuá¹jmuh³ hnoh² hua³jan²¹ má³² quiú¹³ dí².

¹³Hi³ jáun² né³, ja³taunh²¹ bíh¹ tsá² hí³, jáun² ca³lí³tí³ bíh¹ la³ cun³ rón³² hí³ má²¹lí²juáh³ jáun² Jesús. Hi³ jáun² ní¹ jáun² bíh¹ ca³jmú³ tsú² hua³jan²¹ má³² quioh²¹ Jmí¹hien¹.

¹⁴Jmí¹ má²¹lí³² jáun² né³, ca³chó³² Jesús la³ má²quionh³ tí³² tsá² quian³² hí³ jé¹ dí², hí³ ca³tiánh³ ní¹ mesa.

¹⁵Jáun² ca³záih³ dí² tsá² hí³:

—Má²ngau³² jmái¹ bíh¹ hu²¹ tsin³² jná¹³ hí³ cuh²¹ má³² quioh²¹ Jmí¹hien¹ lá² quiúnh¹ ná¹ hnoh², ta³ ñeh² bíh¹ hí³ má¹tso¹ jná¹³ tsin³².

¹⁶Tí³la³ jná¹³ juanh³² ní¹con² hnoh² hí³ tiú²uú² cuh²¹ yáh³ jná¹³ siáh³ má³² la³ lá² ñeh² bíh¹ hí³ lí³tí³ nóh³² lí³ má³² lá² ní¹ cuá¹quien² Dió³².

¹⁷Jmí¹jáun² ca³can³ dí² cáun² copa, hí³ ca³cuéh³ tiá¹hmah¹ Dió³², jáun² ca³záih³ dí² tsá² hí³:

—Quian² hnoh² copa lá², hí³ ngí²¹ náh² ja¹ ní¹ tionh¹ náh² ní². ¹⁸Juanh²¹ jná¹³ ní¹con² hnoh² hí³ tiú²uú² aih²¹ yáh³ jná¹³ mu² ráu³ mí³ uóun²jieh¹³ lá², ca³la³ tí³ ní¹ má¹ca²chó³² jmái¹ hí³ má²cuá¹ho² jná¹³ jái¹³ cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Ñuh³² máh³.

¹⁹Jáun² ca³can³ dí² siáh³ hí³ cuú²miih²¹, hí³ jáun² ca³cuéh³ dí² siáh³ tiá¹hmah¹ Dió³². Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³ca³ dí², hí³ jáun² ca³tsóh³ dí² ní¹con² tsá² hí³, hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hí³ lá² bíh¹ ngú³ quion²¹ jná¹³ hí³ cuen²¹ jná¹³ huen² cun³ní¹ hí³ ca³tin¹ hnoh². Cun³quionh³ hí³ jmúh¹³ náh² la³ lá² jmí¹ tsú² jmí¹ ja³², chau¹³ honh² náh² jná¹³.

²⁰Ja³bí¹ la³ jáun² bí¹ siáh³ ca³jmú³ tsú² quionh³ copa jmí¹ má²lah³² má³², jmí¹jáun² ca³juáh³ la³ lá²:

—Cun³quionh³ copa lá² bíh¹ má²lin¹ hí³ má²ca³lí³quien² cáun² nió³² hmai²¹ cun³quionh³ jmí²hán¹ jná¹³, hí³ táin³² hí³ ca³tin¹ hnoh².

²¹”Tí³la³ jan² tsá² cuá³ ní¹ mesa lá² quiúnh¹ bíh¹ dí² tsa³jienh³ jná¹³, jan² tsá² jmu² la³jmí¹ jmu² tsá² ná¹lí³ dí² cá²hon³ quiúnh¹. ²²Quí¹ jná¹³ Jon² tsá²mí³cuóun², cuá¹tsau³² bíh¹ hná¹ he² juí³² hí³ ca³tin¹; tí³la³ ijlánh¹ juo²³ tsá² jienh³ tsá² hí³!

²³Jmí¹jáun² ca³juónh³ tsú² má²tún² hmóu³² hí³ hin² bíh¹ tsánh² jmu³ la³ jáun².

**Ná¹táinh²³ tsú² hi³ hin² tsánh² jlánh¹
bíl¹ quien²**

(Mateo 20:20-28; Marcos 9:33-
37; 10:35-45; Juan 13:1-17)

24Hi³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² né³,
ca³quiú³ ca³táinh³ tsú² hi³ hin² bíh¹
tsánh² jlánh¹ quien². **25**Ti³la³ Jesús
ca³zái³ tsá² hí³:

—Tsá² ná¹lín³ re²¹ zian² ní¹ hué²¹
lá² ná¹jmu² héih³² ní¹con² tsá²cuú²
tsá²ta³; hi³ jlánh¹ hniá¹ tsú² hi³ tsá²
hí³ joh¹ dí² ma³quien². **26**Ti³la³ tiá²
ca³tín¹ yáh³ hnoh² jmúh¹³ la³ jáun².
Ní¹juáh³ tsá² jlánh¹ quien² ní¹con²
hnoh², hniáuh³² jmu³ tsú² la³jmí¹ lín³
jan² tsá² tsá² ní¹ bíh¹; ja³bí¹ la³ jáun²
siáh³, ní¹juáh³ tsá² ho² jái¹³ ní¹con²
náh², hniáuh³² bíh¹ jmu³ tsú² la³jmí¹
jmu² jan² tsá² lín³ quian²¹. **27**Hi³
jáun² né³, ðhin² bíh¹ tsánh² jlánh¹
quien², hí¹ tsá² cua³² hí³ ní¹ mesa
ho³ tsá² jmu² ta²¹ uá¹? ðHaun¹³ tsá²
cua³² hí³ ní¹ mesa bíh¹ tsá² quien²?
Ti³la³ jná¹³ zenh² ja¹ ní¹ tionh¹ hnoh²
la³jmí¹ lín³ jan² tsá² jmu² ta²¹ bíh¹.

28”Hnoh² tsá² má²l²tianh³ náh²
cu³li²¹ quiúnh¹ jná¹³ ja¹ la³ji³²
uu³mí²tsi³². **29**Jáun² la³jmí¹ ca³hiáu³²
jná¹³ Ñuh³² hi³ ho² jná¹³ jái¹³, la³
jáun² bíh¹ hiau²¹ jná¹³ siáh³ hnoh²
30hi³ cuá¹jmuh³ hnoh² má³² ní¹
mesa quion²¹ jná¹³, ní¹ ní¹jmú²¹ jná¹³
héih³²; hi³ lí¹³ cuá¹tianh³ náh² siáh³
ní¹ hmá²si¹, hi³ cuá¹quiánh² náh² jú¹
tson² quioh²¹ tá¹ quia³tún³ tsoh³ tsá²
Israel.

**Jesús juáh³ hi³ nó³² Sí¹mu²¹ Pé¹ tí³
có³²**

(Mateo 26:31-35; Marcos 14:27-
31; Juan 13:36-38)

31Jáun² Jesús ca³juáh³ siáh³:

—Hnú² Sí¹mu²¹, sá¹ní² jie³, Satanás
má²ca³ma³ hnoh² hi³ hnió³ tsú²
tu³ jua³ hnoh² la³jmí¹ chí³² tsú²
cuú²miih²¹. **32**Ti³la³ jná¹³ má²ca²mí³
ní¹con² Ñuh³² quián¹³ hnú², hi³
jáun² cu³tí³ tiá² tsa³con² hnú² hi³
táunh²³ hnú² jáun² ta²¹; hi³ jáun²
ní¹ má¹ca²jéinh³² jáun² honh² hnú²,
jmúh¹³ nú² hi³ niau²¹ tiá³ hñu³ tsí³
renh² nú² ní¹ hná¹ ní².

33Jáun² Sí¹mu²¹ Pé¹ ca³juáh³:

—Hnú² Ti³, má²nio² bíh¹ tiá³ tsin³²
jná¹³ hi³ ñe¹ quiúnh¹ hnú²; uá¹jinh¹
ñe¹ jná¹³ uá²jaí³² hñu³mí¹ní², hi³
uá¹jinh¹ jún³ jná¹³ siáh³ quiúnh¹
hnú².

34Jáun² Jesús ca³juáh³ siáh³:

—Hnú² Pé¹, juanh³² jná¹³ ní¹con²
hnú², ta³ ñeh² bíh¹ hi³ hau³ cá³háu²,
hnaih³² jéin³² juáh¹³ hnú² hi³ tiá²
cuóu³² nú² jná¹³.

**Jmí¹ má²ní¹chau²¹ jmái¹
huáh² tsí³ quioh²¹ Jesús**

35Hi³ jáun² jmí¹jáun² ca³ngái³
siáh³ Jesús ní¹con² la³jín³² tsá² hí³,
hi³ ca³juáh³:

—ðHí¹ zia³² bíh¹ cáun² hi³ ca³li³
hniáuh³² quián¹³ hnoh² jmí¹ cá¹zéi²¹
jná¹³ jáun² hnoh² hi³ cuá¹hléh¹ náh²
jái¹³; jmí¹ ca³juánh³² jná¹³ jáun² hi³
tiá² cánh¹³ náh² quie³, sa³jun³ cánh¹³
náh² tuh³² hu²¹ má³², sa³jun³ cánh¹³
náh² siáh³ tuh³² tioh³ tanh¹?

Jáun² né³, tsá² hí³ ca³ngái³:

—Ján¹han²¹, hí¹ cáun² yáh³ tiá² hi³
ca³li³ hniáuh³².

36Jáun² Jesús ca³juáh³ siáh³:

—Ti³la³ má²za¹³ bíh¹ ta³né³²,
ní¹juáh³ tsá² nióh³² cáun² tuh³²
quioh²¹ má³², cu¹ quián¹³ tsú²,
ji³ quie³ siáh³. Ní¹juáh³ zian² tsá²
tiá² zia³² mí¹tái³ hmu³ tá¹ tun³ jo²¹

quioh²¹, hniáuh³² hnáih³² tsú² hmih³²
 cháu³ quioh²¹, hi³ jáun² cuí¹ lia²¹
 tsú² cáun² mí¹ñí². **37** Quí¹ juanh³²
 jná¹³ ñí¹con² hnoh², hi³ hniáuh³²
 lí³tí³ ñí¹con² jná¹³ la³ cun³ jái¹³ hi³
 má²rá¹lí³ jáun² ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³²,
 hi³ juáh³ la³ lá²: “Ca³jmú³ tsáú² hi³
 lín³ tsú² cú²ren² quionh³ tsá² ren²
 tso³”. Quí¹ ca³la³ jí³lí³² hi³ rá¹juáh³
 ca³tín¹ jná¹³, ca³tí²¹ lí³tí³ bíh¹.

38 Jáun² tsá² hí³ ca³juáh³:

—Tí³², lá² zia³² tun³ mí¹ñí² hmu³.

Jáun² Jesús ca³ngái³:

—iCuí¹ lí³ cu³ ní²!

**Jesús liéinh³² Jméi² ñí¹ lí³ ja¹ hmá²
 hi³ jná¹ quioh²¹ tsáú², ñí¹ téh²³ tsú²**

Getsemaní

(Mateo 26:36-46; Marcos 14:32-

42; Hebreos 5:7-8)

39 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, cua³han³
 Jesús, hi³ ngau³ tí³ máh³ Olivos la³
 cun³ qui³ tan² jmu², la³ má²quionh³
 tsá² hain²¹ hí³ tí³ con². **40** Jmí¹
 ca³cha³táunh¹ tsú² ñí¹ qui³ tan²
 jáun² Jesús tsau³², jáun² ca³záih³
 tsú² tsá² quionh³ hí³ la³ lá²:

—Mí¹ náh² ñí¹con² Dió³², hi³ jáun²
 tiá² lí¹ lí³can² náh².

41 Hi³ jáun² jmí¹jáun²
 ca³ma³uóunh³² Jesús ca³lá² ñí¹con²
 tsá² hí³, la³ cun³ ñí¹ chau³² cá² mái³
 quín¹ hi³ tón³² tsú². Hi³ jáun² ñí¹
 jáun² ca³dí³jñí³² hi³ ca³liéinh³² Dió³²
 la³ lá²:

42—Hnú² Tia²¹, ní¹juáh³ hi³ hnáuh²
 hnú², liau¹ tiá³ jná¹³ hi³ ca³tí²¹ jmái²
 tsíh³² hi³ ca³tín¹ jná¹³ aih²¹, tí³la³ ha³
 lí² cuí¹ lí³ la³ cun³ hi³ hnó³² jná¹³
 má¹ná¹, cuí¹ lí³ bíh¹ la³ cun³ hi³
 hnáuh² hnú².

43 Jáun² jmí¹jáun² cuan³ jan²
 tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hi³ cua³cué²

pí³. **44** Hi³ jáun² tí³ jlánh¹ pí³ ca³jmú³
 bíh¹ tsú² hi³ ca³liéinh³² Jméi²,
 qui¹hliá² jlánh¹ jmí¹ cuá¹má²tso²
 tsú² tsí³. Jáun² mí²cho¹ má²ná¹jan²
 jmí² bíh¹ ca³táin² ma³ cu³ táh¹ cáh¹
 quioh²¹ tsú² la³ tí³ hué³².

45 Jmí¹ ca³náu² tsú² jáun² ñí¹ jmí¹
 cuá¹liéinh³² Jméi² né³, ngah³ tí³ ñí¹
 tionh¹ jáun² tsá² gáun³ hain²¹ hí³ tí³
 con². Jmí¹ cá³chánh²¹ tsú² jáun² ñí¹
 tionh¹ tsá² hí³ né³, má²ná¹cuóun¹
 bíh¹ tsá² hí³, qui¹hliá² má²cá²huóh³²
 tsú² cun³quionh³ hi³ hlahí³ nio² tsí³.

46 Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³:

—¿He³ láih³² sa³ ná¹cuóun¹ bíh¹
 hnoh²? Má²né³² nú¹ tianh³ náh² hi³
 lienh¹ náh² siáh³ Dió³², hi³ jáun² tiá²
 lí¹³ tánh³² náh² tso³.

Má²jan² tsú² Jesús hi³ tson³

(Mateo 26:47-56; Marcos 14:43-

50; Juan 18:2-11)

47 Tá³la³ jmí¹ dí¹hle³² jáun² bíh¹
 Jesús, cuan³ Judas, hi³ má²hí¹quionh³
 juóun³² tsáú². Tsá² hí³ jmí¹ lín³
 jan² tsá² quian³tun³ bíh¹; jáun²
 ca³ja³janh³², hi³ ca³hen³ ñí¹ Jesús.

48 Jáun² Jesús ca³záih³ Judas hi³:

—¿Hí¹ cun³quionh³ hi³ hen²³ hnú²
 ñí¹ Jon² Tsá²mí³cuóun² jienh²¹ nú²?

49 Jmí¹ ca³lí³tsin² jáun² tsá² jmí¹
 tionh¹ hí³ quionh³ Jesús hi³ he³
 má²lí¹³, jáun² ca³juáh³:

—Hnú² Tí³², ¿tí¹ quiunh¹³ dí² tsá²
 ní² cun³quionh³ mí¹tái³ hmu³ tá¹
 tun³ jo²¹?

50 Hi³ jáun² jan² tsá² hí³ ca³jmú³ cu³
 ngá¹³ mí¹tái³ cuá¹ cuá² chu²¹ quioh²¹
 tsá² má²dí¹hlánh¹ joh¹ mí²tsá² hfen¹.

51 Tí³la³ Jesús ca³juáh³:

—iCuí¹ lí³ cu³ ní²!

Jáun² ca³tí³ dí² cuo² cuá¹ tsá²
 hí³, jáun² la³. **52** Jmí¹ lí²¹ jáun²

né³, ca³hléh³ Jesús ñí¹con² tsá²
ná¹lín³ mi³jmú³, jí³ tsá² jmu² hí³
hua³hí¹³ cuáh³² chín¹, jí³ tsá²daun³²
tsá² ná¹ñí¹ juú² nř² siáh³, tsá²
ca³cha³táunh¹ hí³ hí³ má²caun³. Hí³
jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—čHí¹ má²ñá²taunh²¹ hnoh² hí³
ná¹quiánh¹ náh² mí¹tái³ jí³ hmá²
hí³ jau¹³ náh² jná¹³ hí³ tson³, la³jmí¹
lř³ hí³ jná¹³ bíh¹ jan² tsá² háin²?
⁵³Jmá¹ ca³la³ jí³², tá¹la³ ca³ñí³²
jná¹³ ja¹ ñí¹ tionh¹ hnoh² hñu³
cuáh³² chín¹, hí¹ cu³ jéin³² yáh³ tiá²
lř¹ ca³tie² hnoh² cuonh² jmí¹jáun².
Tí³la³ né³² la³ ca³chó³² jmá¹ quián¹³
hnoh², cáun² jmá¹ ná¹niéih²¹ hí³
tsá² hláinh¹ jmu² pin³.

Pé¹ juáh³ hí³ tiá² cuóun³² Jesús

(Mateo 26:57-58, 69-75; Marcos 14:53-

54, 66-72; Juan 18:12-18, 25-27)

⁵⁴La³ cun³ jmí¹jáun² ca³jan³ tsú²
Jesús tson³ hí³ ca³ñí¹jan² tsú² la³ tí³
hñú¹³ tsá² cuá¹lín³ mí²tsá² hien¹.
Jáun² ngau³ ca³lá² Pé¹ sáh³ chí¹cáin²
ñí¹ uóunh³. ⁵⁵Jmí¹ ca³cha³táunh¹ tsú²
jáun² ñí¹ jáun² né³, ca³jmú³ sí² ñí¹hñú³
jáun². Hí³ jáun² ca³tiánh³ tsú² la³cu³
la³jéin³ sí² jáun². Ja³bí¹ Pé¹ siáh³
ca³cuá³ ja¹ jáun². ⁵⁶Jáun² né³, jan²
tsá²mi³ lín³ quian²¹ ñí¹ jáun² ca³jé³
hí³ cuá¹tón²¹ Pé¹ ja¹ jáun², jáun² ca³jé³
chí¹tiá³ ñí¹ ñí¹ Pé¹, hí³ ca³juáh³:

—Ja³bí¹ tsá²ñuh² lá² jmí¹ ngí³²
quionh³ tsá² ó³².

⁵⁷Tí³la³ Pé¹ ca³záih³ tsá² hí³:

—Hnú² tsá²mi³, hí¹juáh³ tiá²
cuóun³² yáh³ jná¹³ tsá² ó³².

⁵⁸Jmí¹ má²cu³lé³ míh¹ jáun² né³,
ca³jé³² siáh³ jan² tsá² siánh³, hí³
jáun² ca³juáh³:

—Ja³bí¹ hnú² siáh³ jmí¹ ngíh¹
quiúnh¹ tsá² ó³².

Tí³la³ Pé¹ né³, tiá² ca³ton³ yáh³, hí³
ca³juáh³:

—Hnú² tsá²ñuh², jun³juáh¹³ jná¹³
yáh³ hí³.

⁵⁹Jmí¹ la³ má²cáun² o¹rá¹ jáun²
né³, ca³juáh³ siáh³ jan² tsáu²:

—Cu³tí³ bíh¹ tsá²ñuh² lá² uá²jai³²
jmí¹ ngí³² quionh³ tsá² ó³², quí¹ tsá²
hín¹³ tí³ Galilea bíh¹ la³².

⁶⁰Tí³la³ Pé¹ má¹ná¹, la³ má²juáh³
jáun² bíh¹:

—Hnú² tsá²ñuh², hí¹juáh³ tiá² ño¹
yáh³ jná¹³ hí³ juáh³ hnú² nř².

Tá¹la³ jmí¹ dí¹hle³² jáun² bíh¹
Pé¹, ca³hó³ jan² cá¹tsó³. ⁶¹Jmí¹jáun²
ca³jinh³ Tí³² Juo¹³ dí², hí³ ca³jé³ dí² tí³
ñí¹ zenh¹ Pé¹. Jáun² la³ cun³ jmí¹jáun²
tsau³ tsř³ Pé¹ la³ cun³ hí³ má²lř²juáh³
jáun² Jesús jmí¹tin²: “Tí³ cu³lé³, ñeh²
bíh¹ hí³ hau³ cá¹háu², hnú² juáh¹³
hnaih³² jéin³² hí³ tiá² cuóu³² nú²
jná¹³”. ⁶²Jmí¹jáun² cua³han³ Pé¹ tí³
cheih³² hí³ ca³ñí¹hó² ñí¹ngih³² lín³².

Cónh³² tsú² Jesús cun³ lř³ tsř³

(Mateo 26:67-68; Marcos 14:65; Juan 18:22-23)

⁶³Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, tsá² jmí¹
ná¹jmu² hí³ hua³hí¹³ Jesús ca³cónh³²
Jesús cú²nga¹, hí³ ca³quiú³ ca³pan³ dí²;
⁶⁴ca³jnr³ dí² ñí¹ hí³ jáun² ca³záih³ dí²:
—Chí³ jái¹³ neh²¹, hin² tsánh² quiú³
po²³ nú².

⁶⁵Hí³ hliáun³ ñí¹ lín³² bíh¹ jú¹
hlah³ ca³záih³ dí² siáh³.

Jesús má²zenh² ta³ ñí¹ tsá² judíos tsá² ná¹ñí¹

(Mateo 26:59-66; Marcos 14:55-

64; Juan 18:19-24)

⁶⁶Jmí¹ má²já²jnia² jáun² né³,
ca³ngih³² la³jín³² tsá²daun³² tsá²
ná¹ñí¹ juú², jí³ tsá² ná¹lín³ mi³jmú³
quionh³ tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹.

Jáun² jm¹ jáun² ca³jan³ tsú² Jesús
 ñí¹ta²¹ ñí¹ ná¹ngih³² jáun² la³jín³²
 tsá² ná¹quien² hí³. Hí³ jáun² tsá² hí³
 ca³ngái³:

⁶⁷—Juah²¹ neh²¹, ðhí¹ tson² hnú²
 lín³ Cristo?

Ti³la³ Jesús né³, ca³záih³ tsá² hí³
 la³ lá²:

—Uá¹ cun³ ca³híe³ yáh³ jná¹³ hnoh²
 jú¹ tson², jun³ jáun² yáh³ táunh¹³
 hnoh² ta²¹; ⁶⁸hí³ sá¹ cun³ hí³ jm¹
 nga¹ jná¹³ cáun² jái¹³ ñí¹con² hnoh²,
 hí¹juáh³ tiá² ngái¹ bíh¹ hnoh².

⁶⁹Ti³la³ ná¹ má¹lí³² lá² má¹ná¹, jná¹³
 Jon² tsá²mi³cuoun², ñí¹ñí²¹ jná¹³ tí³
 cuá² chu²¹ quioh²¹ Dió³² Tsá² cú²
 Tsá² juenh².

⁷⁰Jáun² ca³la³ jí³lín² tsú² ca³juáh³:
 —¿Hí¹ Jon² Dió³² máh³ hnú²?

Jáun² Jesús ca³ngái³:
 —Ján³, lín³ jná¹³ la³ cun³
 má²lí²juah²¹ hnoh² ní².

⁷¹Hí³ jáun² tsá² ná¹ngih³² hí³
 ca³juáh³ siáh³:

—He³ láih³² sa³ ca³lí³í¹ máh³
 tsá² zih³² jú¹ tson² hno³ dí², já²
 má²lí²nái¹³ bíh¹ dí² hmóu³² jé¹ tsú².

Jesús má²zenh² ta³ ñí¹ Pilato

(Mateo 27:1-2, 11-14; Marcos
 15:1-5; Juan 18:28-38)

23 Jm¹ lí²¹ jáun² né³, ja³taunh²¹
 tsú² ca³la³ jí³lín², hí³ ja³jan²
 tsú² Jesús ta³ ñí¹ Pilato. ²Ñí¹ jáun²
 ca³ñí¹hna¹³ tsú², hí³ ca³ñí¹juah²¹:

—Tsá² lá² má²ca³tsanh²¹ jnoh¹,
 hí³ hlian²³ tsú² tsá² zian² hué³²
 lá² quiú¹³ jnoh¹; hí³ juáh³ tsú² hí³
 tiú²uú² ca³tí²¹ má¹hmah²¹ jnoh¹
 hmah²¹ hí³ chí² tsá² cuá¹lín³ mi³chí¹
 juú² Roma ñí¹con² jnoh¹. Hí³ juáh³
 siáh³, hí³ hnga² hí³ bíh¹ néh¹ ja³²lí³
 quien², hí³ lín³ Cristo, tsá² lín³ re²¹.

³Jm¹ jáun² ca³ngái³ Pilato:
 —¿Hí¹ hnú² uá¹ lín³ nú² Re²¹ juo¹³
 tsá² judfos?

Jáun² Jesús ca³juáh³:
 —Ján³, tson² bíh¹ la³ juáh³ hnú²
 ní².

⁴Jáun² Pilato ca³záih³ tsá² ná¹lín³
 hí³ mi³jmú³, la³ má²quionh³ la³jín³²
 tsá² tionh² ñí¹ jáun²:

—Hí¹ cáun² yáh³ tso³ quioh²¹ tsá²
 lá² tiá² choh¹ jná¹³.

⁵Ti³la³ tsá² hí³ má¹ná¹, lí³mí¹ tiá³
 ca³hléh³ bíh¹, hí³ ca³juáh³:

—Tsá² ní² jlánh¹ qui² zai³² tsí³
 tsáu². Ñí¹ ca³ma³liáu³² tsú² hí³
 hieh³² tsáu², ca³ma³liáu³² tsú² la³ tí³
 ja¹ tsá² hín¹³ tí³ Galilea, hí³ ca³hieh³
 siáh³ tsá² hín¹³ tí³ Judea, hí³ ca³la³
 tí³ lá² siáh³ má²cuan².

Jesús má²zenh² ta³ ñí¹ Herodes

⁶Jm¹ má²lí²nié¹³² jáun² Pilato jái¹³
 ní² né³, ca³juáh³:

—¿Hí¹ tí³ Galilea hín¹³ tsá² lá²?

⁷Jm¹ ca³lí³ ñí³² tsú² hí³ tson² bíh¹
 ñí¹ jáun² hín¹³ tsú², jáun² ca³zen³ dí²
 tsú² ñí¹con² Herodes, tsá² cuá¹chín¹
 Galilea, qui¹hliá² jmá¹ jáun²

tí³tsóh³ jm¹ cuá³ Herodes hí³ já¹
 juú² Jerusalén. ⁸Jm¹ ca³jién³² jáun²
 Herodes Jesús jlánh¹ ca³lí³ hiún²
 lín³² tsí³; qui¹hliá² má²ngau³² jmá¹
 bíh¹ hí³ hu²¹ tsí³ tsú² hí³ jién³² Jesús.

Qui¹hliá² má²ca³nái³² tsú² hliáu³
 hí³ ca³tín¹ Jesús, hí³ jáun² cáun² jm¹
 má²hu²¹ tsí³ hí³ jé³ cáun² lí²¹ bíh¹
 tsú² hí³ jmu³ Jesús. ⁹Jáun² hliáu³
 lín³² hí³ ca³ngái³ dí², tí³la³ Jesús
 tiá² hí³ ca³juáh³ hí¹ cáun² yáh³.

¹⁰Jáun² la³jín³² mi³jmú³ quionh³
 tí³² liei²¹ jlánh¹ ca³qui³ ca³chá³ tso³.

¹¹Jáun² Herodes ca³jmúh³² Jesús,
 la³ má²quionh³ hliáu³ joh¹, la³juah²¹

dúh¹ jan² tsá² l¹ tsáu², hi³ cáun² l¹ ca³quí² ca³cónh³² dí² cú²nga¹, hi³ ca³quinh³ dí² cáun² hmih³² jlánh¹ chú³² jniá³, hi³ ca³jmú³ dí² la³jmí¹ l¹ hi³ quien² lín³² tsú². Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³chanh³ dí² siáh³ ñí¹con² Pilato. ¹²Hi³ jáun² la³ cun³ jmí¹ jáun² ca³juónh³ Pilato re² quionh³ Herodes, qui¹ jmí¹tin² jmí¹ ná¹háun³ bíh¹ tsú².

Má²ma³ngí³ tsú² Jesús

(Mateo 27:15-26; Marcos 15:6-

15; Juan 18:39-19:16)

¹³Hi³ jáun² Pilato ca³ngih³ ca³la³ jín³² tsá² ná¹lín³ mi³jmú³, jí³ tsá²tan²¹ n¹é² siáh³, la³ má²quionh³ tsá² juú², ¹⁴hi³ ca³záih³ dí²:

—Tsá² cua³jan³² hnoh² lá² ñí¹con² jná¹³, hi³ juáh³ hnoh² hi³ tsá² lá² hlian²³ tsáu²; tí³la³ jná¹³ juanh³² ñí¹con² hnoh² hi³ hí¹ cáun² yáh³ tso³ hi³ chah³² hnoh² quioh²¹ tsá² lá² tiá² lin¹ tsoh¹ jná¹³ jmí¹ lí¹cán³ jná¹³ jáun² jú¹ tson² quioh²¹ tsú² ñí¹ ta³ máh¹ hnoh², ¹⁵sa³jun³ Herodes yáh³ tsoh³ siáh³. Hi³ jáun² dá² ñí¹con² jná¹³ bíh¹ lí²chanh³ tsú² siáh³ tsá² lá². Já² tiá² lin¹ zia³² yáh³ he³ ca³ti²¹ jún³ tsá² lá². ¹⁶Jí³²la³ tí³ quiú¹pan²¹ bíh¹ jná¹³ tsú² ca³lá², hi³ jáun² má² jáun² lion¹ jná¹³. ¹⁷[Qui¹ tá¹la³ jmu² jáun² tsá² judíos jmái¹ quioh²¹, ca³tin¹ Pilato hi³ líón³² jan² tsá² tson³, qui¹hliá² la³ jáun² jmí¹ ná¹ngí²³ tsú².] ¹⁸Tí³la³ la³jín³² tsá² ná¹ngih³² hí³ ca³ti³ ca³hóh³² tiá³ lín³², hi³ ca³juáh³:

—iCuí¹ jún¹³ tsá² n¹é², hi³ jáun² cui¹ láun¹³ Barrabás!

¹⁹Tsá² jmái² hí³ Barrabás jmí¹ cuá¹tson³ hñu³mí¹ñí², qui¹ cun³ñí¹ hi³ ca³ma³can² tsáu² hi³ tiánh³²

tiá³ siaun³² já¹ juú² Jerusalén, hi³ ca³jngih³ siáh³ tsáu². ²⁰Tí³la³ Pilato má²ná¹, jmí¹ hnió³ bíh¹ líón³² Jesús, hi³ jáun² jmí¹ ca³liéinh³² dí² siáh³ tsá² hí³. ²¹Tí³la³ tsá² ná¹ngih³² hí³ má²ná¹, tí³ lí³mí¹ tiá³ ca³tí³ ca³hóh³² bíh¹, hi³ ca³juáh³ siáh³:

—iCuí¹ taun¹ tsá² n¹é² crei²¹! iCuí¹ taun¹ tsá² n¹é² crei²¹!

²²Jáun² ñí¹ má²hñaih³² jéin³² ca³juáh³ siáh³ Pilato la³ lá²:

—Tí³la³ ðhe³ dá² hí³ hlaih³

má²ca³jmú³ tsú² né³? Qui¹ hí¹ cáun² yáh³ tso³ quioh²¹ tsú² tiá² lin¹ tsoh¹ jná¹³ hi³ juáh¹³ hi³ ca³tin¹ tsú² jún³. Cáun² cui¹ pan²¹ jná¹³ tsú², hi³ jáun² má² jáun² lion¹ jná¹³.

²³Tí³la³ la³ má²ná¹tí² ná¹hóh³² jáun² bíh¹ tsú², hi³ ná¹hiú² ná¹mí³² hi³ taun³ Jesús crei²¹; ca³la³ ñí¹ ca³lí³ quien² hi³ ná¹juáh²³ tsú² jáun². ²⁴Hi³ jáun² cáun² ca³jmú³ bíh¹ cú²jueh³² Pilato la³ cun³ hi³ ná¹hiú² ná¹mí³² jáun² tsá² hí³.

²⁵Hi³ jáun² Barrabás tsá² tí³² hí³ tsí³ bíh¹ tsú² ca³líón³², tsá² ca³ma³can² hí³ tsáu² hi³ tónh³² tiá³ siaun³², tsá² ca³jngih³ hí³ tsáu². Jáun² Jesús bíh¹ ca³jiénh³ dí² hi³ jmúh³² tsú² la³ cun³ hi³ hnió³ tsú² jmúh³².

Má²ton³ tsú² Jesús crei²¹

(Mateo 27:32-44; Marcos 15:20-

32; Juan 19:17-27)

²⁶Jmí¹ jáun² ca³jan³ tsú² Jesús hi³ má²já²ton³ dí² crei²¹, hi³ jáun² hú¹ juí³² jáun² né³, ca³zanh³ tsú² jan² tsá²ñuh² tsá² juú² Cirene, tsá² jmái² Sí¹mu²¹, hi³ jmí¹ má²cuá¹hen² já¹ juú²; hi³ jáun² ca³dí³quian³ dí² Sí¹mu²¹ hí³ jmái¹ hi³ cán³ crei²¹ hi³ jmí¹ quian³² jáun² Jesús.

²⁷Hi³ jáun² juóun³² lín³² bíh¹ tsáu² ja³taunh²¹ cu³chin¹, hi³ juóun³² lín³²

siáh³ tsá²mi³ hí¹hóh³², hi³ hí¹ho² hi³ ca³tin¹ Jesús. ²⁸Ti³la³ Jesús ca³jé³ ti³ ñí¹ hí¹já²táunh¹ jáun² tsá² hí³, hi³ ca³juáh³:

—Hnoh² tsá²mi³, tsá² Jerusalén lá², ha³ lí² uo² náh² hi³ ca³tin¹ jná¹³. Uo³ náh² hi³ ca³tin¹ náh² hmóu³² bíh¹, jí³ hi³ ca³tin¹ jónh³² náh² n² siáh³. ²⁹Qui¹ chau²¹ jmáí¹ hi³ juáh³ tsáu²: “Hen³ ma³ jmí¹ ren² tsá² tiá² jon² zian², tsá² cónh³ tiá² dáin² ca³can³, tsá² cónh³ tiá² dáin² ca³tiunh³”.

³⁰Hi³ jáun² jmáí¹ jáun² hléh³² tsáu², hi³ záih³² máh³: “Cu¹ quih²¹ nú² ñí¹ quiú¹³ jnoh¹”; hi³ záih³² tsú² siáh³ ñí¹ lí³ tsí³cuánh²: “Cu¹ jlain²¹ jnoh¹ hnú²”. ³¹Qui¹ n¹juáh³ ta³bí¹ ñí¹con² jná¹³ tsá² lín³ ná¹ la³jmí¹ lí³ cáun² hmá² réh¹ yáh³ má²ná¹jmu² tsá² romanos la³ lá², tiá¹³ bíh¹ tiá³ ñí¹con² hnoh² tiá² jmu³ tsú², hnoh² tsá² juú² Jerusalén lá², tsá² ná¹lín³ náh² la³jmí¹ lí³ hmá² má²quiéin².

³²Ja³bí¹ ca³jan³ tsú² siáh³ gon³ tsá² ca³jmú³ tso³ jueh³², hi³ jngih³ tsú² cu³tsa³² quionh³ Jesús. ³³Jmí¹ ca³cha³táunh¹ tsú² jáun² tsi³ máh³ míh¹ téh²³ tsú² jáun² máh³ Mú³² Chí¹ Tsáu², ñí¹ jáun² ca³ton³ tsú² Jesús crei²¹, la³ má²quionh³ tsá² gon³ hi³, jan² ti³ cuá² chu²¹, hi³ jan² ti³ cuá² cáun¹ siáh³. ³⁴Hi³ jáun² tá¹la³ má²chí¹tón²¹ jáun² Jesús crei²¹, ca³juáh³:

—Tia²¹, juenh² jmu³ honh² quioh²¹ tsá² lá², qui¹ cáun² hi³ tiá² ñí³² bíh¹ tsú² ná¹jmu².

Hi³ jáun² hliáu³ tsá² jmí¹ tionh¹ hí³ ñí¹ jáun² né³, ca³chí² jái¹³, hi³ jáun² jje³ dí² n¹juáh³ hin² joh¹³ ha¹ Jesús.

³⁵Tsá² jmí¹ tionh¹ có³² jáun² né³, jmí¹ ná¹jién³² Jesús. Hi³ tsá²tan²¹

né³, ca³hléh³ hlah³ quioh²¹ Jesús, hi³ juáh³ la³ lá²:

—Ca³lión³² bíh¹ tsá² n² tsá² siánh³; jáun² ta³né³² né³, cu¹ líón²¹ siáh³ hnga² neh²¹, n¹juáh³ tson² bíh¹ cu³tí³ lín³ tsú² Cristo, Tsá² ca³quianh³ Dió³².

³⁶Ja³bí¹ hliáu³ siáh³ ca³cónh³² cú²nga¹ Jesús, hi³ ca³jen³ dí² mu² má²zéih¹ lín²¹ quioh²¹ mi³ uóun²jieh¹³, ³⁷hi³ ca³záih³ dí² siáh³: —N¹juáh³ tson² cu³tí³ hnú² lín³ Re²¹ Juo¹³ tsá² judíos, jáun² né³, lion¹ hnú² huen² neh²¹.

³⁸Hi³ jáun² hná¹³ crei²¹ jáun² jmí¹ chí¹tón²¹ huéh³ hi³ juáh³: “Tsá² Lá² Lín³ Re²¹ Juo¹³ Tsá² Judíos”. [Huéh³ jáun² jmí¹ lí³ jú¹ griego, jú¹ latín, jí³ jú¹ hebreo n² siáh³.]

³⁹Hi³ jáun² jan² tsá² ná¹tón²¹ hí³ crei²¹ né³, ca³hléh³ hlah³ quioh²¹ Jesús, hi³ ca³juáh³:

—N¹juáh³ tson² hnú² la³ lín³ Cristo, lion¹ hnú² huen² neh²¹, hi³ jáun² má²jáun² liau¹ nú² siáh³ jnoh¹.

⁴⁰Ti³la³ ñí¹ tsá² jan² hí³ má¹ná¹, tiá³ bíh¹ ca³liéinh³² tsá² jan² hí³, hi³ ca³juáh³:

—¿Há¹ tiá² juénh² hnú² Dió³²?

Já² cá²re² má²ta³tsa¹ bíh¹ dí² héih³². ⁴¹Ti³la³ tsá² lá² má¹ná¹, hí¹ cáun² yáh³ tiá² lin¹ hi³ ca³jmú³.

Ti³la³ jnoh¹ né³, zia³² jái¹³ bíh¹ hi³ ná¹má²tso¹ dí² tsi³², qui¹ cun³ñí¹ hi³ ná¹má²hmah²¹ dí² tso³ hi³ ca³jmú¹³ bíh¹.

⁴²Hi³ jáun² ca³záih³ dí² siáh³

Jesús:

—Hnú² Jesús, cháu¹ hnú² honh² quion²¹ jná¹³ n¹ má¹cá²chó³² jmáí¹ hi³ ñí³hauh³² hnú² jái¹³.

⁴³Jmí¹jáun² ca³záih³ Jesús tsá² hí³:

—Jú¹ tson² cu³tí³ juanh³² jná¹³, hi³ né³² cuá¹ñih³ hnú² quiúnh¹ jná¹³ ñí¹ chu²¹ ñí¹ má²nio² tie³.

Jmí¹ jun¹ Jesús

(Mateo 27:45-56; Marcos 15:33-41; Juan 19:28-30)

⁴⁴Hi³ jáun² jmí¹ má²tí³ cun³ chi³hiú² né³, ca³nieh² tá¹ cáun² hué³², ca³la³ ñí¹ tí³ la³nió¹ hní³² tí³ ca³hláu³. ⁴⁵Jmí¹ ca³nieh² jáun² hiú² né³, ca³zen³ tí³ tun³ zaih²¹ hmih³² hi³ jmí¹ hí¹jná¹³ ñí¹ jlánh¹ hien¹ hñu³ cuáh³² chín¹. ⁴⁶Hi³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² ca³hóh³² Jesús tíá³ lín³², hi³ ca³juáh³:

—Tia²¹, jo³cuonh² hnú² cuí¹ nio² jmí¹chi³ quion²¹ jná¹³.

Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² la³ ní² né³, jun³.

⁴⁷Jmí¹ ca³jíe³ jáun² hliáu³ tsá² chín¹ tsá² romano hi³ lí³ la³ jáun² né³, ca³ma³quien² Dió³², hi³ ca³juáh³:

—Tson² bíh¹ cu³tí³, tíá² tso³ la³ ca³jmú³ yáh³ tsá² ní².

⁴⁸Jmí¹ má²lí²jíe³ jáun² la³jín³² tsá² ná¹ngih³² hi³ ñí¹ jáun² hi³ lí³ la³ jáun², jmí¹jáun² já¹tanh²¹ ca³la³ qui² quien² ñí¹ tsí³. ⁴⁹Tí³la³ la³jín³² tsá² jmí¹ cuóun²¹ hi³ Jesús má¹ná¹, jí³ tsá²mi³ tsá² má²ca³ñi³táunh¹ cu³hna²¹ tsú² ca³la³ tí³ hué¹³ Galilea, lí¹ ca³ta³ná¹jíe²³ ñí¹ uóunh³ bíh¹.

Jmí¹ já¹haun³ Jesús

(Mateo 27:57-61; Marcos 15:42-47; Juan 19:38-42)

⁵⁰Jáun² jmí¹jáun² jmí¹ zian² jan² tsá² jmái² Sé³², tsá² chun¹, tsá² tí³² tsí³ jmáh³la³ hi³ chu²¹. Tsá² hi³ jmí¹ quionh³ tsá² ná¹lín³ ta²¹ hi³ chín¹; ⁵¹tí³la³ tsá² hi³ má¹ná¹, tíá²

ca³jmú³ yáh³ cá²hon³ quionh³ tsá² ñí¹ hná¹ jáun². Tsá² hí³ né³, jan² tsá² zian² juú² Arimatea hín¹³ tí³ Judea bíh¹, hi³ jmí¹ má²jan³² hi³ lí³ lin¹ hin² tsánh² má²ca³hión³² Dió³² hi³ hau³ jái¹³. ⁵²Hi³ jáun² Sé³² hí³ bíh¹ néi¹ hi³ ca³ñí¹ma¹³ hla¹ Jesús ñí¹con² Pilato. ⁵³Jmí¹ má²lí²sión³² tsú² jáun² hla¹ né³, ca³tsáinh³² tsú² cáun² hmih³² jmuh³ tíáú²; hi³ jáun² ca³ñí¹hón²¹ dí² hñu³ tá²hláu² quioh²¹ hi³ jmí¹ má²ca³hó³ dí², ñí¹ hí¹ jan² hla¹ tíá² jmí¹ má²ca³tanh² tsú².

⁵⁴Jmái¹ jáun² jmái¹ hi³ jmu² tsá² judíos hua³jan²¹ la³jí³² hi³ hniáu³² quioh²¹ jmái¹ hi³ tionh² tsú² tie³. Qui¹ jmí¹ má²ca³hláu³ lín³² bíh¹, má²ja³quián³ lí³liau³ cu³tí³ bíh¹ jmái¹ jáun².

⁵⁵Hi³ jáun² tsá²mi³, tsá² jmí¹ quionh³ hí³ Jesús jmí¹ cuá¹han³ Galilea ja³taunh²¹ cu³chin¹ hi³ ca³ñí¹jíe¹³ ñí¹ já¹haun³ Jesús, ní¹juáh³ ha³ lánh³ quión³² tsú² hla¹. ⁵⁶Jmí¹ ca³cha³tánh¹ tsú² jáun² hñú¹³ né³, ca³jmú³ hua³jan²¹ háu² má²ró³² jí³ no¹ má²ró³² ní² siáh³. Jmí¹ cá¹chó²¹ jáun² jmái¹ nio² tie³ né³, ca³tíánh³ bíh¹ tsú² tie³ la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ liei²¹.

Jmí¹ ca³jenh¹³ Jesús

(Mateo 28:1-10; Marcos 16:1-8; Juan 20:1-10)

24 Jmái¹ hi³ ca³lí³liau³ jáun² sí²ma¹ná¹, ja³taunh²¹ siáh³ tsá²mi³ hí³ hú²niéi² lín³² ñí¹ ca³ñí¹hón²¹ tsú² jáun² Jesús, hi³ má²ná¹quian³² hi³ má²ró³² má²ca³jmú³ jáun² hua³jan²¹. [Ja³bí¹ zian² ma³ jan² tsá²mi³ siánh³ siáh³ ca³ñí¹quionh¹³ tsá² hí³.] ²Jmí¹ ca³cha³táunh¹ tsú² jáun² hó³ tá²hón³² né³, ca³jíe³ tsú² hi³ tíú²uú²

dí¹ jnáí²³ yáh³ quín¹ ho³ tá² hón³² jáun², quí¹ tí³ có³² bíh¹ la³ má² lí² líh³ tsú². ³ Jáun² ca³ taunh³ tsú² hñu³ tá² hón³² jáun², tí³ la³ tiá² tsanh²¹ yáh³ tsú² hla¹ Jesús Tí³² Juo¹³ dí². ⁴ Tá¹ la³ má² ná¹ hí³² lín³² jáun² tsí³ tsú² né³, ca³ jíen³² gon³ tsá² ñuh² quih³² hmih³² tiáu² zín³ lín³² hi³ tionh² có³² jáun². ⁵ Jáun² tsá² mi³ hí³ né³, ca³ yá² han¹ lín²¹ bíh¹, jáun² cáun² ca³ hiéih³ hué³² bíh¹ tsú² ñí¹. Jáun² tsá² ñuh² hí³ né³, ca³ juáh³:

—¿He³ láih³² sa³ ñí¹ ca³ tin¹ tsá² má² cá² tsan³ yáh³ hnah²³ hnoh² jan² tsá² zian²? ⁶ [Ha³ tiú² uú² hin² zian² yáh³ ñí¹ lá², tsá² má² ca³ jenh¹³ bíh¹ hí³.] Cháu¹ náh² tín² honh² jái¹³ hí³ ca³ juáh³ tsú² jáun² tá¹ la³ jmí¹ cuá³ tsú² jáun² Galilea, ⁷ hí³ ca³ juáh³ tsú² jáun² la³ lá²: “Ca³ tin¹ Jon² tsá² mi³ cuóun² hí³ jienh³ tsú² ñí¹ con² tsá² jmu² tso³, hí³ lí³ hniáuh³² siáh³ ton³ tsú² ñí¹ crei²¹, hí³ ñí¹ cá² hñí² jmái¹ jáun² né³ ca³ tin¹ jenh¹³”.

⁸ Hí³ jáun² jmí¹ jáun² ca³ chau³ tsá² mi³ hí³ tsí³ jái¹³ hí³ ca³ juáh³ jáun² Jesús jmí¹ tin². ⁹ Jmí¹ má² cuá² tanh²¹ tsú² jáun² hí³ ñí¹ jíe¹³ tá² hón³² né³, ca³ chá³ ñí¹ con² tsá² quian³ jan² hain²¹ hí³ tí³ con² Jesús, jí³ ñí¹ con² la³ jín³² tsá² ñí¹ hñá¹ jáun² ní² la³ cun³ hí³ má² lí² jíe³, jí³ hí³ má² lí² niéi³².

¹⁰ Tsá² mi³ tsá² ca³ ní¹ can³² hí³ jái¹³ jáun² ñí¹ con² tí³² tsá² quian³² hí³ jè¹ Dió³², jmái²: Má² réi³ tsá² ja³ juú² Magdalá, mí¹ Juánh³, Má² réi³ mí¹ zió¹³ Jacobo, jí³ tsá² mi³ siánh³ siáh³. ¹¹ Tí³ la³ tí³² tsá² quian³² hí³ jè¹ Dió³² má² ná¹, tiá² ta²¹ ca³ taunh³ yáh³ jè¹ tsá² mi³ hí³, quí¹ hliá² ca³ lín¹³ tsú² hí³ lí¹ ca³ lí³ can² bíh¹ tsá² mi³ hí³.

¹² Tí³ la³ cun³ jáun² la³ jui³² ca³ náu² bíh¹ Pé¹ hí³ ngau³ cú² hé² hí³ ja³ jíe³

tá² hón³². Jmí¹ cá¹ chó²¹ tsú² jáun² né³, ca³ jmú³ hí¹ sian², hí³ ca³ jáih³ ñí¹ tí³ ñéih³, jáun² ca³ jie³ tsú² hí³ tí³ có³² bíh¹ má² nio² hmih³² tiáu² hí³ jmí¹ tsainh³² jáun² hla¹ Jesús. Jmí¹ lí²¹ jáun² ngah³ hñú¹³, ca³ la³ má² hí¹ tsá² cáun² lín³² tsí³ ca³ tí²¹ la³ cun³ hí³ má² lí² jáun².

Jmí¹ hí¹ tsá² táunh¹ gon³ tsáu² jui³² juú² Emaús

(Marcos 16:12-13)

¹³ Ja³ bí¹ jmái¹ jáun² siáh³ ja³ taunh²¹ gon³ tsá² hí³ cáun² juú² jmái² Emaús. Juú² jáun² tí³ cun³ quia³ cáun² kilómetros tí³ la³ uóunh³ hí³ tionh² tsú² já¹ juú² Jerusalén.

¹⁴ Jáun² ca³ chon¹ tsú² jái¹³ tá¹ la³ hí¹ tiáunh¹ jáun² jui³², hí³ ca³ juónh³ tsú² ca³ tí²¹ la³ jí³² hí³ má² lí² jáun².

¹⁵ Tá¹ la³ jmí¹ hí¹ chon¹ tsú² jáun² jái¹³ né³, ngau³ Jesús má² janh² ñí¹ hí¹ tsá² táunh¹ tsá² hí³, jáun² ngau³ dí² cu³ tsa³² quionh³ tsá² hí³. ¹⁶ Tí³ la³ uá¹ jinh¹ ca³ jíen³² tsú² tsá² cuá¹ ja³² hí³ quionh³, cun³ jáun² ta²¹ lí³ bíh¹ hí³ tiá² ca³ lí³ tsin² tsú² hí³ Jesús bíh¹ tsá² hí³. ¹⁷ Hí³ jáun² Jesús ca³ ngáih³ tsá² hí³:

—¿He³ ní³² hí¹ juónh³² hnoh²?

Jáun² jmí¹ jáun² ca³ ta³ tonh¹ tsú² hú¹ jui³², hí³ má² ná¹ hai²¹ hlaih³ tsí³. ¹⁸ Hí³ jáun² jan² tsá² hí³, tsá² jmái² Cleofas, ca³ ngái³, hí³ ca³ juáh³:

—¿Hí¹ huen² tán¹ ní² uá¹ hñú² tsá² tiá² ca³ lí³ ñíh¹ nú² la³ jí³² hí³ má² lí² já¹ juú² Jerusalén cháu³ jau³ ní², tá¹ la³ hí³ ñéi¹ nú² ní²?

¹⁹ Hí³ jáun² Jesús ca³ ngái³:

—¿He³ má² lí² dúh¹?

Hí³ jáun² tsá² hí³ ca³ juáh³ siáh³:

—Zia³² hí³ má² lí² ñí¹ con² jan² tsá² jmái² Jesús, tsá² ja³ juú² Nazaret.

Tsá² hí³ tʰ² lín³ jan² ti³² jè¹ Dió³², tsá² tʰ² jmu² hua³jueh³², hí³ ca³la³ hí³ pin³ lín³² jái¹³ quióh²¹ tsú² tʰ² hleh³², jan² tsá² tʰ² hniau³ lín³² Dió³², jí³ tsá²mí³cuóun² nʰ². 20Tí³la³ tsá² ná¹lín³ mí³jmú³ má¹ná¹, la³ má²quionh³ tsá²tan²¹, ca³ma³tsón¹³ bíh¹ tsá² hí³, hí³ ca³ní¹jiénh¹³ dí² tsá² hí³ ní¹con² tsá² romanos tsá² chín¹; hí³ jáun² tsá² hí³ jngih³ Jesús, hí³ jáun² ca³ton³ tsú² crei²¹. 21Jnoh¹ jmí¹ má²hu²¹ tsí³ hí³ tsá² hí³ jmí¹ liáu²¹ dí² tsá² Israel. Tí³la³ ta³né²² má²tí³ hní³² jmái¹ hí³ ca³lí³ la³ jáun². 22Tí³la³ zian² tsá²mí³, tsá² ja¹ hmóu²¹ jnoh¹, hí³ cu²ní¹jé¹¹³ tá²hón³² jmí¹ hú²nié¹² lín³². Jmí¹ cuá¹tanh²¹ tsú² jáun² né³, lí²jmú³ tsú² hí³ tsa³caun² lín³² tsí³ jnoh¹, 23quí¹ lí²chá³² tsú² hí³ tiá² hla¹ tsanh²¹ yáh³, hí³ jí³²la³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² bí¹ néh¹ ca³jnia³ jéinh³² dí², hí³ lí²juáh³ hí³ zian² bíh¹ néh¹ Jesús. 24Jmí¹ lí²²¹ jáun² né³, cu²ní¹jé¹¹³ siáh³ ma³ jan² tsá² quiúnh¹ jnoh¹ tá²hón³² jáun², hí³ jáun² la³ cun³ rón³² hí³ má²lí²juáh³ jáun² tsá²mí³ hí³ bíh¹ lí²jé³ tsú² siáh³, tí³la³ tiá² Jesús ca³jenh² yáh³ tsú² má¹ná¹.

25Jmí¹jáun² ca³záih³ Jesús tsá² hí³ la³ lá²:

—iJlánh¹ tiá² niuh¹ hnoh²! ¿Hín² máh³ jmái¹ táunh¹³ hnoh² ta²¹ la³jé³² jái¹³ hí³ ca³juáh³ jáun² la³jín³² tsá² ca³lín³ hí³ tí³² jè¹ Dió³² jmí¹tin²? 26¿Há¹ tiá² jmí¹ hniauh²¹ hí³ ma³tso² Tsá² lín³ Cristo tsí³ la³ jáun² dúh¹; ñeh² bíh¹ hí³ lí³jnia² hí³ quien² tsú²?

27Hí³ jáun² jmí¹jáun² ca³jmú³ Jesús na²¹ la³jé³² jái¹³ hí³ rá¹juáh³ jáun² ní¹ Sí² quióh²¹ Dió³² hí³ ca³tin¹ tsú² hnga². Jáun² ní¹ Sí² quióh²¹ hla¹

Moisés tín² ca³ma³liáu³² tsú² hí³ jmu² na²¹; jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³chá³ siáh³ la³jé³² jái¹³ hí³ rá¹tioh³ jáun² ní¹ Sí² quióh²¹ la³jín³² tsá² ca³lín³ hí³ tí³² jè¹ Dió³² jmí¹tin².

28Jmí¹ ca³cha³táunh¹ tsú² jáun² juú² ní¹ tsa³táunh¹, jmí¹jáun² ca³jmú³ Jesús la³jmí¹ lí³ hí³ cáun² tsó³² bíh¹ tí³ chí¹ján³. 29Tí³la³ tsá² hí³ jlánh¹ chí¹tson³ ca³chan³ Jesús, hí³ ca³záih³ dí²:

—Ní³ dá² quiúnh¹ jnoh¹; já² má²ca³hláu³ bíh¹, já² má²ní¹zi³² bíh¹ dá² la³².

Hí³ jáun² né³, ca³cuá³ bíh¹ Jesús quionh³ tsá² hí³. 30Jmí¹ má²cuá³ tsú² jáun² ní¹ mesa cu³tsa³² quionh³ tsá² hí³ né³, ca³can³ cáun² hí¹miih²¹, jáun² ca³ma³hien²¹ dí²; jmí¹jáun² ca³tsunh³ dí² siáh³, hí³ ca³cué³ dí² tsá² hí³. 31Hí³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² ca³nia³ ní¹ tsá² hí³ hí³ ca³lí³ cuóun³² tsú² siáh³ Jesús. Tí³la³ la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ ca³yéin² Jesús. 32Jmí¹ lí²²¹ jáun² né³, hí³ jan² hí³ jan² bí¹ tsú² ca³záih³ rainh²¹:

—¿Haun¹³ juáh¹³ re² lín³² bíh¹ tí³ tsí³ dí² jái¹³ hí³ lí²hléh³² tsú² jáun² jmí¹ hí¹jau³² dí² jáun² hú¹ juí³² dúh¹, jmí¹ lí²jmú³ tsú² jáun² na²¹ jái¹³ hí³ rá¹tioh³ ní¹ Sí² quióh²¹ Dió³²?

33Hí³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ já¹tanh²¹ tsú² tí³ já¹ juú² Jerusalén. Hí³ jáun² ní¹ jáun² ca³jenh² tsú² tá¹ quian³jan² tsá² lín³ hí³ tí³² tsá² quian³² jè¹ Dió³², quionh³ tsá² siánh³ siáh³. 34Hí³ jáun² tsá² ná¹ngih³² hí³ ca³juáh³:

—iTson² bíh¹ cu³tí³ ca³jenh¹³ Tí³² Juo¹³ dí², qui¹ ja³bí¹ ní¹con² Sí¹mu²¹ Pé¹ yáh³ lí²ma³jnia³² tsú² má²hmái³!

35Hí³ jáun² tsá² gon³ hí³ né³, ca³chá³ la³ cun³ hí³ ca³lí³ jáun² hú¹ juí³² tá¹la³ jmí¹ hí¹tsá²táunh¹

tsú² jáun², jì³ ha³ lánh³ rón³² ca³lì³
cuóun³² dí² Jesús jmí¹ ca³tsóh³ jáun²
hí¹miih²¹.

**Jesús má²jnia³² ñí¹con² tsá² hain²¹ tí³
con²**

(Mateo 28:16-20; Marcos 16:14-18;

Juan 20:19-23; 1 Corintios 15:5-7)

³⁶Tá¹la³ jmí¹ ná¹cha³² jáun² tsá²
gon³ hí³ jái¹³ jáun² bíh¹, ca³ma³jnia³²
Jesús cu³diá²jan² la³ lá² ja¹ ñí¹ tionh¹
jáun² tsá² ná¹ngih³² hí³, hí³ jáun²
ca³záih³ dí² tsá² hí³ la³ lá²:

—Cuí¹ zian² náh² cáun² hí³ re² hí³
tin².

³⁷Tí³la³ tsá² hí³ má¹ná¹, ca³yá²han¹
lín²¹ bíh¹, hí³ ca³lín¹³ tsú² hí³ jan²
tsá² le¹ bíh¹ ná¹ljén³². ³⁸Tí³la³ Jesús
ca³juáh³:

—¿He³ láih³² sa³ ná¹juen²¹ hnoh²,
hí³ ná¹hí³² honh² náh²? ³⁹Sá¹ñí² jie³
hnoh² uón³² jná¹³, jì³ tán² jná¹³, jná¹³
bíh¹ la³². Sá¹ñí² ñá²tí³ náh² cuonh²
quion²¹ jná¹³, jáun² lí³ ñíh¹³ náh²
hí³ jná¹³ bíh¹ la³². Quí¹ tiá² zia³²
yáh³ ngú³ sa³jun³ mú³² quioh²¹ jan²
jmí²chí³ la³ cun³ hí³ ná¹ljéh³² hnoh²
hí³ zia³² quion²¹ jná¹³.

⁴⁰Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² la³
ní² tsú², ca³híeh³ tsá² hí³ cuo² jì³
ta³. ⁴¹Jáun² tsá² hí³ ca³lí³ tsah³
lín³², tí³la³ cun³ jáun² tiá² re² jmí¹
ná¹taunh³² bíh¹ tsú² ta²¹ quí¹ cun³ñí¹
hí³ jmí¹ ná¹tsá²cáun² jáun² tsí³. Tí³la³
Jesús la³juí³² ca³juáh³:

—¿Zia²¹ ca³lá² má³² hí³ lí³ cúh¹³?

⁴²Jáun² tsá² hí³ ca³cué³ ca³lá²
quioh²¹ jáh³ jmái² hí³ má²lí²tió³²
ñí¹ sí², [la³ má²quionh³ ca³lá² ñí¹
ha²¹ jmí²toh¹ quioh²¹ toh²]. ⁴³Jáun²
ca³hí³ dí² hí³ jáun², hí³ ca³cúh² ta³
ñí¹ tsá² hí³. ⁴⁴Jmí¹ jáun² ca³záih³ dí²
siáh³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Má²ca³lí³tí³ bíh¹ ñí¹con² jná¹³
la³ cun³ hí³ ca³juánh³² jná¹³ jáun²
jmí¹tin², tá¹la³ ca³ngí³ jná¹³ jáun²
quiúnh¹ hnoh². Ca³juánh³² jná¹³
hí³ hniáuh³² lí³tí³ la³jí³² la³ cun³
hí³ rá¹juáh³ jáun² ñí¹ liei²¹ quioh²¹
hla¹ Moisés hí³ ca³tin¹ jná¹³, ñí¹ Sí²
quioh²¹ la³jín³² tsá² ca³lín³ hí³ tí³² jé¹
Dió³², jì³ ñí¹ Sí² salmos ní² siáh³.

⁴⁵Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³nia³ dí²
tsí³ tsá² hí³, hí³ jáun² ngí¹³ tsú²
la³jí³² hí³ rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí²
quioh²¹ Dió³², ⁴⁶hí³ ca³záih³ dí² la³
lá²:

—Ñí¹ Sí² rá¹juáh³ hí³ ca³tin¹ tsá²
lín¹³ Cristo ma³tso² tsí³; hí³ ní¹
má¹jun² jáun² né³, ca³tin¹ siáh³
jenh¹³ ñí¹ cá²hní² jmái¹ ja¹ tsá²
má²cá²tsan³. ⁴⁷Má¹lí³² jáun² né³,
tsa³ngái¹ tsáu² jú¹ chú³² cha¹³ tsú²,
hí³ tsa³juah²¹ tsú² hí³ zia³² uu³i³tso³
quioh²¹ tsá² zá¹jmí¹ tsí³, hí³ jinh²¹
tí³ ñí¹con² hí³ dí². Hí³ lí³ hniáuh³²
tsa³táunh¹ tsú² tá¹ cáun² hngá¹máh³,
hí³ ma³liáu³² tsú² já¹ juú² Jerusalén
lá² tín². ⁴⁸Hnoh² bíh¹ tsá² cuá¹ngái¹
já¹ ca³tí²¹ hí³ ní². ⁴⁹Sá¹ñí² nié²
náh², jná¹³ zein²¹ ñí¹con² hnoh² la³
cun³ lí³ já¹ hí³ má²ca³jmú³ jáun²
Ñuh³² jná¹³. Tí³la³ tianh³ náh² tín²
já¹ juú² Jerusalén lá², ca³la³ ñí¹
cá¹chó²¹ jmái¹ hí³ hián¹³ náh² pí³ hí³
já³² hñu³mi³cuú².

Jesús tsánh³² hñu³mi³cuú²

(Marcos 16:19-20; Hechos 1:9-11)

⁵⁰Hí³ jáun² Jesús ca³jan³ tsá² hí³
tí³ cheih³² juú² jáun², ca³la³ tí³ có³²
juú² Betania; hí³ jáun² ñí¹ jáun²
ca³há¹ dí² cuo² hí³ ca³ma³miih² dí²
tsá² hí³. ⁵¹Jáun² la³ má²má²miih²
jáun² bíh¹ dí² tsá² hí³, jmí¹ cuá¹han³
dí² ja¹ ñí¹ tionh¹ tsú², hí³ ca³zanh³²

dí² tí³ hñu³ mǐ³ cuú². **52** Jmǐ¹
 má² lǐ² ma³ tsú² ma³ jónh³² tsú² jáun²
 Jesús né³, hiún² lǐn³² bíh¹ tsǐ³ tsú²
 já¹ tanh²¹ tí³ já¹ juú² Jerusalén. **53** Hi³

jáun² tsá² hí³ jmǐ¹ tí² ngih³² cun³
 tsa³ háu² hñu³ cuáh³² chín¹ quioh²¹
 tsá² judíos, hi³ má² quien² Dió³².
 [Cun³ ní² bíh¹ tí³ jái¹³.]

Jú¹ Chú³² Hi³ Ca³jmú³

Juan²

Tsá² lín³ Jáí¹³ quioh²¹ Dió³²
lín³ jan² tsá²mi³cuoun²

1 Jm¹ ca³li³zia³² ca³la³ jí³² hi³ zia³², jm¹ má²zian² bíh¹ Tsá² lín³ hí³ Jáí¹³. Tsá² hí³ né³ jm¹ má²cuá³ bíh¹ quionh³ Dió³², hí³ Tsá² lín³ hí³ Jáí¹³ né³, hnga² bíh¹ Dió³² hí³. ²La³ cun³ jm¹tin² jm¹ má²cuá³ bíh¹ tsú² quionh³ Dió³². ³Cun³quionh³ hí³ bíh¹ dí² ca³jmú³ Dió³² ca³la³ jí³² hi³ zia³², hí¹ cáun² yáh³ hí³ zia³² tiá² ca³li³ ta³ tiá² quiéinh¹ hí³ dí². ⁴Hí³ bíh¹ lín³ mí¹ziah²¹ quioh²¹ pí³ hí³ lí¹³ zian² ca³la³ jí³² hi³ zia³². Hi³ Tsá² tsóh²³ hí³ pí³ jáun² né³ lín³ siáh³ joh¹ sí² hí³ táí³ jáun² ñí¹con² tsá²mi³cuoun². ⁵Joh¹ sí² jáun² né³ tai³² ñí¹ já¹nié², tí³la³ já¹nié² jáun² né³ tiá² má²ca³cah¹³ yáh³ jmáí¹ hí³ jmu³ quien² ñí¹con² joh¹ sí² jáun². ⁶Jáun² né³, ca³li³zian² jan² tsá² zéí¹ Dió³² ñí¹ hué²¹ lá², tsá² hí³ jmáí² Juan². ⁷Tsá² hí³ cuan³ hí³ lín³ tsá² zih³² jú¹ tson² hí³ ca³tin¹ Tsá² lín³ hí³ joh¹ sí² jáun², hí³ jáun² la³jín³² tsáú² jm¹ lí¹³ tónh³² ta²¹ cun³quionh³ jáí¹³ hí³ juáh³ hí³ dí². ⁸Jun³juáh¹³ hí³ yáh³ jm¹ lín³ joh¹ sí² má¹ná¹, tí³la³ hí³ dá² cuan³ hí³ cua³zih² jú¹ tson²

hí³ ca³tin¹ Tsá² lín³ hí³ joh¹ sí² jáun² bíh¹. ⁹Qui¹ né³bí¹ jm¹ má²ja³quián³ lí³jnia² yáh³ Tsá² hú¹tá¹ tí³tsóh³ lín³ mí¹ziah²¹ joh¹ sí² ñí¹con² la³jín³² tsá²mi³cuoun².

¹⁰Né³² né³, cuan³ bíh¹ Tsá² lín³ hí³ Jáí¹³ ñí¹ hué²¹ lá² jm¹ cuan¹, tí³la³ uá¹jinh¹ ñí¹ cuá¹ ñí¹ hué²¹ lá² ca³li³zia³² cun³quionh³ hí³ dí², tí³la³ tsá² zian² hngá¹máh³ lá² má¹ná¹, tiá² ca³li³ cuoun³² yáh³ Tsá² hí³. ¹¹Uá¹jinh¹ cuan³ tsú² ñí¹ cuá¹ ñí¹ hué²¹ lá² quioh²¹, tí³la³ tsá² tionh² hí³ jo³cuo² tsú² né³ tiá² ca³he³ yáh³ quioh²¹ tsú². ¹²Tí³la³ cun³ jáun², la³jín³² la³ cun³ tsá² ca³he³ tsú², tsá² hí³ bíh¹ hiauh³ jáí¹³ hí³ lín¹³ jon² Dió³², la³ cun³ la³jín³² tsá² ca³chá³ hí³ cáun² tsí³ ñí¹con² tsú² yáh³.

¹³Hnga² Dió³² bíh¹ ca³ma³jniau² tsá² hí³ hí³ má²ná¹lín³ jon² Dió³², jun³juáh¹³ ca³li³zian² tsú² cun³ñí¹ hí³ ca³tin¹ jméí² dí¹hio³ ñú¹deh³ yáh³, sa³jun³ cun³ñí¹ hí³hliá² ca³li³ hniá¹ tsá²mi³cuoun² hí³ lí³ zian² jon² yáh³, sa³jun³ lín³ tsú² jon² Dió³² cun³ñí¹ hí³hliá² jméí² tsú² ca³li³hnió³ hí³ hí³ lín³ jon² Dió³².

¹⁴Hí³ jáun² Tsá² lín³ hí³ Jáí¹³ né³ ca³lín³ tsá² dí¹ngú³, hí³ ca³cuá³ tsú² ja¹ quiú¹³ jnoh¹; hí³ bíh¹ dí² jan² Tsá²

cáun² ja³² la³ má²ja³² jáun² mií³ tsí³,
jǐ³ hí³ cá² ní¹ ca³ma³lí²¹ tsú² siáh³ hí³
ha³ lánh³ rón³² lí³ jú¹ tson². Jnoh¹
má²ca³neh²¹, hí³ má²ca³lí³tsín² jnoh¹
siáh³ ha³ la³ cónh³ tí³ hí³ quien²
tsú², la³ cun³ qui³ ca³tí²¹ hí³ quien²
Tsá² jan² tán¹ Jon² Dió³² Jméi² tsú².
¹⁵Juan² tsá² ca³zion³ hí³ jmái² tsáu²
ca³cué³ jú¹ tson² hí³ ca³tín¹ hí³
dí², jmí¹ ca³juáh³ jáun² la³ lá², hí³
ca³hléh³ tiá³:

—Tsá² lá² bíh¹ Tsá² ca³hfen³² jná¹³
hí³ jmí¹ cá¹juáh²¹ jná¹³ jáun² la³ lá²:
“Tsá² cuá¹ja³² chí¹cáin² cu³hna³² jná¹³
dá² jan² Tsá² tí³ quien² bíh¹ la³ cónh³
bíh¹ jná¹³; qui¹ Tsá² hí³ dá² jan² Tsá²
jmí¹ má²zian² bíh¹ la³ cun³ jmí¹ ñeh²
bí¹ hí³ lí³zian² jná¹³”.

¹⁶Hí³ cun³ñí¹ hí³ cáun² ja³² la³
má²ja³² jáun² mií³ tsí³ Tsá² hí³ né³,
jáun² la³jái³² bíh¹ dí² ca³hiau³ hí³
má²hé² má²mieh² tsú² cun³ jmái² cun³
jnia³². ¹⁷Qui¹ cun³quionh³ hla¹ Moisés
bíh¹ ca³hiau³ dí² liei²¹ quioh²¹ Dió³²,
tí³la³ cun³quionh³ Jesús Tsá² lín³
Cristo má¹ná¹, ca³hiau³ dí² mií³ hí³
ja³² tsí³ Dió³², la³ má²quionh³ jú¹ tson²
ní² siáh³. ¹⁸Hí¹ jan² yáh³ tiá² hin²
má²ca³jfen³² Dió³²; tí³la³ Tsá² qui³ cuá³
cu³héin¹ Jméi² bíh¹ dí² má²ca³ma³lí²¹
ñí¹con² dí² hí³ ha³ lánh³ rón³² lín³
Dió³². Já³bí¹ Tsá² hí³ siáh³ lín³ Dió³²,
Tsá² jan² tán¹ Jon² Dió³² Jméi² dí².

**Jú¹ tson² hí³ cue³² Juan² tsá² zion²
tsáu² jmái² hí³ ca³tín¹ Jesús**

(Mateo 3:1-17; Marcos 1:1-11; Lucas 3:1-22)

¹⁹Hí³ jáun² né³, hí³ lá² bíh¹ jú¹
tson² hí³ ca³cué³ Juan² ñí¹con²
mí²tsáu² jí³ levitas, tsá² ca³zen³ hí³
tsá² judíos tsá² ná¹ñí¹ zian² tí³ já¹
juú² Jerusalén, hí³ tsa³ngái³ tsú²
ñí¹con² Juan² jái¹³ lá²:

—¿Hin² dá² tsánh² hnú²?

²⁰Hí³ hí³ né³, tiá² ca³ma³zian³²
yáh³, tí³la³ ca³juáh³ bíh¹ jú¹ tson²,
hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Jun³juáh¹³ jná¹³ yáh³ Tsá² lín³
Cristo.

²¹Hí³ jáun² tsá² hí³ ca³ngái³ siáh³:

—Hí³ jáun² né³ ¿hin² bíh¹ tsánh²
hnú²? ¿Ho³ hnú² uá¹ Líh³ tsá² jmí¹
lín³ tí³² jé¹ Dió³² jmí¹tin²?

Jáun² ca³juáh³ Juan²:

—Jun³juáh¹³ tsá² hí³ yáh³ jná¹³.

Jáun² tsá² hí³ siáh³ ca³ngái³:

—¿Hí¹ hnú² uá¹ tí³² jé¹ Dió³², tsá²
qui³ cónh³ ca³tín¹ hí³ já³²?

Hí³ jáun² ca³juáh³ siáh³ Juan²:

—Ján¹han²¹.

²²Jmí¹jáun² ca³juáh³ tsá² hí³ la³
lá²:

—Jáun² né³, ¿hin² bíh¹ tsánh²
hnú²? Qui¹ hniáuh³² tsá¹cáun¹ yáh³
jnoh¹ jú¹ tson² ñí¹con² tsá² lí²ze³
jnoh¹. Jáun² né³, ¿he³ jú¹ tson² lí¹³
cuéh¹ nú² hí³ ca³tín¹ nú² huen²?

²³Jmí¹jáun² né³ ca³hléh³ Juan² la³
cun³ hí³ ca³hléh³ hla¹ Isaías tí³² jé¹
Dió³², hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Jná¹³ bíh¹ lín³ tsá² quian³² jái¹³
hí³ ñí³hléh¹³ ná¹ ñí¹ lí³ hué³² quiéin²
hí³ juah³² ná¹ la³ lá²: “Jmóuh¹ náh²
cú²tso² juí³² ñí¹ já²¹ Juo¹³ dí²”.

²⁴Jmí¹jáun² tsá² zéi¹ hí³ tsá²
fariseos hí³ tsa³lien³ Juan²

²⁵ca³ngái³ siáh³ la³ lá²:

—Jáun² né³, ní¹juáh³ jun³juáh¹³
hnú² yáh³ la³ lín³ Cristo, sa³jun³ tí³²
jé¹ Dió³² tsá² jmái² Líh³, hí³ sa³jun³
tí³² jé¹ Dió³² tsá² ca³tí²¹ hí³ já³² hí³,
jáun² né³ ¿he³ lí³ sa³ hnú² yáh³
zion²³ tsáu² jmái²?

²⁶Jáun² Juan² ca³ngái³ la³ lá²:

—Tson² bíh¹ jná¹³ zion² tsáu² jmái²
cun³quionh³ jmí¹ jma³ bíh¹; tí³la³

ja¹ quián¹³ náh² zenh² jan² Tsá²
tiá² cuóun³² náh². ²⁷Tsá² hí³ já³²
chí¹cáin² cu³hna³² jná¹³. Hí¹ cú¹píh²¹
yáh³ tiá² cunh³ jná¹³ quiúnh¹ Tsá²
hí³, qui¹ ca³la³ hí¹juáh³ tiá² ca³tin¹
yáh³ jná¹³ hí³ zaih²¹ ná¹ láu² tsi³² ta³
tsú².

²⁸Hi³ nř² lí³ tí³ hué³² nř¹ téh²³ tsú²
Betania, can³² cua³ Jordán tí³ jui³²
nř¹ hia³² hiú², nř¹ jm¹ zenh¹ Juan²
hí³ dí¹zion² tsáu² jmái².

**Jesús Tsá² lín³ Já¹ziáh²
míh¹ joh¹ Dió³²**

²⁹Jm¹ cá¹jniá²¹ jáun² né³, ca³jién³²
Juan² hí³ Jesús hí³ cuá¹ja³² tí³ nř¹
zenh¹ dí², hí³ jáun² ca³záih³ dí² la³
lá² tsá² jm¹ tionh¹ quionh³:

—Sá¹nř² jie³, Tsá² nř² bíh¹ lín³
Já¹ziáh² míh¹ joh¹ Dió³², Tsá² hin³
tso³ quioh²¹ tsá² zian² tá¹ cáun²
hngá¹máh³. ³⁰Tsá² nř² bíh¹ hí³
ca³hén³² jná¹³ jáun², jm¹ cá¹juáh²¹
jnë¹³ jáun² la³ lá²: “Cu³hna³² jná¹³
cuá¹ja³² jan² tsá² tí³ jlánh¹ bíh¹
quien² la³ cónh³ bí¹ jná¹³, qui¹ Tsá²
hí³ dá² tí³ jm¹ má²zian² bíh¹ la³
cun³ jm¹ ñeh² bí¹ hí³ lí³zian² jná¹³”.

³¹Ca³la³ hí¹juáh³ huen² yáh³ jná¹³
tiá² jm¹ ño¹ ná¹ hin² tsánh² jm¹
já²¹; tí³la³ cun³ñ¹ hí³ hno³² jná¹³ hí³
lí³ jnia² Tsá² hí³ nř¹con² tsá² Israel,
jáun² bíh¹ cuan³ jná¹³ hí³ cua³zion³
jnë¹³ tsáu² jmái².

³²Ja³bí¹ ca³juáh³ siáh³ Juan² la³
lá²:

—Ca³jién¹ jná¹³ Jm¹chí³ Chun¹
hí³ ja³ hñu³mi³cuú² la³jm¹ ja³² jan²
chí³ jái², hí³ tinh³ nř¹ quioh²¹ tsú².

³³Jná¹³ hí¹juáh³ tiá² jm¹ má²ño¹
yáh³ hí³ hin² tsánh² hí³ jm¹ já²¹,
tí³la³ Tsá² ca³ze³ jná¹³ hí³ zion¹
ná¹ tsáu² jmái² cun³quionh³ jm¹

jma³ né³ ca³zái³ jná¹³ la³ lá²: “Nř¹
má¹ca³jieh³ hnu² hí³ son¹³ Jm¹chí³
nř¹ quioh²¹ jan² tsá²ñuh², jáun² Tsá²
hí³ bíh¹ Tsá² ziau³ jmái² cun³quionh³
Jm¹chí³ Chun¹”. ³⁴Jáun² jná¹³ né³
má²ca³jién¹ bí¹ ná¹, hí³ jáun² jná¹³
lín³ ná¹ tsá² nau³² jái¹³ ta³né³² hí³
tson² bíh¹ hí³ lín³ Jon² Dió³².

Tsá² la³nř¹ hí³ ca³hain³² tí³ con² Jesús

³⁵Jm¹ cá¹jniá²¹ jáun² jm¹ zenh¹
siáh³ Juan² tsá² zion² tsáu² jmái² nř¹
jáun² la³ má²quionh³ gon³ tsá² hain²¹
hí³ tí³ con². ³⁶Jáun² jm¹ ca³jie³
jáun² Juan² hí³ hí¹ngai³² Jesús nř¹
jáun², jáun² ca³juáh³ la³ lá²:

—Sá¹nř² jie³ dúh¹, Tsá² ó³² bíh¹ lín³
Já¹ziáh² míh¹ joh¹ Dió³².

³⁷Tá¹ gon³ bíh¹ tsá² jm¹ quionh³
hí³ Juan² ca³nái³² hí³ ca³juáh³
Juan² la³ jáun², hí³ jáun² já¹taunh²¹
cu³chin¹ cu³hna²¹ Jesús. ³⁸Hi³
jáun² jm¹ jáun² ca³jinh³ Jesús
tí³ cu³hna²¹, hí³ ca³jie³ dí² hí³
má²hí¹já²taunh¹ tsá² hí³ cu³chin¹
cu³hna²¹ dí², hí³ jáun² ca³záih³ dí²
la³ lá²:

—¿He³ jm¹ hnáuh² náh²?

Jáun² tsá² hí³ né³ ca³juáh³:

—Tí³², ¿ha³ jinh¹ nřh³ hnu²?

³⁹Hi³ jáun² Jesús ca³ngái³ la³ lá²:

—Sá¹nř² ñá²taunh¹ náh² ñá²jie³.

Jáun² ja³taunh²¹ tsú² hí³ ca³nř¹jie³
nř¹ jm¹ cuá³ Jesús, hí³ jáun²
ca³tiánh³ tsú² nř¹ jáun² jmái¹ jáun²,
quí¹ cun³ la³ nió¹ quia³ tí³ hú²nié²
bíh¹ jm¹ má²tí³ jm¹ jáun².

⁴⁰Tre²¹ rainh²¹ Sí¹mu²¹ Pé¹ bíh¹
jan² tsá² gon³ tsá² ca³nái³² hí³ jái¹³
hí³ ca³juáh³ jáun² Juan², hí³ jáun²
ja³taunh²¹ cu³hna²¹ Jesús. ⁴¹Jáun²
la³jui³² ca³hna² Tre²¹ Sí¹mu²¹
rainh²¹, hí³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Má²lí²neh²¹ jnoh¹ Tsá² lín³
Mesías (jú¹ hebreo ní² hnió³ juáh³
“Tsá² zéi¹ Dió³²”, la³ cun³ juáh³ tsú²
jáun² cun³quionh³ jú¹ griego “Tsá²
lín³ Cristo”).

⁴²Jm¹ lí²¹ jáun² ca³jan³ Tre²¹
Sí¹mu²¹ rainh²¹ tí³ ñí¹ zenh¹ Jesús,
hí³ jáun² Jesús ca³záih³ Sí¹mu²¹ jm¹
ca³jien³²:

—Hnú² bíh¹ jon² Juan², tsá² jmáí²
nú² Sí¹mu²¹, tí³la³ jná¹³ né³ juanh³²
hí³ hnú² jmáí² Cefas (hí³ hnió³ juáh³
“Pé¹”, hí³ Pé¹ né³ hnió³ juáh³ “Quín¹”).

Jesús téh²³ Pí²liéi¹ quionh³ Natanael

⁴³Jm¹ cá¹jniá²¹ jáun² né³, Jesús
ca³lín¹³ hí³ tsó³² tí³ hué¹³ Galilea, hí³
ñí¹ jáun² né³ ca³jenh² tsú² Pí²liéi¹,
hí³ jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Ñá³² cu³hna³² jná¹³.

⁴⁴Pí²liéi¹ hí³ jan² tsá² juú²
Betsaida bíh¹, ñí¹ jm¹ zian² uá²jai³²
Tre²¹ quionh³ Pé¹ rainh²¹. ⁴⁵Hí³
jáun² ca³ñí¹hniah² Pí²liéi¹ Natanael,
hí³ jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Má²lí²neh²¹ jnoh¹ Tsá² ca³hien³
hí³ hla¹ Moisés ñí¹ Sí² liei²¹, Tsá²
ca³hien³ hí³ tsá² ca³lín³ tí³² jé¹ Dió³²
uá²jai³². Jesús jon² Sé³² bíh¹ tsá² hí³,
Tsá² ja³ tí³ juú² Nazaret.

⁴⁶Tí³la³ Natanael né³ ca³juáh³:

—¿Hí¹ lí¹³ lí³jnia² cáun² hí³ chu²¹
já¹ juú² Nazaret dúh¹?

Hí³ jáun² Pí²liéi¹ ca³juáh³:

—Sá¹ní² dú¹ ñá²neh²¹ yáh³.

⁴⁷Jm¹ ca³jien³² jáun² Jesús
Natanael hí³ cuá¹ja³² tí³ ñí¹ zenh¹
dí², jáun² ca³juáh³ dí² la³ lá²:

—Há¹, ní² má²cuá¹ja³² jan² tsá²
cu³tí³ lín³ jón²zih¹ jón²cho¹ hla¹
Israel, jan² tsá² tiá² jú¹ tí¹jái² tin².

⁴⁸Hí³ jáun² jm¹ jáun² ca³ngái³
Natanael hí³ ca³juáh³:

—iHóh³²! ¿Lánh³ rón³² cuóu³² nú²
jné¹³?

Jáun² Jesús né³ ca³juáh³:

—Jm¹ ñeh² bí¹ hí³ té³ máh³ hnú²
Pí²liéi¹ má²lí²jie¹ jná¹³, tá¹la³ jm¹
ñíh³ nú² jáun² ñeh² hmá² sí² co².

⁴⁹Jáun² jm¹ jáun² ca³juáh³

Natanael la³ lá²:

—Tí³², hú¹tá¹ Jon² Dió³² bíh¹ hnú²,
hnú² bíh¹ lín³ nú² Re²¹ Juo¹³ tsá²
Israel.

⁵⁰Hí³ Jesús né³ ca³ngái³ la³ lá²:

—¿Hí¹ tá²chi²¹ má²táunh²³
hnú² ta²¹ quí¹ cun³ñí¹ hí³hliá²
má²lí²juáh³² jná¹³ hí³ lí²jie¹ ná¹ tá¹la³
jm¹ ñíh³ nú² jáun² ñeh² hmá² sí²
co²? Tí³la³ né³bí¹ jieh²¹ yáh³ hnú²
hí³ tí³ jlánh¹ bí¹ cáu² jueh³² la³ cónh³
bíh¹ hí³ ní².

⁵¹Ja³bí¹ ca³juáh³ siáh³ Jesús la³ lá²
ñí¹con² tsá² hí³:

—Jú¹ tson² cu³tí¹³ bíh¹ juah³² jná¹³
ñí¹con² hnoh², hí³ hnoh² lí¹³ jieh²¹
náh² hí³ má²há²na²¹ hñu³mi³cuú²,
hí³ tsá² ná¹lín³ tsá²cuú² tsá²ta³
Dió³² né³ zá¹ son¹³ ñí¹ quioh²¹ Jon²
tsá²mi³cuoun².

Jm¹ ca³jenh² cuo² tsáu² já¹ juú² Caná

2 Jáun² né³, jm¹ la³ má²jau³
jáun² ca³jmú³ tsáu² jmá¹ hí³
ca³jenh² cuo² já¹ juú² Caná, juú²
hín¹³ tí³ Galilea. Ja¹ quioh²¹ tsá²
hí³ né³, jm¹ dí¹cho¹ mí¹ziú¹³ Jesús,
²ja³bí¹ ca³teh³ tsú² siáh³ Jesús
la³ má²quionh³ tsá² hain²¹ hí³ tí³
con² ñí¹ ca³jenh² jáun² cuo² tsáu².
³Jm¹ jáun² ca³tsá³² mu² ráu³ mi³
uoun²jieh¹³ hí³ ná¹hính²³ tsú² ñí¹
jáun², hí³ jáun² mí¹ziú¹³ Jesús né³
ca³juáh³ la³ lá²:

—Tiú²uú² zia³² yáh³ mu² ráu³
quioh²¹ tsú².

⁴Ti³la³ Jesús né³, ca³ngái³ la³ lá²:
—La³ cun³ hi³ hi³² ní² honh² hnú²
mí¹, tiá² ca³tin¹ jná¹³ hi³ hí³² tsin³²
hi³ ní². Qui¹ tiá² má²ca³tsin¹³ yáh³
jmái¹ quion²¹ jná¹³.

⁵Ti³la³ mí¹ziú¹³ tsú² né³ ca³záih³
la³ lá² tsá² jmí¹ ná¹jmu² ta²¹:
—Ma³ti²¹ náh² lí³ua³ cáun² hi³
juáh³ nú² ní².

⁶Jáun² né³, ní¹ jáun² jmí¹ nio¹ jñéi³
tse³ cáh¹ hi³ lí³ quín¹, tse³ hi³ la³
jmúh³² jáun² tsá² judíos ta²¹ ní¹juáh³
jmái¹ hi³ má²jín² tsú². Ma³ quin³²
ma³ caun³² tse³ jáun² tí² héih²³ míh¹
tiá² cun³ hñá³láu³ lí¹³ jmái². ⁷Hi³
jáun² Jesús ca³záih³ tsá² ná¹jmu² hí³
ta²¹:

—Ma³conh²¹ náh² jmí² jma³ tse³
lá².

Hi³ jáun² tsá² hí³ né³ ca³táh³ jmái²
tse³ jáun² ca³la³ ca³canh². ⁸Jmí¹ lí²¹
jáun² né³ ca³záih³ Jesús tsá² hí³ la³
lá²:

—Né³² né³, chin³² ca³lá² hi³
cuá²cuéh³ tsá² nio² jo³cuo² jmái¹.

Jáun² tsá² hí³ né³, ca³ma³ti³² bíh¹
héih³² jáun². ⁹Jáun² tsá² nio² jo³cuo²
jmái¹ né³ ca³hinh³ cú¹pih²¹ jmái²
hi³ má²lain³² jáun² mu² ráu³ mí³
uóun²jieh¹³ ta³ tiá² ní³² tsú² há³ dá²
jinh¹ ja³ hi³ jáun²; qui¹ jí³²la³ tsá²
ná¹jmu² ta²¹ bíh¹ má²ná¹ní³², qui¹
hmóu³² bíh¹ tsá² hí³ ca³táh³ jmí²
jma³ tse³ jáun² hi³ jáun² ca³chin²
ca³lá². Hi³ jáun² tsá² nio² jo³cuo²
jmái¹ né³ ca³teh³ tsá²núh² tsá²
ca³jenh² cuo², ¹⁰hi³ ca³záih³ dí² la³
lá²:

—La³jín³² tsáu² bí¹ tsóh²³ tín² mu²
ráu³ hi³ jlánh¹ bíh¹ chu²¹ ní¹con² tsá²
ná¹tén¹, hi³ jáun² ní¹ má²lí²hính³ tsú²
hliáun³ né³, má²jáun² máh³ má²tsóh³
tsú² mu² ráu³ huen³. Ti³la³ hnú²

má¹ná¹, má²lí²hmáh¹ bí¹ nú² mu²
ráu³ hi³ jlánh¹ bí¹ chu²¹, hi³ né³bí¹
tsóh³² máh³ nú² ta³né³².

¹¹Hi³ ní² bíh¹ lí²¹ la³ní¹ hi³ ca³jmú³
Jesús jmí¹ ca³ma³jnia² pí³ quioh²¹
já¹ juú² Caná hín¹³ tí³ Galilea; hi³
jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² né³,
ca³chá³ cáun² tsí³.

¹²Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ja³tanh²¹
dí² tí³ já¹ juú² Capernaum la³
má²quionh³ mí¹ziú¹³, tsá¹ rainh²¹, jí³
tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² ní³² siáh³,
hi³ ní¹ jáun² né³ ca³tiánh³ dí² tun³
hni³² jmái¹.

Jesús má²ji² cuáh³² chín¹

(Mateo 21:12-13; Marcos 11:15-

18; Lucas 19:45-46)

¹³Jáun² né³, má²janh² bíh¹ jmí¹
má²hé² hi³ tí²¹ Jmí¹hien¹ quioh²¹ tsá²
judíos, hi³ jáun² Jesús né³ ngau³ tí³
já¹ juú² Jerusalén. ¹⁴Hi³ jáun² hñu³
cuáh³² chín¹ jáun² né³ ca³jien³² tsú²
tsá² ná¹hna² cuá¹juí², jí³ já¹ziáh²,
jí³ tsá² hna² já¹ ní³² siáh³, la³
má²quionh³ tsá² jmí¹ tionh¹ hi³ jmí¹
ná¹quí² ná¹zai³² quie³ quioh²¹ hué³²
siáh³. ¹⁵Jáun² jmí¹ ca³jie³ Jesús hi³
jáun² né³, ca³jmú³ cáun² hñú¹jméi¹³
cun³quionh³ hñe¹³, hi³ jáun² ca³chi³
ca³huen³ dí² tí³ cheih³² cuáh³² la³jín³²
tsá² hí³ la³ má²quionh³ já¹ziáh² jí³
cuá¹juí² joh¹. Hi³ ca³ziú³ ca³súh³ dí²
siáh³ quie³ quioh²¹ tsá² jmí¹ ná¹zai³²
hí³ quie³ quioh²¹ hué³² siáh³, jí³ hi³
ca³ziú³ ca³cuí³ dí² siáh³ mesas quioh²¹
tsú². ¹⁶Hi³ tsá² jmí¹ ná¹hna² hí³ já¹
né³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—iHuen³ náh² jáh³ ní² néih³ lá²!
iHa³ lí² uú² chá² náh² hmah²¹ néih³
hñú¹³ Nuh³² jná¹³!

¹⁷Jmí¹jáun² né³ tsau³ tsí³ tsá²
hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² la³ cun³ hi³

rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí², hi³ juáh³
jáun² la³ lá²: “Cun³ñí¹ hi³ jlánh¹
dí¹quiaunh²¹ tsin³² jná¹³ hi³ hñuh³²
hnú² lí¹³ ná¹chan¹ jmáh³la³ hi³
ca³tin¹ hnú², jáun² bíh¹ tsa³hín³
jné¹³”.

¹⁸Hi³ jáun² tsá² ná¹ñí¹ joh¹ tsá²
judíos né³, ca³ngáih³ Jesús la³ lá²:
—¿He³ lí²¹ lí¹³ híeh¹ nú² jnoh¹ hi³
jáun² lí³ lin¹ hi³ tson² ca³tin¹ hnú²
jmúh¹³ la³ nř²?

¹⁹Jáun² Jesús né³, ca³ngái³ la³ lá²:
—Sá¹nř² tsunh²¹ dúh¹ náh² hñú³
hien¹ lá² neh²¹, hi³ jáun² ñí¹ cá²hnř²
jmá¹ zéih¹ jná¹³ síáh³ hi³ hmai²¹.

²⁰Jmí¹jáun² né³, ca³juáh³ tsá²
judíos hi³ la³ lá²:

—Tun³la³jñéi³ mii² yáh³ ca³lé³ hi³
ca³jmú³ tsú² hñú³ hien¹ lá²; ¿hí¹
hni³² jmá¹ uá¹ lí¹³ hi³ zéih¹ hnú²?

²¹Tí³la³ hñú³ hien¹ hi³ ca³híe³
jáun² Jesús má¹ná¹, hi³ ca³hien³
hnga² bíh¹ tsú². ²²Hi³ jáun² jmí¹
ca³jenh¹³ tsú² jáun² ja¹ hla¹ né³,
tsau³ tsí³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú²
jái¹³ nř², hi³ ca³taunh³ tsú² síáh³ ta²¹
la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ ñí¹ Sí², jí³ la³jí³²
jái¹³ hi³ jmí¹ má²ca³juáh³ tsú² jáun².

Jesús cuoh² jmí¹ tsí³ la³jín³² tsáu²

²³Jáun² né³, jmí¹ cuá³ Jesús já¹
juú² Jerusalén tá¹la³ Jmí¹hien¹ jáun²,
jáun² juóun³² lín³² tsáu² ca³chá³
cáun² tsí³ ñí¹con² tsú² jmí¹ ca³jíe³
lí²¹ hi³ lí³ hua³jueh³² hi³ jmu² dí²
jáun². ²⁴Tí³la³ Jesús má¹ná¹, tiá²
cáun² lí¹ jmí¹ hái³² yáh³ tsí³ ñí¹con²
tsá² hí³, quí¹ jmí¹ cuoh² bíh¹ tsú²
jmí¹ tsí³ la³jín³² tsá² hí³. ²⁵Quí¹ tiá²
hin² jmí¹ lí³hniah²³ yáh³ hi³ chá³²
ñí¹con² tsú² he³ lánh³ lín³ tsáu²,
quí¹ jmí¹ má²ñi³² bíh¹ tsú² hnga² he³
lánh³ lí³ hñu³ jmí¹ hñu³ tsí³ tsáu².

Jesús quionh³ Nicodemo

3 Jáun² né³, jmí¹ zian² jan² tsá²
ja¹ tsá² cu³ nió³ téh²³ tsú²
fariseo, tsá² jmái² Nicodemo, tsá² hí³
jmí¹ lín³ jan² tsá² quien² ja¹ quioh²¹
tsá² judíos. ²Nicodemo hí³ né³
ca³ñí¹jien¹³ Jesús cáun² já¹niéi², hi³
ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Tí³², né¹ jnoh¹ hi³ hnú² ca³ze³
Dió³² hi³ ña³ma³ta¹³ nú² jnoh¹, quí¹
hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³ jmu³ lí²¹ lí³
hua³jueh³² la³jmí¹ jmuh³² hnú² nř²
sá¹jmí¹ hi³ tiá² Dió³² quionh³ tsú².

³Hi³ jáun² Jesús ca³juáh³:

—Jú¹ tson² cu³tí¹³ juo³ jná¹³ hnú²,
hi³ nř¹juáh³ tsá² tiá² ca³lí³zian² hi³
hmai²¹, tiá² lí¹³ yáh³ hi³ tsú² jo³cuo²
Dió³².

⁴Jáun² Nicodemo né³ ca³ngái³:

—Tí³la³, ¿lánh³ bíh¹ rón³² lí¹³ hi³
jan² tsá² má²lieih²¹ lí¹³ lí³zian² síáh³
cónh³í¹ cu³ jéin³²? ¿Hí¹ lí¹³ hen¹³
tsú² hñu³ héin¹ mí¹ziú¹³ hi³ jáun²
lí³zian² síáh³?

⁵Hi³ jáun² Jesús né³ ca³ngái³ la³
lá²:

—Jú¹ tson² cu³tí¹³ la³² juo³
jné¹³ hnú², hi³ nř¹juáh³ tsá² tiá²
ca³lí³zian² cun³quionh³ jmí² jma³ jí³
cun³quionh³ Jmí²chí³ joh¹ Dió³² nř²
síáh³, tiá² lí¹³ yáh³ hí³ tsú² jo³cuo²
Dió³². ⁶Quí¹ jmáh³la³ ngú³ bíh¹
lín³ tsá² ca³lí³zian² cun³quionh³
jméi² mí¹ziú¹³, tí³la³ lí³ua³ jan² tsá²
ca³lí³zian² cun³quionh³ Jmí²chí³ joh¹
Dió³² má¹ná¹, jáun² jmí²chí³ bíh¹
má²lín³ tsú². ⁷Ha³ lí² cuí¹ cha³cáun²
honh² nú² hi³ juah²¹ jná¹³ la³ lá²:
“La³jín³² bíh¹ tsáu² hniáuh³² lí³zian²
hi³ hmai²¹”. ⁸Quí¹ chí³ dá² ja³² lí³ua³
cáun² juí³² hi³ hnió³ bíh¹; naih³² bí¹
hnú² mah¹ hi³ jmu² chí³, tí³la³ tiá²

ñíh¹ yáh³ hnú² hín² dá² tíh³ ja³² chí³
 hi³ hín² dá² tíh³ tsó³². Ja³bí¹ la³ nř²
 bíh¹ uá²jaí³² lín³ tsá² má²ca³lí³zian²
 cun³quionh³ Jm²čí³ joh¹ Dió³².

⁹Jm²jáun² ca³ngái³ siáh³

Nicodemo, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿He³ bí¹ lánh³ rón³² lí¹³ la³ nř²?

¹⁰Jáun² ca³juáh³ siáh³ Jesús la³
 lá²:

—¿Hí¹ hí¹juáh³ hnú² uá¹ tiá² ngi²³
 nú² jái¹³ nř², uá¹jinh¹ hnú² bíh¹ jan²
 tí³² chín¹ ñí¹con² tsá² Israel? ¹¹Jú¹
 tson² cu³tí³ juah³² jná¹³ ñí¹con²
 hnú², hi³ jnoh¹ hléh¹ la³ cun³ hi³ né¹,
 jí³ hi³ láí³ jnoh¹ siáh³ tsá² nau³² jái¹³
 ca³tí²¹ la³jí³² hi³ má²ca³neh²¹ jnoh¹;
 tí³la³ hnoh² né³, tiá² ta²¹ táunh²³
 yáh³ náh² la³ cun³ hi³ juáh³ jnoh¹
 ñí¹con² náh². ¹²Ní¹juáh³ hí¹juáh³ tiá²
 ta²¹ hun¹ bíh¹ hnoh² nř¹ má¹ca³hléh³
 jná¹³ jái¹³ hi³ ca³tí²¹ la³ cun³ hi³ qui³
 lí³ jáun² ñí¹ hué²¹ lá², jáun² čtiá¹³
 bíh¹ tiá³ táunh¹³ náh² ta²¹ nř¹juáh³
 hi³ lieh¹ jná¹³ hnoh² jái¹³ hi³ ca³tí²¹
 hi³ lí³ hñu³mí³cuú²?

¹³”Hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² má²ñéi¹
 hñu³mí³cuú², jí³²la³ Tsá² ja³ hí³
 hñu³mí³cuú² bíh¹; Tsá² hí³ né³,
 Jon² tsá²mí³cuóun² bíh¹, [Tsá² qui³
 cuá³ hí³ hñu³mí³cuú²]. ¹⁴Hi³ jáun²
 la³jm² ca³ton³ jáun² hla¹ Moisés jáh³
 hláinh¹ láin¹ tsoh² hmá² tá³la³ jm²
 tionh¹ tsú² jáun² hué³² quiéin², ja³bi¹
 la³ jáun² bí¹ siáh³ hniáuh³² quiunh²¹
 Jon² tsá²mí³cuóun²; ¹⁵hi³ jáun²
 la³jín³² tsá² cha³² cáun² tsí³ ñí¹con²
 tsú² lí¹³ zian² la³ cun³ jm²hi³nio².

Dió³² hnio³ jí³lin² tsáu²

¹⁶”Sá¹nř² jie³, la³ lá² bíh¹
 ca³ma³hnio³ Dió³² tsá² zian² ñí¹
 hué²¹ lá², ca³la³ hi³ ca³cuen³ máh³
 tsú² Jon² Tsá² jan² tán¹, hi³ jáun²

lí³ua³ jan² tsá² cha³² cáun² tsí³
 ñí¹con² hí³ dí² tiá² lí¹³ yáh³ hi³
 tsa³háin³, tí³la³ lí¹³ lí³ zian² tsú²
 cun³ jm²hi³nio² bíh¹. ¹⁷Qui¹ Dió³²
 tiá² ca³zen³ Jon² ñí¹ hué²¹ lá² hi³
 ja³ra³tsin² tsáu² héih³², tí³la³ hí³
 dá² ca³zen³ Jon² hí³ tí³ ja³lion³ bíh¹
 tsáu².

¹⁸”Hi³ jáun² bíh¹ tsá² tanh²
 ta²¹ Jon² Dió³² tiá² tá²tsin¹ yáh³
 héih³², tí³la³ tsá² tiá² ñí¹ča²¹
 cáun² tsí³ ñí¹con² hí³ dí² né³, cun³
 má²ca³ta³tsin¹ bíh¹ héih³², qui¹
 cun³ñí¹ hi³ tiá² ta²¹ tanh² tsú² Tsá²
 jan² tán¹ Jon² Dió³². ¹⁹Tsá² la³ hí³
 má²ca³ta³tsin¹ héih³², qui¹ cun³ñí¹
 hi³ jm² cuan¹ jáun² Tsá² lín³ joh¹
 sí² ñí¹ hué²¹ lá², tí³ jlánh¹ bíh¹ ca³tí³
 tsí³ tsú² ñí¹ já¹niéi², qui¹ cun³ñí¹ hi³
 tá¹³ tsú² lí³ jmáh³la³ ta²¹ hlah³ bíh¹.
²⁰La³jín³² bíh¹ tsá² ná¹jmu² hi³ hlah³
 hoh³ joh¹ sí²; cun³ tiá² ñí¹ja³janh³²
 bíh¹ tsú² ñí¹con² joh¹, qui¹ jáun² tiá²
 lí³jnia² hi³ hlah³ hi³ ná¹jmu². ²¹Tí³la³
 tsá² zian² la³ cun³ lí³ jú¹ tson² né³,
 má²janh³² bíh¹ tsú² ñí¹con² joh¹
 jáun², hi³ jáun² lí³jnia² hi³ tá¹³ tsú²
 lí³ la³ cun³ rón³² hnió³ Dió³² bíh¹.

**Juan² tsá² zion² tsáu² jmái² hleh³² siáh³
 cónh³¹ cu³ jéin³² hi³ ca³tín¹ Jesús**

²²Jáun² né³, jm² lí²¹ jáun² ngau³
 Jesús quionh³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²
 tí³ hué¹³ Judea, hi³ jáun² ca³lén³ tsú²
 ca³lá² ué³ ñí¹ jáun² hi³ zion² tsáu²
 jmái² quionh³ tsá² hí³. ²³Ja³bí¹ Juan²
 siáh³ jm² dí¹zion² jmái² tsáu² tí³
 Enón ñí¹ má²janh² Salim, qui¹hliá²
 ñí¹ jáun² jm² qui² jm² ñei³² jmái²
 ñí¹ hliáun³; hi³ tsáu² né³ jm²
 ja³táunh¹ hi³ jáun² jm² zaun³² jmái².
²⁴Hi³ nř² ca³lí³ ñeh² bíh¹ hi³ tanh¹³
 tsú² Juan² hí³ hñu³mí¹ñí².

²⁵Jm¹jáun² né³, ma³ jan² tsá²
hain²¹ hí³ tí³ con² Juan² tsá² zion²
tsáu² jmái² ca³ma³liáu³² hí³ quiú²
táinh²³ jái¹³ quionh³ jan² tsá² judío
ca³tí²¹ hín² juí³² lí¹³ lí³ jin² tsú².

²⁶Jm¹ lí²¹ jáun² né³, já¹taunh²¹ dí²
tí³ ní¹ zenh¹ Juan² hí³ ja³zeh¹ dí²
la³ cun³ hí³ má²ca³lí³ ní³² dí² jáun².
Jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Hnú² Tí³², sá¹ní² nié², tsá² jm¹
zenh¹ hí³ quiúh¹ hnú² tí³ jo²¹ cua³
Jordán tí³ juí³² ní¹ hia³² hiú², tsá²
ca³ma³tsónh¹³ hnú² jái¹³ hí³ ca³tin¹
já³², tsá² hí³ má²dí¹zion² jmái² tsáu²,
hí³ la³jin³² bí¹ tsáu² má²tsá²taunh¹
tí³ ní¹con² tsú².

²⁷Jáun² Juan² né³ ca³ngái³ la³ lá²:

—Hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³
lín³ ta²¹ n¹juáh³ hí³ Dió³² tiá² la³
má²lí²hiáu³². ²⁸Má²ca³niéih² bíh¹
hnoh² hmóu³² re² lín³² jm¹ cá¹juáh²¹
jná¹³ cú²na²¹ jái¹³ hí³ tiá² jná¹³ lín³
yáh³ Tsá² zéi¹ Dió³², tí³la³ jná¹³
dá² lín³ ná¹ jan² tsá² ja³ chí¹ján³
ta³ ní¹ tsá² hí³ bíh¹. ²⁹Jmú¹³ jái¹³,
n¹juáh³ jm¹ jmu² tsú² cáun² jmái¹
hí³ jenh² cuo² tsáu², jáun² tsá²ñuh²
tsá² má²ca³jenh² hí³ cuo² quionh³
bíh¹ tsá²mi³ má²lín³ ní²cuo²; hí³
jáun² há²mei²¹ quioh²¹ tsá²ñuh² tsá²
ca³jenh² cuo² hí³ né³ cuá¹tón²¹ có³²
hí³ cuá¹nái³² jē¹ tsá² ca³jenh² hí³
cuo², hí³ jáun² né³ lí²hiún² lín³² tsí³
n¹ má¹ca³nái³² hí³ hleh³² tsá² hí³. Hí³
jáun² bí¹ jlánh¹ lí²hiún² lín³² tsin³²
jná¹³ ta³né³²; ³⁰quí¹ Tsá² hí³ dá² cun³
ca³tin¹ bíh¹ hí³ tí³ lí³mí¹ lí³ quien²,
hí³ jáun² jná¹³ né³, cun³ ca³tí²¹ bíh¹
hí³ má²tsa³méih³ hí³ quien² jná¹³.

Tsá² ja³ tí³ hñu³mi³cuú²

³¹Hí³ jáun² Tsá² ja³ tí³ hñu³mi³cuú²
bíh¹ ho² jái¹³ ní¹con² ca³la³ jí³lin².

Tí³la³ tsá² qui³ lín³ tsá²mi³cuóun²
má¹ná¹, jan² tsá² lí¹ tsáu² bíh¹ tsá²
la³ hí³, hí³ hleh³² tsú² siáh³ la³ cun³
quí³ hleh³² tsá² zian² ní¹ hué²¹ lá².
Tí³la³ Tsá² ja³ hí³ hñu³mi³cuú² né³,
ho² jái¹³ ní¹con² ca³la³ jí³lin² tsáu²
bíh¹, ³²hí³ jáun² hí³ bíh¹ dí² hleh³²
ca³tí²¹ la³ cun³ hí³ má²ca³jé³ jí³ hí³
má²ca³nái³²; tí³la³ tiá² hin² nga³
ca³lí³hnió³ yáh³ tónh³² ta²¹ la³ cun³
hí³ juáh³ Tsá² hí³. ³³Tí³la³ lí³ua³ jan²
tsá² taunh³² ta²¹ jē¹ Tsá² hí³ má¹ná¹,
hí³ jáun² tsá² la³ hí³ má²tson² jái¹³
hí³ tson² bíh¹ Dió³² hleh³² jú¹ tson²;
³⁴quí¹ Tsá² lí²ze³ Dió³² dá² hleh³²
jē¹ Dió³² bíh¹, quí¹ cun³ní¹ hí³
Dió³² cuen² Jm¹chí³ joh¹ ní¹con²
tsú² ca³la³ hí³ tiá² tsí³² héih³²
bíh¹. ³⁵Dió³² hnió³ Jon², hí³ jáun²
má²ca³chá³ tsú² jo³cuo² Jon² la³jí³²
hí³ zia³². ³⁶Jáun² tsá² má²nio² cáun²
tsí³ ní¹con² Jon² tsú² má²ná¹zian² la³
cun³ jm¹hí³nio² bíh¹; tí³la³ n¹juáh³
tsá² tiá² hnió³ tanh¹³ ta²¹ Jon² tsú²
né³, tiá² lí¹³ yáh³ zian² la³ jáun², quí¹
la³ má²míh²³ jáun² bíh¹ tsí³ Dió³²
ní¹con² tsá² la³ hí³.

Jesús quionh³ tsá²mi³ tsá²

hín¹³ tí³ Samaria

4 Hí³ jáun² né³, jm¹ca³lí³
ní³² Jesús hí³ tsá² fariseos
má²ca³nái³² hí³ tí³ má²juóun³² bíh¹ tsá²
hain²¹ tí³ con² hí³ dí², jí³ hí³ tí³ jlánh¹
juóun³² tsáu² má²ca³zion³ dí² siáh³
jmái² la³ cónh³ bí¹ Juan², ²(uá¹jin¹
jun³juáh¹³ hnga² yáh³ Jesús jm¹ zion²
jmái² tsáu², quí¹ hmóu³² tsá² hain²¹ hí³
tí³ con² bíh¹ tsú²), ³hí³ jáun² jm¹ca³lí³
ní³² Jesús jái¹³ ní² né³, cua³han³ hué¹³
Judea hí³ ngah³ tí³ Galilea.

⁴Jm¹ ngah²¹ jáun² tsú² ca³lí³
hniáuh³² tsa³nga¹ hué³² Samaria,

5 hi³ jáun² ca³chó³² tsú² cáun² juú² jmái² Sicar hín¹³ tí³ Samaria, có³² hué³² ñí¹ ca³cuéh³ hla¹ Jacob Sé³² jon². 6 Ñí¹ jáun² jmí¹ hó²¹ cáun² táu² ñí¹ jmí¹ chí² tsáu² jmái², hi³ jáun² ne³ jmí¹ téh²³ tsú² “Tá² jmái² quioh²¹ hla¹ Jacob”. Jesús jmí¹ má²cá²huóh³² lín³² bíh¹ hi³ hún¹ jui³², hi³ jáun² ca³cuá³ can³² ho³ tá² jmái² jáun². Má²ñí¹tí²¹ la³ nio¹ jñéi³ tí³ ca³hláu³ bíh¹ jmí¹jáun². 7 Jáun² ja³ jan² tsá²mí³ tsá² Samaria hi³ chí¹³ jmái² ñí¹ jáun², hi³ jáun² Jesús ca³záih³ tsá²mí³ hí³ la³ lá²:

—¿Tiá¹ jmúh¹³ tiá³ hi³ chú³² cuéh¹ cú¹pih²¹ jmái² quián¹³?

8 Tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² Jesús ne³, má²já²taunh²¹ hi³ má²já²lia³² má³² tí³ já¹ juú². 9 Tí³la³ cun³ñí¹ hi³ tsá² judíos tiá² jmí¹ jmúh³² yáh³ ta²¹ lí³ua³ cáun² hi³ cauh³² tsá² Samaria, hi³ jáun² lí¹ ca³ja³cáun² bíh¹ tsí³ tsá²mí³ hí³, jáun² ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Lánh³ rón³² sa³ hnú² yáh³ mih³² jmái² ñí¹con² jná¹³?, já² tsá² judío bíh¹ hnú², hi³ jná¹³ né³ tsá² Samaria bíh¹.

10 Jmí¹jáun² ca³ngái³ Jesús la³ lá²:

—Sá¹jmí¹ hi³ lí²tsin² bíh¹ hnú² la³ cun³ hi³ hnió³ Díó³² cué³², jí³ hi³ hin² tsánh² cuá¹mí³² jmái² ñí¹con² nú², hi³ jáun² hnú² dá² tí³ jmí¹ míf¹³ bíh¹ jmái² ñí¹con² jná¹³, hi³ jáun² jná¹³ né³ jmí¹ cué¹³ ná¹ jmái² hi³ cue³² pí³ hi³ lí¹³ zian² tsú² cun³ jmí¹hi³nio².

11 Jáun² tsá²mí³ hí³ né³ ca³záih³ Jesús la³ lá²:

—Hnú² Tí³², já² hí¹juáh³ tiá² quiánh¹ yáh³ hnú² he³ cun³quionh³ chíh¹ nú² jmái², hi³ ñí¹ ñe¹ lín²¹ bíh¹ siáh³ hu²¹ jmái². Hi³ jáun² né³, ɛlánh³ rón³² cánh¹³ hnú² jmái² hi³

cue³² pí³ hi³ lí¹³ zian² tsú² hi³ cuéh¹ nú² jná¹³? 12 ¿Hí¹ jlánh¹ bí¹ quien² hnú² la³ cónh³ bíh¹ hla¹ Jacob dí¹hio³ ñú¹deh³ jnoh¹ tsá² jmí¹ zian² jmí¹tin²? Quí¹ hí³ bíh¹ ca³cué³ jnoh¹ tá² jmái² lá²; jmái² ha²¹ tá² jmái² lá² bíh¹ jmí¹ hính²³ tsú² hnga² la³ má²quionh³ jón²zíf¹ jón²cho¹, jí³ jáh³ joh¹ tsú² níf² siáh³.

13 Hi³ jáun² jmí¹jáun² ca³ngái³ siáh³ Jesús hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—La³jín³² bíh¹ tsá² hính³ jmái² lá² lí³ quiéin² siáh³ tsí³; 14 tí³la³ tsá² hính³ jmái² hi³ cue¹ jná¹³ má¹ná¹, jmí¹líf³ bíh¹ tiú²uú² chau²¹ jmái¹ hi³ lí³ quiéin² siáh³ tsí³. Quí¹ cun³quionh³ jmái² hi³ cué¹³ jná¹³ dá² lí¹³ la³jmí¹ lí³ hi³ chí¹ñeí³² bíh¹ jmái² hñu³ tsí³ tsú² hi³ cué³² pí³ hi³ lí¹³ zian² tsú² la³ cun³ jmí¹hi³nio².

15 Jáun² tsá²mí³ hí³ né³, ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnú² Tí³², jmu³ hi³ chú³² cué¹ jná¹³ jmái² jáun² aih²¹, hi³ jáun² tiú²uú² lí³ quiéin² tsin³² jná¹³, hi³ sa³jun³ ua² lí³ hniáuh³² já¹³ jná¹³ hi³ já¹chí³ jmái² la³ tí³ lá².

16 Jesús né³ ca³záih³ tsá²mí³ hí³:

—Cuánh², cuá²tiéh³ ñí²cuonh², hi³ jáun² ña³² quiúnh¹ tsú² ñí¹ lá² má¹lí³² jáun².

17 Jáun² tsá²mí³ hí³ né³ ca³ngái³:

—Tiá² ñí²uó³² nia²¹ zian² yáh³.

Hi³ jáun² Jesús né³ ca³juáh³:

—Tson² bíh¹ la³ juánh³ hnú² níf², hi³ tiá² ñí²cuonh² nú² zian²; 18 quí¹ hñá³ yáh³ ñí²cuonh² hnú² má²ca³lí³ zian², tí³la³ tsá² ñíh³ nú² quiúnh¹ ta³né³² né³, jun³juáh¹³ ñí²cuonh² yáh³ nú² hí³. Jáun² né³, jú¹ tson² cu³tí¹³ bíh¹ la³ cun³ hi³ má²lí²juah²¹ hnú² níf².

19 Jmí¹ ca³nái³² jáun² tsá²mí³ hí³ jái¹³ níf² né³, ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnú² Tí³², má²ca³lí³tsin² jná¹³
 hí³ hnú² bíh¹ lín³ jan² tí³² jé¹ Dió³².
 20 Né³² né³, dí¹hio³ ñú¹deh³ jnoh¹
 tsá² hín¹³ jnoh¹ hué³² Samaria lá²
 ca³ma³tsú² ma³jónh³² Dió³² tsi³ máh³
 lá² jmá¹tin²; tí³la³ hnoh² né³ tsá²
 judíos juáh³ náh² hí³ jmáh³la³ já¹
 juú² Jerusalén bí¹ néh¹ lí¹³ ma³tsu³
 ma³jónh³² tsú² Dió³².

21 Jáun² Jesús ca³ngái³ síáh³ la³
 lá²:

—Hnú² tsá²mi³, tionh² ta²¹ jái¹³
 lá²: Hí³ má²chau²¹ bíh¹ jmái¹
 hí³ tiú²uú² lí³ hniáuh³² yáh³ hí³
 ñá¹táunh¹ náh² tsi³ máh³ ní², ho³ hí³
 cuá¹táunh¹ náh² já¹ juú² Jerusalén
 hí³ cuá¹ma³tsú¹ ma³jónh²¹ náh²
 Dió³² Jméi² dí². 22 Hnoh², tsá² hín¹³
 tí³ hué³² Samaria lá², hí¹juáh³ tiá²
 re² cuóun³² yáh³ náh² Dió³² Tsá²
 ma³tsú¹ ma³jónh²¹ náh²; tí³la³ jnoh¹
 má¹ná¹, re² bíh¹ cuóun³² jnoh¹ Dió³²
 Tsá² ma³tsú¹ ma³jónh²¹ jnoh¹, qui¹
 ja¹ quioh²¹ tsá² judíos bíh¹ cua³han³
 Tsá² liáu³². 23 Qui¹ má²ja³quián³ bíh¹
 chau²¹ jmái¹, hí³ tí³tsóh³dí¹ ta³ne³²
 má²ca²chó³² jmái¹ jáun², la³ cun³
 jmái¹ hí³ jí³lin² tsá² cu³tí³ má²tsú²
 má²jónh³² Dió³² má²lí¹³ ma³tsu³
 ma³jónh³² tsú² Jméi² dí² cáun² hí³
 hú¹tá¹ tson² cu³tí³ cun³quionh³ hí³
 ma³hau³ Jmí²chí³ Chun¹; qui¹ tsá²
 la³ hí³ bí¹ tí³tsóh³ hnah² Jméi² dí²
 hí³ lí¹³ ma³tsu³ ma³juáh³². 24 Dió³²
 bíh¹ jan² Tsá² lín³ Jmí²chí³; hí³ jáun²
 tsá² má²tsú² má²juáh³² né³, hniáuh³²
 bíh¹ hí³ ma³tsu³ ma³jónh³² tsú²
 Dió³² cáun² hí³ hú¹tá¹ tson² cu³tí³,
 cun³quionh³ hí³ ma³hau³ Jmí²chí³
 Chun¹.

25 Jáun² tsá²mi³ hí³ né³ ca³juáh³
 la³ lá²:

—Né¹ jnoh¹ hí³ já³² jan² Tsá² zen³
 Dió³², Tsá² téh³ tsú² Cristo; hí³ jáun²
 Tsá² hí³ lí¹³ ma³ta² re² tin² la³jí³²
 ñí¹con² jnoh¹ ní¹ má¹cuán².

26 Jmí¹jáun² ca³juáh³ Jesús la³ lá²:
 —Jná¹³ bíh¹ la³², Tsá² má²dí¹hléh²³
 ná¹ ñí¹con² hnú².

27 Tá¹la³ jáun² né³, cua³tanh²¹ bíh¹
 tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú², hí³ jáun²
 lí¹ ca³ta³na¹jé³² bíh¹ tsú² jmí¹ ca³jé³
 hí³ cuá¹liéinh³² Jesús tsá²mi³ hí³.

Tí³la³ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² ca³tia³
 tsi³ hí³ ngáih³² tsá²mi³ hí³ ní¹juáh³
 he³ dá² hnió³, sa³jun³ ca³chá³ tsú²
 síáh³ tiá³ tsi³ hí³ ngáih³² Jesús:

“¿He³ dá² ná¹juónh³² hnú² quiúnh¹
 tsá²mi³ ní²?” 28 Hí³ jáun² jmí¹jáun²
 bíh¹ ca³zih³ tsá²mi³ hí³ tsú¹liáh²
 quioh²¹, hí³ ngah³ tí³ já¹ juú², hí³
 ca³ñí¹zeh¹ tsáu² la³ lá²:

29—Ñá²táunh¹ náh², ñá²jién¹ náh²
 jan² tsá²ñuh² Tsá² má²lí²zéi³² jná¹³
 la³jí³² la³ cun³ hí³ má²ca²jmú³² ná¹.
 Tiá² hin² ñí³² hí¹ Tsá² lín³ Cristo Tsá²
 ó32.

30 Jmí¹jáun² ca³huén² tsá² juú²
 jáun², hí³ ja³taunh²¹ hí³ ca³ñí¹jién¹³
 Jesús. 31 Tá¹la³ jáun² né³, tsá² hain²¹
 hí³ tí³ con² Jesús jein³² má³², hí³
 juáh³ la³ lá²:

—Tí³², quiéih³ ca³lá² má³² quiú¹³.

32 Tí³la³ Jesús má¹ná¹, ca³ngái³ la³
 lá²:

—Zia³² bíh¹ cáun² má³² hí³ lí¹³
 cuh²¹ jná¹³, cáun² hí³ tiá² cuin²
 hnoh².

33 Jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²
 tsú² ca³ma³liáu³² hí³ ngaih³² rainh²¹
 tsá²ján² tsá²ján² hí³ juáh³ la³ lá²:

—¿Hí¹ zian² tsá² má²cuá²can³²
 má³² hí³ cuh³ tsú² juáh¹³?

34 Tí³la³ Jesús ca³juáh³ la³ lá²:

—Má³² quion²¹ jná¹³ lí³ la³ lá²: hi³ jmu¹ ná¹ la³ cun³ hi³ hnió³ Tsá² ca³ze³ bíh¹, jí³ hi³ má¹hián¹³ jná¹³ siáh³ ta²¹ quioh²¹ tsú². ³⁵Hnoh² dá² juáh³ náh² la³ lá²: “Cónh³¹ quiún³ zih² máh³ hniáuh³² hi³ ló³² la³ cun³ hi³ jná¹”; tí³la³ jná¹³ né³ juanh³²: Sá¹ní² jéinh¹ dú¹ náh² máh¹ tí³ la³ ó³² neh²¹, ta³né³² bíh¹ má²ca³láu², jáun² má²lí¹³ bíh¹ caun¹³ tsú². ³⁶Tsá² jmu² ta²¹ hi³ caun² hi³ ca³láu² jáun² né³ he² hmah²¹ quioh²¹, hi³ má³ hi³ caun² tsú² jáun² né³ tsá²toh³ ñí¹ lí¹³ zian² tsú² la³ cun³ jmí¹hi³nio², hi³ jáun² tsá² jñi³² má³ lí³ hiún² tsí³ cu³lí²¹ la³ má²quionh³ tsá² jieih³². ³⁷Qui¹ jú¹ tson² bíh¹ la³ cun³ hi³ juáh²³ tsú² jáun²: “Tsá² siánh³ bíh¹ jñi³², hi³ tsá² siánh³ bí¹ caun²”. ³⁸Jná¹³ má²lí²zéi³² hnoh² hi³ cuá¹quiaun² náh² cáun² hi³ tiá² huá² ta²¹ lí²quiánh² náh²; la³ n² bíh¹ lí³, hi³ tsá² siánh³ bí¹ ca³jmú³ ta²¹, hi³ jáun² hnoh² né³ cáun² má²tonh²¹ náh² hná¹ ta²¹ hi³ má²he² hná¹ quioh²¹ tsá² hí³ bíh¹.

³⁹Juóun³² lín³² bíh¹ tsá² juú² zian² hué³² Samaria jáun² ca³tanh² ta²¹ Jesús cun³ñí¹ hi³ jlánh¹ ca³ma³tson² tsá²má³ hí³ jē¹ jmí¹ ca³juáh³ jáun² la³ lá²: “Má²lí²zéi³² jná¹³ tsú² la³; ³²la³ cun³ hi³ má²ca²jmú³² jná¹³”. ⁴⁰Hi³ jáun² jmí¹ cuá¹taunh²¹ jáun² tsá² hín¹³ hí³ tí³ Samaria ñí¹ cuá¹tón²¹ jáun² Jesús né³, jlánh¹ ca³hiu³ ca³mí³ dí² hi³ cuá³² tsú² juú²co¹ dí². Jáun² Jesús né³ ca³cuá³ tun³ jmáí¹ já¹ juú² jáun², ⁴¹hi³ jáun² tí³ lí³mí¹ juóun³² tsáú² ca³chá³ bíh¹ cáun² tsí³ jmí¹ ca³náí³² jáun² jáí¹³ hi³ hleh³² hnga² Jesús. ⁴²Hi³ jáun² tsá² hí³ né³ ca³záih³ tsá²mí³ hí³ la³ lá²:

—Jun³ juáh¹³ jmáh³la³ hi³hliá² lí²juah²¹ hnú² la³ jáun² yáh³

má²táunh²³ jnoh¹ ta²¹ ta³né³², qui¹ ja³bí¹ hmóu³² yáh³ jnoh¹ má²lí²nái¹³ la³ cun³ hi³ má²lí²juáh³ tsú², jí³ hi³ má²né¹ jnoh¹ siáh³ hi³ cu³tí³ bíh¹ Tsá² n² lín³ Tsá² lión³² tsá² zian² tá¹ cáun² hnga¹máh³.

Jesús jmah²³ jon² jan²
tsá²cuú² tsá²ta³ re²¹

⁴³Jmí¹ la³ má²jau³ jáun² né³ cua³han³ siáh³ Jesús hué³² Samaria jáun², hi³ ngah³ siáh³ tí³ hué¹³ Galilea. ⁴⁴Qui¹ hnga² Jesús ca³juáh³ hi³ jan² tí³² jē¹ Dió³² tiá² hin² quiú² jēi²³ yáh³ juú²co¹. ⁴⁵Hi³ jáun² jmí¹ cá¹chánh²¹ dí² hué¹³ Galilea né³, ca³he³ bíh¹ tsá² hí³ re², qui¹ ja³bí¹ jmí¹ má²ñí¹táunh¹ yáh³ tsá² hí³ Jmí¹hien¹ tí³ já¹ juú² Jerusalén, hi³ jáun² jmí¹ má²ca³jē³ bíh¹ tsú² la³; ³²jí³² hi³ ca³jmú³ Jesús tá¹la³ jmáí¹ jáun².

⁴⁶Jáun² jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ngah³ Jesús já¹ juú² Caná hín¹³ tí³ Galilea, ñí¹ ca³jmú³ tsú² jmí¹tin² hi³ jmí² jma³ lan³ mu² ráu³ mi³ uóun²jieh¹³. Hi³ já¹ juú² Capernaum né³, jmí¹ zian² jan² tsá²cuú² tsá²ta³ re²¹; tsá² hí³ jmí¹ tsáun¹ jan² jon².

⁴⁷Jáun² jmí¹ ca³lí³ ñi³² tsá² hí³ hi³ má²cuanh³² siáh³ Jesús hué¹³ Galilea hi³ jmí¹ hún¹ tí³ Judea, jmí¹jáun² ngau³ dí² hi³ ca³ñí¹jien¹³ dí² tsú², hi³ ca³ñí¹hiú² ñí¹mí² dí² hi³ tsó³² Jesús hñú¹³ dí² hi³ tsa³jmah¹ jon² dí² tsá² jmí¹ má²ñí¹jún³ cu³tí³. ⁴⁸Hi³ jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Jun³ tsá² zia³² hi³ táunh¹³ ta²¹ yáh³ hnoh² ní¹juáh³ hi³ tiá² jieh²¹ náh² lí²¹ jí³ hua³jueh³² ní² siáh³.

⁴⁹Jáun² tsá² joh¹ re²¹ né³ ca³juáh³: —Hnú² Tí³², ña³² tiá³ tia³jui³² ñeh² bíh¹ hi³ jún³ jón³² jná¹³.

⁵⁰Jm¹jáun² né³, ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—Cuánh² hñuh³², zian² bíh¹ jónh³² hnú² re² tin².

Jáun² tsá²ñuh² hí³ né³ ca³taunh³ ta²¹ la³ cun³ hí³ má²lí²juáh³ jáun² Jesús, hí³ jáun² ngah³ hñú¹³. ⁵¹Hú¹ juí³² jáun² né³, ca³jenh² tsú² tsá² má²dí¹hlánh¹ joh¹, tsá² ca³huén² hí³ hí³ tsa³can³² jáí¹³ hí³ zian² bíh¹ jon² tsú² re² tin². ⁵²Hí³ jáun² tsá²ñuh² hí³ ca³ngái³ hí³ hín² la³nió¹ lan³ jon², jáun² tsá² joh¹ tsú² hí³ né³ ca³juáh³:

—Jm¹ la³nió¹ quiau³ tí³ ca³hláu³ cháu³ bíh¹ ca³quin³ hí³ jm¹ chéin³ tsú².

⁵³Jáun² jm¹jáun² ca³lí³tsin² tsá²ñuh² hí³ hí³ tí³tsóh³dí¹ jm¹jáun² bíh¹ ca³juáh³ Jesús la³ lá²: “Zian² bíh¹ jónh³² hnú² re² tin²”, hí³ jáun² jm¹jáun² né³ ca³tanh² tsá² hí³ ta²¹ Jesús la³ má²quionh³ la³jín³² tsá² hñú¹³.

⁵⁴Hí³ ní² bíh¹ ní¹ má²tun³ li²¹ hí³ lí³ hua³jueh³² hí³ ca³jmú³ Jesús hué¹³ Galilea jm¹ cuanh²¹ hí³ ñé¹ jáun² tí³ hué¹³ Judea.

Jesús jmah²³ jan² tsá² hma² tí³ Betzata

5 Jm¹ lí¹cáin² jáun² né³ ca³jmú³ tsá² judíos cáun² jmá¹ quioh²¹, hí³ jáun² Jesús ñé¹ tí³ Jerusalén. ²Já¹ juú² jáun² né³, ní¹ má²janh² ho³hñú¹³ ní¹ téh²³ tsú² “Ho³hñú¹³ quioh²¹ Já¹ziáh²”, ní¹ jáun² jm¹ nio¹ cáun² jm¹táú² hí³ téh²³ tsú² Betzata cun³quionh³ jú¹jma² hebreo; ní¹ jáun² jm¹ zia³² hñá³ ní¹ lí³ ní¹hñú³. ³Juóun³² lín³² bíh¹ tsá² tsáun¹ jm¹ tionh¹ hué³² ní¹ jáun², la³ cun³: tsá² ten³, tsá² hliánh², jí³ tsá² hma² ní² siáh³, [hí³ jm¹ ná¹jan³² tá¹la³

juá³ jmái² jáun². ⁴Quí¹ ma³ cónh³ la³ jáun² bíh¹ jm¹ ja³² jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hí³ ja³jua³² jmái², hí³ jáun² ní¹ má¹lí³² jáun² bíh¹ lí³ua³ jan² tsá² hí³ la³ní¹ chu³ jmái² lí¹³ lan¹³ ca³tí²¹ lí³ua³ cáun² m¹uí³ hí³ zian² tsú².] ⁵Ñí¹ jáun² jm¹ rón²¹ jan² tsá²ñuh² tsá² má²tí³ quiú³quia³jñá³ mii² hí³ tsáun¹. ⁶Jáun² Jesús ca³jien³² tsá² hí³ hí³ rón³² ní¹ jáun², hí³ jáun² jm¹ ca³lí³tsin² dí² hí³ má²ngau³² mii² bíh¹ la³ tsáun¹ tsú², hí³ jáun² ca³ngáih³ dí² la³ lá²:
—¿Hnáuh¹ hnú² lan¹³?

⁷Jáun² tsá² tsáun¹ hí³ né³ ca³juáh³:
—Hnú² Tí³², tiá² hin² zian² yáh³ hí³ taunh¹³ jná¹³ hñu³ jm¹táú² ní² ní¹juáh³ ní¹ má²ca³juá³ jmái². Quí¹ ma³ quin³² la³ ma³ cu³ jéin³² hí³ má²ca³lí³hnó³² jná¹³ hu²¹ chu³ jmái², tsá² siánh³ bíh¹ tín² lí²jan²¹ hí³ hí²³ la³ní¹.

⁸Hí³ jáun² jm¹jáun² ca³juáh³ Jesús ní¹con² tsá² hí³:

—Náu², ziaúh¹ jmu² quián¹³, ng¹.

⁹Hí³ jáun² la³ cun³ jm¹jáun² bíh¹ ca³lan³ tsá²ñuh² hí³, hí³ jáun² ca³caun² jmu² quioh²¹ hí³ ca³ma³liáu³² ng¹³². Tí³la³ jmái¹ hí³ tionh² tsú² tie³ bíh¹ jmái¹ jáun²; ¹⁰hí³ jáun² tsá² judíos tsá² ná¹ní¹ ca³záih³ tsá² má²lain³² hí³ la³ lá²:
—Hóh³², já² jmái¹ nio² tie³ bíh¹ né³², cun³ tiá² ca³tin¹ bíh¹ hnú² hí³ ní¹quiánh¹ jmu² quián¹³.

¹¹Jáun² tsá²ñuh² hí³ né³ ca³ngái³, hí³ ca³juáh³:

—Tsá² lí²jmú³ hí³ lan³ bíh¹ jná¹³ lí²juáh³. “Quiaun² jmu² quián¹³, ng¹”.

¹²Hí³ jáun² tsá² hí³ né³ ca³ngáih³ tsá² má²lain³² hí³ la³ lá²:

—¿Hin² tsánh² tsá² hí³ hí³ lí²zéi³² hnú²: “Quiaun² jmu² quián¹³, ng¹”?

13Ti³la³ tsá² má²lain³² hí³ né³,
tiá² jm¹ ní³² yáh³ hin² dá² tsánh²
lí²jm³ hi³ lan³ dí², qui¹ ca³quionh³²
bíh¹ Jesús ja¹ tsá² juón³² lín³² jm¹
tionh¹ hí³ có³² jm²táú² jáun². 14Jm¹
lí²cáin² pih²¹ jáun² né³, ca³jenh²
siáh³ Jesús tsá²núh² hí³ hñu³ cuáh³²
chín¹, hi³ jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Sá¹n² jie³, né³² má²lái¹n¹ nú²; hi³
jáun² né³, ha³ lí²uú² jmu² tso³, qui¹
n² lí¹ cá¹quiún²¹ nú² cáun² hi³ tí³
jlánh¹ bíh¹ huáh² tsí³ la³ cónh³ bíh¹
hi³ jm¹ zian² nú².

15Jáun² tsá² hí³ né³ ngah³ jm¹ lí²¹
jáun², hi³ ca³ní¹zeh¹ tsá² judíos tsá²
ná¹ní¹ hi³ Jesús bíh¹ la³ ca³jm³ hi³
lan³ dí². 16Cun³ní¹ hi³ má²lí²jm³
jáun² hua³jueh³² jmá¹ nio² tie³ bíh¹
Jesús, hi³ jáun² má²hauh² tsá²
judíos hí³ quioh²¹ tsú² hi³ ma³tsau¹³.
17Ti³la³ Jesús né³ ca³záih³ tsá² hí³
la³ lá²:

—La³ má²jmu² jáun² bíh¹ Nuh³²
jná¹³ ta²¹, hi³ jáun² ja³bí¹ jná¹³ siáh³
jmu² ta²¹.

18Hi³ jáun² né³, tí³ lí³mí¹
ca³lí³hnió³ bíh¹ tsá² judíos tsá²
ná¹ní¹ hi³ jngah³, qui¹ jun³juáh¹³
cun³ jmáh³la³ hi³ tiá² jm¹ má²tí³²
tsú² liei²¹ hi³ ca³tí²¹ jmá¹ nio² tie³
yáh³, qui¹ jí³ hi³hliá² jm¹ jmu² dí²
jáun² cá²ren² quionh³ Dió³² bíh¹,
hi³hliá² jm¹ juáh²³ dí² jáun² hi³
hnga² Dió³² lín³ Jméi² dí².

Jái¹³ hi³ ho² Jon² Dió³²

19Hi³ jáun² Jesús né³ ca³záih³ tsá²
hí³ la³ lá²:

—Jú¹ tson² cu³tí³ bíh¹ hi³ juah³²
jná¹³ lá² ní¹con² hnoh², hi³ hí¹
cáun² yáh³ tiá² hi³ lí¹³ jmu³ Jon²
Dió³² la³ cun³ hi³ lí¹ cháunh²³ chí¹
hnga²; ní¹ jí²¹la³ tí³ jmu² tsú² la³

cun³ hi³ jie²³ hi³ jmu² Jméi² bíh¹.
Qui¹ la³jí³² la³ cun³ hi³ jmu² Jméi²
tsú², la³ jáun² bíh¹ jmu² tsú² siáh³
hnga². 20Qui¹ hnio³ bíh¹ Dió³² Jon²,
hi³ jáun² hieh³² dí² ca³la³ jí³² hi³
jmu² dí² hnga²; hi³ né³bí¹ hieh²¹
dí² siáh³ ta²¹ hi³ tí³ jlánh¹ bíh¹ cáu²
jueh³², hi³ ca³la³ hi³ lí¹ tsa³cáun²
lín³² bíh¹ honh² hnoh² lí¹³. 21Qui¹
hí¹ la³ tí³ tín² yáh³ tsú² jmu³ siáh³
hi³ jenh¹³ tsá² má²cá²tsan³ ní¹juáh³
lí³ua³ jan² tsá² hnio³ tsú² hi³ zian²
siáh³, la³jm¹ tín² jáun² Jméi² tsú².
22Qui¹ jun³juáh¹³ Dió³² Jméi² yáh³
tsú² rá²tsí³² héih³² ní¹con² tsáu²,
qui¹ tí³la³ jo³cuo² Jon² bíh¹ Dió³²
má²ca³chá³ ta²¹ jáun², 23hi³ jáun²
la³jín³² tsáu² lí¹³ ma³quien² Jon²
Dió³² la³jm¹ má²quien² tsú² hnga²
Dió³² Tsá² lín³ Jméi². Jáun² ní¹juáh³
tsá² tiá² má²quien² Jon² Dió³², hi³
jáun² sa³jun³ má²quien² yáh³ tsá² la³
hí³ Dió³² Tsá² ca³zen³ Tsá² hí³.

24”Jú¹ tson² bíh¹ juo³ jná¹³ hnoh²:
lí³ua³ jan² tsá² náí³² re² jáí¹³ hi³
juah³² jná¹³, hi³ tanh² tsú² siáh³
ta²¹ Tsá² ca³ze³ jná¹³, tsá² la³ hi³
bíh¹ lí¹³ zian² la³ cun³ jm¹hi³nio²;
hi³ jáun² tiá² héih³² tá¹tsin¹ yáh³
tsú², qui¹ má²ca³nga² bíh¹ tsú²
ní¹ jm¹ lí¹³ jún³, hi³ jáun² hú¹tá¹
má²zian² bíh¹ tsú² hi³ hmaí²¹. 25Juo³
jná¹³ siáh³ hnoh² jú¹ tson² lá², hi³
má²ja³quían³ bíh¹ chau²¹ jmá¹,
hi³ tí³tsóh³dí¹ ta³né³² má²cá²chó³²
jmá¹ jáun², hi³ tsá² ná¹jún¹ ne³ hi³
hléh³² Jon² Dió³²; hi³ jáun² tsá² ne³
né³, lí¹³ zian². 26Qui¹ la³jm¹ quian³²
Dió³² Tsá² lín³ Jméi² pí³ hi³ jmu²
hi³ lí¹³ zian² tsáu², ja³bí¹ la³ jáun²
ca³cuéh³ tsú² Jon² jáí¹³ hi³ quian³²
siáh³ pí³ hi³ jmu³ hi³ lí¹³ zian²
tsáu²; 27hi³ jáun² má²ca³cuéh³ dí²

siáh³ jái¹³ hi³ ra³tsi³² héih³² ñí¹con²
 tsáu², qui¹ cun³ñí¹ hi³ hí³ bíh¹
 lín³ Jon² tsá²mí³cuóun². ²⁸Ha³ lí²
 cu¹ cha³cáun² honh² náh² hi³hliá²
 má²lí²juáh³² jná¹³ la³ n², qui¹ chau²¹
 bíh¹ jmái¹ hi³ la³jín³² tsá² ná¹jún¹ ne³
 hi³ hléh³² tsú², ²⁹hi³ jáun² tsá² hí³
 né³, huén³² tá²hón³² quioh²¹. Lí³ua³
 jan² tsá² ca³jmú³ hi³ chu²¹ né³,
 jenh¹³ hi³ lí¹³ zian² cun³ jm¹hi³nio²;
 tí³la³ n¹juáh³ tsá² ca³jmú³ hi³ hlah³
 má¹ná¹, jenh¹³ hi³ tá¹tsin¹ héih³²
 hlah³ bíh¹.

Lí² lin¹ bíh¹ hi³ tson² ho² Jesús jái¹³

³⁰”Tiá² lí¹³ yáh³ jmu¹ jná¹³ hí¹
 cáun² hi³ cháunh²³ chin³² huen².
 Jná¹³ dá² rá²tsi³² ná¹ héih³² la³ cun³
 lí³ héih³² hi³ ja³² ñí¹con² bíh¹ ná¹;
 hi³ la³ cun³ ca³tí²¹ bíh¹ siáh³ rá²tsi³²
 jná¹³ héih³², qui¹ tiá² jmu² yáh³ jná¹³
 la³ cun³ hi³ hnó³² huen², tí³la³ jná¹³
 dá² jmu² la³ cun³ hi³ hnió³ [Ñuh³²
 ná¹] Tsá² ca³ze³ bíh¹. ³¹Sá¹jm¹ hi³
 jí³²la³ huen² bíh¹ jná¹³ no² jái¹³ hi³
 ca³tin¹ ná¹ huen², hi³ jáun² tiá² lin¹
 ñí¹ quien² yáh³ la³ cun³ hi³ juah³²
 jná¹³ jáun²; ³²tí³la³ zian² bíh¹ jan²
 tsá² siáh³ hi³ lín³ tsá² nau³² jái¹³
 hi³ ca³tin¹ jná¹³, hi³ jná¹³ ño¹ hi³
 quien² bíh¹ la³ cun³ hi³ juáh³ tsá²
 hí³ hi³ ca³tin¹ jná¹³. ³³Hnoh² dá²
 ca³zen² náh² tsá² ca³ñí¹ngah¹ Juan²
 tsá² zion² hi³ tsáu² jmái² n¹juáh³
 hin² tsánh² dí², hi³ la³jí³² la³ cun³
 hi³ ca³ngái³ hí³ né³, jú¹ tson² bíh¹
 jaun³². ³⁴Tí³la³ uá¹ jáun² la³ jáun² jú¹
 tson² hi³ jáun², tiá² jmu² yáh³ jná¹³
 hi³ juáh¹³ hi³ quien² lín³² jú¹ tson²
 hi³ hleh³² tsá²mí³cuóun² hi³ ca³tin¹
 jná¹³; jí³²la³ tí³ juanh³² jná¹³ jái¹³
 n² hi³ jáun² lí¹³ láun³ hnoh² bíh¹.
³⁵Juan² hi³ dá² jm¹ lín³ la³jm¹ lí³

cáun² sí² hi³ jm¹ tai³² joh¹ quioh²¹,
 hi³ jáun² hnoh² né³ ca³lín¹³ hi³
 má¹hiúnh¹³ cu³tiá³ honh² hi³ ca³tí²¹
 joh¹ hi³ jm¹ quian³² tsú² jáun².
³⁶Tí³la³ zia³² bíh¹ cónh³ cáun² lí²¹
 hi³ hie³² jú¹ tson² hi³ ca³tin¹ jná¹³,
 hi³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³
 bí¹ hi³ ca³juáh³ jáun² Juan². Qui¹
 cun³quionh³ la³jí³² ta²¹ hi³ jmu²
 bíh¹ jná¹³, la³ cun³ ta²¹ hi³ ca³cué³
 Ñuh³² jná¹³ hi³ jmu¹, má²lí²lin¹
 hi³ tson² bíh¹ ca³ze³ jná¹³ Ñuh³².
³⁷Ja³bí¹ hnga² Ñuh³² jná¹³ Tsá²
 ca³ze³ hí³ má²ca³cué³ siáh³ jú¹ tson²
 hi³ ca³tin¹ jná¹³, uá¹jinh¹ hí¹ cónh³
 tiá² má²ca³niéih² hnoh² ho³ tsú² hi³
 hleh³², hi³ sa³jun³ má²ca³jien¹ náh²
 tsú² siáh³. ³⁸Cun³ tiá² má²ca³hiénh³²
 bíh¹ jú¹ chú³² quioh²¹ tsú² hñu³
 honh² hnoh², qui¹ cun³ñí¹ hi³ tiá²
 tanh²³ yáh³ hnoh² ta²¹ Tsá² ca³zen³
 tsú² hí³. ³⁹Jlánh¹ re² ná¹qui²
 ná¹hih³² hnoh² Sí² quioh²¹ Díó³²
 ca³la³ huán¹ tá¹í³² cu³tí³, qui¹ hi³
 hen² honh² náh² hi³ ñí¹ jáun² lí¹³
 chanh¹ náh² he³ lánh³ rón³² lí¹³
 zian² náh² la³ cun³ jm¹hi³nio²;
 tí³la³ tí³tsóh³dí¹ ñí¹ Sí² jáun² yáh³
 rá¹hleh³² jái¹³ hi³ ca³tin¹ jná¹³, ⁴⁰hi³
 má¹lí³² jáun² né³, sa³ tiá² hnáuh² bí¹
 náh² hi³ ñá¹táunh¹ ñí¹con² jná¹³, hi³
 jáun² jm¹ lí¹³ zian² náh² la³ cun³
 jm¹hi³nio².

⁴¹”Ha³ tiá² hniá¹ yáh³ jná¹³ hi³
 tsáu² ma³quien² ná¹, ⁴²qui¹ tí³la³
 cuóu³² bíh¹ jná¹³ hnoh², hi³ ño¹ jná¹³
 siáh³ hi³ jun³ tsá² hno³ Díó³² yáh³
 hnoh². ⁴³Jná¹³ dá² cuan³ ná¹ cha¹³
 Ñuh³², tí³la³ hnoh² né³, tiá² he²³ yáh³
 hnoh² jná¹³; tí³la³ né³² né³, n¹juáh³
 cuan³ jan² tsáu² hi³ ca³tin¹ hnga²,
 né³² cánh³ bíh¹ hen¹³ náh² tsá² la³
 hí³. ⁴⁴N¹juáh³ cá² ñí¹ ná¹hen² honh²

náh² hi³ má¹quien¹³ náh² tsá²ján²
 tsá²ján² bíh¹, hi³ n¹juáh³ tiá² la³
 hnáuh²³ yáh³ náh² he³ lánh³ rón³²
 jm¹ l¹³ ma³quien² Dió³² hnoh²,
 élánh³ bíh¹ rón³² l¹³ táunh¹³ hnoh²
 ta²¹? 45Ha³ l² l¹ cu¹ lín¹³ náh² hi³
 jná¹³ n¹chá³ tsáuh³ náh² n¹con²
 Nuh³²; qui¹ hnga² bíh¹ hla¹ Moisés
 tsá² ca³héih³ náh² hi³ honh² n¹con²
 tí³ tsa³hna³ hnoh². 46Qui¹ sá¹jm¹
 hi³ táunh²³ hnoh² ta²¹ la³ cun³ já¹
 hi³ ca³juáh³ jáun² hla¹ Moisés dúh¹,
 hi³ jáun² ja³bí¹ jm¹ taunh¹³ bíh¹
 náh² uá²ja¹ ta²¹ jná¹³, qui¹ hi³ bíh¹
 ca³hléh³ hi³ ca³tín¹ jná¹³. 47Tí³la³
 n¹juáh³ hí¹juáh³ jē¹ tsá² hí³ yáh³
 tiá² ta²¹ táunh²³ hnoh², hi³ jáun² né³,
 tiá¹³ bíh¹ tiá³ táunh¹³ hnoh² ta²¹ la³
 cun³ hi³ juah³² jná¹³.

Jesús cue³² hi³ cuh³ hñá³ mei²¹ tsáu²

(Mateo 14:13-21; Marcos 6:30-

44; Lucas 9:10-17)

6 Jm¹ lí²¹ jáun² né³, ngau³ siáh³
 Jesús tí³ jo²¹ jmái² lí¹ ná¹ho³
 hi³ téh²³ tsú² jáun² Galilea, hi³
 ja³bí¹ téh²³ tsú² siáh³ Tiberias. 2Hi³
 jáun² jm¹jáun² ja³taunh²¹ juóun³²
 lín³² tsáú² cu³chin¹ cu³hna²¹ Jesús,
 qui¹hliá² má²ca³jé³ tsú² hua³jueh³²
 hi³ jmu² dí², hi³ jmah²³ dí² tsá²
 tsáun¹. 3Jáun² jm¹jáun² ca³n¹uu³²
 Jesús cáun² máh³, hi³ jáun² n¹ jáun²
 ca³cuá³ quionh³ tsá² hain²¹ hi³ tí³
 con². 4Má²janh² bíh¹ má²he² jmái¹
 hi³ tí²¹ Jm¹hien¹ jm¹jáun², jmái¹
 hi³ jmu² jáun² tsá² judíos. 5Hi³ jáun²
 jm¹ ca³jé³ Jesús hi³ juóun³² lín³²
 bíh¹ tsáú² hí¹ja³táunh¹ chí¹cáin²
 cu³hna²¹ dí², jáun² ca³záih³ dí²
 Pí²liéi¹ la³ lá²:

—¿Ha³ jinh¹ lí¹³ lá¹³ dí² má³² hi³
 cuh³ la³jín³² tsá² n¹ juáh¹³?

6La³ n² ca³juáh³ tsú² qui¹ cun³n¹
 hi³hliá² hnió³ dí² hi³ ca³ hi³ lan³
 Pí²liéi¹ bíh¹, qui¹ jm¹ má²n¹ bíh¹
 Jesús hnga² he³ lánh³ jmu³. 7Hi³
 jáun² Pí²liéi¹ né³ ca³ngái³ la³ lá²:

—Hí¹juáh³ tun³ nio² hñá³láu³
 héih³² quie³ cú¹tiáú² yáh³ tiá² lain²¹
 hi³ lá¹³ dí² hí³ cuú²miih²¹ hi³ cuh³
 la³jín³² tsá² n¹, uá¹ cun³ hi³ jm¹
 cuh³ tsú² ma³pih²¹.

8Jáun² Tre²¹ raính²¹ Sí¹mu²¹ Pé¹
 né³, jan² tsá² hain²¹ hi³ tí³ con² tsú²,
 ca³juáh³ siáh³ la³ lá²:

9—Lá² zenh² jan² nū²míh¹ hi³
 dí¹quian³² hñá³ hi³ cuú²miih²¹
 cebada, la³ má²quionh³ gon³ hma²¹.
 Tí³la³ ¿he³ dá² rón³² hi³ n² hi³
 ca³tín¹ juóun³² lín³² tsá² tionh² lá²?

10Hi³ jáun² jm¹jáun² né³ ca³juáh³
 Jesús la³ lá²:

—Zéih³ ca³la³ jín³² tsá² n¹ hi³ cu¹
 tiánh² hué³².

N¹ jáun² jm¹ tsi²¹ hliáun³ mí¹n¹éi²,
 hi³ jáun² n¹ jáun² ca³tiánh³ cun³
 hñá³ mei²¹ jmáh³la³ tsá²n¹uh².

11Jm¹jáun² ca³zanh³ Jesús hi³
 cuú²miih²¹ jáun², hi³ jáun² ca³cuéh³
 dí² tiá¹hmah¹ Dió³²; jm¹ lí²¹ jáun² né³
 [ca³cuéh³ dí² tsá² hain²¹ hi³ tí³ con²,
 jáun² tsá² hí³] ca³tsóh³ n¹con² ca³la³
 jín³² tsá² má²tionh² hí³. Ja³bí¹ la³
 jáun² siáh³ ca³cuéh³ tsú² tiá¹hmah¹
 Dió³² hi³ ca³tín¹ hma²¹ hi³, hi³ jáun²
 ca³tsóh³ tsú² siáh³ n¹con² tsáú²
 n¹juáh³ ha³ la³ cónh³ hnió³ tsú² cuh³.
 12Hi³ jáun² jm¹ má²lí²cuh³ tsú² jáun²
 ca³la³ lah³ má³² né³, ca³záih³ siáh³
 Jesús tsá² hain²¹ hi³ tí³ con² la³ lá²:

—Cuá²jiéih¹ náh² chí² juoh¹ hi³
 má²ziau³², hi³ jáun² tiá² lí¹ tsa³cu¹
 hí¹ cú¹pih²¹.

13Ca³jieh³ bíh¹ tsú², hi³ jáun²
 ca³cónh³² quia³tún³ m¹ta² chí² juoh¹

hi³ ziau³ quioh²¹ hñá³ hi³ jáun².

¹⁴Hi³ jáun² jmí¹ ca³jé³ jáun² tsá² tionh² hi³ hua³jueh³² hi³ ca³jmú³ jáun² Jesús né³, ca³juáh³ la³ lá²:

—Tson² bíh¹ cu³tí³, tsá² nǎ² bí¹ lánh³ tí³² jé¹ Dió³², tsá² ca³tin¹ hi³ já³² ñí¹ hué²¹ lá².

¹⁵Tí³la³ Jesús né³ ca³lí³tsin² hi³ tsá² hí³ jmí¹ má²hnió³ jau³ chí¹tson³, hi³ jmu³ tsú² hi³ lín³ dí² re²¹, hi³ jáun² ngau³ dí² la³ tí³ tsi³ máh³ hi³ já³cuá² dí² cú² hnga² tán¹ ñí¹ jáun².

Jesús cuá¹ngí³² ñí¹ jmái²

(Mateo 14:22-33; Marcos 6:45-52)

¹⁶Hi³ jáun² jmí¹ má²ca³zi³² né³, ca³son² tsá² hain²¹ hi³ tí³ con² Jesús máh³ jáun² hi³ já³tanh²¹ siáh³ tí³ can³² jmái². ¹⁷Jmí¹ má²zi³² lín³² bíh¹, hi³ tiá² jmí¹ má²jaunh³² yáh³ Jesús tsi³ máh³ jáun², hi³ jáun² taunh³ tsú² cú²jueh³² hñu³ mu² hi³ ca³han³ dí² tí³ jo²¹ jmái² hi³ chá¹tánh¹ tí³ juú² Capernaum.

¹⁸Tá¹la³ jmí¹ ná¹han³² tsú² jáun² jmái² né³, ca³cuá³tsi³² chí³ tiá³ lín³² hi³ ca³la³ hi³ cáu³ ma³ cu³ tsin¹ jmí²miih²¹. ¹⁹Jmí¹ má²lí²ngí³² jáun² mu² ñí¹ tí³ cun³ hñá³ ho³ jñéi³ kilómetros né³, jáun² ca³jien³² tsú² Jesús hi³ cuá¹ngí³² ñí¹ jmái², hi³ hí¹ja³² juí³² ñí¹ hí¹tsau³² jáun² mu², hi³ jáun² jmí¹jáun² né³, ca³juénh² lín³² bíh¹ tsú². ²⁰Tí³la³ Jesús né³, ca³juáh³ la³ lá²:

—iHa³ lí² juénh³ náh², qui¹ jná¹³ bíh¹ la³²!

²¹Hi³ jáun² tsá² hí³ né³, ca³lí³ hiú² tsí³ hi³ tanh¹³ Jesús hñu³ mu² jáun²; jmí¹ lí²¹ jáun² né³, né³² cánh³ bíh¹ ca³cháuh³² mu² jáun² hué³² ñí¹ qui³ cuá¹tsauh³².

Jesús hnauh² tsáu²

²²Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² né³, tsá² ca³ta³tonh¹ hí³ jo²¹ jmái² lí¹ ná¹ho³

jáun² ca³lí³tsin² hi³ la³ má²já²tanh²¹ bíh¹ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² Jesús quionh³ mu² cáun² tán¹ hi³ jmí¹ rón²¹ jáun²; hi³ ca³lí³tsin² tsú² siáh³ hi³ tiá² la³ ngah³ yáh³ Jesús quionh³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con². ²³Tá¹la³ jáun² né³ cua³toh³ siáh³ mu² siáh³, mu² jáun² ca³hué² juú² Tiberias hi³ cua³toh³ có³² ñí¹ má²lí²cuh³ tsú² jáun² hi³ cuú²miih²¹ jmí¹ má²lí²cuéh³² jáun² Tí³² Juo¹³ dí² tiá¹hmah¹ Dió³². ²⁴Hi³ jáun² dá² jmí¹ ca³jé³ tsá² hí³ hi³ tiá² Jesús zenh² yáh³ ñí¹ jáun², hi³ sa³jun³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² tionh², hi³ jáun² ca³taunh³ tsá² hí³ hñu³ mu² jáun², hi³ já¹taunh²¹ tí³ já¹ juú² Capernaum hi³ hnauh² Jesús.

Jesús lín³ má³² hi³ cue³² pí³ hi³ lí¹³ zian² tsú² cun³ jmí¹hi³nio²

²⁵Jmí¹ ca³cha³táunh¹ jáun² tsá² hí³ jo²¹ jmái² lí¹ ná¹ho³ jáun² né³, ca³jenh² dí² Jesús, hi³ jáun² ca³ngáih³ dí² hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Líh³ dá² cuanh³ hnú² tí³ lá² Tí³²?

²⁶Tí³la³ Jesús né³ ca³juáh³:

—Hú¹tá¹ cu³tí³ ma³tson¹³ jná¹³ jái¹³ lá² hi³ hnoh² dá² hnauh²³ jná¹³ qui¹hliá² cun³ñí¹ hi³hliá² ca³quiéih³ náh² ca³la³ ca³cónh³² henh¹ bíh¹, jun³juáh¹³ hi³hliá² má²ca³há¹ ca³ngí¹³ náh² lí²¹ hi³ ca³jmú³² jná¹³ jáun² yáh³. ²⁷Cha³ jmí¹ jmúh¹³ náh² ta²¹ hi³ lí³ zian² náh² má³² hi³ lí¹ tsá², hniáuh³² jmúh¹³ náh² cú²jueh³² hi³ lí³ zian² náh² má³² hi³ jmí¹líh³ tiá² tsá² bíh¹, hi³ jmu³ hi³ lí¹³ zian² náh² la³ cun³ jmí¹hi³nio² yáh³. Jná¹³ Jon² tsá²mi³cuóun² bíh¹ lí¹³ cué¹³ má³² jáun², qui¹ jná¹³ bíh¹ má²ca³chau³ Dió³² Nuh³² hi³ cuá¹chan¹ ná¹ ca³tí²¹ hi³ jáun².

28 Jáun² né³, tsá² hí³ ca³ngái³ la³ lá²:

—¿He³ lánh³ hniáuh³² jmú¹³ jnoh¹ hí³ jáun² l¹³ jmú¹³ jnoh¹ la³ cun³ ta²¹ hí³ hnió³ Dió³² jmú¹³?

29 Hí³ jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—La³ lá² bíh¹ hnió³ Dió³² jmúh¹³ náh²: Hniáuh³² tanh¹³ náh² ta²¹ Tsá² má²l²zen³ bíh¹ tsú².

30 Jáun² tsá² hí³ ca³ngái³ siáh³ hí³ ca³juáh³:

—¿He³ li²¹ l¹³ jmúh¹³ nú² hí³ neh²¹ jnoh¹, hí³ jáun² taunh¹³ jnoh¹ ta²¹? ¿He³ ní¹ ta²¹ l¹³ jmúh¹³ hnú² [la³ jm¹ ca³jmú³ jáun² hla¹ Moisés]?

31 Quí¹ dí¹hio³ ní¹deh³ jnoh¹ ca³cúh² má³² hí³ téh²³ tsú² jáun² maná¹ tá¹la³ jm¹ tionh¹ tsú² jáun² hue³² quiéin², la³ cun³ hí³ rá¹juáh³ jáun² ní¹ Sí², hí³ juáh³ la³ lá²: “Ca³súh³ tsú² má³² hñu³mi³cuú² hí³ ca³cúh² tsá² hí³”.

32 Jáun² Jesús né³ ca³ngái³ siáh³:

—Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hí³ jun³juáh¹³ hla¹ Moisés yáh³ tsá² ca³cué³ má³² hí³ ca³súh³² jáun² hñu³mi³cuú², quí¹ hnga² bíh¹ Ñuh³² jná¹³ Tsá² ca³cué³. Hí³ ta³né³² né³ cue³² tsú² hú¹tá¹ tí³tsóh³ má³² bíh¹ hí³ ja³ hñu³mi³cuú². 33 Quí¹ Tsá² ja³ hí³ hñu³mi³cuú² bíh¹ lín³ hí³ cuú²miih²¹ hí³ cue³² Dió³², hí³ jáun² Tsá² hí³ bíh¹ jmu³ hí³ hú¹tá¹ cu³tí³ l¹³ zian² tsá² zian² hngá¹máh³.

34 Hí³ jáun² tsá² hí³ né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Tí³², cué¹ tiá³ jnoh¹ hí³ cuú²miih²¹ jáun² la³ jí³² jmái¹.

35 Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Jná¹³ bíh¹ lín³ ná¹ hí³ cuú²miih²¹ hí³ jmu³ hí³ l¹³ zian² tsú² cun³ jm¹ hí³nio². Ní¹juáh³ tsá² ja³² ní¹con² jná¹³, jm¹ l¹³ bíh¹ tiá²

l¹³ ní¹cuóunh²¹ tsú²; hí³ ní¹juáh³ tsá² nio² cáun² tsí³ ní¹con² jná¹³ né³, cun³ tiá² tón³² jmái¹ l¹³ bíh¹ hí¹quiéin² tsí³ tsú². 36 Tí³la³ cun³ má²l²juáh³² jná¹³ ní² má¹ná¹, hnoh² dá² cun³ tiá² ta²¹ taunh²³ bíh¹ náh² jná¹³, uá¹jinh¹ má²l²jie¹ náh² jná¹³.

37 Quí¹ la³ jín³² tsá² chan² Ñuh³² jná¹³ jo³uón³² ja³táunh¹ ní¹con² jná¹³; hí³ tsá² ja³táunh¹ hí³ ní¹con² jná¹³ né³, jm¹ l¹³ yáh³ tiá² huen¹ jná¹³ tsú² cheih³². 38 Quí¹ tiá² ja³ yáh³ jná¹³ hñu³mi³cuú² hí³ ja³jmú³² la³ cun³ hí³ tí³² tsin³² huen², tí³la³ jná¹³ dá² ja³ hí³ jmu¹ ná¹ la³ cun³ hí³ hnió³ Ñuh³² ná¹ Tsá² ca³ze³ bíh¹.

39 Hí³ la³ cun³ hí³ hnió³ jáun² Ñuh³² jná¹³ Tsá² ca³ze³ né³, hí³ jmu¹ jná¹³ hua³hí¹³ la³ jín³² tsá² má²ca³chan³ tsú² jo³uón³² bíh¹, hí³ jáun² tiá² l¹ tsa³hain³ hí¹ jan²; hí³ jáun² ní¹ ca³táuh³ jmái¹ né³ jmu¹ jná¹³ siáh³ hí³ jenh¹³ tsú². 40 Quí¹ Ñuh³² bíh¹ jná¹³ hnió³ hí³ l¹³ zian² la³ cun³ jm¹ hí³nio² ca³la³ jín³² tsá² jé²³ chí¹tiá³ ní¹ ní¹con² Jon² Dió³², jí³ hí³ tanh² tsú² siáh³ ta²¹; hí³ jáun² jná¹³ jmu¹ siáh³ hí³ jenh¹³ tsá² la³ hí³ ní¹ ca³táuh³ jmái¹.

41 Cun³ ní¹ hí³ jáun² né³, tsá² judíos ca³ma³liáu³² hí³ ziu² hien² Jesús quí¹ hlia² ca³juáh³ la³ lá²: “Jná¹³ bíh¹ lín³ hí³ hí³ ja³ hñu³mi³cuú²”. 42 Jm¹ jáun² ca³juu³ ca³hlénh³ dí² la³ lá²:

—¿Haun¹³ juáh¹³ Jesús jon² hla¹ Sé³² bíh¹ ní³² dúh¹? Já² ná¹cuóun²¹ bíh¹ dí² jméi² mí¹ziú¹³ tsú², hí³ jáun² ¿ha³ bí¹ lánh³ rón³² juáh³ tsú² hí³ hí³ néh¹ ja³ hñu³mi³cuú²?

43 Jm¹ jáun² né³, ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—Ha³ l² ziu² l² hie³ náh². 44 Quí¹ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² l¹³ já³² ní¹con²

jná¹³ n¹juáh³ tiá² la³ má²l²tié³
 yáh³ Ñuh³² jná¹³ Tsá² ca³ze³ ná¹; hi³
 jáun² tsá² téh²³ hí³ Ñuh³² jná¹³ né³,
 jná¹³ bíh¹ jmu¹ hi³ jenh¹³ tsú² ñ¹
 ca³táuh³ jmá¹. 45 Ñí¹ Sí² hi³ ca³jmú³
 tsá² ca³lín³ tí³² jé¹ Dió³² rá¹juáh³ la³
 lá²: “Hnga² bíh¹ Dió³² ma³tin² ca³la³
 jín³² tsáu²”. Jáun² la³ ní² bíh¹ l³, hi³
 la³jín³² tsá² ná¹ ca³lín³ cun³ hi³ juáh³
 Ñuh³² jná¹³, jí³ hi³ l³tin² tsú² siáh³
 la³ cun³ hi³ má²ta² hí³, tsá² hí³ bíh¹
 ja³táunh¹ ñ¹con² jná¹³.

46 “Jun³juáh¹³ hliá² zian² tsá²
 má²ca³jen³² yáh³ Jméi² dí²; qui¹
 jí³²la³ hnga² Tsá² ja³ hí³ ñ¹con²
 bíh¹ Dió³² má²ca³jé³². 47 Jú¹ tson²
 cu³tí¹³ juanh³² jná¹³, hi³ lí³ua³ jan²
 tsá² nio² cáun² tsí³ ñ¹con² jná¹³,
 tsá² la³ hí³ bíh¹ l³ zian² la³ cun³
 jm¹hi³nio². 48 Qui¹ jná¹³ bíh¹ lín³ hí³
 cuú²miih²¹ hi³ jmu³ hi³ l³ zian² tsú²
 cun³ jm¹hi³nio². 49 Uá¹jinh¹ dí²hioh³
 ñú²deh³ hnoh² ca³cúh² má³² hi³
 téh²³ tsú² jáun² maná¹ ñ¹ l³ hué³²
 quiéin² jáun² jm¹tin², tí³la³ cu³ jáun²
 ca³tsan³ bíh¹ tsú²; 50 tí³la³ jná¹³ dá²
 hléh²³ hi³ ca³tin¹ hi³ cuú²miih²¹ hi³
 ja³ jáun² hñu³mí³cuú² bíh¹. Hi³ jáun²
 né³, lí³ua³ jan² tsá² cuh³ hi³ jáun²
 tiá² jún³ yáh³. 51 Huen² bíh¹ jná¹³ lín³
 ná¹ hi³ cuú²miih²¹ hi³ jmu³ hi³ l³
 zian² tsú², hi³ ja³ jáun² hñu³mí³cuú²;
 hi³ jáun² n¹juáh³ tsá² cuh³ hi³ lá²
 né³, lí³ zian² cun³ jm¹hi³nio² bíh¹.
 Tí³tsóh³dí¹ ngú³ quion²¹ bíh¹ jná¹³ l³
 hí³ cuú²miih²¹ hi³ cué¹³ jná¹³ jáun²
 hi³ ca³tin¹ tá¹ cáun² hnga¹máh³, hi³
 jáun² lí³ zian² tsú² cun³ jm¹hi³nio².

52 Jm¹jáun² ca³ma³liáu³² tsá²
 judíos hi³ ca³juu³ ca³hlénh³ má²tún²
 hmóu³² hi³ juáh³ la³ lá²:

—¿Ha³ bí¹ lánh³ rón³² l³ cué³² tsá²
 ní² ngú³ quioh²¹ hnga² hi³ cúh¹³ jnoh¹?

53 Jesús né³ ca³juáh³ siáh³ la³ lá²:
 —Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hi³
 n¹juáh³ hnoh² tiá² cúh¹³ náh² ngú³
 quion²¹ jná¹³ Jon² tsá²mí³cuou², jí³
 hi³ húh¹³ náh² siáh³ jm¹hán¹ ná¹, hi³
 jáun² tiá² l³ yáh³ zian² náh². 54 Qui¹
 cun³ jm¹hi³nio² bíh¹ zian² tsú² n¹juáh³
 tsá² cúh² ngú³ quion²¹ jná¹³ jí³ hi³
 hính²³ tsú² siáh³ jm¹hán¹ jná¹³; hi³
 jáun² jná¹³ jmu¹ siáh³ hi³ jenh¹³ tsú²
 ñ¹ ca³táuh³ jmá¹. 55 Qui¹ ngú³ quion²¹
 jná¹³ bíh¹ l³ hú¹tá¹ tí³sóh³ má³², hi³
 jm¹hán¹ jná¹³ né³ l³ hú¹tá¹ tí³sóh³
 jmá¹ hi³ l³cuoh² tsí³ tsú². 56 Hi³ jáun²
 lí³ua³ jan² tsá² cúh² ngú³ quion²¹ jná¹³,
 jí³ hi³ hính²³ tsú² siáh³ jm¹hán¹ jná¹³,
 tsá² la³ hí³ bíh¹ má²ca²cunh³ quiúnh¹
 jná¹³, hi³ jáun² jná¹³ né³ má²ca²cunh³
 siáh³ quionh³ tsá² hí³. 57 Qui¹ Ñuh³²
 jná¹³ Tsá² ca³ze³ dá², jan² Dió³² Tsá²
 juú²tsáun² bíh¹; hi³ jáun² jná¹³ né³ zian²
 cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ hí³ bíh¹. Hi³ jáun² la³
 jáun² bí¹ siáh³ l³, hi³ n¹juáh³ tsá² lí³tsú²
 lí³má³² jm¹ tsí³ cun³quionh³ jná¹³,
 jáun² cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ jná¹³ bíh¹ l³
 zian² tsú². 58 Jná¹³ dá² hléh²³ hi³ ca³tí²¹
 hí³ cuú²miih²¹ hi³ ja³ hñu³mí³cuú² bíh¹.
 Hí³ lá² tiá² l³ yáh³ la³jm¹ l³ má³² hi³
 ca³cúh² jáun² dí²hioh³ ñú²deh³ hnoh²
 jm¹tin², hi³ jm¹ lí²¹ jáun² né³ cu³
 jáun² ca³hiá² cá²tsan³ bíh¹ tsú²; tí³la³
 n¹juáh³ tsá² cuh³ hi³ lá² má¹ná¹, lí³
 zian² la³ cun³ jm¹hi³nio² bíh¹.

59 Jesús ca³ma³ta² já¹³ ní² hñu³
 cuáh³² quioh²¹ tsá² judíos hi³ zeh²
 jáun² já¹ juú² Capernaum.

**Jái¹³ jmu² hi³ zian² tsú²
 cun³ jm¹hi³nio²**

60 Jm¹ ca³nái³² jáun² tsá²
 má²tsá²táunh¹ hí³ cu³hna²¹ Jesús
 já¹³ ní² né³, jáun² juou³² tsá² hí³
 ca³juáh³ la³ lá²:

—Já² juóuh³² lín³² bíh¹ jái¹³ hi³ má²lí²juáh³ tsú² ní²; jun³juáh¹³ hi³ tú¹ tsa¹³ jnoh¹ má¹tí²¹ yáh³ jái¹³ ní².

⁶¹Tí³la³ Jesús né³ ca³lí²tsin² bíh¹ hi³ tsá² hi³ ná¹juónh²³ hi³ ná¹má²tsan² tsí³ ca³tí²¹ jái¹³ jáun², jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—¿Hí¹ má²ja³tsan² honh² hnoh² cun³quionh³ jái¹³ ní²? ⁶²¿He³ la³ lí¹³ jaun³² ní¹juáh³ hi³ la³ ca³jien¹ náh² Jon² tsá²mí³cuóun² hi³ cuá¹uinh³² siáh³ tí³ ní¹ jmí¹ cuá³ jmí¹tin²? ⁶³Hnga² Jmí²chí³ joh¹ Dió³² bíh¹ jmu² hi³ lí¹³ zian² tsú²; qui¹ ha³ tiá² lin¹ ní¹ jmu² ta²¹ yáh³ ngú³. Hi³ la³jí³² jái¹³ hi³ má²lí²hléh³ jná¹³ ní² né³, hie³² jú¹ tson² hi³ ca³tin¹ Jmí²chí³ hí³ bíh¹, jí³ hi³ ca³tí²¹ ha³ lánh³ lí¹³ zian² tsú² cu³tí³. ⁶⁴Tí³la³ cun³ jáun² zian² bíh¹ ma³ jan² hnoh² hi³ tiá² má²nio² cáun² honh² náh².

La³ ní² ca³juáh³ Jesús qui¹ cun³ní¹ hi³hliá² jmí¹ má²ní³² bíh¹ tsú² la³ cun³ jmí¹tin² hin² tsánh² tiá² ta²¹ taunh³², hi³ hin² tsánh² tsa³jienh³ dí². ⁶⁵Jáun² ca³juáh³ dí² siáh³ la³ lá²:

—Já² jáun² yáh³ má²lí²juáh³² jná¹³ ní¹con² hnoh² hi³ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³ já³² ní¹con² jná¹³ ní¹juáh³ hi³ tiá² té³ hnga² Nuh³² jná¹³.

⁶⁶La³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ juóun³² tsá² jmí¹ hain²¹ hí³ tí³ con² Jesús ca³jính³² hi³ tiú²uú² ca³ní³taunh¹ yáh³ quionh³ dí². ⁶⁷Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³ngáih³ Jesús tán¹ quian³tun³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con², hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Hí¹ ja³bí¹ hnoh² uá²jai³² hnáuh² cuá¹tánh¹?

⁶⁸Tí³la³ Sí¹mu²¹ Pé¹ né³ ca³ngáí³ la³ lá²:

—Hnú² Tí³², ¿hin² dá² tí³ ní¹con² lí¹³ tsáu¹³ jnoh¹? Qui¹ hnú² bíh¹ Tsá²

quiánh¹ jái¹³ hi³ jmu² hi³ lí¹³ zian² tsú² la³ cun³ jmí¹ hi³ nio². ⁶⁹Hi³ jnoh¹ né³ má²ca³taunh¹³ ta²¹, hi³ má²ca³lí³ né¹ jnoh¹ siáh³ hi³ hnú² bíh¹ lín³ nú² Tsá² chun¹ joh¹ Dió³².

⁷⁰Jáun² né³ Jesús ca³ngáí³ la³ lá²:

—¿Há¹ jun³juáh¹³ huen² jná¹³ ca³quiánh³² hnoh² tán¹ quian³tun³ náh² dúh¹? Tí³la³ cun³ jáun² zian² bíh¹ jan² tsá² hláih¹ ja¹ quián¹³ hnoh² ní².

⁷¹Jmí¹ ca³hléh³ jáun² Jesús jái¹³ ní² né³, ca³hléh³ tsú² hi³ ca³tin¹ Judas jon² Sí¹mu²¹, tsá² ja³ hí³ tí³ juú² Queriot bíh¹, qui¹hliá² Judas hí³ bíh¹ tsá² jienh³ Jesús, uá¹jinh¹ hí³ jmí¹ lín³ jan² tsá² quian³tun³ joh¹ tsú².

Tiá² ta²¹ taunh² tsá¹ dá¹jon²¹ Jesús

7 Jmí¹ má²lí³² jáun² né³, jmí¹ cuá¹ngí³² Jesús tí³ hué¹³ Galilea; tiá² jmí¹ hnió³ yáh³ tsú² hi³ tsa³ngí² siáh³ tí³ Judea, qui¹hliá² tsá² judíos tsá² ná¹ní¹ jmí¹ hnauh² ní¹ jáun² hi³ hnió³ jngah³. ²Tí³la³ má²janh² bíh¹ jmí¹ má²he² hi³ tí²¹ jmá¹ quioh²¹ hnú³reh³, cáun² jmá¹ hi³ jmu² tsá² judíos. ³Jáun² né³, tsá¹ dá¹jon²¹ Jesús ca³juáh³ la³ lá² ní¹con²:

—Ha³ lí²uú² ní³ ní¹ lá², cua³² tí³ Judea, hi³ jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² hnú² tionh² ní¹ zio¹ lí¹³ jé³ uá²jai³² la³ cun³ hi³ jmu³² nú².

⁴Qui¹ ní¹juáh³ jan² tsá² hnió³ hi³ lí³ cuóu³² tsáu², jáun² tiá² jmu² yáh³ tsú² ní¹ tiá² hin² nga³ jé³² la³ cun³ ta²¹ hi³ jmu². Hi³ cun³ní¹ hi³ jmu³² hnú² ta²¹ la³ ní² né³, jáun² ní¹ ta³ ní¹ ca³la³ jí³lin² tsáu² bíh¹ hniáuh³² cuá¹jmu³ hnú².

⁵Ca³juáh³ tsá¹ dá¹jon²¹ tsú² la³ ní², qui¹hliá² sa³jun³ jmí¹ ná¹tanh² yáh³

tsá² hí³ ta²¹ Jesús. ⁶Jmí¹jáun² né³
ca³záih³ Jesús tsá² hí³ la³ lá²:

—Ha³ tiá² má²cá²chó³² yáh³ jmái¹
quion²¹ jná¹³, tí³la³ hí³ ca³tin¹ hnoh²
má¹ná¹, cáun² chu²¹ bíh¹ lí³ua³
cáun² jmái¹ lín²³ hnoh². ⁷Quí¹ tiá²
lí³ yáh³ jmu³ tsá² zian² hngá¹máh³
lá² hau² hnoh²; tí³la³ jná¹³ bíh¹
hau² tsú², quí¹hliá² jná¹³ bíh¹ chú²
jñéih³² ná¹ ñí¹ hó²¹ñí¹ tsú² la³j³²
hí³ hlah³ hí³ jmu². ⁸Jáun² né³,
cuá²táunh¹ dá² hnoh² jmái¹; tí³la³
jné¹³ ha³ tiá² má²né¹ yáh³, quí¹ ha³
tiá² má²cá²chó³² yáh³ jmái¹ quion²¹
jné¹³.

⁹Hí³ jmí¹ má²lí²zéih³² dí² tsá² hí³
la³ nñ² né³, ca³ta³cua¹³ bíh¹ dí² hue¹¹³
Galilea.

Jesús hún¹ jmái¹ quioh²¹ hñú³reh³

¹⁰Tí³la³ jmí¹ má²lí³² jáun² né³,
ngau³ Jesús chí¹cáin² cu³hna²¹ tsá²
hí³ rainh²¹, tí³la³ ta³ conh¹ bíh¹
ngau³ tsú² má¹ná¹. ¹¹Tá¹la³ jmái¹
jáun² né³ jmí¹ hnauh² tsá² judíos tsá²
ná¹ñí¹ quioh²¹ tsú², hí³ ná¹juáh²³ la³
lá²:

—¿Ha³ bí¹ jinh¹ zenh² tsá²ñuh² hí³
juáh¹³?

¹²Hí³ ja¹ tsáu² né³ jmí¹ zian² juóun³²
tsá² jmí¹ ná¹juónh²³ hí³ ca³tin¹ hí³ dí².
Ma³ jan² tsáu² jmí¹ ná¹juáh²³ la³ lá²:

—Jan² tsá² chun¹ bíh¹ hí³.

Tí³la³ ma³ jan² né³ jmí¹ ná¹juáh²³:

—Ha³ tiá² jáun² yáh³, tí³ lí¹
má²can² tsáu² bíh¹ tsá² hí³.

¹³Tí³la³ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² jmí¹
ja³² tsí³ hí³ juónh³ chú¹ja²¹ jái¹³ hí³
ca³tin¹ tsú², quí¹ cun³ñí¹ hí³ jmí¹
jaéhn² tsú² tsá² judíos tsá² ná¹ñí¹.

¹⁴Chu³jo² jmái¹ jmí¹ má²tí³ la³
cun³ jmí¹ ca³hí³ Jesús hñú³ cuáh³²
chín¹, hí³ ca³ma³liáu³² hí³ má²tin²

tsáu². ¹⁵Hí³ jáun² tsá² judíos tsá²
ná¹ñí¹ né³, lí¹ ca³ja³cáun² bíh¹ tsí³,
jáun² ca³qui³ ca³ngáih³ dí² tsá²ján²
tsá²ján²:

—¿He³ bí¹ lánh³ rón³² lí³, sa³
hliáu³ lín³² máh³ hí³ ñí³² tsá² ní²
ta³ tiá² lin¹ hí³ ca³ma³tin³²?

¹⁶Jáun² Jesús né³ ca³ngái³:

—Jái¹³ quioh²¹ Tsá² ca³ze³
bíh¹ jné¹³ hí³ ma³tin¹³ ná¹ tsáu²,
jun³juáh¹³ jái¹³ quion²¹ huen² yáh³
ná¹. ¹⁷Ní¹juáh³ zian² tsá² hún¹
hua³jan²¹ hí³ jmu³ la³ cun³ hí³ hnió³
Dió³², jáun² lí³tsin² bíh¹ tsú² nñ¹juáh³
jáun² bíh¹ jái¹³ hí³ ja³ ñí¹con² Dió³²
ma³tin¹³ jné¹³ tsáu² ho³lá²dá² jái¹³
hí³ lí¹ chin³² chin³² huen² ua¹ jné¹³
hléh²³. ¹⁸Quí¹ nñ¹juáh³ tsá² hleh³²
la³ cun³ hí³ chin² chí¹ hnga², tsá²
la³ hí³ hleh³² cun³ñí¹ hí³ hniá¹ tsú²
hí³ ma³quien² tsáu² hnga² bíh¹ tsú²;
tí³la³ nñ¹juáh³ tsá² jmu² tion³ hí³ lí³
quien² tsá² lí²ze³ má¹ná¹, tsá² la³ hí³
bíh¹ ján¹ tson² quian³² jú¹ tson², hí³
ñí¹con² tsá² la³ hí³ né³, hí¹ cáun² tso³
tiá² cháuh³² yáh³.

¹⁹”¿Tiá¹ tson² dúh¹ hí³ hla¹ Moisés
bíh¹ ca³cúe³ hnoh² liei²¹? Tí³la³
cun³ jáun² hí¹ jan² yáh³ hnoh² tiá²
ná¹ma³tih²¹ náh² liei²¹ jáun². Quí¹
¿he³ láih³² sa³ hnauh² náh² jngah¹³
jné¹³?

²⁰Jáun² tsá² jmí¹ ná¹ngih³² ñí¹
jáun² né³ ca³ngái³:

—Jmí²chí³ hláinh¹ bíh¹ ján³ hnú²,
quí¹ ¿hin² dá² hnió³ jngah³ hnú²?

²¹Jesús né³ ca³juáh³ síáh³ la³ lá²:
—La³jín³² bíh¹ hnoh² ca³ja³cáun²
hoh² náh² cun³ñí¹ hí³ ca³ti²¹ cáun²
pih²¹ ta²¹ hí³ ca³jmú³² jné¹³ jáun²
jmí¹jáun². ²²Tí³la³ sá¹nñ² jie³ dú¹
né³: Cun³ñí¹ hí³ jlánh¹ ñí¹má¹tih²¹
náh² héih³² quioh²¹ hla¹ Moisés,

jáun² cáun² tiuh³² bí¹ náh² chí²
 láu² hná¹³ ní¹ zian² dáin² jónh³²
 uá¹jinh¹ tí³tsóh³dí¹ jmá¹ nio² tie³
 bíh¹ ca³chó³² jmá¹ hí³ hniáuh³²
 cué³² tsú² lí²¹ jáun² quioh²¹ dáin²
 pih²¹. Ma³tih²¹ náh² héih³² jáun²
 quioh²¹ tsú² uá¹jinh¹ jun³juáh¹³ hí³
 yáh³ ca³ma³liáu³², quí¹ hí³ jáun² dá²
 ca³ma³liáu³² tsá²haun³² dí²hioh³
 ñí²deh³ bíh¹ náh². ²³Né³² né³, re²
 bíh¹ ní¹juáh³ cun³ñí¹ hí³ tiá² hnáuh²
 náh² hí³ tá¹tonh¹ hlah³ ñí¹con²
 liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés, hí³ jáun²
 uá¹jinh¹ jmá¹ nio² tie³, cun³ jáun²
 jmuh³² bíh¹ náh² lin¹ ñí¹con² dáin²
 jónh³² hí³ lin¹ hí³ taunh² Dió³²
 hó¹ñí¹ quioh²¹ tsú². Jáun² né³ ¿he³
 láih³² sa³ míh²³ yáh³ honh² náh²
 ñí¹con² jná¹³ quí¹ cun³ñí¹ hí³ jná¹³
 tí³ ca³jmah²¹ ná¹ re² tin² jan² tsá²
 hliánh² jmá¹ nio² tie³? ²⁴Ha³ lí²uú²
 chú¹ uú² ñih²¹ náh² ní¹juáh³ lánh³
 jniá³ tsáu², tí³la³ chú¹ ñih²¹ náh² la³
 cun³ ca³tí²¹ bíh¹.

Jesús cha³² ha³ jinh¹ ja³

²⁵Hi³ jáun² jmí¹jáun² né³, ma³
 jan² tsá² zian² juú² Jerusalén
 ca³ma³liáu³² hí³ ngaih³² tsá²ján²
 tsá²ján², hí³ juáh³ la³ lá²:
 —¿Há¹ jun³ tsá² ó³² hnah² tsú² hí³
 jngih³ juáh¹³? ²⁶Já² ó³² bíh¹ zenh²
 tsú² hí³ dí¹hleh³² chú¹ja²¹, hí³ hí¹
 jan² yáh³ tiá² hin² hí³ juáh³ hí¹ cáun²
 ñí¹con² tsú². ¿Hí¹ la³ taunh³² uá¹
 tsá²tan²¹ ta²¹ juáh¹³ hí³ tsá²ñuh² ó³²
 lín³ Tsá² zéi¹ Dió³²? ²⁷Tí³la³ joh¹
 má¹ná¹, né¹ bíh¹ dí² ha³ jinh¹ ja³ tsú²;
 tí³la³ ní¹juáh³ ní¹ má¹cuán² hú¹tá¹
 Tsá² zéi¹ Dió³² né³, hí¹ jan² yáh³ tiá²
 hin² lí³ ñi³² hí³ ha³ jinh¹ ja³ tsú².
²⁸Jmí¹ ca³nái³² Jesús jái¹³ ní² né³,
 ca³hléh³ tiá³ tá¹la³ dí¹má²tin² jáun²

tsáu² hñu³ cuáh³² chín¹, hí³ ca³juáh³
 la³ lá²:

—iHáh³²! iJlánh¹ re² la³ ñí¹ hnoh²
 ha³ jinh¹ ja³ jná¹³ lánh¹! Tí³la³ tiá² ja³
 yáh³ jná¹³ hí³ ca³tin¹ ná¹ huen², tí³la³
 jná¹³ dá² ja³ ná¹ hí³ zéi¹ ná¹ jan² Tsá²
 tson² jé¹ bíh¹, jan² Tsá² tiá² cuóun³²
 hnoh². ²⁹Tí³la³ jná¹³ má¹ná¹, cuóun³²
 bíh¹ ná¹ tsú², quí¹hliá² ñí¹con² hí³
 bíh¹ ja³ ná¹; hí³ bíh¹ ca³ze³ jná¹³.

³⁰Hi³ jáun² jmí¹jáun² né³ jmí¹
 hnió³ tsáu² jan³ Jesús hí³ tson³; tí³la³
 hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² ca³tie³ cuo²,
 quí¹ tiá² jmí¹ má²ca²chó³² yáh³ jmá¹
 quioh²¹ tsú². ³¹Tí³la³ juóun³² lín³²
 bíh¹ tsá² ná¹ngih³² hí³ ca³taunh² ta²¹
 quioh²¹ Jesús, hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Ní¹juáh³ ní¹ má¹cuán² Tsá² lín³
 Cristo, ¿hí¹ tí³ jlánh¹ bíh¹ hliáun³ lí²¹
 hí³ lí³ hua³jueh³² jmu³ ní¹ má¹cuán²
 la³cónh³ bíh¹ tsá²ñuh² lá²?

Tsá² fariseos zen² tsá²cuú² tsá²ta³ hí³ tsa³quian³ tson³ Jesús

³²Jáun² né³, tsá² fariseos
 ca³nái³² la³ cun³ hí³ ná¹juáh³
 jáun² tsáu² hí³ ca³tin¹ Jesús; jáun²
 hí³ dí² la³ má²quionh³ tsá² ná¹lín³
 mí³jmú³ ca³zen³ tsá²cuú² tsá²ta³
 hí³ tsa³quian³ Jesús hí³ tson³. ³³Hi³
 jáun² Jesús né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Cónh³í¹ cú¹pih²¹ jmá¹ bíh¹ jéi³²í¹
 ñi²¹ jná¹³ quiúnh¹ hnoh², hí³ jáun²
 má¹jáun² má²ñih²¹ jná¹³ tí³ ñí¹ cuá³
 Tsá² ca³ze³ ná¹. ³⁴Ní¹ má¹jáun² né³
 má²hnauh¹³ hnoh² jná¹³, tí³la³ tiá²
 chauh¹ yáh³ hnoh² jná¹³, quí¹ ha³
 tiá² lí¹³ yáh³ cuá¹táunh¹ hnoh² ñí¹
 ñí¹ñí²¹ jná¹³.

³⁵Hi³ jáun² jmí¹jáun² né³ ca³juu³
 ca³hlénh³ tsá² ná¹ñí¹ joh¹ tsá²
 judíos quionh³ tsá²ján² tsá²ján², hí³
 ca³juáh³:

—¿Hín² máh³ dá² tñh³ tsó³² tsá² nř²,
hi³ jáun² jnoh¹ máh³ tiú²uú² chanh²¹
dí²? ¿Hí¹ tsó³² dí² nř¹ tiáunh¹ tsá²
judíos tsá² ná¹yanh³² ja¹ tsá² cá² jo²¹
hi³ tsa³ ma³ tin² dí² tsá² cá² jo²¹ hi³
juáh¹³? 36 ¿He³ dá² hnió³ juáh³ hi³
lí² juáh³ tsú² jáun² la³ lá²: “Hnauh¹³
hnoh² jná¹³, tí³ la³ tiá² chauh¹ yáh³
náh² jná¹³, quí¹ tiá² lí¹³ yáh³ hi³
cuá¹ táunh¹ hnoh² nř¹ nř¹ nř¹ jná¹³”?

Cua³ nř¹ rá¹ ngi³² jmái² hi³ jmu² hi³
cu³ tí³ lí¹³ zian² tsú²

(Hechos 2:2-4)

37 Jáun² jmái¹ hi³ ná¹ jueh³² jmái¹
jáun² né³, ca³ náu² Jesús hi³ ca³ hléh³
tiá³, ca³ la³ hi³ chí²¹ tiú² mah¹ tiú²
jan³², hi³ ca³ juáh³ la³ lá²:

—Nř¹ juáh³ zian² tsá² hí¹ quiéin²

tsí³, cu¹ ja³ hính² jmái² nř¹ con² jná¹³.
38 Quí¹ nř¹ con² tsá² má² taunh² ta²¹
jná¹³ lí³ la³ jmí¹ lí³ hi³ chí¹ ñei³² bíh¹
jmí² cua³ hñu³ tsí³ tsú², jmái² hi³
jmu³ hi³ hú¹ tá¹ cu³ tí³ zian² tsú², la³
cun³ qui³ rá¹ juáh³ nř¹ Sí² quioh²¹
Dio³².

39 Cun³ quionh³ jái¹³ nř² ca³ lí³ hnió³
Jesús juáh³ hi³ né³ bí¹ hen³ tsú²
Jmí² chí³ Chun¹ la³ jín³² tsá²
taunh² dí² ta²¹; quí¹ tiá² hin²
jmí¹ má² ca³ hián¹³ yáh³ Jmí² chí³
Chun¹ jmí¹ jáun², quí¹ hliá² tiá² jmí¹
má² ca³ lí³ lin¹ yáh³ hi³ quien² Jesús
jmí¹ jáun².

Ca³ ta³ ná¹ tsoh³ ja¹ quioh²¹ tsáu²

40 Jmí¹ ca³ náí³² ma³ jan² tsá² jmí¹
tionh¹ ja¹ tsá² juóun³² hí³ jái¹³ nř²
né³, ca³ juáh³ la³ lá²:

—Tson² bíh¹ cu³ tí³ tsá² nř² lín³ tí³
jè¹ Dio³² tsá² qui³ ca³ tí²¹ já³².

41 Hi³ ma³ jan² tsáu² né³ ca³ juáh³
la³ lá²:

—Tsá² nř² bíh¹ Tsá² lín³ Cristo.

Tí³ la³ ma³ jan² siáh³, ca³ juáh³ la³
lá²:

—Tiá² tson² yáh³, quí¹ ¿ha³ bí¹
lánh³ rón³² hi³ tí³ hue¹³ Galilea lí¹
já²¹ tiá³ Tsá² lín³ Cristo? 42 Quí¹ nř¹
Sí² rá¹ juáh³, hi³ Cristo ca³ tí²¹ lín¹³
jan² Tsá² jón² zñ¹ jón² cho¹ hla¹ re²¹
Dá² ví²¹ bíh¹, hi³ já¹ juú² Belén nř¹
ca³ lí³ zian² hnga² hla¹ Dá² ví²¹ bíh¹
lí³ zian² tsú² siáh³ uá² jaí³².

43 Hi³ jáun² né³, la³ nř² bíh¹ lí³
hi³ ca³ ta³ ná¹ tsoh³ tsáu² cun³ nř¹ hi³
ca³ tin¹ Jesús. 44 Ma³ jan² tsáu² jmí¹
hnió³ hi³ jan³ dí² tson³, tí³ la³ hí¹
jan² yáh³ tiá² hin² ca³ tia³ tsí³ hi³ tie³
cuo².

Tsá² ná¹ nř¹ tiá² ta²¹ tanh² yáh³ Jesús

45 Jáun² né³, ja³ tanh²¹ bíh¹ siáh³
tsá² cuú² tsá² ta³ mí² tsáu² tí³ nř¹
tionh¹ tsá² fariseos quionh³ tsá²
ná¹ lín³ mí³ jmú³, jáun² tsá² hí³ né³
ca³ ngái³ tsá² cuú² tsá² ta³ hí³ la³ lá²:
—¿He³ láih³² tiá² lí² jan³² náh² tsú²?

46 Hi³ jáun² tsá² cuú² tsá² ta³ tsú² hí³
né³ ca³ ngái³ la³ lá²:

—iHí¹ jan² yáh³ tiá² hin²
má² ca³ hléh³ la³ jmí¹ hleh³² tsá² ó³²!

47 Jáun² tsá² fariseos ca³ juáh³ siáh³:
—¿Hí¹ ja³ bí¹ hnoh² uá² jaí³²
má² ca³ lí³ can² náh²? 48 ¿Hí¹ zian² ma³
jan² tsá² chín¹ joh² dí², jí³ lí³ ua³ jan²
jnoh¹ tsá² fariseos hi³ má² ca³ hín¹³
jè¹ tsá² hí³ dúh¹? 49 Tí³ la³ tsá² tiá²
ná¹ cuoh² ó³² liei²¹ má¹ ná¹, má² ca³ tin¹
tsa³ tánh¹ quiu³ juóu³² bíh¹.

50 Jáun² Nicodemo, jan² tsá² lín³
fariseo quionh³ tsú², tsá² ca³ nř¹ jien¹³
hí³ Jesús caún² já¹ nié² ca³ juáh³ la³
lá²:

51 —¿Haun¹³ juáh¹³ nř¹ liei²¹ quiú¹³
dí² rá¹ juáh³ hi³ tiá² ca³ ta¹ yáh³ dí²

hi³ cáun² lí¹ má¹tson¹³ dí² jan² tsáu²
ta³ tiá² lin¹ jú¹ tson² má²lí²cán¹³ dí²
quioh²¹ tsú²?

⁵²Hi³ jáun² tsá² ñí¹ hná¹ jáun² né³
ca³ngái³ la³ lá²:

—¿Hí¹ tsá² Galilea hniu³² uá²jai³²
dúh¹? Sá¹ní² dúh¹ hí³ ñí¹ Sí², hi³
jáun² má¹jáun² jieh²¹ nú² hi³ hí¹
jan² yáh³ tsá² lín³ tí³² jē¹ Dió³² tiá²
cuá²han³ tí³ hué¹³ Galilea.

⁵³[Jm¹ lí²¹ jáun² né³, ma³ quin³²
ma³ jan³² bíh¹ tsú² já¹tanh²¹
cú²jueh³² hñú¹³.

Tsá²mi³ tsá² juón¹

8 Hi³ jáun² né³, jm¹ lí²¹ jáun²
ngau³ Jesús tí³ máh³ Olivos.
²Hi³ jáun² jm¹ cá¹jniá²¹ jáun² né³
cuanh³ hú²nié² ta³ ná¹juan³² hñu³
cuáh³² chín¹. Jm¹jáun² né³ ca³cuú²
ca³ngih³² ca³la³ jín³² tsáu² cu³ jéin³
ñí¹ zenh¹ tsú², hi³ jáun² ca³cuá³ dí²,
hi³ ca³ma³liáu³² hi³ má²tín² tsá² hí³.

³Jm¹jáun² cua³taunh²¹ tsá²
ná¹lín³ tí³² liei²¹ quionh³ tsá²
fariseos, hi³ ná¹jan² jan² tsá²mi³ tsá²
ca³ñí¹zianh¹³ dí² ñí¹ jm¹ cuá¹jmu²
tso³. Jáun² ca³zinh³ dí² ja¹ quioh²¹
tsá² tionh² hí³ ta³ ñí¹ Jesús; ⁴hi³
jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Hnú² Tí³², tsá²mi³ lá²
má²ca³jáun³ jnoh¹ ñí¹ jm¹ cuá¹jmu²
tso³. ⁵Né³² né³, ñí¹ liei²¹ quioh²¹ hla¹
Moisés jmu² héih³² ñí¹con² jnoh¹ hi³
hniáuh³² jngih¹³ jnoh¹ tsá²mi³ la³ ní²
hi³ jlan¹ jnoh¹ quín¹. ¿Hi³ hnú² né³,
he³ lánh³ juáh³ nú²?

⁶La³ ní² ca³juáh³ tsá² hí³ quí¹ hi³
ca³lí³hnió³ tsú² hi³ ca³ hí³ lan³ Jesús,
hi³ jáun² la³ jáun² lí¹³ chá³² dí² tsáu¹³
tsú². Tí³la³ Jesús má¹ná¹, ca³cuá³
cuá¹hin³ hi³ cuá¹jmu² cú²jueh³² huéh³
ja¹ hliáu² cun³quionh³ zeih²¹ cuo².

⁷Tí³la³ la³ má²ná¹nga² jáun² bíh¹ tsá²
hí³ la³ jáun², hi³ jáun² Jesús ca³jmu³
zenh² hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnoh², lí³ua³ jan² tsá² tiá² tso³
ren² náh², tiáun² náh² cá² má³ quín¹
la³ñí¹ hi³ jnah²¹ tsá²mi³ lá².

⁸Jm¹jáun² ca³cuá³ siáh³ cuá¹hin³
hi³ ca³jmu³ siáh³ huéh³ ja¹ hliáu².

⁹Tí³la³ jm¹ ca³nái³² tsá² hí³ já¹³
ní² né³, ma³ quin³² ma³ jan³²
bíh¹ ca³huén² cheih³², [quí¹hliá²
ca³lí³lieih²¹ tsí³ hí³ la³ ná¹ren² bíh¹
uá²jai³² tso³ hmóu³²]; tsá² má²lieih²¹
tín² ca³ma³liáu³² hi³ huen³², hi³ jáun²
jm¹ má²ca³huén² tsú² jáun² la³jín³²
né³, hnga² bíh¹ Jesús ca³ta³cua¹³
quionh³ tsá²mi³ hí³. ¹⁰Hi³ jáun² jm¹
lí²¹ jáun² ca³náu² Jesús, [hi³ ca³jie³
hi³ tiú²uú² hin² zian² yáh³, jí³²la³
hnga² tsá²mi³ bíh¹ jéi³²í¹ cuá³,] hi³
jáun² ca³záih³ dí² tsá²mi³ hí³ la³ lá²:

—Hnú² tsá²mi³, ¿né² dá² tsá² jm¹
cha³² tsáuh³ hnú²? ¿Hí¹ hí¹ jan² uá¹
tiú²uú² hin² lí²ra³tsa² hnú² héih³²?

¹¹Jáun² tsá²mi³ né³ ca³ngái³:
—Ján¹han²¹ Tí³², hí¹ jan² yáh³.
Hi³ jáun² Jesús né³ ca³juáh³ siáh³:
—Sa³jun³ jná¹³ yáh³ rá¹tsa² ná¹
héih³²; né³² né³, cuánh², ha³ lí²uú²
cua³jmu³ siáh³ tso³.]

**Jesús lín³ joh¹ sí² ñí¹con² ca³la³ jín³²
tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³**

¹²Jesús ca³liéinh³² siáh³ tsáu² hi³
ca³juáh³ la³ lá²:

—Jná¹³ bíh¹ lín³ ná¹ joh¹ sí² ñí¹con²
tsá² zian² hngá¹máh³ lá²; hi³ ní¹juáh³
tsá² ja³² cu³hna³² jná¹³ né³, hi³ jáun²
hí¹ cónh³ yáh³ tiá² ngí³² tsú² ñí¹ lí³
já¹nié², quí¹ lí³ zia³² bíh¹ joh¹ ñí¹con²
tsú² hi³ jmu³ hi³ cu³tí³ lí¹³ zian² tsú².

¹³Jáun² tsá² fariseos ca³juáh³ la³
lá²:

—Hnú² dá² cáun² l¹ cueh³² jú¹
tson² quián¹³ huen² bíh¹, tiá² l¹³
yáh³ hi³ l³ tson² jeh² hnú² n².

¹⁴Jm¹jáun² ca³ngái³ Jesús:

—Quien² bíh¹ jú¹ tson² hi³ zíh²³
jná¹³ lá², uá¹jinh¹ huen² bíh¹ jná¹³
zíh²³ jú¹ tson² lá². Qui¹ jná¹³ bíh¹
ñ¹ hi³ ha³ jinh¹ ja³ ná¹ hi³ ha³ jinh¹
ñih²¹ ná¹ siáh³; tí³la³ hnoh² né³ tiá²
ñíh¹ yáh³ náh² ha³ jinh¹ ja³ jná¹³ hi³
ha³ jinh¹ ñih²¹ jná¹³ siáh³. ¹⁵Qui¹
hnoh² dá² ra³tsih³² náh² héih³² la³
cun³ qui³ jmu² tsá² zian² ñí¹ hué²¹
lá² bíh¹. Tí³la³ jná¹³ má¹ná¹, hí¹ jan²
yáh³ tsáu² tiá² ra³tsi³² jná¹³ héih³²
la³ jáun² ñí¹con²; ¹⁶tí³la³ ní¹juáh³
hi³ ra³tsi³² jná¹³ héih³², rá²tsi³² jná¹³
cú²tso² bíh¹, qui¹ jun³juáh¹³ huen²
yáh³ jná¹³ ra³tsi³² héih³², qui¹ Ñuh³²
jná¹³ Tsá² ca³ze³ bíh¹ rá²tsi³² héih³²
cu³lí²¹ quiúnh¹ jná¹³. ¹⁷Há¹ jun³juáh¹³
ñí¹ liei²¹ quián¹³ hnoh² rá²juáh³ hi³
ní¹juáh³ ná¹lí³ gon³ tsá² nau³² jái¹³ hi³
juáh³ cá²ren² tán¹, jáun² bí¹ hniáuh³²
táunh¹³ dí² ta²¹. ¹⁸Né³² né³, huen²
bíh¹ jná¹³ lín³ ná¹ jan² tsá² nau³² jái¹³
hi³ ca³tin¹ ná¹ huen², hi³ jáun² Ñuh³²
jná¹³ Tsá² ca³ze³ né³ lín³ siáh³ cónh³í¹
jan² tsá² nau³² jái¹³ hi³ ca³tin¹ ná¹.

¹⁹Hi³ jáun² tsá² hi³ né³ ca³ngái³ la³
lá²:

—¿Jinh¹ dá² cuá³ ñeh² hnú² dúh¹?

Jáun² Jesús né³ ca³ngái³:

—Ha³ tiá² cuóu³² yáh³ hnoh² jná¹³,
hi³ sa³jun³ cuóun³² yáh³ náh² Nuh³²
jná¹³ siáh³; qui¹ sá¹jm¹ hi³ cuóu³²
náh² jná¹³ dúh¹, hi³ jáun² jm¹
má²cuóun³² bíh¹ náh² siáh³ Ñuh³²
jná¹³.

²⁰Jesús ca³hléh³ jái¹³ ní² tá¹la³ jm¹
dí¹má²tin² tsáu² hñu³ cuáh³² chín¹,
ñí¹ jm¹ ná¹táun³ jáun² cuó² ñí¹ toh²
tsáu² quie³. Tí³la³ hí¹ jan² yáh³ tiá²

hin² ca³ma³tsau¹³ tsú², qui¹hliá² tiá²
jm¹ má²cá²chó³² yáh³ jmái¹ quioh²¹
tsú².

Tsá² tiá² l¹³ tsa³tiánh²

ñí¹ tsa³cuá² Jesús

²¹Jesús ca³juáh³ siáh³ cónh³ la³
lá²:

—Jná¹³ dá² ñih²¹ bíh¹, hi³ jáun²
má¹jáun² né³ hnauh¹³ náh² jná¹³,
tí³la³ hnoh² né³ hiá¹ tsán¹³ bíh¹
náh² ta³ ná¹quiánh¹ náh² jáun² tso³
quián¹³; qui¹ ñí¹ ñih²¹ jná¹³ jáun²
dá², ha³ tiá² l¹³ yáh³ cuá²tianh³
hnoh².

²²Hi³ jáun² tsá² judíos tsá² ná¹ñí¹
hí³ né³ ca³juáh³:

—¿Hí¹ jngíh³² tsú² hnga² juáh¹³ hi³
jáun² sa³ la³ ní² yáh³ juáh³ tsú² hi³
tiá² l¹³ tsáu¹³ jnoh¹ ñí¹ tsánh²¹ dí²?

²³Jáun² ca³záih³ siáh³ Jesús tsá²
hí³ la³ lá²:

—Tí³ la³ hué³² lá² bíh¹ hín¹³ hnoh²,
tí³la³ jná¹³ né³, hín¹³ ná¹ tí³ hñu³mí³cuú²
bíh¹. Hnoh² dá² cáun² zian² náh² la³
cun³ tin² honh² náh² hmóu³² bíh¹; tí³la³
jná¹³ né³, ha³ tiá² zian² yáh³ jná¹³ la³
cun³ tin² tsin³² huen². ²⁴Hi³ jáun² bíh¹
lí²juáh³² jná¹³ hi³ hnoh² hiá¹ tsán¹³ náh²
ta³ ná¹quiánh¹ náh² jáun² tso³ quián¹³;
qui¹ ní¹juáh³ tiá² táunh²³ yáh³ hnoh²
ta²¹ hi³ jná¹³ bíh¹ la³², hi³ jáun² dá² hiá¹
tsán¹³ bíh¹ hnoh² ta³ ná¹quiánh¹ la³
jáun² tso³ quián¹³.

²⁵Hi³ tsá² hi³ né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Hin² dá² tsánh² hnú²?

Jm¹jáun² ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—La³ñí¹ tín² nga² jná¹³, ¿hí¹ lí³ quien²
hí³ juoh²¹ dí² hliáun³ jái¹³ quiúnh¹ tsá²
la³ hnoh² dúh¹? ²⁶Qui¹ zia³² bí¹ siáh³
hliáun³ lín³² jái¹³ hi³ jm¹ lí³ juah²¹ jná¹³
hí³ ca³tin¹ hnoh², jí³ hi³ jm¹ cué²¹ jái¹³
hí³ rá¹tsa² jná¹³ hnoh² héih³². Tí³la³ Tsá²

ca³ze³ jná¹³ má¹ná¹, jú¹ tson² bíh¹ hleh³²,
hi³ jáun² né³, jái¹³ jáun² bíh¹ juo³ jná¹³
tsá² zian² ní¹ hué²¹ lá², la³ cun³ jái¹³ hi³
má²ca²nái³² jná¹³ hi³ hleh³² hi³ bíh¹.

27 Tí³la³ tsá² hí³ tiá² ca³ngí¹³ yáh³
hi³ Jesús hleh³² hi³ ca³tin¹ Jméi²
bíh¹. 28 Hi³ cun³ ní¹ hi³ jáun² bíh¹
ca³juáh³ siáh³ Jesús la³ lá²:

—Ní¹ má¹ca³ziau³ náh² jná¹³ Tsá² lín³
ná¹ Jon² tsá² mí³cuoun² chí³cuú², jáun²
má¹jáun² bíh¹ má²lí³ níh¹³ náh² hi³ tson²
bíh¹ jná¹³ la³², hi³ hí¹ caún² yáh³ tiá²
hi³ jmu² jná¹³ cun³quionh³ hi³ cháunh²³
chin³² huen², ní¹ jí²¹la³ tí³ hie²³ jná¹³
hnoh² la³ cun³ hi³ má²ca³ma³ta² Nuh³²
bíh¹ ná¹. 29 Qui¹ Tsá² ca³ze³ jná¹³ zenh²
bíh¹ quiúnh¹ jná¹³; tiá² huen² jná¹³
má²ca³zeh³ yáh³ tsú², qui¹ jmái¹ ca³la³
jí³² bíh¹ jmu² jná¹³ la³ cun³ hi³ tí³² tsí³
tsú².

30 Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Jesús
jái¹³ ní² né³, juoun³² lín³² bíh¹ tsáu²
ca³taunh² ta²¹.

**Tsá² ná¹lín³ jon² Dió³² jí³ tsá²
má²ca²taun³ hi³ jmu² tso³**

31 Jmí¹jáun² ca³záih³ Jesús tsá²
judíos tsá² má²ca³hín¹³ hí³ ca³lá² jé¹
tsú² la³ lá²:

—Ní¹juáh³ hi³ cu³tí¹³ zánh¹³ hnoh²
tiá² la³ cun³ jái¹³ hi³ juanh³² jná¹³,
hi³ jáun² bíh¹ hú¹tá¹ cu³tí³ má²lín³
náh² tsá² hain²¹ tí³ con² jná¹³; 32 hi³
jáun² lí³ cuin² náh² jú¹ tson², hi³
jáun² jú¹ tson² jáun² né³ lí¹³ liáu³².

33 Jáun² tsá² hí³ né³ ca³ngái³:

—Tsá² jón²zíf¹ jón²cho¹ hla¹
Há²bran²¹ bíh¹ jnoh¹, hi³ hí¹ cónh³
yáh³ tiá² má²ca³lín³ jnoh¹ tsá²
má²dí¹hlánh¹ ní¹con² hí¹ jan² tsáu².
¿Lánh³ bí¹ rón³² sa³ hnú² ya³ juáh³
hi³ jnoh¹ lí¹³ liáu³?

34 Jesús né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hi³
la³jín³² tsá² jmu² tso³ bíh¹ lín³ tsá²
má²dí¹hlánh¹ ní¹con² tso³. 35 Hi³ jan²
tsá² má²dí¹hlánh¹ né³, cónh³ tiá²
lí¹³ bíh¹ lín³ hú¹tá¹ jan² tsá² hñú¹³
tsú², tí³la³ jon² tsá² hñú¹³ má¹ná¹,
tiú²nio² bíh¹ lín³ jan² tsá² hñú¹³ tsú².
36 Hi³ jáun² né³, ní¹juáh³ Tsá² qui³
lín³ hí³ Jon² tsú² la³ liáu³² hnoh²,
jáun² hú¹tá¹ cu³tí³ liáun³ bíh¹ hnoh².
37 Má²nó¹ bíh¹ jná¹³ hi³ hnoh² lín³
náh² tsá² jón²zíf¹ jón²cho¹ hla¹
Há²bran²¹; tí³la³ uá¹ jáun² la³ jáun²
né³, cu³ jáun² hnáuh² bíh¹ náh²
jngah¹³ jná¹³, qui¹ tiá² chau³² yáh³
jé² jná¹³ la³ tí³ hñú³ honh² náh².
38 Jná¹³ dá² hléh²³ la³ cun³ hi³
má²ca³híe³ Nuh³² bíh¹, jáun² ja³bí¹
hnoh² siáh³ jmuh³² la³ cun³ hi³
má²ca³híe³ ñeh².

39 Jáun² tsá² hí³ né³ ca³ngái³ la³
lá²:

—iHla¹ Há²bran²¹ bíh¹ jméi² dí¹hio³
nú¹deh³ jnoh¹!

Tí³la³ Jesús né³, ca³juáh³ la³ lá²:

—Sá¹jmí¹ hi³ tson² bíh¹ cu³tí³ hi³
jon²zíf¹ tsá² hí³ hnoh², jáun² jmí¹
hniáuh²¹ bíh¹ hi³ jmóuh¹ hnoh² la³
cun³ hi³ ca³jmú³ tsá² hí³. 40 Tí³la³
cun³ jáun² hnáuh² bíh¹ hnoh²
jngah¹³ jná¹³, uá¹jinh¹ má²lí²juo³ ná¹
hnoh² jú¹ tson² la³ cun³ rón³² hi³
ca³híe³ jná¹³ Dió³². Tí³la³ ihí¹ cónh³
yáh³ tiá² ca³jmú³ hla¹ Há²bran²¹ la³
ní² má¹ná¹! 41 Qui¹ hnoh² dá² jmóuh¹
náh² la³jmí¹ jmu² hnga² ñeh² bíh¹
náh².

Jáun² tsá² hí³ né³ ca³ngái³ la³ lá²:

—Jun³juáh¹³ dún² lí¹ zian² yáh³
jnoh¹, jan² tán¹ bíh¹ Dió³² Jméi²
jnoh¹ zian².

42 Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³juáh³ siáh³
Jesús la³ lá²:

—Sá¹jmí¹ hi³ tson² bíh¹ hi³ Dió³² ñeh² hnoh², jáun² jmí¹ má¹hnau¹ bíh¹ hnoh² jná¹³ dúh¹, qui¹ jná¹³ bíh¹ jan² Tsá² ja³ ñí¹con² Dió³², hi³ jáun² lá² zenh² ná¹ ta³ máh¹ hnoh². Qui¹ jun³juáh¹³ lí¹ ca³cháunh¹³ tsín³² huen² yáh³ jná¹³ hi³ ja³ ná¹, qui¹ tí³la³ Dió³² bíh¹ ca³ze³ jná¹³.
⁴³Jáun² né³, ¿he³ láih³² sa³ tiá² ngí²³ hnoh² la³ cun³ hi³ juah³² jná¹³ juáh¹³? Qui¹ cun³ñí¹ hi³ tiá² tion²³ hnoh² honh² hi³ náih¹ jú¹ chú³² hi³ hléh²³ lá² jná¹³ yáh³.
⁴⁴Qui¹ tsá² hláinh¹ bíh¹ ñeh² hnoh²; hi³ jáun² la³ cun³ hi³ dí¹quiaunh²¹ tsí³ hí³ bíh¹ hnáuh² hnoh² jmúh¹³. Qui¹ qui³ cónh³ jan² tsá² jngih² tsáu² bíh¹ tsá² hláinh¹ ca³la³ cun³ jmí¹ ca³lí³liau³; hí¹ cónh³ yáh³ tiá² jmu² tsú² la³ cun³ lí³ jú¹ tson², qui¹ tiá² jú¹ tson² hu²¹ yáh³ hñu³ tsí³ tsú². Hi³ jáun² n¹ má¹ca³hléh³ tsú² jú¹ tí¹jái², cáun² hleh³² tsú² la³ cun³ rón³² lín³ bíh¹; qui¹ qui³ cónh³ hí³ bíh¹ jan² tsá² tí¹ jáin², hi³ jáun² hí³ bíh¹ lín³ mí¹ziah²¹ jú¹ tí¹jái².
⁴⁵Tí³la³ cun³ñí¹ hi³ jná¹³ hléh²³ jú¹ tson² né³, hi³ jáun² tiá² ta²¹ táunh²³ yáh³ hnoh².
⁴⁶¿Hin² tsánh² lí³ua³ jan² hnoh² lí¹³ má¹jnia¹³ náh² cáun² tso³ quion²¹ jná¹³ juáh¹³? Né³² né³, n¹juáh³ jú¹ tson² bíh¹ la³ hléh²³ jná¹³, jáun² ¿he³ láih³² sa³ tiá² ta²¹ táunh²³ yáh³ hnoh²?
⁴⁷Qui¹ n¹juáh³ tsá² tionh² jo³cuo² Dió³², jáun² tsá² la³ hí³ náí³² bíh¹ jáí¹³ quioh²¹ Dió³²; tí³la³ hnoh² má¹ná¹ tiá² hnáuh² yáh³ hnoh² náih¹, qui¹ jun³juáh¹³ tsá² joh¹ Dió³² yáh³ hnoh².

Jmí¹ má²zian² bíh¹ Cristo jmí¹ ñeh² bíh¹ hi³ lí³zian² hla¹ Há²bran²¹

⁴⁸Hi³ jáun² tsá² judíos hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Tson² bí¹ la³ má²ca³juáh¹³ jnoh¹ jáun² hi³ jan² tsá² lín¹ tsá² Samaria bíh¹ hnú², hi³ ján³ nú² siáh³ jan² jmí²chí³ hláinh¹.

⁴⁹Jáun² Jesús ca³ngái³ la³ lá²:

—Hí¹ jan² yáh³ jmí²chí³ hláinh¹ tiá² ján³ jná¹³. Jná¹³ dá² ma³quien¹³ ná¹ Nuh³² bíh¹; tí³la³ hnoh² né³, huen³ cu³tí¹³ bíh¹ jná¹³ jmu^{h32} hnoh².
⁵⁰Jun³juáh¹³ hi³ dí¹quian¹ yáh³ jná¹³ hi³ ma³quien² tsáu²; tí³la³ zian² jan² Tsá² hnió³ bíh¹ hi³ lí³ quien² jná¹³, hi³ Tsá² hí³ né³ rá²tsin² héih³² tsá² hau² jná¹³.
⁵¹Jú¹ tson² bí¹ juo³ jná¹³ hnoh², hi³ n¹juáh³ tsá² cán²³ re² la³ cun³ jáí¹³ hi³ juah³² jná¹³, jmí¹líh³ bíh¹ tiá² jún³ tsú².

⁵²Hi³ jáun² tsá² judíos hí³ né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Ta³né³² tí³ jlánh¹ cáun² má²nio² bíh¹ tsí³ jnoh¹ hi³ tson² bíh¹ ján³ hnú² jmí²chí³ hláinh¹. Qui¹ jun³ bíh¹ hla¹ Há²bran²¹ la³ má²quionh³ la³ján³² tsá² ca³lín³ tí³² jè¹ Dió³²; tí³la³ hnú² né³ juáh³: “N¹juáh³ tsá² cán²³ re² la³ cun³ jáí¹³ hi³ juah³² jná¹³, jmí¹líh³ bíh¹ tiá² jún³”.
⁵³¿Hí¹ tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² hnú² la³cónh³ bíh¹ hla¹ Há²bran²¹ jméi² dí¹hio³ ñú¹deh³ jnoh¹? Qui¹ hí³ dá² jun³ bíh¹, hi³ ca³tsan³ bí¹ siáh³ tsá² ca³lín³ tí³² jè¹ Dió³². ¿Hin² ma³ dá² tsánh² hnú² dúh¹?

⁵⁴Jáun² Jesús ca³ngái³ siáh³ la³ lá²:

—N¹juáh³ jná¹³ la³ ma³quien¹³ ná¹ huen², hi³ jáun² tiá² lín¹ ñí¹ lí³ quien² hí¹ cáun² yáh³ hi³ jáun². Tí³la³ Ñuh³² bíh¹ jná¹³ jmu² quien² jná¹³, Tsá² juáh³ hnoh² hí³ hi³ lín³ Dió³² Juóuh³² náh².
⁵⁵Tí³la³ tiá² má²ca³lí³ cuóun³² yáh³ hnoh² tsú² má¹ná¹. Jná¹³ bíh¹ ján¹ tson² cuóun³²

tsú²; hi³ sá¹jmí¹ hi³ juanh²¹ jná¹³
 hi³ tiá² cuóun³² ná¹ tsú², jáun² la³
 jáun² má²lín³ jná¹³ jan² tsá² tí¹ jáin²
 la³ hnoh² bíh¹. Tí³la³ hú¹tá¹ tson²
 bíh¹ cuóun³² jná¹³ tsú² má¹ná¹, jí³
 hi³ ma³tí²¹ jná¹³ siáh³ la³jí³² hi³
 juáh³ tsú². ⁵⁶Hla¹ Há²bran²¹ dí²hio³
 nū²deh³ hnoh² hí³ ca³lí³ tsah³ lín³²
 quí¹hliá² jé³ jmái¹ hi³ cuán¹³ jná¹³;
 ca³jé³ bí¹ tsú², hi³ jáun² ca³lí³ hiún²
 lín³² tsí³.

⁵⁷Jmí¹jáun² ca³juáh³ siáh³ tsá²
 judíos hí³ la³ lá² ní¹con² Jesús:

—iCa³la³ hí¹juáh³ tu³la³quia³ mii²
 yáh³ tiá² má²hún¹ hnú², sa³ hnú²
 yáh³ jlánh¹ juáh³ hi³ ca³jien¹ máh³
 hnú² hla¹ Há²bran²¹!

⁵⁸Jáun² Jesús ca³záih³ siáh³ tsá²
 hí³ la³ lá²:

—Jú¹ tson² cu³tí¹³ bíh¹ la³² juo³
 jná¹³ hnoh², hi³ la³ cun³ jmí¹ ñeh² bí¹
 hi³ lí³zian² hla¹ Há²bran²¹ máh³, jmí¹
 má²zian² bíh¹ jná¹³.

⁵⁹Hi³ jáun² tsá² hi³ ca³can³ quín¹
 hi³ jnah³ Jesús; tí³la³ Jesús, ha³
 tiú²uú² ca³jnia³ yáh³, jáun² cua³han³
 hñu³ cuáh³² chín¹ [hi³ ca³nga² ja¹
 ní¹ tionh¹ tsá² hí³], hi³ ngah³.

**Jesús jmah²³ jan² tsá² qui³
 má²ten³ jmí¹ ca³lí³zian²**

9 Hi³ jáun² né³, tá¹la³ hí¹hún¹
 jáun² Jesús juí³² hi³
 má²cuá²han³ cuáh³², ca³jien³² dí²
 jan² tsá²ñuh² qui³ má²te³ ní¹ la³
 cun³ jmí¹ ca³lí³zian². ²Hi³ jáun² tsá²
 hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² né³, ca³ngái³
 ní¹con² dí² hi³ ca³juáh³:

—Tí³², ¿he³ láih³² sa³ ten³ yáh³
 tsá²ñuh² ní² ca³lí³zian²? ¿Hí¹ cun³ñí¹
 hi³ tsáu¹³ jméi² mí¹ziú¹³ tsú² juáh¹³,
 ho³ cun³ñí¹ hi³ tsáu¹³ hnga² uá¹?

³Jáun² Jesús né³ ca³ngái³:

—Jun³juáh¹³ tsáu¹³ hnga² yáh³
 tsú² hi³ ten³, hi³ sa³jun³ tsáu¹³ jméi²
 mí¹ziú¹³ tsú² siáh³; la³ n² dá² ca³lí³
 hi³ jáun² lí³jnia² he³ tin² Díó³² jmu³
 bíh¹. ⁴Hniáuh³² bíh¹ jmú¹³ dí² tá¹³
 Tsá² ca³ze³ jná¹³ tá¹la³ jnia³, qui¹
 ní¹juáh³ ní¹ má¹ca³zi³², jáun² hí¹ jan²
 yáh³ tiú²uú² hin² lí¹³ jmu³ ta²¹. ⁵Qui¹
 tá¹la³ cuon¹ jná¹³ lá² hngá¹máh³ lá²,
 lín³ jná¹³ joh¹ sí² quioh²¹ tsá² zian²
 ní¹ hue²¹ lá².

⁶Hi³ jáun² jmí¹ má²lí²juáh³ Jesús
 la³ n² né³, ca³hñe³ hue³², hi³ ca³jmú³
 cú¹pih²¹ jen² quionh³ mí¹héh³²
 quioh²¹, hi³ jáun² ca³yóh³ dí² m¹ñí¹
 tsá² ten³ hí³. ⁷Jáun² la³juí³² ca³záih³
 dí² tsá² hí³ la³ lá²:

—Cua³², cuá²ráin² máh¹ tí³ ní¹ nio¹
 jmí¹táu² jmái² Siloe (hi³ hnio³ juáh³
 “Tsá² zéin¹”).

Jáun² ngau³ bíh¹ tsá² ten³ hí³ hi³
 ca³ñí¹ráin¹³ ní¹ ní¹ jáun², hi³ jáun²
 né³ jmí¹ cá¹jính²¹ jáun² má²jnia³
 ní¹. ⁸Hi³ jáun² tsá² cuu³ tsá² jéin³
 hñú¹³ tsú² ca³juu³ ca³hlénh³, la³
 má²quionh³ tsá² jmí¹ má²ca³jé³²
 hí³ hí³ lí¹ mí³² tsú² cú¹dáin³ ní¹con²
 tsáu² jmí¹tin², hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Há¹ jun³juáh¹³ tsá² ní² tsá² jmí¹
 cua³² ní¹ jáun² hi³ jmí¹ mí³² cú¹dáin³
 jmí¹tin² juáh¹³?

⁹Jáun² ma³ jan² tsáu² ca³juáh³:

—Ján³, tsá² hí³ bí¹ ní³².

Hi³ ma³ jan² né³ ca³juáh³ siáh³:

—Ján¹han²¹, jun³juáh¹³ tsá² hí³
 yáh³ ní³², uá¹jính¹ jnia³ la³ jáun².

Tí³la³ hnga² tsú² né³, ca³juáh³ la³ lá²:

—Ján³, jná¹³ bíh¹ hí³.

¹⁰Jmí¹jáun² né³, ca³ngái³ dí²
 tíauñh¹ la³ lá²:

—¿Ha³ bí¹ lánh³ rón³² ca³niá³
 máh¹ nú² hi³ jáun² má²lí²³ jie¹ nú²
 ta³né³²?

¹¹Hi³ jáun² tsá² hí³ né³ ca³ngái³,
hí³ ca³juáh³:

—Tsá²ñuh² Tsá² jmái² hí³ Jesús
bíh¹ lí²jmú³ jen², hí³ jáun² lí²yóh³
tsú² m¹ñi³² jná¹³, jáun² lí²juáh³ la³
lá²: “Cua³² tí³ ñí¹ nio¹ jmí²táu² jmái²
Siloé, ñí¹ jáun² cuá²ráin² máh¹”.

Jáun² cuá²ñéi¹ jná¹³, hí³ jáun² jmí¹
má²lí²ráin³² jná¹³ jáun² m¹ñi³² né³,
ca³niá³ bíh¹ hí³ ca³lí³ jie¹ jná¹³.

¹²Hi³ jáun² ca³ngái³ siáh³ tsáu²
ñí¹con² tsá² jmí¹ ten³ hí³ la³ lá²:

—¿Né² dá² tsá² hí³ né³?

Jáun² tsá² jmí¹ ten³ hí³ né³
ca³juáh³:

—Tiá² ño¹ nia²¹.

**Tsá² fariseos quí² nga² jái¹³
ñí¹con² tsá² jmí¹ ten³ hí³**

¹³Jmí¹jáun² ca³ñí¹jan² tsú² tsá²
jmí¹ ten³ hí³ tí³ ñí¹con² tsá² fariseos;

¹⁴quí¹ jmái¹ nio² tie³ bíh¹ jaun³²
jmí¹ ca³jmú³ Jesús jen² hí³ ca³jñéi³
m¹ñí¹ tsá² jmí¹ ten³ hí³, hí³ jáun²
lan³. ¹⁵Jáun² tsá² fariseos né³,
ca³ngái³ siáh³ ñí¹con² tsá² hí³ hí³ he³
lánh³ rón³² ca³niá³ m¹ñí¹, hí³ jáun²
má²jé³². Jmí¹jáun² ca³juáh³ tsá² jmí¹
ten³ hí³ la³ lá²:

—Jen² bíh¹ lí²jñéi³ tsú² m¹ñi³² jná¹³,
hí³ jáun² lí²ráin³² jná¹³, hí³ jáun² bíh¹
má²jniá³ m¹ñi³² jná¹³ ta³né³².

¹⁶Hi³ jáun² jmí¹jáun² ca³juáh³ ma³
jan² tsá² fariseos la³ lá²:

—Jun³juáh¹³ tsá² ja³ ñí¹con² Dió³²
yáh³ tsá²ñuh² tsá² lí²jmú³ hí³ ní²,
quí¹ jáun² sa³ tiá² ta²¹ tanh² yáh³
tsú² jmái¹ nio² tie³.

Tí³la³ ma³ jan² tsá² fariseos hí³ né³
ca³juáh³:

—¿He³ bí¹ lánh³ rón³² lí³ jmu³ tsú²
lí²¹ hí³ lí³ hua³jueh³² ní², ní¹juáh³
jan² tsá² ren² tso³ bí¹ lánh³?

Jáun² la³ ní² bíh¹ lí³ hí³
ca³ta³ná¹tsoh³ ja¹ quioh²¹ tsú²
hmóu³². ¹⁷Hi³ jáun² ca³ngái³ hí³ tsú²
siáh³ tsá² jmí¹ ten³ hí³ la³ lá²:

—Hi³ hnu² né³, ¿he³ lánh³ juáh³
nú² hí³ ca³tin¹ tsá²ñuh² tsá² lí²niá³²
hí³ m¹máh¹ nú²?

Jáun² tsá² hí³ né³ ca³juáh³:

—Jná¹³ len³ hí³ tsá² hí³ bíh¹ lín³
jan² tí³² jē¹ Dió³².

¹⁸Jáun² tsá² judíos tsá² ná¹ñí¹ tiá²
ta²¹ ca³taunh³ yáh³ hí³ tson² jmí¹
ten³ tsá² hí³, hí³ né³² né³ má²ca³niá³
ñí¹; ca³la³ ñí¹ ca³teh³ dí² jméi²
m¹ziú¹³ tsá² hí³, ¹⁹hi³ ca³ngái³ dí²
la³ lá²:

—¿Hí¹ tsá² lá² jónh³² hnoh²,
tsá² juáh³ hnoh² hí³ má²ten³ jmí¹
ca³lí³zian²? ¿Ha³ lánh³ rón³²
má²ca³niá³ m¹ñí¹ tsú² ta³né³² né³?

²⁰Jáun² jméi² m¹ziú¹³ tsá² hí³
ca³ngái³ la³ lá²:

—Né¹ bíh¹ jnoh¹ hí³ jon² jnoh¹
tsá² ní², hí³ tson² bíh¹ má²ten³ tsú²
jmí¹ ca³lí³zian²; ²¹tí³la³ tiá² né¹
jnoh¹ má¹ná¹ he³ lánh³ rón³² lí³ hí³
má²ca³niá³ m¹ñí¹ tsú² ta³né³², hí³
sa³jun³ né¹ jnoh¹ siáh³ hin² tsánh²
lí²jmú³ hí³ ca³niá³ m¹ñí¹ tsú².

Ngái³ dúh¹ tsú² hnga² neh²¹; quí¹
tsá² má²hún¹ tsí³ bíh¹ ní³², hí³ jáun²
hnga² bíh¹ tsú² má²lí¹³ cué³² jú¹
tson² ñí¹con² hnoh².

²²La³ ní² ca³juáh³ jméi² m¹ziú¹³
tsú² quí¹ cun³ñí¹ hí³hliá² jmí¹
juénh², quí¹hliá² tsá² judíos tsá²
ná¹ñí¹ jmí¹ má²ca³jmú³ cá²hon³ hí³
chin¹³ dí² cuáh³² lí³ua³ jan² tsá²
juáh³ hí³ tson² bíh¹ Jesús lín³ Cristo.
²³Hi³ jáun² bíh¹ la³ ní² ca³juáh³
jméi² m¹ziú¹³ tsá² hí³: “Ngái³ dúh¹
tsú² hnga² neh²¹, quí¹ tsá² má²hún¹
tsí³ bíh¹ ní³²”.

24 Jáun² tsá² ná¹ñí¹ hí³ ñí¹con² tsá² judíos ca³teh³ siáh³ tsá² jmí¹ ten³ hí³, hí³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Juah²¹ jú¹ tson² ñí¹con² jnoh¹ ñí¹ ta³ ñí¹ Dió³², qui¹ jnoh¹ né¹ hí³ tsá²ñuh² hí³ dá² jan² tsá² ren² tso³ bíh¹.

25 Jmí¹jáun² né³, ca³juáh³ tsá² jmí¹ ten³ hí³ la³ lá²:

—Tiá² ño¹ jná¹³ hí¹ ren² tsú² tso³ ho³ tiá² ren². Ñí¹ jí²¹la³ cun³ hí³ ño¹ jná¹³, hí³ jná¹³ jmí¹ lín³ jan² tsá² ten³ bíh¹, hí³ ta³né³² né³ má²je¹ ná¹.

26 Hí³ jáun² ca³ngái³ siáh³ tsá² fariseos la³ lá²:

—¿He³ lí²jmú³ tsú²? ¿Ha³ lánh³ rón³² lí²jmú³ tsú² hí³ ca³jnia³ mí¹máh¹ hnú²?

27 Jáun² tsá² jmí¹ ten³ hí³ ca³ngái³: —Má²lí²juáh³² bíh¹ jná¹³, tí³la³ tiá² jáí¹³ canh³² yáh³ hnoh². ¿He³ láih³² hnáuh² hnoh² hí³ juah²¹ jná¹³ siáh³ cónh³? ¿Hí¹ hnáuh² hnoh² hí³ han³ uá²jaí³² tí³ con² tsú² dúh¹?

28 Jmí¹jáun² ca³jín³ dí² tsá² jmí¹ ten³ hí³, hí³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Hnú² bíh¹ tsá² hen² nú² tí³ con² tsá² lín¹ hí³, tí³la³ jnoh¹ má¹ná¹, hain²¹ jnoh¹ tí³ con² hla¹ Moisés bíh¹. 29 Jnoh¹ né¹ hí³ Dió³² ca³hléh³ ñí¹con² hla¹ Moisés, tí³la³ tsá²ñuh² ní² má¹ná¹, ca³la³ hí¹juáh³ tiá² né¹ bíh¹ jnoh¹ ha³ jinh¹ ja³ tsú².

30 Jáun² tsá² jmí¹ ten³ hí³ ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—iHen³ ma³ hua³jueh³² lí²³ hí³ hnoh² tiá² la³ ñíh¹ yáh³ náh² hí³ ha³ jinh¹ ja³ Tsá² hí³, tí³la³ Tsá² hí³ bíh¹ lí²niá³² mí¹ñi³² jná¹³!

31 Re² lín³² bí¹ né¹ dí² hí³ Dió³² tiá² náí³² yáh³ jè¹ jan² tsá² ren² tso³; jí³²la³ jè¹ tsá² zian² hí³ ca³tin¹ bíh¹ Dió³² náí³², lí³ua³ jan² tsá² jmu²

la³ cun³ hí³ hnió³ tsú² yáh³. 32 Hí¹ cónh³ yáh³ tiá² lín¹ má²ca³nái¹³ dí² hí³ má²ca³lí³zian² jan² tsá² nia³² mí¹ñí¹ tsá² má²ten³ má¹ca³lí³zian².

33 Sá¹jmí¹ tson² hí³ Tsá² hí³ tiá² ja³ ñí¹con² Dió³² dúh¹, jáun² hí¹ cáun² yáh³ tiá² hí³ jmí¹ lí³ jmu³ tsú².

34 Jáun² tsá² tionh² hí³ né³ ca³juáh³ siáh³ la³ lá²:

—Hnú² bíh¹ jan² tsá² ca³lí³zian² nú² hí³ ren² nú² tso³, ¿hí¹ hnáuh² hnú² má¹ta¹³ nú² jnoh¹?

Jmí¹jáun² ca³jmú³ tsú² héih³² ñí¹con² tsá² jmí¹ ten³ hí³ hí³ tiú²uú² hniáuh³² tsó³² tsú² cuáh³².

Tsá² te³ jmí¹ tsí³

35 Jáun² né³, jmí¹ ca³lí³ ñí³² Jesús hí³ má²lí²jmú³ tsú² héih³² hí³ tiú²uú² tsó³² tsá² jmí¹ ten³ hí³ cuáh³², jáun² ca³ñí¹hniah² dí² tsá² hí³, hí³ jáun² jmí¹ ca³chanh²¹ dí² tsá² jmí¹ ten³ hí³ né³, ca³záih³ dí² la³ lá²:

—¿Hí¹ má²lí²cháh¹ hnú² cáun² honh² ñí¹con² Jon² tsá²mi³cuoun²?

36 Jáun² tsá² jmí¹ ten³ hí³ ca³juáh³: —Tí³², juah²¹ tiá³ hin² tsánh² Tsá² hí³, hí³ jáun² tanh²¹ jná¹³ tsú² ta²¹.

37 Jmí¹jáun² ca³ngái³ Jesús la³ lá²: —Má²lí²jien¹ bí¹ nú² tsú², jná¹³ bíh¹ la³² Tsá² dí¹hléh²³ ná¹ quiúnh¹ hnú².

38 Hí³ jáun² jmí¹jáun² ca³dí³ñi³² tsá² hí³ ta³ ñí¹ Jesús, hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Taunh³² bíh¹ jná¹³ ta²¹ hnú² Tí³².

39 Jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² ca³juáh³ Jesús:

—Jná¹³ ja³ ná¹ ñí¹ hué²¹ lá² hí³ ja³ra³tsi³² ná¹ héih³² hí³ jáun² tsá² ten³ lí¹³ niá³ ñí¹, hí³ jáun² tsá² jniá³ ñí¹ né³ lí³ lín¹ hí³ ná¹ten³ bíh¹.

40 Hí³ jáun² jmí¹ ca³nái³² tsá² fariseos tsá² ma³ jan² jmí¹ tionh¹ hí³

quionh³ tsú² jái¹³ n² né³, ca³juáh³
la³ lá²:

—¿Hí¹ jáun² la³ ná¹ten³ uá¹ jnoh¹
uá²jai³²?

⁴¹Hí³ jáun² jmí¹jáun² ca³juáh³
Jesús la³ lá²:

—Sá¹jmí¹ hi³ tson² bíh¹ ná¹ten³
hnoh², hi³ jáun² tiá² tso³ jmí¹ hauh³²
yáh³ náh² ca³tí²¹ tso³ quián¹³. Tí³la³
cun³ní¹ hi³ juáh³ náh² hmóu³² hi³
tiá² ten³ ya³ náh², hi³ jáun² dá²
hauh³² bí¹ náh² tso³.

Tsá² jmu² hua³hí¹³ já¹ziáh² la³
má²quionh³ já¹ziáh² joh¹

10 Jmí¹jáun² né³, ca³jmú³ Jesús
cáun² jái¹³ la³ lá²:

—Jú¹ tson² cu³tí³ bíh¹ la³² juo³
jná¹³ hnoh², hi³ n¹juáh³ tsá² tiá² hí²³
tí³ ní¹ lí³ ho³ jn¹³ quioh²¹ já¹ziáh²,
jáun² tsá² la³ hí³ dá² lín³ jan² háin²
bíh¹, tsá² lí¹ can²³ jan² jáh³ tiá² joh¹.
²Tí³la³ tsá² hí²³ tí³ jui³² ní¹ lí³ ho³
jn¹³ má¹ná¹, hnga² tsá² qui³ jmu²
hua³hí¹³ já¹ziáh² bíh¹ hí³. ³Jáun² tsá²
zenh² ho³ jn¹³ né³, nia³² ho³ jn¹³
hi³ jáun² hí³ tsá² hí³; hi³ já¹ziáh²
né³ má²cuoh² bíh¹ ho³ juo¹³. Ma³
quin³² ma³ jan³² jáh³ hí³ téh²³ dí²
cun³quionh³ hi³ jmái², hi³ huen² dí²
tí³ cheih³² jn¹³. ⁴Hí³ jáun² n¹juáh³
n¹ má¹lí²huen³ tsú² la³jín³² já¹ziáh²
hí³ joh¹, tsau³² dí² chí¹ján³ ta³ ní¹
jáh³ hí³, hi³ jáun² já¹ziáh² hí³ né³
tsá²táunh¹ cu³chin¹ cu³hna²¹ tsá²
hí³, quí¹hliá² má²cuoh² bí¹ jáh³ ho³
juo¹³. ⁵Quí¹ cun³ tiá² lí¹ tsá²táunh¹
bíh¹ jáh³ cu³hna²¹ jan² tsá² tiá²
cuóun³²; jáh³ hí³ dá² tí³ cuon³ bíh¹
ní¹con² tsá² tiá² má²cuóun³², quí¹
tiá² cuoh² ya³ jáh³ ho³ tsá² síanh³.

⁶Tí³la³ tsá² jmí¹ ná¹nái³² hí³ né³,
cun³ tiá² ca³ngí¹³ bíh¹ he³ dá² jmí¹

hnió³ Jesús juáh³ cun³quionh³ jái¹³
hi³ má²lí²jmú³ jáun².

Jesús bíh¹ lín³ jan² Tsá² chun¹
hi³ jmu² hua³hí¹³ já¹ziáh²

⁷Jmí¹jáun² né³ ca³juáh³ síáh³
Jesús la³ lá²:

—Jú¹ tson² bíh¹ juo³ jná¹³ hnoh²,
hi³ jná¹³ bíh¹ lín³ ná¹ la³jmí¹ lí³
ho³ jn¹³ jui³² ní¹ taunh³² já¹ziáh².
⁸La³jín³² tsá² cuá²tú¹ cuá¹lín³ jmí¹
ñeh² bíh¹ hi³ cuán¹³ jná¹³, tsá² háin²
bíh¹ hí³, tsá² cáun² lí¹ can²³ jáh³ tiá²
joh¹; tí³la³ já¹ziáh² né³ tiá² ca³háin³²
yáh³ tí³ con² tsá² hí³. ⁹Jná¹³ bíh¹
lín³ ná¹ la³jmí¹ lí³ ho³ jn¹³; hi³
jáun² lí³ua³ jan² tsá² hí²³ hñu³ jn¹³
cun³quionh³ jná¹³ né³, lí³ líaun³.
Tsá² hí³ lín¹³ la³jmí¹ lín³ jan² já¹ziáh²
hi³ qui² chin² tsú² hñu³ jn¹³ quioh²¹
hi³ tsa³ñi³jan¹ tsú², hi³ jáun² choh²³
háu² cuh³.

¹⁰”Tsá² háin² dá² ja³² hi³ han³
bíh¹, hi³ ma³tsan² jáh³, hi³ qui² hin²³
la³jí³²; tí³la³ jná¹³ má¹ná¹, cuan³ ná¹
hi³ jáun² lí¹³ zian² tsú² cáun² hi³
hmai²¹ bíh¹, jí³ hi³ lí¹³ zian² tsú²
ca³la³ hi³ lí¹ má²tú² má²ziun²³ n²
síáh³. ¹¹Jná¹³ bíh¹ lín³ ná¹ jan² tsá²
hú¹tá¹ cu³tí¹³ jmu² hua³hí¹³ já¹ziáh².
Tsá² qui³ jmu² hua³hí¹³ cun³ tán¹
já¹ziáh² né³, ca³la³ hi³ chá³² tsú²
cáun² tsí³ hi³ jún³ cun³ní¹ hi³ ca³tin¹
já¹ziáh² joh¹. ¹²Tí³la³ n¹juáh³ tsá² tí³
lí¹ jmu² ta²¹ hi³ hlánh¹ má¹ná¹, cáun²
cuon² bíh¹ tsú² hnga² n¹ má¹ja³²
tsí²nái¹ hi³ cunh¹³ já¹ziáh²; cáun²
chan² hmóu³² bíh¹ tsú² já¹ziáh², quí¹
tiá² lín³ yáh³ tsú² jan² tsá² hú¹tá¹
jmu² hua³hí¹³ já¹ziáh², hi³ sa³jun³
joh¹ yáh³ tsú² jáh³. Jáun² tsí²nái¹ né³
ja³² hi³ zanh²³ já¹ziáh², hi³ jmu² hi³
lí¹ tiú¹ lí¹ hán¹ tí³ hlá² tí³ n² jáh³.

13 Jáun² tsá² la³ hí³ dá² cáun² cuon² bíh¹, quí¹ ñí¹ jí²¹la³ tí³ jmu² tsú² ta²¹ hí³ hláinh¹ bíh¹, hí³ jáun² tiá² hí³² yáh³ tsí³ tsú² hí³ ca³tin¹ já¹ziáh².

14 "Jná¹³ bíh¹ lín³ ná¹ jan² Tsá² hú¹tá¹ cu³tí¹³ jmu² hua³hí¹³ já¹ziáh². Cuóun³² bíh¹ jná¹³ já¹ziáh² joh², hí³ jáh³ hí³ né³ cuóu³² bí¹ siáh³ jná¹³ 15 la³jmí¹ cuóu²¹ jná¹³ Ñuh³², hí³ jáun² jná¹³ né³ cuóun³² ná¹ Ñuh³²; hí³ jáun² bíh¹ chá²³ jná¹³ cáun² tsin³² hí³ jún³ ná¹ hí³ ca³tin¹ já¹ziáh².

16 Ja³bí¹ zian² siáh³ já¹ziáh² joh² jná¹³, jáh³ tiá² má²tiáunh¹ hñu³ jní¹³ lá²; hñiáuh³² bíh¹ ñí¹cón²¹ jná¹³ uá²jaí³² jáh³ hí³. Hí³ jáun² jáh³ hí³ siáh³ né³ já¹i¹³ quion²¹ jná¹³, hí³ jáun² lí¹³ tiáunh¹ cu³tsa³² cáun² hñu³ jní¹³, hí³ jan² tán¹ bíh¹ Juo¹³ lí¹³ zian².

17 "Hí³ jáun² bí¹ jlánh¹ hñiau³ jná¹³ Ñuh³², quí¹ cun³ñí¹ hí³ chá²³ jná¹³ cáun² tsin³² hí³ jún³ ná¹ ca³tin¹ jáh³ hí³; hí³ jáun² má¹lí³² jáun² né³, jenh¹³ jná¹³ siáh³. 18 Hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³ jngah³ jná¹³, tí³la³ cué¹³ jná¹³ jmí²chí³ quion²¹ ca³la³ hí³ hiún² tsin³² huen² bíh¹. Quí¹ jná¹³ dá² ho² ná¹ já¹i¹³ hí³ cué¹³ ná¹ jmí²chí³ quion²¹ jí³ hí³ caun²¹ ná¹ ní² siáh³. Hí³ ní² bíh¹ héih³² hí³ ca³cué³ jná¹³ Ñuh³².

19 Jmí¹ ca³nái³² tsá² judíos hí³ já¹i¹³ ní² né³, ca³ta³ná¹tsoh³ siáh³ ja¹ quioh²¹ tsú². 20 Quí¹ juóun³² bíh¹ tsá² tionh² hí³ ñí¹ jáun² jmí¹ ná¹juáh²³ la³ lá²:

—¿He³ láih³² sa³ naih³² máh³ náh² jē¹ tsá² ní²? Já² tsá² ngo² jan² jmí²chí³ hláinh¹ bíh¹ ní³².

21 Tí³la³ ma³ jan² tsá² hí³ jmí¹ ná¹juáh²³ la³ lá²:

—Já² hí¹ jan² yáh³ tsá² jan² jmí²chí³ hláinh¹ tiá² lí¹³ hléh³² la³

ní². ¿Hí¹ lí¹³ jmu³ jan² jmí²chí³ hláinh¹ hí³ niá³ mí¹ñí¹ jan² tsá² ten³ juáh¹³?

Tiá² jéin²³ yáh³ tsá² ná¹chín¹ Jesús

22 Hí³ jáun² né³, ca³chó³² jmáí¹ hí³ jmu² tsá² judíos jmáí¹ tí³ já¹ juú² Jerusalén ca³tí²¹ jmí¹ ca³jmú³ dí¹hio³ ñú¹deh³ tsú² hí³ ná¹chan¹ cuáh³² chín¹ quioh²¹ cónh³í¹ cu³ jéin³² ñí¹con² Díó³²; jmí¹ má²ñí²cuóu³ bíh¹ jmáí¹ jáun². 23 Jmí¹ jáun² jmí¹ cuá¹ngí³² Jesús hñu³ cuáh³² chín¹ ñí¹ lí³ ñí¹hñú³, ñí¹ juáh³ tsú² jáun² "Quioh²¹ Salomón"; 24 hí³ jáun² ñí¹ jáun² ca³cuú² ca³ngih³² tsá² judíos tsá² ná¹ñí¹ cu³ jéin³ ñí¹ jmí¹ cuá¹ngí³² tsú², hí³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—¿Líh³ ma³ híeh¹ nú² jnoh¹ jú¹ tson²? Juah²¹ cú²na²¹ cu³tí³ ní¹juáh³ tson² bíh¹ hí³ hnú² lín³ nú² Cristo.

25 Hí³ jáun² Jesús né³ ca³ngáí³ la³ lá²:

—Má²cá²juo³ bí¹ jná¹³ hnoh², tí³la³ tiá² ta²¹ táunh²³ yáh³ hnoh². Má²lí²lin¹ bíh¹ re² lín³² cun³quionh³ la³jí³² hí³ jmu² jná¹³ cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Ñuh³²; 26 tí³la³ tiá² ta²¹ táunh²³ yáh³ hnoh², quí¹ tiá² lín³ yáh³ hnoh² já¹ziáh² joh² jná¹³, [la³ cun³ quí³ má²cá²juáh³² jná¹³ jáun².] 27 Quí¹ cuoh² bíh¹ já¹ziáh² joh² jná¹³ uen³², hí³ cuóun³² bí¹ siáh³ jná¹³ jáh³ joh², hí³ jáun² bíh¹ ja³táunh¹ jáh³ cu³hna³² jná¹³. 28 Hí³ jná¹³ né³ jmu¹ hí³ lí¹³ zian² tsá² la³ hí³ la³ cun³ jmí¹hi³nio², hí³ jáun² cun³ tiá² tsa³hín³ bí¹ tsú², hí³ sa³jun³ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³ huen³ tsú² jo³uón³² jná¹³. 29 Quí¹ Ñuh³² jná¹³ Tsá² ca³cuen³ tsá² hí³ ñí¹con² jná¹³ jan² Tsá² tí³ jlánh¹ bí¹ pin³ bíh¹ la³

cónh³ bíh¹ ñí¹ la³jín³², hi³ jáun² hí¹
jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³ quin³ tsá² hí³
jo³cuo² hí³ dí². ³⁰Cá²hon³ cu³tí¹³ bíh¹
jnoh¹ tiáuh¹ quiúnh¹ ná¹ Ñuh³².

³¹Hi³ jáun² jmí¹jáun² né³ ca³can³
siáh³ tsá² judíos hí³ quín¹, hi³ jmí¹
jna³ dí² Jesús. ³²Jmí¹jáun² ca³juáh³
Jesús la³ lá²:

—Hliáun³ bíh¹ ta²¹ chu²¹
má²ca²jmú³² jná¹³ cun³quionh³ pí³
quioh²¹ Ñuh³², hi³ jáun² né³, ¿he³
ñí¹ la³ cun³ ñí¹ la³jí³² ta²¹ jáun² jmu²
héih³² hi³ hnoh² lí¹³ jnauh¹ náh²
quín¹?

³³Jáun² tsá² judíos tsá² ná¹ñí¹ hí³
né³ ca³juáh³ siáh³ la³ lá²:

—Jun³juáh¹³ hi³ jnauh¹ jnoh¹
quín¹ cun³ñí¹ hi³ ca³tí²¹ ta²¹ chu²¹
hi³ má²ca³jmuh³ yáh³ hnú², tí³la³
cun³ñí¹ hi³ má²lí²chú¹ lí²len¹
hnú² Dió³² cun³quionh³ jái¹³ hi³
má²lí²hléh¹ hnú² n² bíh¹. Quí¹ hnú²
dá² jan² tsá²mí³cuóun² bíh¹, tí³la³
dí¹jmuh³² nú² hi³ lín³ nú² Dió³²
má¹lí³² jáun².

³⁴Jmí¹jáun² ca³juáh³ siáh³ Jesús:
—Ñí¹ liei²¹ quián¹³ hnoh² rá¹juáh³
hi³ Dió³² ca³juáh³ la³ lá²: “Jná¹³

má²ca²juáh³² hi³ dió³² bíh¹ ná¹lín³
hnoh²”. ³⁵Hi³ né¹ bíh¹ dí² hi³ la³
cun³ hi³ rá¹juáh³ ñí¹ Sí², cáun² tson²
la³ má²tson² jáun² bíh¹, quí¹ Dió³²
dá² ca³teh³ siáh³ dió³² la³ cun³
tsá² ca³héi³ hi³ jái¹³ quioh²¹ tsú².

³⁶Jáun² né³, n¹juáh³ Dió³² yáh³ la³
má²ca³jmú³ hi³ cuá¹chan¹ jná¹³, hi³
ca³ze³ ná¹ tsú² siáh³ ñí¹ hué²¹ lá²,
¿lánh³ bí¹ rón³² lí¹³ juáh¹³ hnoh²
hi³ jná¹³ má²lí²chú¹ lí²len¹ ná¹ Dió³²
quí¹hliá² lí²juáh³² jná¹³ hi³ lín³ ná¹
Jon² Dió³²? ³⁷Ní¹juáh³ tiá² jmu² jná¹³
la³ cun³ ta²¹ hi³ jmu² Ñuh³², jáun²
ha³ lí² taunh³ náh² jná¹³ ta²¹. ³⁸Tí³la³

ní¹juáh³ la³ jmu² bíh¹ jná¹³ tá¹³ tsú²
né³, tionh² náh² ta²¹ la³ cun³ hi³ jmu²
jná¹³ jáun², uá¹jinh¹ tiá² ta²¹ taunh¹³
náh² jná¹³ huen²; hi³ jáun² cu³tsa³²
cu¹ lí³ ñíh¹³ náh² cú²jueh³² hi³ hún¹
bíh¹ Ñuh³² jná¹³ cá²hon³ quiúnh¹
jná¹³, hi³ jáun² jná¹³ né³ hún¹ ná¹
siáh³ cá²hon³ quiúnh¹ Ñuh³².

³⁹Hi³ jáun² jmí¹jáun² jmí¹ hnió³
siáh³ tsá² hí³ hi³ ma³tson¹³ Jesús,
tí³la³ ca³liáun³ bíh¹ Jesús jo³cuo²
tsá² hí³.

⁴⁰Jmí¹jáun² ngah³ Jesús tí³ jui³²
ñí¹ hia³² hiú², can³² cua³ Jordán,
ñí¹ ca³zion³ hla¹ Juan² tsáu²
jmái² jmí¹tin², hi³ jáun² ñí¹ jáun²
ca³cuá³. ⁴¹Jáun² juóun³² lín³² bíh¹
tsáu² ca³ñí¹jie¹³ tsú² ñí¹ jáun², hi³
ná¹juáh²³ la³ lá² má²tún² hmóu³²:

—Uá¹jinh¹ hla¹ Juan² tiá² lí²¹ ca³jmú³
yáh³ hí¹ cáun², tí³la³ la³jí³² bíh¹ la³
cun³ hi³ ca³juáh³ tsú² hi³ ca³tin¹
tsá²ñuh² lá², la³ tson² bíh¹ cu³tí³.

⁴²Hi³ juóun³² lín³² bíh¹ tsáu²
ca³chá³ cáun² tsí³ ñí¹con² Jesús ñí¹
jáun².

Jmái¹ hi³ jun³ Lá¹

11 Né³² né³, ca³chó³² cáun²
jmái¹ hi³ jmí¹ zian² jan² tsá²
tsáun¹, tsá² jmái² Lá¹; tsá² zian² juú²
Betania bí¹ tsá² hí³ la³ má²quionh³
tá¹ gon³ tsá²mí³ rainh²¹, Má²réi³
jí³ mí¹ Marta. ²Má²réi³ rainh²¹ Lá¹
tsá² jmí¹ tsáun¹ hí³ bíh¹ ca³sé³ jmí²
má²ró³² ta³ Tí³² Juo¹³ dí², hi³ jáun²
ca³ma³quiéin² tsú² siáh³ cun³quionh³
jñú² chí¹ hnga². ³Hi³ jáun² né³, tá¹
gon³ bíh¹ tsá²mí³ má²tún² rainh²¹
hí³ ca³zen³ jái¹³ ñí¹con² Jesús, hi³
juáh³ la³ lá²:

—Tí³², rá²tsáun¹ bíh¹ há²mei²¹ joh²
hnú².

4 Jáun² jmí¹ ca³nái³² Jesús jái¹³ jáun² né³, ca³juáh³ la³ lá²:

—Ha³ tiá² jún³ yáh³ tsú² cun³quionh³ m¹uf³ jáun²; quí¹ cun³quionh³ m¹uf³ jáun² dá² lí¹³ lí³jnia² pí³ quioh²¹ Dió³² bíh¹, hi³ ja³bí¹ la³ jáun² lí³jnia² siáh³ pí³ quioh²¹ Jon² Dió³².

5 Uá¹jinh¹ jmí¹ hnio³ lín³² bíh¹ Jesús m¹ Marta la³ má²quionh³ rainh²¹, jí³ Lá¹ ní² siáh³, 6 cu³ jáun² ca³cuá³ bíh¹ tsú² cónh³¹ tun³ jmái¹ ñí¹ jmí¹ cuá³ jáun² la³ cun³ jmí¹ ca³lí³ ñi³² hi³ rá²tsáun¹ Lá¹. 7 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³záih³ dí² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con², hi³ ca³juáh³:

—Ma³tsáu¹³ cónh³¹ cu³ jéin³² tí³ hué¹³ Judea.

8 Jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² né³ ca³juáh³:

—Tí³², já² tá¹la³ ní² bí¹ jaun³² cánh³² jmí¹ hnio³ tsá² judíos tsá² ná¹ñí¹ zian² hué³² jáun² hi³ jngah³ hnú² cun³quionh³ quín¹, ðhí¹ siáh³ ma³ siáh³ hnáuh² nú² cuóh¹³ ñí¹ jáun²?

9 Hi³ jáun² Jesús né³ ca³ngái³:

—¿Haun¹³ juáh¹³ quia³tún³ o¹rá¹ hu²¹ cú² jmái¹ dúh¹? Jáun² né³, ní¹juáh³ ngi³² tsú² ta³ jma², tiá² hính³² yáh³ tsú², quí¹ jniá³ bíh¹ joh¹ hi³ zia³² hngá¹máh³ lá²; 10 tí³la³ ní¹juáh³ jan² tsá² ngi³² já¹nié² né³, hính³² bíh¹ tsú², quí¹ cun³ñí¹ hi³ tiá² joh¹ zia³² yáh³ ñí¹con² tsú².

11 Hi³ ca³juáh³ siáh³ Jesús la³ lá²:

—Lá¹ há²mei²¹ quiú¹³ dí² má²rá²cuóun¹ bíh¹, tí³la³ ñí¹ñí²¹ jná¹³ tsú² má¹ná¹.

12 Jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² né³, ca³juáh³:

—Tí³², ní¹juáh³ la³ má²rá²cuóun¹ tsú², la³ jáun² má²lin¹ hi³ má²lan¹³ bíh¹ tsú².

13 Tí³la³ Jesús dá² jmí¹ hnio³ juáh³ hi³ má²jun² bíh¹ Lá¹; tí³la³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² dí² né³, lí¹ jmí¹ ná¹lín²³ hi³ hí³ dí² dí¹juáh²³ hi³ hú¹tá¹ tson² rá²cuóun¹ bíh¹ tsú².

14 Jáun² jmí¹ jáun² ca³juáh³ Jesús hú¹tá¹ cú²na²¹ jái¹³ cú²jueh³², hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Má²jun² bíh¹ Lá¹. 15 Jlánh¹ hiún² tsin³² jná¹³ quí¹hliá² tiá² jmí¹ cuon¹ jná¹³ ñí¹ jáun² jmái¹ jáun², hi³ jáun² ta³né³² má²zia³² lánh³ rón³² lí¹³ cháh¹ hnoh² cáun² tán¹ honh² ñí¹con² jná¹³. Jáun² ma³tsí¹neh²¹ dí².

16 Hi³ jáun² Tú¹ma²¹ tsá² téh²³ tsú² hí³ dún² gon³ né³, ca³záih³ tsá² ñí¹ hná¹ jáun² la³ lá²:

—Ma³tsáu¹³ uá²jai³² jnoh¹, hi³ jáun² hiá¹ tsáu¹³ dí² cu³tsa³² quiúnh¹ tsú².

**Jesús tin² jmu² hi³ jenh¹³ tsú² jí³
hi³ cu³tí³ lí¹³ zian² tsú² siáh³**

17 Jmí¹ cá¹chó²¹ jáun² Jesús né³, ca³lí³ ñi³² hi³ quiún³ jmái¹ máh³ la³ má²tí³ hi³ ja³haun³ Lá¹. 18 Ñí¹ má²janh² juú² Jerusalén bíh¹ jmí¹ nio¹ juú² Betania, míh¹ tiá² cun³ hni³² kilómetros jmí¹ tí³ tí³ la³ uóunh³. 19 Jáun² né³, juóun³² bíh¹ tsá² judíos jmí¹ la³ má²ca³cha³táunh¹ hñú¹³ m¹ Marta quionh³ Má²réi³ rainh²¹, hi³ ja³jien³ dí² tsú² cun³ñí¹ hi³ jun³ jáun² Lá¹ rainh²¹ tsú².

20 Jmí¹ ca³lí³ ñi³² m¹ Marta hi³ má²cuá¹ja³² Jesús, jáun² cua³han³ dí² hi³ ca³ñí¹hen¹³ dí² tsú²; tí³la³ Má²réi³ né³ ca³ta³cua¹³ bí¹ ñéih³. 21 Jáun² m¹ Marta ca³záih³ Jesús la³ lá²:

—Hnú² Tí³² Juóu³² jná¹³, sá¹jmí¹ hi³ ñíh³ hnú² ñí¹ lá² dúh¹, tiá² jmí¹ jun¹ yáh³ renh² jná¹³. 22 Tí³la³ jná¹³ ño¹ má¹ná¹, hi³ uá¹jinh¹ la³ tí³ ta³né³²,

cun³ cué³² bíh¹ Dió³² lí³ua³ cáun² hí³ mǎh¹³ hnú².

²³Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Jen¹³ bí¹ renh² hnú².

²⁴Hí³ jáun² mǎ¹ Marta né³ ca³ngái³:

—Ján³, ño¹ bíh¹ jná¹³ hí³ jen¹³ tsú² ñí¹ cá¹táuh³ jmái¹, nǎ¹ má¹tí³ ñí¹ jen¹³ la³jín³² tsá² má²cá²tsan³.

²⁵Jmǎ¹jáun² ca³juáh³ siáh³ Jesús:

—Jná¹³ bíh¹ jmu¹ hí³ jen¹³ tsú², jí³ hí³ lí¹³ zian² tsú² siáh³. Nǎ¹juáh³ tsá² taunh² ta²¹ jná¹³, uá¹jinh¹ jún³ tsú², cun³ jen¹³ bí¹ tsú²; ²⁶hí³ la³jín³² bíh¹ tsá² zian² ta³né³², cun³ jmǎ¹líh³ bíh¹ tiá² jún³ nǎ¹juáh³ hí³ taunh² ta²¹ jná¹³. ¿Táunh¹³ hnú² ta²¹ jái¹³ lá²?

²⁷Jáun² tsá²mǎ³ hí³ ca³ngái³ la³ lá²:

—Ján³ Tí³², taunh³² bíh¹ jná¹³ ta²¹ hí³ hnú² bíh¹ lín³ Cristo Jon² Dió³², Tsá² ca³tí²¹ hí³ já³² ñí¹ hue²¹ lá².

**Jesús ca³hó³ jmǎ¹ ca³jenh²
tsá²mǎ³ rainh²¹ hla¹ Lá¹**

²⁸Jmǎ¹ má²lí²juáh³ jáun² mǎ¹ Marta la³ nǎ² né³, ngah³ hí³ ca³ñí¹tieh¹ Má²réi³ rainh²¹ ta³ máih³, hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Ó³² zenh² Tí³², hí³ jáun² dí¹té²³ tsú² hnú².

²⁹Jáun² la³ cun³ jmǎ¹ ca³nái³² Má²réi³ ca³náu² hí³ ngau³ hí³ ca³ñí¹jien¹³ Jesús. ³⁰Quí¹ tiá² jmǎ¹ má²hí³² yáh³ Jesús já¹ juú² jmǎ¹jáun², la³ cun³ rón³² ñí¹ ca³jenh² jáun² mǎ¹ Marta bíh¹ tsú² jmǎ¹ zenh¹. ³¹Hí³ jáun² jmǎ¹ ca³jé³ tsá² judíos tsá² jmǎ¹ já¹jien³ hí³ Má²réi³ hí³ la³juí³² ca³náu² hí³ cua³han³, jáun² ja³taunh²¹ uá²jai³² cu³chin¹, quí¹hliá² ca³lín¹³ dí² hí³ má²ngau³² ho³ tá²hón³² bíh¹ tsú² hí³ já¹háu³ ñí¹ jáun².

³²Jáun² jmǎ¹ cá¹chó²¹ Má²réi³ ñí¹ zenh¹ Jesús né³, ca³dí³jñí³² ñí¹ hó²¹ñí¹ tsú², hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Tí³², sá¹jmǎ¹ hí³ ñíh³ hnú² ñí¹ lá² dúh¹, tiá² jmǎ¹ jun¹ yáh³ renh² jná¹³.

³³Jmǎ¹ ca³jé³ Jesús hí³ ca³hó³ Má²réi³ la³ má²quionh³ tsá² judíos tsá² ca³cha³táunh¹ hí³ quionh³ tsú², jáun² ca³hí³ cúh² tsí³, hí³ ca³ja³ siáh³ mí³ tsí³, ³⁴hí³ jáun² ca³ngái³ dí² ñí¹con² tsú² la³ lá²:

—¿Ha³ jinh¹ ca³ñí¹hón²¹ náh² tsú²?

Hí³ jáun² tsá² tionh² hí³ ca³juáh³:

—Tí³², sá¹nǎ² ñá³² ñá²jie³.

³⁵Jmǎ¹ lí²¹ jáun² né³, Jesús ca³sunh³ jmái². ³⁶Hí³ jáun² jmǎ¹jáun² ca³juáh³ tsá² hí¹tsá²táunh¹ hí³ la³ lá²:

—Jie³ né³, icónh³ bíh¹ tiá² jmǎ¹ la³ hnio³ dí² hla¹ Lá¹!

³⁷Ma³ jan² tsá² hí³ ca³juáh³ siáh³:

—Já² tsá² nǎ² yáh³ ca³jmú³ hí³ ca³jnia³ mǎ¹ñí¹ tsá² jmǎ¹ ten³ hí³, ¿tiá¹ hí³ jmǎ¹ la³ lí¹³ jmu³ tsú² ca³lá² quioh²¹ hla¹ Lá¹, hí³ jáun² tiá² jmǎ¹ jun³?

Jmǎ¹ ca³jenh¹³ hla¹ Lá¹

³⁸Jmǎ¹jáun² ca³hí³ siáh³ cúh² tsí³ Jesús, hí³ jáun² ca³ja³janh³² ho³ tá²hón³². Tá²hón³² jáun² dá² jmǎ¹ lí³ cáun² tá²hláu² bíh¹, hí³ jáun² jmǎ¹ dí¹jná¹²³ cá² má¹3 quín¹ ñí¹ lí³ ho³.

³⁹Jáun² Jesús ca³juáh³ siáh³ la³ lá²:

—Quín³² náh² quín¹ nǎ².

Jmǎ¹jáun² ca³juáh³ mǎ¹ Marta rainh²¹ hla¹ la³ lá²:

—Tí³², já² má²hlah³ bíh¹ má²ja³², quí¹ má²quín³ jmái¹ máh³ jun³ tsú².

⁴⁰Tí³la³ Jesús né³ ca³juáh³ la³ lá²: —¿Tiá¹ má²lí²juáh³² jná¹³ dúh¹, hí³ nǎ¹juáh³ táunh²³ hnú² ta²¹, lí¹³ bíh¹ jieh²¹ nú² pí³ quioh²¹ Dió³²?

⁴¹Hí³ jáun² jmǎ¹ lí²¹ jáun², ca³quín³ bíh¹ tsú² quín¹ jáun². Jmǎ¹jáun² ca³ziauh³ Jesús ñí¹ tí³ chí³cuú², hí³ ca³juáh³:

—Tia²¹, tiá¹hmah¹ hnú² quí¹hliá²
 má²lí²niéih² hnú² jái¹³ quion²¹ jná¹³.
 42 Nô¹ bíh¹ jná¹³ hi³ cun³ tiú²nio² bíh¹
 naih³² hnu² jë² jná¹³, tí³la³ dí¹juanh³²
 jná¹³ la³ lá² cun³ñí¹ hi³ ca³tín¹ tsá²
 tionh² lá² bíh¹, hi³ jáun² lí¹³ tónh³²
 tsú² ta²¹ hi³ hnu² bíh¹ ca³ze² jná¹³.

43 Hi³ jáun² jmí¹ má²lí²juáh³ tsú² la³
 nř² né³, ca³hléh³ tiá³, hi³ ca³juáh³:

—iNáu² Lá¹, cua³han² ñí¹ nř²!

44 Hi³ jáun² tsá² jmí¹ má²jún¹ hí³
 ne³, cua³han³ bíh¹ ta³ ná¹tsáih³
 hmih³² cuá² ta³, hi³ jáun² ñí¹ tsú²
 jmí¹ tsáih³ siáh³ cáun² hmih³². Jáun²
 ca³záih³ Jesús tsá² tionh² hi³:

—Jen¹ tsú² hi³ jáun² cu¹ chánh¹³.

**Tsá² cuá¹lín³ juo¹³ mí²tsáu² cueh³²
 tsáu² jái¹³ hi³ ma³tson¹³ Jesús**

(Mateo 26:1-5; Marcos 14:1-2; Lucas 22:1-2)

45 Jmí¹jáun² juóun³² lín³² bíh¹ tsá²
 judíos tsá² jmí¹ quionh³ hi³ Má²reí³
 ca³tanh² ta²¹ Jesús jmí¹ ca³jé³ la³
 cun³ hi³ má²lí²jmú³ jáun² Jesús.

46 Tí³la³ ma³ jan² tsá² hi³ má¹ná¹,
 ñí¹con² tsá² fariseos bíh¹ ja³taunh²¹,
 hi³ ca³ñí¹choh¹ dí² tsú² la³ cun³ hi³
 má²lí²jmú³ jáun² Jesús. 47 Jmí¹jáun²
 ca³cuú² ca³ngih³² tsá² fariseos quionh³
 tsá² ná¹lín³ mi³jmú³, la³ má²quionh³
 tsá² ná¹ho² ta²¹, hi³ ca³juónh³ la³ lá²:

—¿He³ dá² lánh³ jmú¹³ dí² juáh¹³?

Quí¹ jlánh¹ ma³ hliáun³ lí²¹ hi³
 lí³ hua³jueh³² jmu² tsá²ñuh² hí³.

48 Nř¹juáh³ cáun² lí¹ neh²¹ la³ nř² bíh¹
 dí², jáun² la³jín³² bíh¹ tsáu² taunh¹³ ta²¹
 quioh²¹ tsú², hi³ jáun² tsá²tan²¹ tsá²
 romanos né³, ja³táunh¹ hi³ ja³tsunh¹
 cuáh³² chín¹ quiú¹³ dí², hi³ ja³ma³quí²
 ma³tsau² tsú² siáh³ jí³lá² dí².

49 Tí³la³ jan² tsá² hí³, tsá² jmái²
 Caifás, tsá² jmí¹ lín³ mí²tsá² hien¹
 jmái¹ jáun² ca³juáh³ la³ lá²:

—Hí¹ cáun² yáh³ tiá² hi³ ñíh¹
 hnoh², 50 hi³ sa³jun³ canh³² bí¹ náh²
 hua³hí¹³, hi³ tí³ quien² bíh¹ jún³ jan²
 tsáu² cha¹³ jí³lín² tsáu² la³ cónh³ bíh¹
 hi³ hiá¹ tsau¹³ dí² jí³lá².

51 Tí³la³ Caifás má¹ná¹, tiá² ca³juáh³
 yáh³ la³ nř² cun³ñí¹ hi³ cháunh²³ chí¹
 hnga²; la³ nř² dá² ca³juáh³ tsú² quí¹
 cun³ñí¹ hi³ hí³ jmí¹ lín³ mí²tsá² hien¹
 jmái¹ jáun² bíh¹, hi³ jáun² bíh¹ ca³hléh³
 tsú² jái¹³ hi³ ca³cué³ jáun² Dió³² hñu³
 tsí³, hi³ Jesús bíh¹ ca³tín¹ jún³ cha¹³
 la³jín³² tsá² judíos. 52 Hi³ jun³juáh¹³
 jmáh³la³ hi³ ca³tín¹ tsá² hí³ yáh³, quí¹
 ja³bí¹ la³ jáun² lí¹³ chan³ tsú² cu³lí²¹
 jon² Dió³² bíh¹, tsá² lí¹ má²tiú¹ má²hán¹
 tí³ hlá² tí³ nř² tá¹ cáun² hngá¹máh³.

53 Hi³ jáun² dá² la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹
 ca³ma³cú¹ ma³ren²¹ tsá² judíos tsá²
 ná¹ñí¹ jái¹³ hi³ jngih³ Jesús.

54 Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ tiú²uú²
 cáun² lí¹ jmí¹ ngí³² Jesús chú¹jan¹
 ja¹ tsá² zian² hue¹³ Judea, hi³ jáun²
 cua³han³ bíh¹ dí² cú²jueh³² hue¹³
 Judea, hi³ ngau³ tí³ ñí¹ má²janh²
 hue³² quiéin², já¹ juú² jmái² Efraín.
 Ní¹ jáun² bíh¹ ca³ta³cua¹³ tsú²
 quionh³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con².

55 Pih²¹ jmái¹ bíh¹ jéi³²1 jmí¹ hniáuh²¹
 hi³ tí²¹ Jmí¹hien¹ quioh²¹ tsá² judíos; hi³
 jáun² né³, juóun³² lín³² tsá² zian² ca³la³
 jí³² juú² míh¹ juú² siún¹ ja³tú¹ já¹lín³ tí³
 já¹ juú² Jerusalén hi³ ja³ma³tí³² la³ cun³
 hi³ ná¹ngí²³, hi³ má²jín² tsú² jáun² ñeh²
 bíh¹ hi³ tí²¹ Jmí¹hien¹. 56 Tá¹la³ jmái¹
 jáun² né³ ca³quí² ca³hnh² tsá² hí³
 Jesús, hi³ jáun² tá¹la³ tiáunh¹ dí² hñu³
 cuáh³² chín¹ né³, ngaih³² dí² tsá²ján²
 tsá²ján², hi³ juáh³ la³ lá²:

—¿He³ lánh³ lín²³ hnoh²? ¿Hí¹ já³²
 tsú² jmái¹ juáh¹³?

57 Hi³ tsá² fariseos né³, la³
 má²quionh³ tsá² ná¹lín³ mi³jmú³

jmí¹ má²ca³jmú³ héih³² hi³ hniáuh³²
chá³² lí³ua³ jan² tsáu² ní¹juáh³ hin²
má²ca³lí³ ní³² ha³ jinh¹ cuá³ Jesús,
hi³ jáun² tsa³quian³ dí² hi³ tson³.

Jan² tsá²mi³ sé²³ jmí² má²ró³² ta³
Jesús

(Mateo 26:6-13; Marcos 14:3-9)

12 La³ní¹ jñéi³ jmái¹ hi³ tí²¹
Jmí¹hien¹, ngau³ Jesús tí³
já¹ juú² Betania, juú² co¹ Lá¹ tsá²
má²ca³jmú³ dí² hi³ hi³ ca³jenh¹³.
²Hi³ jáun² cun³ní¹ hi³ ca³lí³hnió³
tsú² ma³quien² Jesús né³, jáun²
ca³jmú³ tsú² cáun² má³² tí³ ca³niéi²
hi³ ca³tin¹ tsú²; jáun² m¹ Marta
jmí¹ cuá¹ná²tsí³ má³², hi³ Lá¹ né³
jmí¹ cuá³ ní¹ mesa cu³tsa³² quionh³
Jesús. ³Jáun² tá¹la³ tionh² tsú² jáun²
ní¹ mesa né³, ca³can³ Má²réi³ cá²
tsá¹ cuah²¹ no¹ má²ró³² hngó³²,
hi³ jmu² tsú² quionh³ há² má²ró³²
hi³ téh²³ tsú² nardo, hi³ jlánh¹ bí¹
hmuh²¹, hi³ jáun² né³ ca³sé³ dí² ta³
Jesús. Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³ma³quiéin²
dí² siáh³ ta³ tsú² cun³quionh³ jñú²
chí¹, jáun² ca³la³ tá¹ cáun² ñéih³ bíh¹
ca³cónh³² jie³ jmí² má²ró³² jáun².
⁴Hi³ jáun² Judas jon² Sí¹mu²¹ tsá²
zian² juú² Queriot, jan² tsá² hain²¹
hi³ tí³ con² Jesús, tsá² tsa³jienh³ hi³
Jesús, ca³juáh³ la³ lá²:

⁵—¿He³ láih³² sa³ tiá² ca³hnái³
tsú² jmí² má²ró³² ní²? Quí¹ cun³
hni³² nio² hñá³láu³ héih³² quie³
cú¹tiáu² jmí¹ lí¹³ láih¹³ tsú² quioh²¹
hi³ ní², hi³ jáun² quie³ jáun² jmí¹ lí¹³
cuéh³² tsú² tsá² tia³mii².

⁶Tí³la³ jun³juáh¹³ ca³juáh³ Judas
la³ ní² quí¹hliá² juo²³ jéinh³² tsá²
tia³mii² yáh³, ca³juáh³ tsú² la³ ní²
quí¹ cun³ní¹ hi³ hí³ jmí¹ lín³ jan²
háin² bíh¹; quí¹ hí³ bíh¹ jmí¹ nio²

jo³cuo² tuh³² tioh³ quie³ quioh²¹
quionh³ tsá² quionh³, hi³ jáun² jmí¹
han² bíh¹ dí² la³ cun³ hi³ hí²³ hñu³
tuh³² jáun². ⁷Jáun² Jesús ca³juáh³
la³ lá²:

—Ha³ lí² lí¹ jmú² hnu² liúnh¹
ní¹con² tsú², quí¹ tsá²mi³ ní² dá²
má²ca³hmá³ hi³ ní² hi³ ca³tí²¹ jmái¹
hi³ tsa³haun³ jná¹³ bíh¹. ⁸Quí¹
la³jí³² jmái¹ bíh¹ zian² tsá² tia³mii²
já¹ quián¹³ hnoh², tí³la³ jná¹³ né³,
jun³juáh¹³ jmái¹ ca³la³ jí³² yáh³
cun¹ jná¹³ já¹ quián¹³ hnoh².

Hnió³ tsú² jngih³ Lá¹

⁹Jáun² né³, juóun³² lín³² tsá²
judíos ca³lí³ ní³² hi³ Jesús má²cuá³
já¹ juú² Betania, hi³ jáun² ja³taunh²¹
dí² ní¹ jáun², tí³la³ jun³juáh¹³ hi³
tsa³jien³ jmáh³la³ Jesús yáh³ tsú²,
quí¹ hi³ ta³ tsa³jien³ siáh³ Lá¹ bíh¹
tsú², tsá² ca³jmú³ Jesús hi³ ca³jenh¹³
já¹ hla¹. ¹⁰Hi³ jáun² tsá² ná¹lín³
mí³jmú³ ca³jmú³ cá²hon³ hi³ jngih³
uá²jai³² Lá¹, ¹¹quí¹ cun³ní¹ hi³
ca³tin¹ hi³ bíh¹ juóun³² lín³² tsá²
judíos jmí¹ má²ná¹tiánh²³ tí³ co³²
ní¹con² dí², hi³ má²tanh² ta²¹ Jesús.

Jesús má²hí³ já¹ juú² Jerusalén

(Mateo 21:1-11; Marcos 11:1-

11; Lucas 19:28-40)

¹²Juóun³² lín³² bíh¹ tsáu² jmí¹
má²tiáunh¹ Jmí¹hien¹ já¹ juú²
Jerusalén; hi³ jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun²
né³, ca³lí³ ní³² tsú² hi³ hí¹tsau³²
Jesús já¹ juú² jáun². ¹³Hi³ jáun²
ca³quieh³ tsá² hí³ mu²¹ hmá² zún³,
jáun² ca³huén² hi³ ca³ní¹hen¹³ Jesús
ca³la³ hi³ tí² hi³ hóh³², hi³ juáh³ la³
lá²:

—iHénh³ ma³ chun¹ Díó³²!
iCuf¹ lí³quien² bíh¹ Tsá² cuá¹ja³²

cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Dió³²
 Juo¹³ dí²! iHéhn³ ma³ chun¹ Re²¹
 Juo¹³ tsá² Israel!

14 Jesús ca³chanh²¹ jan² lo¹ búh¹
 míh¹ hi³ ca³ní³tsin¹, hi³ jáun²
 ca³lí³tí³ la³ cun³ hi³ jmí¹ rá¹juáh³
 jáun² ní¹ Sí²:

15 Hnoh² tsá² zian² náh² tí³ ní¹ zeh¹
 máh³ Sión,
 ha³ lí² juenh³;
 sá¹ní² jieh³ hi³ Re²¹ Juóuh³²
 hnoh² cuá¹ja³² ní¹con² hnoh²
 hi³ cuá¹tsin¹ jan² lo¹ búh¹
 míh¹.

16 Tiá² jmí¹ ngí²³ yáh³ tsá²
 hain²¹ hi³ tí³ con² tsú² jmí¹ lí²¹
 la³jí³² hi³ jáun²; tí³la³ la³ tí³ jmí¹
 má²ca³lí³quien² máh³ Jesús tsau³
 tsí³ tsú² hi³ la³jí³² hi³ lí³ jáun² jmí¹
 má²rá¹juáh³ bíh¹ ní¹ Sí² hi³ ca³tín¹
 tsú², hi³ jáun² bíh¹ la³ lí³ la³ jáun².

17 Jáun² né³, jmí¹ zian² juóun³²
 lín³² tsá² ca³jíe³ jmí¹ ca³teh³ Jesús
 hla¹ Lá¹ hi³ cua³han² hñu³ tá²hón³²,
 hi³ ca³jmú³ dí² hi³ ca³jenh¹³ tsú².
 Tsá² hí³ né³, jlánh¹ ca³quí³ ca³chá³
 la³ cun³ hi³ ca³jíe³ jáun², 18 cun³ní¹
 hi³ jáun² bíh¹ ca³quí² ca³huén² tsáu²
 hi³ já¹hen³ Jesús, qui¹hliá² ca³lí³ ní³²
 tsú² ca³tí²¹ lí²¹ hi³ lí³ hua³jueh³² hi³
 ca³jmú³ dí² jáun². 19 Hi³ jáun² tsá²
 fariseos ca³juónh³ la³ lá² ja¹ hmóu³²:
 —Jie³ né³, hí¹ cáun² tiá² hi³ la³
 lí¹³ jmú¹³ yáh³ dí². Jieh³ dúh¹,
 la³jín³² tsáu² bíh¹ má²tsá²tú¹ tsá²lín³
 cu³hna²¹ tsú².

**Ma³ jan² tsá² hleh³² jú¹jma²
 griego hnah² Jesús**

20 Ja¹ tsá² ca³cha³táunh¹ já¹ juú²
 Jerusalén hi³ ma³tsu³ ma³jónh³²
 Dió³² tá¹la³ jmáí¹, jmí¹ ná¹tson¹
 ma³ jan² tsá² hleh³² jú¹jma² griego.

21 Tsá² hí³ né³ ja³taunh²¹ ní¹con²
 Pí²liéí¹ tsá² zian² juú² Betsaida hín¹³
 tí³ Galilea, hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:
 —Tí³², jmí¹ hnáu² jnoh¹ neh²¹ tiá³
 Jesús.

22 Hi³ jáun² Pí²liéí¹ né³ ngau³ hi³
 ca³ní¹zeh¹ Tre²¹, hi³ jáun² tá¹ gon³
 dí² ja³taunh²¹ hi³ ca³ní¹choh¹ dí²
 siáh³ Jesús jáí¹³ jáun². 23 Jáun² Jesús
 né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Má²cá²chó³² bíh¹ jmáí¹ hi³ lí¹³
 lí³ quien² jná¹³ Jon² tsá²mi³cuóun².

24 Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hi³
 ní¹juáh³ tiá² la³ jní³² yáh³ tsú² cá²
 máí³ mi³ cuú², hi³ jáun² la³ má²lí³
 jáun² bíh¹ cá² máí³ tán¹; tí³la³
 ní¹juáh³ hi³ hin³ tsú² cá² máí³ né³,
 jáun² hliáu³ lín³² bíh¹ hi³ ló³².

25 Jáun² né³, ní¹juáh³ tsá² hnió³ lí³
 zian² ué³ ní¹ hué²¹ lá², tsá² la³ hí³ tí³
 tsa³hín³ bíh¹; tí³la³ ní¹juáh³ tsá² jmu²
 hi³ tiá² lín¹ quien² hi³ zian² ní¹ hué²¹
 lá² né³, tsá² la³ hí³ bíh¹ tí³ lí¹³ zian²
 la³ cun³ jmí¹hi³nio². 26 Lí³ua³ jan²
 tsá² hnió³ ma³cáu³² jná¹³, cuí¹ já²
 tsú² cu³hna³² jná¹³; hi³ jáun² ní¹juáh³
 ní¹ níh²¹ jná¹³ né³, ja³bí¹ ní¹ jáun²
 uá²jaí³² tsa³cuá² siáh³ tsá² má²cáu³²
 jná¹³. Hi³ lí³ua³ jan² tsá² má²cáu³²
 jná¹³ né³, Ñuh³² jná¹³ ma³quien² tsá²
 la³ hí³.

27 ”Tí³la³ ta³né³² né³, jlánh¹ hliáu³
 néih³ má²hu²¹ tsin³² jná¹³. ¿He³ yáh³
 juah²¹ jná¹³ ta³né³²? ¿Hí¹ juah²¹ jná¹³:
 “Tia²¹, liau¹ jná¹³ ca³tí²¹ jmáí¹ hi³
 má²tón³² jáun²?” Tí³la³, já² hú¹tá¹ hi³
 ca³tí²¹ hi³ ní² yáh³ ja³ jná¹³. 28 Tia²¹,
 ima³quien¹³ hnú² hi³ jmáí² nú²!

Jmí¹jáun² ca³nái³² tsú² cáun² mah¹
 hñu³mi³cuú², hi³ ní¹juah²¹ la³ lá²:

—Má²ca³ma³quien¹³ bíh¹ jná¹³, hi³
 jáun² má¹quien¹³ bíh¹ jná¹³ siáh³
 cónh³í¹ cu³ jéin³².

²⁹Hi³ jáun² tsá² jm¹ tionh¹ hí³
 ñí¹ jáun² né³ ca³náí³², hi³ jáun² jm¹
 ná¹juáh²³ hi³ miíh³² bíh¹ má²lí²jm³,
 tí³la³ ma³ jan² né³ jm¹ ná¹juáh²³ la³
 lá²:

—Jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³²
 má²lí²hléh³² ñí¹con² tsú².

³⁰Jm¹ lí²¹ jáun² né³, Jesús ca³záih³
 tsá² hí³ la³ lá²:

—La³ñí¹ la³ján³ hi³ ca³tin¹ hnoh²
 bíh¹ mah¹ hi³ má²lí²hléh³² n²,
 jun³juáh¹³ hi³ ca³tin¹ jná¹³ yáh³.

³¹Ta³né³² bíh¹ má²cá²chó³² jmáí¹ hi³
 tá¹tsin¹ héih³² tsá² zian² hngá¹máh³
 lá², hi³ ta³né³² bí¹ siáh³ má²cá²chó³²
 jmáí¹ hi³ cua³hain³² tí³ cheih³²
 tsá² cuá¹jmu² quien² ñí¹con² tsá²
 zian² hngá¹máh³ lá². ³²Hi³ jáun²
 n¹ má¹ca³ziau³ tsú² jná¹³ chí³cuú²
 né³, má¹jáun² con²¹ jná¹³ ca³la³ ján³²
 tsáu² ñí¹con² ná¹ huen².

³³Cun³quionh³ hi³ ca³juáh³ jáun²
 la³ n² bíh¹ tsú², ca³lí³ lin¹ he³ lánh³
 rón³² jún³. ³⁴Hi³ jáun² tsá² tionh² hi³
 né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Cun³quionh³ jáí¹³ hi³ rá¹tioh³
 ñí¹ Sí² lieí²¹ quiú¹³ jnoh¹ má²ca³lí³
 né¹ hi³ Tsá² lín³ Cristo lí³ zian² cun³
 jm¹hi³nio² bíh¹. ¿Ha³ bí¹ lánh³ rón³²
 juánh³ hnú² hi³ Jon² tsá²mí³cuóun²
 ca³tí²¹ zón³² chí³cuú²? ¿Hin²
 dá² tsánh² tsá² hí³ hi³ lín³ Jon²
 tsá²mí³cuóun²?

³⁵Jáun² né³, Jesús ca³záih³ siáh³
 tsá² hí³ la³ lá²:

—Lí³ zia³² bíh¹ joh¹ ja¹ quián¹³
 hnoh², tí³la³ cú¹píh²¹ jmáí¹ bíh¹
 jéí³²í¹ má¹ná¹. Hi³ jáun² né³,
 ñí³táunh¹ náh² ñí¹ tie³ joh¹ tá¹la³
 zia³² joh¹ ja¹ quián¹³ náh², quí¹ n² lí³
 ca³jauh¹ náh² já¹niéí²; quí¹ n²juáh³
 jan² tsá² cuá¹ngí³² já¹niéí², ha³ tiá²
 ñí³² yáh³ tsú² ha³ jinh¹ cuá¹tsau³².

³⁶Chá¹ náh² cáun² honh² ñí¹con²
 joh¹ jáun² tá¹la³ tie³ ja¹ quián¹³ náh²,
 hi³ jáun² lí¹³ lín³ náh² tsá² zia³² joh¹
 ñí¹con².

Jm¹ má²lí²juáh³ Jesús la³ n² né³,
 ngau³ hi³ ca³ñí¹hinh² ñí¹con² tsá²
 hí³.

**He³ láih³² tiá² ñí¹tanh²
 tsá² judíos ta²¹ Jesús**

³⁷Hi³ jáun² né³, uá¹jinh¹ hliáun³
 bíh¹ lí²¹ hi³ lí³ hua³jueh³² má²ca³jmú³
 Jesús ñí¹ hó²¹ñí¹ tsá² hí³, tí³la³ cun³
 jáun² bíh¹ tiá² jm¹ tanh² dí² ta²¹;
³⁸quí¹ la³ jáun² ca³lí³tí³ la³ cun³ hi³
 ca³juáh³ jáun² hla¹ Isaías tsá² jm¹ lín³
 hí³ tí³² jéí¹ Dió³², hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

Hnú² Juóu³² jná¹³, ¿hin² dá²
 tsánh² má²ca³taunh³ ta²¹ jáí¹³
 hi³ hléh¹ jnoh¹?

¿Hin² dá² ñí¹con² ca³ma³jnia¹³
 hnú² pí³ quián¹³?

³⁹La³ n² bíh¹ lí³, hi³ jáun² tiá²
 jm¹ lí²³ yáh³ hi³ tónh³² tsú² ta²¹.
 Quí¹ ja³bí¹ la³ lá² siáh³ ca³juáh³ hla¹
 Isaías hí³:

⁴⁰Dió³² cu³tsa³² má²ca³jmú³ hi³
 ná¹ten³ tsá² n²,
 hi³ jáun² tiá² lí¹³ jéí³;
 jí³ hi³ cu³tsa³² má²ca³jmú³ dí²
 siáh³ huáh² chí¹ tsú²,
 hi³ jáun² tiá² ngí¹³;
 quí¹ sá¹jm¹ hi³ tí³ jéinh³² tsú²
 jm¹ tsí³,
 hi³ jáun² jná¹³ jm¹ lí¹³ jmah²¹
 tsú².

⁴¹La³ n² ca³juáh³ Isaías quí¹hliá²
 jm¹ má²ca³jéí³ bíh¹ tsú² hi³ Jesús
 bíh¹ jan² Tsá² quien² lín³², hi³ jáun²
 hi³ ca³tin¹ hí³ bíh¹ hi³ ca³hléh³ tsú²
 jáun².

⁴²Tí³la³ uá¹ jáun² la³ jáun² né³,
 cun³ jáun² juóun³² bíh¹ tsá² ná¹ñí¹

ca³tan² ta²¹ Jesús; jí³²la³ cáun² tiá² jmí¹ má²li²¹ tsú² ñí¹con² tsáu² bíh¹, quí¹ cun³ñí¹ hi³ jmí¹ juénh² tsú² tsá² fariseos, quí¹ n² l¹ ca³hue³ tsú² hñu³ cuáh³² quioh²¹. 43 Qui¹ cun³ñí¹ hi³ tí³ jlánh¹ bíh¹ jmí¹ hniá¹ tsú² hi³ tsáu² juáh³ hi³ hí³ dí² chun¹, cha³ jmí¹ jmu³ dí² hniá¹ hi³ Dió³² juáh³ hi³ chun¹ dí².

Cun³quionh³ jái¹³ quioh²¹ Jesús bíh¹ tá¹tsí²¹ héih³² ñí¹con² tsáu²

44 Hi³ jáun² né³, Jesús ca³hléh³ siáh³ cónh³í¹ cu³ jéin³² tiá³, hi³ ca³juáh³:

—Li³ua³ jan² tsá² taunh² ta²¹ jná¹³, jun³juáh¹³ taunh² ta²¹ jmáh³la³ jná¹³ yáh³ tsú², tí³la³ tanh² tsú² ta²¹ la³ jí³ Ñuh³² jná¹³ Tsá² ca³ze³ bíh¹. 45 Hi³ n¹í¹juáh³ tsá² má²cuóu³² jná¹³ siáh³, ja³bí¹ má²cuóun³² tsú² siáh³ Tsá² ca³ze³ jná¹³. 46 Jná¹³ bíh¹ má²cuán² ná¹ ja¹ quioh²¹ tsá² zian² ñí¹ hué²¹ lá², hi³ lín³ ná¹ joh¹ ñí¹con² tsú², hi³ jáun² tiá² já¹nié² tá¹tonh¹ yáh³ n¹í¹juáh³ tsá² taunh² ta²¹ jná¹³. 47 Tí³la³ n¹í¹juáh³ tsá² ná¹í¹ jí¹³ quion²¹ jná¹³, hi³ tiá² ta²¹ taunh³² má¹lí³² jáun², jun³juáh¹³ jná¹³ yáh³ tsá² rá¹tsin³² tsú² héih³²; quí¹ jun³juáh¹³ ja³ jná¹³ hi³ tí³ ja³ra³tsin³² ná¹ tsáu² héih³² yáh³, tí³la³ jná¹³ dá² ja³ hi³ ja³lion¹ bíh¹ tsá² zian² hngá¹máh³ lá². 48 Zia³² bíh¹ he³ cun³quionh³ tá¹tsin¹ tsú² héih³² n¹í¹juáh³ tsá² tiá² quiú² tiá² jéi²³ jná¹³, hi³ sa³jun³ jéih³² tsú² siáh³ jái¹³ quion²¹ jná¹³: Cun³quionh³ jái¹³ hi³ má²ca³hléh³ jáun² bíh¹ jná¹³ tá¹tsin¹ tsú² héih³² tí³ ñí¹ táuh³ jmái¹. 49 Qui¹ jun³juáh¹³ hléh²³ jná¹³ jái¹³ hi³ lí¹ chin³² chin³² huen² yáh³, quí¹ tí³la³ hnga² Ñuh³² jná¹³ Tsá² ca³ze³ bíh¹

jmu² héih³² n¹í¹juáh³ he³ hléh¹³ jná¹³ ho³ he³ h¹³é¹³ jná¹³ hnoh². 50 Hi³ ño¹ ná¹ siáh³ hi³ héih³² quioh²¹ Ñuh³² bíh¹ jná¹³ jmu² hi³ lí¹³ zian² tsú² la³ cun³ jmí¹hi³nio²; hi³ jáun² bíh¹ la³ jí³² hi³ hléh²³ jná¹³ lí¹³ tán¹ la³ cun³ rón³² hi³ ca³zái³ jná¹³ Ñuh³².

Jesús ráin³² ta³ tsá² quian³tun³ joh¹

13 Jáun² né³, ta³ ñeh² bíh¹ hi³ tí²¹ Jmí¹hien¹, jmí¹ má²ñí³² bíh¹ Jesús hi³ má²cá²chó³² bíh¹ jmái¹ hi³ cua³han² dí² ñí¹ hué²¹ lá², hi³ tsánh³² dí² ñí¹ cuá³ Jméi². Hi³ jáun² ca³ma³hnio³ dí² tsá² joh¹ tionh² ñí¹ hué²¹ lá² la³ má²hnio³ jáun² dí² ca³la³ ñí¹ cá¹táuh³ jmái¹.

2 Tá¹la³ jmí¹ ná¹jmu² tsú² jáun² má³² bíh¹, hi³ tsá² hláinh¹ hñu³ tsí³ Judas jon² Sí¹mu²¹, tsá² ja³ hí³ tí³ juú² Queriot, hi³ jáun² hí³ né³ ca³lín¹³ hi³ jienh³ dí² Jesús.

3 Hi³ jáun² né³, Jesús cun³ jmí¹ má²ñí³² bíh¹ hi³ Jméi² dí² má²ca³chá³ ca³la³ jí³² jo³cuo² hí³ dí², hi³ ñí³² tsú² siáh³ hi³ ñí¹con² Dio³² bíh¹ ja³, hi³ jáun² ñí¹con² Dió³² bíh¹ má²tsánh³² dí² siáh³. 4 Jáun² ca³náu² dí² ñí¹ jmí¹ cuá¹jmu² má³², hi³ ca³chí² hmih³² tsi³² coh³, hi³ jáun² ca³can³ cáun² hmih³² teh¹ hi³ ca³hñéih³ hñeh². 5 Jmí¹ jáun² né³ ca³táh³ dí² jmái² cáun² hú³, hi³ jáun² ca³ráin³² dí² ta³ tsá² quian³tun³ hí³ joh¹, hi³ jáun² ca³ma³quiéin² dí² siáh³ ta³ tsú² cun³quionh³ hmih³² teh¹ hi³ má²hñéih¹ dí² jáun².

6 Tí³la³ jmí¹ ca³tí³ ñí¹ ren³ dí² ta³ Sí¹mu²¹ Pé¹ né³, Pé¹ hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Tí³², ¿he³ ca³tí²¹ sa³ hnú² máh³ ráinh¹³ tán² jná¹³?

7 Jáun² Jesús né³ ca³ngái³, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Ta³né³² ha³ tiá² ngi²³ yáh³ hnú²
la³ cun³ hi³ cuá¹jmu² jná¹³ lá², tí³la³
ngi¹³ bíh¹ nú² ní¹ má¹jaun².

⁸Tí³la³ Pé¹ né³ ca³juáh³ siáh³:

—iCun³ tiá² tón³² jmá¹ cué¹³ bíh¹
jná¹³ jái¹³ hi³ hnú² ráinh¹³ tán²
jná¹³!

Jáun² ca³juáh³ siáh³ Jesús:

—Ní¹juáh³ tiá² la³ ren¹ jná¹³ tanh¹
hnú², hi³ jáun² tiú²uú² lín³ yáh³ hnú²
tsá² joh² jná¹³.

⁹Jmí¹jaun² né³ ca³juáh³ cú²jueh³²
Sí¹mu²¹ Pé¹ la³ lá²:

—Hi³ jáun² ní¹juáh³ la³ ní² né³ Tí³²,
jun³juáh¹³ hnó³² jná¹³ hi³ ráinh¹³
hnú² jmáh³la³ tán² yáh³ jná¹³, tí³la³
jná¹³ hnó³² hi³ ráinh¹³ nú² siáh³ la³
jí³ uón³² bíh¹ jná¹³ jí³ la³ jí³ chin³²
jná¹³ ní² siáh³.

¹⁰Tí³la³ Jesús né³, ca³juáh³ la³ lá²:

—Ní¹juáh³ tsá² cun³ lí²liáuh³,
tiú²uú² lin¹ hniáuh³² yáh³ lóh³²
tsú² siáh³ cónh³, quí¹ má²jín² bíh¹
tsú², jáun² jí³²la³ ta³ bí¹ tsú² jéi³²í¹
hniáuh³² qui³². Qui¹ tsá² má²ná¹jín²
bíh¹ hnoh², uá¹jinh¹ tiá² la³jín³²
náh².

¹¹Ca³juáh³ tsú² la³ ní² hi³ tiá²
la³jín³² tsá² hi³ má²ná¹jín² yáh³,
quí¹hliá² jmí¹ má²ní³² bíh¹ tsú² hi³
hin² tsánh² tsa³jiénh³.

¹²Jmí¹ má²lí²ráin³² jáun² Jesús
ta³ tsú² né³, ca³qui³ siáh³ ha¹ hi³
ca³cuá³ siáh³ ní¹ mesa, hi³ ca³juáh³
la³ lá²:

—¿Má¹ca³ngi¹³ hnoh² he³ hnió³
juáh³ la³ cun³ hi³ má²lí²jmú³² jná¹³
ní²? ¹³Sá¹ní² jie³, hnoh² dá² teh³²
náh² jná¹³ Tí³² jí³ hi³ juáh³ náh²
siáh³ hi³ Juóuh³² náh² jná¹³; re² bíh¹
la³ cun³ hi³ juáh³ hnoh², quí¹ tson²
bíh¹ lín³ jná¹³ la³ jáun². ¹⁴Jáun²
né³, ní¹juáh³ jná¹³ má²lí²ráin³² ná¹

tanh¹ hnoh², Tsá² lín³ ná¹ Tí³² jí³
hi³ lín³ ná¹ siáh³ Juóuh³² náh²,
jáun² ja³bí¹ hnoh² uá²jai³² hniáuh³²
ráinh¹³ náh² ta³ tsá²ján² tsá²ján².
¹⁵Qui¹ jná¹³ má²lí²có³² cáun² nóh³²,
hi³ jáun² hnoh² lí³ jmúh¹³ la³jmí¹
má²lí²jmú³² ní² jná¹³. ¹⁶Jú¹ tson² juo³
jná¹³ hnoh², hi³ hí¹ jan² yáh³ tsá²
lín³ quian²¹ tiá² tí³ jlánh¹ bí¹ quien²
la³ cónh³ bíh¹ juo¹³, hi³ sa³jun³ hí¹
jan² yáh³ tsá² zéin¹ tiá² tí³ jlánh¹ bí¹
quien² la³ cónh³ bíh¹ tsá² lí²ze³ tsú².
¹⁷Jáun² né³, jlánh¹ jmí¹ ren² hnoh²
ní¹juáh³ hi³ má²ca³ngi¹³ náh² jái¹³
ní², jí³ hi³ má¹zián¹³ náh² siáh³ la³
ní².

¹⁸Jun³juáh¹³ cuá¹hléh²³ jná¹³ jái¹³
lá² hi³ ca³tín¹ la³jín³² yáh³ hnoh²; qui¹
ñó¹ bíh¹ jná¹³ hin² tsánh² ca³quiánh³²
ná¹. Qui¹ cun³ ca³tí²¹ lí³tí³ bíh¹ la³ cun³
hi³ rá¹juáh³ jáun² ní¹ Sí², ní¹ juáh³
jáun² la³ lá²: “Tsá² cáun² uon² jmí¹
cuh³² quiúnh¹ bíh¹ jná¹³ má²ca³ziáuh³²
ta³”. ¹⁹Juah³² jná¹³ jái¹³ lá² ta³ ñeh³, hi³
jáun² ní¹ má¹cá²chó³² jmá¹ hi³ lí³tí³,
jáun² má¹jaun² má²táunh¹³ náh² ta²¹
hi³ jná¹³ bíh¹ la³². ²⁰Jú¹ tson² cu³tí³
bíh¹ la³² juah³² jná¹³, hi³ ní¹juáh³ tsá²
hen² lí³ua³ jan² tsá² zein³² jná¹³, hi³ he²
jná¹³ bíh¹ tsú² jaun³²; hi³ jáun² ní¹juáh³
tsá² he² jná¹³ né³, hen² tsú² la³ jí³ Tsá²
ca³ze³ bíh¹ jná¹³.

**Jesús jmu² lin¹ hi³ Judas jmu³ hian²
tsí³ ní¹con² dí²**

(Mateo 26:20-25; Marcos 14:17-

21; Lucas 22:21-23)

²¹Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Jesús jái¹³ ní²
né³, ca³háuh³² tsí³, hi³ jáun² ca³nia³ bíh¹
dí² cú²jueh³² jái¹³, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Jú¹ tson² cu³tí³ bíh¹ juo³ jná¹³
hnoh², hi³ ja¹ quián¹³ náh² ní² zian²
jan² tsá² né³bí¹ jienh³ jná¹³.

22 Jm¹ má²lí²juáh³ tsú² jáun² la³ n¹ né³, cáun² lí¹ ca³jién³ tsá²ján² tsá²ján² bíh¹ tsú², qui¹ tiá² jm¹ ní³² yáh³ tsú² hí³ hin² dá² hien² Jesús.

23 Jáun² né³, jan² tsá² quian³tun³ hí³, tsá² jm¹ hno³ lín³² Jesús jm¹ cuá¹tón²¹ cu³héin¹ hí³ jm¹ cuá¹jmu² má³², 24 hí³ jáun² Sí¹mu²¹ Pé¹ ca³hméih³² ní¹ tsá² hí³, hí³ hno³ dí² liéinh³²; hí³ jáun² ca³záih³ dí²:

—Ngáih³ tiá³ tsú² neh²¹ hin² tsánh² hien² tsú².

25 Jáun² tsá² hí³ né³ ca³hanh³ tá²cuá¹ Jesús, hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Hin² dá² tsánh² tsá² hí³ né³ Tí³²?

26 Jáun² Jesús né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Cuí¹ má¹jlíh²¹ ná³ cá² cuonh¹ pih²¹ hí³ cuú²miih²¹, hí³ jáun² ní¹juáh³ hin² tsánh² hiauh³, jáun² tsá² hí³ bíh¹.

Ca³ma³jlíh²¹ bíh¹ tsú² cá² cuonh¹ hí³, jm¹ lí²¹ jáun² né³ Judas jon² Sí¹mu²¹ bíh¹ ca³cuéh³ dí², tsá² ja³ hí³ juú² Queriot. 27 Jáun² la³ cun³ jm¹ má²lí²héi³ jáun² bíh¹ Judas hí³ jáun², ca³hí³ Satanás hñu³ tsí³. Jm¹jáun² né³ ca³juáh³ Jesús ní¹con² tsú² la³ lá²:

—La³ cun³ hí³ ní³lín²³ hnú² jmúh¹³, cuá²jmu³ tia³jui³².

28 Tí³la³ hí¹ jan² yáh³ tsá² jm¹ ná¹jmu² hí³ má³² quionh³ tsú² tiá² jm¹ ní³² he³ ca³tí²¹ hí³ ca³juáh³ tsú² la³ jáun². 29 Ma³ jan² tsáu² cáun² ca³lín¹³ hí³ Jesús ca³juáh³ hí³ tsá³lia³² Judas la³ cun³ hí³ lí³ hniáuh³² jmá¹ bíh¹, ho³lá²dá² hí³ zia³² hí³ cuéh³² tsú² ca³lá² tsá² tia³mii² qui¹ cun³ní¹ hí³ hí³ bíh¹ jm¹ nio¹ jo³cuo² tuh³² tioh³ qui³.

30 Jáun² jm¹ má²lí²héi³ Judas hí³ jáun² né³, la³jui³² cua³han³. Jm¹ má²nié² bíh¹ jm¹jáun².

Cáun² héih³² hmai²¹

31 Jáun² né³, jm¹ cuá¹han³ Judas ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—Ta³né³² má²lí²lin¹ hí³ quien² jná¹³ Jon² tsá²mi³cuoun², jí³ hí³ lí²lin¹ siáh³ hí³ quien² Dió³² cun³quionh³ hí³ dí².

32 Hí³ ní¹juáh³ Jon² tsá²mi³cuoun² la³ jmu² lin¹ hí³ quien² Dió³², hí³ jáun² ja³bí¹ Dió³² siáh³ ma³jnia² hí³ lin¹ hí³ quien² tsú²; hí³ tia³jui³² bíh¹ siáh³ jmu³ tsú² la³ jáun². 33 Hnoh² jón³, ha³ tiú²uú² ue³ jmá¹ cuon¹ yáh³ jná¹³ quiúnh¹ hnoh². Má¹jáun² má²hnauh¹³ hnoh² jná¹³, tí³la³ la³ cun³ hí³ ca³juo³ jná¹³ jáun² tsá² judíos tsá² ná¹ní¹

bíh¹ juah³² jná¹³ siáh³ ní¹con² hnoh² ta³né³²: Ha³ tiá² lí³ yáh³ cuá¹táunh¹ hnoh² ní¹ ñe¹ jná¹³. 34 Jáun² jmu² jná¹³ cáun² héih³² hmai²¹ lá² ní¹con² hnoh²: Hí³ má¹hnáu³ náh² tsá²ján² tsá²ján². La³ ní² bíh¹ hniáuh³² má¹hnáu³ náh² tsá²ján² tsá²ján², ca³la³ jm¹ hnau³ jná¹³ ní² cu³tí³ bíh¹.

35 Hí³ ní¹juáh³ ca³ma³hnáu³ náh² la³ ní² né³, jáun² tá¹ cáun² ngá¹máh³ bíh¹ lí³tsin² hí³ hnoh² lín³ náh² tsá² hain²¹ tí³ con² jná¹³.

Jesús juáh³ hí³ Sí¹mu²¹ Pé¹ nó³² tí³ có³²

(Mateo 26:31-35; Marcos 14:27-

31; Lucas 22:31-34)

36 Jáun² Sí¹mu²¹ Pé¹ né³ ca³ngái³ ní¹con² Jesús:

—Tí³², ¿ha³ dá² jinh¹ cuóh¹³ hnú²?

Hí³ jáun² Jesús ca³juáh³:

—Ha³ tiá² lí³ yáh³ ñeih²¹ hnú² cu³hna³² jná¹³ ta³né³²; tí³la³ tí³ chí¹cáin² bíh¹ má²lí³ ñeih²¹ hnú².

37 Jm¹jáun² ca³ngái³ Pé¹ hí³ ca³juáh³:

—Tí³², ¿he³ láih³² tiá² má²lí³ ñe¹ jná¹³ cu³hnah³² hnú² né³? Cáun² bíh¹

nio² tsin³² jná¹³ uá¹ hi³ jun³ jná¹³
cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ hnú².

³⁸Jáun² Jesús né³ ca³juáh³:

—¿Hí¹ tson² má²nio² cáun² honh²
hnú² hi³ jún³ nú² hi³ ca³tin¹ jná¹³?
Jú¹ tson² cu³tí³ juo³ jná¹³ hnú², hi³
ñeh² bíh¹ hi³ hau³ cá¹háu² juáh¹³ hnú²
hnaih³² jéin³² hi³ tiá² cuóu³² nú² jná¹³.

Jesús bíh¹ lín³ juí³² hi³
chanh²¹ tsú² ñí¹ cuá³ Dió³²

14 ”Jáun² né³, ha³ lí² tianh³
náh² hi³ ná¹hi³² lín³² honh².
Cáun² chá¹ náh² honh² ñí¹con² Dió³²,
hi³ cáun² chá¹ náh² siáh³ honh²
ñí¹con² jná¹³. ²Hlíáun³ lín³² bíh¹ ñí¹
lí³ tauh¹³ zia³² hñú¹³ Ñuh³² jná¹³;
sá¹jmí¹ hi³ tiá² zia³² dúh¹, jáun²
jmí¹ má²lí²juáh³² bíh¹ jná¹³ ñí¹con²
hnoh². Jáun² né³, ñih²¹ bíh¹ jná¹³ hi³
ñí¹jmú²¹ hua³jan²¹ ñí¹ cuá¹tianh³
hnoh². ³Ñí¹ má¹lí³² jáun² né³, jáunh¹³
jné¹³ hi³ já¹cáun³² ná¹ hnoh², hi³
jáun² hnoh² uá²jai³² lí¹³ cuá¹tianh³
ñí¹ ñí¹ñí²¹ jná¹³ jáun². ⁴Má²ñí²¹ bíh¹
hnoh² juí³² hi³ chau²¹ tí³ ñí¹ ñih²¹
jné¹³ jáun².

⁵Jáun² Tú¹ma²¹ né³ ca³ngái³ la³
lá²:

—Tí³², já² tiá² né¹ yáh³ jnoh¹ ha³
dá² jinh¹ cuánh¹³ hnú², ¿ha³ bí¹
lánh³ rón³² lí¹³ né¹ jnoh¹ hín² juih³²
jaun³²?

⁶Jáun² Jesús ca³juáh³ la³ lá²:

—Jná¹³ bíh¹ lín³ juí³², jí³ jú¹ tson²,
jí³²la³ cun³quionh³ jné¹³ bíh¹ lí¹³
zian² tsú² cu³tí³, jí³ hi³ lí¹³ siáh³
chanh²¹ tsú² ñí¹ cuá³ Ñuh³² jné¹³.
⁷Ñí¹juáh³ hi³ má²ca³lí³ cuóu³² náh²
jné¹³, jáun² lí³ cuóun³² bí¹ náh²
uá²jai³² Ñuh³² jné¹³; hi³ ta³né³² né³,
má²ca³lí³ cuóun³² bíh¹ náh² tsú² quí¹
Tsá² má²ca³jien¹ bí¹ náh² hí³.

⁸Jáun² Pí²líéi¹ né³ ca³juáh³:

—Tí³², ma³jnia¹³ tiá³ Jméi² dí²
ñí¹con² jnoh¹, hi³ jáun² cu³ jáun²
bíh¹ má²tioh²¹.

⁹Hí³ jáun² jmí¹jáun² ca³juáh³
Jesús la³ lá²:

—Hnú² Pí²líéi¹, ¿jáh³ jmái² tiá²
má²tí³ hi³ ngí²³ jné¹³ quiúnh¹ hnoh²,
hí¹ cun³ jáun² tiá² má²ca³lí³ cuóu³²
máh³ náh² jné¹³? Quí¹ ñí¹juáh³
tsá² má²ca³lí³ cuóu³² jné¹³, jáun²
má²ca³lí³ cuóun³² bíh¹ tsú² siáh³
Ñuh³² jné¹³; jáun² né³ ¿he³ yáh³
láih³² míh³² hnú² hi³ má¹jnia¹³ jné¹³
Jméi² dí² ñí¹con² náh²? ¹⁰¿Há¹ tiá²
má²taúnh²³ hnoh² ta²¹ dúh¹ hi³ lín³
bíh¹ jné¹³ la³ cun³ qui³ lín³ Ñuh³²,
hi³ Ñuh³² jné¹³ né³, lín³ siáh³ la³jmí¹
lín³ jné¹³? Jáun² Ñuh³² jné¹³, Tsá²
quí³ lín³ la³jmí¹ lín³ jné¹³ bíh¹ jmu²
ta²¹ quióh²¹, hi³ jáun² jun³juáh¹³ já¹
hi³ lí¹ chin³² chin³² huen² yáh³ jné¹³
hléh²³ ñí¹con² hnoh². ¹¹Jáun² tionh²
náh² ta²¹ hi³ lín³ bíh¹ jné¹³ la³ cun³
quí³ lín³ Ñuh³², hi³ Ñuh³² jné¹³ né³
lín³ siáh³ la³ jmí¹ lín³ jné¹³. Tí³la³
ñí¹juáh³ tiá² la³ nio² cáun² honh²
náh² ca³tí²¹ hi³ má²lí²juáh³² jné¹³
ní², jáun² tiaunh² náh² ta²¹ jné¹³
cun³ñí¹ hi³ ca³tí²¹ la³jí³² hi³ jmu²
bíh¹ jné¹³. ¹²Jú¹ tson² cu³tí¹³ juo³
jné¹³ hnoh² hi³ lí³ua³ jan² tsá² taunh²
ta²¹ jné¹³, ja³bí¹ tsá² la³ hí³ uá²jai³²
lí¹³ jmu³ la³ cun³ ta²¹ hi³ jmu² jné¹³,
hi³ hí¹ la³ tí³ ta²¹ hi³ jlánh¹ bí¹ cáu²
jueh³² yáh³ lí¹³ jmu³ tsú², quí¹ jné¹³
dá² má²ñih²¹ ñí¹con² Ñuh³² bíh¹.
¹³Lí³ua³ cáun² hi³ míh³² náh² ñí¹con²
Ñuh³² jné¹³ cun³quionh³ héih³²
quion²¹ jné¹³, jné¹³ bíh¹ cué¹³, hi³
jáun² cun³quionh³ jné¹³ bíh¹ lí³ lin¹
hi³ jlánh¹ quien² Ñuh³² jné¹³. ¹⁴Quí¹
jné¹³ bíh¹ tsá² lí¹³ cué¹³ lí³ua³ cáun²

hi³ mih³² náh² cun³ quionh³ héih³²
quion²¹ jná¹³.

Jesús jmu² jái¹³ hi³ zen³ Jmí² chí³ Chun¹

15 "Ní¹ juáh³ hnau³ náh² jná¹³, jáun²
ma³ ti²¹ náh² héih³² quion²¹ jná¹³.

16 Hi³ jáun² jná¹³ né³ mi²¹ ní¹ con²
Ñuh³² jan² Tsá² ma³ hau³ hnoh², Tsá²
lí¹³ cuá³² quiúnh¹ hnoh² jmái¹ ca³ la³
jí³². 17 Jmí² chí³ Chun¹ Tsá² hie³² jú¹
tson² bíh¹ Tsá² hí³, jan² Tsá² tiá² lí¹³
hen³ tsá² zian² cun³ tin² tsí³ hmóu³²,
quí¹ jmí¹ líh³ yáh³ tiá² lí¹³ jien³² tsú²
Tsá² hí³, hi³ sa³ jun³ lí¹³ lí³ cuóun³²
tsú² siáh³ Tsá² hí³. Tí³ la³ hnoh²
má¹ ná¹, má² cuóun³² bíh¹ náh² tsú²,
quí¹ hliá² cuá³ tsú² quiúnh¹ hnoh²,
hi³ la³ cun³ jmí¹ hi³ nio² bíh¹ cuá³²
tsú² siáh³ hñu³ honh² náh².

18 "Ha³ tiá² chau²¹ yáh³ jná¹³ hmóu³²
hnoh²; jáunh¹³ bí¹ jná¹³ siáh³ hi³
já¹ ní³² quiúnh¹ hnoh². 19 Cú¹ píh²¹ jmái¹
bíh¹ jéi³² í¹ he² hi³ chau²¹ jmái¹ hi³
tiú² uú² jé³² jná¹³ tsá² zian² cun³ tin²
tsí³ hmóu³², tí³ la³ hnoh² má¹ ná¹ cun³
chau²¹ jmái¹ jie¹ bí¹ hnoh² siáh³ jná¹³;
hi³ cun³ ní¹ hi³ zian² jná¹³ né³, ja³ bí¹
hnoh² uá² jai³² lí¹³ zian² náh². 20 Jmái¹
jáun² bíh¹ lí³ tsin² hnoh² hi³ cu³ tí³ bíh¹
lín³ jná¹³ la³ jmí¹ lín³ Ñuh³², hi³ hnoh²
né³ lín¹³ náh² la³ cun³ qui³ lín³ jná¹³,
hi³ jáun² jná¹³ né³ lín³ la³ jmí¹ má² lín¹³
hnoh² jáun². 21 Lí³ ua³ jan² tsá² he²
héih³² hi³ jmu² jná¹³, jí³ hi³ má² tí³²
tsú² siáh³, jáun² tsá² la³ hí³ bíh¹ já¹
tson² hniau³ jná¹³. Hi³ jáun² ní¹ juáh³
tsá² hniau³ jná¹³ né³, jáun² Ñuh³² jná¹³
ma³ hnio³ siáh³ tsá² hí³; ja³ bí¹ jná¹³
siáh³ má¹ hno¹ tsú² uá² jai³², jí³ hi³
má¹ jnia¹³ jná¹³ siáh³ ní¹ con² tsú².

22 Jáun² Judas ca³ ngái³ la³ lá²
(tí³ la³ jun³ juáh¹³ tsá² ja³ hí³ tí³ juú²
Queriot má¹ na²¹):

—Tí³², ðlánh³ bí¹ rón³² lí³ hi³
ní¹ con² jnoh¹ bíh¹ má¹ jnia¹³ nú², hi³
tiá² la³ má¹ jnia¹³ yáh³ nú² ní¹ con²
tsá² zian² cun³ tin² tsí³ hmóu³²?

23 Jmí¹ jáun² ca³ juáh³ Jesús la³ lá²:

—Ní¹ juáh³ tsá² hniau³ jná¹³,
jáun² ma³ tí³² bíh¹ tsú² la³ cun³ hi³
juah³² jná¹³; hi³ jáun² Ñuh³² jná¹³
né³ ma³ hnio³ tsá² hí³, hi³ jná¹³
né³ jáunh¹³ ná¹ quiúnh¹ Ñuh³² hi³
já¹ ma³ ziaun¹³ jnoh¹ quiúnh¹ tsá²
la³ hí³. 24 Tí³ la³ lí³ ua³ jan² tsá² tiá²
hniau³ jná¹³, jáun² tiá² má² tí³² yáh³
tsú² jái¹³ hi³ hléh²³ jná¹³. Jun³ juáh¹³
quion²¹ huen² yáh³ jná¹³ jái¹³ hi³
naih³² hnoh² lá², quí¹ jái¹³ quioh²¹
Ñuh³² Tsá² ca³ ze³ bíh¹ jná¹³ la³².

25 "Né³² né³, la³ jí³² hi³ má² lí² juo³
jnë¹³ hnoh², má² lí² hléh³ jná¹³ tá¹ la³
cuon¹ jná¹³ lá² ja¹ quián¹³ hnoh².

26 Tí³ la³ ní¹ má¹ cuán² jáun² Jmí² chí³
Chun¹, Tsá² ma³ hau³ náh², Tsá²
zen³ hí³ Jméi² dí² chá³² jná¹³, hí³
bíh¹ ma³ ta² hnoh² ca³ la³ jí³², jí³ hi³
cháu³² tsú² siáh³ honh² náh² la³ jí³²
la³ cun³ hi³ má² lí² juáh³² jná¹³ ní².

27 "Jáun² né³, la³ jmí¹ nio² tie³
hñu³ tsin³² jná¹³ jmu¹ jná¹³ hi³
niau²¹ tie³ hñu³ honh² hnoh² siáh³,
jun³ juáh¹³ la³ qui³ jmu² jáun² tsá²
zian² hngá¹ máh³ yáh³. Jáun² ha³
lí² cui¹ hi²¹ honh² náh², hi³ sa³ jun³
hniauh³² lí¹ hú¹ cóh²¹ honh² náh²
siáh³. 28 Má² lí² niéh² bíh¹ hnoh² hi³
má² lí² juáh³² jná¹³: Ñih²¹ jná¹³ hi³
jáun² jáunh¹³ jná¹³ siáh³ hi³ já¹ ní³²
quiúnh¹ hnoh². Sá¹ jmí¹ hi³ cu³ tí³
bíh¹ má² ca³ ma³ hnau¹ hnoh² jná¹³
dúh¹, jáun² jmí¹ má² ca³ ma³ hiúnh¹³
bíh¹ náh² honh² hi³ hliá² ñih²¹ jná¹³
ní¹ cuá³ Ñuh³²; quí¹ hí³ bíh¹ jan²
Tsá² tí³ jlánh¹ bíh¹ záu² tá¹³ la³ cónh³
bí¹ jná¹³. 29 Hi³ jáun² bí¹ juanh³²

jná¹³ jái¹³ lá² ta³ ñeh³, quí¹ hi³ jáun²
n¹ má¹lí³² la³ jáun² né³, má²taunh¹³
náh² ta²¹ jná¹³.

30 "Ha³ tiú²uú² hliáun³ jái¹³ hléh¹³
yáh³ jná¹³ quiúnh¹ hnoh², quí¹
má²cuá¹ja³² bíh¹ juo¹³ tsá² zian² cun³
tin² tsí³ hmóu³². Tí³la³ uá¹jinh¹ hí¹
cáun² pí³ tiá² zia³² yáh³ quioh²¹ tsá²
hí³ ñí¹con² jná¹³, ³¹la³ n² ca³tí²¹ lí¹³
bíh¹, quí¹ hniáuh³² bíh¹ lí³tsin² tsá²
zian² hngá¹máh³ lá² hi³ hno³ jná¹³
Ñuh³² jí³ hi³ má²tí²¹ jná¹³ síáh³ la³
cun³ hi³ ca³juáh³ tsú² hi³ jmu¹ ná¹.

"Jáun² nú¹ tianh³ náh², cu¹ hue¹³
dí² ñí¹ lá².

[Tá¹la³ hí¹tiáunh¹ tsú² jáun² juí³²
né³, ca³juáh³ Jesús:]

Mí¹ziah²¹ mí³ uóun²jieh¹³ la³
má²quionh³ cuú²ñeh¹ quioh²¹

15 — Jná¹³ bíh¹ lín³ la³jmí¹
lí³ hú¹tá¹ mí¹ziah²¹ mí³
uóun²jieh¹³, hi³ jáun² Ñuh³² jná¹³ né³
lín³ la³jmí¹ lín³ tsá² jmu² hua³hí¹³
hi³ jáun². ²Jáun² n¹juáh³ zia³²
cáun² chí² cuoh² quion²¹ jná¹³ hi³
tiá² má³ hái³², hí³ bíh¹ quieih³²;
tí³la³ n¹juáh³ hi³ hái³² má³ né³,
chú² huen² bíh¹ tsú² chí² cuoh²
pih²¹ siún¹ hi³ lí¹ hí¹quí² hí¹iná²³,
hi³ jáun² tí³ hliáun³ má³ ha³ bíh¹.
³Má²ná¹jin² bíh¹ hnoh² cun³quionh³
jái¹³ hi³ má²ca³ma³ta¹³ jná¹³ jáun².
⁴Cuí¹ ná¹quiun² náh² re² quiúnh¹
jná¹³ la³jí³² jmá¹, hi³ jáun² la³
má²chí¹cunh² jáun² bíh¹ jná¹³
quiúnh¹ hnoh² lí¹³. Ha³ tiá² lí¹³ yáh³
ha³ má³ cáun² chí² cuoh² ta³ rón³²
tí³ có³², quí¹ n¹juáh³ tiú²uú² la³
chí¹hma² yáh³ quionh³ mí¹ziah²¹; la³
jáun² bíh¹ uá²jai³² lí³ ñí¹con² hnoh²,
n¹juáh³ tiá² la³ ná¹cunh² yáh³ náh²
tían³ quiúnh¹ jná¹³, jáun² tiá² lí¹³

yáh³ lín³ hnoh² la³jmí¹ lí³ chí² cuoh²
háí³² má³ chu²¹.

⁵"Quí¹ jná¹³ bíh¹ lín³ ná¹ la³jmí¹
lí³ mí¹ziah²¹, hi³ jáun² hnoh² né³ lín³
náh² cuú²ñeh¹ uóun². Hí³ jáun² bíh¹
n¹juáh³ tsá² ná¹cunh² tían³ quiúnh¹
jná¹³, hi³ jná¹³ né³ ná¹cunh² ná¹ síáh³
quiúnh¹ tsú², hi³ jáun² tsá² la³ hí³
bíh¹ lín³ la³jmí¹ lí³ chí² cuoh² hi³
háí³² hliáun³ má³ chu²¹; quí¹ hí¹
cáun² yáh³ tiá² hí³ lí¹³ jmúh¹³ hnoh²
n¹juáh³ tiá² quiúnh¹ jná¹³. ⁶Lí³ua³
jan² tsá² tiá² ná¹cunh² quiúnh¹ jná¹³,
quiunh²¹ tsú² la³jmí¹ quiunh³² jáun²
chí² cuoh² tiá² má³ háí³², tí³ cheih³²
bíh¹ tsa³cuí³², hi³ jáun² ñí¹ jáun² lí³
quiéin²; hi³ má¹lí³² jáun² né³, ziu³
liáuh³² tsú² síáh³ hi³ tóh³² ja¹ sí², hi³
jáun² có³².

⁷"N¹juáh³ la³ má²ná¹cunh² jáun²
náh² quiúnh¹ jná¹³, jí³ hi³ hu²¹
síáh³ jái¹³ quion²¹ jná¹³ hñu³ honh²
náh², jáun² m¹ náh² lí³ua³ cáun²
hi³ hnáuh², hi³ jáun² hian³ náh².
⁸Quí¹ cun³quionh³ hi³ ná¹lín³ hnoh²
la³jmí¹ lí³ chí² cuoh² háí³² hliáun³
má³ chu²¹ bíh¹ ma³quien² tsáun²
Ñuh³² jná¹³, hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹
má²lín³ náh² tsá² cu³tí³ hain²¹ tí³
con² jná¹³. ⁹Hna³ lín³² bíh¹ jná¹³
hnoh² la³jmí¹ hnau³ jáun² jná¹³
Ñuh³²; jáun² ma³zián¹³ náh² la³ cun³
ca³tí²¹ ma³zian² tsá² hno³ jná¹³.
¹⁰Quí¹ n¹juáh³ má¹tih²¹ náh² la³
cun³ héih³² hi³ jmu² jná¹³, jáun²
má¹zián¹³ bí¹ náh² la³ cun³ qui³
ca³tí²¹ hi³ ma³zian² tsá² hno³ jná¹³,
la³jmí¹ zian² jná¹³ la³ cun³ qui³
ca³tí²¹ hi³ zian² jan² tsá² hno³ Ñuh³²
jná¹³ hi³hliá² ma³tí²¹ jná¹³ héih³² hi³
jmu² tsú².

¹¹"Hlí¹ lieh¹ jná¹³ hnoh² la³ n² hi³
jáun² lí³ hiún² honh² náh² la³jmí¹

hiún² tsin³² jná¹³, hi³ jáun² la³ n²
 bíh¹ lí¹³ hi³ lí³ hiún² honh² náh²
 tán¹ hián² cu³tí³. ¹²La³ lá² bíh¹ lí³
 héih³² hi³ jmu² jná¹³: Ma³hno¹ náh²
 tsá²ján² tsá²ján² la³jmí¹ hnau³ jná¹³
 hnoh². ¹³Jáun² né³, jmí¹líh³ bíh¹ tiá²
 chánh³² jan² tsá² tí³ jlánh¹ bíh¹ hno³
 há²mei²¹ joh¹ la³ cónh³ bíh¹ tsá²
 cué³² jmí²chí³ quioh²¹ cun³ñí¹ hi³
 ca³tín¹ há²mei²¹ hi³. ¹⁴Hnoh² bíh¹
 lín³ náh² há²mei²¹ joh² jná¹³ n¹juáh³
 hi³ ma³tih²¹ náh² la³ cun³ héih³² hi³
 jmu² jná¹³. ¹⁵Tiú²uú² juah²¹ yáh³
 jná¹³ hi³ hnoh² ná¹lín³ náh² tsá²
 quian²¹, qui¹ tsá² lín³ quian²¹ tiá² hi³
 ñí³² hí¹ cáun² yáh³ la³ cun³ hi³ jmu²
 juo¹³. Jáun² dá² há²mei²¹ joh² bíh¹
 jná¹³ má²ná¹lín³ hnoh² juah³² jná¹³,
 qui¹ má²ca³ma³ta¹³ bíh¹ jná¹³ hnoh²,
 ca³la³ jí³lí³² la³ cun³ hi³ má²ca³h³e³
 jná¹³ Ñuh³². ¹⁶Qui¹ jun³juáh¹³ hnoh²
 yáh³ ca³quianh²¹ náh² jná¹³, qui¹
 jná¹³ bíh¹ tí³ ca³quiánh³² ná¹ hnoh²,
 hi³ jáun² bíh¹ má²ca³cháu³² jná¹³
 hnoh² hi³ má¹zián¹³ náh² hi³ chun¹
 náh²; hi³ hi³ chun¹ náh² jáun² né³,
 lí³ quien² la³ má²quien² jáun². Hi³
 jáun² la³ jáun² bíh¹ lí¹³ cué³² Ñuh³²
 jná¹³ lí³ua³ cáun² hi³ m¹h¹³ náh²
 cun³quionh³ héih³² quion²¹ jná¹³.
¹⁷Hi³ jáun² la³ n² bíh¹ lí³ héih³²
 hi³ jmu² jná¹³, hi³ má¹hnáu³ náh²
 tsá²ján² tsá²ján² bíh¹.

Tsá² zian² cun³ tín² tsí³ hmóu³² hon²

Jesús la³ má²quionh³ tsá² joh¹

¹⁸”Ní¹juáh³ hi³ ca³lí³hau² náh²
 tsá² zian² cun³ tín² tsí³ hmóu³²,
 cháu¹ náh² honh² hi³ jná¹³ bíh¹ tín²
 ca³lí³hau² tsú². ¹⁹Tí³la³ sá¹jmí¹ hi³
 hnoh² lín³ náh² uá²jai³² tsá² zian²
 náh² cun³ tín² tsí³ hmóu³² dúh¹, hi³
 jáun² jmí¹ ma³hniau³ lín³² bíh¹ tsú²

hnoh² la³ cun³ qui³ hno³ tsú² tsá²
 rainh²¹. Tí³la³ jná¹³ bíh¹ ca³quiánh³²
 ná¹ hnoh² ja¹ quioh²¹ tsá² la³ hí³,
 hi³ jáun² dá² má²hau² bíh¹ tsú²
 hnoh² ta³né³², qui¹hliá² tiú²uú² lín³
 yáh³ hnoh² tsá² zian² cun³ tín² tsí³
 hmóu³². ²⁰Cháu¹ náh² honh² la³
 cun³ hi³ má²lí²juáh³² jná¹³ jáun²:
 Hí¹ jan² yáh³ tsá² lín³ quian²¹ tiá²
 tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³
 bíh¹ juo¹³. Ní¹juáh³ jná¹³ la³ jmoh²³
 tsú² hian² tsí³, ja³bí¹ la³ jáun² bíh¹
 siáh³ jmoh³ tsú² hnoh²; n¹juáh³ la³
 má²ca³ma³tí³² tsú² la³ cun³ já¹³ hi³
 ca³ma³tín¹³ jná¹³, jáun² ja³bí¹ la³
 jáun² bíh¹ siáh³ ma³tí³² tsú² já¹³
 hi³ hieh¹ hnoh². ²¹La³jí³² hi³ n² né³
 jmu³ tsú² cun³ñí¹ hi³ hain²¹ hnoh² tí³
 con² jná¹³ bíh¹, qui¹hliá² tiá² cuón³²
 yáh³ tsú² Tsá² ca³ze³ jná¹³.

²²”Tiá² tso³ jmí¹ la³ ho² yáh³
 tsú² sá¹jmí¹ hi³ tiá² cuan³ jná¹³ hi³
 cua³hlí¹ cuá¹lien¹ ná¹ tsú². Tí³la³
 ta³né³² né³, tiú²uú² zia³² yáh³ he³
 cun³quionh³ lí¹³ jí³ tsú² tsáu¹³,
²³qui¹ n¹juáh³ hau² tsú² jná¹³, jáun²
 la³ jí³ Ñuh³² bíh¹ jná¹³ hon² tsú²
 siáh³. ²⁴Tiá² tso³ jmí¹ la³ ho² yáh³
 tsú² sá¹jmí¹ hi³ tiá² má²cá²jmú³²
 jná¹³ ja¹ quioh²¹ tsú² la³ cun³ hi³
 hí¹ jan² tiá² hin² má²ca³jmú³; tí³la³
 má²ca³jé³ bíh¹ tsú² la³jí³² hi³ jáun²,
 hi³ cun³ jáun² hau² bíh¹ tsú² jná¹³
 quiúnh¹ Ñuh³². ²⁵Tí³la³ la³ n² dá²
 ná¹lí²³ qui¹ jáun² lí³tí³ la³ cun³ hi³
 rá¹juáh³ jáun² ñí¹ liei²¹ quioh²¹ tsú²
 hmóu³² bíh¹, ñí¹ rá¹juáh³ jáun² la³
 lá²: “Cáun² lí¹ ca³lí³hau² bíh¹ tsú²
 jná¹³ ta³ tiá² lín¹ hi³ lí³”.

²⁶”Má²ja³quián³ já³² bíh¹ Jmí²chí³
 Chun¹, Tsá² já³² hí³ ñí¹con² Ñuh³²
 jná¹³, Tsá² qui³ má³hau³ hí³, jí³
 hi³ hie³² siáh³ jú¹ tson². Jáun² n¹

má¹cuán² tsú² né³, lín¹³ tsú² Tsá²
nau³² jái¹³ hi³ ca³tin¹ jná¹³. Tsá² hí³
zein²¹ jná¹³ hi³ já³² la³ tí³ nī¹con²
Ñuh³² jná¹³. 27 Ja³bi¹ hnoh² siáh³
cuéh¹ náh² jú¹ tson² hi³ ca³tin¹ jná¹³,
quí¹ la³ cun³ jm¹ ca³lí³liáu³ bíh¹
tionh² hnoh² quiúnh¹ jná¹³.

16 ”Jáun² né³, má²lí²juáh³²
jnë¹³ jái¹³ nī² hi³ jáun² tiá²
lí¹³ tá¹tonh¹ náh² tí³ có³² hi³ ca³tin¹
jnë¹³. 2 Quí¹ chu³ hue³ tsú² hnoh²
hñu³ cuáh³² quioh²¹ tsá² judíos,
hi³ hí¹ la³ tí³ chau²¹ jmá¹ hi³ lí³ua³
jan² tsá² jngah³ hnoh² lín¹³ hi³
cun³quionh³ la³ jáun² jmu² cáun²
ta²¹ chu²¹ nī¹con² Dió³². 3 La³ nī² bíh¹
jmu³ tsú² qui¹hliá² cun³ tiá² ca³lí³
cuóun³² bíh¹ tsú² Ñuh³² jná¹³, sa³jun³
jnë¹³ yáh³ ca³lí³ cuóu³² tsú² siáh³.
4 Jáun² bíh¹ má²lí²juáh³² jná¹³ la³
nī² ta³ tin², quí¹ jáun² chau¹³ honh²
náh² nī¹ má¹cá²chó³² jmá¹ hi³ jmoh³
tsú² hnoh² la³ má²lí²juáh³² jná¹³ nī².

Tá¹³ Jm²chí³ Chun¹

”Jáun² bíh¹ tiá² cá²juáh³² jná¹³ jái¹³
nī² la³ cun³ jm¹tin², quí¹ jm¹ cuon¹
bíh¹ jná¹³ quiúnh¹ hnoh²; 5 tí³la³
ta³né³² má¹ná¹, má²nīh²¹ bíh¹ jná¹³
hi³ nī¹nī²¹ ná¹ quiúnh¹ Tsá² ca³ze³.
Hi³ uá¹jinh¹ má²lí²juáh³² jná¹³ la³
nī² né³, hí¹ jan² yáh³ hnoh² tiá²
ngaih³² náh² hi³ ha³ jinh¹ nīh²¹ jná¹³.
6 Hnoh² dá² cáun² lí¹ má²lí²chá¹
hlah³ honh² bíh¹ qui¹hliá² lí²juáh³²
jnë¹³ la³ nī². 7 Jáun² né³, juah³² jná¹³
cáun² jú¹ tson² lá²: Tí³ jlánh¹ re²
bíh¹ quián¹³ hnoh² nī²juáh³ hi³ nīh²¹
jnë¹³; quí¹ sá¹jm¹ hi³ tiá² nīh²¹ jná¹³,
jáun² tiá² jm¹ lí¹³ yáh³ já³² Tsá²
ma³hau³ hnoh². Tí³la³ nī¹ má¹ngah³²
jnë¹³ né³, jáun² nī¹zéin²¹ bíh¹ jná¹³
Tsá² hí³. 8 Hi³ jáun² nī¹ má¹cuán²

Tsá² hí³ né³, jmu³ hi³ lí³tsin² tsá²
zian² cun³ tin² tsí³ hmóu³² hi³ tson²
bíh¹ ná¹ren² tsú² tso³, hi³ lí³tsin²
siáh³ hi³ zia³² cáun² juí³² chu²¹, jí³
hi³ lí³tsin² tsú² siáh³ hi³ tá¹tsin¹
héih³². 9 Jmu³ tsú² hi³ lí³tsin² tsá² hí³
hi³ ná¹ren² tso³, quí¹ tiá² ta²¹ taunh²
yáh³ tsú² jná¹³. 10 Jáun² né³, lí³tsin²
tsú² he³ lánh³ lí³ juí³² chu²¹, quí¹
jnë¹³ dá² má²nīh²¹ nī¹ cuá³ Ñuh³²
bíh¹, hi³ jáun² hnoh² né³ tiú²uú²
lí¹³ yáh³ jie¹ náh² jná¹³. 11 Lí³tsin²
tsú² siáh³ hi³ tá¹tsin¹ héih³², quí¹
má²ca³ta³tsin¹ bíh¹ héih³² juo¹³ tsá²
zian² cun³ tin² tsí³ hmóu³².

12 ”Zia³² bíh¹ hliáu³ lín³² hi³ jm¹
lí³ juah²¹ jná¹³ nī¹con² hnoh², tí³la³
má²tioh²¹ bíh¹ cu³ nī² ta³né³², quí¹ tiá²
tú¹ tiá² tsin¹³ yáh³ hnoh² hi³ táunh¹³
chinh³² jí³lí³². 13 Tí³la³ tiá² hi³ jmu³ yáh³,
quí¹ nī¹ má¹cuán² Jm²chí³ Chun¹, Tsá²
hie³² hi³ jú¹ tson², hi³ bíh¹ hie³² la³ jí³²
jú¹ tson² nī¹con² hnoh²; quí¹ Tsá² hí³
tiá² hléh³² yáh³ hi³ lí¹ chin² chí¹ hnga²,
tí³la³ hi³ dá² hléh³² la³ cun³ hi³ náí³²
bíh¹, hi³ hie³² tsú² siáh³ la³ jí³² la³ cun³
hi³ né³bi¹ lí¹³. 14 Tsá² hí³ dá² ma³quien²
jnë¹³ quí¹hliá² jē² jná¹³ bíh¹ cán³ tsú² hi³
zái³² tsú² siáh³ hnoh². 15 Quí¹ la³ jí³² bíh¹
la³ cun³ hi³ quioh²¹ Ñuh³² jná¹³ quion²¹
jnë¹³ uá²jaí³²; hi³ jáun² bíh¹ juah³² jná¹³
hi³ jē² jná¹³ bíh¹ cán³ Jm²chí³ Chun¹ hi³
jáun² zai³² tsú² siáh³ hnoh².

16 ”Cú¹pih²¹ jmá¹ bíh¹ jéi³²i¹ he²,
hi³ jáun² má¹jáun² tiú²uú² lí¹³ jie¹
hnoh² jná¹³; tí³la³ tí³ chí¹cáin² pih²¹
jáun² né³, lí¹³ bíh¹ jie¹ náh² siáh³.

Hi³ nio² hlah³ tsí³ dá² tsú² jeinh²¹
cáun² hi³ hiún² tsí³ bíh¹ tsú²

17 Jm¹jáun² ma³ jan² tsá² hain²¹
hí³ tí³ con² tsú² ca³ngaih³ rainh²¹
tsá²ján² tsá²ján²:

—¿He³ dá² hnió³ niéih³ jái¹³ hi³ ñí¹juah²¹ tsú² nř² hi³ cú¹pih²¹ jmái¹ bíh¹ jéi³²í¹ he² hi³ jáun² má¹jáun² tiú²uú² neh²¹ dí² tsú², hi³ cú¹pih²¹ jmái¹ bíh¹ siáh³ tsa³jau² hi³ jáun² má²neh²¹ dí² tsú² siáh³; hi³ ñí¹juah²¹ tsú² siáh³ hi³ ñí¹ cuá³ Jméi² néh¹ dí² má²ja³quián³ tsánh³²? 18 ¿He³ dá² hnió³ juáh³ jaun³²: “Ñí¹ cú¹pih²¹ jmái¹”? Já² tiá² ngi²³ yáh³ dí² he³ dá² ni³² ñí¹juah²¹ tsú².

19 Ca³li³lieih²¹ bíh¹ Jesús hi³ jmí¹ hnió³ tsá² hí³ nga³ ñí¹con² dí², hi³ jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Jná¹³ má²lí²juáh³² hi³ cú¹pih²¹ jmái¹ bíh¹ jéi³²í¹ he² hi³ jáun² má¹jáun² tiú²uú² lí¹³ jie¹ náh² jná¹³, hi³ tí³ chí¹cáin² pih²¹ jáun² né³ má²lí¹³ jie¹ náh² siáh³. ¿Hí¹ hi³ nř² uá¹ hi³ jlánh¹ ná¹quí² ná¹ngaih³² náh² ja¹ má²tún² hmóu³²? 20 Jná¹³ juah³² hi³ cu³tí³ bíh¹ uóh¹ hnoh² hi³ niau²¹ hlah³ honh² náh², tí³la³ tsá² hau² jná¹³ né³, ma³hiún² tsí³ bíh¹. Tí³la³ cun³ jáun² uá¹jinh¹ hnoh² niau²¹ hlah³ honh², chau²¹ bíh¹ jmái¹ hi³ lí³ hiún² lín³² honh² náh² cha³ jmí¹ niau²¹ hlah³. 21 Jmú¹³ jái¹³: Ní¹juáh³ jan² tsá²mi³ la³ má²cá²chó³² jmái¹ hi³ lí³zian² jon², jáun² hlah³ lín²¹ bíh¹ má²nio² tsí³ tsú² quí¹hliá² má²cá²chó³² jmái¹ hi³ quieh² héin¹; tí³la³ ní¹juáh³ má²ca³lí³zian² jon² tsú² né³, ca³la³ hí¹juáh³ tiú²uú² chau² bíh¹ tsí³ tsú² hi³ ca³quieh² jáun² héin¹, quí¹hliá² jlánh¹ tshah³ tsú² hi³ má²ca³lí³zian² siáh³ cónh³í¹ jan² dáin² ñí¹ hué²¹ lá². 22 La³ jáun² bíh¹ siáh³ ná¹má²tsoh¹ hnoh² honh² ta³né³²; tí³la³ ní¹ má¹já²jie¹ jná¹³ siáh³ hnoh² né³, má¹jáun² bí¹ jlánh¹ lí³ hiún² honh² náh² ca³la³ tán¹ hián² cu³tí³, cáun² hi³ hí¹ jan² tiú²uú² hin² lí¹³ quin³.

23”Má¹jáun² bí¹ ján¹ tson² hí¹ cáun² yáh³ tiú²uú² hi³ míf¹³ hnoh² ñí¹con² jná¹³. Quí¹ jú¹ tson² juah³² jná¹³, hi³ lí³ua³ cáun² hi³ míf¹³ náh² ñí¹con² Jméi² dí² cun³quionh³ héih³² quion²¹ jná¹³, hian³ bí¹ náh². 24 Quí¹ hí¹ cáun² bíh¹ hi³ tiá² má²lí²míf¹³ hnoh² cun³quionh³ héih³² quion²¹ jná¹³ la³ tí³ ta³né³²; míf¹ náh² hi³ jáun² hian³ náh², hi³ jáun² lí¹³ lí³ hiún² honh² náh² ca³la³ tán¹ hián² cu³tí³.

Jesús Tsá² lín³ Cristo bíh¹ lín³ Tsá² cah²³ jmái¹ ñí¹con² tsá² hon² Dió³²

25”Né³² né³, jná¹³ má²ca³lieh¹ ná¹ hnoh² cun³quionh³ jú¹ jni²; tí³la³ chau²¹ bíh¹ jmái¹ hi³ tiú²uú² jmu¹ jná¹³ la³ nř², má¹jáun² dá² má²hléh¹³ jná¹³ tá²na²¹ cu³tí¹³ bíh¹ hi³ ca³tín¹ Ñuh³² jná¹³. 26 Jmái¹ jáun² né³, má²míf¹ hnoh² cun³quionh³ héih³² quion²¹ jná¹³; tí³la³ má¹jáun² né³ tiú²uú² míf¹³ yáh³ jná¹³ ñí¹con² Ñuh³² hi³ ca³tín¹ hnoh², 27 quí¹ qui³ cónh³ hniau³ lín³² bíh¹ hnga² Ñuh³² jná¹³ hnoh². Hniau³ tsú² quí¹ cun³ñí¹ hi³ hnau³ hnoh² jná¹³ bíh¹, jí³ hi³ má²ca³tionh² náh² siáh³ ta²¹ hi³ jná¹³ ja³ ñí¹con² Dió³². 28 Jmí¹ ca³tí³ ñí¹ já¹³ jná¹³ ñí¹ hué²¹ lá², cua³han³ jná¹³ ñí¹con² Ñuh³² bíh¹, hi³ jáun² dá² ñí¹con² Ñuh³² bíh¹ jná¹³ má²ñih²¹ siáh³ ta³né³².

29 Hi³ jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² né³ ca³juáh³:

—Ta³né³² ján¹ tson² má²dí¹hléh¹ hnú² tá²na²¹ cu³tí¹³, hi³ tiú²uú² dí¹hléh¹ yáh³ nú² jú¹ jni². 30 Ta³né³² má²lí²neh²¹ jnoh¹ hi³ la³jí³² bíh¹ la³ ñíh¹ hnú², hi³ hí¹juáh³ tiá² lin¹ lí³hniau^{h23} yáh³ hi³ zian² tsá² zia³² hi³ nga³ ñí¹con² hnú². Cun³ñí¹ hi³

jáun² bíh¹ má²nio² cáun² tsí³ jnoh¹
hi³ hnú² ñeh³ nú² ñí¹ con² Dió³².

³¹Jmí¹ jáun² ca³ngái³ Jesús la³ lá²:
—¿Hí¹ jáun² né³ bí¹ má² táunh²³
máh³ hnoh² ta²¹? ³²Né³² né³,
má² cá² chó³² bíh¹ jmái¹ hi³ ta³ né³²
bíh¹ cánh³² má² han³ náh² ma³
quin³², hi³ ma³ quin³² ma³ jan³²
náh² cuá¹ táunh¹ náh² jui³² quián¹³,
hi³ jáun² huen² bíh¹ jná¹³ má² zeh¹³
náh²; tí³ la³ tiá² huen² jná¹³ zenh²
yáh³ má¹ ná¹, qui¹ zenh² bíh¹ Ñuh³²
jné¹³ quiúnh¹ ná¹. ³³Juah³² jné¹³
la³ jí³² jái¹³ ní² ñí¹ con² hnoh² hi³
jáun² lí¹³ nio² tie³ hñu³ honh² náh²
cun³ ní¹ hi³ ná¹ cunh² náh² quiúnh¹
jné¹³. Hnoh² dá² ca³ tin¹ má¹ tsoh¹
honh² la³ cun³ hi³ jmu² tsá² hon²
Dió³², tí³ la³ tiá³ chá¹ náh² honh²,
qui¹ má² ca³ cah¹ bíh¹ jné¹³ jmái¹
ñí¹ con² tsá² hí³.

Jesús liéinh³² Dió³² hi³ ca³ tin¹
tsá² hain²¹ tí³ con²

17 Jmí¹ má² lí² juáh³ jáun² Jesús
jái¹³ ní² né³, ca³ ziauh³ ñí¹
chi³ cuú², hi³ ca³ juáh³ la³ lá²:

—Tia²¹, má² cá² chó³² bíh¹ jmái¹;
ma³ quien¹³ hnú² Jónh³², hi³ jáun²
Jónh³² hnú² siáh³ lí¹³ ma³ quien² hnú².
² Qui¹ huen² bíh¹ hnú² má² ca³ jmuh³
hi³ Jónh³² hnú² ho² ta²¹ ñí¹ con²
la³ jí³² tsáú², hi³ jáun² lí¹³ jmu¹ jné¹³
hi³ lí¹³ zian² tsáú² la³ cun³ jmí¹ hi³ nio²,
ca³ la³ jín³² tsá² má² ca³ chan²¹ hnú²
jo³ uón³² jné¹³. ³ Hi³ zian² tsú² jáun²
cun³ jmí¹ hi³ nio² dá² lí³ la³ lá²: hi³
cuóú³² tsú² hnú² bíh¹, Tsá² cú² huen²
tán¹ nú², Tsá² hú¹ tá¹ lín³ Dió³²; jí³ hi³
cuóú³² tsú² jné¹³ ní² siáh³, Jesús, Tsá²
lín³ ná¹ Cristo, Tsá² ca³ zen² hnú² hí³.

⁴ Má² lí² ma³ quien¹³ bíh¹ jné¹³ hnú²
ñí¹ hué²¹ lá², hi³ má² lí² bí¹ siáh³

la³ jí³² hi³ ca³ juah²¹ hnú² hi³ jmu¹
jné¹³. ⁵ Né³² né³ Tia²¹, ma³ quien¹³
siáh³ jné¹³ ní¹ hó²¹ máh¹ nú² la³ cun³
qui³ jmí¹ quien² jné¹³ jáun² jmí¹ tin²,
jmí¹ ñeh² bíh¹ hi³ lí¹³ tá¹ cáun²
mí³ cuú².

⁶ Má² ca³ ma³ jnia¹³ bíh¹ jné¹³
hi³ hin² tsánh² hnú² ñí¹ con² tsá²
má² ca³ quianh²¹ hnú² ja¹ tsá² zian²
hngá¹ máh³ lá², tsá² má² ca³ chan²¹
hnú² jo³ uón³² jné¹³. Tsá² jmí¹ joh²
bíh¹ hnú² hi³ hi³ ca³ cuen²¹ nú² jné¹³,
hi³ má² ca³ ma³ tí³² bíh¹ tsú² siáh³
jéh² hnú². ⁷ Hi³ jáun² dá² má² ñí³²
bíh¹ tsú² ta³ né³² hi³ la³ jí³² bíh¹ hi³
quion²¹ jné¹³ ja³ tí³ ñí¹ con² hnú²;
⁸ qui¹ má² ca³ juo³ bíh¹ jné¹³ tsú²
la³ jí³² jái¹³ hi³ ca³ cué¹ hnú² jáun²
ñí¹ con² jné¹³, jáun² má² ca³ héi³ bíh¹
tsú². Hi³ jáun² má² ca³ lí³ tsin² bíh¹
tsú² hi³ tson² bíh¹ cu³ tí³ ja³ jné¹³
ñí¹ con² hnú², hi³ jáun² má² taunh³²
tsú² ta²¹ hi³ hnú² bíh¹ ca³ ze² jné¹³.

⁹ Jáun² né³, jné¹³ hiú² mí²³ ñí¹ con²
hnú² hi³ ca³ tin¹ tsá² hí³ bíh¹, ha³ tiá²
hiú² mí²³ yáh³ jné¹³ hi³ ca³ tin¹ tsá²
zian² cun³ tin² tsí³ hmóu³², tí³ la³
mí²³ jné¹³ hi³ ca³ tin¹ tsá² ca³ chan²¹
hnú² jo³ uón³² bíh¹ jné¹³, qui¹ tsá²
joh² hnú² bíh¹ hí³. ¹⁰ Qui¹ la³ jí³² bíh¹
la³ cun³ hi³ quion²¹ jné¹³ quián¹³
hnú², hi³ jáun² la³ jí³² bíh¹ siáh³ la³
cun³ hi³ quián¹³ hnú² quion²¹ jné¹³
uá² jai³². Hi³ jáun² né³, cun³ quionh³
tsá² hí³ bíh¹ má² lin¹ hi³ quien² jné¹³.

¹¹ Ha³ tiú² uú² ñí²¹ yáh³ jné¹³ ñí¹
hué²¹ lá², tí³ la³ tsá² ní² né³ tá¹ tonh¹
bíh¹; qui¹ jné¹³ dá² má² jáunh¹³ bíh¹
hi³ ñí¹ ñí²¹ quiúnh¹ hnú². Jáun² né³,
hnú² Tia²¹ Tsá² chun¹, cun³ quionh³
pí³ hi³ hauh³² nú² jmu³ hua³ hí¹³ tsú²
la³ cun³ hi³ ca³ cué¹ nú² jáun² jné¹³
uá² jai³², hi³ jáun² lí¹³ tionh² tsú²

cá²hon³ la³jmí¹ tiauh² dí² quiúnh¹
 hnú². ¹²Qui¹ tá¹la³ ca³ngí³ jná¹³
 jáun² quiúnh¹ tsú², ca³jmú³² bíh¹
 jná¹³ hua³hí¹³ tsú² cun³quionh³ jái¹³
 hí³ ho² jná¹³ hí³ ca³cuéh¹ hnú² jáun².
 La³ nř² bíh¹ ca³jmú³² jná¹³ hua³hí¹³,
 hí³ jáun² hí¹ jan² yáh³ tiá² já²hín³,
 jř³²la³ tsá² qui³ ca³tin¹ hí³ tsa³hín³
 bíh¹ já¹hín³, hí³ jáun² ca³lí³tí³ la³
 cun³ hí³ rá¹juáh³ jáun² ñ¹ Sí².

¹³”Jáun² ta³ne³² má²jáunh¹³ jná¹³
 ñ¹ ñíh³ hnú² bíh¹; tí³la³ juah³²
 jná¹³ jái¹³ nř² tá¹la³ cuon¹ ná¹ ñ¹
 hue²¹ lá², hí³ jáun² tsá² tá¹tonh¹ lá²
 lí³ lí³ hiú² tsí³ ca³la³ tán¹ hián²
 cu³tí³ la³jmí¹ hiú² tsin³² jná¹³.

¹⁴Má²ca³ma³tin¹³ bíh¹ jná¹³ tsú² jēh²
 hnú², tí³la³ tsá² zian² hí³ cun³ tin²
 tsí³ hmóu³² né³, tiá² quiú² tiá² jéin²³
 yáh³ tsú² qui¹ cun³ñ¹ hí³ tiú²uú²
 jmu² yáh³ tsú² la³jmí¹ jmu² tsá² hí³,
 qui¹ sa³jun³ jná¹³ yáh³ zian² ná¹ la³
 jáun². ¹⁵Ha³ tiá² hiú² mř²³ yáh³ jná¹³
 hí³ huen¹³ nú² tsú² ja¹ quioh²¹ tsá²
 zian² ñ¹ hue²¹ lá², ñ¹ jř²¹la³ mř²³
 jná¹³ hí³ jmúh¹³ nú² tsú² hua³hí¹³
 ca³tin¹ tsá² hláinh¹ bíh¹. ¹⁶Qui¹
 la³jmí¹ tiá² zian² jná¹³ la³ cun³ qui³
 zian² jáun² tsá² jmu² cun³ tin² tsí³
 hmóu³², hí³ jáun² sa³jun³ tsá² nř²
 yáh³ siáh³ zian² la³ jáun². ¹⁷Hí³
 jáun² né³, jmu³ hí³ lí³ ná¹chan¹ tsú²
 ñ¹con² nú² huen² cun³quionh³ jú¹
 tson², qui¹ jái¹³ quián¹³ hnú² dá²
 lí³ jmáh³la³ jú¹ tson² bíh¹. ¹⁸Jáun²
 né³, la³jmí¹ ca³ze² nú² jná¹³ ja¹ tsá²
 zian² hngá¹máh³ lá², la³ jáun² bí¹
 siáh³ zein³² jná¹³ tsá² lá² ja¹ tsá² hí³
 uá²jai³². ¹⁹Hí³ cun³ñ¹ hí³ ca³tin¹ tsá²
 lá² bíh¹ jmu² jná¹³ siáh³ cuá¹chan¹
 ná¹ huen², qui¹ hí³ jáun² tsá² lá²
 uá²jai³² lí³ ná¹chan¹ cun³quionh³ jú¹
 tson².

²⁰”Tí³la³ tiá² mř²³ yáh³ jná¹³
 jmáh³la³ hí³ ca³tin¹ tsá² lá², qui¹ mř²³
 jná¹³ la³ jí³ hí³ ca³tin¹ tsá² taunh¹³
 jná¹³ ta²¹ nř¹ má¹ca³nái³² jú¹ chú³² hí³
 hléh³² tsá² lá² bíh¹. ²¹Mř²³ jná¹³ ñ¹con²
 hnú² hí³ cu³tí³ cu¹ tionh¹ tsú² cá²hon³
 jí³lín². Hnú² Tia²¹, cu¹ tionh¹ tsú²
 cá²hon³ quiúnh¹ dí² la³jmí¹ ná¹tioh³
 jáun² cáun² tsí³ dí² quiúnh¹ hnú², hí³
 jáun² lí³ tónh³² tsá² zian² hngá¹máh³
 lá² ta²¹ hí³ tson² bíh¹ hnú² ca³ze² nú²
 jná¹³. ²²La³jmí¹ má²ca³ma³quien¹³
 hnú² jáun² jná¹³, má²ca³ma³quien¹³
 jná¹³ tsú² siáh³ uá²jai³², hí³ jáun² lí³
 ná¹tioh³ cáun² tsí³ tsú² quiúnh¹ dí²,
 la³jmí¹ ná¹tioh³ cáun² tsí³ dí² hmóu³².
²³Cáun² bíh¹ ná¹tioh³ tsin³² jná¹³
 quiúnh¹ tsú² la³jmí¹ ná¹tioh³ cáun²
 tsí³ dí² hmóu³², hí³ jáun² la³ jáun² bíh¹
 lí³ hí³ ná¹tioh³ cáun² tán¹ tsí³ tsú²
 má²tún² hmóu³² siáh³, hí³ jáun² la³ nř²
 bíh¹ lí³ lí³tsin² tsá² zian² hngá¹máh³
 lá² hí³ hnú² bíh¹ Tsá² ca³ze² nú² jná¹³,
 jí³ hí³ hno³ lín³² nú² siáh³ tsá² joh²
 jná¹³ la³ cun³ rón³² hnau³ nú² jná¹³.

²⁴”Tia²¹, hnú² bíh¹ ca³chan²¹ tsú²
 jo³uón³² jná¹³, hí³ jáun² bíh¹ hnó³²
 jná¹³ hí³ tsa³tiánh² tsú² ñ¹ ñ¹ñ¹
 jná¹³, hí³ jáun² lí³ jē³ tsú² cónh³
 tí³ hí³ quien² jná¹³, la³ cun³ hí³
 ca³ma³quien¹³ nú² jáun² jná¹³; qui¹
 hnú² bí¹ jlánh¹ ca³ma³hnau¹ nú²
 jná¹³ la³ cun³ jmí¹ ñēh² bíh¹ hí³ lí³
 tá¹ cáun² mi³cuú². ²⁵Hnú² Tia²¹, Tsá²
 chun¹ nú², ha³ tiá² cuóu³² yáh³ hnú²
 tsá² zian² cun³ tin² tsí³ hmóu³², tí³la³
 jná¹³ má¹ná¹, cuóu³² bíh¹ ná¹ hnú²,
 hí³ ja³bí¹ tsá² lá² siáh³ má²ca³lí³ ñ¹
 bíh¹ hí³ hnú² ca³ze² jná¹³. ²⁶Jná¹³
 má²ca³hie³ tsá² lá² hí³ hin² tsánh²
 hnú², hí³ la³ má²hie² jáun² jná¹³ tsú²
 siáh³, hí³ jáun² lí³ ma³hnio³ tsú²
 tsá²ján² tsá²ján² rón³² la³ cun³ hnau³

nú² jáun² jná¹³, hi³ jáun² lí¹³ ná¹tioh³
caún² tsin³² jná¹³ quiúnh¹ tsú².

Má²jan² tsú² Jesús hi³ tson³

(Mateo 26:36-56; Marcos 14:32-

50; Lucas 22:39-53)

18 Hi³ jáun² jm¹ má²lí²juáh³
jáun² Jesús jái¹³ ní² né³,
cua³han³ quionh³ tsá² hain²¹ hí³ tí³
con² hi³ ngau³ tí³ jo²¹ jēh³ ní¹ téh²³
tsú² jáun² Cedrón. Ní¹ jáun² jm¹
zia³² caún² ní¹ lí³ ní¹ jná¹ hmá²; ní¹
jáun² né³, hi³ Jesús la³ má²quionh³
tsá² quionh³. ²Ja³bí¹ Judas tsá²
má²jienh³ hi³ Jesús jm¹ ní² uá²jai³²
ní¹ jáun², qui¹ hliáun³ jéin³² bíh¹
jm¹ má²ca³cuú² ca³ngih³² Jesús
quionh³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² ní¹
jáun². ³Hi³ jáun² né³, ca³chó³² bíh¹
Judas ní¹ jáun² la³ má²quionh³
hliáú³ tsá² romanos, jí³ ma³ jan²
tsá²cuú² tsá²ta³ tsá² ná¹lín³ mí³jmú³
hi³ ca³ze³ tsá² ná¹chín¹ joh¹ tsú² la³
má²quionh³ tsá² fariseos. Tsá² hí³
né³ ná¹quian³² sí² jm²cau³² jí³ sí²
ca² ní² siáh³, la³ má²quionh³ mí¹tái³
mí¹la² jí³ hmá² ní² siáh³. ⁴Tí³la³
Jesús má¹ná¹, jm¹ má²ní³² bíh¹ la³
cun³ la³ jí³² hi³ quiunh²¹, hi³ jáun² ja³
hi³ ca³ngáih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—¿Hin² tsánh² hnah²³ hnoh²?

⁵Jáun² tsá² hí³ né³ ca³juáh³:

—Jesús tsá² Nazaret bíh¹ hnah²³
jnoh¹.

Jm¹jáun² ca³juáh³ Jesús:

—Jná¹³ bíh¹ la³².

Ja¹ quioh²¹ tsá² hí³ né³ jm¹ zenh¹
Judas tsá² má²lí²jienh³ Jesús. ⁶Hi³
jáun² jm¹ ca³juáh³ Jesús: “Jná¹³ bíh¹
la³²”, jm¹jáun² né³ ca³yá²han¹ tsú²
hi³ ca³quinh³ tí³ cu³hna²¹ hi³ ta³tonh¹
la³ tí³ hué³². ⁷Jm¹jáun² ca³ngái³ siáh³
Jesús cónh³í¹ cu³ jéin³²:

—¿Hin² tsánh² hnah²³ hnoh²?

Jáun² tsá² hí³ ca³ngái³ siáh³:

—Jesús tsá² Nazaret bíh¹ hnah²³
jnoh¹.

⁸Hi³ jáun² ca³juáh³ siáh³ Jesús la³
lá²:

—Má²lí²juáh³² bíh¹ jná¹³ hi³ jná¹³
bíh¹ la³². Ní¹juáh³ jná¹³ la³ hnauh²³
náh², tí³la³ cué¹ jái¹³ hi³ tsa³tánh¹
tín² tsá² ní¹ hná¹ lá².

⁹La³ ní² dá² ca³lí³ hi³ jáun² lí³tí³
la³ cun³ hi³ má²lí²juáh³ tsú² jáun²
hnga², jm¹ ca³juáh³ la³ lá²: “Tia²¹,
tsá² ca³cuen²¹ hnú² hí³, hí¹ jan²
yáh³ tiá² já²hín³”. ¹⁰Jm¹jáun²
ca³chí² Sí¹mu²¹ Pé¹ mí¹tái³ hmu³
tá¹ tun³ jo²¹ quioh²¹, hi³ ca³jmú³
cu³ nga¹³ mí¹tái³ cuá¹ cuá² chu²¹
quioh²¹ jan² tsá² jmái² Malco, jan²
tsá² má²dí¹hlánh¹ joh¹ tsá² cuá¹lín³
mí²tsá² hien¹. ¹¹Tí³la³ Jesús né³,
ca³záih³ Pé¹ la³ lá²:

—Tiáunh¹ mí¹tái³ hñū³ láu²
quioh²¹. Ní¹juáh³ Nuh³² jná¹³ hnió³
hi³ há¹ nga¹³ jná¹³ uu³cha³tsí³²
lá², ¿hí¹ lí¹³ hi³ tiá² hen¹ jná¹³ hi³
quiunh²¹ jná¹³ la³ lá²?

Jesús má²zenh² ta³ ní¹ Anás

(Mateo 26:57-58; Marcos

14:53-54; Lucas 22:54)

¹²Hi³ jáun² jm¹jáun² né³, hliáú³
tsá² chín¹, la³ má²quionh³ hliáú³
joh¹, jí³ tsá²cuú² tsá²ta³ tsá² judíos
tsá² ná¹ní¹ ní² siáh³ ca³ma³tson¹³
Jesús hi³ ca³hñéi³² dí². ¹³Jm¹ lí²¹
jáun² né³, ca³ní¹jan² dí² hñū¹³ Anás.
Anás hí³ jm¹ lín³ tsa³jméi² Caifás,
tsá² cuá¹lín³ mí²tsá² hien¹ jm¹jáun².
¹⁴Caifás hí³ bíh¹ jm¹ má²ca³záih³
tsá² judíos tsá² ná¹ní¹ hi³ tí³ quien²
bíh¹ jún³ jan² tsáu² cha¹³ jí³lín²
tsáu².

Pé¹ juáh³ hi³ tiá² cuoun³² Jesús

(Mateo 26:69-70; Marcos 14:66-

68; Lucas 22:55-57)

15 Tí³la³ Sí¹mu²¹ Pé¹ né³, la³ má²quionh³ jan² tsá² ní¹ hná¹ jáun², jmí¹ hí¹tsá²táunh¹ chí¹cáin² cu³hna²¹ Jesús. Tsá² jan² hí³ né³ jmí¹ cuou²¹ bíh¹ tsá² cuá¹lín³ mí²tsá² híen¹, hi³ jáun² ca³hiauh³ jái¹³ hi³ hí³ ní¹hñú³ quioh²¹ mí²tsá² híen¹ hí³ quionh³ Jesús; 16 tí³la³ Pé¹ né³, cheih³² bíh¹ ca³ta³zanh¹. Hi³ jáun² tsá² jmí¹ cuou²¹ hí³ mí²tsá² híen¹ né³ cua³han³ hi³ ní¹mí² jái¹³ ní¹con² tsá²mí³ tsá² jmí¹ dí¹jmu² hua³hí¹³ ho³hñú¹³ hi³ hí³ Pé¹ ñéih³, jmí¹jáun² ca³tanh² tsú² Pé¹ tí³ ñéih³. 17 Jmí¹jáun² ca³ngái³ tsá²mí³ hi³ ní¹con² Pé¹ la³ lá²:

—¿Há¹ jun³juáh¹³ hnú² lín³ nú² uá²jai³² tsá² hen² tí³ con² tsá²ñuh² ó³² dúh¹?

Jáun² ca³juáh³ Pé¹ la³ lá²:

—Já¹han²¹, ha³ tiá² lín³ yáh³ jná¹³.

18 Jmí¹ cuou³ lín³² bíh¹ jmí¹jáun², hi³ jáun² tsá² má²ná¹hlánh¹ quian²¹ mí²tsáu² la³ má²quionh³ tsá²cuú² tsá²ta³ tsú² la³ má²lí²jmú³ sí², hi³ jáun² má²ná¹táun³ hi³ ná¹chóh²³ sí² jáun². Ja³bí¹ Pé¹ siáh³ jmí¹ zenh¹ ní¹ jáun² quionh³ tsá² hí³ hi³ dí¹chóh²³ sí².

Mí²tsá² híen¹ má²cán²³ jú¹ tson² ní¹con² Jesús

(Mateo 26:59-66; Marcos 14:55-

64; Lucas 22:66-71)

19 Jáun² tsá² lín³ hí³ mí²tsá² híen¹ ca³ma³liáu³² hi³ nga² ní¹con² Jesús hi³ ca³tin¹ tsá² hain²¹ tí³ con² dí², hi³ he³ ní¹ jái¹³ má²tin² tsú² siáh³ tsáu². 20 Jáun² Jesús né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Jná¹³ dá² má²ca³hléh³ ná¹ chú¹ja²¹ bíh¹; tiú²nio² bí¹ hñu³ cuáh³² quiú¹³ dí² má²ca³ma³tin¹³ jná¹³ tsáu², jí³ hñu³ cuáh³² chín¹ ní² siáh³, ní¹ qui³ cuú² ngih³² ca³la³ jín³² tsá² judíos; hi³ jáun² né³, hí¹ cáun² yáh³ tiá² hi³ má²ca³híe³ jná¹³ ní¹ ná¹conh¹. 21 Jáun² ¿he³ yáh³ láih³² sa³ ní¹con² huen² yáh³ jná¹³ ngaih³² hnú²? Ní¹con² tsá² má²ca³nái³² jái¹³ hi³ hléh²³ dá² jná¹³ nga³, qui¹ tsá² hí³ bíh¹ tsá² ná¹ñi³² la³ cun³ hi³ má²ca³juáh³² jná¹³.

22 Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Jesús la³ ní² né³, jáun² jan² tsá²cuú² tsá²ta³ mí²tsáu² jmí¹ zenh¹ ní¹ jáun² ca³pá³ ní¹ Jesús, hi³ juáh³ la³ lá²:

—¿Hí¹ la³ ní² máh³ ngaih³² hnú² ní¹con² mí²tsá² híen¹?

23 Jáun² ca³ngái³ Jesús la³ lá²:

—Ní¹juáh³ cáun² jú¹ hlah³ la³ lí²hléh³ jná¹³, jáun² juah²¹ neh²¹ ha³ jinh¹ tí³tsóh³ lí³ jú¹ hlah³; tí³la³ ní¹juáh³ re² bíh¹ la³ lí²hléh³ jná¹³ né³, jáun² ¿he³ ya³ láih³² sa³ po²³ yáh³ hnú² jná¹³?

24 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³zen³ Anás Jesús la³ má²hñe² jáun² bíh¹ ní¹con² Caifás tsá² cuá¹lín³ siáh³ mí²tsá² híen¹.

Pé¹ juáh³ siáh³ cu³ jéin³² hi³ tiá² cuoun³² Jesús

(Mateo 26:71-75; Marcos 14:69-

72; Lucas 22:58-62)

25 Tá¹la³ jmí¹ dí¹chóh²³ jáun² Pé¹ sí² né³, jáun² tsá² jmí¹ tionh¹ hí³ ní¹ jáun² ca³ngái³ Pé¹ hi³ ca³juáh³:

—¿Há¹ jun³juáh¹³ hnú² uá²jai³² lín³ jan² tsá² hen² tí³ con² tsá²ñuh² ó³²?

Jáun² Pé¹ ca³juáh³:

—Já¹han²¹, jun³juáh¹³ jná¹³ yáh³.

26 Ní¹ jáun² siáh³ jmí¹ zenh² jan² tsá² má²dí¹hlánh¹ quian²¹ mí²tsá²

híen¹, rainh²¹ tsá² ca³uóunh³ hí³
cuá¹ hí³ ca³quieh³ Pé¹, hí³ jáun² tsá²
hí³ né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Há¹ jun³juáh¹³ hnú² lí²jie¹ jná¹³ ja¹
hmá² jáun² quióunh¹ nú² tsá² ó³² dúh¹?

²⁷Ti³la³ siáh³ bíh¹ siáh³ tiá² ca³ton³
Pé¹ jmí¹jáun². Ti³tsóh³dí¹ jmí¹jáun²
né³ ca³hó³ jan² cá¹tsó³.

Jesús má²zenh² ta³ ñí¹ Pilato

(Mateo 27:1-2, 11-14; Marcos

15:1-5; Lucas 23:1-5)

²⁸Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, cua³han³
Jesús hnú¹³ Caifás, hí³ ca³ñí¹jan²
dí² ñí¹ta²¹ quioh²¹ tsá² ho² ta²¹ tsá²
romano. Jmí¹ má²já²jnia² bíh¹, hí³
jáun² né³ tsá² ná¹ñí¹ joh¹ tsá² judíos
hí³ tiú²uú² taunh³ yáh³ ñéih³ ñí¹ta²¹
jáun², quí¹ hí³ jáun² tiá² lí¹³ lín³ dí²
tsá² tiá² jin². Quí¹ jí³²la³ tsá² jin²
bíh¹ lí¹³ cuh³ má³² quioh²¹ Jmí¹híen¹
ní¹ má¹ca³nié¹ jáun². ²⁹Cun³ñí¹ hí³
jáun² bíh¹ cua³han³ Pilato tsá² ho²
ta²¹ tí³ cheih³² hí³ ca³liéin³² tsá²
hí³, hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿He³ ñí¹ tso³ chah³² hnoh²
quioh²¹ tsá²ñuh² lá²?

³⁰Jáun² tsá² hí³ né³ ca³ngái³:

—Sá¹jmí¹ hí³ tiá² lín³ tsá²ñuh² ní²
jan² tsá² hláih¹ tsá² hon², jáun² tiá²
jmí¹ má²lí²jienh²¹ yáh³ jnoh¹ tsú²
ñí¹con² hnú².

³¹Ti³la³ Pilato né³ ca³juáh³ siáh³:

—Jon¹ náh² tsú², hí³ jáun²
cuá²ra³tsi³² náh² héih³² la³ cun³ lí³
liei²¹ quián¹³ náh² hmóu³².

Jmí¹jáun² ca³ngái³ siáh³ tsá² ná¹ñí¹
hí³:

—Ti³la³ jnoh¹ tsá² judíos má¹ná¹,
tiú²uú² jái¹³ hau³² yáh³ jnoh¹ hí³
má¹ngí¹³ tsáu².

³²La³ jáun² bíh¹ ca³lí³ hí³ jáun²
lí¹³ lí³tí³ la³ cun³ hí³ ca³juáh³ hnga²

Jesús hí³ he³ lánh³ rón³² jún³ dí².

³³Jáun² Pilato hen³ siáh³ ñéih³
ñí¹ta²¹ quioh²¹, jáun² ca³teh³ dí²

Jesús hí³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—¿Hí¹ hnú² uá¹ lín³ nú² Re²¹ Juo¹³
tsá² judíos?

³⁴Jmí¹jáun² ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—¿Hí¹ ngaih³² hnú² jái¹³ ní² hí³
ca³tin¹ hnú² huen², ho³ hí³ zian² jan²
tsá² má²lí²juáh³ uá¹ hí³ ca³tin¹ jná¹³?

³⁵Hí³ jáun² Pilato né³, ca³juáh³
siáh³:

—¿Hí¹ lín³ jná¹³ tsá² judío dúh¹?

Quí¹ tsá² coh¹ huen² bíh¹ hnú², la³
má²quionh³ tsá² ná¹lín³ mi³jmu³ joh¹
tsú² má²lí²jienh³ hnú² ñí¹con² jná¹³.

¿He³ dá² ca³jmu³ hnú²?

³⁶Jáun² ca³ngái³ siáh³ Jesús la³ lá²:

—Ha³ tiá² ñí¹ hue²¹ lá² ho² yáh³
jná¹³ jái¹³. Quí¹ sá¹jmí¹ hí³ ho² jná¹³
jái¹³ ñí¹ hue²¹ lá² dúh¹, hí³ jáun² jmí¹
lí¹³ bíh¹ jmu³ tsá² tionh² jo³uón³²
jná¹³ hniéi², hí³ jáun² tiá² jmí¹ jienh³
yáh³ tsú² jná¹³ ñí¹con² tsá² judíos
tsá² ná¹ñí¹. Ti³la³ tiá² ñí¹ lá² ho²
yáh³ jná¹³ jái¹³.

³⁷Hí³ jáun² Pilato né³ ca³ngái³
siáh³:

—¿Hí¹ jáun² lín³ uá¹ hnú² re²¹?

Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Lín³ bíh¹ jná¹³ la³ cun³ má²lí²juah²¹
hnú² ní². Jná¹³ dá² ca³lí³zian² ná¹, hí³
cuan³ ná¹ ñí¹ hue²¹ lá² hí³ hie¹³ ná¹ jú¹
tson². La³jín³² bíh¹ tsá² hain²¹ tí³ con²
jú¹ tson² ná¹ñí¹ la³ cun³ hí³ juah³² jná¹³.

³⁸Jáun² Pilato ca³juáh³ la³ lá²:

—¿He³ dá² jaun³² jú¹ tson²?

Má²ma³ngí³ tsú² Jesús

(Mateo 27:15-31; Marcos 15:6-

20; Lucas 23:13-25)

Jáun² jmí¹ má²lí²juáh³ Pilato
jái¹³ ní² né³, cua³han³ siáh³ cheih³²

hi³ ca³ní¹lien¹³ tsá² judíos tsá²
ná¹ngih³² hí³, hi³ ca³ní¹zeh¹ dí² la³
lá²:

—Hí¹ cáun² yáh³ tso³ quioh²¹ tsá²
lá² tiá² choh¹ jná¹³. ³⁹Ti³la³ hnoh² né³
ná¹héh³ chinh³² hi³ hniáuh³² lion¹
jné¹³ jan² tsá² tson³ tá¹la³ Jm¹hien¹;
jáun² né³ ¿hnaúh¹ náh² lion¹ jné¹³
Re²¹ Juóuh³² hnoh² tsá² judíos?

⁴⁰Jm¹jáun² ca³la³ jín³² bíh¹ tsú²
ca³té² ca³hóh³² hi³ ca³juáh³:

—iJun³juáh¹³ tsá² ní² yáh³!
iBarrabás bíh¹ lion¹ nú²!

Ti³la³ Barrabás hí³ né³ jm¹ lín³
jan² tsá² háin² hian² tsí³ bíh¹.

19 Hi³ jáun² jm¹jáun² né³,
ca³jmú³ Pilato héih³² hi³ jan³
tsú² Jesús, hi³ tsa³quiú² tsa³pan²
tsú². ²Jáun² hliáu³ né³ ca³jmú³ cáun²
chí² lih³² hi³ ca³tanh² dí² chí¹ Jesús
la³juah²¹ dúh¹ cáun² có²ron¹ná¹ hi³
quioh²¹ jan² tsá² ho² jái¹³, ti³la³ hi³
jáun² né³ jm¹ lí³ cun³quionh³ cuoh²
hmá² ton² bíh¹, hi³ ca³quinh³ dí²
siáh³ cáun² hmih³² zín¹³ la³ cun³ hi³
qui³ quih³² jan² tsá² quien². ³Jm¹
lí²¹ jáun² ca³ma³janh³² tsú² ma³
quin³² ma³ jan³² ní¹ cuá¹tón²¹ Jesús,
hi³ juáh³ la³ lá²:

—iCu¹ lí³quien² bíh¹ Re²¹ Juo¹³
tsá² judíos!

Ca³la³ hi³ má²quí² má²jnó³² bíh¹
dí² hó¹ní¹ tsú².

⁴Jm¹ lí²¹ jáun² cua³han³ siáh³
Pilato hi³ ca³liéinh³² siáh³ tsá²
ná¹ngih³² hí³ cheih³², hi³ ca³juáh³
la³ lá²:

—Sá¹ní² jie³ náh², cu¹ chin²¹ jné¹³
tsú² ti³ cheih³² lá², hi³ jáun² lí³tsin²
hnoh² hi³ hí¹ cáun² yáh³ tso³ tiá² lin¹
choh¹ jné¹³ quioh²¹ tsá² lá².

⁵Jm¹jáun² cua³han³ Jesús hi³
má²hun¹ chí² lih³² hi³ lí³ cuoh² hmá²

ton² chí¹, hi³ quih³² siáh³ hmih³²
zín¹³ jáun². Hi³ jáun² ca³juáh³ Pilato
la³ lá²:

—iLá² zenh² tsú²!

⁶Ti³la³ jm¹ ca³jién³² tsú² Jesús
né³, jm¹jáun² ca³té² ca³hóh³² tsá²
ná¹lín³ mi³jmú³ la³ má²quionh³
tsá²cuú² tsá²ta³, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—iCrei²¹ cu¹ taun¹ tsá² ní²! iCrei²¹
cu¹ taun¹ tsá² ní²!

Jáun² Pilato ca³juáh³:

—Jon¹ náh² tsú², hmóu³² náh²
cuá²ton³ náh² tsú² crei²¹, qui¹ hí¹
cáun² yáh³ tso³ tiá² choh¹ jné¹³
quioh²¹ tsú².

⁷Ti³la³ tsá² judíos né³, ca³juáh³:

—Jnoh¹ zia³² cáun² liei²¹ quiú¹³, hi³
jáun² la³ cun³ lí³ liei²¹ jáun² quiú¹³
bíh¹ jnoh¹ ca³tin¹ tsá² ní² jún³, qui¹
sa³ tsá² ní² yáh³ má²ca³juáh³ hi³ lín³
Jon² Dió³².

⁸Jm¹ ca³nái³² Pilato jái¹³ ní² né³,
ti³ lí³mí¹ ca³ta³hú¹ cóh²¹ bíh¹ tsí³.

⁹Jáun² hen³ siáh³ ñéih³ ní¹ta²¹
quioh²¹, hi³ ca³ngáih³ siáh³ Jesús
la³ lá²:

—¿Hín² t́h³ ñeh³ hnú²?

Ti³la³ Jesús né³ tiú²uú² hi³ ca³ngái³
hí¹ cá² jon¹ yáh³. ¹⁰Hi³ jáun² Pilato
ca³juáh³:

—¿Hí¹ cónh³ tiá² ngáih¹ uá¹ hnú²
ní¹con² jné¹³? ¿Há¹ tiá² ñih¹ hnú² hi³
jné¹³ ho² ná¹ jái¹³ hi³ taun¹ ná¹ hnú²
crei²¹, ho³lá²dá² hi³ liau¹ ná¹?

¹¹Jáun² Jesús ca³ngái³ hi³
ca³juáh³:

—Hí¹ cáun² pí³ tiá² jm¹ zia³² yáh³
quián¹³ hnú² ní¹con² jné¹³ sá¹jm¹
hi³ Dió³² tiá² ca³cué³ hnú² jái¹³ hi³
ñi³hauh³²; cun³ñi¹ hi³ jáun² bíh¹ ti³
jlánh¹ bí¹ jueh³² tso³ ho² hnga² tsá²
lí²jiénh³ jné¹³ ní¹con² hnú² la³ cónh³
bí¹ hnú².

¹²Hi³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ jlánh¹ ca³hnauh² Pilato tsí³ he³ lánh³ rón³² lí¹³ líón³² dí² Jesús; tí³la³ tsá² judíos hí³ né³, ca³tí² ca³hóh³² siáh³ hí³ ca³juáh³:

—iNí¹juáh³ hí³ ca³lion¹ nú² tsá² ní², jáun² tiú²uú² re² juónh³² yáh³ hnú² quiúnh¹ tsá² cuá¹lín³ mi³chí¹ juú² Roma! iQuí¹ lí³ua³ jan² tsá² juáh³ hí³ lín³ re²¹, tsá² la³ hí³ ná¹hniei²¹ bíh¹ quionh³ tsá² cuá¹lín³ hí³ mi³chí¹!

¹³Jáun² jmí¹ ca³nái³² Pilato jái¹³ ní² né³, ca³jmú³ héih³² hí³ chin¹³ tsú² Jesús tí³ cheih³², hí³ jáun² ca³cuá³ ní¹ hmá²si¹ quien² quioh²¹, ní¹ jáun² jmí¹ téh²³ tsú² Gabata quionh³ jú¹ hebreo, la³ cun³ niéih³ “Ní¹ rá¹já²³ quín¹”. ¹⁴Cua³hlau³ Jmí¹hien¹ bíh¹ jmí¹jáun², hí³ jáun² ná¹jmu² tsú² hua³jan²¹ la³ cun³ hí³ lí³ hniáuh³²; míh¹ tiá² cun³ la³ nio¹ jñéi³ tí³ hú²niéi² jmí¹ ca³juáh³ Pilato ní¹con² tsá² judíos hí³ la³ lá²:

—iLá² zenh² re²¹ juóuh³² náh²!

¹⁵Tí³la³ tsá² hí³ né³ ca³tí² ca³hóh³² bíh¹ hí³ ca³juáh³:

—Chin³² tsá² ní², chin³² tsá² ní²; ma³jan³² ní¹ taun³ crei²¹.

Hí³ jáun² Pilato ca³juáh³ siáh³:

—¿Hí¹ lí¹³ ton¹ jná¹³ crei²¹ re²¹ juóuh³² hnoh² dúh¹?

Jáun² tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ ca³juáh³ siáh³ la³ lá²:

—Jí³²la³ jan² tsá² cuá¹lín³ mi³chí¹ bíh¹ lín³ re²¹ juo¹³ jnoh¹, ha³ tiú²uú² hin² zian² yáh³ tsá² siáh³.

¹⁶Jáun² Pilato ca³jiénh³ cú²jueh³² Jesús ní¹con² tsá² hí³ hí³ cu³tsa³² cuí¹ cha³ton³ tsú² cú²jueh³² crei²¹, hí³ jáun² ca³jón³² bíh¹ tsá² hí³ Jesús.

Má²ton³ tsú² Jesús crei²¹

(Mateo 27:32-44; Marcos 15:21-32; Lucas 23:26-43)

¹⁷Jmí¹ má²lí³² jáun² né³, cua³han³ bíh¹ Jesús hí³ quian³² crei²¹ quioh²¹, hí³ ngau³ tí³ jui³² tsí³ máh³ ní¹ téh²³ tsú² “Máh³ Mú³² Chí¹ Tsáu²”, hí³ cun³quionh³ jú¹jma² hebreo né³, téh²³ tsú² “Gólgota”. ¹⁸Ní¹ jáun² bíh¹ ca³ton³ tsú² Jesús crei²¹. Ja³bí¹ ca³ton³ tsú² siáh³ crei²¹ cónh³í¹ gon³ tsáu², ma³ jan² la³ cá² jo²¹, hí³ jáun² chu³jo² né³ tón³² Jesús.

¹⁹Jáun² Pilato ca³jmú³ héih³² hí³ tsa³ton³² tsú² huéh³ ta³ chí¹ crei²¹ ní¹ tón²¹ jáun² Jesús, hí³ juáh³ la³ lá²: “Jesús Tsá² Nazaret, Re²¹ Juo¹³ Tsá² Judíos”. ²⁰Juóun³² bíh¹ tsá² judíos ca³hí³ huéh³ jáun², quí¹ ní¹ má²janh² can³² juú² bíh¹ ca³ton³ tsú² Jesús crei²¹, hí³ huéh³ jáun² né³ jmí¹ lí³ cun³quionh³ jú¹jma² hebreo, jú¹ latín jí³ jú¹ griego ní² siáh³.

²¹Cun³ní¹ hí³ jáun² né³, tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ la³ má²quionh³ tsá² judíos tsá² ná¹ní¹ ca³záih³ Pilato la³ lá²:

—Tiá² jmí¹ hniáuh²¹ yáh³ jmúh¹ nú² huéh³ hí³ juáh³: “Re²¹ Juo¹³ Tsá² Judíos”; tí³ re² jmu³ huéh³ hí³ juáh³: “Tsá² Lá² Juáh³ Hí³ Lín³ Re²¹ Juo¹³ Tsá² Judíos”.

²²Tí³la³ Pilato né³, ca³ngái³ hí³ ca³juáh³:

—Ní² cuí¹ lí³ la³ cun³ hí³ má²lí²jmú³² jná¹³.

²³Jáun² jmí¹ má²lí²ton³ jáun² hliáu³ crei²¹ Jesús né³, ca³caun² dí² ha¹ tsú², hí³ ca³chin² dí² quiún³ tsoh³, ma³ cáun² quioh²¹ la³ ma³ jan² hliáu³. Jáun² ca³can³ tsú² siáh³ hmih³² hu²¹ ñeh², tí³la³ hmih³² jáun² né³ tiá² lin¹ yáh³ ní¹ jmí¹ hmi³²,

cáun² bíh¹ jmí¹ rá²láin¹ tá¹ cáun²
chí³cuú² hi³ la³ tí³ há³². **24**Jáun²
hliáu³ hí³ ca³juónh³ má²tún² hmóu³²
la³ lá²:

—Ha³ tiá² cáí¹³ yáh³ dí²; tí³ re² bíh¹
chí¹³ dí² jáí¹³ hi³ jáun² neh²¹ hin²
tsánh² joh¹³.

La³ jáun² bíh¹ ca³lí³tí³ la³ cun³ hi³
rá¹juáh³ jáun² ní¹ Sí², hi³ rá¹juáh³ la³
lá²: “Ca³tsáunh³ bíh¹ tsú² hán² jná¹³,
hi³ ca³chí² tsú² siáh³ jáí¹³ ca³tí²¹
hmi³² quion²¹ ná¹”. La³ ní² bíh¹
ca³jmú³ hliáu³ hí³.

25Có³² crei²¹ tón³² jáun² Jesús
né³ jmí¹ zenh¹ mí¹ziú¹³ tsú² la³
má²quionh³ tsá²mí³ rainh²¹; có³²
jáun² jmí¹ zenh¹ siáh³ Má²réi³
ní²cuo² Cleofas la³ má²quionh³
Má²réi³ tsá² zian² juú² Magdalá.

26Jáun² jmí¹ ca³jíen³² Jesús mí¹ziú¹³,
la³ má²quionh³ jan² tsá² hain²¹ hi³
tí³ con² tsú² hi³ jmí¹ zenh¹ siáh³ có³²
jáun², tsá² jlánh¹ jmí¹ hnio³ tsú² hí³,
jáun² ca³záih³ dí² mí¹ziú¹³ la³ lá²:

—Hnú² mí¹, ní² bíh¹ zenh² tsá² lí¹³
jien¹ nú² la³jmí¹ jien¹ nú² jónh³².

27Jmí¹jáun² ca³záih³ dí² siáh³ tsá²
hen² hí³ tí³ con² dí²:

—Jien¹ tiá³ tsá²mí³ ní² la³jmí¹ jien¹
nú² mí²ziúh².

Hi³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹
ca³jón³² tsá² hí³ Má²réi³ hñú¹³.

Jmí¹ jun¹ Jesús

(Mateo 27:45-56; Marcos 15:33-
41; Lucas 23:44-49)

28Jmí¹ má²lí³² jáun² né³, má²ní³²
bíh¹ Jesús hi³ la³jí³² bíh¹ má²ca³lí³tí³,
hi³ jáun² ca³juáh³ la³ lá²:

—Jlánh¹ má²quiéin² tsin³².

Ca³juáh³ tsú² la³ ní², quí¹ hi³ jáun²
lí¹³ lí³tí³ rón³² la³ cun³ hi³ rá¹juáh³
jáun² ní¹ Sí² bíh¹.

29Hi³ ní¹ jáun² né³ jmí¹ zeh¹
cáun² tse³ hi³ dí¹canh² mu² mí³
uóun²jieh¹³ hi³ má²zéih¹ lín²¹;
hi³ jáun² ca³ma³jlih²¹ tsú² cáun²
chí² náh² hinh²³ jmái² quionh³ hi³
jáun², hi³ ca³dí³chí³ dí² hná¹³ cáun²
hmá²tiéi¹³ hi³ téh²³ tsú² hisopo,
hi³ jáun² ca³hiéih³ dí² ho³ Jesús.

30Jáun² Jesús ca³yenh³ mu² jáun²;
jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³juáh³ la³ lá²:

—La³jí³² bíh¹ má²ca³lí³tí³.

Hi³ jáun² jmí¹jáun² ca³quíh³² chí¹
hi³ ca³cuá³ha³ tsí³.

Jan² hliáu³ hih³² ja¹ mí³hue¹³ Jesús
quionh³ hmá² zunh²¹ quioh²¹

31Né³² né³, jmái¹ jáun² má²
cua³hlau³ Jmí¹hien¹ bíh¹, hi³ jáun²
tsá² judíos tsá² ná¹ní¹ tiá² ca³lí³hnió³
hi³ la³ má²ná¹tón²¹ jáun² tsá² hí³
crei²¹ tá¹la³ jmái¹ nio² tie³, quí¹
jmái¹ jáun² dá² cáun² jmái¹ jueh³²
bíh¹. Hi³ jáun² ca³hiu³ ca³mí³ dí²
ní¹con² Pilato hi³ jmu³ tsú² héih³²
hi³ tsa³jáu³ tsú² cú²jueh³² ta³ tsá²
ná¹tón²¹ hí³ crei²¹, hi³ jáun² sión³²
tsú² hla¹ má¹lí³² jáun². **32**Jáun²
jmí¹jáun² já¹taunh²¹ siáh³ hliáu³,
hi³ jáun² jmí¹ ca³cha³táunh¹ jáun²,
ca³jó³ ta³ tsá² chí¹tón²¹ la³ní¹, jmí¹
lí²¹ jáun² ca³jó³ dí² siáh³ ta³ tsá² jan²
hí³; **33**tí³la³ jmí¹ ca³ta³tonh¹ dí² ní¹
chí¹tón²¹ Jesús má¹ná¹, jmí¹jáun²
ca³jé³ dí² hi³ má²hí¹jún¹ bíh¹ tsú²,
hi³ jáun² tiú²uú² ca³jó³ yáh³ dí² ta³
Jesús.

34Tí³la³ cun³ jáun² ca³háh³ bíh¹
jan² hliáu³ ja¹ mí³hue¹³ Jesús
cun³quionh³ hmá² zunh²¹ quioh²¹,
hi³ jáun² jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³táim²
jmi² jí³ jmái² ní² siáh³. **35**Tsá² cha³²
jáí¹³ lá² dá² hú¹tá¹ ca³jé³ bíh¹, hi³
jáun² la³jí³² hi³ cha³² tsú² lí³ hú¹tá¹

jú¹ tson² bíh¹; ñi³² bíh¹ tsú² hi³ jú¹
tson² bíh¹ hleh³², hi³ jáun² hnoh²
uá²jai³² lí¹³ cháh¹³ cáun² honh².
³⁶Qui¹ la³ n² dá² ca³lí³ hi³ jáun²
lí³tí³ la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun² ñí¹
Sí² bíh¹, hi³ juáh³ jáun² la³ lá²: “Hí¹
cáun² yáh³ mú³² quioh²¹ tsú² tiá²
jau³ tsáu²”. ³⁷Ja³bí¹ zia³² siáh³ cáun²
ñí¹ rá¹juáh³ la³ lá²: “Jíen³² bíh¹ tsú²
tsá² ca³hinh³”.

Jmí¹ já¹haun³ Jesús

(Mateo 27:57-66; Marcos 15:42-

47; Lucas 23:50-56)

³⁸Jmí¹ má²lí³² jáun² né³, ngau³
Sé³² tsá² zian² juú² Arimatea hi³
ca³ñí¹mí² já¹³ ñí¹con² Pilato hi³
tsa³quion³² dí² hla¹ Jesús. Qui¹ Sé³²
hi³ dá² jmí¹ lín³ bíh¹ tsá² hen² tí³
con² Jesús, uá¹jinh¹ ta³ conh¹ qui¹
cun³ñí¹ hi³ juénh² tsú² tsá² judíos
tsá² ná¹ñí¹. Ca³cué³ bíh¹ Pilato já¹³,
hi³ jáun² Sé³² né³ ca³ñí¹quion²¹ hla¹.
³⁹Ja³bí¹ Nicodemo tsá² ca³ñí¹lien¹³
hi³ Jesús cáun² já¹nié², ca³chó³²
siáh³ hi³ quian³² míh¹ tiá² cun³
quiu³quia³hni³² qui¹lól¹ no¹ má²ro³²
hi³ lí³ cun³quionh³ háu² téh²³ tsú²
mirra má²ná¹jan² quionh³ háu²
téh²³ tsú² áloes. ⁴⁰Hi³ jáun² Sé³²
hi³ quionh³ Nicodemo ca³cón³²
hla¹ Jesús, hi³ jáun² ca³tsáinh³² dí²
cáun² hmih³² jmuh³ tiáu² lí³ quionh³
mí²ñí³² lino jmí¹ má²lí²jñéi³² dí²
jáun² no¹ má²ro³² jáun², la³ cun³
rón³² hi³ ná¹ngí²³ jáun² tsá² judíos
hi³ hón³² hla¹ la³ jáun². ⁴¹Có³² ñí¹
cá¹taun³ jáun² Jesús crei²¹ jmí¹ lí³
cáun² ñí¹ jná¹ hmá² quioh²¹ tsáu²,
hi³ ñí¹ jáun² né³ jmí¹ hó²¹ cáun²
tá²hón³² hmai²¹ ñí¹ hí¹ jan² hla¹ tiá²
jmí¹ má²ca³tanh² tsú². ⁴²Jáun² ñí¹
jáun² bíh¹ ca³hón³² tsú² cú²jueh³²

hla¹ Jesús, qui¹hliá² tá²hón³² jáun²
bíh¹ jmí¹ zeh¹ ca³lá² ñí¹ má²janh²,
qui¹ cun³ñí¹ hi³ jmí¹ má²ñí¹tsá² bíh¹
jmái¹ hi³ jmu² tsú² hua³jan²¹ hi³
hniáuh³² jmái¹ nio² tie³ quioh²¹ tsá²
judíos.

Jmí¹ ca³jenh¹³ Jesús

(Mateo 28:1-10; Marcos 16:1-8; Lucas 24:1-12)

20 Hi³ jáun² né³, jmí¹ la³ñí¹
jmái¹ hi³ ca³lí³liau³
sí²ma¹ná¹, ta³ ná¹juan³² lín³² néi¹
Má²réi³ tsá² zian² juú² Magdalá
ñí¹ hó²¹ tá²hón³² jáun²; tí³la³ jmí¹
cá¹chó²¹ tsú² jáun² ñí¹ jáun² né³,
ca³jíe³ tsú² hi³ sa³ tiú²uú² dí¹jná¹²³
yáh³ hó³ tá²hón³² quín¹ hi³ jmí¹
dí¹jná¹²³ jáun². ²Jmí¹jáun² ngah³ tsú²
cú²hé² tí³ ñí¹ jmí¹ cuá³ Sí¹mu²¹ Pé¹
quionh³ tsá² jan² hí³, tsá² jlánh¹ jmí¹
hnió³ hi³ Jesús, hi³ ca³ñí¹zeh¹ dí² la³
lá²:

—La³ má²lí²chin² bíh¹ tsú² Tí³²
Juo¹³ dí² hñu³ tá²hón³², tiá² né¹ yáh³
ha³ dá² jinh¹ cui²ñí¹quion¹³ tsú² hla¹.
³Hi³ jáun² Pé¹ né³, la³ má²quionh³
tsá² jan² hi³ ja³taunh²¹ ñí¹ hó²¹
tá²hón³². ⁴Ca³la³ cú²hé² lín³² bíh¹
já¹taunh²¹ tsú² tá¹ gon³ cu³lí²¹, tí³la³
tí³ jlánh¹ bíh¹ cú²hé² ngau³ tsá²
jan² hi³ má¹ná¹, hi³ jáun² ca³chó³²
chí¹ján³ hó³ tá²hón³² la³ cónh³
bíh¹ Pé¹. ⁵Jáun² jmí¹jáun² ca³jmú³
hí¹sian², hi³ ca³jáih³ ñí¹ tí³ néih³,
jáun² ca³jíe³ tsú² hmih³² tiáu² jáun²
hi³ ná¹tsí²¹ ñí¹ jáun², tí³la³ tiá² hi³
yáh³ tsú² la³ tí³ néih³ má¹ná¹. ⁶Tí³la³
jmí¹ ca³chó³² Pé¹ né³, ca³la³ má²hún¹
la³ tí³ néih³ tá²hón³² bíh¹ ca³jmú³.
Jáun² ja³bí¹ hi³ uá²jai³² ca³jíe³
hmih³² tiáu² hi³ ná¹tsí²¹ ñí¹ jáun².
⁷Ja³bí¹ ca³jíe³ tsú² siáh³ hmih³² hi³
jmí¹ tsáih³ chí¹ Jesús. Tí³la³ hmih³²

jáun² má¹ná¹, ha³ tiá² cu³tsa³² jm¹
nio¹ yáh³ quionh³ hmih³² hi³ jm¹
tsainh³² tsú², cánh³ jm¹ nio¹ bíh¹ hi³
rá¹pan². ⁸Jáun² ca³hi³ siáh³ uá²jai³²
tsá² cá²chó³² hí³ la³ñí¹ tí³ néih³ hi³
ca³jíe³ siáh³ uá²jai³² la³ cun³ hi³
má²lí³², hi³ jáun² ca³taunh³ ta²¹.
⁹Qui¹ tiá² re² jm¹ má²ca³ngí¹³ yáh³
tsú² la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun² ñí¹
Sí², hi³ ca³tin¹ bíh¹ Jesús hi³ jenh¹³
ja¹ hla¹. ¹⁰Jáun² jm¹ lí²¹ jáun² né³,
ja³tanh²¹ bíh¹ tsá² hí³ hñú¹³.

**Jesús má²jnia³² ñí¹con² Má²réi³ tsá²
ja³ juú² Magdalá**

(Marcos 16:9-11)

¹¹Tí³la³ Má²réi³ hi³ má¹ná¹,
ca³ta³zanh¹ bíh¹ ho³ tá²hón³² hi³
dí¹ho², hi³ ta³ dí¹ho² jáun² né³
ca³jáih³ ñí¹ tí³ néih³. ¹²Jm¹jáun²
ca³jíen³² tsú² gon³ tsá²cuú² tsá²ta³
Dió³² hi³ ná¹quih³² hmih³² tiáú²,
hi³ ná¹tsin¹ ñí¹ jm¹ rá²tsin² jáun²
Jesús; jan² jm¹ cuá¹tón²¹ ñí¹ jm¹
lí³ ta³ chí¹, hi³ cónh³ siáh³ jan² jm¹
cuá¹tón²¹ ñí¹ jm¹ lí³ ta³ ta³. ¹³Tsá²
hi³ né³ ca³ngái³ hi³ ca³juáh³ la³ lá².
—¿He³ lí³, jáun² uoh³² hnú² né³
tsá²mi³?

Jáun² Má²réi³ hí³ ca³ngái³:

—Qui¹hliá² la³ má²lí²chin² bíh¹ tsáú²
Tí³² Juóu³² jná¹³, hi³ tiá² ño¹ jná¹³ ha³
jinh¹ má²cuí²ñí¹quion¹³ tsú² hla¹.

¹⁴Cun³ dí¹juáh²³ la³ ní² bíh¹ tsú²
jm¹ ca³jinh³ tí³ cu³hna²¹, hi³ jáun²
ca³jíe³ hi³ zenh² Jesús ñí¹ jáun²;
tí³la³ tiá² ca³lí³tsin² yáh³ tsú² hi³
Jesús bíh¹ la³ Tsá² hí³. ¹⁵Hi³ jáun²
Jesús ca³ngái³ ñí¹con² tsú² la³ lá²:
—¿He³ láih³² sa³ uoh³² hnú² né³
tsá²mi³? ¿Hin² dá² hnah²³ hnú²?

Tí³la³ hí³ dí² né³ jm¹ lín²³ hi³ tsá²
jmu² hua³hí¹³ ja¹ hmá² jáun² bíh¹

tsá² hí³, hi³ jáun² ca³záih³ dí² la³
lá²:

—Hnú² tsá²ñuh², ní¹juáh³ hnú² bíh¹
cua³chin³² nú² hla¹, jáun² juah²¹ tiá³
ha³ jinh¹ cuí²ñí¹quion¹³ nú², jáun²
ñí¹cón²¹ jná¹³.

¹⁶Jáun² ca³juáh³ Jesús:

—iMá²réi³!

Jáun² ca³jinh³ dí² tí³ ñí¹ hó²¹ñí¹
tsú² hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²
cun³quionh³ jú¹jma² hebreo:

—iRaboni! (hi³ hnió³ juáh³ “Tí³²”).

¹⁷Jáun² Jesús né³ ca³juáh³:

—Tú³ tín² tán² jná¹³, qui¹ tiá²
má²cuá²ñí¹ yáh³ jná¹³ ñí¹ cuá³ Ñuh³².
Tí³la³ cuánh², cuá²zéih³ tsá² renh²
jnë¹³ hi³ ñih²¹ jná¹³ tí³ ñí¹ cuá³ Ñuh³²,
Tsá² lín³ hí³ siáh³ Ñeh² hnoh²; ñih²¹
jnë¹³ tí³ ñí¹con² Dió³² Juóu³² jná¹³, Tsá²
lín³ siáh³ Dió³² Juóuh³² hnoh².

¹⁸Hi³ jáun² Má²réi³ hi³ né³ ngah³,
hi³ ñí¹zeh¹ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²
tsú², hi³ ca³ñí¹juah²¹ hi³ má²lí²jíen³²
dí² Tí³² Juo¹³, jí³ hi³ ca³chá³ dí² siáh³
la³ cun³ hi³ ca³juáh³ tsú² jáun².

**Jesús má²jnia³² ñí¹con² tsá² hain²¹ tí³
con²**

(Mateo 28:16-20; Marcos 16:14-18;

Lucas 24:36-49; 1 Corintios 15:5-7)

¹⁹Jm¹ ca³zi³² hi³ la³ñí¹ jmá¹ hi³
ca³lí³liau³ sí²ma¹ná¹ jáun² né³, jm¹
ná¹ngih³² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú²
cáun² néih³, hi³ má²dí¹jnai³² tiá³
ho³hñú¹³ cun³ñí¹ hi³ juénh² tsú² tsá²
judíos tsá² ná¹ñí¹. Tí³la³ Jesús né³, hi³
bíh¹ ñéih³ hi³ ca³náu² chu³jo² ñí¹ tionh¹
tsá² hí³, hi³ ca³záih³ dí² tsú² la³ lá²:

—iCuí¹ zian² náh² cáun² hi³ re² hi³
tin²!

²⁰Jm¹ má²lí²juáh³ jáun² la³ ní²
tsú² ca³híe³ cuo² la³ má²quionh³ ñí¹
ja¹híh¹ ja¹ mi³húe¹³. Hi³ jáun² tsá²

hí³ né³ ca³lí³ hiún² lín³² tsí³ jmí¹
ca³jien³² Tí³² Juo¹³. **21** Jmí¹ lí²¹ jáun²
né³, ca³juáh³ siáh³ Jesús la³ lá²:

—iCu¹ zian² náh² cáun² hi³ re² hi³
tin²! La³jmí¹ ca³ze³ jná¹³ Nuh³², la³
jáun² bíh¹ má²zei²¹ jná¹³ hnoh².

22 Jmí¹ jáun² ca³jie³ dí² ní¹ quioh²¹
tsá² hí³, hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Hen³ náh² Jmí²chí³ Chun¹.

23 Ní¹juáh³ tsá² hin¹³ hnoh² tso³
quioh²¹, jáun² hin³ bíh¹ tsáu¹³ tsú²;
hi³ ní¹juáh³ tsá² tiá² hin¹³ náh² tso³
quioh²¹ né³, jáun² la³ má²ná¹ren²
jáun² bíh¹ tsú² tsáu¹³ lí¹³.

Tú¹ma²¹ dí¹jien³² Jesús
hi³ má²ca³jenh¹³

24 Tí³la³ Tú¹ma²¹ má¹ná¹, jan² tsá²
quian³tun³ hí³, tsá² jmí¹ téh²³ tsú²
hí³ dún² gon³, tiá² jmí¹ cuá³ yáh³
quionh³ tsá² ní¹ hná¹ jáun² jmí¹
ca³ma³jnia³² jáun² Jesús. **25** Jáun²
ca³záih³ tsá² ní¹ hná¹ jáun² Tú¹ma²¹
la³ lá²:

—Má²ca³neh²¹ bíh¹ jnoh¹ Tí³² Juo¹³
dí².

Tí³la³ Tú¹ma²¹ má¹ná¹, ca³juáh³ la³
lá²:

—Ha³ tiá² lí¹³ yáh³ taunh²¹ jná¹³
ta²¹ ní¹juáh³ ta³ tiá² má²lí²jie³² jná¹³
cuo² tsú² ní¹ ca³tóh³ pa³², hi³ loh²¹
jné¹³ siáh³ zeih²¹ uón²¹ ní¹ ca³tóh³
jáun² pa³², jí³ hi³ cuoh²¹ jná¹³ siáh³
ní¹ ja¹hí¹ jáun² quioh²¹ tsú².

26 Jmí¹ la³ má²jña³ jmái¹ jáun²
né³, ca³ngih³² siáh³ tsá² hain²¹ hí³
tí³ con² Jesús cáun² néih³, jáun²
jmí¹ jáun² bíh¹ jmí¹ má²tso² Tú¹ma²¹
ja¹ tsá² hí³. Hí³ jáun² uá¹jinh¹ jmí¹
dí¹jnai³² siáh³ tiá³ ho³ hñú¹³, cu³
jáun² ca³hí³ bíh¹ Jesús néih³ hi³
ca³náu² chu³jo² ja¹ ní¹ tionh¹ tsá² hí³
hi³ ca³juáh³.

—Cu¹ zian² náh² cáun² hi³ re² hi³
tin².

27 Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³záih³ tsú²
Tú¹ma²¹:

—Sá¹ní² jie³ uón³² jná¹³, loh³ zeih²¹
cuonh², cu¹ já² siáh³ cuonh² nú² hi³
cuóh¹³ nú² já¹ mí³hué³² jná¹³. Ha³
lí²uú² cu¹ lín³ nú² jan² tsá² tiá² ta²¹
haih²¹, tí³ re² cu¹ lín³ nú² tsá² nio²
cáun² tsí³ bíh¹.

28 Jáun² Tú¹ma²¹ ca³ngái³ la³ lá²:

—iHnú² Tí³² jí³ Dió³² Juóu³² jná¹³!

29 Hí³ jáun² ca³juáh³ siáh³ Jesús:

—Tú¹ma²¹, ta³né³² dá² má²taunh²³
hnú² ta²¹ quí¹hliá² hi³ má²lí²jie¹ bíh¹
hnú² jná¹³. Jlánh¹ jmí¹ ren² ní¹juáh³
tsá² taunh³² ta²¹ uá¹jinh¹ ta³ tiá²
má²lí²jie³.

He³ ca³tí²¹ hi³ ca³lí³ sí² lá²

30 Hliáun³ lín³² bíh¹ lí²¹ hi³ lí³
hua³jueh³² ca³jmú³ Jesús ní¹ hná¹ ní²
ní¹ ta³ ní¹ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con², hi³
tiá² rá¹tioh³ yáh³ ní¹ sí² lá². **31** Tí³la³
la³ cun³ hi³ má²rá¹tioh³ lá² má¹ná¹,
má²rá¹tioh³ quí¹ hi³ jáun² táunh¹³
hnoh² ta²¹ hi³ Jesús bíh¹ lín³ Cristo
Jon² Dió³², jí³ hi³ jáun² lí¹³ zian²
náh² siáh³ hi³ hmai²¹ ní¹juáh³ hi³
tanh²³ náh² tsú² ta²¹.

Jesús má²jnia³² ní¹con²
quiaun³ tsá² hain²¹ tí³ con²

21 Jmí¹ lí¹cáin² jáun²
ca³ma³jnia³² siáh³ Jesús
ní¹con² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²,
can³² jmái² lí¹ ná¹ho³ ní¹ téh²³ tsú²
Tiberias. Jmí¹ ca³ma³jnia³² tsú²
jáun², lí³ la³ lá²: **2** Jmí¹ jáun² jmí¹
tionh¹ Sí¹mu²¹ Pé¹ cu³tsa³² quionh³
Tú¹ma²¹ tsá² téh²³ tsú² hí³ dún²
gon³, Natanael tsá² zian² juú² Caná
hín¹³ tí³ Galilea, tá¹ gon³ tsá¹ jon²

Zebedeo nŕ², la³ má²quionh³ gon³
tsá² ñí¹ hná¹ jáun², tsá² hain²¹ tí³
con² Jesús. ³Jáun² Sí¹mu²¹ Pé¹
ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Cu¹ ñí¹zánh²¹ jná¹³ jáh³ jmái².

Jáun² tsá² hí³ né³ ca³ngái³:

—Ja³bí¹ jnoh¹ uá²jai³² tsáu¹³
quiúnh¹ hnú².

Ja³taunh²¹ bíh¹ tsú² hi³ ca³taunh³
cáun² mu², tí³la³ já¹nié² jáun² ha³
tiá² jáh³ ca³jáun³ hí¹ cu³ hla² cu³
nŕ² yáh³ tsú². ⁴Jm¹ má²já²jnia²
jáun² né³ ca³ñí¹náu² Jesús can³²
jmái², tí³la³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²
tsú² né³, tiá² jm¹ lí²tsin² yáh³ hi³
hí³ bíh¹ dí² zenh² ñí¹ jáun². ⁵Jáun²
Jesús ca³ngái³ ñí¹con² tsá² hí³, hi³
ca³juáh³:

—Hnoh² tsá¹ñú¹, ímá¹ca³jáun³
ca³lá² jáh³?

Jáun² tsá² hí³ né³ ca³ngái³:

—Hí¹ jan² yáh³ jáh³ tiá²

má²ca³jáun³.

⁶Jm¹jáun² ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—Ñéih¹ dú¹ tiá³ hmá³ tí³ jo²¹ cuá²

chu²¹ mu² nŕ² quián¹³ neh²¹; jáun²
sá¹nŕ² jieh²¹ náh², jáun³ bíh¹ jáh³.

Ca³jmú³ bíh¹ tsú² la³ jáun² jm¹
ca³jmú³; jm¹ lí²¹ jáun² né³, ca³la³
hí¹juáh³ tíú²uú² jm¹ tíoh³² bíh¹ tsú²
hí³ chí¹³ hmá³ jáun² chu³ jmái² quí¹
cun³ñí¹ hí³ juóun³² lín³² bíh¹ jáh³
jmái² má²tiáunh¹ hñu³ hmá³ jáun².

⁷Hí³ jáun² tsá² jlánh¹ jm¹ hno³ hí³
Jesús né³, ca³záih³ Pé¹ la³ lá²:

—íJá² Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí² ní³²!

La³ cun³ jm¹ ca³nái³² jáun² bíh¹
Sí¹mu²¹ Pé¹ hí³ Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí²
lánh³ hí³, hí³ jáun² má²ta²¹ ca³quih³
ha¹, (quí¹ jm¹ dí¹láun³ bíh¹ tsú²),
hí³ jáun² ca³háin³ chu³ jmái² hí³
ca³ra³tsi³² jmái². ⁸Tí³la³ tsá² ñí¹
hná¹ jáun² né³ ja³tanh²¹ bíh¹ tí³

can³² jmái² cun³quionh³ mu², hí³
hí¹cuounh³² hmá³ ta³ tíáunh¹ jáun²
jáh³ jmái², quí¹ cun³ tun³ nio²
hñá³láu³ lí² bíh¹ jéi³²í¹ jm¹ tí³ ñí¹
jm¹ tsi³² mu² hí³ la³ tí³ jenh³ jmái².
⁹Hí³ jm¹ ca³cha³tánh¹ tsú² jáun²
can³² jmái² né³, ca³son² hñu³ mu²,
jáun² ca³jé³ tsú² hí³ má²ná¹cau²¹ sí²,
hí³ má²rá¹tsin² jan² jáh³ jmái² ñí¹ sí²
la³ má²quionh³ ca³lá² hí³ cu²miih²¹.
¹⁰Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Quian³² jan² gon³ jáh³ cun³
ca³jáun³ náh² nŕ².

¹¹Jáun² Sí¹mu²¹ Pé¹ ca³uú³ siáh³
hñu³ mu², hí³ ca³cuonh³ hmá³ tí³
ñí¹ quiéin² jenh³ jmái². Ca³la³ hí³
canh² bíh¹ hmá³ jáun² hí³ tíáunh¹
hñá³láun³ tsi²¹ tu³la³quia³hni² hñú²;
tí³la³ uá¹jinh¹ juóun³² lín³² jáh³ jm¹
tíáunh¹, cu³ jáun² tiá² ca³cái² bíh¹
hmá³. ¹²Jm¹jáun² ca³juáh³ Jesús:
—Ñá²taunh¹ náh² ñá²jmú¹³ má³².

Hí¹ jan² yáh³ tsá² hí³ tiá² lí¹ ca³chá³
tiá³ tsi³ hí³ nga³ hí³ hin² tsánh² hí³
dí², quí¹ jm¹ má²ca³lí³tsin² bíh¹ tsú²
hí³ Tí³² Juo¹³ bíh¹ tsú² hí³. ¹³Jáun²
ca³ja³janh³² Jesús hí³ ca³can³ ná¹ hí³
cu²miih²¹ jáun² hí³ ca³tsóh³ ñí¹con²
tsá² hí³, ja³bí¹ la³ jáun² ca³can³ tsú²
siáh³ jáh³ má²caun³² hí³ hí³ ca³tsóh³
siáh³ ñí¹con² tsá² hí³.

¹⁴Hí³ nŕ² bíh¹ ñí¹ má²hnaih³² jéin³²
hí³ ca³ma³jnia³² Jesús ñí¹con² tsá²
hain²¹ hí³ tí³ con² jm¹ má²ca³jenh¹³
jáun² ja¹ hla¹.

Jesús liéinh³² Sí¹mu²¹ Pé¹

¹⁵Jm¹ má²lí²jmú³ tsú² jáun² má³²
hú²niéi² né³, ca³ngái³ Jesús ñí¹con²
Sí¹mu²¹ Pé¹:

—Hnú² Sí¹mu²¹ jon² Juan², íhí¹ tí³
jlánh¹ bíh¹ hnau³ nú² jná¹³ la³ cónh³
bíh¹ tsá² nŕ²?

Jáun² Pé¹ né³ ca³ngái³:
—Ján³ Tí³², ñíh¹ bíh¹ hnú² hi³
hnau³ jná¹³.

Jáun² Jesús ca³juáh³ síáh³:
—Ní¹juáh³ la³ jáun², jmu³ hnú²
hua³hí¹³ já¹ziáh² míh¹ joh² jná¹³.

¹⁶Jáun² ca³ngái³ tsú² síáh³ ñí¹
má²tí³² tenh³ jéin³² hi³ ca³juáh³ la³
lá²:

—Hnú² Sí¹mu²¹ jon² Juan², ðhnau¹³
nú² jná¹³?

Jmí¹jáun² ca³juáh³ síáh³ Pé¹ la³ lá²:
—Ján³ Tí³², ñíh¹ bíh¹ hnú² huen²
hi³ hnau³ bíh¹ jná¹³.

Hi³ jáun² ca³juáh³ síáh³ Jesús:

—Hi³ jáun² jmu³ hua³hí¹³ já¹ziáh²
joh² jná¹³.

¹⁷Jáun² ca³ngái³ tsú² síáh³ ñí¹
má²hnaíh³² jéin³²:

—Hnú² Sí¹mu²¹ jon² Juan², ðhnau¹³
hnú² jná¹³?

Hi³ jáun² jmí¹jáun² jlánh¹ hlah³
ca³níau²¹ tsí³ Pé¹, quí¹hliá² sa³ hní³²
jéin³² máh³ má²tí³² hi³ nga² tsú²
ñí¹con² dí² ní¹juáh³ hi³ tson² hnio³
dí² tsú²; hi³ jáun² ca³juáh³ la³ lá²:

—Tí³², la³jí³² bí¹ ñíh¹ hnú². Níh¹
bíh¹ hnú² hi³ cu³tí³ hnau³ bíh¹ jná¹³.

Hi³ jáun² ca³juáh³ síáh³ Jesús la³
lá²:

—Jáun² jmu³ hnú² hua³hí¹³ já¹ziáh²
joh² jná¹³ jaun³². ¹⁸Jú¹ tson² juo³
jná¹³ hnú², hi³ tá¹la³ jmí¹ tsá¹nú¹ nú²,
jmí¹ quíh²³ nú² hanh² hi³ jáun² jmí¹
cuóh²³ nú² lí³ua³ cáun² ñí¹ hnáuh²
nú² cuóh¹³ huen²; tí³la³ ní¹juáh³ ní¹
má¹tí³ ñí¹ má²lin¹ nú² má²ná¹, hnú²
dá² cáun² má²ñéih¹ cuonh² bíh¹, tsá²
síánh³ bíh¹ quieh³ hnú² hanh², jí³ hi³
jau³ tsú² síáh³ cáun² ñí¹ tiá² hnáuh²
nú² cuóh¹³.

¹⁹Cun³quionh³ jái¹³ ní² ca³jmú³
Jesús lin¹ he³ lánh³ rón³² jún³ Pé¹,

hi³ jáun² cun³quionh³ la³ jáun² bíh¹
ma³quien² tsú² Dió³². Jmí¹ lí²¹ jáun²
né³, ca³juáh³ Jesús:

—iNa³² cu³hna³² jná¹³!

**Jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsá² jlánh¹
jmí¹ hnio³ hí³ Jesús**

²⁰Jáun² né³, jmí¹ ca³jinh³ Pé¹ tí³
cu³hna²¹ ca³jíe³ hi³ cuá¹ja³² tsá² jlánh¹
jmí¹ hnio³ hí³ Jesús, tsá² jmí¹ cuá³ hí³
cu³héin¹ Jesús jmí¹ ca³nié² hi³ ca³jmú³
tsú² jáun² má³², tsá² ca³juáh³ hi³
ñí¹con² Jesús la³ lá²: “Tí³², ðhin² tsánh²
tsa³jienh³ hnú²?” ²¹Hi³ jáun² jmí¹
ca³jien³² Pé¹ tsá² hí³ né³, ca³juáh³:
—Tí³², hi³ ñí¹con² tsá² ní² né³, ðhe³
lí¹³?

²²Jáun² Jesús ca³ngái³ la³ lá²:

—Ní¹juáh³ hnó³² jná¹³ hi³ tsá² ní²
zian² ca³la³ tí³ ñí¹ cuanh²¹ ná¹, ðhe³
dá² ca³tin¹ hnú² dúh¹? Ní¹ jí²¹la³ hnú²
ña³² cu³hna³² jná¹³ bíh¹.

²³La³ cun³ jmí¹jáun² já¹ngí³ jái¹³
jáun² já¹ tsá² rainh²¹ tsú² ñí¹ hná¹
jáun² hi³ tsá² jlánh¹ hnio³ hí³ Jesús
néh¹ tiá² jún³. Tí³la³ tiá² ca³juáh³ yáh³
Jesús hi³ tsá² hi³ tiá² jún³, quí¹ la³
lá² bíh¹ ca³juáh³ tsú²: “Ní¹juáh³ hi³
hnó³² jná¹³ hi³ zian² tsú² ca³la³ tí³ ñí¹
cuanh²¹ ná¹, ðhe³ dá² ca³tin¹ hnú²?”

²⁴Hnga² bíh¹ tsá² jlánh¹ hnio³
hí³ Jesús cha³² jái¹³ tío³ sí² lá², jí³
hi³ ca³jmú³ tsú² síáh³ sí². Hi³ jáun²
né¹ jnoh¹ hi³ jú¹ tson² bíh¹ hleh³²
tsú².

²⁵Zia³² bíh¹ síáh³ hliáun³ lín³²
hi³ ca³jmú³ Jesús ñí¹ hná¹ ní²,
hi³ sá¹jmí¹ hi³ tóh³² tsú² ñí¹ sí²
ma³ quin³² ma³ caun³² la³jí³²
hi³ jáun², len³ jná¹³ hi³ ca³la³
hí¹juáh³ tá¹ cáun² hngá¹máh³
yáh³ tiá² jmí¹ heih²¹ sí² hi³ jmí¹
lí¹³ jmu³ tsú². [Cu³ ní² bíh¹ tí³ jái¹³.]

Ta²¹ Hi³ Ca³jmú³ Ti³² Tsá² Quian³² Jë¹ Dió³²

1 Hnú² reh² Tíoh³, sí² la³ñí¹ hi³
ca³cué³ jná¹³ hnú², ñí¹ jáun²
ca³chá³ jná¹³ la³jí³² la³ cun³ hi³
ca³jmú³ Jesús, jí³ hi³ ca³ma³ta²
tsú² ní² siáh³ la³ cun³ jmí¹
ca³ma³liáu³² tsú² tá¹³, ²hi³ ca³la³
ti³ ñí¹ ngah²¹ hñu³mi³cuú². Ñeh²
bíh¹ hi³ tsánh³² tsú² hñu³mi³cuú²,
ca³la³ cun³quiéinh¹ Jmí²chí³ Chun¹
ca³ma³tin² tsú² ti³² tsá² quian³²
jë¹ Dió³², tsá² ca³quianh³ tsú² hí³
jmí¹tin². ³Jmí¹ má²jun² tsú² jáun²
né³, ca³ma³jnia³² hliáun³ jéin³²
ñí¹con² tsá² hí³ hi³ tson² bíh¹
zian² dí², hi³ má²ca³jenh¹³. Tá¹la³
ca³ngí³ tsú² jáun² tu³ló³² jmáí¹
jmí¹ má²ca³jenh¹³ jáun², hú¹tá¹
ca³ma³jnia³² tsú² hiú² cuóh³² ñí¹con²
tsá² hí³, hi³ ca³híe³ tsú² siáh³ ha³
lánh³ rón³² lí¹³ tónh³² tsáu² jo³cuo²
Dió³².

**Jái¹³ hi³ ca³juáh³ Jesús
jmí¹ ngah²¹ hñu³mi³cuú²**

⁴Jáun² ca³chó³² jmáí¹ hi³
ca³ngih³² siáh³ Jesús quionh³ tsá²
hí³, jmí¹jáun² ca³záih³ dí² tsú² hi³
tiá² má²lí¹³ huén³² tsú² já¹ juú²
Jerusalén. Hi³ ca³juáh³ la³ lá²:
—Ján¹ náh² tín² tá¹la³ lí³ti³ jái¹³ hi³
ca³jmú³ jáun² Ñuh³² jná¹³, la³ cun³

jái¹³ hi³ má²cá²juáh³² jná¹³ jáun².
⁵Tson² bíh¹ hla¹ Juan² ca³zion³
tsáu² jmáí² cun³quionh³ jmí² jma³,
ti³la³ tsa³háu² yó³² ní² má¹ná¹, hí³
Jmí²chí³ Chun¹ hñu³ honh² náh²,
má¹jáun² bíh¹ má²cáun³ náh² jmáí²
cun³quionh³ Jmí²chí³ Chun¹ joh¹
Dió³².

Jesús tsánh³² hñu³mi³cuú²

(Mateo 28:18-20; Marcos 16:15-18;

Lucas 24:47-48; Juan 20:21-22)

⁶Jáun² tsá² jmí¹ tionh¹ hí³ quionh³
Jesús ca³ngáih³ Jesús, hi³ ca³juáh³
la³ lá²:
—Ti³², ðhí¹ má²ta²¹ jmúh¹³ hnú² hi³
lí³ chín¹ siáh³ hué³² Israel, juú²co¹
dí² lá², la³jmí¹ jmí¹ chín¹ jáun²
jmí¹tin²?

⁷Jáun² Jesús né³ ca³juáh³:

—Tiá² ca³tin¹ yáh³ hnoh² hi³ lí³
ñíh¹³ hín² jmáih¹ ca³tón³ Dió³² Jméi²
dí² hi³ lí¹³ la³ jáun², qui¹ jí³²la³
hnga² hi³ bíh¹ ca³tin¹ ñi³². ⁸Ti³la³
n¹ má¹cuán² jáun² Jmí²chí³ Chun¹
hi³ tá¹cua¹³ hñu³ honh² náh² né³,
má¹jáun² bíh¹ lí³ pin³ náh². Má¹jáun²
má²lí¹³ huen¹³ náh² hi³ cuá¹hléh¹ hi³
ca³tin¹ jná¹³, já¹ juú² Jerusalén ó³²
tín² la³ñí¹, má¹lí³² jáun², ñí¹ tiáunh¹
tsá² hín¹³ ti³ Judea, ñí¹ tiáunh¹ tsá²

hín¹³ tí³ Samaria ní² siáh³, ca³la³
tí³ hué³² ní¹ uóunh³ lín³², ca³la³ tá¹
cáun² hngá¹máh³.

⁹Jmí¹ má²l²juáh³ jáun² Jesús
la³ ní² né³, ngah³ hñu³mi³cuú²,
jáun² lí¹ ca³ta³ná¹jé³² bíh¹ tsá² hí³
lí³; jáun² tá¹la³ ná¹jé³² jáun² bíh¹
tsá² hí³ ca³quionh³² Jesús ja¹ jnie²,
ha³ tiú²uú² cá²jnia³ yáh³. ¹⁰Ca³la³
má²ná¹jé³² jáun² bíh¹ tsú² chí³cuú²
hí³ cuá¹tsanh³² Jesús, hí³ tá¹la³
ná¹jé³² tsú² jáun² né³, ca³jnia³ gon³
tsá²ñuh² quih³² hmih³² tiáú² ní¹
tionh¹ tsú² jáun². ¹¹Jáun² tsá² hí³ né³
ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnoh² tsá² hín¹³ nán² tí³ Galilea,
¿he³ láih³² ná¹jé³² nán² chí³cuú²?
Chau²¹ bíh¹ jmái¹ hí³ jáuh³ siáh³
Jesús la³jmí¹ ngah²¹ ó³² hñu³mi³cuú²
jmí¹ cuá¹han³ tsú² ja¹ ní¹ tionh¹
hnoh² lá².

**Quianh²³ tsú² Matías hí³
cán³ tá¹³ hla¹ Judas**

¹²Jmí¹jáun² ca³son² tsá² hí³ tsi³
máh³ téh²³ tsú² Olivos, hí³ ja³tanh²¹
tí³ já¹ juú² Jerusalén, jui³² jáun² tí³
[cun³ tun³ mei²¹ lí² tí³ la³ uóunh³,]
la³ cun³ rá¹juáh³ jáun² ní¹ liei²¹
quioh²¹ tsá² judíos hí³ lí¹³ ngí³² tsú²
jmái¹ nio² tie³. ¹³Jmí¹ ca³cha³tánh¹
tsú² jáun² já¹ juú² né³, ca³uú³ ní¹
má²tenh³ tsin¹ hñú³ ní¹ jmí¹ má²hu²¹
cuo². Ní¹ jáun² jmí¹ tionh¹ tsú²:
Pé¹, Juan², Jacobo, Tre²¹, Pí²lié¹,
Tú¹ma²¹, Bartolomé, Má²téh³,
Jacobo jon² Alfeo, Sí¹mu²¹ tsá² ca³lí³
quionh³ tsá² cu³ nió³ Cananista, jí³
Judas jon² Jacobo ní² siáh³. ¹⁴Ji³lin²
tsá² hí³ jmí¹ ngih³² la³jí³² jmái¹ hí³
líéinh³² Dió³² quionh³ tsá¹ dá¹jon²¹
Jesús, quionh³ Má²réi³ mí¹ziú¹³
Jesús, jí³ tsá²mi³ siánh³ siáh³.

¹⁵Jmí¹jáun² jmí¹ tín³ tsá² reh² hí³
cun³ hña³láun³ tsi²¹ quiún³ tsáu². Hí³
jáun² jmái¹ jáun² ca³náu² Pé¹ ja¹ tsá²
reh² dí² hí³, hí³ jáun² ca³juáh³:

¹⁶—Hnoh² reh², qui³ cun³ jmí¹
ca³tí²¹ lí³tí³ bíh¹ jái¹³ hí³ rá¹juáh³
jáun² ní¹ Sí² quioh²¹ Dió³², la³ cun³
jái¹³ hí³ ca³hléh³ jáun² Jmí²chí³ joh¹
Dió³² má²jun³ né³² cun³quionh³ hla¹
re²¹ Dá²vi²¹ hí³ ca³tin¹ hla¹ Judas,
tsá² ca³can³ hí³ ní¹ jui³² quionh³ tsá²
ca³ma³tson¹³ hí³ Jesús. ¹⁷Judas hí³
jmí¹ lín³ tsá² quiúnh¹ dí², hí³ jmí¹
jmu² ta²¹ la³ jmu³² jnoh¹ lá² ta³né³².
¹⁸(Cun³quionh³ hmah²¹ hí³ ca³héi³
jáun² Judas ca³tí²¹ ta²¹ hlah³ hí³
ca³jmú³ jáun² ca³lí³ hlah²¹ hué³²
ní¹ jun¹ [hí³ hí¹hu²¹ zie³ lái¹]; tsá²
hí³ dá² ca³tánh³ tí³ rá¹hin³ bíh¹,
jmí¹jáun² ca³niá³ héin¹ hí³ ca³hué²
má¹hmái¹³. ¹⁹Jmí¹ ca³lí³ ní³² tsá²
juú² Jerusalén hí³ lí³ la³ jáun²,
jmí¹jáun² ca³teh³ tsú² hué³² jáun²
Acéldama, la³ cun³ níéih³ Jú¹jma²
“Hué³² Jmí².”) ²⁰Quí¹ ní¹ Sí² Salmos
rá¹juáh³ la³ lá²:

Ní² lí¹ cuí¹ zeh¹ hñú¹³,
ha³ lí² hin² cuí¹ lí³ zian² tsá²
cuá³² ní¹ jáun².

Ní¹ jáun² rá¹juáh³ siáh³:

Tsá² siánh³ bíh¹ hí³ ta²¹ hí³ jmí¹
jmu² tsú².

²¹”Né³² né³, zian² tsá² quiúnh¹
jnoh¹, tsá² má²ca³ní³táunh¹ quiúnh¹
jnoh¹ ca³la³ jí³² jmái¹ hí³ ca³ngí³
Jesús quiúnh¹ jnoh¹, ²²la³ cun³ jmí¹
ca³zion³ jáun² hla¹ Juan² jmái²
Jesús hí³ ca³la³ tí³ jmái¹ hí³ ngah³
tsú² hñu³mi³cuú². Hniah³ bíh¹ jan²
tsá² hí³ hí³ tsa³náu² jái¹³ quiúnh¹
jnoh¹ hí³ tson² bíh¹ ca³jenh¹³ Jesús.

²³Hí³ jáun² ca³chan³ tsú² gon³
tsáu², jan² tsá² hí³ lí³ hni³² hí³ jmái²,

jmái² tsú² Sé³², Barsabás, hi³ Justo siáh³, jí³ jan² tsá² jmái² Matías ní² siáh³. ²⁴Hi³ jáun² ca³liéinh³² tsú² Tí³² Juo¹³ la³ lá²:

—Hnú², Tí³² Juo¹³ jnoh¹, [Tsá² ñh³ nú² hñu³mi³cuú².] Tsá² cuin² nú² he³ lánh³ rón³² lí³ hñu³ tsí³ tsáu², hée¹ tiá³ jnoh¹ hin² tsánh² tsá² gon³ lá² má²ca³quianh²¹ hnú² ²⁵hi³ lín¹³ tí³² tsá² quian³² jeh² hnú², quí¹ ca³tón³² bíh¹ Judas ta²¹ jáun² cun³ñí¹ hi³ ca³jmú³ tso³, hi³ jáun² ñí¹ ca³tin¹ bíh¹ tsú² ngau³.

²⁶Jmí¹ jáun² né³ ca³chí² tsú² jái¹³, jáun² Matías bíh¹ tin³; hi³ jáun² la³ cun³ jmí¹ jáun² bíh¹ ca³ngí³ tsá² hí³ hi³ lín³ tí³² tsá² quian³² jé¹ Dió³² quionh³ tsá² quia³jan² hí³.

Jmí¹ cuan¹ Jmí²chí³ Chun¹ joh¹ Dió³²

2 Jmí¹ tí³ jmái¹ Pentecostés quioh²¹ tsá² judíos, jmái¹ hi³ jmu² tsú² ní¹ má¹ca³tsín¹³ tu³la³quia³ jmái¹ hi³ tí³ Jmí¹hén¹, ja³bí¹ jmái¹ jáun² ca³ngih³² uá²jaí³² la³jín³² tsá² tanh² ta²¹ Tí³² Juo¹³ dí². ²Cu³diá²jan² ca³nái³² tsú² hi³ ñí¹ca³hín¹ hi³ ñí¹ja²¹ hñu³mi³cuú²; la³jmí¹ ja³² chí³ tiá³ lín³² bíh¹ ñí¹ja²¹, tiá³ lín³² bíh¹ ca³hen³ hñu³ ñí¹ jmí¹ tionh¹ jáun² tsá² hí³. ³Hi³ jáun² ca³jnia³ cáun² hi³ jniá³ la³jmí¹ jniá³ zfh¹ sí². Zfh¹ sí² jáun² ca³na³tsín³² tsáih³ chí¹ ca³la³ jín³² tsá² hí³. ⁴Jmí¹ jáun² ca³hi³ Jmí²chí³ Chun¹ hñu³ tsí³ ca³la³ jín³² tsá² hí³, jmí¹ jáun² ca³hléh³ ma³ quin³² ma³ jan³² tsá² hí³ ma³ cáun² jú¹jma² siáh³ la³ cun³ hi³ ca³jmú³ Jmí²chí³ Chun¹ hí³ hi³ hléh³² tsú².

⁵Jmái¹ jáun² jmí¹ tiáunh¹ tsá² judíos já¹ juú² Jerusalén, tsá² jlánh¹ má²tí³² cuáh³² quioh²¹, tsá² já²taunh²¹ ñí¹ uóunh³ la³ tán¹

hngá¹máh³. ⁶Jmí¹ ca³nái³² tsú² mah¹ jáun² né³, ca³cuú² ca³ngih³². Lí¹ tiá² ñí³² he³ jmu³ bíh¹ tsú² lí³, quí¹hliá² ca³nái³² tsú² ma³ quin³² ma³ jan³² jú¹jma² quioh²¹ hi³ ná¹hleh³² tsá² hí³. ⁷Jáun² ca³ja³cáun² lín³² tsí³ tsú² ñí¹ tionh¹ jáun², tiá² ñí³² he³ jmu³ bíh¹ tsú² lí³. Jmí¹ jáun² ca³juónh³ tsá²ján² tsá²ján²:

—¿Há¹ jun³juáh¹³ tsá² hín¹³ tí³ Galilea bíh¹ la³jín³² tsá² ná¹hleh³² ní²? ⁸¿Lánh³ rón³² ná¹nai³² dí² hi³ hleh³² tsú² jú¹jma² quiú¹³ dí² ma³ quin³² ma³ jaun³² dí²?

⁹Quí¹ ñí¹ lá² tiauh² dí² tsá² ziaún² dí² hue³² ñí¹ hliáun³ bíh¹: tsá² Partia, tsá² Media, tsá² Elam, tsá² Mesopotamia, tsá² Judea, tsá² Capadocia, tsá² Ponto, tsá² Asia, ¹⁰tsá² Frigia, tsá² Panfilia, tsá² Egipto jí³ tsá² Libia ní² siáh³, hue³² ñí¹ uóunh³ có³² juú² Cirene. Zian² siáh³ tsá² zian² juú² Roma hi³ má²tionh² ñí¹ lá², ¹¹ma³ jan² tsá² hí³ tsá² judíos, ja³bí¹ zian² ma³ jan² tsá² hí³ tsá²ca²jo²¹ hi³ má²ca³hín¹³ jái¹³ quiú¹³ dí² tsá² judíos. Hi³ zian² siáh³ tsá² hue³² Creta ja¹ quiú¹³ dí² jí³ tsá² hue³² Arabia ní² siáh³. Tí³la³ ila³jaí³² bíh¹ dí² ná¹nai³² hi³ ná¹hleh³² tsá² ní² jú¹jma² quiú¹³ ma³ quin³² ma³ jaun³² hi³ ná¹juáh²³ tsú² la³ji³² hi³ cáu² hi³ jueh³² hi³ jmu² Dió³²!

¹²Ñí¹ tionh¹ jáun² tsú² ná¹tsá²cáun² tsí³, lí¹ tiá² ñí³² he³ jmu³ bíh¹ tsú², hi³ ná¹nga² tsú² ñí¹con² tsá²ján² tsá²ján² la³ lá²:

—¿He³ dá² hnió³ juáh³ la³ji³² hi³ ná¹lí²³ ní² juáh¹³?

¹³Tí³la³ ma³ jan² tsáu² lí¹ ná¹cauh³² cú²nga¹ bíh¹, hi³ ná¹juáh²³:

—¿Tsá² ná¹hein²¹ bíh¹ ní³²!

Pé¹ hleh³² jái¹³ ñí¹con²
tsá² ná¹ngih³² hí³

¹⁴Jmí¹ jáun² ca³náu² Pé¹ cu³tsa³² quionh³ tán¹ quian³jan² tí³² tsá²

quian³² jē¹ Dió³² tsá² quionh³, hi³
ca³hléh³ tiá³ hi³ ca³juáh³:

—Hnoh², tsá² judíos tsá²cáu³, jī³
la³jín³² náh² tsá² tionh² náh² já¹
juú² Jerusalén lá², hniáuh³² bíh¹ lí³
ñíh¹³ náh² jái¹³ lá². Jáun² né³, nieí²
náh² re² jái¹³ hi³ juah²¹ jná¹³ lá²:
15 Jun³juáh¹³ ná¹hein²¹ yáh³ tsá²
lá² la³jmí¹ ná¹lín²³ hnoh² nī², quí¹
ta³né³² né³bí¹ má²tí³ la³ nio¹ ñū³ tí³
hú²nié² bíh¹. 16 Tí³la³ ta³né³² dá²
má²ca³lí³tí³ la³ cun³ hi³ ca³juáh³
jáun² hla¹ Joel tsá² jmí¹ lín³ hi³ tí³²
jē¹ Dió³² bíh¹, jmí¹ ca³juáh³ jáun² la³
lá²:

17 La³ lá² juáh³ Dió³²:

Ní¹ má¹tí³ ñí¹ táuh³ jmái¹, zein²¹
jné¹³ Jmí²chí³ joh² ñí¹con²
la³jín³² tsáu².

Má¹jáun² lí³ tin² tsá²mi³ tsá²ñuh²
jónh³² hnoh² hi³ hléh³² jái¹³ hi³
cue¹ jné¹³ hñū³ tsí³.

Má¹jáun² tí²¹ hó¹ñí¹ tsá² tsá¹ñú¹
hi³ jnia³ jeinh²¹ he³ cáun² hē³²
Dió³²,

ja³bí¹ tsá² má²lieih²¹ siáh³ jē³
juí³² qui³ ziu³.

18 Má¹jáun² zein²¹ jné¹³ Jmí²chí³
joh² ñí¹con² tsá²mi³ tsá²ñuh²,
tsá² má²ná¹hlánh¹ joh² jné¹³,
jáun² tsá² hi³ lí³ tin² ngái³² jái¹³
hi³ cue¹ jné¹³ hñū³ tsí³.

19 Hi³ ja³bí¹ hē¹³ jné¹³ siáh³ chí³cuú²
cáun² hi³ tsa³cáun² tsí³ tsáu²,
jī³ tí³ hué³² nī² jmu¹ jné¹³ lí²¹
cun³quionh³ jmí², sí² nī², jī³
mí²ñí¹ hñéi² nī² siáh³.

20 Má¹jáun² nieh¹³ hiú²,
hi³ jnia³ siáh³ zíh² la³jmí¹ jniá³
jmí²,
ñēh² bíh¹ hi³ chau²¹ jmái¹ chu²¹
jmái¹ jueh³² quioh²¹ Tí³² Juo¹³
dí².

21 Hi³ jáun² né³, lí³ua³ jan² tsá² téh³
Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí² lí¹³ liáu³.

22 ”Hi³ jáun² né³, hnoh² tsá²cáu³,
tsá² ziaún² dí² hué³² Israel lá², nieí²
náh² hi³ juanh²¹ jné¹³ lá². Ca³lí³
lín¹ hi³ Jesús Tsá² ja³ juú² Nazaret
jmí¹ lín³ jan² Tsá² ca³hiáu³² Dió³²
cun³quionh³ la³jí³² hua³jueh³² jī³
lí²¹, jī³ hi³ cáu² hi³ jueh³² hi³ ca³jmú³
Dió³² cun³quionh³ hí³ dí² ja¹ quián¹³
hnoh²; má²ná¹ñíh¹ bíh¹ hnoh² hi³ la³
jáun² lí³. 23 Tí³la³ la³ cun³ jmí¹tin²
máh³ jmí¹ má²ca³lí¹³ Dió³² hi³
jienh³ Jesús ñí¹con² hnoh². Jmí¹jáun²
né³ cun³quionh³ cuá² ta³ tsá² hláih¹
tsá² hon² bíh¹ ca³jngih³² náh² tsú²
hi³ ca³ton³ náh² crei²¹. 24 Tí³la³ Dió³²
né³, ca³jmú³ hi³ ca³jenh¹³ Jesús,
ca³liáu³² tsú² Dió³² ñí¹con² hi³ cú²
hi³ uóu³² quioh²¹ hmú³², quí¹ cun³
tiá² jmí¹ ca³tin¹ bíh¹ hmú³² hi³ zanh³
tsú² tiá³ hi³ tson³. 25 Quí¹ hla¹ re²¹
Dá²vi²¹ ca³chá³ jái¹³ hi³ ca³hléh³
Jesús jmí¹ ca³juáh³ jáun² la³ lá²:

Jné¹³ ca³jé³² hi³ Juóu³² jné¹³
chí¹ján³ jmái¹ ca³la³ jí³² ñí¹
hó²¹ñí³²,

hi³ hi³ zenh² tí³ cuá² chu²¹
quion²¹ jné¹³,
hi³ jáun² tiá² hi³ lí¹³ ñí¹con² jné¹³.

26 Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ jlánh¹
ca³lí³ hiú² tsin³² jné¹³,
hi³ ca³jmú³² jné¹³ tshah¹ lín²¹,
hi³ ca³ta³no¹ siáh³ cáun² tsin³²
jné¹³ ca³tí²¹ la³ cun³ hi³
má²hen² jáun² tsin³²,
uá¹jinh¹ lín³ jné¹³ jan² tsá² ngú³;

27 quí¹hliá² tiá² táunh¹ yáh³ hnú²
jmí²chí³ quion²¹ jné¹³ ja¹ hla¹
má¹jáun²,
hi³ sa³jun³ cuéh¹ hnú² siáh³ jái¹³
hi³ sánh³² jné¹³ Tsá² chun¹ ná¹
ñí¹con² hnú².

28 Ca³héh¹ hnú² jná¹³ jui³² lánh³
 rón³² l¹³ zian² jná¹³,
 hi³ jmúh¹³ hnú² siáh³ hi³
 l¹³ hiún² tsin³² jná¹³ n¹
 má¹ta³zanh¹ jná¹³ siáh³ n¹
 hó²¹máh¹ hnú².

29 Jm¹ ca³táuh³ jái¹³ n² né³,
 ca³juáh³ siáh³ Pé¹ la³ lá²:
 —Hnoh² tsá²cáu³, hno³² jná¹³
 hléh¹³ cú²na²¹ lín²¹ hi³ ca³tin¹
 hla¹ Dá²vi²¹ hi³, tsá²haun³² jméi²
 dí¹hio³ nú¹deh³ dí². Tsá² hi³ jun³
 bíh¹ hi³ já¹haun³, la³ tí³ ta³né³² lin¹
 tá²hón³² quioh²¹ hla¹ hí³ n¹ lá².
 30 Hla¹ hi³ jm¹ lín³ tí³² jē¹ Dió³²,
 hi³ jm¹ n¹ tsú² hi³ Dió³² ca³jmú³
 jái¹³ hi³ ca³juáh³ hi³ lí³zian² jan²
 jón²zih¹ jón²cho¹, hi³ cuá² cuá²ho²
 jái¹³ la³jm¹ ca³cuá³ hnga² dí² hi³
 cuá¹lín³ re²¹. 31 Hi³ jáun² hla¹ Dá²vi²¹
 hi³ ca³lí³ n¹ jm¹tin² cáun² hi³
 né³bí¹ lí¹³, ca³juáh³ hi³ jenh¹³ Tsá²
 lín³ Cristo, hi³ jáun² tiá² tá¹cua¹³
 yáh³ jm¹chí³ quioh²¹ tsú² ja¹ hla¹,
 hi³ sa³jun³ sáh³² siáh³ ngú³ quioh²¹.
 32 Tsá² hi³ bíh¹ Jesús, Tsá² ca³jmú³
 hi³ Dió³² hi³ jenh¹³, hi³ jáun² la³jái³²
 jnoh¹ náu¹³ jái¹³ hi³ tson² bíh¹ lí³ la³
 jáun². 33 Hi³ jáun² jm¹jáun² ngah³
 tsú² hi³ ca³ta³cua¹³ siáh³ tí³ cuá²
 chu²¹ quioh²¹ Dió³² Jméi². Jm¹jáun²
 ca³hián¹³ tsú² Jm¹chí³ Chun¹ hi³
 ca³cuen³ Jméi² la³ cun³ jái¹³ hi³
 ca³jmú³ jm¹tin². Hi³ má¹lí³² jáun²
 né³ cuen³ tsú² siáh³ jnoh¹ Jm¹chí³
 Chun¹ hí³. Jáun² Jm¹chí³ Chun¹ hí³
 bíh¹ má²lí²jmú³ la³jí³² hi³ má²lí²jieh³
 hnoh² jí³ hi³ má²lí²niéih² hnoh²
 ní². 34 Uá¹jinh¹ tiá² má²ngah³² hla¹
 Dá²vi²¹ hñu³mí³cuú² jm¹tin², tí³la³
 ca³juáh³ bíh¹ tsú² la³ lá²:
 Dió³² Juóu³² jná¹³ ca³záih³ Tí³²
 Juóu³² jná¹³.

Tí³ cuá² chu²¹ quion²¹ jná¹³ n¹
 35 tá¹la³ jmu¹ jná¹³ n¹con² tsá²
 hau² hnú² hi³ lín³ la³jm¹ lí³
 cáun² jlí²¹ [hi³ hí¹ cú¹pih²¹
 tiá² quien²] hi³ ná¹tsin¹ tanh¹
 hnú².
 La³ ní² bíh¹ lí³ jái¹³ hi³ ca³chá³ hla¹
 Dá²vi²¹.
 36 Hi³ jáun² la³jái³² dí² tsá² Israel,
 cu³tí³ hniáuh³² lí³ né¹ dí² hi³ tson²
 Jesús Tsá² ca³ton³ hnoh² hí³ crei²¹,
 ca³hiáu³² Dió³² bíh¹ tsú² hi³ hau³
 jái¹³ hi³ lín¹³ tsú² Cristo Juo¹³ dí².
 37 La³ cun³ jm¹ ca³nái³² tsá²
 ná¹ngih³² hí³ jái¹³ jáun² né³,
 hlah³ lín²¹ bíh¹ ca³ta³no¹ tsí³ tsú²,
 jm¹jáun² ca³ngáih³ tsú² Pé¹ quionh³
 tsá² quian³jan² n¹ hná¹ jáun², hi³
 ca³juáh³ la³ lá²:
 —Reh², zha³ bí¹ lánh³ jmú¹³ jnoh¹?
 38 Hi³ jáun² ca³ngái³ siáh³ Pé¹ hi³
 ca³juáh³:
 —Cu¹ cha³conh² honh² nán² tso³
 quián¹³, hi³ cu¹ zaun²¹ nán² siáh³
 jmái² hi³ jan² hi³ jan² hi³ lin¹ hi³
 má²hain²¹ nán² tí³ con² Jesús Tsá²
 lín³ Cristo, hi³ jáun² Dió³² chin¹³ tsí³
 tso³ quián¹³ hnoh²; má¹jáun² né³
 cuen³ Dió³² Jm¹chí³ Chun¹ n¹con²
 hnoh². 39 Jái¹³ ní² dá² ca³jmú³ Dió³²
 hi³ ca³tin¹ hnoh² bíh¹ jí³ jónh³²
 hnoh², jí³ ca³la³ jín³² tsá² tiáunh¹ n¹
 uóunh³ siáh³, la³ cun³ la³jánh³ dú¹
 tsá² hnió³ Dió³² Juo¹³ jnoh¹ téh³.
 40 Hlíáun³ bíh¹ jái¹³ siáh³ siáh³
 ca³hli³ ca³liéinh³² Pé¹ tsá² hí³. Hi³
 ca³záih³ dí² siáh³ la³ lá²:
 —iLion¹ nán² hmóu³² ca³tí²¹ hi³
 ma³tson¹³ jáun² Dió³² tsá² hláih¹ tsá²
 hon² zian² ta³né³²!
 41 Hi³ jáun² né³, la³jín³² tsá²
 ca³taunh³ ta²¹ jái¹³ hi³ ca³hléh³
 jáun² Pé¹ cáun³ jmái². Jáun² la³ cun³

jmá¹jáun² bíh¹ ca³juóun³ tsá² tanh²
 ta²¹ Dió³² cónh³¹ hní³² mei²¹ tsáu².
 42 Jáun² la³jín³² jáun² tsá² hí³ ca³cué³
 jmá¹ quioh²¹ hí³ ca³nái³² la³jí³²
 jái³ hí³ ca³híe³ tí³² tsá² quian³² jē¹
 Dió³², hí³ ca³ma³qui³ ma³háun³ tsú²
 má²tún² hmóu³²; hí³ ca³ngih³² tsú²
 siáh³ hí³ jmu³ má³² hí³ cuh³ hí³
 cuú²miih²¹, jí³ hí³ liéinh³² siáh³ Dió³²
 cu³lí²¹.

He³ lánh³ ca³ma³zian² tsá²
 ca³tanh² ta²¹ Jesús jmá¹ la³ñí¹

43 La³jín³² tsáu² bíh¹ ca³ja³cáun²
 tsí³ hí³ ca³jmu³ tí³² tsá² quian³² jē¹
 Dió³² hua³jueh³² jí³ lí²¹ ní². 44 Jí³lín²
 tsá² ca³taunh³ hí³ ta²¹ ca³taunh³
 re² lín³², hí³ ca³tsóh³ tsú² he³ zia³²
 quioh²¹ ñí¹con² tsá²ján² tsá²ján².
 45 Hí³ ca³hnái³ tsú² hí³ jmá¹ zia³²
 quioh²¹, hí³ jáun² ca³tsóh³ tsú² quie³
 ní¹juáh³ ha³ cónh³ lí³ hniáuh³²
 quioh²¹ la³ ma³ quin³² ma³ jan³²
 tsú². 46 Jmá¹ ca³la³ jí³² tí² ngih³²
 tsú² cuáh³² chín¹ quioh²¹ tsá²
 judíos, hí³ ja³bí¹ la³ jáun² tí² ngih³²
 tsú² siáh³ hñú¹³ rainh²¹, hí³ jáun²
 ca³la³ hiún² lín³² tsí³ tsú² tí² tiánh²³
 cu³lí²¹ hí³ jmu² má³², hí³ ná¹tioh³
 re² tsí³, 47 hí³ ca³ma³quien² tsú²
 siáh³ Dió³². La³jín³² tsáu² ca³lín¹³ hí³
 chun¹ tsá² hí³, hí³ jáun² Dió³² Juo¹³
 tsú² ca³jmu³ hí³ tsá²lí³juóun³² tsá²
 má²ca³tin¹ hí³ liáun³.

Lan³ jan² tsá² hliánh²

3 Hí³ jáun² né³, ca³chó³² cáun²
 jmá¹ ngau³ Pé¹ quionh³ Juan²
 cuáh³² chín¹ quioh²¹ tsá² judíos cun³
 la³ nio¹ hni³² tí³ ca³hláu³, quí¹ o¹rá¹
 jáun² jmá¹ tan² tsáu² hí³ liéinh³²
 Dió³². 2 Cáun² ho³hñú¹³ cuáh³² jáun²,
 ñí¹ jmá¹ téh²³ tsú² Ho³hñú¹³ Chú³²

Jniá³, jmá¹ ca³la³ jí³² tí² tsá²chan³
 tsáu² jan² tsá² má²hliánh² la³ cun³
 jmá¹ ca³lí³zian². Ní¹ jáun² tí² mí³²
 tsá² hliánh² hí³ cú¹dáin³ quioh²¹
 tsá² tónh³² cuáh³². 3 Jmá¹ ca³jién³²
 jáun² tsá² hliánh² hí³ Pé¹ quionh³
 Juan² hí³ má²hí¹taunh³² cuáh³²,
 jáun² ca³mí³ dí² cú¹dáin³. 4 Hí³ jáun²
 ca³jié³ Pé¹ quionh³ Juan² tí³ ñí¹ cuá³
 tsá² hliánh² hí³, hí³ jáun² Pé¹ né³
 ca³záih³ tsá² hliánh² hí³:

—iSá¹ní² jie¹ tín² jnoh¹!

5 Hí³ jáun² tsá² hliánh² hí³ né³
 ca³jié³ chí¹tiá³ ñí¹, quí¹ jmá¹ lín²³
 tsú² hí³ jmá¹ cué²¹ tsá² hí³ ca³la²
 cú¹dáin³. 6 Tí³la³ Pé¹ né³, la³ lá² bíh¹
 ca³juáh³:

—Tíá² zia³² yáh³ cú¹tiáu² sa³jun³
 cú¹mí¹niau²¹ hí³ lí³ cué¹³ jná¹³ hñú²,
 tí³la³ la³ cun³ hí³ zia³² quion²¹ jná¹³
 lí³ bíh¹ cué¹³ jná¹³: Cun³quionh³
 héih³² quioh²¹ Jesucristo Tsá²
 Nazaret juanh³² jná¹³, náú², ngí¹.

7 Hí³ jáun² Pé¹ ca³zanh³ cuá²
 chu²¹ quioh²¹ tsá² hí³ hí³ ca³zion³
 dí² tsú². Jáun² la³juí³² ca³lí³ pin³
 mí³ záin³² ta³ tsú² la³ má²quionh³
 tá¹ cáun² ta³ tsú². 8 Jáun² tsá²
 hliánh² hí³ ca³náu² hí³ ca³zih³
 tiá³ ta³ hí³ ca³ma³liáu³² ngí³², hí³
 jáun² cu³lí²¹ taunh³ tsú² cuáh³²
 jáun². Hiún² tsí³ tsú² ngau³ ca³la³
 hí³ rú² hí³ háin²³, hí³ tsah³ lín³²,
 hí³ má²hí¹má²quien² Dió³². 9 Jáun²
 la³jín³² tsá² tiáunh¹ ñí¹ jáun²
 ca³jié³ hí³ má²ngí³² tsá² hí³ hí³
 má²hí¹má²quien² Dió³². 10 Hí³ jáun²
 jmá¹ ca³lí³tsin² tsú² hí³ tsá² hí³ bíh¹
 tsá² jmá¹ cua³² ho³hñú¹³ cuáh³²
 ñí¹ téh²³ tsú² Ho³hñú¹³ Chú³²
 Jniá³ hí³ jmá¹ mí³² cú¹dáin³, jáun²
 ca³ja³cáun² lín³² tsí³ tsú²; lí¹ tiá²
 ñí³² he³ jmu³ bíh¹ tsú² lí³.

Pé¹ hleh³² jái¹³ ní¹ he¹ ní¹hñú³
hi³ ca³jmú³ hla¹ Salomón

11 Jáun² tsá² hliánh² má²lain³² hí³
né³ jmí¹ má²dí¹zianh² Pé¹ quionh³
Juan² ní¹ lí³ ní¹hñú³, ní¹ juáh³ tsú²
jáun² “Quioh²¹ Salomón”; hi³ jáun²
juóun³² tsáú² cua³tú¹ cuá¹lín³ ní¹
jáun² hi³ ca³ja³cáun² lín³² tsí³. 12 Jmí¹
ca³jien³² jáun² Pé¹ tsá² hí³ ca³juáh³:

—Hnoh², tsá² ziaun² dí² hué³²

Israel lá², zhe³ láih³² sa³ jlánh¹
tsá²cáun² honh² hnoh² hi³ ca³tin¹
tsá² jmí¹ hliánh² lá²? ¿He³ láih³²
ná¹jie¹ hnoh² jnoh¹ la³juah²¹ dúh¹ hi³
tái² jnoh¹ bíh¹, ho³ hi³ chun¹ jnoh¹
hmóu³², hi³ jáun² má²lain³² tsá²
jmí¹ hliánh² lá²? 13 Dió³² Juo¹³ jméi²
dí¹hio³ nú¹deh³ bíh¹ dí², la³ cun³ hla¹
Há²bran²¹, hla¹ Isaac, jí³ hla¹ Jacob,
hnga² Dió³² hí³ bíh¹ má²lí²ma³lí²¹
hi³ quien² Jesús Tsá² lín³ quian²¹
tsú². Jesús hí³ dá² ca³ní¹jan³² hnoh²
ní¹ hó²¹ní¹ tsá²tan²¹, hi³ ca³hna³
náh². Hi³ uá¹jinh¹ Pilato jmí¹ hnió³
lión³² Tsá² hí³, tí³la³ hnoh² má¹ná¹,
tiá² ca³lí³hnáuh² yáh³ náh². 14 Ha³
tiá² ca³lí³hnáuh² yáh³ hnoh² lion¹
jan² Tsá² chun¹ Tsá² cuá¹chan¹
ní¹con² Dió³², tí³la³ hnoh² dá²
ca³hiú¹ ca³mí¹ hi³ liáun³ jan² tsá²
jngih² tsáú² bíh¹. 15 Hi³ jáun² hnoh²
dá² ca³jngih³² bíh¹ náh² Tsá² lín³
mí¹ziah²¹ pí³ hi³ lí¹³ zian² dí²; tí³la³
Dió³² né³ ca³jmú³ hi³ ca³jenh¹³ tsú²
ja¹ hla¹. Hi³ jáun² jnoh¹ né³ cue³²
jú¹ tson² hi³ tson² bíh¹ la³ jáun² lí³.
16 Hi³ jáun² tsá² hliánh² lá², tsá² jmí¹
cuóun²¹ náh² hi³ jmí¹ jien¹ náh²
tián³, má²lain³² bíh¹ quí¹ cun³ní¹
hi³ lí²chá³² cáun² tsí³ ní¹con² Jesús.
Cun³quionh³ hi³ tanh²³ jnoh¹ ta²¹
Jesús, hi³ jáun² ta³né³² né³ má²jien¹

náh² tsá² lá² hi³ má²chun¹, hi³
má²pin³.

17 ”Má²no¹ jná¹³ reh² hi³ hnoh² bíh¹
ca³jmuh³ cáun² hi³ tiá² níh¹ quiónh¹
náh² la³jín³² tsá² ná¹chín¹ joh² náh²
jmí¹ ca³jngih³² náh² Jesús. 18 Tí³la³
la³ jáun² bíh¹ ca³ma³tí³² Dió³² la³
cun³ jái¹³ hi³ ca³juáh³ jmí¹tin² lín³²
cun³quionh³ tsá² ca³lín³ hí³ tí³² jè¹
Dió³², hi³ ca³juáh³ tsú² jáun² hi³
ca³tin¹ bíh¹ Tsá² lín³ Cristo ma³tso²
tsí³. 19 Hi³ jáun² tí¹ jéinh¹ náh² jmí¹
honh², jinh¹ náh² tí³ ní¹con² Dió³²,
jáun² Dió³² hin³ tso³ quián¹³ náh²,
hi³ jáun² Dió³² Juo¹³ dí² jmu³ hi³
tinh²¹ honh² náh², 20 hi³ zen³ tsú²
siáh³ Jesús, Tsá² ca³híon³² tsú² hí³
la³ cun³ jmí¹tin² lín³² hi³ lín¹³ Cristo
ní¹con² hnoh². 21 Tí³la³ hniáuh³² bíh¹
cuá³² tín² Jesús hí³ hñu³mí³cuú²
ca³la³ ní¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hi³ jmóuh³²
Dió³² hmaí²¹ ca³la³ jí³² hi³ zia³²,
rón³² la³ cun³ lí³ jái¹³ hi³ ca³jmú³
tsú² jáun² cun³quionh³ tsá² ca³lín³
tí³² jè¹ tsú². 22 Uá¹la³ cun³ jái¹³ hi³
ca³juáh³ hla¹ Moisés, jmí¹ ca³juáh³
jáun² la³ lá²: “Ja¹ tsá² renh² hnoh²
bíh¹ zion³ Dió³² jan² tsá² hau³ jái¹³
hi³ lín¹³ tí³² jè¹ Dió³² ní¹con² hnoh²,
jái¹³ la³ ho² jná¹³ lá². Jáun² hniáuh³²
náih¹³ bíh¹ hnoh² ca³la³ jí³² he³
jái¹³ hi³ juáh³ tsá² hí³. 23 Quí¹ la³
lá² lí³ ní¹juáh³ tsá² tiá² jmu² nieh³,
Dió³² dá² hin³ bíh¹ tsá² hí³ ja¹ tsá²
quionh³”.

24 ”La³ jáun² bíh¹ ca³juáh³ siáh³
hla¹ Sá²mie²¹, jí³ ca³la³jín³² tsá²
ca³lín³ hí³ tí³² jè¹ Dió³² ní¹ hná¹
jáun², hi³ tson² bíh¹ la³ chau²¹ jmái¹
hi³ lí¹³ la³ jáun². 25 Hnoh² bíh¹ tsá²
ca³tin¹ hi³ hiáuh³ la³ cun³ jái¹³ hi³
ca³jmú³ jáun² Dió³² cun³quionh³
tsá² ca³lín³ hí³ tí³² jè¹ tsú², ca³tin¹

hnoh² bíh¹ jái¹³ hi³ má²ná¹re², la³ cun³ jái¹³ hi³ lí³ jmí¹ ca³tan² jáun² Dió³² nió³² quionh³ hla¹ renh² hnoh² tsá² má²cá²hiá² cá²tsan³ jmí¹tin², la³ cun³ jái¹³ hi³ ca³juáh³ jáun² Dió³² ñí¹con² hla¹ Há²bran²¹, hi³ ca³juáh³ jáun² la³ lá²: “Cun³quionh³ jon³zih¹ jon³cháuh³ hnú² bíh¹ lí¹³ lí³mieh² la³ ma³ quin³² ma³ cu³ nió³ tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³”. 26 Hi³ jáun² dá² jmí¹ ca³zion³ Dió³² Tsá² lín³ hi³ quian²¹ tsú², ñí¹con² hnoh² bíh¹ tín² ca³zen³ Dió³² Tsá² hí³ hi³ ma³mieh² tsú² hnoh² cun³quionh³ hi³ tí³ jenh³ tsú² hnoh² ma³ quin³² ma³ jan³² náh², hi³ jáun² tiú²uú² jmúh¹³ náh² tso³.

Má²jan² tsú² Pé¹ jí³ Juan²
ta³ ñí¹ tsá²tan²¹

4 Tá¹la³ dí¹hle³² jáun² bíh¹ Pé¹ quionh³ Juan² ñí¹con² tsá² ná¹ngih³² hí³, ca³cu³taunh²¹ tsá² ná¹lín³ mí²tsáu², quionh³ tsá² cuá¹lín³ juo¹³ tsá²cuú² tsá²ta³ mí²tsáu², tsá² jmu² hí³ hua³hi¹³ cuáh³² chín¹ jí³ tsá² cu³ nió³ téh²³ tsú² saduceos. 2 Tsá² hí³ ca³míh³ tsí³ qui¹hliá² hleh³² Pé¹ jí³ Juan² hi³ ca³jenh¹³ bíh¹ Jesús, hi³ jáun² la³ jáun² má²lin¹ hi³ la³ jenh¹³ bíh¹ siáh³ tsá² má²ca²tsan³. 3 Hi³ jáun² ca³jan³ dí² tson³ hi³ ca³ñí¹tionh¹³ dí² cú² nie² hñu³mí¹ñí², qui¹hliá² má²ca³hláu³ bíh¹. 4 Tí³la³ juou³² lín³² bíh¹ tsá² má²lí²nié³² hí³ jái¹³ ca³taunh³ ta²¹, jmí¹jáun² ca³lí³tín³ tsáu² cun³ hñá³ mei²¹ jmáh³la³ tsá²ñuh².

5 Jmí¹ cá³jniá²¹ jáun² ca³ngih³² tsá² ná¹chín¹ tsá² judíos já¹ juú² Jerusalén, quionh³ tsá²daun³² tsá² ná¹ñí¹ juú², jí³ tí³² liei²¹ ní². 6 Ja¹

jáun² jmí¹ zenh² Anás tsá² jmí¹ lín³ mí²tsá² híen¹, Caifás, Juan², Lí²ján¹ ní² siáh³, jí³ ca³la³ jín³² tsá² cá² mí¹zionh² tsá² zia³² jái¹³ ñí¹con² hi³ lín¹³ mí²tsá² híen¹. 7 Jáun² ca³ñí¹quion²¹ tsú² Pé¹ quionh³ Juan² hi³ ca³chan³ dí² chu³jo² ja¹ ñí¹ ná¹ngih³² dí² jáun², hi³ ca³ngáih³ dí²:

—¿Hin² héih³² quioh²¹ ca³jmuh³ hnoh² la³ jáun², ha³ jinh¹ hian³ náh² jái¹³?

8 Tí³la³ Pé¹ né³, ca³la³ hi³ canh² Jmí²chí³ Chun¹ hñu³ tsí³ ca³ngáí³, hi³ ca³juáh³:

—Hnoh² tsá² ná¹chín¹ náh² hué³² Israel lá², jí³ hnoh² tsá²daun³², 9 hnoh² la³ má²ca³cuú² ca³ngih³² náh² hi³ cánh¹ náh² jú¹ tson² ñí¹con² jnoh¹ ca³tí²¹ cáun² hi³ chu²¹ hi³ ca³lí³ ñí¹con² tsá² jmí¹ hliánh² lá², hi³ he³ lánh³ rón³² ca³lan³ tsú²; 10 jáun² né³, cuí¹ lí³ ñíh¹³ hnoh² jí³ ca³la³ jí³lin² tsá² Israel ñí¹ hná¹ ní² hi³ cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Jesucristo Tsá² Nazaret bíh¹ lan³ tsá² jmí¹ hliánh² lá², Jesús Tsá² ca³ton³ hnoh² hí³ crei²¹; tí³la³ Dió³² má²ná¹, ca³jmú³ hi³ ca³jenh¹³ tsú². 11 Tsá² hí³ jmí¹ lín³ la³jmí¹ lí³ cá² mái³ quín¹ hi³ tiá² jéih³² tsá² ná¹lín³ tí³² hiah³², tí³la³ ta³né³² lí³ cá² mái³ quín¹ hi³ jlánh¹ bíh¹ quien², quín¹ hu²¹ cuoh¹ hiah³². 12 Cu³tí³ tiá² hin² zian² hí¹ jan² tsá² siánh³ hi³ lí¹³ liáu³² dí². Qui¹ tiá² tsá² siánh³ ca³cuen³ yáh³ Dió³² ñí¹ hué²¹ lá² hi³ te¹³ jnoh¹ liáu³².

13 Jmí¹ ca³jíe³ jáun² tsá²tan²¹ hí³ hi³ jlánh¹ tiá³ nio² tsí³ Pé¹ jí³ Juan², jí³ jmí¹ ca³lí³ ñí³² dí² siáh³ hi³ tiá² hliáun³ sí² la³ ca³ma³tin³² yáh³ tsú², hi³ tsá² lí¹ tsáu² bíh¹ hí³,

hi³ jáun² ca³ja³cáun² bíh¹ tsí³ tsú².
 Jmí¹jáun² ca³lí³tsin² tsú² hi³ tsá² hí³
 ca³lí³ tin² cun³ñí¹ hi³ ca³ñí³táunh¹
 quionh³ Jesús bíh¹. ¹⁴Ja³bí¹ ja¹ jáun²
 jmí¹ zenh¹ tsá² jmí¹ hliánh² hí³,
 hi³ jáun² lí¹ tiú²uú² ñí³² he³ juáh³
 bíh¹ tsú² lí³. ¹⁵Jmí¹jáun² ca³huen³
 tsú² tsá² hí³ cu³tiá³ cheih³² tá¹la³
 ca³juu³ ca³hlénh³ dí² hmóu³²; ¹⁶hi³
 ca³juónh³ la³ lá²:

—¿He³ lánh³ jmú¹³ dí² ñí¹con²
 tsá²ñuh² nř² juáh¹³? Qui¹ tson² bí¹
 la³ ca³jmú³ tsá² nř² cáun² hua³jueh³²,
 hi³ jĩ³lin² bíh¹ tsá² zian² já¹ juú²
 Jerusalén lá² má²ná¹ñĩ³², hi³ jáun²
 tiú²uú² lí¹³ yáh³ juáh¹³ jnoh¹ hi³ tiá²
 tson². ¹⁷Hi³ la³ cun³ tiá² tsa³cuóun²
 já¹ĩ¹³ nř² ñĩ¹ uóunh³ né³, hniáuh³²
 juénh¹³ bíh¹ dí² tsá² nř², hi³ jáun²
 lí³ cóh³² tsú², hi³ jáun² ta³ne³² ti³
 chí¹ján³ tiú²uú² hléh³² tsú² hi³
 ca³tin¹ Jesús.

¹⁸Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³teh³ dí² siáh³
 ñéih³ hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—iCónh³ tiá² hniáuh³² hléh¹³
 hnoh², ho³ hi³ má¹tin¹³ hnoh² tsáu²
 hi³ ca³tin¹ Jesús!

¹⁹Tĩ³la³ Pé¹ ca³ngái³ quionh³
 Juan²:

—Hniauh² náh² tín² re² honh²
 nř¹juáh³ ca³ti²¹ hi³ taunh¹³ jnoh¹ tín²
 ta²¹ hnoh² cha³ jmí¹ tanh¹³ jnoh¹ ta²¹
 Dió³². ²⁰Tĩ³la³ jnoh¹ má¹ná¹, cun³
 tiá² lí³ bíh¹ chá¹¹³ jnoh¹ ti³ có³², hi³
 juáh¹³ hi³ tiá² hléh¹³ jnoh¹ la³ cun³
 hi³ má²ca³neh²¹ jĩ³ hi³ má²ca³ná¹³.

²¹Jáun² tsá² hí³ ca³hléh³ siáh³ jú¹
 cáu², hi³ jáun² cáun² lí¹ ca³lión³² bíh¹
 dí² tsú² ta³ tiá² lin¹ hi³ ca³lí³re²; qui¹
 tiá² ca³choh¹³ yáh³ tsú² he³ lánh³
 ma³tson¹³ tsá² hí³, qui¹ ca³la³ jín³²
 bíh¹ tsáu² jmí¹ ná¹má²quien² Dió³²
 cun³ñĩ¹ hi³ má¹lí³² la³ jáun². ²²Qui¹

lí³ cun³ tun³ló³² mií² máh³ jmí¹
 má²hún¹ tsá² jmí¹ hliánh² hí³ jmí¹
 lain²¹ cun³quionh³ hua³jueh³².

Tsá² reh² mi³² pí³ ñĩ¹con² Dió³²

(Hechos 2:1-4)

²³Jmí¹ má²ca³liáun³ jáun² Pé¹
 quionh³ Juan² ja³tanh²¹ ti³ ñĩ¹ tionh¹
 tsá² quionh³, hi³ jáun² ca³chá³ tsú²
 ca³la³ jĩ³² la³ cun³ hi³ má²lí²juáh³
 jáun² tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ la³
 má²quionh³ tsá²daun³². ²⁴Jmí¹
 má²lí²niéi³² tsú² já¹ĩ¹³ jáun² né³,
 jĩ³lin² bíh¹ tsú² ca³liéinh³² Dió³²
 cu³tsa³², hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnú² Tĩ³² Juo¹³ jnoh¹, hnú² bíh¹
 Dió³² Tsá² ca³jmuh³ ca³la³ tán¹ la³
 cu³ la³ juéh³ mi³cuú² jĩ³ ca³la³ jĩ³²
 hi³ zia³². ²⁵Hla¹ Dá²vi²¹ jméi² dí¹hio³
 ñĩ¹deh³ jnoh¹, tsá² jmí¹ lín³ hí³
 quian²¹ hnú², ca³hléh³ cháh³ hnú²
 cun³quionh³ pí³ quioh²¹ Jmí²chí³
 Chun¹ jmí¹ ca³juáh³ tsú² jáun² la³
 lá²:

¿He³ láih³² jlánh¹ tiá³ siaun³²
 ñĩ³táunh¹ tsá² zian² ñĩ¹ hue²¹
 lá²,

hi³ má²cú¹ má²ren²¹ tsú² jái¹³
 tiá² quien²?

²⁶Tsá² ná¹chín¹ ñĩ¹ hue²¹ lá²
 ca³cuú² ca³ngih³²,
 ca³cuú² ca³jenh² tsá² ná¹ho² jái¹³,
 hi³ jmí¹ hnió³ tsú² jmu³ hniéi²
 ñĩ¹con² Dió³² jĩ³ ñĩ¹con² Cristo
 Tsá² cuá¹hiáun¹ joh¹ Dió³² nř²
 siáh³.

²⁷Qui¹ tson² bíh¹ já¹ juú² lá²
 ca³ngih³² re²¹ Herodes quionh³
 Poncio Pilato, tsá²ca²jo²¹, jĩ³ tsá²
 ziaun² jnoh¹ hue³² Israel lá² nř²
 siáh³, hi³ ca³tiánh³ cá²hon³ hi³
 jmu³ hian² tsĩ³ ñĩ¹con² Jesús Tsá²
 cuá¹chan¹ hi³ lín³ quian²¹ hnú², Tsá²

ca³hion¹ hnú² hí³ hi³ lín¹³ Cristo.

²⁸Cun³ñí¹ hi³ hnú² Tsá² cú² juenh² nú², hi³ jáun² la³jín³² tsá² hí³ cáun² ca³jmú³ la³ cun³ hi³ ca³lín¹³ hnú² jmí¹tin² hi³ ha³ lánh³ ca³tí²¹ lí¹³.

²⁹Jáun² hnú² Juo¹³ jnoh¹, jiah³ dúh¹ taunh² tsú² jnoh¹ hú¹mu³héih³²; jáun² ñí¹con² hnú² mi³² jnoh¹, jmu³ bíh¹ hnú² hi³ niau²¹ tiá³ tsí³ jnoh¹ hi³ hléh¹³ jnoh¹ jái¹³ quián¹³ hnú², jnoh¹ tsá² lái³ jnoh¹ tsá² má²ná¹hlánh¹ joh² hnú². ³⁰Tin³² tiá³ hnú² cuonh² tsá² tsáun¹ hi³ jáun² lan¹³, hi³ cuéh¹ nú² siáh³ jái¹³ hi³ lí¹³ hua³jueh³² jí³ lí²¹ ní² ca³la³ cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Jesús Tsá² hien¹, Tsá² lín³ quian²¹ hnú².

³¹Jmí¹ má²lí²liéinh³² tsú² jáun² Dió³² né³, ca³jéeh³ hñú³ ñí¹ jmí¹ tionh¹ tsú², jáun² ca³la³ jí³lín² tsá² hí³ ca³cónh³² Jmí²chí³ Chun¹ hñú³ tsí³, jmí¹jáun² ca³ta³no¹ tiá³ tsí³ tsú² hi³ hléh³² jái¹³ quioh²¹ Dió³².

**Jmu² tsá² reh² hi³ quioh²¹ cá²re²
la³jí³² hi³ zia³² quioh²¹**

(Hechos 2:42-47)

³²La³jín³² tsá² ca³taunh³ hi³ ta²¹ ca³juónh³ cú²re², hi³ cáun² má²ná¹tioh³ tsí³; hí¹ jan² tsá² hí³ tiá² ca³lí³ hniá¹ hi³ lí³ quioh²¹ nga² hi³ zioh², tí³la³ jí³lín² bíh¹ tsú² ca³lí³quioh²¹ hi³ jmí¹ zioh² jáun².

³³Hi³ jáun² ca³la³ hi³ pin³ lín³² bíh¹ jái¹³ quioh²¹ tí³² tsá² quian³² hí³ jē¹ Dió³² ca³cué³ jú¹ tson² la³ má²cue³² jáun² hi³ tson² bíh¹ ca³jenh¹³ Jesús; hi³ jáun² Dió³² ca³ma³hé² ma³mieh² lín³² ca³la³ jí³lín² tsá² hí³. ³⁴Hí¹ jan² yáh³ tsá² hí³ tiá² hi³ jmí¹ lí²hniáuh³² quioh²¹, quí¹ jí³lín² tsá² jmí¹ zia³² tun³ hni³² hñú³ quioh²¹ ho³lá²dá² hué³², ca³qui³ ca³hnah³ bíh¹ hi³

jáun² quioh²¹, jáun² tí² ñí³quiaun¹³ tsú² quie³ jáun², ³⁵hi³ tí² cha³² tsú² jo³cuo² tí³² tsá² quian³² hí³ jē¹ Dió³², hí³ jáun² tsá² hí³ tí² tsóh²³ quie³ jáun² ní¹juáh³ ha³ cónh³ lí³ hniáuh³² ñí¹con² ma³ quin³² ma³ jan³². ³⁶La³ jáun² bíh¹ ca³jmú³ jan² tsá² ca³lí³zian² hué³² Chipre, tsá² jmí¹ jmái² Sé³², jan² jón²zñí¹ jón²cho¹ hla¹ Leví, tsá² ca³teh³ tí³² tsá² quian³² hí³ jē¹ Dió³², Bernabé, la³ cun³ niéih³ “tsá² má²hon³ tsáu²”. ³⁷Tsá² hí³ ca³hnah³ hué³² quioh²¹, hi³ jáun² quie³ jáun² ca³chá³ tsú² jo³cuo² tí³² tsá² quian³² hí³ jē¹ Dió³².

**Tso³ quioh²¹ Ananías
quionh³ Safira ñí²cuo²**

5 Tí³la³ jan² tsá²ñuh² tsá² jmí¹ jmái² Ananías, ñí²cuo² tsú² jmí¹ jmái² Safira, tsá² hí³ ca³hnah³ hué³² quioh²¹; ²tí³la³ ca³lí³quioh²¹ bíh¹ tsú² ca³lá² quie³ hmóu³², hi³ ñí¹ hná¹ jáun² né³ ca³chá³ tsú² jo³cuo² tí³² tsá² quian³² hí³ jē¹ Dió³² [ca³la³ juah²¹ dúh¹ hi³ má²lí²jéinh³² dí² jí³lí³²]. Cú²re² ca³juónh³ bíh¹ tsú² quionh³ tsá²mi³ ñí²cuo² hi³ jmu³ la³ jáun². ³Jmí¹jáun² ca³juáh³ Pé¹ la³ lá²:

—Hnú² Ananías, ¿he³ láih³² tsá² hláinh¹ hi³ hñú³ honh² hnú² hi³ jmí¹ ñí¹má¹can¹³ nú² Jmí²chí³ Chun¹? Sa³ lí²hmáh¹ bíh¹ hnú² ca³lá² quie³ hi³ lí²ma³hmah¹ tsáu² quioh²¹ hué³² quián¹³ nú². ⁴¿Há¹ jun³juáh¹³ hi³ jmí¹ quián¹³ huen² bíh¹ hnú² hué³² jáun²? Hi³ quie³ hi³ má²lí²hnáih¹ hnú² jáun² hué³² né³, ¿há¹ jun³juáh¹³ hi³ jmí¹ quián¹³ huen² bíh¹ hnú² jaun³²? ¿He³ láih³² sa³ la³ ní² yáh³ ca³lín¹³ hnú² jmúh¹³? La³ jí³ ñí¹con² Dió³² bíh¹ má²lí²hléh¹ hnú² jú¹

tí¹jái², jun³juáh¹³ jmáh³la³ ñí¹con²
jnoh¹ tsá²mi³cuóun² yáh³.

⁵La³ cun³ jmí¹ ca³nái³² Ananías
jái¹³ jáun² né³, ca³quinh³ hi³ jun³.
Jáun² ca³la³ jín³² bíh¹ tsá² ca³lí³ ñí³²
hi³ jáun² ca³ta³hú¹ cóh²¹ tsí³. ⁶Jáun²
tsá² tsá¹ñú¹ jmí¹ tionh¹ ñí¹ jáun²
ja³taunh²¹ hi³ ca³ñí¹tsenh¹³ hla¹ hí³
hmih³², jmí¹ lí²¹ jáun² ca³jan³ dí² hi³
ca³ñí¹hón²¹.

⁷Má²ca³nga² cun³ hni³² o¹rá¹ la³
cun³ jmí¹ ca³hi³ siáh³ ñí²cuo² hla¹
Ananías hí³ ñí¹ jáun², hí¹ cáun² tiá²
hi³ ñí³² yáh³ tsú² hi³ he³ la³ má²lí³².

⁸Jáun² Pé¹ ca³ngáih³ siáh³ tsá²mi³
hi³ la³ lá²:

—Juah²¹ neh²¹, ÷hí¹ tson² ca³hnáih¹
hnoh² hué³² la³ cun³ hmah²¹ hi³
má²lí²juáh³ ñí²cuoh² nú²?

Jáun² tsá²mi³ hí³ ca³juáh³:

—Ján³, cun³ jáun² bíh¹.

⁹Jáun² Pé¹ ca³juáh³ siáh³:

—¿Lánh³ rón³² ca³cháunh¹³ chinh³²
hnoh² hi³ jmí¹ hnáuh² náh² cá¹
lan¹³ Jmí²chí³ Chun¹ joh¹ Dió³²?
Ní² má²hí¹já²tánh¹ tsá² cuí²ñí¹hón²¹
ñí²cuoh² hnú² cheih³² ní², hi³ jáun²
ta³ne³² má²jau³ tsú² siáh³ hnú².

¹⁰La³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ ca³quinh³
siáh³ tsá²mi³ hí³, hi³ jun³ ta³ ñí¹
Pé¹. Jáun² jmí¹ taunh²¹ tsá¹ñú¹ hi³
ñéih³ ca³jé³ hi³ má²rá²jún¹ siáh³
tsá²mi³ hí³, jáun² ca³jan³ tsú² siáh³
hla¹ hí³ hi³ tsá³hón³² dí² can³² ñí¹
má²hú¹hón²¹ ñí²cuo². ¹¹Hi³ jáun²
la³jín³² tsá² má²lín³ hí³ cuáh³²
ca³ta³hú¹ cóh²¹ tsí³, jí³ la³jín³² tsá²
ca³lí³ ñí³² ní² siáh³.

Hliáun³ hua³jueh³² jí³ lí²¹ jmu²
tí³² tsá² quian³² jé¹ Dió³²

¹²Hi³ jáun² tí³² tsá² quian³² hí³ jé¹
Dió³² ca³jmu³ hliáun³ lín³² lí²¹ jí³

hua³jueh³² ja¹ tsáu². Hi³ ca³la³ jí³lín³
tsú² tí² ngih³² cuáh³² chín¹ quioh²¹
tsá² judíos ñí¹ lí³ jáun² ñí¹hñú³, ñí¹
juáh³ tsú² jáun² “Quioh²¹ Salomón”.
¹³Tí³la³ hí¹ jan² yáh³ tsá² ñí¹ hná¹
jáun² tiá² jmí¹ tiá²³ tsí³ hi³ ngih¹³
quionh³ tsá² hí³, uá¹jinh¹ la³jín³²
tsáu² jmí¹ hleh³² re² hi³ ca³tín¹ tsú².
¹⁴Cun³ jáun² juóun³² bíh¹ tsá²mi³
tsá²ñuh² ca³tanh² ta²¹ Tí³² Juo¹³
dí², hi³ jáun² tí³ lí³mí¹ ca³juóun³
tsú². ¹⁵Hí¹ la³ tí³ juóun³² lín³² tsá²
tsáun¹ ca³chu³ ca³huen³ tsú² cheih³²
hi³ ca³chan³ dí² hú¹ juí³² ñí¹ lí³
ja¹ hñú³, hi³ ná¹tsin¹ ñí¹ jen³ ho³
ñí¹ jmu², hi³ jáun² lan¹³ ní¹ má²tí³
heinh²¹ quioh²¹ Pé¹ ñí¹ quioh²¹ tsá²
hí³ ní¹ má²ca³nga² Pé¹ juí³² jaun³².
¹⁶Ja³bí¹ juóun³² tsá² juú² siáh³ siáh³
cua³taunh²¹ já¹ juú² Jerusalén,
hi³ ná¹jan² tsú² tsá² tsáun¹ jí³ tsá²
ná¹tiáunh¹ jmí²chí³ hláinh¹ hñú³ tsí³
ní², hi³ jáun² ca³la³ jín³² jáun² bíh¹
tsá² hí³ lan³.

Jmu² tsá²tan²¹ hian² tsí³
ñí¹con² Pé¹ jí³ Juan²

¹⁷Hi³ jáun² jmí¹jáun², tsá² cuá¹lín³
mí²tsá² híen¹ la³ má²quionh³ tsá²
quionh³, tsá² cu³ níó³ téh²³ tsú²
saduceos, ca³ja³ uóu³² tsí³, ¹⁸hi³ jáun²
ca³ma³tson¹³ dí² tí³² tsá² quian³² hi³
jé¹ Dió³² hi³ ca³tónh³² dí² hñú³mí¹ñí².
¹⁹Tí³la³ Tí³² Juo¹³ dí² ca³zen³
jan² tsá²cuú² tsá²ta³ hi³ cua³nia³²
hñú³mí¹ñí² ta³ já¹nié¹, jáun²
ca³huen³ dí² hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:
²⁰—Cuá²táunh¹ náh² cuá²tianh³
náh² hñú³ cuáh³² chín¹ hi³ cuá¹zéih³
náh² tsáu² ha³ lánh³ lí¹³ zian² tsú²
hi³ hmai²¹.

²¹Jmí¹ má²lí²nié¹³² tsú² jái¹³ jáun²
né³, ca³ñí¹tiónh²¹ hñú³ cuáh³² chín¹

hú²nié² jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² hí³
ca³ní¹ma³tin² tsú² tsáu².

Tá¹la³ jáun² ca³cuú² ca³ngih³²
tsá² cuá¹lín³ mí²tsá² hien¹ quionh³
tsá² quionh³, jmí¹jáun² ca³liéinh³²
tsú² tsá² ná¹lín³ ta²¹ hí³ chín¹ jí³
tsá²daun³² tsá² ná¹ñí¹ hué³² Israel
ní² siáh³. Jáun² tsá² hí³ ca³jmú³
héih³² hí³ tsa³quión³² tsú² tsá²
tiáunh¹ hí³ hñu³mí¹ñí². 22 Tí³la³
jmí¹ ca³cha³taunh¹ tsá²cuú² tsá²ta³
mí²tsáu² hñu³mí¹ñí² né³, ha³ tiú²uú²
hin² tiáunh¹ yáh³, jáun² ja³tanh²¹
tsú² hí³ ca³ñí¹caun² jái¹³. 23 Jáun²
ca³juáh³ la³ lá²:

—Jmí¹ cá¹cháu²¹ jnoh¹ hñu³mí¹ñí²,
re² lín³² bíh¹ jmí¹ dí¹jnai³², já² tionh²
bíh¹ hliáu³ ho³hñú¹³ hñu³mí¹ñí² hí³
ná¹jmu² hua³hí¹³, tí³la³ jmí¹ lí¹niá¹³
jnoh¹ hí³ lí²neh²¹ jnoh¹ néih³, já²
tiú²uú² tsá² hí³ tiáunh¹ yáh³.

24 Jmí¹ ca³nái³² tsá² cuá¹lín³
hí³ mí²tsá² hien¹ jái¹³ jáun² la³
má²quionh³ mí³jmú³ ñí¹ hná¹
jáun² jí³ tsá² cuá¹lín³ juo¹³ tsá²cuú²
tsá²ta³ mí²tsáu², tsá² jmu² hí³
hua³hí¹³ cuáh³² chín¹ jáun² ní² siáh³,
jmí¹jáun² jlánh¹ ca³hnauh² tsú² tsi³
hí³ he³ bíh¹ né³bí¹ lí¹³ ñí¹ hná¹ ní².
25 Tá¹la³ jáun² cuan³ jan² tsá²ñuh²
hí³ ca³juáh³:

—Tsá²ñuh² tsá² ca³tionh¹ hnoh²
hí³ hñu³mí¹ñí², ó³² bíh¹ siáh³
má²ná¹má²tin² tsú² tsáu² hñu³
cuáh³² chín¹ ta³né³².

26 Jáun² tsá² cuá¹lín³ hí³ juo¹³
tsá²cuú² tsá²ta³ mí²tsáu² né³ ngau³
quionh³ tsá² joh¹ tí³ cuáh³² chín¹
jáun², hí³ ca³ñí¹quian¹³ dí² tí³²
tsá² quian³² hí³ jè¹ Dió³², tí³la³ tiá²
ca³hma³ ca³cuóunh³² yáh³ tsú² tsá²
hí³ chí¹hniéi² má¹ná¹, quí¹hliá²
juéhn² tsú² ní¹ ca³qui³ ca³jnah³

tsáu² quín¹. 27 Jmí¹ cuá¹tanh²¹ tsú²
hí³ ná¹jón²¹ tsá² hí³ né³, ca³chan³
dí² ta³ ñí¹ tsá² ná¹ngih³² hí³, jáun²
mí²tsá² hien¹ hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

28 —¿Há¹ jun³juáh¹³ má²ca³juáh¹³
bíh¹ jnoh¹ hí³ cun³ tiá² hnáu² jnoh¹
hí³ hieh¹ hnoh² tsáu² jái¹³ hí³ ca³tin¹
Jesús? Tí³la³ sa³ la³jín³² bíh¹ tsá²
juú² Jerusalén lá² má²ná¹ñí³² jái¹³
quián¹³ hnoh², hí³ hnáu² náh²
rá¹caun² náh² jnoh¹ ca³tí²¹ hí³ jun³
tsá² hí³.

29 Jáun² Pé¹ ca³ngái³ quionh³ tsá²
quionh³:

—La³ñí¹ la³ján³ hniáu³² má¹ti²¹
jnoh¹ tín² ñí¹con² Dió³² bíh¹,
jun³juáh¹³ ñí¹con² tsá²mí³cuóun²
yáh³. 30 Dió³² Juo¹³ tsá²haun³²
dí¹hio³ ñú¹deh³ dí² ca³jmú³ hí³
ca³jenh¹³ Jesús, Tsá² ca³jngih³² náh²
hí³ cun³quionh³ hí³ ca³ton³ náh² tsú²
jáun² tsoh² hmá². 31 Dió³² hí³ siáh³
ca³zió³ tá¹³ Jesús hí³ ca³chan³ tsú²
tí³ cuá² chu²¹ quioh²¹, hí³ ca³héi³
Jesús jái¹³ hí³ lí¹³ lín³ Juo¹³ dí² Tsá²
liáu³², Tsá² cue³² jái¹³ hí³ lí¹³ tí³
jéinh³² tsáu² jmí¹ tsí³, tsá² ziaun²
dí² hué³² Israel lá², hí³ jáun² hin³
tso³ quiú¹³ dí². 32 Hí³ jáun² jnoh¹ lái³
tsá² cue³² jú¹ tson² quiúnh¹ Jmí²chí³
Chun¹ hí³ tson² bíh¹ lí³ la³ jáun².
Dió³² má²ca³cuen³ Jmí²chí³ Chun¹
hí³ ñí¹con² la³jín³² tsá² haih²¹ ta²¹.

33 Jmí¹ ca³nái³² tsá² ná¹ngih³² hí³
jái¹³ jáun² né³, ca³míh³ lín²¹ tsí³,
hí³ jmí¹ má²hnió³ dí² jngih³ tí³² tsá²
quian³² hí³ jè¹ Dió³². 34 Tí³la³ ja¹ tsá²
ná¹ñí¹ hí³ jmí¹ cuá³ jan² tsá² hún¹
ja¹ tsá² cu³ nió³ téh²³ tsú² fariseos,
tsá² jmái² Gamaliel, jan² tsá² lín³
tí³² liei²¹, tsá² hí³ jlánh¹ jmí¹ taunh²
tsáu² ta²¹. Tsá² hí³ ca³náu² hí³
ca³jmú³ héih³² hí³ huen³ tsú² cu³tiá³

tí³ cheih³² tí³² tsá² quian³² hí³ jè¹
Dió³². ³⁵Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³záih³ dí²
tsá² ná¹ ní¹ quionh³ la³ lá²:

—Hnoh², tsá² ziaún² dí² hué³²
Israel lá², hua³hín¹³ náh² jmu³
n¹í¹juáh³ he³ hnáuh² hnoh² jmúh¹³
ní¹con² tsá² ní². ³⁶Cháu¹ náh² honh³
hí³ jmí¹ zian² jan² tsá² jmí¹ jmái²
Teudas, tsá² hí³ jlánh¹ tí² jmu²
quien² hnga². Jmí¹ jáun² ca³hain³²
tí³ con² tsá² hí³ cun³ quiún³ nio²
hña³láun³ tsáu²; tí³la³ jmí¹ cá¹chó²¹
jmái¹ hí³ ca³jngih³ tsú² tsá² hí³ né³,
jmí¹ jáun² lí¹ ca³hain³² ma³ quin³²
bíh¹ tsá² jmí¹ quionh³ tsú², hí³ jáun²
cun³ jáun² bíh¹ lí¹ ca³yéin². ³⁷Jmí¹
lí¹ cáin² jáun² siáh³ ca³chó³² jmái¹
hí³ ca³tónh³² tsú² tsáu² sí². Já³bí¹
jmí¹ jáun² ca³jmú³ siáh³ jan² tsáu²
quien², tsá² hí³ jmí¹ jmái² Judas
tsá² jmí¹ hín¹³ tí³ Galilea. Já³bí¹
juóun³² lín³² tsáu² ca³ñi³táunh¹
quionh³ tsá² hí³. Tí³la³ la³ jáun²
bíh¹ ca³jngih³ tsú² siáh³ tsá² hí³,
hí³ jáun² lí¹ ca³hain³² ma³ quin³²
bíh¹ tsá² jmí¹ quionh³ tsú². ³⁸Hi³
jáun² jná¹³ juanh³² cú¹ lí³ la³ ní²,
há³ tiú²uú² hí³ jmu¹ hnoh² tsá² ní²,
quí¹ n¹í¹juáh³ jái¹³ quioh²¹ hmóu³²
bíh¹ tsú² hleh³², jáun² chau²¹ jmái¹
tsa³hín³ bíh¹, ³⁹tí³la³ n¹í¹juáh³ jái¹³
jáun² né³ já³² ní¹con² Dió³², tiá²
quinh¹ yáh³ hnoh² jmái¹ quiúnh¹
tsá² ní²; quí¹ ní² lí¹ ca³jmu³ hnoh²
hnié² quiúnh¹ Dió³².

Jáun² ca³taunh³ bíh¹ tsá² ná¹ ní¹
hí³ ta²¹ jái¹³ hí³ ca³juáh³ jáun²
Gamaliel hí³. ⁴⁰Jáun² ca³teh³ tsú²
siáh³ tí³² quian³² hí³ jè¹ Dió³² tí³
ñéih³, hí³ ca³quiu³ ca³pan³ dí²
quionh³ hñú¹jméi¹³ hí³ lí³ láu². Jmí¹
lí²¹ jáun² ca³záih³ dí² hí³ tiú²uú²
hniáuh³² hléh³² tsú² jái¹³ hí³ ca³tin¹

Jesús, jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³lión³²
dí². ⁴¹Hiún² lín³² bíh¹ tsí³ tí³² tsá²
quian³² hí³ jè¹ Dió³² jmí¹ ca³huén²
ja¹ quioh²¹ tsá² hí³, quí¹hliá²
má²lí²ma³tso² tsú² tsí³ hí³ hua³heih²¹
cun³ ní¹ hí³ ca³tin¹ Jesús. ⁴²Tí³la³
tsá² hí³ má¹ná¹, cun³ tsa³háu²
ca³ñi¹hléh² hñú³ cuáh³² chín¹ la³
má²hleh³² jáun² jú¹ chú³² hí³ ca³tin¹
Jesús, hí³ hí³ bíh¹ lín³ Cristo; hí³
ca³ñi³táunh¹ tsú² siáh³ ma³ quin³²
ma³ caun³² hñú³ hí³ má²tin² tsáu².

Hnah² tsá² reh² quiaun³ tsá²
lí³ ma³hau³ siáh³ cáun² ta²¹

6 Jmí¹ jáun² lí³ mí¹ ca³juóun³
bíh¹ tsá² hain²¹ tí³ con² Jesús.
Jáun² jmí¹ jáun², tsá² judíos tsá² jmí¹
tiáunh¹ ja¹ tsá² cá²jo²¹, tsá² má²hleh³²
jú¹ griego, ca³ma³liáu³² hí³ ziu²
hien² tsá² judíos tsá² qui³ tionh²
hí³ hué³² Israel, tsá² qui³ hleh³²
hí³ jú¹ jma² hebreo quioh²¹, quí¹
tsá² mí³ hnái³ tsá² qui³ má²hleh³²
jú¹ griego zian² ja¹ quioh²¹ tsú²
tiá² jmí¹ hiáuh²³ yáh³ la³ cun³ hí³
hiáuh²³ tsá² mí³ hnái³ ní¹ hnái¹
jáun² ní¹ má¹ca³tsóh³ tsú² la³ cun³
hí³ lí²hniauh²³ quioh²¹ tsáu² cun³
tsa³háu². ²Jáun² tsá² quian³tun³
hí³ né³, ca³jmú³ héih³² hí³ ngih¹³
la³jín³² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² Jesús,
jmí¹ jáun² né³ ca³záih³ dí² tsú² jái¹³
lá²:

—Hnoh² reh², tiá² hniáuh³² yáh³
hí³ tunh²¹ jnoh¹ hí³ hléh¹³ jái¹³
quioh²¹ Dió³², cun³ ní¹ hí³ jáun² bíh¹
tiá² lí³ cué¹³ jnoh¹ má³² hí³ cuh³
tsáu². ³Hí³ jáun² né³ reh², hniah³²
náh² quiaun³ tsá²ñuh² ja¹ ní¹ tiauh¹
dí² lá², tsá² lín²³ tsáu² hí³ chu²¹ tsí³,
tsá² má²lin¹ hí³ má²canh² Jmí²chí³
Chun¹ joh¹ Dió³² hñú³ tsí³, tsá²

jniá³ jmí¹ tsí³. Jáun² tsá² hí³ bíh¹
cue¹³ jnoh¹ ta²¹ jáun². ⁴Jáun² jnoh¹
né³ ná¹chan¹ hí³ lienh¹ jnoh¹ Dió³²
chí¹ñí¹ jí³ hí³ má¹tin¹³ jnoh¹ tsáu²
jáí¹³ quioh²¹ Dió³².

⁵Ca³la³ jín³² bíh¹ tsú² ca³lí³
hiún² tsí³ jáí¹³ jáun². Jmí¹jáun² né³
ca³hnah² tsú² Tié³, jan² tsá²ñuh²
canh² lín³² Jmí¹chí³ Chun¹ hñu³
tsí³, jan² tsá² tanh² ta²¹ Dió³² ca³la³
jonh³ jmí¹ tsí³, la³ má²quionh³
Pí²líé¹, Prócoro, Nicanor, Timón,
Parmenas, jí³ Cú²la²¹ tsá²cá²jo²¹
n² síáh³, tsá² zian² juú² Antioquía,
tsá² qui³ jmí¹ má²ca³hín¹³ hí³ jē¹
tsá² judíos. ⁶Jmí¹jáun² ca³chan³
tsú² tsá² quiaun³ hí³ ta³ ñí¹ tí³² tsá²
quian³² hí³ jē¹ Dió³², jáun² tsá² hí³
ca³líéinh³² Dió³²; jmí¹ lí²¹ jáun²
ca³ra³tsí³² dí² cuo² ñí¹ quioh²¹ tsú²
[hí³ lin¹ hí³ hiún² tsí³ dí² hí³ tsá² hí³
jmu³ ta²¹ jáun²].

⁷Jáun² tí³ lí³mí¹ ja³cuóun² bíh¹
jáí¹³ quioh²¹ Dió³² jmí¹jáun²,
ca³juóun³ lín³² bíh¹ tsá² hain²¹ tí³
con² Jesús já¹ juú² Jerusalén, hí¹ la³
tí³ juóun³² yáh³ mí²tsáu² ca³taunh³
ta²¹.

Má²tson¹³ tsú² Tié³

⁸Tsá² jmái² hí³ Tié³ jmí¹ canh²
lín³² pí³ quioh²¹ Dió³², jan² tsá²
ca³ma³hé² ma³mieh² lín³² Dió³².
Tsá² hí³ tí² jmu² hua³jueh³² jí³ lí²¹
n² síáh³ já¹ juú² jáun². ⁹Jmí¹jáun²
ca³lí³hnió³ tsáu² juónh³ quionh³
Tié³, tsá² tiáunh¹ cuáh³² téh²³ tsú²
“Cuáh³² quioh²¹ tsá² má²ca³líáun³
hí³ jmí¹ má²ná¹hlánh¹ joh¹ tsáu²”.
Ja¹ quioh²¹ tsá² hí³ tiáunh¹ tsá²
zian² juú² Cirene, tsá² zian² juú²
Alejandría, tsá² zian² tí³ Cilicia,
jí³ tsá² zian² hué³² Asia n² síáh³.

La³jín³² bíh¹ tsá² hí³ ca³lí³hnió³ juu³
hlénh³ quionh³ Tié³. ¹⁰Tí³la³ tiá²
lí³ yáh³ hí³ ma³cu³ ma³jéinh³ tsú²
jáí¹³ quionh³ Tié³, qui¹ tí³la³ Tié³
dá² tí² hleh³² jú¹ quiáh¹ hí³ ca³cué³
Jmí¹chí³ Chun¹ bíh¹. ¹¹Jáun² tsá² hí³
ca³hión³² ma³ jan² tsá² ca³chá³ jú¹
tí¹jái², hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Tsá²ñuh² lá² jlánh¹ tú² hión³² hla¹
Moisés jí³ Dió³² n² síáh³.

¹²Jmí¹ ca³nái³² tsáu² jáí¹³ jáun²
né³, ca³míh³ lín³² bíh¹ tsí³ tsá² juú²
quionh³ tsá²daun³² tsá² ná¹ñí¹ juú²,
jí³ tí³² lei²¹ n² síáh³. Jáun² ca³zanh³
tsú² Tié³ hí³ ca³jan³ dí² ñí¹con² tsá²
ná¹chín¹ hué³² jáun². ¹³Jáun² tsá²
hí³ ca³hnah² síáh³ tsá² lí¹³ chá³² jú¹
tí¹jái². Tsá² hí³ né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Tsá²ñuh² lá² jlánh¹ chí¹ñí¹ hleh³²
jú¹ hlah³ hí³ ca³tin¹ cuáh³² chín¹
quiú¹³ dí² jí³ hí³ ca³tin¹ lei²¹ n²
síáh³. ¹⁴Jnoh¹ má²ca³nái¹³ hí³ juáh³
tsá² n² hí³ Jesús hná¹ tsá² Nazaret
hí³ tsunh³ cuáh³² chín¹ quiú¹³ dí²,
hí³ záí³² tsú² síáh³ la³ cun³ hí³
ná¹ngí²³ dí², la³ cun³ héih³² hí³
ca³quiú² jáun² hla¹ Moisés jmí¹tin².

¹⁵Jáun² la³jín³² tsá² ná¹chín¹ tionh²
ñí¹ jáun², ca³jíe³ chí¹tiá³ ñí¹ ñí¹
Tié³ hí³ jniá³ la³jmí¹ jniá³ ñí¹ jan²
tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³².

Tié³ má²tson² jáí¹³ quioh²¹

7 Hí³ jáun² tsá² cuá¹lín³ mí²tsá²
híen¹ ca³záih³ Tié³ la³ lá²:

—¿Hí¹ tson² hléh¹ hnú² la³ n²?

²Jáun² Tié³ ca³ngái³:

—Hnoh² tsá²cáu³, jí³ tsá²daun³²,
re² quián² náh² jáí¹³ hí³ juanh²¹
jná¹³ lá². Dió³² Tsá² cú² Tsá² juenh²
ca³ma³jnia³² ñí¹con² hla¹ Há²bran²¹
tsá²haun³² jméi² dí¹hio³ nú¹deh³
dí² tá¹la³ jmí¹ cuá³ tsú² hué³²

Mesopotamia, ñeh² bíh¹ hi³ tsa³cuá²
tsú² juú² Harán. ³Hi³ ca³juáh³ Dió³²:

“Tú³ hué³² quián¹³, jì³ ca³la³ jín³²
jun³ renh² nú² ní², cua³² tí³ hué³²
siáh³, hué³² né³bí¹ híe¹³ jná¹³”.

⁴Jáun² Há²bran²¹ cua³han³ hué³²
quioh²¹ tsá² Caldea, hi³ ca³ñí¹cuá²
juú² Harán. Jmí¹ jun¹ jméi² tsú²
né³, Dió³² ca³jau³ Há²bran²¹ la³ tí³
hué³² ñí¹ tionh¹ hnoh² lá² ta³né³².

⁵Tí³la³ hí¹ cú¹pih²¹ yáh³ hué³²
tiá² ca³lí³quioh²¹ hla¹ Há²bran²¹
jmí¹jáun², tí³la³ ca³lí³ bíh¹ jái¹³ hi³ lí³

quioh²¹ tsú² má¹jáun² la³ má²quionh³
jón²zfh¹ jón²cho¹ ua¹jinh¹ tiá² jon²
tsú² jmí¹ má²zian² jmí¹jáun².

⁶Jáun²
la³ lá² ca³juáh³ siáh³ Dió³², hi³
chau²¹ jmái¹ hi³ tsa³tiánh² jón²zfh¹
jón²cho¹ tsú² cáun² hué¹³ tsáu² ñí¹
uóunh³. Ñí¹ jáun² né³ chau²¹ jmái¹
hi³ na³caun³ tsáu² ta²¹ chí¹hniéi²,
cun³ quiún³ nio² hña³láu³ mií² jmh³
tsú² tsáu² hian² tsí³ ñí¹ jáun². ⁷Tí³la³
ja³bí¹ ca³juáh³ siáh³ Dió³² la³ lá²:

“Jná¹³ ñí¹ma³re¹³ re² tso³ quioh²¹ tsá²
na³caun³ tsú² hí³ ta²¹ chí¹hniéi². Hi³

jáun² má¹jáun² má²lí¹³ huén³² tsú²
hué³² jáun² hi³ ja³tánh¹ hué³² lá²,
jáun² ñí¹ lá² má²lí¹³ ma³cáu³² tsú²
jné¹³”.

⁸Jáun² jmí¹jáun² ca³tanh²
Dió³² cáun² nió³² quionh³ hla¹
Há²bran²¹. Hi³ jáun² ca³lí³ hniáuh³²

jmu³ tsú² cáun² lí²¹ ca³tí²¹ nió³²
jáun², hi³ jáun² bíh¹ ca³jmú³ Dió³²
héih³² ñí¹con² hla¹ Há²bran²¹ hi³

hniáuh³² tiú³² tsú² chí² láu² hná¹
ñí¹ zian². Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, la³
má²jña³ jmái¹ hi³ ca³lí³zian² bíh¹

hla¹ Isaac jon² tsú² ca³jmú³ tsú²
la³ jáun² quioh²¹. Ja³bí¹ la³ jáun²
siáh³ ca³jmú³ hla¹ Isaac quioh²¹

Jacob jon². Jáun² hla¹ Jacob hí³ né³
ca³lí³zian² quian³tun³ jon², ja³bí¹

la³ jáun² bí¹ siáh³ ca³jmú³ hla¹ hí³
quioh²¹ tsá² hí³ jon², tsá² quian³tun³
jméi² tá¹ quia³tún³ tsoh³ dí² tsá²
Israel.

⁹”Tsá¹ jon² hla¹ Jacob hí³ ca³lí³
uóu³² tsí³ ñí¹con² Sé³² rainh²¹,

jáun² ca³hna³ dí² tiáunh¹ la³jmí¹
hnaih³² tsáu² hi³ quioh²¹, hi³ jáun²
bíh¹ ca³chó³² Sé³² hué³² Egipto hi³

lín³ jan² tsá² má²dí¹hlánh¹. Tí³la³
Dió³² bíh¹ jmí¹ má²hau³ Sé³² hí³,

¹⁰jáun² bíh¹ ca³liáun³ tsú² ja¹ la³jí³²
uu³mi²tsí³². Dió³² bíh¹ ca³jmú³ hi³
jlánh¹ quia³lín³ jmí¹ tsí³ tsú², hi³

jáun² bíh¹ ca³lí³ chun¹ tsú² ñí¹con²
hla¹ faraón tsá² lín³ re²¹ hué³² jáun².

Jáun² Sé³² ca³lí³hiáun¹ hi³ lín¹³
ta²¹ hi³ jmu³ héih³² tá¹ cáun² hué³²
Egipto jáun², jì³ ñí¹con² tsá² jmu²

ta²¹ hñú¹³ re²¹ ní² siáh³.

¹¹”Jmí¹ lí¹ cáin² jáun² né³ ca³lí³
zia³² ho³cuóun³ tá¹ cáun² hué³²
Egipto jì³ hué³² Canaán siáh³, hi³

jáun² ca³ma³tso² lín³² tsáu² tsí³.
Jmí¹jáun² lí³ hi³ tiá² zia³² cu³tí³

hi³ cuh³ tsá²haun³² jméi² dí¹hio³
ñú¹deh³ dí². ¹²Tí³la³ jmí¹ ca³lí³
ñí³² hla¹ Jacob hi³ la³ zia³² bíh¹

cuú²miih²¹ tí³ hué³² Egipto, jáun²
ca³zen³ tsú² tsá¹ jon² ñí¹ jáun²,

la³ cun³ tsá²haun³² jméi² dí¹hio³
ñú¹deh³ dí². ¹³Jmí¹ má²tí³² jáun²
tenh³ jéin³² hi³ tsá²táunh¹ tsú²

né³, jmí¹jáun² máh³ ca³ma³lí²¹ Sé³²
ñí¹con² tsá¹ rainh²¹ hi³ hí³ bíh¹
dí² cuá³ ñí¹ jáun², hi³ jáun² dá²

jmí¹jáun² bíh¹ ca³lí³ cuóun³² re²¹
hí³ jún¹ rainh²¹ Sé³². ¹⁴Jáun² Sé³²
né³ ca³jmú³ héih³² hi³ já³² Jacob

jméi² tsú² hué³² ñí¹ cuá³ jáun², la³
má²quionh³ tsá¹ rainh²¹ tsú²; tsá² hí³
jmí¹ tín³ cun³ hnaih³² nio² quiún³

tsí²¹ quia³hñá³ tsáu². ¹⁵La³ jáun² bíh¹

lí³ hí³ ngau³ Jacob hí³ hué³² Egipto,
 ñí¹ jáun² bíh¹ jún¹ tsú². Ja³bí¹ ñí¹
 jáun² bíh¹ ca³tsan³ siáh³ jméi²
 dí¹hio³ ñú¹deh³ dí² ñí¹ hná¹ jáun².

16 Jáun² ca³jón³² tsú² ca³la³ jín³² hla¹
 hí³ tí³ hué³² Siquem hí³ ca³ñí¹tionh¹³
 tsú² tá²hláu² hué³² ñí¹ ca³la³ hla¹
 Há²bran²¹ jmí¹tin² quioh²¹ tsá¹ jon²
 Hamor, tsá² hué³² Siquem.

17 Jmí¹ ca³tí³ ñí¹ chau²¹ jmái¹
 hí³ lí³tí³ la³ cun³ jái¹³ hí³ ca³jmú³
 Dió³² quionh³ hla¹ Há²bran²¹, jáun²
 tsá²haun³² dí¹hio³ ñú¹deh³ dí² hí³
 jlánh¹ ca³juón³ lín³² hué³² Egipto
 jáun². 18 Jmí¹jáun² ca³lin³ re²¹ hué³²
 Egipto jan² tsá² tiá² ca³lí³ cuón³²
 hla¹ Sé³². 19 Re²¹ hí³ jlánh¹ hlah³
 quionh² chí¹ ca³jmú³ hí³ jmu³ hian²
 tsí³ ñí¹con² jon² tsá²haun³² dí¹hio³
 ñú¹deh³ dí² hí³; re²¹ hí³ ca³jmú³
 héih³² hí³ ziu³ cuín³ tsáu² dáin² pih²¹
 jon² ñí¹ lí¹³ hiá¹ tsán¹³. 20 Jmí¹jáun²
 ca³lí³zian² Moisés, jan² dáin² hí¹
 jan² dáin² tiá² cunh³ ta³ ñí¹ Dió³²;
 hñi³² zíh² bíh¹ ca³ma³cuóu³² dáin²
 hí³ jméi² mí¹ziú¹³. 21 Tí³la³ jmí¹
 cá¹chó²¹ jmái¹ hí³ ca³chan³ tsú²
 dáin² hí³ cheih³², jmí¹jáun² ca³tsauh¹
 tsá²mi³ jon² re²¹ dáin² hí³, hí³ jáun²
 ca³jón³² dí² hñú¹³, hí³ ca³ma³cuóu³²
 dí² la³juah²¹ dúh¹ hí³ jon² dí² hnga².
 22 Ñí¹ jáun² bíh¹ ca³lí³ tin² hla¹
 Moisés hí³ ca³la³ jí³² hí³ ñí³² tsá²
 zian² hué³² Egipto; tsá² hí³ ca³lin³
 jan² tsá² quien² lín³² hó¹jé¹, jí³ la³
 má²quionh³ ta²¹ hí³ ca³jmú³ tsú² nñ²
 siáh³.

23 Tún³ló³² mii² jmí¹ má²hún¹ hla¹
 Moisés la³ cun³ jmí¹ ca³ja³ tsí³ hí³
 tsa³jién³ tsá² Israel tsá²co¹. 24 Ñí¹
 jáun² né³ ca³jién³² tsú² jan² tsá²
 Egipto hí³ dí¹quiunh² jan² tsá²co¹
 tsú², jáun² ca³jenh³ tsú² cha¹³

tsá²co¹, hí³ ca³jngih³ dí² tsá² Egipto
 hí³. 25 Quí¹ lí¹ jmí¹ lín²³ Moisés hí³
 lí³tsin² la³jín³² tsá²co¹ hí³ má²liáu³²
 Dió³² cun³quionh³ hí³ dí², tí³la³
 tiá² ca³lí³tsin² yáh³ tsú². 26 Jmí¹
 cá¹jniá²¹ jáun² ca³jién³² tsú² siáh³
 gon³ tsá² Israel hí³ ná¹tín²³, jáun²
 hí³ dí² ca³tson³ hí³ ca³lí³hnió³ dí²
 jmóuh³² tsí³ tsá² hí³. Jáun² ca³záih³
 dí² la³ lá²: “¿He³ láih³² ná¹tín²³
 náh² má²tún² renh²?” 27 Jáun²
 tsá² quiunh² hí³ rainh²¹ ca³hlian³
 Moisés, hí³ ca³záih³ dí²: “¿Hin²
 lí²cué³² jái¹³ hí³ ná¹jmu³ hñú²
 héih³², hí³ hñú² má²réh¹³ uu³mí²tsi³²
 quiú¹³ jnoh¹? 28 ¿Hí¹ hñauh² hñú²
 jngah¹³ jná¹³ la³jmí¹ ca³jngih³² hñú²
 tsá² Egipto cháu³?” 29 Jmí¹ ca³nái³²
 jái¹³ nñ² bíh¹ Moisés ca³cuón³, hí³
 ngau³ tí³ Madián. Ñí¹ jáun² bíh¹
 ca³ñí¹cuá² tsú², juú²co¹ juú²hñú¹³
 tsá² siánh³; ñí¹ jáun² ca³lí³zian² gon³
 jon².

30 Jmí¹ má²ca³nga² jáun² tun³ló³²
 mii² hí³ cuá³ ñí¹ jáun² Moisés,
 ca³jién³² jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³²
 ñí¹ lí³ hué³² quiéin² có³² ñí¹ zeh¹
 máh³ téh²³ tsú² Sinaí. Tsá²cuú²
 tsá²ta³ hí³ Dió³² jmí¹ zenh¹ chu³jo²
 hmá² ton² hí³ dí¹hún¹ jáun² sí².
 31 Jáun² jmí¹ ca³jé³ tsú² sí² jáun²
 ca³ja³cáun² tsí³, hí³ jáun² ngau³
 tsú² má²janh² hí³ hnió³ jé³ re² he³
 dá² lí²³. Jmí¹jáun² ca³nái³² tsú² hí³
 ñí¹ca³juáh³ Dió³² Juo¹³ dí² la³ lá²:
 32 “Jná¹³ bíh¹ Dió³² Juo¹³ tsá²haun³²
 dí²hioh³ ñú²deh³ hñú², Dió³² Juo¹³
 Há²bran²¹, Dió³² Juo¹³ Isaac, jí³ Dió³²
 Juo¹³ Jacob nñ² siáh³”. Jmí¹jáun²
 jlánh¹ ca³juan³ Moisés hí³ ca³juénh²
 lín³², jáun² cu³tsa³² tiú²uú² ca³jé³
 bíh¹ tsú² cú²jueh³². 33 Jáun² Dió³²
 ca³juáh³ siáh³: “Hueh³ láu² tsi³²

tanh¹, quí¹ hué³² híen¹ bíh¹ ñí¹ zenh¹ hnú² lá². ³⁴Má² cá² jíe³² jná¹³ he³ lánh³ quiunh³² tsá² joh² jná¹³, tsá² tiáunh¹ hué³² Egipto; má² cá² náí³² jná¹³ hi³ hlí² han³² lín³² tsú², jáun² jná¹³ má² já¹³ hi³ já¹ lion¹ tsú². Ña³² ñí¹ lá², hnú² bíh¹ zei²¹ jná¹³ hué³² Egipto”.

³⁵”Hi³ jáun² Moisés tsá² tiá² jmí¹ hnio³ tsú² hí³ né³, tsá² má² ca³ záih³ dí²: “¿Hin² lí² cué³² jáí¹³ hi³ ñá¹ jmuh³ hnú² héih³², hi³ hnú² má¹ réh¹³ uu³ mí² tsi³² quiú¹³ jnoh¹?”; tí³ tsóh³ dí¹ tsá² hi³ bíh¹ ca³ cuéh³ Díó³² jáí¹³ hi³ lín¹³ tsú² tsá² chín¹, jí³ hi³ lín¹³ tsú² siáh³ tsá² láú³² cun³ quionh³ hi³ ca³ ma³ hau³ jan² tsá² cuú² tsá² ta³ Díó³², tsá² ca³ ma³ jnia³² hí³ ja¹ hmá² ton² jáun². ³⁶Jáun² Moisés ñéí¹ hi³ ca³ ñí¹ huen¹³ tsá² Israel hué³² Egipto jáun²; hi³ bíh¹ tsá² ca³ jmú³ hua³ jueh³² jí³ lí²¹ n² siáh³ hué³² jáun², ñí¹ ná¹ ho³ jmí² miih²¹ dáin³, jí³ ñí¹ ca³ ñí³ táunh¹ tsú² jáun² hué³² quiéin² n² siáh³ tun³ lo³² mii². ³⁷Hla¹ Moisés hí³ bíh¹ ca³ záih³ tsá² Israel tsá² co¹ la³ lá²: “Ja¹ tsá² renh² hnoh² bíh¹ zion³ Díó³² jan² tsá² lín¹³ tí³² jē¹ Díó³² ñí¹ con² hnoh², la³ jmí¹ lín³ jná¹³ lá²”. ³⁸Ja³ bí¹ la³ jáun², jmái¹ hi³ jmí¹ ngih³² jáun² tsá² haun³² dí¹ hio³ ñú¹ deh³ dí², hla¹ Moisés hí³ bíh¹ jmí¹ lín³ tsá² zenh² ja¹ quioh²¹ tsú² quionh³ tsá² cuú² tsá² ta³ Díó³², tsá² ca³ líeín³² tsú² hí³ tsi³ máh³ Sinaí; jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³ nga³ dí² jáí¹³ ñí¹ con² dí¹ hio³ ñú¹ deh³ dí² hí³. Hí³ bí¹ tsá² ca³ héi³ jáí¹³ hi³ lí³ quien² la³ má² quien² jáun², hi³ jáun² ngái³² tsú² ñí¹ con² dí².

³⁹”Tí³ la³ tsá² haun³² dí¹ hio³ ñú¹ deh³ jnoh¹ hí³ má¹ ná¹, tiá² ca³ lí³ hnió³ yáh³ hi³ tanh¹³ ta²¹

Moisés hí³, tí³ hué³² Egipto bíh¹ ca³ jéinh³² siáh³ tsí³ tsú². ⁴⁰Hi³ jáun² jmí¹ jáun² ca³ záih³ tsú² Aarón la³ lá²: “Hnú² jnoh¹ hi³ jmah²¹ hnú² jan² díó³² hi³ tsó³² chí¹ ján³ ta³ ñí¹ jnoh¹, quí¹ tiá² né¹ jnoh¹ he³ ca³ quiúnh³² Moisés tsá² ca³ ñí¹ hue¹³ jnoh¹ hué³² Egipto”. ⁴¹Jmí¹ jáun² ca³ jmah³ tsú² hmóu³² jan² díó³² jniá³ la³ jmí¹ jniá³ cuá¹ ju² míh¹, hi³ jáun² ca³ jngih³ tsú² jáh³ ñí¹ con² díó³² láin¹ hí³, jáun² ca³ jmú³ tsú² jmái¹ hi³ ca³ tin¹ díó³² hi³ má² lí² jmah³ tsú² jáun² cun³ quionh³ cuá² ta³ hmóu³². ⁴²Cun³ ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ cu³ tsa³² ca³ chau³ Díó³² tí³ có³² cú² jueh³² quioh²¹ tsú², hi³ jáun² chí¹ jmái²¹ cuí¹ má¹ tsú¹ má¹ jónh²¹ cú² jueh³². La³ jáun² bí¹ rá¹ juáh³ ñí¹ Sí² quioh²¹ jan² tsá² ca³ lín³ tí³² jē¹ Díó³² jmí¹ tin², hi³ rá¹ juáh³ la³ lá²:

Hnoh² tsá² zian² náh² hué³²

Israel lá²,

¿hí¹ ñí¹ con² jná¹³ dá² ca³ cuen²¹ hnoh² jáh³ hi³ ca³ jngih³² náh² jáun²,

tá¹ la³ ca³ ñí³ táunh¹ náh² jáun² tun³ lo³² mii² hué³² quiéin²?

⁴³ Tiá² jáun² yáh³,

tí³ la³ hnoh² dá² ca³ ñí³ quiánh¹ náh² ñí¹ hiú¹³ lí³ hmih³² hi³

hún¹ díó³² jmái² Moloc bíh¹, jí³ hi³ ca³ ñí³ jan¹³ náh² díó³² tsá²

láin¹ jmái² Refán hi³ jniá³ la³ jmí¹ jniá³ chí¹ jmái²¹;

tsá² láin¹ hí³ bíh¹ ca³ jmah²¹ náh² hmóu³² hi³ má¹ tsú¹ má¹ jonh²¹ náh².

Cun³ ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ hue¹ jná¹³ hnoh² hué³² ñí¹ tionh¹ náh² ní²,

hi³ jau³ tsú² hnoh² ñí¹ uóunh³, ngái¹³ la³ tí³ juú² Babilonia.

44° Hi³ jáun² né³, ní¹ lí³ hué³² quiéin² jáun² jmí¹ zéih²¹ dí¹ hio³ nú¹ deh³ dí² cuáh³² hi³ jmí¹ lí³ hñú³ hmi³², ní¹ jmí¹ dí¹ tloh³ quín¹ liei²¹ hi³ jmu² lin¹ hi³ Dió³² ca³ tanh² cáun² nió³² quionh³ tsú². Ní¹ hiú¹³ jáun² ca³ jmú³ tsú² rón³² la³ cun³ lí³ héih³² hi³ ca³ jmú³ Dió³² ní¹ con² Moisés, rón³² la³ cun³ lí³ nóh³² hi³ ca³ jnia³ jáun² jéinh³².

45 Jáun² jón² zih¹ jón² cho¹ tsá² haun³² dí¹ hio³ nú¹ deh³ dí² hi³ né³ ca³ hiauh³ ní¹ hiú¹³ jáun². Jáun² jmái¹ hi³ jmí¹ lín³ hla¹ Josué hi³ chín¹ né³, ca³ can³ tsú² ní¹ hiú¹³ jáun² la³ tí³ hué¹³ tsá² siánh³. Hi³ jáun² Dió³² né³ ca³ huen³ tsá² hué³² jáun² ní¹ ta³ ní¹ tsú², hi³ jáun² hué³² jáun² ca³ lí³ quioh²¹ bí¹ tsú². Jáun² ní¹ hiú¹³ jáun² jmí¹ quien² la³ má² quien² jáun² ca³ la³ ní¹ cá¹ chó²¹ jmái¹ hi³ ca³ lí³ zian² jáun² hla¹ re²¹ Dá² vi²¹. 46 Jáun² Dió³² né³, jlánh¹ ca³ lí³ hiún² tsí³ hi³ ca³ tin¹ tsú², hi³ jáun² ca³ hui³ ca³ mí³ dí² ní¹ con² Dió³² hi³ cué³² Dió³² jái¹³ hi³ jmu³ dí² cáun² cuáh³² hi³ ca³ tin¹ Dió³², Dió³² Juo¹³ hla¹ Jacob; 47 tí³ la³ hla¹ Salomón jon² bí¹ dí² ca³ jmú³ cuáh³² jáun². 48 Tí³ la³ Dió³² Tsá² cú² juenh² má¹ ná¹, tiá² lí¹³ yáh³ cuá³² cáun² cuáh³² hi³ ca³ lí³ cun³ quionh³ cuá² ta³ tsáu²; la³ jmí¹ rá¹ juáh³ ní¹ Sí² quioh²¹ tsá² ca³ lín³ hi³ tí³² jè¹ Dió³², ní¹ juáh³ jáun² la³ lá²:

49 Hñu³ mí³ cú² bí¹ lí³ la³ jmí¹ lí³ hmá² si¹ quion²¹ jná¹³, hi³ ní¹ hué²¹ né³ lí³ la³ jmí¹ lí³ jlí²¹ ní¹ na³ tsin²¹ jná¹³ tán². ¿Hín² dá² hñú³ jmú¹³ hnoh² quion²¹ jná¹³? ¿Ha³ dá² jinh¹ lí¹³ ní²¹ jná¹³ tie³ lín²³ hnoh²?

50 Há¹ jun³ juáh¹³ quionh³ uón³² huen² bí¹ jná¹³ ca³ jmú³² ná¹ la³ jí³² hi³ zia³²? —juáh³ Dió³².

51 La³ má² hliaun³² jáun² bí¹ ca³ zaih³ Tié³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Jlánh¹ la³ huáh² chinh³² hnoh², cun³ tiá² jái¹³ ngí²³ bí¹ hnoh², la³ jmí¹ tiá² jái¹³ ngí²³ tsá² tiá² Dió³² má² cuón³². Jmái¹ ca³ la³ jí³² bí¹ quí² jna²³ hnoh² ní¹ con² Jmí² chí³ Chun¹ joh¹ Dió³², rón³² la³ cun³ ca³ jmú³ dí² hioh³ nú² deh³ bí¹ hnoh² ná¹ jmuh³². 52 Tiá² hin² zian² hí³ jan² tí³² jè¹ Dió³², tsá² tiá² ca³ jmú³² dí² hioh³ nú² deh³ hnoh² hian² tsí³. Quí¹ hí³ la³ tí³ ca³ ma³ hia³ ma³ tsán² yáh³ tsú² tsá² ca³ lín³ hi³ tí³² jè¹ Dió³², tsá² jmí¹ quian³² jái¹³ hi³ já³² jan² Tsá² chun¹ Tsá² zéi¹ Dió³². Hi³ hnoh² né³, ca³ tu³ ca³ hna³ bí¹ nán² siáh³ Tsá² chun¹ hi³ jmí¹ cuan¹, ca³ la³ tí³ ní¹ cá¹ chó²¹ jmái¹ hi³ ca³ jngih³² nán² siáh³. 53 Hnoh² bí¹ tsá² ca³ heh³ nán² liei²¹ hi³ cua³ can³² jáun² tsá² cuú² tsá² ta³ Dió³², tí³ la³ hí³ juáh³ tiá² ca³ ma³ tih²¹ bí¹ nán² jmí¹ lí²¹ jáun².

Jmí¹ jun¹ Tié³

54 Jmí¹ má² lí² niéi³² tsá² ná¹ ngih³² hí³ jái¹³ ní² né³, ca³ mí³ lín³² tsí³, hian² lín³² bí¹ ca³ ta³ ná¹ hai²¹ ní¹ tsú². 55 Tí³ la³ Tié³ jmí¹ má² canh² tsí³ Jmí² chí³ Chun¹ joh¹ Dió³², jáun² ca³ jje³ tsú² hñu³ mí³ cú² hi³ jniá³ joh¹ quioh²¹ Dió³² cú² tú¹ cú² lí¹³, ja³ bí¹ ca³ jien³² tsú² siáh³ Jesús hi³ zenh² tí³ cuá² chu²¹ quioh²¹ Dió³². 56 Jáun² ca³ juáh³ Tié³: —Jiah³, jná¹³ dí¹ jje³² hi³ há² na²¹ hñu³ mí³ cú², hi³ zenh² Jon² tsá² mí³ cuóun² tí³ cuá² chu²¹ quioh²¹ Dió³².

57 Jmí¹ jáun² ca³ jni³ tsá² ná¹ ngih³² hí³ cuá¹ hi³ ca³ taunh³ cú² tiú² cú² jan³² hi³ ca³ tí³ ca³ hóh³²; jmí¹ jáun²

la³jín³² tsá² hí³ ca³pi³ ca³janh³ Tié³.
58 Jáun² ca³chin² tsú² Tié³ tí³ ñí¹ l³
 jenh³ juú² hí³ ñí¹qui¹ ñí¹jnah¹ dí²
 quín¹. Hí³ jáun² tsá² ca³hna³ hí³
 Tié³ ca³chá³ ha¹ ñí¹con² jan² tsá¹ñú¹
 jmái² Saulo.

59 Hí³ jáun² tá¹la³ qui² jnauh²³
 tsáu² quín¹ quioh²¹ Tié³, cáun²
 ca³liéinh³² Dió³² bíh¹ Tié³, hí³
 ca³juáh³:

—Hnú² Jesús Tí³² Juóu³² jná¹³,
 héih¹ hnú² jmí²chí³ quion²¹ jná¹³.

60 Jáun² ca³di³jñi³² Tié³ hué³² hí³
 ca³hléh³ tiá³, hí³ juáh³:

—Hnú² Tí³² Juóu³² jná¹³, ha³ lí²
 tón³ hnú² sí² tso³ quioh²¹ tsá² n².

Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Tié³ la³ n²
 ne³, ca³cua³ha³ tsí³.

8 Ja³bí¹ Saulo hí³ jmí¹ hún¹
 cá²hon³ quionh³ tsá² ca³jngih³
 hí³ Tié³.

**Saulo jmu² hian² tsí³ ñí¹con² tsá²
 má²lín³ cuáh³²**

(Galatas 1:13-14)

Jmí¹jáun² ca³ma³liáu³² tsú² hniéi²
 hí³ ca³ma³tson¹³ tsú² tsá² má²ná¹lín³
 cuáh³² já¹ juú² Jerusalén jáun².

Jmí¹jáun² ca³huén² la³jín³² tsá² hí³
 hí³ ja³taunh²¹ cú²juú² siáh³, juú²co¹
 juú²hñú¹³ tsá² hín¹³ tí³ Judea jí³
 Samaria, tí³la³ tí³² tsá² quian³² je¹
 Dió³² má¹ná¹, tiá² ca³huén² yáh³.

2Tí³la³ jmí¹ zian² ma³ jan² tsá²
 má²zian² hí³ ca³tín¹ Dió³² ca³ñí¹hón²¹
 hla¹ Tié³; tsá² hí³ ca³ho³ ca³jngih³
 lín³² quioh²¹ hla¹ hí³. **3**Tí³la³ Saulo
 hí³ né³, ca³qui³ ca³jmúh³² lín³²
 tsá² má²lín³ hí³ cuáh³². Saulo hí³
 ca³ñí¹hi³² ma³ quin³² ma³ caun³²
 hñú¹³ tsá² hí³, hí³ ca³ñí¹chí¹ ñí¹huen¹³
 dí² tsá²mi³ tsá²ñuh² hí³ tsa³tionh³ dí²
 hñú³mf¹ñí².

Hleh³² tsú² jú¹ chú³² quioh²¹

Dió³² já¹ juú² Samaria

4Tí³la³ tsá² ca³huén² hí³ já¹ juú²
 Jerusalén má¹ná¹, ca³ñí¹hléh² jú¹
 chú³² quioh²¹ Dió³² la³ tán¹ ñí¹
 ca³ñí³táunh¹. **5**Hí³ jáun² Pí²liéi¹ ñéi¹
 juú² Samaria hí³ ca³ñí¹hléh² jái¹³
 hí³ ca³tín¹ Cristo. **6**Jáun² juóun³²
 tsáu² ca³cuú² ca³ngih³² hí³ hniá¹ ne³
 re² jmí¹ ca³nái³² jái¹³ hí³ ca³hléh³
 Pí²liéi¹, jí³ jmí¹ ca³jíe³ dí² siáh³
 lí²¹ hí³ l³ hua³jueh³² hí³ ca³jmú³
 tsú². **7**Qui¹ juóun³² bíh¹ tsá² jmí¹
 tiáunh¹ jmí²chí³ hláinh¹ hñú³ tsí³
 lan³ jmí¹jáun², ca³la³ hí³ tiáunh¹
 tí³ hóh³² bíh¹ jmí²chí³ hláinh¹ hí³
 jmí¹ ca³huén². Ja³bí¹ jmí¹jáun² lan³
 juóun³² tsá² hma² jí³ tsá² hliánh² n²
 siáh³. **8**Jmí¹jáun² né³ jlánh¹ ca³lí³
 hiún² tsí³ ca³la³ jín³² tsá² juú² jáun².

9Tí³la³ já¹ juú² jáun² né³, jmí¹ zian²
 jan² tsá²ñuh² tsá² jmí¹ jmái² Sí¹mu²¹,
 tsá² jmí¹ lín³ tsá² hláinh¹ juú² jáun²;
 tsá² hí³ jlánh¹ jmí¹ tí² jmu² hí³
 tsa³cáun² lín³² tsí³ tsá² hín¹³ hí³ tí³
 Samaria jáun²; ja³bí¹ ca³juáh³ tsú²
 hnga² hí³ quien² lín³². **10**Ca³la³ jánh³
 dúh¹ tsá² míh¹ tsá² siún¹ bíh¹ tí²
 náí³² jái¹³ hí³ hleh³² Sí¹mu²¹ hí³, hí³
 tí² juáh²³ la³ lá²:

—Tsá²ñuh² n² dá² lín³ jan² dió³²
 cú² juenh² bíh¹.

11Jmí¹ tí² tanh² lín³² tsú² ta²¹
 tsá²ñuh² hí³, qui¹ má²ngau³² jmái¹
 bíh¹ hí³ tí² má²can² tsú² tsá² hí³
 cun³quionh³ tá¹³ tsá² hláinh¹.
12Tí³la³ jmí¹ ca³taunh³ tsá² juú²
 jáun² ta²¹ jái¹³ hí³ ca³hléh³ jáun²
 Pí²liéi¹ né³, la³ cun³ jú¹ chú³² ca³tí²¹
 he³ lánh³ lí¹³ tónh³² tsáu² jo³cuo²
 Dió³², jí³ jái¹³ hí³ ca³tín¹ Jesús Tsá²
 lín³ Cristo n² siáh³, tsá²mi³ tsá²ñuh²

bíh¹ tsá² hí³ cáun³ jmáí². **13** Ja³bí¹ ca³taunh³ Sí¹mu²¹ hí³ ta²¹ jái¹³ jáun², jmí¹jáun² cáun³ jmáí² hí³ jáun² ca³ngí³ cu³lí²¹ quionh³ Pí²liéi¹; hí³ jáun² ca³ja³cáun² lín³² tsí³ tsú² jmí¹ ca³jíe³ lí²¹ jí³ hua³jueh³² hí³ ca³jmú³ jáun² Pí²liéi¹.

14 Jmí¹ ca³lí³ ñi³² tí³² tsá² quian³² jé¹ Dió³² tionh² já¹ juú² Jerusalén hí³ tsá² juú² Samaria má²ca³taunh³ ta²¹ jái¹³ quioh²¹ Dió³², jáun² ca³zen³ tsú² Pé¹ quionh³ Juan² ñí¹ jáun². **15** Jmí¹ ca³cha³táunh¹ jáun² tsá² hí³ já¹ juú² Samaria, ca³liéinh³² Dió³² quioh²¹ tsá² má²taunh³² hí³ ta²¹, hí³ jáun² lí¹³ hen³ tsú² Jmí²chí³ Chun¹. **16** Quí¹ jmí¹jáun², hí¹ jan² yáh³ tsá² hí³ tiá² jmí¹ má²ca³hí³ Jmí²chí³ Chun¹ hñu³ tsí³, jí³²la³ tí³ jmí¹ má²cáun³ tsú² jmáí² hí³ lí¹ hí³ má²hain²¹ tsú² tí³ con² Jesús Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí².

17 Jáun² Pé¹ quionh³ Juan² ca³ra³tsí³² cuo² ñí¹ quioh²¹ tsá² hí³, hí³ jáun² jmí¹jáun² hí³ Jmí²chí³ Chun¹ hñu³ tsí³ tsá² hí³. **18** Jmí¹ ca³jíe³ Sí¹mu²¹ hí³ cuan³ Jmí²chí³ Chun¹ ñí¹con² tsá² hí³ jmí¹ ca³ra³tsí³² tsú² jáun² cuo² ñí¹ quioh²¹ tsú², jáun² ca³jen³ quie³, **19** hí³ ca³juáh³:

—Cué¹ náh² jná¹³ pí³ la³ ná¹quiánh¹ náh² ní², hí³ jáun² ja³bí¹ tsá² rá¹tsí³² jná¹³ uón³² ñí¹ quioh²¹ lí¹³ hen³ siáh³ Jmí²chí³ Chun¹.

20 Jáun² Pé¹ ca³záih³ Sí¹mu²¹ la³ lá²:

—Cuí¹ cha³hín³ quiéih³ hnú² jí³ la³ jí³ huen² nú² ní², quí¹ hnú² dá² lín²³ nú² hí³ lí¹³ lách¹³ cáun² hí³ lí¹ cue³² Dió³². **21** Tiá² ca³tin¹ cu³tí¹³ yáh³ hnú² ta²¹ lá², quí¹ tiá² má²chú³² yáh³ jmí¹ honh² hnú² ñí¹con² Dió³². **22** Tí¹ jéinh¹ dá² jmí¹ honh² ca³tí²¹ hí³ hlah³ hí³ hó³² hí³ cháunh²³ ní²

honh²; ñí¹con² Dió³² dá² mí¹, ní² lí¹ jieh²¹ nú² neh²¹ tiá¹ jmu³ dá² Dió³² juenh² tsí³ hí³ ca³cháunh³ honh² hnú² la³ ní². **23** Quí¹ jlánh¹ ma³ lí¹ hnú² hí³ lí¹ hniá¹ nú² cáun² hí³ tiá² ca³tin¹ nú², jlánh¹ ma³ má²cá²taun³ tso³ honh² hnú².

24 Jáun² Sí¹mu²¹ ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Lienh¹ tiá³ hnoh² Dió³² quion²¹ jná¹³ hí³ jáun² tiá² quiunh²¹ jná¹³ hí¹ cáun² hí³ má²lí²jua²¹ hnoh² ní².

25 Hí³ jáun² né³, jmí¹ má²lí²cué³² Pé¹ jú¹ tson² quioh²¹ quionh³ Juan² ñí¹con² tsá² juú² jáun² jí³ hí³ má²lí²hléh³² tsú² siáh³ jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³², jmí¹jáun² ja³tanh²¹ tsú² tí³ já¹ juú² Jerusalén. Hú¹ jui³² jáun² né³ ca³hléh³ tsú² jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³² hliáun³ juú² pih²¹ juú² siún¹ hín¹³ tí³ hué³² Samaria jáun².

Jenh² Pí²liéi¹ tsá² zian² hué³² Etiopía

26 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³juáh³ jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² ñí¹con² Pí²liéi¹ la³ lá²:

—Náu², cua³² jui³² ngau³ tí³ la³ quián³, jui³² ja³ juú² Jerusalén hí³ ngá¹³ hué³² quiéin² hí³ chau²¹ la³ tí³ juú² Gaza.

27 Jáun² ca³náu² Pí²liéi¹ hí³ ngau³. Hú¹ jui³² jáun² né³ ca³jenh² tsú² jan² tsá²ñuh² tsá² tiéh³, tsá² zian² hué³² Etiopía; tsá² hí³ jmí¹ ho² jái¹³ hí³ jmu² hua³hí¹³ la³jí³² hí³ zioh² tsá²mí³ chín¹ hué³² Etiopía, tsá² téh²³ tsú² hí³ Candace. Tsá²ñuh² hí³ má²cuá¹jáunh²³ hí³ ñéi¹ já¹ juú² Jerusalén hí³ ca³ñí¹ma³tsu³ ma³jónh³² Dió³². **28** Tí³ má²cuá¹tsanh³² juú²co¹ bíh¹ tsá²ñuh² hí³ hí³ cuá¹tsí²¹ ñí¹ hmá²lih³² cuounh³² tsa³cuá¹ quioh²¹, ñí¹ jáun²

jm¹ cuá¹hi³² tsú² Sí² quioh²¹ hla¹
Isaías tsá² jm¹ lín³ hí³ tí³² jē¹ Dió³².

²⁹Hi³ jáun² Jm²chí³ Chun¹
ca³záih³ Pí²liéi¹ la³ lá²:
—Cuá²janh² ñí¹ cuá¹ja³² hmá²lih³²
ó³².

³⁰Jáun² ngau³ Pí²liéi¹ cú²hé². Jm¹
ca³janh²¹ tsú² jáun² tsá² hí³ ca³náí³²
tsú² hí³ cuá¹hi³² tsá² hí³ Sí² quioh²¹
hla¹ Isaías tí³² jē¹ Dió³²; hí³ jáun²
ca³ngáih³ dí²:

—¿Hí¹ ngí²³ hnú² hí³ ñí³híh³² nú²
ní²?

³¹Jáun² tsá²ñuh² hí³ ca³ngáí³, hí³
ca³juáh³:

—¿He³ lánh³ rón³² ngí¹³ jná¹³
ní¹juáh³ tiá² hin² zian² yáh³ tsá²
ma³ta²?

Jáun² ca³mí³ tsú² cáun² hí³ chú³²
ñí¹con² Pí²liéi¹ hí³ hí³ hmá²lih³²
jáun² hí³ cua³tsí¹ tsú² quionh³ dí².

³²Jái¹³ hí³ rá¹tioh³ ñí¹ Sí² hí³ jm¹
cuá¹hi³² jáun² tsá² hí³ juáh³ la³ lá²:

La³jm¹ jan² tsú² já¹ziáh² ñí¹
tsa³jngih²,

la³ jáun² bíh¹ ca³jan³ tsú² tsá²
hí³;

cu³tí³ tiá² ca³nia³ tsú² ho³ hí³
hléh³²,

la³jm¹ tiá² hí³ jmu² já¹ziáh² míh¹
ní¹ má¹ca³zéin³² tsú².

³³Tsí¹juí³ bíh¹ tsú² ca³ta³zanh¹ jm¹
tiá² ca³ma³re² tsú² jáun² tso³
hí³ lí¹ ca³ta³can¹ tsú².

¿Hin² dá² jón²zih¹ jón²cho¹ tsú²
lí¹³ hien³ tsú²?

Quí¹ cu³diá²jan² bíh¹ ca³yéin²
tsú² ñí¹ hué²¹ lá².

³⁴Jáun² tsá² Etiopía hí³ ca³ngáí³
ñí¹con² Pí²liéi¹, hí³ ca³juáh³:

—¿Tiá¹ jmúh¹³ hnú² tiá³ hí³ chú³²
hí³ héh¹ nú² jná¹³ ní¹juáh³ hin²
ca³tin¹ hí³ hleh³² tí³² jē¹ Dió³² ñí¹

lá², hí¹ ca³tin¹ hnga² ho³ hí³ ca³tin¹
jan² tsá² siánh³ uá¹?

³⁵Jáun² Pí²liéi¹ ca³ma³liáu³² hí³
hie³² jái¹³ hí³ rá¹tioh³ ñí¹ Sí² ñí¹
má²lí²hí³² tsú² jáun², hí³ ca³héh³
dí² tsú² jú¹ chú³² hí³ ca³tin¹ Jesús.

³⁶Jm¹ má²cá²uóunh³² juí³² né³,
ca³cha³taunh¹ tsú² cáun² ñí¹ ná¹ho³
jmái², jáun² tsá² Etiopía hí³ ca³juáh³
la³ lá²:

—Jíah³, ñí¹ lá² ha²¹ jmái², ¿tiá¹ lí¹³
zón³² jná¹³ jmái² ñí¹ lá² juáh¹³?

³⁷[Jáun² Pí²liéi¹ ca³juáh³:

—Ní¹juáh³ taunh²³ hnú² ta²¹ ca³la³
jonh³ jm¹ honh², jáun² lí¹³ bíh¹.

Jáun² tsá² hí³ ca³ngáí³:

—Taunh³² bíh¹ jná¹³ ta²¹ hí³ Jon²
Dió³² bíh¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo.]

³⁸Jm¹jáun² ca³jmú³ tsú² héih³²
hí³ zih³² tsú² hmá²lih³², jáun²
ca³son² tsú² tá¹ gon³ hí³ ja³taunh²¹
ñí¹ ná¹ho³ jmái², ñí¹ jáun² né³
ca³zion³ Pí²liéi¹ tsá² hí³ jmái². ³⁹Jm¹
ca³huén² tsú² jáun² chu³ jmái² né³,
cu³diá²jan² bíh¹ ca³jau³ Jm²chí³
Chun¹ quioh²¹ Pí²liéi¹, hí³ jáun²
tiú²uú² ca³jien³² yáh³ tsá² Etiopía
hí³ Pí²liéi¹, tí³la³ má²hiún² lín³² bíh¹
tsí³ tsú² ngah³ juú²co¹. ⁴⁰Hi³ jáun²
Pí²liéi¹ ca³jje³ hí³ juú² Azoto la³
má²cá²chó³², hí³ jáun² ca³hléh³ dí²
jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³² ma³ quin³²
ma³ caun³² juú² ñí¹ ca³nga², ca³la³
ñí¹ cá¹chó²¹ dí² já¹ juú² Cesarea.

Tí² jeinh³² jm¹ tsí³ Saulo

(Hechos 22:6-16; 26:12-18; Gálatas 1:11-24)

9 Tá¹la³ jáun² né³, la³ má²hle³²
jáun² bíh¹ Saulo jú¹ cáu²
lín³² ca³tin¹ tsá² hain²¹ tí³ con²
Tí³² Juo¹³ dí², hí³ juáh³ dí² hí³
ma³tsan² la³jín³² tsá² hí³. Hí³ jáun²
ca³ñí¹lien¹³ tsú² tsá² cuá¹lín³

mí²tsá² híen¹, ²hi³ ca³ñí¹mí² tsú²
 cáun² sí² hi³ jmu² héih³² hi³ lí¹³
 tsó³² dí² cuáh³² quioh²¹ tsá² judíos
 táun³ já¹ juú² Damasco, hi³ hnah¹³
 dí² tsá²mí³ tsá²ñuh² tsá² má²tiáunh¹
 juí³² quioh²¹ Jesús. Jmí¹ hnió³ dí²
 tsa³quian³ tsá² hí³ hi³ tson³, hi³
 tsa³tionh³ dí² hñu³mí¹ní² tí³ já¹ juú²
 Jerusalén. ³Tí³la³ tá¹la³ hí¹hún¹
 jáun² Saulo hí³ juí³² Damasco
 má¹ná¹, cu³diá²jan² jmí¹ táin³ tsú²
 cáun² joh¹ hi³ ja³ hñu³mí³cuú²
 jmí¹ má²ní¹chau²¹ tsú² juú² jáun².
⁴Jmí¹jáun² ca³tánh³ Saulo cu³hna²¹
 jáh³ joh¹, jáun² ca³nái³² ho³ tsáu² hi³
 ñí¹juah²¹ la³ lá²:

—Saulo, Saulo, ¿he³ láih³² jmuh³²
 hnú² hian² honh² ñí¹con² jná¹³?

⁵Jáun² Saulo ca³ngái³:

—¿Hín² bí¹ tsánh² hnú² Tí³²?

Jáun² Tí³² Juo¹³ dí² ca³juáh³:

—Jná¹³ bí¹ la³² Jesús, Tsá² jmoh¹
 hnú² hian² honh². [Lí¹ jmuh³² hlah³
 quían¹³ huen² bí¹ hnú², la³jmí¹ jmu²
 jáh³ cuí²³ jah³² ní¹ má¹ca³hinh³ tsú²
 quionh³ mí¹ñí² zúnh².

⁶Jáun² Saulo ca³juénh², hi³ jáun²
 ta³ má²juán²³ lín³² ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnú² Tí³² Juoú³² jná¹³, ¿he³ bí¹
 hnáuh² hnú² jmu¹ jná¹³?

Jáun² Jesús né³ ca³juáh³.]

—Náu², cua³² tí³ já¹ juú² ó³², ñí¹ ní²
 bí¹ juáh³ tsú² he³ hniáuh³² jmúh¹³
 hnú².

⁷Jáun² la³jín³² tsá² jmí¹ quionh³
 hí³ Saulo ca³juénh² lín³², quí¹hliá²
 ca³nái³² tsú² hi³ ñí¹hleh²¹ tsáu²,
 tí³la³ tiá² hin² cá²jnia³ yáh³ jéinh³²
 tsú². ⁸Jáun² Saulo ca³náu² hi³ jmí¹
 rón²¹ hué³², tí³la³ jmí¹ ca³nía³ jáun²
 ñí¹ tsú² né³, cun³ tiú²uú² cá²jnia³ hí¹
 sá¹ cú¹píh²¹ bí¹ jéinh³² tsú². Jáun²
 ca³zanh³ bí¹ tsú² cuo² Saulo hi³

ca³ñí¹jan² dí² tí³ já¹ juú² Damasco.
⁹Ñí¹ jáun² ca³cuá³ hni³² jmái¹ hi³
 cuá¹te³ ñí¹, hí¹ cu³ hu²¹ ho³ má³² tiá²
 ca³cúh², hi³ hí¹ sá¹ cú¹píh²¹ jmái²
 tiá² ca³hinh³ siáh³.

¹⁰Já¹ juú² Damasco jáun² jmí¹
 zian² jan² tsá²ñuh² tsá² hen² tí³ con²
 Jesús, tsá² hí³ jmái² Ananías. Tsá²
 hí³ ca³jnia³ Tí³² Juo¹³ dí² jéinh³², hi³
 ca³juáh³ la³ lá²:

—iAnanías!

Jáun² tsá² hí³ ca³ngái³:

—Lá² bí¹ zenh² jná¹³ Tí³².

¹¹Jáun² Tí³² Juo¹³ dí² ca³juáh³:

—Náu², cua³² tí³ ja¹ hñú³ jmái²
 Juí³² Cú²tso², jáun² cuá¹ngah³ nú²
 hñú¹³ Judas ní¹juáh³ hi³ cuá³ Saulo
 tsá² ja³ juú² Tarso. Sá¹ní² jie³,
 tsá² hí³ cuá¹liéinh³² Dió³², ¹²hi³
 má²cá²jnia³ jéinh³² jan² tsá²ñuh²
 jmái² Ananías, hi³ hi³ ñéih³ ñí¹ cuá³
 tsú² hi³ lí²ra³tsí³² cuo² ñí¹ quioh²¹
 dí², hi³ jáun² la¹³ siáh³ má¹ñí¹ dí².

¹³Jmí¹ ca³nái³² Ananías já¹ jáun²
 né³, ca³juáh³:

—Hnú² Tí³², juoún³² tsá² má²ca³zái³
 jná¹³ hi³ ca³tin¹ tsá²ñuh² hi³, la³ cun³
 la³jí³² hi³ hlah³ hi³ má²ca³jmú³ tsú²
 ñí¹con² tsá² joh² hnú², tsá² zian²
 já¹ juú² Jerusalén. ¹⁴Hi³ jáun² já¹
 juú² lá² má²cuán² tsú² cun³quionh³
 héih³² quioh²¹ tsá² ná¹lín³ mi³jmú³,
 hi³ jan³ tsú² tson³ ca³la³ jín³² tsá²
 ná¹má²quien² hnú².

¹⁵Tí³la³ Tí³² Juo¹³ dí² ca³záih³

Ananías la³ lá²:

—Hnú² dá² cáun² cua³², quí¹ tsá²
 má²cá²quíanh³² bí¹ jná¹³ hí³ hi³ hléh³²
 ca³tin¹ jná¹³ ñí¹con² tsá²cá²jo²¹ la³
 má²quionh³ tsá² ná¹chín¹ ja¹ quioh²¹
 tsú², jí³ ñí¹con² tsá² Israel ní² siáh³.

¹⁶Jná¹³ bí¹ hie¹ tsú² ha³ la³ cónh³ tí³
 hi³ ma³tso² tsí³ hi³ ca³tin¹ jná¹³.

17 Jm¹ jáun² ngau³ Ananías hñú³ ñí¹ jm¹ cuá³ Saulo. Jm¹ cá¹chó²¹ jáun² tsú², hi³ ñéih³ hi³ ca³ra³tsi³² cuo² ñí¹ quioh²¹ Saulo, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnú² reh² Saulo, Jesús Ti³² Juo¹³ dí², Tsá² ca³jnia³ jen³ hnú² hú¹ jui³² ñí¹ jm¹ hí¹ñéih³², Tsá² hi³ lí²ze³ jná¹³ ñí¹ lá² quí¹ hi³ hnió³ tsú² hi³ la¹³ m¹máh¹ hnú², jì³ hi³ jáun² lí¹³ conh²¹ siáh³ Jm²chí³ Chun¹ hñú³ honh² hnú².

18 La³ cun³ jm¹ jáun² ca³súh³² hi³ jm¹ hí¹jnáí²³ coh³ hu³² m¹ñí¹ tsú², hi³ jniá³ la³jm¹ jniá³ z¹³, jm¹ jáun² ca³lí³ jé³² tsú² siáh³ re². Jáun² ca³náu² Saulo hi³ ngau³ hi³ ca³ñí¹zion¹³ jmáí². 19 Jm¹ lí²¹ jáun² ca³jmú³ má³² hi³ jáun² ca³joh¹³ siáh³ pí³, jáun² ca³cuá³ tsú² cu³tiá³ quionh³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² Jesús zian² juú² Damasco jáun².

Saulo hleh³² jú¹ chú³²

já¹ juú² Damasco

20 Jáun² Saulo ca³ma³liáu³² hi³ hleh³² já¹³ hñú³ cuáh³² quioh²¹ tsá² judíos táun³ já¹ juú² Damasco hi³ la³ Jon² Dió³² bíh¹ Jesús. 21 Ca³la³ jín³² bíh¹ tsá² jm¹ ná¹nái³² ca³ja³caún² tsi³, hi³ ca³ngáih³ tsá²ján² tsá²ján²:

—¿Haun¹³ juáh¹³ tsá²ñuh² ní² hi³ jlánh¹ chí¹ñí¹ jm¹ jmu² hian² tsi³ ñí¹con² tsá² ná¹má²quien² Jesús zian² tí³ já¹ juú² Jerusalén dúh¹? ¿Haun¹³ juáh¹³ tsá² ní² hi³ cuan³ ñí¹ lá² hi³ jm¹ hnió³ can³ tsáu² hi³ hñe² hi³ tsá³jan² dí² ta³ ñí¹ tsá² ná¹lín³ mi³jmú³?

22 Ti³la³ Saulo tí³ lí³mí¹ ca³lí³ hliáu³ bíh¹ pí³ quioh²¹ hi³ hléh³² já¹³ quioh²¹ Dió³², hi³ ca³híe³ tsú² re² lín³² hi³ Jesús bíh¹ lín³ Cristo,

jáun² lí¹ lin¹ bíh¹ tsá² judíos zian² juú² Damasco.

Liáu²³ Saulo ñí¹con² tsá² judíos

23 Jm¹ lí¹ cáin² jáun² ca³ma³cán³ tsá² judíos, hi³ jm¹ hnió³ jngih³ Saulo, 24 tí³la³ Saulo ca³lí³ ñí³² bíh¹ hi³ jáun². La³ huá² la³ jma² bíh¹ jm¹ má²tsá²tan³ tsú² Saulo ho³hñú¹³ hiah³² hu²¹ juú² hi³ jm¹ hnió³ tsú² jngih³. 25 Ti³la³ tsá² má²hain²¹ hí³ tí³ con² Saulo né³, ca³che² cáun² já¹nié², hi³ ca³sión³² tsú² jui³² tsoh² hiah³² cun³quionh³ cáun² m²tá² hi³ ca³dí³chí³ tsú² hñe¹³.

Tsau³² Saulo já¹ juú² Jerusalén

26 Jm¹ lí²¹ jáun² né³, ngah³ siáh³ Saulo tí³ já¹ juú² Jerusalén. Jm¹ cá¹chánh²¹ tsú² jáun² né³, jm¹ hnió³ ma³jéinh³ tsá² reh², tí³la³ la³jín³² bíh¹ tsá² hi³ jm¹ juénh², quí¹ tiá² jm¹ taunh³² yáh³ tsú² ta²¹ hi³ Saulo má²hen² tí³ con² Jesús. 27 Ti³la³ Bernabé ca³ñí¹jan² Saulo ñí¹ jm¹ tionh¹ tí³² tsá² quian³² jè¹ Dió³², hi³ ca³záih³ tsú² tsá² hí³ ha³ lánh³ ca³quiúh³² Saulo jm¹ ca³jén³² Jesús tá¹la³ jm¹ hí¹hún¹ jáun² jui³², jì³ ha³ lánh³ rón³² ca³hléh³ Jesús ñí¹con² tsú²; hi³ ha³ lánh³ rón³² ca³hléh³ tsú² já¹³ hi³ ca³tin¹ Jesús já¹ juú² Damasco, ca³la³ hí¹ cú¹píh²¹ tiá² cú² tiá² juénh². 28 Jáun² ca³ta³cua¹³ Saulo já¹ juú² Jerusalén, hi³ jáun² ca³ñí³taúnh¹ cu³tsa³² quionh³ tsá² reh² hí³, hi³ ca³hléh³ tsú² siáh³ ca³la³ hí¹ cú¹píh²¹ tiá² cú² tiá² juénh² hi³ ca³tin¹ Ti³² Juo¹³ dí². 29 Ja³bí¹ ca³quiu³ ca³táinh³ tsú² siáh³ já¹³ quionh³ tsá² judíos tsá² hleh³² jú¹jma² griego, tí³la³ tsá² hí³ dá² jm¹ hnió³ jngih³ bíh¹ Saulo. 30 Jm¹ ca³lí³

ñi³² tsá² reh² hi³ nř² né³, ca³ñi¹jon¹³
tsú² Saulo ti³ juú² Cesarea, hi³ cuá³
ñi¹ jáun² né³ ca³chánh³² ti³ já¹ juú²
Tarso.

³¹Jáun² jmí¹jáun² ca³ta³no¹ tie³
quioh²¹ tsá² má²lín³ hi³ cuáh³² ti³
hué¹³ Judea, Galilea, jĩ³ Samaria
nř² siáh³. Hi³ jáun² né³, ti³ li³mi¹
ca³li³ pin³ bíh¹ tsí³ tsá² hí³, hi³
ca³ma³zian² tsú² la³ má²zian² jáun²
hi³ tanh² ta²¹ Ti³² Juo¹³ dí², hi³
ca³juón³ tsú² siáh³ cun³quionh³ hi³
ca³ma³hau³ jáun² Jmí²chí³ Chun¹.

Jmí¹ lain²¹ Eneas

³²Hi³ jáun² né³, tá¹la³ ngi³² jáun²
Pé¹ ñi¹ hliáun³ hi³ tsá²jien³ tsá²
má²joh¹ Dió³², jáun² ca³chó³² cáun²
jmái¹ hi³ ca³ñi¹jien¹³ tsú² tsá² joh¹
Dió³², tsá² zian² la³ ti³ juú² Lida.

³³Hi³ jáun² ñi¹ jáun² ca³chó³² tsú²
ñi¹ rón²¹ jan² tsá²ñuh² jmái² Eneas,
tsá² hí³ jmí¹ hma² hi³ ca³quiú² ñi¹
jen³ jña³ mii². ³⁴Jáun² Pé¹ ca³záih³
tsá² hí³ la³ lá²:

—Eneas, Jesucristo jmu³ hi³ lan¹³
hnú². iNáu², chá¹ re² ñi¹ jmí¹ rón²¹
nú²!

Hi³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹
ca³náu² tsá² hí³. ³⁵Jáun² la³jín³² bíh¹
tsá² zian² juú² Lida jĩ³ tsá² zian² juú²
Sarón ca³jien³² tsá² jmí¹ hma² hí³,
jmí¹jáun² ca³háin³² tsú² ti³ con² Ti³²
Juo¹³ dí².

Ca³jenh¹³ mĩ¹ Dorcas

³⁶Jmí¹jáun² jmí¹ zian² jan² tsá²mi³
tsá² má²hen² ti³ con² Ti³² Juo¹³ dí²
já¹ juú² Jope. Tsá² hí³ jmí¹ jmái²
Tabita, ti³la³ jú¹ griego né³ juáh³ tsú²
Dorcas. Tsá²mi³ hí³ jlánh¹ ca³jmú³
hi³ chú³² ñi¹con² tsá² tia³mii², hi³
ca³ma³hon³ tsú² tsáu². ³⁷Jmái¹ jáun²

ca³li³ tsáun¹ tsá²mi³ hí³ hi³ ca³jun³.
Jmí¹ má²lř²sin² tsú² jáun² hla¹ hí³
ca³ñi¹quion¹³ tsú² ñi¹ má²tenh³ tsin¹
hñú³. ³⁸Juú² Jope jáun² né³ jmí¹
háí³² má²janh² quionh³ juú² Lida ñi¹
jmí¹ cuá³ Pé¹, jáun² jmí¹ ca³li³ ñi³²
tsá² reh² zian² Jope hi³ la³ cuá³ Pé¹
já¹ juú² Lida, jáun² ca³zen³ tsú² gon³
tsáu² hi³ ca³ñi¹juah²¹ la³ lá²:

—Ma³tsáu¹³ ta³ne³² já¹ juú² Jope.

³⁹Jáun² la³juí³² ngau³ bíh¹ Pé¹
quionh³ tsá² hí³. Jmí¹ ca³cha³taunh¹
tsú² jáun², tá²chi²¹ ca³ñi¹jan² dí² Pé¹
chi³cuú² ñi¹ rón²¹ hla¹ hí³. Jmí¹ cá³chó²¹
tsú² jáun² ñi¹ rón²¹ hla¹ né³, ca³cuú²
ca³ngih³² la³jín³² tsá²mi³ hnái³ jmí¹
tionh¹ hí³ ñi¹ jáun² cu³héin¹ Pé¹, hi³
ca³la³ hí³ ho² hi³ jngih² ca³hieh³ Pé¹
la³jĩ³² ñi¹ hmih³² hi³ ca³jmú³ hla¹ hí³
jmí¹ zian². ⁴⁰Jmí¹jáun² né³ ca³huen³ Pé¹
ti³ cheih³² la³jín³² tsá² jmí¹ tionh¹ hí³,
jáun² ca³di³jñi³² hnga² hi³ ca³liéinh³²
Dió³². Jmí¹ li²¹ jáun² ca³jien³² dí² hla¹
hí³ hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Tabita, ináu²!

Hi³ jáun² jmí¹jáun² ca³tauh² hla¹ hí³
ñi¹. Jmí¹ ca³jien³² tsú² jáun² Pé¹ né³,
ca³jmú³ cuá³ton²¹ ñi¹ jen³. ⁴¹Jáun²
ca³zanh³ Pé¹ cuo² Tabita hi³ ca³zion³
dí². Jmí¹ li²¹ jáun² ca³teh³ tsú² siáh³
tsá² má²joh¹ Dió³² jĩ³ tsá²mi³ hnái³ hí³,
jáun² ca³hien³ tsú² Tabita ñi¹con² tsá²
hí³ hi³ má²ca³jenh¹³. ⁴²Jáun² la³jín³²
tsá² zian² juú² Jope ca³li³ ñi³² hi³ li³ la³
jáun², jmí¹jáun² juón³² tsáu² ca³tanh²
ta²¹ Ti³² Juo¹³ dí². ⁴³Hi³ jáun² ué³ jmái¹
bíh¹ ca³cuá³ Pé¹ já¹ juú² jáun² hñú¹³
tsá² jmái² Sí¹mu²¹, tsá² má²chú³² láu².

Pé¹ liéinh³² Cornelio

10 Jáun² né³, já¹ juú² Cesarea
jmí¹ zian² jan² tsá²ñuh² tsá²
jmái² Cornelio, tsá² jmí¹ lín³ hliáu³

tsá² chín¹ cu³ nió³ hi³ téh²³ tsú²
 Italiano, cu³ nió³ jáun² tín³ hña³láun³
 hliáu³. ²Tsá²ñuh² hí³ jmí¹ má²má²tí³²
 ñí¹con² Dió³² la³ cun³ hi³ ná¹ngi²³
 jáun² tsá² judíos, hi³ jmí¹ má²zian²
 hi³ ca³tín¹ Dió³², la³ má²quionh³
 la³jín³² tsá² hñú¹³. Ja³bí¹ ca³ma³hon³
 tsú² tsá² judíos tia³mii² hliáu³
 quie³; hi³ jmí¹ má²liéinh³² tsú² siáh³
 Dió³² la³jí³² jmái¹. ³Jáun² ca³chó³²
 cáun² jmái¹ cun³ la³ nio¹ hñí³² tí³
 ca³hláu³ ca³jnia³ jan² tsá²cuú² tsá²ta³
 Dió³² jéinh³² tsú², hi³ hi³ ñéih³ ñí¹
 jmí¹ cuá³ tsú², hi³ ca³juáh³:

—iCornelio!

⁴Jmí¹ ca³jien³² tsú² jáun² tsá² hí³
 ne³, ta³ má²juéinh² lín³² bíh¹ tsú²
 ca³juáh³:

—¿He³ jmí¹ hnáu² hnú² tí³²?

Jáun² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³²
 ca³juáh³:

—Má²ca³nái³² bíh¹ Dió³² jái¹³ hi³
 lienh¹ hnú², hi³ má²cuá¹nióh²¹ siáh³
 Dió³² cu³lí²¹ la³jí³² hi³ chu²¹ hi³
 má²ca³ma³hon¹ hnú² tsá² tia³mii².
⁵Jáun² né³, zen² tsáu² ca³la³ tí³ juú²
 Jope hi³ tsa³tieh¹ tsú² Sí¹mu²¹ tsá²
 téh²³ tsú² siáh³ Pé¹. ⁶[Jáun² Pé¹ hí³
 zái³² he³ hñiáu³² jmúh¹³ hnú².]
 Ja³bí¹ Sí¹mu²¹ jmái² tsá² hñú¹³ ñí¹
 cuá³ tsú², tsá² hí³ má²chú³² láu²;
 hñú¹³ tsá² hí³ né³ zeh² ñí¹ lí³ can³²
 jmí²miih²¹.

⁷Jmí¹ má²ngah³² tsá²cuú² tsá²ta³
 Dió³² tsá² má²lí²juónh³ tsú² hí³ quionh³
 né³, ca³teh³ tsú² gon³ tsá² quian²¹,
 cónh³í¹ jan² hliáu³ tsá² má²zian² hi³
 ca³tín¹ Dió³² siáh³, tsá² cuá¹chan¹
 hi³ tiú² niuh²³ tsú² má²ta²¹. ⁸Tsá² hí³
 ca³záih³ tsú² la³jí³² hi³ má²lí²jíe³, jmí¹
 lí²¹ jáun² ca³zen³ dí² tí³ já¹ juú² Jope.

⁹Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun², tá¹la³
 jmí¹ hí¹tiáunh¹ tsá² hí³ jui³² hi³

má²ja³quián³ chá¹taunh¹ já¹ juú²
 Jope, míh¹ tiá² cun³ chí³hiú²
 jmí¹ ca³uú³ Pé¹ tsáih³ hñú³
 hi³ ca³ñí¹lien¹³ Dió³². ¹⁰Jmí¹
 má²ñí¹cuóunh²¹ lín³² bíh¹ tsú²; jáun²
 tá¹la³ jmí¹ ná¹má²chú³² tsú² má² hi³
 cuh³ tsú² né³, zia³² cáun² hi³ ca³jnia³
 jéinh³² tsú² cu³diá²jan², ¹¹hi³ ca³jíe³
 tsú² hi³ má²há²na²¹ hñu³mí³cuú²
 hi³ cuá¹so²³ cáun² hmih³² pa²¹ hi³
 ná¹quiein²¹ tá¹ quiún³ cuoh¹, hi³
 cuá¹so²³ la³ tí³ hué³². ¹²Hñu³ hmih³²
 jáun² né³ jmí¹ tiáunh¹ ca³la³ jánh³
 dú¹ ñí¹ jáh³ quiún³ cuá² ta³, jáh³
 hláinh¹ jí³ jáh³ tsi²¹ pí¹³ ní² siáh³.

¹³Jmí¹ jáun² ca³nái³² tsú² cáun² jái¹³
 hi³ ñí¹juah²¹ tsáu² la³ lá²:

—Náu² Pé¹, jngih³² jáh³ ní² cunh³².

¹⁴Tí³la³ Pé¹ né³ ca³juáh³:

—Ján¹han²¹ Tí³², hí¹ cónh³ yáh³
 tiá² má²cá²cúnh³² jná¹³ jáh³ hláih¹
 jáh³ hon² la³ ní², jáh³ tiá² jin².

¹⁵Jáun² mah¹ jáun² né³ ñí¹
 ca³juáh³ siáh³ la³ lá²:

—Lí³ua³ cáun² hi³ má²ca³ma³jí²
 Dió³² tiú²uú² hñiáu³² yáh³ juáh¹³
 hnú² hi³ hlaih³.

¹⁶Hnaih³² jéin³² lí³ la³ jáun², jmí¹
 lí²¹ jáun² ca³zauh² siáh³ hmih³²
 jáun² hñu³mí³cuú². ¹⁷Hi³ jáun² tá¹la³
 cuá¹hñauh² Pé¹ tsi³ hi³ he³ hñiú³
 juáh³ hi³ má²lí²jíe³ tsú² jáun², jáun²
 tsá² ca³zen³ hi³ Cornelio cua³taunh²¹
 ho³hñú¹³ hi³ hñauh² hñú¹³ Sí¹mu²¹;
¹⁸tsá² hí³ né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Tiá¹ cuá³ jan² tsá² jmái² Sí¹mu²¹
 ñí¹ lá², tsá² téh²³ tsú² siáh³ Pé¹?

¹⁹Hi³ jáun² tá¹la³ jmí¹ cuá¹hñauh²
 jáun² Pé¹ tsi³ hi³ he³ láih³² la³ jáun²
 lí²jíe³, jáun² Jmí²chí³ Chun¹ né³
 ca³juáh³ la³ lá²:

—Jiah³, gáun³ tsáu²
 má²cuá²taunh²¹ hi³ hñauh² hnú².

20 Náu², son², cuá² quiúnh¹ tsú². Ha³ lí² chá² hliáun³ honh², quí¹ jná¹³ bíh¹ ca³zéin³² tsá² hnauh² hnú² nř².

21 Hi³ jáun² Pé¹ ca³son² hi³ ja³ nř¹ tionh¹ tsá² ca³zen³ hí³ Cornelio, hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Jná¹³ bíh¹ tsá² hnauh²³ hnoh², ěhe³ ta²¹ nã³taunh²¹ náh²?

22 Jáun² tsá² hí³ ca³ngái³:

—Jnoh¹ jau³ cha¹³ hliáu³ tsá² chin¹ tsá² jmái² Cornelio, jan² tsá² chun¹ tsá² má²má²tí³² nř¹con² Dió³², ja³bí¹ tsá² judíos má²ná¹lín²³ hi³ chú³² tsř³ tsá² hí³. Quí¹ jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² ca³juáh³ nř¹con² tsú² hi³ hniáu³² zen³ tsú² tsá² ja³tié² hnú² hi³ jáun² ne³ tsú² jái¹³ hi³ juoh¹ hnú².

23 Jáun² Pé¹ ca³teh³ tsá² hí³ tí³ nēih³ hi³ ca³cuéh³ dí² cú² nie² hñú³. Jmř¹ cá¹jniá²¹ jáun² ne³ ngau³ dí² quionh³ tsá² hí³, ja³bí¹ ca³nř¹táunh¹ siáh³ ma³ jan² tsá² reh² tsá² zian² juú² Jope jáun² quionh³ Pé¹.

24 Jmř¹ cá¹jniá²¹ jáun² siáh³ ca³cha³táunh¹ tsú² já¹ juú² Cesarea nř¹ cuá¹jaun² Cornelio. Hí³ né³ jmř¹ má²lř²ngih³ jún¹ rainh²¹ hñú¹³ jí³ há²mei²¹ quioh²¹ nř² siáh³. 25 Jmř¹ cá¹chó²¹ jáun² Pé¹ ho³hñú¹³ quioh²¹ Cornelio né³, ca³di³jñř³² Cornelio ta³ nř¹ Pé¹, hi³ jmř¹ hnió³ dí² ma³tsu³ ma³jónh³² Pé¹. 26 Tř¹³la³ Pé¹ dá² ca³zian³ bíh¹ tsá² hí³, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Náu², quí¹ tsá²mř³cuóun² la³ hnú² bíh¹ jná¹³.

27 Tá¹la³ hí¹juónh²³ tsú² jáun² né³ taunh³ nēih³; jáun² nēih³ jáun² ca³jje³ tsú² hi³ ná¹ngih³² juóun³² tsáu². 28 Hi³ jáun² Pé¹ ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Má²nř¹ bí¹ hnoh² hi³ liei²¹ quiú¹³ jnoh¹ tsá² judíos rá¹juáh³ hi³

tiá² hniáu³² ná¹tson¹ tsá² judíos ja¹ tsá²cá²jo²¹, ja³bí¹ tiá² hniáu³² siáh³ tónh³² tsú² hñú¹³ tsú². Tř¹³la³ Dió³² bíh¹ má²ca³híe³ jná¹³ hi³ tiá² hniáu³² juah²¹ jná¹³ hi³ tiá² chun¹ ho³ hi³ tiá² jin² lí³ua³ jan² tsá²mř³cuóun² rainh²¹ dí². 29 Hi³ jáun² bíh¹ la³jui³² ja³ jná¹³ jmř¹ ca³nř¹tié² tsú², ha³ tiá² ca³ma³zian¹³ yáh³ jná¹³. Hi³ jáun² né³, hno³² jná¹³ lí³ nō¹ hi³ he³ ta²¹ ca³tiéh² hnoh².

30 Jáun² Cornelio ca³juáh³:

—Má²quiún³ jmř¹ mř¹ tiá² cun³ la³ nio¹ hni³², la³ cun³ la³ ne³² hi³ jmř¹ [cuá¹má²hien²¹ jná¹³ hi³] cuá¹lien¹ ná¹ Dió³² hñú³², jmř¹ jáun² ca³jnia³ jan² tsá²ñuh² quih³² hmih³² zín³ lín³² jéin³² jná¹³. 31 Tsá² hí³ né³ ca³juáh³: “Cornelio, Dió³² má²ca³nái³² jái¹³ hi³ lien¹ hnú², jí³ hi³ má²cuá¹nióh²¹ tsú² siáh³ cu³li²¹ la³jř³² hi³ chu²¹ hi³ má²ca³jmuh³ hnú² nř¹con² tsá² tia³mii². 32 Jáun² né³, hniáu³² zen¹³ hnú² tsáu² hi³ tsa³tieh¹ tsú² Sí¹mu²¹ tsá² jmái² siáh³ Pé¹. Ja³bí¹ Sí¹mu²¹ jmái² siáh³ tsá² hñú¹³ nř¹ cuá³ tsú², tsá² hí³ má²chú³² láu², tsá² hí³ zeh² hñú¹³ can³² jmř²miih²¹. [Nř¹ má¹cuán² tsú² nř¹ lá² liéh³² tsú² hnú²]. 33 Hi³ jáun² la³jui³² ca³té³ jná¹³ hnú², hénh³ ma³ chú³² má²cuán² hnú² nř¹ lá². Jáun² né³, ta³ne³² má²tiau² dí² nř¹ hó²¹nř¹ Dió³², hi³ jáun² ta³ne³² hnáu² jnoh¹ ná¹³ la³jř³² jái¹³ hi³ ca³zái³ hnú² Tř¹³ Juo¹³ dí² hi³ ca³ta¹ jnoh¹.

Pé¹ hleh³² jái¹³ quioh²¹

Dió³² hñú¹³ Cornelio

34 Jáun² Pé¹ ca³ma³liáu³² hleh³² hi³ juáh³ la³ lá²:

—Ta³ne³² má²ca³ngi¹³ jná¹³ hi³ tson² bíh¹ Dió³² la³ hnio³ cá²re² he² ca³la³ jín³² tsáu². 35 Hi³ lí³ua³ jan² tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³

bíh¹ la³ hen² Dió³², n¹juáh³ tsá²
 jmu² la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ Dió³²,
 tsá² má²má²tí³² ñ¹con² Dió³².
 36 Cun³quionh³ Jesús Tsá² lín³ Cristo
 ca³liéh³² jnoh¹ Dió³², tsá² láí³ jnoh¹
 jón²zih¹ jón²cho¹ hla¹ Israel, hi³
 ca³nga³ Dió³² jái¹³ hi³ cun³quionh³
 hnga² Jesús hi³ bíh¹ lí¹³ niau²¹ tie³
 ja¹ quiú¹³ dí² quiúnh¹ Dió³². Jesús
 hí³ bíh¹ lín³ Juo¹³ dí² la³ jái³².
 37 Má²ná¹ñíh¹ bíh¹ hnoh² la³ cun³ hi³
 lí³ jáun² tá¹ cáun² hué¹³ tsá² judíos,
 hi³ ca³lí³liau³ juú²co¹ tsá² hín¹³
 tí³ Galilea jmí¹ ca³zion³ jáun² hla¹
 Juan² jmái² tsáu² hi³ ca³hléh³ jái¹³
 quioh²¹ Dió³². 38 Má²ná¹ñíh¹ náh²
 siáh³ hi³ Dió³² ca³cuen³ Jmí²chí³
 Chun¹ ñ¹con² Jesús Tsá² ja³ juú²
 Nazaret, hi³ ja³bí¹ la³ jáun² ca³cué³
 tsú² siáh³ pí³, hi³ jáun² ca³jmú³
 tsú² hi³ chú³² quioh²¹ tsáu², jí³ hi³
 ca³jmah³ tsú² siáh³ tsá² jmí¹ tionh²
 jo³cuo² tsá² hláinh¹, qui¹ jmí¹ zenh²
 Dió³² quionh³ tsú². 39 Hi³ jnoh¹
 né³ láí³ tsá² zih³² jú¹ tson² ca³tí²¹
 la³ jí³² hi³ ca³jmú³ jáun² Jesús, la³
 cun³ la³ jí³² hi³ ca³jmú³ tsú² jáun²
 tá¹ cáun² hué¹³ Judea jí³ já¹ juú²
 Jerusalén ní² siáh³. Jmí¹ lí²¹ jáun²
 né³ ca³jngih³ tsú² Jesús hi³ ca³ton³
 tsú² crei²¹. 40 Tí³la³ Dió³² ca³jmú³
 hi³ ca³jenh¹³ tsú² ñ¹ cá²hní² jmái¹
 jáun², hi³ ca³cué³ Dió³² jái¹³ hi³ lí¹³
 jien¹ jnoh¹ tsú² siáh³. 41 Jun³juáh¹³
 ca³jien³² la³jín³² tsáu² yáh³, tí³la³
 ca³neh²¹ jmáh³la³ jnoh¹ bíh¹ tsá²
 ca³quianh³ Dió³² ca³la³ cun³ jmí¹tin²,
 hi³ láí³ jnoh¹ tsá² cue³² jú¹ tson²,
 jnoh¹ tsá² ca³jmú¹³ má³² cu³tsa³²
 quiúnh¹ tsú² jmí¹ má²ca³jenh¹³
 jáun². 42 Jesús hi³ ca³jmú³ héih³² hi³
 hléh¹³ jnoh¹ jú¹ chú³² ñ¹con² tsáu²,
 hi³ zih¹³ jnoh¹ siáh³ jú¹ tson² hi³

Dió³² ca³hión³² Jesús hi³ lín¹³ Tsá²
 ra³tsí³² héih³² ñ¹con² tsá² zian² jí³
 tsá² má²cá²tsan³ ní² siáh³. 43 La³jín³²
 bíh¹ tsá² ca³lín³ hi³ tí³² jē¹ Dió³²
 jmí¹tin² ca³juáh³ hi³ Dió³² chin¹³ tsí³
 tsáu¹³ tsáu² n¹juáh³ tsá² tanh¹³ ta²¹
 Jesús.

Hen² tsá²cá²jo²¹ Jmí²chí³ Chun¹

44 Hi³ jáun² né³, tá¹la³ jmí¹
 dí¹hle³² jáun² bíh¹ Pé¹ cuan³
 Jmí²chí³ Chun¹ ñ¹con² la³jín³²
 tsá² ná¹nái³² hi³ jái¹³. 45 Jáun²
 tsá² judíos tsá² tanh² ta²¹ Dió³²,
 tsá² ca³ñ¹táunh¹ hi³ quionh³
 Pé¹ né³, ca³ja³cáun² lín³² tsí³,
 qui¹hliá² má²lí²cuen³ Dió³² uá²jai³²
 Jmí²chí³ Chun¹ ñ¹con² tsá²cá²jo²¹
 hí³; 46 qui¹hliá² ca³nái³² tsú² hi³
 tsá²cá²jo²¹ hí³ má²ná¹hle³² jú¹ jma²
 siáh³ hi³ má²ná¹má²quien² Dió³².
 47 Jáun² Pé¹ ca³záih³ tsá² judíos hí³
 la³ lá²:

—¿Hin² tsánh² hnoh² lí¹³ juáh¹³
 hi³ tiá² lí¹³ zón³² tsá² lá² jmái²?, qui¹
 tí³la³ má²lí²hen³ bíh¹ tsú² Jmí²chí³
 Chun¹ la³jmí¹ má²ca³hen¹³ jnoh¹.

48 Jáun² Pé¹ ca³jmú³ héih³² hi³
 zón³² tsá² hi³ jmái² hi³ lin¹ hi³
 má²hain²¹ tsú² tí³ con² Jesús Tsá²
 lín³ Cristo. Hi³ jáun² jmí¹ lí²¹ jáun²
 né³ ca³záih³ tsú² Pé¹ hi³ chú³² cuá³²
 tun³ hní³² jmái¹ quionh³ dí².

Pé¹ cha³² ñ¹con² tsá² lín³
 cuáh³² já¹ juú² Jerusalén
 he³ lánh³ ca³quiúnh³² dí²

11 Jmí¹ jáun² la³jín³² tí³² tsá²
 quian³² jē¹ Dió³² jí³ tsá²
 reh² hín¹³ tí³ Judea ní² siáh³ ca³lí³
 ñi³² hi³ ja³bí¹ tsá²cá²jo²¹ má²ca³héi³
 jái¹³ quioh²¹ Dió³². 2 Hi³ jáun² jmí¹
 cá¹chánh²¹ Pé¹ já¹ juú² Jerusalén

né³, jlánh¹ ca³ziu³ ca³hie³ tsá² cu³
nió³ tsá² jlánh¹ ná¹hēh³ chí¹ hi³
hniáuh³² tiú³² tsú² chí² láu² hná¹³
ñí¹ zian² tsá²cá²jo²¹, n¹juáh³ tsá²
má²má²tí³² ñí¹con² Dió³². ³Hi³
ca³juáh³ la³ lá² ñí¹con² Pé¹:

—¿He³ láih³² hnú² ca³ñí¹lien¹
tsá²cá²jo²¹, hi³ ca³ñí¹cú¹ ñí¹hính¹³
nú² quiúnh¹?

⁴Jáun² Pé¹ ca³chá³ re² tso² ca³la³
j³² hi³ l³ la³ cun³ jm¹ la³ñí¹, hi³
ca³juáh³:

⁵—Tá¹la³ jm¹ cuon¹ jná¹³ já¹ juú²
Jope hi³ jm¹ cuá¹lien¹ jná¹³ Dió³²,
jm¹jáun² ca³jnia³ jéin³² jná¹³ cáun²
hi³ jniá³ la³jm¹ jniá³ hmih³² pa²¹
hi³ ná¹quiein²¹ tá¹ quiún³ cuoh¹, hi³
ja³ hñu³m³cuú² hi³ cua³ la³ tí³ ñí¹
jm¹ cuon¹ jná¹³. ⁶Jm¹ cá¹jé²¹ jná¹³
re² hi³ he³ tioh³ tí³ ñeh² hmih³²
jáun², jáun² ca³jien¹ jná¹³ la³jánh³
dú¹ ñí¹ jáh³ quiún³ cuá² ta³, jáh³
náí², jáh³ hláinh¹, j³ jáh³ tsi²¹
pí¹³ ní² siáh³. ⁷Hi³ jáun² ca³nái³²
j³ cáun² jáí¹³ hi³ ñí¹ca³juáh³
tsú²: “Náu² Pé¹, jngih³² jáh³ ní²,
cunh³²”. ⁸Tí³la³ jná¹³ né³ ca³ngái³²:
“Já¹han²¹ Tí³, hí¹ cónh³ yáh³ tiá²
má²ca³cún³² jná¹³ jáh³ hláih¹
jáh³ hon² la³ ní², jáh³ tiá² jin²”.

⁹Jáun² chí³cuú² ñí¹ca³hléh³ siáh³
cónh³ hi³ ñí¹ca³juáh³: “Lí³ua³ cáun²
hi³ má²ca³ma³jí² Dió³², tiú²uú²
hniáuh³² yáh³ juáh¹³ hnú² hi³ hlaih³
bíh¹”. ¹⁰Hnai³² jéin³² lí³ la³ jáun²;
jm¹ lí²¹ jáun² né³ ca³zauh² siáh³
hñu³m³cuú² ca³la³ j³² hi³ jáun².

¹¹La³ cun³ jm¹jáun² ca³chá³táunh¹
gáun³ tsá²ñuh² ñí¹ jm¹ cuon¹ jná¹³
hi³ hnauh² dí² jná¹³, tsá² zéin¹ tsá²
zian² juú² Cesarea bíh¹ tsá² hí³.

¹²Jáun² Jm¹chí³ Chun¹ ca³jmú³
héih³² hi³ ñe¹ jná¹³ quiúnh¹ tsá² hí³,

hi³ ca³juáh³: “Ha³ lí² chá² hliáun³
ñéih³ honh²”. Ja³bí¹ ñí¹táunh¹ siáh³
tán¹ jñéi³ tsá² reh² dí² lá² quiúnh¹
j³ná¹³, hi³ jáun² ñí¹ jáun² ca³tau²¹
j³noh¹ hñú¹³ jan² tsá²ñuh². ¹³Jáun²
tsá²ñuh² hí³ né³ ca³chá³ ñí¹con²
j³noh¹ hi³ la³ ca³jnia³ jéinh³² tsú²
jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² ñéih³
hñú¹³, hi³ dí¹juáh²³ la³ lá²: “Zen²
tsáu² tí³ já¹ juú² Jope, cu¹ cha³tieh¹
tsú² S¹mu²¹ tsá² téh²³ tsú² siáh³
Pé¹, ¹⁴hi³ jáun² tsá² hí³ já³² hi³
ja³juah²¹ he³ lánh³ rón³² lí¹³ liáun³
hnú² quiúnh¹ nú² ca³la³ jín³² tsá²
hñuh³²”. ¹⁵Jm¹ ca³ma³liau²¹ jná¹³
hi³ ca³hléh³ ñí¹con² tsú², jm¹jáun²
cuan³ Jm¹chí³ Chun¹ ñí¹con²
tsú² la³jm¹ cuan¹ ñí¹con² j³noh¹
jm¹tin². ¹⁶Jm¹jáun² tsau³ tsin³²
j³ná¹³ hi³ ca³juáh³ Tí³² Juo¹³ dí²
la³ lá²: “Tson² bíh¹ Juan² ca³zion³
tsáu² jmái² cun³quionh³ jm¹ jma³,
tí³la³ hnoh² dá² zón³² náh² jmái²
cun³quionh³ Jm¹chí³ Chun¹ bíh¹”.

¹⁷Né³² né³, n¹juáh³ hnga² Dió³²
la³ má²lí²cuen³ Jm¹chí³ Chun¹
ñí¹con² tsá² hí³ la³jm¹ ca³cuen³ tsú²
uá²jai³² ñí¹con² j³noh¹ jm¹ ca³chá¹³
j³noh¹ cáun² tsí³ ñí¹con² Jesucristo
Tí³² Juo¹³ dí², hi³ jáun² né³, ¿hin²
dá² tsánh² jná¹³ hi³ jáun² sa³ jná¹³
yáh³ tiá² cue¹ Dió³² jáí¹³?

¹⁸Hi³ jáun² jm¹ ca³nái³² tsá² reh²
hí³ jáí¹³ ní² né³, ca³tiánh³ tie³, hi³
ca³ma³quien² dí² Dió³², hi³ ca³juáh³:
—Né³² né³, ta³né³² má²lin¹ bíh¹ hi³
Dió³² la³ cue³² jáí¹³ hi³ tí¹ jeinh²¹
jm¹ tsí³ tsá²cá²jo²¹ uá²jai³², hi³
jáun² lí¹³ zian² tsú² cun³ jm¹hi³nio².

Tsá² má²lín³ cuáh³² já¹ juú² Antioquía

¹⁹Hi³ jáun² né³, jm¹ ca³jngih³
tsú² jáun² Tié³, ca³jmú³ tsú² siáh³

hian² tsí³ ñí¹ con² tsá² reh² dí² ñí¹
 hná¹ jáun². Jmí¹ jáun² ca³ háin³²
 ca³ lá² tsá² reh² ma³ quin³², ma³ jan²
 já¹ taunh²¹ tí³ hué³² Fenicia, ma³
 jan² já¹ taunh²¹ tí³ hué³² Chipre,
 hí³ ma³ jan² né³ já¹ taunh²¹ tí³ juú²
 Antioquía. Juú² ñí¹ ca³ cha³ táunh¹
 jáun² bíh¹ tsú² ca³ hléh³ siáh³ jú¹
 chú³² quioh²¹ Cristo, tí³ la³ ca³ hléh³
 tsú² ñí¹ con² jmáh³ la³ tsá² judíos bíh¹
 má¹ ná¹. ²⁰ Tí³ la³ ma³ jan² tsá² reh²
 hí³, tsá² hué³² Chipre jí³ tsá² juú²
 Cirene, jmí¹ ca³ cha³ táunh¹ já¹ juú²
 Antioquía ca³ liéinh³² jí³ tsá² cá² jo²¹
 zian² ñí¹ jáun², hí³ ca³ hléh³ tsú² jú¹
 chú³² quioh²¹ Jesús Tí³² Juo¹³ dí².
²¹ Tí³² Juo¹³ dí² hí³ jlánh¹ ca³ cué³
 pí³ ñí¹ con² tsá² hí³, hí³ jáun² jlánh¹
 juóun³² tsáu² ca³ za³ jmí¹ tsí³ hí³
 ca³ tanh² ta²¹ Tí³² Juo¹³ dí².

²² Jmí¹ ca³ lí³ ñí³² tsá² má² lín³ hí³
 cuáh³² já¹ juú² Jerusalén hí³ má² lí³²
 la³ jáun² ñí¹ jáun², jáun² ca³ zen³ tsú²
 Bernabé la³ tí³ já¹ juú² Antioquía
 jáun². ²³ Jmí¹ cá¹ chó²¹ jáun² Bernabé
 ñí¹ jáun² né³, ca³ jíe³ hí³ Dió³²
 má² ca³ ja³ lín³² mií³ tsí³ ñí¹ con² tsá²
 hí³, hí³ jáun² jlánh¹ ca³ lí³ tsah³ tsú²
 jmí¹ ca³ jíe³. Jmí¹ jáun² ca³ záih³ dí²
 tsá² hí³ hí³ hniáuh³² chá³² tsú² cáun²
 tán¹ tsí³ hí³ tanh¹³ ta²¹ Tí³² Juo¹³ dí².
²⁴ Bernabé hí³ bí¹ jlánh¹ jmí¹ chu²¹
 tsí³, jan² tsá² má² canh² Jmí² chí³
 Chun¹ hñu³ tsí³, tsá² má² taunh³² ta²¹
 ca³ la³ jonh³ jmí¹ tsí³; la³ jáun² bíh¹
 ca³ juóun³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² Tí³²
 Juo¹³ dí².

²⁵ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ja³ bí¹
 Bernabé ngau³ la³ tí³ juú² Tarso hí³
 ca³ ñí¹ hniah² Saulo. ²⁶ Jmí¹ tsanh²¹
 tsú² jáun² Saulo né³, ca³ jan³ dí²
 tí³ já¹ juú² Antioquía; ñí¹ jáun²
 ca³ ñí¹ tiánh² tsú² tá¹ cú² mií² quionh³

tsá² má² lín³ hí³ cuáh³², jáun² ñí¹
 jáun² ca³ ma³ tin² tsú² juóun³² lín³²
 tsáu². Tsá² má² hain²¹ hí³ tí³ con² Tí³²
 Juo¹³ dí² ñí¹ jáun² bíh¹ tsá² la³ ñí¹ hí³
 ca³ quian³ tsú² jmái² “tsá² má² lán¹³
 Cristo”.

²⁷ Jmái¹ jáun² ca³ huén² ma³ jan²
 tí³² jē¹ Dió³² já¹ juú² Jerusalén hí³
 ja³ taunh²¹ la³ tí³ juú² Antioquía.
²⁸ Jan² tsá² hí³ tsá² jmái² Ágabo
 ca³ náun² ja¹ tsá² reh² hí³ ca³ hléh³
 jái¹³ hí³ ca³ cué³ Jmí² chí³ Chun¹ hñu³
 tsí³, hí³ ca³ juáh³:

—Chau²¹ jmái¹ hí³ lí³ zia³²
 ho³ cuóun³ tá¹ cáun² hué³² lá².

Hí³ jáun² jái¹³ jáun² né³ ca³ lí³ tí³
 jmái¹ hí³ jmí¹ cuá¹ lín³ Claudio
 tsá² cuá¹ lín³ mí³ chí¹. ²⁹ Jáun² tsá²
 má² hain²¹ tí³ con² Tí³² Juo¹³ dí²
 zian² já¹ juú² Antioquía ca³ lín¹³ hí³
 ma³ hon³ ca³ lá² quie³ tsá² reh² tsá²
 hín¹³ tí³ Judea, ha³ cónh³ quienh²
 cué³² bíh¹ tsú² ca³ cuéh³ tsá² hí³.
³⁰ La³ jáun² bíh¹ ca³ jmú³ tsá² hí³ hí³
 ca³ zen³ quie³ ñí¹ con² tsá² daun³² tsá²
 ná¹ ñí¹ cuáh³². Bernabé ca³ ñí¹ can³²
 quie³ jáun² quionh³ Saulo.

**Jngih³ tsú² Jacobo; hí³ jnáí³²
 tsú² siáh³ Pé¹ hñu³ mí¹ ñí²**

12 Ja³ bí¹ jmí¹ jáun² ca³ ma³ liáu³²
 re²¹ Herodes hí³ ca³ jmú³
 hian² tsí³ ñí¹ con² ma³ jan² tsá²
 má² lín³ hí³ cuáh³². ² Jáun² re²¹
 hí³ ca³ jmú³ héih³² hí³ jngih³ tsú²
 Jacobo, tsá² má² ján³ rainh²¹ Juan²,
 hí³ jmu³ tsú² cu³ ngá¹³ mí¹ táí³ hmu³
 tá¹ tun³ jo²¹ lá¹ Jacobo. ³ Jmí¹
 ca³ jíe³ tsú² hí³ jlánh¹ tsah³ tsá²
 judíos hí³ jun³ Jacobo, jáun² Pé¹
 siáh³ ca³ ma³ tson¹³ tsú². Jmí¹ jáun²
 jmu² tsá² judíos jmái¹ quioh²¹,
 hí³ cúh² tsú² hí³ cuú² miíh²¹, la³

cun³ hí¹miih²¹ tiá² tie³ jan². ⁴Jmí¹ má²l²f²zianh³ tsú² jáun² Pé¹, ca³tanh² tsú² hñu³mí¹ñí², hí³ ca³chan³ tsú² jo³cuo² quiú³ nió³ hliáu³; hí³ ma³ quin³² ma³ cun³ nió³ hliáu³ hí³ né³, ná¹l³ ma³ quiun³ hliáu³, hí³ jmu³ hua³hí¹³ Pé¹ ma³ quin³² ma³ cu³ nió³ jáun². Jmí¹ hnió³ tsú² tsa³zinh² Pé¹ ja¹ tsá² juú² n¹ má¹cuoh³² jáun² Jmí¹hien¹. ⁵Ti³la³ tá¹la³ cuá¹jnai³² jáun² Pé¹ hñu³mí¹ñí² né³, tsá² má²lín³ hí³ cuáh³² ca³liéinh³² Dió³² la³ jonh³ jmí¹ tsí³ hí³ ca³tin¹ tsú².

Dió³² líon³² Pé¹ hñu³mí¹ñí²

⁶Ta³hua² jáun², ta³ ñeh² bíh¹ hí³ zinh³ re²¹ Herodes Pé¹ ja¹ tsá² juú², Pé¹ jmí¹ rá²cuóun¹ ja¹ quioh²¹ gon³ hliáu³. Tá¹ gon³ hliáu³ hí³ jmí¹ ná¹hmá²³ cá²den¹ná¹ cuo² quionh³ Pé¹, ja³bí¹ tí³ la³ cheih³² ñí¹ jmí¹ cuá¹hún¹ jáun² Pé¹ jmí¹ tionh¹ siáh³ cu³ nió³ hliáu³ hí³ jmí¹ ná¹jmu² hua³hí¹³. ⁷Cu³diá²jan² jmí¹ cá¹jnia³ jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hí³ ca³zen³ Dió³² ñí¹con² Pé¹, jmí¹jáun² táí³ joh¹ tá¹ cáun² ñeih³ hñu³mí¹ñí². Jáun² tsá² hí³ ca³hliéih³ cuo² cu³hén¹ Pé¹ hí³ ca³záih³ dí² Pé¹:

—iTia³jui³² náu²!

Jmí¹jáun² cáun² lí¹ ca³záih³ hmóu³² bíh¹ cá²den¹ná¹ cuo² Pé¹.

⁸Jáun² ca³juáh³ siáh³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² la³ lá²:

—iTia³jui³² hñeh³ láu² quián¹³ hí³ tiáuh¹ siáh³ láu² tanh¹!

Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³juáh³ tsú² siáh³:

—iQuih³² hmih³² cháu³ cuo²

quián¹³, ña³² cu³hna³² jná¹³!

⁹Jáun² ngau³ bíh¹ Pé¹ cu³hna²¹ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³², ta³ tiá² re² ñí³² tsú² hí¹ tson² hí¹ tiá² tson² dá² la³ cun³ hí³ lí²³ jáun², ja¹ cáun²

hí³ lí¹ rá¹qui³² bíh¹ tsú² jmí¹ lín²³.

¹⁰Ca³nga² bíh¹ tsú² ñí¹ la³ñí¹ jnai²¹ ñí¹ tionh¹ tsá² jmí¹ ná¹jmu² hua³hí¹³, ja³bí¹ ca³nga² bíh¹ tsú² siáh³ ñí¹ má²tun³ jnai²¹. Jmí¹ ca³ta³tonh¹ tsú² jáun² ñí¹ má²l³ ho³jmí¹³ cheih³² hñu³mí¹ñí², jáun² lí¹ cá¹niá³ hnga² bíh¹ ho³jmí¹³ jáun². Jmí¹ ca³huén² tsú² jáun² ñí¹ jáun² né³, cáun² ja¹ hñú³ bíh¹ ca³ñi³táunh¹ tsú² cu³tsa³², jmí¹ lí²¹ jáun² ngah³ bíh¹ tsá²cuú² tsá²ta³ hí³ Dió³².

¹¹Jmí¹jáun² bíh¹ ca³lí³tsin² Pé¹, hí³ jáun² ca³juáh³:

—Ta³né³² má²ño¹ jná¹³ hí³ Ti³²

Juóu³² bíh¹ jná¹³ lí²zen³ jan² tsá²cuú² tsá²ta³ hí³ lí²liáu³² jná¹³ ca³ti²¹ la³jí³² hí³ jmí¹ hnió³ Herodes jmu³ ñí¹con² jná¹³ quionh³ tsá² judíos.

¹²Jmí¹ má²ca³lí³tsin² tsú² jáun² re² né³, ngau³ la³ tí³ hñú¹³ Má²réi³ mí¹ziú¹³ Juan² tsá² téh²³ tsú² siáh³ Marcos; ñí¹ jáun² jmí¹ ná¹ngih³² juóun³² lín³² tsá² jmí¹ ná¹liéinh³² Dió³². ¹³Jáun² ñí¹ca³póh³ tsú² cuo² jnai²¹ hñú³, jmí¹jáun² ngau³ jan² m¹lí¹hmí¹ jmái² Rode hí³ ca³ñí¹jje¹³ n¹lí¹juáh³ hin² póh²³ cuo². ¹⁴Jmí¹ ca³lí³ cuoh² m¹lí¹hmí¹ hí³ ho³ Pé¹, tiá² la³jui³ ca³nia³ yáh³ hñú³, tí³ ñeih³ bíh¹ tí³ ngah³ hí³ má²hiú² lín³² tsí³ hí³ ca³ñí¹zeh¹ tsá² ná¹ngih³² hí³ hí³ Pé¹ bíh¹ la³ má²zenh² ho³hñú¹³. ¹⁵Jáun² tsá² ná¹ngih³² hí³ ca³záih³ m¹lí¹hmí¹ la³ lá²:

—iJá¹ tiá² ngo² nú²!

Ti³la³ m¹lí¹hmí¹ hí³ ca³ma³tson² lín³² bíh¹ jái¹³ quioh²¹ hí³ tson² bíh¹ Pé¹ zenh². Ti³la³ tsá² hí³ dá² la³ má²juáh³ jáun² bíh¹:

—Jun³juáh¹³ Pé¹ yáh³ ni³², tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² zenh² cha¹³ bíh¹ tsú² ni³².

¹⁶Ti³la³ la³ má²dí¹póh²³ jáun² bíh¹ Pé¹ cuo² jnai²¹ hñú³. Jmí¹ ca³nia³

tsú² jáun² hñú³ né³, ca³ja³cáun²
lín³² bíh¹ tsí³ tsú² jmí¹ ca³jien³² Pé¹.

¹⁷Jáun² Pé¹ ca³jmú³ lín¹ quionh³
cuo² hi³ tiánh³ tsú² ta³máih³.
Jmí¹jáun² ca³záih³ dí² tsá² hí³ ha³
lánh³ má²lí²jmú³ Tí³² Juo¹³ hi³
má²lí²che² hñu³mí¹ñí². Jmí¹ lí²¹
jáun² ca³záih³ dí² tsá² hí³ la³ lá²:

—Zéih³ tiá³ náh² Jacobo jí³ la³jín³²
tsá² reh² hi³ la³ ní² bíh¹ ca³liáun³
ján¹³.

Jáun² Pé¹ ngau³ siáh³ cáun² ñí¹
siáh³.

¹⁸Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² jlánh¹
ca³juu³ ca³hlénh³ hliáu³, hi³
ca³juáh³:

—¿Né² dá² Pé¹?

¹⁹Jáun² re²¹ Herodes hí³ ca³zen³
siáh³ hliáu³ hi³ tsa³hniah² Pé¹,
tí³la³ tiá² ca³tsanh²¹ yáh³ tsú² Pé¹.
Jmí¹jáun² ca³ngái³ re²¹ ñí¹con²
hliáu³ tsá² jmí¹ ná¹jmú² hí³ hua³hí¹³
Pé¹ he³ láih³² sa³ la³ ca³liáun³ tsú²;
jmí¹ lí²¹ jáun² ca³jmú³ dí² héih³²
hi³ cu³tsa³² ma³tsan² tsú² cú²jueh³²
hliáu³ hí³. Jmí¹jáun² cua³han³ re²¹
Herodes hué¹³ Judea ñí¹ jmí¹ cuá³,
hi³ ngau³ hi³ já¹cuá² cu³tiá³ já¹ juú²
Cesarea.

Jmí¹ jun¹ re²¹ Herodes

²⁰Hi³ jáun² né³, re²¹ Herodes
hí³ jlánh¹ jmí¹ ná¹háun³ quionh³
tsá² juú² Tiro jí³ Sidón. Tí³la³ tsá²
zian² tá¹ tun³ juú² jáun² né³ ca³jmú³
cá²hon³ hi³ tsa³táunh¹ já¹ juú²
Cesarea hi³ tsa³ma³tsan² hniéi²
quioh²¹ quionh³ re²¹ hí³. La³ñí¹ tín²
ca³juónh³ tsú² re² quionh³ Blasto
bíh¹, jan² tsá² quien² lín³², tsá²cuú²
tsá²ta³ re²¹ hí³. Jáun² Blasto hí³
ca³mí³ ñí¹con² re²¹ hi³ ma³tsan²
cú²jueh³² hniéi², quí¹hliá² hi³ hnió³

tsá² juú² jáun² hi³ ja³lia³² má³² hi³
zia³² hué³² ñí¹ hu²¹ cuo² re²¹ hí³.

²¹Jáun² Herodes hí³ ca³tón³ cáun²
jmái¹ hi³ lí¹³ ja³táunh¹ tsá² hí³. Jmí¹
cá¹chó²¹ jmái¹ jáun² né³ cua³taunh²¹
tsá² hí³, jáun² ca³quih³ re²¹ hí³
hmih³² la³ cun³ hi³ qui³ quih³² jan²
tsá² ho² ta²¹, jáun² ja³ hi³ ca³cuá³
ñí¹ hmá²si¹ quioh²¹ hi³ ca³hléh³.

²²Jmí¹ ca³nái³² tsú² jáun² jái¹³ hi³
cuá¹hle³² re²¹, ca³tí³ ca³hóh³²
la³jín³² hi³ ca³juáh³:

—iHo³ dió³² bíh¹ ní³² ná¹nai³²
jnoh¹, jun³juáh¹³ ho³ tsáu² yáh³!

²³La³ cun³ jmí¹jáun² né³ ca³lí³
tsáun¹ Herodes hí³ hi³ ca³jmú³ jan²
tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hi³ ca³zen³
Tí³² Juo¹³ dí², quí¹ hnga² re²¹ hi³ tiá²
ca³ma³quien² Dió³². Hi³ jáun² ca³jau³
jáh¹ bíh¹ tsú² hi³ jun³.

²⁴Tá¹la³ jáun² né³, tí³ lí³mí¹ ñí¹
hliáu³ ca³ja³cuóun² bíh¹ ta²¹
quioh²¹ Dió³², quí¹ tí³ hlá² tí³ ní²
bíh¹ ca³hléh³ tsú² jú¹ chu³².

²⁵Jmí¹ ca³lí³tín³ Bernabé má²ta²¹
quioh²¹ quionh³ Saulo já¹ juú²
Jerusalén, ja³tanh²¹ siáh³ tí³ já¹
juú² Antioquía. Jmí¹jáun² ca³jan³
tsú² Juan² tsá² téh²³ tsú² hí³ siáh³
Marcos.

Bernabé quionh³ Saulo má²liáu³² hle³² jái¹³ quioh²¹ Dió³²

13 Hi³ jáun² né³, ja¹ tsá²
má²lín³ hi³ cuáh³² já¹ juú²
Antioquía jmí¹ ná¹tso¹ ma³ jan²
tí³² jē¹ Dió³² jí³ tí³² tsá² má²ta²
jái¹³ quioh²¹ Dió³² ní² siáh³. Tsá²
hí³ jmí¹ jmái²: Bernabé, Sí¹mu²¹
tsá² jmí¹ téh²³ tsú² siáh³ Liáh²,
Lucio tsá² juú² Cirene, Saulo, jí³
la³ má²quionh³ Manaén, jan² tsá²
cá²cuon³ cu³tsa³² quionh³ Herodes

tsá² lín³ ta²¹ ñí¹ con² tsá² hín¹³ tí³
Galilea. ²Jáun² ca³chó³² cáun² jmái¹
tá¹la³ jmí¹ ná¹má²cú² má²háin³²
tsú² Tí³² Juo¹³ dí² hí³ ná¹má²hien²¹,
jmí¹jáun² ca³hléh³ Jmí²chí³ Chun¹
hí³ ca³juáh³.

—Cánh³ chan²¹ Bernabé nř²
quionh³ Saulo hí³ ca³tin¹ jná¹³, quí¹
zia³² ta²¹ quion²¹ jná¹³ hí³ hniáuh³²
jmu³ tsú².

³Jáun² jmí¹ má²lí²liéinh³² tsú²
Dio³² jí³ hí³ má²lí²ma³hien²¹ tsú²
siáh³, jmí¹jáun² ca³ra³tsí³² tsú² cuo²
ñí¹ quioh²¹ tsá² gon³ hí³, jmí¹ lí²¹
jáun² ca³hah² dí² jái¹³.

**Tí³² tsá² quian³² jě¹ Dio³² hleh³²
jú¹ chú³² hué³² Chipre**

⁴Jmí¹jáun² ca³zen³ Jmí²chí³
Chun¹ Bernabé jí³ Saulo tí³ ñí¹
uóunh³, jáun² ja³taunh²¹ tsú² tí³
juú² Seleucia, ñí¹ jáun² ca³taunh³
tsú² cáun² mu² pa²¹ hí³ ca³tin³ tsú²
hué³² Chipre nio² chu³ jmái². ⁵La³
cun³ jmí¹ ca³cha³táunh¹ tsú² jáun²
hué³² Chipre, jáun² juú² Salamina
ca³ma³líáu³² tsú² hleh³² jái¹³ quioh²¹
Dio³² hñu³ cuáh³² quioh²¹ tsá²
judíos. Ja³bí¹ ñéi¹ Juan² quionh³ tsá²
hí³ hí³ má²hon³ dí² tsá² hí³.

⁶Jmí¹ ca³nga² tsú² tá¹ cáun²
hué³² Chipre, jáun² ca³cha³táunh¹
juú² Pafos. Ñí¹ jáun² ca³jenh² tsú²
jan² tsá² judío tsá² hláinh¹ jmái²
Barjesús. Tsá² hí³ né³ jmí¹ má²can²
tsáu² hí³ juáh³ hí³ lín³ tí³² jě¹ Dio³².
⁷Tsá² hláinh¹ hí³ jmí¹ má²hon³ tsá²
ho² ta²¹ tsá² jmái² Sergio Paulo, jan²
tsá² jlánh¹ zian² tsí³. Tsá² ho² ta²¹
hí³ ca³teh³ Bernabé quionh³ Saulo,
quí¹hliá² ca³lí³hnió³ tsú² né³ jái¹³
quioh²¹ Dio³². ⁸Tí³la³ tsá² hláinh¹
hí³ né³ ca³quí³ ca³jna³ ñí¹con² jái¹³

quioh²¹ Dio³² hí³ hleh³² Bernabé
quionh³ Saulo, quí¹hliá² tiá² jmí¹
hnió³ tsú² hí³ tsá² ho² ta²¹ hí³
tónh³² ta²¹ jái¹³ quioh²¹ Dio³². Tsá²
hláinh¹ hí³ jmí¹ jmái² siáh³ Elimas
cun³quionh³ jú¹ griego. ⁹Hí³ jáun²
Saulo, tsá² jmái² hí³ siáh³ Po¹,
hí³ ca³jé³ ca³la³ chí¹tiá³ ñí¹ ñí¹
tsá² hláinh¹ hí³, ca³la³ hí³ canh²
lín³² Jmí²chí³ Chun¹ hñu³ tsí³, hí³
ca³juáh³ la³ lá²:

¹⁰—iHnú² dá² jan² tsá² tí¹ jáin²
bíb¹, jan² tsa³jái¹³ jon² tsá² hláinh¹
bíb¹ hnú², hí³ hon² nú² la³jí³² hí³
chu²¹! ¿He³ láih³² jlánh¹ chí¹ñí¹
jmu³² nú² rá¹pf² rá¹tsáih²³ juí³²
quioh²¹ Dio³²? ¹¹Ta³né³² né³, Tí³²
Juo¹³ jnoh¹ ma³tsau¹³ hnú² hí³ lí¹³
ten³ nú², ué³ bíh¹ tiú²uú² jái¹³ hian³
hnú² hí³ jieh²¹ joh¹ hiú².

La³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ ca³tái³ ñí¹
tsú² hí³ ta³zanh¹ já¹niéi². Jmí¹jáun²
ca³hna² tsú² jan² tsá² zánh³ cuo²
hí³ jáu³². ¹²Jmí¹ ca³jé³ tsá² ho²
ta²¹ hí³ lí³ la³ jáun² né³, ca³taunh³
ta²¹ jái¹³ quioh²¹ Dio³², quí¹hliá²
ca³ja³cáun² tsí³ tsú² hí³ jlánh¹ pin³
jái¹³ quioh²¹ Tí³² Juo¹³ dí².

**Po¹ tsó³² juú² Antioquía nio²
hué³² Pisidia quionh³ Bernabé**

¹³Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³taunh³
siáh³ Po¹ quionh³ tsá² quionh³
cáun² mu² pa²¹ juú² Pafos jáun², hí³
ja³taunh²¹ tí³ ñí¹ nio¹ juú² Perge
hué³² Panfilia. Tí³la³ Juan² má¹ná¹,
ca³jính³² bíh¹ ñí¹ jáun² hí³ ngah³
tí³ já¹ juú² Jerusalén. ¹⁴Jáun² gon³
bíh¹ jéi³² tsá² hí³ ca³huén² ñí¹
jáun² hí³ já¹taunh²¹ siáh³ tí³ ñí¹ nio¹
juú² Antioquía hué³² Pisidia. Jmái¹
hí³ ca³cha³táunh¹ tsú² jáun², cáun²
jmái¹ nio² tie³ bíh¹, hí³ jáun² Po¹ jí³

Bernabé ca³ñí¹táunh¹ cuáh³² quioh²¹ tsá² judíos; jáun² jmí¹ taunh²¹ tsú² ñéih³, ca³tiánh³ ñí¹ hmá². ¹⁵Jmí¹ má²lí²hí³² tsáu² jái¹³ tioh³ ñí¹ Sí² liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés, jí³ jái¹³ hi³ tioh³ ñí¹ Sí² quioh²¹ tsá² ca³lín³ tí³² jé¹ Dió³² ní², jáun² tsá² chín¹ cuáh³² jáun² ca³záih³ Po¹ jí³ Bernabé la³ lá²:

—Hnoh² reh², ní¹juáh³ zia³² cáun² jái¹³ hi³ ma³hau³ hi³ niau²¹ tiá³ tsí³ dí² hi³ hnáuh² hnoh² juáh¹³ ñí¹con² jnoh¹, ta³né³² má²lí³ juáh¹³ hnoh².

¹⁶Jáun² Po¹ ca³jmú³ zenh², ca³hái³² cuo² hi³ ca³jmú³ lín¹ hi³ tiánh³² tsú² ta³máih³, jáun² ca³juáh³:

—Hnoh² tsá² ziaún² dí² hué³² Israel jí³ tsá²cá²jo²¹ tsá² má²ma³tih²¹ náh² ñí¹con² Dió³² la³ cun³ hi³ ná¹ngí²³ jnoh¹ tsá² judíos, sá¹ní² niéi² náh². ¹⁷Dió³² Juo¹³ tsá² Israel ca³quianh³ tsá²haun³² dí¹hio³ ñú¹deh³ dí² jmí¹tin², hi³ ca³jmú³ Dió³² hi³ ca³juóun³ lín³² tsá² Israel tá¹la³ jmí¹ tionh¹ tsú² hué¹³ tsá² Egipto. Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³huen³ tsú² tsá² Israel hué³² jáun² cun³quionh³ pí³ hi³ cáu² hi³ jueh³² quioh²¹. ¹⁸Hi³ jmí¹ ca³huen³ Dió³² tsá² hí³ hué³² jáun² né³, jmí¹jáun² ca³ma³juenh² lín³² bíh¹ tsú² tsí³ hi³ ca³tin¹ tsá² hí³ tán¹ tun³ló³² mii² hi³ ca³ñí³táunh¹ tsú² jáun² cuá¹ quiéin². ¹⁹Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³ma³tsan² Dió³² tsá² quiau³ nió³ juo³ tsá² jma² hi³ qui³ jmí¹ tionh¹ hué³² Canaán. Hi³ jáun² hué³² jáun² né³ ca³cué³ Dió³² quioh²¹ dí¹hio³ ñú¹deh³ dí². ²⁰Cun³ ñí¹ jí³lí³² hi³ lí³ jáun² né³, ca³chó³² quiún³ nio² hñá³láu³ tsí²¹ tu³la³quia³ mii².

”Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³jmú³ Dió³² héih³² ñí¹con² tsá² Israel cun³quionh³ tsá² ca³lín³ jue²¹, ca³la³ ñí¹ cá¹chó²¹

jmái¹ hí³ ca³lí³zian² Sá²mie²¹ hí³ lín³ siáh³ tí³² jé¹ Dió³². ²¹Jmí¹jáun² tsá² Israel ca³mi³ jan² re²¹ ñí¹con² Dió³², jáun² Dió³² ca³cuen³ Saúl jon² Cis hí³ lín¹³ re²¹, jan² tsá² ñí¹ má²cuú¹ má²ñeh¹ quioh²¹ hla¹ Benjamín; jáun² tsá² hí³ ca³lín³ re²¹ tun³ló³² mii² ñí¹con² tsú². ²²Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³che² Dió³² hí³ jmí¹ lín³ tsú² re²¹, jáun² Dá²vi²¹ ca³cuen³ siáh³ Dió³² hí³ lín¹³ re²¹ ñí¹con² tsá² Israel. Qui¹ jmí¹jáun² ca³juáh³ Dió³² la³ lá²:

“Né³² má²tsanh²¹ jná¹³ Dá²vi²¹ jon² Isaí, jan² tsá² jlánh¹ tí³² tsin³² jná¹³, tsá² hí³ ma³tí³² la³jí³² jái¹³ hi³ juo¹³ jná¹³”. ²³Hi³ jáun² la³ cun³ lí³ jái¹³ hi³ ca³jmú³ jáun² Dió³² hí³ cuen³ jan² tsá² jón²zíf¹ jón²cho¹ hla¹ Dá²vi²¹, tsá² líón³² tsá² Israel, hí³ jáun² bíh¹ má²ca³cuen³ Dió³² Jesús. ²⁴Jáun² né³, tá¹la³ tiá² má²hleh³² Jesús jái¹³ quioh²¹ Dió³², hla¹ Juan² tsá² tí² zion² tsáu² jmái² bíh¹ ca³hléh³ tín² la³ñí¹ ñí¹con² tsá² Israel tsá²co¹, hí³ ca³záih³ tsú² tsá² hí³ hi³ hniáuh³² tí³ jéinh³² tsú² jmí¹ tsí³ jí³ hi³ hniáuh³² zón³² tsú² siáh³ jmái². ²⁵Jmí¹ má²ñí¹táuh³ jáun² tá¹³ Juan² hí³ né³, ca³juáh³ la³ lá²: “¿Hin² tsánh² jná¹³ hí³ lín²³ hnoh²? Jun³juáh¹³ jná¹³ yáh³ lín³ Tsá² ná¹hen² honh² náh² hí³. Má²ñí¹chau²¹ bíh¹ jmái¹ hí³ já³² jan² Tsá² tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³ bí¹ jná¹³, qui¹ hí¹ cáun² yáh³ tiá² hí³ lín³ jná¹³ hi³ juáh¹³ hi³ jmí¹ lí³ zaih²¹ jná¹³ láu² tsi³² ta³ Tsá² hí³”.

²⁶Hi³ jáun² né³, hnoh² reh², tsá² jón²zíf¹ jón²cho¹ hla¹ Há²bran²¹, jí³ hnoh² tsá²cá²jo²¹ tsá² má²ná¹ma³tih²¹ náh² ñí¹con² Dió³², hí³ ca³ta¹ la³jái³² bíh¹ dí² jái¹³ hi³ lí¹³ láun³ tsú² lá². ²⁷Tsá² juú² Jerusalén jí³ la³jín³² tsá² ná¹chín¹,

tiá² ca³lí³tsin² yáh³ hi³ hin² tsánh²
 Jesús, hi³ jáun² ca³jngih³ bíh¹ tsú².
 Hi³ cun³quionh³ hi³ ca³jmú³ tsú²
 la³ jáun² né³, ca³ma³tí³² máh³ tsú²
 la³ cun³ jái¹³ hi³ ca³juáh³ jáun²
 tsá² ca³lín³ tí³² jè¹ Dió³² jmí¹tin²,
 la³ cun³ jái¹³ hi³ ná¹hi³² tsú² jáun²
 ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³² ma³ cun³ jña³
 jmái¹, jmái¹ hi³ tionh² tsú² tie³.

²⁸ Jáun² uá¹jinh¹ tiá² ca³choh¹³
 tsú² he³ ca³tí²¹ ma³ngí³ tsú² Jesús,
 tí³la³ ñí¹con² Pilato bíh¹ ca³mí³
 tsá² hí³ jái¹³ hi³ jngih³ tsú² Jesús.

²⁹ Jmí¹ má²lí²jmú³ tsú² la³jí³² la³
 cun³ rón³² rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí²
 quioh²¹ Dió³² né³, ca³sión³² tsú² hla¹
 Jesús tsoh² crei²¹ hi³ ca³ñí¹hón²¹
 tsú² hñu³ tá²hláu². ³⁰ Tí³la³ Dió³²
 má¹ná¹ ca³jmú³ hi³ ca³jenh¹³ tsú².

³¹ Tsá² ca³ñi³táunh¹ hi³ quionh³
 Jesús jmí¹tin², ca³la³ cun³ jmí¹
 cuá¹han³ tsú² hué¹³ Galilea hi³
 ca³la³ ñí¹ cá¹chó²¹ tsú² já¹ juú²
 Jerusalén, ñí¹con² tsá² hi³ bíh¹
 ca³ma³jnia³² Jesús hliáun³ jéin³² jmí¹
 má²ca³jenh¹³, hi³ jáun² tsá² hí³ cue³²
 jú¹ tson² ta³ne³² ñí¹con² la³jái³² dí²
 tsá² Israel hi³ la³ jáun² lí³.

³² Hi³ jáun² jnoh¹ siáh³
 má²ná¹lieh¹ hnoh² jú¹ chú³²
 ca³tí²¹ jái¹³ hi³ ca³jmú³ jáun²
 Dió³² jmí¹tin² quionh³ dí¹hio³
 nú¹deh³ dí². ³³ Ñí¹con² jnoh¹
 tsá² jón²zíf¹ jón²cho¹ bíh¹ tsá²
 hí³ ca³ma³tí³² Dió³² jái¹³ jáun²
 jmí¹ ca³jenh¹³ jáun² Jesús. La³
 ní² bíh¹ rá¹juáh³ ñí¹ Sí² Salmos
 ñí¹ hu²¹ Salmo ñí¹ má²tun³, hi³
 juáh³ jáun² la³ lá²: “Hnú² bíh¹
 Jón³² jná¹³, né³² má²lí²ma³jniau¹³
 jná¹³ hnú² hi³ hnú² lín³ Jón³²
 jná¹³”. ³⁴ Hi³ ca³híe³ siáh³ Dió³²
 jái¹³ hi³ jenh¹³ Jesús, hi³ jáun²

cun³ tiá² lí¹³ sánh³², jáun² zia³²
 cáun² ñí¹ rá¹juáh³ la³ lá²: “Cu³tí³
 má¹he¹ má¹mieh¹³ bíh¹ jná¹³
 hnoh² rón³² la³ cun³ lí³ jú¹ hien¹
 hi³ ca³jmú³² jná¹³ jáun² quiúnh¹
 hla¹ Dá²vi²¹”. ³⁵ Ja³bí¹ zia³² siáh³
 cáun² ñí¹ rá¹juáh³ Sí² Salmos
 la³ lá²: “Jmí¹líh³ bíh¹ tiá² cuéh¹
 hnú² jái¹³ hi³ sánh³² Tsá² chun¹
 quian²¹ hnú²”. ³⁶ Hi³ jáun² né³,
 jmí¹ lí²¹ ta²¹ hi³ ca³jmú³ jáun² hla¹
 Dá²vi²¹ hí³ ñí¹con² tsá² jmí¹ zian²
 jmí¹jáun², ta²¹ hi³ ca³cué³ jáun²
 Dió³², jáun² ca³ñí¹hón²¹ dí² la³jmí¹
 ca³hón³² dí² dí¹hio³ nú¹deh³ tsú².
 Hi³ jáun² uá¹jinh¹ hla¹ Dá²vi²¹ hí³
 né³ ca³cánh² bíh¹ jmí¹ lí²¹ jáun²,
³⁷ tí³la³ Tsá² ca³jmú³ hí³ Dió³²
 hi³ jenh¹³ má¹ná¹, tiá² ca³cánh²
 yáh³. ³⁸ Hi³ jáun² né³ reh²,
 hnoh² hniáuh³² lí³ ñí¹h¹³ náh² hi³
 cun³quionh³ Jesús hí³ bíh¹ zia³²
 uu³i³tso³, hi³ jáun² jnoh¹ ngái¹ jú¹
 chú³² lá². ³⁹ Qui¹ má²hia³jáun¹³
 máh³ jmí¹ ná¹hen² honh² hnoh²
 hi³ lí³ chun¹ náh² ñí¹con² Dió³²
 cun³quionh³ liei²¹ hi³ hiauh³ jáun²
 hla¹ Moisés, tí³la³ liei²¹ jáun² né³,
 tiá² ca³lí³ yáh³ jmu³ la³ jáun².
 Tí³la³ ta³ne³² má¹ná¹, lí³ua³ jan²
 tsá² tanh² ta²¹ Jesús má²tá¹zanh¹
 tsú² ta³ ñí¹ Dió³² la³juah²¹ dúh¹
 hi³ tiá² tso³ ren² bíh¹. ⁴⁰ Jáun²
 hua³hín¹³ hnoh², qui¹ ní² lí¹
 cá¹quiúnh²¹ náh² la³ cun³ lí³ jái¹³
 hi³ rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí² quioh²¹
 tsá² ca³lín³ hí³ tí³² jè¹ Dió³², hi³
 juáh³ la³ lá²:

⁴¹ Hnoh² tsá² lí¹ cáuh²³ cú²nga¹ jú¹
 tson²,
 cú¹ cha³cáun² honh² náh²,
 hi³ má¹lí³² jáun² né³ cú¹
 cha³hín³ náh² siáh³.

Quí¹ tá¹la³ zian² hnoh² ní² jmu¹
 jná¹³ cáun² ta²¹ jueh³²,
 ta²¹ jáun² cun³ tiá² ta²¹ táunh¹³
 hnoh² hi³ tson²,
 uá¹ jáun² la³ jáun² lí³ zian²
 tsá² ngái³² jái¹³ jáun² ní¹con²
 hnoh².

⁴²Jm¹ cá¹táuh³ hi³ hleh³² jáun²
 Po¹, jáun² jm¹ jáun² cua³han³ Po¹
 cuáh³² quionh³ Bernabé. Jm¹ jáun²
 ma³ jan² tsá² tiáunh¹ cuáh³² jáun²
 ca³te³ tsú² hi³ ja³táunh¹ dí² siáh³
 ní¹ jña³ jmái¹ hi³ ja³hléh² siáh³
 hna¹ jái¹³ jáun². ⁴³Jm¹ ca³tsáun³
 tsá² tiáunh¹ hi³ cuáh³² né³, juóun³²
 bíh¹ tsá² judíos jí³ tsá²cá²jo²¹ tsá²
 má²ca³hín¹³ jē¹ tsá² judíos ja³taunh²¹
 cu³hna²¹ Po¹ quionh³ Bernabé. Jáun²
 Po¹ jí³ Bernabé ca³záih³ tsá² hi³ hi³
 má²hniáuh³² ní³táunh¹ tsú² cáun²
 he² ní¹, hi³ tiá² hniáuh³² chá³² tsú²
 tí³ có³² mí³ hi³ ja³² tsí³ Dió³².

⁴⁴Jm¹ la³ má²jña³ jmái¹ jáun² né³,
 jmái¹ hi³ tianh³² tsú² tie³, jm¹ jáun²
 ca³ngih³² míh¹ tiá² la³jín³² tsá² juú²
 jáun² hi³ ca³lí³hnió³ né³ jái¹³ hi³
 ca³tin¹ Tí³² Juo¹³ dí². ⁴⁵Tí³la³ jm¹
 ca³jíe³ tsá² judíos hi³ má²ná¹ngih³²
 tsáu² juóun³² lín³² né³, ca³lí³ uóu³²
 tsí³, hi³ jáun² ca³qui³ ca³táinh³²
 dí² Po¹ jái¹³, hi³ ca³tu³ ca³hión³²
 dí² siáh³. ⁴⁶Jm¹ jáun² tí³ jlánh¹
 tiá³ ca³niau²¹ bíh¹ tsí³ Po¹ quionh³
 Bernabé, hi³ jáun² ca³záih³ dí² tsá²
 hi³ la³ lá²:

—Hnoh² bíh¹ jm¹ ca³tin¹ náih¹³
 tín² la³ní¹ jái¹³ lá² quioh²¹ Dió³².
 Tí³la³ cun³ní¹ hi³ chín¹dí¹ hnoh²
 bíh¹ tiá² hnáuh² náih¹³, tí³ có³²
 bíh¹ má²lí²chá¹ hnoh² jái¹³
 quioh²¹ Dió³², hi³ ná¹lín²³ hnoh²
 hi³ tiá² ca³tí²¹ hi³ zian² náh² la³
 cun³ jm¹hi³nio², jáun² cu³tsa³²

ní¹con² tsá²cá²jo²¹ bíh¹ cú²jueh³²
 má²tsá¹hléh¹³ jnoh¹ ta³né³². ⁴⁷Quí¹
 la³ jáun² bíh¹ héih³² ca³jmú³ Tí³²
 Juo¹³ jnoh¹ ní¹con² jnoh¹, hi³
 ca³juáh³:

Hnú² bíh¹ ca³hiáu³² jná¹³ hi³ lín¹³
 nú² la³jm¹ lí³ joh¹ sí² ní¹con²
 tsá²cá²jo²¹,

hnú² bíh¹ ca³hiáu³² jná¹³ hi³
 ngái¹ nú² jái¹³ ní¹con² tsá²
 zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³ he³
 lánh³ lí¹³ liáu³ tsú².

⁴⁸Jm¹ ca³nái³² jáun² tsá²cá²jo²¹ jái¹³
 ní² né³, jlánh¹ ca³lí³ tsa³ hi³ ca³juáh³:
 —He³ ma³ chú³² jái¹³ quioh²¹ Dió³².

Jáun² la³jín³² tsá² má²ca³tin¹ hí³ hi³
 lí¹³ zian² la³ cun³ jm¹hi³nio² ca³taunh³
 ta²¹. ⁴⁹Hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹
 ca³juóun³ tsá² ca³nái³² jái¹³ quioh²¹ Tí³²
 Juo¹³ dí² tá¹ cáun² hue³² jáun². ⁵⁰Tí³la³
 tsá² judíos jlánh¹ ca³jmú³ hi³ ca³míh³
 tsí³ tsá²mí³ tsá² ná¹quien², tsá² jlánh¹
 re² má²tí³² cuáh³² quioh²¹, jí³ tsá²núh²
 tsá² ná¹chín¹ juú² jáun² ní², hi³ jáun²
 ca³jmú³ tsú² hian² tsí³ ní¹con² Po¹ jí³
 Bernabé, ca³la³ ní¹ ca³huen³ dí² tsá²
 hí³ hue³² jáun². ⁵¹Jm¹ ca³huén² tsá²
 hí³ cheih³² hue³² jáun² né³, ca³juá³ láu²
 tioh³ ta³ hi³ ca³súh³ tsú² hliáu² hi³ jm¹
 quian²¹, hi³ ca³ma³lí²¹ tsú² hi³ tiú²uú²
 ca³tin¹ jmu³ zian² hi³ ca³tin¹ tsá² zian²
 ní¹ jáun². Jm¹ jáun² ja³taunh²¹ tsú² tí³
 juú² Iconio. ⁵²Tí³la³ tsá² má²tanh² ta²¹
 Tí³² Juo¹³ dí² já¹ juú² Antioquia jáun²
 jlánh¹ jm¹ má²canh² Jm¹chí³ Chun¹
 hñu³ tsí³, jí³ hi³ jlánh¹ jm¹ má²hiú²
 tsí³ tsú² siáh³.

Po¹ jí³ Bernabé ja³taunh²¹ juú² Iconio

14 Jáun² né³, jm¹ cá¹chó²¹ Po¹
 quionh³ Bernabé la³ tí³ já¹
 juú² Iconio jáun², jáun² taunh³ hñu³
 cuáh³² quioh²¹ tsá² judíos zeh² ní¹

jáun². Ñí¹ jáun² jlánh¹ re² ca³hléh³ tsú² siáh³ jái¹³ quioh²¹ Dió³², hi³ jáun² juóun³² lín³² bíh¹ tsáu² ca³taunh³ siáh³ ta²¹, tsá² judíos jí³ tsá²cá²jo²¹ ní². ²Tí³la³ tsá² judíos tsá² tiá² ta²¹ ca³taunh³ né³, ca³ma³can² bíh¹ tsá²cá²jo²¹, hi³ jáun² hlaih³ tío³ tsí³ tsú² ca³jién³² tsá² reh² dí². ³Jáun² ué³ bíh¹ ca³hléh³ tá¹ gon³ tsá² hi³ jái¹³ ca³tí²¹ mií³ hi³ ja³² tsí³ Dió³² ñí¹ jáun², ca³la³ hí¹ cú¹pih²¹ tiá² cú² tiá² juénh² bíh¹ tsú². Hi³ jáun² Dió³² ca³ma³tson² jái¹³ jáun² quioh²¹ tsá² hí³ cun³quionh³ hi³ ca³cuéh³ tsú² tsá² hí³ pí³ hi³ jmu³ hua³jueh³² jí³ lí²¹ ní² siáh³. ⁴Jmí¹jáun², ná¹tsoh³ bíh¹ tsá² juú² jáun² lí³, cá² tsáun¹ tsú² ca³háin³² tí³ con² tsá² judíos, tí³la³ ñí¹ cá² tsáun¹ jáun² né³ ca³háin³² tí³ con² tí³² tsá² quian³² hí³ jé¹ Dió³². ⁵Jmí¹jáun² tsá²cá²jo²¹ ca³jmú³ cá²hon³ quionh³ tsá² judíos jí³ la³ má²quionh³ tsá² ná¹ñí¹ juú² ní² siáh³, hi³ jmí¹ hnió³ dí² jmúh³² tsá² hí³ hian² tsí³ hi³ qui³ jnah³ dí² quín¹. ⁶Tí³la³ jmí¹ ca³lí³ ñí³² Po¹ quionh³ Bernabé hi³ hnió³ tsá² hi³ jmu³ la³ jáun² né³, jáun² la³jui³² ca³huén² tsú² hi³ ja³taunh²¹ tí³ hué¹³ Licaonia ñí¹ nio¹ juú² Listra jí³ juú² Derbe, hi³ ca³ñí¹ñí³taunh¹ tsú² siáh³ tí³ hlá² tí³ ní² la³ cu³ la³ jéin³ jáun², ⁷hi³ ñí¹hléh² siáh³ jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³² ñí¹ jáun².

Tsá² juú² Listra jnah²³ quín¹ Po¹

⁸Já¹ juú² Listra jáun² né³ jmí¹ cuá³ jan² tsá² hliánh²; tsá² hí³ cun³ tiá² jmí¹ lí²³ ngí³², quí¹ má²hliánh² la³ cun³ jmí¹ ca³lí³zian² bíh¹ tsú². ⁹Tsá² hí³ jmí¹ cuá¹nái³² jái¹³ hi³ hleh³² Po¹, jáun² Po¹ ca³jíe³ chí¹tiá³ ñí¹ ñí¹ tsú², hi³ jáun² jmí¹ ca³lí³tsin² Po¹ hi³ tsá²

hí³ má²hu²¹ cáun² tsí³ hi³ jáun² lí¹³ lan¹³, ¹⁰jáun² ca³hléh³ dí² tiá³ hi³ ca³záih³ tsá² hí³:

—iNáu²!

Jáun² tsá² hí³ la³jui³² ca³náu² ca³la³ hí³ rú² háin²³, hi³ ca³ma³liáu³² hi³ ngí³². ¹¹Jmí¹ ca³jíe³ tsá² juú² hí³ hi³ ca³jmú³ Po¹ la³ jáun², jáun² ca³tí² ca³hóh³² tsú² hi³ ca³juáh³:

—iDió³² jniá³ la³jmí¹ jniá³ tsáu² dá² má²cuá²taunh¹ ja¹ ñí¹ tiauh¹ jnoh¹!

¹²Jáun² Bernabé ca³teh³ tsú² Zeus dió³² tsá² chin¹, hi³ Po¹ né³ ca³teh³ tsú² Hermes, tsá² ñí³quian²¹ jé¹ dió³², quí¹ Po¹ bíh¹ tsá² ca³hléh³ jái¹³. ¹³Cuáh³² quioh²¹ dió³² téh²³ tsú² Zeus jmí¹ zeh¹ ñí¹ má²tauh²¹ já¹ juú². Jáun² mí²tsáu² ca³tin¹ dió³² tsá² láin¹ hí³ ca³can³ lí¹³ hi³ láí¹ jí³ cuá¹jué² ní² siáh³ tí³ ñí¹ lí³ ho³hñú¹³ hiah³² hu²¹ juú², hi³ jmí¹ hnió³ tsú² jngih³ jáh³ hí³ hi³ ca³tin¹ tsá² gon³ hí³. ¹⁴Tí³la³ jmí¹ ca³lí³tsin² Po¹ quionh³ Bernabé hi³ né³bí¹ jngih³ tsú² jáh³ hi³ ca³tin¹ dí², jmí¹jáun² ca³zen³ tsú² ha¹, hi³ la³jui³² taunh³ ja¹ tsáu² hi³ ca³hóh³² tiá³ hi³ juáh³:

¹⁵—iHnoh² tsá² juú²! ¿He³ láih³² sa³ la³ ní² jmuh³² hnoh²? Já² tsá²mí³cuóun² tsá² la³ hnoh² bíh¹ jnoh¹. Já² ta²¹ jáun² yáh³ jau³ jnoh¹ hi³ ja³hléh¹³ jnoh¹ jái¹³ hi³ hniáuh³² cháh¹³ hnoh² tí³ có³² hi³ tiá² ta²¹ lí³ jmu³ ní², hi³ tí¹ jéinh¹ náh² jmí¹ honh² hi³ tanh¹³ náh² ta²¹ jan² Dió³² Tsá² juú²tsáun², Dió³² Tsá² ca³jmú³ hí³ tá¹ cáun² la³ cu³ la³ juéh³ mí³cuú² jí³ la³jí³² hi³ zia³² ní² siáh³. ¹⁶Uá¹jinh¹ la³ jáun², Dió³² cáun² ca³cué³ jái¹³ jmí¹tin² hi³ tsá² zian² ñí¹ hué²¹ lá² cáun² lí¹ jmu³ cun³ tin² tsí³, ¹⁷tí³la³ cun³ jáun² ca³ma³li²¹ bíh¹ Dió³² ha³ lánh³ lín³ cun³quionh³

la³jí³² hi³ chu²¹ hi³ jmu² la³ tí³
ta³né³². Qui¹ hí³ bíh¹ Tsá² zen² jmí³,
hi³ jáun² lau³² re² hi³ cú² hi³ hính²³
tsáu², hi³ cue³² tsú² siáh³ la³jí³² hi³
lí²³ hi³ lí²hiún² tsí³ tsáu².

¹⁸Tí³la³ uá¹jinh¹ ca³juáh³ Po¹
quionh³ Bernabé la³ ní² né³, cun³
jáun² tion³ cu³tí³ bíh¹ lí¹ lí²¹ hi³ tiá²
ca³jngih³ tsá² hí³ jáh³ ní¹con² tsú².

¹⁹Jmí¹ lí¹ cáin² jáun² né³
ca³cha³táunh¹ ma³ jan² tsá² judíos
ní¹ jáun², tsá² zian² juú² Antioquía
jí³ tsá² zian² juú² Iconio, hi³
ca³ní¹ma³can² tsá² juú² Lистра hí³;
jmí¹jáun² ca³quí² ca³jnah³ tsú² Po¹
quín¹. Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³cuóunh³² dí²
siáh³ hue³² tsá²jñu³ hi³ ca³ní¹tion¹³
dí² jenh³ juú², quí¹ jmí¹ lín²³ tsú²
hi³ má²jun² bíh¹ Po¹. ²⁰Tí³la³ tá¹la³
má²tionh² tsá² má²tanh² hí³ ta²¹
Dió³² cu³ jéin³ ní¹ rón²¹ Po¹ né³,
cu³diá²jan² bíh¹ jmí¹ ca³náu² Po¹,
jáun² ngah³ siáh³ tí³ já¹ juú² jáun².
Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² já¹taunh²¹ tsú²
siáh³ quionh³ Bernabé tí³ juú²
Derbe.

²¹Jmí¹ cá¹tsan³ hi³ hleh³² tsú²
jú¹ chú³² já¹ juú² Derbe, ní¹ jlánh¹
ca³juóun³ jáun² tsá² má²hain²¹ tí³
con² Tí³² Juo¹³ dí², jáun² ja³tanh²¹
tsú² siáh³ tí³ já¹ juú² Lистра, hi³
tionh² ní¹ jáun² já¹tanh²¹ tí³ juú²
Iconio, hi³ tionh² Iconio jáun²
né³ ca³cha³tánh¹ siáh³ tí³ já¹ juú²
Antioquía. ²²Hi³ ca³ní¹chá² tsú² tiá³
tsí³ tsá² má²tanh² hí³ ta²¹ Dió³² ma³
quin³² ma³ caun³² juú² jáun², hi³
ca³záih³ tsú² tsá² hí³ hi³ hniáuh³²
nio² cáun² tsí³ la³ má²nio² jáun². Hi³
ca³juáh³ tsú² siáh³ la³ lá²:

—Jnoh¹ tsá² tanh²³ dí² ta²¹ Dió³², cun³
ca³ta¹ bíh¹ dí² hi³ má¹tso¹ tsí³ neh² bíh¹
hi³ tsáuh¹³ dí² ní¹ cuá¹quien² Dió³².

²³Ja³bí¹ ca³hión³² tsú² siáh³
tsá²daun³² tsá² tiánh³ ní¹ quioh²¹
ma³ quin³² ma³ caun³² cuáh³² jáun².
Hi³ jáun² jmí¹ ca³ma³hien²¹ tsú² hi³
ca³liéinh³² tsú² siáh³ Dió³², ca³chan³
tsú² tsá² hí³ jo³cuo² Dió³², Dió³² Tsá²
má²tanh² tsú² hí³ ta²¹.

**Ngah³ Po¹ quionh³ Bernabé tí³
juú² Antioquía nio² hue³² Siria**

²⁴Jáun² né³, jmí¹ ca³nga² tsú² jáun²
hue³² Pisidia ca³cha³táunh¹ siáh³ hue³²
Panfilia. ²⁵Hi³ jáun² jmí¹ ca³hléh³ tsú²
jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³² já¹ juú² Perge,
jmí¹ lí²¹ jáun² né³ já¹taunh²¹ siáh³ juú²
jmái² Atalia. ²⁶Hi³ jáun² ní¹ jáun²
taunh³ tsú² cáun² mu² pa²¹ hi³ já¹tanh²¹
tí³ juú² Antioquía, juú² ní¹ ca³liéinh³²
tsá² ná¹ní¹ cuáh³² Dió³² jmí¹tin², hi³
ca³chan³ tsú² tsá² gon³ hí³ jo³cuo²
Dió³², hi³ cuí¹ má¹hé¹ má¹mieh² tsú²
Dió³² hi³ jáun² lí¹³ jmu³ tsú² tá¹³ Dió³².
Ta²¹ jáun² né³ cun³ ja¹ má²ca³táunh³
tsú², jáun² yáh³ má²já²tanh²¹ tsú² ní¹
jáun². ²⁷Jáun² jmí¹ má²ca³cha³tánh¹
tsú² jáun² né³, ca³ngih³² la³jín³² tsá²
má²lín³ hí³ cuáh³² já¹ juú² Antioquía,
jáun² Po¹ quionh³ Bernabé ca³chá³
la³jí³² hi³ ca³jmu³ Dió³² cun³quionh³
hmóu³² dí², hi³ ha³ lánh³ ca³cué³ Dió³²
já¹ ní¹con² tsá²ca²jo²¹ hi³ lí¹³ tanh¹³
tsú² ta²¹ Dió³². ²⁸Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ué³
bíh¹ ca³ta³cua¹³ Po¹ quionh³ Bernabé
já¹ juú² jáun² quionh³ tsá² má²hain²¹
hí³ tí³ con² tí³² Juo¹³ dí².

**Cuú²ngih³² tsá² reh² já¹
juú² Jerusalén**

15 Jáun² né³, jmí¹jáun²
ca³cha³táunh¹ ma³ jan² tsá²
hín¹³ tí³ Judea já¹ juú² Antioquía,
hi³ ca³héh³ tsú² tsá² reh² hí³, hi³
ca³juáh³:

—Tiá² lí¹³ liáun³ hnoh² n¹juáh³ tiá² já²tú¹ chí² láu² hná¹³ ñ¹ zian² hnoh² la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun² ñ¹ Sí² quioh²¹ hla¹ Moisés.

²Jáun² Po¹ quionh³ Bernabé jlánh¹ ca³qui³ ca³táinh³ jái¹³ quionh³ tsá² hí³. Jm¹jáun² ca³hión³² tsá² reh² dí² Po¹ quionh³ Bernabé la³ má²quionh³ gon³ gáun³ tsá² reh² ñ¹ hná¹ jáun² siáh³, hi³ tsa³táunh¹ tí³ já¹ juú² Jerusalén hi³ tsa³juonh³² cú²jueh³² jái¹³ jáun² quionh³ tí³² tsá² quian³² jè¹ Dió³² la³ má²quionh³ tsá²daun³² tsá² ná¹ñ¹ cuáh³² n² siáh³.

³Tsá² má²lín³ hí³ cuáh³² juú² Antioquía jáun² ca³zen³ tsá² hí³ hi³ tsa³táunh¹ já¹ juú² Jerusalén. Jáun² hú¹ juí³² jáun² né³ ca³nga² tsú² hué¹³ tsá² hín¹³ tí³ Fenicia jí³ hué¹³ tsá² hín¹³ tí³ Samaria n² siáh³. Jáun² ñ¹ jáun² ca³chá³ tsú² siáh³ ha³ lánh³ rón³² má²cá²jéinh³² jm¹ tsí³ tsá²cá²jo²¹ tí³ ñ¹con² Dió³², jáun² tsá² reh² hi³ ca³lí³ hiún² lín³² tsí³ jm¹ ca³nái³².

⁴Jm¹ ca³cha³táunh¹ tsá² hí³ já¹ juú² Jerusalén né³, ca³la³ hiún² lín³² tsí³ tsá² má²lín³ hí³ cuáh³² ca³hen³ tsá² hí³ ñ¹ jáun², quionh³ tsú² tí³² tsá² quian³² jè¹ Dió³² jí³ tsá²daun³² tsá² ná¹ñ¹ cuáh³² n² siáh³; jáun² tsá² gon³ hí³ ca³chá³ la³jí³² hi³ má²ca³jmú³ Dió³² cun³quionh³ hmóu³² dí². ⁵Tí³la³ ma³ jan² tsá² fariseos, tsá² má²hain²¹ tí³ con² Tí³² Juo¹³ dí², ca³jmú³ zenh² hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hniáuh³² bíh¹ tiú³² tsú² chí² láu² hná¹³ ñ¹ zian² tsá²cá²jo²¹, hi³ za¹³ dí² tsú² hi³ hniáuh³² ma³tí³² tsú² liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés.

⁶Jm¹jáun² ca³cuú² ca³ngih³² tí³² tsá² quian³² jè¹ Dió³² quionh³

tsá²daun³² tsá² ná¹ñ¹ cuáh³² hi³ ca³juónh³ jái¹³ jáun². ⁷Jm¹ má²lí²juónh³ tsú² jáun² hliáun³ jái¹³ né³, Pé¹ ca³jmú³ zenh² hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnoh² reh², má²ná¹ñ¹ náh² hi³ Dió³² ca³te³ jná¹³ jm¹tín² hi³ ca³tin¹ jná¹³ hléh¹³ jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³² ñ¹con² tsá²cá²jo²¹, hi³ jáun² ca³lí³ tónh³² tsú² ta²¹ jm¹ ca³nái³². ⁸Hi³ jáun² Dió³² Tsá² cuoh² he³ lánh³ lí³ tsí³ tsáu² ma³ quin³² ma³ jan³² ca³ma³lí²¹ hi³ hnio³ tsá² hí³; quí¹ ca³cuen³ bíh¹ Dió³² Jm¹chí³ Chun¹ ñ¹con² tsá² hí³ la³jm¹ ca³cuen³ tsú² jáun² ñ¹con² jnoh¹ la³ jm¹ ñ¹. ⁹Hí¹ cú¹pih²¹ yáh³ tiá² ca³jmú³ Dió³² hi³ siánh³ tsáu² jnoh¹ la³ cun³ tsá² hí³; quí¹ cáun² ca³ma³jí² bíh¹ Dió³² tsí³ tsá² hí³ cun³quionh³ hi³ nio² cáun² tsí³ tsú². ¹⁰Jáun² né³, ¿he³ láih³² hnáuh² náh² má¹mih¹³ tsí³ Dió³², hi³ má²hnáuh² hnoh² cuéh¹ cáun² liá¹ héi² ñ¹con² tsá² reh² hí³? Quí¹ hí¹juáh³ jnoh¹ yáh³ tiá² ca³tiau¹³, hi³ sa³jun³ tsá²haun³² dí¹hio³ ñú¹deh³ dí² siáh³ ca³tioh²¹. ¹¹Tí³la³ má²táunh²³ jnoh¹ ta²¹ cáun² jú¹ tson² lí³ la³ lá²: “Cun³ñ¹ hi³ lí¹ ja³² mií³ tsí³ bíh¹ Dió³² hi³ jáun² má²ca³liáun³ jnoh¹ la³ jí³ tsá²cá²jo²¹ hí³ uá²jaí³²”.

¹²Jm¹jáun² ca³tiánh³ tie³ ca³la³ jín³² tsá² ná¹ngih³² hí³ hi³ ca³nái³² tsú² re² jái¹³ hi³ ca³chá³ Po¹ quionh³ Bernabé. Hi³ ca³chá³ tsú² la³jí³² lí²¹ jí³ hua³jueh³² hi³ ca³jmú³ Dió³² ñ¹con² tsá²cá²jo²¹ cun³quionh³ hmóu³² dí². ¹³Jm¹ cá¹tsan³ jái¹³ jáun² quioh²¹ Po¹ né³, jáun² Jacobo ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnoh² reh², sá¹n² niéi² náh² jái¹³ hi³ juanh²¹ jná¹³ lá². ¹⁴Má²lí²juáh³ Sí¹mu²¹ Pé¹ ha³ lánh³ ca³ma³hnio³

Dió³² tsá²cá²jo²¹ jmí¹tin², hí³ hnga²
Dió³² ca³quianh³ ja¹ tsá²cá²jo²¹ cun³
nió³ tsá² lín¹³ tsá² joh¹ dí² hnga².

¹⁵La³ jáun² bíh¹ ca³juáh³ siáh³ tsá²
ca³lín³ hí³ tí³² jé¹ Dió³² jmí¹tin², quí¹
ñí¹ Sí² quioh²¹ tsá² hí³ rá¹juáh³ hí³
ca³juáh³ Dió³² la³ lá²:

¹⁶Ní¹ má¹jáun² jáunh¹³ jná¹³,
hí³ já¹hión³² jná¹³ siáh³ tsá² lín¹³
ta²¹ hí³ la³jmí¹ ho² jáun² hla¹
re²¹ Dá²vi²¹,
la³jmí¹ jmouh³² tí³² hiah³² hñú³
má²ca³tsúnh².

La³jí³² hí³ ca³quí² ca³tsúnh²
jáun²,
má²jmóuh¹ jná¹³ siáh³ cáun² hí³
hmai²¹.

¹⁷Jáun² má¹jáun² má²hnah¹³
tsá²cá²jo²¹ Tí³² Juo¹³,
la³ cun³ la³jín³² tsá² ca³te³ jná¹³
hí³ hí³ lín¹³ tsá² joh² jná¹³.

¹⁸La³ jáun² juáh³ Juo¹³ dí²,
Tsá² ca³híe³ já¹lín¹³ ní² la³ cun³
jmí¹tin² lín³².

¹⁹“Hí³ jáun² jná¹³ né³ len³ —
ca³juáh³ Jacobo — hí³ tiá² hniáuh³²
má¹tsan¹³ jnoh¹ tsí³ tsá²cá²jo²¹ hí³,
tsá² má²tí² má²jeinh³² hí³ jmí¹ tsí³
ñí¹con² Dió³². ²⁰Tí³la³ tioh²¹ bíh¹
cáun² sí² zen¹³ jnoh¹ hí³ jmu² héih³²
hí³ tiá² chú³² cuh³ tsú² má³² hí³
tiú²uú² jí² cun³ñí¹ hí³ má²ca³na³tsí³
tsáu² ñí¹ hó²¹ñí¹ dió³² tsá² lán¹, jí³
tsá²mi³ tsá²ñuh² ní² tiá² hniáuh³²
jmu³ juón¹ quionh³ tsá²ján² tsá²ján².
Hí³ tiá² chú³² cuh³ tsú² ngú³ quioh²¹
jáh³ cuounh³² tsú² láí¹, jí³ jmí²
ní² siáh³ tiá² hniáuh³² cuh³ tsú².

²¹Hniáuh³² bíh¹ za¹³ jnoh¹ tsá²cá²jo²¹
hí³ la³ jáun², quí¹ ní² lí¹ ca³hliáh²
tsí³ tsá² judíos. Quí¹ la³ cun³ jmí¹tin²
lín³² máh³ hleh³² tsú² já¹lín¹³ hí³ tioh³
jáun² ñí¹ Sí² liei²¹ quioh²¹ hla¹

Moisés, hí³ hí³² tsú² ma³ quin³² ma³
cun³ jña³ jmái¹ jmái¹ nio² tie³ hñu³
cuáh³² quioh²¹ hí³ táun³ ma³ quin³²
ma³ caun³² juú².

²²Hí³ jáun² tí³² tsá² quian³²
hí³ jé¹ Dió³² quionh³ tsá²daun³²
tsá² ná¹ñí¹ cuáh³², jí³ la³jín³² tsá²
má²lín³ hí³ cuáh³² ní² siáh³ ca³jmú³
cá²hon³ hí³ hión³² ma³ jan² tsá² ja¹
quioh²¹ má²tún² hmóu³² hí³ zen³
tsú² quionh³ Po¹ jí³ Bernabé³ tí³ já¹
juú² Antioquía. Jáun² ca³hión³² tsú²
Judas tsá² téh²³ tsú² siáh³ Barsabás,
jí³ Silas ní² siáh³, quí¹ tsá² hí³ bíh¹
tsá² quien² ja¹ tsá² reh². ²³Jáun² tsá²
hí³ ja³taunh²¹ hí³ ja³can³² sí². Sí²
jáun² rá¹juáh³ la³ lá²:

“Jnoh¹ tsá² ná¹lái³ tí³² tsá² quian³²
jé¹ Dió³², la³ má²quionh³ tsá²daun³²
tsá² ná¹ñí¹ cuáh³² ní², la³jái³² jnoh¹
juáh³ hia² náh² ñí¹con² hnoh² tsá²
reh² tsá²cá²jo²¹ zian² juú² Antioquía,
jí³ hnoh² tsá² zian² náh² hué³² Siria
jí³ hué³² Cilicia ní² siáh³.

²⁴Má²ca³lí³ né¹ jnoh¹ hí³ zian² ma³
jan² tsá² má²ca³cha³táunh¹ ñí¹ ní²,
tsá² tiá² ca³hion¹³ jnoh¹ hí³ hléh³²
ñí¹con² hnoh². Tsá² hí³ né³ jlánh¹
má²ca³ma³quí² ma³tsan² honh²
hnoh², hí³ má²ca³quí³ ca³cóh³ tsú²
já¹lín¹³ hñu³ honh² hnoh², [hí³ juáh³
hí³ hniáuh³² tiúh¹ hnoh² chí² láu²
hná¹³ ñí¹ zian², jí³ hí³ hniáuh³²
má¹tih²¹ hnoh² siáh³ liei²¹ quioh²¹
hla¹ Moisés.]

²⁵Hí³ jáun² jmí¹ ca³ngah² jnoh¹
ca³lái¹³ hí³ hion¹³ ma³ jan² tsá²
má²tún² hmóu³² hí³ zen¹³ jnoh¹ tsá²
hí³ hí³ tsá³jie³ hnoh², quionh³ tsú²
Bernabé³ jí³ Po¹, tsá² jlánh¹ hno³ dí²,
²⁶tsá² má²ca³ta³tonh¹ hí³ ñí¹ hmú²¹
cun³ñí¹ hí³ ca³tín¹ Jesucristo Tí³²
Juo¹³ dí². ²⁷Jáun² má²zen¹³ jnoh¹

Judas quionh³ Silas, hi³ jáun² tsá²
n² h³e³² hnoh² jú¹ tson² hi³ ca³ti²¹
jái¹³ tioh³ sí² lá².

²⁸Jnoh¹ ca³lá¹³, quiúnh¹ Jm²chí³
Chun¹, hi³ tiá² hniáuh³² cue¹³ jnoh¹
hnoh² cáun² liá¹ héi², hi³ jáun²
hí¹ cáun² jái¹³ siáh³ tiá² hniáuh³²
má¹tih²¹ hnoh² ní¹ hná¹ lá²: ²⁹Tiá²
chú³² cúh¹³ hnoh² ngú³ quioh²¹ jáh³
hi³ má²ca³jngih³ tsú² ñi¹con² dió³²
tsá² láin¹, tiá² chú³² cúh¹³ náh² jmi²,
sa³jun³ ngú³ quioh²¹ jáh³ cuounh³²
tsú² láí¹ n² siáh³. Ja³bí¹ la³ jáun²
tsá²mi³ tsá²ñuh² siáh³ tiá² hniáuh³²
jmu³ juón¹ quionh³ tsá²ján² tsá²ján².
Re² lín³² bíh¹ ní¹juáh³ má¹tih²¹
hnoh² jái¹³ lá². Cun³ n² bíh¹ tí³
jái¹³.”

³⁰Jáun² tsá² reh² tsá² Jerusalén
ca³hah² jái¹³ ñi¹con² tsá² tsa³can³²
hí³ sí² jáun², jáun² ca³cha³táunh¹
tsú² já¹ juú² Antioquía. Jm¹
ca³cha³táunh¹ jáun² tsú² ca³cuu³
ca³ngih³ tsá² reh² zian² ñi¹ jáun²,
jm¹ lí²¹ jáun² ca³jienh³ dí² sí²
jáun². ³¹Jm¹ ca³hí³ tsá² reh² hí³
sí² jáun² né³, ca³lí³ hiú² lín³² tsí³,
quí¹hliá² jlánh¹ ca³ma³hau³ jái¹³
jáun². ³²Jáun² Judas quionh³ Silas,
tsá² ná¹lín³ tí³² jē¹ Dió³², ca³héh³
tsá² reh² hí³ hliáun³ jú¹ chú³², jái¹³
hi³ lí¹³ lí³ pin³ hñu³ tsí³ tsú². ³³Ué³
bíh¹ ca³lá² ca³tiánh³ tsá² hí³ ñi¹
jáun²; jáun² tsá² reh² zian² juú²
jáun² ca³hah² jái¹³ ñi¹con² tsá² hí³
jm¹ ca³ti³ ñi¹ tsa³tánh¹ tsú², hi³
chá¹tánh¹ cáun² hi³ re² hi³ tin²
ñi¹con² tsá² ca³ze³. ³⁴[Tí³la³ Silas
ca³lín¹³ hi³ cuá³² bíh¹ cú²jueh³²
ñi¹ jáun².] ³⁵Hi³ jáun² Po¹ quionh³
Bernabé ca³ta³tonh¹ bíh¹ já¹ juú²
Antioquía jáun². Tá¹ gon³ tsá² hí³ la³
má²quionh³ juóun³² tsá² siánh³ siáh³

ca³hléh³ jú¹ chú³², hi³ ca³ma³tin²
tsú² tsáu² jái¹³ quioh²¹ Tí³² Juo¹³ dí².

Jm¹ tí³ tenh³ juín² Po¹ hí³
ñi¹ngái¹ jái¹³ quioh²¹ Dió³²

³⁶Jm¹ lí¹cáin² jáun² né³ ca³záih³
Po¹ Bernabé:

—Tsáu¹³ siáh³ cónh³ hi³ tsá¹neh²¹
tsá² reh² ma³ quin³² ma³ caun³² juú²
ñi¹ má²ca³hléh¹³ dí² jái¹³ quioh²¹
Tí³² Juo¹³ dí² jm¹tin², jáun² lí³ né¹
dí² he³ lánh³ rón³² tionh² tsú².

³⁷Jm¹jáun² jm¹ hnió³ Bernabé
hi³ jan³ siáh³ Juan² hi³ jm¹ tsa³táunh¹
cu³lí²¹ quionh³. Juan² hi³ téh²³ tsú² siáh³
Marcos. ³⁸Tí³la³ Po¹ tiá² ca³he³ yáh³ hi³
jan³ siáh³ tsá² hí³, quí¹ hnga² tsá² hí³ sa³
ca³jính³² yáh³ hue³² Panfilia jm¹tin²,
tiá² ngau³ yáh³ tsú² cu³chin¹ quionh³
tsá² gon³ hí³ hi³ tsa³jmú³ ta²¹ ca³la³ ñi¹
ca³táuh³. ³⁹Hi³ jáun² jm¹jáun² ca³juónh³
Po¹ cú²zúnh² quionh³ Bernabé, jáun²
ma³ quin³² bíh¹ ca³hain³² tsú² lí³. Jáun²
Bernabé ca³jan³ Marcos hi³ já¹taunh²¹
quionh³ tí³ hue³² Chipre nio² chu³ jmái².
⁴⁰Tí³la³ Po¹ né³, ca³quianh³ Silas hi³ tso³²
quionh³. Jáun² tsá² reh² ca³liéinh³² Dió³²
hi³ ca³chan³ tsú² tsá² gon³ hí³ jo³cuo²
Tí³² Juo¹³ dí², hi³ jáun² hi³ lí¹³ ma³hé²
ma³mieh². Jm¹ lí²¹ jáun² já¹taunh²¹,
⁴¹hi³ jáun² ca³ñi¹nga¹ tsú² siáh³ tí³
hue³² Siria jí³ hue³² Cilicia n² siáh³,
hi³ ca³ñi¹cueh¹ tsú² pí³ tsá² má²lín³ hí³
cuáh³² hue³² jáun².

Timoteo ñi³quionh¹³ Po¹ jí³ Silas

16 Jm¹ lí²¹ jáun² né³, ca³chó³²
Po¹ quionh³ Silas juú²
Derbe jí³ juú² Listra. Já¹ juú² Listra
jáun² ca³jenh² tsú² jan² tsá² jmái²
Timoteo, jan² tsá² má²hen² tí³ con²
Tí³² Juo¹³ dí², jon² tsá²mi³ tsá² judío
tsá² má²tanh² ta²¹ Tí³² Juo¹³ dí².

Tsá²cá²jo²¹ tsá² hleh³² jú¹ griego bíh¹ jméi² Timoteo hí³. ²Tsá² reh² dí² tsá² zian² juú² Listra jáun² quionh³ tsá² juú² Iconio, jlánh¹ re² jmí¹ hleh³² hí³ ca³tin¹ ñú² hí³. ³Hí³ jáun² Po¹ ca³li³hnió³ jan³ Timoteo ñí¹ ngí³²; jmí¹jáun² ca³tiú³ tsú² chí² láu² hná¹³ ñí¹ zian² Timoteo, quí¹ hí³ hnió³ tsú² hí³ tiá² hlaih³ jeinh²¹ tsá² judíos hín¹³ ñí¹ jáun², quí¹ la³jín³² bíh¹ tsá² hí³ jmí¹ ná¹ñí³² hí³ tsá²cá²jo²¹ bíh¹ jméi² Timoteo hí³. ⁴Hí³ jáun² jmí¹ ca³cha³táunh¹ tsú² ma³ quin³² ma³ caun³² juú² né³, ca³hléh³ tsú² jái¹³ hí³ rá¹tioh³ ñí¹ sí², la³ cun³ jái¹³ hí³ ca³lín¹³ tí³² tsá² quian³² jè¹ Dió³² zen³ quionh³ tsá²daun³² tsá² ná¹ñí¹ cuáh³² tionh² já¹ juú² Jerusalén. ⁵Hí³ jáun² tí³ jlánh¹ tiá³ ca³niau³ bíh¹ tsí³ tsá² má²lín³ hí³ cuáh³², jáun² cun³ jma² cun³ jnia³² bíh¹ ca³juóun³ tsú².

**Po¹ jnia² jéinh³² jan² tsá²
zian² hué³² Macedonia**

⁶Jáun² né³, jmí¹jáun² ca³ní¹nga¹ tsú² la³ cáun² hué³² Frigia quionh³ hué³² Galacia, quí¹ tiá² ca³cué³ yáh³ Jmí²chí³ Chun¹ jái¹³ hí³ tsa³hléh² tsú² jái¹³ quioh²¹ Dió³² tí³ hué³² Asia. ⁷Hí³ jáun² jmí¹ ca³cha³táunh¹ tsú² ñí¹ lí³ hiáun³ hué³² Misia jmí¹ lín²³ tsú² hí³ tónh³² hué³² Bitinia, tí³la³ siáh³ bíh¹ siáh³ tiá² jái¹³ ca³cué³ Jmí²chí³ joh¹ Jesús. ⁸Jáun² cáun² ca³nga³ bíh¹ tsú² cú²jueh³² hué³² Misia, jáun² ca³cha³táunh¹ la³ tí³ juú² Troas nio² can³² jmí²miih²¹. ⁹Hua² jáun² né³ ca³jnia³ jan² tsá² Macedonia jéinh³² Po¹ juí³² qui³ziú³, hí³ dí¹hiú² dí¹mi³² hí³ dí¹juáh²³ la³ lá²: “Jmu³ tiá³ hnú² hí³ chú³², han¹ jo²¹ tí³ lá² hí³ má¹hau¹ nú² jnoh¹”. ¹⁰Jmí¹ cá¹jnia³ jáun² la³ jáun² jéinh³²

Po¹ né³, la³juí³² ca³láí¹³ jnoh¹ hí³ tsáu¹³ hué³² Macedonia jáun²; quí¹ ca³láí¹³ jnoh¹ hí³ cu³tí³ hnió³ Dió³² hí³ tsá¹hléh¹³ jnoh¹ jú¹ chú³² quioh²¹ tí³ hué³² jáun².

**Lánh³ ca³quiúnh³² Po¹ quionh³
Silas já¹ juú² Filipos**

¹¹Jáun² ca³tauh²¹ jnoh¹ cáun² mu² pa²¹ hí³ ca³tieh¹ jnoh¹ hué³² Samotracia nio² chu³ jmái². Ñí¹ má²tun³ jmái¹ jáun² ca³cháú³² jnoh¹ juú² Neápolis. ¹²Hí³ ca³hué² jáun² ñí¹ jáun² jnoh¹ ca³cháú³² siáh³ juú² Filipos, juú² hín¹³ ñí¹ cá² cuonh¹ la³ñí¹ quioh²¹ hué³² Macedonia, juú² hí³ ca³chá³ hliáu³ tsá² romanos. Ñí¹ jáun² ca³tauh¹³ jnoh¹ tun³ hni³² jmái¹. ¹³Jmí¹ cá¹chó²¹ jmái¹ nio² tie³ né³, ca³hué² jnoh¹ já¹ juú² hí³ ngau³ jnoh¹ ñí¹ rón²¹ cua³, ñí¹ jmí¹ láí²³ jnoh¹ hí³ tsá²lien³ tsá² judíos Dió³². Jáun² ñí¹ jáun² ca³tauh¹³ jnoh¹ hí³ ca³lien¹ jnoh¹ jái¹³ quioh²¹ Dió³² tsá²mi³ tsá² jmí¹ ná¹ngih³² hí³ ñí¹ jáun². ¹⁴Ja¹ jáun² jmí¹ cua³ jan² tsá²mi³ tsá² jmái² Lidia, tsá² juú² Tiatira, tsá² hí³ hna² cá² ñí¹ hmih³² chu²¹ hmih³² hu²¹ hin³² zín¹³ pin³. Tsá²cá²jo²¹ bíh¹ tsá²mi³ hí³, hí³ jmí¹ má²ca³hín¹³ jè¹ tsá² judíos. Jmí¹ ca³nái³² tsá² hí³ re² jái¹³ hí³ ca³hléh³ Po¹, jáun² Tí³² Juo¹³ dí² ca³nia³ hñú³ tsí³ tsú², hí³ jáun² re² ca³héi³ tsú² jái¹³ hí³ ca³hléh³ jáun² Po¹. ¹⁵Jmí¹ cáun³ jáun² tsá² hí³ jmái² la³ má²quionh³ tsá² hñú¹³, ca³hiu³ ca³mí³ tsú² ñí¹con² jnoh¹, hí³ ca³juáh³:

—Ñí¹juáh³ cu³tí³ lín²³ hnoh² hí³ jná¹³ tanh³² ta²¹ Tí³² Juo¹³ dí², jáun² né³, ñá²táunh¹ hnoh² hí³ ñá¹tianh³ náh² tun³ hni³² jmái¹ ñí¹ cuon¹ jná¹³.

Jáun² la³ jáun² bíh¹ ca³chá³ tsá²
hí³ tiá³ tsí³ jnoh¹ hí³ tsá¹tau² jnoh¹
hñú¹³ tsú².

¹⁶Tí³la³ ca³chó³² cáun² jmái¹
tá¹la³ hí¹tsáu²³ jnoh¹ siáh³ hu¹ jui³²
jui³² ñí¹ tsá²lien³ tsú² jáun² Dió³²,
jáun² ca³jeh² jnoh¹ jan² tsá¹mái¹³,
tsá¹mái¹³ hí³ jmí¹ hún¹ jan² jmí²chí³
hláinh¹ hñú³ tsí³, hí³ jmí¹ tin² chí²
jáí¹³. Tsá²mi³ hí³ jmí¹ lín³ jan² tsá²
má²dí¹hlánh¹, hí³ hnó³² hliáun³ lín³²
quie³ quioh²¹ juo¹³ cun³quionh³
hí³ jmí¹ chí² jáí¹³ quioh²¹ tsáu².

¹⁷Jáun² tsá¹mái¹³ hí³ né³ ja³ cu³chin¹
cu³hna²¹ Po¹, tsá² hí¹tsáu²³ jnoh¹
cu³tsa³² quiúnh¹, hí³ hí¹hóh³² hí³
juáh³:

—iTsá²ñuh² lá² ná¹lín³ quian²¹
Dió³² Tsá² cú² juenh², Tsá² lá² ngai³²
jáí¹³ ha³ lánh³ lí³ liáun³ dí²!

¹⁸Ué³ jmái¹ bíh¹ ca³jmú³ tsá¹mái¹³
hí³ la³ jáun². Jáun² cu³tsa³² jmí¹
ca³ja³tsan² tsí³ Po¹, jáun² ca³jinh³
hí³ ca³záih³ jmí²chí³ hláinh¹ jan²
tsá¹mái¹³ hí³ la³ lá²:

—iCun³quionh³ héih³² quioh²¹
Jesús Tsá² lín³ Cristo jmu¹ jná¹³
héih³² hí³ cuá¹han² hnú² hñú³ tsí³
tsá²mi³ ní²!

Hí³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹
cua³han³ jmí²chí³ hláinh¹ hí³.

¹⁹Tí³la³ jmí¹ ca³lí³ ñí³² juo¹³
tsá¹mái¹³ hí³ hí³ tiú²uú² lí¹³ láih¹³
quie³ cun³quionh³ hí³ dí², jáun²
ca³zan³ tsú² Po¹ quionh³ Silas hí³
ca³ñí¹jan² dí² tí³ ja¹ hmah²¹ chín¹
ñí¹ qui³ tionh² jáun² tsá²tan²¹; ²⁰hí³
ca³chan³ tsú² ñí¹ hó²¹ñí¹ tsá² ná¹lín³
jue²¹, hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Tsá²ñuh² tsá² judíos lá² jlánh¹
ná¹jmu² hí³ tiú²uú² re² tiánh³² tsá²
juú² lá², ²¹hí³ hieh³² tsú² tsáu²
jáí¹³ siáh³, jáí¹³ hí³ tiá² ca³ta¹ dí²

má¹quien¹³, sa³jun³ hí³ táunh¹³ ta²¹,
quí¹ tsá² romanos bíh¹ dí².

²²Hí³ jáun² la³jín³² tsá² jmí¹
ná¹ngih³² ñí¹ jáun² ca³jmú³ hian² tsí³
ñí¹con² Po¹ quionh³ Silas. Jmí¹jáun²
tsá² ná¹lín³ hí³ jue²¹ ca³hma³
ca³cuonh³ ha¹ tá¹ gon³ tsá² hí³, hí³
ca³chu³ ca³huéh³ dí² uóunh³ nio²,
jáun² ca³jmú³ tsú² héih³² hí³ quíu³
pan³ tsú² tsá² hí³ quionh³ hmá²tiéi¹³.
²³Jmí¹ má²lí²quíú² lí²pan³ dí² jáun²
lín³² né³, ca³ñí¹tionh¹³ dí² siáh³
hñú³mí¹ñí². Jáun² ca³záih³ tsú² tsá²
cuá¹chín¹ jmu² hua³hí¹³ tsá² tson³ hí³
jmu³ tsú² re² lín³² hua³hí¹³ tsá² gon³
hí³. ²⁴Jmí¹ má²lí²niei³² jáun² tsá² hí³
jáí¹³ jáun² né³, jáun² lí³mí¹ ñí¹ huáh²
tsí³ ca³tóh³² bíh¹ tsú² tsá² gon³ hí³,
hí³ ca³tóh³ dí² siáh³ hmá² ta³ tsú².

²⁵Jáun² la³ cun³ chu³ nie² tá¹la³
ná¹liéinh³² Po¹ Dió³² quionh³ Silas,
hí³ ná¹hie³² tsú² siáh³ sun¹ quioh²¹
Dió³², la³jín³² tsá² tson³ ñí¹ hná¹ jáun²
né³, ná¹nái³² hí³ ná¹hie³² tsá² hí³ sun¹
quioh²¹ Dió³², ²⁶jáun² cu³diá²jan²
ja³ hí³ jéh²³ hué³² ca³la³ tiá³ cu³tí³.
Jmí¹jáun² ca³ru³ ca³juá³ jmí¹ hiah³²,
jáun² cu³tsa³² jmí¹ cá¹quí¹ cá¹niá³
la³jí³² ho³hñú¹³ hñú³mí¹ñí² jáun²,
hí³ ca³quí² ca³tunh² siáh³ la³jí³²
cá²den¹ná¹ hí³ jmí¹ ná¹hñei²¹ la³jín³²
tsá² tson³ hí³. ²⁷Jmí¹jáun² ñí³ tsá²
jmu² hí³ hua³hí¹³ tsá² tson³; hí³ jáun²
jmí¹ ca³jíe³ tsú² hí³ má²ná¹na²¹ la³jí³²
ho³hñú¹³ hñú³mí¹ñí² né³, ca³chí²
mí¹tái³ hmu³ tá¹ tun³ jo²¹ quioh²¹ hí³
jmí¹ hnió³ jngíh³² hnga², quí¹hliá²
ca³lín¹³ tsú² hí³ cun³ má²ca³cuóun³
bíh¹ la³jín³² tsá² tson³. ²⁸Tí³la³ Po¹
né³ ca³hléh³ tiá³, hí³ ca³juáh³:

—iHa³ lí² jmú² hnú² hian² honh²
ñí¹con² huen², quí¹ lá² bíh¹ tiauh²
jnoh¹ la³jái³²!

²⁹Hi³ jáun² tsá² jmu² hua³hi¹³ tsá² tson³ hi³ ca³mí³ ca³lá² sí², jáun² cú²hé² hi³ tí³ ñéih³ hñu³mí¹ñí², jáun² ca³la³ má²juán²³ lín³² bíh¹ ca³quiú² rá¹hin³ ñí¹ hó²¹ñí¹ Po¹ quionh³ Silas.

³⁰Jmí¹jáun² ca³huen³ tsú² tá¹ gon³ tsá² hí³ tí³ cheih³² hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Hnoh² tí³², ¿he³ bíh¹ hniáuh³²

jmu¹ jná¹³ hi³ jáun² lí¹³ liáu³ jmí²chí³

quion²¹?
³¹Jáun² tsá² gon³ hí³ ca³juáh³:
 —Hniáuh³² tanh¹³ hnú² ta²¹

Jesucristo Tí³² Juo¹³ jnoh¹, hi³ jáun² bíh¹ lí¹³ liáu³ hnu² jí³ la³ jí³ tsá² hñuh³² nú² ní² siáh³.

³²Jáun² tá¹ gon³ tsá² hí³ ca³ñí¹hléh² jái¹³ quioh²¹ Tí³² Juo¹³ dí² ñí¹con² tsá² hí³ la³ má²quionh³ tsá² hñú¹³ tsú².

³³Hi³ jáun² hua² jáun² bíh¹ ca³ráin³² tsá² hí³ ñí¹ cuíh² quioh²¹ Po¹ quionh³ Silas, jáun² jmí¹ lí²¹ jáun² né³ la³jui³² cáun³ tsá² hí³ jmái² tá¹ cáun² hñú³.

³⁴Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³jón³² tsú² Po¹ quionh³ Silas ñéih³ hñú¹³ hi³ ca³cuéh³ dí² má³²; hi³ jlánh¹ má²hiún² lín³² tsí³ tsú² qui¹hliá² má²lí²tianh² ta²¹ Dió³² la³ má²quionh³ tsá² hñú¹³.

³⁵Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² ca³jmú³ tsá² ná¹lín³ jue²¹ héih³² hi³ tsa³huen³ tsá² tú²jái¹³ tsá² hí³ hñu³mí¹ñí². ³⁶Jáun² tsá² jmu² hí³ hua³hi¹³ tsá² tson³ ca³záih³ Po¹ la³ lá²:

—Má²lí¹³ huen¹³ hnoh² ñí¹jua²¹ jue²¹. Jáun² huen³ hnoh², cuá²tánh¹ hnoh² cáun² hi³ re² hi³ tin².

³⁷Tí³la³ Po¹ ca³záih³ tsá² tú²jái¹³ hi³ la³ lá²:

—Ca³la³ chú¹ja²¹ lín²¹ bíh¹ ca³quiú³ ca³po³ tsú² jnoh¹, hí¹juáh³ tiá² ca³ngái³ bíh¹ tsú² he³ tso³ ca³jmú¹³ jnoh¹, quí¹ ja³bí¹ tsá² romanos bíh¹ jnoh¹ ca³táuh³² tsú² hñu³mí¹ñí². ¿Hí¹

ta³ hñu³ niéi² má²hnió³ tsú² hue³ jnoh¹ ta³né³²? ¡Ján¹han²¹, tiá² jáun² yáh³! Hmóu³² tsá²tan²¹ cuí¹ ja³hue³ jnoh¹ ñí¹ lá².

³⁸Jáun² tsá² tú²jái¹³ hí³ ca³ñí¹zeh¹ tsá² ná¹lín³ jue²¹ la³ jáun², hi³ tsá² romanos bíh¹ la³ Po¹ quionh³ Silas. Jmí¹ ca³lí³ ñí³² jue²¹ jái¹³ ní² né³, ca³juénh² lín³² bíh¹ tiáunh¹.

³⁹Jáun² né³ hmóu³² bíh¹ cú²jueh³² tsá²tan²¹ hi³ ja³taunh²¹ hi³ ca³ñí¹mí² uu³i³tso³ ñí¹con² Po¹ quionh³ Silas; jmí¹jáun² ca³huen³ tsú² tsá² hí³, jáun² ca³hiu³ ca³mí³ dí² ñí¹con² tsú² hi³ huén³² tsú² já¹ juú² jáun².

⁴⁰Jmí¹ má²ca³huén² jáun² hñu³mí¹ñí² tsú², ja³taunh²¹ siáh³ hñú¹³ Lidia.

Hi³ jáun² jmí¹ ca³jien³² tsú² jáun² la³jín³² tsá² reh², ca³cuéh³ dí² pí³ hi³ tsa³táunh¹ tí³ chí¹ján³; jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ja³tanh²¹ dí².

Tsá² juú² Tesalónica

jlánh¹ jmu² hian² tsí³

17 Jmí¹jáun² cáun² ca³nga³ bíh¹ tsú² já¹ juú² Anfípolis jí³ juú²

Apolonia, jáun² ca³cha³táunh¹ tsú² já¹ juú² Tesalónica ñí¹ zeh¹ cáun² cuáh³² quioh²¹ tsá² judíos. ²Jáun² ma³ cun³ jña³ jmái¹, jmái¹ nio² tie³, néi¹ Po¹ hnaih³² jéin³² cuáh³² jáun² quioh²¹ tsá² hí³, hi³ ca³ñí¹ma³tin² tsú² tsá² tiáunh¹ cuáh³² jáun² jái¹³ hi³ rá¹tioh³ ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³².

³Jáun² ca³híeh³ tsú² tsá² hí³ hi³ ñí¹ Sí² cun³ jmí¹ má²rá¹juáh³ bíh¹ hi³ ca³tin¹ bíh¹ Tsá² lín³ Cristo ma³tso² tsí³, hi³ ca³tin¹ siáh³ jenh¹³ ja¹ hla¹; hi³ ca³juáh³ tsú² siáh³:

—Cu³trí³ bíh¹ lín³ Cristo tsá² jmái² hí³ Jesús, Tsá² má²lí²hléh³ jná¹³ hi³ jái¹³ quioh²¹.

⁴Hi³ jáun² ma³ jan² tsá² judíos hí³ ca³taunh³ ta²¹ jái¹³ jáun², hi³

ca³háin³² tí³ con² Po¹ jí³ Silas; la³ má²quionh³ juóun³² lín³² tsá² hleh³² jú¹ griego, tsá² jmí¹ má²ca³hín¹³ jē¹ tsá² judíos, jí³ juóun³² tsá²mi³ tsá² ná¹quien² nē² siáh³. ⁵Tí³la³ tsá² judíos tsá² tiá² ta²¹ ca³taunh³ hí³ né³, ca³lí³hon² bíh¹ Po¹ quionh³ Silas, hí³ jáun² ca³cuu³ ca³ngih³ tsú² tsá² hláih¹ lí¹ ní³tú¹ ní³lín¹³ ja¹ hñú³, hí³ ca³zió³ tsú² tsí³ tsá² hí³ hí³ jmu³ tiá³ siaun³², hí³ jáun² ca³la³ tiú² jan³² lín³² bíh¹ lí³ já¹ juú². Jáun² ca³ñí¹jmú¹³ tsú² hian² tsí³ hñú¹³ Jasón hí³ hnah² Po¹ quionh³ Silas, hí³ jmí¹ hnió³ tsú² huen³ tsá² hí³ hí³ tsa³chan³ dí² ja¹ tsá² juú². ⁶Tí³la³ cun³ñí¹ hí³ tiá² ca³tsanh²¹ tsú² tsá² gon³ hí³ hñú¹³ Jasón, jáun² Jasón bíh¹ ca³jan³ tsú² cú²jueh³² quionh³ ma³ jan² tsá² reh² siánh³ siáh³, hí³ ní¹jan² dí² ta³ ní¹ tsá² ná¹ho² ta²¹ juú² jáun². Jáun² ca³tí² ca³hóh³² dí² tiáunh¹ hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Tsá²ñuh² tsá² jlánh¹ cónh³² la³ chú¹ la³ jí³ tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³ má²cuá²taunh¹ siáh³ ñí¹ lá²; ⁷Jasón lá² má²ca³hen³ tsá² hí³ re² hñú¹³. La³jín³² bíh¹ tsá² la³ lá² quiú² tí³ có³² liei²¹ quioh²¹ tsá² cuá¹lín³ mi³chí¹ juo¹³ dí², tsá² láí³ dí² tsá² romanos, quí¹ tsá² la³ lá² jlánh¹ juáh³ hí³ zian² bíh¹ jan² tsá² tí³ jlánh¹ bíh¹ záu² tá¹³, tsá² hí³ néh¹ jmái² Jesús.

⁸Jmí¹ ca³nái³² jáun² tsá²tan²¹ jái¹³ nē² la³ má²quionh³ tsá² má²ná¹ngih³² hí³ có³² jáun² né³, ca³hí³ lín³² bíh¹ tsí³. ⁹Jáun² ca³máih³ tsú² Jasón quie³ tá¹la³ lí³ re², jmí¹ lí²¹ jáun² ca³lión³² dí² la³ má²quionh³ tsá² reh² ní¹ hná¹ jáun².

Ngau³ Po¹ juú² Berea quionh³ Silas

¹⁰Jáun² né³, la³ cun³ jmí¹ ca³zi³² jáun² bíh¹, la³juí³² ca³chin² tsá²

reh² dí² Po¹ quionh³ Silas já¹ juú² jáun² hí³ ca³zen³ dí² tí³ juú² Berea. Jmí¹ ca³cha³taunh¹ tsú² já¹ juú² jáun² né³, la³juí³² ca³ñí¹taunh¹ hñu³ cuáh³² quioh²¹ tsá² judíos zeh² juú² jáun². ¹¹Tsá² judíos zian² juú² jáun² né³ tí³ jlánh¹ re² cán²³ bíh¹ jái¹³ hí³ ca³hléh³ jáun² tsá² gon³ hí³ la³ cónh³ bíh¹ tsá² Tesalónica. Quí¹ ca³la³ jonh³ jmí¹ tsí³ bíh¹ tsá² hí³ ca³héi³ jái¹³ jáun², hí³ jáun² cun³ jmá² cun³ jnia³² bíh¹ ca³jé³ tsú² ní¹ Sí² quioh²¹ Díó³² ní¹juáh³ tson² la³ji³² jái¹³ hí³ hleh³² jáun² tsá² gon³ hí³. ¹²Jmí¹jáun² juóun³² lín³² bíh¹ tsá² hí³ ca³tanh² ta²¹ Tí³² Juo¹³ dí², jí³ tsá²mi³ tsá² ná¹quien² hleh³² jú¹ griego, la³ má²quionh³ tsá²ñuh² nē² siáh³. ¹³Tí³la³ jmí¹ ca³lí³ ñí³² tsá² judíos zian² juú² Tesalónica hí³ Po¹ má²hleh³² jái¹³ quioh²¹ Díó³² já¹ juú² Berea, jáun² tsá² hí³ ja³taunh²¹ hí³ ca³ñí¹jmú¹³ tiá³ siaun³² já¹ juú² jáun². ¹⁴Jáun² tsá² reh² zian² ní¹ jáun² la³juí³² ca³zen³ Po¹ la³ tí³ ní¹ rón²¹ jmí²miih²¹, tí³la³ Silas quionh³ Timoteo má¹ná¹ ca³ta³tonh¹ bíh¹ já¹ juú² Berea. ¹⁵Jáun² tsá² ca³ñí¹quionh¹³ hí³ Po¹ ca³ñí¹taunh¹ la³ tí³ juú² Atenas; jmí¹jáun² já¹tanh²¹ tsá² hí³ hí³ cua³caun² jái¹³ ní¹con² Silas quionh³ Timoteo hí³ hniáuh³² tsa³taunh¹ tsú² tia³juí³² tá¹ gon³ jáun² la³ tí³ ní¹ cuá³ jáun² Po¹.

Po¹ hleh³² jú¹ chú³² já¹ juú² Atenas

¹⁶Hí³ jáun² tá¹la³ cuá¹jan² jáun² Po¹ Silas quionh³ Timoteo já¹ juú² Atenas, jlánh¹ hlah³ ca³ta³no¹ tsí³ jmí¹ ca³jé³ hí³ jlánh¹ juóun³² díó³² tsá² láin¹ táun³ já¹ juú² jáun².

¹⁷Jmí¹jáun² ca³ma³qui³ ma³jéinh³ tsú² jái¹³ quionh³ tsá² tiáunh¹ cuáh³²

quioh²¹ tsá² judíos, jí³ tsá² cá² jo²¹
 n² siáh³, tsá² má² ca³ hín¹³ jé¹ tsá²
 judíos. Hi³ cun³ tsa³ háu² siáh³
 ca³ líéinh³² tsú² tsá² ñi³ táunh¹
 ja¹ hmah²¹. ¹⁸ Jáun² ma³ jan² tí³²
 tsá² cu³ nió³ téh²³ tsú² epicúreos
 quionh³ tí³² tsá² cu³ nió³ téh²³ tsú²
 estoicos siáh³ ca³ ma³ cu³ ma³ jéinh³
 jái¹³ quionh³ Po¹. Ma³ jan² tsá² hí³
 ca³ juáh³ la³ lá²:

—¿He³ dá² hnió³ te³ n² juáh³
 cun³ quionh³ jú¹ tiúnh¹ n² quioh²¹?

Hi³ ma³ jan² siáh³ ca³ juáh³ la³ lá²:

—Já² la³ lí³ tsá² ná¹ lín³ dió³² siánh³
 bíh¹ hien² tsá² n².

La³ jáun² ca³ juáh³ tsá² hí³ quí¹ hliá²
 ca³ hléh³ Po¹ jú¹ chú³² quioh²¹ Jesús jí³
 hí³ ca³ hieh³ tsú² siáh³ tsáu² ca³ tí²¹ hí³
 jenh¹³ tsú². ¹⁹ Jm¹ jáun² ca³ jan² tsá²
 hí³ Po¹ tsi³ cuánh² jmáí² Areópago ñí¹
 qui³ tan² tsú² hí³ cuú² ngih³² n¹ juáh³
 jm¹ zia³² jái¹³ hí³ juónh³. Hi³ jáun² ñí¹
 jáun² ca³ záih³ tsú² Po¹ la³ lá²:

—Hnú² jnoh¹ lí³ né¹ jái¹³ hmai²¹
 hí³ quiánh¹ hnú². ²⁰ Qui¹ jú¹ siáh³
 cu³ tí³ bíh¹ hléh¹ hnú², hí³ jáun²
 ta³ ne³² hnáu² jnoh¹ lí³ né¹ he³ dá²
 hnió³ juáh³ jái¹³ quián¹³ hnú².

²¹ Qui¹ la³ jín³² bíh¹ tsá² juú²
 Atenas jáun² quionh³ tsá² juú² siáh³
 hí³ má² ná¹ con² ñí¹ jáun², cá² ñí¹
 juú² hléh²³ ca³ tí²¹ lí³ ua³ cáun²
 jái¹³ hmai²¹ hí³ náí³² cun³ jmá² cun³
 jnia³² bíh¹.

²² Jáun² Po¹ ca³ jmú³ zenh² ja¹ tsá²
 ná¹ ngih³² hí³ tsi³ cuánh² Areópago,
 hí³ ca³ juáh³ la³ lá²:

—Hnoh² tsá² juú² Atenas
 lá², jná¹³ má² cá² jje³² hí³ hnoh²
 jlánh¹ re² ma³ tsú¹ ma³ jonh²¹ náh²
 la³ jánh³ dú¹ ñí¹ dió³². ²³ Qui¹ tá¹ la³
 cuá¹ tí² cuá¹ ngí²³ jná¹³ já¹ juú² lá²
 má² cá² jje³² ná¹ hliáun³ cuáh³²

quioh²¹ ma³ quin³² ma³ jan³²
 la³ jánh³ dú¹ ñí¹ dió³² hí³ ma³ tsú¹
 ma³ jonh²¹ hnoh², hí³ ca³ jje³² jná¹³
 siáh³ cáun² ñí¹ hiú¹³ tón³² huéh³ hí³
 juáh³ la³ lá²: “Ñí¹ lá² ca³ tin¹ Dió³²
 tiá² hin² má² cuón³²”. Hi³ jáun² né³,
 Dió³² hí³ bíh¹ tí³ tsóh³ hien²¹ jná¹³
 ñí¹ con² hnoh², Dió³² Tsá² cáun² lí¹
 ma³ tsú¹ ma³ jonh²¹ hnoh² ta³ tiá²
 cuón³² náh².

²⁴ Dió³² bíh¹ Tsá² ca³ jmú³ la³
 cu³ la³ juéh³ tá¹ cáun² hngá¹ máh³
 jí³ la³ jí³² hí³ zia³² n², Tsá² quioh²¹
 hñu³ m³ cuú² jí³ ñí¹ hué²¹ lá², ha³ tiá²
 cuá³ yáh³ hñu³ cuáh³² hí³ jmu² tsáu²
 quionh³ cuá² ta³. ²⁵ Jun³ juáh¹³ tsá²
 zia³² hí³ lí³ hniauh²³ quioh²¹ yáh³
 Dió³², tiá² hí³ zia³² yáh³ hí³ lí³ jmu³
 tsáu² quioh²¹ Dió³², quí¹ hnga² bíh¹
 Dió³² Tsá² cue³² jmáí¹ hí³ lí¹³ zian²
 tsáu², chí³ hí³ cán²³ tsú², jí³ la³ jí³²
 hí³ lí² hniauh³² ñí¹ con² tsú² n² siáh³.

²⁶ Cun³ quionh³ jan² tán¹ tsáu² bíh¹
 ca³ jmú³ Dió³² la³ jáh³ dú¹ ñí¹ juo³
 tsá² jma² zian² ñí¹ hué²¹ lá². Ja³ bí¹
 ca³ tón³ Dió³² jmáí¹ la³ cun³ jmáí¹
 hí³ lí³ quien² ma³ quin³² ma³ cun³
 nió³ tsáu², jí³ ñí¹ lí³ hiáun³ hué³²
 ñí¹ tiánh²¹ tsú² n² siáh³. ²⁷ Ca³ jmú³
 Dió³² la³ jáun², hí³ jáun² lí¹³ hnah¹³
 tsáu² Dió³², neh²¹ hí¹ chauh¹ dí² tsú²
 cun³ quionh³ hí³ lí¹ ziu² lí¹ hiá²³ tsú²
 la³ jan² tsá² ten³, uá¹ jáun² la³ jáun²
 tiá² ñí¹ uóunh³ zenh² Dió³² ñí¹ con²
 dí². ²⁸ Qui¹ Dió³² bíh¹ jmu² hí³ hu²¹
 tsí³ dí², hí³ chú² jienh³² dí², jí³ hí³
 ziaun² dí² n² siáh³. La³ jáun² bí¹
 ca³ juáh³ jan² tí³² poeta joh² hnoh²,
 [la³ cun³ tsá² cunh²³ jú¹ quiánh¹,] jm¹
 ca³ juáh³ tsú² jáun² la³ lá²: “Jón² zfh¹
 jón² cho¹ Dió³² bíh¹ dí² la³ jái³²”.
²⁹ Jáun² n¹ juáh³ tson² bíh¹ jón² zfh¹
 Dió³² dí² la³ jái³², jáun² tiá² hniauh³²

yáh³ láí¹³ dí² hí³ Dió³² lín³ la³jmí¹
lín³ jan² tsá² láin¹ hí³ jmah²³ tsáu²
cun³ tin² tsí³ hmóu³² cun³quionh³
cú¹mí¹niau²¹, mí¹ñí² cú¹tiáu² ho³
quín¹ siáh³. ³⁰Jmí¹tin² cáun² ca³jmú³
Dió³² la³juah²¹ dúh¹ tiá² jé²³ la³jí³²
hí³ jmí¹ ná¹jmu² tsáu² juí³² cáun¹,
tí³la³ ta³né³² má¹ná¹, má²jmu²
Dió³² héih³² ní¹con² tsá² zian² tá¹
cáun² hngá¹máh³ hí³ tí³ jéinh³² tsú²
jmí¹ tsí³. ³¹Quí¹ Dió³² má²ca³tón³
cáun² jmái¹ hí³ ra³tsí³² héih³² hí³
ma³re² tso³ quioh²¹ tsá²mí³cuoun²
la³ cun³ ca³tí²¹. Zian² jan² tsáu² hí³
má²ca³hión³² Dió³² hí³ jmu³ ta²¹
jáun², hí³ má²ca³ma³lí²¹ bíh¹ Dió³²
hin² tsánh² Tsá² hí³ jmí¹ ca³jmú³
Dió³² hí³ ca³jenh¹³ Tsá² hí³ ja¹ hla¹.

³²Hí³ jáun² jmí¹ ca³nái³² jáun² tsá²
hí³ hí³ jenh¹³ siáh³ tsá² má²cá²tsan³,
jáun² ma³ jan² tsá² hí³ lí¹ ca³ju³
ca³ngái³ bíh¹, tí³la³ ma³ jan² né³
ca³juáh³ la³ lá²:

—Ní¹ má¹jáun² náí¹³ jnoh¹ siáh³
cónh³ jáí¹³ ní².

³³Jáun² cu³tsa³² ngah³ bíh¹
cú²jueh³² Po¹. ³⁴Tí³la³ ma³ jan² tsá²
hí³ ca³taunh³ ta²¹ jáí¹³ jáun², hí³
jáun² ca³háin³² tí³ con² Po¹, uá¹la³
cun³ Dionisio jan² tsá² quionh³ tsá²
ná¹ho² jáí¹³ hí³ ná¹chín¹ tsí³ cuánh²
Areópago jáun², jí³ jan² tsá²mí³ jmái²
Dámaris siáh³, la³ má²quionh³ tsá²
siánh³ siáh³.

Tsau³² Po¹ já¹ juú² Corinto

18 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, cua³han³
Po¹ já¹ juú² Atenas hí³ ngau³
la³ tí³ já¹ juú² Corinto. ²Ní¹ jáun²
ca³jenh² tsú² jan² tsá²ñuh² tsá²
judío, tsá² jmái² Aquila, tsá² zian²
hué¹³ Ponto, quionh³ tsú² Priscila
ní²cuo²; tsá² hí³ tá² ca³cha³táunh¹

ní¹ jáun² hí³ jmí¹ tionh¹ hué³² Italia.
Tsá² hí³ ca³huén² hué³² Italia quí¹
hnga² Claudio tsá² cuá¹lín³ mí³chí¹
ca³jmú³ héih³² hí³ huén³² la³jín³²
tsá² judíos já¹ juú² Roma juú² chín¹
quioh²¹ hué³² Italia jáun². Jáun²
Po¹ ní¹ hí³ ní¹jien¹³ tsá² hí³ hñú¹³.
³Hí³ jáun² cun³ñí¹ hí³ cá²ren² ta²¹
jmí¹ jmu² Po¹ quionh³ tsá² hí³, jáun²
cu³tsa³² ca³cuá³ tsú² hñú¹³ tsá² hí³
cú²jueh³² hí³ jmu² hñú³ hmih³²
cu³lí²¹ quionh³ tsá² hí³. ⁴Jáun²
ma³ cun³ jñá³ jmái¹, jmái¹ nio² tie³
ní¹ Po¹ hñú³ cuáh³² quioh²¹ tsá²
judíos, hí³ ca³ma³qui³ ma³jéinh³
jáí¹³ quioh²¹ quionh³ tsá² judíos jí³
tsá²cá²jo²¹ ní² siáh³, hí³ hnió³ dí² hí³
tí¹ jeinh²¹ tsí³ tsá² hí³.

⁵Jmí¹ cuá¹han³ Silas quionh³
Timoteo hué³² Macedonia, jáun²
ca³cha³táunh¹ já¹ juú² Corinto.
Jmí¹jáun² né³ cá² ní¹ ca³hléh³ jáí¹³
quioh²¹ Dió³² bíh¹ Po¹ cú²jueh³²,
hí³ ca³ma³tson² tsú² jáí¹³ quioh²¹
ní¹con² tsá² judíos hí³ Jesús bíh¹
lín³ Cristo. ⁶Tí³la³ tsá² hí³ má¹ná¹,
ca³qui³ ca³hná³ bíh¹ jáí¹³ quioh²¹
Po¹, hí³ ca³tú² ca³hión³² dí² siáh³.
Jmí¹jáun² ca³ma³lí²¹ Po¹ hí³ tiú²uú²
ca³tin¹ hí³ jmu³ zian² quioh²¹ tsá² hí³
cun³quionh³ hí³ ca³juá³ ha¹, hí³ jáun²
ca³juáh³ la³ lá²:

—Tsáuh³ hmóu³² bíh¹ hnoh²
hí³ sunh³ náh² ní¹ hlah³. Tiú²uú²
ca³tin¹ yáh³ jná¹³ hí³ jmu¹ ná¹ zian²
hí³ ca³tin¹ hnoh², jáun² ta³né³²
tí³ chí¹ján³ má²ní¹hléh³ jná¹³ jáí¹³
ní¹con² tsá²cá²jo²¹ bíh¹ cú²jueh³².

⁷Jmí¹ cuá¹han³ tsú² hñú³ cuáh³²
jáun² né³, ngau³ hí³ ca³ñí¹cuá² hñú¹³
jan² tsá² jmái² Ticio Justo, jan² tsá²
má²ca³hín¹³ jè¹ tsá² judíos. Hñú¹³ tsá²
hí³ zeh² có³² cuáh³² jáun² quioh²¹ tsá²

judíos. ⁸Ja³bí¹ Crispo tsá² chín¹ cuáh³² jáun² ca³tanh² ta²¹ Tí³² Juo¹³ dí² la³ má²quionh³ tsá² hñú¹³. Ja³bí¹ juóun³² siáh³ tsá² juú² Corinto jáun² ca³taunh³ ta²¹ jmí¹ ca³nái³², jmí¹ lí²¹ jáun² cáun³ jmái². ⁹Jáun² ca³chó³² cáun² jmái¹ cáun² já¹nié² ca³jnia³ Tí³² Juo¹³ dí² jéinh³² Po¹, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Ha³ lí² juen³ Po¹. Cáun² hléh¹ la³ má²hléh¹ ní², cun³ lí² tunh²¹.

¹⁰Quí¹ quiúnh¹ bíh¹ jná¹³ hnú², hi³ jáun² hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³ jmu³ hian² tsí³ ñí¹con² hnú²; quí¹ juóun³² bíh¹ tsá² juú² lá² zian² tsá² lí¹³ han³ tí³ con² jná¹³.

¹¹Hi³ jáun² Po¹ ca³cuá³ cú² mii² tón³² já¹ juú² Corinto jáun², hi³ ca³ma³tin² tsáu² jái¹³ quioh²¹ Díó³².

¹²Tí³la³ jmí¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hi³ lín³ Galión ta²¹ hué¹³ Acaya né³, jmí¹jáun² ca³ma³cú¹ ma³ren²¹ tsá² judíos jái¹³ hi³ jmu³ hian² tsí³ ñí¹con² Po¹, jáun² ca³zanh³ dí² hi³ ca³ñí¹jan² dí² ñí¹ta²¹ chín¹. ¹³Jáun² ca³záih³ dí² tsá² ho² ta²¹ la³ lá²:

—Tsá² lá² jlánh¹ má²can² tsáu² hi³ ma³tsu³ ma³jónh³² Díó³² la³ siáh³, jun³juáh¹³ la³jmí¹ juáh³ liei²¹ quiú¹³ yáh³ dí².

¹⁴Po¹ jmí¹ má²hnió³ hléh³², tí³la³ Galión la³juí³² ca³záih³ tsá² judíos la³ lá²:

—Sá¹jmí¹ cáun² tso³ huáh² tsí³ quiánh¹ hnoh², ho³ he³ cáun² hi³ hlah³ ca³jmú³ tsá² ní², jáun² bíh¹ jmí¹ hniáuh²¹ má¹juen¹³ jná¹³ tsin³² hi³ líúnh¹ hnoh² tsá² judíos; ¹⁵tí³la³ jun³juáh¹³ la³ jáun² yáh³ né³, quí¹ hnoh² dá² cáun² ná¹juónh³² hniéi² hi³ ca³tí²¹ jái¹³ bíh¹, jí³ hi³ jmái² tsáu², jí³ liei²¹ quián¹³ hmóu³² náh² ní² siáh³. Jáun² né³, hmóu³² náh² cuá²ma³ré¹³, quí¹ tiá² hnó³² jná¹³ má¹ré¹³ hniéi² la³ ní².

¹⁶Jmí¹jáun² ca³chu³ ca³huen³ tsú² tsá² hí³ ñí¹ta²¹ chín¹ jáun².

¹⁷Jáun² tsá² jmí¹ tionh¹ hí³ ñí¹ jáun² ca³zanh³ tsá² jmái² Sóstenes tsá² chín¹ cuáh³² quioh²¹ tsá² judíos, hi³ ca³qui³ ca³quiunh³ dí² la³ tí³ cheih³² ñí¹ta²¹. Tí³la³ Galión né³, hí¹juáh³ tiá² ca³tí³ hó¹ñí¹ bíh¹ ñí¹ ca³quiunh³ tsú² tsá² hí³.

Jmí¹ cuanh²¹ Po¹ ñí¹ má²tun³ juín² Antioquía, hi³ má²tsó³² siáh³ hi³ tí²¹ hñaih³² juín²

¹⁸Ué³ bíh¹ ca³lá² ca³cuá³ Po¹ já¹ juú² Corinto jáun², jmí¹ lí²¹ jáun² ca³hah² jái¹³ quionh³ tsá² reh² hí³, jáun² ja³taunh²¹ tí³ juú² Cencrea quionh³ ñú² Aquila jí³ Priscila ñí²cuo². Ñí¹ jáun² ca³ze³ Po¹ chí¹ mí³láu³ nio² hi³ jáun² lí³ lin¹ hi³ má²ca³ma³tí³² tsú² jái¹³ hi³ ca³jmú³ jáun² quionh³ Díó³². Jmí¹jáun² ca³taunh³ tsú² cáun² mu² pa²¹ hi³ ca³han³ jmái² hi³ ja³taunh²¹ la³ tí³ hué³² Siria. ¹⁹Jmí¹ ca³cha³taunh¹ tsú² jáun² já¹ juú² Éfeso né³, jáun² ñí¹ jáun² ca³cuá³ ñú² Aquila quionh³ Priscila. Hi³ Po¹ né³ tá²chi²¹ hñu³ cuáh³² quioh²¹ tsá² judíos bíh¹ ngau³ hi³ ca³ñí¹ma³cu³ ma³jéinh³ jái¹³ quionh³ tsá² ná¹ngih³² hi³ ñí¹ jáun².

²⁰Jáun² tsá² hí³ ca³hiu³ ca³mí³ hi³ cuá³² Po¹ cónh³fí¹ cu³tiá³, tí³la³ Po¹ né³ tiá² ca³he³ yáh³. ²¹Tí³la³ jmí¹ ca³hah² tsú² jái¹³ quionh³ tsá² hí³ né³, ca³juáh³ la³ lá²:

—[Hniáuh³² ñih²¹ tiu³nio² bíh¹ jná¹³ já¹ juú² Jerusalén, quí¹ jmái¹ yáh³ dá² tí²¹ ñí¹ jáun², tí³la³ cun³ jáun²] já¹jie¹ bíh¹ jná¹³ hnoh² siáh³ ní¹juáh³ Díó³² hnió³.

Jáun² juú² Éfeso jáun² ca³hi³ tsú² siáh³ cáun² mu² pa²¹ hi³ ngau³ siáh³

juí³² hún¹. ²²Jm¹ cá¹chó²¹ tsú² já¹
juú² Cesarea nio² can³² jm²miih²¹
né³, ngah³ siáh³ já¹ juú² Jerusalén
hí³ ca³ñí¹cueh¹ cuo² tsá² má²lín³
hí³ cuáh³² ñí¹ jáun². Jm¹ lí²¹ jáun²
ngau³ siáh³ tí³ já¹ juú² Antioquía.
²³Ué³ bíh¹ ca³lá² ca³cuá³ tsú² ñí¹
jáun², jm¹ lí²¹ jáun² cua³han³ siáh³
hí³ ca³ñí¹nga¹ ma³ quin³² ma³ caun³²
juú² ñí¹ má²ca³ngí³ jm¹tin², la³ cun³
hué³² Galacia jí³ hué³² Frigia, hí³
ca³ñí¹cueh¹ tsú² pí³ tsá² má²hain²¹
hí³ tí³ con² Tí³² Juo¹³ dí².

Apolos hleh³² jái¹³ quioh²¹

Dió³² já¹ juú² Éfeso

²⁴Jm¹jáun² ca³chó³² jan² tsá²
judío jmái² Apolos já¹ juú² Éfeso,
tsá² hí³ ca³lí³zian² juú² Alejandría.
Tsá² hí³ jlánh¹ re² hleh³² jái¹³ quioh²¹
Dió³², hí³ cuoh² siáh³ re² lín³² Sí²
tioh³ jái¹³ quioh²¹ Dió³². ²⁵Tsá² hí³
jm¹ má²ñí³² jái¹³ hí³ ca³tin¹ Tí³²
Juo¹³ dí², jáun² ca³hléh³ ca³la³ jonh³
jm¹ tsí³ hí³ ca³tin¹ Jesús, hí³ ca³híe³
tsú² tá²na²¹ lín²¹ jú¹ tson², uá¹ jáun²
la³ jáun² jm¹ cuoh² tsú² jmáh³la³
tá¹³ hla¹ Juan² bíh¹ jm¹ ca³zion³
jáun² Juan² tsáu² jmái². ²⁶Jáun²
Apolos hí³, hí¹ cú¹píh²¹ tiá² cú² tiá²
juénh² bíh¹ ca³ma³liáu³² hleh³² jái¹³
hñu³ cuáh³² quioh²¹ tsá² judíos. Hí³
jáun² jm¹ má²lí²niéi³² jáun² ñú²
Aquila quionh³ Priscila jái¹³ jáun²
quioh²¹ tsú² né³, jm¹jáun² ca³jan³
dí² hñú¹³, hí³ ca³ñí¹hieh¹ dí² tsú²
tán¹ hián² jái¹³ quioh²¹ Dió³² hí³ tiá²
jm¹ má²ñí³² tsú². ²⁷Hí³ jáun² jm¹
ca³lí³hnió³ Apolos tsó³² la³ tí³ hué¹³
Acaya né³, tsá² reh² dí² zian² juú²
Éfeso jáun² ca³chá³ tiá³ tsí³ tsú², hí³
ca³cué³ cáun² sí² ñí¹con² tsú² hí³
rá¹juáh³ hí³ hniáu³² hen³ tsú² tsá²

hí³ re² tin² ñí¹ jáun². Hí³ jáun² jm¹
cá¹chó²¹ tsú² jáun² hué¹³ Acaya né³,
ca³ma³hon³ lín³² tsú² tsá² má²hain²¹
hí³ tí³ con² Tí³² Juo¹³ dí² cun³ñí¹
hí³ Dió³² má²ca³ja³ mí³ tsí³. ²⁸Quí¹
jm¹ ca³ma³qui³ ma³jéinh³ tsú² jái¹³
quionh³ tsá² judíos ca³la³ chú¹ja²¹,
jlánh¹ re² ca³cah¹³ tsú² jmái¹ hí³
ma³tson² jái¹³ cun³quionh³ Sí² tioh³
jái¹³ quioh²¹ Dió³², hí³ tson² bíh¹
cu³tí³ hí³ Jesús lín³ Cristo.

Ca³chó³² siáh³ Po¹ já¹ juú² Éfeso

19 Hí³ jáun² né³, tá¹la³ cuá³
jáun² Apolos já¹ juú² Corinto,
jáun² Po¹ ca³nga² juí³² he² can³²
máh³ hí³ ca³chó³² siáh³ já¹ juú² Éfeso.
Ñí¹ jáun² ca³jenh² tsú² ma³ jan² tsá²
má²hain²¹ tí³ con² Tí³² Juo¹³ dí². ²Hí³
jáun² Po¹ ca³ngáih³ tsá² hí³:
—¿Hí¹ ca³hen³ hnoh² Jm²chí³
Chun¹ jm¹ ca³tionh² náh² ta²¹?
Jáun² tsá² hí³ ca³ngái³:
—Já¹han²¹, hí¹juáh³ tiá² má²ca³nái¹³
yáh³ jnoh¹ hí³ zian² Jm²chí³ Chun¹.
³Hí³ jáun² Po¹ ca³záih³ siáh³ tsá²
hí³ la³ lá²:

—Jáun² ¿hin² bí¹ héih³² quioh²¹
cáun³ hnoh² jmái² né³?

Jáun² tsá² hí³ ca³ngái³ siáh³:

—Má²cáun³ jnoh¹ jmái¹ la³ cun³ lí³
jái¹³ hí³ ca³híe³ jáun² hla¹ Juan² tsá²
tí² zion² tsáu² jmái² bíh¹.

⁴Jáun² Po¹ ca³juáh³ siáh³:

—Ján³, tson² bíh¹ Juan² ca³zion³
jmái² tsá² ca³za³ jm¹ tsí³ jm¹jáun²,
tí³la³ Juan² hí³ ca³juáh³ hí³ hniáu³²
bíh¹ tanh¹³ tsú² ta²¹ jan² Tsá² né³bí¹
já²¹, hí³ Tsá² hí³ né³, jmái² Jesús.

⁵Jm¹ má²lí²niéi³² tsú² la³ jáun²
né³, cáun³ siáh³ jmái² hí³ lin¹ hí³
hain²¹ tí³ con² Jesús Tí³² Juo¹³
dí². ⁶Hí³ jáun² jm¹ ca³ra³tsí³² Po¹

cuo² ñí¹ quioh²¹ tsá² hí³ né³, cuan³
Jmí²chí³ Chun¹ ñí¹con² tsá² hí³. Jmí¹
lí²¹ jáun² né³, ma³ quin³² ma³ jan³²
tsú² ca³hléh³ jú¹jma² siáh³, jí³ hí³
ca³hléh³ tsú² siáh³ jái¹³ hí³ ca³cué³
Dió³² hñu³ tsí³. ⁷Cun³ ñí¹ jí³lin² tsá²
hí³ jmí¹ tín³ quian³tun³.

⁸Hi³ jáun² né³, cun³ hñi³² záh²
tí³ hí³ ca³ñí¹hléh² Po¹ hñu³ cuáh³²
quioh²¹ tsá² judíos; ca³la³ hí¹
cú¹pih²¹ tiá² cú² tiá² juéh², hí³
ca³ma³qui³ ma³jéinh³ jái¹³ quionh³
tsá² hí³ hí³ hñi³ dí² hí³ he³ tsá² hí³
jái¹³ hí³ hie³² dí² jáun² ca³ti²¹ ha³
lánh³ lí¹³ tónh³² tsáu² jo³cuo² Dió³².

⁹Tí³la³ ma³ jan² tsá² hí³ má¹ná¹,
jlánh¹ ca³ma³huáh² chí¹, ha³ tiá²
ta²¹ ca³taunh³ yáh³; ca³la³ chú¹ja²¹
bíh¹ ca³chu³ ca³juí³ tsú² ca³ti²¹
juí³² quioh²¹ Jesús hí³ hie³² jáun²
Po¹. Jáun² cu³tsa³² cua³han³ bíh¹
Po¹ cú²jueh³² ja¹ quioh²¹ tsá² hí³,
tí³ có³² bíh¹ ca³jan³ dí² la³jín³² tsá²
má²hain²¹ hí³ tí³ con² Tí³² Juo¹³ dí².

Jmí¹jáun² cun³ tsa³háu² ñéi¹ tsú²
quionh³ tsá² hí³ hñu³máh³ quioh²¹
tsá² jmái² Tirano hí³ ñí¹ma³qui³
ma³jéinh³ siáh³ jái¹³ quionh³ la³jín³²
tsá² tsá²táunh¹ ñí¹ jáun². ¹⁰La³

jáun² bíh¹ ca³jmú³ tsú² cun³ tun³
mii², ca³la³ ñí¹ ca³nái³² la³jín³² tsá²
judíos jí³ tsá²cá²jo²¹ zian² hue³²

Asia jáun² jái¹³ quioh²¹ Jesús
Tí³² Juo¹³ dí². ¹¹Jmái¹ jáun² né³,
ca³jmú³ Dió³² cun³quionh³ cuá² ta³
Po¹ cáun² hua³jueh³² hí³ tiá² hin²
jmí¹ má²ca³jé³, ¹²quí¹ jmí¹ ca³quí²
ca³jñéi³² tsú² tsá² tsáun¹ pá¹ñu²¹
quioh²¹ Po¹ ho³lá²dá² hmih³² hí³ tí²
háí³² tsú² ta³ ñí¹ jmái¹ hí³ jmu² ta²¹,
jáun² lan³ bíh¹ tsá² tsáun¹ jí³ hí³
ca³huén² siáh³ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³
tsí³ tsáu².

¹³Jmí¹jáun² jmí¹ zian² ma³ jan²
tsá² judíos jmí¹ ñí³táunh¹ hí³ huen²
jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsáu².
Jáun² tsá² hí³ jmí¹ hñi³ huen³
jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsáu²
cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Jesús
Tí³² Juo¹³ dí², hí³ ca³záih³ tsú² tsá²
tsáun¹ la³ lá²:

—iCun³quionh³ héih³² quioh²¹
Jesús Tsá² hleh³² hí³ Po¹ jái¹³ quioh²¹
juanh³² jná¹³ hí³ huen¹³ hnoh² hñu³
tsí³ tsá² ní²!

¹⁴La³ jáun² bíh¹ ca³jmú³ tá¹
quiaun³ jon² jan² mi³jmú³ tsá² judío,
mi³jmú³ tsá² jmái² Esceva. ¹⁵Jáun²
jmí¹ ca³lí³hñi³ tsú² hí³ chin¹³ jan²
jmí²chí³ hláinh¹ hún¹ hñu³ tsí³ tsáu²,
jmí²chí³ hí³ né³ ca³juáh³:

—Tsá² cuoun³² bíh¹ jná¹³ Jesús, hí³
ño¹ jná¹³ siáh³ hí³ hin² tsánh² Po¹,
tí³la³ ñhin² ma³ dá² tsánh² hnoh²?

¹⁶Hi³ jáun² tsá² jan² hí³ jmí²chí³
hláinh¹ né³, cáun² ca³cuá³za³ cuá³tsó³
bíh¹ ja¹ tsá² hí³, hí³ ca³qui³ ca³quiunh³
dí² [gon³ tsá² hí³]. Jáun² má²cuính²
lín³² bíh¹ tsá² hí³ jmí¹ ca³huén² ñéih³
jáun², ca³la³ láun³ tionh² bíh¹ tsú²
ca³cuoun³. ¹⁷Jmí¹ ca³lí³ ñí³² la³jín³²
tsá² judíos jí³ tsá²cá²jo²¹ zian² juú²
Éfeso hí³ lí³ la³ jáun² né³, ca³ta³hú¹
cóh²¹ lín²¹ bíh¹ tsí³, jáun² ca³ma³tson²
bíh¹ tsú² hí³ Jesús Tí³² Juo¹³ dí² jan²
tsá² la³ quien² lín³² bíh¹.

¹⁸Ja³bí¹ juoun³² tsá² ca³taunh³ ta²¹
cua³chá² tsáu¹³ ca³ti²¹ hí³ hlah³ hí³
hó³² hí³ jmí¹ quí² jmí¹ jmu² jáun²
jmí¹tin². ¹⁹Ja³bí¹ juoun³² tsá² jmí¹ la³
má²ca³ma³tin³² sí² hlah³ cua³taunh²¹
hí³ ná¹quian³² sí² quioh²¹, sí² jáun²
né³ ca³jín³ tsú² ja¹ ñí¹ ná¹juoun²¹
jáun². Jmí¹ ca³jé³ tsú² cun³ cónh³
jmí¹ la³ quien² sí² jáun², sí² jáun²
jmí¹ la³ quien² cun³ tu³la³quia³ mei²¹

héih³² quie³ cú¹tiáu². **20**Hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí³ hi³ tí³ lí³mí¹ ca³lí³ lin¹ hi³ pin³ lín³² jái¹³ quioh²¹ Ti³² Juo¹³ dí², hi³ lí³mí¹ juóun³² tsáu² ca³taunh³ ta²¹.

21Jmí¹ má²lí³² jáun² la³ jáun² ca³lín¹³ Po¹ hi³ tsa³jien³ siáh³ tsá² reh² zian² tí³ hué³² Macedonia jí³ tsá² zian² Acaya, la³ má²hún¹ jáun² juí³² chanh²¹ la³ tí³ jái¹ juú² Jerusalén; hi³ n¹ má¹lí³² jáun² né³ tsó³² siáh³ la³ tí³ juú² Roma. **22**Jáun² jmí¹ jáun² ca³zen³ tsú² gon³ tsá² quionh³ chí¹ján³ la³ tí³ hué³² Macedonia, Timoteo quionh³ Erasto, tá¹la³ ca³cuá³ jáun² hnga² cónh³í¹ cú³tiá³ hué³² Asia jáun².

Tsá² juú² Éfeso jmu² tiá³ siaun³² lín³² hi³ jmu³ hian² tsí³

23Jmí¹ jáun² jlánh¹ tiá³ siaun³² taunh³ tsá² juú² Éfeso cun³ñí¹ hi³ ca³lí³hoh³ juí³² quioh²¹ Jesús.

24Tsá²ñuh² jmái² Demetrio ca³lí³liaun³ hi³ jmu² la³ jáun². Tsá² hí³ jmí¹ lín³ jan² tí³² mí¹ñí² cú¹tiáu². Tsá² hí³ tí² láih²³ hliáu³ lín³² quie³ quionh³ tsá² quionh³, quí¹hliá² tí² jmu² tsú² hliáu³ hi³ pih²¹ jniá³ la³jmí¹ jniá³ cuáh³² quioh²¹ dió³² Artemisa. **25**Tsá² hí³ ca³ngih³ tsá² jmu² ta²¹ quionh³ la³ má²quionh³ tí³² mí¹ñí² siáh³ siáh³, hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Hnoh² má²ñíh¹ hi³ cun³quionh³ ta²¹ hi³ ná¹jmu³² dí² má²láí²³ dí² re² quie³ quiú¹³. **26**Tí³la³ né³² né³, hnoh² má²ca³jieh³ jí³ hi³ má²ca³niéih² la³ cun³ hi³ jmu² jan² tsá²ñuh² jmái² Po¹. Tsá² hí³ jlánh¹ juáh²³ la³ lá²: “Jun³juáh¹³ dió³² cu³tí³ yáh³ tsá² láin¹ hi³ jmu² tsáu² cun³quionh³ cuá² ta³ hmóu³²”. Jáun² Po¹ hí³ né³ má²ca³tioh²¹ hi³ ma³can² juóun³²

tsá² juú² lá², la³ má²quionh³ míh¹ tiá² la³jín³² tsá² zian² hué³² Asia lá². **27**Jlánh¹ tiá² chú³² la³ jáun², jun³juáh¹³ jmáh³la³ hi³ tiú²uú² jeih²¹ tsáu² tá¹³ yáh³ dí², tí³la³ la³ñí¹ la³ján³ háinh¹³ hi³ tiú²uú² lí³ quien² cuáh³² quioh²¹ dió³² Artemisa juo¹³ bíh¹ dí², hi³ jáun² tiú²uú² hin² ma³quien² yáh³ dió³² Artemisa, uá¹ jáun² la³ jáun² má²tsú² má²jónh³² la³jín³² tsá² zian² tá¹ cáun² hué³² Asia lá² dió³² hí³ ta³né³², la³ má²quionh³ tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³.

28Jmí¹ ca³nái³² tsá² ná¹ngih³² hí³ jái¹³ n² né³, ca³míh³ lín³² bíh¹ tsí³, hi³ jáun² ca³tí³ ca³hóh³² hi³ ca³juáh³:

—iCuí¹ lí³quien² bíh¹ Artemisa juo¹³ dí² tsá² Éfeso!

29Jmí¹ ca³nái³² tsá² juú² la³ jáun², jlánh¹ tiá³ siaun³² taunh³. Jáun² la³juí³² ca³hma³ ca³cuóunh³² tsú² tá¹ gon³ tsá² Macedonia tsá² ñí³taunh¹ hí³ quionh³ Po¹, tsá² jmái² Gayo quionh³ Aristarco, hi³ ca³jan³ tsú² ñí¹ ná¹chan¹ hi³ ngih³² tsáu² n¹juáh³ jmí¹ zia³² hi³ jmu³. **30**Jáun² Po¹ jmí¹ hnió³ tsa³hi³² ja¹ jáun² hi³ tsa³lien³ tsá² má²ná¹ngih³² hi³, tí³la³ tsá² má²hain²¹ hí³ tí³ con² Jesús né³, tiá² jái¹³ ca³cué³ yáh³. **31**Hi³ ja³bí¹ ma³ jan² tsá² ná¹lín³ ta²¹ hué³² Asia jáun², tsá² há²mei²¹ quioh²¹ Po¹, ca³zen³ jái¹³ hi³ cun³ tiá² hniáuh³² bíh¹ tsa³hi³² tsú² ja¹ jáun². **32**Ca³la³ cú²tiú² cú²jan³² lín³² bíh¹ ca³niau³ ja¹ ñí¹ ná¹ngih³² jáun² tsá² hí³, jú¹ siáh³ bíh¹ ca³juu³ ca³hlénh³ tsá²ján² tsá²ján²; quí¹ tí³ juóun³² bíh¹ tsá² ná¹ngih³² hi³ hí¹juáh³ tiá² jmí¹ ñí³² bíh¹ hi³ he³ ca³tí²¹ ngih¹³ tsú². **33**Jmí¹ má²lí²zéih³² tsú² jan² tsá²

jmái² Lí²ján¹ hi³ he³ ca³ti²¹ ná¹ngih³²
tsáu², jmá¹jáun² ca³di³quian³ tsá²
judíos jmái¹ tsá² hí³ hi³ hléh³² cha¹³
dí² ja¹ ñí¹ ná¹ngih³² tsú² jáun². Jáun²
Lí²ján¹ hí³ ca³há¹ cuo² hi³ ca³jmú³
lin¹ hi³ tiánh³² tsú² ta³máih³, quí¹
hi³ jmá¹ hnió³ tsú² hi³ jmá¹ liáun²¹
quionh³ tsá² judíos rainh²¹ ca³ti²¹
hi³ jlánh¹ tiá³ siaun³² ná¹lí²³ jáun².
³⁴Ti³la³ jmá¹ ca³lí³tsin² tsá² ná¹ngih³²
hi³ hi³ tsá² judío bíh¹ la³ Lí²ján¹,
jáun² la³jín³² tsú² ca³ti² ca³hóh³²
cun³ tun³ o¹rá¹, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—iCu¹ lí³quien² bíh¹ Artemisa
juo¹³ dí² tsá² Éfeso!

³⁵Jmá¹ má²lí²tunh³ tsá² lín³ tí³²
sí² hi³ tiáunh¹ tsú² jáun² cú²tiú²
cú²jan³², ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnoh² tsá² juú² Éfeso lá², ÷hin²
dá² tsánh² tsá² zian² hngá¹máh³
hi³ tiá² má²ñi³² hi³ ca³tín¹ tsá² juú²
lá² jmu³ hua³hi¹³ cuáh³² quioh²¹
dió³² Artemisa tsá² cú² juenh², jí³
henh¹³ hi³ ca³tánh³ hñu³mí³cuú²
ní² siáh³ quioh²¹ tsú²? ³⁶Jáun² né³,
hi¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³ juáh³ hi³
tiá² tson² la³ jáun², jáun² cu³tsa³²
tie³ tianh³ náh² quián¹³, ha³ lí²uú²
lí¹ jmú² náh² tiá³ siaun³² cáun² hi³
tiá² re² má²ca³lín¹³ náh². ³⁷Quí¹ tá¹
gon³ tsá² má²lí²chan²¹ hnoh² lá²
ja¹ ñí¹ ná¹ngah² dí² lá², jun³juáh¹³
tsá² han² hi³ tioh³ cuáh³² yáh³ la³²,
sa³jun³ má²ca³tu³ ca³hión³² tsú²
dió³² juo¹³ dí². ³⁸Hi³ jáun² ní¹juáh³
Demetrio hnió³ chá³² tso³ quionh³
tí³² tsá² quionh³, zia³² bíh¹ ní¹ta²¹
ní¹ lí¹³ chá³² tsú² tso³, hi³ zian² bíh¹
siáh³ jue²¹; ní¹ hó²¹ñí¹ tsá²tan²¹
bíh¹ lí³ ma³cu³ ma³jéinh³ tsú² jái¹³.
³⁹Ní¹juáh³ zia³² siáh³ cáun² hi³
hnáuh² hnoh² mǎh¹³, hi³ jáun² ca³ti²¹
ma³re² tsú² ní¹juáh³ jmá¹ ngih³² tsá²

juú² cun³quionh³ héih³² quioh²¹
tsá²tan²¹ bíh¹. ⁴⁰Quí¹ háinh¹³ bíh¹
tiauh² dí² ta³né³² ní¹juáh³ zian² tsá²
lí¹ já¹chá² tso³ ñí¹con² tsá² romanos,
tsá² ho² ta²¹, hi³ tsa³juah²¹ tsú² hi³
hnoh² hnáuh² jmúh¹³ hniéi² quiúnh¹
tsá² ho² ta²¹ hí³; quí¹ tiá² zia³² yáh³
jái¹³ he³ ca³ti²¹ jlánh¹ tiá³ siaun³²
ca³cuú² ca³ngih³² hnoh² né³², hi³
jáun² tiá² hi³ zia³² yáh³ hi³ lí¹³ za¹³
jnoh¹ tsú² ní¹juáh³ ca³lí³ hniáuh³².

⁴¹Jmá¹ má²lí²juáh³ tí³² sí² la³ ní²
né³, ca³jmú³ héih³² hi³ má²lí³ tsáun³
tsú².

Tsau³² Po¹ hué³² Macedonia
quionh³ hué³² Grecia

20 Jmá¹ má²ca³táuh³ hi³
tiáunh¹ tsú² jáun² tiá³
siaun³² né³, ca³teh³ Po¹ tsá²
má²hain²¹ hi³ tí³ con² Ti³² Juo¹³ dí²,
hi³ ca³hlí³ ca³liéinh³² tsú² tsá² hi³
jái¹³ hi³ lí³ niau²¹ tiá³ tsí³. Jmá¹ lí²¹
jáun² né³ ca³hah² dí² jái¹³, jáun²
ngau³ siáh³ tí³ hué³² Macedonia.
²Tsá² reh² dí² tsá² zian² hué³²
jáun² siáh³ ca³hlí³ ca³liéinh³² tsú²
hliáun³ jái¹³ hi³ lí³ niau²¹ tiá³ tsí³,
jmá¹ lí²¹ jáun² né³ ngau³ siáh³ tí³
hué³² Grecia. ³Hué³² jáun² né³
ca³cuá³ tsú² cun³ hni³² zíh². Ní¹
jáun² jmá¹ hnió³ tsú² hi³ cáun²
mu² pa²¹ hi³ jmá¹ tsó²¹ la³ tí³ hué³²
Siria, tí³la³ jmá¹ ca³lí³ ñi³² tsú² hi³
tsá² judíos má²ca³ma³ren²¹ jái¹³ hi³
jmu³ hian² tsí³ ní¹con² dí², jáun²
ca³lín¹³ tsú² hi³ ja³tánh¹ cú²jueh³²
tí³ hué³² Macedonia. ⁴Jmá¹ jáun² jmá¹
quionh³ bíh¹ tsú² tsá² jmái² la³ lá²:
Sópater jon² Pirro tsá² juú² Berea,
jí³ Aristarco quionh³ tsá² jmái²
Segundo, tsá² zian² juú² Tesalónica,
Gayo tsá² zian² juú² Derbe, Timoteo,

já³ Tíquico quionh³ Trófimo n² siáh³
tsá² zian² hué³² Asia. ⁵Hi³ jáun² tsá²
reh² hí³ né³, chí¹ján³ bíh¹ ja³taunh²¹
hí³ ca³cha³táunh¹ juú² Troas, ñí¹
jáun² bíh¹ ca³jaun³ tsú² jnoh¹. ⁶Jm¹
cuoh²¹ Jm¹hien¹ ca³hué² jnoh¹
já¹ juú² Filipos hí³ ca³tauh²¹ jnoh¹
cáun² mu² pa²¹. Jm¹ la³ má²hñá³
jmá¹ jáun² né³ ca³cháu³² jnoh¹ já¹
juú² Troas, ñí¹ jáun² ca³tauh¹³ jnoh¹
cónh³í¹ quiau³ jmá¹ quiúnh¹ tsá²
ca³cha³táunh¹ hí³ chí¹ján³.

Tsau³² Po¹ já¹ juú² Troas

⁷Jm¹ ca³lí³liau³ s²ma¹ná¹ quioh²¹
tsá² judíos tí³ ca³nié² sa¹dó¹,
jm¹jáun² ca³ngah² jnoh¹ hí³ jmú¹³
jnoh¹ má³². La³ñí¹ tín² ca³hléh³ Po¹
já¹í¹³ hí³ ca³ma³tin² tsá² hí³ ca³la³ ñí¹
ca³lí³ huan², quí¹hliá² má²tsó³² tsú²
ñí¹ siáh³ má¹cá²jniá³² jáun². ⁸Ñéh³
ñí¹ má²hni³² tsin¹ ñí¹ jm¹ tiau¹
jnoh¹ jáun² jm¹ hai²¹ hliáun³ lín³²
s². ⁹Jáun² ho³tá²quié² jm¹ cuá¹tsí²¹
jan² tsá² tsá¹nú¹ jmá² Eutico. Tsá²
hí³ ca³lí³ ñí¹cuóun²¹ lín³², quí¹ ué³
bíh¹ ca³hléh³ Po¹ já¹í¹³, hí³ jáun²
tsá² hí³ né³ ca³lí³ hmih²¹ ziu¹³.
Jm¹jáun² ca³tánh³ ñí¹ hni³² tsin¹,
hí³ jáun² má²jún¹ bíh¹ tsá² hí³ jm¹
ca³zion³ tsú². ¹⁰Jm¹jáun² ca³son²
Po¹ hí³ ngau³ ñí¹ rón²¹ hla¹ hí³, hí³
jáun² ca³zanh³ dí² hí³ ca³raín³² dí²
ta³ rón³² hué³². Jm¹ lí²¹ jáun² né³
ca³záih³ dí² tsá² reh² la³ lá²:

—Ha³ lí² juenh³ náh², quí¹ tiá²
rá²jún¹ yáh³ tsú².

¹¹Jm¹ cá¹chánh²¹ siáh³ Po¹
chi³cuú² jáun², ca³tsóh³ hí³
cuú²miih²¹. Hí³ jáun² jm¹ lí²¹ má³²
né³, ca³ma³táuh³² tsú² já¹í¹³ quioh²¹,
hí³ ca³hléh³ ca³la³ ñí¹ cá¹jniá²¹;
jm¹jáun² ngau³. ¹²Jáun² ca³jón³²

tsú² siáh³ tsá¹nú¹ má²ca³jenh¹³ hí³,
hí³ jáun² la³jín³² bíh¹ tsú² ta³tonh¹
hiú² lín³² tsí³.

Po¹ tsau³² tí³ juú² Mileto

¹³Jm¹jáun² né³, hnga² Po¹ ngau³
juí³² ta³ la³ tí³ juú² Asón. Tí³la³ jnoh¹
má¹ná¹, mu² pa²¹ bíh¹ ca³tauh²¹ hí³
ngau³ jnoh¹ la³ tí³ juú² Asón jáun²
siáh³, ñí¹ ca³juoh²¹ jnoh¹ quiúnh¹
tsú² hí³ tsí¹jan¹³ jnoh¹ tsú². ¹⁴Jm¹
ca³jenh² jnoh¹ jáun² Po¹ juú² Asón,
ñí¹ jáun² ca³tauh²¹ jnoh¹ cu³lí²¹
mu² pa²¹ hí³ ngau³ jnoh¹ tí³ juú²
Mitilene. ¹⁵Hi³ ca³hué² jáun² ñí¹
jáun² jnoh¹ ca³cháu³² ñí¹ má²tun³
jmá¹ có³² juú² Quío. Cáun² ca³nga¹
bíh¹ jnoh¹ juú² Quío jáun², hí³ jáun²
ca³cháu³² jnoh¹ ñí¹ má²hni³² jmá¹
juú² Samos nio² can³² jm²miih²¹.
[Hí³ ca³hué² jnoh¹ jáun² juú² Samos
né³ ngau³ jnoh¹ siáh³ juú² Trogilio,
ñí¹ jáun² ca³jniauh² jnoh¹ cú² nie².]
Ñí¹ má²quiún³ jmá¹ jáun² né³
ca³cháu³² jnoh¹ siáh³ juú² Mileto.
¹⁶Juí³² jaun³² bíh¹ ca³lín¹³ Po¹ hí³
tsáu¹³ jnoh¹ cú²jueh³² hí³ jáun² tia²
ngá¹³ jnoh¹ juú² Éfeso, quí¹ ní² lí¹
ca³lé³ jnoh¹ hué³² Asia; quí¹ hí³
hnió³ tsú² chanh²¹ tia³juí³² já¹ juú²
Jerusalén, hí³ hnió³ tsú² tin¹ jmá¹
Pentecostés ní¹juáh³ hí³ lí¹³.

Po¹ liéinh³² tsá²daun³² tsá² ná¹ñí¹ cuáh³² zian² juú² Éfeso

¹⁷Jm¹ cá¹chó²¹ jáun² Po¹ já¹ juú²
Mileto né³, ca³zen³ já¹í¹³ hí³ ja³táunh¹
tsá²daun³² tsá² ná¹ñí¹ cuáh³² zian²
juú² Éfeso. ¹⁸Jm¹ ca³cha³táunh¹ tsú²
jáun² né³, ca³zái³ Po¹ la³ lá²:

—Hnoh² reh², má²ná¹ñí¹ hnoh²
ha³ lánh³ lín³ jná¹³ la³ cun³ jm¹
cá¹chó²¹ jná¹³ la³ñí¹ hué³² Asia.

19 Tá¹la³ ca³ma³con²¹ jná¹³ jáun² Ti³² Juo¹³ dí² hué³² quián¹³ hnoh², tiá² cá²jmú³² yáh³ jná¹³ quien² huen², ca³háuh³² bíh¹ tsin³² jná¹³ hi³ ca³tin¹ hnoh², hi³ ca³ma³tso¹ lín²¹ jná¹³ tsin³² ja¹ la³jí³² hi³ ca³lín¹³ tsá² judíos jmu³ ñí¹con² jná¹³. 20 Tiá² ca³tunh²¹ yáh³ jná¹³ hi³ hléh²³ jú¹ chú³² hi³ ca³ti²¹ lí³ ñíh¹³ náh², tí³la³ chú¹ja²¹ bíh¹ ca³híe³ jná¹³ hnoh² jí³ la³ tí³ hñuh³² náh² n² siáh³.

21 Tá²na²¹ lín²¹ bíh¹ ca³hlí¹ ca³lien¹ jná¹³ tsá² judíos jí³ tsá²cá²jo²¹ hi³ tí³ jéinh³² tsú² jmí¹ tsí³ ñí¹con² Dió³², hi³ tanh¹³ tsú² ta²¹ Jesús Ti³² Juo¹³ dí². 22 Jáun² né³, ta³né³² má²ñe¹ jná¹³ tí³ já¹ juú² Jerusalén la³ cun³ rón³² lí³ héih³² quioh²¹ Jmí²chí³ Chun¹, tiá² ño¹ jná¹³ he³ quiunh²¹ ná¹ ñí¹ jáun². 23 Jí³²la³ tí³ ño¹ jná¹³ hi³ la³ ma³ quin³² ma³ caun³² juú² ñí¹ ñe¹ jná¹³ juáh²³ Jmí²chí³ Chun¹ hi³ ca³tin¹ jná¹³ má¹tso¹ tsin³², jí³ hi³ taunh¹³ tsú² siáh³ hñu³mi¹ñí².

24 Tí³la³ hí¹ cáun² tiá² hi³ len³ yáh³ jná¹³ hi³ juáh¹³ hi³ quien² jmí²chí³ quion²¹, qui¹ jí³²la³ tí³ hnó³² jná¹³ hi³ má¹táuh¹³ ná¹ ta²¹ hi³ má²ca³chá³ Tí³² Juo¹³ dí² jo³uón³² bíh¹, la³ cun³ lí³ jáun² ta²¹ hi³ ca³hiau³ jná¹³, hi³ hléh¹³ jná¹³ jú¹ chú³² ñí¹con² tsáu² ca³ti²¹ mií³ hi³ ja³² tsí³ Dió³².

25 "Jáun² né³, ta³né³² má²ño¹ jná¹³ hi³ hí¹cónh³ tiú²uí² lí¹³ jieh²¹ hnoh² ñí³² jná¹³, hnoh² tsá² ca³juo³ jná¹³ he³ lánh³ rón³² lí¹³ tónh³² tsú² jo³cuo² Dió³². 26 Jáun² ta³né³² juanh³² jná¹³ hi³ tiá² tso³ ho² yáh³ jná¹³ n¹juáh³ hi³ ja³hín³ jmí²chí³ quián¹³ lí³ua³ jan² hnoh², 27 qui¹ tiá² ca³tunh²¹ yáh³ jná¹³ já¹í³, ca³juo³ bíh¹ jná¹³ hnoh² ca³la³ tán¹ hián² la³jí³² hi³ má²ca³lín¹³ Dió³² jmu³.

28 Jáun² né³, hua³hín¹³ náh² hmóu³² jí³ tsá² ñí¹ hná¹ jáun² n² siáh³, tsá² má²ca³chan³ hí³ Jmí²chí³ Chun¹ jo³cuonh² náh². Jáun² la³jmí¹ jmu² tsú² hua³hí¹³ já¹ziáh², jmu³ náh² hua³hí¹³ la³jín³² tsá² má²lín³ hí³ cuáh³² quioh²¹ Dió³², tsá² ca³lan³ hí³ Tí³² Juo¹³ dí² cun³quionh³ jmí²hán¹.

29 Qui¹ má²ño¹ jná¹³ hi³ ja³táunh¹ tsá² siánh³ n¹í má¹ngah³² jná¹³, tsá² jmu³ hian² tsí³ ñí¹con² tsá² má²lín³ hí³ cuáh³² la³jmí¹ jmu² tsí²náí¹ ñí¹con² já¹ziáh². 30 Jí³ ja¹ quián¹³ hmóu³² bíh¹ hnoh² lí³ zian² tsá² hléh³² jú¹ má²ná¹jan², hi³ ma³can² tsú² tsá² má²hain²¹ tí³ con² Tí³² Juo¹³ dí², la³í¹ hi³ tónh³² tsá² hí³ ta²¹ jè¹ bíh¹ tsú². 31 Hí³ jáun² hua³hín¹³ lán³² náh², cháu¹ náh² honh² hi³ hí¹ cu³ jéin³² yáh³ tiá² ca³tunh²¹ jná¹³ hi³ ca³híe³ jná¹³ hnoh² ca³la³ hi³ háuh³² tsin³² ná¹ ñí¹con² hnoh² cun³ hní³² mií² la³ huá² la³ jma².

32 "Jáun² né³, ta³né³² chau²¹ jná¹³ hnoh² jo³cuo² Dió³² Juo¹³ dí², hi³ cuí¹ lí³quien² siáh³ ñí¹con² hnoh² já¹í³ ca³ti²¹ hi³ ja³² mií³ tsí³ tsú², qui¹ cun³quionh³ já¹í¹³ jáun² bíh¹ lí³ pin³ hñu³ honh² náh², hi³ jáun² lí¹³ hián¹³ náh² la³jí³² hi³ cué³² Dió³² ñí¹con² la³jín³² tsá² má²ná¹chan¹ ñí¹con².

33 Jáun² né³, tiá² ca³jmú³² yáh³ jná¹³ hi³ hníá¹ ná¹ hi³ zioh² tsáu², uá¹ hi³ quie³ uá¹ hi³ hmih³². 34 Tí³la³ hnoh² má²ná¹ñí¹ re² hi³ cun³quionh³ ua³ tán² huen² bíh¹ jná¹³ ca³jnio³² hi³ hníáuh³² quion²¹ quiúnh¹ tsá² quiúnh¹. 35 Cun³quionh³ la³jí³² ta²¹ hi³ ca³jmú³² jná¹³ jáun², ca³híe³ jná¹³ hi³ hníáuh³² jmú¹³ dí² ta²¹ hi³ má¹hon¹ dí² tsá² lí³hniauh²³ ñí¹con², hi³ hníáuh³² cháu¹ dí² siáh³ tsí³ já¹í³ hi³ ca³juáh³ Jesús Tí³² Juo¹³ dí², jmí¹

ca³juáh³ jáun² la³ lá²: “Tí³ jlánh¹ bíh¹ jmí¹ ren² tsá² cue³² la³ cónh³ bíh¹ tsá² hiáuh²³”.

³⁶Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Po¹ la³ nř² né³, ca³di³jní³² cu³tsa³² quionh³ la³jín³² tsá²daun³² hí³ hí³ ca³liéinh³² Dió³². ³⁷Jáun² la³jín³² tsá² hí³ ca³hó³ hí³ ca³ráin³² dí² Po¹, hí³ ca³cúh² dí² chunh³ ní¹ tsú² ³⁸tá¹la³ má²nio² hlah³ tsí³ dí², qui¹hliá² ca³juáh³ Po¹ hí³ tiú²uú² chau²¹ jmái¹ hí³ jenh¹³ dí². Jmí¹ lí²¹ jáun² ja³taunh²¹ dí² quionh³ la³ tí³ can³² jmái² ní¹ rón²¹ mu² pa²¹ jáun².

Po¹ tsau³² tí³ já¹ juú² Jerusalén

21 Jmí¹ má²lí²háih¹ jnoh¹ jáun² jái¹³ quiúnh¹ tsá² reh² dí² hí³ né³, ca³tauh²¹ jnoh¹ mu² pa²¹ hí³ ngau³ tá²chi²¹ la³ tí³ hué³² Cos nio² chu³ jmái². Ní¹ má²tun³ jmái¹ jáun² ca³cháu³² jnoh¹ siáh³ hué³² Rodas nio² chu³ jmái², jmí¹ lí²¹ jáun² ca³cháu³² jnoh¹ siáh³ juú² Pátara. ²Juú² Pátara jáun² né³ ca³lí³ zia³² cáun² mu² siáh³ siáh³ hí³ tsó³² ca³la³ tí³ hué³² Fenicia. Jáun² ca³tauh²¹ jnoh¹ mu² jáun² hí³ ngau³ jnoh¹. ³Jmí¹ ca³tí³ cun³ cá² tsó¹³ juí³² ca³neh²¹ jnoh¹ hué³² Chipre nio² chu³ jmái² tí³ cuá² cáun¹; cáun² ca³nga¹ bíh¹ jnoh¹ ní¹ jáun², hí³ ngau³ jnoh¹ tá²chi²¹ la³ tí³ hué³² Siria. Jáun² ca³cháu³² jnoh¹ juú² Tiro nio² can³² jmí²mih²¹, juú² hín¹³ hué³² Siria. Ní¹ jáun² ca³quiú² tsú² cu³tiá³ mu² qui¹hliá² ní¹ jáun² hniáuh³² huéh³ tsú² lio²¹ hí³ tioh³. ⁴Ní¹ jáun² ca³jenh² jnoh¹ tsá² má²hain²¹ tí³ con² Tí³² Juo¹³ dí², jáun² ca³tauh¹³ jnoh¹ quiau³ jmái¹ ní¹ jáun² quiúnh¹ tsá² hí³. Jáun² tsá² hí³ ca³záih³ Po¹ jái¹³ hí³

cue³² Jmí²chí³ Chun¹ hñu³ tsí³, hí³ tíá² hniáuh³² tsó³² Po¹ tí³ Jerusalén. ⁵Tí³la³ cun³ jáun² ca³hue¹³ bíh¹ jnoh¹ jmí¹ ca³tsin¹³ quiau³ jmái¹ jáun². Ca³la³ jín³² jáun² bíh¹ tsá² reh² dí² tsá²mí³ tsá²ñuh² ca³la³ má²quionh³ jón²záih¹ hí³ ca³ní¹jau² jnoh¹ tí³ jenh³ juú², jáun² can³² jmí²mih²¹ jáun² ca³dí¹jní²¹ jnoh¹ hí³ ca³lien¹ jnoh¹ Dió³². ⁶Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³háih¹ jnoh¹ jái¹³ quiúnh¹ tsú², jáun² ca³tauh²¹ jnoh¹ siáh³ mu² pa²¹ jáun²; cun³ jáun² bíh¹ ca³jính³² tsá² hí³ hí³ ja³tanh²¹ hñú¹³.

⁷Hí³ ca³hué² jnoh¹ jáun² juú² Tiro ca³cháu³² jnoh¹ juú² Tolemaida. Juú² jáun² ca³cuen¹ jnoh¹ cuo² quiúnh¹ tsá² reh² dí², jáun² ní¹ jáun² ca³tauh¹³ jnoh¹ cú² jmái¹ quiúnh¹ tsú². ⁸Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² ngau³ jnoh¹ siáh³ juí³² ta³ quiúnh¹ Po¹, jáun² ca³cháu³² jnoh¹ juú² Cesarea. Ní¹ jáun² ñéi¹ jnoh¹ hñú¹³ Pí²liéi¹, jan² tí³² ngai³² jái¹³ quióh²¹ Dió³², tsá² jmí¹ ná¹lí³ hí³ quiau³ tsá² ca³lin³ hí³ tsá² jniá³ jmí¹ tsí³, tsá² ca³quianh³ hí³ tsá² reh² dí² jmí¹tin². Jáun² hñú¹³ tsá² hí³ ca³tauh¹³ jnoh¹. ⁹Pí²liéi¹ hí³ jmí¹ tionh¹ quiun³ tsá¹mái¹³ jon², tsá² ná¹lín³ tí³² jě¹ Dió³². ¹⁰Má²hia³jáun¹³ ca³lá² tiauh² jnoh¹ la³ cun³ jmí¹ cá¹chó²¹ jan² tsá² jmái² Ágabo tí³² jě¹ Dió³², tsá² ja³ tí³ Judea, hí³ ca³ní¹jie¹³ tsú² jnoh¹. ¹¹Hí³ jáun² tsá² hí³ ca³can³ láu² hñéih¹ Po¹ hí³ ca³hñéih³ cuá² ta³ hnga². Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³juáh³ la³ lá²:

—Jmí²chí³ Chun¹ juáh³ hí³ jmu³ tsá² judíos la³ lá² já¹ juú² Jerusalén ní¹con² tsá² quióh²¹ láu² lá², hí³ jáun² jjenh³ tsú² siáh³ ní¹con² tsá²cá²jo²¹.

¹²Jmí¹ má²lí²nái¹³ jnoh¹ la³ nř² né³, ca³za¹³ jnoh¹ Po¹ quiúnh¹ tsá²

juú² Cesarea hi³ tiú²uú² tsó³² tsú²
cú²jueh³² tí³ Jerusalén. ¹³Tí³la³ Po¹
né³ ca³juáh³:

—¿He³ láih³² sa³ uoh³² hnoh² hi³
hlih²¹ náh² tsin³² jná¹³? Tí³la³
cáun² tán¹ bíh¹ má²nio² tsin³²
jné¹³, uá¹jinh¹ hi³ jún³ jné¹³ já¹ juú²
Jerusalén cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ Jesús
Tí³² Juo¹³ dí², jun³juáh¹³ jmáh³la³ hi³
hñe³ yáh³ tsú² jné¹³.

¹⁴Tí³la³ tiá² ca³tiau¹³ yáh³ jnoh¹ hi³
tí¹ jéinh¹ jnoh¹ jmí¹ tsí³ tsú², jáun²
ca³tunh²¹ bíh¹ jnoh¹ cú²jueh³², jáun²
ca³juoh²¹ jnoh¹ la³ lá²:

—Cáun² cu¹ jmu¹ bíh¹ Dió³² la³
cun³ hi³ hnió³ jmu³.

¹⁵Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³jmú¹³ jnoh¹
re² lío²¹ quiú¹³ hi³ ngau³ jnoh¹ juí³²
má²tiáuh¹ tí³ Jerusalén. ¹⁶Ma³ jan²
tsá² reh² dí² tsá² zian² juú² Cesarea
jáun² ca³ñí¹taunh¹ quiúnh¹ jnoh¹,
jáun² tsá² hí³ ca³ñí¹jau² jnoh¹ hñú¹³
jan² tsá² jmáí² Mnasón, tsá² hue³²
Chipre. Tsá² hí³ jmí¹ la³ má²hen² tí³
con² Tí³² Juo¹³ dí² la³ cun³ jmí¹tin²
máh³, jáun² hñú¹³ tsá² hí³ bíh¹
ca³tauh¹³ jnoh¹.

Po¹ tsa³jien³ Jacobo

¹⁷Jmí¹ cá¹cháu²¹ jnoh¹ já¹ juú²
Jerusalén né³, hiún² lín³² bíh¹ tsí³
tsá² reh² dí² ca³he³ jnoh¹. ¹⁸Jmí¹
cá¹jniá²¹ jáun² ca³ñí¹quiúnh¹ jnoh¹
Po¹ hi³ tsa³jien³ tsú² Jacobo hñú¹³.
Hñú¹³ Jacobo hí³ ca³ngih³² siáh³
la³jín³² tsá²daun³² tsá² ná¹ñí¹ cuáh³².
¹⁹Jáun² Po¹ ca³cuéh³ cuo² hi³ jan²
hi³ jan² tsá² hí³; jmí¹ lí²¹ jáun²
né³, ca³chá³ dí² re² tso² la³jí³² hi³
má²ca³jmú³ Dió³² ñí¹con² tsá²cá²jo²¹
cun³quionh³ hnga² dí². ²⁰Jmí¹
má²lí²nié¹³² jáun² tsá² hí³ jáí¹³ ní²
né³, jlánh¹ ca³ma³quien² tsú² Dió³².

Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³záih³ dí² Po¹
la³ lá²:

—Tí³la³ sá¹ní² jie³ reh², ca³la³
juóun³² mei²¹ bíh¹ tsá² judíos
má²taunh³² ta²¹, hi³ la³jín³² tsá²
hí³ né³, hniá¹ bíh¹ hi³ ma³tí³² liei²¹
quioh²¹ hla¹ Moisés. ²¹Tsá² hí³
má²ca³nái³² hi³ hnú² néh¹ hieh³² tsá²
judíos tsá² tiáunh¹ hue¹³ tsá²cá²jo²¹
hi³ tiú²uú² hniáuh³² ma³tí³² tsú²
liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés, hi³ tiú²uú²
hniáuh³² tiú³² tsú² chí² láu² hna¹³
ñí¹ zian² tsá¹míh¹ jon², hi³ tiú²uú²
ma³tí³² tsú² la³ cun³ hi³ ná¹ngí²³
dí². ²²Jáun² né³, ¿ha³ lánh³ jmú¹³
dí²? Qui¹ má²ta²¹ má²lí³ ñí³² bíh¹
tsú² hi³ má²cuán² hnú² ñí¹ lá². ²³Tí³
chú³² jmu³ hnú² la³ cun³ hi³ juáh¹³
jnoh¹ lá²: Qui¹ ja¹ quiú¹³ dí² lá²
zian² quiun³ tsá² má²ná¹láih²¹ jáí¹³
quionh³ Dió³². ²⁴Jáun² né³, jan³²
tsá² lá², ma³jí¹³ hnú² jmí¹ honh²
quiúnh¹ tsá² lá² la³ cun³ hi³ ná¹ngí²³
dí² tsá² judíos; hi³ ma³hmah²¹ siáh³
la³ cun³ hi³ tsa³hín³ quioh²¹ tsú². Ní¹
má¹ca³ma³tí³² tsú² jáí¹³ hi³ ca³jmú³
jáun² quionh³ Dió³², má¹jáun² má²lí¹³
zéi³² tsú² chí¹ mí³láu³ nio². Jáun²
la³jín³² tsáu² lí³ ñí³² hi³ tiá² la³ tson²
yáh³ la³ cun³ jáí¹³ hi³ má²ca³nái³²
tsú² jáun², tí³la³ hnú² bíh¹ jan² tsá²
má²tí³² liei²¹ jáun² quiú¹³. ²⁵Tí³la³ hi³
ca³tin¹ tsá²cá²jo²¹ tsá² má²ca³taunh³
ta²¹ má¹ná¹, má²ca³zen¹³ bíh¹ dí²
cáun² sí² ñí¹con² tsú² hi³ rá¹juáh³
la³ cun³ hi³ má²ca³láí¹³ dí², uá¹la³
cun³ hi³ tiá² hniáuh³² cuh³ tsú²
ngú³ quioh²¹ jáh³ má²ca³jngih³ tsú²
ñí¹con² dió³² tsá² lán¹, tiá² chú³²
cuh³ tsú² jmí², sa³jun³ ngú³ quioh²¹
jáh³ cuounh³² tsú² láí¹, jí³ tsá²mi³
tsá²ñuh² ní² siáh³ tiá² hniáuh³² jmu³
juón¹ quionh³ tsá²ján² tsá²ján².

Má²tson¹³ tsú² Po¹ hñu³ cuáh³² chín¹

²⁶Jáun² ca³jan³ Po¹ tá¹ quiun³ tsá²ñuh² hí³. Jm¹ cá¹jnia²¹ jáun² né³ ca³jmú³ tsú² hí³ lí³ jí² jm¹ tsí³ quionh³ tsá² hí³ la³ cun³ hí³ ná¹ngí²³ tsá² judíos. Jm¹jáun² ñéi¹ Po¹ hñu³ cuáh³² chín¹ hí³ ca³ñí¹zeh¹ dí² tsá² tiáunh¹ cuáh³² jáh³ jmáí¹ jéi³²í¹ hniauh³ hí³ lí³ jí² jm¹ tsí³ dí² tiáunh¹, hí³ jáun² jmáí¹ jáun² jm¹ cuen³ Po¹ jáh³ joh¹ ma³ quin³² ma³ jan³² tá¹ quiun³ tsá² hí³ hí³ jngih³ ñí¹con² Díó³².

²⁷Jm¹ má²ñí¹hián² jáun² quiau³ jmáí¹ quioh²¹ tsú², jm¹jáun² ma³ jan² tsá² judíos zian² hue³² Asia ca³lí³ cuóun³² Po¹ hñu³ cuáh³² chín¹, jm¹jáun² la³jui³² ca³zió³ tsú² tsí³ tsá² tionh² hí³ hí³ zanh³ tsú² Po¹, ²⁸hí³ ca³hóh³² hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—iHnoh² tsá² ziaun² dí² hue³² Israel lá², ma³hau¹ jnoh¹! Tsá²ñuh² lá² jlánh¹ hún¹ ngí³² tá¹ cáun² hngá¹máh³ hí³ má²can² tsáu² hí³ lí³hon² tsú² tsá²co¹ dí², jí³ liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés, la³ má²quionh³ jí³ cuáh³² lá² quiú¹³ dí². Hí³ hí¹ la³ tí³ tsá²cá²jo²¹ má²cuá²jan² tsú² hñu³ cuáh³² lá² quiú¹³ dí², hí³ má²cuá²hliah¹.

²⁹Ca³juáh³ tsú² la³ ní² qui¹hliá² ca³jén³² tsú² Po¹ jm¹tin² já¹ juú² hí³ quionh³ tsú² jan² tsá² jmáí² Tróximo tsá² zian² juú² Éfeso, jáun² lí¹ ca³lín¹³ tsú² hí³ má²cuá²jan² Po¹ tsá² hí³ hñu³ cuáh³².

³⁰Jáun² la³jui³² tiá³ siaun³² taunh³ bíh¹ tsá² juú², hí³ ca³cuú² ca³ngih³² ca³la³ né³² cánh³. Jm¹jáun² ca³ñí¹hmá¹ ñí¹cuonh¹³ dí² Po¹ hí³ ca³chin² dí² cheih³², jáun² la³jui³² ca³jna³ dí² siáh³ ho³hñú¹³ cuáh³².

³¹Jm¹ má²jngih³ cu³tí³ bíh¹ tsú²

Po¹ la³ cun³ jm¹ ca³lí³ ñí³² juo¹³ hliáu³ tsá² romanos hí³ tiá³ siaun³² lín³² bíh¹ má²tiáunh¹ la³jín³² tsá² juú² Jerusalén. ³²La³ cun³ jm¹jáun² ca³teh³ juo¹³ hliáu³ hí³ hliáu³ tsá² ná¹chín¹ joh¹ la³ má²quionh³ hliáu³ ñí¹ hná¹ jáun², jáun² cú²hé² ja³taunh²¹ dí² ñí¹ ná¹ngih³² jáun² tsá² hí³. Jm¹ ca³jén³² tsú² tsá² lín³ hí³ juo¹³ hliáu³ né³ la³ má²quionh³ tsá² quionh³, tiú²uú² ca³quionh³ yáh³ tsú² Po¹. ³³Jm¹jáun² cuan³ tsá² lín³ juo¹³ hliáu³ ñí¹ zenh¹ Po¹ hí³ ca³zanh³ Po¹ hí³ ca³jmú³ tsú² héih³² hí³ hñe³ tsú² Po¹ quionh³ tun³ cá²den¹ná¹. Jáun² ca³ngái³ tsú² siáh³ hí³ hin² tsánh² Po¹, hí³ he³ lí²jmú³. ³⁴Tí³la³ tsá² jm¹ ná¹ngih³² hí³ má¹ná¹, tiú² jan³² lín³² bíh¹ ca³taunh³, hí³ jáun² lí¹ tiá² ñí³² he³ jái¹³ né³ bíh¹ juo¹³ hliáu³ lí³, qui¹ cú²tiú² cú²jan³² lín³² bíh¹ tiáunh¹ tsú². Jáun² juo¹³ hliáu³ hí³ ca³jmú³ héih³² hí³ cu³tsa³² jan³ cú²jueh³² hliáu³ Po¹ ñí¹ lí³ hñú¹³ hliáu³. ³⁵Jm¹ ca³cha³taunh¹ hliáu³ jm¹ ta³² hí³ hí¹jan² Po¹, jáun² ja¹ uá¹ hen² bíh¹ Po¹ ca³jan³ tsú² chí³cuú² qui¹hliá² jlánh¹ chí¹ñí¹ já²taunh¹ tsá² hí³ hí³ hnió³ jmu³ hian² tsí³. ³⁶Tsá² hí³ né³ hí¹hóh³² la³jín³² hí³ hí¹juáh²³:

—iCu³tí³ cu¹ jngih¹³ mí¹ tsá² lín¹ ní²!

Po¹ cue³² jú¹ tson² quioh²¹

³⁷Jm¹ ca³tí³ ñí¹tanh¹³ tsú² Po¹ hñú¹³ hliáu³ jáun², jáun² Po¹ ca³mí³ jái¹³ ñí¹con² juo¹³ hliáu³ hí³ hí³ ca³juáh³:

—¿Tiá¹ lí¹³ juoh²¹ cu³tiá³ quiúnh¹ jná¹³?

Jáun² juo¹³ hliáu³ hí³ ca³juáh³:
—¿Hí¹ tin² máh³ hnú² hléh¹ jú¹ griego dúh¹? ³⁸¿Há¹ jun³juáh¹³ hnú²

tsá² hué³² Egipto dúh¹, tsá² ca³jmú³
hnié² quionh³ tsá² ho² ta²¹, tsá²
ca³lí³ zian² quiún³ mei²¹ tsá² jngih²
tsáu² joh¹, hi³ ca³ñí¹ táunh¹ quionh³
dí² la³ tí³ hué³² quiéin²?

³⁹Hi³ jáun² Po¹ ca³juáh³:

—Tsá² judío juú² Tarso bíh¹ jná¹³,
cáun² juú² quien² tí³ Cilicia. Juenh²
jmu² honh², cué¹ tiá³ jáí¹³ hi³ lienh¹
jná¹³ tsá² ní².

⁴⁰Jmí¹ má²lí²cué³² juo¹³ hliáu³
jáí¹³ né³, ca³náu² Po¹ hná¹³ ta³²,
hi³ ca³háí³² cuo² hi³ ca³jmú³ lin¹
hi³ tiánh³² tsá² hi³ tie³. Jáun² jmí¹
má²tionh² tsá² hi³ tie³ né³, ca³hléh³
Po¹ jú¹ hebreo ñí¹con² tsá² hí³ hi³
ca³juáh³ la³ lá²:

22 —Hnoh² tsá²cáu³ jí³
tsá²daun³², re² nié² náh²
jáí¹³ hi³ má¹tson¹³ jná¹³ lá² ñí¹con²
hnoh² ta³né³².

²Jmí¹ má²lí²niéí³² jáun² tsá² hí³ hi³
dí¹hle³² Po¹ jú¹jma² hebreo né³, tí³
lí³mi¹ tie³ ca³tiánh³ bíh¹ tsú². Jáun²
Po¹ ca³záih³ siáh³ tsá² hí³:

³—Tsá² judío tsá² juú² Tarso bíh¹
jná¹³, juú² hín¹³ tí³ Cilicia, tí³la³
já¹ juú² Jerusalén lá² bíh¹ ca³cuon³
jná¹³. Ja³bí¹ tsá² ca³ma³ta² tí³²
Gamaliel yáh³ jná¹³ uá²jai³², tsá²
hi³ ca³ma³ta² jná¹³ ca³la³ cun³ tán¹
cun³ hián² héih³² hi³ rá¹tioh³ ñí¹
liei²¹ hi³ hiau³ tsá²haun³² dí¹hio³
ñú¹deh³ dí². Huen² jná¹³ jlánh¹
ca³lí³ hniá¹ ná¹ hi³ má¹zián¹³ ná¹
la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ Dió³², la³jmí¹
ná¹hniá¹ hnoh² ní² ta³né³². ⁴Jmí¹tin²
jlánh¹ jmí¹ jmu² jná¹³ hian² tsin³²
ñí¹con² tsá² má²tiáunh¹ jui³² quioh²¹
Jesús, hí¹ la³ tí³ jmí¹ jngih³² jná¹³
tsú². Hi³ tsá²mi³ tsá²ñuh² bíh¹ tsú²
ca³ma³tson¹³ jná¹³ jmí¹tin², hi³
ca³quí¹ ca³tonh¹ jná¹³ hñu³mi¹ñí².

⁵Jáun² tsá² cuá¹lín³ mí²tsá² hén¹
quionh³ la³jín³² tsá²daun³² lí¹³ cué³²
jú¹ tson² ca³tí²¹ hí³ ní². Ja³bí¹ tsá²
hi³ siáh³ ca³cué³ jná¹³ sí² hi³ ca³tin¹
tsá² judíos reh² dí² zian² já¹ juú²
Damasco; hi³ jáun² ñéi¹ jná¹³ ñí¹
jáun² hi³ jmí¹ já¹zánh²¹ jná¹³ tsá²
má²tiáunh¹ jui³² quioh²¹ Jesús, hi³
jmí¹ já¹jan³² jná¹³ tsú² ca³la³ hi³
ná¹hñei²¹ tí³ já¹ juú² lá², hi³ jmí¹
jmuh¹ jnoh¹ tsú² ñí¹ lá².

Po¹ cha³² ha³ lánh³ rón³² ca³tí²
cá²jéinh³² jmí¹ tsí³

(Hechos 9:1-19; 26:12-18)

⁶”Tí³la³ tá¹la³ cuá¹ñé² jná¹³ jáun²
hú¹ jui³² né³, jmí¹ má²ñí¹chau²¹ jná¹³
já¹ juú² Damasco, jáun² cu³diá²jan²
jmí¹ táin³ jná¹³ cáun² joh¹ pin³ lín³²
hi³ ja³ hñu³mi³cuú² cun³ chí³hiú²;
⁷la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ ca³tánh³
jná¹³ cu³hna²¹ jáh³. Jmí¹jáun² ca³nái³²
jná¹³ cáun² ho³ tsáu² hi³ ñí¹juah²¹.
“Hnú² Saulo, Saulo, ¿he³ láih³² jmuh³²
hnú² hian² honh² ñí¹con² jná¹³?”
⁸Hi³ jáun² jná¹³ ca³ngáí³²: “¿Hin²
bí¹ tsánh² hnú² Tí³²?” Jáun² Tsá²
hi³ ñí¹ca³juáh³: “Jná¹³ bíh¹ la³²,
Jesús Tsá² Nazaret Tsá² jmoh¹ hnú²
hian² honh²”. ⁹Ca³jé³ bíh¹ tsá² jmí¹
quiúnh¹ jná¹³ joh¹ jáun², tí³la³ tiá²
ca³ngí¹³ yáh³ tsú² hi³ ñí¹ca³hléh³
jáun² tsáu². ¹⁰Jmí¹jáun² ca³juo³ jná¹³
tsú²: “¿He³ bí¹ hniáuh³² jmu¹ jná¹³
né³ Tí³²?” Jáun² jmí¹jáun² ca³záí³
jná¹³ Tí³² Juo¹³ dí²: “Náu², cua³² jui³²
hún¹ nú² tí³ Damasco. Hi³ jáun² ñí¹
jáun² lí³ ñíh¹³ hnú² la³jí³² la³ cun³
hi³ ca³tin¹ hnú² jmúh¹³”. ¹¹Tí³la³ joh¹
zín³ lín³² hi³ ca³jé³² jná¹³ jáun² né³
ca³jmú³ hi³ ca³táin³ jná¹³, jáun² tsá²
jmí¹ quiúnh¹ hí³ bíh¹ jná¹³ ca³zanh³
uón³² hi³ ca³jau³ tí³ já¹ juú² Damasco.

12”Hi³ jáun² ñí¹ jáun² jmí¹ zian² jan² tsá²ñuh² jmáí² Ananías, jan² tsá² la³ má²tí³² re² lín³² liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés. La³jín³² tsá² judíos zian² juú² jáun² jmí¹ tanh² ta²¹ tsá² hí³. 13 Jáun² Ananías hí³ ca³ñí¹jie¹³ jná¹³. La³ cun³ jmí¹ cá¹chó²¹ jáun² tsú² ca³juáh³: “Hnú² reh² Saulo, ijie¹ siáh³ cónh³ hí³ hmai²¹!” La³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ ca³tau² siáh³ re² mí¹ñí³² jná¹³. 14 Jmí¹jáun² ca³zái³ tsú² jná¹³ la³ lá²: “Dió³² Juo¹³ tsá²haun³² dí²hio³ ñú¹deh³ dí² má²ca³quianh³ hnú², hí³ hnió³ tsú² hí³ lí³ ñíh¹³ hnú² la³ cun³ hí³ lín²³ tsú² jmu³, jí³ hí³ lí³ jien¹ hnú² siáh³ hnga² Tsá² Chun¹, hí³ náih¹³ hnú² siáh³ jē¹ Tsá² hí³. 15 Quí¹ hnú² bíh¹ ca³tin¹ cuá¹náuh² jái¹³ quioh²¹ tsú² ñí¹con² tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³ ca³tí²¹ la³jí³² hí³ ca³jieh³ nú² jí³ hí³ ca³niéih² nú² nē² siáh³. 16 Jáun² né³, ha³ lí² ján², cuí¹ zaun²¹ nú² jmáí² hí³ teh¹ nú² Tí³² Juo¹³ dí², hí³ jáun² hin³ tsú² tso³ quián¹³ hnú²”. La³ nē² ca³juáh³ Ananías hí³.

17”Hi³ jáun² jmí¹ cuanh²¹ jná¹³ siáh³ já¹ juú² Jerusalén lá² né³, ca³ñí¹lien¹ jná¹³ Dió³² hñu³ cuáh³² chín¹. Jmí¹jáun² ca³jnia³ Tí³² Juo¹³ dí² jéin³² jná¹³ 18 hí³ ca³juáh³ la³ lá²: “Háun¹ nú², tia³jui³² cua³han² já¹ juú² lá², quí¹ tsá² juú² lá² cun³ tiá² héi³² bíh¹ jái¹³ hí³ hléh¹³ hnú² ca³tin¹ jná¹³”. 19 Jáun² jná¹³ né³ ca³juáhn³²: “Hnú² Tí³² Juóu³² jná¹³, já² la³jín³² bíh¹ tsá² juú² lá² ná¹ñí³² hí³ jná¹³ jmí¹ ñē² la³jí³² cuáh³² quiú¹³ jnoh¹ tsá² judíos, hí³ jmí¹ ñí²jan³² jná¹³ tsú² hñu³mí¹ñí² tsá² má²taunh² hnú² ta²¹ jmí¹jáun², hí³ jmí¹ quiunh³² jná¹³ tsú² siáh³. 20 Ja³bí¹ la³ jáun² jmí¹ ca³tain² jáun² jmi² quioh²¹ hla¹

Tié³ tsá² ca³náu² hí³ jái¹³ hí³ ca³tin¹ hnú², ja³bí¹ ñí¹ jáun² jmí¹ zenh¹ jná¹³ hí³ hún¹ ná¹ cá²hon³ quiúnh¹ tsá² ca³jngih³ hí³ Tié³, hí³ ca³hmá³ jná¹³ siáh³ ha¹ tsá² ca³jngah³ tsú² hí³”. 21 Tí³²la³ Tí³² Juo¹³ dí² ca³juáh³ ñí¹con² jná¹³: “Cua³², quí¹ hnú² bíh¹ zei²¹ jná¹³ ñí¹con² tsá²cá²jo²¹ tsá² zian² ñí¹ uóunh³”.

Cáun³² siáh³ Po¹ juo¹³ hliáu³

22 Ca³nái³² bíh¹ tsú² re² hí³ ca³juáh³ Po¹ la³ñí¹; tí³²la³ jmí¹ má²lí²juáh³ Po¹ la³ nē² né³, ca³tí³ ca³hóh³² bíh¹ tsú² siáh³ hí³ ca³juáh³: —iCuí¹ jún¹³ mí¹ tsá² lín¹ ja³ juón¹ nē²! iTiá² ca³tí²¹ yáh³ zian² tsá² la³ nē²!

23 La³ má²ná¹tí² ná¹hóh³² jáun² bíh¹ tsá² hí³, hí³ ná¹quí² ná¹zen² ha¹, hí³ ná¹quí² ná¹ziauh³² siáh³ hliáu² chí³cuú², 24 jáun² cu³tsa³² bíh¹ jmí¹ ca³jmu³ juo¹³ hliáu³ héih³² hí³ jan³ hliáu³ Po¹ tí³ ñéih³ hñú¹³. Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³jmu³ dí² héih³² hí³ pan³ tsú² Po¹ quionh³ hñú¹jméi¹³, hí³ jáun² chá³² Po¹ he³ ca³tí²¹ sa³ tí³ hóh³² lín³² tsá² hí³. 25 Jmí¹ má²lí²hñéi³² tsú² jáun² Po¹ tiá³ lín³² né³, hí³ jmí¹ má²pan³ dí² quionh³ hñú¹jméi¹³ jáun², jáun² Po¹ ca³záih³ hliáu³ tsá² chín¹ zenh² có³² jáun² la³ lá²:

—¿Hí¹ jmu² héih³² liei²¹ hí³ lí¹³ pan¹³ hnú² jan² tsá² romano ta³ tiá² má²lí²quiánh² nú² jú¹ tson² quioh²¹ tsú²?

26 Jmí¹ má²lí²niéi³² hliáu³ tsá² chín¹ jái¹³ nē² né³, ca³ñí¹zeh¹ juo¹³ la³ lá²:

—¿He³ dá² ñí³jmu³² hnú²? Já² la³ tsá² romano bíh¹ tsá² ó³².

27 Jmí¹jáun² ja³ juo¹³ hliáu³ tsá² chín¹ ñí¹ zenh¹ jáun² Po¹, hí³ ca³ngáih³ dí² jái¹³ lá²:

—¿Hí¹ cu³tí³ bíh¹ tsá² romano
hnú²?

Jáun² Po¹ ca³juáh³:

—Ján³.

²⁸ Jáun² juo¹³ hliáu³ ca³záih³ siáh³
Po¹:

—Tí³la³ ca³tin¹ jná¹³ má¹ná¹,
hliáu³ lín³² bíh¹ quie³ ca³cáin³ hi³
ca³lín³ jná¹³ tsá² romano.

Jáun² Po¹ ca³juáh³ siáh³:

—Tí³la³ jná¹³ dá² má¹lín³ la³ cun³
jmí¹ ca³lí³zian² bíh¹.

²⁹ Jmí¹jáun² la³juí³² ca³tiánh³ tí³
có³² tsá² jmí¹ má²cán³ hí³ jú¹ tson²
quioh²¹ Po¹, hí¹ la³ tí³ hnga² yáh³
juo¹³ hliáu³ ca³juénh² jmí¹ ca³lí³tsin²
tsú² hí³ tson² bíh¹ la³ tsá² romano
bíh¹ Po¹, quí¹hliá² jmí¹ má²lí²hñéi³²
dí² tsú².

Má²zenh² Po¹ ní¹ta²¹ chín¹ quioh²¹ tsá² judíos

³⁰ Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² jmí¹ hnió³
juo¹³ hliáu³ lí³ ní³² he³ tso³ chá³² tsá²
judíos quioh²¹ Po¹, jáun² ca³chin²
dí² tsú², hí³ ca³zen³ dí² siáh³ jái¹³
hí³ ngih¹³ tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ la³
má²quionh³ la³jín³² tsá² ná¹ní¹
hué³². Jmí¹jáun² ca³jan³ tsú² Po¹
hí³ ca³ní¹zinh² dí² ja¹ ní¹ ná¹ngih³²
jáun² tsá² hí³.

23 Jmí¹jáun² né³, Po¹ ca³jé³
chí¹tiá³ ní¹ ní¹ tionh¹ tsá²
ná¹chín¹ hí³, hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnoh² reh², la³ tí³ ta³né³² tiá² lin¹
cha³² yáh³ tso³ jmí¹ tsin³² jná¹³ hí³
juáh¹³ hí³ tiá² má²ca³ma³ti²¹ jná¹³
ní¹con² Dió³² la³ cun³ ca³ti²¹.

² Jáun² Ananías tsá² cuá¹lín³
mí²tsá² hien¹ ca³jmú³ héih³² ní¹con²
tsá² tionh² cu³hén¹ Po¹, hí³ pá³ tsú²
ho³ Po¹. ³ Jáun² Po¹ né³ ca³záih³ tsá²
hí³ la³ lá²:

—iHnú² dá² cáun² hná¹ hiah³² tiáu²
jmáh³la³ tí³ coh³ bíh¹, ja³bí¹ Dió³²
po³ siáh³ hnú²! ¿Há¹ jun³juáh¹³ hí³
jáun² níh³ hnú² ní¹ ní² hí³ rá¹tsih³²
nú² héih³² la³ cun³ juáh³ liei²¹? ¿He³
láih³² sa³ chín¹dí¹ huen² bíh¹ hnú²
ní³jmuh³² la³ siáh³ la³ cónh³ bíh¹ hí³
rá¹juáh³ jáun² liei²¹?

⁴ Jáun² tsá² jmí¹ tionh¹ hí³ có³²
jáun² ca³záih³ Po¹:

—¿Hí¹ hnú² la³ ca³tin¹ jin¹³ tsá²
cuá¹lín³ mí²tsá² hien¹ quian²¹ Dió³²?

⁵ Jáun² Po¹ ca³ngái³ la³ lá²:

—Tiá² jmí¹ ño¹ jná¹³ reh² hí³ lín³
tsá² ní² mí²tsá² hien¹; quí¹ ní¹ Sí²
rá¹juáh³ la³ lá²: “Tiá² hniáu³² hléh¹
hnú² jú¹ hlah³ quioh²¹ tsá² ho² ta²¹”.

⁶ Jmí¹ ca³lí³tsin² jáun² Po¹ hí³ tsá²
ná¹ngih³² hí³ la³ ná¹lí³ tun³ nió³,
cun³ nió³ tsá² saduceos, hí³ cun³
nió³ siáh³ tsá² fariseos, jmí¹jáun²
ca³hléh³ dí² tiá³ hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnoh² reh², jan² tsá² fariseo
bíh¹ jná¹³, tsá² cá² mí¹zionh² tsá²
fariseos. Jáun² né³, iné³² má²cán³
tsú² jú¹ tson² ca³ti²¹ hí³ jná¹³
taunh³² ta²¹ hí³ jenh¹³ siáh³ tsá²
má²ca²tsan³!

⁷ Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Po¹ la³
ní² né³, ca³juónh³ tsá² saduceos
cú²zúnh² quionh³ tsá² fariseos,
jmí¹jáun² lí³ tsú² tun³ tsoh³. ⁸ Hí³
jáun² la³ jáun² lí³ quí¹hliá² tiá² ta²¹
taunh³² yáh³ tsá² saduceos hí³ jenh¹³
dí² já¹ hla¹, hí³ juáh²³ siáh³ hí³ tiá²
tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² zian², hí³
sa³jun³ tsá²cuú² tsá²chín³ ní² siáh³;
tí³la³ tsá² fariseos má¹ná¹, taunh³²
bíh¹ ta²¹ la³ji³² hí³ jáun². ⁹ Hí³ jáun²
la³jín³² tsá² hí³ ca³ti³ ca³hóh³²,
jáun² ma³ jan² tí³² liei²¹ ja¹ quioh²¹
tsá² fariseos hí³ ca³jmú³ zenh² hí³
ca³juáh³ la³ lá²:

—Tiá² lin¹ hi³ hlahi³ chauh¹ yáh³
jnoh¹ quioh²¹ tsá²ñuh² lá², quí¹ tiá²
né¹ yáh³ dí² ho³sa³ jan² tsá²cuú²
tsá²chín³ má²ca³hléh³ ñí¹con² tsú²,
ho³lá²dá² jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³².

¹⁰Cun³ñí¹ hi³hliá² jmí¹ má²ná¹jín²³
lín³² tsá² hí³, jáun² cu³tsa³² jmí¹
ca³jmú³ juo¹³ hliáu³ héih³² hi³
tsa³chin² tsú² cú²jueh³² Po¹ ja¹ jáun²
hi³ jón³² siáh³ hñú¹³, quí¹ hi³ juéhn²
tsú² ní² lí¹ jun² Po¹, quí¹ ní² lí¹
ca³jmú³ tsú² hná¹jéh² nio² Po¹.

¹¹Hi³ jáun² hua² jáun² né³
ca³ma³jnia³² Tí³² Juo¹³ dí² ñí¹con²
Po¹ hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Tiá³ chá¹ honh² Po¹, quí¹ la³jmí¹
má²lí²hléh¹ hnú² hi³ ca³tin¹ jná¹³ já¹
juú² Jerusalén lá², la³ jáun² uá²jai³²
hniáuh³² cuá¹hléh¹ nú² siáh³ já¹ juú²
Roma.

**Má²cu¹ má²ren²¹ tsáu²
jáí¹³ hi³ jngih³ Po¹**

¹²Hi³ jáun² jmí¹ cá¹jnia²¹ jáun²
né³, ma³ jan² tsá² judíos ca³ma³cu¹
ma³ren²¹ jáí¹³ hi³ jngih³ Po¹.
Má²tún² hmóu³² jáun² tsá² hí³
ca³tanh² hú¹mu³héih³² hi³ tiá² má³²
jmu³ hí¹ cú¹pih²¹, sa³jun³ hính³ jmí²
jma³ ca³la³ tí³ ñí¹ cá¹chó²¹ jmái¹
hi³ jngih³ dí² Po¹. ¹³Lín³ tun³lón³²
tsá² ca³jmú³ jáí¹³ jáun². ¹⁴Jáun²
ca³ñí¹táunh¹ dí² ñí¹con² tsá² ná¹lín³
mi³jmú³ quionh³ tsá²daun³² tsá²
ná¹ñí¹ juú², hi³ ca³ñí¹juah²¹ la³ lá²:

—Má²tún² hmóu³² lá² jnoh¹
má²lí²tanh¹³ hú¹mu³héih³² hi³ tiá²
cú¹ tiá² hnáih¹³ jnoh¹ hí¹ cú¹pih²¹
ca³la³ ñí¹ ca³jngih¹³ jnoh¹ Po¹.
¹⁵Jáun² né³, zen² hnoh² jáí¹³ ñí¹con²
juo¹³ hliáu³ quiúnh¹ náh² tsá² ná¹ñí¹
hi³ ja³jan² tsú² siáh³ Po¹ ta³ máh¹
hnoh². Juoh¹ hnoh² juo¹³ hliáu³

hi³ hnáuh² hnoh² ngáih¹ re² lín³²
jú¹ tson² quioh²¹ Po¹. Jáun² jnoh¹
tsá¹tan¹³ Po¹ hú¹ juí³² hi³ jngih¹³
jnoh¹ ñeh² bíh¹ hi³ cuán¹³ tsú²
ñí¹con² hnoh².

¹⁶Tí³la³ jmí¹ ca³lí³ ñí³² nú²míh¹
jon² hiá¹ rainh²¹ Po¹ jáí¹³ jáun² né³,
la³juí³² ngau³ hi³ ca³ñí¹zeh¹ Po¹ jáí¹³
jáun². ¹⁷Jáun² ca³teh³ Po¹ hliáu³ tsá²
chín¹ hi³ ca³záih³ dí²:

—Cuá²jan³² tiá³ nú²míh¹ lá² ñí¹con²
juóuh³² nú², quí¹ zia³² cáun² jáí¹³ hi³
tsa³zeh¹ tsú² juóuh³² hnú².

¹⁸Jmí¹jáun² ca³ñí¹jan² hliáu³ tsá²
chín¹ hi³ nú²míh¹ ta³ ñí¹ juo¹³ hi³
ca³juáh³:

—Po¹ tsá² cuá¹tson³ lí²tié³ jná¹³ hi³
lí²juáh³ hi³ já¹jan³² jná¹³ nú²míh¹ lá²
ñí¹con² hnú², quí¹ zia³² cáun² jáí¹³
quian³² hi³ záí³² hnú².

¹⁹Jmí¹jáun² ca³zanh³ juo¹³ hliáu³
cuo² nú²míh¹ hí³, hi³ ca³ñí¹ngah¹ dí²
jáí¹³ jáun² ñí¹ tí³ có³², hi³ ca³juáh³:

—¿He³ jáí¹³ quiánh¹ nú²?

²⁰Jáun² nú²míh¹ hí³ ca³juáh³:

—Tsá² judíos tsá² ná¹ñí¹
má²lí²ma³cu¹ ma³ren²¹ jáí¹³,
hi³ jáun² má²záí³² tsú² hnú² hi³
cuá¹jan³² hnú² Po¹ ñí¹ta²¹ chín¹
tsa³háu², hi³ lí¹ ja³ma³cau² tsú²
hnú² hi³ juáh³ hi³ nga³ re² jú¹ tson²
quioh²¹ Po¹. ²¹Su³uú² lí¹ táunh³
hnú² ta²¹; quí¹ lín³ tun³lón³² tsá²
tau³ Po¹ hú¹ juí³² tsa³háu². Má²tún²
hmóu³² jáun² tsá² hí³ má²lí²tianh²
hú¹mu³héih³² hi³ hí¹ cú¹pih²¹ má³²
tiá² cuh³ hi³ sa³jun³ hính³ jmái²
ca³la³ ñí¹ ca³jngih³ Po¹. Jáun² ta³né³²
cáun² má²ná¹jan³² tsú² hi³ chanh²¹
hnú² jáí¹³ bíh¹ ha³ líh³ cuá¹jan³² nú²
Po¹.

²²Jáun² juo¹³ hliáu³ hí³ ca³záih³
nú²míh¹, hi³ tiá² hin² záih³² hí¹ jan²

hi³ má²l²chá³² la³ jáun², jm¹ lí²¹
jáun² né³ ca³chanh³ dí² nú²míh¹ hí³.

Zen³ tsú² Po¹ nī¹con² Fé³ tsá² ho² ta²¹

²³ Jm¹ jáun² ca³teh³ juo¹³ hliáu³ hí³
gon³ hliáu³ tsá² chín¹ hí³ ca³záih³
dí²:

—Jmu³ hua³jan²¹ tun³ nio²
hña³láu³ hliáu³ tsá² tsa³táunh¹
juí³² ta³, hñaih³² nio² quiú³ tsi²¹
quian³ siáh³ tsá² ná¹tsin¹ jáh³, hí³
cónh³ tun³ nio² hña³láu³ siáh³ tsá²
ná¹quian³² hmá² zunh²¹. Hniáu³²
tónh³² tsú² hua³jan²¹ hí³ tsa³táunh¹
cun³ la³ nio¹ ñu³ tí³ ca³nié² la³
tí³ juú² Cesarea. ²⁴ Hí³ jmu³ siáh³
hua³jan²¹ gon³ gáun³ tsa³cuá¹ hí³
ca³tín¹ Po¹, hí³ tsa³jan² tsú² re² tín²
ñí¹con² Fé³ tsá² ho² ta²¹.

²⁵ Jáun² juo¹³ hliáu³ hí³ ca³zen³
cáun² sí² hí³ rá¹juáh³ la³ lá²:

²⁶ “Hia² nú² Fé³ tsá² lín³ hnú²
ta²¹ hí³ chín¹, jná¹³ la³² tsá² jmái²
Claudio Liasias zein³² jná¹³ sí² lá²
ñí¹con² hnú².

²⁷ Jm¹ ca³ma³tson¹³ tsá² judíos
tsá² lá² hí³ jm¹ má²jngih³ tsú², tí³la³
jm¹ ca³lí³ ño¹ jná¹³ hí³ tsá² romano
bíh¹ la³ tsá² lá², jm¹ jáun² né¹ jná¹³
quiúh¹ hliáu³ joh² hí³ ca³ñí¹lion¹
jná¹³ tsú². ²⁸ Jná¹³ né³ jm¹ hnó²¹ lí³
ño¹ hí³ he³ tso³ cha³² tsú² quioh²¹
tsá² lá², hí³ jáun² ca³ñí¹jan³² jná¹³
tsú² ñí¹ta²¹ chín¹ quioh²¹ tsá² judíos.
²⁹ Tí³la³ tsá² hí³ má¹ná¹, cáun² lí¹
ca³tu³ ca³hna³ tsá² lá² la³ cun³
lí³ liei²¹ quioh²¹ hmóu³² bíh¹, hí¹
cú¹pih²¹ yáh³ tiá² ca³tí²¹ hí³ jngih³
tsú² tsá² lá², sa³jun³ ca³tí²¹ hí³ tanh¹³
tsú² hñu³mí¹ñí².

³⁰ Jáun² jm¹ ca³lí³ ño¹ jná¹³ hí³
má²ca³ma³cú¹ ma³ren²¹ tsú² jái¹³
hí³ jngih³ tsá² lá², jm¹ jáun² ca³lén¹³

jná¹³ hí³ zein²¹ tsú² cú²jueh³² ñí¹con²
hnú², ja³bí¹ ca³juo³ jná¹³ siáh³ tsá²
tú² tsá² hna² tsú² hí³ ñí¹con² hnú²
má²hniáu³² chá³² tsú² tso³. [Cun³
nī² bíh¹ tí³ jái¹³ hí³ juanh³² jná¹³
ñí¹con² hnú²].”

³¹ Jáun² la³ cun³ lí³ héih³² hí³
má²l²héi³ jáun² hliáu³ hí³, ca³jan³ Po¹
ta³ huá² ta³ nié² jáun², hí³ ca³ñí¹jan²
dí² la³ tí³ juú² Antípatris. ³² Jm¹
cá¹jniá²¹ jáun² ca³jính³² la³jín³² hliáu³
tsá² ca³ñí¹táunh¹ juí³² ta³ cun³ juú²
Antípatris jáun², jáun² cu³ jmáh³ tsá²
ná¹tsin¹ hí³ jáh³ bíh¹ jéi³² jí¹ já¹taunh²¹
quionh³ Po¹. ³³ Jm¹ ca³cha³táunh¹
jáun² hliáu³ hí³ juú² Cesarea, jáun²
ca³cuéh³ tsú² tsá² ho² ta²¹ hí³ sí² jáun²,
hí³ ca³zinh³ tsú² siáh³ Po¹ ta³ ñí¹ tsú².

³⁴ Jm¹ má²l²hí³² tsá² ho² ta²¹ hí³ sí²
jáun² né³, ca³ngáih³ Po¹ hí³ hín² tíh³
hín¹³. Jm¹ ca³juáh³ Po¹ hí³ hín¹³ tí³
Cilicia, jáun² tsá² ho² ta²¹ hí³ ca³juáh³:

³⁵—Ní¹ má¹cuá²taunh²¹ tsá² tú²
hna² hnú² ñí¹ lá², má¹jáun² máh³
cán¹³ jná¹³ jú¹ tson² quián¹³ hnú².
Jáun² tsá² ho² ta²¹ hí³ ca³jmú³
héih³² hí³ jmu³ hliáu³ hua³hí¹³ Po¹
ñéih³ hñú¹³ hla¹ re²¹ Herodes.

Po¹ cue³² jú¹ tson² quioh²¹ ta³ ñí¹ Fé³

24 Jm¹ la³ má²hñá³ jmái¹ jáun²
ca³chó³² Ananías já¹ juú²
Cesarea, tsá² lín³ hí³ mí²tsá² hien¹,
quionh³ tsú² ma³ jan² tsá²daun³² tsá²
ná¹ñí¹ juú², jí³ tsá² jmái² Tértulo ní²
siáh³, jan² tí³² tsá² jmu² ta²¹ hí³ nau³²
jái¹³. Jáun² tsá² hí³ ca³tiánh³ ta³ ñí¹
tsá² ho² ta²¹ hí³, hí³ ca³chá³ tsáu¹³
Po¹. ² Jm¹ má²cu²ñí¹quian¹³ tsú²
jáun² Po¹ né³, ca³chá³ Tértulo tso³,
hí³ ca³záih³ dí² Fé³ la³ lá²:

—Hnú² tsá² ho² ta²¹, cun³ñí¹ hí³
jlánh¹ re² cháunh²³ honh² hnú² hí³

jmu³² héih³², hi³ jáun² tie³ bíh¹
nio² tá¹ cáun² hué³² lá², hi³ hliáun³
siáh³ héih³² chu²¹ héih³² hmaí²¹
má²ca³lí³zia³² quiú¹³ dí². ³Hen³ ma³
chú³² jmu³² hnú² re² héih³² jmái¹
ca³la³ jí³² la³ tán¹ hué³² quiú¹³ dí²,
jáun² jlánh¹ hiún² tsí³ jnoh¹ hi³
cue³² jnoh¹ tiá¹hmah¹ ní¹con² hnú²
Fé³ tsá² ho² ta²¹ juo¹³ jnoh¹. ⁴Tí³la³
cun³ní¹ hi³ tiá² hnó³² jná¹³ má¹tsan¹³
lín³² honh² hnú², jáun² m²³ jná¹³
hi³ chú³² hi³ náih¹³ tiá³ hnú² jái¹³
hi³ juah²¹ jná¹³ lá². ⁵Tsá² tsanh²¹
jnoh¹ lá² jlánh¹ má²miéi³², jí³ hi³
qui² tson² tsú² tsá² judíos tsá² zian²
tá¹ cáun² hngá¹máh³. Tsá² lá² jan²
tsá² ná¹chín¹ ní¹con² tsá² cu³ nió³
hain²¹ hi³ tí³ con² hla¹ tsá² ja³ hi³
Nazaret. ⁶Tsá² lá² jm¹ hnió³ hliáh³²
siáh³ cuáh³² chín¹ quiú¹³ jnoh¹; tí³la³
jnoh¹ má¹ná¹, la³juí³² ca³zanh¹³ tsú²
hi³ tson³. [Hi³ jm¹ má²hnáu² jnoh¹
má¹re¹³ tsáu¹³ tsú² la³ cun³ juáh³
liei²¹ quiú¹³ jnoh¹ hmóu³², ⁷tí³la³
Lisias juo¹³ hliáu³ jlánh¹ chí¹hniéi²
ca³ní¹chin² Po¹ lá² ja¹ quiú¹³ jnoh¹,
⁸hi³ ca³juáh³ siáh³, hi³ tsá² cha³²
tsáu¹³ tsá² lá² ca³tin¹ ja³taunh¹
ní¹con² hnú².] Jáun² né³, ní¹juáh³ hi³
cánh¹ hnú² huen² re² lín³² jú¹ tson²
ní¹con² tsú², jáun² má¹jáun² lí³ níh¹³
hnú² hi³ tson² bíh¹ la³ cun³ tso³ hi³
cha³² jnoh¹ quioh²¹ tsú².

⁹Jáun² la³jín³² tsá² judíos jm¹
tionh¹ hi³ ní¹ jáun² ca³ma³tson²
uá²jai³² jái¹³ jáun². ¹⁰Jm¹jáun²
ca³jmú³ tsá² ho² ta²¹ lin¹ hi³ má²lí¹³
hléh³² Po¹, jáun² Po¹ ca³juáh³:

—Hiún² lín³² bíh¹ tsin³² jná¹³ hi³
cué¹³ jú¹ tson² quion²¹ ní¹con² hnú²,
quí¹ ño¹ jná¹³ hi³ má²hia³jáun¹³ lín³²
máh³ lín³ hnú² jue²¹ hi³ ca³tin¹ tsá²
zian² hué³² lá². ¹¹Huán¹ tsí³ bíh¹ lí¹³

lí³tsin² hnú² ní¹juáh³ tson² la³ cun³
hi³ juah²¹ jná¹³, quí¹ né³bí¹ má²tí³
quia³tún³ jmái¹ bíh¹ la³ cun³ jm¹
cá¹chó²¹ jná¹³ já¹ juú² Jerusalén
hi³ ca³ní¹ma³tsú¹ ma³joh²¹ jná¹³
Dió³². ¹²Hí¹ jan² yáh³ tsáu² tiá²
dí¹quí¹ dí¹tanh¹ jná¹³ jái¹³ la³ cun³
jm¹ ca³tsauh¹ jná¹³ tsá² lá², sa³jun³
má²lí²cuú¹ lí²ngih²¹ jná¹³ tsáu²
hi³ juáh¹³ hi³ má²lí²zió³² jná¹³ tsí³
tsú², uá¹ hi³ ñéih³ cuáh³² chín¹,
ho³ lí³ua³ cáun² cuáh³² ní¹ hná¹ ní²
quiú¹³ jnoh¹ tsá² judíos, sa³jun³ já¹
juú² já¹ hñú³ siáh³. ¹³Hi³ sa³jun³
lí¹³ ma³tson² tsú² lí³ua³ cáun² tso³
ní¹ hná¹ ní². ¹⁴Tí³la³ jná¹³ ton¹ bíh¹
hi³ tson² bíh¹ ma³tsú¹ ma³joh²¹
jnë¹³ Dió³² Juo¹³ tsá²haun³² dí¹hio³
nú¹deh³ jnoh¹ la³ cun³ hi³ ná¹ngí²³
jáun² jnoh¹ tsá² má²tiáuh¹ jnoh¹
juí³² quioh²¹ Jesús, jnoh¹ tsá² té²³
tsá² ní² “tsá² cu³ nió³”. Taunh³² bíh¹
jnë¹³ ta²¹ la³jí³² hi³ rá¹juáh³ ní¹ liei²¹
quioh²¹ Moisés jí³ jái¹³ hi³ rá¹tioh³
jáun² ní¹ Sí² quioh²¹ tsá² ca³lín³ hi³
tí³² je¹ Dió³² ní² siáh³. ¹⁵Ja³bí¹ jná¹³
hu²¹ tsin³² la³ cun³ hi³ qui³ ná¹hen²
tsí³ tsá² lá², hi³ jenh¹³ jáun² la³jín³²
tsá² má²cá²hiá² cá²tsan³, uá¹ i³ tsá²
chun¹ uá¹ i³ tsá² hláih¹. ¹⁶Hi³ jáun²
bíh¹ jlánh¹ tion³ jmu² jná¹³ hi³ lí³
jí² jm¹ tsin³² jmái¹ ca³la³ jí³², hi³
jáun² tiá² zia³² tso³ hi³ lí¹³ lí³ chá³²,
uá¹ i³ ní¹con² Dió³² uá¹ i³ ní¹con²
tsá²mí³cuoun² ní² siáh³.

¹⁷”Jm¹ má²ca³ní¹tí¹ ní¹ngí¹³
jnë¹³ ca³lá² ué³ juú²co¹ juú²hñú¹³
tsá² hué³² siáh³, ngah³ jná¹³ siáh³
juú² Jerusalén, hi³ ca³lén¹³ hi³
ní¹ma³hon¹ ca³lá² tsá² tia³mii², jí³
hi³ ní¹ljngíh²¹ ná¹ siáh³ jáh³ ní¹con²
Dió³² hi³ hiún² tsin³². ¹⁸Jm¹ má²jí²
jáun² jm¹ tsin³² jná¹³ la³ cun³ hi³

ná¹ngi²³ jnoh¹ tsá² judíos, la³ cun³ jmí¹ ca³tsauh¹ jná¹³ tsá² judíos zian² hue³² Asia hñu³ cuáh³² chín¹; tí³la³ jun³juáh¹³ hí³ má²lí²cuú¹ lí²ngih²¹ tsáu² yáh³ jná¹³ jmí¹jáun², hí³ sa³jun³ má²zenh² jná¹³ siáh³ ja¹ quioh²¹ tsá² ná¹jmu² tiá³ siaun³². 19 Tsá² tsauh¹ hí³ bíh¹ jná¹³ jmí¹ ca³tin¹ ja³táunh¹ ñí¹ lá² n¹lí¹juáh³ he³ tso³ hnió³ tsú² chá³² hí³ ca³tin¹ jná¹³. 20 N¹lí¹juáh³ tiá² ja³táunh¹ tsá² hí³, hí³ jáun² tsá² tionh² lá² cuí¹ juáh¹³, neh²¹ n¹lí¹juáh³ he³ tso³ ca³tsoh³ tsú² quion²¹ jná¹³ jmí¹ ca³zeh³ tsú² jná¹³ ñí¹ta²¹ chín¹ quioh²¹ tsá² judíos.

21 Tiá² ne¹ ho³sa³ hí³hliá² ca³hléh³ jná¹³ tiá³ hí³ ca³juáh³² la³ lá²: iNé³² má²ná¹canh³² hnoh² jú¹ tson² cun³ñí¹ hí³ jná¹³ taunh³² ta²¹ hí³ jenh¹³ siáh³ tsá² má²cá²tsan³!

22 Tí³la³ Fé³ hí³ má¹ná¹, jmí¹ má²ñí³² re² bíh¹ hí³ ha³ lánh³ ná¹ngi²³ tsá² má²tiáunh¹ hí³ jui³² quioh²¹ Jesús; hí³ jáun² jmí¹ má²lí²nié³² tsú² jái¹³ jáun², ca³jmu³ héih³² hí³ cáun² cuí¹ lí³ tín² la³ ní², hí³ ca³juáh³:

—Ní¹ má¹cuán² Lisias tsá² lín³ juo¹³ hliáu³ má¹ré¹³ jná¹³ jái¹³ ní² quián¹³ hnoh². 23 Jmí¹jáun² ca³jmu³ Fé³ héih³² hí³ jmu³ hliáu³ tsá² chín¹ hua³hí¹³ Po¹ la³ má²jmu² jáun², tí³la³ ca³cué³ bíh¹ tsú² jái¹³ hí³ ma³hiún² ca³lá² Po¹ tsí³, jí³ hí³ lí¹³ tsa³jie³ siáh³ tsáu².

24 Jmí¹ lí¹cáin² jáun² máh³ ca³chánh³² siáh³ Fé³ já¹ juú² jáun² quionh³ Drusila tsá²mi³ tsá² judía ní²cuo². Jmí¹jáun² ca³teh³ tsú² siáh³ Po¹ hí³ ca³lí³hnió³ tsú² ne³ jái¹³ hí³ ca³ti²¹ hí³ tanh² tsú² ta²¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo. 25 Tí³la³ jmí¹ ca³hléh³ Po¹ jái¹³ hí³ ca³ti²¹ hí³ ma³zian²

tsú² la³ cun³ hí³ tí³² tsí³ Dió³² né³, hí³ hniáu³² lí³ tín² tsú² tí³ jinh³ hnga², jí³ hí³ ca³ti²¹ hí³ ra³tsí³² Dió³² héih³² jmá¹ né³bí¹ ja³² ní² siáh³, jmí¹jáun² ca³juénh² bíh¹ Fé³, hí³ jáun² ca³juáh³:

—Cuánh² tín² cú²jueh³², má¹jáun² té¹³ jná¹³ siáh³ ní¹ má¹ca³lí³ jien¹ ná¹.

26 Jáun² Fé³ hí³ cáun² lí¹ jmí¹ má²hu²¹ tsí³ hí³ jéin³² Po¹ quie³, má¹jáun² jmí¹ líón²¹ dí²; jáun² ca³teh³ dí² hliáu³ jéin³² hí³ hnió³ dí² juónh³ quionh³. 27 Jmí¹ má²ca³tsin¹³ jáun² tun³ mii² hí³ cuá¹tson³ Po¹ ca³tsóh³² Fé³ ta²¹, jmí¹jáun² hí³ siáh³ Porcio Festo. Tí³la³ jmí¹ cuá¹han³ Fé³ ta²¹ má¹ná¹, cun³ jáun² ca³chan³ bíh¹ tsú² Po¹ cuá¹tson³, quí¹ hí³ ca³lí³hnió³ tsú² hí³ tá¹zanh¹ re² ní¹con² tsá² judíos.

Po¹ má²zenh² siáh³ ta³ ñí¹ Festo

25 Jáun² né³, jmí¹ la³ má²jau³ ca³héi³ Festo jái¹³ hí³ lín¹³ ta²¹ hue³² jáun², cua³han³ juú² Cesarea ñí¹ zeh² ñí¹ta²¹ quioh²¹, hí³ ngau³ tí³ já¹ juú² Jerusalén. 2 Hí³ jáun² tsá² ná¹lín³ mi³jmu³ la³ má²quionh³ tsá² judíos tsá² ná¹ñí¹ ca³chá³ tsáu¹³ Po¹ ñí¹con² Festo hí³. 3 Jáun² tsá² hí³ ca³hiu³ ca³mi³ ñí¹con² Festo hí³ jmu³ tsú² hí³ chú³² hí³ chanh³ jái¹³ hí³ cuí¹ jáuh¹³ Po¹ tí³ já¹ juú² Jerusalén jáun²; quí¹ tsá² hí³ dá² jmí¹ má²ca³ma³cú¹ ma³ren²¹ jái¹³ hí³ tsa³jngih² Po¹ hú¹ jui³². 4 Tí³la³ Festo né³ ca³záih³ tsá² hí³, hí³ tsá² cuá¹tson³ bíh¹ hí³ já¹ juú² Cesarea, hí³ né³bí¹ tsánh²¹ yáh³ tsú² hnga² ñí¹ jáun²; 5 hí³ ca³záih³ tsú² siáh³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Ní¹juáh³ hin² hnoh² tsá² ná¹hauh³² náh² jái¹³, lí¹³ cuá¹táunh¹

náh² quiúnh¹ jná¹³ já¹ juú² Cesarea, hi³ jáun² ñí¹ jáun² cuá¹juah²¹ náh² n¹juáh³ he³ tso³ zia³² quioh²¹ tsá² hí³.

⁶Jm¹ la³ má²jña³ ho³ má²quia³ jmá¹ hi³ ca³chó³² Festo hí³ já¹ juú² Jerusalén, ngah³ siáh³ tí³ já¹ juú² Cesarea. Jáun² jm¹ cá¹jniá²¹ hi³ ca³chánh³² jáun² tsú² ca³cuá³ ñí¹ta²¹ chín¹ quioh²¹, jm¹jáun² ca³jmú³ héih³² hi³ tsa³quian³ tsú² Po¹. ⁷Jm¹ hi³ jáun² Po¹ ñí¹ta²¹, ca³la³ ja¹ uá¹ zenh² bíh¹ Po¹ ca³jmú³ tsá² judíos tsá² ja³taunh²¹ hí³ juú² Jerusalén, hi³ ca³chá³ tsú² hliáun³ jmáh³la³ tso³ huáh² tsí³, tí³la³ tiá² lí³ yáh³ ma³tson² tsú² tso³ jáun². ⁸Jm¹ lí²¹ jáun² né³, ca³cué³ Po¹ jú¹ tson² quioh²¹, hi³ ca³juáh³:

—Hí¹ cáun² yáh³ hi³ hlah³ tiá² má²cá²jmú³² jná¹³ ñí¹con² liei²¹ quiú¹³ jnoh¹ tsá² judíos, sa³jun³ hi³ ca³tin¹ cuáh³² chín¹ quiú¹³ jnoh¹, sa³jun³ hi³ ca³tin¹ tsá² cuá¹lín³ m³chí¹ juo¹³ dí² tsá² romanos n¹ siáh³.

⁹Tí³la³ cun³ñí¹ hi³ ca³lí³hnió³ Festo tá¹zanh¹ re² ñí¹con² tsá² judíos, jáun² ca³záih³ dí² Po¹ la³ lá²:

—¿Hnáuh¹ hnú² cuóh¹³ já¹ juú² Jerusalén, hi³ jáun² ñí¹ jáun² ñí¹ma³re¹³ jná¹³ tso³ quián¹³ hnú²?

¹⁰Tí³la³ Po¹ ca³ngáí³:

—Ta³ ñí¹ tsá² cuá¹lín³ m³chí¹ juo¹³ tsá² romanos bíh¹ tsá¹juoh²¹ dí²; qui¹ ñí¹ jáun² bíh¹ ca³tí²¹ ma³re² tsú². Má²ñíh¹ bíh¹ hnú² re² hi³ hí¹ cú¹pih²¹ yáh³ hi³ hlah³ tiá² cá²jmú³² jná¹³ ñí¹con² tsá² judíos tsá²co¹ ná¹.

¹¹Sá¹jm¹ hi³ tson² ca³jmú³² jná¹³ cáun² hi³ hlah³ dúh¹, jáun² cun³ ca³tí²¹ bíh¹ jún³ jná¹³; tí³la³ n¹juáh³ hí¹ cáun² yáh³ tso³ hi³ cha³² tsú²

n¹tiá² la³ tson², jáun² hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² ca³tin¹ jienh³ jná¹³ jo³cuo² tsá² n¹. Hí³ jáun² bíh¹ m¹ñ²³ jná¹³ hi³ ma³re² hnga² tsá² cuá¹lín³ m³chí¹.

¹²Jm¹ má²lí²juóh³ jáun² Festo quionh³ tsá² quia³lín³ jm¹ tsí³ quionh³, jáun² ca³záih³ dí² siáh³ Po¹ la³ lá²:

—Má²lí²juah²¹ bíh¹ hnú² hi³ hnáuh² cuá¹ma³réh¹³ ta³ ñí¹ tsá² cuá¹lín³ m³chí¹, jáun² né³, tí³ ñí¹ cuá³ tsá² hí³ bíh¹ má²hniáuh³² zei²¹ jná¹³.

Má²zenh² Po¹ ta³ ñí¹ re²¹ Agripa

¹³Jáun² né³, jm¹ lí¹ cáin² pih²¹ jáun² ca³chó³² re²¹ Agripa já¹ juú² Cesarea quionh³ Berenice ñí²cuo², hi³ ca³ñí¹ma³jéinh³ Festo, hi³ ca³ñí¹cueh¹ dí² cuo². ¹⁴Cun³ñí¹ hi³ ué³ bíh¹ ca³lá² ca³tiánh³ tsú², hi³ jáun² ca³chá³ Festo ñí¹con² tsú² já¹ hi³ ca³tin¹ Po¹, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Ñí¹ lá² zian² jan² tsá²ñuh² tsá² ca³chan³ Fé³, hi³ cuá¹tson³. ¹⁵Jm¹ ñéi¹ jná¹³ cu³tiá³ já¹ juú² Jerusalén, jáun² tsá² ná¹lín³ m³jmú³ jí³ tsá²daun³² tsá² ná¹ñí¹ juú² ca³qui³ ca³chá³ tsáu¹³ Po¹ ñí¹con² jná¹³, hi³ jm¹ m³í³² tsú² hi³ má¹ré¹³ jná¹³ tso³ hi³ jm¹ má¹ngí¹³ jná¹³ Po¹.

¹⁶Tí³la³ jná¹³ ca³juo³ tsú² hi³ tsá² ho² ta²¹ tsá² romanos, tiá² tan² jnoh¹ hi³ cáun² lí¹ má¹ngí¹³ tiá³ jan² tsáu² tá¹la³ tiá² má²zenh² tsú² cu³tsa³² quionh³ tsá² cha³² tso³, ta³ tiá² má²lí²cué³² tsú² siáh³ jú¹ tson² quioh²¹. ¹⁷Hi³ jáun² jm¹ cuá¹taunh²¹ jáun² tsá² hí³ ñí¹ lá², ha³ tiá² ca³ma³le¹³ yáh³ jná¹³, hi³ jáun² jm¹ cá¹jniá²¹ jáun² bíh¹ cánh³² ca³ñí³² jná¹³ ñí¹ta²¹ quion²¹, jáun² ca³jmú³² jná¹³ héih³² hi³ tsa³quian³ tsú² tsá² tson³ hí³. ¹⁸Tí³la³ jm¹ ca³chá³ tsá²

hí³ tsáu¹³ tsá² tson³ né³, tiá² ca³chá³
 yáh³ dí² tsáu¹³ tsú² la³ cun³ hi³ jmí¹
 len³ jná¹³ jmu³ tsú². 19 Jí³² la³ tí³
 ca³jmú³ tsú² quiú² táinh³² tsá² tson³
 jái¹³ ca³tí²¹ ha³ lánh³ ná¹ngí²³ hi³
 má²tsú² má²jónh³² dió³² joh¹ bíh¹,
 jí³ jái¹³ hi³ ca³tín¹ jan² tsá² jmái²
 Jesús n² siáh³; tsá² cuá²taunh²¹ hí³
 ne³ juáh³ hi³ má²jún¹ bíh¹ néh¹ tsú²,
 tí³la³ Po¹ ne³ juáh³ hi³ zian² bíh¹
 tsá² hí³. 20 Tí³la³ jná¹³ má¹ná¹, tiá²
 jmí¹ ño¹ yáh³ ha³ lánh³ rón³² má¹ré¹³
 hi³ jáun², jáun² hnga² Po¹ ca³nga³
 jná¹³ n¹juáh³ hi³ hnió³ tsó³² tí³ já¹
 juú² Jerusalén, hi³ jáun² ñí¹ jáun²
 jmí¹ tsá¹ma³ré¹³ jnoh¹ jái¹³ jáun².
 21 Tí³la³ jmí¹ ca³mí³ tsú² hi³ hnga²
 tsá² cuá¹lín³ mí³chí¹ bíh¹ ma³re², hi³
 jáun² ca³jmú³² jná¹³ héih³² hi³ la³
 má²cuá¹tson³ jáun² tsú² ca³la³ ñí¹
 ca³quienh² jná¹³ zein²¹ tsú² ñí¹con²
 tsá² cuá¹lín³ mí³chí¹ hí³.

22 Hí³ jáun² Agripa hí³ ca³záih³

Festo:

—Ja³bí¹ jná¹³ jmí¹ zain³² ne¹ jái¹³
 quioh²¹ tsá² hí³.

Jáun² Festo ca³juáh³:

—Lí¹³ bíh¹ náih¹³ hnú² tsa³háu².

23 Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² ca³chó³² siáh³

Agripa quionh³ Berenice ñí¹cuo² ñí¹
 lí³ jáun² néih³ pa²¹. Ca³la³ hi³ jmu²
 jmái¹ bíh¹ tsú² jmí¹ taunh²¹ ñí¹ jáun²
 ca³la³ má²quionh³ tsá² ná¹lín³ juo¹³
 hliáu³ jí³ tsá² ná¹chín¹ juú² jáun² n²
 siáh³. Jmí¹ jáun² ca³jmú³ Festo héih³²
 hi³ tsa³quian³ tsú² Po¹. 24 Jmí¹ lí²¹ jáun²
 ca³juáh³ Festo la³ lá²:

—Hnú² re²¹ Agripa jí³ tsá² ná¹ngih³²
 náh² ñí¹ lá² quiúnh¹ jnoh¹ ta³né³², sá¹ñí²
 jien¹ náh² tsá²ñuh² lá². Jlánh¹ juóun³²
 tsá² judíos tsá² zian² juú² Jerusalén jí³
 la³ má²quionh³ tsá² zian² juú² Cesarea
 lá² cha³² tsáu¹³ tsá²ñuh² lá², cá² ñí¹

ná¹hiú² ná¹mí³² tsú² hi³ jún³ bíh¹ tsá² lá²,
 ca³la³ hi³ tiáunh¹ cú²tiú² cú²jan³² lín³².
 25 Tí³la³ tiá² lin¹ tso³ tsoh¹ yáh³ jná¹³
 hi³ juáh¹³ hi³ ca³tín¹ tsá² lá² jún³. Tí³la³
 hnga² tsá² lá² ca³mí³ hi³ tsa³ma³re²
 tso³ quioh²¹ ta³ ñí¹ hnga² tsá² cuá¹lín³
 mí³chí¹ juo¹³ dí², jáun² ca³lén¹³ jná¹³ hi³
 cu³tsa³² zein²¹ tsú² cú²jueh³² ñí¹con²
 tsá² hí³. 26 Tí³la³ hí¹ cáun² yáh³ jái¹³ tiá²
 zia³² he³ cun³quionh³ zein²¹ jná¹³ tsá²
 lá² ñí¹con² tsá² cuá¹lín³ mí³chí¹ juo¹³ dí².
 Jáun² bíh¹ lí²te³ jná¹³ tsú² hi³ nó³² ta³
 máh¹ hnoh², la³ñí¹ la³ján³ ta³ máh¹ hnú²
 na²¹ re²¹ Agripa, jáun² n¹ má¹lí²cán¹³ dí²
 re² jú¹ tson², cháuh³² cáun² jái¹³ hi³ lí¹³
 tón¹³ jná¹³ ñí¹ sí² hi³ zein²¹ jná¹³ ñí¹con²
 juo¹³ dí². 27 Qui¹ jná¹³ len³ hi³ tiá² re²
 jniá³ yáh³ hi³ cáun² lí¹ zein²¹ jná¹³ jan²
 tsá² tson³ ta³ lín²¹, n¹juáh³ hí¹ cáun² tso³
 tiá² la³ quionh³ yáh³.

Po¹ cue³² jú¹ tson² quioh²¹
 ta³ ñí¹ re²¹ Agripa

26 Jáun² Agripa ca³záih³ Po¹:
 —Má²lí¹³ cuéh¹ hnú² jú¹
 tson² quián¹³ ta³né³².

Jáun² Po¹ ca³hái³² cuo² hi³
 ca³juáh³ la³ lá²:

2—Hnú² re²¹ Agripa, hiú² lín³²
 bíh¹ tsin³² jná¹³ hi³ juah²¹ ñí¹con²
 hnú² la³jí³² la³ cun³ tso³ hi³ ná¹cha³²
 tsá² judíos quion²¹ jná¹³, 3 qui¹ ño¹
 jná¹³ hi³ hnú² má²ñíh¹ re² la³jí³² hi³
 ná¹ngí²³ dí², tsá² judíos, hi³ ñíh¹
 hnú² siáh³ la³jí³² jái¹³ ñí¹ tiá² tiáuh¹
 dí² cá²hon³. Hí³ jáun² mí²³ jná¹³
 ñí¹con² hnú² hi³ má¹jueh¹³ hnú²
 honh² hi³ náih¹³ jái¹³ hi³ juah²¹ jná¹³
 lá² ta³né³².

4—La³jín³² bíh¹ tsá² judíos, tsá²
 juú²co¹ jná¹³, la³ má²quionh³ jí³
 tsá² zian² Jerusalén ná¹ñi³² ha³
 lánh³ ca³ngí³ jná¹³ ja¹ quioh²¹ tsú²

jmí¹ tsá¹míh¹ ná¹ hí³ la³ tí³ ta³né³².
⁵Ja³bí¹ ná¹ñí³² bíh¹ tsú² hmóu³²,
 sá¹jmí¹ hí³ hnió³ tsú² juáh³, hí³
 tson² bíh¹ jná¹³ jan² tsá² cu³ nió³
 tsá² fariseo la³ cun³ jmí¹ míh² ná¹.
 Tsá² cu³ nió³ tsá² fariseos hí³ jlánh¹
 re² má²tí³² cuáh³² quioh²¹ la³ cun³
 ñí¹ la³jín³² tsá² ñí¹ hná¹ jáun². ⁶Hi³
 jáun² né³, ta³né³² má²zenh² jná¹³
 ñí¹ lá² hí³ má²rá¹tsa² hnoh² héih³²
 cun³ñí¹ hí³ má²hu²¹ tsin³² jná¹³
 hí³ Dió³² ma³tí³² la³ cun³ l³ jái¹³
 hí³ ca³jmú³ jáun² jmí¹tin² quionh³
 tsá²haun³² dí¹hio³ ñú¹deh³ dí². ⁷Tá¹
 quia³tún³ tsoh³ jáun² dí² tsá² Israel
 má²ná¹tioh³ tsf³ hí³ ma³tí³² Dió³²
 jái¹³ hí³ ca³jmú³ jáun² jmí¹tin², hí³
 jáun² má²má²tsú² má²jónh³² tsú²
 Dió³² la³ huá² la³ jma². Cun³ñí¹
 hí³hliá² má²hu²¹ tsin³² jná¹³ la³ jáun²
 bíh¹ hnú² re²¹ Agripa, hí³ jáun²
 bíh¹ tso³ má²cha³² tsá² judíos hí³
 quion²¹ jná¹³ ta³né³². ⁸¿Hí¹ ná¹lín²³
 hnoh² tsá² tionh² náh² ñí¹ lá² hí³
 tiá² tin² Dió³² jmu³ hí³ jenh¹³ tsá²
 má²ca²tsan³?

⁹Chín¹dí¹ huen² bíh¹ jná¹³
 jmí¹ len³ hí³ jmu¹ hian² tsin³²
 cun³quionh³ la³jáh³ dú¹ ñí¹ hí³ hlah³
 ñí¹con² tsá² má²tanh² ta²¹ Jesús Tsá²
 Nazaret; ¹⁰la³ jáun² bíh¹ ca³jmú³²
 jná¹³ já¹ juú² Jerusalén. Juóun³² tsá²
 má²tanh² hí³ ta²¹ Jesús ca³tonh¹
 jná¹³ hñu³mí¹ñí² cun³quionh³ héih³²
 quioh²¹ tsá² ná¹lín³ mi³jmú³. Hí³
 jmí¹ ca³ma³tsán² tsú² jáun² tsá² hí³
 né³, ja³bí¹ jná¹³ uá²jai³² ca³juánh³²
 hí³ ca³tin¹ tsú² jún³. ¹¹Hliáun³ jéin³²
 lín³² bíh¹ ca³jmuh³² jná¹³ tsú² hian²
 tsin³², hí³ jmí¹ hnó²¹ jná¹³ hí³ tu³
 hió³² tsú² Tsá² má²tanh² tsú² hí³
 ta²¹. La³ jáun² bíh¹ ca³ñí¹jmú²¹ jná¹³
 la³jí³² hñu³ cuáh³² quiú¹³ dí² tsá²

judíos, hú¹tá¹ jmí¹ míh²³ lín³² tsin³²
 jná¹³ ñí¹con² tsú². Hí¹ la³ tí³ juú²co¹
 juú²hñú¹³ tsá²ca²jo²¹ yáh³ ñéi¹ jná¹³
 hí³ ñí¹jmú²¹ hian² tsin³² ñí¹con² tsá²
 judíos, tsá² má²tanh² hí³ ta²¹ Jesús
 ñí¹ jáun².

**Po¹ cha³² siáh³ ha³ lánh³ rón³² ca³tí²
 cá²jéinh³² jmí¹ tsí³**

(Hechos 9:1-19; 22:6-16)

¹²Jmí¹ ngau²¹ jná¹³ jáun² juú²
 Damasco hí³ jmí¹ hnó²¹ jná¹³
 ñí¹jmú²¹ siáh³ la³ jáun², hí³ jmí¹
 hí¹ñé² jná¹³ cun³quionh³ héih³²
 quioh²¹ tsá² ná¹lín³ mi³jmú³, hí³
 jmí¹ má²quion¹ jná¹³ cáun² sí² hí³
 ca³cué³ tsá² hí³ hí³ lin¹ hí³ jmí¹
 ngau²¹ ná¹ cun³quionh³ héih³²
 quioh²¹ tsú². ¹³Tí³la³ hú¹ juí³²
 jáun² ca³jé³² jná¹³ cáun² joh¹ cun³
 chi³hiú², hí³ tí³ jlánh¹ bíh¹ pin³ la³
 cónh³ bíh¹ joh¹ hiú². Hnú² re²¹, joh¹
 jáun² táin³ jná¹³ jí³ la³ jí³ tsá² jmí¹
 quiúnh¹ jná¹³ jmí¹jáun². ¹⁴Jmí¹jáun²
 ca³sauh³ jnoh¹ cu³hna²¹ jáh³ la³jái³²
 jáun², jáun² ca³nái³² jná¹³ cáun²
 ho³ tsáu² hí³ ñí¹hle²¹ jú¹ hebreo,
 hí³ ñí¹juah²¹: “Hnú² Saulo, Saulo,
 ¿he³ láih³² jmuh³² hnú² hian² honh²
 ñí¹con² jná¹³? Jmuh³² hlah³ quián¹³
 huen² bíh¹ hnú² la³jmí¹ jmu² jáh³
 cuí²³ jah³² ní¹ má¹ca³hinh³ tsú²
 quionh³ mí¹ñí² zúnh²”. ¹⁵Jáun²
 jná¹³ né³ ca³juánh³²: “¿Hin² bíh¹
 tsánh² hnú² Tí³²?” Jáun² Tí³² Juóu³²
 jná¹³ hí³ ca³juáh³: “Jná¹³ bíh¹ la³²
 Jesús Tsá² jmoh¹ hnú² hian² honh².
¹⁶Náu², zenh² nú² jmu³, quí¹ né³²
 má²ca²jnia³ jná¹³ jen³ nú², quí¹hliá²
 má²hiau²¹ jná¹³ hnú² hí³ lín¹³ nú²
 quian²¹ jná¹³, jí³ hí³ zih¹³ hnú² siáh³
 jú¹ tson², hí³ juoh¹ hnú² tsáu² la³
 cun³ hí³ má²l²jieh³ hí³ ca³tin¹ jná¹³

ji³ hi³ né³bí¹ jie²¹ nú² n² siáh³.
 17 Hnú² bí¹ zeí²¹ jná¹³ ní¹con² tsá²
 judíos ji³ ní¹con² tsá²cá²jo²¹ n², hi³
 jná¹³ bí¹ liau¹ siáh³ ja¹ tsá² hí³.
 18 Hnú² zeí²¹ jná¹³ ní¹con² tsá² hí³
 hi³ cuá¹niah²¹ hnú² ní¹ tsú², hi³
 cuá¹tí¹ cuá¹jinh²¹ nú² tsá² ní³táunh¹
 hí³ já¹nié², jáun² tsa³táunh¹ tsú²
 juí³² ní¹ tie³ joh¹, hi³ jáun² tiú²uú²
 ma³zian² tsú² jo³cuo² tsá² hláinh¹,
 tí³la³ jo³cuo² Dió³² bí¹ má²ma³zian²
 tsú². Má²jáun² lí¹³ hiáuh³ tsú²
 uu³i³tso³ hi³ lí¹³ hiáuh³ tsú² siáh³
 la³ cun³ hi³ qui³ cué²³ jná¹³ ní¹con²
 la³jín³² tsá² má²ná¹chan¹ ní¹con²
 jná¹³, cun³ní¹ hi³ ca³taunh² tsú² ta²¹
 jná¹³”.

19 “Hi³ jáun² né³, hnú² re²¹ Agripa,
 tiá² tí³ có³² ca³chá³ yáh³ jná¹³ la³
 cun³ hi³ ca³jnia³ jéin³², hi³ ja³ jáun²
 hñu³mi³cuú². 20 Tí³la³ jná¹³ dá²
 ca³ma³liau²¹ bí¹ hi³ ca³hléh³ jái¹³
 ní¹con² tsá² juú² Damasco tín²,
 ní¹con² tsá² juú² Jerusalén, ní¹con²
 tsá² hín¹³ tí³ Judea, jí³ ní¹con²
 tsá²cá²jo²¹ n² siáh³. Hi³ ca³ní¹juo¹³
 jná¹³ tsú² hi³ tí³ jéinh³² tsú² jmí¹ tsí³
 ní¹con² Dió³², hi³ hniáuh³² ma³li²¹
 tsú² siáh³ hi³ tson² cu³tí³ má²cá²tí²
 cá²jéinh³² jmí¹ tsí³. 21 Cun³ní¹ hi³
 juanh³² la³ n² bí¹ jná¹³ hi³ jáun²
 ca³ma³tsau¹³ tsá² judíos hñu³ cuáh³²
 chín¹ quioh²¹, hi³ jmí¹ hnió³ tsú²
 jngah³ siáh³. 22 Tí³la³ jlánh¹ má²hau³
 jná¹³ Dió³² má²ná¹, jáun² tiá³ nio²
 tsin³² jná¹³ hi³ lienh¹ jná¹³ tsá² la³
 má²lien¹ jáun² la³ tí³ ta³né³², cuí¹
 tsá²mí¹ cuí¹ tsá² má²lieih²¹. Hí¹
 cónh³ tiá² hléh²³ jná¹³ jú¹ siáh³, tí³la³
 jná¹³ hléh²³ la³ cun³ jái¹³ hi³ ca³cué³
 tsá² ca³lin³ hí³ tí³² jè¹ Dió³² jmí¹tin²
 bí¹ quionh³ hla¹ Moisés, jmí¹
 ca³juáh³ tsú² jáun² he³ lí¹³ jmí¹tsú²

jmí¹ja³². 23 Tsá² hí³ ca³juáh³ hi³ Tsá²
 lín¹³ Cristo ca³tin¹ ma³tso² tsí³; n²
 má¹jun² tsú² jáun² né³, hnga² tsú²
 lín¹³ tsá² la³ní¹ hi³ lín³ tsá² hmai²¹
 n² má¹ca³jenh¹³ ja¹ hla¹, má²jáun²
 ma³li²¹ tsú² hi³ lí¹³ liáu³ dí², tsá²
 judíos tsá²co¹ dí², jí³ tsá²cá²jo²¹ n²
 siáh³.

Po¹ hnió³ hi³ tí¹ jeinh²¹

jmí¹ tsí³ Agripa

24 Tá¹la³ dí¹má²tson² jáun² bí¹ Po¹
 jái¹³ jáun², ca³hléh³ Festo tiá³, hi³
 ca³juáh³:

—iMá²ca³ngáu² bí¹ hniu³² Po¹!
 Cun³ní¹ hi³hliá² ja³²lí³ hliáun³ sí²
 má²ca³ma³tin¹³ bí¹ hniu³², hi³ jáun²
 má²ca³ngáu² nú².

25 Tí³la³ Po¹ né³ ca³ngái³ siáh³:

—Hnú² Festo tsá² ho² ta²¹ juo¹³
 jnoh¹, jun³juáh¹³ hi³ ngo² yáh³ jná¹³,
 tí³la³ jná¹³ dá² hléh²³ jú¹ tson² bí¹,
 la³ cun³ jè¹ jan² tsá² hu²¹ juí³² re² jè¹.

26 Lá² cuá³ re²¹ Agripa tsá² ní³² re²
 jái¹³ lá², jáun² tiá³ nio² tsin³² jná¹³
 hi³ hléh²³ ta³ ní¹ tsú²; quí¹ cu³tí³ ño¹
 jná¹³ hi³ tiá² ná¹hmá¹ yáh³ jái¹³ lá²
 ní¹con² tsú², quí¹ tiá² ní¹ ná¹hmá¹
 ná¹jn¹ lí³ yáh³ la³ jáun². 27 Hnú² re²¹
 Agripa, lhá¹ jun³juáh¹³ táunh²³ bí¹
 hnú² ta²¹ jái¹³ hi³ ca³juáh³ jáun² tsá²
 ca³lin³ hí³ tí³² jè¹ Dió³² jmí¹tin²?
 Cun³ ño¹ jná¹³ hi³ táunh²³ bí¹ hnú²
 ta²¹.

28 Hi³ jáun² Agripa ca³juáh³:

—Há¹, cú¹pih²¹ bí¹ jéi³²f¹ hniauh³
 hi³ tí¹ jenh¹ hnú² jná¹³ hi³ jáun² lín¹³
 jná¹³ tsá² má²lán¹³ Cristo.

29 Hi³ jáun² Po¹ ca³juáh³ siáh³:

—Uá¹ i³ cú¹pih²¹ jéi³²f¹ hniauh³
 ho³ uá¹ i³ hliáun³, tí³la³ cáun² bí¹
 hi³ m²³ jná¹³ ní¹con² Dió³² hi³ hnó³²
 jná¹³ hi³ lín¹³ dí² cá²ren² quiúnh¹

jná¹³; jun³juáh¹³ jmáh³la³ huen²
hnú² yáh³ má¹ná¹, quí¹ ja³bí¹ jí³lín²
tsá² ná¹ná¹lá² lá² bíh¹ uá²jai³². Tí³la³
jun³juáh¹³ hnó³² jná¹³ hi³ lín¹³
dí² cá²ren² la³jmí¹ chin¹ jná¹³ lá²
cá²den¹ná¹ yáh³ má¹ná¹.

³⁰Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Po¹ la³ ní²
né³, ca³nu³ ca³tiánh³ tsú² jí³lín²: tsá²
lín³ re²¹, tsá² ho² ta²¹ jí³ Berenice,
jí³ la³jín³² tsá² jmí¹ tionh¹ tsú² hí³
quionh³ ní² siáh³, ³¹hi³ ca³ñí¹juú¹
ñí¹hlénh¹³ tí³ có³² jái¹³ jáun², hi³
ca³juónh³ la³ lá²:

—Hí¹ cáun² tiá² hi³ la³ ca³jmú³
yáh³ tsá² ní² hi³ juáh¹³ hi³ jmí¹
ca³tin¹ tsú² jún³, sa³jun³ ca³tí²¹ bíh¹
hi³ cuá¹hún¹ tsú² hñu³mi¹ñí².

³²Jáun² Agripa ca³záih³ Festo:

—Jmí¹ má²lí¹³ bíh¹ lion¹ tsú²
sá¹jmí¹ hi³ tiá² má²ca³mí³ tsú² hnga²
hi³ tsa³ma³re² jái¹³ ní² ní¹con² hnga²
tsá² cuá¹lín³ mí³chí¹.

Zen² tsú² Po¹ la³ tí³ juú² Roma

27 Jáun² né³, jmí¹ ca³lín¹³
tsú² hi³ má²hniáuh³² tsáu¹³
jnoh¹ hué³² Italia, jáun² ca³jienh³
tsú² Po¹ jo³cuo² hliáu³ tsá² chín¹
jmái² Julio la³ má²quionh³ tsá²
tson³ siánh³ siáh³. Julio hi³ jmí¹
ñí³quionh¹³ cun³ níó³ hliáu³ tsá²
téh²³ tsú² “Hliáu³ Joh¹ Tsá² Cuá¹lín³
Mí³chí¹”. ²Juú² Cesarea jáun²
ca³tauh²¹ jnoh¹ cáun² mu² pa²¹, mu²
jáun² ja³ tí³ juú² Adramitio, hi³ la³
tsó³² siáh³ hi³ cáun² hi³ cáun² juú²
tioh³ can³² jmí²miih²¹ hué³² Asia.

Ja³bí¹ jmí¹ quiúnh¹ jnoh¹ Aristarco
jmí¹jáun², tsá² zian² juú² Tesalónica
juú² hín¹³ tí³ hué³² Macedonia.

³Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² ca³cháu³² jnoh¹
juú² Sidón nio² can³² jmí²miih²¹.

Ñí¹ jáun² ca³ja³ mí³ tsí³ Julio

hi³ ñí¹con² Po¹, hi³ ca³cué³ jái¹³
hi³ tsa³jien³ Po¹ há²mei²¹ quioh²¹
ní¹juáh³ zia³² cáun² hi³ ma³hau³ tsá²
hí³. ⁴Jmí¹ ca³hué² jnoh¹ jáun² juú²
Sidón jmí¹ ja³² chí³ tiá³ lín³² tí³ jui³²
ñí¹ hí¹tsáu²³ jnoh¹, jáun² tí³ cuá²
cáun¹ bíh¹ ca³háí³² hué³² Chipre nio²
jáun² chu³ jmái² jmí¹ ca³nga² jnoh¹
jo²¹ ñí¹ tiá² nga³ he³ tiá³ chí³. ⁵Ja³bí¹
cáun² ca³nga¹ bíh¹ jnoh¹ có³² Cilicia
jí³ hué³² Panfilia ní² siáh³, jáun²
ca³cháu³² jnoh¹ juú² Mira, juú² hín¹³
tí³ hué³² Licia.

⁶Ñí¹ jáun² ca³jíe³ hliáu³ tsá² chín¹
cáun² mu² pa²¹ siáh³ siáh³, mu²
ja³ tí³ juú² Alejandría hi³ la³ tsó³²
tí³ hué³² Italia. Jáun² mu² jáun²
ca³tauh²¹ jnoh¹ siáh³ hi³ ngaú³
jnoh¹ jui³² tiáuh¹. ⁷Tion³ cu³tí³
bíh¹ ca³cháu³² jnoh¹ ñí¹ má²janh²
juú² Gnido, hliáu³ bíh¹ ca³lá²
jmái¹ ca³lé³ jnoh¹ hú¹ jui³². Qui¹
la³ má²ja³² jáun² bíh¹ tiá³ chí³ tí³
jui³² ñí¹ hí¹tsáu²³ jnoh¹ jáun², jáun²
cu³tsa³² tí³ jui³² can³² ñí¹ lí³ cáun²
tié² hna¹³ hué³² Creta nio² chu³
jmái² bíh¹ ca³nga¹ jnoh¹ cú²jueh³²,
ñí¹ téh²³ tsú² jáun² Salmón, jui³² ñí¹
tiá² nga³ he² tiá³ chí³. ⁸Tion³ bíh¹
ca³cháu³² jnoh¹ cun³ cá² tsó¹³ hué³²
Creta jáun², ñí¹ nio² juú² Buenos
Puertos nio² can³² jmí²miih²¹, juú²
nio² má²janh² juú² Lasea.

⁹Hliá² jlánh¹ hliáu³ jmái¹ ca³lé³
bíh¹ jnoh¹, jáun² ca³lí³ háinh¹³
jui³² ñí¹ jmí²miih²¹, quí¹hliá² jmí¹
má²ca³nga² bíh¹ jmái¹ hi³ jlánh¹
má²hien²¹ tsá² judíos, [jáun²
má²má²janh² jmí¹ ñí¹cuóu³ bíh¹
jmí¹jáun²]. Hi³ jáun² Po¹ jmí¹ ca³híe³
cáun² jú¹ tson², hi³ ca³juáh³:

¹⁰—Hnoh² tsá² quiúnh¹, jná¹³ jíe³²
hi³ jlánh¹ háinh¹³ jui³² ñí¹ tsáu¹³

dí² n¹juáh³ hi³ cáun² lí¹ hue¹³. Já² tsa³hín³ bíh¹ mu² la³ má²quionh³ lio²¹ hi³ tioh³, hi³ hí¹ la³ tí³ hmóu³² yáh³ dí² tsa³héin³ lí¹³.

¹¹Tí³la³ tiá² ta²¹ ca³taunh³ yáh³ hliáu³ tsá² chín¹ hi³ ca³juáh³ jáun² Po¹, jē¹ tsá² cuá¹quian³² bíh¹ mu² ca³taunh³ tsú² ta²¹, jí³ jē¹ hnga² tsá² quioh²¹ bíh¹ mu². ¹²Quí¹ tiá² jmí¹ chú²¹ yáh³ nī¹ jmí¹ ca³quíu² tsú² mu² jáun², quí¹hliá² má² jmí¹ nī²cuóu³ bíh¹ siáh³, jáun² míh¹ tiá² la³jín³² tsú² ca³lín¹³ hi³ cu³tsa³² tsa³táunh¹ tí³ chí¹ján³, la³ tí³ juú² Fenice, juú² hín¹³ hue³² Creta jáun², jáun² nī¹ jáun² quiú¹³ tsú² mu² n¹juáh³ hi³ lí¹³ tá¹la³ ngá¹³ jáun² jmí¹ nī¹cuóu³. N¹juáh³ hi³ tionh² tsú² Fenice jáun² ne³, jniá³ jmí²mih²¹ tí³ cuá² chu²¹ jí³ tí³ cuá² cáun¹ n¹juáh³ hi³ dí¹jé²³ tsú² tí³ nī¹ tá²tsi²¹ hiú².

**Ja³² jmí³chí³ tá¹la³ ná¹han³²
tsú² jmí²mih²¹**

¹³Jmí¹ má²lí²jé³ tsú² jáun² hi³ huán¹ bíh¹ la³ ja³² chí³ tí³ la³ quián³, jáun² ca³lín¹³ tsú² hi³ má²lí¹³ bíh¹ tsa³táunh¹ siáh³ juí³² tiáunh¹. Jáun² ca³huén² tsú² siáh³ quionh³ mu² pa²¹ jáun² hi³ ja³taunh²¹ juí³² tiáunh¹ tí³ juí³² can³² hue³² Creta jáun².

¹⁴Jmí¹ má²cu³lé³ jáun², cu³tsa³² bíh¹ jmí¹ ja²¹ jmí³chí³ tiá³ cu³tí³, hi³ ca³jmú³ hian² tsí³ nī¹con² mu², jmí³chí³ jáun² téh²³ tsú² “nordeste”.

¹⁵Tí³ có³² bíh¹ ca³hliá³ chí³ mu² jáun², jáun² cáun² ngau³ la³ cun³ ja³² chí³ jáun² bíh¹ cú²jueh³² mu² jáun². ¹⁶Jmí¹ ca³nga² jnoh¹ jáun² tí³ jo²¹ nī¹ tiá² nga³ póh²³ chí³ quioh²¹ hué³² pih²¹ jmái² Cauda nio² chu³ jmái², jmí¹jáun² tion³ cu³tí¹³ bíh¹ ca³tiau¹³ jnoh¹ hi³ ca³táunh¹ mu²

pih²¹ tí³ la³ ñéih³ quioh²¹ mu² pa²¹, mu² pih²¹ hi³ liaun³² tsú² hi³ jmí¹ chí¹cuounh³² jáun² mu² pa²¹. ¹⁷Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³tsáih³ tsú² hñe¹³ mu² pa²¹ jáun², quí¹ hi³ hnió³ tsú² lí³ pin³. Jmí¹jáun² ca³sió³ tsú² hmih³² pa²¹ can²³ chí³ hi³ jmí¹ he¹ chí³cuú², jáun² cáun² ngau³ ca³lá² la³ cun³ ja³² chí³ jáun² bíh¹ mu², quí¹hliá² jmí¹ juénh² tsú² hi³ nī² lí¹ ca³hiéih³ mu² nī¹ ná¹juí²¹ zá¹ lí¹ nio¹ hi³ téh²³ tsú² Sirte. ¹⁸Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² siáh³, la³ má²ja³² jáun² bíh¹ jmí³chí³ tiá³ lín³², jáun² cu³tsa³² ca³ma³liáu³² tsá² quionh³ tsá² cuá¹quian³² hi³ mu² hi³ cu²³ lio²¹; ¹⁹hí¹ la³ tí³ hi³ quioh²¹ mu² hi³ ñi³quian²¹ hí¹tiá³ yáh³ ca³cu³ tsá² hí³ siáh³ nī¹ má²hni³² jmái¹ jáun². ²⁰Hliáu³ jmái¹ bíh¹ tiú²uú² cá²jnia³ hiú², hi³ sa³jun³ chí¹jmái²¹ bíh¹ jniá³ siáh³ ta³ já¹nié², hi³ jlánh¹ chí¹nī¹ ja³² siáh³ jmí³chí³ jáun², jáun² tiú²uú² jmí¹ hai³² yáh³ jnoh¹ tsí³ hi³ liáu³.

²¹Jmí¹ má²ngau³² hliáu³ jmái¹ hi³ tiú²uú² hin² ca³jmú³ má³², jáun² Po¹ ca³jmú³ zenh² ja¹ tsá² hí³ hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnoh² tsá² quiúnh¹, jmí¹ hniáu²¹ bíh¹ hi³ táunh¹³ hnoh² ta²¹ la³ cun³ já¹³ hi³ ca³juo³ jná¹³ jáun² hnoh², hi³ tiá² jmí¹ hniáu²¹ hue¹³ dí² hue³² Creta, hi³ jáun² tiá² jmí¹ quieinh²¹ dí² la³ lá², sa³jun³ jmí¹ tsa³hín³ siáh³ hi³ quiú¹³ dí².

²²Jáun² ta³né³² juanh³² jná¹³, ma³hiún¹³ náh² honh², quí¹ hí¹ jan² yáh³ hnoh² tiá² jún³ uá¹jinh¹ ca³ja³hín³ mu² lá². ²³Quí¹ jmí¹ hua² hmái³ ca³jnia³ jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² jéin³² jná¹³, tsá² lí²zen³ Dió³² Juóu³² jná¹³, Dió³² Tsá² ma³con²¹ jná¹³; ²⁴tsá² hí³ né³ lí²zéi³² jná¹³ la³

lá²: “Hnú² Po¹, ha³ lř² juenh³, quí¹ hniáuh³² bíh¹ cuá¹ma³jnia¹³ hnú² ta³ ní¹ tsá² cuá¹lín³ mí³chí¹ já¹ juú² Roma. Ja³bí¹ líón³² Díó³² la³jín³² tsá² quiúnh¹ hnú² nř² ní¹ hmú²¹, quí¹ cun³ ní¹ hí³ Díó³² já³² mí³ tsř³”. La³ nř² bíh¹ lř²zéi³² jná¹³ tsá²cuú² tsá²ta³ Díó³². ²⁵Hi³ jáun² ma³hiún¹³ náh² honh², quí¹ cáun² bíh¹ nio² tsin³² jná¹³ hí³ tson² ma³tí³² Díó³² la³ cun³ hí³ má²lř²juáh³ nř² tsá²cuú² tsá²ta³. ²⁶Tí³la³ cu³ jáun² ca³tí²¹ quieinh²¹ bíh¹ jnoh¹ hí³ tsa³hín³ mu² lá², hí³ tá¹tauh¹ dí² cáun² hue³² nio² chu³ jmáí².

²⁷Hua² hí³ ca³tsin¹³ jáun² quia³quiún³ jmáí¹ tá¹la³ má²hí¹tsau³² jáun² mu² rá¹quí² rá¹ca³² hñu³ jmí²miih²¹ ní¹ má²téh²³ tsú² jáun² Adriático, la³ cun³ chu³ nie² jáun² ca³lí³lieih²¹ tsá² quionh³ tsá² cuá¹quian³² hí³ mu² hí³ má²hí¹háí³² má²janh² ní¹ má²lř³ hue³². ²⁸Jmí¹jáun² ca³chá³ tsú² héih³² quionh³ cáun² hñe¹³ má²lř³ re² ní¹juáh³ hín² cónh³ tí³ tí³ la³ ñe¹ jmáí², jáun² jmí¹ tí³ quiú³ ní³. Jmí¹ má²cu³lé³ jáun² ca³chá³ tsú² siáh³ héih³², jáun² quia³hñá³ ní³ bíh¹ jéi³²í¹ tí³. ²⁹Jmí¹jáun² ca³juénh² tsú² quí¹ nř² lí¹ ca³hiéih³ mu² jáun² quín¹, jáun² ca³na³tsř³ tsú² hñe¹³ quiún³ mí¹ní² cáh¹ lín²¹, hí³ ca³tóh³ tsú² tí³ ñeh² jmáí² tí³ cu³hna²¹ mu². [Mí¹ní² jáun² jniá³ la³jmí¹ jniá³ mí¹ní² mí³juí¹³]. Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³hiu³ ca³mí³ tsú² ní¹con² Díó³² hí³ jniá³² tia³juí³². ³⁰Hi³ jáun² tsá² quionh³ hí³ tsá² cuá¹quian³² mu² jmí¹ má²hnió³ huén³² mu² jáun², jáun² ca³sió³ tsú² mu² pih²¹ hí³ liaun³² tsú² hí³ jmí¹ má²hu²¹ jáun² hñu³ mu²; ca³jmú³ tsú² la³juah²¹ dúh¹ hí³ tóh³² tsú²

siáh³ mí¹ní² cáh¹ jáun² tí³ mí³chí¹ mu².

³¹Tí³la³ Po¹ la³juí³² ca³záih³ hliáu³ tsá² chin¹ la³ má²quionh³ hliáu³ joh¹ la³ lá²:

—Ní¹juáh³ tiú²uú² tiáunh¹ tsá² ó³² mu² lá², jáun² tiú²uú² lř¹³ yáh³ liáun³ náh².

³²Jmí¹jáun² la³juí³² ca³quieh³ hliáu³ hñe¹³ hí³ jmí¹ tsí²¹ mu² pih²¹ jáun², jáun² ca³táh³ mu² pih²¹ hí³ ta³tsí²¹ ní¹ jmáí².

³³Jmí¹ má²já²jnia² jáun² né³, ca³záih³ Po¹ la³jín³² tsá² hí³ hí³ chú³² cuh³ tsú² ca³lá² má², hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnoh² tsá² quiúnh¹, já² quia³quiún³ jmáí¹ máh³ má²tí³ hí³ chih³² hnoh² ziu³ máh¹ jí³ hí³ tiá² má³² má²ca³quieih³ hnoh² siáh³. ³⁴Jáun² jná¹³ juanh³² hí³ chú³² cúh¹³ hnoh² ca³lá² má³²; hniáuh³² bíh¹, quí¹ jáun² bíh¹ liáun³ hnoh². Quí¹ [hí¹ cáun² yáh³ tiá² hí³ quiunh²¹ tsá² ní¹ tiauh¹ dí² lá²], hí¹ cá² máih³² yáh³ jnú² chí¹ dí² tiá² lí¹ tsa³háí³.

³⁵Jmí¹ má²lř²juáh³ jáun² la³ nř² Po¹ ca³can³ cáun² hí³ siuh²¹, Díó³² tín² ca³cuéh³ tiá¹hmah¹ ta³ ní¹ la³jín³² tsá² hí³, jáun² ca³háí³² hna¹ hí³ ca³cúh².

³⁶Jmí¹jáun² ca³joh¹³ siáh³ tsá² ná¹jé²³ hí³ pí³ hí³ ca³tia³ tsř³ cuh³. ³⁷La³ cun³ ní¹ la³jái³² jnoh¹ jáun² jmí¹ tiéi³ jnoh¹ tun³ nio² hñá³láun³ tsí²¹ hnaih³² nio² quiún³ tsí²¹ quia³jñéi³ tsáú².

³⁸Jmí¹ má²lř²cuh³ tsú² jáun² la³ cun³ hí³ ní¹cuh³ né³, ca³huéh³ tsú² la³ji³² cuú²miih²¹ hí³ jmí¹ tioh³ hñu³ mu² hí³ ca³súh³ tí³ hñu³ jmí²miih²¹, quí¹hliá² ca³lí³hnió³ tsú² hí³ son¹³ ca³lá² héi² mu² jáun².

**Tsúnh² juoh¹ mí¹ siún¹
nio² bíh¹ mu² pa²¹**

³⁹Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun², tiá² jmí¹ lí²cuoh² yáh³ tsá² ná¹quian³² hí³

mu² hué³² ñí¹ má²ca³cha³taúnh¹
 dí² jáun², tí³la³ jmí¹ ca³jíe³ tsú² hi³
 la³ zia³² cáun² ñí¹ rá¹hu²¹ ca³lá²
 jmí²miih²¹ hué³² jáun², ñí¹ zia³² ñí¹
 rá¹jáun²³ záí¹ ñí¹ quiéin² can³² jmái²,
 jáun² ca³lín¹³ tsú² hi³ jmu³ pí³, neh²¹
 n¹juáh³ tloh²¹ hi³ tsa³tinh¹ quionh³
 mu² pa²¹ jáun² la³ tí³ jáun². ⁴⁰Jáun²
 cu³tsa³² cáun² ca³quieh³ bíh¹ tsú²
 hñe¹³ hi³ jmí¹ ná¹tsí²¹ jáun² mí¹ñí²
 cáh¹ hi³ ca³tóh³ tsú² jáun² tí³ ñeh²
 jmí²miih²¹ jmí¹ hua² jáun². Ja³bí¹ la³
 cun³ jmí¹jáun² ca³záih³ tsú² hñe¹³
 hi³ jmí¹ hñe² jo²¹hmá² míh¹ hi³ hu²¹
 chu³ jmái² hi³ cónh³² tsú² n¹juáh³
 hín² tíh³ hnió³ tsú² tsó³² mu². Jmí¹
 lí²¹ jáun² né³ ca³háí³² tsú² siáh³
 chí³cuú² hmih³² pa²¹ hi³ can²³ jáun²
 chí³ tí³ m³chí¹ mu², jmí¹jáun² ngau³
 mu² jáun² tí³ juí³² ñí¹ rá¹jáun²³ jáun²
 záí¹ quiéin². ⁴¹Tí³la³ jmí¹ cá¹chó²¹
 jáun² mu² ñí¹ cuú² máí²³ jmái² né³,
 tí³ có³² bíh¹ ngau³ mu² hi³ ca³hiéih³
 chí¹ ñí¹ la³ má²ná¹juí²¹ záí¹. Ja¹ záí¹
 jáun² bíh¹ ca³ta³chí¹quéh²³ chí¹ mu²
 jáun², hí¹ cú¹pih²¹ yáh³ tiú²uú² lí³
 jéeh³. Jmí¹jáun² ca³lí³liau³ hi³ tsúnh²
 tí³ cu³hna²¹ mu² quí¹hliá² jlánh¹
 tiá³ ja³² ma³ quin³² ma³ cu³ tsin¹
 jmí²miih²¹.

⁴²Jmí¹jáun² jmí¹ hnió³ hliáu³
 jngih³ la³jín³² tsá² tson³, hi³ jáun²
 tiá² liáu³ tsú² hi³ ra³tsí³² jmái².
⁴³Tí³la³ hliáu³ tsá² chin¹ hi³ né³
 ca³lí³hnió³ líón³² Po¹, jáun² tiá² jáí¹³
 ca³cué³ yáh³ tsú² hi³ jngih³ tsá²
 quionh³ tsú² tsá² tson³. Tí³ héih³²
 ca³jmú³ bíh¹ tsú² hi³ n¹juáh³ tsá²
 tin² ca³ jmái², tsá² hí³ tín² tónh³²
 jmái² la³ñí¹ hi³ tính³² tí³ ñí¹ quiéin²;
⁴⁴tí³la³ ñí¹ tsá² cá²tsáun¹ jáun² né³,
 quionh³ jo²¹hmá² bíh¹ já¹taunh²¹,
 ho³lá²dá² quionh³ juoh¹ hmá² hi³

jmí¹ lí³ mu². La³ jáun² bíh¹ lí³ hi³
 ca³liáu³ jnoh¹ la³jái³² hi³ ca³cháu³²
 ñí¹ quiéin².

Zia³² hi³ quiunh³² Po¹ hué³²

Malta nio² chu³ jmái²

28 Jmí¹ má²ca³liáu³ jnoh¹
 jáun² la³jái³², jmí¹jáun²
 ca³lí³ né¹ jnoh¹ hi³ Malta bíh¹ la³
 jmái² hué³² pih²¹ nio² jáun² chu³
 jmái². ²Tsá² hué³² jáun² jlánh¹
 ca³ma³hniau³ jnoh¹, hi³ jáun² ca³tó³
 tsú² cáun² sí² pa²¹ quí¹hliá² jlánh¹
 jmí³ hi³ jáun² cuóu³ lín³² bíh¹;
 jáun² ca³te³ tsú² jnoh¹ la³jái³² tí³ ñí¹
 nio¹ sí² hi³ choh²¹ jnoh¹. ³Jáun² Po¹
 ca³jieh³ cá² tsu²¹ cuo¹ hi³ ca³tóh³
 sí²; tá¹la³ jmí¹ dí¹toh² tsú² sí² cuo¹
 jáun² né³, cua³han³ jan² jáh³ hláinh¹
 jmí¹ cá¹chéi²¹, hi³ jáun² ca³ca³ cuo²
 Po¹. ⁴Jmí¹ ca³jíe³ tsá² hué³² jáun²
 hi³ chin¹ jáh³ hláinh¹ cuo² Po¹, jáun²
 ca³juu³ ca³hlénh³ ja¹ hmóu³² hi³
 ca³juáh³:

—Cu³tí³ jan² tsá² la³ jngih²
 tsáu² bíh¹ ní³², hi³ jáun² ta³né³²
 má²ca³hinh³² tsú² tsáu¹³ hi³
 má²lí²jmú³ dió³² [Dike] juo¹³ jnoh¹,
 tsá² rá²tsí³² héih³², uá¹jinh¹ jmí¹
 má²ca³liáu³ tsú² ñí¹con² jmí²miih²¹.

⁵Tí³la³ Po¹ má¹ná¹, cáun² ca³pí³ ñí¹
 sí² bíh¹ cuo², jáun² ca³tánh³ jáh³ hi³ ja¹
 sí², hí¹ cáun² tiá² hi³ ca³quiunh³² yáh³
 tsú². ⁶Jáun² la³jín³² tsá² hí³ cáun² jmí¹
 má²ná¹jan³² hi³ dáun¹³ Po¹, ho³ hi³
 né³bí¹ quinh³ hi³ jún³. Jmí¹ má²cu³lé³
 ná¹jan³² tsú² jáun² né³, ca³jíe³ hi³ hí¹
 cáun² yáh³ tiá² hi³ ca³jéinh³² Po¹,
 jmí¹jáun² ca³jenh³ tsú² siáh³ jmí¹ tsí³
 hi³ ca³juónh³ hi³ dió³² bí¹ néh¹ Po¹.

⁷Má²janh² ñí¹ jáun² jmí¹ cuá³ jan²
 tsá² jmái² Publio, tsá² ho² ta²¹ hué³²
 pih²¹ jáun². Tsá² hí³ jlánh¹ re² tin²

ca³he³ jnoh¹ hi³ ca³taunh² tsú² jnoh¹
 ho¹ñí¹ tá¹la³ ca³tauh¹³ jnoh¹ jáun²
 hní³² jmáí¹ hñú¹³ tsú². ⁸Jmáí¹ jáun²
 jmí¹ rá²tsáun¹ jméí² Publio hí³, hi³ jmí¹
 lí²³ chéin³ cú²hiú² cú²cuóh³², jí³ hi³
 táí³² siáh³ jmi². Jáun² Po¹ ca³ñí¹jien¹³
 tsá² tsáun¹ hí³ ñí¹ rón²¹, jáun²
 ca³liéinh³² Dió³². Jmí¹jáun² ca³ra³tsi³²
 tsú² cuo² ñí¹ quioh²¹ tsá² tsáun¹ hí³
 hí³ ca³jmah³ dí². ⁹Jmí¹ lí²¹ jáun² la³
 jáun² cua³taunh²¹ siáh³ la³jín³² tsá²
 ná¹tsáun¹ hué³² pih²¹ jáun²; ja³bí¹ lan³
 bíh¹ siáh³ tsá² hí³. ¹⁰Jmí¹jáun² jlánh¹
 hliáun³ hí³ lí¹ ca³cué³ tsú² jnoh¹. Hi³
 jmí¹ tí³ ñí¹ hue¹³ jnoh¹ hí³ má²tau²¹
 jnoh¹ siáh³ cáun² mu² pa²¹ né³, tsá² hí³
 lí¹ ca³cué³ siáh³ la³jí³² la³ cun³ hí³ lí³
 hniáuh³² quiú¹³ jnoh¹ hú¹ jui³².

Má²chau²¹ Po¹ já¹ juú² Roma

¹¹Jmí¹ ca³táih¹³ jáun² hní³² záh² hí³
 tiauh² jnoh¹ hué³² pih²¹ nio² jáun² chu³
 jmáí², jáun² ca³tauh²¹ jnoh¹ cáun² mu²
 pa²¹ hí³ la³ ca³quiú² tsú² hué³² pih²¹
 jáun² tá¹la³ ca³nga² jáun² jmí¹ ñí¹cuóu³.
 Mu² jáun² ja³ tí³ juú² Alejandría; tí³
 mí³chí¹ mu² jáun² né³ jmí¹ tá²lái¹ gon³
 dió³² juo¹³ tsá² hí³, dió³² hí³ jmáí² Cástor
 jí³ Pólux. ¹²Hi³ ca³hué² jnoh¹ hué³²
 pih²¹ jáun² né³ ca³cháu³² jnoh¹ juú²
 Siracusa nio² can³² jmí²miih²¹. Ñí¹ jáun²
 ca³tauh¹³ jnoh¹ hní³² jmáí¹. ¹³Jmí¹jáun²
 ca³hué² jnoh¹ siáh³ hí³ [ngau³ jnoh¹
 juí³² có³² hué³² Sicilia,] jáun² ca³cháu³²
 jnoh¹ juú² Regio [hín¹³ hué³² Italia].
 Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² siáh³ ja³ chí³ tí³
 la³ quián³, hí³ jáun² ca³hué² jnoh¹ juú²
 Regio jáun², jáun² jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun²
 ca³cháu³² jnoh¹ juú² Puteoli [hín¹³
 siáh³ hué³² Italia jáun²]. ¹⁴Ñí¹ jáun²
 ca³jenh² jnoh¹ ma³ jan² tsá² reh² dí²,
 jáun² tsá² hí³ ca³jau³ jnoh¹ hñú¹³ hí³
 ca³chau³ tsú² jnoh¹ quiáuh³ jmáí¹. Jmí¹

lí²¹ jáun² né³, juí³² ta³ bíh¹ jnoh¹ jéí³²í¹
 ngau³ la³ tí³ juú² Roma. ¹⁵Jmí¹ ca³lí³ ñí³²
 tsá² reh² zian² juú² Roma hí³ hí¹tsáun²³
 jnoh¹, jáun² ca³ñí¹jaun¹³ tsú² jnoh¹ hú¹
 juí³². Jmí¹jáun² ca³jenh² jnoh¹ tsú² ñí¹
 lí³ hmah²¹ pa²¹ téh²³ tsú² “Hmah²¹
 quioh²¹ hla¹ Apio”, jáun² cá² tsáun¹ siáh³
 ca³jenh² jnoh¹ juú² Tres Tabernas. Jmí¹
 ca³jien³² jáun² Po¹ tsá² hí³ ca³cué³
 tiá¹hmah¹ Dió³², hí³ ca³níau³ siáh³ tiá³
 tsí³. ¹⁶Jmí¹ cá¹cháuh²¹ jnoh¹ jáun² já¹ juú²
 Roma né³, [jáun² hliáu³ tsá² chín¹ hí³
 ca³jienh³ tsá² tson³ jmí¹ jan² hí³ ñí¹con²
 tsá² chín¹ jmu² hua³hí¹³ tsá² tson³,
 tí³la³] Po¹ ca³híauh³ jáí¹³ hí³ cánh³ cuá³²
 bíh¹ la³ má²quionh³ jan² hliáu³ hí³ jmoh³
 hua³hí¹³.

Po¹ hleh³² jáí¹³ quioh²¹

Dió³² já¹ juú² Roma

¹⁷Ñí¹ má²tí³² hní³² jmáí¹ hí³ tiauh²
 jnoh¹ Roma ca³teh³ Po¹ tsá² judíos
 tsá² ná¹ñí¹ tionh² já¹ juú² jáun²,
 hí³ ja³táunh¹ tsú² ñí¹ cuá³ dí². Jmí¹
 ca³ngih³² jáun² tsá² hí³ né³ ca³juáh³
 Po¹ la³ lá²:

—Hnoh² tsá²cáu³, uá¹jinh¹ tiá² hí³
 hlah³ ca³jmú³² jná¹³ ñí¹con² tsá²
 judíos tsá²co¹ dí², sa³jun³ ca³tí²¹ la³
 cun³ hí³ ná¹ngí²³ dí², ta³ hí³ ca³quiú²
 jáun² tsá²haun³² dí¹hio³ nú¹deh³
 dí², tí³la³ cun³ jáun² ca³ma³tsau¹³
 bíh¹ tsú² jná¹³ já¹ juú² Jerusalén
 hí³ ca³jienh³ tsú² jná¹³ ñí¹con² tsá²
 romanos. ¹⁸Hi³ jáun² jmí¹ ca³can³
 tsá² romanos jú¹ tson² quion²¹ jná¹³,
 jmí¹ hnió³ bíh¹ tsú² liáu³², quí¹ hí¹
 cáun² yáh³ tso³ tiá² lin¹ tsoh³ tsú²
 quion²¹ jná¹³ hí³ juáh¹³ hí³ ca³tín¹
 jná¹³ jún³. ¹⁹Tí³la³ tsá² judíos né³ tiá²
 ca³lí³ hiún² yáh³ tsí³ la³ jáun², hí³
 jáun² ca³lí³ hniáuh³² má¹³ jná¹³ huen²
 hí³ já¹ma³ré¹³ ta³ ñí¹ tsá² cuá¹lín³

mi³chí¹ hué³² lá²; ti³la³ jun³juáh¹³
 hi³ já¹chá³ tsáu¹³ tsá²cáu³ yáh³ jná¹³
 má¹ná¹. ²⁰Ca³ti²¹ jái¹³ n² bí¹ lí²té³
 jná¹³ hnoh² né³² hi³ ñá¹táunh¹ náh²
 ñí¹ lá² hi³ juoh²¹ dí². Hi³ jáun² né³,
 cun³ñí¹ hi³ ca³ti²¹ hi³ qui³ ná¹he²
 ná¹jan³² dí² jáun², jnoh¹ tsá² Israel,
 cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ cuá³chin¹ jná¹³
 cá²den¹ná¹ lá².

²¹Jmí¹jáun² ca³juáh³ tsá² hí³:

—Hí¹ cáun² yáh³ sí² quioh²¹ tsá²
 hín¹³ tí³ Judea tiá² má²ca³héi¹³ jnoh¹
 hi³ ca³tin¹ hnu², sa³jun³ tsá² judíos
 ja³taunh²¹ ñí¹ jáun² má²ca³hléh³
 hlaih³ hi³ ca³tin¹ hnu². ²²Hnú² bíh¹
 jnoh¹ ná¹³ la³ cun³ hi³ lín²³ hnu²,
 quí¹ má²né¹ jnoh¹ hi³ jlánh¹ hlaih³
 hleh³² míh¹ tiá² la³jín³² tsá² zian² tá¹
 cáun² hngá¹máh³ hi³ ca³tin¹ tsá² cu³
 nió³ hmai²¹ hí³.

²³Jáun² hmóu³² tsá² hí³ ca³tón³
 jmái¹ líh³ ja³jien³ siáh³ Po¹. Jmí¹
 ca³tsin¹³ jáun² jmái¹ hi³ ca³tón³ tsú²
 né³, ca³ngih³² juóun³² lín³² ñí¹ cuá³
 jáun² Po¹. Jmí¹jáun² ca³hléh³ Po¹
 ca³la³ hlu³ jmái¹ ca³la³ ñí¹ ca³hláu³,
 hi³ ca³hléh³ ca³ti²¹ ha³ lánh³ rón³²
 hniáuh³² tónh³² tsú² jo³cuo² Dió³².
 Hi³ ca³ma³tson² tsú² jái¹³ hi³ ca³tin¹
 Jesús ñí¹con² tsá² hí³ cun³quionh³
 jái¹³ hi³ rá¹juáh³ liei²¹ quioh²¹ hla¹
 Moisés, jí³ jái¹³ hi³ rá¹tioh³ ñí¹ Sí²
 quioh²¹ tsá² ca³lin³ tí³² jē¹ Dió³²
 n² siáh³. ²⁴Jmí¹jáun² zian² tsá²
 ca³taunh³ ta²¹, ja³bí¹ la³ jáun² zian²
 siáh³ tsá² tiá² ta²¹ ca³taunh³. ²⁵Jáun²
 cun³ñí¹ hi³ tiá² ca³lí³ cáun² yáh³
 jái¹³, jáun² cu³tsa³² ca³huén² bíh¹
 tsú² cú²jueh³² jmí¹ ca³nái³² siáh³
 cáun² jái¹³ hi³ ca³juáh³ Po¹ la³ lá²:

—Jú¹ tson² cu³tí³ bíh¹ ca³cué³
 Jmí²chí³ Chun¹ ñí¹con² tsá²haun³²
 dí¹hio³ nú¹deh³ dí² cun³quionh³ hla¹

Isaías tí³² jē¹ Dió³², jmí¹ ca³juáh³
 jáun² la³ lá²:

²⁶Cua³², cuá²zéih³ tsá² ó³² jái¹³ lá²:
 Cu³tí³ náih¹³ bíh¹ hnoh² la³
 má²naih³² jáun²,
 tí³la³ tiá² ngí¹³ yáh³ náh²;
 hi³ cu³tí³ hú¹tá¹ jieh²¹ náh² siáh³
 la³ má²jíeh³² jáun²,
 tí³la³ tiá² lí³tsin² yáh³ náh² la³
 cun³ hi³ jieh²¹ jáun².

²⁷Cún¹ tio¹ bíh¹ má²cá³jéinh³² tsí³
 tsá² zian² hue³² lá²,
 quí¹ tiá² hnió³ yáh³ tsú² há¹
 ngí¹³.

La³jmí¹ jmu² tsá² tiá² cuá¹ tsi²¹
 bíh¹ jmu² tsú²,
 quí¹ hi³ tiá² hnió³ tsú² né³.

Jní³² bíh¹ tsú² ñí¹,
 quí¹ hi³ tiá² hnió³ tsú² jé³;
 quí¹ la³ jáun² jmí¹ lí¹³ tí³ jéinh³²
 tsú² jmí¹ tsí³ ñí¹con² jná¹³,
 hi³ jáun² jmí¹ lí¹³ lion¹ jná¹³.

²⁸Hi³ jáun² cuí¹ lí³ ñíh¹³ hnoh² hi³
 jái¹³ ca³ti²¹ ha³ lánh³ rón³² jmu²
 Dió³² hi³ liáun²³ tsáu² má²ca³zen³
 Dió³² ñí¹con² tsá²ca³jo²¹ bíh¹
 cú²jueh³², quí¹ tsá² hí³ bíh¹ tí³ re²
 ne³.

²⁹[Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Po¹ la³
 n² né³, ja³tanh²¹ tsá² judíos hi³ hi³
 hí¹juónh²³ cú²zúnh² tiáunh¹.]

³⁰Jáun² Po¹ né³ ca³cuá³ tun³
 mii² tán¹ hñú³ ná¹hmáh¹ jáun²
 quioh²¹; hi³ ñí¹ jáun² né³ jmí¹
 hen² tsú² la³jín³² tsá² jmí¹ tsá²jie³.

³¹Jáun² ca³hléh³ tsú² jái¹³ ca³ti²¹
 ha³ lánh³ rón³² lí¹³ tónh³² tsáu²
 jo³cuo² Dió³², ca³la³ hí¹ cú¹pih²¹
 tiá² cú² tiá² juénh²; hi³ ca³ma³tin²
 tsú² siáh³ tsáu² hi³ ca³tin¹ Jesús
 Tí³² Juo¹³ dí², Tsá² lín³ Cristo. Hí¹
 jan² tiá² hin² ca³qui³ ca³jna³ yáh³
 hi³ jáun². [Cu³ n² bíh¹ tí³ jái¹³.]

Sí² Hi³ Ca³zen³ Po¹ Ní¹con² Tsá² Romanos

Sí² hi³ ca³zen³ Po¹ ní¹con² tsá²
má²lín³ cuáh³² já¹ juú² Roma

1 Jná¹³ Po¹ cuá¹jmu² ná¹ sí² lá²,
tsá² lín³ jná¹³ tsá² má²dí¹hlánh¹
joh¹ Jesucristo. Dió³² ca³hiáú³² jná¹³
hi³ lín¹³ ná¹ jan² tí³² tsá² quian³² jé¹
tsú², hi³ cuá¹chan¹ jná¹³ hi³ ngái¹
ná¹ jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³² ca³tí²¹
he³ lánh³ rón³² lí¹³ liáun³ tsáú²;
2¹la³ cun³ lí³ jáun² jái¹³ hi³ ca³jmú³
jáun² Dió³² ca³la³ cun³ jmí¹tin² lín³²
cun³quionh³ hla¹ tsá² jmí¹ ná¹lín³ hí³
tí³² jé¹ Dió³², jái¹³ hi³ má²rá¹lí³ jáun²
ní¹ Sí² yeh³ yáh³. 3¹Jái¹³ jáun² ca³tin¹
Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí², Tsá² lín³
Jon² Dió³². Tsá² hí³ lín³ jan² jón²zfh¹
jón²cho¹ hla¹ re²¹ Dá²vi²¹ ca³tí²¹
hi³ ca³lí³zian² tsú² jáun² ní¹ hué²¹
lá². 4¹Tí³la³ jmí¹ ca³jenh¹³ tsú² jáun²
ja¹ hla¹ cun³quionh³ pí³ quioh²¹
Jmí²chí³ Chun¹ má¹ná¹, ca³lí³ lin¹
bíh¹ hi³ lín³ tsú² Tsá² cú² juenh²
Jon² Dió³². 5¹Tsá² hí³ bíh¹ ca³ja³ mií³
tsí³ ní¹con² jnoh¹, jí³ hi³ ca³cué³ tsú²
siáh³ jái¹³ hi³ ná¹láí³ jnoh¹ tí³² tsá²
quian³² jé¹ Dió³², hi³ jáun² tá¹ cáun²
hngá¹máh³ lí¹³ lí³ quien² Jesús
cun³ní¹ hi³ zian² tsá² chá³² cáun²
tsí³ ní¹con² tsú², tsá² taunh¹³ tsú²
ta²¹. 6¹Ja³bí¹ hnoh² siáh³ tiáunh¹ ja¹

quioh²¹ tsá² hí³, tsá² má²ca³te³ hí³
Dió³² hi³ lín¹³ tsá² joh¹ Jesús Tsá²
lín³ Cristo.

7¹Hi³ jáun² cuá¹jmu² jná¹³ sí² lá²
ca³tin¹ hnoh², tsá² tionh² náh² já¹
juú² Roma nǎ², tsá² hnaiú³ náh²
Dió³². Hí³ bíh¹ Tsá² ca³te³ hnoh² hi³
lín¹³ náh² tsá² joh¹ tsú². Hi³ jáun²
né³, cuí¹ má¹hé¹ má¹mieh² náh²
Dió³² Jméi² dí² jí³ Jesucristo Tí³²
Juo¹³ dí² hi³ lí¹³ zian² náh² cáun² hi³
re² hi³ tin².

Po¹ hnió³ tsó³² já¹ juú² Roma

8¹La³ní¹ la³ján³ cue² jná¹³ tiá¹hmah¹
Dió³² ca³tin¹ jí³lin² hnoh² cun³ní¹ hi³
ca³tin¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo, quí¹ tá¹
cáun² hngá¹máh³ bíh¹ má²ná¹cha³²
tsáú² hi³ hnoh² jlánh¹ re² nio² cáun²
hoh² náh² ní¹con² Dió³². 9¹Dió³² hi³
bíh¹ lín³ Tsá² nau³² jái¹³ hi³ tson²
bíh¹ lienh¹ jná¹³ tsú² jmá¹ ca³la³
jí³² ca³tin¹ hnoh², quí¹ qui³ cónh³
la³joh³ jmí¹ tsin³² bíh¹ jná¹³ má²ti²¹
ní¹con² Dió³², hi³ hléh²³ jná¹³ jú¹
chú³² hi³ ca³tin¹ Jon² tsú². 10¹Hi³
hiú² mí²³ jná¹³ siáh³ ní¹con² Dió³²
ní¹juáh³ zia³² ha³ lánh³ rón³² lí¹³ ñe¹
jné¹³ hi³ ní¹jie¹ ná¹ hnoh², ní¹juáh³
hi³ hnió³ Dió³². 11¹Quí¹ jlánh¹
hniá¹ jná¹³ hi³ ní¹jie¹ ná¹ hnoh² hi³

ñí¹ma³hau¹ ná¹ hnoh² lí³ua³ cáun²
 hi³ hniáuh³² ca³tí²¹ hi³ zian² náh²
 quiúnh¹ Dió³², jáun² tí³ lí³mí¹ tiá³
 niau²¹ honh² náh²; ¹²ho³ hi³ cue¹³
 dí² pí³ tsá²ján² tsá²ján² yáh³ cun³ñí¹
 hi³ táunh²³ dí² ta²¹ cá²re².

¹³Hnoh² reh², hnó³² jná¹³ hi³
 lí³ ñíh¹³ hnoh² hi³ hliáun³ jéin³²
 má²ca³lí³hnó³² jná¹³ hi³ ñí¹jie¹
 ná¹ hnoh², tí³la³ la³ tí³ ta³ne³² tiá²
 má²ca³lí³ yáh³. Má²ca³lí³hnó³² lín³²
 bíh¹ jná¹³ hi³ ñí¹jie¹ ná¹ hnoh², hi³
 jáun² lí³ zian² siáh³ tsá² tanh² ta²¹
 Dió³² já¹ juú² n² quián¹³ hnoh²,
 la³jmí¹ má²ca³lí³zian² ja¹ tsá²cá²jo²¹
 ñí¹ hliáun³ ñí¹ siáh³ siáh³. ¹⁴Jná¹³
 ca³tín¹ hléh¹³ ñí¹con² ca³la³ jí³lín²
 tsáu² cu¹ hin² mi³ tsánh², uá¹ hi³
 tsá² tín² hléh³² jú¹jma² griego la³
 qui³ táí² dí², ho³lá²dá² tsá² hleh³²
 jú¹jma² siáh³, uá¹ hi³ tsá² má²ca³hia³
 ca³táunh³ lín³² ho³lá²dá² tsá² tiá²
 hi³ ñí³². ¹⁵Hi³ jáun² jlánh¹ dí¹quian¹
 jná¹³ hi³ hléh¹³ ná¹ jú¹ chú³² ñí¹con²
 hnoh², tsá² zian² náh² já¹ juú² Roma
 n².

Pí³ hi³ quian³² jú¹ chú³²

¹⁶Tiá² lí²heh¹ yáh³ jná¹³ ca³tí²¹ jú¹
 chú³² quioh²¹ Dió³², qui¹ já¹³ jáun²
 quian³² pí³ quioh²¹ Dió³² hi³ lí³
 liáun³ ca³la³ ján³² tsá² cha³² cáun²
 tsí³ ñí¹con² Cristo, la³ñí¹ la³ján³ tsá²
 judíos tín², hi³ ja³bí¹ tsá²cá²jo²¹ n²
 siáh³. ¹⁷Jú¹ chú³² n² hie³² jú¹ tson²
 hi³ Dió³² he² dí² la³juah²¹ dúh¹ jan²
 tsá² chun¹ cu³tí³ n²juáh³ hi³ má²nio²
 cáun² tsí³ dí², qui¹ jí³²la³ hi³ taunh³²
 jáun² ta²¹ bíh¹ tsú² lí³ quien²; la³
 cun³ hi³ rá¹juáh³ ñí¹ Sí² quioh²¹
 Dió³². “Ñí¹juáh³ tsá² má²chun¹
 ñí¹con² Dió³² cun³ñí¹ hi³ nio² cáun²
 tsí³, tsá² la³ hí³ bíh¹ lí³ zian²”.

Tso³ quioh²¹ la³jín³² tsá²mi³cuóun²

¹⁸Qui¹ má²jnia³² bíh¹ Dió³² hi³
 hú¹tá¹ míh²³ lín³² tsí³ ca³tí²¹ la³jí³² hi³
 hlah³ hi³ hó³² hi³ jmu² tsáu², jí³ la³jí³²
 hi³ tiá² tí³² tsí³ dí² hi³ jmu² tsáu² n²
 siáh³, la³ cun³ tsá² tiá² já¹³ cue³² hi³
 lí³ ñí³² tsáu² jú¹ tson² cun³quionh³ hi³
 hlah³ hi³ jmu² tsú² jáun². ¹⁹Qui¹ ñí³²
 re² lín³² bíh¹ tsá² hí³ hi³ he³ lí³ lí³
 ñí³² tsáu² hi³ ca³tín¹ Dió³², qui¹ tí³la³
 hnga² yáh³ Dió³² má²ca³ma³jnia³² hi³
 jáun². ²⁰Qui¹ la³ cun³ jmí¹ ca³jmú³
 jáun² Dió³² tá¹ cáun² hngá¹máh³,
 má²lin¹ bíh¹ pí³ hi³ tiá² jniá³ quioh²¹
 tsú² cun³quionh³ la³jí³² hi³ ca³jmú³
 tsú² jáun². Má²ca³lí³ lin¹ bíh¹ re²
 lín³² hi³ hí³ bíh¹ dí² Dió³² Tsá² cú²
 juenh² cun³ jmí¹hi³nio². Cun³ñí¹
 hi³ jáun² bíh¹ tiá² zia³² lánh³ rón³²
 lí³ ma³zian³² tsú²; ²¹qui¹ uá¹jinh¹
 cuóun³² tsú² Dió³², cun³ jáun² tiá²
 má²ca³ma³quien² bíh¹ tsú² Dió³² la³
 cun³ jmí¹ ca³tí²¹, sa³jun³ má²ca³cue³
 bíh¹ tsú² tiá¹hmah¹ ñí¹con² Dió³².
 Cha³ jmí¹ jmu³ tsú² la³ jáun², cá²
 ñí¹ lí¹ ná¹cháunh²³ tsí³ jmáh³la³
 hi³ tiá² lin¹ ñí¹ jmu³ ta²¹ bíh¹ tsú²,
 hi³ jáun² cu³tsa³² má²cá²jlí³² bíh¹
 cú²jueh³² jmí¹ tsí³ tsú² qui¹ cun³ñí¹
 hi³ tiá² ñí¹hnauh² yáh³ tsú² jú¹
 tson². ²²Uá¹jinh¹ juáh³ tsú² hi³
 quia³lín³ jmí¹ tsí³, tí³la³ tsá² cú¹juón¹
 bíh¹ má²ca³ta³ná¹lín³ tsú²; ²³qui¹
 má²ca³za³ bíh¹ tsú² já¹³ ca³tí²¹ ha³
 lánh³ rón³² má¹quien¹³ dí² Dió³², Tsá²
 tiá² jmá¹ tón²¹ hi³ jún³; jáun² cu³tsa³²
 dió³² tsá² lán¹ tsá² jniá³ la³jmí¹ jniá³
 tsá²mi³cuóun² tsá² chau³² jmá¹ jún²³
 bíh¹ cú²jueh³² má²má²quien² tsú², la³
 má²quionh³ ja³ lán¹ jáh³ tsi²¹ pí¹³,
 jáh³ hláinh¹, jí³ jáh³ quiúñ³ cuá² ta³
 n² siáh³.

²⁴Hi³ jáun² bíh¹ tí³ có³²
 má²ca³chau³ cú²jueh³² Dió³²
 quioh²¹ tsú², hi³ jáun² cu¹ cha³jmu³
 cha³cháu³ la³jí³² hi³ hlah³ hi³
 hó³² hi³ dí¹quiaunh²¹ tsí³, hi³
 jáun² ca³la³ uá¹ tiá² heh³ bíh¹ tsú²
 má²ná¹jmu² tso³ quionh³ tsá²ján²
 tsá²ján². ²⁵Qui¹hliá² jú¹ tí¹jái² bíh¹
 taunh³² tsú² ta²¹ cha³ jm¹ tónh²¹
 tsú² ta²¹ jú¹ tson² hi³ ca³tin¹ Dió³²,
 hi³ jáun² dá² hi³ ca³jmu³ jáun² bíh¹
 Dió³² má²ca³ma³quien² tsú² jí³ hi³
 má²ca³ma³tsu³ ma³jónh³² tsú² cha³
 jm¹ ma³quien² tsú² hnga² Dió³² Tsá²
 ca³jmu³ hí³ ca³la³ jí³lí³², Tsá² jm¹
 ca³tin¹ hí³ hi³ ma³tsu³ ma³jónh³²
 tsú² cun³ jm¹hi³nio². Tson² bíh¹
 cu³tí³.

²⁶Hi³ jáun² bíh¹ má²ca³chau³
 Dió³² cú²jueh³² tí³ có³², hi³ jáun²
 cu¹ lí³ hniá¹ tsú² jmu³ la³jí³² hi³
 hlah³ ca³la³ uá¹ tiá² heh³; hi³ hí¹
 ca³la³ tí³ tsá²mí³ yáh³ lí¹ má²ná¹jmu²
 ná¹tsau³² má²tún² hmóu³², cáun²
 hi³ tiá² jm¹ ca³tí²¹. ²⁷Hi³ ja³bí¹ la³
 jáun² siáh³ tsá²ñuh², tí³ có³² bíh¹
 má²ca²chá³ tsú² hi³ cuóun¹ quionh³
 tsá²mí³, hi³ jáun² má²tún² hmóu³²
 bíh¹ tsú² lí¹ má²ná¹jmu² ná¹tsau³².
 Hi³ jáun² cun³ñí¹ hi³ ja¹ má²tún²
 hmóu³² tsá²ñuh² bíh¹ má²ná¹jmu²
 tso³ ca³la³ uá¹ tiá² heh³, cáun² hi³
 tiá² jm¹ ca³tí²¹ jmu³ tsú², hi³ jáun²
 má²ná¹má²tso² tsú² tsí³ cun³quionh³
 ngú³ quioh²¹ hmóu³².

²⁸Cun³ñí¹ hi³ tiú²uú² zian²
 tsú² hi³ ca³tin¹ Dió³², jáun² Dió³²
 má²ca³chau³ tí³ có³², hi³ jáun² tí³
 ta²¹ cu³tsa³² cu¹ cháunh¹³ cú²jueh³²
 chí¹ tsú² hi³ tiá² ca³tí²¹, hi³ jáun²
 cu³tsa³² cu¹ jmu¹ cú²jueh³² hi³
 tiá² jm¹ ca³tí²¹ jmu³. ²⁹Tsá² la³ hí³
 ná¹cónh²¹ hñu³ tsí³ la³jáh³ dú¹ ní¹

hi³ hláh³ hi³ hó³², tsá² jmu² juón¹,
 [tsá² cáun² jmu² hi³ tiá² jm¹ ca³tí²¹
 jmu³,] tsá² lí¹ dí¹quiaunh²¹ tsí³ hi³
 hlá² hi³ nř², hi³ hniá¹ siáh³ jmu³
 hi³ hlah³. Tsá² la³ hí³ ná¹cónh²¹ tsí³
 hi³ uóu³² tsí³, tsá² jngih² tsáu², tsá²
 hnió³ hniéi², tsá² tí¹ jáin², tsá² lí¹
 hiá² lí¹ jlín²³ tsáu², tsá² ziu² hien²
 tsáu². ³⁰Tsá² la³ hí³ cau³² jái¹³, hi³
 ca³la³ hi³ hon² bíh¹ tsú² Dió³², tsá²
 hí¹ jan² tiá² hin² hún¹ ta²¹, tsá² jmu²
 quien² hmóu³², hi³ lí¹ jmu² siáh³
 tonh². Tsá² la³ hí³ cáun² lí¹ hnauh²
 chí¹ hi³ ha³ lánh³ rón³² lí¹³ jmu³ hi³
 hlah³, tsá² tiá² nieh³ ñí¹con² jméi²
 mí¹ziú¹³, ³¹tsá² tiá² jái¹³ ngí²³, tsá²
 tiá² má²tí³² jé¹. Tsá² la³ hí³ tiá² hin²
 hnió³, [tsá² tiá² jmu² juen² tsí³,]
 hi³ tiá² mí³ ja³² tsí³ nř² siáh³. ³²Hi³
 uá¹jinh¹ re² lín³² bíh¹ lieih²¹ tsí³
 tsú² hi³ Dió³² má²ca³jmu³ héih³²
 hi³ tsá² jmu² hi³ la³ nř² ca³tin¹ jún³,
 tí³la³ cun³ jáun² ná¹jmu² bíh¹ tsú²
 la³ má²jmu² jáun², hi³ ca³la³ hi³ tí³²
 lín³² tsí³ tsú² ní¹juáh³ tsá² siánh³
 siáh³ jmu² la³ jáun².

Dió³² rá²tsí³² héih³² la³
 cun³ lí³ jú¹ tson²

2 Jáun² né³, hnú² tsá² chú¹ ñih²¹
 nú² tsá² siánh³, ha³ tiá² lí¹³
 yáh³ hi³ lí¹ má¹zian¹³ hnú² huen²,
 cu¹ hin² mí³ tsánh² hnú². Qui¹
 ní¹ má¹ca³chú¹ ca³ñih²¹ nú² tsá²
 siánh³, la³ jáun² má²ra³tsin³² nú²
 siáh³ héih³² huen² bíh¹, qui¹ cun³ñí¹
 hi³ jmuh³² hnú² siáh³ cá²ren²
 la³jm¹ jmu² tsá² hí³. ²Tí³la³ né¹ dí²
 hi³ Dió³² rá²tsí³² héih³² la³ cun³
 rón³² lí³ jú¹ tson² bíh¹, ní¹juáh³ ní¹
 má¹ca³ra³tsin² tsú² héih³² tsá² jmu²
 la³ nř². ³Hi³ jáun² ní¹ má¹ca³chú¹
 ca³ñih²¹ hnú² tsá² jmu² la³ nř², chí¹

lín²³ hnú² hi³ cáun² lí¹ ngá¹³ hi³
 tiá² tá¹tsin¹ nú² héih³² la³ cun³ hi³
 ca³tin¹ nú² n¹juáh³ hnú² bíh¹ tsá²
 jmu² siáh³ la³ jáun²? 4 ĽHo³ lín²³
 hnú² hi³ tiá² lin¹ ní¹ jmu³ ta²¹ hi³
 jmu² Dió³² juen² tsí³, hi³ jlánh¹
 ja³² lín³² mií³ tsí³ tsú² siáh³? ĽTiá¹
 ca³lí³ lin¹ nú² dúh¹ hi³ ja³² mií³ tsí³
 tsú² cun³ ní¹ hi³ hnió³ tsú² hi³ za¹³
 jm¹ honh² hnú² bíh¹? 5 Hnú² bíh¹
 jan² tsá² huáh² chih³², cun³ tiá²
 má²ca³zah¹ la³ jáun² bíh¹ hnú² jm¹
 honh². Hi³ jáun² cáun² ta²¹ jmu²
 hnú² hi³ tí³ lí³mí¹ míh³ tsí³ Dió³²
 ní¹con² nú² n¹ má¹cá²chó³² jmá¹
 hi³ lí³jnia² héih³², jmá¹ hi³ ra³tsi³²
 Dió³² héih³² la³ cun³ ca³tí²¹ ní¹con²
 ca³la³ ján³² tsáu². 6 Quí¹ hí³ bíh¹
 ma³hmah¹ ní¹con² ma³ quin³² ma³
 jan³² tsáu² la³ cun³ rón³² lí³ tá¹³
 tsú². 7 Quí¹ n¹juáh³ tsá² cueh³² tsí³
 hi³ jmu² jmáh³la³ hi³ chu²¹ cun³ní¹
 hi³ hnió³ hau³ cáun² jái¹³ quien² hi³
 cué³² Dió³², jí³ hi³ hnió³ tá¹ zanh¹
 re² ní¹con² Dió³², hi³ hnió³ siáh³
 hi³ lí¹³ zian² cun³ jm¹hi³nio², jáun²
 tsá² la³ hí³ bíh¹ hiáuh³ jái¹³ hi³ lí¹³
 zian² quionh³ Dió³². 8 Tí³la³ Dió³²
 ma³tson¹³ ca³la³ má²míh²³ tsí³ bíh¹
 tsá² hniá¹ hi³ niau²¹ re² tsí³ hnga²,
 tsá² hnió³ ma³tí³² jmáh³la³ hi³ hlah³
 cha³ jm¹ lí³ hniá¹ tsú² hi³ ne³ jú¹
 tson². 9 Tsá² jmu² hi³ la³jí³² hi³ hlah³
 chau²¹ bíh¹ jmá¹ hi³ ma³tso² lín³²
 tsú² tsí³, hi³ ho³ hi³ jngih³ lín³²,
 la³ní¹ la³ján³ tsá² judíos, hi³ ja³bí¹
 tsá²cá²jo²¹ ní² siáh³. 10 Tí³la³ ca³tin¹
 tsá² jmu² hi³ chu²¹ má¹ná¹, Dió³²
 cué³² cáun² jái¹³ quien² hi³ hau³
 tsú², hi³ tá¹zanh¹ tsú² re², jí³ hi³ lí¹³
 zian² tsú² siáh³ cáun² hi³ re² hi³ tin²,
 tsá² judíos la³ní¹ la³ján³, hi³ ja³bí¹
 tsá²cá²jo²¹ ní² siáh³.

11 Quí¹ Dió³² tiá² jmu² hi³ quien²
 jan², hi³ jan² tiá² quien²; 12 quí¹
 la³jín³² tsá² jmu² tso³ ta³ tiá² cuoh²
 liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés, ta³ tiá²
 quionh³ liei²¹ jáun² bíh¹ hiá¹ tsán¹³
 tsú². Tí³la³ tsá² ca³lí³ cuoh² liei²¹
 quioh²¹ hla¹ Moisés má¹ná¹, la³
 cun³ lí³ liei²¹ jáun² bíh¹ tá¹tsin¹
 tsú² héih³². 13 Quí¹ jun³juáh¹³ hi³
 tí³ lí¹ ne³ yáh³ tsú² liei²¹ jáun², hi³
 jáun² lí³ chun¹ ní¹con² Dió³², tí³la³
 hi³ hniáuh³² ma³tí³² bíh¹ tsú², hi³
 jáun² bíh¹ he³ tsú² Dió³² la³juah²¹
 dúh¹ jan² tsá² chun¹ cu³tí³. 14 Tí³la³
 ca³tin¹ tsá²cá²jo²¹ má¹ná¹, tsá² tiá²
 raunh³² liei²¹ jáun² quioh²¹ hla¹
 Moisés, n¹juáh³ ní² lí¹ ca³ma³tí³²
 tsá² hí³ liei²¹ jáun², jáun² hmóu³²
 tsú² má²lín³ tsá² zia³² liei²¹ quioh²¹
 Dió³² hñu³ tsí³, 15 quí¹ cun³quionh³
 hi³ jmu² bíh¹ tsú² má²lí²lin¹ hi³
 hu²¹ liei²¹ jáun² hñu³ tsí³. Jm¹ tsí³
 hmóu³² tsú² má²má²tson² jái¹³ lá²,
 quí¹ ma³cónh³ cha³² tso³ jm¹ tsí³
 tsú², hi³ ma³cónh³ siáh³ má²tson²
 jái¹³. 16 Hi³ jáun² má¹jáun² chá³²
 Dió³² jo³cuo² Jesús Tsá² lín³ Cristo,
 hi³ ra³tsí³² tsú² héih³² ca³tí²¹ la³jí³²
 hi³ ná¹hmá¹ ná¹jn¹ jáun² hñu³ tsí³
 tsáu², la³ cun³ lí³ jáun² jú¹ chú³² hi³
 hléh²³ jn¹³.

**Tsá² judíos, tsá² raunh³² liei²¹
 quioh²¹ hla¹ Moisés**

17 Tí³la³ hnú² tsá² jlánh¹ juánh³ nú²
 hi³ lín³ nú² tsá² judío, hi³ zian² nú²
 la³ cun³ juáh³ jáun² liei²¹ quioh²¹
 hla¹ Moisés, hi³ ca³la³ hi³ tsinh¹ lín²¹
 nú² ca³tin¹ Dió³² juóuh³². 18 Níh¹ bíh¹
 hnú² he³ hi³ tí³² tsí³ Dió³², quí¹ liei²¹
 jáun² hie³² he³ hi³ chu²¹ hi³ hniáuh³²
 quiáh¹³ hnú². 19 Lín²³ hnú² hi³ cu³tí¹³
 tin² hnú² hieh¹ tsá² ten³ jui³², hi³

tin² nú² siáh³ tieih²¹ sɿ² juí²¹ tsá²
 ñí³ táunh¹ já¹ niéí². ²⁰Hi³ lín²³ nú²
 siáh³ hi³ tin² nú² hieh¹ tsá² cú¹ juón¹,
 jǐ³ hi³ ha³ lánh³ rón³² má¹ tin¹³ nú²
 siáh³ tsá² tiá² jmǐ¹ tiá² tsǐ³, quí¹
 cun³ ñí¹ hi³ liei²¹ hi³ cuin² nú² jáun²
 lǐ³ mí¹ zioh²¹ ca³ ti²¹ jú¹ tson², jǐ³
 la³ jǐ³² hi³ lǐ² ñí³² tsú² nǐ² siáh³. ²¹Hi³
 jáun² né³, hnú² tsá² hnáuh² jmúh¹³
 tí³², ðhe³ láih³² sa³ tiá² ma³ tin¹³ nú²
 tín² huen²? Hnú² tsá² juáh³ hi³ tiá²
 hniáuh³² han³ tsú², ðhe³ láih³² sa³
 chín¹ dí¹ huen² bíh¹ hnú² hainh³²?
²²Hnú² tsá² juáh³ hi³ tiá² hniáuh³²
 lǐ¹ jmu³ lǐ¹ tsó²¹ tsú², ðhe³ lǐ³ sa³
 chín¹ dí¹ huen² bíh¹ hnú² jmu³ la³
 jáun²? Hnú² siáh³ tsá² jlánh¹ hon²
 nú² dió³² tsá² lán¹, ðhe³ láih³² sa³
 chín¹ dí¹ hnú² bíh¹ hainh³² hi³ quien²
 tioh³ cuáh³² jáun²? ²³Jlánh¹ jmu³
 hnú² tsinh¹ cun³ ñí¹ hi³ zia³² liei²¹
 jáun² quián¹³, tí³ la³ cun³ quionh³
 hi³ tiá² ma³ tih²¹ hnú² liei²¹ jáun²,
 má² jmu³ hnú² hi³ tiú² uú² quien²
 Dió³² bíh¹. ²⁴Tson² cu³ tí³ bíh¹ la³
 cun³ hi³ rá¹ juáh³ jáun² ñí¹ Sí²
 quioh²¹ Dió³² la³ lá²: “Tsá² cá² jo²¹
 hleh³² hlah³ hi³ ca³ tin¹ Dió³² cun³ ñí¹
 hi³ tsáuh³ hnoh² bíh¹”.

²⁵Tson² bíh¹ zia³² ñí¹ jmu³ ta²¹
 hi³ tiu³² tsú² jáun² chí² láu² hna¹³
 ñí¹ zian², nǐ¹ juáh³ tsá² má² tí³²
 liei²¹ jáun² quioh²¹ hla¹ Moisés,
 tí³ la³ nǐ¹ juáh³ tiá² la³ ma³ tih²¹ yáh³
 hnú², jáun² hnú² lín³ la³ jmǐ¹ lín³
 jan² tsá² tiá² má² quian³² lí²¹ hi³ lin¹
 hi³ taunh² jáun² Dió³² hó¹ ñí¹ bíh¹.
²⁶Tí³ la³ tsá² tiá² quian³² lí²¹ jáun²
 má¹ ná¹, nǐ¹ juáh³ zian² tsú² la³ cun³
 rón³² juáh³ liei²¹ jáun², jáun² tsá²
 la³ hí³ né³ lín³ la³ juah²¹ dúh¹ jan²
 tsá² má² já² tú¹ quioh²¹ bíh¹. ²⁷Hi³
 jáun² tsá² tiá² já² tú¹ quioh²¹ né³,

cun³ quionh³ hi³ zian² tsú² jáun² la³
 cun³ juáh³ jáun² liei²¹ bíh¹ má² zia³²
 he³ lánh³ rón³² tá¹ tsin¹ hnú² héih³²,
 quí¹ hnú² bíh¹ jan² tsá² tiá² ma³ tih²¹
 liei²¹ jáun² uá¹ jinh¹ ron³ nú², hi³
 uá¹ jinh¹ quiánh¹ nú² siáh³ lí²¹ hi³
 lin¹ hi³ taunh² Dió³² hó¹ ñí¹ hnú².

²⁸Quí¹ jun³ juáh¹³ hi³ cáun² lǐ¹ lín³
 tsú² tsá² judío cun³ quionh³ hi³ jniá³
 jáun² tí³ coh³ yáh³, sa³ jun³ jmu² ta²¹
 hi³ quian³² tsú² lí²¹ jmáh³ la³ ngu³
 hi³ lin¹ hi³ taunh² Dió³² hó¹ ñí¹, quí¹
 cáun² hi³ lǐ³ jmáh³ la³ tí³ coh³ bíh¹
 jaun³². ²⁹Tí³ la³ tsá² hú¹ tá¹ cu³ tí³ lín³
 judío má¹ na²¹, jan² tsá² lín³ la³ tí³
 hñu³ tsǐ³ bíh¹, jan² tsá² má² quian³²
 lí²¹ la³ tí³ hñu³ tsǐ³; ta²¹ jáun² jmu²
 Jmǐ² chí³ Chun¹ bíh¹, jun³ juáh¹³ hi³
 lǐ²³ cun³ quionh³ hi³ má² tí³² tsú²
 jáun² héih³² má² rá¹ lǐ³ yáh³. Jáun²
 Dió³² ma³ quien² tsá² la³ hí³, uá¹ jinh¹
 tsá² mí³ cuoun² tiá² ñí¹ ma³ quien²
 tsú².

3 Hi³ jáun² né³, ðha³ dá² jinh¹
 quien² hi³ lín³ tsú² judío,
 hi³ he³ tá² tsaih²¹ tsú² nǐ¹ juáh³ hi³
 ja³ tú¹ chí² láu² hna¹³ ñí¹ zian² tsú²?
²Hliáun³ bíh¹ ñí¹ jmu² ta²¹. Quí¹
 la³ ñí¹ la³ ján³ Dió³² ca³ chá³ jo³ cuo²
 tsá² judíos já¹³ jáun² quioh²¹.
³Jáun² né³, nǐ¹ juáh³ ma³ jan² tsá²
 hí³ tiá² ca³ ma³ tí³² já¹³ jáun², ðhí¹
 cun³ ñí¹ hi³ jáun² tiá² ma³ tí³² Dió³²
 jè¹ uá² jai³²? ⁴Tiá² jáun² yáh³! Dió³²
 dá² jmu² la³ cun³ qui³ lǐ³ jú¹ tson²
 bíh¹, uá¹ jinh¹ la³ jín³² tsá² mí³ cuoun²
 tí¹ jáin². Quí¹ ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³²
 rá¹ juáh³ la³ lá²:

Ca³ tí²¹ lí³ jnia² hi³ tson² jèh² hnú²;
 lí³ lin¹ hi³ chun¹ hnú² nǐ¹ má¹ tí³
 ñí¹ ta³ tsí²¹ héih³².

⁵Hi³ jáun² né³, zian² tsá² lín²³ hi³
 tí³ jlánh¹ néh¹ re² lǐ² lin¹ hi³ chun¹

Dió³² ní¹juáh³ hi³ tí³ lí³mí¹ jmú¹³
 dí² hi³ hlah³ hi³ hó³². Tí³la³ ÷he³
 dá² lí¹³ juáh¹³ dí² hi³ ca³tí²¹ hi³ ní²?
 Qui¹ sá¹jmí¹ hi³ tson² la³ ní² dúh¹,
 hi³ jáun² Dió³² má²lín¹³ jan² Tsá² tiá²
 tin² ra³tsí³² héih³² bíh¹, qui¹ ÷he³
 láih³² sa³ míh²³ yáh³ tsí³ tsú² ní¹con²
 tsá² jmu² tso³? 6 Ítí³la³ tiá² tson²
 yáh³ la³ cun³ hi³ ná¹lín²³ tsú² jáun²!
 Qui¹ sá¹jmí¹ hi³ tson² la³ jáun² dúh¹,
 ÷ha³ bí¹ lánh³ rón³² jmí¹ lí¹³ ra³tsí³²
 Dió³² héih³² ní¹con² tsá² zian² ní¹
 hue²¹ lá²?

7 Qui¹ zian² tsá² juáh²³ la³ lá²:
 “Cun³quionh³ jú¹ tí¹jái² hi³ hléh²³
 jná¹³ tí³ lí³mí¹ lí² lin¹ hi³ quien² jú¹
 tson² quioh²¹ Dió³²”; tí³la³ jná¹³ né³
 juanh³², hi³ sá¹jmí¹ hi³ tson² la³ cun³
 hi³ juáh²³ tsú² jáun², jáun² ÷ha³ bíh¹
 lánh³ rón³² lí¹³ juáh³ Dió³² hi³ tsá²
 la³ hi³ lín³ jan² tsá² ren² tso³ ní¹
 má¹ca³ra³tsí³² tsú² héih³² ní¹con²
 tsú²? 8 Qui¹ sá¹jmí¹ la³ ní² dúh¹, ÷he³
 ya³ láih³² tiá² jmú¹³ dí² cú²jueh³²
 hi³ hlah³, hi³ jáun² tí³ lí³mí¹ ja³tu³
 ja³lí³ hi³ chu²¹? Tí³tsóh³dí¹ jái¹³ la³
 ní² néh¹ hie²³ jnoh¹ tsáú² juáh²³ ma³
 jan² tsá² hu²¹ hlah³ tsí³; tí³la³ tsá² la³
 hí³ dá² má²tá²tsin¹ héih³² la³ cun³
 ca³tí²¹ bíh¹.

La³jái³² bíh¹ dí² ren² tso³

9 Hi³ jáun² né³, ÷hí¹ jlánh¹ bíh¹
 chú³² quiú¹³ dí² tsá² judíos la³ cónh³
 bíh¹ tsá²cá²jo²¹? ÍTiá² jáun² yáh³!
 Qui¹ la³ cun³ hi³ má²lí²neh²¹ dí² hi³
 ca³la³ jí³lin² tsáú² bíh¹ ná¹jlain³²
 tsáú¹³, uá¹ hi³ tsá² judíos, uá¹ hi³
 tsá²cá²jo²¹. 10 La³ cun³ hi³ rá¹juáh³
 jáun² ní¹ Sí² quioh²¹ Dió³², hi³ juáh³
 la³ lá²:

Ca³la³ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin²
 chun¹ ta³ ní¹ Dió³²,

11 tiá² hin² zian² yáh³ tsá² ngí²³ jái¹³,
 tiá² hin² zian² yáh³ tsá² hnah² Dió³².

12 La³jín³² bíh¹ tsáú² má²já²taunh²¹
 tí³ có³²,
 jí³lin² bíh¹ tsú² má²ca³can³ cáun²
 jui³² hlah³.

Ca³la³ hí¹ jan² yáh³ tsá² jmu² hi³
 chu²¹ tiá² zian²,

13 La³jmí¹ ja³² cáun² tá²hón³²
 má²ca³niá³ bíh¹ ja³² jé¹ tsú²,
 jmáh³la³ jú¹ tí¹jái² bíh¹ chí²¹ hó³
 tsú².

La³jmí¹ lí³ hi³ ha²¹ no¹ quioh²¹
 jáh³hláinh¹ bíh¹ hó³ tsú²;

14 cá² ní¹ chú² juóun³² bíh¹ tsú² tsáú²,
 jí³ hi³ zaih³² tsú² siáh³ jú¹ uóu³².

15 Ca³la³ hi³ háun¹ lín²¹ bíh¹ tsú²
 tso³² hi³ tsa³jngih² tsáú²,

16 cá² ní¹ qui² hlian²³ tsáú² bíh¹
 tsá² la³ hí³, hi³ tsonh² tsú² jui²¹
 tsáú², hi³ chan² tsú² siáh³ tsáú²
 ná¹hó² ná¹jngih².

17 Tsá² la³ hí³ tiá² ní³² yáh³ ha³
 lánh³ jmu³ hi³ lí¹³ niau²¹ tie³;

18 ca³la³ hí¹juáh³ tiá² lín²³ bíh¹ tsú²
 hi³ jmu³ juénh² ní¹con² Dió³².

19 Ne³² né³, né¹ bíh¹ dí² hi³ la³jí³²

héih³² má²rátíoh³ ní¹ Sí² quioh²¹ Dió³²
 ca³tin¹ tsá² zian² cun³quionh³ liei²¹
 jáun² bíh¹, hi³ jáun² hí¹ jan² tsá² hí³ tiá²
 lí¹³ juáh³ hi³ tiá² ní³²; qui¹ hi³ jáun² la³
 jáun² lí¹³ ra³tsí³² Dió³² héih³² ní¹con²
 la³jín³² tsá² zian² hngá¹máh³. 20 Hi³
 jáun² hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³ lí³ chun¹
 ní¹con² Dió³² cun³quionh³ hi³ má²tí³²
 tsú² la³jí³² hi³ rá¹juáh³ liei²¹ jáun², qui¹
 liei²¹ jáun² cáun² jmu² ta²¹ hi³ má²lí²¹
 hi³ tsá² ren² tso³ bíh¹ dí².

**Cun³quionh³ hi³ nio² cáun²
 tsí³ bíh¹ tsú² lí¹³ liáun³**

21 Tí³la³ né³² né³, má²ca³lí³ lin¹
 ha³ lánh³ rón³² lí¹³ he³ dí² Dió³²

la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹,
 jun³juáh¹³ uá² quionh³ hi³ má¹ti²¹
 dí² liei²¹ jáun² yáh³. Quí¹ hí¹ la³
 tí³ hnga² yáh³ liei²¹ jáun² jí³ la³
 má²quionh³ jái¹³ hi³ ca³hléh³ jáun²
 tsá² lín³ hí³ tí³² jé¹ Dió³² siáh³
 ca³juáh³ 22hi³ Dió³² hinh²³ tsá²
 cha³² cáun² tsí³ ñí¹con² Jesús Tsá²
 lín³ Cristo. Quí¹ la³jín³² bíh¹ tsá²
 nio² cáun² tsí³ ñí¹con² Jesús lí¹³
 lín³ la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹
 ñí¹con² Dió³² cu¹ hin² mi³ tsánh².
 23 Jí³lín² tsáu² bíh¹ má²ca³jmú³ tso³,
 hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² cah²³ jmá¹
 hí³ lí³ chun¹ la³jmí¹ chun¹ Dió³².
 24 Hí³ cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, cáun²
 lí¹ ja³² bíh¹ mí³ tsí³ Dió³² hi³ hinh²³
 tsú² tsáu² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá²
 chun¹, quí¹ má²ca³ma³hmah¹ bíh¹
 Cristo Jesús ca³ti²¹ tsáu¹³ tsáu², hi³
 jáun² tiú²uú² tso³ ren² yáh³ tsú².
 25 Quí¹ Dió³² ca³cuen³ Jesús hi³ jún³
 cha¹³ tsáu²; hi³ jáun² cun³quionh³
 hi³ ca³táin² jáun² jmí²hán¹ Jesús
 bíh¹ ca³chón³² Dió³² tsí³ hi³ jmí¹
 míh²³ jáun² tsí³ hi³ ca³ti²¹ tsáu¹³
 tsáu² ní¹juáh³ tsá² má²ca³chá³
 cáun² tsí³. La³ jáun² ca³lí³ cun³ñí¹
 hi³ ca³lí³hnió³ Dió³² ma³jnia³² hi³
 tin² ra³tsi³² re² héih³²; quí¹ jmí¹tin²
 cáun² tí³ lí¹ ca³ma³juenh² cu³tiá³
 bíh¹ tsú² tsí³, hi³ ca³jmú³ tsú² jáun²
 la³ uá¹ tiá² jé²³ la³jí²² tso³ hi³
 ca³jmú³ tsáu². 26 La³ jáun² ca³jmú³
 tsú² cun³ñí¹ hi³ hnió³ ma³jnia³² la³
 má²má²jnia³² jáun² hi³ tin² ra³tsi³²
 héih³² la³ cun³ ca³ti²¹, cun³quionh³
 hi³ hinh²³ tsú² lí³ua³ jan² tsá² nio²
 cáun² tsí³ ñí¹con² Jesús la³juah²¹
 dúh¹ jan² tsá² chun¹.

27 Hí³ jáun² né³, íné² dá² hi³ jmí¹
 jmu³² dí² jáun² tshá¹? Ca³nga² bíh¹.
 ¿He³ láih³² ca³nga²? Quí¹ jun³juáh¹³

hi³ ca³ma³ti²¹ dí² la³ cun³ lí³ héih³²
 yáh³, quí¹ jí³²la³ tí³ ca³chá¹³ dí²
 cáun² tsí³ bíh¹. 28 Jáun² né³, má²né¹
 dí² hí³ Dió³² hinh²³ tsáu² la³juah²¹
 dúh¹ jan² tsá² chun¹ cun³ñí¹ hi³
 cha³² tsú² cáun² tsí³ bíh¹, hi³ sa³jun³
 uá² jé²³ yáh³ Dió³² hí¹ má²lí²ma³ti²¹
 tsú² liei²¹.

29 ¿Hí¹ jmáh³la³ tsá² judíos uá¹
 tanh² Dió³² hó¹ñí¹? ¿Haun¹³ juáh¹³
 ja³bí¹ tsá² cá²jo²¹ uá²jaí³² tanh²
 Dió³² hó¹ñí¹? Quí¹ tson² bíh¹ hi³
 ja³bí¹ tsá² hí³ uá²jaí³² tanh² Dió³²
 hó¹ñí¹, 30 quí¹ jí³²la³ jan² tán¹ Dió³²
 bíh¹ zian². Hí³ jáun² Dió³² hinh²³
 la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹ lí³ua³
 jan² tsá² nio² cáun² tsí³, cu¹ quian³²
 cu¹ tiá² quian³² bíh¹ tsú² lí²¹ hi³ lin¹
 hi³ taunh² jáun² Dió³² hó¹ñí¹. 31 Hí³
 jáun² né³, ¿hí¹ ná¹jmu³² dí² hí³ hí¹
 cú¹pih²¹ tiú²uú² quien² liei²¹ jáun²
 dúh¹ cun³quionh³ hi³ ma³quien¹³ dí²
 jáun² hi³ hniáuh³² chá³² tsú² cáun²
 tsí³? ¡Tiá² jáun² yáh³! Quí¹ tí³ lí³mi¹
 ná¹ma³quien¹³ bíh¹ dí² liei²¹ jáun².

Há²bran²¹ lín³ mí¹ziah²¹
 ca³tin¹ tsá² cha³² cáun² tsí³

4 Hí³ jáun² né³² né³, hnó³² jná¹³
 hléh¹³ ca³ti²¹ hi³ ca³hiah³
 jáun² hla¹ Há²bran²¹ dí¹hio³ nú¹deh³
 dí². 2 Sá¹jmí¹ hi³ Dió³² ca³hinh³
 Há²bran²¹ la³juah²¹ dúh¹ jan²
 tsá² chun¹ cun³ñí¹ hi³hliá² zia³²
 hi³ ca³jmú³ dúh¹, jáun² jmí¹ zia³²
 bíh¹ jái¹³ hi³ jmu³ tsú² tonh², tí³la³
 tiá² hin² ca³tin¹ yáh³ jmu³ tonh²
 ñí¹con² Dió³² má¹ná¹. 3 Quí¹ la³ lá²
 bí¹ rá¹juáh³ ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³²:
 “Há²bran²¹ ca³chá³ cáun² tsí³ ñí¹con²
 Dió³²; cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ ca³jíe³²
 tsú² Dió³² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá²
 chun¹”. 4 Jmú¹³ jái¹³, nfi¹juáh³ jan²

tsá² jmu² ta²¹, hiáuh²³ bíh¹ tsú² la³
 cun³ hmah²¹ hi³ hlánh¹, jun³juáh¹³
 hi³ lí¹ hiáuh²³ yáh³ tsú². ⁵Ti³la³ hi³
 ca³tin¹ tsá² nio² cáun² tsí³ má¹ná¹,
 ñí¹ jí²¹la³ ti³ cha³² cáun² tsí³ ñí¹con²
 Dió³² bíh¹ tsú² cha³ jmí¹ ma³quien²
 tsú² lí³ua³ cáun² hi³ má²ca³jmú³
 hnga²; hi³ jáun² Dió³² Tsá² hinh²³
 tsá² ren² tso³ né³, cáun² jé³²
 la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹ bíh¹
 cun³ñí¹ hi³ má²nio² jáun² cáun²
 tsí³ tsú². ⁶Ja³bí¹ hnga² siáh³ hla¹
 Dá²vi²¹ ca³juáh³ hi³ jlánh¹ jmí¹ ren²
 tsá² heh²³ Dió³² la³juah²¹ dúh¹ jan²
 tsá² chun¹ cu³tí³, tsá² tiá² ná¹hi¹³ hí¹
 cú¹pih²¹ ta²¹ quioh²¹, ⁷jmí¹ ca³juáh³
 tsú² jáun² la³ lá²:

iHe³ máh³ jmí¹ ren² tsá²
 má²ca³hin³ Dió³² tso³ quioh²¹
 hi³ jmí¹ zian² tsú² jáun² cun³
 tin² tsí³ hnga², tsá² má²ná¹jlí³²
 la³jí³² tsáu¹³!

⁸iHe³ ma³ jmí¹ ren² tsá² jé³² Dió³²
 la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² tiá²
 tso³ ren²!

⁹Hi³ jáun² né³, jun³juáh¹³ jmáh³la³
 tsá² ná¹tú¹ chí² láu² hná¹³ ñí¹ zian²
 yáh³ jlánh¹ jmí¹ ren², quí¹ la³ jí³
 tsá² tiá² má²ná¹quian³² lí²¹ jáun²
 bíh¹ uá²jai³². Má²lí²neh²¹ bíh¹ dí²
 hi³ Dió³² cáun² ca³hinh³ bíh¹ hla¹
 Há²bran²¹ la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá²
 chun¹ cun³ñí¹ hi³ ca³chá³ cáun²
 tsí³. ¹⁰Ti³la³ ÷hin² dá² jmí¹ ca³hinh³
 Dió³² Há²bran²¹; hí¹ ta³ má²quian³²
 tsú² lí²¹ hi³ lin¹ hi³ taunh² Dió³²
 hó¹ñí¹, ho³ ta³ ñeh² uá¹? ¿Haun¹³
 juáh¹³ ta³ ñeh² bíh¹ dúh¹? ¹¹Quí¹
 má²ca³hinh³ bíh¹ Dió³² Há²bran²¹
 la³ cun³ jmí¹ ca³hiau³ jáun² jáí¹³
 hi³ hniáuh³² tiú³² chí² láu² hná¹³
 ñí¹ zian²; cun³quionh³ hi³ ca³jmú³
 jáun² Há²bran²¹ la³ jáun² ca³jmú³

Dió³² lin¹ hi³ hí³ bíh¹ dí² jan² tsá²
 má²ca³heh³ Dió³² la³juah²¹ dúh¹ jan²
 tsá² chun¹ cun³ñí¹ hi³ nio² cáun²
 tsí³. Hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí³ hi³
 Há²bran²¹ hi³ lín³ ml¹zioh²¹ ca³la³
 jín³² tsá² nio² cáun² tsí³ ta³ tiá²
 má²quian³² lí²¹ hi³ lin¹ hi³ taunh²
 Dió³² hó¹ñí¹, hi³ jáun² Dió³² hinh³
 uá²jai³² tsá² hí³ la³juah²¹ dúh¹ jan²
 tsá² chun¹. ¹²Tson² bíh¹ Há²bran²¹
 hi³ lín³ dí¹hio³ ñú¹deh³ la³jín³² tsá²
 má²ná¹quian³² lí²¹ jáun², tí³la³ jí³²la³
 tí³ tsá² tiá² cáun² lí¹ já¹tú¹ quioh²¹
 bíh¹ má¹ná¹, tsá² ca³chá³ cáun² tsí³
 la³jmí¹ ca³chá³ hla¹ Há²bran²¹ hí³
 cáun² tsí³ jmí¹ ñeh² bíh¹ hi³ tsa³tú¹
 quioh²¹.

Jái¹³ hi³ ca³jmú³ Dió³² lí³tí²³ cun³ñí¹
 hi³ nio² cáun² tsí³ bíh¹ tsú²

¹³Dió³² ca³jmú³ jáí¹³ ñí¹con² hla¹
 Há²bran²¹, jí³ la³ má²quionh³ jón²zíf¹
 jón²cho¹ tsú² hi³ niau²¹ jo³cuo² tsú²
 tá¹ cáun² hngá¹máh³; tí³la³ jun³juáh¹³
 hi³hliá² tí³ ca³ma³tí³² liei²¹ jáun² yáh³
 Há²bran²¹ hi³ hiau³ jáí¹³ jáun², tí³la³
 ca³hiau³ tsú² jáí¹³ jáun² cun³ñí¹
 hi³ má²ca³heh³ tsú² Dió³² la³juah²¹
 dúh¹ jan² tsá² chun¹ bíh¹ quí¹hliá²
 ca³chá³ tsú² cáun² tsí³. ¹⁴Quí¹ sá¹jmí¹
 hi³ jmáh³la³ tsá² hiau³ liei²¹ jáun²
 bíh¹ la³ zia³² hi³ hiáuh³ ñí¹con² Dió³²,
 hi³ jáun² tiá² lin¹ ñí¹ la³ jmu³ ta²¹
 yáh³ hi³ nio² jáun² cáun² tsí³ tsú²,
 hi³ sa³jun³ la³ lí³ quien² yáh³ jáí¹³ hi³
 ca³jmú³ jáun² Dió³² ní¹juáh³ la³ jáun².

¹⁵Quí¹ cun³quionh³ liei²¹ jáun² dá²
 cáun² ja³² hi³ míh²³ tsí³ bíh¹ Dió³²,
 quí¹ jí³²la³ tí³ ní¹juáh³ tiá² liei²¹ zia³²
 bíh¹ tiá² lí³ lin¹ yáh³ he³ tiá² ca³lí³tí³.

¹⁶Hi³ jáun² né³, ja³² mií³ tsí³ Dió³²
 cun³ñí¹ hi³ nio² cáun² tsí³ bíh¹ tsú²,
 hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí³tí³ jáí¹³ hi³

ca³jmú³ jáun² Dió³² ñí¹con² jí³lín²
jón²zih¹ jón²cho¹ hla¹ Há²bran²¹.
Jun³juáh¹³ lí³tí³ ñí¹con² jón²zih¹ tsú²
tsá² tí³ má²hiah³² liei²¹ jáun² yáh³,
quí¹ tí³la³ lí³tí³ ñí¹con² jón²zih¹ tsú²,
tsá² jí³²la³ tí³ nio² cáun² tsí³ la³jmí¹
ca³chá³ tsú² jáun² hnga² cáun² tsí³
bíh¹; hi³ Há²bran²¹ hí³ bíh¹ lín³
mí¹ziah²¹ quiú¹³ dí² ca³la³ jái³², la³
cun³ tsá² má²nio² cáun² tsí³ dí².
17La³ cun³ rá¹juáh³ ñí¹ Sí² quioh²¹
Dió³² hi³ juáh³ la³ lá²: “Má²lí²jmú³²
jná¹³ hi³ hnú² lín³ mí¹ziah²¹ quioh²¹
juóun³² tsá² zian² la³jáh³ dúh¹ ñí¹
hué³²”. Jáun² cun³ñí¹ hi³ ca³chá³
jáun² Há²bran²¹ cáun² tsí³, jáun²
lín³ tsú² mí¹ziah²¹ quiú¹³ dí² ñí¹con²
Dió³², Tsá² tin² jmu² hi³ lí³ zian²
siáh³ hi³ hmai²¹ tsá² má²cuá¹hmú²,
Tsá² tin² hleh³² ca³tí²¹ jmí¹tsú²
jmí¹ja³² la³juah²¹ dúh¹ cáun² hi³
má²jniá³. 18Jáun² né³, hla¹ Há²bran²¹
hí³ cáun² ca³chá³ cáun² tsí³ bíh¹
hí³ tónh³² ta²¹ uá¹jinh¹ tiú²uú² jmí¹
lí³ lí³ hi³ lí³zian² jon² tsú²; jáun²
cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ ca³chó³²
jmá¹ hi³ má²lín³ tsú²: “mí¹ziah²¹
quioh²¹ juóun³² tsá² zian² la³jáh³
dúh¹ ñí¹ hué³²”. La³ cun³ jái¹³ hi³
ca³juáh³ jáun² Dió³² jmí¹tin², hi³
juáh³ la³ lá²: “La³ ní² bíh¹ juóun³²
lín³² jon³zih¹ jon³chauh³ hnú² lí¹³”.
19Pih²¹ tiá² jmí¹ má²tí³ hñá³láu³
mieh² Há²bran²¹ hi³ jmí¹jáun²,
tí³la³ tiá² ca³tunh³ yáh³ tsú² hi³
nio² cáun² tsí³ jmí¹ ca³lín¹³ tsú²
hi³ ja³²lí³ má²lieih²¹ quionh³ Sara
ñí²cuo², hi³ má²ja³quíán³ jún³, hi³
tiú²uú² jmí¹ lí³ yáh³ lí³zian² jon².
20Tí³la³ uá¹jinh¹ jmí¹ má²lieih²¹
Há²bran²¹, cun³ jáun² tiá² ca³chá³
bíh¹ tsú² hliáun³ ñéih³ tsí³ ca³tí²¹
jái¹³ hi³ ca³jmú³ jáun² Dió³², tí³la³

cun³quionh³ hi³ ca³chá³ jáun² cáun²
tsí³ bíh¹ tsú² ca³lí³ pin³ cun³ñí¹
hi³ ca³ma³quien² tsú² jáun² Dió³²;
21quí¹ cáun² tán¹ bíh¹ jmí¹ má²nio²
tsí³ tsú² hi³ Dió³² Tsá² zia³² pí³
quioh²¹ hi³ lí¹³ ma²tí³² la³jí³² jái¹³ hi³
jmu². 22Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, Dió³²
ca³jé³² tsú² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá²
chun¹ cu³tí³.

23Tí³la³ jun³juáh¹³ hi³ ca³tin¹
jmáh³la³ hnga² Há²bran²¹ yáh³ jái¹³
hi³ rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí² quioh²¹
Dió³², hi³ juáh³ jáun² hi³ ca³heh³
tsú² Dió³² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá²
chun¹ cun³ñí¹ hi³ nio² jáun² cáun²
tsí³, 24quí¹ ja³bí¹ jái¹³ jáun² ca³ta¹
jnoh¹ siáh³ uá²jai³². Quí¹ ja³bí¹ jnoh¹
siáh³ uá²jai³² heh²³ Dió³² ní¹juáh³
tsá² cha³² dí² cáun² tsí³ ñí¹con² tsú²,
Tsá² ca³jmú³ hi³ hi³ jenh¹³ Jesús
Tí³² Juo¹³ dí² ja¹ tsá² má²ca²tsan³.
25Quí¹ Jesús ca³jienh³ tsú² hi³ jún³
hi³ ca³tí²¹ tso³ quiú¹³ dí², hi³ ca³jmú³
siáh³ Dió³² hi³ jenh¹³ tsú², hi³ jáun²
la³ jáun² lí¹³ jé³² dí² Dió³² la³juah²¹
dúh¹ jan² tsá² chun¹.

Jái¹³ ca³tin¹ tsá² tiú²uú² tso³ ren²

5 Jáun² né³, cun³ñí¹ hi³ nio²
cáun² tsí³ bíh¹ dí², jáun²
má²ca³heh³ dí² Dió³² la³juah²¹
dúh¹ jan² tsá² chun¹; hi³ jáun²
cun³quionh³ ta²¹ hi³ ca³jmú³ jáun²
Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí², cuí¹ nio¹
la³ má²nio² jáun² tie³ ja¹ quiú¹³
dí² quiúnh¹ tsú². 2Cun³quionh³
hí³ bíh¹ má²hiah³² dí² mir³ hi³ ja³²
tsí³ Dió³² cun³ñí¹ hi³ nio² cáun²
tsí³ dí²; hi³ jáun² má²tiah² dí²
tiá³ ñí¹con² tsú², jí³ hi³ má²tsah¹
dí² cun³ñí¹ hi³ má²hu²¹ tsí³ dí² hi³
lí³ lái³ dí² la³jmí¹ lín³ hnga² Dió³²
Tsá² cuá¹quien². 3Hi³ jun³juáh¹³

jmáh³la³ hi³ jáun² yáh³, quí¹ ja³bí¹
tsah¹ dí² siáh³ ja¹ uu³mí²tsí³²; quí¹
né¹ dí² hi³ cun³quionh³ uu³mí²tsí³²
jáun² lí³ táí² dí² hi³ jmú¹³ dí² juenh²
tsí³, 4jáun² cun³quionh³ hi³ juenh²
jáun² tsí³ bíh¹ dí² tá²zanh¹ dí²
re² ní¹con² Dió³²; hi³ cun³ñí¹ hi³
tá²zanh¹ dí² jáun² re² né³, má²zia³²
hi³ hu²¹ tsí³ dí². 5Hi³ hu²¹ jáun²
tsí³ dí² jun³juáh¹³ cáun² hi³ lí¹³
chau³ dí² hua³heih²¹ yáh³, quí¹
má²ca³ma³cónh³² bíh¹ Dió³² hñu³
tsí³ dí² hi³ lí³liei²¹ dí² hi³ hniau³
tsú² cun³quionh³ Jm²chí³ Chun¹ hi³
má²ca³cuen³ tsú² jáun².

6Quí¹ uá¹jinh¹ tiá² jm¹ zia³² pí³
quiú¹³ dí² hi³ chá¹³ tí³ có³² tso³,
tí³la³ Dió³² ca³tón³ cáun² jmáí¹, hi³
jmáí¹ jáun² bíh¹ tí³tsóh³ ca³jun³
Cristo ca³tin¹ la³jín³² tsá² ren² tso³.
7Juóuh³² lín³² bíh¹ lí³ zian² jan² tsá²
hnió³ jún³ cha¹³ jan² tsá² siánh³,
uá¹jinh¹ hi³ ca³tin¹ jan² tsá² chun¹.
Quí¹ ho³ sa³ lí¹³ bíh¹ lí³ zian² jan²
tsá² lí³hnió³ jún³ hi³ ca³tin¹ jan²
tsá² chun¹. 8Tí³la³ Dió³² má¹ná¹,
hú¹tá¹ ca³ma³jnia³² hi³ hniau³ jnoh¹
jm¹ ca³cué³ tsú² jáun² jáí¹³ hi³ jún³
Cristo hi³ ca³ta¹ dí², uá¹jinh¹ tá¹la³
jm¹ ná¹re² dí² jáun² tso³. 9Hi³ jáun²
né³, ní¹juáh³ la³ má²ca³heh³ bíh¹
dí² Dió³² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá²
chun¹ cun³ñí¹ hi³ ca³jun³ Cristo
hi³ ca³ta¹ dí², hi³ jáun² tiá¹³ bíh¹
tiá³ tiá² liáu³² dí² tsú² ní¹ cá¹táuh³
jmáí¹ ní¹ má¹ca³ma³jnia³² Dió³²
hi³ míh²³ tsí³ ca³tí²¹ tso³. 10Quí¹
ní¹juáh³ tu³bí¹ ca³niau²¹ yáh³ tie³
ja¹ quiú¹³ dí² quiúnh¹ Dió³² cun³ñí¹
hi³hliá² jun³ jáun² Jon² tsú² jmáí¹
hi³ jm¹ ná¹hon²fí¹ máh³ dí² tsú², hi³
jáun² tiá¹³ bíh¹ tiá³ tiá² zia³² jáí¹³ hi³
liáu³ jnoh¹ cun³ñí¹ hi³hliá² zian²

bíh¹ tsú², quí¹ má²tiauh² bíh¹ dí²
re² quiúnh¹ tsú². 11Hi³ jun³juáh¹³
jmáh³la³ hi³ jáun² yáh³, quí¹ ja³bí¹
tsah¹ lín²¹ dí² hi³ ca³tin¹ Dió³²
cun³quionh³ tá¹³ Jesucristo Tí³²
Juo¹³ dí², quí¹ hí³ bíh¹ má²ca³chá³
tie³ ja¹ quiú¹³ dí² quiúnh¹ Dió³².

Jái¹³ ca³tin¹ Adán jí³ Cristo

12Hi³ jáun² né³, cun³quionh³
hi³ ca³jmú³ jan² tsáu² bíh¹ ca³hi³
tso³ ní¹ hué²¹ lá², hi³ cun³quionh³
tso³ jáun² ca³hi³ siáh³ hmú³², hi³
jáun² dá² cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ hí³
bíh¹ ca³la³ jí³lín² tsáu² má²tionh²
ja¹ tso³, hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹
já¹ngí³ hmú³² ní¹con² la³jín³² tsáu².
13Quí¹ jm¹ ñeh² bíh¹ hi³ lí³zia³²
liei²¹ hi³ ca³cué³ jáun² Dió³² ní¹con²
hla¹ Moisés, jm¹ má²zia³² bíh¹
tso³ hngá¹máh³ lá²; tí³la³ tiá² jm¹
má²ná¹hi³ yáh³ tsáu¹³ tsáu² la³ cun³
juáh³ liei²¹ jáun² má¹ná¹, jm¹ tiá²
liei²¹ má²zia³². 14Tí³la³ cun³ jáun²
ca³jmú³ bíh¹ hmú³² pí³ hi³ ca³tsan³
la³jín³² tsá² ca³jmú³ tso³ la³ cun³
jm¹ ca³lí³zian² hla¹ Adán hi³ ca³la³
ní¹ cá¹chó²¹ jmáí¹ hi³ ca³lí³zian²
hla¹ Moisés, uá¹jinh¹ tsáu¹³ tsú² tiá²
jm¹ lí³ la³jm¹ lí³ tsáu¹³ Adán, tsá²
tiá² ca³ma³tí³² hi³ héih³² hi³ ca³cué³
jáun² Dió³². Tí³la³ uá¹jinh¹ la³ ní²
né³, cun³ jáun² lín³ bíh¹ hla¹ Adán
hi³ cáun² nóh³² hi³ ca³tin¹ jan² Tsá²
né³bí¹ jm¹ já²¹.

15Quí¹ cun³quionh³ tsáu¹³ jan²
tsáu² bíh¹ má²cá²tsan³ juóun³² lín³²
tsáu², tí³la³ cun³quionh³ tá¹³ Jesús
Tsá² lín³ Cristo má¹na²¹, ca³la³ hi³
lí¹ má²tí² má²híe²³ bíh¹ mí³ hi³ ja³²
jáun² tsí³ Dió³² ní¹con² juóun³² tsáu²
hi³ lí¹³ liáu³ tsú². Hi³ jáun² la³ cun³
hi³ tiá² ca³ma³tí³² jáun² Adán né³,

tiá² cunh² yáh³ quionh³ hi³ lí¹ cue³²
 jáun² Dió³², 16 quí¹ hi³ lí¹ cue³² jáun²
 Dió³² cun³ tiá² cá²ren² bíh¹ quionh³
 ta²¹ hi³ ca³jmú³ jáun² tsáu¹³ tsá²
 hí³. Quí¹ cun³quionh³ cáun² tán¹
 tso³ jáun² bíh¹ má²ca³ta³tsin¹ tsáu²
 héih³², tí³la³ uá¹jinh¹ hliáun³ lín³²
 tso³ má²ná¹ren² tsáu², cun³ jáun² lí¹³
 bíh¹ liáun³ tsú², quí¹ Dió³² dá² cáun²
 hinh²³ bíh¹ tsáu² la³juah²¹ dúh¹
 tsá² chun¹. 17 Hi³ ní¹juáh³ la³ ca³lí³
 zia³² pí³ ní¹con² hmú³² cun³quionh³
 tsáu¹³ jan² tsáu², jáun² cun³ní¹ hi³
 ja³² mií³ tsí³ Dió³² né³, tiá¹³ bíh¹ tiá³
 tiá² lí³ zia³² pí³ quioh²¹ la³jín³² tsá²
 má²ca³heh³ Dió³² la³juah²¹ dúh¹
 jan² tsá² chun¹ cun³ní¹ hi³ ja³² jáun²
 mií³ tsí³, hi³ lí¹³ zian² tsú² cáun²
 hi³ hmaí²¹ cun³quionh³ hi³ ca³jmú³
 siáh³ jan² tsá²mí³cuóun², Jesús Tsá²
 lín³ Cristo bíh¹ Tsá² hí³.

18 La³ jáun² bíh¹ lí³ hi³ cun³quionh³
 tsáu¹³ Adán bíh¹ ca³ta³tonh¹ la³jín³²
 tsáu² ní¹ hlah³; tí³la³ hi³ ca³tin¹
 jáun² Jesucristo né³, cun³ní¹ hi³
 hí³ bíh¹ ca³jmú³ cáun² ta²¹ chu²¹,
 hi³ jáun² Dió³² lí¹³ hinh³ la³jín³²
 tsáu² ta³né³² la³juah²¹ dúh¹ jan²
 tsá² chun¹, hi³ jáun² lí¹³ zian² tsú²
 ca³tin¹ Dió³². 19 Quí¹ cun³quionh³ hi³
 tiá² ca³ma³tí³² jan² tsáu² bíh¹, jáun²
 juóun³² lín³² tsáu² ca³ta³ná¹ren²
 tso³; hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí³ siáh³,
 hi³ cun³quionh³ hi³ ca³ma³tí³² jan²
 Tsáu² bíh¹, jáun² juóun³² lín³² bíh¹
 tsáu² ca³ta³tonh¹ la³juah²¹ dúh¹ tsá²
 chun¹ cu³tí¹³ ní¹con² Dió³².

20 Quí¹ cun³ní¹ hi³ ca³lí³zia³² jáun²
 liei²¹ bíh¹, hi³ jáun² tí³ lí³mí¹ ca³lí³
 hliáun³ bíh¹ hi³ tiá² má²tí³² tsáu²;
 tí³la³ tá¹la³ chí¹lí²hliáun²³ jáun²
 tso³ né³, tí³ lí³mí¹ ca³ja³ bíh¹ mií³
 tsí³ Dió³². 21 Hi³ jáun² né³, la³jmí¹

ca³lí³quien² tso³ cun³quionh³ pí³
 quioh²¹ hmú³², la³ jáun² bíh¹ siáh³
 ca³lí³quien² mií³ hi³ ja³² tsí³ Dió³²
 cun³quionh³ hi³ ca³jmú³ jáun²
 Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí², hi³ jmu² hi³
 lí¹³ heh³ dí² Dió³² la³juah²¹ dúh¹ jan²
 tsá² chun¹, hi³ jáun² la³ jáun² lí¹³
 ziaun² dí² cun³ jmí¹hi³nio².

Jún¹ tsú² ca³tin¹ tso³, tí³la³
 zian² bíh¹ tsú² ca³tin¹ Cristo

6 Hi³ jáun² né³, ¿he³ ya³ lí¹³
 juáh¹³ dí²? ¿Hi¹ jmu¹³ dí² tso³
 ca³la³ má²jmu³² jáun², hi³ jáun² tí³
 lí³mí¹ lí³jnia² mií³ hi³ ja³² tsí³ Dió³²?
 2 Ján¹han²¹, itia² jáun² yáh³! Quí¹
 tsá² má²ná¹jún¹ bíh¹ dí² hi³ ca³tin¹
 tso³, hi³ jáun² ¿ha³ yáh³ lánh³ rón³²
 lí¹³ má¹ziaun¹³ dí² hi³ jmu³² tso³?
 3 Quí¹ jmí¹ cáun³ dí² jáun² jmáí²
 ca³lí³ lin¹ hi³ má²ca³cunh³ dí²
 quiúnh¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo, ¿tia¹
 tson²? Hi³ jáun² jmáí¹ jáun² bíh¹
 tí³tsóh³ ca³má¹lí²¹ dí² hi³ má²jún¹
 dí² la³jmí¹ jun¹ tsú² jáun² hnga².
 4 Hi³ jáun² né³, cun³quionh³ hi³
 cáun³ dí² jáun² jmáí² bíh¹ má²lí²¹ dí²
 hi³ má²jáj²haun³ dí² cu³lí²¹ quiúnh¹
 Cristo quí¹ cun³ní¹ hi³ má²jún¹
 dí² la³jmí¹ jun¹ tsú² jáun² hnga².
 Hi³ jáun² né³, la³jmí¹ ca³jenh¹³
 jáun² hnga² Jesús ja¹ tsá² cá²tsan³
 cun³quionh³ pí³ quioh²¹ Jméi² dí²
 Tsá² cuá¹quien², la³ jáun² bíh¹ siáh³
 hiáu³ dí² pí³ hi³ lí¹³ ziaun² dí² cáun²
 hi³ hmaí²¹.
 5 Quí¹ ní¹juáh³ má²ná¹cunh² dí²
 quiúnh¹ Cristo cun³ní¹ hi³ má²jún¹
 dí² la³jmí¹ jun¹ tsú² jáun² hnga²,
 jáun² la³ jáun² bíh¹ lí¹³ ná¹cunh² dí²
 quiúnh¹ tsú² ní¹ má¹ca³jenh¹³ dí²
 la³jmí¹ ca³jenh¹³ tsú² jáun². 6 Quí¹
 né¹ bíh¹ dí² la³ cun³ hi³ jmí¹ láí³ dí²

jáun² jmí¹tin²; tí³la³ la³ji³² hi³ yeh³
jáun² né³, má²cá²taun³ crei²¹ cu³tsa³²
quionh³ Cristo bíh¹, hi³ jáun² lí¹³
liáun³ cuá² ta³ dí² ní¹con² pí³
quioh²¹ tso³, hi³ jáun² tiú²uú² láí³ dí²
la³jmí¹ lín³ jan² tsá² má²dí¹hlánh¹
ca³tin¹ tso³. ⁷Qui¹ tiú²uú² pí³ zia³²
yáh³ quioh²¹ tso³ hi³ jmu³ héih³²
ní¹con² jan² tsá² má²jún¹. ⁸Jáun²
né³, ní¹juáh³ má²jún¹ dí² quiúnh¹
Cristo, hi³ jáun² cáun² bíh¹ má²nio²
tsí³ dí² hi³ ziaún² dí² siáh³ quiúnh¹
tsú². ⁹Qui¹ né¹ dí² hi³ má²ca³jenh¹³
Cristo ja¹ tsá² má²cá²tsan³, hi³ jáun²
jmí¹lín³ yáh³ tiú²uú² jún³ tsú², qui¹
tiú²uú² pí³ zia³² yáh³ quioh²¹ hmú³²
ní¹con² tsú². ¹⁰Qui¹ jmí¹ jun¹ jáun²
Cristo, ca³jun³ tsú² cu³ jéin³² tán¹
la³ lá² bíh¹ hi³ ca³tin¹ tso³; tí³la³ hi³
zian² tsú² ta³né³² né³, má²zian² tsú²
hi³ ca³tin¹ Dió³² bíh¹. ¹¹Ja³bí¹ la³
jáun² hnoh² uá²jai³², cu¹ lín¹³ náh²
la³juah²¹ dúh¹ hi³ má²jún¹ náh² hi³
ca³tin¹ tso³, tí³la³ cu¹ lín¹³ náh²
hi³ ná¹zian² náh² hi³ ca³tin¹ Dió³²
má¹na²¹, cun³ní¹ hi³ má²ná¹lín³ náh²
la³juah²¹ dúh¹ jan² tsáú² quiúnh¹
Cristo Jesús.

¹²Cun³ní¹ hi³ jáun² bíh¹ su³uú²
lí¹ tanh³ náh² ta²¹ la³ cun³ hi³
dí¹quian¹ ngú³ quián¹³ náh² jmu³,
hi³ lí¹ jmúh¹³ náh² tso³, hi³ juáh¹³
hi³ lí³ jmu³ héih³² tso³ ní¹con² náh²
hi³ jmúh¹³ náh² la³ cun³ hi³ tí³²
honh² náh² hmóu³². ¹³Su³uú² lí¹
jienh²¹ náh² ní¹con² tso³ hi³ jmúh¹³
náh² hi³ hlah³ hi³ hó³², tí³la³ hnoh²
dá² hniáuh³² jienh²¹ náh² tá¹ jan²
ní¹con² Dió³² bíh¹ hi³ jmúh¹³ náh²
jmáh³la³ hi³ chu²¹, la³ cun³ jan²
tsá² má²jún¹ hi³ má²ca³jenh¹³ siáh³.
¹⁴Qui¹ tiú²uú² jái¹³ ho² yáh³ tso³ hi³
jmu³ héih³² ní¹con² hnoh², cun³ní¹

hi³ tiú²uú² zian² hnoh² la³ cun³ lí³
liei²¹ hi³ jmí¹ zia³² jáun² jmí¹tin²,
qui¹ tí³la³ hnoh² dá² má²zian² náh²
la³ cun³ lí³ mí³ hi³ ja³² jáun² tsí³
Dió³² bíh¹.

**Jái¹³ hi³ ca³ti²¹ ha³ lánh³ lín³
jan² tsá² má²dí¹hlánh¹**

¹⁵Hi³ jáun² né³, íha³ lánh³ jmú¹³
dí²? íHí¹ lí¹³ jmú¹³ dí² tso³ qui¹hliá²
hi³ tiú²uú² ziaún² dí² cun³quionh³
liei²¹ jáun², qui¹ má²ziaún² dí²
cun³quionh³ mí³ hi³ ja³² tsí³ Dió³²
bíh¹? Ján¹han²¹, itiá² jáun² yáh³!
¹⁶Cu¹ jmú¹³ jái¹³, hi³ ní¹juáh³
ca³jienh²¹ náh² hmóu³² ní¹con²
jan² tsáú² hi³ lín¹³ náh² jan² tsá²
má²dí¹hlánh¹, hi³ má²tih²¹ náh²
ní¹con² tsá² hí³, hi³ jáun² tsá²
má²dí¹hlánh¹ joh¹ tsá² hí³ bíh¹
má²lái¹ náh², hi³ jáun² má²ca³tin¹
náh² má²tih²¹ ní¹con² tsú². La³
jáun² bíh¹ lí³ ní¹juáh³ tsá² má²tí³²
ní¹con² tso³, lí³ la³jmí¹ lí³ hi³ juo¹³
bíh¹ tsú² tso³, hi³ jáun² dá² jmu³ hi³
jún³ bíh¹ tsú²; ja³bí¹ la³ jáun² bíh¹
siáh³ uá²jai³², tsá² má²tí³² ní¹con²
Dió³² lí¹³ lín³ la³juah²¹ dúh¹ jan²
tsá² chun¹. ¹⁷Tí³la³ tiá¹hmah¹ Dió³²
hi³ uá¹jinh¹ hnoh² jmí¹ ná¹lín³ náh²
tsá² má²dí¹hlánh¹ ca³tin¹ tso³; tí³la³
ta³né³² má¹na²¹, má²tionh² náh²
jo³cuo² jú¹ tson² hi³ má²ca³tionh²
náh² jáun² ta²¹ ca³la³ jonh³ jmí¹
honh² bíh¹. ¹⁸Qui¹ jmí¹ má²ca³liáun³
náh² jáun² ní¹con² tso³, jmí¹ jáun²
ca³lín³ náh² tsá² má²ná¹hlánh¹
ca³ti²¹ hi³ zian² náh² hi³ ná¹chun¹
bí¹ náh². ¹⁹Lieh¹ jná¹³ hnoh²
cun³quionh³ jái¹³ hi³ jmu¹ jná¹³ lá²,
qui¹ hó³ sa³ juóuh³² bíh¹ hi³ ngí¹³
náh² jú¹ tson² lá². Qui¹ jmí¹tin²
ca³cuéh¹ náh² cuá² tanh¹ ní¹con² tso³

hi³ ca³lin³ náh² tsá² má²ná¹hlánh¹,
 hi³ ca³jmuh³ náh² hi³ hlah³ hi³ hó³².
 La³ jáun² bíh¹ hniáuh³² cuéh¹ náh²
 siáh³ cuá² tanh¹, hi³ lín¹³ náh² tsá²
 má²ná¹hlánh¹ ca³tí²¹ hi³ chu²¹, hi³
 ná¹chan¹ náh² ní¹con² Dió³².

²⁰Quí¹ jmáí¹ hi³ jmí¹ ná¹lín³ náh²
 tsá² má²ná¹hlánh¹ ní¹con² tso³,
 jmí¹ jáun² tiá² ta²¹ jmí¹ táunh²³ yáh³
 hnoh² la³ cun³ héih³² hi³ jmu² hi³
 chu²¹; ²¹tí³la³ íhe³ dá² ca³ta³tsin¹
 náh² cun³ní¹ hi³ ca³jmuh³ náh²
 la³ jáun²? Má²ná¹hinh¹ bíh¹ náh²
 ca³tí²¹ hi³ jáun² ta³né³²; quí¹ la³í³²
 hi³ jáun² cáun² jmu² hi³ jún³
 bíh¹ tsú². ²²Tí³la³ ta³né³² má²ná¹,
 má²ca³liáun³ bíh¹ náh² ca³tin¹ tso³,
 hi³ jáun² ta³né³² má²ná¹lín³ náh²
 tsá² má²ná¹hlánh¹ joh¹ Dió³² bíh¹;
 hi³ cun³ní¹ hi³ jáun² bíh¹ ca³ta³tsin¹
 náh² hi³ lí¹³ zian² náh² hi³ ná¹chan¹
 náh² ní¹con² Dió³² jí³ hi³ lí¹³ zian²
 náh² siáh³ cun³ jmí¹hi³nio². ²³Quí¹
 la³ cun³ hi³ tá²tsaih²¹ tsá² jmu² tso³,
 hi³ jún²³ bíh¹; tí³la³ hi³ lí¹ cue³²
 Dió³² má²ná¹, jmu² hi³ lí¹³ zian² tsú²
 cun³ jmí¹hi³nio² bíh¹ cun³ní¹ hi³
 ca³tin¹ Cristo Jesús Tí³² Juo¹³ dí².

**Jmu² Po¹ cáun² jái¹³ ca³tin¹
 tsá² jéinh³² cuo²**

7 Hnoh² reh², tsá² má²ná¹cuin²
 náh² liei²¹, níh¹ bíh¹ hnoh² hi³
 liei²¹ jáun² quien² ní¹con² jmáh³la³
 tsá² ná¹liéih²¹ bíh¹. ²Jmú¹³ jái¹³,
 ní¹juáh³ zian² jan² tsá²mi³ tsá²
 má²jenh² cuo², jáun² ca³tin¹ tsú²
 ma³zian² quionh³ ní²cuo² tá¹la³
 zian² ní²cuo² la³ cun³ rá¹juáh³
 jáun² liei²¹; tí³la³ ní¹juáh³ má²jún¹
 tsá²núh² ní²cuo² tsú², jáun² tiú²uú²
 lí³ quien² yáh³ liei²¹ jáun² ní¹con²
 tsá²mi³ hi³. ³Tí³la³ ní¹juáh³ tsá²mi³

hi³ ca³cuá³ quionh³ jan² tsá²núh²
 siánh³ siáh³ tá¹la³ zian² bíh¹ ní²cuo²,
 jáun² tsá²mi³ la³ hi³ lín³ jan² tsá² lí¹
 jmú² lí¹ tsau³² bíh¹. Tí³la³ ní¹juáh³
 má²jún¹ bíh¹ ní²cuo² tsá²mi³ hi³,
 jáun² tiú²uú² lí³ quien² yáh³ liei²¹
 jáun² ní¹con² tsú², má²lí¹³ bíh¹
 jéinh³² tsú² cuo² quionh³ tsá²núh²
 siánh³, jun³juáh¹³ tso³ yáh³ jaun³²
 hi³ jéinh³² tsú² siáh³ cuo².

⁴Ja³bí¹ la³ jáun² bíh¹ uá²jai³² tiú²uú²
 quien² yáh³ liei²¹ jáun² ní¹con² hnoh²
 reh²; quí¹ cun³ní¹ hi³ má²cá²tsan³
 náh² cu³lí²¹ quiúnh¹ Cristo hi³ ca³tin¹
 liei²¹ jáun², quí¹ cun³ní¹ hi³ ná¹lín³
 náh² la³juah²¹ dúh¹ zeih²¹ cuo² zeih²¹
 ta³ tsú². Hi³ jáun² cun³ní¹ hi³ liei²¹
 jáun² tiú²uú² ca³tin¹ hi³ jmu³ quien²
 ní¹con² hnoh², hi³ jáun² má²ná¹lín³
 náh² ní²cuo² jan² Tsá² siánh³ bíh¹,
 Tsá² ca³jenh¹³ hi³ ja¹ hla¹. Cun³ní¹
 hi³ jáun² bíh¹, ta³né³² má²lí¹³ láí³ dí²
 tsá² zia³² ní¹ jmu³ ta²¹ ní¹con² Dió³².

⁵Quí¹ tá¹la³ jmí¹ ziaú² dí² jáun²
 cun³ lí³ tsí³ dí² hmóu³², jáun² liei²¹
 jáun² tí³ ca³jmu³ ta²¹ hñu³ jmí¹ hñu³
 tsí³ dí² hi³ tí³ lí³ hniá¹ dí² hi³ jmú¹³
 hi³ hlah³ bíh¹; hi³ jáun² dá² cáun²
 tí² ná¹láí³ dí² tsá² jmu² ta²¹ ní¹con²
 hmú³² bíh¹. ⁶Tí³la³ ta³né³² má²ná¹,
 má²ca³liáu³ bíh¹ dí² ca³tin¹ liei²¹
 jáun², quí¹ la³jmí¹ lí³ hi³ má²jún¹ bíh¹
 dí² ní¹con² hi³ jmí¹ ziaunh² dí² jáun²
 tiá³; hi³ jáun² ta³né³² má²zia³² jáí¹³ hi³
 má²tí²¹ dí² ní¹con² Dió³² cun³quionh³
 Jmí²chí³ Chun¹, Tsá² cue³² hi³ pí³ hi³
 ziaú² dí² jáun² hi³ hmaí²¹, jun³juáh¹³
 uú² cun³quionh³ liei²¹ yeh³ hi³ rá¹lí³
 jáun² yáh³.

Tso³ hi³ zia³² hñu³ tsin³² jná¹³

⁷Hi³ jáun² ní¹juáh³ la³ ní² né³, íh¹
 lí¹³ juáh¹³ dí² hi³ liei²¹ jáun² bíh¹

jmu² hi³ tanh³² dí² tso³? Ján¹han²¹
 itiá² jáun² yáh³! Tí³la³ cun³quionh³
 liei²¹ jáun² bíh¹ ca³lí³ ño¹ jná¹³ hi³
 he³ jaun³² tso³. Jmú¹³ jái¹³, sá¹ hi³
 tiá² ca³juáh³ liei²¹ jáun²: “Ha³ lí²
 jmu² hniá¹ nú² hi³ quioh²¹ tsáu²”,
 jáun² tiá² jmí¹ lí³ ño¹ yáh³ jná¹³ he³
 dá² jaun³² hi³ hniá¹ tsú² hi³ quioh²¹
 tsáu². ⁸Tí³la³ tso³ dá² ca³jmú³ quien²
 ñí¹con² jná¹³ cun³quionh³ liei²¹ jáun²
 bíh¹, hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ ca³hi³
 la³jí³² hi³ hlah³ hñu³ tsin³² jná¹³,
 hi³ ca³lí³ hniá¹ jná¹³ hi³ quioh²¹
 tsáu². Quí¹ tá¹la³ tiá² jmí¹ má²cuo²
 jná¹³ liei²¹ jáun², tiá² tso³ jmí¹ ren²
 yáh³ jná¹³ ñí¹con² liei²¹ jáun². ⁹Quí¹
 jmái¹ hi³ tiá² jmí¹ má²cuo² jná¹³
 liei²¹ jáun², jmí¹ zian² bíh¹ jná¹³,
 tí³la³ jmí¹ ca³lí³ cuo² jná¹³ héih³²
 jáun² má¹ná¹, jmí¹jáun² bíh¹ ca³lí³
 zia³² tso³, hi³ jáun² jmí¹jáun² né³,
 jun³ bíh¹ jná¹³. ¹⁰La³ jáun² bíh¹ lí³
 héih³² hi³ jmí¹ ca³tí²¹ hi³ cué³² jái¹³
 hi³ lí¹³ zian² tsú²; tí³la³ ca³tín¹ jná¹³
 má¹ná¹, cáun² ca³jmú³ hi³ jun³ bíh¹
 jná¹³. ¹¹Quí¹ tso³ jlánh¹ ca³lí³jan²¹
 jmí¹ ca³lí³zia³² jáun² héih³², hi³
 jáun² ca³ma³cau² jná¹³; hi³ jáun²
 cun³quionh³ héih³² jáun² bíh¹
 ca³jngah³ jná¹³.

¹²Hi³ jáun² né³, cun³ jáun² hien¹
 bíh¹ liei²¹ jáun², hi³ héih³² rá¹tioh³
 jáun² né³, hien¹ bíh¹, chu²¹ bíh¹, hi³
 cú²re² he² bíh¹ siáh³ rá²tsi³² héih³².
¹³Jáun² né³, chí¹ lí¹³ juáh¹³ hi³ liei²¹
 chu²¹ jáun² ca³lí³ mí¹ziah²¹ quioh²¹
 hmú³² ñí¹con² jná¹³? iTiá² jáun² yáh³!
 Quí¹ tso³ jáun² bíh¹ ca³jmú³ hi³ jun³
 jná¹³, hi³ jáun² jmí¹jáun² ca³lí³ lin¹ he³
 lánh³ rón³² lí³ tso³, quí¹ cun³quionh³
 liei²¹ chu²¹ jáun² bíh¹ ca³jngah³ jná¹³
 tso³. Jáun² héih³² jáun² né³ ca³ma³li²¹
 hi³ hú¹tá¹ la³ hian² lín³² bíh¹ tsí³ tso³.

Hniéi² hi³ zia³² hñu³ tsí³ tsáu²

¹⁴Quí¹ né¹ bíh¹ dí² hi³ liei²¹ jáun²
 ja³ ñí¹con² Dió³²; tí³la³ jná¹³ má¹ná¹,
 tsá²mí³cuoun² cáun² lí¹ jmu² cun³
 lí³ tsin³² bíh¹ ná¹ cu³diá²jan², jan²
 tsá² ca³ja³hná¹ ñí¹con² tso³. ¹⁵Jlánh¹
 tiá² ngí²³ jná¹³ he³ dá² jmu² ná¹, quí¹
 tiá² jmu² yáh³ jná¹³ hi³ jmí¹ hnó²¹
 jmu¹, tí³la³ cha³ jmí¹ jmu¹ jná¹³ hi³
 hnó³² jmu¹, hi³ tiá² jéi³² bíh¹ jná¹³
 jmu². ¹⁶Tí³la³ ní¹juáh³ jná¹³ la³ jmu²
 cáun² hi³ tiá² jmí¹ hnó²¹ jmu¹, jáun²
 la³ jáun² má²lí²lin¹ hi³ la³ chu²¹ bíh¹
 liei²¹ jáun²; ¹⁷hi³ jáun² la³ cun³ hi³
 jmu² jná¹³ jáun², jun³juáh¹³ hi³hliá²
 ja³² tsin³² jmu¹ yáh³ jná¹³ la³ jáun²,
 tí³la³ hi³ jáun² dá² ja³² ñí¹con² tso³
 hi³ nio² jáun² hñu³ tsin³² bíh¹ jná¹³.
¹⁸Má²ca³lí³tsin² jná¹³ hi³ tiá² hi³
 chu²¹ zia³² yáh³ tí³ ñeh² quion²¹ ná¹
 cun³ñí¹ hi³ tsá²mí³cuoun² jná¹³; quí¹
 uá¹jinh¹ hnó³² jná¹³ jmu¹ jmáh³la³
 hi³ chu²¹, tí³la³ má¹lí³² jáun² né³,
 sa³ tiá² tú² tiá² tsin²³ yáh³ jná¹³
 jmu¹. ¹⁹Quí¹ sa³ hi³ hlah³ hi³ tiá²
 hnó³² jmu¹ bíh¹ jná¹³ jmu², cha³
 jmí¹ jmu¹ ná¹ hi³ chu²¹ la³ cun³ hi³
 dí¹quian¹ jná¹³ jáun² jmu¹. ²⁰Jáun²
 né³, ní¹juáh³ jná¹³ la³ jmu² cáun² hi³
 tiá² jmí¹ hnó²¹ jmu¹, jáun² la³ jáun²
 má²lin¹ hi³ jun³juáh¹³ huen² yáh³
 jná¹³ jmu², tí³la³ tso³ hi³ nio² hñu³
 tsin³² bíh¹ jná¹³ la³ jmu².

²¹Hi³ jáun² la³ lá² bíh¹ quionh³²
 jná¹³: Ní¹juáh³ jmái¹ hi³ hnó³² jná¹³
 jmu¹ hi³ chu²¹, sa³ jmáh³la³ hi³ hlah³
 bíh¹ la³ jmu² jná¹³ má¹lí³² jáun².

²²Quí¹ uá¹jinh¹ jéih³² lín³² bíh¹
 jmí¹ tsin³² jná¹³ liei²¹ quioh²¹ Dió³²,
²³tí³la³ cun³ jáun² jfé³² bíh¹ jná¹³
 hi³ zia³² cáun² liei²¹ siáh³ hi³ jmu²
 quien² ñí¹con² ua³ tán² jná¹³, hi³

liei²¹ jáun² né³ ná¹tín²³ quionh³ hi³
jéih³² jáun² jmí¹ tsín³² jná¹³. Liei²¹
jáun² dá² hnió³ hi³ hú¹tá¹ zaunh³ tiá³
jná¹³ ca³ti²¹ tso³, hi³ jáun² la³ jáun²
ma³ti³² ua³ tán² jná¹³ jmáh³la³ héih³²
quioh²¹ tso³.

²⁴iJlánh¹ juo²³ jná¹³ quí¹ cun³ní¹
hi³ tsá²mi³cuóun² ná¹! ¿Hin² dá²
tsánh² lí¹³ liáu³² jná¹³ ca³ti²¹ ngú³
lá² quion²¹, ngú³ hi³ lí¹³ jngah³
lá²? ²⁵Jí³²la³ Dió³² bíh¹ lí¹³ liáu³²
cun³quionh³ hi³ ca³jmú³ jáun²
Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí². iHénh³
máh³ tiá¹hmah¹ Dió³²! Jáun² né³,
la³ lá² bíh¹ lí³, hi³ cun³quionh³
jmí¹ tsín³² jná¹³ jmí¹ hnó²¹ ná¹
má¹ti²¹ héih³² quioh²¹ Dió³² tá¹la³
má²ti²¹ ná¹ jáun² héih³² quioh²¹ tso³
cun³quionh³ ngú³ quion²¹.

Tsá² zian² cun³quionh³ pí³ quioh²¹

Jmí²chí³ Chun¹

(Gálatas 5:16-26)

8 Né³² né³, tí³la³ ní¹juáh³ tsá²
má²cá²cunh³ quionh³ Jesús
Tsá² lín³ Cristo má¹na²¹, ha³
tiú²uú² tá¹tsín¹ yáh³ tsú² héih³²,
[tsá² tiú²uú² zian² la³ cun³ lí³ tsí³
hmóu³² yáh³, tí³la³ má²ni³táunh¹
tsú² la³ cun³ hi³ hnió³ Jmí²chí³
Chun¹ bíh¹]. ²Quí¹ tsá² má²ti³² la³
cun³ hi³ hnió³ Jmí²chí³ Chun¹ bíh¹
má²zian² hi³ hmaí²¹ cun³ní¹ hi³
má²cá²cunh³ tsú² quionh³ Jesús
Tsá² lín³ Cristo, quí¹ má²ca³liáu³
bíh¹ dí² ní¹con² héih³² quioh²¹ tso³
jí³ ní¹con² hmú³² ní². ³Quí¹ Dió³²
má²ca³jmú³ cáun² hi³ jmí¹líh³ tiá²
ca³tioh²¹ liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés
jmu³; quí¹ cun³ní¹ hi³ tsá² zian² cun³
lí³ tsí³ bíh¹ jnoh¹, jáun² ja³hín³ bíh¹
pí³ quioh²¹ liei²¹ jáun²; hi³ cun³ní¹
hi³ jáun² né³, ca³zen³ Dió³² Jon² hi³

ca³lín³ tsá²mi³cuóun² Tsá² la³ jnoh¹,
tsá² ren² dí² tso³. Hí³ bíh¹ ca³cuen³
Jon² hi³ jún³ hi³ ca³ti²¹ tso³ quiú¹³
dí²; hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ ca³hin³
Dió³² tsáu¹³ dí² cun³ní¹ hi³ ca³lín³
jáun² Jon² tsú² jan² tsá²mi³cuóun²
la³ jnoh¹. ⁴La³ jáun² ca³jmú³ tsú²
hi³ jáun² lí¹³ má¹ti²¹ jnoh¹ la³ cun³
héih³² hi³ jmu² jáun² liei²¹, quí¹
tiú²uú² ziaun² yáh³ dí² la³ cun³ lí³
tsí³ hmóu³², tí³la³ la³ cun³ hi³ hnió³
Jmí²chí³ Chun¹ bíh¹ má²ziaun² dí².

⁵Quí¹ tsá² zian² la³ cun³ lí³ tsí³
hmóu³², tsá² la³ hí³ dá² cáun² hu²¹
tsí³ hi³ ma³ti³² la³ cun³ hi³ dí¹quian¹
ngú³ quioh²¹ bíh¹; tí³la³ tsá² zian²
la³ cun³ hi³ hnió³ Jmí²chí³ Chun¹
má¹na²¹, tsá² la³ hí³ hu²¹ tsí³ hi³
ma³ti³² la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ Jmí²chí³
Chun¹ bíh¹. ⁶Quí¹ ní¹juáh³ tsá² cá²
ní³ zian² la³ cun³ lí³ tsí³ hnga², tsá²
la³ hí³ dá² jún³ bíh¹; tí³la³ tsá² zian²
la³ cun³ hi³ hnió³ Jmí²chí³ Chun¹
má¹ná¹, tsá² la³ hí³ bíh¹ lí¹³ zian²,
hi³ niau²¹ siáh³ tie³ hñu³ tsí³. ⁷Quí¹
ní¹juáh³ tsá² zian² la³ cun³ lí³ tsí³
hmóu³², tsá² la³ hí³ dá² ná¹háun³
bíh¹ quionh³ Dió³², quí¹ tiá² hnió³
yáh³ tsú² ma³quien² liei²¹ quioh²¹
Dió³²; hi³ sa³jun³ lí²³ yáh³ ma³quien²
tsú² liei²¹ jáun². ⁸Hi³ jáun² bíh¹
la³jín³² tsá² zian² cun³ lí³ tsí³
hmóu³², tiá² lí²³ yáh³ ma³hiún² tsú²
tsí³ Dió³².

⁹Tí³la³ hnoh² má¹ná¹, tiú²uú² zian²
yáh³ náh² cun³ lí³ honh² hmóu³²,
tí³la³ má²zian² hnoh² la³ cun³ hi³
hnió³ Jmí²chí³ Chun¹ bíh¹, ní¹juáh³
hnoh² tsá² má²zian² Jmí²chí³
joh¹ Dió³² hñu³ honh² náh². Tí³la³
ní¹juáh³ tsá² tiá² má²zian² Jmí²chí³
joh¹ Cristo hñu³ tsí³, jun³juáh¹³ tsá²
joh¹ Cristo yáh³ tsá² la³ hí³. ¹⁰Quí¹

ní¹juáh³ Cristo má²cuá³ hñu³ honh² hnoh², jáun² cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ má²zian² jmí²chí³ quián¹³ náh² hi³ hmaí²¹ cun³ñí¹ hi³ má²ná¹lín³ náh² jáun² la³juah²¹ dúh¹ tsá² chun¹, uá¹jinh¹ má²jún¹ ngú³ cun³ñí¹ hi³ ca³jmú³ tso³. ¹¹Hi³ jáun² né³, ní¹juáh³ Jmí²chí³ joh¹ Tsá² ca³jmú³ hí³ hi³ ca³jenh¹³ Cristo Jesús ja¹ hla¹ má²cuá³ hñu³ honh² náh², jáun² hnga² Tsá² ca³jmú³ hí³ hi³ ca³jenh¹³ Cristo bíh¹ jmu³ síáh³ hi³ lí³ chí¹lí²zian² hi³ hmaí²¹ ngú³ hi³ jmí¹ ca³tí²¹ jún³ jáun² quián¹³ náh², cun³quionh³ Jmí²chí³ joh¹ tsú² hi³ má²cuá³ jáun² hñu³ honh² náh².

¹²Jáun² né³ reh², zia³² hi³ ca³ta¹ dí² jmú¹³, tí³la³ jun³juáh¹³ hi³ ca³ta¹ dí² má²ziáun¹³ la³ cun³ lí³ tsí³ dí² hmóu³² yáh³ má¹na²¹. ¹³Quí¹ lí³ua³ jan² hnoh², tsá² zian² náh² la³ cun³ lí³ honh² náh² hmóu³², jún³ bíh¹ náh², tí³la³ ní¹juáh³ cun³quionh³ pí³ quioh²¹ Jmí²chí³ Chun¹ cháh¹³ náh² tí³ có³² hi³ zian² náh² jáun² la³ cun³ lí³ honh², hi³ jáun² bíh¹ lí¹³ zian² náh².

¹⁴Quí¹ la³jín³² tsá² hei³² hi³ ñí³jau¹ Jmí²chí³ Chun¹ joh¹ Dió³², tsá² la³ hi³ bíh¹ lín³ jon² Dió³². ¹⁵Quí¹ Jmí²chí³ hi³ má²ca³hen³ hnoh², jun³juáh¹³ jan² jmí²chí³ jmu² hi³ lín³ hnoh² tsá² má²dí¹hlánh¹ yáh³ hi³ juáh¹³ hi³ lí³ jmu³ hi³ lí¹ hú¹ cóh²¹ honh² náh², quí¹ Jmí²chí³ hí³ dá² jmu² hi³ má²lín³ náh² jon² Dió³² bíh¹, jí³ hi³ jmu² síáh³ hi³ nio² tiá³ tsí³ dí² hi³ juáh²³ dí² jáun²: “iTiá²¹!” ñí¹con² Dió³². ¹⁶Hi³ hnga² Jmí²chí³ hi³ bíh¹ má²tson² já¹³ cu³lí²¹ quionh³ jmí²chí³ quiú¹³ dí² hi³ má²láí³ dí² jon² Dió³². ¹⁷Cun³ñí¹ hi³ má²lín³ dí² jáun² jon² tsú², jáun² hiáu³ bíh¹ dí²

la³ cun³ hi³ má²ca³jmú³ jáun² Dió³² jáí¹³ hi³ cué³² ñí¹con² jon², hi³ jáun² la³ jáun² lí¹³ hiáu³ dí² la³ cun³ hi³ hiáu³ hnga² Cristo. Quí¹ ní¹juáh³ ná¹má²tso¹ dí² tsí³² ca³tí²¹ la³ cun³ hi³ ca³ma³tso² jáun² Cristo tsí³, jáun² ja³bí¹ lí¹³ zian² dí² cáun² hi³ quien² quiúnh¹ tsú² síáh³.

¹⁸Jná¹³ len³ hi³ la³jí³² la³ cun³ hi³ ná¹má²tso¹ dí² tsí³² tiá² cunh³ yáh³ quionh³ la³ cun³ hi³ chu²¹ hi³ quien² hi³ lí³ jnia² hi³ hiáu³ dí² ní¹ má²jáun². ¹⁹Quí¹ ca³la³ jí³² la³ cun³ hi³ ca³jmú³ Dió³² ná¹jáih³² ñí¹ hi³ dí¹quian¹ hi³ jí³ jmái¹ hi³ lí³ jnia² la³jín³² tsá² ná¹lín³ jon² Dió³². ²⁰Quí¹ ca³la³ jí³² hi³ ca³jmú³ Dió³² ca³chó³² bíh¹ jmái¹ hi³ tiú²uú² ca³lí³quien²; jun³juáh¹³ hi³ ca³lí³hnió³ hmóu³² yáh³ hi³ jáun², quí¹ cun³ jáun² ca³lí³hnió³ Dió³² bíh¹. Tí³la³ la³jí³² hi³ ca³jmú³ jáun² Dió³² né³, cáun² ná¹jan³² ²¹hi³ liáun³, la³ cun³ la³jí³² hi³ ca³tí²¹ hi³ chau²¹ jmái¹ lí³yenh³, hi³ jáun² lí³ zian² hi³ má²ná¹liáun¹ la³jmí¹ má²zian² jáun² jon² Dió³².

²²Quí¹ né¹ dí² hi³ la³ tí³ ta³né³² bíh¹ ná¹hón²³ la³jí³² la³ cun³ hi³ ca³jmú³ jáun² Dió³², hi³ ná¹má²tso² tsí³ la³jmí¹ zian² jan² tsá²mí³ má²ñí¹lí³zian² jon². ²³Hi³ jun³juáh¹³ jmáh³la³ hi³ jáun² yáh³ ná¹má²tso² tsí³, quí¹ la³ jí³ jnoh¹ bíh¹ síáh³ ná¹hón²³ dí², tsá² má²ca³hen¹³ dí² Jmí²chí³ Chun¹, la³ cun³ hi³ la³ñí¹ hi³ ca³tí²¹ hiáu³ dí² jáun². Quí¹ jnoh¹ ná¹jan³² jmái¹ hi³ hú¹tá¹ má²lan¹³ dí² jon² Dió³², ca³la³ hi³ ná¹hón²³ dí², jmái¹ hi³ liáun³ dí² jáun² tá¹ jan².

²⁴Quí¹ cun³quionh³ hi³ zia³² hi³ hu²¹ tsí³ bíh¹ dí² ca³liáun³; tí³la³ ní¹juáh³ la³ má²hiauh³² bíh¹ tsú² la³ cun³ hi³ jmí¹ hu²¹ jáun² tsí³, jáun² jun³juáh¹³

uú² cáun² hi³ hu²¹ tsí³ yáh³ tsú²
jaun³². Quí¹ n¹juáh³ cáun² hi³
má²hiauh³² tsú², jáun² tiú²uú² ca³ti²¹
yáh³ hi³ hu²¹ tsí³ tsú² la³ má²hu²¹
jáun² ca³ti²¹ hi³ jáun². ²⁵Ti³la³
n¹juáh³ hi³ hu²¹ tsí³ dí² cáun² hi³
tiá² má²hiauh³² dí², cáun² hniáuh³²
juenh² tsí³ bíh¹ dí² tá¹la³ ná¹hé²
ná¹jan³² dí² hi³ hiáú¹³ hi³ jáun².

²⁶Jáun² la³ jáun² bíh¹ siáh³
má²hau³ dí² Jmí²chí³ Chun¹ n¹ tiá²
tiau²³ dí² hmóu³². Quí¹ tiá² tá² yáh³
dí² lienh¹ Dió³² la³ cun³ jmí¹ ca³ti²¹,
ti³la³ hnga² bíh¹ Jmí²chí³ Chun¹ hí³
hiú² m³² n¹con² Dió³² hi³ ca³ta¹
jnoh¹ tá¹la³ ná¹qui² ná¹zion²³ dí²
jáun² tsí³ cun³n¹ hi³ tiú²uú² tiau²³
dí² hléh¹³. ²⁷Hi³ jáun² Dió³², Tsá²
cuoh² hñu³ tsí³ tsáu², n¹ hi³ he³
hnió³ Jmí²chí³ Chun¹ juáh³, quí¹
Jmí²chí³ hí³ m³² n¹con² Dió³² hi³
ca³tin¹ tsá² joh¹ Dió³² cun³quionh³
jé¹ hnga² Dió³².

Tsá² cah²³ jmáí¹ ti³ chí¹nga²

²⁸Quí¹ má²né¹ bíh¹ dí² hi³ Dió³²
jmu² hi³ re² bíh¹ cuá²hai³² la³jí³² hi³
quiunh³² tsá² hnio³ hi³ Dió³², tsá²
má²ca³teh³ hi³ Dió³² hi³ lí¹³ n¹con²
tsú² la³ cun³ hi³ hnió³ dí² lí¹³. ²⁹Quí¹
la³ cun³ jmí¹tin² ca³lí³ cuóun³² Dió³²
tsá² hí³, hi³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun²
ca³quianh³ tsú² tsá² hí³ hi³ chan³
dí² re² hi³ lín¹³ la³jmí¹ lín³ Jon²
dí²; hi³ jáun² Jon² dí² hí³ né³, lí¹³
lín³ Tsá² má²ján³ ja¹ juóun³² lín³²
rainh²¹ n¹ hná¹ jáun². ³⁰Hi³ jáun²
tsá² ca³quianh³ hí³ Dió³² la³ cun³
jmí¹tin², ca³teh³ tsú². Hi³ jáun² tsá²
ca³teh³ tsú² hí³ né³ ca³hinh³ bíh¹
tsú² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹.
Hi³ jáun² tsá² ca³hinh³ tsú² hí³ né³,
ca³cuéh³ dí² tsú² jáí¹³ hi³ lí¹³ zian²

tsú² quionh³ dí² n¹ cuá¹quien² dí²
jáun².

³¹Hi³ jáun² né³, che³ lí¹³ juáh¹³
dí² ca³ti²¹ jáí¹³ n¹? Quí¹ n¹juáh³
Dió³² yáh³ la³ zenh² jo²¹ quiú¹³ dí²,
jáun² chin² dá² tsánh² lí¹³ jmu³
hniéí² quiúnh¹ dí²? ³²Quí¹ n¹juáh³
ca³la³ hí¹juáh³ Jon² yáh³ Dió³² tiá²
ca³jmú³ hien², ti³la³ ca³cuen³ bíh¹
tsú² Jon² hi³ jún³ hi³ ca³ta¹ dí²,
itiá¹³ bíh¹ tiá³ tiá² cue³² tsú² la³jí³²
hi³ n¹ hná¹ n² la³jmí¹ má²ca³cuen³
tsú² jáun² Jon²! ³³Hi³ jáun² dá² ihí¹
jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³ chá³² tsáu¹³
jnoh¹ tsá² má²ca³quianh³ dí² Dió³²,
quí¹ hnga² bíh¹ Dió³² má²ca³juáh³
hi³ má²láí³ dí² la³juah²¹ dúh¹ tsá²
chun¹! ³⁴Jáun² chin² ya³ tsánh² lí¹³
ra³tsa² dí² héih³²? Quí¹ Cristo bíh¹
Tsá² ca³jun³ hi³ ca³ta¹ dí², hi³ ca³la³
hi³ ca³jenh¹³ siáh³, hi³ má²cuá³ ti³
cuá² chu²¹ quioh²¹ Dió³² hi³ cuá¹hiú²
cuá¹m³² hi³ ca³ta¹ dí². ³⁵Hi³ jáun²
chin² ya³ tsánh² lí¹³ jmu³ hi³ tiú²uú²
hnáu³ dí² quiúnh¹ Cristo? Hí¹ lí¹³
cun³quionh³ hi³ ma³tso¹ dí² jáun²
tsi³², cun³quionh³ uu³m²tsi³², ho³
cun³ quionh³ hi³ hí¹ tsa¹ dí² tsáu²,
ho³ hi³ zia³² ho³cuóun³, ho³ hi³ tiá²
zia³² ha¹ dí², ho³ hi³ ziaún² dí² ja¹
hi³ háinh¹³, ho³ cun³quionh³ hi³
jngah³ dí² jáun² tsáu²? ³⁶Ti³la³ la³
cun³ rá¹juáh³ n¹ Sí² quioh²¹ Dió³²,
hi³ juáh³ jáun² la³ lá²:

Cun³n¹ hi³ ca³tin¹ hnú² bíh¹ hiá²
tsáu² jnoh¹ la³jí³² jmáí¹,
hi³ jmo²³ tsú² jnoh¹ la³jmí¹
jmúh³² tsú² já¹ziáh²
má²tsa³jngih² tsú².

³⁷Ti³la³ ja¹ la³jí³² hi³ n² má¹ná¹,
ná¹láí³ dí² tsá² cah²³ jmáí¹ ti³
ca³nga² bíh¹ cun³quionh³ hi³
má²hau³ Tsá² ca³ma³hniau³ dí²

hí³. ³⁸Hi³ jáun² né³, jná¹³ má²nio²
cáun² tsin³² hí³ cu³tí³ tiá² hí³ zia³²
hí¹ cáun² hí³ lí¹³ chau³ dí² tí³ có³²
ñí¹con² Dió³² Tsá² hniau³ dí², uá¹ hí³
jún³ dí², uá¹ hí³ ziaún² dí², sa³jún³
tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³², hí³ sa³jún³
tsá²cuú² tsá²chín³ ní² siáh³; sa³jún³
hí³ quionh³² dí² ta³né³², hí³ sa³jún³
hí³ quieinh²¹ dí² jm¹tsú² jm¹ja³²,
sa³jún³ lí¹³ cun³quionh³ hí³ cáu² hí³
jueh³² hí³ lí¹³ lí³zia³² ñí¹ hué²¹ lá²,
³⁹sa³jún³ lí¹³ ní¹juáh³ hí³ ñi³ngí¹
dí² chí³cuú² ñí¹ ñe¹, hí³ sa³jún³ lí¹³
ní¹juáh³ ní² lí¹ cá¹cháu²¹ dí² hñu³
hué³², la³ cun³ hí¹ cáun² yáh³ la³
cun³ hí³ ca³jmú³ jáun² Dió³² tiá²
lí¹³ chau³ dí² tí³ có³² ñí¹con² Dió³²,
Tsá² ca³ma³jnia³² hí³ hí³ hniau³ dí²
cun³quionh³ Cristo Jesús Tí³² Juo¹³
dí².

Dió³² má²ca³quianh³ tsá² Israel

9 Hi³ jáun² né³, jná¹³ hléh¹³ jú¹
tson² lá² hí³ ca³tin¹ tsá²co¹
ná¹ la³ cun³ qui³ jmu² tsá² hen² tí³
con² Cristo, tiá² tí¹ jáin² yáh³ jná¹³;
quí¹ jm¹ tsin³² jná¹³ má²tson² jái¹³
lá² quion²¹ cu³lí²¹ quionh³ Jm²chí³
Chun¹, ²hí³ jlánh¹ hlah³ nio²
tsin³² jná¹³, hí³ ca³la³ hí³ hú¹quí²
hú¹jngih³² tsin³² jná¹³ hí³ ca³tin¹
tsá²co¹ ná¹, ³hí³ hí¹ ca³la³ tí³ huen²
jné¹³ ñí¹tanh²¹ hú¹mu³héih³², la³
cun³ hí³ tiú²uú² lín¹³ jná¹³ tsá² joh¹
Cristo, sá¹jm¹ hí³ lí¹³ bíh¹ re² ca³tin¹
tsá²co¹ jná¹³ hí³ cun³quionh³ hí³ lí¹³
la³ jáun² ñí¹con² jná¹³. ⁴Quí¹ tsá²
hí³ bíh¹ tsá² jón²zíf¹ jón²cho¹ hla¹
Israel, hí³ Dió³² né³ ca³jmú³ hí³ tsá²
hí³ lí¹³ lín³ la³juah²¹ dúh¹ jon² tsú².
Dió³² Tsá² cú² jueh² ca³ma³jnia³²
ja¹ quioh²¹ tsú², hí³ ca³tanh² nió³²
quionh³ tsá² hí³, jí³ hí³ ca³jmú³

dí² siáh³ jái¹³ hí³ zia³² hí³ jmu³;
hí³ jáun² ca³cué³ dí² liei²¹ jáun²
ñí¹con² hla¹ Moisés, la³ má²quionh³
ha³ lánh³ hniauh³² ma³tí³² tsú²
cuáh³². ⁵Tsá² hí³ bíh¹ tsá² jón²zíf¹
jón²cho¹ tsá²haun³² dí¹hio³ nú¹deh³
jnoh¹; hí³ jáun² jún¹³ tsá² hí³ bíh¹
Tsá² lín³ Cristo hí³ ca³tí²¹ hí³ lín³
tsú² tsá²mí³cuóun², hí³ hí³ bíh¹ dí²
Dió³² Tsá² quioh²¹ ca³la³ jí³lí³². iCuf¹
lí³quien² bíh¹ tsú² cun³ jm¹hí³nio²!
Tson² bíh¹ la³ jáun².

⁶Jáun² né³, jun³juáh¹³ hí³ tiá²
má²ca³lí³tí³ yáh³ jái¹³ hí³ ca³jmú³
Dió³² ñí¹con² jún¹³ hla¹ Israel,
tí³la³ cun³ñí¹ hí³ tiá² jí³lín² jón²zíf¹
jón²cho¹ hla¹ Israel lín³ tsá² tionh²
jo³cuo² Dió³² bíh¹; ⁷quí¹ sa³jún³
la³jín³² yáh³ jón²zíf¹ jón²cho¹ hla¹
Há²bran²¹ hí³ cu³tí³ lín³ jon² tsú²,
quí¹ la³ cun³ ca³juáh³ jáun² Dió³²
bíh¹, hí³ ca³juáh³ tsú² jáun² la³ lá²:
“Cun³quionh³ jan² Isaac jónh³² bíh¹
hnú² lí³zian² jon³zíf¹ jon³cháuh³
hnú²”. ⁸La³ jáun² lí²lin¹ hí³ hí¹
jan² yáh³ tiá² hin² lín³ jon² Dió³²
cun³ñí¹ hí³ jún¹³ jan² tsáu²; tí³la³
jí³²la³ tí³ tsá² ca³lí³zian² cun³quionh³
jái¹³ hí³ ca³jmú³ jáun² Dió³² bíh¹
cu³tí³ ná¹lín³ jón²zíf¹ jón²cho¹ hla¹
Há²bran²¹. ⁹Quí¹ jái¹³ hí³ ca³jmú³
jáun² Dió³² quionh³ Há²bran²¹ lí³
la³ lá²: “Míh¹ tiá² jm¹ la³ lá² tsá³
já¹ma³jnia¹³ jná¹³ siáh³, hí³ jáun²
má¹jáun² má²zian² bíh¹ jon² Sara”.
¹⁰Tí³la³ jun³juáh¹³ cun³ ní² yáh³
ca³tsan³ jái¹³. Quí¹ jm¹ ca³lí³zian²
jáun² gon³ jon² hla¹ Rebeca cu³tsa³²
quionh³ tsú² hla¹ Isaac ñí²cuo²,
dí¹hio³ nú¹deh³ jnoh¹ hí³, ¹¹hí³
jáun² cun³ñí¹ hí³ lí³ hniauh³² lí³
la³ má²lí³ jáun² la³ cun³ hí³ tí³² tsí³
Dió³², Tsá² quianh²³ tsáu², jáun²

ca³quianh³ Dió³² jan² dún² gon³
 hí³ uá¹jinh¹ ta³ tiá² má²ca³lí³zian²,
 sa³jun³ hí³ chu²¹ sa³jun³ hí³ hlah³
 yáh³ jm¹ má²ca³jmú³, hí³ jáun² la³
 jáun² lí³ lin¹ hí³ hí³ bíh¹ Tsá² téh²³
 tsáu², jun³juáh¹³ cun³ñí¹ hí³ zia³²
 hí³ jmu² tsáu² yáh³. ¹²Jáun² ca³záih³
 Dió³² hla¹ Rebeca hí³ la³ lá²: “Dún²
 má²ján³ bíh¹ lín¹³ quian²¹ tsá²
 cáin²⁰”. ¹³La³ cun³ rá¹juáh³ jáun² ñí¹
 Sí²: “Ca³ma³hno¹ jná¹³ Jacob, tí³la³
 ca³lí³hon² bíh¹ jná¹³ Esau”.

¹⁴Jáun² né³, ¿he³ dá² lí³ juáh¹³
 dí²? ¿Hí¹ Dió³² lín³ jan² Tsá² tiá²
 tin² ra³tsi³² re² héih³²? ¡Tiá² jáun²
 yáh¹! ¹⁵Qui¹ la³ lá² ca³záih³ tsú² hla¹
 Moisés: “Jná¹³ dá² cue¹³ uu³i³tso³
 ñí¹con² tsá² hno³² jná¹³ cue¹ bíh¹,
 hí³ já³² siáh³ mi³ tsin³² jná¹³ ñí¹con²
 tsá² hno³ bíh¹ jná¹³”. ¹⁶Hí³ jáun² né³,
 jun³juáh¹³ zia³² uu³i³tso³ ñí¹con²
 tsáu² cun³ñí¹ hí³ jlánh¹ hniá¹ hnga²
 yáh³, ho³ cun³ñí¹ hí³ jlánh¹ jmu² tsú²
 pí³, tí³la³ la³ cun³ hí³ hnió³ hnga²
 Dió³² bíh¹, Tsá² cue³² hí³ uu³i³tso³.
¹⁷Qui¹ la³ cun³ rá¹juáh³ ñí¹ Sí² hí³
 Dió³² ca³záih³ la³ lá² tsá² jm¹ lín³
 hí³ re²¹ hue³² Egipto: “Jná¹³ ca³cue³
 já¹³ hí³ lín³ hnú² re²¹ cun³ñí¹ hí³
 ca³lí³hno³² jná¹³ hí³ la³jín³² tsá²
 zian² tá¹ cáun² cuá¹hue²¹ lí³ cuoh²
 pí³ quion²¹ cun³quionh³ hí³ quiunh²¹
 hnú², jí³ hí³ lí³ ñí³² tsú² siáh³ hí³
 hin² tsánh² jná¹³”. ¹⁸Jáun² la³ jáun²
 bíh¹ cue³² Dió³² uu³i³tso³ ñí¹con²
 tsá² hnió³ Dió³² cuéh³², hí³ jmu² tsú²
 siáh³ huáh² chí¹ tsáu², ní¹juáh³ tsá²
 hnió³ tsú² jmu³ huáh² chí¹.

¹⁹Tí³la³ hí³ jáun² né³, ho³ sa³ juáh¹³
 hnú² la³ lá² ñí¹con² jná¹³: “Ní¹juáh³
 la³ ní² jaun³², ¿he³ láih³² sa³ cha³²
 yáh³ Dió³² tsáu¹³ tsá²mi³cuóun²?
 Qui¹ tiá² hin² zian² yáh³ tsá² lí³

cah¹³ jmáí¹ hí³ jmu³ hí³ siáh³ la³
 cónh³ bíh¹ hí³ hnió³ Dió³²”. ²⁰Tí³la³
 hnú² dá², tsá²mi³cuóun² bíh¹, ¿hin²
 dá² tsánh² hnú², sa³ hnú² yáh³
 na³quí² na³tsáin²³ nú² jáí¹³ quiúnh¹
 Dió³²? Tiá² né¹ hí¹ lí¹³ juáh³ lí³ua³
 cáun² hí³ zia³², hí³ záih³² tsá²
 ca³jmú³: “¿He³ láih³² sa³ la³ lá² lín³
 jná¹³ ca³jmuh³ hnú²?” ²¹¿Haun¹³
 juáh¹³ tsá² jmu² hia³² dá² cáun² lí¹³
 jmu³ quionh³ cuáh¹ la³ cun³ tí³² tsí³
 tsú² hnga² bíh¹? Lí¹³ bíh¹ jmu³ tsú²
 cáun² hia³² quionh³ cuáh¹ hí³ ca³tí²¹
 cáun² jmáí¹ quien², hí³ quionh³
 cuáh¹ jáun² uá²jai³² lí¹³ jmu³ tsú²
 hia³² hí³ cauh³² tsú² jmáí¹ ca³la³ jí³².

²²Hí³ jáun² né³, uá¹jinh¹ ca³lí³hnió³
 Dió³² hí³ ma³jnia³² hí³ míh²³ tsí³ jí³
 hí³ ma³jnia³² siáh³ pí³ quioh²¹ ñí¹con²
 tsá² ca³tín¹ hí³ ma³tso² tsí³ jí³ hí³ jm¹
 ca³tín¹ siáh³ hiá¹ tsán¹³, tí³la³ ca³tion³
 lín³² bíh¹ tsú² tsí³, ²³quí¹hliá² hí³
 ca³lí³hnió³ tsú² hí³ ma³jnia³² hí³ hí³
 bíh¹ tin² cue³² hí³ lí¹³ zian² tsáu² cáun²
 hí³ quien² tí³ chí¹nga² cun³quionh³ hí³
 ca³jmú³ tsú² jáun² hí³ zia³² uu³i³tso³
 ñí¹con² tsáu², tsá² ca³chan³ tsú² hí³
 hua³jan²¹ la³ cun³ jm¹tin² lín³² hí³ lí¹³
 zian² tsú² jáun² la³ jáun². ²⁴Qui¹ Dió³²
 ca³te³ dí² ja¹ quioh²¹ tsá²judíos jí³
 ja¹ quioh²¹ tsá²ca²jo²¹ ní² siáh³, ²⁵la³
 cun³ rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí² quioh²¹ hla¹
 Oseas:

Tsá² tiá² jm¹ tionh² jo³uón³²
 jná¹³, juah²¹ jná¹³ hí³ tsá² hí³
 tionh² jo³uón³²;
 hí³ tsá² tiá² jm¹ hno³ jná¹³ né³,
 juah²¹ jná¹³ hí³ má²hno³ bíh¹
 jná¹³ tsú².

²⁶Hí³ jáun² tsá² jm¹ juanh³² jná¹³
 hí³ tiá² tionh² jo³uón³² né³,
 má²lín¹³ bíh¹ tsá² hí³ jon² Dió³²
 Tsá² liéih³².

27 Ti³la³ la³ cun³ hi³ ca³tin¹ tsá²
 Israel má¹na²¹, la³ lá² bíh¹ ca³juáh³
 hla¹ Isaías: “Uá¹jinh¹ juóun³²
 lín³² jón²zih¹ jón²cho¹ hla¹ Israel,
 la³jm¹ l³zá¹ táh¹ hi³ tloh³ can³²
 jmf²miih²¹, tí³la³ cú¹pih²¹ tsáu² bíh¹
 tsá² hí³ liáun³. 28 Qui¹ né³² cánh³
 bíh¹ lí³tí³ jái¹³ hi³ ca³juáh³ jáun²
 Juo¹³ dí² hi³ ca³tin¹ ní¹ hué²¹ lá²”.

29 Isaías hí³ ca³juáh³ siáh³ la³ lá²:
 Sá¹jm¹ hí³ Dió³² Juo¹³ hliáu³
 tionh² hñu³mí³cuú² tiá²
 ca³héinh³² ma³ jan² tsá² juo³
 dí²,
 hi³ jáun² la³jm¹ cá¹quiúnh²¹
 tsá² juú² Sodoma quionh³
 Gomorra bíh¹ jm¹
 má²cá²quiéinh³² dí² uá²jai³².

Jú¹ chú³² hi³ jm¹ ca³ti²¹
 he³ tsá² judíos

30 Hi³ cun³ní¹ hi³ jáun² né³,
 tsá²cá²jo²¹ tsá² tiá² jm¹ hu²¹ tsí³ hi³
 he³ Dió³² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá²
 chun¹, tí³ má²ca³hen³ bíh¹ Dió³².
 Ca³he³ tsú² Dió³² cun³ní¹ hi³hliá²
 ca³chá³ tsú² cáun² tsí³ bíh¹. 31 Ti³la³
 tsá² Israel má¹ná¹, tsá² lí¹ jm¹ hái³²
 tsí³ hi³ he³ Dió³² cun³quionh³ hi³
 chun¹ hi³hliá² má²ti³² liei²¹ hi³ jm¹
 raunh³² jáun² bíh¹, tí³la³ tiá² ca³tú¹
 ca³tsin¹³ yáh³ tsú² hi³ ma³ti³² liei²¹
 jáun² hi³ juáh¹³ hi³ jm¹ lí³ chun¹.
 32 ¿He³ láih³² la³ jáun² lí³? Qui¹hliá²
 tiá² ca³jmú³ yáh³ tsú² tion³ hi³ he³
 tsú² Dió³² cun³quionh³ hi³ nio²
 cáun² tsí³, tí³la³ jm¹ lín²³ tsú² hi³
 he³ Dió³² cun³quionh³ ta²¹ hi³ jmu²
 jáun² bíh¹. Cun³ní¹ hi³ jáun² bíh¹
 ca³qui² cá²hính³² tsú² quionh³ quín¹
 chí¹zunh²¹ hú¹ jui³². 33 Qui¹ la³ cun³
 rá¹juáh³ ní¹ Sí² hi³ ca³tin¹ quín¹
 jáun², hi³ juáh³ jáun² la³ lá²:

Já¹ juú² Jerusalén ní¹ zeh² jáun²
 máh³ téh²³ tsú² Sión,
 chá¹³ jná¹³ cá² má³ quín¹ hi³
 jmu³ hi³ qui³ hính³² tsáu²,
 quín¹ jmu³ hi³ quinh³ tsú²;
 tí³la³ tsá² cha³² cáun² tsí³ ní¹con²
 Tsá² hí³ né³,
 jm¹líh³ yáh³ tiá² lí¹ lí³ heh³.

10 Hi³ jáun² né³ reh², jlánh¹
 hniá¹ jná¹³ hi³ liáun³ tsá²
 Israel, jí³ hi³ hiú² m²³ jná¹³ siáh³
 ní¹con² Dió³² hi³ ca³tin¹ tsú². 2 Cué¹³
 jná¹³ jú¹ tson² hi³ ca³tin¹ tsú² hi³
 tson² bíh¹ jlánh¹ hnió³ tsú² má²ti³²
 re² ní¹con² Dió³², tí³la³ jí³la³ tí³
 lí¹ ná¹jmu² bíh¹ tsú² hi³ jáun²,
 jun³juáh¹³ hi³ ní³² tsú² la³ cun³
 lánh³ jm¹ hniáuh²¹ yáh³. 3 Qui¹ tiá²
 ní³² yáh³ tsú² ha³ lánh³ rón³² hen²
 Dió³² tsáu² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá²
 chun¹. Cun³ní¹ hi³ hnió³ tsú² jmu³
 hi³ lí³ chun¹ hmóu³², jáun² tiá²
 ní¹héi²¹ yáh³ tsú² la³ cun³ hi³ hnió³
 Dió³² jmu³ ní¹con² tsú². 4 Qui¹ liei²¹
 jáun² ca³lí³zia³² cun³ní¹ hi³ jm¹
 hnió³ Dió³² hi³ hen³ tsáu² la³juah²¹
 dúh¹ jan² tsá² chun¹ bíh¹; tí³la³
 cun³quionh³ Cristo má¹ná¹, ca³lí³ti³
 bíh¹ hi³ jáun² ní¹con² ca³la³ jín³² tsá²
 cha³² cáun² tsí³ ní¹con² tsú².

5 Hi³ jáun² ca³tin¹ tsá² hu²¹ tsí³ hi³
 lí³ chun¹ cun³quionh³ hi³ ma³ti³²
 jáun² liei²¹ né³, hla¹ Moisés ca³juáh³
 la³ lá²: “Lí³ua³ jan² tsá² má²ti³² liei²¹
 lá², cun³quionh³ hi³ lá² bíh¹ lí¹³
 zian² tsú² cun³ jm¹hi³nio²”. 6 Ti³la³
 hi³ ca³tin¹ tsá² má²lín³ la³juah²¹
 dúh¹ jan² tsá² chun¹ cun³quionh³
 hi³ nio² jáun² cáun² tsí³ má¹ná¹, hi³
 jáun² ca³juáh³ Moisés la³ lá²: “Ha³
 lí² juáh³ hnú² hñu³ honh²: ¿Hin²
 tsánh² lí¹³ tsó³² hñu³mí³cuú²?” —
 jái¹³ ní² hnió³ juáh³ hi³ hnió³ tsú²

tsa³quian³ Cristo ti³ ñí¹ hué²¹
lá²—. ⁷“Sa³jun³ hniáuh³² juáh¹³
hnú²: ¿Hin² tsánh² lí¹³ tsó³² ñí¹
tiáunh¹ tsá² má²cá²tsan³?” —jáí¹³
n² hnió³ juáh³ siáh³ hi³ hnió³ tsú²
tsa³jmú³ hi³ jenh¹³ siáh³ Cristo
ja¹ tsá² má²cá²tsan³ hi³ ja³jon³ ti³
ñí¹ hué²¹ lá². ⁸Jáun² né³, ¿he³ bí¹
lánh³ rá¹juáh³ jáí¹³ jáun² dúh¹? La³
lá² bíh¹ rá¹juáh³: “Jáí¹³ jáun² dá²
má²nio² má²janh² pih²¹ bíh¹ ñí¹con²
hnú², ca³la³ hi³ má²hu²¹ honh¹ bíh¹
nú², jí³ hí¹ ca³la³ ti³ hñu³ honh²
yáh³ nú² siáh³ má²hu²¹”. Jáí¹³ jáun²
bíh¹ lí³ jú¹ chú³² hi³ hléh¹ jnoh¹ hi³
ca³ti²¹ hi³ niau²¹ cáun² tsí³ tsú²,
⁹hi³ n¹juáh³ ton¹³ hnú² hi³ Juóuh³²
hnú² Jesús hi³ n¹juáh³ má²nio² siáh³
cáun² honh² nú² hi³ Dió³² ca³jmú³
hi³ ca³jenh¹³ tsú² ja¹ hla¹, hi³ jáun²
la³ jáun² bíh¹ liáun³ nú². ¹⁰Quí¹
cun³quionh³ hi³ cha³² cáun² tsí³ bíh¹
tsú² má²lín³ tsú² la³juah²¹ dúh¹ jan²
tsá² chun¹, hi³ cun³quionh³ hi³ ton²
tsú² jáun² hi³ Juo¹³ tsú² Cristo né³,
cun³quionh³ la³ jáun² bíh¹ má²liáun³
tsú².

¹¹Quí¹ la³ lá² rá¹juáh³ ñí¹ Sí²:
“Hí¹ jan² tsá² má²ca³chá³ cáun² tsí³
ñí¹con² hi³ tiá² lí¹³ lí¹ lí³ heh³”.
¹²Quí¹ cun³ tiá² ná¹zan² bíh¹ tsá²
judíos quionh³ tsá²cá²jo²¹, quí¹ jan²
tán¹ bíh¹ Juo¹³ tsú² ca³la³ jín³², hi³
hí³ bíh¹ cue³² ñí¹con² tsá² té²³, ca³la³
hi³ lí¹ tú² lí¹ ziáun²³. ¹³Quí¹ la³ cun³
rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí²: “Ca³la³ jí³lin²
tsá² téh²³ Tí³² Juo¹³ dí² lí¹³ liáun³”.
¹⁴Tí³la³ né³² né³, ¿ha³ bíh¹ lánh³
rón³² lí¹³ téh³ tsú² Tsá² hí³ n¹juáh³
tiá² la³ má²ca³chá³ yáh³ tsú² cáun²
tsí³ ñí¹con² tsú²? Hi³ ¿ha³ bíh¹ lánh³
rón³² cáun² lí¹ lí¹³ chá³² tsú² cáun²
tsí³ ñí¹con² Tsá² hí³ n¹juáh³ tiá² la³

má²ca³lí³ ñí³² yáh³ tsú² jú¹ tson² hi³
ca³tin¹ tsú²? ¿He³ yáh³ lánh³ rón³²
lí¹³ ne³ tsú² siáh³ n¹juáh³ tiá² hin²
zian² yáh³ tsá² hléh³² jáí¹³ jáun²?
¹⁵¿Lánh³ yáh³ rón³² lí¹³ ngái³² tsú²
jáí¹³ jáun² ñí¹con² tsáun² n¹juáh³ tiá²
hin² zian² yáh³ ze³ tsú²? La³ cun³
rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí²: “iHénh³ ma³
chú³² n¹juáh³ n¹ má¹cuá²taunh²¹
tsá² quian³² jú¹ chú³², [tsá² quian³²
hí³ jáí¹³ hi³ niau²¹ tie³ tsí³ tsú²]”
¹⁶Tí³la³ tiá² jí³lin² tsáun² ca³héi³
yáh³ jú¹ chú³² jáun² jmí¹ ca³nái³².
La³ cun³ ca³juáh³ jáun² hla¹ Isaías
tí³² je¹ Dió³²: “Hnú² Tí³², hí¹ jan²
yáh³ tiá² hin² má²ca³taunh³ ta²¹
jáí¹³ hi³ ca³hléh¹³ jnoh¹”. ¹⁷Jáun²
né³, cun³quionh³ hi³ nái³² jáí¹³ jáun²
bíh¹ tsú² lí¹³ niau²¹ cáun² tsí³; jí³
cun³quionh³ hi³ zian² tsá² hléh³² bíh¹
siáh³ lí¹³ ne³ tsú² jáí¹³ quioh²¹ Cristo.
¹⁸Tí³la³ jná¹³ né³ nga²: ¿Tiá¹ la³
má²ca³lí³ ñí³² dá² tsú² jú¹ tson² hi³
ca³tin¹ Dió³² juáh¹³? ¡Ján³, má²ca³lí³
ñí³² bíh¹ tsú²! Quí¹ ñí¹ Sí² rá¹juáh³:
Má²ca³lí³ ñí³² bíh¹ tsáun² jú¹ tson²
hi³ ca³tin¹ Dió³² cun³quionh³
la³ jí³² hi³ jniá³,
hi³ má²lin¹ bíh¹ siáh³ jú¹ tson²
quioh²¹ tsú² ca³la³ tí³ ñí¹
má²ca³táuh³ hngá¹máh³.
¹⁹Tí³la³ zia³² siáh³ cáun² hi³ nga²
jná¹³: ¿Tiá¹ la³ má²ca³lí³ ñí³² tsá²
Israel juáh¹³? Ján³, quí¹ la³ñí¹ la³ján³
Moisés ca³juáh³ la³ lá²:
Jná¹³ jmu¹ hi³ jin³ honh² hnoh²
ñí¹con² tsá² tiá² ná¹lín³ tsá²
cáun² juo³;
hi³ jmu¹ jná¹³ siáh³ hi³ míh³
honh² náh² ñí¹con² cu³ nió³
tsá² tiá² jáí¹³ ngí²³.
²⁰Hi³ ca³chá³ siáh³ Isaías tiá³ tsí³ hi³
ca³juáh³ la³ lá²:

Tsá² tiá² jm¹ hnuh² jná¹³,
ca³chauh¹ bíh¹ tsú²;
hi³ ca³ma³jnia¹³ jná¹³ siáh³
ñí¹con² tsá² tiá² jm¹ nga²
jné¹³.

²¹Ti³la³ hi³ ca³tin¹ tsá² Israel
má¹ná¹, Isaías ca³juáh³ la³ lá²: “Cun³
jmá² cun³ jnia³² bíh¹ jm¹ cuá¹ha²
jné¹³ uón³² hi³ te² jná¹³ cu³ nió³ tsá²
tiá² nieh³, tsá² jmu² cun³ tin² tsí³
hmóu³²”.

Tsá² Israel, tsá² má²ná¹liáun¹

11 Jáun² né³, nga² jná¹³: ¿Hí¹
tiú²uú² tanh² Dió³² hó¹ñí¹
tsá² Israel? ¡Tiá² jáun² yáh³! Qui¹
ja³bí¹ jné¹³ jan² tsá² Israel, jan² tsá²
jón²zih¹ jón²cho¹ hla¹ Há²bran²¹, tsá²
cu³ nió³ mí¹zionh² hla¹ Benjamin.
²Qui¹ la³ cun³ jm¹ ñeh² bíh¹ hi³
jmu³ la³ji³² hi³ jniá³ máh³ Dió³²
ca³ja³ tsí³ hi³ ma³hno³ tsá² Israel,
hi³ hí¹ la³ tí³ ta³né³² yáh³ tiá²
má²ca³chan³ tsú² tí³ có³² tsá² hí³.
¿Tiá¹ ñíh¹ hnoh² he³ juáh³ ñí¹ Sí²
ñí¹ rá¹cha³² jái¹³ hi³ ca³hléh³ jáun²
Lih³, tsá² jm¹ lín³ hí³ tí³² jé¹ Dió³²,
jm¹ ca³liéinh³² tsú² jáun² Dió³²
hi³ ca³hna³ tsú² tsá² Israel?, jm¹
ca³juáh³ tsú² jáun² la³ lá²: ³“Hnú²
Ti³², má²ca³ma³tsán² bíh¹ tsú² tí³²
jeh² hnú², hi³ má²ca³qui³ ca³tsunh³
bíh¹ tsú² siáh³ la³ji³² ñí¹hiú¹³ quián¹³
hnú²; hi³ jí³²la³ huen² jné¹³ bíh¹
jéi³²ziáun²³, hi³ má²hnió³ jngah³
bíh¹ tsú² siáh³ jné¹³”. ⁴Ti³la³ Dió³²
né³ ca³záih³ Lih³ hí³ la³ lá²: “Cánh³
má²cá²chán³² jné¹³ quiaun³ mei²¹
tsáu², tsá² ca³tin¹ jné¹³ huen², tsá²
tiá² má²ca³di³jñi³² ta³ ñí¹ dió³² tsá²
láin¹ téh²³ tsú² Baal”. ⁵Jáun² la³
jáun² bíh¹ lí³ uá²jai³² jmái¹ hi³ tiauh²
dí² lá² ta³né³², hi³ zian² cu³ nió³

pih²¹ tsá² má²ná¹quiánh¹ la³ hí³ ja¹
quioh²¹ tsá² Israel, cun³ñí¹ hi³ ja³²
mií³ tsí³ Dió³². ⁶Hi³ jáun² n¹juáh³
la³ jáun² ca³jmú³ Dió³² cun³ñí¹ hi³
ja³² mií³ tsí³, jáun² lin¹ hi³ tiá² la³
quien² yáh³ ta²¹ hi³ jmu² tsáu², qui¹
sá¹jm¹ la³ jáun² dúh¹, hi³ jáun² tiá²
jm¹ la³ lí³ quien² yáh³ mií³ hi³ ja³²
jáun² tsí³ Dió³².

⁷Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ tiá²
cá²jnióh³² tsá² Israel la³ cun³ hi³ jm¹
hnuh², tí³la³ jmáh³la³ tsá² cu³ nió³
ca³quianh³ hí³ Dió³² bíh¹ cá³jnióh³²
la³ cun³ hi³ jm¹ hnuh²; tsá² ñí¹
hná¹ jáun² né³ ca³jí³² bíh¹ tsí³. ⁸La³
cun³ rá¹juáh³ ñí¹ Sí²: “Dió³² ca³cué³
jm¹chí³ tiá² hi³ cán²³ ñí¹con²
tsú², ca³cuéh³ dí² siáh³ m¹ñí¹ tiá²
jniá³, hi³ ca³cuéh³ dí² siáh³ cuá¹
tiá² niéih³; la³ jáun² bíh¹ lí³ la³ tí³
ta³né³²”. ⁹Ja³bí¹ hla¹ Dá²vi²¹ siáh³
ca³juáh³:

Jmái¹ hi³ jmu² tsú² jáun² quioh²¹
cuí¹ lan² liá³ jí³ hmá³ ñí¹con²
tsú² hmóu³²,
jáun² qui³ hính³² tsú² ñí¹ jáun²,
hi³ jáun² ma³tso² tsí³.
¹⁰Cuí¹ lí³ te³ m¹ñí¹ tsú² hi³ jáun²
tiá² lí¹³ jé³,
hi³ cuí¹ jlie²¹ siáh³ hna²¹ tsú²
cun³ jm¹hi³nio² la³ jan² tsá²
quian³² liá¹ héi².

Tsá²cá²jo²¹ siáh³ lí¹³ liáun³

¹¹Né³² né³, nga² jné¹³: ¿Hí¹ hú¹tá¹
cun³ má²já²hín³ máh³ tsá² judfós
jm¹ cá¹hính²¹? ¡Tiá² jáun² yáh³!
Ti³la³ cun³ñí¹ hi³ tsá² judfós
ca³tiánh³ tí³ có³² ñí¹con² Dió³², hi³
jáun² tsá²cá²jo²¹ bíh¹ ca³liáun³;
hi³ jáun² la³ jáun² lí³ lí³ hniá¹
tsá² judfós hi³ jmóuh³² la³ cun³
hi³ má²ná¹jmu² jáun² tsá²cá²jo²¹.

12 Hi³ jáun² né³, n¹l¹juáh³ ca³l³i³ zia³²
 hi³ chu²¹ n¹l¹con² tsá² zian² n¹l¹
 hué²¹ lá² cun³n¹l¹ hi³ ca³tiánh³ tí³
 có³² tsá² judíos n¹l¹con² Dió³², hi³
 n¹l¹juáh³ la³ ca³l³i³ zia³² hi³ chu²¹
 n¹l¹con² tsá²cá²jo²¹ cun³n¹l¹ hi³ ca³pf²
 cá²dánh³² tsá² judíos hí³, hi³ jáun²
 itiá¹³ bíh¹ tiá³ tiá² lí³ zia³² hi³ chu²¹
 n¹l¹ má¹cá²chó³² jmá¹ hi³ la³jín³² tsá²
 judíos má²taunh³² ta²¹!

13 Tí³la³ zia³² cá² jon¹ jái¹³ hi³
 hnó³² jná¹³ juah²¹ n¹l¹con² hnoh²
 tsá²cá²jo²¹. Jmu² jná¹³ quien² ta²¹
 quion²¹ cun³n¹l¹ hi³ Dió³² má²ca³ze³
 jná¹³ hi³ lín³ jná¹³ tí³² tsá² quian³²
 jé¹ tsú² n¹l¹con² tsá²cá²jo²¹. 14 Hen²
 tsin³² jná¹³ hi³ ma³ jan² tsá²co¹ jná¹³
 lí¹³ lí³ hniá¹ hi³ jmóuh³² la³ cun³ hi³
 jmuh³² hnoh², hi³ jáun² la³ jáun² lí¹³
 jmu¹ jná¹³ hi³ liáun³ ma³ jan². 15 Quí¹
 n¹l¹juáh³ hnié¹² quioh²¹ tsá²cá²jo²¹
 quionh³ Dió³² la³ ca³tsan³ cun³n¹l¹
 hi³ tiú²uú² ca³tanh² Dió³² hó¹n¹l¹
 tsá² judíos bíh¹, jáun² itia¹³ bíh¹
 tiá³ tiá² lí³re² siáh³ quioh²¹ tsú² n¹l¹
 má¹ca³hen³ Dió³² tsá² judíos! iCa³la³
 jm¹lí³ hi³ ca³jenh¹³ bíh¹ tsú² lí¹³!

16 Jmu¹³ jái¹³: N¹l¹juáh³ hi¹miih²¹
 hi³ lí²jmú³ tsú² la³n¹l¹ quionh³ cá²
 pienh¹ cán¹ jmu² tsú² ná¹chan¹
 n¹l¹con² Dió³², jáun² ja³bí¹ la³jé³² bíh¹
 hí¹miih²¹ hi³ huén³² cán¹ jáun² lí¹³
 siáh³ ná¹chan¹ n¹l¹con² Dió³². Hi³
 ja³bí¹ la³ jáun² n¹l¹juáh³ mí¹ziah²¹
 hmá² la³ ná¹chan¹ siáh³ n¹l¹con²
 Dió³², hi³ jáun² ja³bí¹ chí² cuoh²
 yáh³ siáh³ hmá² jáun² ná¹chan¹
 uá²jai³².

17 Quí¹ zian² tsá² judíos ná¹lín³
 la³jm¹lí³ cuoh² hmá² olivo hi³
 ja³uonh¹, hi³ jáun² hná¹³ jáun²
 ca³ta³chí¹hliaun³² hnú², hnú² tsá²
 lín³ nú² la³jm¹lí³ cuoh² hmá² olivo

nái². Hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ ca³lí³
 hi³ ca³jmú³ ta²¹ jmáih²¹ quioh²¹
 mí¹ziah²¹ hmá² jáun² n¹l¹con² hnú²
 la³ má²quionh³ siáh³ chí² cuoh²
 n¹l¹ hná¹ jáun². 18 Tí³la³ ha³ lí² cuí¹
 lín¹³ nú² hi³ tí³ jlánh¹ quien² nú² la³
 cónh³ bíh¹ chí² cuoh² quioh²¹ hnga²
 hmá² jáun². N¹l¹juáh³ lín²³ nú² hi³
 hnú² quien², hniáuh³² cháú¹ nú²
 honh² hi³ jun³juáh¹³ hnú² yáh³ tsá²
 cueh³² pí³ n¹l¹con² mí¹ziah²¹ hmá²
 jáun², quí¹ tí³ hnga² bíh¹ mí¹ziah²¹
 jáun² cue³² pí³ n¹l¹con² hnú².

19 Ho³ sa³ juáh¹³ hnú²: “Quí¹ tson²
 bíh¹, tí³la³ ja³uonh¹ bíh¹ cuoh²
 hmá² hi³ jm¹lí³ chí²¹, hi³ jáun² ca³lí³
 chí¹hliaun³² jná¹³ hná¹³ chí² cuoh²
 tiúnh¹ jáun²”. 20 Tson² bíh¹ la³ juánh³
 hnú² n¹l¹, tí³la³ cuoh² hmá² jáun² dá²
 ja³uonh¹ quí¹ cun³n¹l¹ hi³ tiá² cáun²
 nio² tsí³ bíh¹ tsú²; hi³ hnú² né³,
 chí¹hliaun³² nú² hná¹³ jáun² cun³n¹l¹
 hi³hliá² cáun² nio² honh² bíh¹ nú².
 Hi³ jáun² né³, hua³hín¹³ nú² jmu³,
 ha³ lí² lí¹ jmú² tonh², 21 quí¹ n¹l¹juáh³
 Dió³² tiá² ca³héinh³² tsá² judíos,
 tsá² lín³ la³jm¹lí³ cuoh² hnga²
 hmá² jáun², hi³ jáun² né³ itia¹³ bíh¹
 tiá³ hnú² héinh³² tsú²! 22 Sá¹n¹l¹ jie³
 né³ ha³ cónh³ tí³ hi³ ja³² mí³ tsí³
 Dió³², tí³la³ jie³ siáh³ né³ hi³ cónh³
 tiá² huáh² siáh³ tsí³ tsú². Huáh²
 bíh¹ tsí³ tsú² má²ca³jmú³ n¹l¹con²
 tsá² má²já²hín³, tí³la³ n¹l¹con² hnú²
 má¹ná¹, ja³² bíh¹ mí³ tsí³ tsú². Tí³la³
 hniáuh³² zian² la³ má²zian² n¹l¹ bíh¹
 hnú² n¹l¹con² tsú², hi³ jáun² já³² mí³
 tsí³ tsú²; quí¹ n¹l¹juáh³ tiá² la³ jmúh¹³
 hnú² la³ jáun², hi³ jáun² ja³bí¹ hnú²
 siáh³ tsa³uonh¹ nú². 23 Tí³la³ ca³tin¹
 tsá² judíos né³, n¹l¹juáh³ ca³chá³
 tsú² tí³ có³² hi³ nio² jáun² tun³
 tsí³, má¹jáun² má²lí³ chí¹hliaun³²

tsú² siáh³ ñí¹ qui³ jmí¹ chí²¹; qui¹
 Dió³² bíh¹ Tsá² zia³² pí³ quioh²¹
 hi³ hlión³² siáh³ tsá² hí³ ñí¹ jmí¹
 ná¹ chí²¹. ²⁴ Qui¹ n¹ juáh³ hnú², jan²
 tsá² cá² jo²¹, hi³ lín³ nú² cáun² cuoh²
 hmá² olivo náí² hi³ ja³ uonh¹, hi³
 jáun² ca³ ta³ chí¹ hliaun³² hná¹³ cuoh²
 hmá² chu²¹, ñí¹ tiá² jmí¹ ca³ tí²¹, itiá¹³
 bíh¹ tiá³ tiá² lí¹³ chí¹ hliaun³² siáh³
 tsá² judíos ñí¹ qui³ jmí¹ ná¹ tsí²¹, tsá²
 lín³ hí³ hú¹ tá¹ cuoh² hnga² bíh¹ hmá²
 olivo chu²¹!

Ñí¹ táuh³ jmái¹ bíh¹ liáun³ tsá² Israel

²⁵ Hi³ jáun² né³ reh², tiá² hnó³²
 jná¹³ hi³ cáun² lí¹ lín¹³ náh² hi³
 jlánh¹ hliáun³ hi³ ná¹ ñíh¹ náh², jáun²
 hnó³² jná¹³ hi³ lí³ ñíh¹³ náh² jái¹³
 hi³ jmí¹ ná¹ hmá¹ lá²: Hi³ ma³ cu³
 nió³ bíh¹ tsá² Israel má² ca³ lí³ huáh²
 chí¹, tá¹ la³ hián¹³ tsá² cá² jo²¹ hi³
 tónh³² jo³ cuo² Dió³², tsá² ja¹ quioh²¹
 tsá² hleh³² ma³ quin³² ma³ cá² ñí¹
 jú¹ jma². ²⁶ Hi³ jáun² n¹ má¹ ca³ lí³ tín³
 tsú² né³, má¹ jáun² máh³ má² liáun³
 la³ jín³² tsá² Israel. La³ cun³ rá¹ juáh³
 ñí¹ Sí²:

Tsá² liáu³² dí² já³² tí³ ñí¹ con² tsá²
 hín¹³ tí³ Sión,

hi³ quin³ tsú² hi³ hlah³ hi³
 jmu² tsá² jón² zíh¹ jón² cho¹
 hla¹ Jacob hi³ tiá² má² tsú²
 má² jónh³² Dió³².

²⁷ Hi³ jáun² nió³² lá² tanh²¹ jná¹³
 quiúnh¹ tsú² n¹ má¹ ca³ quin³²
 jná¹³ tsáu¹³ tsú².

²⁸ Hi³ jáun² cun³ ñí¹ hi³ ca³ tí²¹ jú¹
 chú³² né³, tsá² judíos ná¹ lín³ tsá²
 ná¹ háun³ quionh³ Dió³², hi³ jáun²
 la³ jáun² lí¹³ hián¹³ hnoh² jú¹ chú³²
 jáun², tí³ la³ cun³ ñí¹ hi³ ca³ quianh³
 Dió³² dí¹ hio³ ñú¹ deh³ tsú² má¹ ná¹,
 jáun² la³ má² hno³ jáun² bíh¹ Dió³²

tsá² hí³. ²⁹ Qui¹ tiá² quin²³ yáh³ Dió³²
 hi³ má² lí² cué³², hi³ sa³ jun³ zeh²
 yáh³ tsú² siáh³ tí³ có³² n¹ má¹ lí² tié³.

³⁰ Hnoh² bíh¹ tsá² tiá² jmí¹ niuh¹
 ñí¹ con² Dió³² jmí¹ tin², tí³ la³ ta³ né³²
 cun³ ñí¹ hi³ tsá² judíos tiú² uú² nieh³,
 jáun² ñí¹ con² hnoh² bíh¹ ca³ ja³ mií³
 tsí³ Dió³². ³¹ Jáun² né³, tsá² judíos
 tsá² tiá² ca³ jmú³ hí³ nieh³ ñí¹ con²
 Dió³², chau²¹ bíh¹ jmái¹ hi³ já³² mií³
 tsí³ Dió³² ñí¹ con² tsú² qui¹ cun³ ñí¹
 hi³ ca³ ja³ mií³ tsí³ Dió³² ñí¹ con²
 hnoh². ³² Qui¹ jmí¹ ca³ cué³ Dió³² jái¹³
 ñí¹ con² la³ jín³² tsáu² hi³ jmu³ nieh³,
 jáun² sa³ ca³ lí³ lin¹ hi³ hi³ tiá² nieh³
 bíh¹ tsú² jlánh¹ la³ má² ca³ zaunh³
 tiá³, hi³ jáun² la³ jáun² lí¹³ ma³ jnia³²
 Dió³² hi³ ja³² mií³ tsí³ ñí¹ con² la³ jín³²
 tsáu².

³³ iHénh³ máh³ jlánh¹ hliáun³ hi³
 nióh³² Dió³², jí³ hi³ ñí³² tsú² n²; hi³
 hénh³ máh³ jlánh¹ re² cháunh²³ chí¹
 tsú² siáh³! Tiá² hin² lí¹³ yáh³ há¹ ngí¹³
 la³ cun³ hi³ lín²³ tsú², hi³ sa³ jun³ lí¹³
 yáh³ ngí¹³ tsú² la³ jí³² ta²¹ hi³ jmu²
 Dió³². ³⁴ Qui¹ la³ cun³ rá¹ juáh³ jáun²:
 “¿Hin² yáh³ tsánh² há¹ ngí¹³ la³ cun³
 hi³ lín²³ Juo¹³ dí², ho³ hin² dá² tsánh²
 má² ca³ ma³ ta² tsú²? ³⁵ ¿Hin² dá² tsánh²
 tín² ca³ cué³ cáun² hi³ lí¹ ca³ cué³
 ñí¹ con² Juo¹³ dí² dúh¹, hi³ jáun² zia³²
 siáh³ cáun² hi³ lí¹³ hiáuh³ tsú² hi³
 jéinh³² siáh³ Juo¹³ dí²?” ³⁶ Qui¹ Dió³²
 bíh¹ ca³ jmú³ la³ jí³² hi³ zia³², hi³ jáun²
 cun³ quionh³ pí³ quioh²¹ hi³ bíh¹ dí² lí³
 la³ má² lí³ jáun², hi³ la³ jí³² hi³ ca³ jmú³
 jáun² Dió³² né³ ca³ tín¹ hnga² bíh¹ tsú²
 jaun³². iCuf¹ lí³ quien² bíh¹ Dió³² cun³
 jmí¹ hi³ nio²! Tson² bíh¹ cu³ tí³.

Tsá² cuá¹ chan¹ ñí¹ con² Dió³²

12 Hi³ jáun² né³ reh², cun³ ñí¹
 hi³ ja³² jáun² mií³ tsí³ Dió³²

juanh³² jná¹³ ñí¹con² hnoh² hi³ hniáuh³²
 jienh²¹ náh² ñí¹con² Dió³² la³jmí¹ cuen²
 tsú² jáun² jáh³, hi³ ná¹chan¹ náh², hi³
 ná¹lín³ náh² tsá² tí³² tsí³ tsú² n² siáh³.
 Qui¹ n¹juáh³ jmuh³² hnoh² la³ n²,
 jáun² la³ n² má²ma³tsú¹ ma³jonh²¹
 náh² Dió³² la³ cun³ ca³tí²¹. ²Lí²uú²
 ma³zian¹³ náh² la³ cun³ hi³ ná¹ngí²³
 tsá² zian² ñí¹ hué²¹ lá²; tí³la³ tí³ jlánh¹
 bíh¹ re² cuéh¹ náh² jái¹³ hi³ lí³ zan¹³
 náh² cun³quionh³ hi³ má²chí¹za² hi³
 lín²³ náh². Hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí³
 ñíh¹³ náh² he³ hi³ tí³² tsí³ Dió³², la³ cun³
 la³jí³² hi³ chu²¹ yáh³, la³jí³² hi³ jéih³²
 tsú², jí³ la³jí³² la³ cun³ hi³ má²jnia³² tsú²
 he³ lánh³ lín³ n² siáh³.

³Cun³ñí¹ hi³ ho² jná¹³ cáun² jái¹³ hi³
 ca³cue³ Dió³² jmí¹ ca³ja³ jáun² mií³
 tsí³ tsú², hi³ jáun² bíh¹ juanh³² jná¹³
 ñí¹con² hnoh² hi³ hí¹ jan² hnoh² tiá²
 hin² hniáuh³² jmu³ pan¹ hnga² tí³ lí³
 la³ cónh³ bíh¹ hi³ ca³tí²¹. Tí³ jlánh¹ bíh¹
 re² hi³ ma³ quin³² ma³ jan³² hnoh² cá¹
 lan¹³ náh² hmóu³², hi³ jáun² lí³tsin² náh²
 he³ lí¹³ jmúh¹³ náh² cun³ñí¹ hi³ tanh²³
 náh² tsú² ta²¹. ⁴Qui¹ la³ cun³ láí³ dí²
 hmóu³², hliáun³ ñí¹ bíh¹ ñí¹ pih²¹ ñí¹
 siún¹ quiú¹³ dí² zia³², tí³la³ ma³ quin³²
 bíh¹ ñí¹ jmu² ta²¹ ma³ quin³² ma³ caun³²
 hi³ jáun². ⁵La³ jáun² bíh¹ siáh³ má²láí³
 dí² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsáu² uá²jinh¹
 juóu³² dí², qui¹ cun³ñí¹ hi³ má²ca²cunh³
 dí² quiúnh¹ Cristo; hi³ jáun² ma³ quin³²
 ma³ jan³² bíh¹ dí² ná¹láí³ dí² ja¹ má²tún²
 hmóu³² dí² la³jmí¹ lí³ ma³ quin³² ma³
 caun³² ñí¹ pih²¹ ñí¹ siún¹ quioh²¹ jan²
 tsáu².

Pí³ hi³ cue³² Jmí²chí³ Chun¹

(1 Corintios 12:1-14:40; Efesios
 4:7-16; 1 Pedro 4:8-11)

⁶Hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí³ hi³
 siáh³ ñí¹ bíh¹ pí³ ca³ja³ tsí³ Dió³²

hi³ cue³² ñí¹con² ma³ quin³² ma³
 jan³² dí², hi³ jáun² ca³ta¹ dí² jmuh²¹
 re² ta²¹ pí³ jáun². N¹juáh³ jan²
 tsá² ja¹ quiú¹³ dí² hiauh³ pí³ hi³
 hléh³² jái¹³ hi³ cue³² Dió³² hñu³ tsí³,
 jáun² hniáuh³² bíh¹ hléh³² tsú² la³
 cun³ tí³ hi³ má²nio² jáun² cáun²
 tsí³. ⁷N¹juáh³ tsá² ca³hiauh³ pí³
 hi³ ma³cón³² tsáu², jáun² hniáuh³²
 ma³cón³² re² bíh¹ tsú² tsáu². N¹juáh³
 tsá² hiauh³ pí³ hi³ ma³tin² tsáu²,
 hniáuh³² bíh¹ jmu³ tsú² ta²¹ jáun².
⁸Tsá² hiauh³ pí³ hi³ chá³² tiá³ tsí³
 tsáu², ca³tin¹ bíh¹ tsú² jmu³ la³
 jáun². N¹juáh³ tsá² zia³² hi³ lí¹
 cueh³² tsáu², tiá² hniáuh³² yáh³
 hen² tsí³ tsú² hi³ hiáuh³ siáh³ n¹
 má²lí²cue³² jáun². Tsá² ho² cáun²
 jái¹³, hniáuh³² jmu³ ca³la³ hi³
 hua³hín¹³ lín³² bíh¹. N¹juáh³ tsá² ja³²
 mií³ tsí³ ñí¹con² tsáu², jáun² ca³la³
 hi³ hiún² lín³² bíh¹ tsí³ tsú² hniáuh³²
 ma³hon³ tsá² hí³.

**Ha³ lánh³ ca³tí²¹ ma³zian²
 tsá² hain²¹ tí³ con² Cristo**

⁹Ma³hno¹ tiá³ náh² tsá²ján²
 tsá²ján², cáun² hi³ hú¹tá¹ tson²;
 tí³ có³² héi³ náh² máh¹ ca³tí²¹ hi³
 hlah³ ca³la³ hi³ jmúh¹³ náh² han¹,
 chá¹ náh² cáun² honh² hi³ jmúh¹³
 jmáh³la³ hi³ chu²¹. ¹⁰La³jmí¹ hnio³
 tsú² rainh²¹ ma³hno¹ náh² tsá²ján²
 tsá²ján², hi³ ma³quien¹³ náh² tsá²ján²
 tsá²ján² cun³quionh³ hi³ cueh¹ náh²
 tsú² jái¹³ la³ñí¹ la³ján³.

¹¹Ca³tí²¹ la³jí³² hi³ ca³tin¹ náh²
 jmúh¹³, ha³ lí² jmú² náh² juinh³;
 ca³la³ jonh³ jmí¹ honh² náh² jmu³
 tá¹³ Tí³² Juo¹³ dí².

¹²Tsinh¹ lín²¹ náh² jmu³ cun³ñí¹
 hi³ zia³² hi³ hu²¹ honh²; cueh³ náh²
 honh² n¹ má²ca³ma³tsoh¹ náh²

honh². Lienh¹ náh² Dió³² la³jí³²
jmái¹.

¹³Ma³hon¹ náh² tsá² má²joh¹
Dió³²; hi³ hniah³² náh² siáh³ tsá² tiá²
zia³² ñí¹ jnioh¹³, hen³ náh² tsú² re²
tin².

¹⁴Hiú¹ m¹ náh² hi³ chu²¹ ñí¹con²
Dió³² hi³ ca³tin¹ tsá² h¹ tsa¹ náh²,
m¹ náh² hi³ chu²¹ cha³ jm¹ tanh¹³
náh² tsú² hú¹mu³héih³².

¹⁵Ma³hiún¹³ náh² honh² quiúnh¹
tsá² hiún² tsí³, hi³ uo³ náh² siáh³
quiúnh¹ tsá² ná¹ho².

¹⁶Tianh³ náh² re² tin² quiúnh¹
náh² tsá²ján² tsá²ján². Ha³ lí² lí² jmú²
náh² quien², tí³la³ jmu³ náh² uá²jai³²
ta²¹ hi³ la³ jmu² tsá² tsí³ju³. Ha³ lí²
cu¹ lín¹³ náh² hi³ jlánh¹ hliáun³ hi³
ñí¹ náh².

¹⁷Ha³ lí² jéinh¹ náh² hi³ hlah³
ñí¹con² tsá² jmu² hlah³; tí³la³ chú³²
má¹jnia¹³ náh² ñí¹con² la³jín³² tsáu²
hi³ jmuh³² náh² jmáh³la³ hi³ chu²¹.

¹⁸Jmu³ náh² pí³ la³ cun³ ñí¹ tion²³
náh² hi³ lí¹³ lí³ niau²¹ tie³ ja¹ quián¹³
náh² quiúnh¹ la³jín³² tsáu². ¹⁹Hnoh²,
tsá² jlánh¹ hnau³ jná¹³, ha³ lí² jéinh¹
hnoh² hi³ hlah³ ñí¹con² tsáu²; tí³
re² chá¹ náh² jo³cuo² Dió³² Tsá²
ma³tsau¹³. Qui¹ ñí¹ Sí² quioh²¹ tsú²
juáh³: “Jná¹³ bíh¹ Tsá² ca³tin¹ hi³
má¹tson¹³ tsáu²; jná¹³ bíh¹ jéinh¹,
juáh³ Juo¹³ dí²”. ²⁰Ja³bí¹ rá¹juáh³
siáh³: “Cuéh³ náh² tsá² hau² hi³ cuh³
ní¹juáh³ hi³ ñí¹cuóunh²¹, hi³ cuéh³
náh² siáh³ jmái² hính³ ní¹juáh³ hi³
hí¹quiéin² tsí³; qui¹ ní¹juáh³ hi³
jéinh¹ náh² hi³ chu²¹, jáun² chéi³
bíh¹ zó³² ñí¹ tsá² hí³ lí¹³”. ²¹Ha³ lí²
cue² jái¹³ ñí¹con² hi³ hlah³ hi³ jmu³
héih³² ñí¹con² nú²; tí³ re² bíh¹ hi³
quính¹ hnú² jmái¹ ñí¹con² hi³ hlah³
cun³quionh³ hi³ chu²¹.

13 La³jín³² tsáu² ca³tin¹ tanh¹³
ta²¹ tsá² ho² ta²¹, qui¹ tiá²
zian² yáh³ tsá² ho² ta²¹, tsá² tiá²
ca³chan³ Dió³²; Dió³² bíh¹ Tsá²
ca³chan³ la³jín³² tsá² ná¹ho² ta²¹.
²Hi³ jáun² ní¹juáh³ tsá² tiá² nieh³
ñí¹con² tsá² ho² ta²¹, hi³ tiá² ta²¹
haih²¹ jái¹³ hi³ ná¹ho² tsá² ca³chau³
Dió³² bíh¹ tsú² jaun³². Tsá² tiá² nieh³
la³ hí³ né³ ca³tin¹ tá¹tsin¹ héih³².
³Qui¹ jun³juáh¹³ hi³ juénh³ tsá² jmu²
hi³ chu²¹ yáh³ tsá² ná¹ho² ta²¹, qui¹
hi³ juénh³ tsá² jmu² hi³ hlah³ bíh¹
tsú². ¿Hnáuh¹ hnú² hi³ tiá² hi³ cáu²
he² quiúnh¹ nú² tsá² ho² ta²¹? Hi³
jáun² chun¹ nú² jmu³, hi³ jáun² tsá²
ho² ta²¹ hléh³² re² hi³ ca³tin¹ hnú²,
⁴qui¹ hi³ chú³² quián¹³ hnú² bíh¹ hi³
lín³ tsú² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³². Tí³la³
ní¹juáh³ hnú² jmuh³² hi³ hlah³ né³,
hi³ jáun² bíh¹ hniáuh³² juénh¹³ hnú².
Qui¹ jun³juáh¹³ hi³ cáun² lí¹ ho² yáh³
tsú² jái¹³, qui¹ hi³ jáun² yáh³ lín³
tsú² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hi³ jéinh³²
hi³ míh²³ jáun² tsí³ Dió³² ñí¹con² hi³
hlah³ hi³ jmu² tsáu². ⁵Hi³ jáun² bíh¹
hniáuh³² jmu³ tsáu² nieh³ ñí¹con²
tsá² ho² ta²¹, jun³juáh¹³ cun³ jmáh³
hi³hliá² ma³tsau¹³ yáh³ tsú², tí³la³
cun³ñí¹ hi³hliá² jáun² tá¹no¹ re² jm¹
tsí³ bíh¹ dí². ⁶Ja³bí¹ cun³ñí¹ hi³ jáun²
yáh³ hniáuh³² cuéh¹ hnoh² siáh³
hmah²¹ hi³ cai³² tsú² jáun², qui¹ tsá²
ho² ta²¹ dá² ná¹má²cón³² Dió³² bíh¹
cun³quionh³ ta²¹ hi³ ná¹jmu² jáun².
⁷Ma³hmah²¹ ñí¹con² la³jín³² tsáu²
la³ cun³ hi³ ca³tin¹ nú². Ní¹juáh³ jm¹
chi² tsú² hmah²¹, ca³tin¹ hnú² cuéh¹;
ní¹juáh³ jm¹ jmu² tsú² ta²¹ juú²,
jáun² ca³tin¹ nú² má¹tih²¹ siáh³;
ní¹juáh³ tsá² ca³tin¹ nú² hi³ jmúh¹³
nú² juénh² ñí¹con², jáun² jmu³ hnú²
juénh² ñí¹con² tsú², hi³ tsá² ca³tin¹

nú² má¹quien¹³ né³, ma³quien¹³ siáh³ tsú².

⁸Tiá² hniáuh³² hi³ cá² ñí¹ dí¹quian¹ nú² hi³ cáun² ren² nú² quioh²¹ tsáu², tí³la³ hniáuh³² dí¹quian¹ nú² hi³ má¹hno¹ nú² tsá²ján² tsá²ján² bíh¹. Quí¹ n¹juáh³ tsá² hnio³ rainh²¹, jáun² cun³quionh³ la³ jáun² má²l²ma³tí³² tsú² la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun² liei²¹ bíh¹. ⁹Quí¹ liei²¹ quioh²¹ Dió³² rá¹juáh³ la³ lá²: “Ha³ l² jmú² juón¹ nú², ha³ l² jngih³ tsáu², ha³ l² háin², [ha³ l² chá² jú¹ tí¹jái² quioh²¹ hí¹ jan² tsáu²], ha³ l² lí¹ háí² honh² hi³ quioh²¹ tsáu²”; tí³la³ má²l²ma³tí³² bíh¹ tsú² la³ jí³² héih³² n², la³ má²quionh³ la³ jí³² héih³² ñí¹ hná¹ n² cun³quionh³ hi³ má²tí³² tsú² jáun² cáun² héih³² lá²: “Ma³hno¹ tsá²mi³cuóun² renh² la³ jmí¹ hno³ nú² huen²”. ¹⁰Quí¹ tsá² hnio³ tsá²mi³cuóun² rainh²¹, jun³juáh¹³ jmu² hi³ hlah³ yáh³ tsú²; hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ má²má²tí³² tsú² la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun² liei²¹ quioh²¹ Dió³² n¹juáh³ hi³ hnio³ tsú² tsáu².

¹¹Jáun² cun³ñí¹ hi³ n² né³, cuí¹ lí³ ñíh¹³ hnoh² hi³ hín² jmái¹ ziaún² dí² lá², hi³ cuí¹ lí³tsin² náh² siáh³ hi³ má²hniáuh³² bíh¹ ñí³ náh²; quí¹ tí³ lí³mí¹ má²janh² má²he² bíh¹ jmái¹ hi³ liáun³ dí² la³ cónh³ bíh¹ jmí¹ ca³chá¹³ dí² jáun² cáun² tsí³. ¹²Quí¹ má²cá²jniá³² cu³tí¹³ bíh¹ ta³né³², má²ja³quián³ hiá³² cu³tí³ bíh¹ hiú²; hi³ jáun² bíh¹ hniáuh³² ñí³ dí² hi³ chá¹³ dí² tí³ có³² la³ jí³² la³ cun³ hi³ jmu² tsú² já¹niéí²; hi³ jáun² la³ jmí¹ jmu² jáun² hliáu³ hua³jan²¹ hi³ tsa³jmú³ hniéí², la³ jáun² cuí¹ tauh¹³ dí² hua³jan²¹ hi³ jmú¹³ ta²¹ quiú¹³, hi³ ngí¹³ dí² jui³² ñí¹ tie³ joh¹ yáh³. ¹³Cuí¹ má¹ziaún¹³ dí² re², la³ cun³

lin¹ hi³ ziaún² dí² ñí¹ tie³ joh¹. Tiá² hniáuh³² hi³ ná¹hein²¹ dí² jí³ hi³ ná¹jmu³² dí² jmái¹ ca³la³ cú²tiú² cú²jan³² nio², sa³jun³ hi³ juón¹ dí², jí³ la³ jí³² hi³ dí¹quiaunh²¹ tsí³ dí², sa³jun³ hniáuh³² hnáu¹³ dí² hniéí², sa³jun³ hi³ uóu³² tsí³ dí² n² siáh³. ¹⁴Tí³la³ tí³ re² bíh¹ jmu²¹ náh² ta²¹ Jesucristo la³ jmí¹ jmúh³² hliáu³ ta²¹ hmih³² pin³ quioh²¹; hi³ su³uú² lí¹ háí² náh² honh² hi³ má¹tih²¹ náh² la³ cun³ hi³ dí¹quiaunh²¹ honh² náh² hmóu³².

Ha³ l² chú¹ l² ñih²¹ hnú² renh²

14 Hi³ jáun² né³, n¹juáh³ cuan³ jan² tsá² tiá² re² má²jmí¹ má²tsí³ ca³tí²¹ jú¹ tson² quioh²¹ Cristo, cáun² hen³ náh² tsú²; tí³la³ jun³juáh¹³ hi³ hen¹³ náh² tsú² cun³ñí¹ hi³ hnáuh² náh² juonh²¹ quiúnh¹ ca³tí²¹ jáí¹³ hi³ tiá² lin¹ zia³² ha³ lánh³ rón³² ma³re² yáh³ tsú². ²Jmú¹³ jáí¹³, zian² ma³ jan² tsáu² lín²³ hi³ cáun² lí¹³ bíh¹ cuh³ la³ jí³² ñí¹ má³², tí³la³ zian² siáh³ ma³ jan² tsá² tiá² nga³ má²jmí¹ má²tsí³ ca³tí²¹ jú¹ tson² quioh²¹ Cristo, tsá² cúh² jmáh³la³ jonh². ³Jáun² tsá² cúh² ca³la³ jí³² ñí¹ má³², tiá² hniáuh³² yáh³ ma³zian³² tsú² ñí¹con² tsá² cúh² má³² ná¹quiáh¹; hi³ n¹juáh³ tsá² cúh² má³² ná¹quiáh¹ né³, tiá² hniáuh³² yáh³ chu³ ñih³ tsú² tsá² cúh² ca³la³ jí³², quí¹ Dió³² bíh¹ má²ca³hen³ tsá² hí³. ⁴¿Quí¹ hin² yáh³ tsánh² hnú² hi³ jáun² sa³ hnú² yáh³ jlánh¹ chú¹ ñih²¹ nú² quian²¹ Tsá² siánh³? Quí¹ hnga² bíh¹ Juo¹³ tsú² ca³tin¹ ra³tsí³² héih³² ñí¹con² tsú² n¹juáh³ hi³ chun¹ ho³ tiá² chun¹. Tí³la³ cun³ tá¹zanh¹ bíh¹ tsú² re², quí¹ Juo¹³ bíh¹ dí² Tsá² tin² zinh³ tsú² re².

5Ja³bí¹ la³ jáun² zian² ma³ jan²
tsáu² hi³ jlánh¹ jmu² híen¹ jmái¹
ná¹hi¹³ la³ cónh³ bíh¹ jmái¹ ñí¹ hná¹
jáun², hi³ zian² né³ tsá² lín²³ hi³
cáun² cá²ren² bíh¹ la³jí³² jmái¹. Ma³
quin³² ma³ jan³² bíh¹ tsú² hniáuh³²
ná¹hu²¹ cáun² tsí³ la³ cun³ hi³ lín²³.
6Tsá² jlánh¹ jmu² híen¹ cáun² jmái¹,
cun³ñí¹ hi³ má²quien² Tí³² Juo¹³ bíh¹
dí² tsú² jaun³² hi³ jmu² la³ jáun²;
[hi³ n¹juáh³ tsá² tiá² jmu² la³ jáun²
né³, ja³bí¹ hi³ má²quien² Tí³² Juo¹³
bíh¹ dí² tsú² siáh³ la³ jáun²]. Hi³
jáun² né³, n¹juáh³ tsá² cúh² la³jí³²
ñí¹ má², hi³ má²quien² Tí³² Juo¹³
bíh¹ dí² tsú² jaun³², quí¹hliá² cueh³²
tsú² tiá¹hmah¹ Dió³²; hi³ tsá² cúh²
má³² ná¹quiáh¹ né³, ja³bí¹ má²quien²
siáh³ Tí³² Juo¹³ yáh³ dí² tsú² jaun³²,
quí¹ ja³bí¹ hi³ siáh³ cueh³² tiá¹hmah¹
Dió³².

7Quí¹ hí¹ jan² yáh³ dí² tiá² ziaún²
hi³ ca³ta¹ hmóu³², sa³jun³ jún³ yáh³
dí² hi³ ca³ta¹ hmóu³². 8Quí¹ n¹juáh³
ziaún² dí², hi³ ca³tin¹ Tí³² Juo¹³ bíh¹
dí² ziaún²; hi³ n¹juáh³ jun³ dí² né³,
jun³ dí² hi³ ca³tin¹ Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí²
siáh³. Hi³ jáun² né³, uá¹ hi³ ziaún²
uá¹ hi³ jún¹ dí², cun³ jáun² tiauh²
bíh¹ dí² ñí¹con² Tí³² Juo¹³ dí². 9Quí¹
Cristo ca³jun³, hi³ jáun² jmí¹ lí²¹
jáun² ca³jenh¹³, hi³ jáun² lí¹³ lín³ tsú²
Juo¹³ tsá² má²cá²tsan³ jí³ tsá² zian²
ní² siáh³.

10Tí³la³ hnú² né³, ðhe³ láih³² chú¹
ñih²¹ hnú² renh², ho³ he³ láih³²
sa³ ma³zian¹³ hnú² ñí¹con² tsú²?
Quí¹ la³jái³² bíh¹ dí² ca³ta¹ hi³
tsá¹ma³jnia¹³ ñí¹con² Dió³², hi³ jáun²
hí³ bíh¹ ra³tsí³² héih³² ñí¹con² dí².
11Quí¹ ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³² rá¹juáh³
la³ lá²:

La³jmí¹ tson² hi³ zian² jná¹³,

la³ jáun² bíh¹ tson² hi³ la³jín³²
tsáu² junh³ cú¹jñí¹ ta³ ñí³²
jná¹³, juáh³ Juo¹³ dí²,
hi³ jáun² má¹jáun² né³ la³jín³²
tsáu² bíh¹ má²juáh³ hi³ huen²
jná¹³ bíh¹ lín³ Dió³².
12La³ jáun² bíh¹ lí¹³ hi³ ma³ quin³²
ma³ jan³² dí² tsá¹jienh¹ jú¹ tson²
quíú¹³ ñí¹con² Dió³².

Ha³ lí² jmú² hnú² hi³ qui³ hính³² renh²

13Hi³ jáun² bíh¹ tiú²uú² hniáuh³²
chú¹ ñih²¹ dí² tsá²ján² tsá²ján². Cha³
jmí¹ jmúh¹³ náh² la³ ní², tí³ re² bíh¹
má¹zián¹³ náh² re², cáun² hi³ tiá²
lí¹³ qui³ hính³² renh² náh², la³ cun³
cáun² hi³ tiá² lí¹³ tánh³² tsáu² tso³
yáh³. 14Cun³ñí¹ hi³ má²ca³cunh³
jné¹³ quiúnh¹ Jesús Tí³² Juo¹³ dí²,
hi³ jáun² má²ca³lí³ ño¹ jná¹³ hi³ tiá²
zia³² hí¹ cáun² hi³ tiá² jí² hi³ cáun²
lí¹ lí²³ hnga²; tí³la³ n¹juáh³ zian²
jan² tsá² lín²³ hi³ zia³² hi³ tiá² jí²,
jáun² ca³tin¹ tsá² hí³ bíh¹ tiá² jí² hi³
jáun². 15Hi³ jáun² n¹juáh³ ca³hliah²¹
hnú² tsí³ renh² nú² cun³quionh³
cáun² má³² hi³ cuh³² nú², hi³ jáun²
má²jmuh³² hnú² hi³ la³jmí¹ lí³
hi³ tiá² hno³ bíh¹ nú² tsú². Ha³ lí²
jmú² hnú² hi³ tsa³hín³ jan² tsáu²
cun³quionh³ hi³ jlánh¹ ñí¹cúh² nú²
cá² ñí¹ má³², quí¹ ca³tin¹ tsá² hi³
bíh¹ uá²jai³² jun³ Cristo. 16Zia³² bíh¹
hi³ lín²³ náh² chu²¹, tí³la³ ha³ lí²
cué² náh² jái¹³ hi³ hléh³² tsáu² hlah³
ca³ti²¹ hi³ jáun². 17Quí¹ jun³juáh¹³
cun³quionh³ hi³ hua³hín¹³ hi³ cú²
hi³ hính²³ yáh³ tsú² lí¹³ hí³ jo³cuo²
Dió³², tí³la³ n¹juáh³ tsá² má²chun¹,
jáun² tsá² la³ hí³ bíh¹ má²hún¹
jo³cuo² Dió³², tsá² tiá² hniéi² jmu²,
hi³ zian² tsú² siáh³ hiún² tsí³ hi³ ja³²
ñí¹con² Jmí²chí³ Chun¹. 18Jlánh¹

ti³² tsí³ Dió³² ní¹juáh³ má²cón³² tsú²
Cristo la³ ní², hi³ ja³bí¹ tsáu² siáh³
uá²jaí³² jéih³² la³ ní².

¹⁹Cun³ní¹ hi³ jáun² né³, cuí¹ jmú¹³
dí² pí³ hi³ jmu¹³ dí² jmáh³la³ hi³ lí³
lí¹³ niau²¹ tie³, jmáh³la³ hi³ lí³ lí¹³
pin³ tsí³ tsá²ján² tsá²ján². ²⁰Su³uú²
lí¹ hin³² tá¹³ Dió³² cun³quionh³ má³²
hi³ ní¹cúh² nú². Quí¹ uá¹jinh¹ tson²
bíh¹ hi³ la³jí³² má³² bíh¹ jí², tí³la³,
jáun² bíh¹ hlah³ ní¹juáh³ ca³hliah³
tsú² tsí³ tsáu² cun³quionh³ cáun²
má³² hi³ cúh² jáun² bíh¹. ²¹Tí³ jlánh¹
bíh¹ re² ní¹juáh³ hi³ tiá² cúh¹³ hnú²
cú²jueh³² ngú³ hi³ sa³jun³ húh¹³ nú²
mu² ráu³ mí³ uóun²jieh¹³, sa³jun³
hí¹ cáun² hi³ jmí¹ lí³ lí¹³ qui³ hính³²
renh² nú² hi³ tánh³² tso³. ²²Hi³ jáun²
ca³ti²¹ jái¹³ ní² né³, ta³ ní¹ Dió³² bíh¹
hniáuh³² cháh¹³ hnú² huen² cáun²
hoh². ¡Jlánh¹ jmí¹ ren² tsá² zia³² hi³
jmu² ta³ tiá² tun³ nio² tsí³! ²³Tí³la³
tsá² cúh² cá² ní¹ má³² ta³ hu²¹
hliáun³ néih³ tsí³ má¹ná¹, tsá² la³ hí³
má²tá¹tsin¹ héih³² bíh¹, quí¹hi³hliá²
lí²cuh³ ta³ nio² tun³ tsí³; quí¹ tso³
bíh¹ ca³la³ jí³lí³² hi³ jmu² tsú² ta³ tiá²
cáun² nio² tsí³.

Ma³hiún¹³ tsí³ tsá²mí³cuóun² renh²
nú², ha³ lí² ma³hiún¹³ hoh² huen²

15 Jnoh¹, tsá² má²hún¹ tsí³
dí² ca³ti²¹ jú¹ tson² quioh²¹
Cristo, ca³ta¹ dí² hi³ má¹hon¹ tsá²
tiá² nga³ má²jmí¹ má²tsí³ ca³ti²¹ jú¹
tson² jáun², jun³juáh¹³ hi³ hniáuh³²
lí¹ má¹hiún¹³ dí² tsí³ hmóu³²
yáh³. ²Tí³la³ ma³ quin³² ma³ jan³²
dí² ca³ta¹ dí² hi³ má¹hiún¹³ tsí³
tsá²mí³cuóun² rainh²¹ bíh¹, la³ cun³
hi³ chu²¹ hi³ lí³ lí³hún¹ tsí³ tsú²
ca³ti²¹ jú¹ tson². ³Quí¹ sa³jun³ Cristo
yáh³ ca³ma³hiún² tsí³ hnga², tí³la³

la³ cun³ rá¹juáh³ ní¹ Sí² quioh²¹
Dió³² bíh¹ ca³lí³ la³ lá²: “Jái¹³ hi³ tú²
hiáu³² tsá² ca³quiú³ ca³je³ hnú², jná¹³
bíh¹ ca³ta³cuá¹con¹ ná¹”. ⁴Jáun² bí¹
ca³híe³ Dió³² la³jí³² hi³ rá¹tioh³ jáun²
ní¹ Sí², quí¹ hi³ jáun² lí¹³ lí³ ne¹ dí²
jú¹ tson² bíh¹; hi³ jáun² cun³quionh³
jái¹³ jáun² lí³ táí² dí² hi³ jmú¹³ juenh²
tsí³, jí³ hi³ niau²¹ siáh³ re² tsí³ dí²,
hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí³ zia³² hi³
ná¹he² ná¹jan³² dí². ⁵Hi³ jáun² Dió³²,
Tsá² jmu² hi³ lí³ juenh² tsí³ dí² jí³
hi³ niau²¹ re² tsí³ dí², cuí¹ má¹hau³
hi³ lí¹³ tionh² náh² cá²hoh¹, hi³
ná¹jmóuh¹ náh² jáun² la³ cun³ lí³
nóh³² quioh²¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo,
⁶hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí¹³ hi³
la³jín³² náh² lí¹³ má¹quien¹³ náh²
Dió³² Jméi² Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí²
la³jmí¹ lí³ hi³ cáun² hoh¹ náh² yáh³.

Jú¹ chú³² hi³ má²ca³nga²
ní¹con² tsá²cá²jo²¹

⁷Hi³ jáun² né³, hen³ náh² tsá²ján²
tsá²ján² la³jmí¹ ca³he³ dí² jáun² Cristo,
hi³ jáun² la³ jáun² lí³ quien² Dió³².

⁸Quí¹ jná¹³ juanh³² hi³ Cristo cuan³
hi³ cua³ma³cón³² tsá² judíos bíh¹, la³
jáun² bíh¹ ca³lí³tí³ jái¹³ hi³ ca³jmú³
Dió³² quionh³ dí¹hio³ ní¹deh³ dí², hi³
ca³lí³ lin¹ siáh³ hi³ Dió³² má²ti³² jái¹³
quioh²¹. ⁹Cuan³ tsú² siáh³ hi³ jáun² lí¹³
hi³ tsá²cá²jo²¹ uá²jaí³² ma³quien² Dió³²
cun³ní¹ hi³ Dió³² má²ca³ja³ mí³ tsí³
ní¹con² tsú²; la³ cun³ rá¹juáh³ jáun² ní¹
Sí² quioh²¹ Dió³²:

Cun³ní¹ hi³ jáun² bíh¹ lí¹³ tsh¹
jné¹³ hi³ ca³tín¹ hnú² ja¹
tsá²cá²jo²¹,
hi³ híe¹³ jné¹³ siáh³ sun¹ hi³
ca³tín¹ hnú².

¹⁰Ja³bí¹ la³ jáun² zia³² siáh³ ní¹
rá¹juáh³:

Hnoh², tsá²cá²jo²¹, ima³hiún¹³
 náh² honh² quiúnh¹ náh² tsá²
 tionh² jo³cuo² Dió³²!

¹¹Hi³ zia³² siáh³ cáun² ñí¹ rá¹juáh³:
 Hnoh² tsá²cá²jo²¹, ima³quien¹³
 náh² Juo¹³ dí²!

Hi³ hnoh² tsá² zian² náh² tá¹
 cáun² hngá¹máh³, ima³quí¹
 ma³quien¹³ náh² tsú² jí³lín²
 nah²!

¹²Hla¹ Isaías ca³juáh³ siáh³ la³ lá²:
 La³jmí¹ hion² cáun² zen² hmá²
 má²háuh¹³ bíh¹ chau²¹ jmáí¹
 hi³ lí³zian² jan² tsá² jón²zfh¹
 jón²cho¹ hla¹ Isaí,
 hi³ jáun² tsá² hí³ né³ hau³ jái¹³
 ñí¹con² tsá²cá²jo²¹;
 hi³ jáun² tsá²cá²jo²¹ lí¹³ zia³²
 cáun² hi³ ná¹hu²¹ tsí³ hi³
 ca³tín¹ tsú².

¹³Hi³ jáun² Dió³² Tsá² jmu² hi³
 hu²¹ tsí³ dí² hi³ ca³tín¹ tsú², cuí¹
 má¹cónh²¹ hñu³ honh² hnoh² hi³
 hiún² honh² náh², jí³ hi³ nio² tie³
 honh² náh² cun³ñí¹ hi³ má²tanh²³
 náh² tsú² ta²¹; hi³ cun³quionh³ pí³
 quioh²¹ Jmí²chí³ Chun¹ né³ cuí¹ lí³
 lin¹ náh² hi³ hú¹tá¹ tson² bíh¹ la³
 cun³ hi³ hu²¹ jáun² honh² náh².

¹⁴Hnoh² reh², má²ca³lí³ ño¹ jná¹³
 hi³ cu³tí³ hnoh² ná¹chu²¹ honh²
 náh² ñí¹con² tsá²ján² tsá²ján², hi³
 má²ná¹ñíh¹ náh² siáh³ re² la³jí³²
 jú¹ tson², jí³ hi³ má²tín² náh²
 siáh³ hi³ hlí¹ lienh¹ náh² tsá²ján²
 tsá²ján². ¹⁵Tí³la³ cun³ jáun² cáun²
 lí¹ má²ca³chá³ bíh¹ jná¹³ tiá³ tsin³²
 hi³ jmu¹ sí² lá² cun³quionh³ jú¹
 na²¹ ca³tí²¹ la³jí³² jái¹³ ní², hi³ jáun²
 tiá² lí¹³ tsa³có³ honh² náh². Ca³lí³
 hi³ chá¹³ jná¹³ tiá³ tsin³² hi³ jmu¹
 sí² lá² cun³ñí¹ hi³ ho² ná¹ cáun²
 jái¹³ hi³ ca³cué³ Dió³² jmí¹ ca³ja³

mií³ tsí³, ¹⁶hi³ má¹con²¹ jná¹³ jáun²
 Jesús Tsá² lín³ Cristo ja¹ quioh²¹
 tsá²cá²jo²¹. Jmu² jná¹³ ta²¹ ñí¹con²
 Cristo hi³ hléh²³ jná¹³ jú¹ chu³²
 quioh²¹ Dió³², hi³ jáun² lí¹³ má¹jnia¹³
 jná¹³ tsá²cá²jo²¹ ñí¹con² Dió³², hi³
 má²ná¹chan¹ jáun² hi³ ca³jmú³
 Jmí²chí³ Chun¹, la³jmí¹ cue³² tsú²
 cáun² hi³ lí¹ cue³² ñí¹con² Dió³².

¹⁷Hi³ jáun² né³, zia³² jái¹³ hi³ lí²
 tsa¹ jná¹³ ca³tí²¹ ta²¹ hi³ jmu² jná¹³
 ñí¹con² Dió³² cun³ñí¹ hi³ jná¹³ jan²
 tsá² má²cá²cunh³ ná¹ quiúnh¹ Jesús
 Tsá² lín³ Cristo. ¹⁸Tiá² cáun² lí¹ chá²³
 jná¹³ tiá³ tsin³² hi³ hléh¹³ hi³ siáh³
 la³ cónh³ bíh¹ ta²¹ hi³ ca³jmú³ Cristo
 cun³quionh³ jná¹³, hi³ ca³lí³ jáun²
 hi³ tanh¹³ tsá²cá²jo²¹ ta²¹ Dió³².

Ta²¹ jáun² ca³lí³ cun³quionh³ jái¹³
 hi³ ca³hléh³ jná¹³, jí³ cun³quionh³
 hi³ lin¹ jniá³ ní² siáh³, ¹⁹la³ cun³ lí²¹
 hi³ cáu² hi³ jueh³² yáh³, hua³jueh³²,
 jí³ hi³ ca³jnia³ pí³ quioh²¹ Jmí²chí³
 Chun¹ ní² siáh³. La³ ní² bíh¹
 má²ca³ma³hián¹³ jná¹³ hi³ hléh²³
 jú¹ chú³² hi³ ca³tín¹ Cristo la³ cáun²
 Jerusalén ca³la³ tí³ hué³² Ilírico.

²⁰Hi³ jáun² bíh¹ ca³jmú³² jná¹³ pí³
 hi³ hléh¹³ jú¹ chú³² hi³ ca³tín¹ Cristo
 ñí¹ tiá² hin² má²ca³hléh³, jáun²
 tiá² lí¹ jmu¹ jná¹³ cáun² ta²¹ ñí¹
 má²ca³ma³liáu³² tsá² siánh³; ²¹quí¹
 jná¹³ ca³jmú³² la³ cun³ rá¹juáh³ jáun²
 ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³², hi³ juáh³ la³ lá²:

Lí³ ñí³² bíh¹ tsá² tiá² jmí¹
 má²ca³nái³² jái¹³ hi³ ca³tín¹
 Tsá² hí³,
 hi³ tsá² tiá² jmí¹ má²ca³nái³² jái¹³
 hi³ ca³tín¹ tsú² né³, ngí¹³ bíh¹.

Po¹ hu²¹ tsí³ hi³ tsó³² juú² Roma

²²Cun³ñí¹ hi³ jlánh¹ ca³lí³ zia³²
 ta²¹ jáun² bíh¹, jáun² tiá² ca³lí³ hi³

ñí¹jie¹ jná¹³ hnoh², uá¹jinh¹ hliáun³
 jéin³² jmí¹ má²ca³lén¹³ jná¹³ hi³ ñe¹.
²³Tí³la³ ta³né³² má¹na²¹, má²lí³²
 bíh¹ ta²¹ quion²¹ jná¹³ tí³ lá², hi³
 jáun² cun³ñí¹ hi³ má²ngau³² lín³²
 bíh¹ mii² hi³ jmí¹ hno²¹ jná¹³ hi³
 ñí¹jie¹ ná¹ hnoh², ²⁴jáun² né³, jná¹³
 má²hu²¹ tsin³² hi³ ñí¹jie¹ ná¹ hnoh²
 n¹ má¹tí³ ñí¹ngau²¹ ná¹ tí³ hué³²
 España. Hi³ jáun² n¹ má¹ca³lí³
 hiún² tsin³² jná¹³ hi³ má²lí²juoh²¹
 dí² ná¹jéinh³ ñí¹ quiúnh¹ hnoh²,
 jáun² hu²¹ tsin³² jná¹³ hi³ má¹hau¹
 tiá³ hnoh² ca³tí²¹ hú¹ jui³² hi³ hún¹
 jná¹³ tí³ ó³² n¹ má¹lí³² jáun². ²⁵Tí³la³
 ta³né³² má¹ná¹, má²ñih²¹ jná¹³ tín²
 Jerusalén, hi³ ñí¹caún¹ jná¹³ ca³lá²
 hi³ lí¹³ ma³hau³ quioh²¹ tsá² má²joh¹
 Dió³² zian² ñí¹ jáun². ²⁶Quí¹ tsá²
 reh² hín¹³ tí³ hué³² Macedonia lá²,
 jí³ hué³² Acaya má²ca³lín¹³ hi³ chú³²
 cunh³ quie³ hi³ zen³ ñí¹con² tsá²
 tia³mii² zian² ja¹ quioh²¹ tsá² joh¹
 Dió³², tsá² zian² tí³ juú² Jerusalén.
²⁷Hmóu³² bíh¹ tsú² ca³lín¹³ hi³ chú³²
 jmu³ la³ jáun²; hi³ cun³ ca³tin¹ bíh¹
 tsú² hi³ jmu³ la³ jáun², qui¹ tson²
 zia³² bíh¹ hi³ ná¹ren² tsú² ñí¹con²
 tsá² judíos hi³. Quí¹ tsá² hi³ bíh¹ tín²
 ca³tsóh³ hi³ zia³² quioh²¹ ñí¹con²
 tsá²ca²jo²¹ hi³ jmu² ta²¹ ñí¹con²
 jmí²chí³, hi³ jáun² tsá²ca²jo²¹ né³
 ca³tin¹ jéinh³² hi³ tsóh³ hi³ zia³²
 quioh²¹ ñí¹con² tsá² judíos hi³. ²⁸Hi³
 jáun² né³, n¹ má¹ca³lí³tín³ jná¹³
 má²ta²¹ n¹ hi³ má²lí²jienh³ jná¹³
 tsú² quie³ jáun², jáun² má¹jáun²
 má²ñí¹jie¹ jná¹³ hnoh² la³ má²hún¹
 ná¹ jáun² jui³² hi³ ñe¹ tí³ España.
²⁹Hi³ jáun² n¹ má¹ngau³² jná¹³
 jáun² tí³ n¹, hu²¹ tsin³² jná¹³ hi³ n¹
 má¹ca²chó³² ná¹ cu³tí³ ma³mieh²
 jnoh¹ Cristo, ca³la³ hi³ canh¹³ jmí¹

tsí³ dí² [n¹ má¹ca³hléh³ jáun² jná¹³
 jú¹ chú³² quioh²¹ tsú²].

³⁰Hnoh² reh², cun³ñí¹ hi³
 Jesucristo lín³ Juo¹³ dí², jí³ hi³hliá²
 Jmí²chí³ Chun¹ má²ca³jmú³ hi³
 hnáu³ dí², cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹
 hiú² m²³ jná¹³ hi³ má¹hau¹ náh² tiá³
 cun³quionh³ hi³ lienh¹ náh² Dió³²
 cu³lí²¹ quiúnh¹ jná¹³ hi³ ca³tin¹ jná¹³.
³¹Jáun² m¹ náh² ñí¹con² Dió³² hi³
 liáu³² tsú² jná¹³ ñí¹con² tsá² tiá²
 ta²¹ haih²¹ zian² tí³ Judea, jí³ hi³
 m¹ náh² hi³ tsá² joh¹ Dió³² zian² tí³
 Jerusalén lí³ hiún² tsí³ he³ la³ cun³
 hi³ cán¹³ jná¹³; ³²jáun² n¹ má¹lí³²
 jáun² chau²¹ jná¹³ hi³ ñí¹jie¹ ná¹
 hnoh² ca³la³ hi³ hiún² lín³² tsin³²
 n¹juáh³ Dió³² hnió³, hi³ lí¹³ ñí¹ñí²¹
 jná¹³ siáh³ ca³lá² tie³ n¹ má¹ca²chó³²
 ná¹ jáun². ³³Hi³ jáun² né³, Dió³² Tsá²
 jmu² hi³ nio² tie³ tsí³ dí² cu¹ zenh¹
 quiúnh¹ hnoh². Tson² bíh¹ cu³tí³ la³
 jáun².

Po¹ hnió³ hi³ zian² tsú² re² tin²

16 Jáun² né³ reh², hen³ náh²
 re² tin² reh² dí² m¹ Febe
 tsá² zein²¹ jná¹³ lá², jan² tsá²
 má²ca³ma³cón³² tsá² ná¹lín³ cuáh³²
 já¹ juú² Cencrea. ²Hen³ náh² tsú²
 la³jmí¹ lí³ hi³ hen¹³ náh² Tí³² Juo¹³
 dí², la³ cun³ qui³ ca³ta¹ dí² jmú¹³,
 tsá² má²láí³ dí² tsá² joh¹ Dió³²; hi³
 ma³hon¹ náh² tiá³ tsú² lí³ua³ cáun²
 hi³ lí³ hniáuh³² ñí¹con² tsú², qui¹
 hí³ bíh¹ má²ca³ma³cón³² juóun³²
 tsáú², hi³ hí¹ la³ tí³ jná¹³ siáh³
 má²ca³ma³cáu³² tsú².

³Zéih³ tiá³ náh² m¹ Prisca jí³ nú²
 Aquila: “Hia² náh²” hi³ ca³tin¹ jná¹³,
 tsá² má²ca³jmú¹³ jnoh¹ ta²¹ quiúnh¹
 hi³ ca³tin¹ Cristo Jesús. ⁴Tsá² hí³
 ca³tiánh³ hmóu³² ñí¹ háinh¹³ cun³ñí¹

hi³ liáu³² tsú² jná¹³, hi³ jáun² cue²
 jná¹³ tsú² tiá¹hmah¹, tí³la³ jun³juáh¹³
 jmáh³la³ huen² jná¹³ yáh³, qui¹
 ja³bí¹ la³jín³² tsá² lín³ cuáh³² ja¹
 quioh²¹ tsá²cá²jo²¹ yáh³ siáh³ cue³²
 tiá¹hmah¹ ñí¹con² tsú². ⁵Zéih³ náh²
 siáh³ tsá² reh² tsá² nghí³² hñú¹³ m¹
 Prisca jí³ ñú² Aquila: “Hia² náh²” hi³
 ca³tin¹ jná¹³. Ja³bí¹ zéih³ náh² siáh³
 Epeneto, tsá² jlánh¹ re² juóh³² jnoh¹
 quiúnh¹: “Hia² nú²” hi³ ca³tin¹ jná¹³;
 hí³ bí¹ tín² ca³tanh² ta²¹ Cristo
 la³ñí¹ ja¹ tsá² hán¹³ tí³ Asia. ⁶Ja³bí¹
 Má²réi³, tsá² jlánh¹ má²ca³jmú³ ta²¹
 ja¹ quián¹³ hnoh² n², zéih³ náh²
 siáh³: “Hia² nú²” hi³ ca³tin¹ jná¹³.

⁷Zéih³ náh² siáh³: “Hia² náh²”
 Andrónico quionh³ Junias hi³ ca³tin¹
 jná¹³. Tsá² hí³ bí¹ tsá²co¹ jná¹³, tsá²
 ca³lí³tson³ quiúnh¹ jná¹³; hi³ hí¹ la³
 tí³ tsá² ná¹lín³ tí³² tsá² quian³² jí¹
 Dió³² yáh³ jmu² quien² tsá² hí³. Tsá²
 hí³ bí¹ tín² ca³tanh² ta²¹ Cristo la³
 cónh³ bí¹ jná¹³.

⁸Zéih³ siáh³: “Hia² nú²” Ampliato
 ca³tin¹ jná¹³, tsá² re² juóh³² jnoh¹
 quiúnh¹ cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ Tí³² Juo¹³
 dí². ⁹Zéih³ náh² Urbano: “Hia² nú²”
 hi³ ca³tin¹ jná¹³, tsá² jmu³² jnoh¹ ta²¹
 cu³lí²¹ quiúnh¹ ñí¹con² Cristo Jesús;
 jí³ Estaquis tsá² hno³ lín³² jná¹³ zéih³
 siáh³: “Hia² nú²”. ¹⁰Ja³bí¹ zéih³ náh²
 siáh³ Apeles: “Hia² nú²”, qui¹ hí³
 bí¹ jan² tsá² jlánh¹ má²ca³jmú³ lin¹
 hi³ nio² cáun² tsí³ ñí¹con² Cristo; jí³
 ñí¹con² tsá² tionh² hñú¹³ Aristóbulo
 juah²¹ siáh³: “Hia² náh²”. ¹¹Zéih³
 siáh³: “Hia² nú²” Herodión tsá²co¹
 jná¹³, jí³ tsá² tionh² hñú¹³ Narciso,
 tsá² ná¹tanh² hí³ ta²¹ Tí³² Juo¹³ dí².
¹²Ñí¹con² m¹ Trifena jí³ m¹ Trifosa
 juah²¹ siáh³: “Hia² náh²”, tsá² jlánh¹
 ná¹jmu² hí³ tá¹³ Tí³² Juo¹³ dí²; ja³bí¹

juah²¹ náh² siáh³: “Hia² nú²” ñí¹con²
 m¹ Pérsida, tsá² jlánh¹ hno³ dí²,
 jan² tsá² jlánh¹ má²ca³jmú³ tá¹³ Tí³²
 Juo¹³ dí². ¹³Zéih³ tiá³ Rufo: “Hia²
 nú²”, la³ má²quionh³ mí¹ziú¹³. Tsá²
 hí³ jlánh¹ lin¹ hí³ lín³ quian²¹ Tí³²
 Juo¹³ dí², jí³ mí¹ziú¹³ tsú² n² siáh³,
 tsá² má²ca³jmú³ hí³ ñí¹con² jná¹³
 la³jm¹ l³ hí³ mí²zia³² jná¹³. ¹⁴Juah²¹
 náh² siáh³: “Hia² nú²” hi³ ca³tin¹
 jná¹³ ñí¹con² Asíncrito; Flegonte,
 Hermes, Patrobas, Hermas, jí³ la³
 má²quionh³ tsá² reh² tionh² quionh³
 tsú² n² siáh³. ¹⁵Cuen²¹ tiá³ náh²
 Dió³² Filólogo, m¹ Jú¹, Nereo,
 la³ má²quionh³ m¹ rainh²¹ tsú²,
 Olimpás, jí³ la³ má²quionh³ la³jín³²
 tsá² má²joh¹ Dió³² tionh² n² quionh³
 tsú² siáh³.

¹⁶Ren¹ náh² tsá²ján² tsá²ján² hi³
 re² nio² honh² náh², la³ cun³ qui³
 ráin³² tsú² jan² rainh²¹. La³jín³² tsá²
 lín³ cuáh³² quioh²¹ Cristo tí³ lá²
 juáh³: “Hia² náh²”.

¹⁷Hnoh² reh², hlí¹ lieh¹ jná¹³
 hnoh² hi³ jmúh¹³ náh² hua³hín¹³
 ca³tin¹ tsá² hnió³ jmu³ ná¹tsoh³
 tsá² lín³ cuáh³², tsá² jmu² hí³ hí³
 hliáh¹³ tsí³ tsáu²; qui¹ tsá² hí³ hie³²
 la³ siáh³ bí¹ la³ cónh³ bí¹ zión³²
 hí³ má²ca³lí³ tin² náh² jáun², ha³
 lí² juóh³² náh² re² quiúnh¹ tsá²
 la³ hí³. ¹⁸Qui¹ tiá² má²cón³² yáh³
 tsá² la³ hí³ Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí²,
 tí³la³ ngú³ quioh²¹ hmóu³² bí¹ tsú²
 má²cón³²; tsá² la³ hí³ má²can² tsá²
 tiá² hó¹ tiá² zíh¹ cun³quionh³ jú¹ re²
 jú¹ tin², jí³ jú¹ tí¹jái². ¹⁹La³jín³² tsáu²
 ná¹ñi³² hí³ hnoh² bí¹ tsá² jlánh¹
 re² ná¹ma³tih²¹, hí³ jáun² bí¹ jlánh¹
 lí²hiú² tsin³² jná¹³; cun³ñí¹ hí³
 jáun² né³ hnó³² jná¹³ hí³ lín¹³ náh²
 tsá² má²ca³hia³ ca³táunh³ ca³tí²¹

hi³ chu²¹, tí³la³ jun³juáh¹³ ca³tí²¹ hi³
hlah³ yáh³. ²⁰Cu³diá²jan² bíh¹ jmu³
Dió³² Tsá² cha³² tie³ tsí³ dí² hi³ jñáh³
tsá² hláinh¹ ñeh² tanh¹ hnoh². Hi³
jáun² cu¹ má¹hé¹ má¹mieh² náh²
Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí².

²¹Jáun² né³, Timoteo, tsá² jmu²
jná¹³ ta²¹ quiúnh¹, jí³ Lucio, Jasón
jí³ Sosípater tsá²co¹ jná¹³ ná¹juáh²³.
“Hia² náh²” ñí¹con² hnoh².

²²Jná¹³ la³² Tercio, tsá² cuá¹jmu²
ná¹ sí² lá² héih³² quioh²¹ Po¹, ja³bí¹
jná¹³ juanh³²: “Hia² náh²”, cun³ñí¹
hi³ ca³tin¹ Tí³² Juo¹³ dí².

²³Ja³bí¹ Gayo, tsá² hñú¹³ ñí¹ cuon¹
jná¹³ lá² juáh³ siáh³: “Hia² náh²”,
tsá² cue³² hñú³ lá² hi³ ngih¹³ tsá²
ná¹lín³ cuáh³². Ja³bí¹ Erasto, tsá²
ho² ta²¹ ca³tí²¹ ta²¹ juú² quioh²¹ juú²
lá² juáh³ siáh³ ñí¹con² hnoh²: “Hia²
hnoh²”, jí³ la³ má²quionh³ reh² dí²
Cuarto ñí² siáh³. ²⁴[iCu¹ má¹hé¹
má¹mieh² bíh¹ Jesucristo Tí³² Juo¹³
dí² la³jín³² hnoh²! Tson² bíh¹ cu³tí³.]

Má²quien² tsú² Dió³² ñí¹
cá¹táuh³ jái¹³ quioh²¹

²⁵Hi³ jáun² né³, cu¹
má¹quien¹³ dí² Dió³², Tsá² tin²

jmu³ hi³ tí³ lí³mí¹ niau²¹ tiá³
honh² náh² la³ cun³ lí³ jáun² jú¹
chú³² hi³ hléh²³ jná¹³, la³ cun³
jái¹³ hi³ hie²³ jná¹³ jáun² hi³
ca³tin¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo.
Jái¹³ ñí² bíh¹ jmí¹ ná¹hmá¹
jmí¹tin², la³ cun³ ta³ ñeh² bíh¹
hi³ lí¹³ hngá¹máh³, tí³la³ ta³ne³²
má¹ná¹, Dió³² má²ca³jñéh³.

²⁶Jáun² ta³ne³² má²ca³lí³ lin¹
bíh¹ jú¹ tson² jáun² la³ cun³
hi³ qui³ rá¹tioh³ ñí¹ Sí² hi³
ca³quiú² jáun² tsá² ca³lín³ hí³
tí³² jé¹ Dió³² jmí¹tin², la³ cun³
lí³ jáun² héih³² quioh²¹ Dió³²,
Tsá² zian² cun³ jmí¹hi³nio².
Jái¹³ hi³ jmí¹ ná¹hmá¹ ná¹jní¹
jáun² má²ca³ma³jnia² bíh¹ Dió³²,
hi³ hí¹ la³ tí³ ñí¹con² la³jín³²
tsá²cá²jo²¹ yáh³ má²ca³ma³jnia²
tsú², hi³ jáun² la³jín³² tsáu² lí¹³
niau²¹ cáun² tsí³ hi³ ma³tí³².

²⁷Hi³ jáun² né³, cun³ñí¹ hi³
ca³tin¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo
icu¹ lí³quien² bíh¹ Dió³² la³
cun³ jmí¹hi³nio², Tsá² cú² hnga²
tán¹ hi³ hú¹tá¹ quia³lín³ jmí¹
tsí³! Tson² bíh¹ cu³tí³. Cun³ ñí²
bíh¹ tí³ jái¹³.

Sí² La³ñí¹ Hi³ Ca³zen³ Po¹ Ñí¹con² Tsá² Corintios

Po¹ jmu² sí² lá² ñí¹con² tsá²
ná¹lín³ cuáh³² juú² Corinto

1 Jná¹³ la³² Po¹, tsá² má²ca³te³
Dió³² cun³ñí¹ hi³ la³ jáun²
ca³lí³hnió³ tsú² hnga², hi³ lín¹³
jné¹³ tí³² tsá² quian³² jé¹ Jesucristo,
quíunh¹ jné¹³ siáh³ Sóstenes reh²
dí², ²hi³ jmu² jné¹³ sí² lá² hi³ ca³tín¹
hnoh² tsá² lín³ náh² cuáh³² quioh²¹
Dió³² tí³ já¹ juú² Corinto nř², tsá²
má²ca³jmú³ Dió³² hi³ lín¹³ náh² tsá²
joh¹ tsú² cun³ñí¹ hi³ má²ná¹cunh²
náh² quiúnh¹ Cristo Jesús. Dió³²
má²ca³te³ hnoh² hi³ lín¹³ náh² tsá²
joh¹ tsú², la³ má²quionh³ la³jín³² tsá²
zian² ñí¹ siáh³ siáh³, nř¹juáh³ tsá²
má²quien² Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí².
Hnga² hi³ bíh¹ lín³ Juo¹³ tsá² hí³ jí³
Juo¹³ jnoh¹ nř² siáh³. ³Cu¹ má¹hé¹
má¹mieh² náh² Dió³² Jméi² dí²,
quionh³ Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí², hi³
cu¹ jmu¹ tsú² siáh³ hi³ hnoh² zian²
náh² cáun² hi³ re² hi³ tin².

Lí²mieh² tsú² cun³quionh³ Cristo

⁴Jmá¹ ca³la³ jí³² cue² jné¹³
tiáh¹mah¹ Dió³² hi³ ca³tín¹ hnoh²,
cun³ñí¹ hi³ ca³tí²¹ la³jí³² hi³ lí¹
hian¹ hnoh² jáun² ñí¹con² Dió³²
cun³quionh³ Cristo Jesús. ⁵Quí¹

cun³ñí¹ hi³ má²ná¹cunh² quiúnh¹
Cristo bíh¹ hnoh², hi³ jáun² má²ca³lí³
hánh³ náh² ca³tí²¹ la³jí³² hi³ hléh¹
náh² jí³ la³jí³² la³ cun³ hi³ ñíh¹ náh²
nř² siáh³. ⁶Hi³ jáun² la³ nř² bíh¹ lí³,
hi³ má²ca³lí³ tson² ñí¹con² hnoh²
la³jí³² la³ cun³ hi³ má²ca³niéih² náh²
hi³ ca³tín¹ Cristo. ⁷La³ nř² bíh¹ lí³,
hi³ hí¹ cáun² yáh³ tiá² hi³ lí³hniauh²³
quián¹³ hnoh² la³ cun³ hi³ cue³²
Dió³², tá¹la³ ná¹he² ná¹janh³² náh²
jmá¹ hi³ cuánh³² Jesucristo Tí³²
Juo¹³ dí². ⁸Hí³ bíh¹ jmu³ hi³ ná¹pin³
hoh² náh² ca³la³ ñí¹ cá¹táuh³ jmá¹,
hi³ jáun² hí¹ jan² tiá² hin² lí¹³ chá³²
hí¹ cáun² tso³ quián¹³ hnoh² ní¹
má¹jaunh³² Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí².
⁹Quí¹ tiú²nio² bíh¹ má²tí³² Dió³²
já¹³ quioh²¹, hi³ hí³ bíh¹ Tsá² ca³te³
hnoh² hi³ tianh¹³ náh² cá²hoh¹
cu³tí³ quiúnh¹ Jesucristo Jon² tsú²,
Tsá² lín³ hí³ Tí³² Juo¹³ dí².

Hi³ ná¹tsoh³ tsá² lín³ cuáh³²

¹⁰Jáun² né³ reh², cha¹³ Jesucristo
Tí³² Juo¹³ dí² hiú² mř²³ jné¹³ ñí¹con²
hnoh² hi³ tianh¹³ náh² cá²hoh¹, ha³
lí² jmú² náh² ná¹tsoh³ ja¹ quián¹³.
Tí³ re² jmu³ náh² pí³ jí³lin², hi³ cá²
ñí¹ hi³ ná¹tioh³ hoh² náh² jí³ hi³
ná¹lín²³ náh² nř² siáh³. ¹¹Juanh³²

jná¹³ la³ nř² nř¹con² hnoh² reh²,
 qui¹hliá² tsá² hñú¹³ Cloé má²ca³zái³
 jná¹³ hi³ zia³² hniéi² ja¹ quián¹³
 hnoh². ¹²La³ cun³ lř¹³ juanh²¹ jná¹³
 cú²jueh³² tá²chi²¹, hi³ hnoh² la³
 hléh¹ náh² la³ siáh³ bíh¹ ma³ quin³²
 ma³ jan³² náh²; zian² hnoh² juánh³
 náh² la³ lá²: “Jná¹³ bíh¹ tsá² joh¹
 Po¹”; zian² tsá² juáh³: “Jná¹³ bíh¹ tsá²
 joh¹ Apolos”; zian² tsá² juáh³: “Jná¹³
 bíh¹ tsá² joh¹ Pé¹”; hi³ ma³ jan² né³
 juáh³: “Jná¹³ bíh¹ tsá² joh¹ Cristo”.
¹³Tř³la³, źhí¹ má²ca³jmú³ Cristo hi³
 ná¹tsoh³ nř¹con² hnga²? źHí¹ Po¹ uá¹
 la³ ca³taun³ crei²¹ hi³ ca³tin¹ hnoh²
 dúh¹? Ho³ źhí¹ cáun³ hnoh² jmái²
 hi³ lin¹ hi³ hain²¹ náh² tř³ con² Po¹
 dúh¹? ¹⁴Tř³la³ ití¹hmah¹ Dió³² hi³
 hí¹ jan² yáh³ hnoh² tiá² ca³ziau³
 jná¹³ jmái², tř³la³ jř³²la³ nř² Crispo
 quionh³ nř² Gayo bíh¹ ca³zion³ jná¹³
 jmái²! ¹⁵Hi³ jáun² hí¹ jan² yáh³ tiá²
 hin² lř¹³ juáh³ hi³ cáun³ jmái² hi³ lin¹
 hi³ hen² tř³ con² jná¹³. ¹⁶Tson² bíh¹
 la³ ca³zion³ jná¹³ jmái² tsá² hñú¹³
 Estéfanas uá²jai³², tř³la³ la³jmí¹ lř³
 hi³ hí¹ jan² yáh³ tsá² siánh³ tiú²uú²
 ca³zion³ jná¹³ jmái². ¹⁷Qui¹ tiá²
 ca³ze³ yáh³ jná¹³ Tsá² lín³ Cristo hi³
 zion¹ ná¹ jmái² tsáu², tř³la³ ca³ze³
 tsú² jná¹³ hi³ nř¹hléh³ ná¹ jú¹ chú³²
 bíh¹; tř³la³ jun³juáh¹³ cun³quionh³
 jái¹³ hi³ ca³cháunh³ chí¹ jan² tsá²
 quia³lín³ jmí¹ tsř³ yáh³ má¹ná¹, qui¹
 sá¹jmí¹ la³ jáun² dúh¹, hi³ jáun²
 tiú²uú² jmí¹ lř³ quien² yáh³ hi³ jun³
 Cristo tsoh² crei²¹.

Cun³quionh³ Cristo bíh¹
lř²lin¹ hi³ pin³ Dió³² jř³ hi³
quia³lín³ siáh³ jmí¹ tsř³

¹⁸Jú¹ chú³² hi³ ca³tř²¹ hi³ jun³
 Cristo nř¹ crei²¹ lř³ la³jmí¹ lř³ cáun²

jě¹ tsá² cáun¹ bíh¹ nř¹con² tsá²
 ná¹tsá²hín³; tř³la³ nř¹con² jnoh¹ tsá²
 má²ná¹liáun²³ dí² né³, jú¹ chú³² nř²
 dá² quian³² př³ quioh²¹ Dió³² bíh¹.
¹⁹La³ cun³ rá¹juáh³ nř¹ Sř²:

Jná¹³ jmu¹ hi³ tiá² lin¹ nř¹ quien²
 la³ cun³ hi³ cháunh²³ tsř³ tsá²
 quia³lín³ jmí¹ tsř³,
 hi³ tř³ có³² bíh¹ chá¹³ jná¹³ siáh³
 jř³lř³² hi³ há² ngř²³ tsá² jlánh¹
 re² há² ngř²³.

²⁰Jáun² né³ źha³ dá² jinh¹ uú²
 jmu³ ta²¹ ta³né³² tsá² quia³lín³ jmí¹
 tsř³, ho³ tsá² lín³ tř³², ho³ tsá² jlánh¹
 re² tin² juú² hléh²³ hi³ má²cú¹
 má²ren²¹ jái¹³ ca³tř²¹ hi³ zia³² nř¹
 hué²¹ lá²? iQui¹ jě¹ tsá² cáun¹ bíh¹
 má²ca³jmah³ Dió³² la³jř³² jě¹ tsá²
 quia³lín³ jmí¹ tsř³ zian² nř¹ hué²¹
 lá²! ²¹Dió³² bíh¹, Tsá² qui³ quia³lín³
 jmí¹ tsř³, ca³jmú³ hi³ cónh³ tiá²
 há¹ ngř¹³ tsá² zian² hngá¹máh³ lá²
 cun³quionh³ hi³ quia³lín³ jmí¹ tsř³
 tsú² hmóu³²; qui¹hliá² ca³lř³hnió³
 tsú² lión³² tsáu² cun³quionh³ jú¹
 chú³² bíh¹, nř¹juáh³ lř³ua³ jan² tsá²
 taunh³² ta²¹, uá¹jinh¹ jú¹ chú³² jáun²
 niéih³ la³jmí¹ niéih³ jě¹ tsá² cáun¹
 nř¹con² tsá² nř¹ hná¹ nř².

²²Qui¹ tsá² judíos hnió³ jěe³ li²¹
 hi³ lř³ hua³jueh³², hi³ tsá² griegos
 né³ hnauh² jě¹ tsá² quia³lín³ jmí¹ tsř³
 bíh¹; ²³tř³la³ jnoh¹ má¹ná¹, hléh¹ jái¹³
 ca³tin¹ Tsá² lín³ Cristo, Tsá² cá²taun³
 hí³ crei²¹ bíh¹. Tsá² judíos lín²³ hi³
 jú¹ chú³² lá² lř³ jú¹ hlah³ bíh¹, hi³
 tsá²cá²jo²¹ né³ lín²³ hi³ jái¹³ lá² lř³
 la³jmí¹ lř³ jě¹ tsá² cáun¹; ²⁴tř³la³ hi³
 ca³tin¹ tsá² má²ca³te³ Dió³² má¹ná¹,
 cu¹ tsá² judíos cu¹ tsá² griegos,
 cun³quionh³ Tsá² lín³ Cristo hí³ bíh¹
 má²lř²lin¹ př³ quioh²¹ Dió³², jř³ hi³
 lř²lin¹ siáh³ hi³ Dió³² bíh¹ Tsá² hú¹tá¹

quia³lín³ jm¹ tsí³. ²⁵Quí¹ tí³ jlánh¹ bíh¹ chu²¹ hi³ cháunh²³ chí¹ Dió³² la³ cónh³ bíh¹ hi³ cháunh²³ chí¹ tsá² quia³lín³ jm¹ tsí³, uá¹jinh¹ tsáu² lín²³ hi³ lí¹ ngo¹ lí¹ lí²¹ bíh¹ hi³ cháunh²³ jáun² chí¹ Dió³². Hi³ lí³ua³ cáun² hi³ lín²³ jáun² tsáu² hi³ jlánh¹ bíh¹ tsí¹ju³ quioh²¹ Dió³², hi³ jáun² bíh¹ tí³ jlánh¹ bíh¹ pin³ la³ cónh³ bíh¹ pí³ quioh²¹ tsá²mi³cuóun². ²⁶Jáun² né³ reh², sá¹né² cónh³ jm¹ jie³, cú¹pih²¹ tsáu² bíh¹ hnoh² tsá² má²ca³te³ Dió³² hi³ quia³lín³ jm¹ honh² náh² ca³tí²¹ hi³ zia³² ní¹ hué²¹ lá²; hi³ cú¹pih²¹ tsáu² bíh¹ siáh³ hnoh² tsá² hauh³² náh² jái¹³, ho³ hi³ lín³ náh² tsá² cá² mí¹zionh² tsá² quien². ²⁷Quí¹ tí³ mí²jéin³² bíh¹ ca³jmú³ Dió³²: tsá² tí³ jlánh¹ bí¹ cáun¹ hi³ ca³tin¹ tsá² zian² hngá¹máh³ lá² bíh¹ ca³quianh³ tsú² cú²jueh³², hi³ jáun² la³ jáun² lí¹³ tá¹tonh¹ hua³heih²¹ tsá² jlánh¹ quia³lín³ jm¹ tsí³; hi³ má²ca³quianh³ tsú² siáh³ tsá² jlánh¹ tsí¹ju³ hi³ ca³tin¹ tsá² zian² hngá¹máh³ lá², hi³ jáun² la³ jáun² lí¹³ lí³ heh³ tsá² jlánh¹ bíh¹ ná¹pin³. ²⁸Dió³² má²ca³quianh³ tsá² tiá² lin¹ ní¹ quien² hi³ ca³tin¹ tsá² zian² hngá¹máh³ lá², tsá² tiá² hin² quiú² jéi²³, la³ cun³ lí¹³ juáh¹³, tsá² jun³ lin¹ tsáu², hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ chan³ tsú² tsí¹ju³ tsá² jlánh¹ jm¹ ná¹quien², ²⁹hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí³ hi³ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³ jmu³ tonh² ní¹ hó²¹ní¹ Dió³². ³⁰Tí³la³ hnga² bíh¹ Dió³² má²ca³cunh³ hnoh² quiúnh¹ náh² Cristo Jesús; hi³ má²ca³jmú³ tsú² siáh³ hi³ cun³quionh³ hí³ dí² má²ca³lí³tsin² jnoh¹ hi³ he³ dá² jaun³² hi³ quia³lín³ jm¹ tsí³ tsú²; quí¹ cun³quionh³ Cristo bíh¹ má²ca³lí³ chun¹ dí² ta³ ní¹ Dió³², jí³

hi³ má²ná¹chan¹ dí² siáh³ ní¹con² tsú², jí³ hi³ má²ná¹liáun¹ dí² ní² siáh³. ³¹Cun³ní¹ hi³ ní² bíh¹, rá¹juáh³ ní¹ Sí² la³ lá²: “Ní¹juáh³ zian² tsá² hnió³ jmu³ tonh², tí³ re² cuí¹ jmu¹ tsú² tonh² hi³ ca³tin¹ Tí³² Juo¹³ dí², cha³ jm¹ jmu³ tsú² tonh² hi³ ca³tin¹ hnga²”.

**Jái¹³ hi³ ca³tin¹ Cristo,
Tsá² ca³taun³ crei²¹**

2 Hnoh² reh², jm¹ ní¹ jná¹³ hi³ ca³ní¹lieh¹ ná¹ hnoh² jú¹ tson² [hi³ jm¹ ná¹hmá¹ jáun²] quioh²¹ Dió³², tiá² ca³hléh³ yáh³ jná¹³ jé¹ tsá² jlánh¹ quia³lín³ jm¹ tsí³, ho³lá²dá² jú¹ quiáh¹. ²Quí¹ jm¹ cá¹ní²¹ jná¹³ ja¹ ní² quián¹³ hnoh², cáun² tán¹ bíh¹ hi³ ca³lí³hnó³² jná¹³ má¹quien¹³ ja¹ la³jí³² hi³ ño¹, jmáh³la³ jái¹³ hi³ ca³tin¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo, Tsá² cá²taun³ hí³ crei²¹ bíh¹ ca³lí³hnó³² jná¹³ lí³ ño¹. ³Jná¹³ jm¹ lín³ ná¹ jan² tsá² huán¹ tsí³ bíh¹ jm¹ cá¹no²¹ ná¹ jáun² ta³ máh¹ hnoh², jí³ ca³la³ hi³ juán²³ ná¹ siáh³ hi³ lí¹ hú¹ cóh²¹ tsin³², ⁴hi³ jm¹ ca³hléh³ jná¹³ jáun² ní¹con² náh² hi³ ca³ma³ta¹³ jná¹³ hnoh² jú¹ chú³² né³, ha³ tiá² ca³lí³hnó³² yáh³ jná¹³ hi³ chá¹³ cáun² honh² hnoh² cun³quionh³ jé¹ tsá² jlánh¹ quia³lín³ jm¹ tsí³. Tí³la³ cun³quionh³ Jmí²chí³ Chun¹ jí³ pí³ quioh²¹ Dió³² bíh¹ ca³híe³ jná¹³ hnoh² jú¹ chú³², ⁵hi³ jáun² cun³quionh³ pí³ quioh²¹ Dió³² bíh¹ lí¹³ nio² cáun² honh² náh², jun³juáh¹³ cun³quionh³ jái¹³ hi³ jlánh¹ re² cháunh²³ chí¹ tsá²mi³cuóun² yáh³.

**Dió³² má²jnia³² cun³quionh³
Jmí²chí³ joh¹**

⁶Hi³ jáun² né³, ja¹ quioh²¹ tsá² má²ná¹pin³ hi³ nio² cáun² tsí³ bíh¹

hléh¹ jnoh¹ jë¹ tsá² quia³lín³ jmí¹
tsí³. Tí³la³ jái¹³ jáun² né³, jun³juáh¹³
jë¹ tsá² quia³lín³ jmí¹ tsí³ zian² ñí¹
hue²¹ lá² yáh³, sa³jun³ jë¹ tsá² ná¹ho²
ta²¹ ñí¹ hue²¹ lá² siáh³, la³ cun³ tsá²
he² hná¹ hí¹tsá²son² jmáí¹ hí³ quien²
yáh³. ⁷Quí¹ jë¹ tsá² quia³lín³ jmí¹
tsí³ hí³ hléh¹ jnoh¹ dá² lí³ jë¹ Dió³²
bíh¹, cáun² jái¹³ hí³ jmí¹ ná¹hmá¹ la³
cun³ jmí¹ ñeh² bíh¹ hí³ lí³ la³jí³² hí³
ca³jmú³ jáun² Dió³². Hí³ cun³quionh³
jái¹³ jáun² né³ lí³ láí³ dí² la³jmí¹ lín³
tsú² jáun² hnga². ⁸Hí³ nř² dá² cun³
tiá² má²ca³ngí¹³ bíh¹ tsá² ná¹ho²
ta²¹ ñí¹ hue²¹ lá²; quí¹ sá¹jmí¹ hí³
má²ca³ngí¹³ tsú² dúh¹, hí³ jáun² tiá²
jmí¹ ton³ yáh³ tsú² crei²¹ Juo¹³ dí²
Tsá² cuá¹quien². ⁹Tí³la³ la³ cun³
rá¹juáh³ ñí¹ Sí²:

Cáun² hí³ hí¹ jan² tiá² hin²
má²ca³jé³,

hí³ sa³jun³ má²ca³nái³²,

hí³ ca³la³ hí¹juáh³ tiá² ca³lín¹³

bíh¹ tsú²,

ti³tsóh³dí¹ hí³ jáun² bíh¹

má²ca³jmú³ Dió³² hua³jan²¹ hí³

ca³tin¹ tsá² hniau³ dí².

¹⁰Jáun² né³, ti³tsóh³dí¹ hí³ nř² bíh¹
má²ca³jmú³ Dió³² hí³ lí³ lí³ né¹ dí²
cun³quionh³ Jmí²chí³ joh¹, quí¹
Jmí²chí³ hí³ dá² chú² ñih²³ ca³la³
jí³²lí³² bíh¹, hí³ cuoh² siáh³ ca³la³ hia³
la³ táuh³ la³ cun³ hí³ zia³² ñí¹con²
hnga² Dió³².

¹¹Tiá² hin² zian² yáh³

tsá²mí³cuóun² hí³ ñi³² he³ hu²¹ tsí³
tsá²mí³cuóun² rainh²¹, quí¹ jí³²la³
jmí²chí³ quioh²¹ hnga² bíh¹ tsá² hí³
ñi³² la³jí³². La³ jáun² bíh¹ lí³ siáh³
hí³ ca³tin¹ Dió³², jí³²la³ Jmí²chí³
joh¹ hnga² bíh¹ Dió³² ñi³² la³jí³² hí³
ca³tin¹ Dió³². ¹²Jáun² né³, jun³juáh¹³
jan² jmí²chí³ la³ hún¹ hñu³ tsí³ tsá²

zian² ñí¹ hue²¹ lá² yáh³ má²ca³hen¹³
jnoh¹, quí¹ Jmí²chí³ hí³ ja³ ñí¹con²
Dió³² bíh¹, hí³ jáun² lí³ há¹ ngí¹³ dí²
la³jí³² hí³ lí³ má²ca³cué³ jáun² Dió³²
ñí¹con² dí². ¹³Hí³ jáun² bíh¹ jnoh¹
hléh¹ ca³tí²¹ hí³ nř² cun³quionh³ jái¹³
hí³ má²ca³híe³ Jmí²chí³ joh¹ Dió³²,
jun³juáh¹³ cun³quionh³ jái¹³ hí³
má²ca³lí³ táí² jnoh¹ cun³ñí¹ hí³hliá²
jlánh¹ quia³lín³ jmí¹ tsí³ jnoh¹
hmóu³² yáh³. La³ nř² bíh¹ má²niá²³
jnoh¹ jái¹³ hí³ hie³² Jmí²chí³ joh¹
Dió³² ñí¹con² tsá² má²hún¹ Jmí²chí³
joh¹ Dió³² hñu³ tsí³.

¹⁴Tí³la³ nř¹juáh³ tsá² tiá² hún¹
Jmí²chí³ joh¹ Dió³² hñu³ tsí³ má¹ná¹,
tsá² la³ hí³ cónh³ tiá² lí¹³ bíh¹ he³
la³ cun³ hí³ ñí¹cué²¹ jáun² Jmí²chí³
joh¹ Dió³², quí¹ tsá² la³ hí³ dá² lín²³
hí³ jë¹ Dió³² lí³ cáun² jë¹ tsá² cáun¹
bíh¹. Hí³ jáun² tiá² lí²³ yáh³ hí³ há¹
ngí¹³ tsú², quí¹ jí³²la³ tsá² má²hún¹
Jmí²chí³ joh¹ Dió³² hñu³ tsí³ bíh¹ tin²
chu³ ñih³ jái¹³ nř². ¹⁵Hí³ jáun² tsá²
hún¹ Jmí²chí³ joh¹ Dió³² hñu³ tsí³
né³, tsá² hí³ dá² tin² chú² ñih²³ la³jí³²
bíh¹, tí³la³ hí¹ jan² yáh³ tsáú² tiá² lí¹³
chu³ ñeh³ tsú² hnga² má¹na²¹. ¹⁶Quí¹
la³ cun³ rá¹juáh³ ñí¹ Sí²: “¿Hin² dá²
tsánh² má²ca³há¹ ca³ngí¹³ la³ cun³
hí³ lín²³ Tí³² Juo¹³ dí²? ¿Hin² dá²
tsánh² lí¹³ ma³tin² Dió³²?” Tí³la³
uá¹jinh¹ la³ jáun² né³, cun³ jáun²
má²ná¹né¹ bíh¹ dí² la³ cun³ hí³ lín²³
Cristo.

Jí³lín² quian²¹ Dió³² ná¹jmú² tá¹³ Dió³²

3 Hí³ jáun² jná¹³ né³ reh², tiá²
ca³lí³ yáh³ hí³ lieh¹ jná¹³ hnoh²
la³jmí¹ liéinh³² tsú² tsá² má²zian²
la³ cun³ hnió³ Jmí²chí³ joh¹ Dió³²,
tí³la³ ca³lí³ hniáuh³² hí³ lieh¹ jná¹³
hnoh² la³ cun³ qui³ liéinh³² tsú² tsá²

zian² cun³ tin² tsí³ hmóu³² bíh¹, la³ cun³ tsá² tsá¹míh¹ ca³tí²¹ hi³ zian² tsú² ñí¹con² Cristo yáh³. ²Jáun² jáí¹³ huán¹ tsí³ bíh¹ ca³ma³ta¹³ jná¹³ hnoh², la³jmí¹ jmúh³² tsú² dáin² tiúh²³ hi³ cueh³² tsú² jmí² tiuh²¹ cha³ jmí¹ cuéh²¹ tsú² má³² má²pin³; qui¹ tiá² jmí¹ má²lí²³ yáh³ hi³ naih²¹ hnoh² má³² má²pin³. Tí³la³ sa³ hí¹juáh³ la³ tí³ ta³né³² bíh¹ tiá² má²lí²³ naih²¹ hnoh² má³² má²pin³, ³qui¹ la³ tí³ ta³né³² bíh¹ ná¹lín³ hnoh² tsá² zian² cun³ tin² tsí³ hmóu³². Qui¹ tá¹la³ ná¹jmuh³² náh² hi³ uóu³² honh², hi³ zia³² hniéí² ja¹ quián¹³ náh², ðhaun¹³ juáh¹³ la³ má²zian² jáun² bí¹ náh² cun³ tin² honh² hmóu³², hi³ ná¹jmuh³² í¹ máh³ náh² la³ cun³ hi³ jmu² la³jín³² tsá² ñí¹ hná¹ ní²? ⁴Qui¹ ní¹ má¹ca³juah²¹ ma³ jan² hnoh² la³ lá²: “Tsá² joh¹ Po¹ bíh¹ jná¹³”, hi³ ma³ jan² né³ juáh³: “Jná¹³ tsá² joh¹ Apolos”, la³ ní² má²ná¹jmuh³² náh² la³ cun³ qui³ jmu² tsá² zian² cun³ tin² tsí³ hmóu³² bíh¹.

⁵Qui¹ ðhin² dá² tsánh² hí³ Po¹?, hi³ ðhin² dá² tsánh² hi³ Apolos? Qui¹ ñí¹ jí²¹la³ tí³ ná¹láí³ jnoh¹ quián²¹ Dió³² bíh¹, tsá² ca³hléh¹³ jnoh¹ jé¹ tsú², hi³ jáun² ca³tianh³² hnoh² ta²¹ Tí³² Juo¹³ dí². Qui¹ ma³ quin³² ma³ jan³² jnoh¹ cáun² ca³jmú¹³ la³ cun³ ta²¹ hi³ ca³cué³ jáun² Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí². ⁶Jná¹³ dá² ca³ján³ mí³ jún², hi³ Apolos né³ ca³sé³ jmái², tí³la³ Dió³² bíh¹ Tsá² ca³jmú³ hi³ ca³cuon³. ⁷Hi³ jáun² la³ ní² bíh¹ lí³, hi³ hí¹ cáun² tiá² hi³ lín³ yáh³ tsá² lí²jñí³² sa³jun³ tsá² lí²sé³ jmái²; jí³²la³ hnga² Dió³² bíh¹ Tsá² quien², qui¹ hí³ bíh¹ tsá² ca³jmú³ hi³ ca³cuon³. ⁸Tsá² jñí³² jí³ tsá² sé²³ jmái², cá²ren² bíh¹ tsú²,

tí³la³ Dió³² né³ ma³hmah¹ la³ cun³ tí³ ta²¹ quioh²¹ tsú² ma³ quin³² ma³ jan³². ⁹Jnoh¹ dá² jí³²la³ tí³ ná¹láí³ tsá² jmu² ta²¹ cu³lí²¹ ñí¹con² Dió³² bíh¹, hi³ hnoh² né³ ná¹lín³ náh² la³jmí¹ lí³ cáun² hi³ jná¹ quioh²¹ Dió³². Ja³bí¹ lín³ hnoh² siáh³ la³jmí¹ lí³ cáun² hñú³ hi³ he² hná¹ cuá¹jmu² Dió³². ¹⁰Hi³ jná¹ né³ lín³ ná¹ la³jmí¹ lín³ jan² tí³² hiah³² tin² re², tsá² ca³chá³ Dió³² jo³uón³² hi³ co¹ ná¹ jmíh¹ hiah³² cun³ñí¹ hi³ ca³ja³ míí³ tsí³, hi³ tsá² siánh³ bíh¹ ma³hián² ñí¹ hná¹ jáun². Tí³la³ ma³ quin³² ma³ jan³² bíh¹ tsú² hniáuh³² jmu³ hua³hín¹³ he³ lánh³ rón³² ma³hián² hñú³ ñí¹ jmíh¹ hiah³² hi³ ca³co³² jná¹³ jáun², ¹¹qui¹ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³ quiú¹³ siáh³ cáun² jmíh¹ hiah³² siáh³ la³ cónh³ bíh¹ hi³ má²rón³², qui¹ hnga² Jesús Tsá² lín³ Cristo bíh¹ lín³ jmíh¹ hiah³² jáun². ¹²Hi³ lí³ua³ jan² tsá² jmu³ hñú³ ñí¹ jmíh¹ hiah³² jáun² né³, lí¹³ bíh¹ jmu³ tsú² ta²¹ quionh³ cú¹mí¹niau²¹, mí¹ñí² cú¹tiáú², ho³ quín¹ hmuh²¹ hi³ jlánh¹ re² jniá³, ho³lá²dá² quionh³ hmá², mí¹ñéí², ho³lá²dá² hmáih³² cuú² náí². ¹³Ma³ quin³² ma³ jan³² bíh¹ tsáú² lí³ jniá² re² lín³² tá¹³ jmái¹ hi³ ra³tsí³² Dió³² héih³²; qui¹ má¹jáun² dá² lí³ lin¹ cun³quionh³ sí² bíh¹ ha³ lánh³ lí³ tá¹³ tsú² ma³ quin³² ma³ jan³². ¹⁴Hi³ jáun² ní¹juáh³ zian² tsá² má²ca³jmú³ hñú³ hi³ lí³ cah¹³ jmái¹ hi³ tiá² có³² quionh³ sí² jáun², jáun² he³ bíh¹ tsú² hmah²¹ quioh²¹; ¹⁵tí³la³ ní¹juáh³ hñú³ hi³ ca³jmú³ tsú² la³ ca³cáu³ bíh¹, jáun² tsa³hín³ bíh¹ jí³lí³² tá¹³ tsú², uá¹jinh¹ ca³liáun³ tsú² hnga². Hi³ jáun² má¹jáun² lín¹³ tsá² la³ hí³ la³jmí¹ lín³ jan² tsá² ca³liáun³ ja¹ sí².

16 ¿Hí¹ hí¹juáh³ tiá² jmí¹ la³
 má²ñíh¹ uá¹ hnoh² hi³ hnoh² ná¹lín³
 náh² hñú³ híen¹ quioh²¹ Dió³², hi³
 Jmí²chí³ joh¹ Dió³² cuá³ siáh³ hñu³
 honh² náh²? 17 Hi³ jáun² lí³ua³ jan²
 tsá² hliah²³ hñú³ híen¹ jáun² quioh²¹
 Dió³², Dió³² dá² hin³ bíh¹ tsá² la³
 hí³; qui¹ hñú³ híen¹ bíh¹ jaun³²
 quioh²¹ Dió³², hnoh² bíh¹ hí³ ná¹lín³
 náh² hñú³ híen¹ jáun².

18 Hí¹ jan² lí² hin² cuí¹ lí³can².
 Ní¹juáh³ zian² tsá² lín²³ hi³ jlánh¹
 quia³lín³ jmí¹ tsí³ la³ cun³ lí³ héih³²
 hi³ zia³² ní¹ hué²¹ lá², jáun² cuí¹
 jmu¹ tsú² cú²jueh³² la³ jan² tsá² tiá²
 hi³ ñí³² hí¹ cáun², hi³ jáun² la³ jáun²
 bíh¹ lí¹³ hi³ lín³ tsú² tsá² hú¹tá¹ cu³tí³
 quia³lín³ jmí¹ tsí³. 19 Qui¹ la³jín³²
 tsá² jlánh¹ juáh³ tsáu² hi³ quia³lín³
 jmí¹ tsí³, tí³la³ hi³ ca³tin¹ Dió³²
 má¹ná¹, jan² tsá² cáun¹ bíh¹ tsá² la³
 hí³. Qui¹ ní¹ Sí² rá¹juáh³ la³ lá²:
 “Dió³² jmu² hi³ tsá² quia³lín³ jmí¹
 tsí³ sunh² hñu³ líá³ quioh²¹ hmóu³²
 cun³quionh³ hi³ jlánh¹ cháunh²³
 chí¹ hmóu³²”. 20 Ja³bí¹ rá¹juáh³ siáh³
 la³ lá²: “Juo¹³ bíh¹ dí² ñí³² hi³ tiá²
 lin¹ ní¹ jmu³ ta²¹ hí¹ cu³ hlá² cu³ ní²
 yáh³ la³ cun³ hi³ cháunh²³ chí¹ tsá²
 quia³lín³ jmí¹ tsí³”. 21 Cun³ñí¹ hi³
 jáun² bíh¹, hí¹ jan² tiá² hin² hniáuh³²
 jmu³ tonh² hi³hliá² hen² tí³ con²
 tsá² hlá² tsá² ní². Qui¹ la³jí³² hi³
 zia³² ní¹con² Dió³² bíh¹ má²quián¹³
 hnoh², 22 uá¹la³ cun³: Po¹, Apolos,
 Pé¹, hngá¹máh³ lá², jmái¹ hi³ zian²
 náh² jí³ jmái¹ hi³ jún³ náh², jmái¹
 ta³né³² jí³ la³ má²quionh³ jmái¹
 né³bí¹ ja³² ní² siáh³, la³jí³² bíh¹ hi³
 jáun² quián¹³ hnoh²; 23 hi³ ní¹ ca³la³
 jí³² né³, hnoh² ná¹lín³ náh² tsá² joh¹
 Cristo, hi³ jáun² Cristo né³, joh¹
 Dió³².

Tá¹³ tí³² tsá² quian³² jé¹ Dió³²
4 Né³² né³, hniáuh³² ñíh¹³ náh²
 hi³ jnoh¹, jí³²la³ tí³ ná¹láí³
 jnoh¹ tsá² quian²¹ bíh¹ Cristo, qui¹
 jnoh¹ má²nio² jo³cuo² hi³ hie¹³ jnoh¹
 tsáu² la³ cun³ jáí¹³ hi³ jmí¹ ná¹hmá¹
 jáun² ní¹con² Dió³². 2 Jáun² né³,
 ní¹juáh³ tsá² hiauh³ cáun² jáí¹³ hi³
 ho², hniáuh³² bíh¹ ma³jnia³² tsú² hi³
 chun¹ ní¹con² tsá² ca³cué³. 3 Tí³la³
 hi³ ca³tin¹ jná¹³ huen² má¹ná¹, tiá²
 lin¹ hi³ hí³² yáh³ tsin³² jná¹³ uá¹
 hi³ hnoh², uá¹ hi³ tsá² ná¹lín³ ta²¹
 ní¹ hué²¹ lá² ca³chu³ ca³ñih³ jáí¹³
 quion²¹ jná¹³. Ca³la³ hí¹juáh³ huen²
 yáh³ jná¹³ tiá² chú¹ tiá² ñih²¹ ná¹
 jáí¹³ quion²¹ huen²; 4 qui¹ uá¹jinh¹
 hí¹ cáun² tso³ tiá² cha³² yáh³ jmí¹
 tsin³² jná¹³, jun³juáh¹³ la³ ní² yáh³
 hnió³ juáh³ hi³ tiá² tso³ zia³² quion²¹
 jná¹³. Hnga² Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí² Tsá²
 ra³tsí³² héih³² ní¹con² jná¹³. 5 Hi³
 jáun² né³, ha³ lí²uú² lí¹ ra³tsí³² náh²
 héih³² ní¹con² hí¹ jan² tsáu² ñeh²
 bíh¹ hi³ chau²¹ jmái¹ quioh²¹ tsú²;
 ján¹ náh² tín² jmái¹ hi³ jáunh³ Tí³²
 Juo¹³ dí², hi³ jáun² hí³ bíh¹ chu³
 huéh³ ní¹ tie³ joh¹ la³jí³² la³ cun³ hi³
 ná¹hmá¹ ní¹ já¹nié², hi³ ma³jnia²
 tsú² siáh³ la³jí³² la³ cun³ hi³ tioh³
 tsí³ ma³ quin³² ma³ jan³² tsáu². Hi³
 jáun² má¹jáun² né³ cuéh³² Dió³² ma³
 quin³² ma³ jan³² tsáu² la³ cun³ hi³
 ca³tin¹ hiáuh³.

6 Hnoh² reh², má²lí²hlí¹ lí²lieh¹ bíh¹
 jná¹³ hnoh² cun³quionh³ hi³ lí²hien³²
 jná¹³ huen² quiúnh¹ Apolos; hi³ ní²
 né³, cáun² hi³ chú³² quián¹³ hmóu³²
 bíh¹ hnoh². Hi³ jáun² cun³quionh³
 nóh³² ní² né³ lí³ tin² hnoh² hi³ tiá²
 lí¹ há¹ lí¹ nga¹ hnoh² ní¹ uóunh³
 la³ cónh³ bíh¹ la³ cun³ hi³ rá¹juáh³

ñí¹ Sí². Hi³ jáun² hí¹ jan² tiá² hin²
 hníauh³² jmu³ tonh² hi³ ca³tin¹ jan²,
 hi³ tsá² jan² né³ tiá² jéin²³ yáh³ dí².
 7 Qui¹ ðhin² dá² tsánh² jmu² hi³ tí³
 jlánh¹ bíh¹ quien² hnú² la³ cónh³
 bíh¹ tsá² ñí¹ hná¹ n²? ¿He³ dá² zia³²
 ñí¹con² hnú² cáun² hi³ tiá² ca³cué³
 Dió³²? Hi³ n¹juáh³ hí³ bíh¹ la³
 má²ca³cué³, hi³ jáun² né³ ðhe³ láih³²
 sa³tonh² lín³² yáh³ hnú² jmuh³²
 ca³tí²¹ hi³ zia³² jáun² quián¹³ nú²,
 la³jm¹ l³ cáun² hi³ l¹ ca³jnia³ hnú²
 huen² bíh¹?
 8 La³jm¹ l³ má²hánh³ lín³² bíh¹
 hnoh², hi³ má²zian² náh² ca³la³
 jí³² la³ cun³ hi³ hnáuh² náh².
 La³jm¹ l³ hi³ má²ná¹lín³ re²¹ bíh¹
 hnoh² lín²³ náh², jáun² tí³ có³² bíh¹
 má²ca³chau² náh² jnoh¹. iSá¹jm¹
 hi³ tson² bíh¹ cu³tí³ hi³ má²ná¹lín³
 hnoh² re²¹, hi³ jáun² jm¹ l³ háu¹³
 jnoh¹ cú¹pih²¹ jái¹³ hná¹ quián¹³
 hnoh²! 9 Jná¹³ len³ hi³ la³jm¹ l³ ñí¹
 cá¹táuh³ bíh¹ má²ca³chau³ Dió³²
 jnoh¹ tsá² ná¹lá¹³ jnoh¹ tí³² tsá²
 quian³² jé¹ Dió³². Má²ná¹lá¹³ jnoh¹
 tsá² má²tionh² ñí¹ má²hiá¹ má²tsán¹³
 bíh¹; hi³ má²ná¹lá¹³ jnoh¹ siáh³
 la³jm¹ l³ cáun² cú²nga¹ hi³ l¹³ jé³
 la³jín³² tsá² zian² hngá¹máh³, uá¹
 hi³ tsá²mi³cuóun² uá¹ hi³ tsá²cuú²
 tsá²ta³ Dió³² n² siáh³. 10 La³jm¹
 jéin³² tsú² tsá² cáun¹ bíh¹ jé³² tsú²
 jnoh¹ cun³ñí¹ hi³ hain²¹ jnoh¹ tí³
 con² Cristo, tá¹la³ hnoh² né³ ná¹lín³
 náh² tsá² jlánh¹ jniá³ jm¹ honh²
 cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ Cristo. Tsá² tiá²
 pin³ bíh¹ ná¹lá¹³ jnoh¹, tá¹la³ hnoh²
 né³ ná¹lín³ náh² tsá² pin³ lín³². Tiá²
 quiú² tiá² jé¹³ yáh³ jnoh¹ tsáu²,
 tí³la³ hnoh² má¹ná¹, má²quien²
 lín³² bíh¹ hnoh² tsáu². 11 Ca³la³ tí³
 ta³né³² má²ná¹má²tso¹ jnoh¹ tsí³ hi³

ñí¹cuon¹³, hi³ hí¹quiéin² tsí³ jnoh¹,
 hi³ sa³jun³ zia³² siáh³ ha¹ jnoh¹;
 hian² lín³² bíh¹ tsí³ tsáu² jmu²
 ñí¹con² jnoh¹. Jnoh¹ dá² ná¹lá¹³ tsá²
 l¹ ñí³tú¹ ñí³lín¹³ bíh¹, tsá² tiú²uú²
 hñú¹³ zia³², 12huo²³ bíh¹ jnoh¹ hi³
 jmú¹³ ta²¹ quionh³ cuá² ta³ hmóu³².
 N¹juáh³ jm¹ tú² hiáu³² tsáu² quiú¹³
 jnoh¹, jnoh¹ tí³ ma³mieh¹³ bíh¹ tsá²
 la³ hí³. Jmoh²³ tsú² jnoh¹ hian²
 tsí³, tí³la³ jnoh¹ né³ tion²³ bíh¹ tsí³.
 13 Hleh³² tsú² siáh³ hlaih³ quiú¹³
 jnoh¹, tí³la³ jnoh¹ má¹ná¹, hl¹ lienh¹
 tsú² cun³quionh³ jú¹ re² jú¹ tin² bíh¹.
 Jmoh²³ tsú² jnoh¹ ca³la³ tí³ ta³né³²
 la³jm¹ l³ má¹qui³², la³jm¹ l³ táh²
 hi³ taun² jm¹ hia³² hi³ l¹ ziu² l¹
 cu²³ tsú².

14 Tiá² juo³ yáh³ jná¹³ hnoh² la³
 n² qui¹ cun³ñí¹ hi³ hno³² ná¹ hi³ lí³
 hin¹ náh², tí³la³ juanh³² jná¹³ la³ n²
 hi³ hl¹ lieh¹ bíh¹ jná¹³ hnoh², tsá²
 ná¹lín³ náh² la³jm¹ l³ jón³² ná¹, tsá²
 hno³ ná¹ lín³². 15 Qui¹ uá¹ cun³ jm¹
 zian² cun³ quian³ mei²¹ tí³² ñí¹con²
 hnoh², tsá² má²ta² náh² jái¹³ hi³
 ca³tin¹ Cristo, tí³la³ ha³ tiá² juóun³²
 ñeh² náh² zian² yáh³; qui¹ jná¹³ bíh¹
 ca³cué³ ná¹ jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³²,
 hi³ jáun² dá² jná¹³ bíh¹ lín³ ñeh²
 náh² ca³tí²¹ hi³ nio² n² cáun² honh²
 náh² ñí¹con² Cristo Jesús. 16 Hi³
 jáun² né³, hiú² m²³ jná¹³ ñí¹con²
 hnoh² hi³ jmóuh¹ náh² la³ cun³ l³
 nóh³² hi³ má²cá²có³² jná¹³ jáun².

17 Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ má²zein²¹
 jná¹³ Timoteo ñí¹con² hnoh², jan²
 jón³² jná¹³ ñí¹con² Tí³² Juo¹³ dí²,
 tsá² má²tí³² re² lín³² jé¹, tsá² hno³
 ná¹ lín³². Hí³ bíh¹ l¹³ cháu³² honh²
 hnoh² he³ lánh³ rón³² zian² jná¹³
 ca³tí²¹ hi³ tanh³² ná¹ ta²¹ Cristo, la³
 cun³ rón³² l³ hi³ qui³ hie² jná¹³ tsáu²

la³ji³² cuáh³² táun³ ní¹ tí² ní¹ ngí²³
ná¹.

18Né³² né³, ma³ jan² hnoh²
má²ná¹lín³ náh² tsá² tonh² lín³², qui¹
lí¹ ná¹lín²³ náh² hi³ tiú²uú² ñe¹ jná¹³
hi³ ní¹jie¹ ná¹ hnoh²; **19**tí³la³ jná¹³
hu²¹ tsin³² hi³ ní¹jie¹ ná¹ tia³jui³²
n¹juáh³ hi³ hnió³ Tí³² Juo¹³ dí².
Hi³ jáun² má¹jáun² ní¹jie²¹ jná¹³
ha³ cónh³ tí³ hi³ tin² toh² hi³ jmu³,
jun³juáh¹³ jmáh³la³ hi³ tin² hléh³²
yáh³. **20**Qui¹ tsá² má²tionh² jo³cuo²
Dio³², jun³juáh¹³ jmáh³la³ tí³ tin²
hléh³² yáh³ tsú², tí³la³ hi³ hniáuh³²
quian³² pí³ bíh¹ tsú² uá²jai³². **21**Jáun²
né³ ¿he³ hi³ hnáuh² hnoh²? ¿Hí¹
hnáuh² hnoh² hi³ jmu¹ jná¹³ hi³
má¹tsoh¹ náh² honh² n¹ má¹cá²chó³²
jná¹³, ho³ hnáuh² náh² hi³ ní¹jie¹
jná¹³ cun³quionh³ jú¹ re² jú¹ tin² uá¹,
ca³la³ hi³ hnau³ lín³² ná¹?

**Rá²tsi³² tsú² héih³² ca³tin¹
jan² tsá² juón¹**

5 Qui¹ má²ca³lí³ né¹ jnoh¹ hi³
jan² tsá² ja¹ hnoh² má²ca³jan³
tsá²mi³ diá¹hma³². Hi³ n² bíh¹ cáun²
tso³ hi³ jlánh¹ bí¹ hlah³, hi³ hí¹ ca³la³
tí³ tsá² tiá² Dio³² cuóun³² yáh³ tiá²
jmu² la³ n². **2**iSa³ ná¹jmu³²í¹ máh³
hnoh² tonh²! iJm¹ má²hniáuh³²
bíh¹ hi³ tianh¹³ náh² hi³ hlah³
nio² honh²! Jáun² hniáuh³² chin¹³
bíh¹ náh² tsá²ñuh² hi³ ja¹ quián¹³,
tsá² ca³jmú³ hi³ hi³ hlah³ jáun².
3Qui¹ uá¹jinh¹ tiá² zenh² jná¹³ hi³
dí¹tsáun² ná¹ ja¹ quián¹³ hnoh², tí³la³
zenh² bíh¹ jná¹³ quionh³ jm²chí³
quion²¹; má²ca³ra³tsi³² bíh¹ jná¹³
héih³² cha¹³ Tí³² Juo¹³ dí² ní¹con²
tsá² ca³jmú³ hi³ tso³, la³juah²¹ dúh¹
hi³ zenh² dí¹tsáun² bíh¹ jná¹³. **4**Hi³
jáun² n¹ má¹ca³cuú² ca³ngih³²

náh² cun³quionh³ héih³² quioh²¹
Jesús Tí³² Juo¹³ dí², hi³ jáun² ja³bí¹
jná¹³ siáh³ zenh² quiúnh¹ hnoh²
cun³quionh³ jm²chí³ quion²¹. Hi³
jáun² má¹jáun², cun³quionh³ pí³ hi³
ho² Jesús Tí³² Juo¹³ dí² **5**hniáuh³²
jienh²¹ náh² tsá² hí³ jo³cuo² Satanás,
hi³ jáun² cu¹ cha³hín³ ngú³ quioh²¹
tsú², jáun² n¹ má¹jaunh³² Jesús
Tí³² Juo¹³ dí² né³, liáu³ bíh¹ jm²chí³
quioh²¹ tsú².

6Jáun² né³, tiá² lin¹ zia³² yáh³
he³ ca³ti²¹ hi³ lí¹³ jmúh¹³ hnoh²
tonh². ¿Tiá¹ má²ca³niéih² náh²
jáí¹³ hi³ qui³ juáh²³ jáun² tsáu² la³
lá² dúh¹? “Cú¹pih²¹ tie³ bíh¹ jmu²
hi³ lí²³ jueh³² cán¹”. **7**Jáun² né³, tí³
cheih³² hueh³ náh² cán¹ má²jan²
tie³ jáun², hi³ jmu² jáun² hlah³,
hi³ jáun² lín¹³ náh² la³jm¹ lí³ cán¹
hngó³² hi³ tiá² tie³ jan², hi³ jmu²
tsú² jáun² hí³ cuú²miih²¹ hi³ cúh²
tsú² Jm¹hien¹, la³ cun³ qui³ má²lín³
náh². Qui¹ Jm¹hien¹ quiú¹³ dí²
má²lí³ bíh¹ hua³jan²¹; qui¹ Cristo,
Tsá² lín³ hi³ Já¹ziáh² míh¹ ní¹con²
Dio³² má²ca³cuen³ hnga² hi³ jún³ ta³
ní¹ Dio³² cun³ñí¹ hi³ ca³ta¹ dí². **8**Hi³
jáun² né³, cu¹ jmú¹³ dí² Jm¹hien¹
quiú¹³ cun³quionh³ hi³ zian² dí²
hi³ jin² dí² jí³ hi³ hu²¹ re² ts³ dí²
n² siáh³, hi³ lí³ jáun² la³juah²¹
dúh¹ hi³ ná¹cúh²³ dí² hí¹miih²¹ tiá²
tie³ jan². Tí³la³ tiá² hniáuh³² yáh³
jmú¹³ dí² cun³quionh³ hi³ la³jm¹
láí³ dí² jáun² jm¹tin², hi³ tí² láí³ dí²
jáun² tsá² hláih¹ tsá² hon², hi³ lí³
jáun² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² cúh²
hí¹miih²¹ jan² tie³.

9Quionh³ ní¹ sí² cáun² hi³
ca³zeín³² ná¹ ní¹con² náh² jáun²,
ca³juo³ ná¹ hnoh² hi³ tiá² hniáuh³²
yáh³ hi³ juónh³² náh² re² quiúnh¹

tsá² juón¹. 10 Jun³juáh¹³ hi³
 ca³lî³hnó³² jná¹³ juah²¹ hi³ hú¹tá¹
 hi³ quin¹³ náh² tí³ có³² cu³tî³ yáh³
 ñí¹con² la³jín³² tsá² zian² hngá¹máh³
 lá², tsá² lî¹ jmú² lî¹ tsau³², tsá² hniá¹
 hi³ hlá² hi³ ní², tsá² háin², tsá²
 má²tsú² má²jónh³² dió³² tsá² láin¹;
 quí¹ hú¹tá¹ cu³tî³ jmí¹ hniáuh²¹
 huen¹³ bíh¹ náh² ñí¹ hué²¹ lá² sá¹jmí¹
 hi³ hú¹tá¹ cu³tî³ tiú²uú² hniáuh³²
 juonh²¹ náh² hí¹ cú¹pih²¹ quiúnh¹
 tsá² la³ hí³. 11 Tî³la³ la³ cun³ hi³
 ca³lî³hnó³² jná¹³ juah²¹, hi³ tiá²
 hniáuh³² juonh²¹ náh² re² quiúnh¹
 hí¹ jan² tsá² lî¹ juáh³ hi³ lín³ tsá²
 reh² bíh¹, hi³ tá¹la³ jáun² né³ lín³
 tsú² jan² tsá² juón¹ bíh¹, ho³lá²dá²
 tsá² lî¹ hen² tsí³ hi³ hlá² hi³ ní², ho³
 tsá² má²tsú² má²jónh³² dió³² tsá²
 láin¹, ho³ hi³ tin² siáh³ jái¹³, ho³ tsá²
 hen², ho³ hi³ háin² nî² siáh³. Ca³la³
 hí¹juáh³ tiá² hniáuh³² yáh³ jmúh¹³
 náh² má³² cu³lî²¹ quiúnh¹ tsá² la³
 hí³. 12 Quí¹ tiá² ca³tin¹ yáh³ jná¹³
 hi³ rá¹tsi³² héih³² ñí¹con² tsá² tiá²
 Dió³² má²cuóun³². Tî³la³ cun³ ca³tin¹
 bíh¹ hnoh² má¹ná¹ hi³ rá¹tsih³² náh²
 héih³² ñí¹con² tsá² cuáh³². 13 Quí¹
 hnga² bíh¹ Dió³² Tsá² ra³tsi³² héih³²
 ñí¹con² tsá² tionh² hí³ tí³ cheih³².
 Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, chin³ náh²
 tsá² ren² tso³ ní² ja¹ quián¹³.

Tsá² reh², tsá² ná¹hniei²¹

6 Hi³ jáun² né³, ní¹juáh³ zian²
 ma³ jan² hnoh² ná¹hniei²¹
 náh² quiúnh¹ náh² tsá² má²renh²
 náh², ðlánh³ bí¹ rón³² he² máh¹ náh²
 hi³ cuá¹míh¹ ta²¹ ñí¹con² tsá²tan²¹
 tsá² tiá² ta²¹ tanh² Dió³², cha³ jmí¹
 míh¹³ náh² ñí¹con² tsá² joh¹ Dió³²?
 ² ðHí¹ tiá² má²ñíh¹ náh² hi³ tsá² joh¹
 Dió³² ra³tsi³² héih³² ñí¹con² tsá²

zian² hngá¹máh³? Hi³ jáun² ní¹juáh³
 hnoh² la³ rá¹tsih³² héih³² ñí¹con²
 tsá² zian² hngá¹máh³, hi³ jáun²
 né³, ðhí¹ tiá² la³ quinh¹ uá¹ hnoh²
 jmá¹ hi³ rá¹tsih³² héih³² ca³ti²¹ hi³
 pih²¹ la³ ní²? ³ ðTiá¹ má²ñíh¹ hnoh²
 hi³ hí¹ ca³la³ tí³ ñí¹con² tsá²cuú²
 tsá²ta³ Dió³² yáh³ rá¹tsi³² dí² héih³²
 má¹jáun²? Hi³ ní¹juáh³ tu³ bí¹ hi³
 jáun² yáh³ ca³ta¹ dí² jmú¹³, itiá¹³
 bíh¹ tiá³ tiá² ca³ta¹ dí² má¹ré¹³
 uu³mí²tsi³² hi³ zia³² tá¹la³ ziaún² dí²
 ñí¹ hué²¹ lá²! 4 Jáun² né³, ní¹juáh³
 hnoh² la³ ná¹hniei²¹ náh² quiúnh¹
 tsá²ján² tsá²ján², ðha³ bí¹ lánh³ rón³²
 chah³² náh² honh² hi³ cuá¹míh¹ ta²¹
 ñí¹con² tsá² tiá² hi³ lín³ hí¹ cáun² hi³
 ca³tin¹ cuáh³²? 5 Hi³ ní² ján¹ tson²
 juah³² jná¹³ hi³ jáun² lí³ hinh¹ náh².
 ðHí¹ hí¹ jan² máh³ tiá² hin² zian² ja¹
 quián¹³ hnoh² tsá² quia³lín³ jmí¹ tsí³
 hi³ jmí¹ lí³ cah¹³ jmá¹ hi³ ma³re²
 uu³mí²tsi³² hi³ zia³² ja¹ quioh²¹ tsá²
 rainh²¹? 6 Hi³ jáun² isa³ tsá²ján²
 tsá²ján² bíh¹ hnoh² cua³chá¹ tsáu¹³
 renh² ta³ ñí¹ tsá²tan²¹ tsá² tiá² ta²¹
 tanh² Dió³²!

7 Cun³quionh³ hi³ ná¹tú² ná¹hnái²³
 náh² ní² tsá²ján² tsá²ján² ñí¹con²
 tsá²tan²¹, má²ja²hín³ bí¹ náh² hi³
 jmí¹ lí¹³ zian² náh² la³ cun³ zian²
 tsá² lín³ jon² Dió³². Quí¹ ðhe³ láih³²
 tiá² tí³ tion²³ náh² honh² ca³ti²¹ hi³
 hlah³? ðHe³ láih³² tiá² tí³ cáun² lí¹
 hen²³ náh² hi³ han³ tsú² hi³ quián¹³?
 8 Tî³la³ hnoh² dá² tí³ mí²jéin³² bíh¹
 ná¹jmuh³², hi³ ná¹jmú² ná¹cuóh²³
 náh² hi³ hlah³, jí³ hí¹ ca³la³ tí³ hi³
 quioh²¹ tsá² má² renh² yáh³ náh²
 ná¹hainh³².

9 ðHá¹ tiá² má²ñíh¹ hnoh² hi³ tiá²
 héinh¹³ yáh³ tsá² jmu² hi³ hlah³ ñí¹
 cuá¹quien² Dió³²? Ha³ lí² lí² cuí¹

lí³can² hnoh², quí¹ tiá² hñú³mi³cuú²
 héinh¹³ yáh³ tsá² juón¹, sa³jun³
 tsá² má²tsú² má²jónh³² dió³² tsá²
 láin¹, sa³jun³ tsá² liéinh³² ñí²cuo²
 tsáu², sa³jun³ tsá² lí¹ jmú² lí¹ tsau³²
 má²tún² hmóu³² tsá³mi³ ho³ má²tún²
 hmóu³² tsá²ñuh². ¹⁰Sa³jun³ tsá²
 háin² yáh³ héinh¹³, sa³jun³ tsá² lí¹
 hen² tsí³ hi³ hlá² hi³ ní², ho³ tsá²
 hen², tsá² lí¹ tin² jái¹³, hi³ sa³jun³
 tsá² han² cun³quionh³ jú¹ tí¹jái² yáh³
 héinh¹³ ñí¹ cuá¹quien² Dió³². ¹¹La³
 ní² bíh¹ jmí¹ lín³ ma³ jan² hnoh²;
 tí³la³ ta³né³² má¹ná¹, má²ca³lí³
 jin² bíh¹ náh², hi³ jáun² má²tionh²
 náh² ná¹chan¹ ñí¹con² Dió³², jí³ hi³
 má²ca³lí³ chun¹ náh² siáh³ ta³ ñí¹
 Dió³² cun³quionh³ tá¹³ Jesucristo
 Tí³² Juo¹³ dí², jí³ cun³quionh³
 Jmí²chí³ joh¹ Dió³² Juo¹³ dí² ní²
 siáh³.

Hniáuh³² hi³ ná¹chan¹ tsú² tá¹ jan²

¹²Jáun² né³, zian² tsá² juáh³ la³
 lá²: “Zia³² bíh¹ jái¹³ hi³ jmu¹ jná¹³
 lí³ua³ cáun² hi³ ja³² tsin³² jná¹³
 jmu¹”. Tson² bíh¹ cu³tí³ jái¹³ ní²,
 tí³la³ jun³juáh¹³ la³jí³² yáh³ hi³ jáun²
 zia³² ñí¹ jmu³ ta²¹. Ján³, cáun² lí¹³
 bíh¹ jmu³ tsú² la³ cun³ hi³ hnió³,
 tí³la³ tiá² hniáuh³² yáh³ cué³² tsú²
 jái¹³ ñí¹con² hnga² hi³ jmu³ hi³
 jáun², quí¹ jáun² tiá² lí¹³ zian² tsú²
 la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² má²dí¹hlánh¹
 ñí¹con² la³jí³² hi³ ja³² jáun² tsí³ tsú².
¹³Hi³ zian² tsá² siánh³ juáh³ siáh³
 la³ lá²: “Má³² dá² tsa³hi³² héin¹ bíh¹
 tsú², quí¹ qui³ cónh³ héin¹ tsú² lí³
 cáun² ñí¹ quioh²¹ má³² bíh¹”. Tson²
 bíh¹ jái¹³ ní², tí³la³ chau²¹ bíh¹ jmái¹
 hi³ Dió³² hin³ tá¹ tun³ ñí¹ hi³ ní².
 Tí³la³ tiá² tson² yáh³ hi³ tá¹³ ngú³
 quioh²¹ tsú² lí³ jmáh³la³ hi³ lí¹ jmu³

lí¹ tsó²¹; quí¹ hi³ má¹con²¹ Tí³² Juo¹³
 bíh¹ dí² ziaún² dí² dí¹ngú³, hi³ Tí³²
 Juo¹³ dí² né³ ma³cón³² siáh³ ngú³
 quiú¹³ dí². ¹⁴Hi³ jáun² né³, la³jmí¹
 ca³jmú³ Dió³² hi³ ca³jenh¹³ Tí³² Juo¹³
 dí², la³ jáun² bíh¹ jmu³ tsú² siáh³ hi³
 jenh¹³ dí² uá²jai³² cun³quionh³ pí³
 quioh²¹.

¹⁵¿Tiá¹ má²ñíh¹ hnoh² dúh¹, hi³
 ma³ quin³² ma³ jan³² hnoh² ná¹lín³
 náh² zeih²¹ cuo² zeih²¹ ta³ Cristo?
 Jáun² né³, ¿hi¹ lí¹³ cán¹³ jná¹³ hi³
 jáun² quioh²¹ Cristo hi³ cunh²¹ jná¹³
 quionh³ jan² tsá²mi³ hláih[?] ¿Tiá²
 jáun² yáh³? ¹⁶¿Há¹ tiá² má²ñíh¹
 hnoh² hi³ ní¹juáh³ jan² tsá²ñuh²
 ca³tiánh³ quionh³ jan² tsá²mi³ hláih¹
 la³ hi³, jáun² tá¹ gon³ bíh¹ tsú²
 má²lín³ la³juah²¹ dúh¹ jan² tsáu²?
 Quí¹ ñí¹ Sí² rá¹juáh³ la³ lá²: “Tá¹
 gon³ tsú² lín¹³ la³juah²¹ dúh¹ jan²
 tsáu²”. ¹⁷Tí³la³ jan² tsá² má²ca³cunh³
 quionh³ Tí³² Juo¹³ dí² né³, tán¹ gon³
 bíh¹ tsú² má²lín¹³ la³juah²¹ dúh¹ jan²
 tsáu² ca³tí²¹ jmí²chí³.

¹⁸Hi³ jáun² né³, tí³ có³² tianh³ náh²
 ca³tí²¹ hi³ jmu² tsú² jáun² juón¹. Quí¹
 lí³ua³ cáun² tso³ siáh³ hi³ jmu² tsáu²,
 jun³juáh¹³ má²hliah²³ tsú² ngú³
 quioh²¹ hnga² yáh³; tí³la³ ní¹juáh³
 tsá² lí¹ jmú² lí¹ tsau³² quionh³ jan²
 tsá² juón¹ má¹ná¹, hú¹tá¹ cu³tí³
 má²hliah²³ ngú³ quioh²¹ hnga² bíh¹
 tsú² jaun³². ¹⁹Quí¹ ma³ quin³² ma³
 jan³² bíh¹ hnoh² má²ná¹lín³ náh²
 hñú³ híen¹ quioh²¹ Jmí²chí³ Chun¹
 hi³ má²ca³cuen³ Dió³² ñí¹con² náh²,
 hi³ jáun² Jmí²chí³ Chun¹ hí³ má²cuá³
 hñú³ honh² náh². Ha³ tiú²uú²
 quián¹³ yáh³ hnoh² hmóu³² cuá²
 tanh¹, ²⁰quí¹ tsá² má²ná¹hlánh¹ bíh¹
 hnoh² hi³ ca³lau³ Dió³². Cun³ñí¹ hi³
 jáun² bíh¹ hniáuh³² má¹quien¹³ náh²

Dió³² cun³quionh³ cuá² tanh¹, [jĩ³ cun³quionh³ jmí²chí³ quián¹³ náh² nĩ² siáh³, quí¹ tá¹ tun³ nĩ¹ bíh¹ hi³ nĩ² má²ca³tin¹ Dió³²].

Hlí² líéinh³² tsú² tsá²
hnió³ jéinh³² cuo²

7 Jáun² né³, né³² má²nga¹ jná¹³ la³ cun³ jái¹³ hi³ ca³ngah³ hnoh² jáun² cun³quionh³ sí². Tĩ³ chu²¹ bíh¹ nĩ¹juáh³ hi³ tiá² jéinh³² tsá²nũh² cuo²; ²tĩ³la³ cun³nĩ¹ hi³ lí¹³ já³² tsí³ tsú² hi³ lí¹ jmu³ lí¹ tsó²¹ bíh¹, hi³ jáun² ma³ quin³² ma³ jan³² tsá²nũh² hniáuh³² zian² nĩ²cuo², hi³ ma³ quin³² ma³ jan³² siáh³ tsá²mĩ³ hniáuh³² zian² siáh³ nĩ²cuo². ³Hi³ jáun² tsá²mĩ³ tsá²nũh² bíh¹ ca³tin¹ ma³hiún² tsí³ tsá²ján² tsá²ján² la³ cun³ hi³ qui³ ca³tin¹ tsá² má²ca³jenh² cuo². ⁴Quí¹ jun³juáh¹³ quioh²¹ hnga² yáh³ tsá²mĩ³ cuá² ta³, quí¹ ca³tin¹ jĩ³ tsá²nũh² nĩ²cuo² bíh¹ tsú² jaun³². Ja³bí¹ la³ jáun² bí¹ siáh³ uá²jai³² tsá²nũh², jun³juáh¹³ quioh²¹ hnga² yáh³ tsú² cuá² ta³, quí¹ hi³ ca³tin¹ jĩ³ tsá²mĩ³ nĩ²cuo² bíh¹ tsú² jaun³² siáh³. ⁵Ha³ lí² ma³zian¹³ náh² nĩ¹con² tsá²ján² tsá²ján² nĩ¹juáh³ ta³ tiá² má²lí²jmu³ náh² jái¹³ cá²re² hi³ tianh¹³ náh² ma³ quin³² tun³ hni³² jmái¹ tá¹la³ tianh¹³ náh² ná¹chan¹ hi³ lienh¹ náh² Dió³². Má¹lí³² jáun² né³ tianh³ náh² siáh³ cu³tsa³²; quí¹ nĩ¹juáh³ nĩ² lí¹ tiá² ca³quinh¹ náh² jmái¹ hi³ tion¹³ náh² honh², hi³ jáun² Satanás jmu³ hi³ tánh³² náh² tso³.

⁶Cun³ ti³ lí¹ cué²³ jái¹³ bíh¹ jná¹³, jun³juáh¹³ hi³ jmu² jná¹³ héih³² yáh³. ⁷Quí¹ jná¹³ ti³ jlánh¹ bíh¹ jmí¹ hiún² tsin³² sá¹jmí¹ hi³ la³jín³² tsáu² ma³zian² la³jmí¹ lín³ jná¹³ dúh¹; ti³la³ Dió³² bíh¹ má²ca³cuéh³ ma³

quin³² ma³ jan³² tsáu² ma³ cá² nĩ¹ pí³ quioh²¹, uá¹ hi³ nĩ² uá¹ hi³ cáun².

⁸Jáun² tsá² tiá² cuo² má²jenh², jĩ³ tsá²mĩ³ hnái³ nĩ² juo³ jná¹³ jái¹³ lá²: Hi³ ti³ jlánh¹ bíh¹ chú³² nĩ¹juáh³ hi³ tiá² jéinh³² tsú² cuo², la³jmí¹ ngĩ²³ lá² jná¹³. ⁹Tĩ³la³ nĩ¹juáh³ tiá² tioh²¹ yáh³ tsú² hi³ tion³ tsí³, quí¹ jéinh²¹ tsú² cú²jueh³² cuo², quí¹ ti³ re² bíh¹ hi³ jéinh³² tsú² cuo² cha³ jmí¹ zian² tsú² hi³ dí¹quiaunh²¹ tsí³ jan² nĩ²cuo².

¹⁰Tĩ³la³ nĩ¹con² tsá² má²ca³jenh² cuo² né³, jmu² jná¹³ héih³² hi³ tsá²mĩ³ tiá² hniáuh³² tun³ tsá²nũh² nĩ²cuo². Jun³juáh¹³ quion²¹ jná¹³ yáh³ héih³² lá², quí¹ hi³ quioh²¹ Tĩ³² Juo¹³ bíh¹ dí². ¹¹Tĩ³la³ nĩ¹juáh³ nĩ² lí¹ ca³tun³ tsá²mĩ³ tsá²nũh² nĩ²cuo², jáun² tsá²mĩ³ hí³ tiú²uú² hniáuh³² yáh³ jéinh³² cuo² quionh³ jan² tsá² siánh³, ho³lá²dá² cón³² bíh¹ tsú² cú²juéh³² tsá²nũh² nĩ²cuo². Ja³bí¹ la³ jáun² tsá²nũh² siáh³, tiá² hniáuh³² yáh³ tun³ tsú² tsá²mĩ³ nĩ²cuo².

¹²Tsá² nĩ¹ hnái¹ nĩ² né³ juo³ jná¹³ cáun² hi³ len³ ná¹ huen², jun³juáh¹³ uú² lí³ héih³² quioh²¹ Tĩ³² Juo¹³ yáh³ dí²: Hi³ nĩ¹juáh³ jan² tsá² reh² dí² zian² tsá²mĩ³ nĩ²cuo², jan² tsá² tiá² ta²¹ má²tanh² Dió³², hi³ jáun² tsá²mĩ³ hí³ né³, cáun² hiún² bíh¹ tsí³ hi³ tionh² la³ má²tionh² jáun² quionh³ tsá² reh² hí³, hi³ jáun² tiá² ca³tin¹ yáh³ tsú² hi³ tun³ tsá²mĩ³ hí³. ¹³Hi³ nĩ¹juáh³ zian² jan² tsá²mĩ³ reh² dí² hi³ tiá² ta²¹ má²tanh² Dió³² tsá²nũh² nĩ²cuo², ti³la³ tsá²nũh² hí³ né³, cáun² hiún² bíh¹ tsí³ hi³ tionh² quionh³ tsá²mĩ³ reh² dí² hí³, jáun² tiá² lí¹³ yáh³ tun³ tsá²mĩ³ hí³ tsá²nũh². ¹⁴Hi³ jáun² tsá²nũh² tsá² tiá² ta²¹ má²tanh²

Dió³² má²cuá¹chan¹ bíh¹ ñí¹con²
 Dió³² cun³ñí¹ hi³ hiún² tsí³ hi³ tionh²
 la³ má²tionh² jáun² quionh³ tsá²mi³
 ñí²cuo², tsá² má²tanh² hi³ ta²¹ Dió³²;
 ja³bi¹ tsá²mi³ tsá² tiá² má²tanh²
 ta²¹ Dió³² siáh³ má²cuá¹chan¹ bíh¹
 ñí¹con² Dió³² cun³ñí¹ hi³ hiún² tsí³
 cuá³ la³ má²cuá³ jáun² quionh³
 tsá²ñuh² ñí²cuo², tsá² má²tanh²
 hi³ ta²¹ Dió³². Sá¹jmí¹ tiá² tson² la³
 ní² dúh¹, jáun² jónh³² náh² jmí¹
 má²lín³ la³jmí¹ lín³ jón²zih¹ tsá² tiá²
 ta²¹ tanh² Dió³² bíh¹; tí³la³ la³ lí³
 ní² má¹na²¹, ná¹chan¹ bíh¹ jónh³²
 náh² ñí¹con² Dió³². ¹⁵Tí³la³ ní¹juáh³
 tsá²ñuh² ho³ tsá²mi³ tsá² tiá² ta²¹
 má²tanh² Dió³² hnió³ tsáun³ quionh³
 ñí²cuo², jáun² cáun² cuí¹ tsáun¹³
 yáh³ tsú². Qui¹ jun³juáh¹³ hniáuh³²
 ma³zian² tsá² tanh² ta²¹ Dió³²
 quionh³ ñí²cuo² ca³la³ hi³ chí¹tson³
 yáh³ ní¹juáh³ tiá² la³ hnió³ yáh³ tsá²
 tiá² má²tanh² hi³ ta²¹ Dió³², uá¹ hi³
 tsá²mi³ uá¹ hi³ tsá²ñuh², qui¹ Dió³²
 dá² ca³te³ hi³ ma³zian² tsú² re² tin²
 bíh¹. ¹⁶Qui¹ ðlánh³ yáh³ rón³² ñíh¹
 hnú² tsá²mi³, hi³ ní¹juáh³ lí¹³ lion¹
 nú² tsá²ñuh² ñí²cuoh²? Hi³ hnú²
 né³ tsá²ñuh², ðlánh³ yáh³ rón³²
 ñíh¹ hnú² hi³ ní¹juáh³ lí¹³ lion¹ nú²
 tsá²mi³ ñí²cuoh²?

¹⁷Hi³ jáun² dá² cuí¹ lí³ lánh³ lí³
 bíh¹, ma³ quin³² ma³ jan³² bíh¹ tsáú²
 hniáuh³² ma³zian² la³ cun³ lí³ pí³
 hi³ má²ca³cué³ Tí³² Juo¹³ dí², rón³²
 la³ cun³ qui³ lín³ tsú² jmí¹ ca³te³
 jáun² Dió³². La³ ní² bíh¹ lí³ héih³² hi³
 jmu² jná¹³ ñí¹con² ca³la³ jí³² cuáh³².
¹⁸Jáun² ní¹juáh³ Dió³² ca³teh³ jan²
 tsá² má²tú¹ chí² láu² hná¹³ ñí¹ zian²,
 cuí¹ lín³ tsú² la³ má²lín³ jáun²;
 hi³ ní¹juáh³ ca³teh³ Dió³² jan² tsá²
 tiá² má²já²tú¹ quioh²¹ né³, tiá² lin¹

lí³ hniáuh³² yáh³ hi³ jmu³ tsú² la³
 jáun² quioh²¹ hnga². ¹⁹Tiá² hi³ jmu²
 hí¹ cáun² yáh³ ní¹juáh³ hi³ quian³²
 ho³ tiá² quian³² tsú² lí²¹ jáun²; la³
 cun³ hi³ jlánh¹ quien² hi³ ma³ti³²
 tsú² héih³² quioh²¹ Dió³² bíh¹. ²⁰Ma³
 quin³² ma³ jan³² bíh¹ tsáú² hniáuh³²
 zian² la³ cun³ qui³ zian² jmí¹ ca³te³
 Dió³². ²¹Ní¹juáh³ hi³ jmí¹ má²lín³
 nú² tsá² má²dí¹hlánh¹ joh¹ tsáú² jmí¹
 ca³te³ Dió³², ha³ lí² jmu² hi³² honh²
 hi³ jáun²; jí³²la³ ní¹juáh³ hi³ zia³²
 jái¹³ hi³ lí³ lí¹³ liáun³ nú² jú¹ re² bíh¹,
 jáun² tí³ re² jmu³ la³ jáun². ²²Qui¹
 tsá² má²lín³ tsá² má²dí¹hlánh¹ jmí¹
 ca³te³ Dió³² hi³ tanh¹³ tsú² ta²¹
 Tí³² Juo¹³ dí², ta³né³² má²lín³ tsú²
 tsá² má²ca³liáun³ bíh¹, hi³ jáun²
 má²jmu³ tsú² tá¹³ Tí³² Juo¹³ dí².
 La³ jáun² bíh¹ lí³ siáh³ ñí¹con² tsá²
 jmí¹ zian² hi³ ca³tin¹ hnga² jmí¹
 ca³lí³tén¹, hi³ ta³né³² né³ má²lín³
 tsú² tsá² má²dí¹hlánh¹ joh¹ Cristo
 bíh¹. ²³Dió³² má²ca³lau³ hnoh²
 cun³quionh³ cáun² hmah²¹ hmuh²¹
 lín²¹, ha³ lí²uú² lí¹ hen³ náh² hi³
 tsá²mi³cuoún² jmu³ hi³ lín¹³ náh²
 tsá² má²dí¹hlánh¹ joh¹. ²⁴Hi³ jáun²
 né³ reh², ma³ quin³² ma³ jan³² hnoh²
 hniáuh³² tionh² náh² ñí¹ ta³ ñí¹
 Dió³² la³ cun³ rón³² lín³ náh² jmí¹
 ca³te³ tsú².

²⁵Hi³ ngaih³² hnoh² jáun² hi³
 ca³tin¹ tsá² tiá² má²ca³jenh² cuo²
 né³, tiá² zia³² yáh³ cáun² héih³²
 quioh²¹ Tí³² Juo¹³ dí² hi³ hú¹tá¹
 ca³tin¹ tsá² la³ hí³. Tí³la³, cué¹³ jná¹³
 jái¹³ quion²¹ la³ cun³ hi³ len³ ná¹
 huen², hi³ jáun² hnoh² né³ lí¹³ cháh¹³
 cáun² honh² ca³ti²¹ jái¹³ lá², qui¹
 jná¹³ dá² lín³ ná¹ jan² tsá² lí¹³ háih¹³
 náh² honh² ñí¹con² cun³ñí¹ hi³ ca³ja³
 mií³ tsí³ hnga² Tí³² Juo¹³ dí². ²⁶Hi³

jáun² né³, cun³ñí¹ hi³ jlánh¹ huáh²
tsí³ jmái¹ hi³ ziaún² dí² lá² ta³né³²,
jáun² jná¹³ len³ hi³ tí³ re² bíh¹ zian²
tsú² la³ cun³ qui³ má²zian² ta³né³².
²⁷Ní¹juáh³ hi³ má²jenh² cuonh²
hnú², tiá² hniáuh³² yáh³ tsáun³
náh²; hi³ ní¹juáh³ tiá² hin² má²nio³
nú² jái¹³ quiúnh¹ né³, ha³ lí² hnah³
tsá²mí³. ²⁸Tí³la³ ní¹juáh³ hi³ ca³jenh²
cuonh² nú² né³, jun³juáh¹³ jmuh³²
tso³ yáh³ hnú² la³ jáun²; hi³ ní¹juáh³
jan² tsá¹mái¹³ ca³jéinh³² cuo²,
jun³juáh¹³ jmu² tso³ yáh³ tsú² siáh³
la³ jáun². Tí³la³ tsá² jéinh³² hi³ cuo²
má¹ná¹, lí³ zian² uu³mí²tsí³² bíh¹
ñí¹ hué²¹ lá², hi³ jáun² jná¹³ né³ jmí¹
hno²¹ hi³ tiá² lí³ zia³² uu³mí²tsí³²
jáun² quioh²¹ tsú².

²⁹Reh², sá¹ñí² niéi² hnoh² jái¹³
lá² quion²¹ jná¹³. Cú¹pih²¹ jmái¹
bíh¹ jéi³²lí³ zia³² quiú¹³ dí². Hi³
jáun² né³² tí³ chí¹ján³, tsá²ñuh² tsá²
má²ca³jenh² cuo² hniáuh³² ma³zian²
la³jmí¹ lí³ hi³ tiá² ñí²cuo² zian²,
³⁰tsá² ná¹ho² ná¹jngih² hniáuh³²
jmu³ la³jmí¹ lí³ hi³ tiá² hlah³ nio²
bíh¹ tsí³, hi³ ní¹juáh³ tsá² ná¹hiún²
tsí³ né³, hniáuh³² jmu³ tsú² la³jmí¹
lí³ hi³ tiá² hiún² bíh¹ tsí³, hi³ tsá²
zia³² hi³ la³² né³, hniáuh³² ma³zian²
tsú² la³jmí¹ lí³ hi³ tiá² quioh²¹ bíh¹
tsú² hi³ lí²liá³² jáun². ³¹Hi³ ní¹juáh³
tsá² jmúh³² ta²¹ hi³ zia³² ñí¹ hué²¹
lá², hniáuh³² jmu³ tsú² la³jmí¹ lí³ hi³
tiá² lin¹ ta²¹ lí²jmúh³² bíh¹ tsú²; qui¹
hngá¹máh³ hi³ néh³² dí² lá² há¹ ngá¹³
bíh¹.

³²Qui¹ jná¹³ hno³² hi³ tiá² hi³ zia³²
hi³ lí¹³ lí³ hí³² honh² náh². Ní¹juáh³
jan² tsá² tsá¹ñú¹ tiá² cuo² má²jenh²,
tsá² la³ hí³ hen² tsí³ jmáh³la³ ñí¹con²
Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí², jí³ he³ lánh³ rón³²
lí¹³ ma³hiún² tsú² tsí³ Tí³² Juo¹³ dí²;

³³tí³la³ ní¹juáh³ má²ca³jenh² cuo²
tsú² né³, ca³tí²¹ hi³ zia³² ñí¹ hué²¹ lá²
bíh¹ má²hí³² tsí³ tsú², jí³ he³ lánh³
rón³² lí¹³ ma³hiún² tsú² tsí³ tsá²mí³
ñí²cuo² ní² siáh³, ³⁴hi³ jáun² tá¹
tun³ jo²¹ bíh¹ ñí¹ má²hí³² tsí³ tsú²
lí¹³. Já³bí¹ zia³² siáh³ hi³ za² ñí¹con²
tsá²mí³ tsá² má²jenh² cuo² quionh³
tsá²mí³ tiá² cuo² má²jenh². Qui¹ tsá²
tiá² cuo² má²jenh² hen² tsí³ jmáh³la³
ñí¹con² Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí², hi³
hnió³ tsú² hi³ lí¹³ cuá¹chan¹ ñí¹con²
Dio³² tá¹ jan², la³ má²quionh³ siáh³
jmí²chí³ quioh²¹ tsú²; tí³la³ tsá²mí³
má²jenh² cuo² né³ hí³² tsí³ ca³tí²¹
hi³ zia³² ñí¹ hué²¹ lá², jí³ he³ lánh³
ma³hiún² siáh³ tsí³ tsá²ñuh² ñí²cuo²
ní² siáh³.

³⁵Juanh³² jná¹³ jái¹³ ní² ca³tí²¹
hi³ chú³² quián¹³ hmóu³² bíh¹ náh²,
jun³juáh¹³ hi³ qui² jna²³ jná¹³ jui³²
quián¹³ yáh³ hnoh². Qui¹ jná¹³
hno³² hi³ hnoh² tianh¹³ náh² re² la³
cun³ ca³tí²¹ bíh¹, hi³ má¹con²¹ náh²
Tí³² Juo¹³ dí² hi³ hí¹ cáun² tiá² hi³
chí¹cuú² chí¹jnáí²³.

³⁶Hi³ jáun² né³, hi³ ca³tin¹ tsá²
má²lieih²¹, tsá² zian² tsá¹mái¹³ jon²,
ní¹juáh³ tsá² hí³ lín²³ hi³ tí³ re²
jéinh³² cuo² tsá²mí³ jon², qui¹hliá²
má²tsá²lí³hún¹ bíh¹ tsí³ jon² tsú²,
hi³ má²ca³lín¹³ tsú² siáh³ hi³ hi³
ní² bíh¹ tí³ quien², jáun² cuí¹ jmu¹
tsú² la³ cun³ hi³ lín²³ tsú² chu²¹;
lí¹³ bíh¹ jéinh³² tsú² cuo² jon², qui¹
jun³juáh¹³ tso³ yáh³ jaun³². ³⁷Tí³la³
ní¹juáh³ zian² tsá² lín²³ hi³ tiá² lin¹
lí³ hniáuh³² yáh³ hi³ jéinh³² tsú²
cuo² tsá¹mái¹³ jon², hi³ tiá³ bíh¹ nio²
tsí³ tsú² la³ cun³ hi³ lín²³, hi³ tiá²
jéinh³² cuo² jon², re² bí¹ siáh³ jmu²
tsá² la³ hí³. ³⁸Hi³ jáun² né³, ní¹juáh³
tsá² jéinh³² cuo² tsá²mí³ jon², re²

bíh¹ jmu² tsú²; hi³ n¹juáh³ tsá² tiá²
jéinh³² cuo² jon² né³, tí³ jlánh¹ bíh¹
re² jmu² tsá² la³ hí³.

³⁹Hi³ ca³tin¹ tsá²mi³ tsá² má²jenh²
cuo² né³, liei²¹ jmu² héih³² hi³
ca³tin¹ tsú² tiánh³ la³ má²tionh²
jáun² quionh³ n¹cuo² tá¹la³ zian²
tsá²ñuh²; tí³la³ n¹ má¹jun² tsá²ñuh²
né³, má²lí¹³ bíh¹ jéinh³² siáh³ tsá²mi³
hí³ cuo² quionh³ lí³ua³ jan² tsá²
hnio³, tí³la³ hniáh³² jan² tsá²ñuh²
tsá² má²tanh² ta²¹ Dió³² bíh¹
má¹na²¹. ⁴⁰Tí³la³ tí³ jlánh¹ bíh¹ chú³²
quioh²¹ tsá²mi³ hí³ lí¹³ n¹juáh³ hí³
tiú²uú² ca³jéinh³² cuo². Hí³ n² bíh¹
cáun² hí³ len³ jná¹³ huen², hí³ jná¹³
né³ len³ hí³ hléh²³ ná¹ la³ cun³ hí³
tí³² tsí³ Jmí²chi³ joh¹ Dió³².

Má³² hí³ cha³² tsú² ná¹chan¹
quioh²¹ dió³² tsá² láin¹

8 Né³² né³, cu¹ má¹ré¹³ jná¹³
jái¹³ hí³ ngaih³² hnoh² jáun²
ca³ti²¹ ngú³ quioh²¹ jáh³ hí³ jngih²
tsú² n¹con² dió³² tsá² láin¹. Cun³
né¹ bíh¹ dí² hí³ la³jái³² dí² zia³² hí³
há² ngi²³ dí², tí³la³ háinh¹³ jmú¹³ dí²
tonh² ca³ti²¹ hí³ má²há² má²ngi²³ dí²
jáun². Tí³la³ n¹juáh³ hí³ ná¹hnáú³
dí² má¹ná¹, hí³ n² bíh¹ jmu² hí³
má²tsá²lí³hún¹ tsí³ dí² n¹con² Dió³².
²Jáun² n¹juáh³ zian² tsá² lín²³ hí³
ca³hia³ ca³táunh³ lín³², cun³quionh³
la³ jáun² lí²lin¹ hí³ tiá² hí³ n¹í³² hí¹
cáun² bíh¹ tsú² la³ cun³ hí³ jmí¹
ca³ti²¹ n¹í³². ³Tí³la³ n¹juáh³ jan² tsá²
hnio³ Dió³² né³, má²cuóun³² bíh¹
Dió³² tsá² hí³.

⁴Hí³ jáun² né³, ca³ti²¹ hí³ cúh² tsú²
ngú³ quioh²¹ jáh³ hí³ má²lí²jngih³
tsú² n¹con² dió³² tsá² láin¹, qui³
cónh³ má²né¹ bíh¹ dí² hí³ dió³² tsá²
láin¹ hí³, hí¹ jan² yáh³ tiá² lí³ nóh³²

quioh²¹ Dió³² Tsá² juú²tsáun², qui¹
jí³²la³ jan² tán¹ bíh¹ Dió³² zian².

⁵Qui¹ uá¹jinh¹ zia³² hliáun³ lín³²
hí³ téh²³ tsú² dió³² hñu³mi³cuú² jí³
n¹í¹ hué²¹ lá² n² siáh³, hí³ tson² bíh¹
cu³tí³ zia³² bíh¹ hliáun³ lín³² hí³ lí¹
téh²³ tsáú² dió³² jí³ juo¹³ tsú² n²
siáh³, ⁶tí³la³ hí³ ca³ta¹ jnoh¹ má¹ná¹,
jan² tán¹ bíh¹ Dió³² Jméi² dí² zian².
Jméi² dí² hí³ bíh¹ Tsá² ca³jmú³ ca³la³
jí³² hí³ zia³², hí³ jáun² jnoh¹ né³
ziáun² hí³ ca³tin¹ hí³ bíh¹. Jan² tán¹
bíh¹ Juo¹³ dí² zian², Jesús Tsá² lín³
hí³ Cristo yáh³. Hí³ cun³quionh³ hí³
bíh¹ ca³lí³ zia³² ca³la³ jí³² hí³ zia³²,
hí³ la³ jí³ jnoh¹ siáh³ uá¹jai³².

⁷Tí³la³ tiá² la³jín³² tsáú²
má²ca³ngí¹³ yáh³ hí³ n². Qui¹ zian²
tsá² jlánh¹ jmí¹ má²tan² hí³ má²tsú²
má²jónh³² dió³² tsá² láin¹, hí³ tsá²
hí³ né³ cáun² lín²³ la³ má²lín²³ jáun²
bíh¹ hí³ hú¹tá¹ má²ca³lí³quioh²¹ dió³²
tsá² láin¹ bíh¹ ngú³ hí³ cuá¹cúh²
tsú² jáun². Hí³ cun³n¹ hí³ tiá²
má²nio² tiá³ tsí³ tsú² né³, jáun² bíh¹
cáun² lí¹ cha³² tso³ jmí¹ tsí³ tsú²
hí³ lín²³ hí³ má²ca³hliánh² cun³n¹
hí³ má²lí²cuh³ ngú³ hí³ má²ta³no¹
n¹con² dió³² tsá² láin¹ hí³. ⁸Tí³la³
jun³juáh¹³ cun³quionh³ má³² hí³
cúh²³ yáh³ dí² lí¹³ tá¹zanh¹ dí² re²
ta³ n¹í¹ Dió³² má¹ná¹. Qui¹ sa³jun³
lí³ hláih¹ yáh³ dí² n¹juáh³ hí³ tiá²
cúh¹³, hí³ sa³jun³ lí³ chun¹ yáh³
dí² n¹juáh³ hí³ lí²cúh¹³. ⁹Tí³la³
hua³hín¹³ náh² jmu³, qui¹ n² lí¹
ca³jmuh³ náh² hí³ tánh³² tso³ jan²
tsá² tiá² má²pin³ tsí³ cun³quionh³
hí³ cúh¹³ náh² lí³ua³ cáun² hí³ tí³²
honh² náh² hmóu³². ¹⁰Cuí¹ jmú¹³
jái¹³: Ní¹juáh³ hnú² tsá² má²níh¹
hí³ n², la³ ca³níh³ hí³ jmúh¹³ má³²
cáun² n¹í¹ ca³tin¹ dió³² tsá² láin¹, hí³

ní¹juáh³ tá¹la³ jáun² né³ la³ ca³jé³²
 jan² tsá² reh² tsá² tiá² má²pin³ tsí³
 hi³ ñíh³ hnú² ñí¹ jáun², jáun² ja³bí¹
 tsá² reh² hí³ lí¹³ já³² tsí³ hi³ cuh³
 má³² má²lí³cué³² tsú² ñí¹con² dió³²
 tsá² láin¹. ¹¹Hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹
 lí³, hi³ cun³quionh³ hi³ jlánh¹ ñíh¹
 jáun² bíh¹ hnú² má²jmu³² nú² hi³
 tsa³hín³ renh² nú² tsá² tiá² má²pin³
 tsí³, tsá² ca³jun³ hi³ Cristo hi³
 ca³tin¹ uá²jaí³². ¹²Jáun² la³ ní² bíh¹
 má²jmu³² hnoh² tso³ ñí¹con² hnga²
 Cristo, cun³quionh³ hi³ jmu³² náh²
 tso³ ñí¹con² renh² ní¹ má¹ca³hliah²¹
 náh² tsí³ tsá² tiá² má²pin³ tsí³.
¹³Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹, ní¹juáh³
 jná¹³ la³ jmu² hi³ tanh³² renh² ná¹
 tso³ cun³quionh³ má³² hi³ cuh³² ná¹,
 tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² hi³ hí¹ cónh³
 tiú²uú² cuh²¹ jná¹³ ngu³ la³ jáun²,
 quí¹ ní² lí¹ ca³jmu³² jná¹³ hi³ tánh³²
 renh² ná¹ tso³.

La³ cun³ hi³ ca³tin¹ tsá² lín³
 tí³² tsá² quian³² jè¹ Dió³²

9 Né³² né³, ¿tiá¹ la³ zian² jná¹³ hi³
 ca³tin¹ huen² dúh¹? ¿Haun¹³
 juáh¹³ lín³ jná¹³ jan² tí³² tsá² quian³²
 jè¹ Dió³² dúh¹? Quí¹ jná¹³ má²ca³jién¹
 ná¹ Jesús Tí³² Juo¹³ dí², hi³
 cun³quionh³ hnoh² bíh¹ má²lin¹ ta²¹
 quion²¹ jná¹³ hi³ má²ca³jmu³² ná¹
 quioh²¹ Tí³² Juo¹³ dí². ²Uá¹jinh¹ zian²
 tsá² tiá² hnió³ tónh³² ta²¹ hi³ jná¹³
 lín³ ná¹ tí³² tsá² quian³² jè¹ Dió³²,
 tí³la³ ñí¹con² hnoh² má¹ná¹, lín³ bíh¹
 jná¹³; quí¹ cun³quionh³ hi³ lín³ hnoh²
 ní² tsá² tanh² ta²¹ Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí²
 má²lí²lin¹ hi³ tson² bíh¹ cu³tí³ lín³
 jná¹³ tí³² tsá² quian³² jè¹ Dió³².

³La³ lá² bíh¹ nga² jná¹³ ñí¹con²
 tsá² la³ hí³ ní¹juáh³ jmí¹ zú² jmí¹
 hie² tsú²: ⁴¿Tiá¹ la³ zia³² jái¹³ hi³ cú¹

hnáih¹³ jnoh¹ la³ cun³ hi³ lí¹ cue³²
 jáun² tsáu² dúh¹? ⁵Ja³bí¹ la³ jáun²
 zia³² siáh³ jái¹³ hi³ jenh¹ jná¹³ uón³²
 quiúnh¹ ná¹ jan² tsá²mí³ tsá² reh²
 dí², hi³ ngí¹³ ná¹ quiúnh¹ la³jmí¹
 jmu² tí³² tsá² quian³² jè¹ Dió³² ñí¹
 hná¹ ní², jí³ tsá¹ rainh²¹ Tí³² Juo¹³
 dí², jí³ Pé¹ ní² siáh³. ⁶¿Hí¹ lín²³
 tsú² hi³ jmáh³la³ jná¹³ quiúnh¹ ná¹
 Bernabé uá¹ lí³hniauh²³ hi³ jmú¹³
 jnoh¹ ta²¹ hi³ jáun² lí¹³ jniau¹³ jnoh¹
 hi³ cúh¹³ tá¹la³ hléh¹³ jnoh¹ jú¹
 chú³²? ⁷¿Hin² dá² tsánh² tsá² lín³
 hliáu³, hi³ má²hmah¹ hnga² la³jí³²
 hi³ lí³ hniáuh³² quioh²¹? ¿Hin²
 tsánh² zia³² hi³ jnauh²¹, hi³ tiá² cúh²
 má¹lí³² jáun²? ¿Hin² dá² tsánh² jmu²
 hua³hí¹³ já¹ziáh² hi³ tiá² hính²³ yáh³
 jmí² tiuh²¹ hi³ huéh²³ má¹lí³² jáun²?
⁸Su³uú² lí¹ cuí¹ lín¹³ náh² hi³ jái¹³
 hi³ hléh²³ jná¹³ lá² lí³ cáun² hi³ lí¹
 ca³cháunh³ chin³² jná¹³ huen², quí¹
 ja³bí¹ ñí¹ liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés
 yáh³ rá¹juáh³ la³ ní². ⁹Quí¹ ñí¹
 liei²¹ jáun² rá¹juáh³ la³ lá²: “Ha³ lí²
 tanh³ chí² náh² ho³ cuá¹jué² tá¹la³
 há² zauh³² cuú²miih²¹ hi³ jáun²
 sunh³ máí³”. Quí¹ jun³juáh¹³ hi³
 ca³juáh³ Dió³² la³ ní² cun³ñí¹ hi³hliá²
 jlánh¹ hnio³ cuá¹jué² yáh³, ¹⁰quí¹
 cun³quionh³ la³ ní² dá² ca³jmu³ tsú²
 cáun² jái¹³ hi³ ma³ta² tsú² jí³lá² bíh¹
 dí². Liei²¹ jáun² ca³lí³ ca³tí²¹ cáun²
 hi³ chú³² quiú¹³ jnoh¹ bíh¹; quí¹ tsá²
 quiáh² hué³² quionh³ tsá² caun²
 hi³ ca³láu², cá²re² bíh¹ hen² tsí³
 tsú² hi³ he³ la³ cun³ hi³ ca³tin¹ ní¹
 má¹ca³láu². ¹¹Hi³ jáun² né³, ní¹juáh³
 jnoh¹ má²ca³ján¹³ jún² hi³ jmu² ta²¹
 hñu³ jmí¹ hñu³ tsí³ tsáu² ja¹ quián¹³
 hnoh², ¿hí¹ hliáun³ lín³² máh³
 ní¹juáh³ la³ ca³héi¹³ jnoh¹ cú¹pih²¹
 hi³ lí³ hniáuh³² quiú¹³ ñí¹con² hnoh²

má¹lí³² jáun²? ¹²Ní¹juáh³ tu³ bíh¹
tsá² siánh³ yáh³ la³ zia³² bíh¹ jái¹³
ní¹con² hi³ he³ hi³ hniáuh³² quioh²¹
ní¹con² hnoh², jáun² itia¹³ bíh¹ tiá³
jnoh¹ tiá² ca³ta¹ héi¹³ hi³ jáun²!

Ti³la³ tiá² má²ca³jmú¹³ yáh³
jnoh¹ la³ cun³ hi³ jm¹í¹ lí¹³ jmú¹³;
ti³la³ jnoh¹ dá² má²ca³tion¹³ bíh¹
tsí³ la³ jí³², qui¹ tiá² hnaú² jnoh¹
hi³ lí³ zia³² hi³ chí¹cuú² chí¹iná²³
tá¹la³ hléh¹³ jnoh¹ jú¹ chú³² quioh²¹
Cristo. ¹³Qui¹ má²níh¹ bíh¹ hnoh²
hi³ ní¹juáh³ tsá² jmu² ta²¹ hñu³
cuáh³² chín¹ quiú¹³ jnoh¹ tsá² judíos,
cun³quionh³ hi³ tsá²can³² jáun²
tsáu² hñu³ cuáh³² bíh¹ zian² tsú².
La³ cun³ lí¹³ juáh¹³, hi³ ní¹juáh³
tsá² jmu² ta²¹ ní¹ lí³ ní¹hiú¹³, ní¹
qui³ cueh³² tsáu² Dió³² lí³ua³ cáun²
hi³ ca³loh² uá¹ i³ hi³ jñi³² tsú², uá¹
hi³ jáh³, jáun² ní¹ má²lí²jín³² tsá²
hi³ la³ cun³ hi³ ca³ti²¹ có³², má²lí³²
jáun² né³, tsá² hi³ bíh¹ má²lí¹³ cuh³
hi³ ziu³. ¹⁴La³ jáun² bíh¹ lí³ héih³²
hi³ ca³jmú³ siáh³ Ti³² Juo¹³ dí², hi³
ní¹juáh³ tsá² hleh³² jú¹ chú³², jáun²
cun³quionh³ ta²¹ jáun² bíh¹ lí¹³ zian²
tsú². ¹⁵Ti³la³ jná¹³ má¹ná¹, hi¹ cónh³
yáh³ tiá² má²ca³mí³ jná¹³ ní¹con²
hnoh² la³ cun³ hi³ jm¹í¹ lí¹³ mí¹³ jná¹³,
sa³jun³ jmu² jná¹³ sí² lá² qui¹ cun³ní¹
hi³ hniá¹ jná¹³ hi³ zia³² hi³ cuéh¹
hnoh² ca³lá². iTi³ re² cui¹ jún¹³ jná¹³
cú²jueh³² ñeh² bíh¹ hi³ quin³ tsú² hi³
hiún² tsin³² jná¹³ hi³ hléh²³ ná¹ ta³
tiá² hlánh¹!

¹⁶Ca³tin¹ jná¹³, jun³juáh¹³ hi³
jmu² tonh² yáh³ jná¹³ hi³ hléh²³
jú¹ chú³², qui¹ cun³ ca³tin¹ bíh¹
jné¹³ hi³ hléh¹³. iMa³ jlánh¹ juo²³
jné¹³ ní¹juáh³ hi³ tiá² hléh¹³ jú¹
chú³² jáun²! ¹⁷Cun³ní¹ hi³ jáun²
bíh¹, ní¹juáh³ hi³ jmu² jná¹³ ta²¹ lá²

cun³ní¹ hi³ hiún² tsin³² huen², jáun²
zia³² bíh¹ hi³ hiáu¹³ jná¹³. Ti³la³ uá¹
cun³ ca³jmú³² jná¹³ ca³la³ chí¹tson³,
cun³ jáun² bíh¹ lí³ cáun² ta²¹ hi³
má²ca³chá³ Dió³² jo³uón³² jná¹³.
¹⁸Hi³ jáun² né³, la³ cun³ hi³ hiáu¹³
jné¹³ jáun² lí³ la³ lá²: Hi³ jlánh¹
lí²hiún² tsin³² jné¹³ hi³ hléh²³ jú¹
chú³² ta³ tiá² hi³ mí²³ ná¹ hí¹ cáun²;
la³ cun³ lí¹³ juáh¹³, hi³ tiá² mí²³ jné¹³
la³ cun³ hi³ qui³ lí¹³ mí³² jan² tsá²
hle³² jú¹ chú³².

¹⁹Uá¹jinh¹ tiá² lín³ jné¹³ tsá²
má²dí¹hlánh¹ ní¹con² hí¹ jan² tsáu²,
ti³la³ cun³ jáun² má²ca³jmú³² bíh¹
jné¹³ hi³ lín³ ná¹ la³juah²¹ dúh¹ jan²
tsá² má²dí¹hlánh¹ ní¹con² la³jín³²
tsáu², hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí³
janh²¹ jné¹³ juóun³² tsáu² hi³ ca³tin¹
Cristo. ²⁰Ní¹juáh³ jm¹í¹ cuon¹ jné¹³
ja¹ tsá² judíos, jmu² jné¹³ la³jm¹
jmu² tsá² judíos, hi³ jáun² lí¹³ janh²¹
jné¹³ tsú²; la³ cun³ lí¹³ juáh¹³, hi³
ní¹con² tsá² ná¹má²ti³² liei²¹ quioh²¹
hla¹ Moisés jmu² jné¹³ la³jm¹ jmu²
tsá² má²ti³² hí³ liei²¹, hi³ jáun² lí¹³
janh²¹ jné¹³ tsá² hí³, uá¹jinh¹ jné¹³
jan² tsá² tiú²uú² lin¹ lí³hniauh²³
ma³ti³² liei²¹ jáun². ²¹Hi³ jáun²
né³, ní¹juáh³ jm¹í¹ cuon¹ jné¹³ ja¹
quioh²¹ tsá² tiá² má²quien² liei²¹
quioh²¹ hla¹ Moisés, ja³bí¹ jné¹³
jmu² siáh³ cá²ren² quiúnh¹ ná¹ tsá²
la³ hi³. Ti³la³ jun³juáh¹³ hi³ tiá²
má²ti²¹ héih³² quioh²¹ Dió³² yáh³
jné¹³ jaun³², qui¹ jné¹³ bíh¹ jan² tsá²
ca³tin¹ ná¹ hi³ má¹ti²¹ liei²¹ quioh²¹
Cristo. ²²Ní¹juáh³ jm¹í¹ cuon¹ jné¹³
quiúnh¹ tsá² tiá² má²pin³ tsí³, hi³
jáun² jné¹³ jmu² siáh³ hi³ la³jm¹ lí³
hi³ tiá² má²pin³ tsin³² ná¹, hi³ jáun²
lí¹³ janh²¹ jné¹³ uá²jai³² tsá² hí³. Hi³
jáun² la³ cun³ hi³ jmu² jné¹³ né³, hi³

jmu² ná¹ cá²ren² quiúnh¹ ná¹ la³jánh³
 dú¹ ní¹ tsáu², hi³ jáun² la³ jáun² lí¹³
 cháuh³² he³ lánh³ rón³² lí¹³ lion¹
 jná¹³ jmí² chí³ quioh²¹ ma³ jan² tsá²
 hí³ bíh¹ jaun³². ²³Jmu² jná¹³ la³jí³²
 hí³ ní² cun³ ní¹ hi³ ca³tin¹ jú¹ chú³²,
 hi³ jáun² lí¹³ hiáu³ jná¹³ uá²jai³² la³
 cun³ hi³ jein³² jú¹ chú³² lá².

²⁴Quí¹ má² ní¹ bí¹ hnoh² hi³
 n¹juáh³ jmí¹ co² tsú², jáun² la³jín³²
 bíh¹ tsú² jmu² pí³ hi³ tsá² táunh¹
 cú² hé² lín³², tí³ la³ jí³² la³ jan² tán¹
 bíh¹ tsá² láih²³, hi³ jáun² hiáu²³
 hi³ má² ná¹ lí³ jáun² hua³jan²¹. Jáun²
 la³jmí¹ jmu² tsá² la³ hí³ bíh¹ hniáu³²
 jmúh¹³ náh² pí³, hi³ jáun² janh¹ náh²
 hi³ má² ná¹ lí³ jáun² hua³jan²¹ quián¹³.
²⁵La³jín³² bíh¹ tsá² co² má² tin³²
 re², hi³ jáun² tiá² zia³² hí¹ cáun² hi³
 lí¹³ lí³ hliánh¹³ tsú², quí¹ hi³ hnió³
 láih¹³ cáun² có²ron¹ ná¹ hi³ lí³ ñeh¹
 hmá² cuu³hláu², cáun² hi³ tiá² lin¹
 má²hie²; tí³ la³ jnoh¹ má¹ ná¹, jmu³²
 pí³ hi³ jáun² jauh¹ dí² cáun² hi³
 ma³hie² la³ cun³ jmí¹ hi³ nio² bíh¹.
²⁶Cun³ ní¹ hi³ jáun² né³, jmu² jná¹³
 la³ cun³ qui³ jmu² tsá² ngí³² cú² hé²,
 ha³ tiá² jé³² yáh³ jná¹³ tí³ hlá² tí³
 ní²; hi³ sa³jun³ jmu² jná¹³ hnié²
 la³jmí¹ jmu² jan² tsá² lí¹ cui²³ jah³²
 ní¹ lin²¹. ²⁷Tí³ la³ jná¹³ dá² jmu²
 héih³² ca³ la³ chí¹ tson³ bíh¹ ní¹ con²
 ua³ tán² ná¹, hi³ dí³ quian²¹ ná¹ jmái¹
 hi³ taunh¹³ ta²¹, quí¹ ní² lí¹ ca³ lí³ hi³
 chín¹ dí¹ jná¹³ tsá² ca³ ma³ tin¹³ ná¹
 tsáu², hi³ la³ ca³ ta³ zanh¹ ná¹ hlah³
 má¹ lí³² jáun².

Tiá² hniáu³² má¹ quien¹³
 dí² dió³² tsá² lán¹

10 Hi³ jáun² né³ reh², hno³²
 jná¹³ hi³ lí³ ní¹³ náh² hi³
 la³jín³² bíh¹ tsá² daun³² dí¹ hio³

ñú¹ deh³ dí² tsá² jmí¹ zian² cá² jmái¹
 ca³ tiánh³ ñeh² jnie² hi³ lí³ lí²¹ hi³
 taunh² jáun² Dió³² hó¹ ní¹, hi³ la³ jín³²
 bíh¹ tsú² ca³ nga³ siáh³ Jmí² miih²¹
 Dáin³ jmí¹ ca³ niá³ jáun². ²Hi³ jáun²
 dá² la³ jín³² bíh¹ tsú² cáun³ jmái², hi³
 lin¹ hi³ hain²¹ tí³ con² hla¹ Moisés
 cun³ quionh³ hi³ ca³ ní³ táunh¹ tsú²
 jáun² ñeh² jnie², jí³ jmí¹ ca³ han³
 siáh³ jmí² miih²¹ jáun². ³Ja³ bí¹ cá² re²
 ca³ cúh² bíh¹ tsú² jí³ lín² cá² ní¹ má³²
 hi³ ca³ cué³ Dió³². ⁴Ja³ bí¹ la³ jín³² bíh¹
 tsú² siáh³ ca³ hinh³ cá² ní¹ jmái² hi³
 ca³ cué³ hnga² Dió³². Quí¹ hliá² jmí¹
 hính²³ tsú² jmái² ja³ ní¹ con² Dió³²
 hi³ chí¹ hue³² hláu². Hláu² jáun² dá²
 jmí¹ quionh³ tsú² tá¹ la³ hí¹ tiáunh¹
 jui³², hi³ hláu² jáun² né³ jmí¹ lín³
 hnga² bíh¹ Cristo. ⁵Tí³ la³ uá¹ jáun²
 la³ jáun², lí³ cá² tsáun¹ máh³ tsá² hí³
 tiá² ca³ jmú³ la³ cun³ hi³ jéih³² Dió³²,
 hi³ jáun² dá² ca³ hiá² cá² tsan³ bíh¹
 tsú² hué³² quiéin² jáun².

⁶La³ jí³² hi³ ca³ lí³ jáun², lí³ cáun²
 nóh³² hi³ hie³² jnoh¹ jú¹ tson² bíh¹,
 hi³ lin¹ hi³ tiá² ca³ ta¹ dí² jmú¹³ hi³
 hniá¹ dí² hi³ hlah³, la³ jmí¹ ca³ jmú³
 jáun² tsá² hí³. ⁷Cun³ ní¹ hi³ jáun²
 bíh¹ tiá² hniáu³² má¹ tsú¹ má¹ jonh²¹
 hnoh² dió³² tsá² lán¹ la³ jmí¹ ca³ jmú³
 jáun² tsá² hí³; la³ cun³ rón³² hi³
 rá¹ juáh³ ní¹ Sí²: “Tsáu² ca³ tiánh³
 tiáunh¹, hi³ ca³ cu³ ca³ hinh³, hi³ jmí¹
 lí²¹ jáun² né³ ca³ nu³ ca³ tiánh³ hi³
 ca³ jmú³ juón¹”. ⁸Jáun² tiá² hniáu³²
 yáh³ hi³ lí¹ jmú¹ lí¹ tsáu¹³ dí² la³ jmí¹
 ca³ jmú³ jáun² tsá² hí³, quí¹ jmí¹
 lí²¹ jáun² ca³ tsan³ quiu³ hni² mei²¹
 tsáu² cu³ tsa³² la³ lá² cú² jmái¹.
⁹Sa³ jun³ hniáu³² yáh³ hi³ cá¹ lan¹³
 dí² Tí³² Juo¹³ hi³ neh²¹ n¹ juáh³ hi³
 tson² juenh² tsí³, la³ jmí¹ ca³ jmú³
 ma³ jan² tsá² hí³, hi³ jmí¹ lí²¹ jáun²

né³ ca³tsan³ bíh¹ cun³quionh³ hi³
ca³quieh² jáh³ hláinh¹. ¹⁰Hi³ sa³jun³
hniáuh³² yáh³ hi³ jmúh¹³ hnoh² hi³
lí¹ mí¹ lí¹ tsáinh¹ náh² ní¹con² Dió³²
la³jmí¹ ca³jmú³ ma³ jan² tsá² hí³,
hi³ jáun² jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³hiá²
cá²tsan³ bíh¹ hi³ ca³jmú³ tsá²cuú²
tsá²ta³ Dió³², tsá² quian³² pí³ quioh²¹
hmú³².

¹¹La³jí³² hi³ ní² bíh¹ ca³chú²
cá²quiúnh³² tsá²haun³² dí¹hio³
ní¹deh³ dí² tsá² jmí¹ zian² cá²jmá¹;
hi³ jáun² né³ ca³tóh³ tsú² ní¹ Sí², hi³
jáun² lí¹³ zia³² cáun² nóh³² quiú¹³
jnoh¹ tsá² ziáun² dí² ní¹ cá¹táuh³
jmá¹ lá², hi³ tiá² jmú¹³ dí² la³ jáun².

¹²Cun³ní¹ hi³ jáun² né³, ní¹juáh³
tsá² lín²³ hi³ pin³ tsí³, cu¹ jmu¹ tsú²
hua³hín¹³ hi³ tiá² cáun² lí¹ tánh²¹
tso³. ¹³La³jí³² hi³ cá² lau²³ hnoh²
cá²ren² bíh¹ quionh³ la³ cun³ hi³ qui³
quiunh³² la³jín³² tsá²mí³cuóun² ní¹
hná¹ ní² uá²jai³². Tí³la³ cun³ jáun²
lí¹³ bíh¹ cháh¹³ hnoh² cáun² honh²
ní¹con² Dió³², qui¹ hí³ dá² tiá² cáun²
lí¹ cué²¹ yáh³ jái¹³ hi³ lí³ zia³² hi³ cá²
lau²³, cáun² hi³ tiá² lí³ quinh¹ náh²
jmá¹. Qui¹ Dió³² dá² tí³ hie³² bíh¹
he³ lánh³ rón³² tion¹³ náh² honh² ja¹
la³jí³² hi³ jáun², hi³ jáun² la³ jáun²
bíh¹ lí¹³ quinh¹ náh² jmá¹.

¹⁴Cun³ní¹ hi³ jáun² né³, reh²
tsá² hnau³ jná¹³ lín³², su³uú²
lí¹ ma³quien¹³ náh² dió³² tsá²
láin¹. ¹⁵Lieh¹ jná¹³ hnoh² la³jmí¹
liéinh³² tsú² tsá² quiáh¹ tsí³,
hmóu³² bíh¹ hnoh² lí¹³ chú¹ níh²¹
náh² la³ cun³ hi³ juah³² jná¹³ lá²:
¹⁶Hi³ ní¹ má¹ca³cue¹³ dí² tiá¹hmah¹
Dió³² quioh²¹ jmí² ráu³ hfen¹ hi³
hnáih²³ dí² jáun² la³jái³² né³,
má²ná¹ma³jnia¹³ dí² hi³ tiáuh¹ dí²
cá²hon³ quiúnh¹ Cristo cun³ní¹ hi³

jmí²hán¹ tsú² ca³jmú³ ta²¹ ní¹con²
dí² jí³lá² bíh¹. Ja³bí¹ la³ jáun² ní¹
má¹ca³tsunh²¹ dí² hi³ cuú²miih²¹ hi³
cúh²³ dí², má²ná¹ma³jnia¹³ dí² hi³
tiáuh¹ dí² cá²hon³ quiúnh¹ Cristo
cun³ní¹ hi³ tá¹³ tsú² má²ca³lí³ quien²
ní¹con² dí² la³jái³² jmí¹ ca³taun³ tsú²
jáun² ní¹ crei²¹ bíh¹ siáh³. ¹⁷Jáun²
cun³ní¹ hi³ cáun² hí³ bíh¹ tsóh³² dí²,
uá¹jinh¹ juóu³² lín³² dí², má²lin¹ bíh¹
hi³ ná¹lá³ dí² la³juah²¹ dúh¹ jan²
tsáu², qui¹ cáun² bíh¹ hí³ cúh²³ dí²
la³jái³².

¹⁸Sá¹ní² jie³ dú¹ náh² lánh³
rón³² ná¹ngí²³ tsá² hué³² Israel:
La³jín³² tsá² cúh² ngú³ quioh²¹ jáh³
má²lí²jngih³ tsú² ní¹con² Dió³²,
má²lí²ma³jnia³² tsú² hi³ tiáunh¹
cá²hon³ hi³ jáh³ hí³ lí³ quien² ní¹con²
tsú² la³jín³² bíh¹. ¹⁹Jáun² né³,
jun³juáh¹³ hi³ hnó³² jná¹³ juah²¹ hi³
dió³² tsá² láin¹ zia³² pí³ quioh²¹ yáh³,
hi³ sa³jun³ tí³ jlánh¹ quien² ngú³
quioh²¹ jáh³ hi³ jngih² tsú² ní¹con²
dió³² tsá² láin¹ yáh³ la³ cónh³ bíh¹
lí³ua³ cáun² ngú³. ²⁰La³ cun³ hi³
hnó³² jná¹³ juah²¹ lí³ la³ lá²: Hi³ tsá²
tiá² cuóun³² Dió³² cuen² jáh³ ní¹con²
jmí²chí³ hláinh¹ bíh¹ ní¹juáh³ jmí¹
jngih² jáh³ ní¹hiú¹³ quioh²¹ dió³² tsá²
láin¹, jun³juáh¹³ ní¹con² Dió³² yáh³
cuen² tsú²; hi³ jná¹³ né³, tiá² hnó³²
yáh³ hi³ tiáunh¹ hnoh² cá²honh¹
quiúnh¹ náh² jmí²chí³ hláinh¹.
²¹Qui¹ tiá² lí¹³ yáh³ hi³ dí¹chíh¹
hnoh² honh¹ copa hi³ jmu² lin¹ hi³
tiáunh¹ náh² cá²honh¹ quiúnh¹
Tí³² Juo¹³ dí², hi³ má¹lí³² jáun² né³
dí¹chíh¹ náh² siáh³ honh¹ copa hi³
jmu² lin¹ hi³ tiáunh¹ náh² cá²honh¹
quiúnh¹ jmí²chí³ hláinh¹; sa³jun³
lí¹³ yáh³ hi³ cúh¹³ hnoh² hi³ ná¹tsí²¹
ní¹ mesa quioh²¹ Tí³² Juo¹³ dí², hi³

má¹lí³² jáun² cúh¹³ náh² siáh³ hí³
ná¹tsi²¹ ní¹ mesa quioh²¹ jmí²chí³
hláinh¹.

22 iHa³ tiá² ca³ta¹ yáh³ dí² jmú¹³
hí³ míh³ tsí³ Tí³² Juo¹³ dí²! Quí¹
jun³juáh¹³ jnoh¹ yáh³ tsá² tí³ jlánh¹
bíh¹ pin³ la³ cónh³ bíh¹ hí³ dí².

He³ lánh³ rón³² jmu² tsá²
má²ca³líáun³, tsá² qui³ hno³ rainh²¹

23 Né³² né³, tson² bíh¹ la³ cun³ hí³
juáh²³ jáun² tsáu², hí³ cáun² lí¹³ bíh¹
jmu³ tsú² la³ cun³ hí³ hnió³; tí³la³
tiá² la³jí³² hí³ jáun² jmu³ yáh³ ta²¹.
Ján³, lí¹³ bíh¹ jmu³ tsú² la³ cun³ hí³
hnió³, tí³la³ tiá² la³jí³² hí³ jáun² lí¹³
yáh³ ma³hau³ hí³ lí³hún¹ tsí³ tsá²ján²
tsá²ján². 24 Hí¹ jan² yáh³ tiá² hin²
ca³tin¹ hnauh¹³ jmáh³la³ hí³ lí¹³ jmu³
ta²¹ ní¹con² hnga², quí¹ ca³tin¹ tsú²
hnauh¹³ hí³ lí¹³ lí³ jmu³ ta²¹ ní¹con²
tsá²ján² tsá²ján² bíh¹.

25 Jáun² cáun² quiéih³ náh²
cú²jueh³² la³jí³² la³ cun³ hí³ hna²
tsú² ja¹ hmah²¹, ha³ lí² ngái² náh²
ní¹juáh³ ngú³ jáun² quioh²¹ jáh³
hí³ ca³jngih³ tsú² ní¹con² dió³² tsá²
láin¹, ha³ lí² ngái² náh² hí¹ cáun² hí³
lí¹³ jmu³ hí³ hliáh¹³ jmí¹ honh² náh².
26 Quí¹ hnga² Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí² Tsá²
quioh²¹ la³jí³² la³ cun³ hí³ zia³² ní¹
hue²¹ lá².

27 Hí³ ní¹juáh³ zian² tsá² tiá²
má²tanh² ta²¹ Dió³² hí³ té²³ hñú¹³,
ní¹juáh³ hí³ hnáuh² náh² cuá¹táunh¹,
jáun² cuá²quiéih³ náh² la³jí³² la³
cun³ hí³ cué³² tsú² ní¹ jáun²; tí³la³
ha³ lí² ngái² náh² hí¹ cáun² má¹ná¹,
hí³ jáun² tiá² lí¹³ hliáh¹³ jmí¹
honh² náh². 28 Tí³la³ ní¹juáh³ zian²
tsá² zai³² hnoh² la³ lá²: “Ngú³ lá²
quioh²¹ jáh³ ca³jngih³ tsú² ní¹con²
dió³² tsá² láin¹ bíh¹”, hí³ jáun² ha³

lí² cúh² náh² cú²jueh³² cun³ní¹ hí³
ca³tin¹ tsá² má²lí²juáh³ hí³ la³ jáun²,
quí¹ ní² lí¹ ca³hliáh² jmí¹ tsí³ tsá²
hí³. 29 Juah³² jná¹³ la³ ní² cun³ní¹
hí³ ca³tin¹ jmí¹ tsí³ tsá² hí³ bíh¹,
jun³juáh¹³ jmí¹ honh² hnoh² hmóu³²
yáh³.

Tí³la³ zian² tsá² lí¹³ juáh³ má¹ná¹:
“¿He³ láih³² sa³ jná¹³ máh³ tiá² lí¹³
cuh²¹ lí³ua³ cáun² hí³ hnó³² ná¹
cuh²¹ cun³ní¹ hí³ tiá² má²pin³ tsí³
jan² tsá² siánh³? 30 Ní¹juáh³ la³ cue²
bíh¹ jná¹³ tín² tiá¹hmah¹ Dió³² ní¹
má¹tí³ ní¹ cuh²¹, ¿he³ yáh³ ca³tí²¹
ziu³ hie³ tsú² jná¹³ hí³hliá² cuh³²?”
31 Né³² né³, hniáuh³² má¹quien¹³
náh² Dió³² la³ní¹ la³ján³ cun³quionh³
la³jí³² hí³ jmuh³² náh², uá¹ hí³ má³²
hí³ cú² hí³ húh²³ náh², uá¹ hí³ lí³ua³
cáun² hí³ siáh³ siáh³. 32 Ha³ lí² jmu²
náh² hí³ lí¹³ quinh³ tsáu², sa³jun³
tsá² judíos, sa³jun³ tsá²cá²jo²¹, hí³
sa³jun³ tsá² má²lín³ cuáh³² quioh²¹
Dió³² ní² siáh³. 33 Hí³ jáun² hí³
ca³tin¹ jná¹³ huen² né³, jmu² ná¹
tion³ hí³ hí¹ jan² tiá² hin² jeinh²¹
hlah³ ca³tí²¹ lí³ua³ cáun² hí³ jmu¹
jnë¹³. Ha³ tiá² hnauh³² yáh³ jná¹³
jmáh³la³ hí³ chú³² quion²¹ huen²,
tí³la³ jná¹³ hnauh³² hí³ chú³² hí³
ca³tin¹ tsá² siánh³ bíh¹, hí³ jáun² lí¹³
líáun³ tsú².

11 Jáun² né³, jmu³ náh² la³
cun³ hí³ jmu² jná¹³, la³jmí¹
jmu² jná¹³ la³ cun³ hí³ ca³jmú³ jáun²
Cristo.

Tsá³mi³ tsá² má²tsú² má²jónh³² Dió³²

2 Hí³ jáun² né³ reh², zia³² bíh¹
cáun² hí³ jlánh¹ re² jmuh³² hnoh².
Quí¹hliá² chau² honh² hnoh² jmá¹
ca³la³ jí³² hí³ ca³tin¹ jná¹³, jí³ hí³hliá²
la³ má²ma³tih²¹ jáun² bíh¹ hnoh²

jái¹³ hi³ ca³híe³ jná¹³ jáun², la³ cun³
 hi³ ca³lí³ tin² ná¹ huen² jmí¹tin².
³Ti³la³ hnó³² jná¹³ hi³ há¹ ngi¹³
 hnoh² hi³ Cristo bíh¹ lín³ Tsá² chín¹
 nī¹con² tsá²ñuh², hi³ jáun² tsá²ñuh²
 né³ lín³ tsá² chín¹ nī¹con² tsá²mí³
 nī²cuo² la³jmí¹ lín³ jáun² Dió³² Tsá²
 chín¹ nī¹con² Cristo. ⁴Jáun² nī¹juáh³
 lí³ua³ jan² tsá²ñuh² jlí²³ chí¹ nī¹
 má¹ca³liéinh³² Dió³² ja¹ nī¹ ná¹ngih³²
 tsá² lín³ cuáh³², ho³ nī¹juáh³ nī¹
 má¹ca³hléh³ jái¹³ hi³ cue³² Dió³²
 hñu³ tsí³, cun³quionh³ hi³ jmu² tsú²
 la³ jáun², jmu² tsú² hi³ tiá² quien²
 Tsá² chín¹ nī¹con² bíh¹ tsú². ⁵Ti³la³
 nī¹juáh³ jan² tsá²mí³ hi³ tiá² jlí²³
 chí¹ nī¹ má¹ca³liéinh³² Dió³² né³, ho³
 nī¹ má¹ca³hléh³ jái¹³ hi³ cue³² Dió³²
 hñu³ tsí³, tsá²mí³ la³ hí³ siáh³ jmu²
 hi³ tiá² quien² tsá²ñuh² nī²cuo² bíh¹,
 tsá² chín¹ nī¹con² tsú². Cun³quionh³
 la³ jáun² dá² má²lí³ la³jmí¹ lí³ hi³
 má²ná¹za¹ mí³láu³ nio² bíh¹ chí¹
 tsú² hi³ lin¹ hi³ juón¹. ⁶Jáun² né³,
 nī¹juáh³ jan² tsá²mí³ tiá² nī¹jlí³
 chí¹, hi³ jáun² tí³ re² bíh¹ nī¹juáh³
 cu³tsa³² zéi³² tsú² cú²jueh³². Ti³la³
 nī¹juáh³ lín²³ tsú² hi³ hua³heih²¹
 bíh¹ nī¹juáh³ hi³ má²ná¹za¹ chí¹
 tsú², hi³ jáun² tí³ re² bíh¹ jlí³ tsú²
 cú²jueh³² chí¹. ⁷Ti³la³ tsá²ñuh²
 má¹ná¹, tiá² ca³tin¹ yáh³ hi³ jlí³ chí¹,
 quí¹ cun³quionh³ hí³ bíh¹ lí²lin¹
 ha³ lánh³ rón³² lín³ Dió³², hi³ ha³
 cónh³ tí³ hi³ quien² tsú² siáh³; tí³la³
 cun³quionh³ tsá²mí³ má¹na²¹, lí²lin¹
 hi³ ha³ cónh³ tí³ hi³ quien² tsá²ñuh²
 nī²cuo² bíh¹ tsú². ⁸Quí¹ jmí¹ ca³jmú³
 Dió³² tsá²ñuh², tiá² ca³jmú³ yáh³
 tsú² cun³quionh³ tsá²mí³, tsá²mí³
 bíh¹ tí³ lin³ cun³quionh³ tsá²ñuh².
⁹Quí¹ tsá²mí³ dá² ca³lin³ cun³nī¹
 hi³ ca³tin¹ tsá²ñuh² bíh¹, jun³juáh¹³

tsá²ñuh² yáh³ ca³lin³ cun³nī¹ hi³
 ca³tin¹ tsá²mí³. ¹⁰Cun³nī¹ hi³hliá²
 ca³tí²¹ hi³ nī² bíh¹, jí³ hi³ cun³nī¹
 hi³ ca³tin¹ siáh³ tsá²cuú² tsá²ta³
 Dió³², hi³ jáun² tsá²mí³ ca³tin¹ jmu³
 lin¹ hi³ zian² tsá² chín¹ nī¹con²
 tsú² cun³quionh³ hi³ jlí³ tsú² jáun²
 chí¹. ¹¹Ti³la³ uá¹ jáun² la³ jáun²
 né³, tá¹la³ ziaun² dí² hi³ ca³tin¹ Ti³²
 Juo¹³ dí², tiá² lí¹³ yáh³ ma³zian³²
 tsá²mí³ nī¹con² tsá²ñuh², sa³jun³ lí¹³
 ma³zian³² tsá²ñuh² nī¹con² tsá²mí³.
¹²Quí¹ uá¹jinh¹ tson² bíh¹ cu³tí³ hi³
 cun³quionh³ tsá²ñuh² bíh¹ ca³lin³
 tsá²mí³ jmí¹ la³nī¹ jmí¹tin², ja³bí¹
 la³ jáun² bí¹ siáh³ tson² hi³ ta³né³²
 tsá²ñuh² lí²zian² hñu³ héin¹ hñu³ tsí³
 tsá²mí³ bíh¹; tí³la³ la³jí³² hi³ jáun²
 né³, ja³² nī¹con² Dió³² bíh¹.

¹³Sá¹nī² hniauh² dúh¹ nán² honh²
 hmóu³² nī¹juáh³ re² jniá³ hi³ tsá²mí³
 liéinh³² Dió³² ta³ tiá² chí¹jlí³² chí¹.
¹⁴Né³² né³, nī¹juáh³ hi³ la³ cuó² chí¹
 tsá²ñuh², jmí¹ tsí³ hmóu³² bíh¹ dí²
 juáh³ hi³ cáun² hi³ hua³heih²¹ bíh¹
 jaun³²; ¹⁵tí³la³ hi³ ca³tin¹ tsá²mí³
 né³, tí³ jlánh¹ bíh¹ re² jniá³ nī¹juáh³
 hi³ cuó² chí¹ tsú². Hi³ jáun² bíh¹ cuó²
 chí¹ tsá²mí³ quí¹ hi³ jáun² lí¹³ ná¹jlí³²
 chí¹ bíh¹ tsú². ¹⁶Ti³la³ nī¹juáh³ zian²
 ma³ jan² tsá² hnió³ hi³ quiu³ táinh³
 jái¹³ nī² quiúnh¹ jnoh¹, hniauh³² lí³
 nī³² tsú² hi³ sa³jun³ jnoh¹, sa³jun³
 tsá² ná¹lín³ cuáh³² quioh²¹ Dió³²
 yáh³ ná¹ngí²³ la³ siáh³.

Ní¹ má¹ca³ngih³² tsú² hi³
 cuh³ má³² híen¹, tiá² jmu²
 tsú² la³ cun³ jmí¹ ca³tí²¹

¹⁷Jáun² né³, ca³tí²¹ hi³ juah²¹ jná¹³
 lá², tiú²uú² lí¹³ yáh³ hi³ lieh¹ jná¹³
 hnoh² jú¹ re² jú¹ tin², quí¹ la³jmí¹ lí³
 hi³ tí³ lí³mí¹ quí¹ hlian²¹ bíh¹ hnoh²

ní¹juáh³ ní¹ má¹ca³cuú² ca³ngih³²
 náh², cha³ jmí¹ má¹chuh²¹ náh²
 jmí¹ honh². ¹⁸Quí¹ la³ñí¹ la³ján³
 má²ca³zái³ jná¹³ tsáu² hi³ ní¹juáh³
 ní¹ má¹ca³cuú² ca³ngih³² náh²,
 sa³ ná¹tsoh³ bíh¹ hnoh² jmuh³² ja¹
 quián¹³ hmóu³²; hi³ jná¹³ né³ len³
 hi³ míh¹ tiá² tson² bíh¹ la³ ní². ¹⁹Já¹
 ho³ sa³ la³ ní² la³ ca³tí²¹ lí¹³ bíh¹ ja¹
 quián¹³ hnoh², hi³ jáun² lí³ lin¹ hin²
 bí¹ tsánh² cu³tí³ zian² la³ cun³ hi³
 tí³² tsí³ Dió³². ²⁰Tí³la³ la³ cun³ hi³
 chá²zin³ ca³tí²¹ hi³hliá² ná¹tsoh³
 náh² jáun² né³ lí³ la³ lá²: Má³² hi³
 cuh³² náh² ní¹ má¹ca³ngih³² náh²
 jáun², jun³juáh¹³ uú² má³² hi³ ca³tin¹
 Tí³² Juo¹³ yáh³ dí² jaun³². ²¹Quí¹
 ní¹ má¹tí³ ní¹ cúh¹³ náh² má³², ma³
 quin³² ma³ jan³² bíh¹ náh² cáun²
 tá²chi²¹ ma³liauh²¹ hi³ cuh³² náh²
 má³² hi³ ná¹quiánh¹, hi³ tá¹la³ ma³
 jan² né³ tionh² ní¹cuóunh²¹ ta³la³
 jáun²; hi³ ma³ jan² né³, sa³ ca³la³ ní¹
 ca³lí³ hen² máh³ cú² hính²³. ²²¿Tiá¹
 la³ zia³² hñuh³² hnoh² ní¹ jmí¹ lí¹³
 cuá¹cú¹ cuá¹hính³ náh² tín² ca³lá²?
 Cun³quionh³ la³ ní² dá² má²jmuh³²
 náh² lin¹ hi³ tiá² quiú² tiá² jéin²³
 náh² tsá² má²lín³ cuáh³² quioh²¹
 Dió³² bíh¹, hi³ chin²³ náh² hua³heih²¹
 tsá² tia³mii². Hi³ jáun² né³, ¿he³ dá²
 juo¹³ jná¹³ hnoh²? ¿Hí¹ lí¹³ lieh¹ jná¹³
 hnoh² jú¹ re² jú¹ tin²? ¿Tiá² jáun²
 yáh³!

Má³² hi³ ca³tin¹ Tí³² Juo¹³ dí²

(Mateo 26:26-29; Marcos 14:22-

25; Lucas 22:14-20)

²³Quí¹ hnga² bíh¹ Tí³² Juo¹³ dí²
 ca³hé³ jná¹³ la³ cun³ hi³ ca³ma³ta¹³
 jná¹³ jáun² hnoh². La³ lá² lí³: Jmí¹
 cá¹chó²¹ jmáí¹ cáun² tí³ ca³niéi² hi³
 má²tsa³hnái¹ Jesús Tí³² Juo¹³ dí²,

ca³zanh³ tsú² hí³ cuú²miih²¹ hi³
 ca³cuéh³ tiá¹hmah¹ Dió³². ²⁴Jmí¹
 má²lí²cuéh³² jáun² tiá¹hmah¹ Dió³²
 né³, ca³ca³ hí³ jáun², hi³ jáun²
 ca³juáh³ la³ lá²: “Quiéih³ náh², quí¹
 hi³ lá² bíh¹ ngú³ quion²¹ jná¹³ hi³
 cuen²¹ jná¹³ huen² cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹
 hnoh². Cun³quionh³ hi³ jmúh¹³ náh²
 la³ lá² jmí¹ tsú² jmí¹ ja³², chau¹³
 honh² náh² jná¹³”. ²⁵Ja³bí¹ la³ jáun²
 bí¹ siáh³ ca³jmú³ tsú² quioh²¹ copa
 jmí¹ má²laih³² má³², jmí¹jáun²
 ca³juáh³ la³ lá²: “Cun³quionh³ copa
 lá² bíh¹ má²lin¹ hi³ má²ca³lí³ quien²
 cáun² nió³² hmaí²¹ cun³quionh³
 jmí²hán¹ jná¹³. Jáun² hính³ náh² hi³
 cháú¹ náh² honh² hi³ ca³tin¹ jná¹³ la³
 ma³ quin³² la³ ma³ cu³ jéin³² húh¹³
 náh²”.

²⁶Hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí³, hi³
 hnoh² ná¹má²lih²¹ hi³ ca³jun³ Tí³²
 Juo¹³ dí² ma³ quin³² la³ ma³ cu³
 jéin³² hi³ cúh¹³ náh² hí³ jí³ hi³ húh¹³
 náh² siáh³ hi³ ha²¹ copa jáun², ca³la³
 tí³ ní¹ cá¹chó²¹ jmáí¹ hi³ cuánh³² tsú²
 siáh³.

He³ lánh³ ca³tí²¹ jmu³ tsú²

má³² quioh²¹ Tí³² Juo¹³ dí²

²⁷Jáun² né³, lí³ua³ jan² tsá² cúh²
 hí³ jí³ hi³ hính²³ siáh³ jmi² ráu³ hi³
 ca³tin¹ Tí³² Juo¹³ dí² ta³ tiá² jmí¹
 tiá² tsí³, cun³quionh³ la³ jáun² bíh¹
 má²rá¹can² tsú² hi³ ca³táin² jmí²hán¹
 Tí³² Juo¹³ dí², jí³ hi³ ca³jun³ tsú²
 siáh³. ²⁸Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, ma³
 quin³² ma³ jan³² tsáu² hniáuh³² chu³
 ñih³ jmí¹ tsí³ hnga² ñeh² bíh¹ hi³
 cuh³ tsú² hí³ jí³ hi³ hính³ tsú² jmi²
 ráu³ ní² siáh³. ²⁹Quí¹ ní¹juáh³ tsá²
 cáun² lí¹ cú² lí¹ hính²³ má³² jáun² ta³
 tiá² má²ca³lín¹³ tsú² hi³ má³² jáun²
 lí³ la³juah²¹ dúh¹ hnga² bíh¹ Tí³²

Juo¹³ dí², cun³quionh³ hi³ lí¹ cú² lí¹
hính²³ la³ jáun² bí¹ tsú² má²jmu² hi³
tá¹tsin¹ cáun² héih³² hlah³. ³⁰Cun³ní¹
hi³ jáun² bíh¹, juóun³² hnoh²
ná¹tsáun¹ náh² jí³ hi³ má²huán¹ náh²
siáh³, hi³ hí¹ ca³la³ tí³ má²cá²tsan³
yáh³ siáh³ ma³ jan² hnoh². ³¹Ti³la³
sá¹jmí¹ hi³ chú¹ ñih²¹ dí² re² jmí¹ tsí³
hmóu³² né³, jáun² tiá² jmí¹ ra³tsa²
yáh³ Ti³² Juo¹³ dí² héih³². ³²Ti³la³
ní¹juáh³ ní¹ má¹ca³ma³tsau¹³ Ti³²
Juo¹³ dí² má¹ná¹, jáun² jeinh²¹ bíh¹
jmí¹ tsí³ dí² tí³ ñí¹con² tsú², hi³ jáun²
tiá² tá¹tsa¹ dí² héih³² hlah³ cu³tsa³²
quiúnh¹ dí² tsá² zian² cun³ tin² tsí³
hmóu³².

³³Jáun² né³ reh², ní¹juáh³ ní¹
má¹ca³ngih³² náh² hi³ cúh¹³ náh²
má³² hi³ ca³tin¹ Ti³² Juo¹³ dí²,
jan²¹ náh² tín² tsá²ján² tsá²ján².

³⁴Ní¹juáh³ zian² ma³ jan² tsá²
má²ní¹cuóunh²¹ lín³², cu¹ jmu¹ tsú²
tín² má³² hñú¹³, hi³ jáun² tiá² lí³
zia³² he³ ca³tí²¹ ma³tsau¹³ Dió³² ní¹
má¹ca³cuú² ca³ngih³² náh² jáun².
Jái¹³ ñí¹ hná¹ ní² né³ ní¹ma³ré¹³ jná¹³
ní¹ má¹cá²chó³² ná¹ hi³ ní¹jie¹ ná¹
hnoh².

Pí³ hi³ cue³² Jmí²chí³ Chun¹

(Romanos 12:3-8; Efesios 4:7-

16; 1 Pedro 4:8-11)

12 Hi³ jáun² né³ reh², cu¹
hléh¹³ jná¹³ ta³né³² ca³tí²¹
hi³ ca³ngah³ hnoh² jáun² ca³tí²¹ la³
cun³ pí³ hi³ cue³² Jmí²chí³ Chun¹
ní¹con² ma³ quin³² ma³ jan³² tsáu²,
quí¹ tiá² hnó³² jná¹³ hi³ tionh² náh²
ná¹cáun¹.

²Re² lín³² bíh¹ ñíh¹ hnoh², hi³
jmái¹ hi³ tiá² jmí¹ má²tanh²³ náh²
tá²¹ Dió³², cáun² lí¹ ca³lí³can² náh²
hi³ jmí¹ ma³quien¹³ náh² dió³² tsá²

lái¹ tsá² tiá² hleh³². ³Cun³ní¹ hi³
jáun² bíh¹ hnó³² jná¹³ hi³ lí³ ñíh¹³
hnoh² ta³né³², hi³ hí¹ jan² yáh³ tsá²
chú² juóun³² Jesús tiá² lí¹³ hléh³²
cun³quionh³ pí³ quioh²¹ Jmí²chí³
joh¹ Dió³², hi³ sa³jun³ hí¹ jan² yáh³
tiá² hin² lí¹³ juáh³ hi³ Jesús lín³
Ti³² Juo¹³, ní¹juáh³ tiá² la³ dí¹hleh³²
yáh³ tsú² cun³quionh³ pí³ quioh²¹
Jmí²chí³ Chun¹.

⁴Zia³² bíh¹ hliáun³ ní¹ pí³ hi³
lí¹³ lí³ hiáuh³ tsáu², tí³la³ jan² bíh¹
Jmí²chí³ Tsá² cue³². ⁵Ja³bí¹ la³ jáun²,
uá¹jinh¹ zia³² hliáun³ ní¹ he³ lánh³
rón³² lí¹³ ma³cón³² tsú² rainh²¹,
tí³la³ ní¹con² jan² Juo¹³ bíh¹ dí² ja³²
la³jí³² hi³ jáun². ⁶Hi³ ja³bí¹ zia³²
siáh³ hliáun³ ní¹ pí³ hi³ lí¹³ hiáuh³
tsá² jmu³ tá¹³ Dió³², tí³la³ ní¹con²
jan² Dió³² bíh¹ ja³² la³jí³² hi³ jáun².
⁷Jáun² né³, tiu³nio² lí²lin¹ bíh¹ hi³
quionh³ tsú² Jmí²chí³ Chun¹ ma³
quin³² ma³ jan³², hi³ jáun² lí²zia³²
he³ cun³quionh³ má²hon³ tsú²
tsá²ján² tsá²ján². ⁸Jmí²chí³ hi³ bíh¹
cue³² pí³ ní¹con² ma³ jan² tsáu²
hi³ tin² hléh³² ca³la³ hi³ quiáh¹
lín³² tsí³; hi³ ní¹con² ma³ jan² né³,
Jmí²chí³ hi³ bíh¹ siáh³ cue³² pí³ hi³
tin² hléh³² la³juah²¹ dúh¹ tsá² ní²
tsá² lieih²¹ cu³tí³. ⁹Hnga² Jmí²chí³
hi³ bíh¹ siáh³ jmu² hi³ zian² tsá²
tin² cha³² cáun² tsí³ ní¹con² Dió³²,
hi³ ma³ jan² né³ hiáuh²³ pí³ hi³
lí¹³ jmah³ tsá² tsáun¹. ¹⁰Ma³ jan²
tsáu² hiáuh²³ siáh³ pí³ hi³ lí¹³ jmu³
hua³jueh³², hi³ ma³ jan² né³ hiáuh²³
pí³ hi³ lí¹³ hléh³² jái¹³ hi³ cue³² Dió³²
hñú³ tsí³. Ma³ jan² tsáu² hiáuh²³ pí³
hi³ tin² chu³ ñih³ he³ ní¹ jmí²chí³
ná¹quian³² ma³ quin³² ma³ jan³²
tsáu², ní¹juáh³ Jmí²chí³ Chun¹ ho³
jmí²chí³ hláinh¹. Zian² siáh³ tsá²

hiáuh²³ pí³ hi³ lí¹³ hléh³² hliáun³
 ñí¹ jú¹jma²; hi³ ca³lí³ zian² síáh³
 tsá² hiáuh²³ pí³ hi³ lí¹³ záí³² jáí¹³
 hi³ má²lí²hléh³² jáun² tsá² jan² hí³.
 11 Tí³la³ la³jí³² bíh¹ hi³ ní², jmu² jan²
 tán¹ Jmí²chí³ Chun¹ bíh¹, Tsá² tsóh²³
 ma³ quin³² ma³ caun³² pí³ ñí¹con²
 tsáu² la³ cun³ hi³ hnió³ hnga².

La³jái³² bíh¹ dí² ná¹láí³ la³jmí¹ lí³ ñí¹
 pih²¹ ñí¹ siún¹ quioh²¹ jan² tsáu²

12 Hi³ jáun² né³, hliáun³ bíh¹ ñí¹
 pih²¹ ñí¹ siún¹ zia³² quioh²¹ jan²
 tsáu², hi³ uá¹jinh¹ hliáun³ hi³ pih²¹
 hi³ siún¹ jáun², tí³la³ jan² tsáu² bíh¹
 lí³ cun³ ñí¹ la³jí³² hi³ jáun². Ja³bí¹
 la³ ní² uá²jai³² lí³ quioh²¹ Cristo.
 13 Quí¹ la³ cun³ jmí¹ cáun³ dí² jáun²
 jmái² cun³quionh³ Jmí²chí³ Chun¹,
 ca³la³ jáí³² bíh¹ dí² ca³lan³ la³juah²¹
 dúh¹ jan² tsáu². Jáun² la³jái³² dí²
 má²ná¹láí³ la³juah²¹ dúh¹ ñí¹ pih²¹
 ñí¹ siún¹ quioh²¹ Cristo, uá¹ hi³ tsá²
 judíos ho³lá²dá² tsá²cá²jo²¹, uá¹ hi³
 tsá² má²dí¹hlánh¹ uá¹ hi³ tsá² zian²
 hi³ ca³tin¹ hnga²; quí¹ jan² tán¹
 Jmí²chí³ hi³ bíh¹ má²ca³hen¹³ dí²
 la³jái³². 14 Né³² né³, jun³juáh¹³ cá²
 ñí¹ yáh³ hi³ lín³ tsú² tá¹ jan², quí¹
 hliáun³ lín³² bíh¹ ñí¹ pih²¹ ñí¹ siún¹
 quioh²¹ tsáu² zia³² hi³ jmu² ma³
 quin³² ta²¹. 15 Quí¹ sá¹jmí¹ hi³ ta³
 tsú² juáh³ la³ lá²: “Jun³juáh¹³ cuo²
 yáh³ tsú² lín³ jná¹³, hi³ jáun² tiá² lín³
 yáh³ jná¹³ cáun² hi³ ca³tin¹ tsáu²”,
 chí¹ cun³quionh³ hi³ má²lí²juáh³ la³
 ní² ta³ tsú², lí¹³ hi³ tiú²uú² chí¹hma²
 quioh²¹ tsú²? ¡Tiá² jáun² yáh³! 16 Ho³
 ní¹juáh³ cuá¹ tsú² síáh³ ca³juáh³ la³
 lá²: “Tiá² má²ñí¹ tsú² lín³ yáh³ jná¹³,
 hi³ jáun² tiá² lín³ yáh³ jná¹³ cáun²
 hi³ quioh²¹ jan² tsáu²”; tí³la³ chí¹
 cun³quionh³ hi³hliá² má²lí²juáh³

la³ ní² síáh³ cuá¹ tsú², tiú²uú² la³
 chí¹hma² quioh²¹ tsá² hí³? 17 Quí¹
 sá¹jmí¹ tá¹ jan² dí² lí³ jmáh³la³
 má²ñí¹ dúh¹, hi³ jáun² ¿he³ bí¹ lánh³
 rón³² jmí¹ lí¹³ náí¹³ dí²? Ho³ sá¹jmí¹
 tá¹ jan² dí² lí³ jmáh³la³ cuá¹, ¿he³
 bí¹ lánh³ rón³² jmí¹ lí¹³ jmáh¹³ dí²?
 18 Tí³la³ Dió³² má²ná¹, ca³jmú³ hi³
 ma³ quin³² ma³ caun³² hi³ pih²¹ hi³
 siún¹ quiú¹³ dí² ná¹tsí²¹ la³ cun³ ñí¹
 ca³tí²¹, la³ cun³ rón³² ñí¹ ca³lí³hnió³
 hnga² Dió³² jmu³. 19 Quí¹ sá¹jmí¹ tá¹
 jan² tsú² lí³ cá² ñí¹ dúh¹, hi³ jáun²
 hí¹juáh³ tiú²uú² jmí¹ lín¹ yáh³ hi³
 tsáu² tsú². 20 Hi³ jáun² la³ cun³ lí³
 jáun² má²na²¹, uá¹jinh¹ zia³² hliáun³
 ñí¹ pih²¹ ñí¹ siún¹ quioh²¹ tsú², jan²
 tsáu² bíh¹ lí³ la³ cun³ ñí¹ jí³lí³² hi³
 jáun².

21 Quí¹ má²ñí¹ tsú² tiá² lí¹³ yáh³
 záih³² cuo² tsú² la³ lá²: “Tiá² lín¹
 hniah³ yáh³ hnu² ñí¹con² jná¹³”,
 hi³ sa³jun³ chí¹ tsú² lí¹³ záih³² ta³
 tsú² la³ lá²: “Tiá² lín¹ lí³hniah²³ yáh³
 hnoh² ñí¹con² jná¹³”. 22 Quí¹ ñí¹ láí²³
 dí² hi³ jlánh¹ bíh¹ háinh¹³ tsáunh¹
 quiú¹³ dí², ñí¹ jáun² bíh¹ tí³ jlánh¹
 bí¹ lí²hniáuh³²; 23 hi³ ñí¹ tiá² nga³ tí³²
 tsí³ dí² né³, ñí¹ jáun² bíh¹ tí³ jlánh¹
 re² jmu³² dí² hua³hí¹³. Hi³ ní¹juáh³
 ñí¹ láí²³ dí² hi³ tiá² re² jniá³ quiú¹³
 dí² né³, ñí¹ jáun² bíh¹ tí³ jlánh¹ jí²³
 dí², 24 cáun² hi³ tiá² lín¹ jmu³² dí²
 ñí¹con² lí³ua³ cáun² hi³ láí²³ dí²
 hi³ chú³² jniá³ quiú¹³. La³ ní² bíh¹
 ca³jmú³ Dió³² hi³ ñí¹ pih²¹ ñí¹ siún¹
 ñí¹ tiá² nga³ je²³ dí² quiú¹³, tí³ jlánh¹
 bíh¹ ma³quien¹³ dí² má¹lí³² jáun².
 25 Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, tiá² zia³²
 yáh³ jáí¹³ hi³ ma³zian³² hi³ pih²¹
 hi³ siún¹ jáun² ñí¹con² hi³ cáun² hi³
 cáun², tí³la³ ma³ quin³² ma³ caun³²
 hi³ jáun² má²na²¹, jmu² bíh¹ zian²

hi³ ca³tin¹ rainh²¹. ²⁶Cun³ ñí¹ hi³
jáun² bíh¹, n¹juáh³ cáun² ñí¹ uóu²¹
quioh²¹ tsú², la³jí³² bíh¹ hi³ ñí¹ hná¹
n² má²tso² uá²jai³² tsí³; hi³ n¹juáh³
cáun² ñí¹ pih²¹ quioh²¹ tsú² jlánh¹
ca³lí³ quien², hi³ jáun² la³jí³² bíh¹
siáh³ ñí¹ hná¹ n² má²hiún² uá²jai³²
tsí³.

²⁷Jáun² né³, ma³ quin³² ma³ jan³²
bíh¹ hnoh² ná¹lín³ náh² ñí¹ pih²¹ ñí¹
siún¹ la³ jáun² quioh²¹ Cristo. ²⁸La³
jáun² bíh¹ lí³, hi³ jáun² ma³ quin³²
ma³ jan³² tsá² lín³ cuáh³² má²ca³cué³
Dió³² ma³ cáun² ta²¹ hi³ lí³ jmu³ tsú².
La³ñí¹ la³ján³ zian² tsá² ná¹lín³ tí³²
tsá² quian³² jē¹ Dió³²; ñí¹ má²tun³
né³, zian² tsá² ná¹lín³ tí³² jē¹ Dió³²; ñí¹
má²hni³² né³ zian² tsá² ná¹lín³ tí³² tsá²
má²tin² tsáu². Ñí¹ hná¹ n² né³ zian²
siáh³ tsá² má²quian³² pí³ hi³ jmu²
hua³jueh³², tsá² jmah²³ tsá² tsáun¹,
tsá² má²hon³ tsáu² siáh³, tsá² quian³²
ñí¹ juí³² quioh²¹ cuáh³², hi³ má¹lí³²
jáun² né³, zian² tsá² hiáuh²³ pí³ hi³
hléh³² jú¹jma² siáh³ n² siáh³. ²⁹Jáun²
né³, chí¹ la³jín³² tsú² ná¹lín³ tí³² tsá²
quian³² jē¹ Dió³² dúh¹? ¿Hí¹ la³jín³²
tsáu² ná¹lín³ tí³² jē¹ Dió³²? ¿Hí¹
la³jín³² ná¹lín³ tí³² tsá² má²tin² tsáu²?
Ho³ chí¹ la³jín³² tsáu² quian³² pí³ hi³
jmu² hua³jueh³²? ³⁰¿Hí¹ la³jín³² tsáu²
hiáuh²³ pí³ hi³ jmah³ tsá² tsáun¹? ¿Hí¹
la³jín³² quian³² pí³ hi³ hléh³² jú¹jma²
siáh³? ¿Hí¹ la³jín³² tsáu² quian³² pí³
hi³ zai³² jái¹³ quioh²¹ tsá² má²lí²hléh³²
jáun² jú¹jma² siáh³ dúh¹? ¡Tiá² jáun²
yáh³! ³¹Tí³la³ hnoh² hniáuh³² jmúh¹³
dí¹quian¹ bíh¹ hi³ hián¹³ náh² hi³
jlánh¹ bíh¹ chu²¹ hi³ cué³² Dió³².

Tí³la³ ñí¹ ca³la³ jí³² hi³ n² né³,
zia³² bíh¹ cónh³f¹ cáun² hi³ jlánh¹
bíh¹ quien² hi³ hnó³² jná¹³ héc¹³ ñí¹
hná¹ lá².

Hi³ hnáu³ tsú²

13 La³ lá² lí³, n¹juáh³ ñí¹con²
jná¹³ la³ zia³² pí³ hi³
hléh²³ hliáun³ ñí¹ jú¹jma² quioh²¹
tsá²mí³cuóun² la³ má²quionh³ jí³ jē¹
tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² siáh³, tí³la³
n¹juáh³ tiá² hin² la³ hno³ yáh³ jná¹³
má¹lí³² jáun², jáun² la³ jáun² má²lin¹
hi³ lín³ jná¹³ la³jmí¹ lí³ cáun² tsí¹
cú¹jen² hi³ lí¹ quí¹ lí¹ hín¹ pa³i³juá³
bíh¹, ho³lá²dá² cáun² tsí¹ mí¹ñí²
chéin³ hi³ lí¹ hín¹ cú²pá¹ cú²chánh¹.
²Hi³ n¹juáh³ jná¹³ la³ lín³ ná¹ tí³² jē¹
Dió³², ho³ n¹juáh³ cuo² ná¹ ca³la³
jí³² jú¹ ná¹hmá¹ ná¹jn¹ quioh²¹ Dió³²
jí³ hi³ há² ngí²³ ná¹ ca³la³ jí³², ho³
n¹juáh³ nio² siáh³ cáun² tsin³² ná¹
hi³ hí¹ ca³la³ tí³ lí¹³ quin¹³ jná¹³
cáun² máh³ ñí¹ zeh¹ hi³ zíl¹³ ná¹
ñí¹ siáh³, tí³la³ n¹juáh³ tiá² hin²
la³ hno³ yáh³ jná¹³ má¹lí³² jáun²,
hi³ jáun² hí¹ cáun² yáh³ tiá² lin¹ ñí¹
jmu³ ta²¹ jná¹³. ³Hi³ uá¹jinh¹ tsoh²¹
jné¹³ ca³la³ jí³² hi³ zia³² quion²¹, ho³
uá¹jinh¹ hí¹ ca³la³ tí³ huen² jné¹³
ca³jienh²¹ hi³ cón³² ná¹ cáun² ja¹ sí²,
tí³la³ n¹juáh³ tiá² hin² la³ hno³ yáh³
jné¹³ má¹lí³² jáun², jáun² tiá² lin¹ ñí¹
jmu³ ta²¹ hí¹ cáun² yáh³ hi³ jmu²
jné¹³ la³ jáun².

⁴Tí³la³ n¹juáh³ tsá² hno³ tsáu²
né³, tsá² la³ hí³ lín³ tsá² jmu² juenh²
tsí³ bíh¹, tsá² ja³² mí³ tsí³, tsá² tiá²
uóu³² tsí³, tsá² tiá² jmu² quien²
hnga², sa³jun³ jmu² tsú² tonh².

⁵Ja³bí¹ tsá² la³ hí³ tiá² tin² yáh³ jú¹
hlah³. Tiá² lín³ yáh³ tsú² jan² tsá²
cáun² lí¹ hnió³ hi³ ma³hiún² tsí³
hnga², sa³jun³ lín³ tsú² jan² tsá²
chéi³ tsí³, hi³ sa³jun³ nióh³² tsú²
hua³hí¹³ ha³ cónh³ tí³ hi³ jmu² tsáu²
ñí¹con². ⁶Tsá² la³ hí³ tiá² má²hiún²

yáh³ tsí³ n¹juáh³ hi³ ca³quiúnh³²
tsáu² hi³ hlah³, tí³la³ tsá² hí³ dá²
lí²hiún² tsí³ n¹juáh³ jú¹ tson² bíh¹
la³ ca³cah¹³ jmái¹. ⁷Tsá² hnio³ tsáu²
né³, tiá² chú² tiá² ja³² yáh³ hi³
ca³tin¹ rainh²¹. La³ má²nio² jáun²
bíh¹ cáun² tsí³ tsú² n¹con² rainh²¹,
hi³ hen² siáh³ tsí³ tsú² n¹con² tsáu²,
jí³ hi³ tion² tsú² siáh³ tsí³ jí³lí³².

⁸Quí¹ hi³ hnáu³ tsú² tiá² tón³²
jmái¹ tsa³hín³ yáh³. Chau²¹ bíh¹
jmái¹ táuh³ hi³ cue³² Dió³² jái¹³
hñu³ tsí³ tsáu², sa³jun³ uú² hléh³²
tsú² jú¹jma² siáh³ siáh³, hi³ sa³jun³
uú² lí³ hniáuh³² hi³ há² ngí²³ lín³²
tsú². ⁹Quí¹ jun³ hi³ tán¹ hián² yáh³
la³ cun³ hi³ má²né¹ dí², sa³jun³
má²ca³cue³ Dió³² jái¹³ hñu³ tsí³
tsáu² la³ hia³ la³ táuh³; ¹⁰tí³la³ n¹
má²cá²chó³² hi³ hú¹tá¹ tán¹ hián²
cu³tí¹³ má²ná¹, jáun² lí¹ yéin²¹ bíh¹
la³; jí³² hi³ tiá² tán¹ tiá² hián².

¹¹Jmí¹ míh² jná¹³ jmí¹ hléh²³ la³
quí³ hleh³² jan² tsá¹míh¹, hi³ jmí¹
cháunh²³ siáh³ chin³² ná¹ la³ cun³
quí³ jmu² jan² tsá¹míh¹, jí³ hi³ jmí¹
hnauh³² jná¹³ siáh³ tsin³² la³ cun³
quí³ jmu² jan² tsá¹míh¹; tí³la³ jmí¹
ca³lí³hún¹ tsin³² jná¹³ má²ná¹, tí³
có³² bíh¹ ca³quin³ la³ cun³ hi³ jmí¹
jmu² jná¹³ jáun² jmí¹ míh² ná¹. ¹²La³
n² bíh¹ lí³ quiú¹³ dí² ta³né³², hi³
tiá² re² má²hún¹ yáh³ tsí³ dí² hi³
ca³tin¹ Dió³². Néh³² jnoh¹ n¹ tsú²
sáh³ lí¹ ná¹juá¹³ la³jmí¹ jniá³ n¹ tsú²
cun³quionh³ cáun² tsí¹ cú¹jen² zín³
bíh¹; tí³la³ má²jáun² né³, má²neh²¹
dí² tsú² hú¹tá¹ ná¹jéinh³ n¹ bíh¹ dí².
Ta³né³² dá² má²cuóun³² jná¹³ Dió³²
ma³ pih²¹ bíh¹, tí³la³ má²jáun² bíh¹
lí³ cuóun³² jná¹³ tsú² cun³ tán¹ cun³
hián² cu³tí¹³, la³jmí¹ cuóú³² jná¹³
jáun² hnga² Dió³².

¹³Hi³ jáun² hni³² n¹ zia³² hi³ lí³
quien² la³ má²quien² jáun²: hi³ nio²
cáun² tsí³ tsú², hi³ hen² tsí³ tsú², jí³
hi³ hnáu³ tsú² n² siáh³; tí³la³ la³
cun³ hi³ jlánh¹ bíh¹ quien² n¹ hi³
hni³² n², hi³ hnáu³ bíh¹ tsú².

Zia³² cónh³¹ ca³lá² jái¹³ ca³tí²¹
pí³ hi³ cue³² Jmí²chí³ Chun¹

14 Hi³ jáun² né³, jmu³ náh²
pí³ la³jonh³ jmí¹ honh² hi³
má¹hnáu³ náh². Hi³ ja³bí¹ hniáuh³²
jmúh¹³ náh² siáh³ hi³ dí¹quiaunh³²
lín²¹ honh² hi³ hián¹³ náh² cáun²
pí³ n¹con² Dió³²; hi³ la³n¹ la³ján³
né³ hniáuh³² hen² honh² náh² hi³
lí¹³ ngái¹ náh² n¹con² tsáu² jái¹³
hi³ cue³² Dió³² hñu³ honh² bí¹
náh². ²Quí¹ n¹juáh³ tsá² quian³²
pí³ hi³ hleh³² jú¹jma² hi³ hí¹ hnga²
tiá² cuoh², hi³ liéinh³² Dió³² bíh¹
tsú² jaun³², jun³juáh¹³ hi³ liéinh³²
tsá²mí³cuóun² yáh³ tsú², quí¹ hí¹
jan² yáh³ tiá² hin² ngí²³ jái¹³ jáun².
Tsá² hí³ dá² hleh³² jú¹ ná¹hmá¹
ná¹jn¹ cun³quionh³ pí³ quioh²¹
Jmí²chí³ Chun¹ bíh¹. ³Tí³la³ tsá²
hleh³² hi³ jái¹³ hi³ cue³² Dió³²
hñu³ tsí³ má²ná¹, liéinh³² tsú²
tsá²mí³cuóun² rainh²¹ bíh¹, hi³ jmu²
tsú² hi³ tsá² hí³ lí³ pin³ tsí³ n¹con²
Dió³², hi³ cha³² tsú² siáh³ tiá³ tsí³
tsá² hí³, jí³ hi³ jmouh³² tsú² siáh³ tsí³
tsú². ⁴Jáun² né³, tsá² hleh³² jú¹jma²
siáh³ jmu² hi³ lí³ pin³ tsí³ hnga² bíh¹
n¹con² Dió³²; tí³la³ tsá² ngái³² jái¹³
hi³ cue³² Dió³² hñu³ tsí³ né³, jmu² hi³
lí³ pin³ tsí³ tsá² cuáh³² bíh¹.

⁵Jná¹³ jmí¹ hiún² tsin³² sá¹jmí¹
la³jín³² hnoh² lí¹³ hléh¹³ náh² jú¹jma²
siáh³; tí³la³ tí³ jlánh¹ bí¹ hen² tsin³²
jnë¹³ hi³ hián¹³ náh² pí³ hi³ lí¹³
hléh¹³ náh² jái¹³ hi³ cue³² Dió³² bíh¹;

quí¹ tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² hi³ jmúh¹³
 náh² la³ n² la³ cónh³ bíh¹ hi³ hléh¹³
 náh² jú¹ jma² siáh³. Jí³² la³ tí³ n² júáh³
 zian² jan² tsá² má² hiau³² pí³ hi³
 zai³² jē¹ tsá² hleh³² hí³ jú¹ jma² siáh³
 bíh¹, jáun² bíh¹ zia³² n² lí¹³ jmu³
 ta²¹ jē¹ tsú² hi³ lí³ pin³ tsí³ tsá² lín³
 cuáh³². ⁶ Cun³ n² lí¹ hi³ jáun² bíh¹ reh²,
 n² júáh³ jná¹³ la³ n² lí¹ jie¹ ná¹ hnoh²,
 hi³ n² lí¹ lieh¹ jná¹³ cun³ quionh³ jú¹ jma²
 siáh³, ha³ tiá² lin¹ n² lí¹ jmu³ ta²¹ hí¹
 cáun² yáh³ quián¹³ hnoh² lí¹³. Jí³² la³
 tí³ n² júáh³ n² lí¹ lieh¹ jná¹³ hnoh²
 cun³ quionh³ já¹³ hi³ jm¹ ná¹ hmá¹
 bíh¹, hi³ má² hnió³ Dió³² hi³ lí³ n² h¹³
 hnoh², ho³ n² júáh³ hi³ ca³ jmú³² jná¹³
 hi³ há¹ ngi¹³ náh² re² já¹³ quioh²¹
 bíh¹ tsú², ho³ lá² dá² n² júáh³ ca³ hléh³
 jná¹³ cáun² já¹³ hi³ cue³² Dió³² hñu³
 tsin³², ho³ lá² dá² n² júáh³ zia³² cáun²
 jú¹ tson² hi³ lí¹³ má¹ ta¹³ jná¹³ hnoh².
⁷ Cuí¹ jmú¹³ cáun² já¹³ hi³ ca³ tin¹
 mí¹ n² hi³ jmu² tsú² sun¹, la³ cun³
 hmá² tá² le² ho³ tun³² pih²¹ hi³ cai³²
 tsú²; uá¹ jinh¹ tiá² jm² chí³ hu²¹, tí³ la³
 cu³ jáun² n² júáh³ tiá² la³ lin¹ yáh³
 re² he³ lánh³ tsau³² sun¹ hi³ ná¹ jmu²
 tsú², jáun² he³ ya³ lánh³ rón³² lí¹³ lí³
 n² tsá² hi³ he³ n² lí¹ sun¹ ná¹ jmu²
 tsú². ⁸ Hi³ n² júáh³ jm¹ jmu² tsú²
 hnié² né³, n² júáh³ tiá² la³ jmu²
 yáh³ tsú² na²¹ lín²¹ mah¹ quioh²¹
 mí¹ n² n² má¹ ca³ jie³, hi³ jáun² hí¹
 jan² yáh³ tiá² hin² jmu³ hua³ jan²¹ hi³
 tsa³ táunh¹ n² hnié². ⁹ La³ jáun² bíh¹
 lí²³ siáh³ n² lí¹ con² hnoh²: N² júáh³
 tiá² hléh¹³ yáh³ hnoh² já¹³ hi³ lí³
 ngi¹³ tsáú², čha³ bí¹ lánh³ rón³² lí¹³
 lí³ n² tsú² já¹³ hi³ ná¹ hléh¹ hnoh²
 jáun²? iLa³ jm¹ lín³ jan² tsá² lí¹ hlí²
 lí¹ liéh²³ hnga² bíh¹ má² lín³ hnoh²
 n² júáh³ la³ jáun²? ¹⁰ Tson² bíh¹ zia³²
 hliáun³ n² jú¹ jma² hngá¹ máh³ lá²,

hi³ la³ jí³² hi³ jáun² cun³ zia³² hi³
 hnió³ juáh³ bíh¹. ¹¹ Tí³ la³ n² júáh³
 tiá² la³ ngi²³ yáh³ jná¹³ jú¹ jma² hi³
 liéh³² jáun² tsáú² né³, hi³ jáun²
 jan² tsá² hué³² siáh³ bíh¹ jná¹³ hi³
 ca³ tin¹ tsá² hi³, hi³ tsá² hi³ né³ lín³
 siáh³ jan² tsá² hué³² siáh³ hi³ ca³ tin¹
 jná¹³ uá² jai³². ¹² Hi³ jáun² cun³ n² lí¹
 hi³ hnoh² jlánh¹ má² ná¹ hniá¹ náh²
 hi³ héih¹ náh² pí³ n² lí¹ con² Jm² chí³
 Chun¹, jáun² n² lí¹ ca³ la³ jí³² né³, jmu³
 náh² tion³ hi³ héih¹ náh² hi³ lí¹³ lí³
 jmu³ ta²¹ hi³ lí³ pin³ tsí³ tsá² lín³
 cuáh³² n² lí¹ hná¹ n².

¹³ Hi³ jáun² né³, n² júáh³ tsá² hleh³²
 jú¹ jma² siáh³, hniáuh³² bíh¹ m³² tsú²
 n² lí¹ con² Dió³² hi³ lí¹³ hiáuh¹³ uá² jai³²
 pí³ hi³ zái³² já¹³ hi³ hleh³² jáun².

¹⁴ Quí¹ n² júáh³ hi³ lienh¹ jná¹³ Dió³²
 cun³ quionh³ jú¹ jma² siáh³, tson² bíh¹
 hi³ jná¹³ dí¹ lienh¹ Dió³² cun³ quionh³
 jm² chí³ quion²¹ bíh¹, tí³ la³ jun³
 hi³ jáun² yáh³ ngi²³ jná¹³ huen².

¹⁵ Cun³ n² lí¹ hi³ jáun² né³, jná¹³ len³
 hi³ tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² n² júáh³
 hi³ ngi²³ jná¹³ já¹³ hi³ lienh¹ jná¹³
 Dió³² n² má¹ tí³ n² lí¹ lienh¹ jná¹³ tsú²
 cun³ quionh³ jm² chí³ quion²¹, hi³
 tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² siáh³ n² júáh³
 hi³ ngi²³ jná¹³ sun¹ hi³ hie¹³ ná¹ n²
 má¹ tí³ n² lí¹ hie¹³ ná¹ n² lí¹ con² Dió³²
 cun³ quionh³ jm² chí³ quion²¹. ¹⁶ Quí¹
 n² júáh³ hnú² dí¹ ma³ tsú¹ ma³ jonh²¹
 Dió³² cun³ quionh³ jmáh³ la³ jm² chí³
 quián¹³, jáun² tsá² cá² tsáun¹ tsá²
 ná¹ ná¹ tsá² jáun² tiá² lí¹³ yáh³ hi³
 tsa³ hlió³ hná¹ jáun² hi³ cuéh³²
 tiá¹ hmah¹ Dió³² quiúnh¹ hnú², quí¹
 tiá² ngi²³ yáh³ tsú² he³ dá² jaun³²
 dí¹ hléh¹ hnú². ¹⁷ Ho³ sa³ re² lín³² bíh¹
 dí¹ lienh¹ hnú² Dió³² hi³ dí¹ cueh³²
 nú² tsú² tiá¹ hmah¹, tí³ la³ má¹ lí³²
 jáun² né³ tsá² jan² tiá² lí³ pin³ yáh³

tsí³. **18** Jná¹³ cue² tiá¹hmah¹ Dió³²
 quí¹ cun³ní¹ hi³ tí³ jlánh¹ bíh¹ quion¹
 jná¹³ pí³ hi³ hléh¹³ jú¹jma² siáh³ la³
 cónh³ bíh¹ ca³la³ jín³² hnoh². **19** Tí³la³
 ní¹juáh³ jmí¹ zenh² jná¹³ ja¹ ní¹
 ná¹ngih³² tsá² lín³ cuáh³ má¹ná¹, tí³
 jlánh¹ bíh¹ hno³² jná¹³ hi³ má¹tin¹³
 tsá² siánh³ cun³quionh³ hñá³ jon¹
 jái¹³ hi³ lí¹³ ngí¹³ tsú², la³ cónh³ bíh¹
 hi³ jmí¹ hléh¹³ ná¹ quia³ mei²¹ jon¹
 jú¹jma² hí¹juáh³ huen² ná¹ tiá² cuo².
20 Reh², ha³ lí² cuí¹ cháunh¹³
 chinh³² náh² la³ cun³ qui³ cháunh²³
 chí¹ tsá¹míh¹. Jmu³ náh² hi³ lín³
 náh² la³jmí¹ lín³ tsá¹míh¹ hi³ ca³tí²¹
 hi³ hlah³ bíh¹; tí³la³ ní¹ má¹ca³tí³ ní¹
 cháunh¹³ chinh³² náh² má¹ná¹, cuí¹
 cháunh¹³ chinh³² náh² la³ cun³ qui³
 cháunh²³ chí¹ jan² tsá² má²hún¹ tsí³.
21 Quí¹ ní¹ Sí² quioh²¹ Dió³² rá¹juáh³:
 “Juo¹³ dí² juáh³ la³ lá²: Lienh¹
 jná¹³ tsá² hué³² lá² cun³quionh³
 jú¹jma² siáh³; cun³quionh³ jē¹
 tsá² hué³² siáh³ bíh¹ lienh¹ jná¹³
 tsú², tí³la³ sa³jun³ la³ jáun² yáh³
 ne³ tsú² má¹ná¹”. **22** Hi³ jáun² né³,
 hi³ hleh³² tsú² jáun² cun³quionh³
 cáun² jú¹jma² siáh³ lí³ cáun² li²¹ hi³
 jáun² lí¹³ lí³jnia² hin² tsánh² tiá²
 má²taunh³² ta²¹ bíh¹, jun³juáh¹³ hi³
 lí³ lin¹ hin² tsánh² má²taunh³² ta²¹
 yáh³. Tí³la³ ní¹juáh³ ca³hléh³ jan²
 tsá² quian³² pí³ hi³ hleh³² jái¹³ hi³
 cue³² Dió³² hñu³ tsí³ né³, jáun² jái¹³
 jáun² lí³ cáun² li²¹ hi³ lí¹³ lí³jnia²
 hin² tsánh² má²taunh³² ta²¹ bíh¹,
 jun³juáh¹³ hi³ lí³ lin¹ hin² tsánh² tiá²
 ta²¹ má²taunh³² yáh³. **23** Jáun² né³,
 ní¹juáh³ má²ná¹ngih³² la³jín³² tsá²
 lín³ cuáh³², hi³ ní¹juáh³ la³jín³² la³
 ná¹hleh³² jú¹jma² siáh³, hi³ tá¹la³
 jáun² né³ chá¹táunh¹ ma³ jan² tsá²
 tiá² má²ñi³², ho³lá²dá² tsá² tiá² ta²¹

haih²¹, či¹tiá¹ juáh³ tsá² hí³ má¹lí³²
 jáun² hi³ má²ca³ngáu² bíh¹ hnoh²?
24 Tí³la³ ní¹juáh³ la³jín³² bíh¹ hnoh²
 la³ ná¹ngái¹ náh² jái¹³ hi³ cue³² Dió³²
 hñu³ honh², hi³ tá¹la³ jáun² né³
 chá¹táunh¹ ma³ jan² tsá² tiá² má²jmí¹
 má²tsí³, ho³lá²dá² tsá² tiá² ta²¹
 haih²¹, jáun² tsá² hí³ né³ lí³tsin² hi³
 tson² bíh¹ ná¹ren² tso³, quí¹ hmóu³²
 bíh¹ tsú² lí³tsin² lánh³ lí³ tsí³ ní¹
 má¹ca³nái³² la³jí³² jái¹³ hi³ ná¹juáh²³
 hnoh² jáun². **25** Cun³quionh³ la³ jáun²
 bíh¹ lí¹³ chu³ jñéh³ la³jí³² la³ cun³
 hi³ ná¹hmá¹ hñu³ tsí³ tsú², hi³ jáun²
 ca³la³ hi³ cuá¹hin³ bíh¹ tsú² ma³tsu³
 ma³jónh³² Dió³² hi³ juáh³ hi³ tson²
 bíh¹ cu³tí³ la³ zenh² Dió³² ja¹ quián¹³
 hnoh².

**Ní¹ má¹ca³ngih³² náh², jmu³
 náh² re² tin² la³jí³² hi³ jmúh¹³**

26 Jáun² né³ reh², ní¹ má¹ca³cuí²
 ca³ngih³² hnoh², zian² ma³ jan²
 hnoh² ná¹quiánh¹ sun¹ hi³ lí³ jái¹³
 quioh²¹ Dió³², ho³ hi³ má¹tin¹³ náh²
 tsáu², ho³ cáun² hi³ ñíh¹ náh² hi³
 má²ca³híe³ Dió³², ho³ cáun² jái¹³
 hi³ hléh¹³ náh² cun³quionh³ jú¹jma²
 siáh³, ho³lá²dá² hi³ záih¹³ náh² jái¹³
 jáun². Re² bíh¹, tí³la³ cuí¹ lí³ zia³² ní¹
 jmu³ ta²¹ la³jí³² hi³ jáun² hi³ lí³ pin³
 tsí³ tsá² lín³ cuáh³². **27** Ní¹juáh³ jmí¹
 zian² tsá² hléh³² jú¹jma² siáh³, cuí¹
 hleh²¹ gon³ ho³ gáun³ tsáu² ní¹juáh³
 hi³ jlánh¹ juoun³²; tí³la³ ma³ quin³²
 ma³ jan³² má¹ná¹. Ja³bí¹ hniáuh³²
 zian² siáh³ jan² tsá² záí³² jái¹³ hi³
 hleh³² tsú² jáun². **28** Tí³la³ ní¹juáh³
 ja¹ ní¹ ná¹ngih³² náh² tiá² la³ zian²
 yáh³ tsá² má²hiauh³² pí³ hi³ lí¹³
 záí³² jái¹³ jáun², cun³tsa³² tí³ ta²¹ hí¹
 jan² tiá² hin² hléh³² bíh¹ cú²jueh³²
 jú¹jma² hi³ hí¹juáh³ hnga² tsú² tiá²

cuoh². Tí³ re² bíh¹ ma³ quin³² ma³ jan³² cu¹ juónh¹³ cú²jueh³² quionh³ Dió³², jí³ quionh³ jmí¹ tsí³ hnga².
²⁹La³ nǎ² bíh¹ siáh³ nǎ¹juáh³ nǎ¹ má¹tí³ nǎ¹ hléh²¹ tí³² jé¹ Dió³² jái¹³ hí³ má²lǎ²cué³² Dió³² hñu³ tsí³, cu¹ hleh²¹ tsú² cun³ gon³ ho³ gáun³, hí³ tsá² nǎ¹ hná¹ jáun² né³, cu¹ ná¹cán²³ re² hua³hí¹³ la³jí³² jái¹³ hí³ juáh³ tsú² jáun².
³⁰Jáun² né³, nǎ¹juáh³ Dió³² la³ jmu² hí³ zia³² cáun² hí³ lǎ²nǎ³² jan² tsáu² nǎ¹ cuá¹tón²¹ jáun², hí³ jáun² tsá² dí¹hleh³² hí³ cu¹ tunh¹³ tín² jé¹.
³¹Hí³ jáun² la³ nǎ² bíh¹ lǎ¹³ hí³ la³jín³² hnoh² lǎ¹³ hléh¹³ náh² ma³ quin³² ma³ jan³² la³ cun³ jái¹³ hí³ má²hian² náh² nǎ¹con² Dió³², hí³ jáun² la³jín³² tsáu² lǎ¹³ lǎ³ tin² jí³ hí³ niau²¹ siáh³ tiá³ tsí³.
³²Qui¹ hmóu³² bíh¹ tsá² ná¹lín³ hí³ tí³² jé¹ Dió³² hniáuh³² jmu³ héih³² nǎ¹con² jmí²chí³ quioh²¹,
³³quí¹ Dió³² dá² jun³juáh¹³ jan² Dió³² Tsá² jmu² hí³ tiáunh¹ tsáu² tiá³ siaun³² yáh³, qui¹ Dió³² dá² tí³ jmu² hí³ tiauh² dí² re² tin² bíh¹.

Ne³² né³, la³ cun³ qui³ ná¹ngí²³ la³jín³² tsá² joh¹ Dió³² la³ tán¹ nǎ¹ ná¹ngih³² tsú²,
³⁴tsá²mi³ hniáuh³² tionh² ta³máih³ bíh¹ ja¹ nǎ¹ ná¹ngih³² tsá² lín³ cuáh³².
 Ha³ tiá² jái¹³ zia³² yáh³ hí³ cáun² lí¹ hléh²¹ tsú² ta³ lín²¹, hniáuh³² bíh¹ ma³quien² tsá²mi³ nǎ¹cuo² la³ cun³ hí³ rá¹juáh³ jáun² nǎ¹ liei²¹ quioh²¹ Dió³².
³⁵Jáun² nǎ¹juáh³ hnió³ tsá²mi³ hí³ lí³ nǎ¹ cáun² jái¹³, hniáuh³² ngáih³² tsú² tsá²núh² nǎ¹cuo² bíh¹ nǎ¹ má¹cá²chánh³² hñu¹³; qui¹ tiá² re² jniá³ yáh³ hí³ tsá²mi³ hléh³² ja¹ nǎ¹ ná¹ngih³² tsá² lín³ cuáh³².

³⁶Hniáuh³² cháú¹ hnoh² honh² hí³ jái¹³ quioh²¹ Dió³² tiá² ca³lí³liau³

yáh³ ja¹ quián¹³ hnoh², hí³ sa³jun³ nǎ¹con² jmáh³la³ hnoh² yáh³ siáh³ má²cá²chó³² jái¹³.
³⁷Nǎ¹juáh³ zian² tsá² lín²³ hí³ lín³ tí³² jé¹ Dió³², ho³lá²dá² lín²³ tsú² hí³ quian³² cáun² pí³ hí³ má²ca³cué³ Jmí²chí³ Chun¹, hniáuh³² bíh¹ ma³tson² tsú² hí³ sí² hí³ cuá¹jmu² jná¹³ lá² nǎ¹con² hnoh², cáun² héih³² quioh²¹ Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí² la³².
³⁸Tí³la³ nǎ¹juáh³ tsá² tiá² ta²¹ haih²¹ jái¹³ lá² né³, hí¹juáh³ tiá² hniáuh³² yáh³ hí³ tanh¹³ tsú² ta²¹ tsá² la³ hí³.

³⁹Jáun² né³ reh², chú³² jmúh¹³ náh² hniá¹ hí³ cué³² Dió³² jái¹³ hñu³ honh² náh² hí³ jáun² lǎ¹³ hléh¹³ náh², tí³la³ ha³ lǎ² qui² lǎ² jna³ náh² nǎ¹con² tsá² má²hiauh³² pí³ hí³ hléh³² jú¹jma² siáh³ má¹ná¹.
⁴⁰Hí³ jáun² la³jí³² hí³ jmuh³² náh² né³, jmu³ náh² re² tin² lín³², hí³ ca³la³ hí³ ja³² re² he² hná¹.

Jmí¹ ca³jenh¹³ Cristo

15 Ne³² né³ reh², hnó³² jná¹³ hí³ cháú¹ náh² honh² jú¹ chú³² hí³ má²ca³hléh³ jná¹³ jáun² nǎ¹con² hnoh².
 Jú¹ chú³² jáun² né³ ca³heh³ bíh¹ hnoh² jmí¹ ca³niéih² náh², hí³ jáun² la³ má²zian² jáun² bí¹ náh² hí³ nio² tiá³ honh² nǎ¹con² jú¹ chú³² jáun².
²Hí³ cun³quionh³ jú¹ chú³² jáun² bíh¹ siáh³ má²ná¹liáun¹ hnoh² nǎ¹juáh³ hí³ la³ má²ná¹ziánh¹ jáun² náh² tiá³ jái¹³ hí³ ca³híe³ jná¹³ jáun².
 Jí³²la³ tí³ nǎ¹juáh³ cáun² lí¹ táunh²³ náh² ta²¹ ta³ lín²¹ bíh¹, jáun² bíh¹ tiá² lín¹ nǎ¹ lí³quien².

³La³ cun³ la³jí³² jái¹³ hí³ ca³lí³ tin² jná¹³ jáun² huen², jí³lí³² bíh¹ jái¹³ jáun² ca³híe³ jná¹³ siáh³ hnoh².
 Hí³ ja¹ la³jí³² hí³ jáun² zia³² cáun² jái¹³ hí³ jlánh¹ bíh¹ quien² hí³ juáh³ la³

lá²: Cristo ca³jun³ hi³ ca³ti²¹ tso³
 quiú¹³ dí², la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun²
 ñí¹ Sí²; ⁴hi³ ja³haun³ tsú² siáh³, hi³
 jáun² ñí¹ má²cá²hn² jmá¹ jáun²
 né³ ca³jenh¹³ tsú² já¹ hla¹, la³ cun³
 hi³ rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí². ⁵Jm¹ lí²¹
 jáun² né³ ca³ma³jnia³² tsú² ñí¹con²
 Pé¹, hi³ jm¹ lí¹cáin² pih²¹ jáun² né³
 ca³ma³jnia³² tsú² siáh³ ñí¹con² tán¹
 quian³tun³. ⁶Jm¹ lí¹cáin² jáun²
 siáh³ ca³ma³jnia³² tsú² ñí¹con² lí³
 hñá³ nio² hñá³láun³ tsá² reh² dí²
 cun³ jéin³² la³ lá². Hi³ uá¹jinh¹
 má²cá²tsan³ ma³ jan² tsá² hi³
 ta³né³², míh¹ tiá² jí³lin² tsá² hí³ zian²
 bíh¹. ⁷Jm¹ lí²¹ jáun² ca³ma³jnia³²
 tsú² ñí¹con² Jacobo, hi³ jm¹ lí²¹
 jáun² né³ ca³ma³jnia³² tsú² siáh³
 ñí¹con² ca³la³ jín³² tí³² tsá² quian³²
 hi³ jè¹ Dió³².

⁸Jm¹ ca³táuh³ hi³ má²jnia³² tsú²
 jáun² ñí¹con² la³jín³² tsá² hí³ né³,
 jáun² ñí¹con² jná¹³ siáh³ ca³ma³jnia³²
 tsú². Jáun² jná¹³ bíh¹ jan² tsá²
 lín³ ná¹ la³jm¹ lín³ jan² dáin² hi³
 ca³lí³zian² ta³ má²ca³nga² jmá¹
 quioh²¹. ⁹Quí¹ jun³ lin¹ tsáú² yáh³
 jná¹³ la³ cónh³ bíh¹ tí³² tsá² quian³²
 jè¹ Dió³² ñí¹ hná¹ ní², ca³la³ hí¹juáh³
 tiá² ca³tin¹ yáh³ jná¹³ hi³ té³ tsáú²
 “tí³² tsá² quian³² jè¹ Dió³²”, quí¹ jná¹³
 dá² jan² tsá² ca³jmú³² ná¹ hian²
 tsin³² ñí¹con² tsá² ná¹lín³ cuáh³²
 quioh²¹ Dió³² jm¹tin² bíh¹. ¹⁰Tí³la³
 lín³ bíh¹ jná¹³ la³ cun³ hi³ lín³ ná¹,
 quí¹ cun³ñí¹ hi³ Dió³² ca³ja³ mií³
 tsí³ ñí¹con² jná¹³. Hi³ jáun² mií³ hi³
 ja³² jáun² tsí³ tsú² ñí¹con² jná¹³ tiá²
 lí¹ má²ca³há² ca³nga² yáh³, quí¹
 jná¹³ bíh¹ tí³ jlánh¹ má²cá²jmú³²
 ta²¹ la³ cónh³ bíh¹ tsá² ñí¹ hná¹ ní²;
 uá¹jinh¹ jun³juáh¹³ jná¹³ yáh³ tsá²
 má²cá²jmú³², tí³la³ hnga² bíh¹ Dió³²

Tsá² ja³² mií³ tsí³ má²ca³ma³hau³
 jná¹³. ¹¹Tí³la³ tiá² hi³ jmu² hí¹
 cáun² yáh³ ní¹juáh³ jná¹³ ho³ tsá²
 hí³ ca³nga³ jú¹ chú³² jáun² ñí¹con²
 hnoh²; quí¹ tí³la³ cáun² lá² bíh¹ jú¹
 chú³² hi³ hléh¹ jnoh¹, hi³ cáun² jái¹³
 lá² bíh¹ siáh³ má²ca³tionh² hnoh²
 ta²¹.

Jmá¹ hi³ jenh¹³ tsá² má²cá²tsan³

¹²Jáun² né³, ní¹juáh³ jú¹ chú³² hi³
 hléh¹ jnoh¹ juáh³ hi³ Cristo ca³jenh¹³
 ja¹ hla¹, íha³ bí¹ lánh³ rón³² zian²
 ma³ jan² hnoh² hi³ juánh³ náh² hi³
 tiá² jenh¹³ yáh³ tsá² má²cá²tsan³?
¹³Quí¹ sál¹jm¹ tiá² la³ jenh¹³ yáh³
 tsá² má²cá²tsan³, jáun² sa³jun³ la³
 ca³jenh¹³ yáh³ hnga² Cristo. ¹⁴Hi³
 jáun² ní¹juáh³ tiá² la³ ca³jenh¹³
 Cristo, jáun² jú¹ chú³² hi³ hléh¹
 jnoh¹ tiá² lin¹ ñí¹ la³ quien² hí¹
 cáun² yáh³, hi³ sa³jun³ la³ quien²
 siáh³ hi³ táunh²³ náh² jáun² ta²¹.
¹⁵Jáun² sál¹jm¹ la³ ní² né³, jnoh¹
 bíh¹ má²lá¹³ tsá² zih³² jú¹ tí¹jái²
 hi³ ca³tin¹ Dió³², quí¹ cun³ñí¹ hi³
 má²ca³juáh¹³ jnoh¹ hi³ Dió³² ca³jmú³
 hi³ ca³jenh¹³ Cristo. Jáun² ní¹juáh³
 tiá² la³ tson² yáh³ hi³ jenh¹³ tsá²
 má²cá²tsan³, hi³ jáun² tiá² la³ tson²
 yáh³ hi³ Dió³² ca³jmú³ hi³ ca³jenh¹³
 Cristo. ¹⁶Quí¹ ní¹juáh³ tiá² la³ jenh¹³
 yáh³ tsá² má²cá²tsan³, hi³ jáun²
 sa³jun³ la³ ca³jenh¹³ yáh³ siáh³
 Cristo. ¹⁷Hi³ jáun² sál¹jm¹ tson² tiá²
 ca³jenh¹³ Cristo dúh¹, jáun² tiá² lin¹
 ñí¹ jm¹ jmu³ ta²¹ hí¹ cáun² yáh³ hi³
 má²táunh²³ jáun² hnoh² ta²¹; la³
 má²ná¹ren² jáun² bíh¹ náh² tsáuh³.
¹⁸Jáun² ní¹juáh³ la³ ní² né³, la³
 má²já²hín³ bíh¹ tsá² má²cá²tsan³ ta³
 má²tanh² ta²¹ Cristo. ¹⁹Ní¹juáh³ hi³
 ná¹hen² jáun² tsí³ dí² ñí¹con² Cristo

la³ zia³² ñí¹ jmu³ ta²¹ jmáh³ la³ tá¹ la³
 ziaún² dí² ñí¹ hué²¹ lá² bíh¹, jáun²
 jnoh¹ bí¹ la³ má² láí³ tsá² jlánh¹ bíh¹
 tsá¹ juá³ la³ cónh³ bí¹ ñí¹ la³ jín³² tsá²
 ñí¹ hná¹ ní².

²⁰ Ti³ la³ la³ cun³ lí³ hú¹ tá¹ jú¹
 tson² má¹ ná¹, ca³ jenh¹³ bíh¹ Cristo
 ja¹ hla¹; hi³ jáun² la³ ní² má² lí² lin¹
 hi³ ja³ bí¹ hla¹ tsá² ñí¹ hná¹ ní² siáh³
 jenh¹³ la³ jmá¹ ca³ jenh¹³ hí³ dí².

²¹ Qui¹ la³ lá² bíh¹ lí³: Cun³ ñí¹ hi³
 ca³ tí²¹ tsáu¹³ jan² tsáu² bíh¹ ca³ hí³
 hmú³² ñí¹ hué²¹ lá²; jáun² ja³ bí¹ la³
 jáun² siáh³ cun³ ñí¹ hi³ ca³ tin¹ jan²
 tsáu² bíh¹ ca³ lí³ liau³ siáh³ hi³ jenh¹³
 tsá² má² cá² tsan³. ²² La³ jáun² bíh¹ lí³,
 hi³ cun³ ñí¹ hi³ lín³ tsáu² tsá² jón² zfh¹
 hla¹ Adán, jáun² la³ jín³² bíh¹ tsú²
 tsán²; ja³ bí¹ la³ jáun² la³ jín³² bíh¹
 tsú² jenh¹³ siáh³ cun³ ñí¹ hi³ lín³
 tsú² tsá² joh¹ Cristo, hi³ jáun² lí¹³
 zian² cáun² hi³ hmaí²¹. ²³ Ti³ la³ ma³
 quin³² ma³ jan³² má¹ ná²¹ la³ cun³ ñí¹
 ca³ tin¹ bíh¹: Cristo bíh¹ Tsá² la³ ñí¹
 hi³ lín³ tsá² hmaí²¹ jmá¹ ca³ jenh¹³,
 hi³ jáun² ní¹ má¹ tí³ ñí¹ jaunh²¹ tsú²
 né³, lín¹³ siáh³ tsá² hmaí²¹ tsá² ñí¹
 hná¹ ní² joh¹ tsú². ²⁴ Má¹ lí³² jáun²
 né³, tsin¹³ jmáí¹ hi³ má² tón³², jmáí¹
 hi³ táuh³ la³ jí³², jmáí¹ hi³ hin³ jáun²
 Cristo la³ jín³² tsá² ná¹ quien², tsá²
 ná¹ ho² ta²¹, jí³ tsá² cuú² tsá² chín³ ní²
 siáh³, jmáí¹ hi³ jéneh³² jáun² Cristo
 ñí¹ con² Dió³² Jméí² jáí¹³ hi³ ho².

²⁵ Qui¹ cun³ la³ má² ho² jáun² bíh¹
 Cristo jáí¹³, ca³ la³ ñí¹ cá¹ chó²¹ jmáí¹
 hi³ jmu³ Dió³² hi³ chí¹ hánh²³ tsú²
 la³ jín³² tsá² jmu² hnieí² quionh³
 dí²; ²⁶ hi³ ñí¹ ca³ táuh³ né³, tsa³ hín³
 jí³ hmú³² uá² jaí³², tsá² cuá¹ hnieí²¹
 hí³ quionh³ Dió³². ²⁷ Qui¹ la³ cun³
 rá¹ juáh³ ñí¹ Sí², Dió³² má² ca³ jmú³
 hi³ la³ jí³² hi³ jáun² má² dí¹ chin¹ ta³

bíh¹ Cristo. Ti³ la³ jáí¹³ hi³ rá¹ juáh³
 jáun² hi³ la³ jí³² bí¹ ta³ no¹ jo³ cuo²
 jo³ ta³ Cristo né³, tiá² nieíh³ yáh³ hi³
 jí³ hnga² Dió³² Tsá² ca³ jmú³ héh³²
 jáun², ta³ zanh¹ jo³ cuo² Cristo. ²⁸ Hi³
 jáun² né³, ní¹ má² cá² chó³² jmáí¹ hi³
 la³ jí³² má² nio² jo³ cuo² Cristo, jáun²
 má¹ jáun² má² chan³ tsú² siáh³ hnga²
 jo³ cuo² Dió³², Tsá² ca³ chá³ hí³ la³ jí³²
 jo³ cuo² tsú² la³ jmá¹ ñí¹. Hi³ jáun²
 la³ jáun² bíh¹ lí¹³ hi³ Dió³² lín³ Tsá²
 chín¹ ñí¹ ca³ la³ jí³² hi³ zia³².

²⁹ Hi³ ca³ tí²¹ jáí¹³ hi³ jenh¹³
 tsú² jáun² né³, zian² ma³ jan² tsá²
 zaun³² jmáí² cun³ ñí¹ hi³ ca³ tin¹ tsá²
 má² cá² tsan³. ¿He³ láih³² sa³ la³ ní²
 yáh³ jmu² tsú²? Já² ní¹ juáh³ tiá² la³
 jenh¹³ yáh³ tsá² má² cá² tsan³, ¿he³ ya³
 láih³² zaun³² tsú² jmáí² hi³ ca³ tin¹
 hla¹ hí³? ³⁰ Hi³ jnoh¹ siáh³, ¿he³
 ya³ láih³² tauh²³ jnoh¹ ñí¹ háinh¹³
 jmáí¹ ca³ la³ jí³² ní¹ juáh³ tiá² hin²
 la³ jenh¹³? ³¹ Qui¹ la³ jí³² jmáí¹ bíh¹
 zenh² jná¹³ ñí¹ hmú²¹; ma³ tson¹³
 jná¹³ jáí¹³ ní² reh² la³ jmá¹ ma³ tson¹³
 jná¹³ hi³ cu³ tí³ tsa¹ jná¹³ hi³ hnoh²
 ná¹ lín³ náh² tsá² tanh² ta²¹ Jesús Tsá²
 lín³ Cristo Ti³² Juo¹³ dí². ³² Já¹ juú²
 Éfeso lá², lí³ la³ jmá¹ lí³ hi³ má² ca³ quí¹
 ca³ ta¹³ jnoh¹ quiúnh¹ jáh³ hngá¹ jáh³
 náí². Ti³ la³ né³² né³, sá¹ jmá¹ hi³ hu²¹
 tsin³² jná¹³ la³ cun³ qui³ hu²¹ jáun²
 tsá² tsá² mí³ cuóun², jáun² ¿he³ dá²
 láí¹³ jná¹³ hi³ má² ca³ há² ca³ nga² ná¹
 la³ jáun²? Jáun² né³, sá¹ jmá¹ hi³ tson²
 hi³ tiá² jenh¹³ tsá² má² cá² tsan³, hi³
 jáun²: “iCuí¹ cú¹ cuí¹ hnáih¹³ dí²!, qui¹
 tsa³ háu² má² jún³ bíh¹ dí²!”, la³ cun³
 hi³ ná¹ juáh²³ jáun² ma³ jan² tsáu².

³³ Ti³ la³ ha³ lí² lí¹ cú¹ lí³ can² náh²,
 ní² lí¹ cá¹ quiúnh²¹ náh² la³ cun³ lí³
 jáí¹³ hi³ juáh³ jáun² la³ lá²: “Ní¹ juáh³
 tsá² juónh²³ re² quionh³ tsá² hláih¹,

jáun² má¹lí³² jáun² má²lín³ tsú² tsá²
hláih¹ bíh¹ uá²jaí³²». 34 Tíanh³ náh²
hí³ ná¹jniá³ jm¹ honh² náh² ca³ti²¹
hí³ chu²¹, ha³ lí² lí¹ jmú² náh² tso³!
Qui¹ ma³ jan² hnoh² ca³la³ hí¹juáh³
tiá² cuóun³² bíh¹ náh² Dió³². Juanh³²
jná¹³ la³ ní² hí³ jáun² lí³ hinh¹ náh².

**He³ lánh³ rón³² jenh¹³
tsá² má²ca²tsan³**

35 Hi³ ca³ti²¹ jái¹³ jáun² né³, tiá²
ne¹, ho³ sa³ zian² ma³ jan² tsá² lí¹³
nga³: “¿He³ dá² lánh³ rón³² jenh¹³
tsá² má²ca²tsan³? ¿He³ dá² lánh³
rón³² jniá³ tsú² lí¹³?” 36 Cáun² jú¹ te³
bíh¹ jaun³² nga² tsú², qui¹ ní¹juáh³
jm¹ jánh¹³ nú² cá² mái³ jún², tiá² lí¹³
yáh³ hion¹³ cáun² chí² neh¹ hmai²¹
ní¹juáh³ tiá² la³ tsa³hín³ tín² jún²
jáun². 37 Qui¹ jun³juáh¹³ hmáih³²
yáh³ jonh² jni³² tsú², qui¹ mái³ bíh¹,
uá¹ hí³ cuú²miih²¹ ho³ lí³ua³ cáun²
mái³ siáh³ siáh³. 38 Hi³ ní¹ má¹ti³ ní¹
hiá²¹ né³, Dió³² bíh¹ má²jmu² he³
lánh³ jniá³ ma³ quin³² ma³ cá² ní¹,
siánh³ jniá³ bíh¹ ma³ quin³² ma³ cá²
tan³ ní¹ má¹ca³hiá². 39 Tiá² cá²ren²
yáh³ la³jáh³ dú¹ ní¹ ngú³; qui¹ siánh³
ní¹ bíh¹ quioh²¹ tsáu², siánh³ ní¹
bíh¹ quioh²¹ jáh³ quiún³ cuá² ta³,
siánh³ ní¹ bíh¹ quioh²¹ quiuh²¹ tan³²,
hí³ siánh³ ní¹ bíh¹ siáh³ quioh²¹
jáh³ jmái². 40 La³ ní² bíh¹ lí³ siáh³
hí³ siánh³ bíh¹ lí³ ngú³ quioh²¹ tsá²
zian² hñu³mi³cuú², hí³ siánh³ bíh¹ lí³
ngú³ quioh²¹ tsá² zian² ní¹ hué²¹ lá²;
za² lín³² bíh¹ lánh³ lí³ ngú³ quioh²¹
tsá² zian² hñu³mi³cuú² la³ cónh³ bíh¹
hí³ quioh²¹ tsá² zian² ní¹ hué²¹ lá².
41 Siánh³ bíh¹ jniá³ joh¹ quioh²¹ hiú²
la³ cónh³ bíh¹ joh¹ quioh²¹ zfh² jí³
joh¹ quioh²¹ chí¹jmai²¹; hí³ hí¹ la³ tí³
má²tún² hmóu³² yáh³ chí¹jmai²¹ tiá²

cá²ren² joh¹ quioh²¹ ma³ quin³² ma³
caun³².

42 La³ jáun² bíh¹ lí¹³ siáh³ ní¹
má¹ca³jenh¹³ tsá² má²ca²tsan³. Hó²³
tsú² ngú³ hí³ lí¹³ sáh³², tí³la³ ní¹
má¹ca³jenh¹³ tsú² né³, má²quian³²
tsú² cáun² ngú³ hí³ tiú²uú² lí¹³ sáh³²
bíh¹. 43 Hó²³ tsú² cáun² hí³ tsí¹juá³,
tí³la³ má¹lí³² jáun² né³, jenh¹³ cáun²
hí³ tí³ jlánh¹ bíh¹ quien². Cáun² hí³
huán¹ tsí³ bíh¹ hó²³ tsú², hí³ má¹lí³²
jáun² né³, jenh¹³ cáun² hí³ jlánh¹
bíh¹ pin³. 44 Qui¹ ngú³ hí³ ca³tin¹
tsú² ta²¹lá² zian² ní¹ hué²¹ lá² bíh¹
hó²³ tsú², tí³la³ má¹lí³² jáun² né³,
jenh¹³ cáun² ngú³ hí³ la³ quioh²¹
tsá² zian² hñu³mi³cuú² bíh¹. Qui¹
la³jm¹ zia³² cá² ní¹ ngú³ hí³ ca³tin¹
tsá² zian² ní¹ hué²¹ lá², ja³bí¹ la³
jáun² bíh¹ zia³² siáh³ cá² ní¹ ngú³ hí³
ca³tin¹ tsá² zian² hñu³mi³cuú².

45 Qui¹ ní¹ Sí² rá¹juáh³ la³ lá²:
“Hla¹ Adán tsá² la³ní¹ ca³lin³ jan²
tsá² zia³² jm¹chí³ quioh²¹”; tí³la³
Tsá² lín³ hí³ Adán Tsá² ní¹ ca³taúh³
má¹na¹, quian³² cáun² jm¹chí³
hí³ jmu² hí³ lí¹³ zian² bíh¹ tsáu².
46 Jáun² né³, jun³juáh¹³ ngú³ hí³
ca³ti²¹ hñu³mi³cuú² yáh³ tín² ca³lí³
zia³², qui¹ la³ní¹ tín² lí³ hniáuh³²
ngú³ hí³ ca³ti²¹ ní¹ hué²¹ lá² bíh¹;
má¹lí³² jáun² máh³ já³² hí³ ca³ti²¹
hñu³mi³cuú². 47 Tsá²ñuh² tsá² la³ní¹,
ca³lin³ cun³quionh³ cuáh¹, hí³ hí³
né³ jm¹ zian² ní¹ hué²¹ lá² bíh¹;
tí³la³ Tsá² ní¹ má²tenh³ má¹na²¹, jan²
Tsá² cua³han³ tí³ hñu³mi³cuú² bíh¹.
48 Hí³ jáun² dá² la³jm¹ lín³ tsá²ñuh²
tsá² ca³lin³ hí³ cun³quionh³ cuáh¹
bíh¹ lín³ tsá² zian² ní¹ hué²¹ lá², tí³la³
tsá² ca³tin¹ lí³ zian² tí³ hñu³mi³cuú²
má¹na¹, lín¹³ la³ cun³ qui³ lín³ Tsá²
ja³ hí³ tí³ hñu³mi³cuú² bíh¹.

49 Tsá² ca³lí³zian² hí³ cun³quionh³ cuáh¹ lín³ nóh³² hí³ ca³ta¹ dí² ta³né³². Hí³ jáun² Tsá² cuá³ hí³ hñu³mi³cuú² né³, lín³ nóh³² hí³ ca³ta¹ dí² jmí¹tsú² jmí¹ja³².

50 Hí³ jáun² reh², la³ cun³ hí³ hnó³² jná¹³ juah²¹ ñí¹con² hnoh² lí³ la³ lá²: Tsá² qui³ quian³² ngú³ hí³ ca³ti²¹ ñí¹ hue²¹ lá², ha³ tiá² ca³tin¹ yáh³ tsánh³² ñí¹ cuá¹quien² Dió³²; qui¹ tsá² quian³² ngú³ hí³ sah³² tiá² ca³tin¹ yáh³ hiáuh³ la³ cun³ hí³ hiáuh¹³ jáun² tsá² quian³² ngú³ hí³ jmí¹líh³ tiú²uú² sáh³². 51 Tí³la³ hnó³² jná¹³ hí³ lí³ ñíh¹³ náh² cáun² jái¹³ hí³ jmí¹ ná¹hmá¹: Tiá² la³jái³² dí² hiá¹ tsáu¹³ yáh³; tí³la³ cun³ jáun² la³jái³² bíh¹ dí² zan¹³ hí³ jmu³ Dió³².

52 Cu³diá²jan² la³ lá² bíh¹ zan¹³ dí², la³ jan² tsá² lí²hméih³² ñí¹, ní¹ má¹cá²hen³ mah¹ hí³ jíéi³² tsú² mí¹ñí² ñí¹ ca³táuh³ jmái¹. Jáun² ní¹ má¹ca³jie³ tsú² mí¹ñí² né³, jenh¹³ ca³la³ jín³² tsá² má²cá²tsan³, hí³ jáun² jmí¹líh³ bíh¹ tiú²uú² tón³² jmái¹ tsán¹³ tsú²; hí³ ja³bí¹ jnoh¹ síáh³ zan¹³ dí² jmái¹ jáun². 53 Qui¹ la³ cun³ lí³ hí³ ziaún² dí² lá² ta³né³², cáun² hí³ tiá² má²híe² bíh¹, hniáuh³² bíh¹ lan¹³ cáun² hí³ ma³híe² la³ cun³ jmí¹hi³nio²; hí³ ngú³ quiú¹³ dí² hí³ sah³² né³, hniáuh³² lan¹³ cáun² hí³ tiú²uú² tón³² jmái¹ sáh³² bíh¹. 54 Hí³ jáun² ní¹juáh³ cáun² hí³ tiá² má²híe² ziaún² dí² lá² ta³né³², lan¹³ cáun² hí³ ma³híe² cun³ jmí¹hi³nio², jí³ ní¹juáh³ ngú³ hí³ sah³² quiú¹³ dí² lan¹³ síáh³ cáun² hí³ tiú²uú² tón³² jmái¹ sáh³², má¹jáun² bíh¹ má²lí³tí³ la³ cun³ hí³ rá¹juáh³ ñí¹ Sí², hí³ juáh³ jáun² la³ lá²: “iMá²já²hín³ bíh¹ hmú³²; má²ca³cah¹³ bíh¹ Dió³² jmái¹! 55 Hnú² hmú³², íné² dá² hí³ ca³lín¹³ hnú²?

Hnú² hmú³², íné² dá² hí³ jlánh¹ jmí¹ jmúh³² hnú² jáun² hian² honh²?”

56 Cun³quionh³ tso³ bíh¹ tin² hmú³² jmu³ hian² tsí³, hí³ cun³quionh³ liei²¹ bíh¹ joh²³ síáh³ tso³ pí³. 57 Tí³la³ tiá¹hmah¹ Dió³² má¹ná¹, Tsá² jmu² hí³ hí³ cah¹ dí² jmái¹ cun³quionh³ Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí².

58 Cun³ñí¹ hí³ jáun² bíh¹ reh² tsá² hnau³ jná¹³ lín³², cu¹ lí² zian² náh² hí³ ná¹tioh³ cáun² honh² jí³ hí³ nio² tiá³ honh² náh² jmái¹ ca³la³ jí³², hí³ tí³ lí³mí¹ ná¹jmu³² náh² ta²¹ quioh²¹ Tí³² Juo¹³ dí² cun³ jmá² cun³ jnia³²; qui¹ má²ñí¹ bíh¹ hnoh² hí³ ta²¹ hí³ jmu³² náh² cu³tsa³² quiúnh¹ náh² Tí³² Juo¹³ dí², ha³ tiá² lí¹ ná¹hín²³ yáh³.

Quie³ hí³ cunh²³ tsú² hí³
ca³tin¹ tsá² reh²

16 Jáun² né³, ca³ti²¹ quie³ hí³ cunh²¹ náh² hí³ ca³tin¹ tsá² joh¹ Dió³², jmu³ náh² la³ cun³ héih³² hí³ ca³jmú³² jná¹³ jáun² ñí¹con² ma³ quin³² ma³ cu³ níó³ tsá² lín³ cuáh³² zian² tí³ hue³² Galacia. 2 Ma³ cun³ jñá³ jmái¹ jmí¹ dú²me¹ hniáuh³² hmáh¹ hnoh² ca³lá² quie³ tí³ có³² ma³ quin³² ma³ jan³² náh², la³ cun³ rón³² tí³ hí³ má²ca³janh¹ náh², hí³ jáun² tiá² lí³ hniáuh³² hí³ cánh³ cunh²¹ náh² ní¹ má¹cá²chó³² jná¹³ ñí¹ ní². 3 Hí³ jáun² ní¹ má¹cá²chó³² jná¹³, má²zein²¹ ná¹ tsá² hion¹³ hnoh² hmóu³² tí³ ñí¹con² tsá² reh² zian² já¹ juú² Jerusalén, hí³ tsa³can³² quie³ hí³ má²ca³cunh²¹ náh² jáun². Ja³bí¹ cue¹ jná¹³ tsú² síáh³ cáun² sí² hí³ tsa³can³² tsú² tí³ ñí¹con² tsá² hí³. 4 Jáun² ní¹juáh³ ca³lín¹³ hnoh² hí³ chú³² ñe¹ jná¹³ uá²jai³², jáun² ñe¹ bíh¹ jná¹³ quiúnh¹ tsá² hí³.

La³ cun³ hi³ hu²¹ tsí³ Po¹ jmu³

⁵Jáun² né³, ní¹ má¹ti³ ní¹ ngau²¹
jná¹³ siáh³ ní¹ ní², hniáuh³² ní¹nga¹
jná¹³ tín² hue³² Macedonia, hi³ jáun²
má¹lí³² jáun² máh³ chau²¹ jná¹³ já¹
juú² Corinto ní². ⁶Ho³ sa³ lí¹³ ní²¹
jná¹³ ca³lá² ué³ jmái¹ ní¹ ní² quiúnh¹
hnoh², ho³lá²dá² ní²¹ jná¹³ ní¹ ní²
tá¹la³ ngá¹³ jmí¹ ní¹cuóu³, hi³ jáun²
má¹jáun² lí¹³ má¹hau¹ hnoh² jná¹³
ca³ti²¹ jui³² ní¹ ní¹ jná¹³ ní¹ má¹lí³²
jáun². ⁷Qui¹ tiá² hno³² yáh³ jná¹³ hi³
ti³ lí¹ ní¹nga¹ ná¹ ní¹ ní² hi³ ní¹jie¹
ná¹ hnoh², ti³la³ hu²¹ tsin³² jná¹³ hi³
ní¹ní²¹ ná¹ ca³lá² ué³ bíh¹ quiúnh¹
hnoh² ní¹juáh³ hi³ cué³² Tí³² Juo¹³
dí² jái¹³. ⁸Tí³la³ la³ má²cuon¹ jáun²
bíh¹ jná¹³ já¹ juú² Éfeso lá² ca³la³ ní¹
tí³ jmái¹ Pentecostés, ⁹quí¹ jlánh¹
re² zia³² jái¹³ hi³ lí¹³ cua³hai³² re²
ta²¹ hi³ cuá¹jmu² jná¹³ hi³ ca³tin¹
Tí³² Juo¹³ dí² ní¹ lá², uá¹jinh¹ zian²
juóun³² lín³² tsá² hnió³ qui³ jni³²
jui³².

¹⁰Ní¹juáh³ hi³ ca³chó³² Timoteo ní¹
ní², jmu³ náh² tion³ hi³ tiá² lin¹ hi³
zia³² hi³ lí³ hí³² tsí³ tsú² ja¹ quián¹³
hnoh², qui¹ hí³ bíh¹ jan² tsá² jmu²
uá²jai³² tá¹³ Tí³² Juo¹³ dí² la³jmí¹
jmu² jná¹³. ¹¹Cun³ní¹ hi³ jáun² né³,
tiá² hniáuh³² yáh³ hi³ jmúh¹³ náh²
hí¹ jan² hi³ tiá² quiú² tiá² jéin²³ náh²
tsú². Tí³ re² ma³hon¹ náh² tsú², hi³
jáun² cuí¹ jáunh¹³ tsú² cáun² hi³
re² hi³ tin², hi³ ja³jie³ jná¹³, qui¹ lá²
cuá¹jan³² jná¹³ tsú² quiúnh¹ ná¹ tsá²
reh² dí² ní¹ hná¹ lá².

¹²Hi³ ca³tin¹ Apolos reh² dí²
né³, jmí¹ má²ca³hiu³ ca³mf³ lín³²
jná¹³ ní¹con² tsú² hi³ jmí¹ tsó²¹
tsú² quionh³ tsá² reh² hi³ tsa³jie³
hnoh², ti³la³ la³ tí³ ta³né³² cun³ tiá²

má²ca³lí³hnió³ bíh¹ tsú²; tí³la³ tsó³²
bíh¹ tsú² ní¹juáh³ ní¹ má¹ca³jien³.

Jái¹³ ní¹ má²ca³táuh³

¹³Jáun² né³, tianh³ náh² ná¹ní¹
náh², jí³ hi³ cuí¹ ná¹tioh³ cáun²
hoh² náh² ca³ti²¹ la³ cun³ hi³
táunh²³ náh² ta²¹. Tiá³ chá¹ náh²
hoh², ha³ lí² juenh³. ¹⁴La³jí³² hi³
jmúh¹³ náh², jmu³ náh² cun³quionh³
hi³ hno³ náh² tsáú².

¹⁵Né³² né³ reh², hnoh² má²ná¹níh¹
náh² hi³ tsá² hñú¹³ Estéfanos bíh¹
tsá² la³ní¹ hi³ ca³taunh³ ta²¹ jú¹
chú³² tí³ hue³² Acaya, hi³ tsá² hí³
né³, má²ca³jmú³ ná¹chan¹ hmóu³²
hi³ ma³cón³² la³jín³² tsá² joh¹ Dio³².
¹⁶Jáun² jná¹³ né³ hno³² hi³ hnoh²
jmúh¹³ náh² niuh¹ ní¹con² lí³ua³ jan²
tsá² la³ hí³, jí³ ní¹con² la³jín³² tsá²
tionh² quionh³ tsú² hi³ jmu² ta²¹ la³
jáun².

¹⁷Jlánh¹ lí²hiú² tsin³² jná¹³
quí¹hliá² má²cuá²taunh²¹ Estéfanos
quionh³ Fortunato jí³ Acaico ní¹
lá², qui¹ tsá² hí³ bíh¹ má²ca³jmú³
ní¹con² jná¹³ cáun² hi³ tiá² la³ lí¹³
jmúh¹³ hnoh², cun³ní¹ hi³ tiá² tionh²
yáh³ hnoh² ní¹ lá². ¹⁸Tsá² hí³ bíh¹
má²ca³jmú³ hi³ má²ca³niau²¹ re²
tsin³² jná¹³ la³jmí¹ ca³chá³ tsú² jáun²
re² hoh² hnoh². Jáun² né³, hniáuh³²
bíh¹ má¹quien¹³ náh² tsá² la³ hí³.

¹⁹Jáun² né³, ma³ quin³² ma³ cu³ nió³
tsá² lín³ cuáh³² zian² tí³ hue³² Asia
lá² juáh³: “Hia² náh²” ní¹con² hnoh².
Nú² Aquila quionh³ m¹ Prisca ní²cuo²,
jí³ la³jín³² tsá² lín³ cuáh³², tsá² qui³
ngih³² hí³ hñú¹³ tsú², juáh³ siáh³ ní¹con²
hnoh²: “Hia² náh²” ca³la³ jonh³ jmí¹ tsí³
cun³ní¹ hi³ ca³tin¹ Tí³² Juo¹³ dí². ²⁰“Hia²
náh²” —juáh³ siáh³ ca³la³ jín³² tsá²
reh² dí² zian² já¹ juú² lá² ní¹con² hnoh².

Ren¹ náh² tsá²ján² tsá²ján² hi³ re² nio²
hoh² náh², la³ cun³ qui³ ráin³² tsú² jan²
rainh²¹.

²¹Jná¹³ Po¹, cuá¹jmu² ná¹ cun³quionh³
uón³² huen² tun³ hni³² jon¹ jái¹³ lá², hi³
juah³² jná¹³: “Hia² náh²” ñi¹con² hnoh².

²²Li³ua³ jan² tsá² tiá² quiú²
tiá² jéin²³ Jesucristo Ti³² Juo¹³

dí², quiu³juóu³² cuí¹ cháú¹³.
iÑah³² hniu³², hnú² Ti³² Juo¹³
jnoh¹!

²³Cuí¹ má¹hé¹ má¹mieh² náh²
Jesús Ti³² Juo¹³ dí². ²⁴Cun³ñi¹ hi³
ca³tin¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo, ji³lín²
bíh¹ hnoh² hnau³ jná¹³. [Cun³ nř²
bíh¹ tí³ jái¹³.]

Sí² Ñí¹ Má²tun³ Hi³ Ca³zen³ Po¹ Ñí¹con² Tsá² Corintios

Po¹ zen² siáh³ cáun² sí² ñí¹con²
tsá² lín³ cuáh³² juú² Corinto

1 Jná¹³ la³² Po¹, jan² tí³² tsá²
quian³² jè¹ Jesús Tsá² lín³
Cristo cun³ñí¹ hi³ hnió³ Dió³² la³
jáun²; zein³² jná¹³ sí² lá² quiúnh¹
jnë¹³ reh² dí² Timoteo, ñí¹con² hnoh²
tsá² má²lín³ náh² cuáh³² quióh²¹
Dió³² já¹ juú² Corinto n², jí³ la³
má²quionh³ la³jin³² tsá² hín¹³ Acaya,
tsá² má²joh¹ Dió³². ²Dió³² Jméi²
dí² jí³ Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí² cuí¹
má¹mieh² hnoh², jí³ hi³ cuí¹ jmu¹
tsú² hi³ zian² náh² cáun² hi³ re² hi³
tin².

Má²tso² Po¹ tsí³

³Cuí¹ lí³quien² bíh¹ Dió³² Jméi²
Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí², quí¹ hí³
bíh¹ Jméi² dí², Tsá² ja³² mí³ tsí³
ñí¹con² dí², jan² Dió³² Tsá² jmu² hi³
niau²¹ re² tsí³ dí². ⁴Hí³ bíh¹ cha³²
re² tsí³ dí² n¹juáh³ jmí¹ ziaú² dí²
uu³mí²tsí³², hi³ jáun² jnoh¹ siáh³
uá²jai³² lí¹³ jmú¹³ hi³ niau²¹ re² tsí³
tsá² má²tso² tsí³, hi³ jmú¹³ dí² hi³
niau²¹ re² tsí³ tsú² la³jmí¹ ca³jmú³
jáun² Dió³² ñí¹con² dí² hmóu³²
jmí¹tin². ⁵Quí¹ la³jmí¹ má²tso¹ dí²
jáun² lín³² tsí³ cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹

Cristo, la³ jáun² bíh¹ siáh³ lí²³ hi³
niau³² re² lín³² tsí³ dí², hi³ jmu²
Cristo. ⁶Hi³ jáun² né³, n¹juáh³ jnoh¹
ma³tso¹ tsí³, quí¹ cun³ñí¹ hi³ jáun²
niau²¹ re² honh² hnoh² bíh¹, jí³
hi³ má²chí¹liáun²³ náh² siáh³; quí¹
n¹juáh³ Dió³² cha³² re² tsí³ jnoh¹,
ja³bí¹ honh² hnoh² siáh³ tá²no¹ re²
[jí³ hi³ má²chí¹liáun²³ náh² siáh³].
Hi³ jáun² la³ n² bíh¹ lí¹³ tion¹³ náh²
honh² jmá¹ hi³ má²tsoh¹ náh² honh²
la³jmí¹ má²tso¹ jnoh¹ tsí³. ⁷Zia³²
cáun² hi³ cu³tí³ hu²¹ tsí³ jnoh¹ hi³
ca³tin¹ hnoh², quí¹ né¹ jnoh¹ hi³
hnoh² uá²jai³² ná¹má²tsoh¹ honh²,
jáun² ja³bí¹ Dió³² jmu³ siáh³ hi³
niau²¹ re² honh² hnoh².

⁸Hi³ jáun² né³ reh², hnáu² jnoh¹
hi³ lí³ ñíh¹³ náh² ha³ la³ cónh³ tí³
uu³mí²tsí³² hi³ ca³lí³ zia³² ñí¹con²
jnoh¹ tí³ hué³² Asia. Ca³quieính³²
jnoh¹ cáun² hi³ jlánh¹ huáh² tsí³, hi³
hí¹ ca³la³ tí³ tiú²uú² jmí¹ ñí¹tiau¹³
yáh³ jnoh¹, ca³la³ hí¹juáh³ tiú²uú²
jmí¹ hu²¹ tsí³ jnoh¹ hi³ liáu³. ⁹Jmí¹
láí²³ jnoh¹ hi³ má²tiau² jnoh¹ ñí¹
má²jngah³ bíh¹ tsú². Tí³la³ la³ n²
ca³ma³ta² jnoh¹ hi³ tí³ lí³mí¹ chá¹³
jnoh¹ cáun² tsí³ ñí¹con² Dió³² bíh¹,
Tsá² jmu² hi³ jenh¹³ tsáu² ja¹ hla¹,
hi³ tiú²uú² láí¹³ jnoh¹ hi³ cah¹ jmáí¹

hmóu³². ¹⁰Dió³² bíh¹ má²ca³liáu³²
 jnoh¹ ñí¹ hmú²¹ huáh² tsí³ jáun², hi³
 liáu³² tsú² siáh³ ñí¹ hná¹ nř²; quí¹ tsí³
 jnoh¹ má²hu²¹ hi³ liáu³² bíh¹ Dió³².
¹¹Hi³ hnoh² siáh³ lí¹³ má¹hau¹ náh²
 jnoh¹ cun³quionh³ hi³ lienh¹ náh²
 Dió³² hi³ ca³ta¹ jnoh¹. Quí¹ nř¹juáh³
 juóun³² tsá² ná¹hiú² ná¹mi³² ñí¹con²
 Dió³² ca³ta¹ jnoh¹, jáun² juóun³² bíh¹
 siáh³ tsá² lí¹³ cué³² tiá¹hmah¹ ñí¹con²
 Dió³² ca³ti²¹ hi³ má²mieh² tsú² jáun²
 jnoh¹.

He³ láih³² sa³ tiú²uú² ñé¹
Po¹ juú² Corinto

¹²Jlánh¹ tsah¹ jnoh¹, quí¹ jmí¹ tsí³
 jnoh¹ má²tson² jái¹³ hi³ tson² bíh¹
 má²ca³ngí¹³ jnoh¹ cú²tso² hi³ chun¹
 jnoh¹, jí³ hi³ ná¹chan¹ jnoh¹ ñí¹con²
 Dió³² tá¹la³ tiauh² jnoh¹ ñí¹ hué²¹ lá²,
 hi³ la³ñí¹ la³ján³ ja¹ quián¹³ hnoh²
 nř². Cun³ñí¹ hi³ ja³² mi³ tsí³ Dió³²
 bíh¹ ziáun² jnoh¹ la³ nř², jun³juáh¹³
 hi³hliá² jlánh¹ cháunh²³ chí¹ jnoh¹
 hmóu³² yáh³. ¹³La³ cun³ hi³ jmú¹³
 jnoh¹ ñí¹ sí² lá², tiá² hi³ siáh³ jmú¹³
 yáh³ jnoh¹, la³ cun³ hi³ lí¹³ híh¹³ bíh¹
 náh² jí³ hi³ ngí¹³ náh² siáh³, hi³ hu²¹
 siáh³ tsin³² jná¹³ hi³ ngí¹³ náh² re²
 lín³² ¹⁴la³jmí¹ má²ca³lí³ cuóu³² náh²
 jáun² ca³lá² jnoh¹ jmí¹tin²; hi³ jáun²
 nř¹ má¹cá²chó³² jmá¹ hi³ jáunh³
 Jesús Tí³² Juo¹³ dí² lí¹³ lí³ tsinh¹
 hnoh² hi³ ca³ta¹ jnoh¹, la³jmí¹ lí³
 tsah¹ jnoh¹ hi³ ca³tin¹ hnoh².

¹⁵Cun³ñí¹ hi³ hu²¹ tsin³² jná¹³
 la³ nř², jáun² jmí¹ ca³lén¹³ jná¹³ hi³
 ñí¹jie¹ jná¹³ tín² hnoh², hi³ jáun²
 jmí¹ lí¹³ lí³mieh² hnoh² cun³quionh³
 hi³ jmí¹ ngá¹³ jná¹³ tenh³ jéin³² ñí¹
 nř². ¹⁶Quí¹ jmí¹ len³ jná¹³ hi³ ñí¹jie¹
 ná¹ tín² hnoh² jmí¹ ja²¹ jná¹³ jáun²
 hué³² Macedonia lá², hi³ jáun²

nř¹ má¹cá²jính³² jáun² jná¹³ jmí¹
 ñí¹jie¹ ná¹ siáh³. Hi³ jáun² hnoh²
 né³ la³juí³² jmí¹ lí¹³ má¹hau¹ náh²
 quioh²¹ hú¹ juí³² hi³ ñih²¹ jná¹³ tí³
 hué¹³ Judea. ¹⁷¿Hí¹ lín²³ hnoh² hi³
 tiá² ca³chá³ jná¹³ cáun² tsin³² jmí¹
 ca³lén¹³ jná¹³ la³ nř²? ¿Hí¹ lín²³
 hnoh² hi³ jmu² jná¹³ la³ cun³ qui³
 jmu² tsá²mi³cuóun² hi³ juáh²³ jáun²:
 “Ján³”, tí³la³ má¹lí³² jáun² né³ juáh³
 siáh³: “Ján¹han²¹”? ¹⁸Tí³la³ Dió³²
 má¹ná¹, Tsá² tiá² zai³² jě¹, nau³² jái¹³
 hi³ tiá² lái³ yáh³ jnoh¹ tsá² zái³²
 jái¹³ quioh²¹, quí¹ tiá² juáh³ yáh³
 jnoh¹: “Ján³”, hi³ má¹lí³² jáun² né³
 juáh³ jnoh¹ siáh³: “Ján¹han²¹”. ¹⁹Quí¹
 Cristo Jesús Jon² Dió³², Tsá² hléh¹
 jnoh¹ jái¹³ quioh²¹ quiúnh¹ Silvano
 jí³ Timoteo ja¹ quián¹³ hnoh², Tsá²
 hí³ hí¹ cónh³ yáh³ tiá² ca³juáh³:
 “Ján³”, hi³ má¹lí³² jáun² né³, juáh³
 siáh³: “Ján¹han²¹”. Quí¹ cun³ la³jí³²
 jmái¹ bíh¹ tson² jái¹³ quioh²¹ Cristo;
²⁰quí¹ la³jí³² jái¹³ hi³ ca³jmú³ jáun²
 Dió³², cun³quionh³ hi³ bíh¹ lí³tí²³.
 Hi³ jáun² cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ hí³ bíh¹
 juáh²³ jnoh¹: “Tson² bíh¹ cu³tí³”, hi³
 jáun² la³ jáun² bíh¹ lí¹³ ma³quien²
 tsáu² Dió³². ²¹Dió³² hi³ bíh¹
 má²ca³jmú³ hi³ cun³quionh³ Cristo
 má²pin³ tsí³ dí², hi³ ca³jmú³ tsú²
 siáh³ hi³ ná¹chan¹ dí² ñí¹con² tsú².
²²Má²ca³jmú³ tsú² lín¹ quiú¹³ dí² hi³
 lái³ dí² tsá² joh¹ tsú², cun³quionh³
 hi³ má²ca³tanh² tsú² jáun² Jmí²chí³
 Chun¹ hñu³ tsí³ dí², hi³ Jmí²chí³
 Chun¹ hí³ né³, jmu² lín¹ hi³ tson²
 bíh¹ cu³tí³ hiáu¹³ dí² hi³ né³bí¹ cué²¹
 tsú² jáun².

²³Tí³la³ nř¹juáh³ tiá² má²cá²chó³²
 jná¹³ já¹ juú² Corinto nř² la³ cun³ hi³
 ca³lén¹³ jná¹³ jáun² jmí¹tin², tí³la³
 Dió³² bíh¹ Tsá² nau³² jái¹³ ca³tin¹

jná¹³ hi³ tiá² má² cá² chó³² jná¹³ ñí¹
n² cun³ ñí¹ hi³ jéin³² jná¹³ juon²³
hnoh² bíh¹; hi³ n¹ juáh³ tiá² tson²
né³, cuí¹ cha³ hín³ jná¹³.

24 Jun³ juáh¹³ hi³ hnáu² jnoh¹
jmu¹³ héih³² he³ ñí¹ zión³² hniáu^{h32}
táunh¹³ hnoh² ta²¹ yáh³, quí¹ re²
lín³² bíh¹ má² ná¹ tío^{h3} cáun² honh²
náh²; tí³ la³ hnáu² jnoh¹ má¹ hau¹ hi³
tí³ lí³ mí¹ lí³ hiún² honh² bíh¹ náh².

2 Cun³ ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ cu³ tsa³²
ca³ lén¹³ jná¹³ hi³ tiú² uú² ñí¹ jie¹
ná¹ cú² jueh³², quí¹ n² lí¹ ca³ niau²¹
siáh³ hlah³ tsí³ dí². **2** Quí¹ n¹ juáh³
ca³ jmu³² jná¹³ hi³ niau²¹ hlah³
honh² náh², ħin² dá² tsánh² uú²
jmu³ hi³ lí³ hiún² tsin³² jná¹³? Jí³² la³
hnoh², tsá² má² lí² chá³ jná¹³ hlah³
tsí³ bíh¹. **3** Hi³ jáun² bíh¹ ca³ jmu³²
jná¹³ cú² jueh³² sí² jáun², quí¹ tiú² uú²
ca³ lí³ hnó³² ná¹ hi³ chá¹³ hnoh²
hlah³ tsin³² jná¹³ n¹ má² cá² chó³² ná¹
ñí¹ n²; quí¹ hnoh² dá² ca³ tin¹ hi³ tí³
má¹ hiún^{h13} bíh¹ náh² tsin³² jná¹³.
Quí¹ jná¹³ len³ hi³ hí¹ la³ tí³ hnoh²
yáh³ lí³ hiún² honh² n¹ juáh³ jná¹³
hiún² tsin³². **4** Jmí¹ cá¹ jmu²¹ jná¹³ sí²
jáun², ca³ jmu³² jná¹³ ta³ hi³² lín³²
tsin³² jí³ hi³ jngih³² siáh³ tsin³², hí¹
ca³ la³ tí³ ca³ uó³² yáh³ jná¹³; tí³ la³
jun³ juáh¹³ ca³ jmu³² jná¹³ quí¹ hi³ hliá²
hnó³² jná¹³ chá¹³ hlah³ honh² hnoh²
yáh³. Quí¹ sí² jáun² ca³ jmu³² jná¹³
cun³ ñí¹ hi³ ca³ lí³ hnó³² ná¹ hi³ lí³
ñí^{h13} náh² hi³ hnau³ lín³² bíh¹ jná¹³
hnoh².

Zia³² uu³ i³ tso³ quioh²¹ tsá² jmu² hlah³

5 Jáun² né³, n¹ juáh³ zian² tsá²
má² ca³ jmu³ hi³ nio² hlah³ tsí³ dí²,
jun³ juáh¹³ ñí¹ con² jmáh³ la³ huen²
jná¹³ yáh³, quí¹ ja³ bí¹ ñí¹ con² míh¹
tiá² jí³ lín² bíh¹ hnoh² uá² jai³².

Juanh³² jná¹³ la³ n² quí¹ ho³ sa³
jlánh¹ tiá³ he² jái¹³ quion²¹ ná¹.

6 Len³ jná¹³ má² tío^{h21} bíh¹ cun³
n² hi³ ma³ tso² tsá² hí³ tsí³ hi³
má² ca³ jmu^{h3} náh² jmí¹ ca³ ngih³²
náh² jáun². **7** Hi³ jáun² ta³ né³² né³
má² lí¹³ bíh¹ chíh¹³ náh² honh² ca³ tí²¹
tsáu¹³ tsú² jí³ hi³ má¹ hiún^{h13} náh²
tsí³ tsú², quí¹ hu³ sa³ n² lí¹ ca³ niau²¹
hlah³ tí³ ca³ nga² tsí³ tsú². **8** Hi³ jáun²
hiú² m² jná¹³ ñí¹ con² hnoh² hi³
má¹ lih²¹ náh² siáh³ hi³ tson² hno³
náh² tsú². **9** Cun³ ñí¹ hi³ n² bíh¹
ca³ jmu³² jná¹³ sí² jáun², quí¹ cun³ ñí¹
hi³ ca³ lí³ hnó³² jná¹³ hi³ cá¹ lau²¹ ná¹
hnoh², hi³ jáun² lí³ ño¹ ná³ n¹ juáh³
hiún² bíh¹ honh² náh² hi³ má¹ tih²¹
la³ cun³ hi³ juanh³² jná¹³. **10** Né³² né³,
n¹ juáh³ hnoh² chíh¹³ honh² lí³ ua³
cáun² hi³ jmu² tsáu², ja³ bí¹ jná¹³
siáh³ chí¹³ tsin³² ca³ tí²¹ hi³ jáun².
Quí¹ n¹ juáh³ má² lí² chí³ jná¹³ tsin³²,
n¹ juáh³ hi³ la³ zia³² cáun² hi³ ca³ tí²¹
hi³ chí¹³ jná¹³ tsin³², jáun² má² lí² chí³
bíh¹ jná¹³ tsin³² ñí¹ ta³ ñí¹ Cristo
cun³ ñí¹ hi³ ca³ tin¹ hnoh². **11** Hi³
jáun² la³ jáun² bíh¹ lí¹³ hi³ tiá² cah¹³
Satanás jmá¹ ñí¹ con² dí²; quí¹ né¹
re² lín³² bíh¹ dí² he³ lánh³ rón³² hu²¹
tsí³ tsú².

Cuá¹ hi³² tsí³ Po¹ tá¹ la³

cuá³ já¹ juú² Troas

12 Hi³ jáun² né³, jmí¹ cá¹ chó²¹ jná¹³
já¹ juú² Troas hi³ ca³ ñí¹ hléh¹³ jná¹³
jú¹ chú³² hi³ ca³ tin¹ Cristo, jlánh¹ re²
ca³ lí³ zia³² jái¹³ hi³ jmu¹ jná¹³ tá¹³
Tí³² Juo¹³ dí². **13** Tí³ la³ jlánh¹ ca³ hí³
tsin³² jná¹³ má¹ ná¹, quí¹ cun³ ñí¹
hi³ tiá² ca³ jenh² jná¹³ Tito reh² dí².
Hi³ jáun² bíh¹ ca³ háih¹ jná¹³ jái¹³
quiún^{h1} tsá² hí³ hi³ ja³ jná¹³ tí³ hué³²
Macedonia lá².

Tsá² quionh³ Cristo bíh¹ cah²³ jmái¹

¹⁴Ti³la³ tiá¹hmah¹ Dió³², Tsá² cáun² ta²¹ che² dí² juí³² hi³ lin¹ hi³ cah¹ dí² jmái¹ quiúnh¹ Cristo Jesús, hi³ cun³quionh³ jnoh¹ hieh³² tsú² tsáu² jái¹³ quioh²¹, hi³ lí³ jáun² la³jmí¹ lí³ cáun² hi³ má²ro³² hi³ tsá²nió³ la³ tán¹. ¹⁵Quí¹ jnoh¹ bíh¹ láí³ la³jmí¹ lí³ mí²ní¹ ziún² hi³ jein³² jáun² Cristo ní¹con² Dió³² jí³ hi³ tsá²nió³ siáh³ ja¹ tsá² ca³tin¹ hi³ liáun³, jí³ ja¹ tsá² tsa³hín³ ní² siáh³. ¹⁶Ti³la³ ní¹con² tsá² tsa³hín³ hí³ má¹ná¹, láí³ jnoh¹ la³jmí¹ lí³ cáun² hi³ ja³² má²hlah³ bíh¹, hi³ jmu² lin¹ hi³ má²ná¹jún¹ bíh¹ tsú²; ti³la³ ca³tin¹ tsá² liáun³ né³, láí³ jnoh¹ la³jmí¹ lí³ cáun² hi³ má²ro³² hi³ jmu² lin¹ hi³ zian² bíh¹ tsú². Ti³la³ ðhin² dá² tsánh² tú¹ tsin¹³ hi³ lí¹³ lín³ la³ ní²? ¹⁷Juóun³² tsáu² cáun² lí¹ tsá²quí² tsá²hnáí³ jái¹³ quioh²¹ Dió³², [hi³ sa³jun³ re² tí³ siáh³]. Ti³la³ Dió³² cuá¹ní³² hi³ tiá² la³ ní² jmu³² yáh³ jnoh¹; quí¹ ti³la³ jnoh¹ hléh¹ cú²tso² bíh¹ jái¹³ quioh²¹ tsú² ní¹con² tsáu², la³ cun³ quí³ jmu² tsá² zéin¹ Dió³², tsá² lín³ quian²¹ Cristo.

Jú¹ chú³² ca³ti²¹ nió³² hmai²¹

3 ðHí¹ lín²³ hnoh² hi³ má²ná¹hléh¹ jnoh¹ siáh³ re² hi³ ca³ta¹ hmóu³² ní¹juáh³ ní¹ má¹ca³juáh¹³ jnoh¹ la³ ní²? ðHí¹ hniáuh³² jmú¹³ jnoh¹ la³ cun³ quí³ jmu² ma³ jan² tsáu² hi³ hie¹³ jnoh¹ hnoh² cáun² sí² hi³ jmu² lin¹ hi³ hin² tsánh² jnoh¹, ho³ hi³ mí¹³ jnoh¹ sí² la³ jáun² ní¹con² hnoh²? ²iTiá² jáun² yáh³! Quí¹ hmóu³² bíh¹ hnoh² má²ná¹lín³ náh² la³jmí¹ lí³ sí² hi³ jmu² lin¹ hi³ hin² tsánh²

jnoh¹, cáun² sí² hi³ hu²¹ la³ tí³ hñu³ tsí³ jnoh¹, cáun² sí² hi³ lí¹³ lí³ cuoh² la³jín³² tsáu² hi³ lí¹³ hí³² tsú². ³Quí¹ hnoh² bíh¹ lín³ cáun² sí² hi³ ca³jmú³ hnga² Cristo héih³² hi³ jmú¹³ jnoh¹. Jun³juáh¹³ cun³quionh³ jní³ yáh³ ca³lí³ sí² hi³ ná¹lín³ náh², quí¹ cun³quionh³ Jmí²chí³ joh¹ Dió³² Tsá² liéih³² bíh¹. Sí² jáun² má¹ná¹, ha³ tiá² rá¹lí³ yáh³ ní¹ quioh²¹ cáun² jo²¹ hmá² hi³ lí³ quín¹, quí¹ sí² jáun² dá² rá¹lí³ hñu³ honh² hnoh² bíh¹.

⁴Cáun² tán¹ bíh¹ má²nió² tsí³ jnoh¹ ní¹con² Dió³² ca³ti²¹ hi³ ní² cun³ní¹ hi³ ca³tin¹ Cristo. ⁵Quí¹ lí³ua³ cáun² hi³ jmú¹³ jnoh¹, jun³juáh¹³ hi³hliá² jlánh¹ re² táí² jnoh¹ hmóu³² yáh³; ti³la³ lí³ua³ cáun² hi³ táí² jnoh¹, ní¹con² Dió³² bíh¹ ja³² pí³. ⁶Hnga² bíh¹ tsú² má²hau³ hi³ láí³ jnoh¹ tsá² quian²¹ ngai³² je¹ tsú² ca³ti²¹ nió³² hmai²¹. Ti³la³ nió³² hmai²¹ jáun² tiá² rá¹lí³ yáh³ cáun² héih³² hi³ cáun² tí³ hniáuh³² ma³ti³² tsú² cun³quionh³ pí³ quioh²¹ hnga², quí¹ cun³quionh³ pí³ quioh²¹ Jmí²chí³ Chun¹ bíh¹ lí¹³ ma³ti³² tsú². Quí¹ héih³² jmí¹ rá¹lí³ jáun² jmí¹tin² cáun² jmu² hi³ jún²³ bíh¹ tsú², ti³la³ Jmí²chí³ Chun¹ má¹na²¹, jmu² hi³ lí¹³ zian² bíh¹ tsú².

⁷Nió³² hi³ ca³tanh² jáun² Dió³² quionh³ hla¹ Moisés ca³lí³ ní¹ quioh²¹ cáun² jo²¹ hmá² hi³ lí³ quín¹ bíh¹. Jmí¹jáun² ca³jnia³ pí³ quioh²¹ Dió³² jí³ ní¹ hla¹ Moisés ní² siáh³ lí³ zín³ lín³² hi³ hí¹ ca³la³ tí³ tiú²uú² jmí¹ lí²³ yáh³ hi³ jé³ tsá² Israel ní¹ tsú²; ti³la³ joh¹ jáun² má¹ná¹, jmí¹ hí¹méih²³ bíh¹. Hi³ jáun² ní¹juáh³ jái¹³ ca³ti²¹ héih³² hi³ jmu² hi³ jún³ tsú² ca³lí³ cun³quionh³ lí²¹ hi³ lin¹ hi³ quien² tá¹³ tsá² ca³hléh³ hi³, ⁸itiá¹³ bíh¹ tiá³ tá¹³ jnoh¹ tsá² hléh¹

jnoh¹ jái¹³ hi³ ca³tin¹ Jm²chí³ Chun¹
 tiá² lí³ lin¹ hi³ quien² lín^{32!} ⁹La³
 cun³ lí¹³ juáh¹³, n¹juáh³ tá¹³ tsá²
 ca³cué³ héih³² hi³ jmu² hi³ jún³ tsú²
 la³ ca³lí³ lin¹ hi³ quien², hi³ jáun²
 itiá¹³ bíh¹ tiá³ tá¹³ jnoh¹ tsá² hléh¹
 jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³² tiá² la³ lí³ lin¹
 hi³ quien², jái¹³ hi³ juáh³ jáun² hi³
 má²láí³ dí² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá²
 chun¹ cu³tí^{3!} ¹⁰Hi³ jáun² uá¹jinh¹
 jm¹ quien² lín³² tá¹³ tsá² ca³cué³ hí³
 héih³² jáun² jm¹tin², tí³la³ ta³ne³²
 né³, tiú²uú² lin¹ n¹ quien² yáh³, quí¹
 ta³ne³² má²zia³² cáun² ta²¹ hi³ jlánh¹
 bíh¹ quien². ¹¹Hi³ jáun² né³, n¹juáh³
 jlánh¹ la³ ca³lí³ lin¹ hi³ quien² cáun²
 ta²¹ hi³ ca³ma³h²é² jáun² cu³tiá³,
 tiá¹³ bíh¹ tiá³ cáun² ta²¹ hi³ jlánh¹
 bíh¹ má²h²é² tiá² la³ lí³ lin¹ hi³
 quien².

¹²Cun³n¹ hi³ hu²¹ la³ n¹ bíh¹
 tsí³ jnoh¹, hi³ jáun² bíh¹ tiá³ lín³²
 nio² tsí³ jnoh¹ hi³ hléh¹. ¹³Tiá²
 jmu³² yáh³ jnoh¹ la³jm¹ ca³jmú³
 jáun² hla¹ Moisés, hi³ ca³háí³² tsú²
 jáun² cáun² hmih³² n¹ h²ó²¹n¹, hi³
 jáun² tiá² lí¹³ j³é³ tsá² Israel tá¹la³
 tsa³son² joh¹ hi³ jm¹ tie³ jáun² n¹
 tsú², quí¹ cáun² joh¹ tiá² la³ má²h²é²
 bíh¹ jaun³². ¹⁴Tí³la³ tsá² Israel
 má¹ná¹, jm¹ huáh² bíh¹ chí¹; hi³ hí¹
 ca³la³ tí³ ta³ne³² bíh¹ lí³ la³jm¹ lí³
 hi³ ná¹jlí³² tsí³ tsú² quionh³ cáun²
 hmih³² n¹ má¹tí³ n¹ ca³h³ tsú² jái¹³
 hi³ ca³tí²¹ nió³² tseh¹ jáun², hi³ jáun²
 tiá² lí²³ yáh³ hi³ ngí¹³ tsú²; tí³la³
 hmih³² jáun² má²lí¹³ quin³ n¹juáh³
 má²tanh² tsú² ta²¹ Cristo bíh¹.
¹⁵Tí³la³ la³ tí³ ta³ne³² bíh¹ lí³ la³jm¹
 lí³ hi³ hí¹jláí²³ hmih³² hñu³ jm¹ hñu³
 tsí³ tsú² n¹ má¹tí³ n¹ ca³h³ tsú² sí²
 quioh²¹ hla¹ Moisés, hi³ jáun² tiá²
 ngí²³ yáh³ tsú². ¹⁶Tí³la³ n¹juáh³ n¹

má¹ca²jéih³² jm¹ tsí³ tsú² n¹con²
 Juo¹³ dí² né³, má¹jáun² bíh¹ quin²³
 tí³ có³² hmih³² jáun². ¹⁷Quí¹ Juo¹³
 dí² hí³ lín³ Jm²chí³ Chun¹ bíh¹, hi³
 jáun² lí³ua³ cáun² n¹ cuá³ Jm²chí³
 hí³ joh¹ Juo¹³ dí² né³, má²na²¹ bíh¹
 juí³² quioh²¹ tsú² tí³ n¹con² Dió³².
¹⁸Hi³ jáun² né³, jnoh¹, tsá² tiú²uú²
 hmih³² hí¹jnái²³ n¹ h²ó²¹n¹ dí²,
 má²láí³ dí² la³jm¹ lí³ cáun² hu³² hi³
 can²³ joh¹ quioh²¹ Tí³² Juo¹³ dí² Tsá²
 cuá¹quien²; hi³ jáun² cun³n¹ hi³
 jáun² bíh¹ má²chí¹zan² dí² cun³ jmá²
 cun³ jnia³² hi³ lín¹³ dí² la³jm¹ lín³
 Cristo. La³ n¹ bíh¹ jmu² Juo¹³ dí²,
 Tsá² lín³ hí³ Jm²chí³.

4 Hi³ jáun² né³, cun³n¹ hi³ ca³ja³
 mi³ tsí³ Dió³² n¹con² jnoh¹,
 hi³ ca³cué³ tsú² ta²¹ lá², hi³ jáun²
 bíh¹ hí¹ cónh³ tiá² cha³² jnoh¹ tun³
 tsí³. ²Hi³ jáun² má²ca³chá¹³ jnoh¹
 tí³ có³² hi³ jmu² tsáu² n¹ ná¹conh¹,
 j³ hi³ hua³heih²¹ n¹ síáh³, hi³ jm¹
 lí¹³ lí³ jmu¹³ jnoh¹. Tiá² juáh³ yáh³
 jnoh¹ hi³ láí³ cáun² hi³ tiá² láí³,
 sa³jun³ záí²³ yáh³ jnoh¹ jái¹³ quioh²¹
 Dió³². Quí¹ tí³la³ cun³quionh³ hi³
 hléh¹ jnoh¹ jmáh³la³ jú¹ tson² bíh¹
 lí³tsin² tsáu² hi³ tson² bíh¹ cú²tso²
 lí³ tá¹³ jnoh¹ ta³ n¹ Dió³². ³Tí³la³
 n¹juáh³ jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³² hi³
 hléh¹ jnoh¹ lí³ jú¹ jn², la³ n¹ lí³
 n¹con² jmáh³la³ tsá² hí¹tsá²táunh¹
 n¹ lí¹³ tsá³hín³ bíh¹. ⁴Quí¹ tsá²
 hláinh¹ juo¹³ bíh¹ tsá² zian² n¹
 hué²¹ lá² má²ca³hia³ ca³jlí³ jm¹ tsí³
 tsá² tiá² má²nio² cáun² tsí³ n¹con²
 Dió³², hi³ jáun² bíh¹ tiá² lí²³ j³é³
 tsú² joh¹ zín³ lín³² hi³ quian³² jáun²
 jú¹ chú³² hi³ ca³tin¹ Cristo, Tsá²
 quien², Tsá² cuan³ hí³ ca³la³ hi³
 dí¹tsáun² hi³ cua³ma³jnia³² cha¹³
 Dió³². ⁵Hi³ jáun² n¹ má¹ca³hléh¹³

jnoh¹, tiá² hien²³ yáh³ jnoh¹ hmóu³²,
 tí³la³ jnoh¹ hien²³ Jesucristo, Tsá²
 lín³ Juo¹³ bíh¹ dí²; tí³la³ hí³ ca³ta¹
 jnoh¹ hmóu³² né³, juáh³ jnoh¹ hí³
 láí³ jnoh¹ tsá² má²ná¹hlánh¹ joh²
 hnoh² bíh¹ cun³ñí¹ hí³ ca³tin¹ Jesús.
 6 Quí¹ hnga² bíh¹ Dió³², Tsá² ca³jmú³
 hí³ héih³² hí³ tai²¹ joh¹ ñí¹ jmí¹ lí³
 jáun² já¹nié² liánh² má²ca³tiéi³
 siáh³ joh¹ hñu³ tsí³ jnoh¹; hí³
 jáun² cun³quionh³ joh¹ jáun² bíh¹
 ma³jnia¹³ jnoh¹ hí³ Dió³² bíh¹ Tsá²
 quien², cun³quionh³ hí³ ma³jnia¹³
 jnoh¹ jáun² lánh³ rón³² he² ñí¹
 Jesucristo.

Lánh³ rón³² zian² tsá² nio² cáun² tsí³

7 Tí³la³ joh¹ quien² hí³ quian³²
 jáun² jú¹ chú³² né³, nio² tí³ ñeh²
 quiú¹³ jnoh¹, tsá² láí³ jnoh¹ la³jmí¹ lí³
 cáun² hia³² cuáh¹; hí³ jáun² lí³ lin¹
 hí³ pí³ jlánh¹ quien² ní² quiú¹³ jnoh¹
 ja³ ñí¹con² Dió³² bíh¹, jun³juáh¹³
 hí³ quiú¹³ jnoh¹ hmóu³² yáh³. 8 Hí³
 jáun² uá¹jinh¹ tí³ hlá² tí³ ní² zia³²
 uu³mí²tsí³² quiú¹³ jnoh¹, tí³la³ hí¹
 cónh³ yáh³ tiá² lí²³ chí¹jni³² juí³²
 ñí¹ lí³ hue¹³ jnoh¹; uá¹jinh¹ zia³²
 hí³ hí³² tsí³ jnoh¹, tí³la³ hí¹ cónh³
 yáh³ tiá² lí²³ hí³ tiú²uú² né¹ jnoh¹
 he³ jmú¹³. 9 Uá¹jinh¹ zian² tsá² hí¹
 tsá¹ jnoh¹, tí³la³ cun³ jáun² zian²
 bíh¹ tsá² taunh² jnoh¹ hó¹ñí¹, hí³
 uá¹jinh¹ juóu³² tsú² jnoh¹ hué³²,
 tí³la³ cun³ tiá² ná¹hín²³ yáh³ jnoh¹.
 10 Jmáí¹ ca³la³ jí³² tiauh² jnoh¹ ñí¹
 hmú²¹ la³jmí¹ ca³ngí³ jáun² Jesús,
 hí³ jáun² la³ jáun² lí³ lin¹ hí³ ziaún²
 jnoh¹ cun³ñí¹ hí³hliá² zian² jáun²
 Jesús bíh¹. 11 Jmáí¹ ca³la³ jí³² tá¹la³
 ziaún² jnoh¹, tiauh² jnoh¹ ñí¹ hmú²¹
 cun³ñí¹ hí³ ca³tin¹ Jesús, hí³ jáun²
 cun³quionh³ jñí² mu¹ jnoh¹ lí²lin¹ hí³

zian² bíh¹ Jesús. 12 La³ cun³ nieíh³
 jáí¹³ ní², hí³ hmú³² hnió³ hí³ jún³
 jnoh¹; tí³la³ ñí¹con² hnoh² má¹ná¹,
 jmu² ta²¹ pí³ hí³ jmu² hí³ lí¹³ zian²
 bí¹ náh².

13 La³ cun³ rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí²
 quioh²¹ Dió³²: “Jná¹³ ca³chá³ cáun²
 tsin³², hí³ jáun² ca³hléh³ ná¹”; hí³
 jáun² la³ ní² bíh¹ jnoh¹ siáh³ uá²jai³²
 má²nio² cáun² tsí³, hí³ jáun² hléh¹
 jnoh¹. 14 Quí¹ né¹ jnoh¹ hí³ Dió³² Tsá²
 ca³jmú³ hí³ ca³jenh¹³ Jesús Tí³² Juo¹³
 dí² ja¹ hla¹, jmu³ siáh³ hí³ jenh¹³
 jnoh¹ la³jmí¹ ca³jenh¹³ jáun² Jesús;
 hí³ jáu³² dí² tsú² siáh³ cu³lí²¹ tí³ ñí¹
 cuá³. 15 La³jí³² hí³ quiunh³² jnoh¹
 ní² lí²³ cun³ñí¹ hí³ ca³tin¹ hnoh²
 bíh¹, hí³ jáun² ní¹ má¹ca³lí³ juóun³²
 tsá² he³ mií³ hí³ ja³² tsí³ Dió³²,
 ja³bí¹ má²juóun³² tsá² cuéh³² siáh³
 tiá¹hmah¹ Dió³², hí³ jáun² lí³ lin¹ hí³
 quien² tsú².

16 Cun³ñí¹ hí³ jáun² bíh¹ hí¹
 cónh³ tiá² lí¹ niau³² hlah³ tsí³
 jnoh¹ hí³ ca³tí²¹ ta²¹ lá². Hí³
 uá¹jinh¹ pí³ quioh²¹ jñí² mu¹ jnoh¹
 má²tsá²méih²³, tí³la³ jmí²chí³ quiú¹³
 jnoh¹ má¹na²¹, tí³ lí³mí¹ tsá²lí³hmaí²¹
 bíh¹ cun³ jmá² cun³ jnia³². 17 Hí³
 jáun² la³ cun³ hí³ má²tso¹ dí² jáun²
 tsí³ tá¹la³ ziaún² dí², tiá² lin¹ huáh²
 yáh³ tsí³, quí¹ tia³juí³² bíh¹ ngá¹³;
 quí¹ ní¹ má¹lí³² jáun² jmu³ hí³ lí³
 zia³² ñí¹con² jnoh¹ cáun² hí³ jlánh¹
 bíh¹ quien² tí³ ca³nga², cáun² hí³
 ma³hfe² la³ cun³ jmí¹hi³nio². 18 Quí¹
 tiá² néh³² yáh³ jnoh¹ chí¹tiá³ ñí¹
 la³ cun³ hí³ qui³ jniá³, tí³la³ jnoh¹
 dá² néh³² chí¹tiá³ ñí¹ cáun² hí³ tiá²
 jniá³ bíh¹; quí¹ la³jí³² hí³ jniá³ tiá²
 lin¹ má²hfe² yáh³, tí³la³ hí³ tiá² jniá³
 má¹ná¹, ma³hfe² la³ cun³ jmí¹hi³nio²
 bíh¹.

5 Jáun² né³, né¹ dí² hi³ ní¹juáh³
 ca³ja³hín³ ngú³ quiú¹³ dí², hi³
 lí³ jáun² la³jmí¹ lí³ cáun² hñú³ hi³
 tiá² má²híe², tí³la³ Dió³² má²ca³jmú³
 hua³jan²¹ tí³ hñu³mi³cuú² cáun²
 ní¹ lí³ tauh¹³ dí² hi³ ma³híe² cun³
 jmí¹hi³nio²; jun³juáh¹³ cáun² hi³
 ca³jmú³ tsá²mi³cuóun² yáh³ hi³
 jáun² má¹ná¹. ²Qui¹ tson² bíh¹ tá¹la³
 ziaún² dí² hñu³ ngú³ lá² quiú¹³,
 cáun² ná¹qui² ná¹jngih³² tsí³ bíh¹
 dí², cun³ní¹ hi³ jlánh¹ hen² tsí³ dí²
 hi³ tsá¹tau² hñú³ hi³ zia³² jáun²
 hñu³mi³cuú², ³hi³ tsá¹tau²¹ dí²
 něih³ jáun² la³ jan² tsá² quih³²
 cáun² ha¹, hi³ jáun² tiá² ná¹láun³
 dí² lí¹³. ⁴Hi³ jáun² tá¹la³ tiauh² dí²
 lá² hñú³ hi³ lí³ ngú³ lá² quiú¹³ dí²,
 cáun² qui² jngih³² tsí³ bíh¹ dí², jí³ hi³
 ja³²lí³ hlah³ nio² tsí³ dí² ní² síáh³.
 Jun³juáh¹³ hi³ hnáu² jnoh¹ hi³ cáun²
 lí¹ quin¹³ tí³ có³² ngú³ lá² quiú¹³ yáh³
 má¹ná¹, tí³la³ la³ cun³ hi³ hnáu² dí²
 hi³ quíh¹³ dí² cónh³í¹ cáun² ngú³
 hmai²¹ bíh¹, hi³ jáun² tiú²uú² zia³²
 yáh³ cáun² hi³ tiá² má²híe² ní¹con²
 jnoh¹ ní¹ má¹tí³ ní¹ má²ziaún² dí²
 cáun² hi³ hmai²¹. ⁵Hi³ hnga² bíh¹
 Dió³² má²ca³chau³ dí² hua³jan²¹
 ca³tí²¹ hi³ ní² tí³tsóh³, hi³ ca³jmú³
 tsú² lin¹ hi³ cu³tí³ hiáu¹³ dí² hi³ ní²
 cun³quionh³ hi³ ca³cuen³ tsú² jáun²
 Jmí²chí³ Chun¹.

⁶Hi³ jáun² né³, cun³ní¹ hi³ jáun²,
 cun³ má²nio² jáun² bíh¹ tiá³ tsí³
 jnoh¹. Né¹ dí² hi³ tá¹la³ ziaún² dí²
 quionh³ ngú³ lá² quiú¹³, ziaún³²
 bíh¹ dí² tín² juú²co¹ dí² ní¹ cá³
 Tí³² Juo¹³ dí²; ⁷qui¹ cun³quionh³
 hi³ nio² jáun² cáun² tsí³ bíh¹ jnoh¹
 ní³ngí¹, jun³juáh¹³ hi³ ní³ngí¹
 jnoh¹ cun³quionh³ hi³ néh³² yáh³.
⁸Hi³ jáun² tiá³ bíh¹ nio² tsí³ jnoh¹,

hi³ hen² tsí³ jnoh¹ hi³ chá¹³ tí³
 có³² ngú³ lá² quiú¹³, hi³ jáun² lí¹³
 tsá¹ma³ziaún¹³ jnoh¹ quiúnh¹ Tí³²
 Juo¹³ dí². ⁹Hi³ jáun² ca³la³ jonh³ jmí¹
 tsí³ jnoh¹ jmu³² pí³ hi³ má¹hiún¹³
 jnoh¹ tsí³ Tí³² Juo¹³ dí², uá¹ hi³
 ziaún³², ho³ uá¹ hi³ tiauh² jnoh¹
 quiúnh¹ tsú². ¹⁰Qui¹ la³jái³² bíh¹ dí²
 ca³ta¹ hi³ tsá¹ma³jnia¹³ ta³ ní¹ Cristo,
 hi³ jáun² ní¹ jáun² chu³ jñéih³ tsáu¹³
 dí², hi³ jáun² ma³ quin³² ma³ jan³²
 tsáu² hiáuh³ hmah²¹ quioh²¹ la³ cun³
 lí³ ta²¹ hi³ lí²jmú³ tsú² tá¹la³ zian² ní¹
 hue²¹ lá², uá¹ hi³ chu²¹ uá¹ hi³ hlah³.

Jú¹ chú³² ca³tí²¹ hi³ niau²¹ tie³ tsí³ tsú²

¹¹Hi³ jáun² né³, cun³ní¹ hi³ juéh²
 jnoh¹ he³ lí¹³ ní¹con² tsáu² hi³ jmu³
 Tí³² Juo¹³ dí², jáun² bíh¹ jmu³²
 jnoh¹ tion³ hi³ tí³ jéinh³² tsáu² jmí¹
 tsí³. Má²ní³² bíh¹ Dió³² he³ lánh³
 lá¹³ jnoh¹, hi³ hu²¹ tsin³² jná¹³ hi³
 má²ca³lí³ lieih²¹ síáh³ jmí¹ honh²
 hnoh². ¹²Jun³juáh¹³ hi³ má²ná¹hléh¹
 jnoh¹ síáh³ re² hi³ ca³ta¹ hmóu³²
 yáh³, tí³la³ jnoh¹ dá² cáun² cue³² jú¹
 tson² hi³ jáun² lí¹³ lí³ tsinh¹ náh² hi³
 ca³ta¹ jnoh¹ bíh¹, hi³ jáun² zia³² ha³
 lánh³ rón³² ngáih¹ hnoh² ní¹con² tsá²
 jlánh¹ jmu² quien² lánh³ jniá³ tsáu²,
 cha³ jmí¹ jmu³ tsú² quien² lánh³ lí³
 tsí³ tsú². ¹³Jáun² né³, ní¹juáh³ la³
 ná¹ngau²¹ jnoh¹, ca³tin¹ Dió³² bíh¹
 jaun³²; tí³la³ ní¹juáh³ jun³juáh¹³
 ná¹ngau²¹ yáh³ jnoh¹ né³, cun³ní¹ hi³
 ca³tin¹ hnoh² bíh¹ jaun³². ¹⁴Hi³ jáun²
 mí³ hi³ ja³² tsí³ Cristo bíh¹ jmu²
 héih³² hñu³ tsí³ jnoh¹; qui¹ má²né¹
 jnoh¹ hi³ jan² tán¹ hí³ bíh¹ ca³jun³
 cha¹³ ca³la³ jín³², hi³ jáun² cun³ní¹
 hi³ jáun² bíh¹ má²lin¹ hi³ má²ná¹jún¹
 bíh¹ uá²jai³² la³jín³² tsáu². ¹⁵Hi³
 bíh¹ ca³jun³ cha¹³ ca³la³ jín³² tsáu²,

hi³ jáun² tsá² má²zian² ñí¹con² hí³
 tiú²uú² ca³tin¹ yáh³ ma³zian² la³
 cun³ tin² tsí³ hmóu³², tí³la³ hniáuh³²
 ma³zian² tsú² hí³ ca³tin¹ hnga²
 Cristo bíh¹, Tsá² ca³jun³ hí³ cha¹³
 tsú², hí³ jáun² jmí¹ lí²¹ jáun² né³,
 ca³jenh¹³. ¹⁶Cun³ñí¹ hí³ má²ziaun²
 dí² la³ jáun² né³, jáun² tiú²uú² chú¹
 ñih²¹ yáh³ dí² tsáu² la³ cun³ qui³
 jmu² tsá² zian² ñí¹ hué²¹ lá². Quí¹ hí¹
 la³ tí³ ñí¹con² Cristo yáh³ tí² jmu³²
 dí² la³ jáun², la³ cun³ qui³ jmu²
 tsá²mi³cuóun²; tí³la³ ta³né³² má¹ná¹,
 tiú²uú² jmu³² yáh³ dí² la³ jáun².
¹⁷Hi³ jáun² né³, n¹juáh³ jan² tsá²
 má²cá²cunh³ quionh³ Cristo, tsá²
 hmai²¹ bíh¹ má²lín³ tsú²; quí¹ la³ji³²
 bíh¹ hí³ yeh³ má²já²hín³, hí³ jí³lí³²
 bíh¹ má²lai³² hmai²¹.

¹⁸Dió³² bíh¹ Tsá² jmu² jí³lí³² hí³ n²,
 Tsá² ca³jmú³ hí³ hí³ niau²¹ tie³ ja¹
 quiú¹³ dí² quiúnh¹ cun³quionh³ hí³
 ca³jmú³ jáun² Cristo. Jmí¹ lí²¹ jáun²
 ca³hiáu³² tsú² jnoh¹ hí³ hléh¹³ jú¹
 chú³² ca³tí²¹ lánh³ rón³² lí¹³ niau²¹
 tie³ ja¹ quióh²¹ tsáu² quionh³ Dió³².

¹⁹Quí¹ cun³quionh³ Cristo bíh¹ jmu²
 Dió³² hí³ lí¹³ niau²¹ tie³ ja¹ quióh²¹
 quionh³ tsá² zian² hngá¹máh³ lá², hí³
 jáun² tiú²uú² hu²¹ yáh³ tsí³ tsú² tso³
 hí³ jmí¹ ren² tsáu²; hí³ jáun² jnoh¹
 siáh³ má²ca³hiáu³² tsú² hí³ hléh¹³ jú¹
 chú³² ca³tí²¹ lánh³ rón³² lí¹³ niau²¹
 tie³ ja¹ quióh²¹ tsáu² quionh³ Dió³².

²⁰Hi³ jáun² jnoh¹ tsa³ngái¹ jú¹ chú³²
 cha¹³ Cristo, hí³ hlí¹ lienh¹ jnoh¹
 tsáu² la³jmí¹ lí³ hí³ hnga² bíh¹ Dió³²
 hlí² liéinh³² tsú² cun³quionh³ ho³
 jnoh¹. Hí³ jáun² cun³ñí¹ hí³ ca³tin¹
 Cristo bíh¹ hiú² mi³² jnoh¹ ñí¹con²
 tsáu² hí³ juáh³ jnoh¹: Chá¹ náh² tie³
 ja¹ quián¹³ quiúnh¹ Dió³², ²¹quí¹
 Cristo jan² Tsá² hí¹ cáun² tso³ tiá²

ca³lí³ ren², tí³la³ cun³ñí¹ hí³ ca³ta¹
 jnoh¹ bíh¹ ca³jmú³ Dió³² hí³ ca³lín³
 Cristo jan² tsá² ren² tso³, hí³ jáun²
 lí¹³ láf³ jnoh¹ la³juah²¹ dúh¹ jan²
 tsá² chun¹ cu³tí¹³ la³ cun³ lín³ hnga²
 Dió³², n¹juáh³ tsá² má²cá²cunh³
 quionh³ Cristo.

6 Hi³ jáun² bíh¹ hiú² mi³² jnoh¹
 ñí¹con² hnoh², tsá² jmu³² jnoh¹
 ta²¹ cu³lí²¹ quiúnh¹ Dió³², hí³ tiá² lí¹
 hin¹³ náh² mi³ hí³ ja³² tsí³ Dió³² hí³
 má²hian² náh² jáun². ²Quí¹ Dió³²
 má²ca³juáh³ la³ lá²:

La³ cun³ jmái¹ hí³ ca³tí²¹, ne²
 bíh¹ jná¹³ jēh² hnú²,

hí³ jmái¹ hí³ lí³ hniáuh³² liáun³
 hnú² né³, ma³hau¹ bíh¹ jná¹³
 hnú².

Jáun² né³, sá¹ní² jie³, né³² bíh¹ hú¹tá¹
 jmái¹ hí³ ca³tí²¹, hí³ né³² bíh¹ cu³tí³
 lí³ jmái¹ hí³ lí¹³ liáun³ hnoh² ñí¹con²
 tso³.

³Hi³ jáun² né³, tiá² láí³ yáh³ jnoh¹
 tsá² quí² hliah³² juí²¹ tsáu², quí¹ n²
 lí¹ ca³lí³ zia³² he³ lánh³ rón³² lí¹³
 hléh³² tsáu² hlah³ ca³tí²¹ ta²¹ hí³
 jmu³² jnoh¹. ⁴Tí³la³ jnoh¹ ma³jnia¹³
 hí³ ná¹láí³ quian²¹ Dió³² cun³quionh³
 la³ji³² hí³ jmu³², cun³quionh³ hí³
 juenh² tsí³ jnoh¹ ca³tí²¹ la³ji³² hí³
 ma³tso¹ jnoh¹ tsí³, jí³ jmí¹ zia³² hí³
 lí³hniauh²³ ñí¹con² jnoh¹, jí³ tá¹la³
 há² nga² jnoh¹ uu³mí²tsí³² n² siáh³.

⁵Quí¹ má²ca³pi³ ca³juóu³² jnoh¹
 tsáu², jí³ hí³ má²ca³tauh³² tsú² jnoh¹
 hñu³mí¹ñí², hí³ má²ca³má¹tso¹
 jnoh¹ tsí³ jmái¹ hí³ taunh³² tsáu²
 tiá³ siaun³². Ja³bí¹ má²ca³jmú¹³
 jnoh¹ siáh³ ta²¹ tí³ chí¹nga², hí¹
 la³ tí³ zia³² siáh³ ma³ cáun² jmái¹
 hí³ tiá² ca³cuóu¹³ jnoh¹, jí³ hí³
 má²ca³tauh¹³ jnoh¹ siáh³ ñí¹cuon¹³.

⁶Ja³bí¹ ma³jnia¹³ jnoh¹ siáh³ hí³

ná¹lá³ quian²¹ Dió³² cun³quionh³
 hi³ ziaún² jnoh¹ cáun² hi³ jí²,
 cun³quionh³ hi³ má²ne¹ jnoh¹ jú¹
 tson², cun³quionh³ hi³ juenh² tsí³
 jnoh¹ jí³ hi³ ja³² siáh³ mí³ tsí³ jnoh¹.
 Qui¹ cun³ñí¹ hi³ quiúnh¹ jnoh¹
 Jmí²chí³ Chun¹ bíh¹, jáun² má²lá³
 jnoh¹ tsá² hú¹tá¹ cu³tí³ ná¹hnáu³,
 7 hi³ hléh¹ jnoh¹ siáh³ jú¹ tson², jí³ hi³
 zia³² siáh³ pí³ quioh²¹ Dió³² ñí¹con²
 jnoh¹. Jáun² né³, cun³quionh³ hi³
 má²zian² jnoh¹ jáun² la³ cun³ hi³
 tí³² tsí³ Dió³² bíh¹ má²zia³² ñí¹con²
 jnoh¹ he³ cun³quionh³ jmú¹³ hnié²,
 jí³ hi³ liaun¹ jnoh¹ nř² siáh³, 8 uá¹ hi³
 má²quien² tsáu² jnoh¹, uá¹ hi³ hau²
 tsú²; uá¹ hi³ hleh³² tsú² re² quiú¹³
 jnoh¹ ho³ uá¹ hi³ hleh³² tsú² hlah³.
 Ma³ cónh³ jmoh²³ jnoh¹ tsú² tsá² tí¹
 jáin², hi³ ma³ cónh³ né³ juáh³ tsú²
 hi³ jnoh¹ bíh¹ tsá² hléh¹ jú¹ tson².
 9 Ma³ cónh³ jmu² tsú² la³jmí¹ lí³ hi³
 tiá² cuóu³² tsú² jnoh¹, hi³ ma³ cónh³
 né³ jmu² tsú² la³jmí¹ lí³ hi³ cuóu³²
 re² lín³². Ma³ cónh³ pih²¹ tiá² jún²³
 jnoh¹, tí³la³ la³ má²ziáun² jáun² bíh¹
 jnoh¹; hi³ uá¹jinh¹ jmu² tsáu² hi³
 ma³tso¹ jnoh¹ tsí³, tí³la³ tiá² jún²³
 yáh³ jnoh¹. 10 Uá¹jinh¹ hlah³ nio² tsí³
 jnoh¹, tí³la³ cun³ jáun² bíh¹ lí²hiún²
 tsí³ jnoh¹ jmái¹ ca³la³ jí³²; hi³ uá¹
 cun³ tia³mii² jnoh¹, cun³ jáun²
 ná¹jmu³² bíh¹ jnoh¹ hi³ lí³ hánh³
 juóun³² lín³² tsáu²; hi³ uá¹jinh¹
 tiauh² jnoh¹ hi³ hí¹ cáun² tiá² hi³
 zia³² quiú¹³, cun³ jáun² zia³² bíh¹
 quiú¹³ jnoh¹ ca³la³ jí³lí³².

11 Hnoh² reh², tsá² juú² Corinto,
 hí¹ cáun² yáh³ jáí¹³ tiá² má²ca³hmá¹³
 jnoh¹ ñí¹con² hnoh², má²ca³jmú¹³
 bíh¹ jnoh¹ juenh² tsí³ hi³ jmu³² jnoh¹
 na²¹ la³jí³² jáí¹³ hi³ hléh¹ jnoh¹.

12 Nř¹juáh³ tiú²uú² re² la³ juóh³² dí²,

jun³juáh¹³ hi³ lí³ la³ jáun² cun³ñí¹
 hi³ tiá² hnau³ jnoh¹ hnoh² yáh³,
 tí³la³ cun³ñí¹ hi³ ca³lín³ hmóu³²
 bíh¹ hnoh². 13 Hí¹ lieh¹ jná¹³ hnoh²
 la³jmí¹ hlí² liéinh³² tsú² jan² tsá¹míh¹
 jon², hi³ jéinh¹ náh² honh² ñí¹con²
 jnoh¹.

Lái³ dí² cuáh³² quioh²¹

Dió³² Tsá² liéih³²

14 Ha³ lí² tianh³ náh² cá²honh¹
 quiúnh¹ tsá² tiá² ta²¹ haih²¹, qui¹
 cun³ tiá² re² lí¹³ bíh¹; qui¹ ¿he³ dá²
 ca³tín¹ hi³ chu²¹ quionh³ hi³ hlah³,
 hi³ he³ dá² lánh³ rón³² lí¹³ cunh³
 joh¹ quionh³ já¹nié²? 15 Qui¹ ¿he³
 ya³ lánh³ rón³² lí¹³ tiáunh¹ Cristo
 cá²hon³ quionh³ Satanás, hi³ he³
 yáh³ ca³tín¹ jan² tsá² tanh² ta²¹ Dió³²
 quionh³ jan² tsá² tiá² ta²¹ haih²¹?
 16 ¿Hí¹ lí¹³ jmu³ tsá² lín³ hñú³ híen¹
 quioh²¹ Dió³² cá²hon³ quionh³
 dió³² tsá² lán¹? Qui¹ tí³la³ hñú³
 híen¹ quioh²¹ Dió³² Tsá² liéih³² bíh¹
 má²lá³ dí², la³jmí¹ ca³juáh³ jáun²
 hnga² Dió³² jmí¹ ca³juáh³ jáun² la³
 lá²:

Má¹zián¹³ jná¹³ hñú³ tsí³ tsáu²,
 hi³ ngí¹³ jná¹³ siáh³ ja¹ quioh²¹
 tsú²;

jnë¹³ lín¹³ Dió³² Juo¹³ tsú²,
 hi³ tsá² hí³ né³ lín¹³ tsá² tionh²
 jo³uón³² jná¹³.

17 Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ ca³juáh³
 siáh³ Juo¹³ dí² la³ lá²:

Huen³ náh² ja¹ quioh²¹ tsá² la³
 hí³, tí³ có³² tianh³ náh²,
 ha³ lí²uú² lí¹ tí³ náh² cuonh² hi³
 tiá² jí².

Hi³ jáun² bíh¹ lí¹³ he¹ jná¹³ hnoh²,
 18 hí³ lín¹³ jná¹³ Ñeh² náh²,
 hí³ jáun² hnoh² né³ lín¹³ náh²
 jón³² jná¹³ tsá²mí³ tsá²ñuh²,

juáh³ Juo¹³ dí² Tsá² cú²
juenh².

7 Jáun² né³ reh², hnoh² tsá²
jlánh¹ hnau³ jná¹³, hi³ nř² bíh¹
jái¹³ hi³ ca³jmú³ tsú² nř¹con² dí².
Cun³nř¹ hi³ jáun² né³ cu¹ má¹jín¹³
dí² ca³tí²¹ la³jí³² hi³ lř¹³ lí³ hliáuh¹³
dí², uá¹ hi³ ngú³ uá¹ hi³ jm²chí³,
hi³ cu¹ tauh¹³ dí² ná¹chan¹ cu³tí³
nř¹con² tsú² quí¹ cun³nř¹ hi³ juéh²
dí² tsú².

Tsá² juú² Corinto zai³² jm¹ tí³

²Hi³ jáun² né³, jéinh¹ tiá³ náh²
honh² nř¹con² jnoh¹; quí¹ tiá²
má²ca³jmú¹³ yáh³ jnoh¹ hlah³ nř¹con²
hí¹ jan² tsáu², sa³jun³ má²ca³hliah²¹
jnoh¹ tsí³ tsáu², sa³jun³ hí¹ jan² yáh³
tiá² hin² má²ca³má¹can¹³ jnoh¹.
³Jun³juáh¹³ hi³hliá² cue²³ jná¹³ tso³
yáh³ hi³ juanh³² jná¹³ jái¹³ nř², quí¹
la³ cun³ hi³ má²ca²juánh³² jná¹³
jáun² jm¹tin² hi³ uá¹ hi³ ziaun²
dí² cu³lí²¹, uá¹ hi³ jún³ dí² cu³lí²¹,
cun³ má²hu²¹ jáun² bíh¹ tsin³² jná¹³
quián¹³ hnoh². ⁴Cáun² tán¹ bíh¹ nio²
tsin³² jná¹³ hi³ ca³tin¹ hnoh², jí³ hi³
jlánh¹ tsah¹ jná¹³ siáh³.

Hi³ jáun² né³, ja¹ ca³la³ jí³² la³
cun³ hi³ ma³tso¹ jnoh¹ tsí³, tí³ lí³mí¹
tiá³ niau³² bíh¹ tsin³² jná¹³, jí³ hi³
má²canh² lín³² hi³ hiún² tsin³² jná¹³;
⁵quí¹ tson² bíh¹ la³ cun³ jm¹ cuo¹
jnoh¹ hué³² Macedonia lá², hí¹ cónh³
yáh³ tiá² má²ca³cue³ jmái¹ hi³ tauh¹³
jnoh¹ tie³, tí³la³ tí³ hlá² tí³ nř² bíh¹
ca³lí³ zia³² uu³mí²tsi³², hnié² bíh¹
ca³lí³ zia³² la³ cu³ la³ jéin³ quiú¹³
jnoh¹, jí³ hi³ lí¹ hú¹ cóh²¹ siáh³ tsí³
jnoh¹ lí³. ⁶Tí³la³ Díó³² má¹ná¹, Tsá²
cue³² pí³ hñu³ tsí³ tsá² tiú²uú² tiá³
nio² tsí³, ca³chá³ tsú² re² tsí³ jnoh¹
cun³quionh³ hi³hliá² cuanh³ jáun²

Tito nř¹ lá². ⁷Tí³la³ jun³juáh¹³ cun³
jmáh³ hi³hliá² cuanh³ jáun² yáh³
tsú², quí¹ jí³ hi³hliá² jlánh¹ re²
má²nio² tsí³ tsú² hnga² jm¹ cuanh²¹
bíh¹ hi³ ca³jmuh³ hnoh². Ca³chá³
tsú² nř¹con² jnoh¹ hi³ hnoh² jlánh¹
hen² honh² hi³ jie¹ náh² siáh³ jnoh¹,
hi³ ca³chá³ tsú² siáh³ hi³ hnoh²
ca³ta³no¹ hlah³ honh² ca³tí²¹ hi³ jm¹
lí³ jáun², jí³ hi³ hain²¹ náh² siáh³ re²
tí³ con² jná¹³. Jm¹ ca³chá³ tsú² jáun²
jái¹³ nř² né³, tí³ lí³mí¹ ca³lí³ hiún²
bíh¹ tsin³² jná¹³.

⁸Jáun² uá¹jinh¹ hlah³ ca³ta³no¹
honh² hnoh² cun³quionh³ sí² hi³
ca³zéin³² jná¹³ jáun² jm¹tin², tiú²uú²
hlah³ jéin³² yáh³ jná¹³ ta³né³². Quí¹
uá¹jinh¹ jm¹ jéin³² jná¹³ ca³lá² hlah³
jm¹tin² cun³nř¹ hi³ ca³ta³no¹ cu³tiá³
hlah³ honh² hnoh² cun³quionh³
sí² jáun², ⁹tí³la³ ta³né³² má¹ná¹,
má²hiún² bíh¹ tsin³² jná¹³ quí¹
cun³nř¹ hi³ ca³zah¹ hnoh² jm¹ honh²
jm¹ ca³ta³no¹ jáun² hlah³ honh²
náh²; quí¹ jun³juáh¹³ hi³ ca³lí³ hiún²
tsin³² jná¹³ yáh³ hi³ ca³ta³no¹ hlah³
honh² hnoh². Quí¹ la³ cun³ hi³ hnió³
Díó³² bíh¹ ca³ta³no¹ hlah³ honh²
hnoh², hi³ jáun² hí¹ cáun² hi³ hlah³
tiá² la³ ca³jmú¹³ yáh³ jnoh¹ nř¹con²
hnoh² cun³quionh³ sí² jáun². ¹⁰Quí¹
nř¹juáh³ tá²no¹ hlah³ tsí³ tsú² la³
cun³ hi³ hnió³ Díó³², jáun² za² bíh¹
jm¹ tsí³ tsú², hi³ jáun² cun³quionh³
la³ jáun² bíh¹ liáun²³ tsú², hi³ jáun²
tiá² lin¹ hniáuh³² yáh³ hi³ jeinh²¹
tsú² hlah³; tí³la³ tsá² cáun² lí¹ nio²
hlah³ tsí³ la³ cun³ qui³ lí²³ quioh²¹
jan² tsá²mi³cuóun² má¹ná¹, tsá² la³
hí³ dá² jún³ bíh¹. ¹¹Jm¹ ca³ta³no¹
jáun² hlah³ honh² hnoh² la³ cun³
hi³ tí³² tsí³ Díó³², isá¹nř² jie³ né³
he³ ca³lín¹³ náh²! Cun³nř¹ hi³ jáun²

bíh¹ ca³ma³quien¹³ hnoh² jái¹³ jáun²
 jí³ hí³ ca³cuéh¹ náh² jú¹ tson² la³
 cun³ hí³ jmí¹ má²ca³jmuh³ náh²;
 hí³ ca³míh³ síáh³ honh² hnoh² jí³
 hí³ ca³ta³hú¹ cóh²¹ honh² hnoh².
 Ja³bí¹ ca³héih³ náh² honh² ñí¹con²
 jná¹³, hí³ ca³lí³ hiún² síáh³ honh²
 náh² hí³ má¹tson¹³ náh² tsá² ca³jmú³
 hí³ hí³ hlah³. Cun³quionh³ la³jí³²
 hí³ ní² má²ca³ma³jnia¹³ hnoh² hí³
 tiá² tso³ la³ hauh³² yáh³ náh² ca³tí²¹
 hí³ jáun². ¹²Hí³ jáun² né³, sí² hí³
 ca³zén³² jná¹³ jáun² ñí¹con² hnoh²,
 jun³juáh¹³ ca³jmú³² jná¹³ hí³ ca³tín¹
 jmáh³la³ tsá² ca³jmú³ hí³ tso³ yáh³,
 sa³jun³ hí³ ca³tín¹ tsá² ca³jmú³
 tsú² hí³ hí³ hlah³ ñí¹con² síáh³,
 tí³la³ ca³zén³² jná¹³ sí² jáun² hí³
 jáun² lí³tsín² hnoh² ta³ ñí¹ Dió³² hí³
 tson² bíh¹ cu³tí³ hnau³ náh² jnoh¹.
¹³Cun³ñí¹ hí³ jáun² né³, ca³ta³no¹ re²
 tsí³ jnoh¹.

Tí³la³ jun³juáh¹³ hí³ tí³ lí¹ ca³ta³no¹
 jáun² re² tsí³ yáh³ jnoh¹, quí¹ ja³bí¹
 ca³lí³ hiún² lín³² síáh³ tsí³ jnoh¹ jmí¹
 ca³neh²¹ jnoh¹ hí³ Tito má²hiún²
 lín³² tsí³, quí¹hliá² ca³la³ ján³² bíh¹
 hnoh² ca³jmuh³ hí³ niau²¹ re² tin²
 tsí³ tsú². ¹⁴Tiá² ca³jmuh³ yáh³
 hnoh² hí³ tá¹zanh¹ jná¹³ hua³heih²¹
 ñí¹con² Tito quí¹hliá² ca³juo³ jná¹³
 tsú² hí³ hnoh² tsá² jlánh¹ tí³² tsín³²
 jná¹³. Tí³la³ la³jmí¹ má²ca³lí³ tson²
 la³jí³² hí³ má²ca³juáh¹³ jnoh¹ ñí¹con²
 hnoh², la³ jáun² bíh¹ má²ca³lí³ tson²
 síáh³ uá²jai³² la³jí³² jái¹³ hí³ ca³za¹³
 jnoh¹ jáun² Tito jmí¹ ca³ma³quien¹³
 jnoh¹ hnoh² ñí¹con² tsú². ¹⁵Hí³ jáun²
 hí³ né³, tí³ lí³mí¹ má²hniau³ lín³²
 bíh¹ hnoh² ní¹ má¹tsau³² tsí³ hí³
 jlánh¹ re² ca³ma³tih²¹ hnoh² la³jí³²
 hí³ ca³juáh³ tsú², jí³ hí³ ca³jmuh³
 hnoh² síáh³ tsí¹juí³ náh² jmí¹ ca³hen³

náh² tsú², hí³ ca³la³ hí³ juénh²
 náh². ¹⁶Jlánh¹ lí²hiún² tsín³² jná¹³
 quí¹hliá² lí²³ nio² cáun² tsín³² jná¹³
 hí³ ca³tín¹ hnoh² ca³tí²¹ lí³ua³ cáun²
 hí³ zia³².

Tsá² cue³² ca³la³ hí³ hiún² lín³² tsí³

8 Hí³ jáun² né³ reh², ta³né³²
 má²hnáu² jnoh¹ chá¹³
 ñí¹con² hnoh² ha³ lánh³ rón³²
 má²ca³ma³hau³ Dió³² ñí¹con² tsá²
 zian² la³jí³² cuáh³² hué³² Macedonia
 lá². ²Quí¹ uá¹jinh¹ tsá² ní² ca³há²
 ca³nga² uu³mí²tsí³² huáh² tsí³, cun³
 jáun² ná¹hiún² lín³² bíh¹ tsí³ tsú²;
 hí³ uá¹jinh¹ tia³mii² lín³² tsú², cun³
 jáun² má²ca³cué³ bíh¹ tsú² hliáun³
 la³juah²¹ dúh¹ hí³ hánh³ lín³². ³Jná¹³
 cué²³ jú¹ tson² hí³ tson² bíh¹ ca³cué³
 tsú² ca³la³ hí³ hiún² lín³² tsí³ la³
 cun³ ñí¹ tú² ñí¹ tsín²³, hí¹ la³ tí³ tí³
 chí¹nga² yáh³ la³ cónh³ bíh¹ hí³ tú²
 tsín²³ tsú², ⁴hí³ ca³la³ hí³ ca³hiu³
 ca³mí³ lín³² tsú² hí³ cué¹³ jnoh¹ jái¹³
 hí³ ma³hon³ tsú² tsá² joh¹ Dió³²
 [tsá² zian² tí³ hué¹³ Judea]; ⁵hí³ tí³
 chí¹nga² bíh¹ ca³jmú³ tsú² la³ cónh³
 bíh¹ hí³ jmí¹ hen² tsí³ jnoh¹ jmu³
 tsú²; quí¹ la³ní¹ tín² ca³chan³ tsú²
 jo³cuo² Tí³² Juo¹³ dí², jmí¹ lí²¹ jáun²
 né³ ca³chan³ tsú² síáh³ jo³cuo² jnoh¹
 la³ cun³ hí³ quí³ hnió³ Dió³². ⁶Hí³
 jáun² bíh¹ má²ca³za¹³ jnoh¹ Tito,
 tsá² ca³ma³liáu³² hí³ ta²¹ jáun² ja¹
 quián¹³ hnoh², hí³ cuí¹ má¹hián² tsú²
 ta²¹ jáun² la³ cun³ hí³ ja³² mí³ honh²
 hnoh². ⁷La³jí³² hí³ jmuh³² bíh¹ hnoh²
 jmuh³² náh² tí³ chí¹nga², uá¹la³ cun³
 hí³ nio² cáun² honh² náh², jái¹³ hí³
 hléh¹ náh², la³jí³² hí³ ñíh¹ náh²,
 la³jí³² hí³ hnáuh² náh² jmúh¹³, jí³ hí³
 hnau³ náh² jnoh¹ ní² síáh³; ja³bí¹ la³
 ní² uá²jai³² hniáuh³² já³² mí³ honh²

náh² tí³ chí¹nga² ca³tí²¹ ta²¹ chu²¹
jáun² siáh³.

⁸Jun³juáh¹³ hi³ jmu² héih³² yáh³
jná¹³ hi³ juanh³² ná¹ la³ nǎ²; jí³²la³ tí³
hnó³² jná¹³ hi³ lí³ nǎh¹³ náh² la³ cun³
hi³ ná¹hniá¹ tsá² siánh³ jmu³ bíh¹, hi³
jáun² lí³ lin¹ nǎ¹juáh³ hi³ hú¹tá¹ tson²
hno³ hnoh² tsáu². ⁹Quí¹ má²ca³lí³
nǎh¹ bíh¹ hnoh² ha³ lánh³ lí³ mií³
hi³ ja³² tsí³ Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí².
Hí³ bíh¹ jan² Tsá² jmí¹ hánh³ lín³²,
tí³la³ ca³jmú³ tsú² hi³ tsí¹juí³ hnga²
cun³nǎ¹ hi³ hniau³ hnoh², hi³ jáun²
la³ jáun² lí³ hi³ lí³ hánh³ hnoh²
cun³quionh³ hi³ ca³jmú³ tsú² jáun²
tsí¹juí³.

¹⁰Hi³ chú³² quián¹³ hnoh² bíh¹ hi³
híe²³ jná¹³ jú¹ tson² ca³tí²¹ hi³ nǎ².
Quí¹ la³ cun³ mií² cá²tsá³² máh³
ca³ma³liauh²¹ hnoh² hi³ cueh³², tí³la³
jun³juáh¹³ hi³ tí³ lí¹ cueh³² yáh³
náh², quí¹ ca³la³ hi³ hniá¹ bíh¹ náh²
cueh³². ¹¹Né³² né³, chú³² ma³hián¹³
náh² la³ cun³ rón³² hi³ ca³lí³ hniá¹
náh² jmúh¹³ jáun² jmí¹tin², hi³ jáun²
cue¹ náh² la³ cun³ rón³² hi³ zia³²
quián¹³. ¹²Quí¹ nǎ¹juáh³ jan² tsáu²
hú¹tá¹ cu³tí³ hniá¹ hi³ cue³², jáun² lí³
hiún² bíh¹ tsí³ Dió³² ca³tí²¹ hi³ cue³²
tsú² jáun² la³ cun³ hi³ zia³² quioh²¹;
quí¹ tiá² mí³² yáh³ Dió³² cáun² hi³
tiá² zia³² quioh²¹ tsáu².

¹³Quí¹ jun³juáh¹³ hi³ hniáuh³²
lí³mií² yáh³ hnoh² cun³nǎ¹ hi³
má¹hon¹ náh² tsáu², ¹⁴quí¹ tí³la³ hi³
lí³ zian² cá²ren² bíh¹ náh² quiúnh¹
tsá² hí³. Ta³né³² zia³² quián¹³ hnoh²
hi³ lí³ má¹hon¹ náh² tsá² hí³ la³
cun³ hi³ lí³ hniáuh³² quioh²¹ tsú²;
quí¹ hu³ sa³ chau²¹ cáun² jmái¹
hi³ lí³ lí³ hniáuh³² nǎ¹con² hnoh²,
hi³ jáun² tsá² hí³ má²zia³² quioh²¹
má¹jáun² hi³ ma³hou³ hnoh²; hi³

jáun² la³ jáun² bíh¹ lí³ zian² hnoh²
cá²ren². ¹⁵La³ cun³ rá¹juáh³ jáun² nǎ¹
Sí²: “Tsá² jmí¹ zia³² hliáun³ quioh²¹,
tiá² hi³ ziau³ yáh³ quioh²¹ tsú²; hi³
tsá² jmí¹ zia³² cú³pih²¹ quioh²¹ né³,
tiá² hi³ ca³lí³ hniáuh³² yáh³ nǎ¹con²
tsú²”.

Tito quionh³ tsá² quionh³

¹⁶Tí³la³ tiá¹hmah¹ Dió³² hi³
ca³jmú³ tsí³ Tito hi³ hniá¹ ma³hou³
hnoh² la³jmí¹ hniá¹ jná¹³. ¹⁷Quí¹
jun³juáh¹³ jmáh³la³ hi³hliá² lí²juo³
jná¹³ hi³ tsó³² yáh³ tsú² hi³ lí²hél³²
tsó³², quí¹ qui³ cónh³ jmí¹ la³
má²hu²¹ bíh¹ tsí³ tsú² hnga² hi³
tsó³², hi³ jáun² ta³né³² né³ má²tsó³²
tsú² hi³ tsá³jie³ hnoh² cun³nǎ¹ hi³
hnió³ hnga².

¹⁸Hi³ zen¹³ jnoh¹ siáh³ tsá² hí³
reh² dí², tsá² jlánh¹ re² hleh³² hí³
tsá² zian² la³jí³² cuáh³² quioh²¹,
cun³nǎ¹ hi³ jlánh¹ chu²¹ ta²¹ hi³
jmu² tsú² hi³ ngai³² tsú² jáun² jú¹
chú³². ¹⁹Jun³juáh¹³ jmáh³la³ hi³
nǎ² yáh³, quí¹ hí¹ la³ tí³ hmóu³²
yáh³ tsá² cuáh³² ca³quianh³ tsú²
hi³ ngí³² quiúnh¹ jnoh¹ hi³ ma³hou³
tsú² hná¹ ta²¹ hi³ jmu³² jnoh¹ hi³
ma³hon¹ jnoh¹ tsá² tia³mií². Ta²¹
jáun² jmu³² jnoh¹ hi³ jáun² lí³ quien²
Tí³² Juo¹³ dí², jí³ hi³ má¹jnia¹³ jnoh¹
siáh³ hi³ jlánh¹ hniá¹ jnoh¹ jmú¹³
ta²¹. ²⁰Cun³quionh³ hi³ jmu³² jnoh¹
la³ nǎ², hu²¹ tsí³ jnoh¹ hi³ tiá² hin²
lí³ ziu³ hie³ jnoh¹ ca³tí²¹ quie³ hi³
má²nio² jáun² jo³cuo² jnoh¹. ²¹Quí¹
ná¹jmu³² jnoh¹ pí³ hi³ la³jí³² hi³ jmu³²
jnoh¹ lí³ re² tsó², jun³juáh¹³ jmáh³la³
ta³ nǎ¹ Tí³² Juo¹³ yáh³ dí², quí¹ la³ jí³
ta³ nǎ¹ tsá²mi³cuóun² bíh¹ siáh³.

²²Jáun² cu³tsa³² quionh³ tsá² gon³
nǎ² tsú² zen¹³ jnoh¹ siáh³ cónh³í¹ jan²

tsá² reh², tsá² má²ca³ma³jnia³² hiú²
 cuóh³² ñí¹con² jnoh¹ hi³ dí¹quian¹
 jmu³ lí³ua³ cáun² ta²¹; hi³ ta³né³²
 né³, tí³ jlánh¹ bíh¹ má²dí¹quian¹
 tsú² cun³ñí¹ hi³ má²cuóh³² tsú²
 hnoh². ²³Ñí¹juáh³ zian² tsá² nga²
 jái¹³ hi³ ca³tin¹ Tito, zéih³ tsú² hi³
 tsá² jmu² ta²¹ cu³tsa³² quiúnh¹ jná¹³
 bíh¹ ñí³² hi³ má¹cau²¹ jnoh¹ hnoh².
 Hi³ ñí¹juáh³ hi³ nga² tsú² siáh³ hi³
 ca³tin¹ tsá² reh² ñí¹ hná¹ ní² né³,
 zéih³ tsú² hi³ tsá² ní² ca³ze³ tsá²
 tiáunh¹ la³jí³² cuáh³² bíh¹, jí³ hi³
 lín³ tsú² siáh³ tsá² má²jnia³² hi³
 quien² Cristo. ²⁴Hi³ jáun² né³, chú³²
 ma³jnia¹³ náh² ñí¹con² tsá² zian²
 la³jí³² cuáh³² tí³ lá² hi³ cu³tí³ hno³
 hnoh² tsá² ní², hi³ má¹jnia¹³ náh²
 siáh³ ñí¹ ta³ ñí¹ la³jín³² tsá² cuáh³²
 hi³ cu³tí³ zia³² jái¹³ hi³ jmu¹³ jnoh¹
 tsah¹ ca³tin¹ hnoh².

Quie³ hi³ cunh²³ tsú² ca³tin¹ tsá² reh²

9 Hi³ jáun² né³, ca³ti²¹ quie³ hi³
 cunh²¹ dí² jáun² hi³ ca³tin¹
 tsá² hi³ joh¹ Dió³², tiá² lin¹ nga³ jmí¹
 hniáuh²¹ yáh³ hi³ jmu¹ jná¹³ sí² lá²
 ñí¹con² hnoh², ²quí¹ má²ño¹ jná¹³ hi³
 cu³tí³ hiú² lín³² bíh¹ honh² hnoh²
 hi³ má¹hoh³ náh². Hi³ jáun² né³,
 má²cá²jmú³² jná¹³ tsah¹ hi³ ca³tin¹
 hnoh² ñí¹con² tsá² hue³² Macedonia
 lá², cun³ñí¹ hi³ hnoh² tsá² zian² náh²
 hue³² Acaya ní² má²tiáunh¹ náh²
 hua³jan²¹ la³ cun³ mii² cá²tsá³² máh³
 hi³ cuéh¹ náh². Hi³ jáun² juóun³²
 tsá² hí³ má²ca³lí³ hiú² siáh³ tsí³
 cun³ñí¹ hi³ ná¹hiú² honh² hnoh².
³Tí³la³ cun³ jáun² zein³² bíh¹ jná¹³
 tsá² reh² dí² lá², quí¹ ní² lí¹ tiá² ca³lí³
 quien² hi³ jmu² jná¹³ tsah¹ hi³ ca³tin¹
 hnoh² hi³ ca³ti²¹ hi³ ní². Jáun² né³,
 hniáuh³² tiáunh¹ hnoh² hua³jan²¹

hi³ má¹tih²¹ la³ cun³ hi³ má²ca³juo³
 jná¹³ tsáu²; ⁴quí¹ ní² lí¹ já¹taunh²¹
 gon³ gáun³ tsá² Macedonia quiúnh¹
 jná¹³, má¹jáun² jie³ tsú² hi³ tiá²
 hua³jan²¹ la³ tiáunh¹ yáh³ hnoh²,
 jáun² hua³heih²¹ bíh¹ tá¹tau¹ jnoh¹
 lí¹³, jí³ hnoh² ní² siáh³, quí¹ jlánh¹
 má²ca³juáh¹³ jnoh¹ hi³ nio² cáun²
 tsí³ jnoh¹ hi³ ca³tin¹ hnoh². ⁵Cun³ñí¹
 hi³ jáun² bíh¹ má²ca³lén¹³ jná¹³
 hi³ hniáuh³² mí¹³ jná¹³ hi³ chú³²
 ñí¹con² tsá² reh² lá² hi³ tsa³taunh¹
 tsú² chí¹ján³ hi³ ma³hau³ tsú² hnoh²
 hi³ má¹hiánh¹³ náh² la³ cun³ hi³
 ca³jmuh³ náh² jáun² jái¹³ jmí¹tin² hi³
 cuéh¹. Hi³ jáun² la³ jáun² má²rálí³
 hua³jan²¹ ní¹ má¹cá²chó³² jná¹³, hi³
 jáun² la³ jáun² bíh¹ lí³ lin¹ hi³ hnoh²
 ja³² mii³ honh², jun³juáh¹³ cáun² hi³
 dí³quiaun¹ jnoh¹ jmái¹ yáh³.

⁶La³ cun³ hi³ qui³ ná¹juáh²³ jáun²
 tsáu², hi³ ñí¹juáh³ tsá² jñi³² cú¹pih²¹,
 jáun² cú¹pih²¹ bíh¹ loh² tsú²; tí³la³
 tsá² jñi³² hliáun³ né³, hliáun³ bíh¹
 loh². ⁷Hi³ jáun² ma³ quin³² ma³
 jan³² tsáu² hniáuh³² cué³² la³ cun³
 hi³ má²ca³lín¹³ hñu³ tsí³, tí³la³
 tiá² hniáuh³² yáh³ cué³² tsú² ta³
 hlah³ nio² tsí³ má¹ná¹, ho³lá²dá²
 ta³ tion³; quí¹ Dió³² tí³² tsí³ tsá²
 cue³² ca³la³ hi³ hiú² tsí³ bíh¹.

⁸Hi³ Dió³² bíh¹ Tsá² tin² ma³mieh²
 hnoh² tí³ chí¹nga² la³ cónh³ bíh¹ hi³
 lí³hniauh²³ ñí¹con² hnoh², hi³ jáun²
 la³ jáun² bíh¹ lí¹³ lí³zia³² la³jí³² hi³
 hniáuh³² ñí¹con² hnoh² hmóu³²,
 hi³ cué³² tsú² siáh³ ca³la³ hi³ tú²
 hi³ ziún²³ bíh¹ ñí¹con² hnoh², hi³
 jáun² lí¹³ má¹hoh³ hnoh² ca³ti²¹
 lí³ua³ cáun² ta²¹ chu²¹. ⁹Quí¹ ñí¹ Sí²
 rá¹juáh³ la³ lá²:

Tsá² cue³² ca³la³ hi³ tí² hie²³
 ñí¹con² tsá² tia³mii²,

jm¹ l³h³ bí¹ tiá² táuh³ la³j³² hi³
 chu²¹ hi³ jmu² tsú² jáun².
 10 Hi³ jáun² Tsá² cue³² jún² hi³ jñi³²
 tsú² j³ má³² hi³ cúh² tsú² cué³²
 hnoh² la³j³² jún² hi³ jánh¹ náh², j³
 hi³ ma³hliáun³ tsú² hi³ ló³² jáun²
 quián¹³ hnoh² hi³ jmúh¹³ náh² ta²¹
 chu²¹. 11 La³ jáun² bí¹ l¹³ l¹³ hánh³
 hnoh², hi³ jáun² l¹³ cuéh¹ náh² ca³la³
 hi³ l¹ má²t² má²h²é²³ n¹con² tsáu².
 La³ jáun² bí¹ l¹³ hi³ juóun³² tsáu²
 cuéh³² tiá¹hmah¹ Dió³² cun³quionh³
 hi³ he³ tsú² hi³ cháh¹³ hnoh² jáun²
 jo³cuo² jnoh¹. 12 Qui¹ n¹juáh³ n¹
 má¹ca³ma³hon¹ jnoh¹ tsá² joh¹
 Dió³² cun³quionh³ hi³ cueh³² náh²
 jáun², jun³juáh¹³ j³²la³ ti³ cueh³²
 náh² hi³ l³hniauh²³ n¹con² yáh³
 tsú², qui¹ ja³bí¹ la³ jáun² ná¹jmuh³²
 náh² hi³ juóun³² tsá² cué³² siáh³
 tiá¹hmah¹ lín²¹ n¹con² Dió³² bí¹.
 13 Hi³ jáun² jnoh¹ quiúnh¹ tsá² hi³
 jlánh¹ ma³quien¹³ jnoh¹ Dió³² qui¹
 cun³quionh³ hi³ ma³hon¹ náh² jáun²
 bí¹ tsú² ma³jnia¹³ náh² hi³ tson²
 ma³tih²¹ náh² jú¹ chú³² quioh²¹ Cristo
 cun³n¹ hi³ ma³hon¹ náh² tsú² ca³la³
 hi³ t² h²é²³; la³ má²quionh³ juóun³²
 lín³² tsá² siánh³ siáh³. 14 Hi³ jáun² tsá²
 hi³ ca³la³ hi³ hniau³ lín³² tsú² hnoh²
 hi³ liéinh³² Dió³² hi³ ca³tin¹ hnoh²,
 cun³n¹ hi³ Dió³² má²ca³ma³jnia³² hi³
 ja³² mi³ ts³ cun³quionh³ hi³ jmuh³²
 hnoh². 15 ¡Jlánh¹ tiá¹hmah¹ Dió³²
 qui¹hliá² má²ca³cué³ tsú² cáun² hi³
 jlánh¹ bí¹ quien², hi³ ca³la³ hí¹juáh³
 tiá² né¹ dí² he³ lánh³ rón³² juáh¹³!

Jái¹³ hi³ ho² Po¹ hi³ lín³ ti³² tsá²
 quian³² j³ Dió³²

(Gálatas 1:11-2:21)

10 Hi³ jáun² né³, jná¹³ Po¹, zia³²
 hi³ hiú² m²³ jná¹³ n¹con²

hnoh² cun³n¹ hi³ Cristo jmu² juenh²
 ts³, hi³ ja³² siáh³ mí³ ts³. Zian²
 tsá² ná¹juáh²³ hi³ ts¹ju³ cu³ti¹³ bí¹
 néh¹ jná¹³ n¹juáh³ jmái¹ hi³ zenh²
 ná¹ ta³ máh¹ hnoh², t³la³ n¹juáh³
 n¹ siáh³ bí¹ má²cuon¹ jná¹³, jáun²
 má¹jáun² néh¹ jlánh¹ má²jmu² jná¹³
 quien². 2 Cun³n¹ hi³ jáun² né³, m²³
 jná¹³ n¹con² hnoh² hi³ n¹ má¹ngau³²
 jná¹³ hi³ n¹jie¹ ná¹ hnoh², ha³ l² l¹
 jmú² hnoh² hi³ tion³ hniauh³² jmu¹
 jná¹³ quien² n¹con² ma³ jan² hnoh²,
 qui¹ tiá² juénh² yáh³ jná¹³ má¹jéinh³
 jmái¹ quiúnh¹ tsá² ná¹juáh²³ hí³ hi³
 jnoh¹ jmu³² ta²¹ la³ cun³ qui³ jmu²
 tsá²m³cuóun². 3 Qui¹ uá¹jinh¹ tson²
 tsá²m³cuóun² bí¹ jnoh¹, t³la³ tiá²
 jmu³² yáh³ jnoh¹ hnieí² la³ cun³ qui³
 jmu² tsá²m³cuóun². 4 Qui¹ jun³juáh¹³
 jmu³² jnoh¹ hnieí² cun³quionh³ hi³
 la³ jmúh³² jáun² tsá²m³cuóun² ta²¹
 n¹ má¹t³ n¹ jmu³ hnieí² yáh³, t³la³
 cun³quionh³ pi³ hi³ cue³² Dió³² bí¹
 tá² jnoh¹ chú¹ jñeh²¹ tá¹³ tsá² hau²
 dí², uá¹jinh¹ ná¹lín²³ tsú² hi³ tiá² hi³
 háinh¹³ zia³². 5 Hi³ jáun² la³ n¹ bí¹
 hin³² jnoh¹ la³j³² já¹³ hi³ l¹ chin²
 tsáu² chí¹ j³ l³ua³ cáun² hi³ jmu²
 tsáu² quien² hi³ qui² jnai³² ju³² hi³
 jáun² tiá² l¹³ l³ cuóun³² tsáu² Dió³².
 Cun³quionh³ hi³ cah¹ jnoh¹ jáun²
 jmái¹ la³j³² hi³ lín²³ tsáu², la³ jáun²
 bí¹ janh²¹ jnoh¹ tsáu² hi³ ma³t³²
 n¹con² Cristo. 6 Hi³ jáun² hiú² bí¹
 ts³ jnoh¹ má¹tson¹³ l³ua³ jan² tsá²
 tiá² nieh³, n¹juáh³ má²ma³tih²¹
 hnoh² re² lín³².

7 Hnoh² dá² cáun² lí¹ jéh³² náh² la³
 cun³ hi³ jniá³ jmáh³la³ ti³ coh³ bí¹.
 N¹juáh³ zian² tsá² lín²³ hi³ tson²
 bí¹ má²hún¹ tsú² jo³cuo² Cristo,
 hniauh³² bí¹ cháu³² tsú² ts³ hi³
 ja³bí¹ jnoh¹ siáh³ uá²jai³² má²tiáuh¹

jo³cuo² Cristo. ⁸Hi³ jáun² uá¹jinh¹
lín²³ hnoh² hi³ chí¹nga² ca³lá²
ma³quien¹³ jná¹³ jái¹³ hi³ hau³² jnoh¹,
cun³ tiá² lí³ heh¹ bíh¹ jná¹³; qui¹ jái¹³
hi³ hau³² jnoh¹ jáun² ca³cué³ hnga²
bíh¹ Tí³² Juo¹³ dí² hi³ jmú¹³ jnoh¹ hi³
lí³hún¹ honh² náh² ca³tí²¹ hi³ tanh¹³
náh² ta²¹ Dió³², jun³juáh¹³ hi³ jmú¹³
jnoh¹ hi³ tí³ tsa³hín³ yáh³ hnoh².

⁹Su³uú² lín²³ hnoh² hi³ zein³² jná¹³
sí² lá² cun³ñí¹ hi³ hnó³² jná¹³ hi³
juénh¹³ hnoh². ¹⁰Qui¹ zian² ma³ jan²
tsá² juáh²³ hi³ jlánh¹ pin³ jái¹³ tioh³
sí² hi³ zein³² jná¹³, jí³ hi³ jlánh¹ cáu²
niéih³ siáh³, tí³la³ nfi³juáh³ jmái¹ hi³
zenh² jná¹³ ñí¹ hó²¹ñí¹ tsú², jáun²
jan² tsá² huá¹ tsí³ bíh¹ néh¹ jná¹³,
hi³ jun³ lin¹ yáh³ néh¹ hléh²³ jná¹³.

¹¹Tí³la³ cuí¹ lí³ ñí³² tsá² juáh²³ la³
nfi² hi³ cá²ren² bíh¹ lí³ ta²¹ hi³ jmu³²
jnoh¹ nfi³juáh³ hi³ tiauh² jnoh¹ ja¹
quián¹³ hnoh² la³ má²quionh³ jái¹³
tioh³ sí² hi³ zen²³ jnoh¹ ñí¹con²
hnoh² jmái¹ hi³ tiauh² jnoh¹ ñí¹
uóunh³ nfi² siáh³.

¹²Jmí¹líh³ tiá² ja³² tsí³ jnoh¹
hi³ jmú¹³ jnoh¹ cá²ren² quiúnh¹
tsá² lí¹ hleh³² re² ca³tín¹ hmóu³²,
sa³jun³ hi³ cunh²¹ jnoh¹ ta²¹ quiú¹³
quiúnh¹ tsú². Qui¹ nfi¹ má¹ca³chu³
ca³ñih³ tsá² la³ hi³ má²tún² hmóu³²
cun³quionh³ héih³² hi³ lí¹ ca³chin²
chí¹, ho³lá²dá² cunh³ tsú² tá¹³
quionh³ tsá²ján² tsá²ján², jáun² tsá²
la³ hi³ lí¹ jmu² cáun² hi³ cáun¹ bíh¹.

¹³Tiá² tsa¹ yáh³ jnoh¹ ca³tí²¹ cáun²
hi³ tiá² ca³ta¹, qui¹ jnoh¹ cáun²
jmu³² ta²¹ la³ cun³ rón³² lí³ héih³²
hi³ cue³² Dió³² bíh¹, hi³ hnga² hí³
bíh¹ ca³jmú³ héih³² hi³ ca³ñí¹jmú¹³
jnoh¹ ta²¹ la³ tí³ ja¹ quián¹³ hnoh²
nfi². ¹⁴Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹, jáun²
jmí¹ ca³jmú¹³ jnoh¹ ta²¹ ja¹ quián¹³

hnoh² jmí¹tin², ha³ tiá² lí³ yáh³
cáun² ñí¹ tí³ có³² ñí¹ tiá² ca³lí³hnió³
Dió³² hi³ lí¹³. Qui¹ jnoh¹ bíh¹ tsá²
la³ñí¹ hi³ ca³ñí¹hléh¹³ jú¹ chú³² hi³
ca³tín¹ Cristo ca³la³ tí³ ja¹ quián¹³
hnoh². ¹⁵Ha³ tiá² jmu³² yáh³ jnoh¹
tsah¹ ca³tí²¹ tá¹³ tsá² siánh³ la³jmí¹
lí³ hi³ ta²¹ jáun² quiú¹³ jnoh¹. Tí³la³
hu²¹ tsí³ jnoh¹ hi³ cun³quionh³ hi³ tí³
lí³mí¹ má²táunh²³ hnoh² ta²¹, jáun²
tí³ lí³mí¹ re² má²lí¹³ bíh¹ jmú¹³ jnoh¹
ta²¹ ja¹ quián¹³ hnoh²; tí³la³ jmáh³la³
la³ cun³ héih³² hi³ jmu² Dió³² bíh¹
jmú¹³ jnoh¹ ta²¹ má¹ná¹. ¹⁶Hi³ jáun²
má¹lí³² jáun² né³, hu²¹ tsí³ jnoh¹ hi³
tsá¹hléh¹³ jnoh¹ jú¹ chú³² jáun² ñí¹
siáh³ siáh³, ca³la³ tí³ ñí¹ uóunh³,
ngá¹³ ñí¹ tionh¹ hnoh² nfi²; qui¹
tiá² hnáu² yáh³ jnoh¹ jmú¹³ tsa¹
cun³quionh³ tá¹³ tsá² siánh³.

¹⁷Hi³ jáun² nfi³juáh³ zian² tsá²
hnió³ jmu³ tsa¹h³, cuí¹ jmu¹ tsú² tsa¹h³
hi³ ca³tín¹ Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí². ¹⁸Qui¹
tiá² lin¹ ñí¹ jmu³ ta²¹ yáh³ nfi³juáh³
hi³ jmu² tsú² quien² hnga², tí³la³
nfi³juáh³ Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí² juáh³ hi³
má²lí²jmú³ tsú² re², hi³ jáun² tson²
bíh¹ cu³tí³ má²lí²jmú³ tsú² re².

Po¹ hie³² ha³ lánh³ jmu² tsá² lí¹ juáh²³
hi³ lín³ tí³² tsá² quián³² je¹ Dió³²

11 ¿Tiá¹ jmúh¹³ hnoh² tiá³
juenh² honh² hi³ hléh¹³
jnë¹³ ca³lá² la³jmí¹ hleh³² jan² tsá²
cú¹juón¹? Qui³ cónh³ tsá² jmuh³²
juenh² honh² bíh¹ hnióh². ²Tí³la³
la³ñí¹ tín² hnó³² jná¹³ hi³ lí³ ñíh¹³
náh² hi³ hi³² tsin³² jná¹³ hi³ ca³tín¹
hnoh², la³ cun³ qui³ jmu² hnga²
Dió³². Qui¹ hnó³² jná¹³ má¹jnia¹³
hnoh² ñí¹con² Cristo la³ jmí¹
má²jnia² tsú² jan² tsá² tsá¹mái¹³ jon²
hi³ tiá² tso³ má²ca³jmú³ ñí¹con² tsá²

l¹³ n¹cuo², qu¹ jn¹³ má²ca²jmú³²
 jái¹³ n¹con² Cristo. ³Qu¹ hi³² tsin³²
 jn¹³ ho³ sa³ n¹ l¹ ca³hliá² honh²
 hnoh² hi³ tianh¹³ náh² t³ có²²
 n¹con² Cristo hi³ tiú²uú² j² honh²
 náh², hi³ jm¹ ma³tsú¹ ma³joh²¹
 náh² tsú² la³joh³ jm¹ honh²,
 la³jm¹ ca³li³can² jáun² hla¹ Eva
 hi³ ca³ma³cau² jáun² jáh³hláinh¹ hí³
 cun³quionh³ jú¹ t¹jái². ⁴Qu¹ hnoh²
 dá² cáun² l¹ hen²³ náh² re² l³ua³
 jan² tsá² tsá²hléh² jái¹³ la³ siáh³ hi³
 ca³tin¹ Jesús la³ cónh³ bíh¹ jái¹³ hi³
 tsa³hléh¹³ joh¹ quioh²¹ tsú² n¹con²
 hnoh²; hi³ cáun² l¹ tanh²³ náh² ta²¹
 jan² jm²chí³ siánh³ la³ cónh³ bíh¹
 Jm²chí³ hi³ má²ca³hen³ náh², j³
 hi³ cáun² l¹ héih²³ náh² siáh³ cáun²
 jú¹ siáh³ la³ cónh³ bíh¹ jú¹ chú³² hi³
 má²hian² náh² jáun². ⁵Hi³ jáun² né³,
 uá¹jinh¹ tiá² jm¹ ca³tin¹ jn¹³ hi³
 juah²¹ la³ lá², t³la³ len³ jn¹³ hi³ tiá²
 l² huen³ yáh³ jn¹³ hí¹ cú¹pih²¹ la³
 cónh³ bíh¹ t³² quian³² hi³ jē¹ Dió³²,
 tsá² jlánh¹ néh¹ ná¹n¹hi³² hí³. ⁶Qu¹
 uá¹ cun³ tson² hi³ tiá² tin² jn¹³
 hléh¹³ re², t³la³ tiá² l³ yáh³ la³ n¹
 la³j³² hi³ n¹ jn¹³, hliáun³ jéin³²
 bíh¹ má²ca³li³ lin¹ hi³ tson² bíh¹
 la³ jáun² l³ cun³quionh³ la³j³² hi³
 má²ca³jmú¹³ joh¹ jáun².

⁷Tiá² né¹ ěh¹ hlah³ uá¹ la³
 ca³jmú³² jn¹³ cun³n¹ hi³ ca³jmú³²
 jn¹³ jáun² hi³ hnoh² bíh¹ tsá²
 quien², hi³ jáun² jn¹³ né³ jan²
 tsá² huen³ bíh¹ jm¹ ca³hléh³ jn¹³
 jáun² jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³² ta³
 tiá² hmah²¹ ca³cán³ jn¹³ n¹con²
 hnoh²? ⁸L³ la³jm¹ l³ hi³ ca³hái³²
 bíh¹ jn¹³ quie³ quioh²¹ tsá² zian²
 hliáun³ cuáh³² n¹ hná¹ n¹ jm¹
 cá¹héi²¹ jn¹³ jáun² quie³ hi³
 ca³cué³ tsú² tá¹la³ ca³ma³cau²¹ jn¹³

jáun² hnoh². ⁹Qu¹ tá¹la³ jm¹ cuon¹
 jn¹³ jáun² quiúnh¹ hnoh² ca³chó³²
 jmái¹ hi³ zia³² hi³ ca³li³ hniáuh³²
 n¹con² jn¹³, t³la³ tiá² liá¹ héi²
 ca³quiaun¹ yáh³ jn¹³ hnoh², qu¹
 tsá² reh² zian² t³ hué³² Macedonia
 lá² bíh¹ ca³cué³ la³j³² hi³ ca³li³
 hniáuh³² quion² jn¹³ jm¹jáun².
 Hi³ jáun² la³ n¹ bíh¹ ca³jmú³²
 jn¹³ hua³hín¹³ hi³ tiá² liá¹ héi²
 ca³quiaun¹ yáh³ jn¹³ hnoh², hi³
 sa³jun³ chau²¹ yáh³ jmái¹ hi³ jmu¹
 jn¹³ la³ jáun². ¹⁰La³jm¹ cuo² jn¹³
 jú¹ tson² quioh²¹ Cristo, la³ jáun²
 bíh¹ n¹ jn¹³ siáh³ hi³ hí¹ jan² tsá²
 zian² hué³² Acaya n¹ tiá² l¹³ quin³
 la³ cun³ hi³ tsa¹ jáun² jn¹³ ca³ti²¹
 hi³ n¹. ¹¹ĚHe³ láih³² juáh¹³? ĚHí¹
 cun³n¹ hi³hliá² tiá² hnau³ jn¹³
 hnoh²? T³la³ Dió³² n¹hi³² hi³ hnau³
 lán³² bíh¹ jn¹³ hnoh².

¹²Hi³ jáun² jmu¹ bíh¹ jn¹³ ta²¹
 quion²¹ la³ má²jmú² jáun², jáun²
 tiá² l³ quien² jē¹ tsá² n¹ti¹ n¹lin¹³
 n¹, tsá² jmu² hí³ tonh² hi³ juáh³ hi³
 ta²¹ quioh²¹ hí³ néh¹ dí² uá²jai³² l³
 la³jm¹ l³ ta²¹ quiú¹³ joh¹. ¹³Tsá²
 lín¹ t³² t¹jái² bíh¹ hí³ hi³ l¹ juáh³
 hi³ ná¹lín³ t³² tsá² quian³² jē¹
 Dió³², tsá² l¹ má²cau², tsá² t³ l¹
 jnia³² la³jm¹ jnia³² t³² tsá² quian³²
 jē¹ Cristo. ¹⁴Jun³juáh¹³ lin¹ hi³ l³
 tsa³cáun² tsi³ yáh³ dí² ca³ti²¹ hi³
 n¹, qu¹ ja³bí¹ hnga² yáh³ Satanás
 tin² hi³ jinh²¹ hi³ jnia³ la³jm¹ jnia³
 tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³², tsá² zian² n¹
 tie³ joh¹. ¹⁵Hi³ jáun² dá² huán¹ ts³
 bíh¹ l¹³ hi³ tsá² lín³ hí³ quian²¹ tsá²
 hláinh¹ tin² jmu³ hi³ jinh²¹ hi³ jnia³
 la³jm¹ jnia³ tsá² jmu² ta²¹ chu²¹.
 T³la³ n¹ ca³táuh³ jmái¹ má¹ná¹,
 cun³ hiáuh³ bíh¹ tsú² la³ cun³ hi³
 ca³tin¹ hiáuh³.

Po¹ má²tso² tsí³ cun³ñí¹ hi³ lín³
ti³² tsá² quian³² jè¹ Dió³²

16 Jáun² né³, juanh³² jná¹³ siáh³
cónh³, hi³ tiá² hniáuh³² lín¹³ náh²
hi³ hú¹tá¹ tson² bíh¹ cú¹juón¹ jná¹³.
Ti³la³ n¹juáh³ hi³ má²ná¹lín²³ náh²
la³ n¹f², jáun² cué¹ náh² tiá³ jái¹³ hi³
hléh¹³ jná¹³ cáun² jú¹ te³ quion²¹,
jáun² l¹f¹³ jmu¹ jná¹³ ca³lá² tonh².
17 Jun³juáh¹³ lín³ jná¹³ la³jm¹
lín³ Ti³² Juo¹³ yáh³ dí² n¹ má¹ti³
ñ¹hléh¹³ jná¹³ cá² jon¹ jái¹³ lá², quí¹
tá¹la³ cuá¹tsah¹ jná¹³ lá² cú¹pih²¹,
cu³ti³ hléh¹³ jná¹³ la³jm¹ hleh³²
jan² tsá² cú¹juón¹ bíh¹. 18 Quí¹ zian²
juón³² tsá² jmu² tsah³ ca³ti²¹ hi³
zia³² ñ¹ hué²¹ lá², jáun² ja³bí¹ jná¹³
siáh³ uá²jai³² ñ¹jmu¹ ca³lá² tsah¹.
19 iHnoh² bíh¹ tsá² ti³ jlánh¹ bíh¹
quia³lín³ jm¹ honh² náh², hi³ jáun²
jlánh¹ re² tion²³ náh² honh² jái¹³
quioh²¹ lí³ua³ jan² tsá² cú¹juón¹!
20 Quí¹ re² lín³² bíh¹ tion²³ náh²
honh² ñ¹con² tsá² dí²quiaun³ náh²
jmái¹ hi³ má¹cú¹ má¹hain²¹ náh²,
tsá² jmu² ca³la³ hi³ pa²¹ rón³² lá¹
ca³ti²¹ la³j³² hi³ zia³² quían¹³ náh²,
tsá² cáun² l¹f¹ hiá² l¹f² jla²³ hnoh²,
tsá² jmu² quien² ñ¹con² hnoh², j³
tsá² pá²³ siáh³ máh¹ náh². 21 Uá¹jinh¹
heh¹ jná¹³ ca³lá² hi³ juanh²¹ la³ lá²,
ti³la³ jnoh¹ né³, tiá² ca³tia³ yáh³ tsí³
hi³ jm¹ jmú¹³ la³ n¹f². Ti³la³ la³ cun³
hi³ tiá²³ tsí³ tsá² siánh³ hi³ hléh³²,
ja³ bíh¹ jná¹³ siáh³ chá²³ tiá³ tsin³²
hi³ hléh¹³, uá¹jinh¹ la³jm¹ hleh³²
jan² tsá² cú¹juón¹. 22 ¿Hí¹ tsá² hleh³²
jú¹ jma² hebreo tsá² hí³ juáh¹³? Quí¹
ja³bí¹ jná¹³ yáh³ uá²jai³² hléh²³ jái¹³
hebreo. ¿Hí¹ tsá² juo³ tsá² Israel tsá²
hí³? Quí¹ ja³bí¹ jná¹³ yáh³ uá²jai³²
jan² tsá² la³ hí³. ¿Hí¹ tsá² jón²zíf¹

jón²cho¹ hla¹ Há²bran²¹ tsá² hí³?
Quí¹ ja³bí¹ jná¹³ yáh³ uá²jai³² jan²
tsá² hí³. 23 ¿Hí¹ tsá² ná¹lín³ quian²¹
Cristo tsá²hí³? Jná¹³ bíh¹ jan² tsá²
ti³ jlánh¹ bíh¹ lín³ quian²¹ Cristo
la³ cónh³ bíh¹ tsá² hí³, uá¹jinh¹ jái¹³
n¹f² quion²¹ jná¹³ l¹f³ la³jm¹ l¹f³ jè¹
jan² tsá² cú¹juón¹. Quí¹ jná¹³ bíh¹
jan² tsá² ti³ jlánh¹ bí¹ má²cá²jmú³²
ta²¹ la³ cónh³ bíh¹ tsá² hí³, hi³ ti³
jlánh¹ má²ca³pi³ ca³jauh³ jná¹³ tsáu²
siáh³ la³ cónh³ bíh¹ tsá² hí³, hi³ ti³
jlánh¹ má²ca³jná³² jná¹³ tsú² siáh³
hñu³mí¹ñ², j³ hi³ hliáun³ jéin³²
siáh³ pih²¹ tiá² jun³ jná¹³. 24 Hñá³
jéin³² siáh³ má²ca³qui³ ca³po³ jná¹³
tsá² judíos tán¹ ma³ quiu³quia³ñu³
tsí³². 25 Hí³ jáun² hni³² jéin³² siáh³
ca³po³ jná¹³ tsá² siánh³ cun³quionh³
hmá² tié¹³, hi³ cu³ jéin³² né³ ca³qui³
ca³jnauh³ jná¹³ tsáu² quín¹. Hí³
hni³² jéin³² siáh³ ca³ja³hanh³² mu²
hi³ jm¹ hún¹ jná¹³ chu³ jmái², hi³
cu³ jéin³² né³ ca³niuh³² jná¹³ ñ¹
jmí²miih²¹ cú² jmái¹ cú² nie² hi³
ca² jná¹³ jmái². 26 Hliáun³ jéin³²
bíh¹ má²ca³lí³ zia³² hi³ háinh¹³
ñ¹con² jná¹³ tá¹la³ má²ca³ti² ca³ngí³
jnë¹³, uá¹la³ cun³ n¹ má¹ca³han¹
jnë¹³ cua³, hi³ zian² siáh³ háin²;
hi³ ca³lí³ zia³² siáh³ hi³ háinh¹³ ja¹
quioh²¹ tsá²co¹ jná¹³, j³ ja¹ quioh²¹
tsá²cá²jo²¹ n¹f² siáh³. Má²ca³lí³ zia³²
siáh³ hi³ háinh¹³ ñ¹con² jná¹³ já¹
juú² j³ ñ¹ náí²; ñ¹ jmí²miih²¹, j³
ja¹ quioh²¹ tsá² l¹f¹ juáh³ hi³ lín³
tsá² reh² n¹f² siáh³. 27 Hliáun³ bíh¹
ta²¹ má²ca³lí³ zia³² ñ¹con² jná¹³,
j³ uu³mí²tsí³² n¹f² siáh³. Hliáun³
jéin³² bíh¹ tiá² má²ca³cuóun² jná¹³,
hi³ má²ca³ma³tso¹ jná¹³ tsin³² hi³
ñ¹cuóun²¹ ná¹ j³ hi³ hí¹quiéin² siáh³
tsin³². Hliáun³ jéin³² má²ca³ma³tso¹

jná¹³ tsin³² hi³ tiá² má³² zia³² cuh²¹,
hi³ cuóu³, ji³ hi³ tiá² zia³² hán² jná¹³
n² siáh³.

²⁸Zia³² bíh¹ ñí¹ hná¹ n², tí³la³
ñí¹ ca³la³ jí³² má¹ná¹, zia³² cáun²
lio²¹ héi² ñí¹con² jná¹³, hi³ hi³²
jáun² tsin³² jná¹³ hi³ ca³tin¹ tsá²
zian² la³ jí³² cuáh³². ²⁹Qui¹ n¹juáh³
zian² tsá² tiá² pin³ tsí³, jáun² lí³
la³jmí¹ lí³ hi³ jná¹³ bíh¹ tiá² pin³,
hi³ n¹juáh³ zian² jan² tsá² ca³jmú³
hi³ tánh³² tsáu² tso³, jáun² hlah³
bíh¹ jéin³² jná¹³ jí³ hi³ míh²³ siáh³
tsin³² jná¹³. ³⁰Hi³ jáun² n¹juáh³
hniáuh³² hi³ jmu¹ jná¹³ tsah¹ né³,
jmu¹ bíh¹ jná¹³ ca³ti²¹ cáun² hi³
jmu² lin¹ hi³ jná¹³ jan² tsá² tsí¹juí³.
³¹Dió³² Jméi² Jesucristo Ti³² Juo¹³
dí², Tsá² ca³ta¹ dí² hi³ má¹tsú¹
má¹joh²¹ cun³ jmí¹hi³nio², Tsá² hí³
bíh¹ ñí³² hi³ tiá² tí¹ jáin² yáh³ jná¹³.
³²Qui¹ jmí¹ néi¹ jná¹³ jáun² já¹ juú²
Damasco, jáun² tsá² ho² ta²¹ juú²
jáun², tsá²cuú² tsá²ta³ re²¹ Aretas
ca³chan³ hliáu³ ñí¹ lí³ ho³hñú¹³
hiah³² hu²¹ juú² jáun², hi³ jmí¹ hnió³
tsú² hi³ ma³tsau¹³ jná¹³; ³³tí³la³ juí³²
ho³tá²quié² hiah³² hu²¹ juú² bíh¹
ca³siáu³² jná¹³ tsú² hi³ cuá¹hún¹ jná¹³
tí³ ñeh² cáun² m²tá², hi³ jáun² la³
jáun² bíh¹ ca³liáu³ jná¹³ jo³cuo² tsá²
hí³.

Hi³ ca³jnia³ jéinh³² Po¹,
jí³ hi³ ca³nái³² tsú²

12 Jáun² né³, uá¹jinh¹ tiá²
hi³ tá¹tsai²¹ jná¹³ hi³ jmu¹
ná¹ tsah¹ hi³ ca³tin¹ huen², la³ jmí¹
lí³ lí³ hniáuh³² bíh¹ jmu¹ jná¹³,
hi³ jáun² né³ má²hléh¹³ bíh¹ jná¹³
ca³ti²¹ la³ cun³ hi³ ca³jnia³ jéin³², jí³
hi³ ca³ngí¹³ jná¹³ siáh³ la³ cun³ hi³
ca³híe³ jáun² Ti³² Juo¹³ dí². ²Qui¹

cuóun³² jná¹³ jan² tsá²ñuh² tanh²
ta²¹ Cristo hi³ ca³zanh³² cu³tiá³ la³ti³
hñu³mi³cuú² ñí¹ cuá³ Dió³² cun³
má²quia³quiún³ mii². Tiá² ño¹ jná¹³
hí¹ ca³zanh³² tsú² jmáh³la³ jmí²chí³,
ho³lá²dá² la³ má²quionh³ ngú³, jí³²la³
hnga² Dió³² bíh¹ ñí³². ³Tí³la³ ño¹
jná¹³ hi³ tsá² hí³ ñíh¹ ñí¹ má²nio²
jáun² tie³, tí³la³ tiá² né¹ hí¹ ñíh¹ tsú²
quionh³ ngú³ ho³ jmáh³la³ jmí²chí³,
jí³²la³ hnga² Dió³² bíh¹ ñí³². ⁴Ñí¹
má²nio² jáun² tie³ bíh¹ ca³nái³² tsú²
jáí¹³ hi³ jmí¹ ná¹hma¹, jáí¹³ hi³ tiá²
hin² ca³tin¹ hléh³². ⁵Jmí¹ lí¹³ lí³ jmu¹
jná¹³ tsah¹ hi³ ca³tin¹ jan² tsá² la³
hí³, tí³la³ tiá² jmu² yáh³ jná¹³ tsah¹
la³ cun³ hi³ lín³ ná¹ huen² má¹na²¹,
quí¹ jí³²la³ tí³ tsah¹ jná¹³ cun³ñí¹
hi³hliá² jná¹³ jan² tsá² tsí¹juí³ bíh¹.
⁶Sá¹jmí¹ hi³ hnó³² jná¹³ jmu¹ tsah¹,
jun³juáh¹³ jmí¹ jmu¹ jná¹³ la³ cun³
quí³ jmu² jan² tsá² cú¹juón¹ yáh³,
quí¹ jmáh³la³ jú¹ tson² bíh¹ jaun³²
jmí¹ hléh¹³ jná¹³; tí³la³ tiá² ja³² yáh³
tsin³² jná¹³ hi³ jmu¹ tsah¹ quí¹ n²
lí¹ ca³ma³quien² yáh³ tsáu² jná¹³ tí³
ca³nga² la³ cónh³ bíh¹ hi³ quí³ jé²³
tsú² hi³ jmu² jná¹³ jí³ hi³ hléh²³ jná¹³
n² siáh³.

⁷Jmí¹ la³ lí¹³ já³² tsin³² jná¹³
hi³ jmu¹ tonh² cun³ñí¹ hi³ ca³ti²¹
la³jí³² hi³ ca³jnia³ jáun² jéin³², tí³la³
cun³ñí¹ hi³ jáun² né³ ca³ja³ cáun²
uu³mí²tsi³² hi³ lí³ la³jmí¹ lí³ hu²¹
cáun² ton² ngú³ quion²¹ jná¹³, cáun²
uu³mí²tsi³² hi³ ja³ ñí¹con² Satanás
hi³ jmu² hlah³ ñí¹con² jná¹³ quí¹
n² lí¹ ca³jmú³² jná¹³ tonh². ⁸Hi³
jáun² hni³² jéin³² má²ca³mí³ jná¹³
ñí¹con² Ti³² Juo¹³ dí² hi³ quín³ tsú²
uu³mí²tsi³² jáun² ñí¹con² jná¹³,
⁹tí³la³ hí³ né³ ca³juáh³: “Má²tioh²¹
bíh¹ cun³quionh³ jmáh³la³ mí³ hi³

ja³² tsin³² jná¹³ ñí¹ con² hnú²; quí¹ tí³ jlánh¹ re² lí³ lin¹ bíh¹ pí³ quion²¹ jná¹³ cun³ quionh³ jan² tsá² tiá² pin³. Hi³ jáun² jná¹³ ne³ tí³ jlánh¹ bíh¹ tsah¹ quí¹ cun³ ñí¹ hi³ tiá² pin³ ná¹, quí¹ hi³ jáun² cun³ quionh³ jná¹³ lí³ lin¹ pí³ quioh²¹ Cristo. ¹⁰ Cun³ ñí¹ hi³ jáun² ne³, hiún² bíh¹ tsin³² jná¹³ hi³ hliá² tiá² pin³ ná¹, jí³ jm¹ zíú² jm¹ hie² tsáu², jm¹ zia³² hi³ lí³ hniáuh³², jm¹ h¹ tsa¹ jná¹³ tsáu², jí³ jm¹ há² nga² jná¹³ uu³ m² tsi³² n² siáh³ cun³ ñí¹ hi³ ca³ tin¹ Cristo. Quí¹ n¹ juáh³ jmá¹ hi³ tiá² huánh² jná¹³, jmá¹ la³ jáun² bíh¹ tí³ jlánh¹ bíh¹ pin³ jná¹³.

**Po¹ hi³² tsí³ hi³ ca³ tin¹
cuáh³² já¹ juú² Corinto**

¹¹ Má² l² hléh³ jná¹³ hi³ ca³ tin¹ huen² la³ jm¹ hleh³² jan² tsá² cú¹ juón¹ cun³ ñí¹ hi³ tion³ quián¹³ hnoh². Quí¹ hmóu³² bíh¹ hnoh² tsá² jm¹ ca³ tin¹ hi³ hléh¹ re² hi³ ca³ tin¹ jná¹³, quí¹ hí¹ cú¹ pih²¹ yáh³ tiá² huen³ jná¹³ la³ cónh³ bíh¹ tí³² tsá² quian³² jé¹ Dió³², tsá² jlánh¹ ná¹ ñí³² hi³ joh² hnoh², uá¹ jinh¹ tson² tsá² tsí¹ juí³ cu³ tí³ bíh¹ jná¹³. ¹² Quí¹ tá¹ la³ ca³ tion³ jná¹³ jáun² lín³² tsin³² jm¹ cá¹ jmú²¹ jná¹³ jáun² ta²¹ ja¹ n² quián¹³ hnoh², ca³ lí³ lin¹ bíh¹ hi³ tson² cu³ tí³ jná¹³ lín³ jan² tí³² tsá² quian³² jé¹ Dió³² cun³ quionh³ lí²¹ jí³ hua³ jueh³², jí³ ca³ la³ hi³ ca³ jnia³ jáun² pí³ quioh²¹ Dió³² n² siáh³. ¹³ Tiá² ca³ jmú³² yáh³ jná¹³ hi³ siánh³ tsáu² hnoh² la³ cónh³ bíh¹ tsá² cuáh³² ñí¹ hná¹ n², jí³² la³ tí³ hi³ tiá² ca³ quiaun¹ jná¹³ hnoh² liá¹ héi² bíh¹. iJuenh² jmu³ hnoh² honh² ca³ tí²¹ hi³ n²!

¹⁴ Hi³ jáun² ne³, ta³ ne³² má² hún¹ jná¹³ hua³ jan²¹ hi³ ñí¹ jie¹ ná¹

hnoh² ñí¹ má² hnaih³² jéin³², tí³ la³ jun³ juáh¹³ hi³ já¹ quiaun¹ jná¹³ hnoh² liá¹ héi² yáh³. Quí¹ hi³ hnau³ bíh¹ jná¹³ hnoh², jun³ juáh¹³ hi³ hno³² jná¹³ hi³ zia³² quián¹³ yáh³ náh². Quí¹ tsá² má² lieih²¹ bíh¹ ca³ tin¹ jé³ he³ lí³ hniauh²³ quioh²¹ tsá¹ míh¹, jun³ juáh¹³ tí³ tsá¹ míh¹ yáh³. ¹⁵ Jáun² hiún² bíh¹ tsin³² jná¹³ hi³ hin¹³ la³ jí³² hi³ zia³² quion²¹, hi³ hí¹ la³ tí³ huen² yáh³ jná¹³ lí¹³ tsa³ hín³ cun³ ñí¹ hi³ ca³ tin¹ hnoh²; uá¹ jinh¹ lí³ la³ jm¹ lí³ hi³ n¹ juáh³ má² hnau³ lín³² jná¹³ hnoh², hi³ jáun² tí³ cú¹ pih²¹ bíh¹ jéi³² í¹ hnau³ hnoh² jná¹³.

¹⁶ Quí¹ jná¹³ néh¹ jlánh¹ re² tin² ná¹ hi³ ca³ ma³ cau¹³ ná¹ hnoh², hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ néh¹ ca³ hiá² cá² jláí³² jná¹³ hnoh², uá¹ jinh¹ tiá² ca³ quiaun¹ jná¹³ hnoh² liá¹ héi². ¹⁷ ¿Tiá² né¹ hu³ sa³ ca³ hiá² cá² jláí³² jná¹³ hnoh² cun³ quionh³ tsá² ca³ zéin³² jná¹³ hí³ ñí¹ con² náh²? ¹⁸ Jm¹ ca³ hui³ ca³ m³ jná¹³ ñí¹ con² Tito hi³ tsó³² tsú² tsa³ jie³ hnoh², hi³ ca³ zéin³² jná¹³ siáh³ jan² tsá² reh² quionh³ tsú², ¿hí¹ ca³ hia³ ca³ jla³ hnoh² Tito dúh¹? ¿Há¹ jun³ juáh¹³ tá¹ gau³ bíh¹ jnoh¹ ca³ ngí¹³ cá² ren²; há¹ jun³ juáh¹³ má² ca³ má¹ jnia¹³ jnoh¹ siáh³ hi³ cá² ren² bíh¹ ná¹ tioh³ tsí³ jnoh¹?

¹⁹ Hu³ sa³ ná¹ lín²³ hnoh² hi³ cun³ quionh³ jái¹³ n² má² ná¹ liáun¹ jnoh¹ hmóu³² ñí¹ con² hnoh². iTí³ la³ tiá² jáun² yáh³! Quí¹ jnoh¹ hléh¹ ta³ ñí¹ Dió³² la³ cun³ hi³ hnió³ Cristo bíh¹, hi³ jáun² la³ jí³² jái¹³ n² jmu³ hi³ tí³ lí³ mí¹ lí³ hún¹ honh² hmóu³² bíh¹ hnoh² reh², tsá² jlánh¹ hnau³ jná¹³. ²⁰ Tí³ la³ hi³² tsin³² jná¹³ hi³ n¹ má¹ cá² chó³² jná¹³ ñí¹ n², hu³ sa³ tiá² má² zian² yáh³ hnoh² la³ cun³ hi³ hu²¹ tsin³² jná¹³; hi³ hnoh² siáh³

né³, jie¹ náh² jná¹³ hi³ lín³ la³ siáh³
 la³ cónh³ bíh¹ hi³ jm¹ hu²¹ honh²
 náh². Hi³² tsin³² jná¹³ n¹juáh³ n² l¹
 zian² tsá² ná¹hnei²¹ quionh³ rainh²¹,
 tsá² ná¹uóu²¹ tsí³, tsá² ná¹míh²³ tsí³,
 tsá² jmu² pan¹ hnga², tsá² cauh³²
 jái¹³, tsá² zió² hien² tsáu², tsá² l¹
 jmu² tonh², jí³ hi³ tiáunh¹ náh²
 cú²zúnh² n² siáh³. ²¹Hi³² tsin³²
 jná¹³ qui¹ n² l¹ ca³jmú³ Dió³² hi³ lí³
 heh¹ jná¹³ cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ hnoh²
 n¹ má¹já²jie¹ jná¹³ siáh³ hnoh², jí³
 hi³ uo¹ jná¹³ siáh³ ca³tin¹ juóun³²
 hnoh², tsá² má²ca³jmuh³ náh² tso³
 jm¹tin², tsá² tiá² má²cá²chó³² jmá¹
 hi³ tsa³conh² tsí³ tsáu¹³, la³ cun³
 tsá² l¹ jmu² lí³ua³ cáun² hi³ tiá² jí²,
 tsá² l¹ jmú² l¹ tsau³², jí³ la³jí³² hi³
 má²ziaunh² tsú² tiá³ hi³ jmu² n²
 siáh³.

Jái¹³ hi³ hie³² Po¹ chí¹ján³
 jí³ hi³ hah² siáh³ jái¹³

13 Hi³ jáun² né³, má¹tí³ hni³²
 jéin³² hi³ ñí¹jie¹ jná¹³ hnoh².
 Jáun² la³ cun³ hi³ má²ná¹ñíh¹ hnoh²
 hi³ la³jí³² tso³ hi³ má²re² tsú², má²re²
 tsú² cun³quionh³ jé¹ gon³ ho³lá²dá²
 gáun³ tsá² zih³² jú¹ tson². ²Né³² né³,
 juo³ jná¹³ la³jín³² tsá² ren² tso³, jí³
 ca³la³ jín³² hnoh² hi³ n¹ má¹cá²chó³²
 jná¹³ siáh³ ñí¹ má²hnaih³² jéin³²,
 tiú²uú² ñí¹jmú²¹ yáh³ jná¹³ juenh²
 tsin³²; qui¹ má²ca³híe³ bíh¹ jná¹³ jú¹
 tson² jm¹tin² jm¹ ñé¹ jná¹³ jáun²
 ñí¹ má²tenh³, hi³ juah³² jná¹³ siáh³
 cónh³í¹ cu³ jéin³² tá¹la³ cuon¹ jná¹³
 lá² ñí¹ uóunh³ hi³ chau²¹ jmá¹ hi³
 tiú²uú² jmu¹ jná¹³ juenh² tsin³².
³Hi³ jáun² má¹jáun² lí³ lin¹ la³
 cun³ hi³ ná¹hniá¹ náh² hi³ Cristo
 hleh³² cun³quionh³ uen³² jná¹³. Qui¹
 jun³juáh¹³ jan² Tsá² tiá² pin³ yáh³

tsú² n¹ má¹ca³ra³tsi³² héih³² ñí¹con²
 hnoh², hí³ bíh¹ jan² Tsá² má²jnia³²
 pí³ quioh²¹ ja¹ quián¹³ hnoh². ⁴Qui¹
 uá¹jinh¹ tiá² pin³ Cristo jm¹ cá¹taun³
 crei²¹, tí³la³ ta³né³² né³, má²zian²
 tsú² cun³quionh³ pí³ quioh²¹ Dió³².
 Jáun² né³, ja³bí¹ jnoh¹ siáh³ tiá² pin³
 la³jm¹ tiá² jm¹ pin³ tsú² jáun²; tí³la³
 cun³quionh³ pí³ quioh²¹ Dió³² bíh¹
 lí³ má¹jnia¹³ jnoh¹ ñí¹con² hnoh²
 hi³ tson² bíh¹ cu³tí³ ziaun² jnoh¹
 quiúnh¹ Cristo.

⁵Hi³ jáun² né³, hnoh² hniáuh³²
 can¹³ náh² héih³² ñí¹con² náh²
 hmóu³² n¹juáh³ tson² bíh¹ táunh²³
 náh² ta²¹ jú¹ chú³², jie³ dúh¹ neh²¹.
 ¿Tiá¹ má²ca³lí³tsin² hnoh² hi³ Cristo
 zian² hñu³ honh² náh²? Jí³²la³
 n¹juáh³ hi³ ná¹lín³ hnoh² henh¹³
 quioh²¹ tsá² taunh³² ta²¹ bíh¹, jáun²
 bíh¹ tiá² lí²tsin² náh². ⁶Tí³la³ hu²¹
 tsin³² jná¹³ hi³ lí³tsin² hnoh² hi³ tiá²
 ná¹lá³ yáh³ jnoh¹ henh¹³ quioh²¹
 tsá² taunh³² ta²¹. ⁷Mí³² jnoh¹ ñí¹con²
 Dió³² hi³ hí¹ cáun² hi³ hlah³ tiá²
 jmúh¹³ hnoh²; jun³juáh¹³ hi³hliá²
 hen² tsí³ jnoh¹ hi³ jnia³ jnoh¹ la³jm¹
 jniá³ tsá² jlánh¹ re² cah²³ jmá¹ yáh³,
 jí³²la³ tí³ hen² tsí³ jnoh¹ hi³ hnoh²
 jmúh¹³ jmáh³la³ hi³ chu²¹ bíh¹,
 uá¹jinh¹ ca³jnia³ jnoh¹ la³jm¹ jniá³
 henh¹³ quioh²¹ tsá² taunh³² ta²¹.
⁸Qui¹ cónh³ tiá² lí³ bíh¹ jmú¹³ jnoh¹
 hian² tsí³ ñí¹con² jú¹ tson², qui¹ tí³
 hain²¹ bíh¹ jnoh¹ tí³ con² jú¹ tson².
⁹Hi³ jáun² dá² cáun² hiún² lín³²
 bíh¹ tsí³ jnoh¹ n¹juáh³ ná¹pin³ náh²,
 uá¹jinh¹ jnoh¹ tiá² ná¹pin³. Hi³ jáun²
 la³ má²mí³² jáun² bíh¹ jnoh¹ ñí¹con²
 Dió³² hi³ tí³ lí³mí¹ cu¹ lí³hún¹ honh²
 náh² ñí¹con² tsú². ¹⁰Hi³ jáun² bíh¹
 sí² lá² tín² jmu² jná¹³ hi³ ca³tin¹
 hnoh² ñeh² bíh¹ hi³ chau²¹ ná¹ hi³

ñí¹jié¹ ná¹ hnoh², hi³ jáun² tiá² lí³
 hniáuh³² hi³ ñí¹lieh¹ jná¹³ hnoh²
 tiá³ cun³quionh³ pí³ hi³ má²ca³cué³
 Tí³² Juo¹³ dí² ñí¹con² jná¹³ n¹
 má¹cá²chó³² jná¹³ ñí¹ n¹. Qui¹ jái¹³
 jáun² ho² jná¹³ hi³ má¹hau¹ ná¹
 hi³ tí³ lí³mí¹ cuóun¹³ náh² re² tin²
 quiúnh¹ Dió³², jun³juáh¹³ hi³ tí³ jmu¹
 jná¹³ hi³ hliáh¹³ honh² yáh³ náh².

¹¹Hi³ jáun² né³ reh², cu¹ lí³ hiún²
 honh² náh². Jmu³ náh² pí³ hi³ lí³
 lí³hún¹ honh² náh², hl¹ lienh¹
 náh² tsá²ján² tsá²ján², tianh³ náh²
 cá²honh¹, hi³ cu¹ zian² náh² cáun²

hi³ re² hi³ tin²; hi³ Dió³² Tsá² hniau³
 né³, Tsá² cha³² tie³ tsí³ tsáu² zenh²
 quiúnh¹ hnoh². ¹²Ren¹ náh² tsá²ján²
 tsá²ján² hi³ re² nio² honh² náh², la³
 cun³ qui³ ráin³² tsú² jan² rainh²¹.
¹³La³jín³² tsá² joh¹ Dió³² tionh² ñí¹
 lá² juáh³: “Hia² náh²”.

¹⁴Hi³ jáun² né³, cu¹ má¹hé¹
 má¹mieh² náh² Jesucristo Tí³² Juo¹³
 dí², la³ má²quionh³ hi³ hniau³ Dió³²,
 jí³ hi³ juónh³² náh² siáh³ re² quiúnh¹
 Jmí²chí³ Chun¹ cu¹ lí³zia³² ñí¹con²
 hnoh² jí³ ja¹ quián¹³ náh² n¹ siáh³.
 [Cun³ n¹ bíh¹ tí³ jái¹³.]

Sí² Hi³ Ca³zen³ Po¹ Ní¹con² Tsá² Gálatas

Po¹ jmu² sí² lá² hi³ ca³tin¹ tsá² má²lín³
cuáh³² hín¹³ tí³ hué³² Galacia

1 Jná¹³ Po¹, jan² tsá² lín³ ná¹
tí³² tsá² quian³² jé¹ Dió³², hi³
ca³hiáu³² hnga² Jesús Tsá² lín³
Cristo, jí³ Dió³² Jméi² dí², Tsá²
ca³jmu³ hí³ hi³ ca³jenh¹³ tsú² ja¹
hla¹; jun³juáh¹³ hi³ zéi¹ tsáu² yáh³
jnëá¹³, hi³ sa³jun³ zian² tsá²mi³cuoun²
ca³hiáu³² yáh³. **2** Jmu² jná¹³ sí² lá²
hi³ ca³tin¹ hnoh², tsá² ná¹lín³ náh²
cuáh³² hín¹³ tí³ hué³² Galacia n².
La³jín³² tsá² reh² tionh² quiúnh¹
jnëá¹³ lá² juáh³, ³hi³ cuí¹ má¹mieh²
nánh² Dió³² Jméi² dí² jí³ Jesucristo
Tí³² Juo¹³ dí² n² síáh³, jí³ hi³ jmu³
tsú² síáh³ hi³ zian² náh² cáun² hi³
re² hi³ tin². **4** Jesús hí³ bíh¹ Tsá²
ca³jienh³ hnga² hi³ ca³jun³ la³ cun³
rón³² hi³ ca³lí³hnió³ Dió³² Jméi² dí²,
hi³ jáun² lí¹³ hin³ tso³ quiú¹³ dí²,
hi³ jáun² lí¹³ liáu³² dí² tsú² ní¹con²
hi³ hlah³ hi³ hó³² hi³ qui³ zia³²
hngá¹máh³ lá². **5** iCuí¹ lí³quien² bíh¹
Dió³² la³ cun³ jmí¹hi³nio²! iTson²
bíh¹ cu³tí³!

Tiá² zia³² yáh³ cónh³í¹ cáun²
jú¹ chú³² hi³ lí¹³ liáu³²

6 Jlánh¹ lí¹ lín²³ jná¹³ jéin³², sa³
tia³juí³² lín³² bíh¹ má²ca³zinh³²
hnoh² tí³ có³² Dió³², Tsá² ca³te³

náh² hí³ cun³quionh³ mií³ hi³ ja³²
jáun² tsí³ Cristo, sa³ má²táunh²³
máh³ náh² ta²¹ cáun² jú¹ chú³²
síáh³. **7** Tí³la³ jun³juáh¹³ hi³ tson²
zia³² yáh³ jú¹ chú³² síáh³ hi³ lí¹³
liáu³ tsú² má¹ná¹; tí³la³ zian²
tsá² cáun² lí¹ má²tsan² honh² bíh¹
náh², tsá² hnió³ záí³² jú¹ chú³²
quioh²¹ Cristo la³ síáh³. **8** Tí³la³
ní¹juáh³ zian² tsá² ca³hléh³ la³
síáh³ jú¹ chú³² ní¹con² hnoh²
la³ cónh³ bíh¹ hi³ má²ca³hléh¹³
jáun² jnoh¹, jáun² quiú³juóu³² cuí¹
cha³táunh¹ tsá² hí³, tiá² hi³ jmu³
yáh³ cuí¹ hin² mi³ tsánh², uá¹jinh¹
hmóu³² bíh¹ jnoh¹, uá¹ hi³ jan²
tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hi³ ja³ tí³
hñu³mi³cuú². **9** Má²cá²juáh³² bíh¹
jnëá¹³ jmí¹tin², hi³ juah³² jná¹³ síáh³
cónh³í¹ cu³ jéin³²: Ní¹juáh³ zian²
tsá² hleh³² jú¹ chú³² la³ síáh³ la³
cónh³ bí¹ hi³ má²ca³heh³ náh²,
jáun² quiú³juóu³² cuí¹ cha³táunh¹
tsá² la³ hí³.

10 iHe³ lánh³ lín²³ hnoh² ca³tí²¹
jái¹³ hi³ juah³² jná¹³ lá²? iHí¹ lín²³
hnoh² hi³ hnó³² jná¹³ hi³ jéi¹³
tsá²mi³cuoun², hó³ hi³ jéi¹³ Dió³²
uá¹? iHí¹ hnó³² jná¹³ hi³ tá¹zanh¹ ná¹
re² ní¹con² tsáu² dúh¹? Sá¹jmí¹ hi³
hnó³²í¹ máh³ jná¹³ hi³ tá¹zanh¹ ná¹
re² ní¹con² tsáu², jáun² tiú²uú² jmí¹
lín³ yáh³ jná¹³ quian²¹ Cristo.

Lánh³ rón³² lí³ hi³ lín³ Po¹ tí³² tsá²
quian³² jê¹ Dió³²

(Hechos 9:1-31)

11 Tí³la³ cu¹ lí³ ñí¹³ hnoh² jái¹³
lá² reh², hi³ jun³juáh¹³ cáun² hi³
cháunh²³ chí¹ tsá²mí³cuóun² yáh³ jú¹
chú³² hi³ hléh²³ jná¹³ lá². 12 Hí¹ jan²
yáh³ tiá² hin² ca³cué³ jná¹³ jái¹³ lá²,
sa³jun³ hi³ zian² tsá² ca³ma³ta² yáh³
jnë¹³, tí³la³ Jesús Tsá² lín³ Cristo bíh¹
ca³híe³ jná¹³ jái¹³ lá².

13 Má²ná¹ñí¹ bíh¹ hnoh² he³ lánh³
jm¹ lín³ jná¹³ jm¹tin², jmá¹ hi³ jm¹
taunh³² jná¹³ jáun² ta²¹ la³ cun³ hi³
taunh³² tsá² judíos ta²¹. Má²ñí¹
bíh¹ hnoh² he³ lánh³ rón³² jm¹ hí¹
jm¹ tsin²¹ jná¹³ tsá² má²lín³ cuáh³²
quioh²¹ Dió³², hi³ jm¹ hó²¹ jná¹³
hin¹³ hi³ cu³ nió³ jáun². 14 Ca³tí²¹
juí³² hi³ taunh³² tsá² judíos ta²¹, jná¹³
bí¹ jan² tsá² jlánh¹ bíh¹ jm¹ jmu² ná¹
tiá³ siaun³² hi³ má²ti²¹ ná¹ cuáh³² la³
cónh³ bíh¹ ñí¹ la³jín³² tsá²co¹ jná¹³,
tsá² cú²ren² jnoh¹ quiúnh¹, qui¹ jná¹³
bíh¹ jan² tsá² jlánh¹ re² jm¹ má²ti³²
la³jí³² la³ cun³ hi³ jm¹ ná¹ngí²³
tsá²daun³². 15 Tí³la³ cun³ñí¹ hi³ ja³²
mí³ tsí³ bíh¹ Dió³², jáun² ca³quianh³
tsú² jná¹³ la³ cun³ jm¹ ñeh² bíh¹
hi³ lí³zian² ná¹, hi³ ca³lí³ hiú² tsí³
tsú² hi³ té³ jná¹³, 16 hi³ jáun² lí³ lí³
cuóun³² jná¹³ Jon² tsú², hi³ jáun² lí¹³
hléh¹³ jná¹³ jú¹ chú³² quioh²¹ tsú² ja¹
tsá²cá²jo²¹. Jm¹ lí²¹ jáun² né³, hí¹
jan² yáh³ tiá² hin² ca³ñí¹nga¹³ jná¹³
ní¹juáh³ he³ lánh³ rón³² jmu¹ ná¹,
17 hi³ sa³jun³ ñéi¹ jná¹³ hi³ ñí¹jen¹
tí³² tsá² quian³² jê¹ Dió³² tionh²
já¹ juú² Jerusalén, tsá² qui³ jm¹
má²ná¹lín³ hí³ tí³² tsá² quian³² jê¹
Dió³² jm¹tin² la³ cónh³ bíh¹ jná¹³.
Tí³la³ jná¹³ dá² tá²chi²¹ ngau³ ná¹

tí³ hué³² Arabia bíh¹, hi³ jm¹ lí²¹
jáun² né³ ca³jính³² ná¹ siáh³ tí³ juú²
Damasco.

18 Jm¹ la³ má²hni³² mii² jáun²
máh³ ñéi¹ jná¹³ já¹ juú² Jerusalén;
hi³ jáun² jm¹jáun² bíh¹ ca³juoh²¹
jnoh¹ ca³lá² quiúnh¹ Pé¹, hi³ ca³ñí³²
jnë¹³ quia³hñá³ jmá¹ quiúnh¹ tsú².
19 Tí³la³ hí¹ jan² yáh³ tí³² tsá² quian³²
jê¹ Dió³² ñí¹ hná¹ jáun² tiá² ca³jen¹
jnë¹³, jí³²la³ Jacobo rainh²¹ Tí³² Juo¹³
bíh¹ dí² ca³jen¹ jná¹³. 20 Ma³tsón¹³
jnë¹³ jái¹³ lá² ñí¹ hó²¹ñí¹ Dió³², hi³
tiá² ma³cau¹³ yáh³ jná¹³ cun³quionh³
sí² hi³ cuá¹jmu² jná¹³ lá².

21 Jm¹ lí²¹ jáun² né³, ngau³ jná¹³ tí³
hué³² Siria jí³ Cilicia ní². 22 Hi³ jáun²
tsá² reh² tsá² má²lín³ cuáh³² quioh²¹
Cristo zian² tí³ hué¹³ Judea, tiá²
jm¹ má²cuóu³² yáh³ tsú² jná¹³ hi³
hú¹tá¹ ná¹jéinh³ ñí¹, 23 jí³²la³ tí³ jm¹
má²ca³nái³² tsú² hi³ juáh²³ tsáu² la³
lá² bíh¹: “Tsá² jm¹ hí¹ jm¹ tsa¹ dí²
hí³ jm¹tin² néh¹ má²hleh³² jú¹ chú³²
ta³né³², hi³ má²zaih³² tsú² tsáu² hi³
hniáuh³² chá³² tsú² cáun² tsí³ ñí¹con²
Cristo, hi³ uá¹jinh¹ chín¹dí¹ hí³ bíh¹
jm¹ hnió³ hin³ ta²¹ jáun² jm¹tin²”.
24 Hi³ jáun² jlánh¹ ca³ma³quien² tsú²
Dió³² cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ jná¹³.

Tí³² tsá² ná¹quian³² jê¹ Dió³² hen² Po¹

(Hechos 15:1-29)

2 Jáun² né³, jm¹ la³
má²quia³quiú³ mii² jáun²
máh³ ñí¹ jná¹³ siáh³ já¹ juú²
Jerusalén quiúnh¹ ná¹ Bernabé,
jí³ Tito ní² siáh³ ca³ján³² jná¹³ hi³
ñéi¹ tsú² quiúnh¹ ná¹. 2 ñí¹ jná¹³
ñí¹ jáun² qui¹ cun³ñí¹ hi³ Dió³²
ca³jmú³ lín¹ hi³ hniáuh³² ñih²¹ jná¹³.
Hi³ jáun² já¹ juú² Jerusalén jáun²
ca³ngah² jnoh¹ cáun² ñí¹ lí¹ ca³ngah²

jnoh¹ quiúnh¹ tsá² ná¹ñí¹ cuáh³²,
jáun² ca³chá³ jná¹³ ñí¹con² tsá² hí³
he³ lánh³ lí³ jú¹ chú³² hi³ hléh²³ jná¹³
ñí¹con² tsá²cá²jo²¹. Ca³jmu³² jná¹³
la³ nř², quí¹ nř² lí¹ tiá² ca³lí³ quien²
ta²¹ hi³ má²cá²jmu³² jná¹³ jáun², jí³
hi³ he² hná¹ jmu² jná¹³ nř² siáh³.

[Jáun² tsá² hí³ né³, ca³tř³ bíh¹ tsř³
la³ cun³ jú¹ chú³² hi³ hléh²³ jná¹³.]
3 Jáun² né³, ca³la³ hí¹juáh³ Tito tsá²
jmí¹ cuá³ quiúnh¹ yáh³ jná¹³ tiú²uú²
hin² ca³dí³quiaun³ jmá¹ hi³ ma³tř³²
la³ cun³ hi³ jmí¹ ná¹ngí²³ tsú² hi³
tiu³² tsú² jáun² chí² láu² hná¹³ ñí¹
zian², ua¹jinh¹ tsá²cá²jo²¹ bíh¹ tsú².

4 Quí¹ jáí¹³ jáun² dá² ca³ma³liáu³²
tsá² lí¹juáh³ hi³ lín³ tsá² reh² bíh¹,
tsá² jmí¹ má²taunh³² hi³ ta³máih³
ja¹ quiú¹³ jnoh¹ hi³ cá² lan²³ la³
cun³ hi³ táunh²³ jnoh¹ jáun² ta²¹
hi³ má²ná¹liáu¹ dí² cun³ñí¹ hi³
má²ná¹cunh² dí² quiúnh¹ Cristo
Jesús. Tsá² hí³ bíh¹ jmí¹ hnió³ hi³
lan¹³ dí² siáh³ la³juah²¹ dúh¹ jan²
tsá² má²dí¹hlánh¹ ñí¹con² liei²¹
quioh²¹ hla¹ Moisés. 5 Tř³la³ jnoh¹
má¹ná¹, hí¹ cú¹pih²¹ yáh³ tiá² lí¹
ca³hen¹³ jnoh¹ hi³ ma³cau² tsá² hí³,
quí¹hliá² tiá² ca³lí³hnáu² jnoh¹ hi³
za¹³ jú¹ tson² quioh²¹ jú¹ chú³² hi³
liáu³² náh² jáun².

6 Hí¹ cáun² jú¹ tson² tiá² lin¹
ca³ma³ta² yáh³ jná¹³ tsá² juáh³
tsáu² hi³ ná¹ñí¹ cuáh³²; hi³ hí¹juáh³
tiá² hniá¹ yáh³ jná¹³ hi³ lí³ ño¹
he³ ná¹lín³ tsá² hí³, quí¹ Dió³² tiá²
rá²tř³² yáh³ héih³² la³ cun³ lánh³
jniá³ tsáu². 7 Tř³la³ cha³ jmí¹ ma³ta²
tsú² jná¹³, tř³ ca³lí³tsin² bíh¹ tsú² hi³
Dió³² ca³cué³ jná¹³ ta²¹ hi³ hléh¹³
jná¹³ jú¹ chú³² ñí¹con² tsá²cá²jo²¹,
la³jmí¹ ca³chá³ tsú² jáun² jo³cuo²
Pé¹ ta²¹ hi³ hléh³² siáh³ jú¹ chú³² ja¹

quioh²¹ tsá² judíos. 8 Quí¹ Dió³² Tsá²
ca³hión³² hí³ Pé¹ hi³ lín¹³ tř³² tsá²
quian³² je¹ Dió³² ñí¹con² tsá² judíos,
hí³ bíh¹ siáh³ ca³hiáu³² jná¹³ hi³
ca³tin¹ tsá²cá²jo²¹.

9 Hi³ jáun² jmí¹ ca³lí³tsin² jáun²
Jacobo, Pé¹, jí³ Juan² nř² siáh³,
tsá² ná¹lín³ hí³ hi³ chin¹, hí³ Dió³²
ca³ja³ miř³ tsř³ hi³ ca³cué³ tsú²
jná¹³ ta²¹ lá², jmí¹jáun² ca³cué³ tsú²
jná¹³ cuo² quiúnh¹ ná¹ Bernabé.
La³ nř² ca³jmu³ tsú² hi³ ca³ma³li²¹
hi³ juóh³² jnoh¹ re² quiúnh¹, jí³ hi³
hiú² tsř³ tsú² siáh³ hi³ tsá¹jmú¹³
jnoh¹ ta²¹ ja¹ tsá²cá²jo²¹ tá¹la³ jmu³
tsú² ta²¹ hmóu³² ja¹ tsá² judíos. 10 Ñí¹
jí²¹la³ tř³ ca³mř³ tsú² ñí¹con² jnoh¹
hi³ cháu¹ jnoh¹ tsř³ hi³ ca³tin¹ tsá²
tia³mií² bíh¹, cáun² hi³ qui³ cun³
jmí¹ má²jmu² bíh¹ jná¹³ ca³la³ hi³
hiú² lín³² tsin³².

Po¹ tř² jinh²³ Pé¹ já¹ juú² Antioquía

11 Tř³la³ jmí¹ ñé¹ jáun² Pé¹ já¹ juú²
Antioquía né³, ca³tř¹ ca³jinh²¹ jná¹³
tsú² ñí¹ ta³ ñí¹, quí¹ cáun² hi³ tiá²
ca³tř²¹ jmu³ bíh¹ tsú² jmí¹ má²jmu²
jmí¹jáun². 12 Quí¹ jmí¹ la³ñí¹ jmí¹
cúh² bíh¹ tsú² quionh³ tsá²cá²jo²¹,
ca³la³ tř³ ñí¹ cá¹chó²¹ jmá¹ hi³
ca³cha³táunh¹ ma³ jan² tsá² zé¹
Jacobo; tř³la³ jmí¹ ca³cha³táunh¹
tsá² hí³ né³, sa³ tř³ có³² bíh¹ ca³náu²
tsú² hi³ tiú²uú² ca³cúh² quionh³
tsá² hí³, quí¹hliá² jmí¹ juéhn² tsú²
ñí¹con² tsá² cu³ nió³ quioh²¹ tsá² hí³,
tsá² jlánh¹ juáh³ hí³ hi³ cun³ ca³tř²¹
bíh¹ tiú³² tsú² chí² láu² hná¹³ ñí¹
zian². 13 Hi³ jáun² jí³ tsá² judíos tsá²
reh² ñí¹ hná¹ nř² bí¹ siáh³ ca³lí³can²
quionh³ Pé¹ ca³tř²¹ hi³ jáun², hi³ hí¹
la³ tř³ Bernabé yáh³ ca³lí³can² siáh³.
14 Tř³la³ jmí¹ cá¹jé²¹ jná¹³ hi³ tiú²uú²

ná¹jmu² yáh³ tsú² re² la³ cun³ lř³ jú¹
tson² hi³ hie³² jáun² jú¹ chú³², jáun²
ňí¹ ta³ ňí¹ la³jín³² tsá² hí³ ca³juo³
jná¹³ Pé¹ la³ lá²: “Hnú² bíh¹ jan² tsá²
judío, tí³la³ má²ca³ma³zián¹³ bíh¹
hnú² la³jm¹ zian² jan² tsá²cá²jo²¹,
jun³juáh¹³ la³jm¹ zian² jan² tsá²
judío yáh³; hi³ jáun² čha³ bí¹ lánh³
rón³² lř¹³ hi³ dí¹quian²¹ nú² jmáí¹
tsá²cá²jo²¹ hi³ ma³zian² tsú² la³jm¹
zian² jáun² tsá² judíos?”

**Cú²re² liáun³ bíh¹ tsá² judíos
quionh³ tsá²cá²jo²¹ cun³quionh³
hi³ cha³² cáun² tsí³**

¹⁵Quí¹ uá¹jinh¹ tiá² láí³ jnoh¹
tsá²cá²jo²¹, tsá² juáh³ tsú² hi³ ná¹ren²
tso³, tí³la³ jnoh¹ né³ láí³ tsá² cá²
mí¹zionh² tsá² judíos bíh¹, ¹⁶tí³la³
cu³ jáun² né¹ bí¹ jnoh¹ hi³ hí¹ jan²
yáh³ tiá² hin² lí³ chun¹ ňí¹con² Dió³²
cun³quionh³ hi³ ma³tí³² tsú² la³ cun³
hi³ juáh³ jáun² liei²¹ quioh²¹ hla¹
Moisés, tí³la³ jř³²la³ cun³quionh³ hi³
cha³² tsú² cáun² tsí³ ňí¹con² Jesús
Tsá² lín³ Cristo bíh¹ lř¹³. Hi³ jáun²
dá², hí¹ la³ tí³ jnoh¹ yáh³ siáh³
má²ca³chá¹³ cáun² tsí³ ňí¹con² Jesús
Tsá² lín³ Cristo, hi³ jáun² lř¹³ heh³
jnoh¹ Dió³² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá²
chun¹ cu³tí³, cun³quionh³ hi³ nio²
jáun² cáun² tsí³ jnoh¹ ňí¹con² Cristo;
jun³juáh¹³ cun³ňí¹ hi³ má²lř²má¹tí²¹
jnoh¹ la³ cun³ hi³ juáh³ jáun² liei²¹
yáh³. Quí¹ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lř¹³
lí³ chun¹ ňí¹con² Dió³² cun³quionh³
hi³ má²tí³² jáun² la³ cun³ hi³ juáh³
liei²¹.

¹⁷Jáun² né³, nř¹juáh³ tá¹la³
má²hnáu² jnoh¹ tsá² judíos hi³
heh³ Dió³² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá²
chun¹ cun³quionh³ hi³ cunh³ jnoh¹
quiúnh¹ Cristo, hi³ má¹lí³² jáun² né³

ca³lí³jnia² hi³ la³ jmu³² bíh¹ jnoh¹
tso³ la³ má²jmu³² jáun², čhí¹ lř¹³
juáh¹³ dí² hi³ Cristo má²tin² tsá²
joh¹ hi³ jmu³ tso³? iTiá² jáun² yáh³!
¹⁸Hi³ nř¹juáh³ la³ má¹quien¹³ jná¹³
siáh³ cáun² hi³ má²lř²jmú³² jná¹³ hi³
tiú²uú² quien², hi³ jáun² la³ jáun²
má²lí³lin¹ hi³ jná¹³ jan² tsá² tiá²
héih³² má²tí³². ¹⁹Tí³la³ ta³né³² dá²
má²zian² jná¹³ hi³ ca³tin¹ Dió³² bíh¹,
hi³ jáun² jan² tsá² má²jún¹ bíh¹ jná¹³
ňí¹con² liei²¹, cun³ňí¹ hi³ hnga² liei²¹
jáun² ca³jngah³ jm¹ tiú²uú² ca³tioh²¹
tsin³² jná¹³ hi³ má¹tí²¹. ²⁰Lř¹³ la³jm¹
lř¹³ hi³ ca³jun³ jná¹³ cu³lí²¹ quiúnh¹
Cristo jm¹ cá¹taun³ tsú² jáun² crei²¹;
hi³ jáun² dá² jun³juáh¹³ uú² jná¹³
yáh³ la³² zian² ná¹ ta³né³², quí¹ tí³la³
Cristo bíh¹ Tsá² má²zian² hñu³ jm¹
hñu³ tsin³² jná¹³. Hi³ jáun² la³ cun³
hi³ zian² ná¹ lá² ta³né³² cun³quionh³
ngú³ lá² quion²¹, má²zian² ná¹
cun³ňí¹ hi³ cáun² nio² tsin³² ňí¹con²
Jon² Dió³² bíh¹, Tsá² ca³ma³hniau³
hi³, hi³ ca³jienh³ hnga² hi³ jún³ hi³
ca³tin¹ jná¹³. ²¹Cun³ tiá² chá¹³ bíh¹
jná¹³ tí³ có³² mií³ hi³ ja³² jáun² tsí³
Dió³²; quí¹ sá¹jm¹ hi³ lř¹³ lí³ chun¹
tsú² ňí¹con² Dió³² cun³quionh³ hi³
má²tí³² tsú² jáun² liei²¹, hi³ jáun² hí¹
cáun² tiá² lin¹ ňí¹ la³ jmu³ ta²¹ yáh³
hi³ ca³jun³ jáun² Cristo.

**čHe³ bíh¹ tí³ quien²: hí¹ liei²¹,
ho³ hi³ nio² cáun² tsí³ tsú²?**

3 Hnoh² tsá² Gálata, ijlánh¹
tiá² jáí¹³ ngí²³ hnoh²! čHin²
tsánh² má²ca³hia³ ca³jř¹³ jm¹
honh² hnoh²? Cun³quionh³ jú¹
chú³² hi³ má²ca³hlé¹³ bíh¹ jnoh¹
má²ca³má¹jnia¹³ jnoh¹ hnga² Jesús
Tsá² lín³ Cristo ňí¹ hó²¹máh¹ náh² hi³
chí¹tón²¹ crei²¹. ²Juah²¹ dú¹ hnoh²

neh²¹: ¿Cá¹hen³ hnoh² Jm²chí³ joh¹
 Dió³² cun³quionh³ hi³ ca³ma³tih²¹
 náh² héih³² hi³ rá¹tioh³ jáun² liei²¹
 quioh²¹ hla¹ Moisés, ho³ cun³quionh³
 hi³ ca³tionh² náh² ta²¹ la³ cun³ jái¹³
 hi³ ca³niéih² uá¹ náh²? ³iHnoh² dá²
 cáun² ná¹lín³ náh² tsá² tiá² jái¹³ ngi²³
 bíh¹! ¿Hí¹ lín²³ hnoh² hi³ má¹hián¹³
 náh² cun³quionh³ pí³ quián¹³
 hmóu³² cáun² hi³ ca³ma³liauh²¹ náh²
 cun³quionh³ pí³ quioh²¹ Jm²chí³
 Chun¹ dúh¹? ⁴¿Hí¹ tiá² lin¹ ní¹
 la³ má²ca³jmú³ ta²¹ hí¹ cáun² uá¹
 la³jí³² la³ cun³ hi³ má²ca³ma³tsoh¹
 náh² jáun² honh² dúh¹? iCun³ zia³²
 bíh¹ ní¹ má²ca³jmú³ ta²¹! ⁵¿Hí¹
 cuen² hnoh² Dió³² Jm²chí³ joh¹ jí³
 hi³ jmu² tsú² siáh³ hua³jueh³² ja¹
 quián¹³ hnoh² cun³ní¹ hi³hliá² hnoh²
 jmuh³² la³ cun³ héih³² hi³ juáh³ liei²¹
 quioh²¹ hla¹ Moisés? iTiá² jáun²
 yáh³! Quí¹ cun³ní¹ hi³ táunh²³ náh²
 ta²¹ la³ cun³ jái¹³ hi³ má²ca³niéih²
 bíh¹ náh², jáun² jmu² tsú² la³ n².
⁶Sá¹n² dú¹ jien¹ náh² tín² hla¹
 Há²bran²¹. Tsá² hi³ ca³chá³ cáun²
 tsí³ ní¹con² Dió³², hi³ cun³ní¹ hi³
 jmí¹ nio² jáun² cáun² tsí³ bíh¹ tsú²,
 jáun² ca³heh³ tsú² Dió³² la³juah²¹
 dúh¹ jan² tsá² chun¹. ⁷Hi³ jáun²
 né³, hnoh² hniáuh³² lí³ níh¹³ náh²,
 hi³ la³jín³² tsá² nio² cáun² tsí³, tsá²
 la³ hi³ bíh¹ hú¹ta¹ cu³tí³ ná¹lín³
 la³juah²¹ dúh¹ tsá² jón²zih¹ jón²cho¹
 hla¹ Há²bran²¹. ⁸Quí¹ cun³quionh³
 Sí² quioh²¹ Dió³² ca³lí³ lin¹ la³ cun³
 jmí¹tin² lín³² hi³ chau²¹ jmái¹ hi³
 hen³ Dió³² tsá²cá²jo²¹ la³juah²¹
 dúh¹ jan² tsá² chun¹, ní¹juáh³ tsá²
 chá³² cáun² tsí³, jmí¹ ca³záih³ jáun²
 Dió³² hla¹ Há²bran²¹ jú¹ chú³² lá²:
 “Cun³quionh³ hnú² bíh¹ lí³mieh²
 tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³”.

⁹Hi³ jáun² né³, tsá² cha³² cáun² tsí³
 bíh¹ lí¹³ lí³mieh² la³jmí¹ ca³lí³mieh²
 jáun² hla¹ Há²bran²¹, tsá² ca³chá³ hí³
 cáun² tsí³.

¹⁰Tí³la³ lí³ua³ jan² tsá² cáun² lí¹
 hen² tsí³ hi³ lí³ chun¹ cun³quionh³
 hi³ ma³tí³² liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés
 má¹ná¹, tsá² la³ hí³ má²ca³tin¹
 tsa³tánh¹ quiu³juóu³² bíh¹. Quí¹ ní¹
 Sí² rá¹juáh³ la³ lá²: “La³jín³² tsá² tiá²
 má²tí³² la³jí³² la³ cun³ hi³ rá¹juáh³
 liei²¹, ní¹ hlah³ bíh¹ má²tionh²
 tsú²”. ¹¹Má²lin¹ lín²¹ bíh¹ hi³ tiá²
 hin² lí³ yáh³ lí³ chun¹ ní¹con² Dió³²
 cun³quionh³ hi³ má²tí³² tsú² jáun²
 liei²¹; quí¹ la³ lá² bí¹ rá¹juáh³ ní¹
 Sí² quioh²¹ Dió³²: “Lí³ua³ jan² tsá²
 má²ca³heh³ Dió³² la³juah²¹ dúh¹ jan²
 tsá² chun¹ cun³ní¹ hi³ nio² cáun²
 tsí³, tsá² la³ hí³ bíh¹ lí¹³ zian²”.

¹²Tí³la³ jun³juáh¹³ hi³ lí³ hniáuh³²
 nio² cáun² tsí³ yáh³ tsú² ní¹juáh³ tsá²
 hnió³ hi³ heh³ Dió³² cun³quionh³ hi³
 ma³tí³² jáun² liei²¹, quí¹ la³ lá² bíh¹
 rá¹juáh³: “Ní¹juáh³ tsá² má²tí³² liei²¹
 lá², cun³quionh³ hi³ lá² bíh¹ lí¹³ zian²
 tsú²”.

¹³Tí³la³ ca³tí²¹ hi³ jmí¹ chau³ jnoh¹
 jáun² liei²¹ ní¹ hlah³ né³, Cristo
 bíh¹ ca³líau³² dí² jmí¹ ca³ta³zanh¹
 tsú² jáun² ní¹ hlah³ cha¹³ dí², quí¹
 la³ cun³ rá¹juáh³ jáun² ní¹ Sí²: “Cun³
 má²ca³ta³zanh¹ ní¹ hlah³ bíh¹ lí³ua³
 jan² tsá² jún²³ hi³ chí¹hén² tsoh²
 hmá²”. ¹⁴La³ n² ca³lí³ hi³ jáun²
 cun³quionh³ Jesús Tsá² lín³ Cristo
 lí¹³ hiáuh³ tsá²cá²jo²¹ hi³ ma³mieh²
 jáun² Dió³² la³jmí¹ ca³ma³mieh²
 tsú² jáun² hla¹ Há²bran²¹; hi³ jáun²
 cun³quionh³ hi³ nio² cáun² tsí³ bíh¹
 dí² lí¹³ hián¹³ dí² ca³la³ jái³² Jm²chí³
 Chun¹, Tsá² ca³jmú³ hi³ Dió³² jái¹³
 hi³ cuen³.

Liei²¹ jî³ jái¹³ hi³ ca³jmú³ Dió³²

¹⁵Reh², jmu¹ jná¹³ cáun² jái¹³
 ñí¹con² hnoh² la³ cun³ hi³ qui³ lî²³
 jáun² ja¹ quioh²¹ tsá²mi³cuón²:
 Ní¹juáh³ zian² tsá² jmu² nió³², hi³
 jáun² quiú² cáun² sí² hi³ rá¹tón³² hi³
 jmái² hi³ lin¹ hi³ quien² nió³² jáun²,
 hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lî¹³ tsunh³
 jái¹³ la³ jáun², hi³ sa³jun³ lî¹³ yáh³
 na³tsin³ tsú² siáh³ cónh³¹ cú¹pih²¹
 ñí¹ hná¹ jáun². ¹⁶Né³² né³, Dió³²
 ca³jmú³ jái¹³ ñí¹con² hla¹ Há²bran²¹
 la³ má²quionh³ jón²zîh¹ jón²cho¹.
 Tî³la³ ñí¹ Sí² tiá² rá¹juáh³ yáh³ la³ lá²
 má¹ná¹: “la³jín³² jon³zîh¹ jon³cháuh³
 hnú²”, sá¹jmí¹ hi³ la³ hleh³² hi³
 ca³tin¹ juóun³² tsáu²; tî³la³: “jon³zîh¹
 jon³cháuh³ hnú²” bíh¹ juáh³. Hi³
 nî² né³, jmu² lin¹ hi³ hien² tsú² jan²
 tsáu² bíh¹, hi³ Cristo bíh¹ Tsá² hí³.
¹⁷La³ cun³ hi³ juanh³² jná¹³ nî², la³
 lá² bíh¹ niéih³: Tiá² lî¹³ yáh³ tsúnh¹³
 nió³² hi³ ca³ma³tson² jáun² Dió³²,
 nió³² hi³ ca³jmú³ tsú² jáun² quionh³
 hla¹ Há²bran²¹. Quí¹ cun³ tiá² lî¹³
 yáh³ hi³ juáh¹³ hi³ tiú²uú² lî³quien²
 jái¹³ hi³ ca³jmú³ jáun² Dió³² ñí¹con²
 tsú² cun³quionh³ liei²¹ hi³ cua³ jáun²
 jmí¹ la³ má²quiún³ nio² hña³láu³ tsi²¹
 quiú³quia³ mií² jmí¹ má²cáin² jáun².
¹⁸Quí¹ sá¹jmí¹ hi³ cun³quionh³ hi³
 má¹ti²¹ dí² liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés
 jmí¹ la³ hiáu¹³ dí² hi³ ca³jmú³ jáun²
 Dió³² jái¹³ hi³ cué³², jáun² jun³juáh¹³
 uú² hiáu¹³ dí² cun³quionh³ jái¹³
 hi³ ca³jmú³ jáun² yáh³ Dió³²; tî³la³
 hi³ ca³hiauh³ jáun² hla¹ Há²bran²¹
 má¹ná¹, cáun² lî¹ ca³cué³ bíh¹ Dió³²
 hi³ jáun² ñí¹con² tsú², cun³ñí¹ hi³
 ca³jmú³ dí² jái¹³ bíh¹.

¹⁹Jáun² né³, ¿ha³ dá² jinh¹ jmu³
 ta²¹ liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés? Quí¹

hi³ jáun² dá² lî¹ cua²¹ chí¹cáin² bíh¹,
 hi³ tí³ lî¹ ca³ma³li²¹ he³ lánh³ lî³
 tsáu¹³ tsáu². Jî³²la³ tí³ ca³jmú³ ta²¹
 tá¹la³ tiá² má²cuán² jáun² “jan² Tsá²
 jón²zîh¹ jón²cho¹ hla¹ Há²bran²¹” hí³
 bíh¹, Tsá² ca³juáh³ tsú² hí³ hi³ cuen³.
 Tî³la³ hi³ ca³ti²¹ liei²¹ jáun² má¹ná¹,
 ca³cué³ Dió³² hi³ jáun² cun³quionh³
 tsá²cuú² tsá²ta³ bíh¹ ñí¹con² hla¹
 Moisés, tsá² jmí¹ lín³ hi³ tsá² zenh²
 ja¹ quioh²¹ tsáu² quionh³ Dió³².
²⁰Tî³la³ tiá² tsá² zenh² ja¹ hniah³
 yáh³ nî¹juáh³ jan² tsá² jmu² hnga² la³
 cun³ hi³ ñí¹jmu³; hi³ la³ jáun² bíh¹ lî³
 hi³ Dió³² siáh³ jmu² cú² hnga² tán¹
 la³ cun³ hi³ ñí¹jmu³.

Ta²¹ hi³ jmu² liei²¹

²¹Tî³la³ jáun² né³, ¿hí¹ siánh³ uá¹
 lî³ ta²¹ quioh²¹ liei²¹ la³ cónh³ bí¹
 ta²¹ hi³ jmu² jáun² jái¹³ hi³ ca³jmú³
 jáun² Dió³² dúh¹? ¡Tiá² jáun² yáh³!
 Quí¹ sá¹jmí¹ hi³ ca³hiauh³ tsú² cáun²
 liei²¹ hi³ jmu² hi³ lî¹³ zian² tsú², hi³
 jáun² jmí¹ la³ lî¹³ bíh¹ hi³ lî³ chun¹
 tsú² ñí¹con² Dió³² cun³quionh³ hi³
 jmí¹ jmu³ tsú² la³ cun³ hi³ juáh³
 liei²¹ jáun². ²²Tî³la³ la³ cun³ rá¹juáh³
 ñí¹ Sí² má¹ná¹, hi³ la³jín³² bíh¹ tsáu²
 ná¹ziaunh² tiá³ tso³. La³ nî² lî³, hi³
 jáun² nî¹ má¹ca³lî³tsin² tsú² hi³
 ná¹ziaunh² tso³, má²lî¹³ he³ tsú² la³
 cun³ jái¹³ hi³ ca³jmú³ jáun² Dió³²
 ñí¹con² tsá² taunh³² ta²¹ cun³quionh³
 hi³ chá³² tsú² jáun² cáun² tsí³ ñí¹con²
 Jesús Tsá² lín³ Cristo.

²³Tî³la³ jnoh¹ tsá² judíos má¹ná¹,
 ñí¹con² liei²¹ bíh¹ jmí¹ ná¹tsau³
 jnoh¹, ca³la³ ñí¹ cá¹chó²¹ jmái¹
 hi³ ca³lî³ lin¹ hi³ lî¹³ láun³ tsáu²
 cun³quionh³ hi³ chá³² tsú² jáun²
 cáun² tsí³ ñí¹con² Cristo. ²⁴Hi³ jáun²
 la³ jáun² bíh¹ lî³ hi³ ca³ta³tauh¹

jnoh¹ cu³tiá³ jo³cuo² liei²¹, ca³la³
 ñí¹ cá¹chó²¹ jmáí¹ hi³ cuán¹³ Cristo,
 hi³ jáun² lí¹³ láí³ jnoh¹ la³juah²¹
 dúh¹ jan² tsá² chun¹ ní¹ má¹ca³chá¹³
 jnoh¹ cáun² tsí³ ñí¹con² tsú². ²⁵Né³²
 né³, tiú²uú² tiauh² yáh³ dí² jo³cuo²
 liei²¹ la³ cun³ jmí¹ ca³lí³ lin¹ hi³
 ñí¹con² Cristo bíh¹ la³ lí¹³ chá³² tsú²
 cáun² tsí³. ²⁶Quí¹ la³jín³² bíh¹ hnoh²
 má²lín³ náh² jon² Dió³² cun³ñí¹ hi³
 má²ca³chá¹ hnoh² cáun² honh²
 ñí¹con² Jesús Tsá² lín³ Cristo. ²⁷Hi³
 la³jín³² hnoh², tsá² má²ca³ma³lih²¹
 náh² hi³ má²cá²cunh³ bíh¹ náh²
 quiúnh¹ tsú² cun³quionh³ hi³
 má²cáun³ náh² jáun² jmáí¹, hnoh²
 bíh¹ tsá² má²ná¹lái¹ náh² Cristo.
²⁸Jáun² tiú²uú² hin² zian² yáh³
 tsá² judío ho³ tsá²cá²jo²¹, tsá²
 má²dí¹hlánh¹ ho³ tsá² zian² hi³
 ca³tin¹ hnga², tsá²ñuh² ho³lá²dá²
 tsá²mí³; quí¹ ní¹juáh³ má²cá²cunh³
 bíh¹ náh² quiúnh¹ Jesús Tsá² lín³
 Cristo, jáun² cá² ñí¹ tsáú² bíh¹
 má²lín³ náh². ²⁹Hi³ jáun² ní¹juáh³
 lín³ náh² tsá² joh¹ Cristo, hi³ jáun²
 má²lín³ bíh¹ náh² tsá² jón²zǎh¹
 jón²cho¹ hla¹ Há²bran²¹, hi³ jáun²
 hián¹³ bíh¹ náh² hi³ cue³² Dió³², la³
 cun³ jáí¹³ hi³ má²ca³jmú³ tsú² jáun².

4 Lí¹³ bíh¹ juanh²¹ jná¹³ siáh³ la³
 lá²: Ní¹juáh³ zian² jan² tsá¹míh¹
 hi³ ca³tin¹ hiáuh³ la³ cun³ lí³ quiáuh³
 hi³ ca³quiú² jáun² hla¹ jméí², tí³la³
 tá¹la³ tiá² má²ca³lí³ pan¹ tsú² né³,
 hí¹ cáun² yáh³ tiá² hi³ za² ní¹con²
 tsú² quionh³ jan² tsá² má²dí¹hlánh¹,
 uá¹jinh¹ hí³ bíh¹ tsá² quioh²¹ ca³la³
 jí³² hi³ jmí¹ quioh²¹ jméí². ²Quí¹
 tá¹la³ tiá² má²cá²chó³² jmáí¹ hi³
 ca³tón³ jáun² jméí² tsú² hi³ hiáuh³
 hi³ quioh²¹, jáun² cáun² má²tí³²
 bíh¹ tsú² tǎn² ca³la³ jí³² hi³ juáh³

tsá² jmu² hua³hí¹³ tsú². ³La³ jáun²
 bíh¹ jmí¹ lí³ ñí¹con² jnoh¹ tá¹la³ tiá²
 jmí¹ má²ca³tsin¹³ jáun² mii² quiú¹³
 dí², hi³ jmí¹ ná¹láí³ jnoh¹ la³juah²¹
 dúh¹ tsá² má²dí¹hlánh¹ ñí¹con²
 tsá²cuú² tsá²chín³, tsá² jmu² héih³²
 hngá¹máh³ lá². ⁴Tí³la³ jmí¹ ca³tsin¹³
 jmáí¹ hi³ má²tón³² né³, Dió³² ca³zen³
 Jon² hi³ ca³lí³zian² hñu³ héin¹ hñu³
 tsí³ jan² tsá²mí³, hi³ cuan³ tsú²
 la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² judío hi³
 ca³tin¹ ma³tí³² liei²¹. ⁵La³ nǎ² bíh¹
 cuan³ tsú² hi³ cua³liau³ jnoh¹, tsá²
 jmí¹ ná¹tsau³ jnoh¹ ñí¹con² liei²¹,
 hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ má²lí¹³ heh³
 jnoh¹ Dió³² hi³ lín¹³ jnoh¹ jón²zǎh¹
 tsú². ⁶Hi³ jáun² bíh¹ ca³zen³ siáh³
 Dió³² Jmí²chí³ quioh²¹ Jon² hñu³
 honh² hnoh² uá²jaí³², hi³ jáun² lí³
 lín¹ hi³ hnoh² siáh³ má²ná¹lín³ náh²
 jón²zǎh¹ tsú²; hi³ jáun² Jmí²chí³ hí³
 né³ cha³² tiá³ tsí³ dí² hi³ za²³ dí²
 Dió³² “i¹Tia²¹!” ⁷Jáun² né³, tiú²uú²
 lín³ yáh³ hnú² jan² tsá² má²dí¹hlánh¹
 ñí¹con² héih³² hi³ ná¹ngí²³ jáun²
 tsáú², quí¹ jon² Dió³² bíh¹ má²lín³
 hnú². Hi³ cun³ñí¹ hi³ má²lín³ hnú²
 jáun² jon² tsú² né³, jáun² cue³² bíh¹
 tsú² la³ cun³ hi³ ca³tí²¹ hi³ hiáuh³
 jáun² jí³lin² jon² tsú².

Hi³² tsí³ Po¹ hi³ ca³tin¹
 tsá² tanh² ta²¹ Dió³²

⁸Quí¹ jmí¹tin² jmí¹ tiá² má²cuóun³²
 náh² Dió³², jmí¹ lín³ náh² tsá²
 má²dí¹hlánh¹ ñí¹con² tsá²cuú²
 tsá²chín³, tsá² lí¹ ná¹jmu² hí³ hi³
 lín³ dió³². ⁹Tí³la³ ta³né³² né³, ta³
 má²cuóun³² hnoh² Dió³², ho³ tí³ re²
 juanh²¹ jná¹³ cú²jueh³² hi³ Dió³²
 má²cuóu³² hnoh², tiú²uú² jmí¹
 ca³tin¹ yáh³ náh² hi³ jinh¹ siáh³
 ñí¹con² héih³² tsí¹juí³ jáun² quioh²¹

tsá²cuú² tsá²chín³, héih³² tiá² lin¹ ñí¹ jmu³ ta²¹, hi³ tianh¹³ náh² siáh³ hi³ má¹tih²¹ náh² ñí¹con² tsá² hí³. ¹⁰Sa³ hmah³²í máh³ náh² jmá¹ ná¹hí¹³, jmá¹ hi³ tí³² ma³ cun³ tsá³, jí³ hi³ ma³quien¹³ náh² siáh³ ma³ cáun² zíh², jí³ mii² ní². ¹¹Jlánh¹ hí³² tsín³² jná¹³ ní¹juáh³ ta²¹ hi³ ca³jmu³² jná¹³ ja¹ quián¹³ hnoh² tiá² lin¹ ñí¹ la³ ca³lí³quien² yáh³.

¹²Hnoh² reh², mí²³ jná¹³ ñí¹con² hnoh² ca³la³ jonh³ jmí¹ tsín³² hi³ jmúh¹³ tiá³ náh² pí³ hi³ má¹zián¹³ náh² la³jmí¹ zian² jná¹³, quí¹ ja³bí¹ jná¹³ má²ca³ma³zián¹³ ná¹ la³jmí¹ zian² hnoh², tsá²cá²jo²¹. Jun³juáh¹³ zia³² cáun² hi³ hlah³ hi³ má²ca³jmu³ yáh³ hnoh² ñí¹con² jná¹³, hi³ jáun² juanh³² jná¹³ la³ ní². ¹³Quí¹ la³ cun³ má²ñí¹ náh², hi³ cun³ñí¹ hi³hliá² ca³lí³ tsáun¹ bíh¹ jná¹³, hi³ jáun² bíh¹ lí³ hi³ ca³hléh³ jná¹³ jú¹ chú³² ñí¹con² hnoh² jmí¹ la³ñí¹. ¹⁴Mí¹uí³ hi³ ca³quiúnh³² jná¹³ jáun² né³, ca³lí³ cáun² liá¹ héi² ñí¹con² hnoh² bíh¹, tí³la³ hnoh² má¹ná¹, tiá² ca³jmu³ yáh³ náh² hi³ tiá² quiú² tiá² jí²³ náh² jná¹³ cun³ñí¹ hi³ jmí¹ lín³ jná¹³ la³ jáun², sa³jun³ ca³chau¹ náh² jná¹³ tí³ có³². Tí³la³ hnoh² dá² ca³he³ bí¹ náh² jná¹³ la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³², la³jmí¹ lí³ hi³ hnga² Jesucristo ca³chó³² ta³ máh¹ hnoh². ¹⁵Jáun² né³, íha³ dá² jin¹ ngau³ hi³ jmí¹ hiú²n² jáun² honh² náh²? Lí¹³ zíh¹³ jná¹³ jú¹ tson² hi³ ca³tin¹ hnoh² ñí¹con² tsáun², hi³ hí¹ la³ tí³ jmí¹ chíh¹ yáh³ hnoh² mí¹máh¹ hi³ jmí¹ cuéh¹ náh² jná¹³, sá¹jmí¹ hi³ jmí¹ lí¹³ dúh¹. ¹⁶Tí³la³ né³² né³, íhí¹ má²hau² hnoh² jná¹³ ta³né³² quí¹hliá² hléh²³ jná¹³ jú¹ tson² ñí¹con² náh²?

¹⁷Tsá² hí³ dá² jlánh¹ jmu² pí³ hi³ han³ náh² tí³ con², tí³la³ jun³juáh¹³ hi³ hu²¹ re² tsí³ yáh³ tsú² má¹ná¹. La³ cun³ hi³ hnió³ tsá² hí³ jmu³, hi³ quin³ hnoh² ñí¹con² jnoh¹ bíh¹, hi³ jáun² má¹lí³² jáun² né³ háih¹³ hnoh² honh² ñí¹con² tsú² hmóu³². ¹⁸Né³² né³, ní¹juáh³ hi³ ca³tí²¹ cáun² hi³ chu²¹ bíh¹ jmu² tsáun² pí³ hi³ janh²¹ tsáun², jáun² re² lín³² bíh¹ hi³ jmu² tsú² la³ jáun²; tí³la³ cuí¹ jmu¹ tsú² la³ jáun² jmá¹ ca³la³ jí³² má¹ná¹, jun³juáh¹³ jmáh³la³ tá¹la³ cuon¹ jná¹³ quiúnh¹ yáh³ hnoh². ¹⁹Hnoh² jón³, cuá¹zian² jná¹³ ca³la³ jmí¹ zian² jan² tsá²mí³ hi³ quieh² héin¹ ní¹ má¹tí³ ñí¹ lí³zian² jon², ca³la³ ñí¹ cá¹chó²¹ jmá¹ hi³ má²zian² náh² tán¹ hián² la³jmí¹ zian² Cristo. ²⁰Ísá¹jmí¹ hi³ cuon¹ bíh¹ jná¹³ quiúnh¹ hnoh² ta³né³² dúh¹, hi³ jáun² jmí¹ lí¹³ hléh¹³ jná¹³ ca³lá² la³ siáh³; jlánh¹ tiá² ño¹ ná¹ he³ jmu¹ hi³ ca³tin¹ hnoh²!

**Nóh³² quioh²¹ hla¹ Agar
quionh³ hla¹ Sara**

²¹Hnoh², tsá² jlánh¹ hniá¹ náh² hi³ má¹tih²¹ liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés, íhá¹ tiá² má²ca³niéh² hnoh² he³ juáh³ liei²¹ jáun²? ²²Ñí¹ jáun² rá¹juáh³, hi³ hla¹ Há²bran²¹ ca³lí³zian² gon³ jon²: jan² jon² tsú² quionh³ tsá²mí³ tsá² jmí¹ má²cuá¹hlánh¹ joh¹, hi³ jan² né³ ca³lí³zian² quionh³ tsú² tsá²mí³ ñí²cuo², tsá² zian² hí³ hi³ ca³tin¹ hnga². ²³Jon² tsá²mí³ tsá² jmí¹ má²cuá¹hlánh¹ ca³lí³zian² la³ cun³ qui³ lí²zian² dáin² bíh¹, tí³la³ jon² tsá²mí³ tsá² zian² hí³ hi³ ca³tin¹ hnga² má¹ná¹, ca³lí³zian² cun³quionh³ jái¹³ hi³ ca³jmu³ jáun² Dió³² jmí¹tin² bíh¹. ²⁴Hi³ lá² dá² lí³

cáun² nóh³² bíh¹. Tá¹ gon³ tsá²mi³
 hí³ lín³ la³jmí¹ lí³ tun³ ní¹ nió³².
 Cáun² nió³² jáun² hiauh³ tsú² tsi³
 máh³ Sinaí, nió³² hí³ lí³ jáun² la³jmí¹
 lín³ hla¹ tsá²mi³ Agar; hí³ jáun² tsá²
 jmúh³² ta²¹ nió³² jáun² né³, ná¹lín³
 tsá² má²dí¹hlánh¹ ní¹con² héih³²
 quioh²¹ nió³² jáun² bíh¹, la³jmí¹ tí²
 lín³ jáun² jon² tsá²mi³ hí³ jan² tsá²
 má²dí¹hlánh¹. ²⁵Hí³ jáun² tsá²mi³
 Agar hí³ né³ lín³ henh¹³ quioh²¹ hí³
 ca³lí³ jáun² tí³ máh³ Sinaí hí³ zeh²
 jáun² tí³ hué³² Arabia. Ja³bí¹ la³
 jáun² lín³ tsú² siáh³ henh¹³ quioh²¹
 la³jín³² tsá² judíos hán¹³ tí³ juú²
 Jerusalén nio² ní¹ hué²¹ lá², qui¹
 ja³bí¹ tsá² hí³ siáh³ ná¹lín³ la³jmí¹
 lín³ tsá² má²ná¹hlánh¹ uá²jai³².
²⁶Tí³la³ tsá²mi³ zian² hí³ hí³ ca³tin¹
 hnga² né³, lín³ henh¹³ quioh²¹ juú²
 Jerusalén hí³ nio² tí³ hñu³mi³cuú²
 bíh¹, qui¹ tsá² má²hín¹³ tí³ juú²
 jáun², tiú²uú² lín³ yáh³ la³jmí¹ lín³
 tsá² má²dí¹hlánh¹; hí³ jnoh¹ né³
 má²tiauh² dí² jo³cuo² juú² Jerusalén
 jáun², la³jmí¹ lí³ hí³ mí¹ziú¹³ dí² juú²
 jáun². ²⁷Qui¹ ní¹ Sí² rá¹juáh³ la³ lá²
 hí³ ca³tin¹ tsá²mi³ tsá² zian² hí³ hí³
 ca³tin¹ hnga²:

Ma³hiún¹³ hnú² honh² tsá²mi³,
 tsá² tiá² dáin² can²³, hnú² tsá²
 tiá² jónh³² zian²;
 tí¹ hoh³ hnú² hí³ hiún² honh²
 tsá² tiá² cuin² nú² he³ lánh³
 quieh² héin¹ tsú² ní¹ má¹tí³ ní¹
 lí³zian² jon².

Qui¹ tí³ jlánh¹ bíh¹ juoun³²
 jón²zíf¹ tsá²mi³ tsá² lí¹ já¹cuin³
 lí¹³,
 la³ cónh³ bíh¹ tsá²mi³ tsá² zian²
 ní²cuo².

²⁸Jáun² né³ reh², hnoh² bíh¹
 ná¹lín³ la³jmí¹ lín³ Isaac; hí³

ná¹lín³ náh² jón²zíf¹ Dió³², tsá²
 má²ca³lí³zian² náh² la³ cun³ rón³² lí³
 jái¹³ hí³ ca³jmú³ jáun² Dió³² jmí¹tin².
²⁹Qui¹hliá² nú²míh¹, tsá² ca³lí³zian²
 hí³ jmí¹tin² la³ cun³ qui³ lí²zian²
 tsáu², ca³hí¹ ca³tsin¹ bíh¹ nú²míh¹
 tsá² ca³lí³zian² hí³ cun³quionh³ pí³
 quioh²¹ Jmí²chí³ Chun¹; hí³ la³ jáun²
 bíh¹ ná¹lí²³ uá²jai³² la³ tí³ ta³né³².
³⁰Tí³la³ ¿he³ lánh³ rá¹juáh³ ní¹ Sí²
 dúh¹? Hí³ rá¹juáh³ jáun² la³ lá²:
 “Chin³² tsá²mi³ tsá² má²dí¹hlánh¹
 ní² la³ má²quionh³ jon², qui¹ jon²
 tsá²mi³ tsá² dí¹hlánh¹ tiá² ca³tin¹
 yáh³ lí³quioh²¹ cu³tsa³² la³ cun³
 hí³ hiáuh¹³ nú²míh¹ jon² tsá²mi³
 ní²cuonh² hnú², tsá² zian² hí³ hí³
 ca³tin¹ hnga²”. ³¹Hí³ jáun² né³ reh²,
 jun³juáh¹³ jón²zíf¹ tsá²mi³ tsá²
 má²dí¹hlánh¹ yáh³ dí², tí³la³ ná¹láí³
 dí² la³jmí¹ lín³ jón²zíf¹ tsá²mi³ tsá²
 zian² hí³ ca³tin¹ hnga² bíh¹.

**Tianh³ náh² tiá³ ca³ti²¹ hí³
 má²ná¹liáun¹ náh²**

5 Né³² né³, Cristo bíh¹ ca³liáu³²
 dí², hí³ jáun² lí¹³ ziaun² dí² re²
 hí³ tiú²uú² láí³ dí² tsá² má²dí¹hlánh¹.
 Hí³ jáun² tianh³ náh² tiá³, hí³ ha³
 lí²uú² cue² náh² jái¹³ hí³ lan¹³ náh²
 siáh³ la³jmí¹ lín³ tsá² má²dí¹hlánh¹
 ní¹con² liei²¹ jáun².

²Sá¹n² nieí² náh². Jná¹³ Po¹, juo³
 jná¹³ hnoh², hí³ ní¹juáh³ hnáuh²
 hnoh² hí³ tonh²¹ náh² hí³ má¹tih²¹
 la³ cun³ hí³ ná¹ngí²³ tsú², hí³ tiu³²
 tsú² jáun² chí² láu² hná¹³ ní¹ zian²,
 hí¹ cáun² tiá² lin¹ ní¹ jmu³ ta²¹ yáh³
 Cristo ní¹con² hnoh² ní¹juáh³ la³
 jáun². ³Jáun² hno³² jná¹³ juo¹³ siáh³
 cónh³f¹ cu³ jéin³² lí³ua³ jan² tsá²
 hnió³ tiú³² chí² láu² hná¹³ ní¹ zian²,
 hí³ tsá² la³ hí³ má²ca³tin¹ ma³tí³²

siáh³ ca³la³ jí³² héih³² ñí¹ hná¹ nǎ²
 uá²jaí³². ⁴Hnoh² tsá² lí¹ lín²³ náh²
 hi³ lí¹³ lí³ chun¹ náh² ñí¹con² Dió³²
 cun³quionh³ hi³ ma³tih²¹ náh² liei²¹,
 ha³ tiú²uú² taunh² yáh³ Cristo
 hó¹ñí¹ hnoh²; hi³ tiú²uú² ta²¹ jmu²
 ya³ siáh³ mií³ hi³ ja³² jáun² tsí³
 Dió³² ñí¹con² náh². ⁵Tí³la³ jnoh¹
 má¹ná¹, cun³quionh³ hi³ má²hau³
 jáun² Jmí²chí³ Chun¹ bíh¹ cáun²
 ná¹hé² ná¹jan³² jnoh¹ hi³ heh³
 Dió³² jnoh¹ la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá²
 chun¹, cun³ñí¹ hi³ má²ca³chá¹³ jnoh¹
 cáun² tsí³. ⁶Quí¹ lí³ua³ jan² tsá²
 má²cá²cunh³ quionh³ Jesús Tsá² lín³
 Cristo, hi³ jáun² tiú²uú² lin¹ ñí¹ jmu³
 ta²¹ yáh³ nǎ¹juáh³ hi³ ná¹tú¹ hó³ tiá²
 ná¹tú¹ chí² láu² hná¹³ ñí¹ zian² tsú².
 Tí³la³ la³ cun³ hi³ quien² má¹ná¹, hi³
 chá³² tsú² cáun² tsí³ ñí¹con² Cristo
 bíh¹; hi³ lí³ lin¹ hi³ tson² nio² cáun²
 tsí³ tsú² cun³quionh³ hi³ hnio³ tsú²
 tsáu².

⁷Re² bíh¹ jmí¹ hí¹cua³táunh¹
 hnoh². ¿Hin² tsánh² má²ca³ma³cau²
 hnoh², hi³ jáun² tiú²uú² ta²¹ táunh²³
 hnoh² jú¹ tson²? ⁸Jun³juáh¹³ jái¹³
 hi³ ja³ ñí¹con² Dió³² Tsá² má²ca³te³
 hi³ ya³ náh² jái¹³ hi³ má²ca³ma³cau²
 náh² jáun² tsáu². ⁹Ha³ lí² cuí¹
 cha³có³ honh² náh² jái¹³ hi³ juáh³
 jáun²: “cun³quionh³ cú¹pih²¹ tie³
 bíh¹ zau³² tá¹ cá² pienh¹ cán¹”.
¹⁰Tí³la³ cun³ñí¹ hi³ má²cá²cunh³ dí²
 quiúnh¹ Tí³² Juo¹³ dí², jáun² cáun²
 bíh¹ nio² tsin³² jná¹³ hi³ ca³tin¹
 hnoh², hi³ tiá² lín¹³ yáh³ hnoh² la³
 siáh³. Tí³la³ hi³ ca³tin¹ tsá² má²tsan²
 hí³ honh² hnoh² má¹ná¹, Dió³² bíh¹
 ma³tson¹³ tsá² hí³, cuí¹ hin² mi³
 tsánh².

¹¹Hi³ ca³tin¹ jná¹³ huen² né³ reh²,
 sá¹jmí¹ hi³ jmu²í¹ máh³ jná¹³ héih³²

hi³ tiú³² tsú² chí² láu² hná¹³ ñí¹
 zian², hi³ jáun² tiá² jmí¹ lí³ hau²
 yáh³ jná¹³ tsá² judíos; quí¹ sá¹jmí¹
 la³ jáun² dúh¹, jáun² tiá² hlah³ jmí¹
 jeinh²¹ yáh³ tsú² hi³ hléh²³ jná¹³
 jái¹³ hi³ ca³tin¹ Cristo, Tsá² ca³taun³
 hí³ crei²¹, hi³ lí¹³ hin³ tsáu¹³ tsáu².
¹²Tí³la³ hi³ ca³tin¹ tsá² má²tsan² hí³
 honh² hnoh² hi³ jlánh¹ jmu² quien²
 hi³ tiú³² tsú² jáun² chí² láu² hná¹³ ñí¹
 zian² né³, isá¹jmí¹ hi³ tiú³² bíh¹ tsú²
 cú²jueh³² tá¹ cáun² quioh²¹ hmóu³²
 dúh¹!

¹³Quí¹ hnoh² dá² ca³lí³tén¹ náh²
 hi³ lín¹³ náh² tsá² tiú²uú² liei²¹ jmu²
 héih³² ñí¹con² bíh¹. Tí³la³ jun³juáh¹³
 hi³ hniáuh³² ñí¹táunh¹ náh² cun³
 tin² honh² hmóu³² yáh³ cun³ñí¹
 hi³hliá² má²ca³liáun³ náh²; quí¹
 tí³ re² bíh¹ má¹con²¹ náh² tsá²ján²
 tsá²ján² cun³ñí¹ hi³ hnáu³ náh².
¹⁴Quí¹ la³jí³² héih³² quioh²¹ liei²¹
 bíh¹ má²lí²ma³tí³² tsú² nǎ¹juáh³
 hi³ má²lí²ma³tí³² tsú² héih³² lá²:
 “Ma³hno¹ hnú² tsá²mi³cuóun² renh²
 la³jmí¹ hno³ nú² huen²”. ¹⁵Tí³la³
 hua³hín¹³ náh² jmu³, quí¹ nǎ¹juáh³
 má²tún² hmóu³² bí¹ náh² la³ ná¹quí²
 ná¹jmí²³ náh² renh² la³jmí¹ jmu²
 tsái², jáun² cun³ chau²¹ bíh¹ jmái¹
 hi³ hin¹³ náh² renh² tsá²ján² tsá²ján²
 nǎ¹juáh³ la³ jáun².

Tsá² zian² la³ cun³ hi³ hnió³ ngú³, jí³
 tsá² zian² cun³quionh³ pí³ quioh²¹

Jmí²chí³ Chun¹

(Romanos 8:1-13)

¹⁶Hi³ jáun² né³, juanh³² jná¹³
 ñí¹con² hnoh²: Hi³ hniáuh³²
 má¹zián¹³ náh² la³ cun³ hnió³
 Jmí²chí³ Chun¹, quí¹ cun³quionh³ la³
 jáun² bíh¹ tiú²uú² lí¹³ ñí¹táunh¹ náh²
 la³ cun³ tin² honh² náh² hmóu³².

17 Quí¹ ngu³ quioh²¹ tsú² dí¹quian¹
 hi³ jmu³ jmáh³la³ hi³ tiá² jéih³²
 Jmí²chí³ Chun¹ bíh¹, hi³ Jmí²chí³ hí³
 né³ hnió³ hi³ jmu³ tsú² la³ cun³ hi³
 tiá² jéih³² ngu³; qui¹ hi³ jan² hi³ jan²
 bíh¹ tsú² ná¹háun³. Cun³ñí¹ hi³ jáun²
 bíh¹ tiá² tion¹³ yáh³ náh² hi³ jmúh¹³
 la³ cun³ hi³ hnáuh² náh² jmúh¹³.

18 Tí³la³ ní¹juáh³ la³ cun³ hi³ hnió³
 Jmí²chí³ Chun¹ bíh¹ má²zian² hnoh²,
 jáun² tiú²uú² liei²¹ jmu² yáh³ héih³²
 ní¹con² náh².

19 Lin¹ lín²¹ bíh¹ hin² tsánh² zian²
 cun³ tin² tsí³ hmóu³²; uá¹la³ cun³ hi³
 lí¹ jmú² lí¹ tsau³² tsú², ho³ hi³ jmu²
 tsú² hi³ hlah³ hi³ tiá² jí², ho³ hi³ jmú²
 tsau³² tsú² hi³ hlah³ hi³ hó³² la³jmí¹
 jmú² tsau³² jáh³, 20 ho³ hi³ má²tsú²
 má²jónh³² tsú² dió³² tsá² láin¹, ho³
 hi³ jmu² tsú² ta²¹ la³ jmu² tí³² mí³
 tsá² hláinh¹. Tsá² la³ hí³ hó² uon²
 tsáu², hi³ hnió³ hniéi², hi³ chéih³²
 siáh³, hi³ jlánh¹ né³² cánh³ míh²³
 tsí³ siáh³, hi³ cáun² jmu² tsú² siáh³
 lí³ua³ cáun² hi³ dí¹quiaunh²¹ tsí³
 hnga². Tsá² la³ hí³ jmu² siáh³ hi³
 ná¹tsoh³, hi³ ná¹lí³ ma³ quin³² ma³
 cu³ nió³ tsáu², 21 hi³ lín³ tsú² tsá²
 uóu³² tsí³, [tsá² jngih² tsáu²], tsá²
 hen², tsá² jlié³ teh¹, hi³ hliáun³ ní¹
 bíh¹ siáh³ hi³ jmú² hi³ tsau³² tsú² ní¹
 hná¹ ní². Juanh³² jná¹³ siáh³ cónh³í¹
 cu³ jéin³² la³ cun³ hi³ má²cá²juánh³²
 jná¹³ jáun² jmí¹tin², hi³ lí³ua³ jan²
 tsá² jmu² hi³ la³ ní², tiá² chanh²¹
 yáh³ tsú² hñu³mí³cuú² ní¹ cuá¹quien²
 Dió³².

22 Tí³la³ Jmí²chí³ Chun¹ má¹ná¹,
 jmu² hi³ lín³ tsú² jan² tsá² hnió³
 tsáu² bíh¹, tsá² hiún² tsí³, tsá² tiá²
 hniéi² hnió³ quionh³ tsáu², tsá²
 juenh² tsí³, tsá² ja³² mí³ tsí³, tsá²
 chun¹, tsá² má²tí³² jè¹, 23 tsá² jmu²

hi³ tsí¹juí³ hnga², jí³ tsá² tí² jinh²³
 hnga² ní² siáh³. Hí¹ cáun² liei²¹ tiá²
 zia³² yáh³ hi³ juáh¹³ hi³ tiá² lí¹³ jmu³
 tsú² hi³ la³ ní². 24 Hí³ tsá² má²tionh²
 jo³cuo² Cristo né³, má²ca³quin³ tí³
 có³² la³jí³² hi³ jmí¹ dí¹quian¹ ngu³
 quioh²¹, la³ cun³ la³jí³² hi³ jmí¹
 hniá¹ tsú² jmu³, jí³ la³jí³² hi³ jmí¹
 dí¹quiaunh²¹ tsí³ tsú² ní² siáh³.

25 Jáun² né³, cun³ñí¹ hi³ má²ca³jmú³
 jáun² Jmí²chí³ Chun¹ hi³ má²ziáun²
 dí² hi³ hmaí²¹, jáun² la³ jáun² bí¹
 siáh³ ca³ta¹ dí² cue¹³ tsú² já¹³ hi³
 jmu³ héih³² ní¹con² dí² ca³tí²¹ la³jí³²
 hi³ jmu³² dí².

26 Tiá² hniáuh³² yáh³ jmú¹³ dí²
 tonh², sa³jun³ hi³ má¹tsan¹³ dí² tsí³
 tsá²ján² tsá²ján², hi³ sa³jun³ hniáuh³²
 yáh³ jmú¹³ dí² uóu³² tsí³ ja¹ quiú¹³
 dí² hmóu³².

Ma³háun³ náh² tsá²ján² tsá²ján² náh²

6 Hnoh² reh², ní¹juáh³ zian² ma³
 jan² tsá² má²cá²tánh³ tso³, hi³
 jáun² hnoh² tsá² ná¹pin³ jmí²chí³
 quián¹³ náh² hniáuh³² má¹hon¹ náh²
 tsú², hi³ jáun² jeinh²¹ jmí¹ tsí³ tsú²
 ní¹con² Dió³²; tí³la³ jun³juáh¹³ hi³
 hniáuh³² jmúh¹³ náh² quien² má¹ná¹,
 tá¹la³ tí¹ jinh²¹ náh² tsú². Hi³ ma³
 quin³² ma³ jan³² náh² hniáuh³²
 jmúh¹³ siáh³ hua³hín¹³ lín³², qui¹ ní²
 lí¹ ca³lí³ zia³² siáh³ uá²jai³² hi³ cá²
 lau²³ siáh³ hmóu³² hnoh². 2 Ma³hon¹
 náh² tsá²ján² tsá²ján² lí³ua³ cáun²
 uu³mí²tsí³² hi³ zia³² quioh²¹, hi³
 jáun² la³ jáun² bíh¹ má¹tih²¹ náh²
 héih³² quioh²¹ Cristo.

3 Qui¹ ní¹juáh³ zian² tsá² lín²³ hi³
 quien² ta³ tiá² lin¹ hi³ lín³ hí¹ cáun²,
 tsá² la³ hí³ dá² lí¹ lí²can² hnga² bíh¹.

4 Ma³ quin³² ma³ jan³² bíh¹ tsáu²
 hniáuh³² chu³ ñih³ he³ lánh³ ngí³²

hnga²; n¹juáh³ la³ chun¹ tsú², jáun²
 zia³² jái¹³ jmu³ tsú² tсах³, t³la³
 jun³juáh¹³ uú² cunh³ tsú² hnga²
 quionh³ tsá² siáh³ yáh³ má¹ná¹.
 5 Qui¹ ma³ quin³² ma³ jan³² bíh¹ tsú²
 hniáuh³² jé³ la³ cun³ hi³ ca³tin¹.
 6 N¹juáh³ tsá² má²tin³² jú¹ chú³²
 hniáuh³² bíh¹ tsóh³ tsú² ca³lá² la³
 cun³ la³ jí³² hi³ zioh² n¹con² t³ tsá²
 má²ta².

7 Ha³ lí² lí¹ cu¹ lí³can² náh²
 hmóu³², qui¹ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin²
 tloh²¹ cónh³² cuú²nga¹ Dió³². Qui¹
 lí³ua³ cáun² hi³ jñi³² tsá²mi³cuóun²,
 hi³ jáun² bíh¹ siáh³ loh¹³ tsú². 8 Qui¹
 tsá² jmu² la³ cun³ hi³ t³ ts³ hnga²,
 lín³ tsú² la³ jmí¹ lín³ jan² tsá² zia³²
 hi³ jñi³² bíh¹, hi³ jáun² la³ cun³ rón³²
 lín³ jáun² bíh¹ tsú² loh¹³ hi³ tsa³hín³.
 Ja³bí¹ la³ jáun² lín³ tsú² la³ jmí¹ lín³
 tsá² zia³² hi³ jñi³² n¹juáh³ tsá² jmu²
 la³ cun³ hi³ t³ ts³ Jmí²chí³ Chun¹,
 t³la³ tsá² la³ hí³ má¹ná¹ loh¹³ hi³
 lí¹³ zian² la³ cun³ jmí¹hi³nio² bíh¹.

9 Jáun² né³, tiá² hniáuh³² yáh³ huó¹³
 dí² hi³ jmu³² hi³ chu²¹, qui¹ n¹juáh³
 tion¹³ dí² tsí³, jáun² ló³² bíh¹ quiú¹³
 dí² la³ cun³ jmái¹ hi³ ca³ti²¹ ló³².

10 Cun³n¹ hi³ jáun² né³, cu¹ jmú¹³
 dí² hi³ chu²¹ n¹con² jí³ lín² tsáu²
 la³ ma³ quin³² ma³ cu³ jéin³² hi³
 lí¹³ jmú¹³ dí², t³la³ t³ jlánh¹ bíh¹
 hniáuh³² jmú¹³ dí² ziaún² n¹con²
 tsá² reh² má¹ná¹, tsá² má²nio² hi³
 cáun² tsí³ la³ jmí¹ má²nio² jáun²
 cáun² tsí³ dí² hmóu³².

N¹ má¹lí²hlí² lí²liéinh³² tsú² tsá²
 hí³ né³, jáun² hah² tsú² jái¹³

11 Hi³ jáun² né³ isá¹n² jé³ cónh³
 tiá² cáh¹ huéh³ hi³ tloh³ n¹ sí² hi³
 má²lí²jmú³² jná¹³ lá² hi³ ca³tin¹
 hnoh² cun³quionh³ uón³² huen²!

12 Né³² né³, tsá² dí²quiaun³ hnoh²
 jmái¹ hi³ má¹tih²¹ náh² la³ cun³
 hi³ ná¹ngi²³ tsú² hi³ tiu³² chí² láu²
 hná¹³ n¹ zian², jmu² tsú² la³ jáun²
 qui¹ cun³n¹ hi³ hnió³ ha³ re² n¹
 n¹con² tsáu² bíh¹, qui¹ jáun² tiá²
 lí¹³ hi³ tsa¹ tsáu² n¹ má¹tí³ n¹hléh²¹
 tsú² jái¹³ hi³ ca³ti²¹ hi³ ca³taun³
 jáun² Cristo crei²¹. 13 Qui¹ hí¹juáh³
 hmóu³² yáh³ tsá² la³ hí³ tiá² jmu²
 la³ jí³² la³ cun³ hi³ juáh³ liei²¹. Cáun²
 t³ lí¹ hnió³ bíh¹ tsú² hi³ lí³ zia³² lí²¹
 jáun² quián¹³ náh², hi³ jáun² hí³
 dí² né³ má²jmu³ tonh² cun³n¹ hi³
 má²lí²dí²quiaun³ dí² jáun² hnoh²
 jmái¹ hi³ lí³zia³² cáun² lí²¹ n¹con²
 ngú³ quián¹³ náh². 14 T³la³ hi³ ca³tin¹
 jná¹³ huen² má¹ná¹, hí¹ cú¹pih²¹ yáh³
 tiá² hnó³² jná¹³ hi³ jmu¹ tonh², t³la³
 jná¹³ dá² tсах¹ ná¹ cun³n¹ hi³ hliá²
 Jesucristo T³ Juo¹³ dí² ja³ tsí³ hi³
 jún³ n¹ crei²¹ bíh¹. Hi³ cun³n¹ hi³
 ca³tin¹ crei²¹ quioh²¹ Cristo né³,
 jáun² la³ jí³² bíh¹ la³ cun³ hi³ jmu²
 tsá² zian² hngá¹máh³ lá² quien²,
 tiú²uú² quien² yáh³ n¹con² jná¹³,
 hi³ ja³bí¹ jná¹³ siáh³ uá²jaí³² tiú²uú²
 hi³ quien² ná¹ hí¹ cú¹pih²¹ n¹con²
 hngá¹máh³ lá². 15 Qui¹ [n¹juáh³ jan²
 tsá² má²cá²cunh³ quionh³ Cristo],
 hí¹ cáun² tiá² lin¹ n¹ quien² yáh³
 n¹juáh³ hi³ já¹tú¹ ho³ tiá² já¹tú¹ chí²
 láu² hná¹³ n¹ zian² tsú²; t³la³ la³
 cun³ hi³ quien² má¹ná¹, hi³ má²lín³
 tsú² tsá² hmai²¹ bíh¹. 16 Hi³ jáun²
 la³ jín³² tsá² zian² la³ cun³ lí³ héih³²
 lá² cu¹ zian² tsú² cáun² hi³ re² hi³
 tin², jí³ hi³ cu¹ já² siáh³ mir³ tsí³
 Dió³² n¹con² tsú², la³ cun³ la³ jín³²
 tsá² tionh² jo³cuo² Dió³², tsá² ná¹lín³
 hí³ t³tsóh³dí¹ tsá² Israel.

17 Né³² t³ chí¹ján³, hí¹ jan² tiú²uú²
 hin² hniáuh³² ma³tsan² tsin³² ná¹;

quí¹ la³jí³² bíh¹ cuoh² hi³ quion¹
 jná¹³ lá² jmu² lin¹ hi³ lín³ jná¹³ jan²
 tsá² quian²¹ Jesús.

¹⁸Hi³ jáun² né³ reh², cuí¹ má¹hé¹
 má¹mieh² náh² Jesucristo Tí³² Juo¹³
 dí². Cun³ nř² bíh¹ tí³ jáí¹³.

Sí² Hi³ Ca³zen³ Po¹ Ní¹con² Tsá² Efesios

Po¹ jmu² sí² lá² hi³ ca³tin¹ tsá²
má²lín³ cuáh³² já¹ juú² Éfeso

1 Jná¹³ Po¹, tsá² lín³ ná¹ tí³²
tsá² quian³² jē¹ Jesús Tsá² lín³
Cristo, cun³ñí¹ hi³ ca³lí³hnió³ Dió³²
hi³ jmu¹ jná¹³ la³ jáun². Jmu² jná¹³
sí² lá² ñí¹con² hnoh², tsá² joh¹ Dió³²,
tsá² má²ná¹tanh²³ náh² ta²¹ Cristo
Jesús [já¹ juú² Éfeso nē²]. ²Cu¹
má¹hé¹ má¹mieh² náh² Dió³² Jméi²
dí², jí³ Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí² nē²,
hi³ cu¹ jmu¹ tsú² siáh³ hi³ zian²
náh² cáun² hi³ re² hi³ tin².

Cristo má²mih² tsá² joh¹

³Cu¹ má¹quien¹³ dí² Dió³² Jméi²
Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí², qui¹
cun³ñí¹ hi³ cun³quionh³ Jmí²chí³
joh¹ tsú² má²ca³ma³hé² ma³mieh²,
cun³quionh³ la³jí³² hi³ zia³² jáun²
tí³ hñu³mí³cuú², qui¹ cun³ñí¹ hi³
má²cá²cunh³ dí² jáun² quiúnh¹
Cristo. ⁴La³ cun³ jmí¹ ñeh² bíh¹ hi³
lí¹³ hngá¹máh³ lá² máh³ ca³quianh³
dí² Dió³² hi³ lí¹³ tauh¹³ dí² hi³
ná¹chan¹ dí² ñí¹ hó²¹ñí¹ tsú² hi³
hí¹ cáun² tso³ tiá² zia³² quiú¹³ dí²
cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ Cristo. Cun³ñí¹
hi³ hniau³ bíh¹ tsú², ⁵jáun² ca³chau³
tsú² re² la³ cun³ jmí¹tin², hi³ láí¹³
dí² jón²zíh¹ tsú² cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹
Jesús Tsá² lín³ Cristo, la³ cun³ rón³²

lí³ hi³ ca³lín¹³ tsú² hi³ jlánh¹ tí³² tsí³
tsú² jmu³. ⁶Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³,
cu¹ má¹quien¹³ dí² Dió³², ca³tí²¹
mií³ hi³ cáu² hi³ jueh³² hi³ lí¹ ca³ja³
jáun² tsí³ tsú² ñí¹con² dí², cun³ñí¹
hi³ ca³tin¹ Jon² tsú² Tsá² hnió³ tsú²
lín³². ⁷Cun³ñí¹ hi³ jun³ Tsá² hí³ hi³
ca³táin³ jmí¹³ né³, jáun² má²cá²tsan³
bíh¹ hmah²¹ hi³ jmí¹ ren² dí² jáun²,
hi³ jáun² má²ca³liáu³ dí²; hi³ Dió³²
né³, má²ca³chin² tsí³ tso³ quiú¹³ dí²
qui¹ cun³ñí¹ hi³ cun³ tiá² quiáuh²³
bíh¹ mií³ hi³ ja³² jáun² tsí³ tsú².
⁸Hi³ má²ca³ma³jnia³² tsú² siáh³ hi³
hú¹tá¹ hniau³ lín³², cun³quionh³ hi³
má²ca³cué³ tsú² jáun² pí³ hi³ lí¹³
há¹ ngí¹³ dí² jí³ hi³ lí¹³ láí³ dí² tsá²
quia³lín³ jmí¹ tsí³, ⁹hi³ jáun² lí¹³ lí³
né¹ dí² la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ tsú² hi³
jmí¹ ná¹hmá¹ jáun², la³ cun³ ta²¹
hi³ qui³ jmí¹ má²ca³lín¹³ tsú² jáun²
hnga² hi³ jmu³. ¹⁰La³ cun³ lí³ hi³
má²ca³lín¹³ tsú² jáun² né³, lí³tí³ bíh¹
re² lín³² nē¹ má¹tí³ ñí¹ cá¹chó²¹ jmá¹
hi³ má²tón³² jáun², jmá¹ hi³ chá³²
Dió³² cu³lí²¹ la³jí³² hi³ zia³² jáun²
ñí¹con² Cristo, hi³ jáun² Cristo bíh¹
lín¹³ Tsá² chín¹ ja¹ quioh²¹ hi³ jáun²,
la³ cun³ la³jí³² hi³ zia³² hñu³mí³cuú²
jí³ hi³ zia³² ñí¹ hué²¹ lá² ní² siáh³.
¹¹Hi³ jáun² né³, Dió³² bíh¹ Tsá²
ca³quianh³ dí² la³ cun³ jmí¹tin²,
hi³ cun³ñí¹ hi³ má²cá²cunh³ dí²

jáun² quiúnh¹ Cristo, hi³ jáun² bíh¹ chau² dí² tsú² re² la³ cun³ lí³ hi³ má²ca³lín¹³ tsú² jáun² hnga² hi³ jmu³, Tsá² jmu² hí³ hi³ cun³ cuá²hai³² bíh¹ re² ca³la³ jí³lí³² hi³ má²ca³cháunh¹³ tsí³ jmu³. ¹²La³ ní² ca³jmu³ tsú², hi³ jáun² ní¹ má¹ca³jé³ tsáu² lánh³ ziaún² jnoh¹, tsá² ca³chá¹³ jnoh¹ cáun² tsí³ la³ní¹ ní¹con² Cristo, lí¹³ ma³quien² siáh³ Dió³² cun³ní¹ hi³ jlánh¹ cú² juenh² tsú². ¹³Ja³bí¹ hnoh² siáh³ ca³tianh³² náh² ta²¹ Cristo jmí¹ ca³niéih² náh² jáun² jú¹ tson² hi³ lí¹³ liáun³ náh²; jí³ hi³ ca³lí³ lin¹ hi³ hnoh² ná¹lín³ náh² tsá² joh¹ Dió³², cun³quionh³ hi³ ca³hián¹³ náh² jáun² Jmí²chí³ Chun¹, Tsá² ca³jmu³ Dió³² jái¹³ hi³ cuen³ jmí¹tin². ¹⁴Cun³quionh³ Jmí²chí³ Chun¹ hi³ má²ca³hen¹³ bíh¹ dí² má²ca³lí³ lin¹ hi³ cu³tí³ hiáu¹³ dí² la³ cun³ hi³ cué³² Dió³² ní¹ má¹tí³ ní¹ ca³liáun³ ca³la³ jín³² tsá² joh¹ tsú², hi³ jáun² cuí¹ lí³quien² bíh¹ tsú² cun³ní¹ hi³ jlánh¹ cú² juenh².

Po¹ mí³² ní¹con² Dió³² hi³ lí¹³ quia³lín³ jmí¹ tsí³ tsá² má²tanh² ta²¹ Dió³²

¹⁵Cun³ní¹ hi³ jáun² né³, jmí¹ ca³nái³² jná¹³ hi³ nio² cáun² honh² hnoh² ní¹con² Jesús Tí³² Juo¹³ dí², jí³ hi³ hno³ náh² ca³la³ jín³² tsá² joh¹ Dió³², ¹⁶hi³ jáun² jná¹³ né³, tiá² tunh²¹ yáh³ ná¹ hi³ cue² tiá¹hmah¹ Dió³² hi³ ca³tin¹ hnoh², hi³ chau² tsin³² jná¹³ quián¹³ hnoh² ní¹ má¹ca³lien¹ jná¹³ Dió³². ¹⁷Mí²³ jná¹³ ní¹con² Dió³² Jméi² Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí², Tsá² cú² juenh² Jméi² dí², hi³ cuí¹ jmu¹ tsú² hi³ lí¹³ quia³lín³ jmí¹ honh² náh², cáun² hi³ ja³² ní¹con² hnga² hí³ bíh¹, hi³ jmu³ tsú² siáh³ hi³ ngí¹³ náh² ca³la³ jí³² hi³

hie³² tsú², hi³ jáun² lí¹³ lí³ cuóun³² náh² tsú² re² lín³². ¹⁸Mí²³ jná¹³ siáh³ hi³ Dió³² tíéi³ joh¹ jmí¹ honh² náh², hi³ jáun² lí³ níh¹³ náh² he³ ca³tí²¹ hi³ má²ca³te³ tsú² jáun² hnoh², la³ cun³ hi³ qui³ má²hu²¹ jáun² honh² náh², la³ cun³ la³jí³² hi³ chu²¹ jí³ hi³ jlánh¹ quien² siáh³ hi³ cué³² Dió³² ní¹con² tsá² joh¹. ¹⁹Hi³ mí²³ jná¹³ siáh³ hi³ lí³tsin² náh² hi³ cónh³ bíh¹ tiá² cú² tiá² juenh² tsú², ca³la³ hi³ tiá² lin¹ ní¹ hiá² ní¹ táuh²³ bíh¹ pí³ quioh²¹ tsú², pí³ hi³ jmu² ta²¹ ní¹con² jnoh¹ tsá² tanh²³ dí² ta²¹ tsú². Pí³ jáun² bíh¹ jaun³² ca³ma³jnia³² Dió³² jmí¹ ca³jmu³ tsú² jáun² hi³ ca³jenh¹³ Cristo ja¹ hla¹, hi³ jáun² ca³chan³ dí² tí³ cuá² chu²¹ quioh²¹ la³ tí³ hñu³mí³cuú², ²¹hi³ ca³chan³ dí² tsú² hi³ lín³ Tsá² la³ní¹ ní¹ quioh²¹ ca³la³ jín³² tsá² jmu² héih³², tsá² ná¹ho² ta²¹, la³jín³² tsá² ná¹quien², jí³ tsá² ná¹chín¹ ní² siáh³, la³ cun³ lí³ua³ jan² tsá² jmí¹ lí¹³ lí³ hien¹³ ní¹ hná¹ ní² ní² siáh³, hi³ jun³juáh¹³ jmáh³la³ tsá² zian² ta³ne³² yáh³, quí¹ jí³ tsá² lí³zian² jmá¹ né³bí¹ ja³² bíh¹ siáh³. ²²La³jí³² hi³ zia³² bíh¹ ca³chá³ Dió³² jo³cuo² Cristo, hi³ ca³jmu³ tsú² siáh³ hi³ hnga² Cristo bíh¹ lín³ tsá² chín¹ ní¹con² la³jín³² tsá² lín³ cuáh³². ²³Quí¹ la³jín³² tsá² cuáh³² ná¹lín³ la³jmí¹ lí³ cuá² ta³ hnga² bíh¹ Cristo, hi³ jáun² cun³quionh³ cuá² ta³ jáun² bíh¹ tsú² zian² ca³la³ tán¹ hián² cu³tí³; Tsá² má²cónh³² hi³ ní¹ quioh²¹ ca³la³ jí³lí³² hi³ zia³².

Má²ca³liáun³ dí² cun³ní¹ hi³ ja³² mí³ tsí³ Dió³²

2 Tí³la³ hnoh² né³, jmí¹ ná¹jún¹ bí¹ náh² jmí¹tin² cun³ní¹ hi³ tiá² ca³ma³tih²¹ náh² héih³² quioh²¹

Dió³², hi³ jmí¹ ná¹ren² náh² tso³, ²hi³ jmí¹ ná¹quiánh¹ náh² nóh³² quioh²¹ hngá¹máh³ lá², hi³ jmí¹ ná¹jmuh³² náh² la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ juo¹³ tsá²cuú² tsá²chín³, tsá² cha³² hí³ tiá³ tsí³ tsá² tiá² má²tí³² ñí¹con² Dió³². ³Qui¹ cun³ la³jái³² bíh¹ jnoh¹ jmí¹ ziaún² dí² uá²jai³² la³ ní² jmí¹tin², hi³ jmí¹ ná¹jmú³² dí² la³ cun³ hi³ dí¹quiaunh²¹ tsí³ dí² hmóu³², hi³ ná¹má²tí²¹ dí² la³ cun³ rón³² lí³ hi³ dí¹quian¹ cuá² ta³ dí², jí³ la³ cun³ hi³ láí²³ hmóu³² dí² ní² siáh³. Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, jmí¹ ca³ta¹ dí² uá²jai³² hi³ má²tso¹ tsí³² cá²re² quiúnh¹ tsá² ñí¹ hná¹ ní² ní¹ má¹tí³ ñí¹ ma³tson¹³ Dió³² tsáu². ⁴Tí³la³ Dió³², Tsá² jlánh¹ juenh² lín³² tsí³ ca³ma³hniau³ lín³² dí², ⁵hi³ jáun² uá¹jinh¹ tá¹la³ jmí¹ ná¹jún¹ jáun² máh³ dí² cun³ñí¹ hi³ ca³tí²¹ tsáu¹³ dí², cáun² ca³jmú³ bíh¹ tsú² hi³ lí¹³ ziaún² dí² hi³ hmai²¹ la³jmí¹ ca³jenh¹³ jáun² Cristo; qui¹ cun³ñí¹ hi³ ja³² mí³ tsí³ bíh¹ Dió³² má²ná¹liáun¹ hnoh² ta³né³². ⁶Hi³ la³jmí¹ ca³jmú³ tsú² hi³ ca³jenh¹³ jáun² Cristo, ca³jmú³ tsú² hi³ ziaún² dí² cáun² hi³ hmai²¹, la³ cun³ rón³² lí³ hi³ tsá¹ma³ziaún¹³ dí² ní¹ má¹ta³tauh¹ dí² jáun² hñu³mi³cuú² ñí¹ cuá³ Jesús Tsá² lín³ Cristo, qui¹ cun³ñí¹ hi³ má²cá²cunh³ dí² quiúnh¹ tsú². ⁷La³ ní² ca³jmú³ tsú² qui¹ cun³ñí¹ hi³ hnió³ ma³jnia³² jmí¹tsú² jmí¹ja³² hi³ hniau³ dí² lín³², hi³ hú¹tá¹ ja³² lín³² siáh³ mí³ tsí³ ñí¹con² dí² cun³quionh³ Cristo Jesús. ⁸Jáun² né³, cun³ñí¹ hi³ lí¹ ja³² jáun² mí³ tsí³ Dió³² bíh¹, hi³ jáun² má²ca³liáun³ hnoh², cun³ñí¹ hi³ má²ca³chá¹ náh² cáun² honh². Hi³ ní² dá², jun³juáh¹³ hi³ zia³² cáun² hi³ má²ca³jmuh³ hmóu³²

yáh³ náh², qui¹ hi³ ní² dá² cáun² hi³ lí¹ ca³cué³ Dió³² bíh¹ náh². ⁹Hi³ jáun² né³, hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³ jmú³ tonh², qui¹ jun³juáh¹³ hi³hliá² zia³² cáun² hi³ jmú² tsáu² yáh³ ní³². ¹⁰Qui¹ Dió³² bíh¹ ca³jmú³ dí²; hi³ cun³ñí¹ hi³ má²cá²cunh³ dí² jáun² quiúnh¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo né³, hi³ jáun² ca³ma³jniau² dí² tsú² siáh³ hi³ má²lí¹³ ná¹láí³ dí² tsá² jmú² ta²¹ chu²¹, la³ cun³ ta²¹ hi³ má²ca³chá³ jáun² Dió³² jo³cuo² dí² jmí¹tin² hi³ ca³ta¹ dí² jmú¹³.

Cun³quionh³ Cristo bíh¹ má²nio² tie³

¹¹Hi³ jáun² né³, cháú¹ náh² honh² he³ lánh³ rón³² jmí¹ lín³ náh² jmí¹tin². Jmí¹jáun² jmí¹ ná¹lín³ náh² tsá²cá²jo²¹, tsá² jmí¹ jmáí² náh² “tsá² lín¹ tsá² tiá² já²tú¹ chí² láu² hná¹³ ñí¹ zian²”. La³ ní² bíh¹ ná¹juáh²³ tsá² qui³ ná¹quian³² lí²¹ hi³ lin¹ hi³ taunh² Dió³² hó¹ñí¹, tsá² ná¹téh²³ hi³ hmóu³² “tsá² má²já²tú¹ chí² láu² quioh²¹”; uá¹jinh¹ hi³ lí³ jmáh³la³ tí³ coh³ bíh¹ jaun³². ¹²Jmáí¹ jáun² tiá² jmí¹ quiúnh¹ yáh³ hnoh² Cristo, hi³ jmí¹ tionh² náh² ma³ quin³² quiúnh¹ tsá² Israel, hi³ sa³jun³ jmí¹ cuín² náh² siáh³ nió³² jí³ jáí¹³ hi³ ca³jmú³ jáun² Dió³² jmí¹tin² quionh³ tsá² hí³. Jmí¹ zian² náh² hngá¹máh³ lá² hi³ hí¹ cáun² tiá² hi³ jmí¹ ná¹janh³² náh², hi³ sa³jun³ jmí¹ cuóun²¹ náh² siáh³ Dió³². ¹³Hi³ jáun² né³, uá¹jinh¹ jmí¹ tionh² náh² ñí¹ uóunh³ jmí¹tin², tí³la³ ta³né³² má¹ná¹ má²ca³ta³tonh¹ náh² má²janh² cun³quionh³ jmí² hi³ ca³táin² jáun² quioh²¹ Cristo, hi³ má²ná¹lín³ hnoh² tsá² má²cá²cunh³ náh² quiúnh¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo. ¹⁴Qui¹ Cristo bíh¹ Tsá² cha³² tie³ ja¹ quiú¹³ dí². Hí³ bíh¹ ca³jmú³

hi³ tsá² judíos quionh³ tsá²cá²jo²¹
 má²ná¹lín³ tsá² cu³ nió³; quí¹ hí³
 bíh¹ ca³tsunh³ hná¹ hiah³² hi³ jmí¹
 dí¹jnái²³ jáun² ja¹ quioh²¹ tsá²cá²jo²¹
 quionh³ tsá² judíos, hi³ jmí¹ jmu²
 hi³ tionh² tsú² ma³ quin³², la³
 cun³ liei²¹ hi³ jmí¹ jmu² jáun² hi³
 ná¹hniei²¹ tsú² tsá²ján² tsá²ján².
 15 Cun³quionh³ hi³ ca³jun³ jáun²
 bíh¹ tsú² ca³ma³táuh³² liei²¹ hi³ jmí¹
 quian³² jáun² la³jí³² héih³² he³ lánh³
 rón³² hniáuh³² jmu³ tsú², hi³ ca³jmú³
 tsú² hi³ tá¹ tun³ nió³ tsáu² má²lín³
 cu³ nió³ hmai²¹ cun³ní¹ hi³ jí³lín²
 tsá² hí³ má²cá²cunh³ quionh³ tsú²
 hnga². La³ jáun² bíh¹ ca³jmú³ tsú²
 hi³ niau²¹ tie³. 16 La³ ní² bíh¹ lí³, hi³
 cun³quionh³ hi³ ca³jun³ tsoh² crei²¹
 bíh¹ Cristo ca³ma³táuh³² hniei² hi³
 jmí¹ zia³² ja¹ quioh²¹ tá¹ tun³ nió³
 tsáu², hi³ ca³jmú³ dí² hi³ tá¹ tun³
 nió³ jáun² ná¹lín³ la³juah²¹ dúh¹
 jan² tsáu², hi³ ca³jmú³ tsú² siáh³ hi³
 niau²¹ tie³ ja¹ quioh²¹ tsú² quionh³
 Dió³².

17 Quí¹ Cristo dá² cuan³ hi³
 cua³can³² jú¹ chú³² hi³ lí¹³ niau²¹
 tie³ ní¹con² ca³la³ jín³², la³ cun³
 ní¹con² hnoh² tsá² jmí¹ tionh¹ náh²
 ní¹ uóunh³ jí³ ní¹con² tsá² judíos
 tsá² jmí¹ tionh² hi³ má²janh² ní²
 siáh³. 18 Hi³ jáun² cun³quionh³ jan²
 tán¹ Jmí²chí³ joh¹ Dió³² bíh¹, lí¹³
 tsá¹janh¹³ dí² la³jái³² ní¹con² Jméi²
 dí², cun³ní¹ hi³ ca³tin¹ Cristo, cuí¹
 tsá² judíos, cuí¹ tsá²cá²jo²¹. 19 Jáun²
 né³, hnoh² tiú²uú² lín³ yáh³ náh²
 tsá²cá²jo²¹, tsá² cu³ nió³ siáh³, tí³la³
 hnoh² dá² má²lín³ náh² tsá² cu³ nió³
 bíh¹ quiúnh¹ náh² ca³la³ jín³² tsá²
 joh¹ Dió³². Hnoh² bíh¹ má²ná¹lín³
 náh² tsá² hñú¹³ Dió³². 20 Ja³bí¹ hnoh²
 siáh³ uá²jai³² má²ná¹lín³ náh² la³jmí¹

lí³ cáun² hñú³, hi³ dí¹chi²¹ ní¹ jmí¹
 hiah³² hi³ ca³quiú² jáun² jí³lín² tí³²
 tsá² quian³² jé¹ Dió³² jí³ la³jín³² tí³²
 jé¹ Dió³² ní² siáh³, cáun² hñú³ hi³
 quian³² cá² má³ quin¹ chu²¹ lín²¹
 hi³ hu²¹ cuoh¹ hiah³² jáun², la³ cun³
 Cristo Jesús yáh³. 21 Cun³quionh³
 hí³ bíh¹ chí¹zau³² tá¹ cáun² hñú³,
 hi³ la³jí³² quin¹ quioh²¹ né³ ná¹juín¹
 re² lín³² ca³la³ ní¹ cá¹chó²¹ jmái¹
 hi³ lí³ cáun² cuáh³² hi³ ná¹chan¹
 ní¹con² Tí³² Juo¹³ dí². 22 La³ ní²
 bíh¹ siáh³ hnoh² uá²jai³², cun³ní¹
 hi³ má²cá²cunh³ náh² quiúnh¹
 Cristo, ja³bí¹ la³ jáun² má²tionh²
 náh² siáh³ ja¹ quioh²¹ tsá² reh² ní¹
 hná¹ ní², ca³la³ ní¹ lí²¹ hi³ la³jín³²
 tsá² má²ca³chá³ cáun² tsí³ lí³ lín³
 la³juah²¹ dúh¹ cáun² hñú³, hi³ jáun²
 ní¹ jáun² lí¹³ cuá³ Dió³² cun³quionh³
 Jmí²chí³ joh¹.

Po¹ nio² jo³cuo² hi³ hléh³² jú¹ chú³²
 ní¹con² tsá²cá²jo²¹

(Hechos 22:21; Colosenses 1:24-27)

3 Hi³ jáun² jná¹³ Po¹, cuá¹tson³
 ná¹ cun³ní¹ hi³ ca³tin¹ Jesús
 Tsá² lín³ Cristo ca³tí²¹ cáun² hi³
 chú³² quián¹³ hnoh² tsá²cá²jo²¹;
 cun³ní¹ hi³ hléh²³ jái¹³ la³ ní² bíh¹
 jná¹³ cuá¹tson³ ná¹. 2 Len³ jná¹³ qui³
 cun³ má²ná¹níh¹ bíh¹ hnoh² hi³ Dió³²
 bíh¹ má²ca³chá³ ta²¹ lá² jo³uón³²
 jná¹³ cun³ní¹ hi³ ca³ja³ mií³ tsí³,
 hi³ jáun² lí¹³ zian² hnoh² re². 3 Hí³
 bíh¹ ca³ma³jnia² ní¹con² jná¹³ jái¹³
 hi³ jmí¹ ná¹hmá¹ jáun², la³ cun³ lí³
 jáun² cú¹píh²¹ jái¹³ hi³ má²lí²jmú³²
 jná¹³ ní². 4 Jáun² ní¹ má¹ca³híh³
 náh² jái¹³ ní² lí³tsin² náh² hi³ tson²
 bíh¹ má²ño¹ jná¹³ jú¹ tson² quioh²¹
 Cristo hi³ jmí¹ ná¹hmá¹ jáun². 5 Jái¹³
 jáun² jmí¹ ná¹hmá¹ jmí¹tin², hi³

hí¹ jan² tiá² hin² ca³lí³ cuoh² jmáí¹
 ñí¹ má²jau³² dí²; tí³la³ ta³né³² né³,
 má²ca³jñéih³ Dió³² jáí¹³ jáun² ñí¹con²
 tí³² tsá² quian³² jè¹ tsú², tsá² híen¹
 joh¹ tsú², jí³ ñí¹con² tí³² jè¹ Dió³² nř²
 siáh³ cun³quionh³ Jmř²chí³ joh¹ tsú².
 6Hi³ lá² bíh¹ hi³ jmí¹ ná¹hmá¹ jáun²:
 hi³ cun³quionh³ jú¹ chú³² hi³ lí¹³
 liáun³ tsú² jáun², ja³bí¹ tsá²cá²jo²¹
 uá²jai³² he³ cá²ren² la³ cun³ hi³
 hiáuh³ jáun² tsá² judíos, hi³ lí¹³
 lín³ tsú² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsáu²
 quionh³ tsú² tsá² hí³, jí³ hi³ ca³tin¹
 tsú² siáh³ jáí¹³ hi³ ca³jmú³ jáun²
 Dió³² quionh³ tsá² hí³ cun³ñí¹ hi³
 má²cá²cunh³ tsú² uá²jai³² quionh³
 Cristo Jesús.

7Ta³ tiá² jmí¹ ca³tin¹ bíh¹ jná¹³
 má²ca³zeh³ Dió³² hná¹ ta²¹ quioh²¹,
 hi³ hléh²³ ná¹ jú¹ chú³² cun³quionh³
 pí³ quioh²¹ tsú². 8Uá¹jinh¹ jná¹³ jan²
 tsá² tí³ jlánh¹ bíh¹ huen³ ja¹ ca³la³
 jín³² tsá² joh¹ Dió³², tí³la³ hí³ bíh¹
 má²ca³hiáuh³² jná¹³ hi³ hléh¹³ ná¹
 ñí¹con² tsá²cá²jo²¹ jú¹ chú³² ca³tí²¹
 la³jí³² hi³ zioh² jáun² Cristo, cáun²
 hi³ jmí¹líh³ tiá² chau³² jmáí¹ hi³ lí³
 cuoh² tsú² jí³lí³². 9Hi³ jo³uón³² jná¹³
 né³, má²ca³chá³ Dió³² hi³ hie¹ ná¹
 ca³la³ jín³² tsáu² jáí¹³ ca³tí²¹ la³ cun³
 hi³ hnió³ Dió³² jmu³, jáí¹³ hi³ jmí¹
 ná¹hmá¹ ñí¹con² tsáu² ca³la³ cun³
 cá²jmáí¹ lín²¹, hi³ ca³jmú³ jáun²
 Dió³², Tsá² ca³jmú³ ca³la³ jí³lí³²
 hi³ zia³². 10La³ nř² ca³lí³, hi³ jáun²
 cun³quionh³ tsá² ná¹lín³ cuáh³² joh¹
 Dió³² lí¹³ ma³jnia² ta³né³² ñí¹con²
 ca³la³ jáh³ dú¹ ñí¹ tsá² ná¹chín¹
 jí³ tsá²cuú² tsá²chín³ nř² siáh³, hi³
 Dió³² jlánh¹ quia³lín³ jmí¹ tsí³ ñí¹
 ca³la³ jí³² hi³ jmu². 11Qui³ cun³ jmí¹
 má²hu²¹ bíh¹ tsí³ Dió³² hi³ jmu³ la³
 nř² ca³la³ cun³ jmí¹tin² lín³², cáun²

ta²¹ hi³ ca³lí³ jáun² cun³quionh³
 Jesús Tsá² lín³ Cristo Tí³² Juo¹³ dí².
 12Hi³ jáun² cun³ñí¹ hi³ má²cá²cunh³
 dí² quiúnh¹ Cristo, hi³ má²nio²
 cáun² tsí³ dí² ñí¹con² tsú², jáun²
 má²zia³² bíh¹ jáí¹³ hi³ lí¹³ má¹janh¹³
 dí² ñí¹con² Dió³², ca³la³ hí¹ cú¹pih²¹
 tiá² juá²³ tsí³ dí². 13Hi³ jáun² bíh¹
 hiú² mř²³ jná¹³ ñí¹con² hnoh², hi³
 tiá² cháh¹ náh² hlah³ honh² cun³ñí¹
 hi³hliá² cuá¹má²tso¹ jná¹³ tsin³² hi³
 ca³tin¹ hnoh², quí¹ hi³ lá² dá² jmu²
 lin¹ hi³ tson² bíh¹ cu³tí³ tá¹zanh¹
 náh² re².

Cristo hniau³ dí²

14Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ junh³²
 jná¹³ cú¹jñí³² ta³ ñí¹ Jméí²
 [Jesucristo Tí³² Juo¹³] dí², 15Dió³²,
 Tsá² ná¹juáh²³ hi³ ca³la³ jín³² tsá²
 má²ná¹lín³ tsá² hñú¹³ tsú² hi³ hí³
 bíh¹ dí² lín³ Jméí² tsú², uá¹ hi³
 tsá² má²tionh² hñu³mi³cuú², uá¹
 hi³ tsá² zian² ñí¹ hue²¹ lá². 16Hi³
 jáun² ñí¹con² Jméí² dí², Tsá² lín³
 hí³ mí¹zioh²¹ quioh²¹ ca³la³ jí³lí³²
 hi³ chu²¹, mř²³ jná¹³ hi³ cué³² tsú²
 hnoh² pí³ la³ tí³ hñu³ honh² hnoh²
 cun³quionh³ Jmř²chí³ joh¹, 17hi³
 jáun² má²lí¹³ cuá³² Cristo hñu³
 honh² náh² cun³ñí¹ hi³ má²nio²
 jáun² cáun² honh² náh². Hi³ jáun²
 nř¹juáh³ jlánh¹ tiá³ nio² honh² náh²
 hi³ ná¹hnáu³ náh² hi³ ja³² la³ tí³ hñu³
 honh² náh², la³jmí¹ chí²¹ tiá³ cáun²
 hmá² hi³ tioh³ chí² jmú² ñí¹ ñe¹
 lín²¹, ho³lá²dá² cáun² hñú³ hi³ zeh²
 ñí¹ cáun² jmí¹ hiah³² pin³, 18hi³
 jáun² lí¹³ há¹ ngí¹³ náh² re² cu³lí²¹
 quiúnh¹ náh² la³jín³² tsá² joh¹ Dió³²,
 hi³ he³ cónh³ tí³ tí³ la³ hú³, jí³ tí³
 la³ cuó², jí³ tí³ la³ ñe¹ nř² siáh³ hi³
 hniau³ dí² jáun² Cristo. 19Jáun² bí¹

mí²³ jná¹³ hí³ lí¹³ lí³ cuñ² náh² ha³
cónh³ tí³ hí³ hniau³ dí² jáun² Cristo,
uá¹jinh¹ jmí¹líh³ tiá² lí³ cuoh² tsú²
cun³ tán¹, hí³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí¹³
ná¹canh² hñu³ honh² náh² re² lín³²
cun³quionh³ hnga² Dió³².

²⁰Hi³ hí³ bíh¹ dí² jan² Dió³²
Tsá² zia³² pí³ quioh²¹ hí³ jmu³ tí³
hliáun³ la³ cónh³ bíh¹ hí³ mí³²
dí², ho³ uá¹jinh¹ cáun² hí³ tí³ lí¹
ca³cháunh¹³ tsí³ dí², cun³quionh³ pí³
quioh²¹ tsú² hí³ má²jmu² jáun² ta²¹
hñu³ jmí¹ hñu³ tsí³ dí². ²¹Hi³ jáun²
cun³quionh³ tsá² ná¹lín³ cuáh³², jí³
cun³quionh³ Jesús Tsá² lín³ Cristo,
icu¹ lí³quien² bíh¹ Dió³² jmá¹ ca³la³
jí³² ca³la³ cun³ jmí¹hi³nio²! iTson²
bíh¹ cu³tí³!

Hniáuh³² tiáuh¹ dí² cá²hon³

4 Cun³ñí¹ hí³ jáun² bíh¹, jná¹³
tsá² cuá¹tson³ ná¹ cun³ñí¹
hí³ ca³tín¹ Tí³² Juo¹³ dí², hiú² mí²³
jná¹³ ñí¹con² hnoh² hí³ ñí¹táunh¹
náh² la³ cun³ ca³tí²¹ hí³ ñí¹táunh¹
tsá² má²ca³te³ Dió³², quí¹ hnoh²
bíh¹ tsá² má²ná¹tén¹ náh². ²Jmu³
náh² tsá² tsí¹jui³, tsá² tiá² jmu²
quien² hnga²; jmu³ náh² siáh³
juen² honh², jí³ hí³ cueh¹³ náh²
honh² hí³ ca³tín¹ tsá²ján² tsá²ján²
quí¹ cun³ñí¹ hí³ hno³ náh² tsú².
³Cun³quionh³ hí³ má²nio² jáun² tie³
ja¹ quián¹³ bí¹ náh², má²hniáuh³²
jmúh¹³ náh² pí³ hí³ la³ má²tionh²
jáun² náh² cá²honh¹ jmá¹ ca³la³ jí³²,
cun³quionh³ hí³ ma³hau³ Jmí²chí³
Chun¹. ⁴Quí¹ jan² tán¹ tsáú² bíh¹
má²ná¹láí³ dí², hí³ jan² tán¹ bí¹ siáh³
Jmí²chí³ zian² ñí¹con² dí² la³jái³²;
la³ jáun² bíh¹ lí³ siáh³ hí³ má²ca³te³
náh² jáun² Dió³² hí³ lí¹³ zia³² cáun²
tán¹ hí³ ná¹janh³² náh² ca³la³ jín³².

⁵Jan² bíh¹ Juo¹³ dí² zian², hí³ cá²
ñí¹ bíh¹ jú¹ tson² zia³² hí³ táunh²³
dí² ta²¹, cá² ñí¹ bíh¹ hí³ zaun³² dí²
jmái², ⁶hí³ jan² tán¹ bíh¹ Dió³² Jmé²
dí² ca³la³ jái³². Hí³ bíh¹ cuá¹chín¹
ñí¹con² ca³la³ jín³², Tsá² jmu² ta²¹
ca³la³ tán¹ cu³tí³, jí³ hí³ cuá³ tsú²
siáh³ hñu³ tsí³ jí³lá² dí².

Pí³ hí³ cue³² Jmí²chí³ Chun¹

(Romanos 12:3-8; 1 Corintios

12:1-14:40; 1 Pedro 4:8-11)

⁷Tí³la³ né³² né³, ma³ quin³² ma³
jan³² bíh¹ dí² má²hiau³² dí² la³ cun³
pí³ hí³ ca³ja³ jáun² tsí³ Cristo hí³ lí¹
cué²¹. ⁸Hi³ jáun² bíh¹ ñí¹ Sí² rá¹juáh³
la³ lá²:

Jmí¹ ngah²¹ tsú² jáun²
hñu³mí³cuú², ca³chin² dí² jui³²
tsá² ná¹tson³,
jí³ hí³ ca³cuéh³ dí² siáh³
tsá²mí³cuoun² pí³ hí³ jmu³ tsú²
tá¹³ dí².

⁹Tí³la³ ¿he³ dá² hnió³ juáh³ jaun³²
hí³ “ca³uinh³² tsú²”? Hí³ ní² dá²
hnió³ juáh³, hí³ la³ñí¹ tén² ca³ñí¹hi³²
tsú² la³ tí³ hñu³ hué³². ¹⁰Hi³ Tsá² hí³
bí¹ siáh³ ca³uinh³² tí³ ñí¹ jlánh¹ bíh¹
ñe¹ hñu³mí³cuú², hí³ jáun² lí¹³ hún¹
tsú² la³ tán¹ chu³ cuá² chu³ hué³².
¹¹Hi³ hí³ bíh¹ ca³cué³ pí³ ñí¹con² ma³
quin³² ma³ jan³² tsáú² hí³ jmu³ tsú²
tá¹³ Dió³², uá¹la³ cun³ hí³ ca³cuéh³
tsú² jáun² ma³ jan² tsáú² pí³ hí³ lín¹³
tsú² tí³² tsá² quian³² jé¹ Dió³², ma³
jan² tsáú² ca³cuéh³ dí² siáh³ pí³ hí³
lín¹³ tí³² jé¹ Dió³², hí³ ma³ jan² tsáú²
hiau³ pí³ hí³ ngái³² jú¹ chú³² hí³ lí¹³
liáun³ tsú², ma³ jan² tsáú² hiau³ pí³
hí³ lín¹³ tsá² tanh² hó¹ñí¹ tsáú², hí³
ma³ jan² siáh³ hiau³ pí³ hí³ lín¹³
tí³² ca³tí²¹ jái¹³ quioh²¹ Dió³². ¹²La³
ní² bíh¹ ca³chan³ tsú² hua³jan²¹ tsá²

joh¹ hi³ jmu³ ta²¹ quioh²¹ dí², hi³ jáun² l¹³ hi³ tí³ lí³mí¹ má²tsá²¹lí³pin³ tsí³ tsá² n¹ hná¹ jáun² joh¹ Cristo, ¹³ca³la³ n¹ cá¹chó²¹ jmá¹ hi³ tíauh¹ dí² cá²hon³ la³ cun³ hi³ ca³tí²¹ jmu³ tsá² má²cuóun³² Jon² Dió³², tsá² má²nio² hi³ cáun² tsí³ n¹con² tsú². La³ jáun² bíh¹ l¹³ hi³ lí³hún¹ tsí³ dí², hi³ lí³ tíeí³ dí² tí³tsóh³dí¹ la³ cun³ rón³² lín³ hnga² Cristo. ¹⁴Qui¹ jáun² tiú²uú² lín¹³ dí² la³jmí¹ lín³ tsá¹míh¹, hi³ huán¹ tsí³ lín³² bíh¹ zai³² tsí³, hi³ cáun² l¹ l²can² cun³quionh³ lí³ua³ cáun² jái¹³ hmai²¹ hi³ má²ta² tsáu², hi³ l²can² tsú² hi³ má²cau² tsá² hláih¹, tsá² hnió³ jau³ jui³² hlah³. ¹⁵Tí³la³ n¹juáh³ hléh¹ dí² jú¹ tson² cun³quionh³ hi³ hno³ dí² tsá²ján² tsá²ján² né³, la³ jáun² bíh¹ má²tsá²lí³hún¹ tsí³ dí², ca³la³ n¹ cá¹chó²¹ jmá¹ hi³ lín¹³ dí² la³jmí¹ lín³ Cristo, Tsá² lín³ hi³ Tsá² chin¹ n¹con² dí². ¹⁶Hi³ n¹con² hi³ bíh¹ ja³² pí³ quiú¹³ jnoh¹, tsá² ná¹láí³ dí² la³juah²¹ dúh¹ jní²mu¹ tsú², cáun² ngu³ hi³ ná¹cuú¹ ná¹hun¹ re² tin² la³ ma³ quin³² ma³ caun³² hi³ pih²¹ hi³ siún¹ quionh³ rainh²¹, la³jmí¹ ná¹jenh² hná¹ mú²¹ quionh³ jní²; hi³ jáun² tá¹la³ má²chí¹cuóun² jáun² cu³lí²¹ né³, jmu² lin¹ hi³ hnió³ rainh²¹ cun³quionh³ hi³ má²háun³.

**Ziáun² dí² hi³ hmai²¹
cun³quionh³ Cristo**

¹⁷Hi³ jáun² né³, hlí¹ lieh¹ jná¹³ hnoh² cha¹³ Tí³² Juo¹³ dí², hi³ juo³ ná¹ hnoh² la³ lá²: Tiú²uú² hniáuh³² yáh³ má¹zián¹³ náh² la³jmí¹ zian² tsá² tiá² má²cuóun³² Dió³², qui¹ tsá² hi³ dá² zian² la³ cun³ hi³ cháunh²³ chí¹ hmóu³² bíh¹, cáun² hi³ tiá² lin¹ n¹ jmu³ ta²¹, ¹⁸hi³ cáun² lí¹

ná¹ji³² siáh³ hñu³ jmí¹ hñu³ tsí³ tsú². Tsá² hí³ dá² tiá² zian² yáh³ la³ cun³ hi³ hnió³ Dió³², qui¹ tsá² cáun¹ bíh¹ hí³ cun³n¹ hi³ jlánh¹ huáh² chí¹. ¹⁹Tiú²uú² n¹ yáh³ tsú² he³ dá² jaun³² hua³heih²¹, jí³ hi³ má²ca³jienh³ tsú² siáh³ hmóu³² hi³ jmu³ la³ji³² hi³ dí¹quiaunh²¹ tsí³, hi³ ca³la³ hi³ tsah³ lín³² tsú² jmu² ca³la³ jí³² n¹ hi³ hlah³, ca³la³ hi³ jính¹ lín²¹ tsú². ²⁰Tí³la³ hnoh² má¹ná¹, tiá² ca³lí³tin² yáh³ hnoh² la³ ní² n¹con² Cristo, ²¹n¹juáh³ tson² cu³tí³ hi³ ca³niéih² náh² jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsú², hi³ n¹juáh³ tson² ca³cunh³ náh² siáh³ quiúnh¹ Jesús jmí¹ ca³lí³tin² náh² jáun² jú¹ tson² hi³ ca³tin¹ tsú². ²²Hi³ ca³tí²¹ la³ cun³ he³ lánh³ rón³² jmí¹ zian² náh² jáun² jmí¹tin² né³, tí³ có³² chá¹ náh² cú²jueh³² hi³ yeh³ hi³ jmí¹ jmuh³² náh² jáun², qui¹ jmí¹tin² ca³lí³can² náh² cun³quionh³ hi³ hlah³ hi³ dí¹quiaunh²¹ honh² náh² hi³ jmí¹ jmu² jáun² hi³ jún³ náh². ²³Má²hniáuh³² bíh¹ lí³ hmai²¹ la³ tí³ hñu³ jmí¹ hñu³ honh² náh², ²⁴hi³ má¹zián¹³ náh² cáun² hi³ hmai²¹ la³jmí¹ lí³ hi³ cánh³ ca³ma³jniau² náh² siáh³ Dió³², hi³ zian² náh² la³jmí¹ zian² tsú² jáun² hnga², hi³ hú¹tá¹ chun¹ náh², hi³ jin².

²⁵Cun³n¹ hi³ ní² né³, jáun² ma³ quin³² ma³ jan³² náh² ca³tin¹ hléh¹³ jmáh³la³ jú¹ tson² n¹con² renh², cha³ jmí¹ hléh¹³ náh² jú¹ tí¹jái², qui¹ la³jái³² bíh¹ dí² ná¹láí³ la³juah²¹ dúh¹ zeih²¹ cuo² zeih²¹ ta³ jan² tsáu².

²⁶N¹juáh³ hi³ ca³míh³ honh² náh², ha³ lí² jmú² tso³; ha³ lí² cú¹ míh¹³ honh² nú² ca³la³ n¹ ca³ta³tsi²¹ hiú², ²⁷hi³ cú¹pih²¹ lí² jái¹³ cueh³² tsá² hláinh¹.

²⁸N¹juáh³ tsá² jmí¹ han², ha³ lí² uú² cú¹ han¹ tsú², tí³la³ cú¹

jmu¹ cuá² ta³ tsú² ta²¹ chu²¹ bíh¹
 cú²jueh³², hi³ jáun² zia³² ca³lá² hi³
 lí³ lí³ cuéh³² tsú² tsá² lí³hniauh²³
 ñí¹con².

²⁹Ha³ lí² hléh² náh² jú¹ hlah³,
 tí³la³ jáí¹³ hi³ lí¹³ lí³ ma³hau³ hi³ lí³
 pin³ tsí³ tsáu² bíh¹ hniauh³² hléh¹³
 náh² cú²jueh³², jáí¹³ hi³ lí¹³ lí³
 ma³mieh² Dió³² ñí¹con² tsá² náí³²
 bíh¹. ³⁰Lí² jmú² náh² hi³ niau²¹
 hlah³ tsí³ Jmí²chí³ Chun¹ joh¹ Dió³²,
 qui¹ cun³quionh³ Jmí²chí³ hi³ bíh¹
 má²ná¹lin¹ hnoh² hi³ lín³ náh² tsá²
 joh¹ Dió³², ca³la³ ñí¹ cá¹chó²¹ jmái¹
 hi³ cu³tí³ líáu³² tsú².

³¹Chá¹ náh² tí³ có³² la³jí³² hi³
 chí¹qui² chí¹tiéh²³ honh² náh²
 ñí¹con² tsáu², la³ má²quionh³ hi³
 míh²³ honh² náh², jí³ hi³ jlánh¹
 náh², jí³ hi³ lí¹ tí² lí¹ hóh³² náh²,
 jí³ la³jí³² hi³ lí¹ tú² lí¹ hion²³ náh²
 tsáu² ní² siáh³, la³ cun³ la³jí³² ñí¹ hi³
 hlah³ yáh³. ³²Tí³ re² bíh¹ jmu³ náh²
 chun¹ ñí¹con² tsá²ján² tsá²ján², hi³
 ná¹lín³ náh² tsá² zian² tsí³ hi³ ca³tin¹
 tsá²ján² tsá²ján², hi³ chin³² náh²
 siáh³ honh² ñí¹con² tsá²ján² tsá²ján²
 la³ cun³ hi³ má²ca³jmú³ tsú² ñí¹con²
 náh², la³jmí¹ ca³chin² jáun² Dió³²
 tsí³ tso³ quián¹³ hnoh² cun³quionh³
 Cristo.

He³ lánh³ rón³² hniauh³² ma³zian²
 tsá² má²lín³ jon² Dió³²

5 Hi³ jáun² né³, cun³ñí¹ hi³
 má²ná¹lín³ náh² jon² Dió³²,
 tsá² hnio³ tsú² lín³², jmu³ náh² pí³
 hi³ lín¹³ náh² la³jmí¹ lín³ tsú² hnga².
²Tianh³ náh² hi³ ná¹hnáu³ náh²,
 la³jmí¹ ca³ma³hniau³ Cristo, hi³
 ca³jienh³ tsú² jáun² hnga² cun³ñí¹
 hi³ ca³ta¹ dí². Hí³ bíh¹ lí¹ ca³cuen³
 hnga² la³juah²¹ dúh¹ jan² jáh³, hi³

ca³jngih³ ñí¹con² Dió³², hi³ lín³ tsú²
 la³jmí¹ lí³ cáun² hi³ ja³² má²ró³² hi³
 tí³² tsí³ Dió³².

³Cun³ñí¹ hi³ má²lín³ náh² tsá² joh¹
 Dió³² né³, jáun² hí¹ cú¹píh²¹ yáh³
 tiú²uú² hniauh³² hi³ cáun² lí¹ juonh²¹
 náh² jáí¹³ hi³ ca³tí²¹ hi³ juón¹ tsú²,
 sa³jun³ hí¹ cáun² hi³ tiá² jí², ho³ hi³
 dí¹quian¹ náh² hi³ lí¹ zia³². ⁴Ha³ lí²
 hléh² náh² jú¹ cú¹juón¹, sa³jun³ jáí¹³
 hi³ tiá² lín¹ zia³² ñí¹ jmu³ ta²¹, ho³
 cuú²nga¹ héi² tsí³, qui¹ jáí¹³ la³ ní²
 tiú²uú² ca³ta¹ yáh³ dí² hléh¹³; tí³
 re² cueh¹ náh² cú²jueh³² tiá¹hmah¹
 Dió³² bíh¹. ⁵Qui¹ má²ñí¹ bíh¹ náh²
 hi³ ní¹juáh³ zian² tsá² lí¹ jmu² lí¹
 tsau³² ho³ hi³ jmu² tsú² hi³ tiá² jí²,
 jáun² tsá² la³ hí³ tiá² lí¹³ yáh³ hiáuh³
 jáí¹³ hi³ tsa³ma³zian² hñu³mi³cuú²
 ñí¹ cuá¹quien² Cristo quionh³ Dió³²,
 sa³jun³ lí¹³ hiáuh³ jáí¹³ ní¹juáh³
 tsá² zia³² hi³ jlánh¹ jính¹, qui¹
 tsá² la³ ní² jmu² la³juah²¹ dúh¹ hi³
 má²tsú² má²jónh³² dió³² tsá² láin¹
 bíh¹. ⁶Hí¹ jan² lí² hin² cu¹ má¹cau²
 hnoh² cun³quionh³ cáun² jú¹ te³,
 qui¹ cun³ñí¹ hi³ ca³tí²¹ hi³ hlah³ ní²
 bíh¹ má²jnia³² Dió³² hi³ míh²³ tsí³
 ñí¹con² tsá² tiá² nieh³. ⁷Jáun² né³,
 hí¹ cú¹píh²¹ lí²uú² juónh³² náh² re²
 quiúh¹ tsá² la³ hí³.

⁸Qui¹ jmí¹tin² jmí¹ lín³ hnoh²
 tsá² zian² já¹niéi², tí³la³ ta³né³²
 má¹ná¹, cun³ñí¹ hi³ má²cá²cunh³
 náh² quiúh¹ Tí³² Juo¹³ dí², jáun²
 má²lín³ náh² tsá² má²zian² ñí¹ te³
 joh¹. Jáun² tianh³ náh² la³ cun³
 qui³ ca³tí²¹ hi³ zian² tsá² má²tiéin¹
 joh¹. ⁹Qui¹ joh¹ dá² jmu² hi³ lau³²
 jmáh³la³ cá² ñí¹ hi³ chun¹ bíh¹ tsú²,
 hi³ ngi³² tsú² cú²tso², jí³ hi³ lín³
 tsú² tsá² tson² jè¹ ní² siáh³. ¹⁰Jáun²
 jmu³ náh² pí³ hi³ ngi¹³ náh² hi³ he³

bíh¹ hi³ jéih³² Tí³² Juo¹³ dí². ¹¹Ha³ lí² jmu² náh² lí³ua³ cáun² hi³ tiá² lin¹ ní¹ jmu³ ta²¹, hi³ la³ jmu² jáun² tsá² zian² já¹niéi²; tí³la³ tí³ re² tie³ náh² joh¹ ní¹con² hi³ jáun², hi³ jáun² lí¹³ chu³ jñéih³. ¹²Hi³ lí¹ hua³heih²¹ máh³ hi³ hléh¹³ dí² la³ cun³ hi³ jmu² tsá² hi³ ta³ hñu³ niéi², uá¹jinh¹ tí³ lí¹ hléh¹³ dí²; ¹³tí³la³ ní¹ má¹ca³ta³no¹ la³jí³² hi³ jáun² ní¹ tie³ joh¹ né³, la³jí³² bíh¹ chú² jñéih²³ re², ¹⁴quí¹ cun³quionh³ joh¹ bíh¹ chú² jñéih²³ la³jí³². Cun³ní¹ hi³ jáun² bíh¹ juáh²³ tsú² la³ lá²:

Hueh³ ziu³ máh¹, hnú² tsá²
rá²cuoun¹ nú²;
náu² ní¹ rón²¹ nú² nř² ja¹ hla¹,
hi³ jáun² Cristo tíéi³² joh¹
quioh²¹.

¹⁵Jáun² né³, hua³hín¹³ náh² he³ lánh³ rón³² ní¹táunh¹ náh². Ha³ lí² ma³zián¹³ náh² la³jmí¹ zian² tsá² tiá² jmí¹ tiá² tsí³, tí³ re² ma³zián¹³ náh² hi³ quia³lín³ jmí¹ honh².

¹⁶Ma³quien¹³ náh² jmái¹ hi³ zian² náh², quí¹ jmái¹ hlah³ bíh¹ la³².

¹⁷Ha³ lí² lí¹ jmú² náh² cáun¹; jmu³ náh² pí³ hi³ ngí¹³ náh² he³ hnió³ Tí³² Juo¹³ dí². ¹⁸Ha³ lí² ma³heinh²¹ náh², quí¹ tsá² jmu² la³ jáun² dá² cáun² lí¹ tsá²hín³ bíh¹; tí³ re² cuí¹ ná¹cónh²¹ Jmí²chí³ Chun¹ hñu³ honh² náh².

¹⁹Hniáuh³² hlí¹ lienh¹ náh² renh² má²tún² hmóu³² náh² cun³quionh³ hi³ héh¹ náh² sun¹ hi³ lí³ jáun² jái¹³ quioh²¹ Dió³², hi³ héh¹ náh² sun¹ ní¹con² Dió³², jí³ hi³ héh¹ náh² síáh³ hi³ ca³tin¹ tsú² cun³quionh³ sun¹, la³ cun³ hi³ má²hau³ Jmí²chí³ Chun¹. Jáun² hée¹ náh² sun¹ hi³ má¹tsú¹ má¹jonh²¹ náh² Tí³² Juóuh³² ca³la³ jonh³ jmí¹ honh². ²⁰Cuéh³ náh² tiá¹hmah¹ Dió³² Jméi² dí² jmái¹

ca³la³ jí³² ca³ti²¹ la³jí³² hi³ zia³², cun³ní¹ hi³ ca³tin¹ Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí².

Lánh³ hniáuh³² zian² tsá² tanh² ta²¹ Cristo quionh³ tsá² hñú¹³

²¹Cun³ní¹ hi³ tanh²³ náh² ta²¹ Cristo, jáun² ma³quien¹³ náh² tsá²ján² tsá²ján².

²²Ca³tin¹ tsá²mi³ hi³ ma³quien² ní²cuo², la³jmí¹ má²quien² tsú² jáun² Tí³² Juo¹³ dí². ²³Quí¹ tsá²ñuh² bíh¹ lín³ tsá² chín¹ ní¹con² tsá²mi³, la³jmí¹ lín³ jáun² Cristo Tsá² chín¹ ní¹con² tsá² lín³ cuáh³², tsá² ná¹lín³ hí³ la³jmí¹ lí³ cuá² ta³ tsú², tsá² ca³lión³² tsú² hí³. ²⁴Hi³ jáun² la³jmí¹ má²quien² jáun² tsá² cuáh³² Cristo, la³ jáun² bíh¹ ca³tin¹ tsá²mi³ ma³quien² ní²cuo² tán¹ hián².

²⁵Hnoh², tsá²ñuh², ma³hno¹ náh² tsá²mi³ ní²cuonh² náh², la³jmí¹ ca³ma³hnio³ jáun² Cristo tsá² lín³ cuáh³² hi³ ca³cuen³ tsú² jáun² hnga² hi³ jún³ ca³tin¹ cuáh³². ²⁶La³ ní² ca³jmú³ tsú², quí¹ hi³ jáun² lí¹³ ná¹chan¹ tsá² lín³ cuáh³², hi³ ca³ma³jin² dí² tsú² cun³quionh³ hi³ ca³záun³ tsú² jáun² jmái² cun³quionh³ jái¹³ quioh²¹ Dió³², ²⁷hi³ jáun² lí¹³ ma³jnia² tsú² cuáh³² ní¹con² hnga², hi³ lín¹³ la³jmí¹ lín³ jan² tsá¹mái¹³ tsá² má²jnia³ ca³la³ chú³² lín³² cu³tí³, hi³ chun¹, hi³ jin², hi³ hí¹ cú¹píh²¹ quíá¹ tiá² zia³² quioh²¹, hi³ sa³jun³ hí¹ cáun² hi³ hi³ zính², sa³jun³ hí¹ cáun² hi³ má²hliáh². ²⁸La³ ní² bíh¹ lí³, hi³ hniáuh³² ma³hnio³ síáh³ tsá²ñuh² tsá²mi³ ní²cuo² la³jmí¹ hnio³ tsú² hnga². Quí¹ ní¹juáh³ tsá² hnio³ tsá²mi³ ní²cuo², la³ jáun² má²lin¹ hi³ hnio³ jí³ hnga² bíh¹ tsú². ²⁹Quí¹

hí¹ jan² yáh³ tsáu² tiá² hon² cuá²
 ta³ hnga², tí³la³ jmu² bíh¹ tsú²
 hua³hí¹³, jí³ hí³ má²ton³ dí² siáh³;
 hí³ tí³tsóh³dí¹ la³ jáun² bíh¹ jmu²
 siáh³ Cristo ní¹con² cuáh³², ³⁰quí¹
 jnoh¹ bíh¹ ná¹láí³ dí² la³jmí¹ lí³ cuá²
 ta³ tsú², [jnoh¹ ná¹láí³ dí² la³jmí¹
 lí³ ngú³ quioh²¹ tsú² jí³ jñí²mu¹
 tsú² nř² siáh³]. ³¹La³ cun³ rá¹juáh³
 jáun² ní¹ Sí²: “Cun³ní¹ hí³ jáun² bíh¹
 ca³tin¹ tsá²ñuh² chan³ tí³ có³² jméi²
 mí¹ziú¹³, hí³ jáun² tiánh³ cu³tsa³²
 quionh³ tsá²mí³ ñí²cuo², hí³ jáun²
 tá¹ gon³ tsú² lín¹³ la³juah²¹ dúh¹
 jan² tsáu² bíh¹”. ³²Hí³ nř² bíh¹ cáun²
 jáí¹³ hí³ jlánh¹ bí¹ quien² hí³ jmí¹
 ná¹hmá¹, hí³ jáun² jná¹³ né³ juanh³²,
 hí³ jáí¹³ nř² né³, hie³² hí³ Cristo
 má²cunh³ quionh³ cuáh³². ³³Tí³la³
 cun³ jáun² bíh¹ hniáuh³² má¹hno¹
 náh² tsá²mí³ ñí²cuonh² ma³ quin³²
 ma³ jan³² náh², la³jmí¹ hno³ náh²
 hmóu³², hí³ tsá²mí³ né³, hniáuh³²
 má²quien² siáh³ tsá²ñuh² ñí²cuo².

6 Hí³ hnoh² siáh³ tsá¹míh¹,
 cun³ní¹ hí³ hnoh² tanh²³ náh²
 ta²¹ Dió³², hí³ jáun² ca³tin¹ náh²
 tanh¹³ siáh³ ta²¹ ñeh² mí²ziúh², quí¹
 la³ nř² bíh¹ ca³tí²¹. ²Quí¹ hí³ lá² bíh¹
 héih³² la³ñí¹ hí³ ca³jmú³ Dió³² hí³
 la³ má²quionh³ siáh³ cáun² jáí¹³ hí³
 ca³jmú³ tsú²: “Tianh³² náh² ta²¹ ñeh²
 mí²ziúh², ³hí³ jáun² lí¹³ zian² nú² re²
 tin², jí³ hí³ lí¹³ lí³ zian² nú² ué³ ní¹
 hué²¹ lá²”.

⁴Hí³ hnoh² né³, tsá² má²lieih²¹, ha³
 lí² ma³tsan¹³ náh² tsí³ jónh³², tí³la³
 tí³ re² bíh¹ hí³ má¹cuoun²¹ náh² tsú²
 hí³ tí³ jinh²¹ náh² re² tin², hí³ hlí¹
 lienh¹ náh² tsú² ca³tí²¹ he³ lánh³
 rón³² tanh¹³ tsú² ta²¹ Tí³² Juo¹³ dí².

⁵Hnoh² tsá² ná¹lín³ tsá²
 má²ná¹hlánh¹, ca³tin¹ bí¹ náh²

má¹tih²¹ ní¹con² tsá² ná¹lín³ juóuh³²
 náh² ní¹ hué²¹ lá²; hniáuh³² bíh¹
 má¹quien¹³ náh² tsú², jí³ hí³ re² nio²
 honh² náh² siáh³ jmúh¹³ ta²¹ quián¹³,
 la³jmí¹ lí³ hí³ ná¹má²tih²¹ náh²
 ní¹con² hnga² Cristo. ⁶Jun³juáh¹³
 jmáh³la³ ní¹ jé²³ yáh³ tsú² hniáuh³²
 jmúh¹³ náh² re² ta²¹, hí³ jáun² jlánh¹
 tá¹tonh¹ náh² re² ní¹con² tsú², tí³la³
 hí³ jmúh¹³ náh² la³ cun³ quí³ ca³tin¹
 jmu³ tsá² ná¹lín³ quian²¹ Cristo bíh¹,
 tsá² má²ná¹jmu² la³ jonh³ jmí¹ tsí³
 la³ cun³ hí³ hnió³ Dió³². ⁷Hiún² lín³²
 honh² náh² jmu³ tá¹³ tsú², la³juah²¹
 dúh¹ hí³ ná¹jmuh³² náh² tá¹³ Tí³²
 Juo¹³ dí², jun³juáh¹³ la³jmí¹ lí³ hí³
 ná¹jmuh³² náh² ní¹con² jmáh³la³
 tsáu² yáh³. ⁸Quí¹ má²ñíh¹ bíh¹ náh²,
 hí³ Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí² ma³hmah¹
 ní¹con² ma³ quin³² ma³ jan³² la³
 cun³ lí³ hí³ chu²¹ hí³ lí²jmú³ tsú², uá¹
 hí³ tsá² má²dí¹hlánh¹ ho³lá²dá² tsá²
 zian² hí³ ca³tin¹ hnga².

⁹Hnoh² siáh³ tsá² ná¹lín³ juo¹³
 tsáu², ja³bí¹ la³ nř² hniáuh³²
 jmúh¹³ hnoh² siáh³ ní¹con² tsá²
 má²dí¹hlánh¹ joh² náh², ha³ lí²uú²
 lienh¹ náh² tsú² jú¹ cáu². Cháu¹ náh²
 honh² hí³ jan² bíh¹ Tí³² Juo¹³ dí²
 Tsá² cuá³ hñu³mí³cuú² jmu² héih³²
 ní¹con² hnoh² jí³ ní¹con² tsá² hí³ nř²
 siáh³; hí³ Tsá² hí³ né³, tiá² jmu² yáh³
 hí³ quien² jan², hí³ jan² tiá² quien².

**Zia³² he³ cun³quionh³ lí¹³ jmu³
 tsá² tanh² ta²¹ Dió³² hniéi²**

¹⁰Hí³ jáun² né³ reh², cuí¹ lí³ pin³
 náh² cun³quionh³ pí³ hí³ ja³² ní¹con²
 Tí³² Juo¹³ dí², cun³quionh³ pí³ hí³
 cáu² hí³ jueh³² jáun² quioh²¹ tsú².

¹¹Jmuh²¹ náh² ta²¹ la³jí² ní¹ hí³
 cue³² Dió³² hí³ lí¹³ jmu³ tsú² hniéi²,
 hí³ jáun² quinh¹ náh² jmái¹ ní¹juáh³

jmáí¹ hi³ hnió³ tsá² hláinh¹ ma³cau².
 12 Quí¹ jun³juáh¹³ hi³ ná¹jmu³² hniéí²
 quiúnh¹ tsá²mi³cuóun² yáh³ dí²,
 tí³la³ ná¹jmu³² dí² hniéí² quiúnh¹
 tsá²cuú² tsá²chín³ bíh¹, tsá² hláih¹
 tsá² ná¹lín³ jmí²chí³, la³ cun³ tsá²
 ná¹chín¹, tsá² ná¹ho² jái¹³ ní¹con²
 tsá² ná¹hiá² ná¹jlí³² jmí¹ tsí³ zian²
 hngá¹máh³ lá². 13 Cun³ní¹ hi³
 jáun² né³, jmuh²¹ náh² ta²¹ la³jí³²
 ní¹ hi³ cue³² Dió³² hi³ lí³ jmúh¹³
 náh² hniéí², hi³ jáun² lí³ quinh¹³
 náh² jmáí¹ ní¹juáh³ jmí¹ zia³² hi³
 háinh¹³, hi³ ní¹ má¹lí³² jáun² né³, la³
 má²ná¹pin³ jáun² bíh¹ náh².

14 Jáun² né³, tianh³ náh² hua³jan²¹,
 la³juah²¹ dúh¹ hi³ ná¹hñéh¹ náh²
 jú¹ tson², jí³ ca³la³ hi³ ná¹quíh¹ náh²
 siáh³ hi³ chun¹ náh², la³jmí¹ lí³
 hmih³² pin³ hi³ ná¹quíh³² hliáu³ hi³
 jmu² hua³hí¹³ ní¹ tsí³. 15 Tiah³ náh²
 hua³jan²¹ hi³ hléh¹ náh² jú¹ chú³²
 hi³ jmu³ hi³ niau²¹ tie³ hñu³ tsí³
 tsáu², la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² tauh²
 tuh³² ta³. 16 Hi³ ní¹ ca³la³ jí³² né³,
 chá¹ náh² cáun² honh², qui¹ hi³ nio²
 jáun² cáun² tsí³ bíh¹ tsú² lí³ la³jmí¹
 lí³ cáun² chí² lih³² hi³ zianh³² hliáu³
 hi³ jnáí²³ ta³ ní¹; cun³quionh³ hi³
 jáun² lí³ yéih¹ náh² sí² hún¹ hmá²
 zunh²¹ hi³ cuí²³ tsá² hláinh¹ ní¹con²
 náh². 17 Cuí¹ ná¹hu²¹ honh² náh² hi³
 liáu³ náh², hi³ lí³ jáun² la³juah²¹
 dúh¹ cáun² hú¹chí¹ pin³ hi³ hein³²
 hliáu³ hi³ jmu² hua³hí¹³ chí¹, jí³
 hi³ hniáu³² ná¹ziánh¹ náh² siáh³
 jái¹³ quióh²¹ Dió³² hi³ lí³ la³jmí¹ lí³
 cáun² mí¹tái³ hi³ cue³² Jmí²chí³
 Chun¹. 18 Ní¹ má¹tí³ ní¹lien¹ honh²
 Dió³² ca³tí²¹ lí³ua³ cáun² hi³ zia³²,
 jáun² cun³quionh³ hi³ má²hau³
 jáun² Jmí²chí³ Chun¹ bíh¹ hniáu³²
 lien¹ náh² tsú² jmáí¹ ca³la³ jí³²,

uá¹jin¹ cá² ní¹ hi³ hiú² mih³² náh²
 ní¹con² tsú². Lí¹³ jmúh¹³ honh² la³
 ní² ní¹juáh³ cueh¹³ náh² honh² hi³
 tianh¹³ náh² hua³jan²¹; hi³ hniáu³²
 lien¹ náh² siáh³ Dió³² hi³ ca³tín¹
 la³jín³² tsá² joh¹ tsú². 19 Lien¹ tiá³
 náh² Dió³² hi³ ca³tín¹ jná¹³ uá²jai³²,
 hi³ jáun² lí³ ño¹ jná¹³ hín² jái¹³ hléh¹³
 ná¹ ní¹ má¹tí³ ní¹ hléh¹³, hi³ jáun²
 la³ jáun² lí³ zia³² uu³mieh¹³ jná¹³
 ní¹ má¹tí³ ní¹ hie¹ ná¹ tsáu² la³ cun³
 jái¹³ hi³ jmí¹ ná¹hmá¹ jáun² ca³tí²¹
 jú¹ chú³² hi³ lí³ liáu³ tsú². 20 Jná¹³
 la³² tsá² zéin¹ Dió³², hi³ hléh²³ ná¹
 jú¹ chú³² jáun²; hi³ cun³ní¹ hi³ jáun²
 bíh¹ cuá¹tson³ jná¹³ ta³né³². Jáun²
 lien¹ náh² tiá³ Dió³², hi³ jáun²
 jlánh¹ tiá³ niau²¹ tsin³² jná¹³ hi³
 hléh¹³ jú¹ chú³², la³ cun³ qui³ ca³tín¹
 jná¹³ jmu¹.

Má²hah² Po¹ jái¹³

21 Jáun² né³, reh² dí² Tíquico
 chá³² ní¹con² honh² la³jí³² hi³
 ca³tín¹ jná¹³ jí³ hi³ cuá¹jmu² jná¹³
 ní² siáh³. Hí³ bíh¹ lín³ quian²¹ Tí³²
 Juo¹³ dí², jan² tsá² jlánh¹ re² nio²
 cáun² tsí³, jan² tsá² hno³ lín³² dí².
 22 Hi³ jáun² bíh¹ zein³² jná¹³ tsú²
 ní¹con² honh², hi³ jáun² chá³²
 tsú² ní¹con² honh² he³ lánh³ rón³²
 tiauh² jnoh¹, hi³ jáun² lí¹³ chá³² tsú²
 siáh³ tiá³ honh² náh².

23 Dió³² Jméí² dí² jí³ Jesucristo
 Tí³² Juo¹³ dí² cuí¹ jmu¹ hi³ jí³lin²
 tsá² reh² dí² lí¹³ zian² re² tin², jí³
 hi³ ná¹hnáu³ tsú² siáh³ cun³quionh³
 hi³ nio² cáun² tsí³. 24 Cuí¹ má¹hé¹
 má¹mieh² Dió³² ca³la³ jín³² tsá²
 hnio³ Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí²,
 la³jín³² tsá² hniau³ tsú² cáun² hi³ tiá²
 tón³² jmáí¹ hliáh¹³. [Cun³ ní² bíh¹ tí³
 jái¹³.]

Sí² Hi³ Ca³zen³ Po¹ Ñí¹con² Tsá² Filipenses

Tá¹la³ cuá¹hún¹ hñu³mí¹ñí²
Po¹ jmu² sí² lá² hi³ ca³tin¹ tsá²
má²lín³ cuáh³² já¹ juú² Filipos

1 Jná¹³ Po¹ quiúnh¹ ná¹
Timoteo, tsá² ná¹lá³ jnoh¹
tsá² má²dí¹hlánh¹ joh¹ Jesucristo,
jmu³² jnoh¹ sí² lá² hi³ ca³tin¹ la³jín³²
hnoh², tsá² tionh² náh² juú² Filipos
nǎ², tsá² má²joh¹ Cristo Jesús; hi³
la³ñí¹ la³ján³ zen²³ jnoh¹ sí² lá²
ñí¹con² tsá²daun³² tsá² ná¹ñí¹ cuáh³²,
la³ má²quionh³ tsá² ná¹jniá³ hi³ jmǎ¹
tsǎ³ nǎ² siáh³. ²Cuí¹ má¹hé¹ má¹mieh²
náh² Dió³² Jméi² dí² jí³ Jesucristo
Tí³² Juo¹³ dí², jí³ hi³ cuí¹ zian² náh²
siáh³ cáun² hi³ re² hi³ tin².

Po¹ liéinh³² Dió³² hi³ ca³tin¹
tsá² tanh² ta²¹ Dió³²

³Cue² jná¹³ tiá¹hmah¹ Dió³² la³
ma³ quin³² ma³ cu³ jéin³² hi³ chau²
tsin³² jná¹³ quián¹³ hnoh², ⁴hi³
nǎ¹ má¹ca³lien¹ jná¹³ Dió³² né³,
tiu³nio² bíh¹ hiú² mǎ²³ jná¹³ ca³la³
hi³ hiún² lín³² tsin³² hi³ ca³tin¹
la³jín³² hnoh², ⁵quí¹ cú²re² bíh¹
má²ca³jmú¹³ dí² ta²¹ hi³ ca³tin¹ jú¹
chú³², ca³la³ cun³ jmǎ¹ ca³lí³liau³
hi³ ca³chá¹ náh² cáun² honh², hi³
la³ tí³ ta³né³². ⁶Jáun² jná¹³ né³ hu²¹

tsin³², hi³ Dió³² Tsá² ca³ma³liáu³²
hí³ hi³ jmu² ta²¹ chu²¹ ñí¹con² náh²,
jmu² la³ má²jmu² jáun² ca³la³ ñí¹
cuanh²¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo. ⁷Cun³
ca³tí²¹ bíh¹ hi³ lén¹³ jná¹³ la³ nǎ² hi³
ca³tin¹ la³jín³² hnoh², quí¹ cun³ñí¹
hi³hliá² jlánh¹ ná¹hnáu³ dí², quí¹
ja³bí¹ ñí¹con² hnoh² siáh³ ja³² mií³
tsǎ³ Dió³² la³jmǎ¹ ja³² jáun² mií³ tsǎ³
tsú² ñí¹con² jná¹³, uá¹ hi³ cuá¹hún¹
jná¹³ hñu³mí¹ñí², ho³ uá¹ hi³ nǎ¹
má¹ca³ta³zanh¹ jná¹³ ñí¹ ho²¹ñí¹
tsá²tan²¹ hi³ lion¹ jná¹³ jú¹ chú³², jí³
hi³ ma³tson¹³ jná¹³ siáh³ jái¹³ jáun².
⁸Dió³² ñí³² hi³ cónh³ bíh¹ tiá² hú¹ pǎ²
hú¹ juoun³² tsin³² jná¹³ hi³ ca³tin¹
la³jín³² hnoh², quí¹ ca³la³ jmǎ¹ hnau³
hnga² Jesucristo bíh¹ hnau³ jná¹³
hnoh². ⁹Hi³ jáun² nǎ¹ má¹ca³lien¹
jná¹³ Dió³², hiú² mǎ²³ jná¹³ hi³ tí³
lí³mí¹ lín¹³ náh² tsá² jlánh¹ hnio³
Dió³² jí³ tsá²mǎ³cuóun², hi³ tí³ lí³mí¹
lí¹³ quia³lín³ jmǎ¹ honh² náh², jí³
hi³ tí³ lí³mí¹ tsá²lí³jnia² siáh³ jmǎ¹
honh² náh² cun³ jmá² cun³ jnia³²;
¹⁰quí¹ jáun² la³ jáun² lí³ tin² náh²
hi³ quiáh¹ hi³ jlánh¹ bíh¹ chu²¹. La³
jáun² bíh¹ lí¹³ zian² náh² cáun² hi³
jin² náh², hi³ jáun² tiá² lí³ zia³² hí¹
cáun² yáh³ hi³ chí¹cuú² chí¹jná²³
ñí¹con² náh² nǎ¹ má¹cuanh³² jáun²

Cristo. ¹¹Hi³ jáun² cun³quionh³
 hi³ ma³hau³ jáun² Jesús Tsá² lín³
 Cristo bíh¹ lí¹³ lín³ náh² la³jm¹
 lí³ cáun² hmá² hi³ háí³² jmáh³la³
 máí³ chu²¹. Hi³ jáun² cun³quionh³
 hi³ zian² hnoh² cá² ñí¹ hi³ chun¹
 né³, lí¹³ tá¹zanh¹ Dió³² re² ta³ ñí¹
 tsá²mí³cuóun², hi³ ma³quien² tsú²
 siáh³ Dió³².

**La³ji³² hi³ jmu² Po¹, jmu² tsú²
 cun³ñí¹ hi³ hnio³ Cristo**

¹²Hnoh² reh², hno³² jná¹³
 hi³ lí³ ñíh¹³ náh² hi³ la³ji³² hi³
 má²cá²quiúnh³² jná¹³, cu³tí³ bíh¹
 má²ca³ma³hau³ hi³ tsá²ngí³² jú¹
 chú³² quioh²¹ Dió³²; ¹³quí¹ la³jín³²
 bíh¹ hliáu³ tionh² ñí¹ta²¹ lá², jí³ tsá²
 ñí¹ hná¹ jáun² ní² siáh³ má²ná¹ñí³²
 hi³ cuá¹tson³ jná¹³ cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹
 Cristo. ¹⁴Hi³ míh¹ tiá² jí³lin² bíh¹
 siáh³ tsá² reh² má²ca³chá³ tiá³ tsí³
 hi³ hleh³² jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³²
 ca³la³ hí¹ cú¹píh²¹ tiá² cú² tiá² juéhn²
 cun³ñí¹ hi³ ná¹ñí³² tsú² hi³ cuá¹tson³
 jná¹³ ñí¹ lá²; cu³tí³ má²ná¹tioh³ bíh¹
 cáun² tsí³ tsú² ñí¹con² Tí³² Juo¹³ dí²
 ta³né³².

¹⁵Tson² bíh¹ zian² ma³ jan² tsá²
 hleh³² jáí¹³ quioh²¹ Cristo cun³ñí¹ hi³
 uóu³² tsí³ ñí¹con² jná¹³, jí³ hi³hliá²
 hnió³ hniéi² ní² siáh³; tí³la³ zian²
 né³ tsá² siánh³ hi³ hleh³² hú¹tá¹ hi³
 re² hu²¹ tsí³ bíh¹ tsú² má¹ná¹. ¹⁶Tsá²
 hleh³² hi³ hi³ hu²¹ re² tsí³ né³, hleh³²
 tsú² quí¹ cun³ñí¹ hi³ hniau³ jná¹³
 bíh¹ tsú², quí¹ ñí³² tsú² hi³ ca³chau³
 Dió³² bíh¹ jná¹³ ñí¹ lá² hi³ cué¹³ jná¹³
 jú¹ tson² ca³tí²¹ jú¹ chú³² quioh²¹
 Cristo. ¹⁷Tí³la³ tsá² ñí¹ hná¹ hí³
 né³, jun³juáh¹³ hi³ hu²¹ re² tsí³ yáh³
 tsú² hleh³² hi³ ca³tin¹ Cristo, tí³la³
 hleh³² tsú² cun³ñí¹ hi³ zia³² hi³ hen²

tsí³ hmóu³² bíh¹. Tsá² hí³ dá² cáun²
 hnió³ hi³ ma³hliáu³ uu³mí²tsí³²
 quion²¹ jná¹³ bíh¹ tá¹la³ cuá¹tson³ ná¹
 lá². ¹⁸Tí³la³ itia² hi³ jmu³ hí¹ cáun²
 yáh³! Quí¹ uá¹ hi³ hu²¹ re² tsí³ tsú²,
 ho³ uá¹ hi³ tiá² re² hu²¹, cáun² hiú²
 bíh¹ tsin³² jná¹³ lí³ua³ hi³ hleh³² tsú²
 hi³ ca³tin¹ Cristo bíh¹.

Quí¹ cun³ lí³ hiú² bíh¹ siáh³
 tsin³² jná¹³, ¹⁹quí¹ ño¹ jná¹³ hi³ cun³
 cua³han² bíh¹ jná¹³ re² ja¹ la³ji³²
 uu³mí²tsí³² hi³ quiunh³² jná¹³ lá²
 cun³ñí¹ hi³ lienh¹ hnoh² Dió³² hi³
 ca³tin¹ jná¹³, jí³ hi³hliá² má²hau³
 jná¹³ siáh³ Jmí²chí³ Chun¹, Tsá²
 ca³ma³hau³ hí³ Jesucristo tá¹la³
 ca³ngí³ tsú² jáun² ñí¹ hué²¹ lá².

²⁰Quí¹ jná¹³ hu²¹ tsin³² hi³ cun³
 tiá² chau²¹ bíh¹ jmáí¹ hi³ lí³ heh¹
 ná¹, quí¹ tí³la³ jná¹³ hno³² hi³ la³
 má²chá²³ jáun² bíh¹ jná¹³ tiá³ tsin³²
 hi³ jmu² ná¹ lin¹ cun³quionh³ ngú³
 lá² quion²¹ hi³ Cristo bíh¹ Tsá²
 quien², uá¹ hi³ zian² uá¹ hi³ má²jún¹
 jná¹³. ²¹Quí¹ ca³tin¹ jná¹³, la³ji³²
 hi³ jmu² jná¹³, jmu² jná¹³ cun³ñí¹
 hi³ hno³ ná¹ Cristo bíh¹, hi³ jáun²
 ní²juáh³ hi³ jun³ jná¹³ né³, tí³ zia³²
 hi³ má²ca³lá¹³ bíh¹ jná¹³ jaun³².

²²Tí³la³ cun³ñí¹ hi³ lí¹³ jmu¹ jná¹³
 ta²¹ chu²¹ hi³ ca³tin¹ Tí³² Juo¹³ dí²
 tá¹la³ zian² ná¹ ñí¹ hué²¹ lá², hi³
 jáun² lí¹ tiá² ño¹ he³ quiáh¹³ bíh¹
 jná¹³ lí²³. ²³Juóuh³² bíh¹ hi³ quiáh¹³
 jná¹³ lí³ua³ cáun² hi³ tun³ ní², quí¹
 jná¹³ jmí¹ má²hno³² hi³ jún³ bíh¹, hi³
 jáun² jmí¹ ñih²¹ ná¹ hi³ jmí¹ ñí¹ñí²¹
 quiúnh¹ Cristo; quí¹ ca³tin¹ jná¹³,
 hi³ jáun² bíh¹ tí³ jlánh¹ bíh¹ chú³²;
²⁴tí³la³ cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ hnoh²
 né³, tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² hi³ la³
 má²zian² jáun² jná¹³ ñí¹ hué²¹ lá².

²⁵Hi³ cun³ñí¹ hi³ má²nio² cáun²

tsin³² jná¹³ ca³ti²¹ hi³ n²é³, jáun²
 ño¹ jná¹³ hi³ zian² bíh¹ jná¹³ cónh³í¹
 cu³tiá³ quiúnh¹ hnoh², hi³ jáun²
 lí³ má¹hau¹ jná¹³ hi³ cuá¹táunh¹
 hnoh² tí³ chí¹ján³ jí³ hi³ tí³ lí³mí¹ lí³
 hiún² honh² náh² hi³ táunh²³ náh²
 ta²¹. ²⁶Hi³ jáun² n¹í má¹cá²chó³²
 jná¹³ siáh³ ja¹ quián¹³ hnoh² jlánh¹
 lí³ zia³² jái¹³ hi³ lí³ tsinh¹ náh² hi³
 ca³tin¹ Cristo Jesús cun³ñí¹ hi³
 ca³tin¹ jná¹³.

²⁷Hi³ jáun² né³, ñí¹ jí²¹la³ tí³
 hniáuh³² jmúh¹³ náh² pí³ hi³ lí³
 zian² náh² la³ cun³ lí³ jú¹ chú³²
 quioh²¹ Cristo bíh¹; quí¹ uá¹ hi³
 ngau³ jná¹³ hi³ ñí¹jie¹ ná¹ hnoh²,
 ho³ uá¹ hi³ cuon¹ jná¹³ ñí¹ uóunh³,
 cun³ jáun² hnó³² bíh¹ jná¹³ hi³ chá³²
 tsáu² ñí¹con² ná¹ hi³ hnoh² nio² bíh¹
 tiá³ honh² náh², jí³ hi³ tionh² náh²
 siáh³ cá²hoh¹ n²í, hi³ la³jín³² hnoh²
 ná¹jmuh³² náh² pí³ cu³t³sa³² hi³ lí³
 lí³ juóun³² tsá² taunh³² ta²¹ jú¹ chú³²
 ca³ti²¹ hi³ lí³ liáun³ tsáu². ²⁸Ca³la³
 hí¹ cú¹pih²¹ tiá² hniáuh³² hú¹ cóh²¹
 honh² náh² ñí¹con² tsá² hau² náh²,
 quí¹ la³ jáun² dá² má²ma³lih²¹ hnoh²
 ñí¹con² tsú² hi³ tsa³hín³ bíh¹ tsú²,
 hi³ ja³bí¹ lí³ má¹lih²¹ hnoh² siáh³
 hi³ cu³tí³ liáun³ náh²; hi³ lí²¹ jáun²
 né³ ja³² ñí¹con² Dió³² bíh¹. ²⁹Quí¹
 cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ hnga² bíh¹ Cristo,
 má²hian² náh² jái¹³ hi³ tanh¹³ hnoh²
 tsú² ta²¹, hi³ jun³juáh¹³ jmáh³la³
 hi³ tí³ tanh¹³ ta²¹ yáh³ hnoh² tsú²,
 quí¹ ja³bí¹ má²hian² náh² siáh³ jái¹³
 hi³ má¹tsoh¹ náh² honh² hi³ ca³tin¹
 tsú² uá²jai³². ³⁰Quí¹ ja³bí¹ hnoh²
 siáh³ tiáunh¹ náh² ja¹ hniéi² la³jmí¹
 má²ca³jieh³ hnoh² jáun² jmí¹tin² hi³
 hun¹ jná¹³ ja¹ hniéi², cáun² hniéi² hi³
 qui³ hun¹ jná¹³ la³ tí³ ta³né³² la³ cun³
 qui³ má²ca³niéih² náh² jáun².

Cristo ca³jmú³ tsí¹juí³,
 uá¹jinh¹ quien² lín³² tsú²

2 Hi³ jáun² né³, n¹íjuáh³ tson²
 má²ca³ta³no¹ tiá³ honh² náh²
 cun³ñí¹ hi³ má²cá²cunh³ náh²
 quiúnh¹ Cristo, hi³ n¹íjuáh³ má²ca³lí³
 hiún² honh² náh² cun³quionh³
 hi³ hniau³ tsú², hi³ n¹íjuáh³ tson²
 má²juónh³² náh² siáh³ re² quiúnh¹
 Jmí²chí³ Chun¹, hi³ má²ca³lí³ cuín²
 hnoh² ha³ lánh³ rón³² lí³ hi³ ja³² mií³
 tsí³ tsáu² ñí¹con² tsá²ján² tsá²ján², la³
 má²quionh³ hi³ hnáu³ tsú² n²í siáh³,
²jáun² ma³hiún¹³ náh² tsin³² jná¹³
 ca³la³ tán¹ hián² cu³tí³ cun³quionh³
 hi³ tionh² náh² cá²hoh¹, hi³
 ná¹hnáu³ náh² cu³t³sa³² la³jín³² náh²,
 hi³ cáun² má²ná¹tioh³ honh² náh²
 la³jín³², jí³ hi³ ná¹hu²¹ honh² náh² cá²
 ñí¹ la³jín³² náh². ³Ha³ lí² jmú² náh²
 hí¹ cáun² hi³ dí¹quiaunh²¹ honh²
 náh² hmóu³², sa³jun³ hniáuh³² hu²¹
 honh² náh² hi³ jmúh¹³ náh² cáun²
 ta²¹, hi³ má¹lí³² jáun² né³, jmúh¹³
 náh² tonh²; tí³la³ la³jí³² hi³ jmúh¹³
 náh² má¹ná¹, hniáuh³² má¹quien¹³
 náh² tsá²ján² tsá²ján², hi³ jmúh¹³
 náh² tsí¹juí³ hmóu³². ⁴Hí¹ jan² hnoh²
 tiá² hniáuh³² hnáu¹³ hi³ chu²¹ hi³
 quián¹³ náh² jmáh³la³ hmóu³², tí³la³
 ca³tin¹ bíh¹ hnoh² hnáu¹³ náh² hi³
 chu²¹ hi³ lí¹³ jmu³ ta²¹ ñí¹con² jí³ tsá²
 siánh³ n²í siáh³.

⁵Hniáuh³² ná¹lí³ jmí¹ honh² náh²
 la³ cun³ hi³ jmí¹ lí³ jáun² jmí¹ tsí³
 Cristo Jesús:

⁶Quí¹ uá¹jinh¹ qui³ cónh³ jmí¹
 má²lín³ Tsá² hí³ la³ cun³ qui³
 lín³ Dió³²,
 tí³la³ tiá² ca³jmú³ yáh³ tsú²
 tion³ hi³ lín¹ hi³ cá²ren² tsú²
 quionh³ Dió³²;

7 qui¹ tí³la³ ca³chá³ bíh¹ tsú² tí³
 có³² la³ cun³ hi³ jmí¹ lín³,
 hi³ jáun² ca³lín³ tsú² la³ cun³
 qui³ lín³ jan² tsá² má²dí¹hlánh¹
 hi³ ma³cón³² tsáu².
 Jmí¹ ca³lí³zian² tsú² jáun² hi³ lín³
 ngú³ la³ cun³ qui³ lín³ jáun²
 tsá²mi³cuóun² né³,
 8 jmí¹jáun² ca³jmú³ tsú² hi³ lín³
 jan² tsá² tsí¹juí³ cu³tí³,
 hi³ ihí¹ la³ tí³ ca³he³ tsú² hi³ jún³
 ca³la³ hi³ chí¹tón²¹ crei²¹!
 9 Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ jlánh¹
 ca³ma³quien² tí³ ca³nga² Dió³²
 Tsá² hí³,
 jí³ hi³ cáu³ siáh³ tá¹³ tsú² hi³
 lín³ tsú² jan² Tsá² jlánh¹ bíh¹
 quien² la³ cónh³ bíh¹ ñí¹ ca³la³
 jí³lín² tsáu²;
 10 hi³ jáun² la³jín³² tsá² zian²
 hñu³mi³cuú²,
 tsá² zian² hngá¹máh³ lá² ní²,
 jí³ tsá² má²ná¹hón²¹ hñu³ hué³²
 ní² siáh³,
 di³ñí³² ñí¹ hó²¹ñí¹ Jesús ní¹
 má¹ca³nái³² tsú² hi³ jmái²
 Jesús.
 11 Hi³ jáun² má¹jáun² la³jín³² tsáu²
 ton³ hi³ Jesús Tsá² lín³ Cristo
 bíh¹ lín³ Tí³² Juo¹³ dí² la³jái³²,
 hi³ jáun² lí³ lin¹ hi³ quien² Dió³²
 Jméi² dí².

**Tsá² hain²¹ tí³ con² Cristo
 lín³ joh¹ ñí¹con² hngá¹máh³**

12 Hi³ jáun² né³, hnoh² tsá² jlánh¹
 hnau³ jná¹³, la³jmí¹ má²ca³jmuh³
 náh² niuh¹ ñí¹con² jná¹³ tá¹la³
 má²cá²ñí³² jná¹³ quiúnh¹ hnoh²
 jmí¹tin², tí³ lí³mí¹ má²hniáuh³²
 bíh¹ jmúh¹³ náh² niuh¹ ñí¹con²
 jná¹³ tá¹la³ má²cuon¹ jná¹³ lá²
 ñí¹ uóunh³. Jmu³ náh² pí³ hi³ lí³

hián¹³ hi³ má²ca³liáun³ náh² jáun²,
 cun³quionh³ hi³ jmúh¹³ náh² tsí¹juí³
 ta³ ñí¹ Dió³², hi³ ca³la³ hi³ juénh²
 náh² siáh³ Dió³²; 13 qui¹ Dió³² bíh¹
 Tsá² jmu² hi³ hen² tsí³ tsáu² hi³ jmu³
 la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ dí², hi³ má²hau³
 siáh³ hi³ lí³tí²³ la³jí³² la³ cun³ rón³²
 lí³ hi³ hu²¹ jáun² tsí³ hnga².

14 Hi³ jáun² né³, la³jí³² hi³ jmuh³²
 náh², tiá² hniáuh³² yáh³ jmúh¹³ náh²
 ta³ hlí¹ ta³ líúnh¹ náh², hi³ sa³jun³
 jmúh¹³ náh² siáh³ ta³ mí¹tsáinh¹
 náh²; 15 hi³ jáun² hí¹ jan² tiá² hin²
 choh¹³ tsáuh³ hnoh². Tí³la³ hnoh²
 dá² hniáuh³² lín³ náh² tsá² jí²
 jmí¹ tsí³ bíh¹, hi³ ná¹lin¹ náh² hi³
 lín³ náh² jon² Dió³², tsá² tiá² zia³²
 hí¹ cáun² hi³ quiá¹ quioh²¹ tá¹la³
 ñí³táunh¹ ja¹ tsá² hláih¹, tsá² cá² ñí¹
 jmu² hi³ hlah³ hi³ hó³². Hniáuh³²
 bíh¹ hi³ lín³ náh² joh¹ ja¹ tsá² hí³
 la³jmí¹ lí³ cáun² chí¹lmai²¹ hi³ tie³
 joh¹ quioh²¹ ñí¹ lí³ cáun² hngá¹máh³
 já¹nié², 16 tá¹la³ ñí³quiánh¹ náh² jú¹
 chú³² hi³ lí¹³ zian² tsú² cáun² hi³
 hmai²¹. Hi³ jáun² ní¹ má¹jaunh³²
 Cristo má²¹lí¹³ lí³ tсах¹ jná¹³ hi³
 ca³tin¹ hnoh², qui¹ cun³quionh³ la³
 jáun² lí¹³ lí³ ño¹ jná¹³ hi³ tiá² lí¹ la³
 má²ca³ngí³ yáh³ jná¹³, hi³ sa³jun³ la³
 má²cá²jmú³² jná¹³ siáh³ cáun² ta²¹
 lí¹ ná¹hín²³. 17 Hi³ jáun² né³, hnoh²
 bíh¹, tsá² má²ca³jmuh³ náh² hmóu³²
 ná¹chan¹ ñí¹con² Dió³² cun³ñí¹ hi³
 nio² cáun² honh² náh², né³² né³,
 ní¹juáh³ jná¹³ la³ ca³táin² jmí²hán¹
 ná¹ ñí¹ ta³ ñí¹ Dió³² hi³ jún³ jná¹³,
 la³jmí¹ ten² tsú² jáun² mu² ráu³ mí³
 uóun²jieh¹³ ñí¹hiú¹³, jáun² cáun²
 hiú² bíh¹ tsin³² jná¹³ hi³ cuen²¹ ná¹
 huen² ñí¹con² Dió³² cu³lí²¹ quionh³
 hi³ lí¹ cuez³² hnoh² tsú² jáun², hi³
 tсах¹ jná¹³ siáh³ cu³lí²¹ quiúnh¹

hnoh². ¹⁸Hi³ jáun² chú³² má¹hiúnh¹³
nách² honh² jí³ hi³ tsinh¹ nách²
uá²jaí³² cu³lí²¹ quiúnh¹ jná¹³.

**Ta²¹ quioh²¹ Timoteo
quionh³ Epafrodito**

¹⁹Hi³ jáun² né³, len³ jná¹³ hi³ zein²¹
ná¹ Timoteo tia³jui³² hi³ tsa³jie³ tsú²
hnoh² n¹juáh³ hi³ Jesús Tí³² Juo¹³
dí² hnió³ la³ jáun², hi³ jáun² lí³ hiúnh²
tsin³² jná¹³ n¹juáh³ n¹ má¹ca³lí³ ño¹
ná¹ ha³ lánh³ rón³² tionh² hnoh².

²⁰Qui¹ tiú²uú² zian² hí¹ jan² yáh³
tsá² siánh³, tsá² hu²¹ tsí³ cá²ren²
la³jmí¹ hu²¹ tsin³² jná¹³, la³ cun³
tsá² cu³tí³ hí³² tsí³ hí³ ca³tin¹ hnoh²
yáh³; ²¹quí¹ la³jín³² bíh¹ tsá² ñí¹
hná¹ n² ná¹zian² jmáh³la³ hi³ ca³tin¹
hmóu³², ha³ tiá² zian² yáh³ tsú² hi³
ca³tin¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo. ²²Tí³²la³
hnoh² má¹ná¹, má¹ná¹ñí¹ bíh¹
nách² lánh³ rón³² lín³ Timoteo, qui¹
má²ca³ma³jnia³² bíh¹ tsú² hi³ chun¹;
quí¹ hí³ bíh¹ má²ca³jmu³ ta²¹ cu³lí²¹
quiúnh¹ jná¹³ hi³ hléh¹ jnoh¹ jú¹
chú³², la³jmí¹ jmu² jan² tsá¹míh¹ hi³
má²hon³ jméi². ²³Cun³ñí¹ hi³ jáun²
bíh¹ hu²¹ tsin³² jná¹³ hi³ la³jui³²
zein²¹ ná¹ tsú² hi³ tsa³jie³ tsú² hnoh²
n¹ má¹ca³lí³ ño¹ jná¹³ he³ lánh³
rón³² lí³ re² ca³ti²¹ hi³ cuá¹tson³ jná¹³
lá²; ²⁴tí³²la³ cun³ jáun² má²ca³chá³
jná¹³ cáun² tsin³² ñí¹con² Tí³² Juo¹³
dí² hi³ chau²¹ jná¹³ huen² tia³jui³²
hi³ ñí¹jie¹ ná¹ hnoh².

²⁵Ja³bí¹ len³ jná¹³ siáh³ hi³
hniáuh³² chanh²¹ jná¹³ reh² dí²
Epafrodito, tsá² jmu³² jnoh¹ ta²¹
quiúnh¹ jí³ hi³ jmu³² jnoh¹ hniéi²
n² siáh³, tsá² ca³zen² hnoh² hmóu³²
ñí¹ lá² hi³ ma³hau³ n¹juáh³ he³
lí³hniauh²³ quion²¹ jná¹³; ²⁶quí¹
jlánh¹ má²hniá¹ tsú² hi³ jie³² siáh³

cónh³ hnoh², jí³ hi³ jlánh¹ hlah³ nio²
tsí³ tsú² siáh³ qui¹hliá² ca³lí³ ñíh¹
hnoh² hi³ jmí¹ tsáun¹ tsú². ²⁷Tson²
bíh¹ cu³tí³ ca³lí³ tsáun¹ tsú², hi³
pih²¹ tiá² jun³; tí³²la³ Díó³² né³ ca³ja³
mí³ tsí³ ñí¹con² tsú², hi³ jun³juáh¹³
jmáh³la³ ñí¹con² hnga² hí³ yáh³, qui¹
ja³bí¹ ñí¹con² jná¹³ yáh³ siáh³, qui¹
sá¹jmí¹ ca³jun³ tsú² dúh¹, jáun² tí³
lí³mí¹ hlah³ jmí¹ niau²¹ bíh¹ tsin³²
jná¹³ la³ cónh³ bíh¹ hi³ má²nio².

²⁸Hi³ jáun² bíh¹ jlánh¹ hno³² jná¹³
chanh²¹ ná¹ tsú², hi³ jáun² lí³ tsinh¹
nách² n¹ má¹ca³jien¹ nách² tsú² siáh³,
quí¹ hi³ jáun² lí³ méih³ hi³ má²nio²
jáun² hlah³ tsin³² jná¹³. ²⁹Hen³
nách² tsú² ca³la³ hi³ hiúnh² lín³²
honh², la³ cun³ qui³ ca³tin¹ hnoh²
hen¹³ tsá² reh² dí² cun³quionh³
Tí³² Juo¹³ dí²; jí³ hi³ má¹quien¹³
nách² tsú² siáh³ la³ cun³ qui³ ca³tin¹
nách² má¹quien¹³ lí³ua³ jan² tsá²
la³ hí³. ³⁰Qui¹ cú¹pih²¹ cu³tí³ bíh¹
tiá² jun³ tsú² cun³ñí¹ hi³ jmu² tá¹³
Cristo; qui¹ cun³ñí¹ hi³ tiá² jmí¹ lí¹³
má¹hau¹ hnoh² hmóu³² bíh¹, jáun²
ca³ma³hau³ tsú² jná¹³ cháh³ hnoh²,
hi³ ca³zinh³ tsú² ñí¹ háinh¹³ hnga²,
hi³ cú¹pih²¹ cu³tí³ bíh¹ tiá² jun³ tsú².

Tsá² cu³tí³ ñí³táunh¹ cú²tso²

3 Hi³ jáun² né³ reh², tsinh¹ nách²
jmu³ cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ Tí³²
Juo¹³ dí². Ca³tin¹ jná¹³, tiá² lin¹
uu³mí²tsí³² zia³² yáh³ n¹juáh³ hi³
jmu¹ jná¹³ siáh³ sí² la³ cun³ qui³
má²cá²jmu³² ná¹ jmí¹tin², qui¹ cun³
jmu³ bíh¹ ta²¹ ñí¹con² hnoh², hi³
jáun² hí¹ cáun² hi³ háinh¹³ tiá² lí³
zia³² quián¹³ nách². ²Hua³hín¹³ nách²
ñí¹con² tsá² lín¹ tsí² hláih¹ hí³,
tsá² qui² cuinh²³ hí³ tsáun² quionh³
mí¹jlá², hi³ jlánh¹ juáh³ hi³ jmu² lin¹

hi³ taunh² Dió³² hó¹ñí¹ quioh²¹ tsá²
 má²quian³² lí²¹ jáun²; ³quí¹ jnoh¹
 bíh¹ tsá² cu³tí³ má²ná¹quían¹ dí² lí²¹
 hi³ lin¹ hi³ taunh² dí² Dió³² hó¹ñí¹,
 tsá² ma³tsú¹ ma³jonh²¹ dí² Dió³²
 cun³quionh³ hi³ má²hau³ Jm²chí³
 Chun¹, jì³ hi³ tsah¹ lín²¹ dí² quí¹hliá²
 láí³ dí² tsá² tionh² jo³cuo² Cristo
 Jesús. Tí³la³ tiá² cáun² lí¹ hai³² yáh³
 dí² tsá² la³ cun³ hi³ jmu² tsáu² hi³
 jniá³ jáun² tí³ coh³; ⁴uá¹jinh¹ jná¹³
 jan² tsá² jmí¹ lí³ jmu¹ quien² la³
 cun³ hi³ jmu² tsú² hi³ jniá³ jáun²
 tí³ coh³, la³jmí¹ jmu² tsá² hí³. Jáun²
 né³, n¹juáh³ zian² tsá² lín²³ hi³ zia³²
 cáun² he³ ca³tí²¹ hi³ lí³ lí³ ha³ tsú²
 tsí³ ñí¹con² la³ cun³ hi³ jmu² tsú²
 jáun² tí³ coh³, tí³la³ tí³ jlánh¹ bíh¹
 zia³² jáí¹³ hi³ jmí¹ lí³ ha¹ jná¹³ tsin³²
 hi³ jáun²; ⁵quí¹ jmí¹ la³ má²jñá³
 jmái¹ hi³ ca³lí³zian² bíh¹ jná¹³,
 ca³tíú³ tsú² chí² láu² hná¹³ ñí¹ zian²
 jná¹³. Jná¹³ bíh¹ jan² tsá² jón²zíf¹
 jón²cho¹ hla¹ Israel; jan² tsá² cu³
 níó³ quioh²¹ tsá² jón²zíf¹ jón²cho¹
 hla¹ Benjamín; jná¹³ bíh¹ cu³tí³ jan²
 tsá² hebreo la³ cun³ jmí¹ ca³lí³zian²
 ná¹, qui¹ tsá² hleh³² jú¹jma² hebreo
 bíh¹ ñuh³² mí²zia³² jná¹³. Jná¹³ bíh¹
 jan² tsá² jmí¹ má²ca³hín¹³ jè¹ tsá²
 fariseos ca³tí²¹ ha³ lánh³ rón³² ngí²³
 tsá² hi³ liei²¹ quioh²¹ tsá² judíos.
⁶Ja³bi¹ jná¹³ jmí¹ lín³ jan² tsá² hian²
 tsí³ lín³² hi³ ca³jmú³² tiá³ siaun³²,
 hi³ jmí¹ hí¹ jmí¹ tsin²¹ jná¹³ tsá²
 má²ná¹lín³ cuáh³² jmí¹jáun². Hi³
 ca³tí²¹ hi³ jmí¹ zian² jná¹³ re² la³
 cun³ lí³ héih³² quioh²¹ liei²¹ né³,
 hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² ca³choh¹³
 hí¹ cáun² ñí¹ tiá² ca³ma³tí²¹ jná¹³.
⁷Tí³la³ la³jí³² la³ cun³ hi³ jlánh¹ jmí¹
 len³ jná¹³ hi³ quien² lín³², ta³né³²
 jmu² jná¹³ hi³ hí¹ cáun² tiá² lin¹ ñí¹

quien² bíh¹ la³jí³² hi³ jáun² cun³ñí¹
 hi³ ca³tin¹ Cristo. ⁸Ca³lí³í¹ máh³
 chá²³ jná¹³ tsin³², hi³ la³jí³² la³ cun³
 hi³ jmí¹ lí³ lí³ zia³² quion²¹ jná¹³, lí¹
 má²já²cuí³² bíh¹, n¹juáh³ hi³ cunh²¹
 jná¹³ hi³ jáun² quionh³ hi³ má²ca³lí³
 cuóun³² jná¹³ jáun² Cristo Jesús
 Tí³² Juóu³² jná¹³. Cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹
 Cristo bíh¹ má²já²hín³ jná¹³ la³jí³² hi³
 jáun², tí³la³ tiá² hi³ jmu³ yáh³, qui¹
 qui³ cónh³ la³jí³² bíh¹ hi³ jáun² lí³
 la³jmí¹ lí³ má¹qui³² hi³ ca³tin¹ jná¹³
 ta³né³²; qui¹ hnga² Cristo Tsá² lín³
 Juóu³² bíh¹ jná¹³, má²hen² tsin³² ná¹
 hi³ janh²¹, ⁹hi³ lín¹³ jná¹³ jan² tsá²
 hú¹tá¹ má²ca²cunh³ cu³tí¹³ quionh³
 tsú². Tiú²uú² hnó³² yáh³ jná¹³ jmu¹
 pí³ hi³ lí³ chun¹ ná¹ cun³quionh³
 hi³ má¹tí²¹ jná¹³ jáun² liei²¹, qui¹
 ta³né³² má²hnó³² jná¹³ hi³ lí³ chun¹
 ná¹ cun³quionh³ hi³ nio² jáun² cáun²
 tsin³² ñí¹con² Cristo bíh¹, qui¹ Dió³²
 dá² hinh²³ tsáu² la³juah²¹ dúh¹ jan²
 tsá² chun¹ cu³tí³ n¹juáh³ jan² tsá²
 má²nio² cáun² tsí³ bíh¹. ¹⁰Ñí¹ jí²¹la³
 hnó³² jná¹³ hi³ lí³ zia³² pí³ quioh²¹
 Cristo Tsá² ca³jenh¹³ hi³ bíh¹ ñí¹con²
 jná¹³, jì³ hi³ lí³ cuóun³² jná¹³ tsú²
 siáh³ hnga². Hi³ hnó³² jná¹³ siáh³
 má¹tso¹ tsin³² la³jmí¹ ca³ma³tso²
 tsú² jáun² tsí³, hi³ ja³bí¹ hnó³² jná¹³
 hi³ jún³ ná¹ la³jmí¹ jun¹ tsú² jáun²,
¹¹quí¹ hu²¹ tsin³² jná¹³ hi³ ja³bí¹ jná¹³
 siáh³ uá²jai³² jenh¹³ ja¹ hla¹.

**Jmu² tsú² pí³ hi³ chau²¹
 ñí¹ ca³táuh³ jui³²**

¹²Né³² né³, jun³juáh¹³ hi³ hnó³²
 jná¹³ juah²¹ hi³ má²ca³joh¹ jná¹³
 la³jí³² hi³ ní² yáh³, sa³jun³ hi³ jlánh¹
 má²ca³hiá² ca³táunh³ jná¹³ tán¹
 hián² yáh³; tí³la³ jná¹³ dá² ñe² tí³
 chí¹ján³ bíh¹ ca³la³ ñí¹ ca³joh¹ ná¹

la³ cun³ hi³ ca³jen³ jáun² Cristo
jmí¹ ca³jauh¹ tsú² jáun² jná¹³.

¹³Reh², tiá² juanh³² yáh³ jná¹³ hi³
má²ca³joh¹ ná¹ hi³ nǎ²; jǎ³²la³ ti³
jmu² jná¹³ hi³ tsa³có³ tsin³² la³ cun³
hi³ má²ca³ta³no¹ jáun² cu³hna³²
bíh¹, qui¹ hi³ nio² jáun² ti³ chí¹ján³
bíh¹ má²jmu² jná¹³ pí³ hi³ joh¹.

¹⁴Jmu² jná¹³ pí³ hi³ chau²¹ jná¹³ ñí¹
ca³táuh³ jui³², hi³ jáun² joh¹ jná¹³
jái¹³ hi³ ñih²¹ la³ ti³ hñu³mí³cuú²
ñí¹ má²ca³te³ Dió³² cun³ñí¹ hi³ hen²
ján¹³ ti³ con² Cristo Jesús.

¹⁵Jáun² né³, la³jái³² dí², tsá² cu³tí³
má²ná¹hún¹ tsǎ³ dí², hniáuh³² láí¹³
dí² la³ nǎ². Tǎ³la³ nǎ¹juáh³ zian² ma³
jan² hnoh², tsá² lín²³ náh² ca³lá²
la³ siáh³, tin² bíh¹ Dió³² jmu³ hi³
há¹ ngí¹³ hnoh² la³jǎ³² ñí¹ tiá² re²
má²ca³ngí¹³ náh². ¹⁶Tǎ³la³ cun³ jáun²
hniáuh³² bíh¹ má¹ziáun¹³ dí² la³
cun³ lǎ³ jú¹ tson² hi³ má²ca³ngí¹³ dí²
jáun².

¹⁷Reh², jmu³ náh² jǎ³lín² la³jmí¹
jmu² jná¹³, hi³ tón³ náh² siáh³ máh¹
ñí¹con² tsá² má²zian² la³ cun³ lǎ³
nóh³² hi³ má²ca³má¹ta¹³ jnoh¹ jáun²
hnoh². ¹⁸La³ cun³ hi³ má²ca³juáh³²
ján¹³ jáun² hiú² cuóh³² lín³² ñí¹con²
hnoh² jmí¹tin², hi³ siáh³ juah³²í¹
máh³ jná¹³ cónh³í¹ cu³ jéin³² ca³la³
hi³ uo² ná¹, hi³ zian² juóun³² tsá²
ñí³táunh¹ hi³ jmu² hniéi² ñí¹con²
jú¹ tson² ca³ti²¹ ta²¹ hi³ ca³jmu³
jáun² Cristo jmí¹ ca³jun³ tsú² jáun²
ñí¹ crei²¹. ¹⁹Tsá² la³ hí³ dá² tsá²
tsa³hín³ bíh¹ ñí¹ cá¹táuh³ jmái¹.
Má³² hi³ cúh² bí¹ tsú² lǎ³ dió³² juo¹³,
ca³la³ hi³ tonh² lín³² bíh¹ tsú² jmu²
cáun² hi³ jmí¹ hniáuh²¹ jmu³ heh³.
Jmáh³la³ ca³ti²¹ hi³ zia³² ñí¹ hué²¹
lá² bíh¹ ná¹hu²¹ chí¹ tsú². ²⁰Tǎ³la³
jnoh¹ má¹ná¹, ná¹láí³ dí² tsá² hín¹³

hñu³mí³cuú² bíh¹, hi³ ná¹jan³² dí²
hi³ ñí¹ jáun² bíh¹ jáuh³ Jesucristo
Tǎ³² Juo¹³ dí², Tsá² liáu³². ²¹Hi³
jáun² cun³quionh³ pí³ hi³ zia³² jáun²
quioh²¹ bíh¹ tsú², la³ cun³ pí³ hi³
jmúh³² tsú² jáun² ta²¹ hi³ lǎ²³ nio²
jo³cuo² tsú² hnga² ca³la³ jǎ³² hi³ zia³²
yáh³, cun³quionh³ pí³ jáun² bíh¹
zái³² tsú² ngú³ tsǎ¹juí³ lá² quiú¹³ dí²,
hi³ jmu³ tsú² hi³ ngú³ quiú¹³ dí² lǎ¹³
la³jmí¹ lǎ³ ngú³ hi³ má²quian³² tsú²
jáun² hnga² ti³ hñu³mí³cuú².

Ma³hiú¹³ náh² honh² jmái¹ ca³la³
jǎ³² cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ Tǎ³² Juo¹³ dí²

4 Jáun² né³ reh², hnoh² tsá²
jlánh¹ hnau³ jná¹³ lín³², tsá²
jlánh¹ hen² tsin³² jná¹³ hi³ jie¹ ná¹,
jlánh¹ hiú² lín³² tsin³² jná¹³ jǎ³ hi³
tsah¹ lín²¹ jná¹³ siáh³ cun³ñí¹ hi³
ca³tin¹ hnoh². Cuí¹ ná¹pin³ náh² la³
má²ná¹pin³ náh² nǎ² quiúnh¹ náh²
Tǎ³² Juo¹³ dí², hnoh², tsá² hnau³ jná¹³
lín³².

²Hiú² mí²³ jná¹³ ñí¹con² mí¹
Evodia quionh³ mí¹ Síntique, hi³
cuí¹ tiánh² tsú² cá²hon³ la³ cun³
hi³ qui³ ca³tin¹ jmu³ tsá² reh² dí²
cun³quionh³ Tǎ³² Juo¹³ dí². ³Ja³bí¹
hnú² reh² Sízigo, mí²³ jná¹³ ñí¹con²
hnú² hi³ cu³tí³ jmúh¹³ hnú² ta²¹
cu³lí²¹ quiúnh¹ jná¹³, la³ cun³ niéih³
jáun² hi³ jmái² hnú², hi³ má¹hon¹
nú² reh² tsá²mí³ nǎ², qui¹ tsá²mí³ nǎ²
bíh¹ jlánh¹ ca³jmú³ pí³ quiúnh¹ jná¹³
hi³ hléh¹³ ná¹ jú¹ chú³² hi³ lǎ¹³ liáun³
tsáú², la³ má²quionh³ ñú² Méin¹,
jǎ³ tsá² reh² ca³jmú³ ta²¹ quiúnh¹
ján¹³ ñí¹ hná¹ nǎ² nǎ² siáh³. Tsá² nǎ²
má²ná¹tón²¹ bíh¹ hi³ jmái² ñí¹ sí²
rón³² hñu³mí³cuú².

⁴Ma³hiú¹³ náh² honh² jmái¹ ca³la³
jǎ³² cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ Tǎ³² Juo¹³ dí².

Juah³² jná¹³ siáh³ cónh³: iMa³hiún¹³
 náh² honh²! ⁵Cuí¹ lí³ cuóu³² hnoh²
 la³jín³² tsáu² hi³ hnoh² bíh¹ tsá²
 chu²¹ honh² náh²; quí¹ má²ja³quián³
 jáunh³ bíh¹ Tí³² Juo¹³ dí².

⁶Hí¹ cú¹píh²¹ lí² jmú² náh² zian²
 ca³tí²¹ hí³ hlá² hí³ ní², tí³la³ ní¹
 má¹tí³ ní¹lien¹ náh² Dió³², jáun²
 cáun² juoh¹ náh² tsú² la³jí³² la³
 cun³ hí³ lí³ hniáuh³² ní¹con² bíh¹
 náh². Tí³la³ la³jí³² hí³ hiú¹ mǎh¹
 náh² ní¹con² tsú² má¹ná¹, hniáuh³²
 cueh¹ náh² tsú² tiá¹hmah¹ bíh¹. ⁷Hí³
 jáun² Dió³² cué³² hí³ niau²¹ tie³ hñu³
 honh² náh², cáun² hí³ jlánh¹ bíh¹
 cáu² jueh³², cáun² hí³ tiá² há¹ tiá²
 ngí¹³ tsá²mí³cuóun²; hí³ jáun² tie³
 hí³ nio² jáun² hñu³ honh² bí¹ náh²
 jmu³ hua³hí¹³ hñu³ jmǎ¹ hñu³ honh²
 náh², jí³ la³jí³² hí³ lín²³ náh² ní²
 siáh³, cun³ní¹ hí³ má²cá²cunh³ náh²
 jáun² quiúnh¹ Cristo Jesús.

Taunh³² tsú² tsǎ³ jmáh³la³ hí³ chu²¹

⁸Hí³ jáun² né³ reh², la³ cun³ ní¹
 ca³táuh³ jái¹³ hí³ juanh³² jná¹³
 lá², hí³ chú³² táunh¹³ náh² honh²
 la³jí³² hí³ tson², la³jí³² hí³ hien¹,
 la³jí³² jmáh³la³ hí³ cú²tso², hí³ jí²,
 hí³ chu²¹, jí³ hí³ tson² quien² ní²
 siáh³. Hí³ jáun² né³, tionh² náh²
 honh² jmáh³la³ cá² ní¹ hí³ chu²¹, jí³
 lí³ua³ cáun² hí³ hú¹tá¹ cu³tí³ ca³tí²¹
 ma³quien² tsú².

⁹Jmu²¹ náh² ta²¹ la³ cun³ hí³
 ca³híe³ jná¹³ jáun², la³jí³² jú¹ tson²
 hí³ ca³ngái¹ jná¹³ jáun² ní¹con²
 hnoh², la³ cun³ jái¹³ hí³ ca³niéih²
 náh² jáun² hí³ hléh²³ jná¹³, jí³ la³
 cun³ hí³ ca³jieh³ hnoh² jáun² hí³
 jmu² jná¹³ ní² siáh³; jmu³ náh² la³
 ní², hí³ jáun² Dió³², Tsá² cha³² tie³
 tsǎ³ dí², zenh² quiúnh¹ náh².

**Po¹ cue³² tiá¹hmah¹ ca³tí²¹ hí³
 lí¹ ca³cué³ tsá² juú² Filipino**

¹⁰Hí³ jáun² né³, jlánh¹ lí²hiún²
 tsin³² jná¹³ ní¹con² Tí³² Juo¹³ dí²
 quí¹hliá² má²cá²chó³² siáh³ jmái¹
 hí³ má²ca³ma³hau¹ náh² jná¹³. Tiá²
 hno³² yáh³ jná¹³ juah²¹ hí³ hnoh²
 jmǎ¹ má²já²con² náh² quion²¹ jná¹³,
 tí³la³ cun³ní¹ hí³ tiá² jmǎ¹ zia³² he³
 lánh³ rón³² má¹hau¹ bíh¹ hnoh²
 jná¹³. ¹¹Hí³ sa³jun³ juanh³² jná¹³ la³
 ní² cun³ní¹ hí³ zia³² hí³ lí³hniáuh²³
 ní¹con² ná¹, quí¹ má²ca³lí³tin² bíh¹
 jná¹³ hí³ má¹hiún¹³ tsin³² la³ cun³
 rón³² tí³ hí³ zia³² quion²¹. ¹²Ńo¹ bíh¹
 jná¹³ he³ lánh³ rón³² zian² tsú² hí³
 tia³mii², hí³ Ńo¹ bíh¹ jná¹³ siáh³ hí³
 he³ lánh³ jaun³² hí³ zia³² hliáun³ hí³
 quioh²¹ tsú². Má²ca³lí³tin² bíh¹ jná¹³
 hí³ má¹hiún¹³ ná¹ tsin³² lí³ua³ cáun²
 lánh³ zian² ná¹, uá¹ hí³ canh² uá¹ hí³
 lí¹ hó²¹ hén² ná¹, uá¹ hí³ zia³² ca³la³
 hí³ tú² hí³ ziaun²³ ho³ uá¹ hí³ tiá² hí³
 zia³² hí¹ cú¹píh²¹. ¹³Cun³ tió³² bíh¹
 jná¹³ já¹ ca³la³ jí³², quí¹ Cristo bíh¹
 Tsá² cue³² jná¹³ pí³. ¹⁴Tí³la³ cu³ jáun²
 bíh¹, hnoh² ca³jmuh³ hí³ chú³² hí³
 ca³quiánh² náh² uu³mí²tsí³² quion²¹
 jná¹³.

¹⁵Quí¹ la³ cun³ jmǎ¹tin² máh³ jmǎ¹
 ca³lí³liau³ hí³ hléh²³ jná¹³ jú¹ chú³²
 quioh²¹ Dió³², hmóu³² hnoh² tsá²
 juú² Filipos ní² bíh¹, ca³ma³hau¹
 náh² jmǎ¹ cuá¹han³ jná¹³ jáun²
 hué³² Macedonia ní², la³ cun³ qui³
 má²ná¹níh¹ náh² jáun². Hnoh² bíh¹
 ca³ja³ honh² hí³ má¹hau¹ náh² jná¹³
 quí¹ cun³ní¹ hí³ jná¹³ ca³ma³hau¹
 ná¹ hnoh² hí³ ca³tin¹ jmǎ¹chí³
 quián¹³ náh². ¹⁶Hí³ jun³juáh¹³
 jmáh³la³ hí³ jáun² yáh³, quí¹ tá¹la³
 jmǎ¹ cuon¹ jná¹³ já¹ juú² Tesalónica,

ja³bí¹ ca³zen² hnoh² siáh³ quie³
 tenh³ hnah² jéin³² ñí¹con² jná¹³ hi³
 hin¹³ jná¹³ ñí¹ lí³ hniáuh³² quion²¹.
 17 Jun³juáh¹³ hi³hliá² hniá¹ jná¹³
 hi³ zia³² hi³ he¹ ná¹ quián¹³ hnoh²
 yáh³; tí³la³ la³ cun³ hi³ hnó³² jná¹³,
 hi³ cu¹ chí¹lí³ hliáun²³ hi³ zia³²
 quián¹³ náh² ñí¹con² Dió³² bíh¹.
 18 Hi³ ihí¹ la³ tí³ chí¹nga² bíh¹
 má²ca³jéinh¹ hnoh² ñí¹con² jná¹³
 la³ cun³ bíh¹ hi³ má²ca²jmú³² jná¹³
 ñí¹con² hnoh²! Hi³ jáun² ta³né³²
 má²zia³² bíh¹ ñí¹con² jná¹³ la³
 cun³ hi³ má²lí³ tsin¹³ cun³quionh³
 hi³ ca³zen² náh² jáun² hi³ quian³²
 Epafrodito. Hi³ ca³zen² hnoh² jáun²
 lí³ la³jmí¹ lí³ ziún² hi³ ja³² má²ró³²
 hi³ jin³² tsú² ñí¹con² Dió³², cáun²
 hi³ lí¹ cue³² tsú² hi³ jáun² Dió³² he²
 ca³la³ hi³ hiún² lín³² tsí³. 19 Hi³ ño¹
 jná¹³ siáh³, hi³ cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹

Cristo Jesús Dió³² Juóu³² jná¹³ cue³²
 uá²jai³² ñí¹con² hnoh² la³jí³² la³
 cun³ hi³ lí³hniáuh³² ñí¹con² náh²,
 la³ cun³ lí³ la³jí³² hi³ chu²¹ hi³ zioh²
 tsú² jáun². 20 iCu¹ lí³quien² bíh¹
 Dió³² Jméi² dí² la³ cun³ jmí¹hi³nio²!
 Tson² bíh¹ cu³tí³.

Hah² tsú² jái¹³ ñí¹ má²ca³táuh³

21 Juah²¹ tiá³: “Hia² náh²” hi³
 ca³tin¹ jná¹³ ñí¹con² ca³la³ jín³² tsá²
 joh¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo. Tsá² reh²
 dí² tionh² lá² quiúnh¹ jná¹³ juáh³
 siáh³: “Hia² náh²” ñí¹con² hnoh².
 22 La³jín³² tsá² joh¹ Dió³² tionh²
 ñí¹ lá² juáh³: “Hia² náh²”, la³ñí¹
 la³ján³ tsá² tionh² hñú¹³ tsá² cuá¹lín³
 mí³chí¹ já¹ juú² Roma lá².
 23 Jesús Tsá² lín³ Cristo cu¹ má¹hé¹
 má¹mieh² jí³lín² náh². [Cun³ ní² bíh¹
 tí³ jáí¹³.]

Sí² Hi³ Ca³zen³ Po¹ Ñí¹con² Tsá² Colosenses

Po¹ jmu² sí² lá² hi³ ca³tin¹ tsá²
má²lín³ cuáh³² já¹ juú² Colosas

1 Jná¹³ la³² Po¹, tsá² lín³ ná¹ tí³²
tsá² quian³² jē¹ Jesucristo la³
cun³ hi³ hnió³ hnga² Dió³², quiúnh¹
jné¹³ reh² dí² Timoteo, ²hi³ jmu²
jné¹³ sí² lá² hi³ ca³tin¹ hnoh² tsá²
má²lín³ náh² tsá² joh¹ Dió³², tsá²
zian² náh² já¹ juú² Colosas ní²,
tsá² nio² cáun² honh² náh² ñí¹con²
Cristo. Dió³² Jméi² dí² cuí¹ má¹hé¹
má¹mieh² náh², hi³ cuí¹ jmu¹ siáh³
hi³ hnoh² zian² náh² cáun² hi³ re²
hi³ tin².

Po¹ liéinh³² Dió³² hi³ ca³tin¹
tsá² tanh² ta²¹ Dió³²

³La³ji³² jmá¹ bíh¹ cue²³ jnoh¹
tiá¹hma¹ Dió³² Jméi² Jesucristo
Ti³² Juo¹³ dí², ní¹ má¹ca³lien¹
jnoh¹ Dió³² hi³ ca³tin¹ hnoh²; ⁴quí¹
má²ca³lí³ né¹ jnoh¹ ha³ lánh³ rón³²
má²nio² cáun² honh² hnoh² ñí¹con²
Cristo Jesús, jí³ hi³ jlánh¹ hno³
náh² siáh³ la³jin³² tsá² joh¹ Dió³².
⁵Né¹ jnoh¹ hi³ má²ná¹jmu³² náh²
la³ jáun² quí¹ cun³ñí¹ hi³ ca³héih³
náh² honh² la³ cun³ hi³ ná¹hma¹
jáun² quián¹³ náh² hñu³mi³cuú²; hi³
ca³ta³ná¹hu²¹ honh² náh² hi³ jáun²

jmí¹ ca³niéih² náh² jáun² jái¹³ hi³ lí³
jú¹ tson², la³ cun³ jú¹ chú³² ca³ti²¹
hi³ liáun³ tsú². ⁶Jái¹³ hi³ ca³niéih²
hnoh² jáun² má²chí¹cuóun², hi³
má²jmu² siáh³ ta²¹ hñu³ tsí³ tsáu²
la³ tá¹ cáun² hngá¹máh³ la³jmí¹ lí²¹
jáun² ñí¹con² hnoh² la³ cun³ jmí¹
ca³niéih² náh² hi³ ha³ cónh³ tí³ mií³
hi³ ja³² tsí³ Dió³² ñí¹con² náh², hi³
ca³ngí¹³ náh² re² hi³ tson² bíh¹ hi³
jáun². ⁷Jái¹³ ní² dá² ca³ma³ta² hnoh²
reh² dí² Epafras tsá² hno³ lín³²
dí², tsá² má²cá³jmú³ hí³ tá¹³ Dió³²
quiúnh¹ jnoh¹, tsá² jlánh¹ re² má²tí³²
hí³ jē¹, hi³ lín³ quian²¹ Cristo ñí¹con²
hnoh². ⁸Hí³ bíh¹ má²cuá²caun² jái¹³
hi³ ca³tin¹ hnoh² ñí¹con² jnoh¹, hi³
hnoh² ná¹hná³ náh² cun³quionh³
pí³ quioh²¹ Jmí²chí³ Chun¹.

⁹Hi³ jáun² la³ cun³ jmí¹ ca³lí³
né¹ jnoh¹ la³ ní² né³, cun³ tiá²
má²ca³chá¹³ bíh¹ jnoh¹ tí³ có³² hi³
lien¹ jnoh¹ Dió³² quián¹³ hnoh².
Hi³ hiú² mí³² jnoh¹ ñí¹con² Dió³²
hi³ jmu³ tsú² hi³ lí³ cuin² hnoh²
tán¹ hián² cu³tí³ la³ cun³ hi³ hnió³
tsú², cun³quionh³ hi³ jmu³ Jmí²chí³
joh¹ tsú² hi³ quia³lín³ jmí¹ honh²
náh², jí³ hi³ há¹ ngí¹³ náh² siáh³
ní¹juáh³ ha³ lánh³ rón³² lí³ hi³ tí³²
tsí³ tsú². ¹⁰Hi³ jáun² la³ jáun² lí³

ñí¹táunh¹ náh² la³ cun³ qui³ ca³ti²¹
 hí³ ñí³táunh¹ tsá² joh¹ Tí³² Juo¹³ dí²,
 hí³ tiú²nio² lí¹³ jmúh¹³ náh² la³ cun³
 hí³ tí³² tsí³ tsú². Hí³ cun³quionh³ hí³
 zian² náh² la³ jáun² né³, lí¹³ jmúh¹³
 náh² hliáun³ ta²¹ chu²¹, jí³ hí³ lí¹³
 hí³ tí³ lí¹³mí¹ re² tsá²lí³ cuóun³²
 náh² siáh³ Dió³². ¹¹Mí³² jnoh¹ siáh³
 ñí¹con² Dió³² hí³ jmu³ tsú² hí³ lí³
 pin³ honh² hnoh² cun³quionh³ pí³
 hí³ cáu² hí³ jueh³² quioh²¹ tsú², hí³
 jáun² ca³la³ hí³ juenh² lín³² honh²
 hnoh² lí¹³ tion¹³ náh² honh² ja¹
 la³jí³² hí³ quiunh²¹ náh², hí³ ca³la³
 hí³ lí³ tsinh¹ lín²¹ náh² siáh³. ¹²Hí³
 jáun² cuéh³ náh² tiá¹hmah¹ Jméi²
 dí², qui¹hliá² má²ca³chau³ dí² tsú²
 hua³jan²¹ hí³ tsá¹hei¹³ dí² la³ cun³
 hí³ tsóh³ tsú² jáun² ñí¹con² la³jín³²
 tsá² tionh² ñí¹ tie³ joh¹, la³ cun³
 la³jín³² tsá² joh¹ Dió³². ¹³Qui¹ Dió³²
 má²ca³liáu³² dí² ñí¹con² pí³ quioh²¹
 ñí¹ já¹nié², hí³ jáun² ca³chau³ dí²
 tsú² jo³cuo² Jon², Tsá² hnio³ tsú² hí³
 lín³². ¹⁴Cun³quionh³ Jon² bíh¹ tsú²
 má²ca³liáu³², hí³ ca³hin³ tsú² siáh³
 tso³ quiú¹³ dí².

**Cun³ñí¹ hí³ jun³ Cristo bíh¹ ca³niau³
 tie³ quiú¹³ dí² quiúnh¹ Dió³²**

¹⁵Né³² né³, cun³quionh³ Cristo
 hí³ bíh¹ má²néh³² dí² cun³ tán¹
 cun³ hián² Dió³² Tsá² tiá² jniá³. Hí³
 bíh¹ lín³ Tsá² jan² tán¹ Jon² Dió³²,
 Tsá² la³ñí¹ ñí¹ ca³la³ jí³² la³ cun³ hí³
 ca³jmú³ jáun² Dió³². ¹⁶Cun³quionh³
 hí³ bíh¹ ca³jmú³ Dió³² la³jí³² hí³
 zia³² hñu³mi³cuú² jí³ ñí¹ hué²¹ lá²
 siáh³, la³ cun³ la³jí³² hí³ jniá³ jí³ hí³
 tiá² jniá³ ní² siáh³, la³ má²quionh³
 la³jín³² tsá²cuú² tsá²chín³, uá¹ hí³
 tsá² ná¹ho² ta²¹ uá¹ hí³ tsá² jmu²
 héih³², uá¹ hí³ tsá² cú² tsá² juenh²

ní² siáh³. Cun³quionh³ hí³ bíh¹ dí²
 ca³jmú³ Dió³² la³jí³² hí³ ní², hí³
 la³jí³² bíh¹ lí³ cun³ñí¹ hí³ ca³tin¹
 hí³ dí². ¹⁷Qui¹ cun³ jmí¹ má²zian²
 bíh¹ Cristo la³ cun³ jmí¹ ñeh² bíh¹
 hí³ lí¹³ ca³la³ jí³² hí³ zia³², hí³
 cun³quionh³ hí³ bíh¹ siáh³ ca³ta³no¹
 jí³lí³² la³ cun³ ñí¹ ca³ti²¹. ¹⁸Cristo
 hí³ bíh¹ lín³ siáh³ mí³ chí¹ ñí¹con²
 tsá² ná¹lín³ cuáh³², tsá² ná¹lín³ hí³
 cuá² ta³ tsú². Hí³ bíh¹ lín³ mí¹zioh²¹
 quioh²¹ tsá² má²ná¹lín³ cuáh³², hí³
 lín³ tsú² siáh³ Tsá² la³ñí¹ hí³ lín³
 tsá² hmaí²¹ jmí¹ ca³jenh¹³ ja¹ hla¹;
 cun³ñí¹ hí³ jáun² bíh¹ lín³ tsú² Tsá²
 la³ñí¹ ñí¹ ca³la³ jí³². ¹⁹Qui¹ Dió³²
 ca³lí³hnió³ hí³ Jon² dí² dí¹quian³²
 ca³la³ jí³² la³ cun³ hí³ lín³ dí² jáun²
 hnga². ²⁰Ja³bí¹ ca³lí³hnió³ Dió³² hí³
 cun³quionh³ Cristo chá³² tie³ ja¹
 quioh²¹ quionh³ ca³la³ jí³² hí³ zia³²,
 hí³ ca³jmú³ dí² jáun², jáun² lí¹³ hen³
 dí² siáh³ re² tin² la³jí³² hí³ zia³² ñí¹
 hué²¹ lá², jí³ hí³ zia³² hñu³mi³cuú²
 ní² siáh³. Ca³jmú³ tsú² hí³ lí¹³ niau²¹
 tie³ cun³quionh³ jmí²hán¹ Cristo hí³
 ca³táin² jáun² tsoh² crei²¹ jmí¹ jun¹
 tsú².

²¹Hí³ jáun² uá¹jinh¹ jmí¹tin² jmí¹
 jje³² hnoh² Dió³² la³juah²¹ dúh¹
 tsá² siánh³, jmá¹ hí³ jmí¹ tí² hon²
 náh² Dió³² cun³quionh³ la³jí³² hí³
 hlah³ hí³ hó³² hí³ jmí¹ jmuh³² náh²
 jáun², ²²tí³la³ ta³né³² má¹ná¹, Dió³²
 má²ca³chá³ tie³ ja¹ quián¹³ náh²
 quiúnh¹ tsú², cun³quionh³ hí³ jun³
 jáun² Cristo jmá¹ hí³ jmí¹ dí¹ngú³
 tsú² jáun² la³ jnoh¹. Cun³quionh³
 hí³ ca³jmú³ tsú² la³ jáun² né³,
 lí¹³ jmu³ tsú² hí³ chá¹tánh¹ náh²
 ñí¹con² dí² hnga², hí³ ná¹chan¹
 náh² ñí¹con² tsú², hí³ ná¹jín² náh²
 siáh³, jí³ hí³ hí¹ cáun² tso³ tiá² zia³²

quían¹³ náh². **23** Tí³la³ hniáuh³² hi³ la³ má²nio² nř² bíh¹ cáun² honh² náh² má¹ná¹, la³jm¹ dí¹chi²¹ tiá³ cáun² hñú³ ñí¹ hiah³² quioh²¹. Ha³ tiá² hniáuh³² yáh³ tianh¹³ náh² tí³ có³² ca³tí²¹ hi³ ca³héih³ náh² jáun² honh² jm¹ ca³niéih² náh² jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³². Jú¹ chú³² nř² bíh¹ jáun² má²ca³nga³ tsú² tá¹ cáun² hnga¹máh³, hi³ jná¹³ né³, Po¹, lín³ ná¹ siáh³ jan² quian²¹ ñí¹con² jái¹³ nř².

Po¹ nio² jo³cuo² hi³ ma³cón³² tsá² lín³ cuáh³²

(Efesios 3:1-11)

24 Jáun² né³, ta³né³² lí²hiún² tsin³² jná¹³ cun³ñí¹ hi³hliá² ma³tso¹ ná¹ tsin³² hi³ ca³tin¹ hnoh². Cun³quionh³ hi³ ma³tso¹ jná¹³ jáun² tsin³² má²ma³hián¹³ jná¹³ la³ cun³ hi³ jm¹ lí¹³ ma³tso² Cristo tsí³ hi³ ca³tin¹ tsá² cuáh³², tsá² lín³ hi³ la³juah²¹ dúh¹ zeih²¹ cuo² zeih²¹ ta³ tsú².

25 Hi³ jáun² bíh¹ lín³ jná¹³ jan² tsá² má²cón³² tsá² lín³ cuáh³², cun³ñí¹ hi³ má²ca³hiáu³² jná¹³ Dió³² ca³tí²¹ cáun² hi³ chú³² quián¹³ hnoh², hi³ cue¹³ jná¹³ hnoh² tán¹ hián² jái¹³ quioh²¹ tsú², **26** la³ cun³ jái¹³ hi³ jm¹ ná¹hmá¹ jáun² la³ cun³ cá²jmá¹ lín²¹. Hliáun³ nió³ lín³² bíh¹ tsáu² má²ca³há² ca³nga² tá¹la³ jáun², tí³la³ ta³né³² má¹ná¹, Dió³² má²ca³jnéih³ jái¹³ jáun², hi³ hnió³ dí² lí³ cuoh² tsá² joh¹. **27** ñí¹con² tsá² hi³ joh¹ bíh¹ Dió³² má²ca³lí³hnió³ hie³² jú¹ tson² hi³ jm¹ ná¹hmá¹ jáun², cáun² jái¹³ quien² lín³² ñí¹con² tsá²cá²jo²¹, hi³ lí¹³ jmu³ ta²¹ ñí¹con² tsú². Jái¹³ jáun² né³ má²tson² hi³ zian² Cristo hñu³ honh² hnoh², uá¹ hi³ tsá²cá²jo²¹, uá¹ hi³ tsá² judíos. Hi³ cun³ñí¹ hi³

zian² hí³ dí² hñu³ honh² hnoh² né³, hi³ jáun² má²ná¹hen² honh² náh² hi³ lín¹³ náh² rón³² la³ cun³ qui³ lín³ hnga² Dió³².

28 Hi³ jáun² jnoh¹ hléh¹ hi³ ca³tin¹ Cristo ñí¹con² la³jín³² tsáu². Hi³ hie³² ²⁸ jnoh¹ tsáu² jí³ hi³ hl¹ lienh¹ jnoh¹ tsú² jí³lín² cun³quionh³ jú¹ quia³lín³ jm¹ tsí³, hi³ jáun² la³ jáun² lí¹³ má¹jnia¹³ jnoh¹ la³jín³² tsáu² ñí¹con² Dió³² hi³ ná¹lín³ tsú² tsá² má²hún¹ tsí³ hi³ ca³tin¹ Cristo. **29** Jáun² cun³ñí¹ hi³ nř² bíh¹ jmu² jná¹³ ta²¹ ca³la³ jonh³ jm¹ tsin³² cun³quionh³ pí³ hi³ cáu² hi³ jueh³² hi³ cue³² hnga² Cristo ñí¹con² jná¹³.

2 Hi³ jáun² né³, hnó³² jná¹³ hi³ lí³ ñíh¹³ náh² hi³ jmu² jná¹³ pí³ lín³² hi³ ca³tin¹ hnoh², jí³ hi³ ca³tin¹ tsá² tionh² juú² Laodicea, jí³ hi³ ca³tin¹ la³jín³² tsá² tiá² má²ca³jé³² jná¹³ hí¹ cónh³ nř² siáh³. **2** Quí¹ jná¹³ hen² tsin³² hi³ tá¹ la³jín³² náh² nř² lí³ pin³ honh², hi³ tianh¹³ náh² cá²honh¹ hi³ ná¹hnáu³ náh², ca³la³ ñí¹ ca³ta³no¹ tiá³ honh² náh² tán¹ hián² cu³tí³ cun³quionh³ hi³ há¹ ngí¹³ náh² re² jái¹³ hi³ jm¹ ná¹hmá¹ jáun² quioh²¹ Dió³²; hi³ jái¹³ jáun² né³, hnga² bíh¹ Cristo. **3** Hí³ bíh¹ Tsá² jnéih³ la³; ³² hi³ quien² lín³², la³ cun³ hi³ jnia³ jáun² jm¹ tsí³ Dió³², la³ má²quionh³ hi³ ñí³² Dió³² nř² siáh³. **4** Juah³² jná¹³ la³ nř² ñí¹con² hnoh², hi³ jáun² tiá² hin² lí¹ ma³cau² náh² cun³quionh³ jú¹ re² jú¹ tin² lín³². **5** Quí¹ uá¹jinh¹ tiá² zenh² jná¹³ ja¹ quián¹³ hnoh² hi³ dí¹tsáun² ná¹, tí³la³ zenh² bíh¹ jná¹³ quionh³ jm¹chr³ quion²¹, hi³ lí²hiún² tsin³² jná¹³ hi³ jé³² ná¹ hi³ hnoh² tionh² náh² re² tin², jí³ hi³ nio² siáh³ cáun² tán¹ honh² náh² hi³ tanh²³ náh² ta²¹ Cristo.

Zian² tsú² cáun² hi³ hmai²¹
cun³ quionh³ Cristo

⁶Hi³ jáun² la³jmí¹ ca³hen³ náh²
jáun² Jesucristo hi³ lín³ Juóuh³²
náh², la³ jáun² bíh¹ hniáuh³²
ní¹táunh¹ náh² ná¹cunh² quiúnh¹
tsú². ⁷Jáun² né³, la³jmí¹ jmu² cáun²
hmá² hi³ hí²³ chí² jmu² ní¹ ñe¹ lín²¹,
ho³lá²dá² la³jmí¹ jmu² jan² tsá²
zih³² hñú³ ní¹ jmí¹ hiah³² pin³, la³
jáun² bíh¹ hniáuh³² hi³ tí³ lí³mí¹
niau³² tiá³ honh² náh² ní¹con² tsú²,
la³ cun³ rón³² lí³ hi³ má²ca³lí³ tin²
náh² jáun², hi³ cueh¹ náh² tsú² siáh³
tiá¹hmah¹ jmái¹ ca³la³ jí³².

⁸Jáun² hua³hín¹³ náh², quí¹ ní²
lí¹ ca³lí³ zian² tsá² ma³cau² hnoh²
cun³ quionh³ jú¹ re² jú¹ tin² hi³
cháunh²³ chí¹ hnga², jí³ jú¹ tí¹jái²
tiá² lin¹ ní¹ quien² ní² siáh³. Jáí¹³
la³ ní² ja³² ní¹con² tsá² hie³² la³
cun³ hi³ ná¹ngí²³ tsáu² bíh¹, hi³ ja³²
jáun² ní¹con² jmí²chí³ hláinh¹, tsá²
ná¹jmu² quien² ní¹con² tsá² zian² ní¹
hué²¹ lá²; jun³juáh¹³ ní¹con² Cristo
yáh³ ja³² jáí¹³ la³ ní².

⁹Quí¹ la³ cun³ rón³² lín³ hnga²
bíh¹ Dió³² lín³ Cristo, hi³ tá¹la³ jáun²
né³, lín³ tsú² siáh³ Tsá² ngú³. ¹⁰Hi³
jáun² hnoh² siáh³ má²zian² náh²
cun³ tán¹ cun³ hián² cun³ ní¹ hi³
má²cá²cunh³ náh² quiúnh¹ Cristo.
Hi³ hí³ bíh¹ dí² lín³ Tsá² chin¹
ní¹con² la³jín³² tsá² ná¹ho² ta²¹ jí³ pí³
cuú² chin³ ní² siáh³. ¹¹Jáun² cun³ ní¹
hi³ má²cá²cunh³ náh² quiúnh¹
Cristo, má²quiánh¹ bíh¹ náh² lí²¹ hi³
lin¹ hi³ taunh² náh² Dió³² hó¹ ní¹;
tí³la³ jun³juáh¹³ la³jmí¹ jmu² tsú²
jáun² hi³ tiu³² tsú² chí² láu² hná¹³
ní¹ zian² yáh³ má¹ná¹, quí¹ hnoh²
dá² má²ná¹quiánh¹ lí²¹ hi³ ca³jmú³

hnga² Cristo bíh¹. Quí¹ hí³ bíh¹
má²ca³quin³ tí³ có³² pí³ quioh²¹ ngú³
quián¹³ náh² hi³ jmí¹ lí¹³ jmúh¹³ náh²
tso³. ¹²Quí¹ jmí¹ cáun³ náh² jáun²
jmái² ja³haun³ náh² cu³tsa³² quiúnh¹
Cristo, hi³ jáun² ja³bí¹ la³ jáun²
ca³jenh¹³ náh² siáh³ quiúnh¹ tsú²,
quí¹hliá² ca³chá¹ náh² cáun² honh²
hi³ ca³tí²¹ pí³ quioh²¹ Dió³², Tsá²
ca³jmú³ hí³ hi³ ca³jenh¹³ Cristo ja¹
hla¹. ¹³Hnoh² dá² jmí¹ ná¹jún¹ bíh¹
náh² jmí¹tin² ní¹con² Dió³² cun³ ní¹
hi³ tsáuh³ náh², jí³ cun³ ní¹ hi³ tiá²
jmí¹ má²ná¹quiánh¹ náh² lí²¹ jáun²
hi³ lin¹ hi³ taunh² náh² Dió³² hó¹ ní¹.
Tí³la³ né³² né³, Dió³² má²ca³jmú³
hi³ má²zian² náh² cu³tsa³² quiúnh¹
Cristo, quí¹ má²ca³hin³ bíh¹ tsú²
la³jí³² tso³ quiú¹³ dí²; ¹⁴ca³jmú³
tsú² la³jmí¹ jmu² jan² tsá² hin²³ hi³
rá¹tioh³ ní¹ sí² ca³tí²¹ la³jí³² hi³ rén²
tsáu². Ja³bí¹ ca³hin³ siáh³ Dió³² jí³
héih³² hi³ jmí¹ ca³tin¹ tsú² ma³tí³²,
quí¹ ní¹ crei²¹ bíh¹ ca³tón³ tsú² la³jí³²
hi³ ní². ¹⁵Jmí¹ cá¹taun³ jáun² crei²¹
bíh¹ Cristo ca³cah¹³ jmái¹ ní¹con²
tsá²cuú² tsá²chin³, la³ cun³ tsá²
hláinh¹ jí³ la³ má²quionh³ tsá²cuú²
tsá²ta³ ní² siáh³, hi³ ca³chin² dí² tsá²
hí³ jui³² hi³ tson³, hi³ jáun² ca³lí³ lin¹
hi³ hí³ dí² cah²³ jmái¹.

Lí²uú² ma³zián¹³ náh² la³ cun³
lí³ héih³² quioh²¹ tsáu²

¹⁶Hi³ jáun² né³, hí¹ jan² yáh³ tiá²
hin² ca³tin¹ chu³ ñeh³ hnoh² ca³tí²¹
má³² hi³ cú² hi³ húh²³ náh², ho³
hi³ ca³tí²¹ jmí¹ jmái¹, ho³ ca³tí²¹
jmái¹ hi³ jmu² tsú² jmí¹ niuh³² zfh²,
ho³lá²dá² jmái¹ nio² tie³. ¹⁷La³jí³²
hi³ ní² lí³ henh¹³ hi³ ca³tin¹ Cristo
tá¹la³ tiá² jmí¹ má²zian² tsú² ní¹
hué²¹ lá² bíh¹, tí³la³ hnga² hí³ bíh¹

lín³ hú¹tá¹ mí¹zìoh²¹ má¹ná¹. ¹⁸Zian² tsá² má²ta² hi³ hniáuh³² jmú¹³ dí² tsí¹ju³, jí³ hi³ hniáuh³² néh¹ má¹tsú¹ má¹jónh²¹ dí² siáh³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³². Tsá² la³ hí³ má²quien² jái¹³ quioh²¹ cun³quionh³ hi³ má²cau² hi³ juáh³ hi³ zia³² hi³ má²cá²jnia³ jéinh³². Tsá² la³ hí³ jmu² tonh² lín³² cun³quionh³ hi³ lí¹ chin² chí¹ hmóu³² bíh¹. Ha³ lí² cuí¹ niau²¹ hlah³ honh² náh² ní¹juáh³ hi³ ca³zeh³ náh² tsá² la³ hí³ ní¹ hlah³. ¹⁹Qui¹ tsá² hí³ dá² tiú²uú² tionh² yáh³ ní¹con² Cristo Tsá² lín³ mí³chí¹ ní¹con² jnoh¹, tsá² ná¹láí³ dí² la³jmí¹ lí³ zeih²¹ cuo² zeih²¹ ta³ tsú². Cristo Tsá² jmu² hí³ hi³ la³jí³² ní¹ pih²¹ ní¹ siún¹ ná¹cuú² ná¹jénh² re² quioh²¹, hi³ má²ton³ dí² siáh³ jáun² cuóun² re², rón³² la³ cun³ qui³ hnió³ Dió³².

²⁰Né³² né³, má²cá²tsan³ bíh¹ hnoh² quiúnh¹ náh² Cristo, jáun² ta³né³² né³ tiú²uú² lí¹³ yáh³ jmu³ tsá²cuú² tsá²chín³ quien² ní¹con² náh², tsá² qui³ ná¹jmu² hí³ quien² ní¹con² tsá² zian² ní¹ hué²¹ lá². ¿He³ láih³² sa³ zian²tí¹ ma³ náh² la³ cun³ qui³ zian² tsá² zian² hí³ ní¹ hué²¹ lá²? ¿He³ láih³² sa³ ma³quien¹³ ma³ náh² héih³² quioh²¹ tsú²?, uá¹la³ cun³ héih³² hi³ juáh³: ²¹“Ha³ lí² hiá³ hi³ lá², ha³ lí² cúh² hi³ ní², ha³ lí² tí³ cuonh² hi³ ó³²”. ²²Hi³ la³jí³² hi³ hie³² tsú² jáun² né³, chau³² jmáí¹ tsá²hín³ bíh¹ ní¹ má¹ca³jmúh³² tsú² ta²¹. Qui¹ héih³² hi³ má²ta² tsú² ní² dá² lí³ jmáh³la³ héih³² quioh²¹ tsá²mí³cuóun² bíh¹. ²³Tson² bíh¹ cu³tí³ hi³ héih³² la³ ní² lí¹³ niéih³ la³jmí¹ niéih³ jē¹ tsá² quia³lín³ jmí¹ tsí³, qui¹hliá² cun³quionh³ héih³² la³ jáun² lí¹³ ma³jnia³² tsú² la³jmí¹ jniá³ jan² tsá² má²tí³² re² cuáh³²

quioh²¹, tsá² jmu² hi³ tsí¹ju³ hnga², jí³ tsá² jmu² hi³ má²tso² tsí³ ngú³ quioh²¹. Tí³la³ má¹lí³² jáun² né³, hí¹ cáun² bíh¹ tiá² lin¹ ní¹ jmu³ ta²¹ héih³² la³ ní², hi³ jmí¹ lí³ ma³hau³ hi³ cah¹³ tsú² jmáí¹ ní¹con² la³ cun³ hi³ dí¹quian¹ ngú³ quioh²¹ tsú² jmu³.

3 Jáun² né³, cun³ní¹ hi³ má²ca³jénh¹³ hnoh² quiúnh¹ Cristo, jmu³ náh² dí¹quian¹ náh² hi³ zia³² tí³ hñu³mí³cuú² ní¹ cuá¹tón²¹ Cristo tí³ cuá² chu²¹ quioh²¹ Dió³². ²Jmu³ náh² zian² ca³tí²¹ hi³ zia³² hñu³mí³cuú², jun³juáh¹³ ca³tí²¹ hi³ zia³² ní¹ hué²¹ lá² yáh³. ³Qui¹ má²cá²tsan³ bíh¹ hnoh² ca³tí²¹ la³ cun³ hi³ jmí¹ zian² náh² jáun² jmí¹tin². Tí³la³ ta³né³² má¹ná¹, tiá² má²ca³lí³ lin¹ yáh³ ha³ la³ cónh³ tí³ hi³ quien² hi³ má²zian² náh² jáun² hi³ ná¹cunh² náh² quiúnh¹ Dió³², cu³lí²¹ quiúnh¹ náh² Cristo. ⁴Tí³la³ ní¹ má¹ca³ma³jnia³² Cristo, Tsá² jmu² hí³ hi³ zian² náh² cáun² hi³ hmai²¹, ja³bí¹ hnoh² uá²jai³² jnia³ náh² quiúnh¹ tsú² hi³ lin¹ hi³ lín³ náh² la³jmí¹ lín³ tsú² jáun² hnga².

He³ lánh³ jmí¹ zian² tsú²
jmí¹tin² jí³ he³ lánh³ má²zian²
tsú² cáun² hi³ hmai²¹

⁵Cun³ní¹ hi³ jáun² né³, quin³² náh² la³jí³² la³ cun³ hi³ jmí¹ dí¹quian¹ ngú³ quián¹³ náh² jmu³. Ha³ lí² lí¹ jmú² náh² juón¹ quiúnh¹ náh² tsá² hlá² tsá² ní², sa³jun³ hniáuh³² jmúh¹³ náh² cáun² hi³ tiá² jí². Ha³ lí²uú² lí¹ jmú² lí¹ cuó³ náh² la³jmí¹ jmu² jáh³ hngá¹ jáh³ náí², sa³jun³ la³jí³² hi³ hlah³ hi³ dí¹quiaunh²¹ honh² náh², sa³jun³ hniáuh³² jmúh¹³ náh² uóu³² honh², qui¹ la³jmí¹ lín³ tsá² má²tsú² má²jónh³² dió³² tsá² láin¹

bíh¹ lín³ tsá² uóu³² tsí³. ⁶Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, ma³tson¹³ Dió³² tsá² tiá² nieh³ la³ hi³ ca³la³ hi³ míh²³ lín³² tsí³. ⁷Ti³tsóh³dí¹ la³ n² bíh¹ jmí¹ ñí³táunh¹ náh² jmí¹tin², hi³ jmí¹ jmuh³² náh² la³jí³² hi³ n²; ⁸tí³la³ ta³né³² né³, chá¹ náh² tí³ có³² la³jí³² hi³ jáun², uá¹la³ cun³: hi³ tí² míh²³ jáun² honh² náh², hi³ tí² jlánh¹ náh², hi³ tí² hian² honh² náh², hi³ tí² tú² tí² hion²³ náh² tsáu², jí³ la³jí³² jú¹ hlah³ hi³ tí² hue³² jáun² honh¹ náh² n² síáh³. ⁹Ha³ lí² juónh³² náh² jú¹ tí¹jái² quiúnh¹ tsá²ján² tsá²ján², qui¹ hnoh² bíh¹ tsá² má²ca³chá¹ náh² tí³ có³² hi³ yeh³ la³ cun³ hi³ jmí¹ dí¹quiaunh²¹ jáun² honh² náh² hi³ jmúh¹³ jmí¹tin², la³ má²quionh³ la³jí³² hi³ jmí¹ ná¹héh³ chih³² náh² n² síáh³; ¹⁰hi³ ta³né³² né³, má²zian² náh² cáun² hi³ hmai²¹ bíh¹. Hi³ Dió³² Tsá² ca³ma³jniau² náh² né³, cuá¹jmu² hi³ chí¹lí²hmai²¹ náh² ca³la³ ñí¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hi³ lín³ náh² la³ cun³ rón³² lín³ tsú² hnga², ca³la³ ñí¹ ca³lí³ cuóun³² náh² tsú² ca³la³ tán¹ hián² cu³tí³. ¹¹Jáun² tiú²uú² lin¹ ñí¹ quien² yáh³ ní¹juáh³ hi³ lín³ tsú² tsá²cá²jo²¹ ho³ tsá² judío, tsá² quian³² li²¹ hi³ lin¹ hi³ taunh² Dió³² hó¹ñí¹, ho³lá²dá² tsá² tiá² li²¹ quian³²; sa³jun³ uú² quien² yáh³ hi³ lín³ tsú² tsá² hleh³² jú¹jma² síáh³, ho³ tsá² zian² ja¹ hngá¹ ja¹ náí², ho³ hi³ lín³ tsú² tsá² má²dí¹hlánh¹ joh¹ tsáu² ho³lá²dá² tsá² zian² hi³ ca³tin¹ hnga², qui¹ jí³²la³ hi³ tionh² tsú² jo³cuo² Cristo bíh¹ quien², Tsá² cuá³ hí³ hñu³ jmí¹ hñu³ tsí³ jí³lín² tsá² joh¹.

¹²Hnoh² ná¹lín³ náh² tsá² joh¹ Dió³², tsá² má²ca³quianh³ tsú², jí³ ca³la³ hi³ hniau³ lín³² tsú² síáh³.

Jáun² né³, hniáuh³² lín³ náh² tsá² ja³² mií³ tsí³, tsá² chú³² tsí³, tsá² tiá² jmu² pan¹ hnga², tsá² re² jē¹ jí³ hi³ juenh² honh² náh² n² síáh³. ¹³Jmu³ náh² juenh² honh² ñí¹con² tsá²ján² tsá²ján², chin³² náh² honh² tsáu¹³ tsá²ján² tsá²ján². La³jmí¹ ca³chin² jáun² Cristo tsí³ tso³ quián¹³ hnoh², la³ jáun² jmu³ hnoh² uá²jai³² quiúnh¹ náh² tsá²ján² tsá²ján². ¹⁴Ñí¹ ca³la³ jí³² né³, ma³hnáu³ lín³² náh² quiúnh¹ tsá²ján² tsá²ján², qui¹ hi³ n² bíh¹ hi³ qui² cunh², hi³ jáun² lí¹³ ma³tí³² tsú² la³jí³² hi³ ñí¹ hná¹ n². ¹⁵Jáun² né³, cun³quionh³ hi³ nio² tie³ honh² bíh¹ náh² lí¹³ lí³tsin² náh² hi³ ná¹jmuh³² náh² la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ Cristo, qui¹ cun³ñí¹ hi³ jáun² yáh³ ca³te³ Dió³² hnoh² hi³ tianh¹³ náh² hi³ ná¹lín³ náh² la³juah²¹ dúh¹ jan² tán¹ tsáu². Hi³ cuí¹ ná¹lín³ náh² síáh³ tsá² cueh³² tiá¹hma¹ Dió³².

¹⁶Jú¹ chú³² jáun² quioh²¹ Cristo lí³ cáun² jái¹³ hi³ jlánh¹ bíh¹ zia³² ñí¹ jmu² ta²¹. Jáun² cuí¹ jmu¹ ta²¹ jái¹³ jáun² hñu³ honh² náh² la³ má²jmu² jáun². Ma³tin¹³ náh² tsá²ján² tsá²ján² jí³ hi³ hlí¹ lienh¹ náh² síáh³ tsá²ján² tsá²ján² cun³quionh³ jú¹ quia³lín³ jmí¹ tsí³. Hi³ cun³ñí¹ hi³ hiú² honh² náh² ñí¹con² Dió³² né³, jáun² hie¹ náh² sun¹ hi³ lí³ jái¹³ quioh²¹ Dió³², jí³ sun¹ hi³ ca³tin¹ Dió³², la³ má²quionh³ jí³ sun¹ hi³ cue³² jáun² Jmí²chí³ Chun¹ hñu³ honh² náh² ní² síáh³. ¹⁷Lí³ua³ cáun² hi³ jmúh¹³ náh² ho³ hi³ hléh¹³ náh², jmu³ náh² la³jí³² cha¹³ Jesús Tí³² Juo¹³ dí²; jí³ hi³ cueh¹ náh² síáh³ tiá¹hma¹ Dió³² Jméi² dí², cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ hí³ dí².

**Ha³ lánh³ rón³² hniáuh³²
zian² tsá² tanh² ta²¹ Dió³²
quionh³ tsá²ján² tsá²ján²**

¹⁸Hi³ jáun² né³, hnoh² tsá²mi³,
tiah³² náh² ta²¹ tsá²ñuh² ñí²cuonh²,
la³ cun³ hi³ qui³ ca³tin¹ tsá²mi³ jmu³
ní¹juáh³ tsá² tanh² ta²¹ Tí³² Juo¹³
dí². ¹⁹Hnoh² tsá²ñuh², ma³hno¹ náh²
tsá²mi³ ñí²cuonh², ha³ lí² jmu³ tsú²
hian² honh².

²⁰Hnoh² tsá²míh¹, tiah³² náh²
ta²¹ ñeh² mí²ziúh² ñí¹ ca³la³ jí³² hi³
juáh³ tsú², qui¹ la³ ní² bíh¹ jéih³²
Dió³² Juo¹³ dí². ²¹Hnoh² tsá² ná¹lín³
náh² jméi² mí¹ziú¹³ tsá²míh¹, ha³ lí²
lí¹ quiú² lí¹ jin³ náh² jónh³² ca³la³ ñí¹
ca³ngo³ tsú² tsí³.

²²Hnoh² tsá² ná¹lín³ náh² tsá²
má²dí¹hlánh¹ joh¹ tsáu², ma³tí²¹
náh² la³ jí³² héih³² hi³ jmu² tsá²
ná¹lín³ juóuh³² náh² ñí¹ hué²¹ lá²;
tí³la³ jun³juáh¹³ jmáh³la³ tá¹la³
dí¹jé²³ yáh³ tsá² hi³ má¹ná¹, hi³
jáun² tá¹tonh¹ náh² re² ñí¹con² tsú²,
qui¹ la³ jonh³ jmí¹ honh² bíh¹ náh²
hniáuh³² jmúh¹³, cun³ñí¹ hi³ juénh²
náh² ñí¹con² Tí³² Juo¹³ dí². ²³Lí³ua³
cáun² hi³ jmúh¹³ náh², jmu³ náh²
ca³la³ jonh³ jmí¹ honh², la³jmí¹ lí³ hi³
ná¹má²tih²¹ náh² ñí¹con² Tí³² Juo¹³
dí², jun³juáh¹³ ñí¹con² tsá²mi³cuóun²
yáh³. ²⁴Qui¹ má²ñí¹ bí¹ náh² hi³
héih¹ náh² ñí¹con² Tí³² Juo¹³ dí² la³
cun³ hi³ ca³tin¹ náh² hián¹³, qui¹ zia³²
bíh¹ hi³ má²ca³héinh³² tsú² hi³ ca³tin¹
hnoh². Qui¹ hnoh² dá² ná¹má²con²¹
náh² Cristo bíh¹, Tsá² cu³tí³ lín³
Juóuh³² náh². ²⁵Tí³la³ ní¹juáh³ tsá²
jmu² hi³ hlah³ né³, tsá² la³ hí³ dá² he³
hmah²¹ quioh²¹ la³ cun³ tí³ hi³ hlah³
hi³ lí²jmú³ bíh¹, qui¹ Dió³² tiá² jmu²
yáh³ hi³ ma³ quin³² tsáu².

4 Hnoh² tsá² ná¹lín³ náh² juo¹³
tsá² jmu² ta²¹, jmu³ náh² chun¹
ñí¹con² tsá² quian²¹ náh², jmu³
náh² héih³² cá²re² he² ñí¹con² tsú².
Cháu¹ náh² honh² hi³ ja³bí¹ hnoh²
uá²jaí³² zian² jan² Juóuh³² náh² tí³
hñu³mi³cuú².

²Lienh¹ náh² Dió³² chí¹ñí¹ la³
má²lienh¹ náh² ní², hi³ ná¹zian²
honh² náh²; hi³ má¹lí³² jáun² né³ ha³
lí² cuí¹ cha³có³ honh² náh² hi³ cueh¹
tsú² tiá¹hmah¹. ³Ja³bí¹ lienh¹ náh²
siáh³ Dió³² quiú¹³ jnoh¹, hi³ jáun²
niá³² tsú² juí³² hi³ hléh¹³ jnoh¹ jú¹
chú³² quioh²¹ tsú² hi³ jmí¹ ná¹hmá¹
jáun² jmí¹tin² hi³ ca³tin¹ Cristo, qui¹
cun³ñí¹ hi³ ca³tí²¹ hi³ jáun² bíh¹
cuá¹tson³ jná¹³ lá². ⁴Mí¹ náh² ñí¹con²
Dió³², hi³ jáun² jná¹³ hie¹³ re² lín³²
jáí¹³ jáun² la³ cun³ hi³ ca³tin¹ ná¹
jmu¹.

⁵Cuí¹ lín¹³ náh² tsá² jniá³ jmí¹ tsí³
ja¹ quioh²¹ tsá² tiá² má²tanh² ta²¹
Dió³², jmu²¹ náh² re² ta²¹ jmá¹
hi³ zian² náh² ja¹ quioh²¹ tsá² la³
hí³. ⁶Hniáuh³² lienh¹ hnoh² tsáu²
cun³quionh³ jú¹ re² jú¹ tin² bíh¹, jáí¹³
hi³ lí³ jmu³ ta²¹ ñí¹con² tsú²; jí³ hi³
hniáuh³² ñí¹³ náh² siáh³ ha³ lánh³
ngáih¹ náh² ñí¹con² tsá² zia³² hi³
nga².

Hah² tsú² jáí¹³

⁷Hi³ jáun² né³, reh² Tí¹quico, tsá²
hno³ lín³² dí², hie³² jáí¹³ ca³tí²¹
la³jí³² hi³ ca³tin¹ jná¹³. Hí³ bíh¹ lín³
jan² tsá² ca³ma³hau³ lín³² jná¹³, jan²
tsá² hú¹tá¹ má²tí³² jé¹, hi³ lín³ siáh³
jan² tsá² má²cón³² Tí³² Juo¹³ dí²
la³jmí¹ jmu² jná¹³. ⁸Cun³ñí¹ hi³ jáun²
bíh¹ zein³² jná¹³ tsú² ñí¹con² hnoh²,
hi³ jáun² záí³² tsú² hnoh² he³ lánh³
tiauh² jnoh¹, jí³ hi³ chá³² tsú² siáh³

tiá³ honh² hnoh². ⁹Ja³bí¹ Onésimo tsá² coh¹ hnoh² tsánh³² siáh³ quionh³ tsú². Hí³ bíh¹ lín³ jan² tsá² hno³ jnoh¹ lín³², jan² tsá² má²má²tí³² re² jë¹. Tsá² gon³ nř² né³ tsa³chá² la³jí³² la³ cun³ hí³ ná¹lí²³ ní¹ lá².

¹⁰Aristarco tsá² cuá¹hún¹ jná¹³ hñu³mí¹ñí² quiúnh¹, jí³ Marcos rañh²¹ Bernabé nř² siáh³ juáh³: “Hia² náh²” ní¹con² hnoh². Qui¹ má²ná¹ñí¹ bíh¹ hnoh² siáh³ ha³ lánh³ lín³ Marcos, hí³ jáun² ní¹juáh³ hí³ ja³jie³ tsú² hnoh², hen³ náh² tsú² re² tin². ¹¹Ja³bí¹: “Hia² náh²” juáh³ siáh³ tsá² jmái² Jesús, tsá² tsauh²¹ Justo quioh²¹. Jáun² né³, ja¹ quioh²¹ la³jín³² tsá² judíos tsá²co¹ jná¹³, tsá² má²tanh² ta²¹ Tí³² Juo¹³ dí², jí³²la³ gáun³ tsá² nř² bíh¹ jmu² ta²¹ quiúnh¹ jná¹³ hí³ tónh³² tsáu² jo³cuo² Dió³², jí³ hí³ lín³ tsú² siáh³ tsá² jlánh¹ má²hiú² tsin³² jná¹³. ¹²“Hia² náh²” juáh³ siáh³ Epafras, tsá²coh¹ náh². Hí³ bíh¹ lín³ jan² quian²¹ Cristo, hí³ jmái¹ ca³la³ jí³² hiú² mí³² lín³² tsú² quián¹³ hnoh² ca³la³ jonh³ jmí¹ tsí³ ní¹ má¹ca³liéinh³² Dió³², hí³ jáun² Dió³² jmu³ hí³ niau²¹ tiá³ honh² hnoh² ca³la³ tán¹ hián² cu³tí³, hí³ hú¹tá¹ cáun² tán¹ nio² honh²

náh² hí³ jmúh¹³ la³ cun³ hí³ hnió³ Dió³². ¹³Qui¹ jná¹³ lín³ tsá² cue³² jú¹ tson² hí³ tson² bíh¹ Epafras hí³² tsí³ quián¹³ hnoh², la³ má²quionh³ jí³ tsá² zian² juú² Laodicea jí³ juú² Hierápolis nř² siáh³. ¹⁴Lucas tsá² lín³ tí³² mř³ tsá² hno³ lín³² jnoh¹, juáh³ siáh³: “Hia² hnoh²” la³ má²quionh³ Demas.

¹⁵Juah²¹ tiá³ náh²: “Hia² náh²” ní¹con² tsá² reh² zian² juú² Laodicea. Zéih³ siáh³ mí¹ Ninfas: “Hia² nú²”, jí³ tsá² ngih³² hñu¹³ tsú² nř² siáh³.

¹⁶Ní¹ má¹lí²hí³² tsú² sí² lá² ja¹ ní¹ tionh¹ hnoh², zen² náh² siáh³ ní¹con² tsá² cuáh³² tionh² juú² Laodicea, hí³ jáun² hí³² siáh³ tsá² hí³ uá²jai³²; hí³ ja³bí¹ hniáuh³² hñí¹ siáh³ hnoh² sí² hí³ ca³zéin³² jná¹³ tí³ Laodicea.

¹⁷Zéih³ Arquipo jái¹³ lá²: “Sá¹nř² jie³, hniáuh³² má¹tih²¹ nú² re² ta²¹ hí³ má²ca³cué³ Tí³² Juo¹³ dí² quioh²¹ hí³ jmúh¹³ nú²”.

¹⁸Jná¹³ la³² Po¹, jmu² jná¹³ jái¹³ lá² ní¹ cá¹táuh³ sí² cun³quionh³ uón³² huen² hí³ háih¹ ná¹ jái¹³ ní¹con² hnoh². Cháu¹ náh² tiá³ honh² hí³ cuá¹tson³ jná¹³ ní¹ lá². Hí³ jáun² né³, Dió³² cuí¹ má¹hé¹ má¹mieh² náh². [Cun³ ní² bíh¹ tí³ jái¹³.]

Sí² La³ñí¹ Hi³ Ca³zen³ Po¹ Ñí¹con² Tsá² Tesalonicenses

Sí² lá² ca³zen³ Po¹ quionh³ tsá²
quionh³ ñí¹con² tsá² má²lín³
cuáh³² já¹ juú² Tesalónica

1 Hnoh² reh², tsá² má²lín³ náh²
cuáh³² já¹ juú² Tesalónica
nĩ², jná¹³ Po¹ quiúnh¹ Silvano jí³
Timoteo, tsá² ná¹jmu³² jnoh¹ sí² lá²
hi³ ca³tin¹ hnoh², tsá² tionh² náh²
jo³cuo² Dió³² Jméi² dí² jí³ Jesucristo
Tĩ³² Juo¹³ dí². Dió³² cu¹ má¹hé¹
má¹mieh² náh², hi³ cu¹ zian² náh²
siáh³ cáun² hi³ re² hi³ tin².

Lánh³ rón³² jmí¹ tanh² tsá² reh²
zian² Tesalónica ta²¹ Dió³²

²Jmá¹ ca³la³ jí³² cue²³ jnoh¹
tiá¹hmah¹ Dió³² hi³ ca³tin¹ ca³la³
jín³² hnoh², hi³ mi³² jnoh¹ siáh³
ca³tin¹ hnoh² ní¹ má¹ca³lien¹
jnoh¹ Dió³². ³La³jí³² jmá¹ ní¹
má¹ca³lien¹ jnoh¹ Dió³² Jméi² dí²,
chau² tsí³ jnoh¹ ta²¹ hi³ ná¹jmu³²
hnoh² cun³ñí¹ hi³ nio² cáun² honh²
náh² ñí¹con² Dió³², hi³ chau² siáh³
tsí³ jnoh¹ hi³ ná¹jmu³² hnoh² pí³
lín³² qui¹ cun³ñí¹ hi³ jlánh¹ hno³
náh² Dió³², jí³ hi³ ná¹hé² ná¹janh³²
náh² hi³ jáunh³ Jesucristo Tĩ³²
Juo¹³ dí². ⁴Hnoh² reh², tsá² jlánh¹
hniau³ náh² Dió³², né¹ jnoh¹ hi³

Dió³² má²ca³quianh³ hnoh². ⁵Jmí¹
ca³hléh¹³ jnoh¹ jú¹ chú³² ñí¹con²
hnoh², jun³juáh¹³ cun³quionh³
jmáh³la³ jái¹³ yáh³ ca³hléh¹³ jnoh¹,
tĩ³la³ cun³quionh³ la³jí³² pí³ hi³ cue³²
Jmí²chí³ Chun¹ bíh¹, hi³ jáun² ca³lí³
lín¹ hi³ tson² bíh¹ jái¹³ jáun². Nĩh¹
bíh¹ hnoh² lánh³ rón³² lái³ jnoh¹
jmí¹ ca³tau¹³ jnoh¹ jáun² ja¹ quián¹³
hnoh² nĩ², qui¹ hi³ ca³lí³hnáu² jnoh¹
lí¹³ cáun² hi³ lí³ jmu³ ta²¹ ñí¹con²
hnoh².

⁶Hi³ jáun² jmí¹ jáun² ca³tí¹
ca³jinh²¹ náh² hi³ jmóuh¹ náh² la³
cun³ hi³ jmu³² jnoh¹ quiúnh¹ Tĩ³²
Juo¹³ dí²; uá¹jinh¹ ca³ma³tsoh¹
lín²¹ hnoh² honh² jmí¹ ca³heh³
náh² jú¹ chú³², tí³la³ hiú² lín³²
bíh¹ honh² náh² ca³lí³ hi³ ca³jmú³
Jmí²chí³ Chun¹. ⁷Hi³ jáun² hnoh²
má²ná¹lín³ náh² la³jmí¹ lí³ cáun²
nóh³² hi³ jé²³ la³jín³² tsá² reh² zian²
hué³² Macedonia jí³ hué³² Acaya.
⁸Hi³ jun³juáh¹³ jmáh³la³ hué³²
Macedonia quionh³ hué³² Acaya
yáh³ ja³cuoun² jái¹³ quioh²¹ Tĩ³²
Juo¹³ dí² hi³ ca³jmu³ hnoh², qui¹
jí³ la³jín³² tsá² hué³² ñí¹ uounh³
bíh¹ má²ná¹ñí³² hi³ hnoh² tanh²³
náh² ta²¹ Dió³², hí¹ la³ tí³ jnoh¹
yáh³ tiú²uú² hi³ hniauh³² juáh¹³

hí¹ cáun². ⁹Quí¹ hmóu³² bíh¹ tsá²
 hí³ má²cha³² he³ lánh³ ca³he³ náh²
 jnoh¹ jmí¹ cá¹cháu²¹ jnoh¹ ní¹ tionh¹
 hnoh², hí³ cha³² tsú² siáh³ hí³ hnoh²
 má²ca³chan²¹ tí³ có³² dió³² tsá²
 láin¹, hí³ ca³jnh³² náh² tí³ ní¹con²
 Dió³², hí³ má²ná¹lín³ náh² quian²¹
 Dió³² Tsá² juú² tsáun², Dió³² tson²
 cu³tí³. ¹⁰Ja³bí¹ cha³² tsú² siáh³ hí³
 hnoh² ná¹jan²³ náh² Jesús Jon²
 Dió³² hí³ jáunh³ hñu³mi³cuú², Tsá²
 ca³jmú³ hí³ Dió³² hí³ ca³jenh¹³ ja¹
 tsá² má²cá²tsan³. Jesús hí³ bíh¹ Tsá²
 liáu³² dí² ca³tí²¹ héih³² hí³ né³bí¹
 ra³tsí³² Dió³² ní¹con² tsáu² ca³la³ hí³
 míh²³ tsí³.

Ta²¹ hí³ ca³jmú³ Po¹ tá¹la³
 ca³cuá³ juú² Tesalónica

2 Hnoh² reh², jmí¹ néi¹ jnoh¹
 ní¹ tionh¹ hnoh², má²ná¹ñíh¹
 bíh¹ hnoh² hmóu³² hí³ tiá² juáh¹³
 yáh³ lí³ hí³ tiá² ca³lí³ quien²
 má²ta²¹ hí³ néi¹ jnoh¹ jáun². ²Quí¹
 má²ñíh¹ bíh¹ hnoh² uá¹ jáun² la³
 jáun² má²ca³má¹tso¹ jnoh¹ tsí³ hí³
 ca³jmú³ jáun² tsá² juú² Filipos
 jí³ hí³ má²ca³quiú³ ca³je³ jnoh¹
 tsú² siáh³, tí³la³ cu³ jáun² Dió³²
 bíh¹ ca³jmú³ hí³ ca³niau³ tiá³ tsí³
 jnoh¹ hí³ hléh¹³ jnoh¹ jú¹ chú³²
 quioh²¹ ní¹con² hnoh², uá¹jinh¹
 ja¹ uu³mí²tsí³² jueh³² hí³ tí² cue³²
 tsáu². ³Quí¹ jun³juáh¹³ jú¹ tiá² tson²
 hí³ jmí¹ lí²can² hmóu³² yáh³ jnoh¹
 ca³hléh¹³, sa³jun³ ca³hléh¹³ jnoh¹
 hí³hliá² hnáu² lí¹ jmú¹ lí¹ tsáu¹³
 yáh³, hí³ sa³jun³ ca³hléh¹³ jnoh¹
 hí³hliá² hnáu² jnoh¹ má¹cau¹³, ⁴tí³la³
 Dió³² bíh¹ ca³chá³ jo³cuo² jnoh¹ hí³
 tsá¹hléh¹³ jnoh¹ jú¹ chú³² quioh²¹
 jmí¹ ca³jíe³ tsú² hí³ cah¹ jnoh¹ jmái¹,
 hí³ jáun² la³ jáun² bíh¹ hléh¹ jnoh¹.

Jun³juáh¹³ hí³ hléh¹ jnoh¹ la³ cun³
 hí³ tí³² tsí³ tsá² zian² ñí¹ hué²¹ lá²
 yáh³, tí³la³ jnoh¹ hléh¹ la³ cun³ tí³²
 tsí³ Dió³² bíh¹, Tsá² jíe²³ lánh³ lí³
 hñu³ tsí³ jnoh¹. ⁵Má²ñíh¹ bíh¹ hnoh²
 hí³ hí¹ cónh³ tiá² lí¹ má²ca³hléh¹³
 jnoh¹ jái¹³ chú³² niéih³ hí³ jlánh¹
 zain³² tsáu², sa³jun³ má²ca³má¹cau¹³
 jnoh¹ cun³ñí¹ hí³ hniá¹ jnoh¹ quie³.
 Dió³² bíh¹ Tsá² cue³² jú¹ tson² hí³
 tiá² la³ jáun² jmu³ yáh³ jnoh¹. ⁶Tiá²
 ca³ta³dí¹quiaunh²¹ yáh³ tsí³ jnoh¹
 hí³ jmu³ tsáu² hí³ jnoh¹ tsá² quien²,
 uá¹jinh¹ hnoh² ho³lá²dá² tsá² siánh³;
⁷uá¹jinh¹ jmí¹ lí¹³ jmú¹³ jnoh¹ hí³
 lí³tsin² hnoh² hí³ ná¹hau³² jnoh¹
 jái¹³ huáh² tsí³ hí³ ca³cué³ Cristo.
 Jun³juáh¹³ la³ jáun² yáh³, tí³la³ jnoh¹
 dá² ca³má¹hnau¹ hnoh² la³jmí¹ hnio³
 tsá²mí³ dáin² pih²¹ jon² bíh¹. ⁸Quí¹
 hí³ jlánh¹ hnau³ jnoh¹ hnoh², hí³
 jáun² ca³lí³ hiún² tsí³ jnoh¹ hí³ cué¹³,
 jun³juáh¹³ jmáh³la³ jú¹ chú³² quioh²¹
 Dió³² yáh³, hí¹ la³ tí³ jmí²chí³ quiú¹³
 hmóu³² yáh³ jnoh¹ ca³lí³ hiún² tsí³
 hí³ cué¹³ sá¹ hí³ ca³lí³ hniáuh³².
 Hú¹tá¹ ca³má¹hnau¹ lín³² bíh¹ jnoh¹
 hnoh². ⁹Hnoh² reh², chau² bíh¹
 honh² náh² lánh³ ca³jmú¹³ jnoh¹ ta²¹
 jí³ pí³ la³ jonh³ jmí¹ tsí³. Ca³jmú¹³
 jnoh¹ ta²¹ la³ huá² la³ jma² hí³ jáun²
 jniau¹³ jnoh¹ hí³ hniáuh³² quiú¹³,
 quí¹hliá² tiá² ca³lí³hnáu² jnoh¹ hí³
 jen¹³ hnoh² uí³ tá¹la³ ca³hléh¹³ jnoh¹
 jáun² jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³² ní¹con²
 hnoh².

¹⁰Hnoh² tsá² ca³jíeh³ bíh¹ lí¹³
 cué¹ jú¹ tson², jí³ Dió³² siáh³,
 ha³ lánh³ ca³ma³ziáun¹³ jnoh¹ hí³
 ná¹jí² hñu³ jmí¹ hñu³ tsí³ ní¹con²
 hnoh² tsá² táunh²³ náh² ta²¹ jmí¹
 ca³tauh¹³ jnoh¹ ja¹ ní¹ tionh¹ hnoh²,
 hí³ ca³ma³ziáun¹³ jnoh¹ siáh³ la³

cun³ hi³ ti³² tsí³ Dió³², hí¹ cáun² tiá²
 hi³ ca³jmú¹³ yáh³ jnoh¹ hi³ juáh¹³
 hi³ jmí¹ lí³ lí¹³ chá³² tsáu² tso³.

¹¹Má²ñíh¹ bíh¹ hnoh² hi³ ca³jmú¹³
 jnoh¹ ñí¹con² hnoh² la³jmí¹ jmu²
 tsá²ñuh² ñí¹con² jon², hi³ ca³hlí¹
 ca³lieh¹ jnoh¹ hnoh² hi³ ca³cué¹³
 jnoh¹ siáh³ pí³ hñu³ honh² náh².

¹²Ja³bí¹ ca³juáh¹³ jnoh¹ lánh³ rón³²
 hniáuh³² ñí¹táunh¹ náh² la³ cun³
 qui³ ca³ti²¹ hi³ ñí³táunh¹ tsá² joh¹
 Dió³², Dió³² Tsá² má²ca³te³ hnoh²
 hi³ cuá¹tianh³ náh² ñí¹ cuá¹ho² tsú²
 jái¹³, ñí¹ lí¹³ zian² hnoh² cáun² hi³
 quien² la³jmí¹ quien² tsú² hnga².

¹³Hi³ jáun² la³ji³² jmáí¹ cue²³ jnoh¹
 tiá¹hmah¹ Dió³², qui¹ jmí¹ ca³niéih²
 hnoh² jái¹³ quioh²¹ Dió³² hi³
 ca³hléh¹³ jnoh¹, ca³heh³ bíh¹ hnoh²
 la³ cun³ ca³ti²¹ he³ tsú² jái¹³ quioh²¹
 Dió³², tiá² ca³jmuh³ yáh³ hnoh² hi³
 jái¹³ jáun² lí³ la³jmí¹ lí³ jái¹³ quioh²¹
 tsá² lí¹ tsáu²; qui¹ tson² bíh¹ cu³ti³
 jái¹³ quioh²¹ Dió³² ca³hléh¹³ jnoh¹,
 hi³ jái¹³ jáun² jmu² ta²¹ hñu³ honh²
 hnoh², tsá² táunh²³ náh² ta²¹. ¹⁴Qui¹
 jmí¹ ca³ma³tsoh¹ hnoh² honh²
 reh² hi³ ca³jmú³ tsá²coh¹ náh²,
 ca³quiúnh³² náh² la³jmí¹ cá¹quiúnh²¹
 tsá² má²lín³ hi³ cuáh³² quioh²¹

Dió³², tsá² tanh² ta²¹ Cristo Jesús
 zian² tí³ Judea, jmí¹ ca³ma³tso² tsú²
 tsí³ hi³ ca³jmú³ tsá² judíos tsá²co¹
 tsú². ¹⁵Tsá² judíos hí³ bíh¹ ca³jngih³
 Jesús Tí³² Juo¹³ dí² la³jmí¹ ca³jngih³
 tsú² jáun² tsá² ca³lín³ hí³ tí³² je¹
 Dió³² jmí¹tin² lín³²; hi³ ca³jmoh³ dí²
 siáh³ jnoh¹ hian² tsí³, hi³ ca³hue³
 tí³ cheih³². Jmáh³la³ hi³ tiá² tí³² tsí³
 Dió³² bíh¹ jmu² tsú², hi³ hon² tsú²
 la³jín³² tsá² siánh³ siáh³. ¹⁶Hi³ jlánh¹
 qui² jnai³² tsá² judíos hí³ ñí¹con²
 jnoh¹ ní¹ má¹ca³lí³hnáu² jnoh¹ hléh¹³

ñí¹con² tsá²ca²jo²¹, qui¹ cun³ñí¹
 hi³hliá² hnáu² jnoh¹ liáun³ tsú²;
 hi³ jáun² tí³ jlánh¹ bíh¹ lí²hliáun²³
 tso³ quioh²¹ tsú² hi³ jmu² la³ jáun².
 Hi³ jáun² né³² má²ca²cho³² héih³²
 hi³ ma³tsau¹³ Dió³² quioh²¹ tsá² hí³,
 ca³la³ hi³ míh²³ lín³² tsí³.

**Po¹ juáh³ hi³ hnió³ tsa³jién³ siáh³
 tsá² reh² zian² juú² Tesalónica**

¹⁷Hnoh² reh², jmí¹ ca³hué² jnoh¹
 ñí¹ tionh¹ hnoh², uá¹jinh¹ cu³tiá³,
 jmí¹jáun² jlánh¹ jmí¹ hnáu² lín³²
 jnoh¹ hi³ tsá¹neh²¹ siáh³ cónh³
 hnoh², qui¹ uá¹jinh¹ tiá² tiauh² jnoh¹
 ta³ máh¹ hnoh², tí³la³ cun³ jáun²
 chau² bíh¹ tsí³ jnoh¹ quián¹³ hnoh².

¹⁸Jmí¹ hnáu² jnoh¹ tsá¹neh²¹ siáh³
 cónh³, hi³ huen² jná¹³ ca³jmú³² pí³
 tenh³ hnah² jéin³² hi³ ñe¹; tí³la³
 ní¹juáh³ jmáí¹ hi³ jmí¹ hnáu² jnoh¹
 tsáu¹³, ca³qui³ ca³jna³ bíh¹ tsá²
 hláinh¹ juí³². ¹⁹Jáun² né³, ¿he³ bíh¹
 jmu² hi³ zia³² hi³ hu²¹ tsí³ jnoh¹, hi³
 jmu² hi³ hiún² tsí³ jnoh¹, hi³ jmu²
 hi³ tsah¹ jnoh¹ la³jmí¹ tsah³ tsá²
 zia³² hi³ láih²³ ñí¹ co² tsú²? Hmóu³²
 bíh¹ hnoh² tsá² jmúh¹³ hi³ lí¹³ la³
 jáun² quiú¹³ jnoh¹ ní¹ má¹jaunh³²
 Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí². ²⁰Tson²
 bíh¹ cu³tí³ hnoh² bíh¹ tsá² jmuh³²
 hi³ hiún² tsí³ jnoh¹ hi³ tsah¹ jnoh¹
 ñí¹con² Dió³².

3 Hi³ jáun² jmí¹ tiú²uú² ca³tiau¹³
 jnoh¹ tá¹ gáu³ hi³ hí³² tsí³
 jnoh¹, ca³láí¹³ jnoh¹ hi³ cu³tsa³² gau³
 bíh¹ jnoh¹ jéi³²í¹ tauh¹³ cú²jueh³²
 já¹ juú² Atenas jáun², ²hi³ jáun²
 reh² Timoteo ca³zen¹³ jnoh¹ hi³
 tsa³jie³ hnoh², jan² tsá² quian²¹
 Dió³² quiúnh¹ jnoh¹ ca³ti²¹ jú¹ chú³²
 hi³ hléh¹ jnoh¹ quioh²¹ Dió³², hi³
 tsa³cué² tsú² pí³ hñu³ honh² hnoh²,

hi³ hfe³² tsú² hnoh² re² ca³ti²¹ ha³
lánh³ tanh¹³ náh² ta²¹ Dió³²; ³quí¹
hi³ jáun² tiá² hin² jinh²¹ cun³ñí¹ hi³
jmu² tsáu² hian² tsf³. Quí¹ má²ñíh¹
bíh¹ náh² hmóu³² hi³ ca³ti²¹ má²tso¹
bíh¹ dí² tsf³ hi³ la³ jáun². ⁴Quí¹ la³
cun³ jmí¹ tiauh¹ jnoh¹ jáun² quiúnh¹
hnoh² ca³juáh¹³ jnoh¹ hi³ chau²¹
jmái¹ má²tso¹ dí² tsf³; hi³ jáun² la³
jáun² bíh¹ lí³, la³ cun³ hi³ má²ñíh¹
náh². ⁵Hi³ jáun² jmí¹ tiú²uú² ca³tio²¹
jná¹³ hi³ hi³² tsin³², ca³zéin³² jná¹³
jáí¹³ hi³ nga² jná¹³ lánh³ rón³² tionh²
hnoh² ca³ti²¹ hi³ ná¹tanh²³ náh² ta²¹
Dió³², n¹juáh³ n² lí¹ má²ca³ma³cau²
hnoh² tsá² hláinh¹ hi³ tiú²uú² ca³lí³
quien² ta²¹ hi³ ca³jmú¹³ jnoh¹ jáun².

⁶Ti³la³ jmí¹ má²cuanh³² jáun²
Timoteo ñí¹ tiauh¹ jnoh¹ lá² né³,
hi³ ñéí¹ tsú² jáun² Tesalónica n²,
jmí¹ jáun² quiaun² tsú² cáun² jáí¹³
chu²¹ hi³ hnoh² ná¹tanh²³ bíh¹ ta²¹
Dió³² la³ má²tanh²³ náh² jáun²,
hi³ hno³ náh² tsá²ján² tsá²ján².
Ca³juáh³ tsú² hi³ jmái¹ ca³la³
j³² chau² honh² hnoh² hi³ ca³ta¹
jnoh¹, hi³ hnau³ lín³² hnoh² jnoh¹,
hi³ dí¹quian¹ hnoh² hi³ jie¹ náh²
siáh³ jnoh¹ la³jmí¹ dí¹quian¹ jnoh¹
hi³ neh²¹ jnoh¹ siáh³ hnoh². ⁷Hi³
jáun² né³ reh², cun³quionh³ jáí¹³
hi³ ca³lí³ né¹ jnoh¹ hi³ tanh²³ bíh¹
hnoh² ta²¹ Dió³², ca³niau³ re² tsf³
jnoh¹ hi³ ca³tin¹ hnoh² ja¹ la³jí³²
uu³mí²tsi³² hi³ zia³² ñí¹con² jnoh¹.
⁸Hi³ jáun² ziaun² jnoh¹ re² n¹juáh³
la³ má²hain²¹ jáun² hnoh² tí³ con²
Tí³² Juo¹³ dí². ⁹Cónh³ tiá² chauh¹
jnoh¹ ha³ lánh³ rón³² cué¹³ tiá¹hmah¹
la³ cun³ hi³ jmí¹ hnáu² jnoh¹ jmú¹³
ñí¹con² Dió³² hi³ ca³tin¹ hnoh²,
cun³ñí¹ hi³ jmuh³² hnoh² hi³ lí²tsah¹
lín²¹ jnoh¹ ta³ ñí¹ Dió³² Juo¹³ dí².

¹⁰Jlánh¹ hiú² mi³² jnoh¹ la³ huá² la³
jma² ñí¹con² Dió³², hi³ hnáu² jnoh¹
cué³² Dió³² jáí¹³ hi³ neh²¹ jnoh¹ siáh³
hnoh², hi³ jáun² lí¹³ má¹hián¹³ jnoh¹
re² hi³ hfe¹³ jnoh¹ hnoh² jáí¹³ ca³ti²¹
hi³ tanh²³ náh² ta²¹ Dió³².

¹¹Jáun² cuí¹ jmu¹ Dió³² Jméi² dí²
j³ Jesús Tí³² Juo¹³ dí² hi³ niá³ jui³²
hi³ tsáu¹³ jnoh¹ tí³ ñí¹ tionh¹ hnoh².
¹²Jáun² Tí³² Juo¹³ dí² cuí¹ jmu¹ hi³
conh²¹ hñu³ honh² náh² hi³ hno³
náh² ca³la³ jonh³ jmí¹ honh² tsá²ján²
tsá²ján², j³ la³jín³² tsáu² n² siáh³,
la³jmí¹ hnau³ jnoh¹ hnoh². ¹³Hi³ cuí¹
jmu¹ bíh¹ Dió³² pin³ hñu³ honh² náh²
hi³ hí¹ cáun² tso³ tiá² zia³² quián¹³
náh² ta³ ñí¹ Dió³² Jméi² dí², j³ hi³
zian² náh² siáh³ ná¹chan¹ ñí¹con²
tsú² n¹ má²jaunh³² Jesús Tí³² Juo¹³
dí², quionh³ tsú² la³jín³² tsá² joh¹.

Tsá² zian² cun³ tí³² tsf³ Dió³²

4 Hi³ jáun² né³ reh², jnoh¹ juáh³
ñí¹con² hnoh² cun³quionh³
héih³² quioh²¹ Jesús Tí³² Juo¹³ dí²,
hi³ ñí¹táunh¹ hnoh² la³ má²ñí¹táunh¹
náh² n² la³ cun³ hi³ tí³² tsf³ Dió³²,
hi³ jmúh¹³ hnoh² la³ cun³ hi³
má²ca³hfe¹³ jnoh¹ jáun², hi³ tí³ lí³mí¹
re² jmuh³² náh² cun³ jmá² cun³
jna³².

²Má²ñíh¹ bíh¹ hnoh² lánh³ lí³
jáí¹³ hi³ ca³má¹tá¹³ jnoh¹ jáun²
hnoh² cun³quionh³ héih³² quioh²¹
Jesús Tí³² Juo¹³ dí². ³Quí¹ hi³ hnió³
Dió³² hi³ hnoh² ná¹chan¹ náh²
ñí¹táunh¹ quiúnh¹, hi³ hí¹ jan² tiá²
hin² hniáuh³² jmu³ juón¹ quionh³
tsá²ján² tsá²ján². ⁴Hi³ ma³ quin³²
ma³ jan³² hnoh² hniáuh³² lí³ ñíh¹³
lánh³ má¹zián¹³ náh² hi³ ná¹chan¹
ca³ti²¹ n¹juáh³ hin² tsánh² lí¹³
ñí²cuanh² náh², hi³ jmúh¹³ náh²

quien² tsá²mi³ tsá²n̄uh². ⁵Tiá²
hniáuh³² hi³ cáun² l̄í¹ dí¹quiaunh²¹
hoh² náh² jan² tsá²mi³ la³jmí¹ jmu²
tsá² tiá² Dió³² má²cuóun³². ⁶Hi¹
jan² hnoh² tiá² hniáuh³² jmúh¹³ tso³
jáun², hi³ l̄í¹ má¹can¹³ náh² renh²,
quí¹ Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí² Tsá² jéinh³²
siáh³ cáun² hi³ hlah³ n̄í¹con² la³jín³²
tsá² jmu³ tso³ la³ jáun², la³ cun³ hi³
má²ca³juáh¹³ jnoh¹ jáun² jmí¹tin².
⁷Qui¹ Dió³² má²ca³te³ hi³ má¹ziáun¹³
dí² ná¹chan¹ n̄í¹con², jun³juáh¹³ hi³
jmu¹³ dí² tso³ yáh³. ⁸Hi³ jáun² né³,
n̄í¹juáh³ tsá² tiá² jéih³² jái¹³ n̄í²,
jun³juáh¹³ tiá² jéih³² jái¹³ quioh²¹
tsá²mi³cuóun² yáh³ tsú², quí¹ hi³ tiá²
jéih³² jái¹³ quioh²¹ Dió³² bíh¹ tsú²
jaun³², Dió³² Tsá² cuen² Jmí²chí³
Chun¹ n̄í¹con² náh².

⁹Hi³ ca³ti²¹ hi³ hno³ náh² tsá²ján²
tsá²ján² né³, tiú²uú² hniáuh³² yáh³
jmu¹ jná¹³ hliáun³ jái¹³, quí¹ hnga²
bíh¹ Dió³² má²ca³ma³ta² hnoh² hi³
má¹hno¹ náh² tsá²ján² tsá²ján². ¹⁰Qui¹
má²ná¹jmu^h³² bíh¹ hnoh² la³ jáun²
n̄í¹con² la³jín³² tsá² reh² zian² tá¹
cáun² hué³² Macedonia, tí³la³ cun³
jáun² hl̄í¹ lieh¹ jnoh¹ hnoh² reh² hi³
chú³² tí³ lí³mí¹ má¹hno¹ náh² tsá²ján²
tsá²ján². ¹¹Jmúh¹³ náh² pí³ hi³ tianh¹³
náh² tie³ quiúnh¹ la³jín³² tsáu², tiá²
hniáuh³² cáun² l̄í¹ ngáih¹ náh² jái¹³
hi³ tiá² ca³tin¹ náh² ngáih¹. Jmúh¹³
náh² ta²¹ quián¹³ ma³ quin³² ma³
jan³² cun³quionh³ cuá² tanh¹ hmóu³²
la³ cun³ hi³ qui³ má²ca³juáh¹³ jnoh¹
jáun², ¹²hi³ jáun² la³ jáun² l̄í¹³ taunh¹³
náh² ta²¹ tsá² cá²tsáun¹, hi³ tiá² hi³
lí³hniauh³ hí¹ cáun² n̄í¹con² náh².

Jmái¹ hi³ jáunh³ Tí³² Juo¹³ dí²

¹³Hnoh² reh², tiá² hnáu² jnoh¹
hi³ tionh² hnoh² ta³ tiá² n̄íh¹ he³

l̄í¹³ n̄í¹con² tsá² má²ca²tsan³, quí¹
n̄í² l̄í¹ ca³niau²¹ hlah³ honh² náh²
la³jmí¹ nio² hlah³ tsí³ tsá² tiá²
má²hu²¹ tsí³ hi³ jenh¹³ dí². ¹⁴La³jmí¹
táunh²³ dí² ta²¹ hi³ ca³jun³ Jesús,
j̄í³ hi³ ca³jenh¹³ siáh³, la³ jáun² bíh¹
ca³ta¹ dí² hi³ táunh¹³ ta²¹ hi³ n̄í¹
má¹jaunh³² Jesús, Dió³² jmu³ hi³
ja³tánh¹ tsú² quionh³ Jesús la³jín³²
tsá² tanh² ta²¹ Jesús jmí¹ cá¹tsan³.

¹⁵Hi³ jáun² la³ cun³ rón³² l̄í³ j̄é¹
Tí³² Juo¹³ dí² juáh³ jnoh¹ n̄í¹con²
hnoh² la³ lá²: Hi³ la³jái³² dí² tsá²
ziáun² dí² n̄í¹ má¹jaunh³² Tí³² Juo¹³
dí², tiá² chí¹ján³ dí² tsáuh¹³ yáh³
la³ cónh³ bíh¹ tsá² má²ca²tsan³.

¹⁶Qui¹ tsá² má²tanh² ta²¹ Cristo
jmí¹ cá¹tsan³ bíh¹ tín² jenh¹³
la³n̄í¹ n̄í¹ má¹jaunh³² Tí³² Juo¹³
dí² h̄n̄u³mi³cuú² hi³ jmu³ héih³²,
quionh³ tsú² tsá² chí¹n¹ ja¹ tsá²cuú²
tsá²ta³ Dió³². Tsá² hí³ hl̄éh³² tiá³
hi³ j̄iéi³² mí¹n̄í² quioh²¹ Dió³².

¹⁷Má¹jáun² tsáuh¹³ dí², tsá² ziáun²
dí², cu³tsa³² quiúnh¹ dí² tsá²
má²ca³jenh¹³ hi³, hi³ ngá¹³ dí² ja¹
jnie² chí³cuú² n̄í¹ jenh¹³ dí² Tí³²
Juo¹³. Hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ l̄í¹³
tsá¹tauh¹³ dí² quiúnh¹ Tí³² Juo¹³ cun³
jmí¹hi³nio². ¹⁸Hi³ jáun² cun³quionh³
jái¹³ n̄í² jmúh¹³ hnoh² hi³ niau²¹ tiá³
tsí³ tsá²ján² tsá²ján².

5 Hnoh² reh², ca³ti²¹ hín² jmáih¹
l̄í¹³ la³ n̄í², tiá² hniáuh³² jmu¹
jná¹³ hliáun³ jái¹³, ²quí¹ re² l̄ín³² bíh¹
má²ná¹n̄íh¹ hnoh² hi³ chau²¹ jmái¹
jáunh³ Tí³² Juo¹³ dí² cu³diá²jan², la³jmí¹
ja³² jan² háin² cu³diá²jan² já¹nié¹².

³Jmái¹ hi³ ná¹juáh²³ tsáu²: “Tie³ bíh¹
nio², hí¹ cáun² hi³ háinh¹³ tiá² zia³²
yáh³”, má¹jáun² bíh¹ quiunh²¹ tsú² hi³
ma³tso² l̄ín³² tsí³ cu³diá²jan² la³ lá²,
la³jmí¹ l̄í²³ n̄í¹con² tsá²mi³ lí²zian² jon²

hi³ cu³diá²jan² lř²³ quieh² héin¹. Hí¹ cáun² tiá² nř¹ zia³² yáh³ nř¹ li³ cuon³ tsá² la³ hí³. ⁴Tř³la³ hnoh² reh², tiá² já¹nié² tionh² yáh³ hnoh² hi³ lř¹³ chau²¹ jmá¹ quioh²¹ Tř³² Juo¹³ dí² cu³diá²jan² la³jmá¹ chau³² jan² háin² jmá¹ hí³ tiá² hí³ lín²³ tsú². ⁵Qui¹ la³jín³² bíh¹ hnoh² má²tionh² nř¹ tie³ joh¹, nř¹ lř¹ ta³jma². Tiá² já¹nié² tiauh² yáh³ dí², nř¹ tiá² joh¹ tie³; ⁶hi³ jáun² tiá² hniáuh³² yáh³ cuóu³² dí² la³jmá¹ ná¹cuóun¹ tsá²cá²tsáun¹, tř³la³ hniáuh³² hi³ ná¹zian² tsř³ bíh¹ dí², jř³ hí³ tiáuh¹ dí² hua³jan²¹, hí³ jáun² tiá² lř¹ li³can² dí². ⁷Já¹nié² bíh¹ cuóun¹ tsú², hí³ já¹nié² bí¹ siáh³ má²héinh³² tsú²; ⁸tř³la³ cun³nř¹ hí³ jnoh¹ lá³ dí² tsá² tiauh² ta³jma² bíh¹, jáun² cu¹ tiáuh¹ dí² hua³jan²¹ hí³ tiá² lř¹ li³can² dí². La³jmá¹ jmu² hliáu³ hua³hi¹³ nř¹tsř³ hí³ quih³² cáun² hí³ pin³, la³ jáun² bíh¹ hniáuh³² jmú¹³ dí² cun³quionh³ hí³ cu³tř³ tanh²³ dí² ta²¹ Dió³², hí³ hno³ dí² siáh³ Dió³². Já³bř¹ la³jmá¹ jmu² hliáu³ hua³hi¹³ chí¹ cun³quionh³ hí³ huáh² ná¹hein³² jáun², la³ jáun² bíh¹ hniáuh³² jmú¹³ dí² cun³quionh³ hí³ ná¹he² ná¹jan³² dí² hí³ chau²¹ jmá¹ hí³ liáu³² dí² Dió³². ⁹Qui¹ jun³juáh¹³ ca³hiáu³² Dió³² jnoh¹ hí³ jmoh³ la³ cun³ hí³ míh²³ jáun² tsř³ yáh³, tř³la³ ca³hiáu³² tsú² hí³ liáu³² cun³quionh³ Jesucristo Tř³² Juo¹³ bíh¹ dí², ¹⁰Tsá² ca³jun³ hí³ hí³ ca³ta¹ dí²; hí³ jáun² lř¹³ ziaún² dí² quiúnh¹ tsú², uá¹ hí³ ziaún² dí² uá¹ hí³ má²jún¹ dí² nř¹ má¹tř³ nř¹ jáunh³ tsú². ¹¹Hí³ jáun² hlř¹ lienh¹ náh² tsá²ján² tsá²ján², hí³ jmúh¹³ náh² siáh³ hí³ tř³ li³mř¹ li³ pin³ hñu³ tsř³ tsá²ján² tsá²ján² la³ qui³ má²ná¹jmu³² nř² náh².

Jái¹³ lá² cue³² Po¹ hí³ ma³tř³² tsá² reh²

¹²Hí³ jáun² né³ reh², juáh³ jnoh¹ nř¹con² hnoh² hí³ hniáuh³² jmúh¹³

náh² quien² tsá² ná¹jmu² ta²¹ nř¹con² náh², tsá² ná¹ho² já¹³ hí³ ca³cue³ Tř³² Juo¹³ dí², tsá² ná¹hie³² jú¹ tson² nř¹con² náh². ¹³Hniáuh³² jmúh¹³ náh² lin¹ hí³ cu³tř³ hu²¹ honh² náh² hí³ quien² lín³² tsú² jř³ hí³ má¹hno¹ lín³² náh² tsú² siáh³, qui¹hliá² ná¹jmu² tsú² ta²¹ jáun². Tianh³ náh² cáun² hí³ re² hí³ tin² quiúnh¹ náh² tsá²ján² tsá²ján².

¹⁴Hnoh² reh², já³bř¹ hlř¹ lieh¹ jnoh¹ siáh³ hnoh² hí³ jin¹³ náh² tsá² tiá² nř¹jmu³ tá¹³, hí³ jmúh¹³ náh² hí³ niau²¹ tiá³ tsř³ tsá² nio² hlah³ tsř³, hí³ má¹hon¹ náh² tsá² tiá² má²pin³ hñu³ tsř³, hí³ juenh² honh² náh² siáh³ nř¹con² la³jín³² tsáu².

¹⁵Ha³ lř² jéinh¹ hnoh² siáh³ hlah³ nř¹con² tsá² má²ca³jmú³ hlah³. Tř³ re² bíh¹ jmúh¹³ hnoh² hí³ chú³² jmá¹ ca³la³ jř³² nř¹con² tsá²ján² tsá²ján², jř³ nř¹con² ca³la³ jín³² tsáu² nř² siáh³.

¹⁶Tianh³ náh² hiún² honh² jmá¹ ca³la³ jř³². ¹⁷Lienh¹ náh² Dió³² chí¹nř¹. ¹⁸Cáun² cueh³ náh² tiá¹hmah¹ Dió³² uá¹ he³ mi³ lř²³, qui¹ la³ jáun² bíh¹ hnió³ Dió³² hí³ jmúh¹³ hnoh², tsá² tanh²³ náh² ta²¹ Cristo Jesús.

¹⁹Ha³ lř² yéi² náh² sř² quioh²¹ Jmř²chř³ Chun¹ hí³ má²zia³² hñu³ honh² náh². ²⁰Ha³ lř² jmu² náh² han¹ já¹³ hí³ hleh³² tsáu² hí³ cue³² Dió³² hñu³ tsř³. ²¹Re² quian² náh² hua³hi¹³ la³jř³² já¹³ hí³ hleh³² tsáu² nř¹juáh³ jáun² jú¹ tson², tionh² náh² ta²¹ já¹³ jáun² nř¹juáh³ jáun² jú¹ tson² cu³tř³. ²²Chá¹ náh² tř³ có³² ca³la³ jř³li³² nř¹ hí³ hlah³.

²³Dió³² Tsá² jmu² hí³ ziaún² dí² re² tin² cu¹ jmu¹ hí³ cu³tř³ ná¹chan¹ hnoh² nř¹con² hí³ dí², hí³ hí¹ cáun² tso³ tiá² zia³² nř¹con² náh² hí³ juáh¹³ hí³ li³ hliánh¹³ náh², la³jř³ ngú³, jř³ jmř²chř³, jř³ jmá¹ honh² náh² siáh³,

ní¹ má¹ cá² chó³² jáun² jmái¹ hi³
 jáunh³ Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí².
²⁴Dió³² Tsá² té²³ hnoh² lín³ jan² Tsá²
 má² tí³² jě¹, jáun² tiu³ nio² jmu³ bíh¹
 tsú² la³ jí³² hi³ má² í² juánh³² jná¹³
 ní².

Po¹ hah² jái¹³ ñí¹ ca³ táuh³ sí²

²⁵Hnoh² reh², lienh¹ náh² Dió³² hi³
 ca³ ta¹ jnoh¹.

²⁶Ren¹ náh² tsá² ján² tsá² ján² hi³
 re² nio² honh² náh², la³ qui³ ráin³²
 tsú² jan² rainh²¹.

²⁷Juanh³² jná¹³ ñí¹ con² hnoh²
 cun³ quionh³ héih³² quioh²¹ Tí³²
 Juo¹³ dí² hi³ hniáuh³² hñh¹³ hnoh² sí²
 lá² ñí¹ con² la³ jín³² tsá² reh².

²⁸Cuí¹ má¹ hé¹ má¹ mieh² náh²
 Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí². [Cun³ ní²
 bíh¹ tí³ jái¹³ ní².]

Sí² Ní¹ Má²tun³ Hi³ Ca³zen³ Po¹ Ní¹con² Tsá² Tesalonicenses

Po¹ quionh³ tsá² quionh³ jmu²
sí² lá² ca³tin¹ tsá² má²lín³
cuáh³² já¹ juú² Tesalónica

1 Hnoh² reh², tsá² má²lín³ náh²
cuáh³² já¹ juú² Tesalónica
n², jná¹³ Po¹ quiúnh¹ Silvano jí³
Timoteo, tsá² ná¹jmu³² jnoh¹ sí² lá²
hi³ ca³tin¹ hnoh² tsá² tionh² náh²
jo³cuo² Dió³² Jméi² dí² jí³ Jesucristo
Tí³² Juo¹³ dí². ²Cuí¹ má¹hé¹
má¹mieh² náh² Dió³² jí³ Jesucristo
Tí³² Juo¹³ dí², hi³ cuí¹ zian² náh²
siáh³ cáun² hi³ re² hi³ tin².

Dió³² ra³tsi³² héih³² ní¹con² la³jín³²
tsá² ren² tso³ ní¹ má¹jaunh³² Jesús
³Hnoh² reh², jun³juáh¹³ cá² ní¹
hi³hliá² chú³² cue²³ jnoh¹ tiá¹hmah¹
Dió³² yáh³ hi³ ca³tin¹ hnoh²,
tí³la³ ca³ta¹ jnoh¹ cué¹³ tiá¹hmah¹
quí¹hi³hliá² tí³ jlánh¹ re² má²tanh²³
hnoh² ta²¹ Dió³² cun³ jmá² cun³
jnia³² bíh¹, hi³ tí³ lí³mí¹ má²hno³
náh² tsá²ján² tsá²ján². ⁴Cun³ní¹ hi³
n² bíh¹ jmu³² jnoh¹ tsah¹ lín²¹ hi³
ca³tin¹ hnoh² ní¹con² ma³ quin³²
ma³ cu³ nió³ tsá² má²lín³ cuáh³²,
hi³ za²³ jnoh¹ tsú² ha³ cónh³ tí³ hi³
cueh²³ náh² honh² jí³ hi³ tanh²³
náh² ta²¹ Dió³² uá¹jinh¹ ja¹ ca³la³ jí³²

uu³mí²tsi³² jí³ hi³ hlah³ hi³ quiunh³²
náh². ⁵Cun³quionh³ hi³ jáun² má²lín³
hi³ Dió³² tin² ra³tsi³² re² héih³², hi³
ja³bí¹ la³ jáun² má²lín³ siáh³ hi³
hnoh² bíh¹ ca³tin¹ cuá¹tianh³ ní¹
cuá¹quien² Dió³². Quí¹ hi³ jáun² bíh¹
ná¹má²tsoh¹ náh² honh².

⁶Dió³² bíh¹ Tsá² jmu² la³ cun³ hi³
ca³tí²¹, hí³ bíh¹ jmu³ hi³ ma³tso²
tsí³ tsá² ná¹jmu² hí³ hi³ ná¹má²tsoh¹
náh² honh²; ⁷hi³ jáun² hnoh², tsá²
ná¹má²tsoh¹ náh² honh², chau³
Dió³² tie³ la³jmí¹ chau³ jnoh¹ n¹
má¹cá²chó³² jmá¹ hi³ jáunh³ Jesús
Tí³² Juo¹³ dí² tí³ hñu³mí³cuú², cu³lí²¹
quionh³ tsú² tsá²cuú² tsá²ta³, tsá²
pin³ joh¹. Hi³ jáunh³ tsú² jáun² juí³²
ja¹ sí² cáu² lín³², ⁸hi³ ja³jéinh¹ tsú²
hi³ ma³tso² tsáu² tsí³, la³ cun³ tsá²
tiá² ca³lí³ cuóun³² Dió³², tsá² tiá²
má²ca³taunh³ ta²¹ jú¹ chú³² quioh²¹
Jesús Tí³² Juo¹³ dí². ⁹Tsá² hí³ dá²
tá¹tsin¹ héih³² la³ cun³ hi³ ca³tí²¹,
hi³ jáun² ma³tso² tsí³ hi³ chéi³ hi³
uóu³² ca³la³ cun³ jmí¹hi³nio², ní¹ tiá²
lí¹³ tiánh³ tsú² ta³ ní¹ Tí³² Juo¹³ dí²,
ní¹ má²jniá³ jáun² pí³ hi³ cáu² hi³
jueh³² quioh²¹. ¹⁰Hi³ ní¹ má¹jaunh³²
Tí³² Juo¹³ dí² né³, má¹jaun² lí³ lín¹
hi³ quien² tsú² hi³ jmu³ tsá² joh¹, hi³
la³jín³² tsá² ca³taunh³ hí³ ta²¹ né³

ma³tsu³ ma³jónh³² tsú² ca³la³ hi³
tsa³cáun² lín³² tsí³. Hi³ hnoh² siáh³
lí³ quiúnh¹ tsá² hí³ quí¹ má²ca³tionh²
náh² ta²¹ la³ cun³ jái¹³ hi³ ca³juáh¹³
jnoh¹ jáun².

¹¹Cun³ñí¹ hi³ ní² bíh¹ ná¹hiú²
ná¹mí³² jnoh¹ ñí¹con² Dió³² hi³
ca³tin¹ hnoh². Mí³² jnoh¹ hi³ Dió³²
jmu³ hi³ lí¹³ zian² hnoh² la³ cun³
ca³tí²¹ zian² tsá² má²ca³te³ Dió³²;
hi³ mí³² jnoh¹ siáh³ hi³ Dió³² jmu³
hi³ lí¹³ má¹tih²¹ hnoh² la³jí³² hi³
chu²¹ hi³ hniá¹ náh² jmúh¹³, jí³ la³jí³²
ta²¹ hi³ jmu³ hnoh² cun³ñí¹ hi³
tanh²³ náh² ta²¹ Dió³². ¹²Quí¹ jáun²
la³ jáun² bíh¹ má²lí¹³ ma³quien²
tsáu² Jesús Tí³² Juo¹³ dí² cun³ñí¹
hi³ ca³tin¹ hnoh², hi³ jáun² la³ jáun²
siáh³ jmu³ Jesús hi³ quien² hnoh²
cun³ñí¹ hi³ ja³² mí³ tsí³ Dió³² jí³
Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí².

Tsá² hláih¹, tsá² jmu² tso³

2 Hnoh² reh², ca³tí²¹ jmái¹ hi³
jáunh³ Jesucristo Tí³² Juo¹³
dí² hi³ ja³chau³ dí² tsú² cu³lí²¹
ñí¹con², ca³tí²¹ jmái¹ jáun² juáh³
jnoh¹ ²hi³ tiá² hniáuh³² hi³² honh²
náh², sa³jun³ hi³ juenh¹³ náh² ní¹
má¹ca³niéih² náh² hi³ ca³chó³²
jmái¹ jáun² quioh²¹ Tí³² Juo¹³ dí².
Uá¹jinh¹ zian² tsá² juáh³ hi³ zia³²
cáun² jái¹³ quioh²¹ Jmí²chí³ Chun¹,
ho³lá²dá² hléh³² tsú² cáun² jái¹³ ja¹
tsá² reh² dí², ho³lá²dá² juáh³ tsú²
hi³ zia³² cáun² sí² hi³ ca³zen¹³ jnoh¹,
tiá² hniáuh³² yáh³ lí¹ táunh¹³ hnoh²
ta²¹ jái¹³ jáun². ³Tiá² hniáuh³² yáh³
lí¹ lí³can² hnoh² jái¹³ quioh²¹ lí³ua³
jan² tsáu², quí¹ ñeh² bíh¹ hi³ chau²¹
jmái¹ jáun², ca³tí²¹ lí¹³ cáun² hniéi²
jueh³² ñí¹con² Dió³², hi³ ma³jnia³²
siáh³ jan² tsá² lí³ hoh³ ca³tí²¹ liei²¹

quioh²¹ Dió³², tsá² ca³tin¹ hí³ hi³
tsó³² ñí¹ hlah³. ⁴Tsa² hí³ dá² jmu³
hi³ jlánh¹ quien² hnga², hi³ jmu³
hian² tsí³ ñí¹con² la³jáh³ dú¹ ñí¹ hi³
ná¹juáh²³ tsáu² dió³², jí³ la³jí³² hi³
má²ná¹má²tsú² má²jónh³² tsáu². Hi³
hí¹ la³ tí³ hñu³ cuáh³² chín¹ quioh²¹
yáh³ Dió³² tsa³cuá² tsá² hí³, hi³
cuá¹jmu² quien² la³jmí¹ quien² Dió³².

⁵¿Tiá¹ chau² honh² hnoh² hi³
ca³juánh³² jná¹³ la³ ní² tá¹la³
ca³ñí³² jná¹³ quiúnh¹ hnoh²? ⁶Hi³
má²ná¹ñí¹ náh² he³ quí² jni³²
juí³² quioh²¹ tsá² hláih¹ hí³ la³ tí³
ta³né³², tí³la³ ní¹ má¹cá²chó³² jmái¹
hi³ má²tón³² máh³ ma³jnia³² tsá²
hí³. ⁷La³ ta³né³² bíh¹ má²chí¹jmu²
ta²¹ hlah³ pí³ tiá² jniá³, jí³²la³ tí³
hniáuh³² quin³ tí³ có³² Tsá² quí²
jnaí³² juí³² quioh²¹ bíh¹ tsá² hláih¹
hí³ ta³né³². ⁸Hi³ jáun² má¹jáun²
máh³ má²ma³jnia³² tsá² lí³ hoh³ hí³
ca³tí²¹ liei²¹ quioh²¹ Dió³², tí³la³ Tí³²
Juo¹³ dí² jngih³ tsá² hí³ cun³quionh³
chí³ hi³ jeí³², ja³bí¹ hí³ dí² hin³ tsá²
hláih¹ hi³ cun³quionh³ joh¹ cú²ttú¹
cú²lí¹³ hi³ quian³² ní¹ má¹jáunh³².
⁹Tsá² hláih¹ hí³ já³² cha¹³ Satanás
tsá² hláinh¹ tsá² chín¹, hí³ já³²
cun³quionh³ la³jí³² pí³ quioh²¹
Satanás hí³, hi³ jmu³ hua³jueh³²
jí³ lí²¹ hi³ lí¹³ tsa³cáun² tsí³ tsáu²,
hi³ ma³can² tsáu². ¹⁰Cun³quionh³
la³jí³² ñí¹ hi³ hlah³ ma³can² tsú² tsá²
tsá²hín³, tsá² tiá² ca³lí³hnió³ tónh³²
ta²¹ jú¹ tson², jú¹ hi³ jmí¹ lí³ lí¹³
liáun³ tsú². ¹¹Cun³ ñí¹ hi³ ní² bíh¹
jmu³ Dió³² hi³ lí¹³ lí³can² tsá² la³ hí³,
hi³ lí¹³ tónh³² tsú² ta²¹ jú¹ tí¹jái².
¹²Hi³ jáun² la³jín³² tsá² hí³ tá¹tsin¹
héih³², tsá² tiá² ta²¹ ca³taunh³ hí³ jú¹
tson², tsá² ca³lí³ hniá¹ hí³ jmáh³la³
hi³ hlah³.

Tsá² má²ná¹quiánh¹ hi³ ca³tin¹ liáun³

¹³Ti³la³ jnoh¹ reh², ca³ta¹ jnoh¹
cue¹³ tiá¹hmah¹ Dió³² la³ji³² jmáí¹
hi³ ca³tin¹ hnoh² tsá² hniau³ Ti³²
Juo¹³ dí²; quí¹ Dió³² ca³quianh³
hnoh² la³ jmí¹ ní¹ hi³ lí¹³ liáun³ náh²
cun³quionh³ hi³ jmu³ Jmí²chí³ Chun¹
hi³ lí¹³ ná¹chan¹ náh² ca³tin¹ Dió³²,
ji³ cun³quionh³ hi³ táunh¹³ náh² ta²¹
jú¹ tson² n² siáh³. ¹⁴Cun³quionh³
jú¹ chú³² hi³ hléh¹ jnoh¹ jáun² bíh¹
ca³té² náh² tsú² hi³ lí¹³ liáun³ náh²,
hi³ jáun² hnoh² lí¹³ zian² náh² cáun²
hi³ quien² la³jmí¹ quien² Jesucristo
Ti³² Juo¹³ dí².

¹⁵Hi³ jáun² né³ reh², cuí¹ tionh²
náh² hi³ nio² tiá³ honh² la³
má²tionh² náh² n², ha³ lí² chá² náh²
ti³ có³² jái¹³ hi³ ca³juáh¹³ jnoh¹ jáun²
ní¹ ná¹jéinh³ ní¹ dí², ji³ cun³quionh³
sí² n² siáh³. ¹⁶Hi³ jáun² hnga²
Jesucristo Ti³² Juo¹³ dí² ji³ Dió³²
Jméi² dí², Dió³² Tsá² hniau³ dí²,
Tsá² má²hé² má²mieh² hi³ jmu² hi³
nio² tiá³ tsí³ dí² la³ji³² jmáí¹ la³ cun³
jmí¹hi³nio², hi³ cue³² siáh³ cáun² hi³
chu²¹ hi³ má²hu²¹ tsí³ dí², ¹⁷Dió³² hi³
cuí¹ cue²¹ pí³ hñu³ honh² náh², hi³
cuí¹ má¹hau³ náh² tsú², jáun² la³ji³²
hi³ jmu³² náh² ji³ la³ji³² hi³ hléh¹
náh² lí¹³ lí³ chu²¹.

Po¹ mi³² hi³ liéinh³² tsú² Dió³²
quioh²¹ quionh³ tsá² quionh³

3 Hnoh² reh², ní¹ má²ca³táuh³
sí² lá² juáh³ jnoh¹ hi³ lienh¹
náh² tiá³ Dió³² ca³ta¹ jnoh¹, hi³
jáun² tia³jui³² tsa³cuóun² jái¹³
quioh²¹ Ti³² Juo¹³ dí², hi³ ma³quien²
siáh³ tsá² siánh³ jái¹³ jáun² la³jmí¹
má²ca³jmu³ hnoh². ²Lienh¹ hnoh²
siáh³ Dió³² ca³ta¹ jnoh¹, hi³ liáu³²

tsú² jnoh¹ ní¹con² tsá² hian² tsí³,
tsá² cháunh²³ tsí³ jmáh³la³ hi³ hlah³,
quí¹ tiá² la³jín³² tsáu² taunh³² yáh³
ta²¹. ³Ti³la³ Ti³² Juo¹³ dí² lín³ jan²
Tsá² má²tí³² jē¹, hi³ jáun² hí³ bíh¹
jmu³ hi³ lí³ pin³ náh² hñu³ jmí¹ hñu³
honh², ji³ hi³ hua³hín¹³ tsú² siáh³
hnoh² ní¹con² tsá² hláinh¹. ⁴Hi³
ca³tin¹ hnoh², tanh²³ bíh¹ jnoh¹ ta²¹
Ti³² Juo¹³ dí² hi³ hnoh² ná¹má²tih²¹
la³ má²ná¹má²tih²¹ n² náh² héih³²
hi³ jmu³² jnoh¹. ⁵Cuí¹ jmu¹ bíh¹
Ti³² Juo¹³ dí² hi³ lí³ lieih²¹ jmí²chí³
quián¹³ náh² hi³ Dió³² hniau³, hi³
cuí¹ jmu¹ siáh³ hi³ lí³ juen² honh²
náh² la³jmí¹ juen² tsí³ Cristo.

Jái¹³ ca³ti²¹ hi³ hniauh³² jmu³ tsú² ta²¹

⁶Hnoh² reh², jmu³² jnoh¹ héih³²
ní¹con² hnoh² cun³quionh³ héih³²
quioh²¹ Jesucristo Ti³² Juo¹³ dí², hi³
tiú²uú² juonh²¹ hnoh² quiúnh¹ lí³ua³
jan² tsá² reh² cáun² lí¹ ní³táunh¹,
tsá² tiá² má²tí³² la³ cun³ jái¹³ hi³
má²ca³hfe¹³ jnoh¹ jáun². ⁷Quí¹
hmóu³² bíh¹ hnoh² má²níh¹ lánh³
ní¹táunh¹ náh² n¹juáh³ hi³ jmóuh¹
náh² la³ cun³ hi³ qui³ jmu³² jnoh¹.
Quí¹ jmí¹ tiauh¹ jnoh¹ jáun² ja¹ ní¹
tionh¹ hnoh², tiá² ca³jmú¹³ yáh³
jnoh¹ juinh³, ⁸sa³jun³ hi³ lí¹ ca³cué³
tsáu² ca³cúh¹³ jnoh¹; ti³la³ jnoh¹
dá² ca³jmú¹³ pí³ hi³ jmú¹³ jnoh¹
ta²¹ la³ huá² la³ jma² bíh¹, quí¹ tiá²
ca³lí³hnáu² yáh³ jnoh¹ hi³ láí³ jnoh¹
la³jmí¹ lí³ cáun² liá¹ héi² ní¹con²
náh². ⁹Jun³juáh¹³ hi³ tiá² jmí¹ zia³²
yáh³ jái¹³, ti³la³ jnoh¹ dá² ca³lí³hnáu²
cáu¹³ cáun² nóh³² lánh³ rón³² ca³ti²¹
tianh¹³ hnoh² bíh¹. ¹⁰Quí¹ la³
cun³ jmí¹ tiauh¹ jnoh¹ jáun² ja¹ ní¹
tionh¹ náh², ca³jmú¹³ jnoh¹ héih³²
ní¹con² hnoh² la³ lá²: Ní¹juáh³ tsá²

tiá² ñí¹jmu³ ta²¹, ha³ lí² cu¹ cúh².
¹¹Tĩ³la³ má²ca³náí¹³ jnoh¹ hi³ zian²
ma³ jan² hnoh² cáun² lí¹ ñi³táunh¹
náh², tsá² jmu² cá² ñí¹ ta²¹ tiá²
quien² hi³ cáun² lí¹ lóh²³ ta³ ñí¹ tiá²
ca³tin¹. ¹²Ñí¹con² tsá² la³ hí³ jmu³²
jnoh¹ héih³² cun³quionh³ héih³²
quioh²¹ Jesucristo Tĩ³² Juo¹³ dí², hi³
re² nio² tsí³ tsú² hniáuh³² jmu³ ta²¹,
hi³ jáun² láih¹³ tsú² hi³ cuh³.
¹³Hnoh² reh², ha³ lí² cu¹
huon¹³ náh² hi³ jmuh³² hi³ chu²¹.
¹⁴Ní¹juáh³ zian² ma³ jan² tsá² tiá²
ta²¹ taunh³² jáí¹³ hi³ juáh³ jnoh¹
cun³quionh³ sí² lá², jie³ náh² re²
hin² tsánh² tsá² hí³, jáun² lí²uú²
juónh³² náh² quiúnh¹ tsá² la³ hí³,
jáun² lí³ heh³. ¹⁵Tĩ³la³ jun³juáh¹³
hi³ hniáuh³² hon² yáh³ náh² tsá²
la³ hí³, tí³la³ hniáuh³² hlí¹ lienh¹

bíh¹ hnoh² tsá² la³ hí³ la³jmí¹ hlí²
liéinh³² tsú² jan² rainh²¹.

Po¹ juáh³ hi³ cu¹ má¹mieh²
Dió³² tsá² hí³

¹⁶Hi³ jáun² hnga² Tĩ³² Juo¹³ dí²,
Tsá² jmu² hi³ zian² tsáu² re² tin²,
cu¹ jmu¹ hi³ zian² hnoh² re² tin²
jmáí¹ ca³la³ jí³² uá¹ he³ mi³ quiunh³²
náh². Cu¹ zenh² bíh¹ Tĩ³² Juo¹³ dí²
quiúnh¹ hnoh², ca³la³ jí³lin² náh².
¹⁷Jná¹³ Po¹ cu¹jmu² jná¹³ huéh³
ñí¹ hná¹ lá² quionh³ uón³² huen²,
la³ cun³ qui³ jmu² jná¹³ la³jí³² sí²
quion²¹, hi³ jáun² lí³ lin¹ hi³ jná¹³
bíh¹ lí²jmú³²; hi³ juanh³² jná¹³: “Hia²
hnoh²”. ¹⁸Cu¹ má¹hé¹ má¹mieh²
Jesucristo Tĩ³² Juo¹³ dí² la³jin³²
hnoh². [Cun³ nĩ² bíh¹ tí³ jáí¹³ hi³
juanh³² jná¹³ reh².]

Sí² La³ñí¹ Hi³ Ca³zen³ Po¹ Ñí¹con² Timoteo

Po¹ ca³jmu³ sí² lá² hi³ ca³tin¹ Timoteo

1 Jná¹³ Po¹, tsá² lín³ ná¹ tí³² tsá² quian³² jē¹ Jesucristo, la³ cun³ héih³² quioh²¹ Dió³² Tsá² liáu³² dí², jī³ héih³² quioh²¹ Jesucristo Tsá² ná¹jan²³ dí² hí³; ²zein²¹ jná¹³ sí² lá² ñí¹con² hnú² Timoteo, hnú² tsá² lín³ nú² la³juah²¹ dúh¹ jón³² jná¹³ cu³tí³ cun³ñí¹ hi³ táunh²³ dí² ta²¹ cú²re². Cu¹ má¹hé¹ má¹mieh² hnú² Dió³² Jmé² dí² jī³ Cristo Jesús Tī³² Juo¹³ dí², hi³ cu¹ jmu¹ tsú² juenh² tsí³, jī³ hi³ cu¹ jmu¹ tsú² siáh³ hi³ zian² nú² cáun² hi³ re² hi³ tin².

Jái¹³ hi³ ca³héh³ Po¹ Timoteo
ca³tin¹ tsá² hleh³² jú¹ tí¹jái²

³La³ cun³ hi³ ca³juánh³² jná¹³ jáun² jmí¹ ca³tí³ ñí¹ ñe¹ jná¹³ hué³² Macedonia hi³ ñíh¹³ hnú² juú² Éfeso nī², chú³² bíh¹ ñíh¹³ hnú² la³ má²ñíh³ nī². Hi³ jáun² hnú² jmúh¹³ héih³² nī¹juáh³ hin² tsánh² hleh³² jú¹ ná¹jan², hi³ tiú²uú² ma³tin² tsú² tsáu² la³ jáun². ⁴Zéih³ hnú² tsú² hi³ tiú²uú² ma³quien² tsú² jái¹³ hi³ lí¹ qui² lí¹ chin² tsáu² chí¹, sa³jun³ hniáuh³² cán³ tsú² hua³hí¹³ hi³ hin² tsánh² lín³ dí¹hio³ ñú¹deh³ tsú², cáun² hi³ tiá² chau²¹ jmái¹ táuh³.

Qui¹ nī¹juáh³ cáun² ná¹jmu² la³ jáun² bíh¹ tsú², jáun² cáun² lí¹ ná¹qui² ná¹táinh²³ bíh¹ tsú² jái¹³; jun³juáh¹³ lín¹ zia³² ñí¹ jmu³ ta²¹ yáh³ la³ jáun² hi³ juáh¹³ hi³ lí¹³ niau²¹ cáun² tsí³ tsú² ca³tí²¹ jui³² quioh²¹ Dió³².

⁵Tī³la³ jná¹³ zein²¹ jái¹³ lá² cun³ñí¹ hi³ hnó³² jná¹³ hi³ ma³hnio³ tsáu² tsá²ján² tsá²ján² cun³ñí¹ hi³ má²jí² hñu³ tsí³, cun³ñí¹ hi³ má²jí² siáh³ jmí¹ tsí³ tsú², jī³ cun³ñí¹ hi³hliá² tson² má²tanh² tsú² ta²¹ Dió³².

⁶Zian² ma³ jan² tsáu² má²ca³náu² tí³ có³² ca³tí²¹ hi³ nī², jáun² jú¹ siáh³ bíh¹ má²ná¹qui² ná¹juónh²³ tsú², jái¹³ tiá² lín¹ ñí¹ jmu³ ta²¹. ⁷Uá¹jinh¹ hnió³ tsú² jmu³ tí³² ca³tí²¹ liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés, tí³la³ hí¹juáh³ jái¹³ hi³ hleh³² hnga² bíh¹ tsú² tiá² ngi²³, hi³ sa³jun³ ngi²³ bíh¹ tsú² jái¹³ hi³ jlánh¹ jmu² tson².

⁸Né¹ bíh¹ dí² hi³ chu²¹ liei²¹ jáun² quioh²¹ hla¹ Moisés nī¹juáh³ hi³ cauh³² tsú² la³ cun³ ca³tí²¹. ⁹Tī³la³ hniáuh³² né¹ dí² hi³ jun³juáh¹³ ca³tin¹ tsá² chun¹ yáh³ liei²¹ hi³ ca³lí³, qui¹ liei²¹ jáun² dá² ca³lí³ hi³ ca³tin¹ tsá² jmu² cun³ tin² tsí³ hnga² bíh¹, tsá² tiá² jmu² nieh³, tsá² tiá² ta²¹ tanh² Dió³², tsá² jmu² tso³, tsá² tiá² Dió³² hún¹ tsí³, tsá² tiá² jéih³²

hi³ híen¹, tsá² jngih² jméi² mí¹ziú¹³,
 ji³ tsá² jngih² tsáu² n² siáh³. ¹⁰Ja³bí¹
 ca³lí³ zia³² liei²¹ hi³ ca³tin¹ tsá²
 juón¹, ji³ tsá²ñuh² lí¹ jmú² lí¹ tsau³²
 má²tún² hmóu³², tsá² han² tsáu²,
 tsá² tí¹ jáin², tsá² má²tson² jú¹ tí¹jái²,
 ji³ hi³ ca³tin¹ ca³la³ jín³² tsá² tiá²
 jéih³² jú¹ tson² n² siáh³. ¹¹Jú¹ tson²
 n² bíh¹ juanh³² jná¹³, la³ cun³ rón³²
 lí³ jú¹ chú³² hi³ jlánh¹ quien² hi³
 ca³hiau³ jná¹³ jáun² ní¹con² Dió³²,
 Tsá² hnió³ hí³ hi³ ma³mieh² dí².

**Po¹ cue³² tiá¹hmah¹ ní¹con² Dió³²
 cun³ñí¹ hi³ ja³² mi³ tsí³ Dió³²**

¹²Cue² jná¹³ tiá¹hmah¹ Jesucristo
 Tí³² Juo¹³ dí², Tsá² cue³² jná¹³ pí³,
 quí¹hliá² ca³lín¹³ tsú² hi³ jná¹³ bíh¹
 tsá² lí³tín³ jái¹³ quioh²¹, hi³ jáun²
 jná¹³ ca³jmú³ tsú² tsá² lín³ quian²¹,
¹³uá¹jinh¹ jmí¹tin² jmí¹ lín³ jná¹³ jan²
 tsá² tí² ziú² tí² hien² Tí³² Juo¹³ dí²,
 hi³ tí² hnah³² jná¹³ siáh³ tsá² taunh²
 tsú² ta²¹ hi³ tí² jmuh³² ná¹ hian²
 tsin³², ji³ hi³ tí² tú² tí² hion³² jná¹³
 tsú² siáh³; tí³la³ Dió³² ca³ja³ mií³
 tsí³ ní¹con² jná¹³, quí¹ jná¹³ tiá² jmí¹
 má²tanh³² ná¹ ta²¹, hi³ jáun² bíh¹ tí²
 jmu² jná¹³ cáun² hi³ tiá² ño¹. ¹⁴Jáun²
 jlánh¹ ca³ja³ lín³² mií³ tsí³ Tí³² Juo¹³
 dí² ní¹con² jná¹³, quí¹ ca³jmú³ tsú²
 hi³ tanh²¹ jná¹³ ta²¹, ji³ hi³ má¹hno¹
 lín³² jná¹³ tsú², ji³ la³jín³² tsáu² n²
 siáh³, quí¹ cun³ñí¹ hi³ má²cá²cunh³
 jná¹³ quiúnh¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo.

¹⁵La³jín³² tsáu² ca³tin¹ tónh³² ta²¹
 jú¹ tson² lá²: Hi³ ca³cuan³ Jesús Tsá²
 lín³ Cristo ní¹ hué²¹ lá² hi³ lión³²
 tsá² ren² tso³. Chín¹dí¹ jná¹³ bíh¹
 jan² tsá² tí³ jlánh¹ bíh¹ tí² ren² tso³,
¹⁶tí³la³ cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹, Dió³²
 ca³ja³ mií³ tsí³ ní¹con² jná¹³. Hi³
 ní¹juáh³ Jesús Tsá² lín³ hí³ Cristo

la³ ca³jmú³ juenh² tsí³ ní¹con² jan²
 tsá² la³ jná¹³ né³, jáun² má²ca³lí³ lin¹
 bíh¹ hi³ jmu³ tsú² juenh² tsí³ ní¹con²
 la³jín³² tsá² tónh³² ta²¹ ní¹ hna¹ n²
 siáh³, tsá² hiáuh³ jmá¹ hi³ zian²
 cun³ jmí¹hi³nio². ¹⁷iCu¹ lí³quien²
 bíh¹ Dió³² la³ cun³ jmí¹hi³nio², hi³
 cuí¹ ma³tsu³ ma³jónh³² tsáu² hnga²
 hí³ dí²! Dió³² hí³ bíh¹ Tsá² lín³ Re²¹
 cun³ jmí¹hi³nio², Tsá² tiá² lí¹³ jún³,
 Tsá² tiá² hin² lí¹³ jé³², Dió³² Tsá² cú²
 hnga² tán¹ cu³tí³. Tson² bíh¹ cu³tí³
 la³ n².

¹⁸Hnú² jón³ Timoteo, ta²¹ hi³
 má²lí²juánh³² jná¹³ n² chá²³ jná¹³
 jo³cuonh² hnu², la³ cun³ rón³² lí³
 jú¹ tson² hi³ ca³hléh³ jáun² tsá²
 ná¹lín³ hí³ tí³² jé¹ Dió³² hi³ ca³tin¹
 hnú² jmí¹tin². Cun³quionh³ jái¹³
 hi³ ca³hléh³ jáun² tsá² hí³ né³, lí¹³
 jmúh¹³ hnú² cáun² hniéi² chu²¹.
¹⁹Hi³ cu³tsa³² hniáuh³² cháh¹³
 hnú² cáun² honh² hi³ ca³tin¹ Dió³²,
 hi³ hniáuh³² jmúh¹³ hnú² pí³ hi³
 cu³tí³ lí³ jí² jmí¹ honh² hnú² ta³
 ní¹ tsú². Zian² ma³ jan² tsáu² tiá²
 má²ca³lí³hnió³ jmu³ la³ cun³ hi³
 má²lí²juánh³² jná¹³ n², jáun²
 ca³ja³hín³ bíh¹ tsú² ca³tí²¹ hi³ jmí¹
 taunh³² ta²¹. ²⁰La³ jáun² bíh¹ ca³lí³
 quioh²¹ Himeneo jí³ Lí²ján¹, jáun²
 tsá² hí³ má²ca³jienh²¹ jná¹³ ní¹con²
 Satanás, hi³ jáun² lí³ ní³² tsú² hi³ tiá²
 chú³² tú² hió³² tsú² Dió³².

**Po¹ juáh³ he³ lánh³ rón³²
 ca³ta¹ dí² lienh¹ Dió³²**

2 Hi³ jáun² né³, zia³² cáun² jái¹³
 jlánh¹ bíh¹ quien² hi³ juah²¹
 jná¹³ lá²: Chú³² mi³² tsú² ní¹con²
 Dió³² quioh²¹ la³jín³² tsáu². Hniáuh³²
 liéinh³² tsú² Dió³², hi³ hiú² mi³² tsú²,
 jí³ hi³ cué³² tsú² siáh³ tiá¹hmah¹

ñí¹con² Dió³² quioh²¹ la³jín³² tsáu².
²La³ jáun² ca³tí²¹ jmu³ tsú² quioh²¹
 tsá² ná¹lín³ hi³ chín¹, jí³ tsá² ná¹lín³
 ta²¹ nǐ² siáh³, quí¹ jáun² lǐ¹³ tiauh²
 dí² tie³ cáun² hi³ re² hi³ tin² tá¹la³
 ziaún² dí² hi³ ca³tin¹ Dió³² ñí¹
 hué²¹ lá², hi³ ná¹láí³ dí² tsá² re² jé¹.
³Quí¹ jlánh¹ re² jniá³ hi³ jmu¹³ dí²
 la³ nǐ², hi³ ja³bí¹ la³ nǐ² siáh³ jlánh¹
 tí³² tsí³ Dió³² Tsá² liáu³² dí², ⁴quí¹
 Dió³² hnió³ lín³² hi³ liáun³ ca³la³
 jín³² tsá² zian² ñí¹ hué²¹ lá², hi³
 lǐ¹³ lí³ ñí³² tsú² re² jú¹ tson². ⁵Jan²
 Dió³² bí¹ zian², hi³ jan² tán¹ bí¹
 siáh³ tsá²mǐ³cuóun² zian² hi³ nau³²
 chu³jo² ja¹ quioh²¹ Dió³² quionh³
 tsá²mǐ³cuóun²; la³ cun³ hnga² Jesús
 Tsá² lín³ hí³ Cristo bí¹. ⁶Tsá² hí³
 bí¹ Tsá² ca³cuen³ hnga² hi³ lí³
 hmah²¹ quioh²¹ hi³ lí¹³ liáun³ la³jín³²
 tsáu²; hi³ jáun² má²ca³lí³ lín¹ hi³ la³
 jáun² lí³ jmǐ¹ ca³tsin¹³ jáun² jmǐ¹.
⁷Jú¹ tson² bí¹ juanh³² jná¹³, tiá² tí¹
 jáin² yáh³ jná¹³ hi³ Dió³² ca³hiáu³²
 hi³ lín¹³ ná¹ jan² tsá² ngai³² jái¹³
 quioh²¹ Dió³², jan² tí³² tsá² quian³²
 jé¹ Dió³² ñí¹con² tsá²cá²jo²¹, hi³
 ma³tin¹³ jná¹³ tsú² jú¹ tson², jí³ jái¹³
 he³ lánh³ rón³² lí¹³ tanh¹³ tsú² ta²¹
 Dió³² nǐ² siáh³.

⁸Jáun² jná¹³ né³ hnó³² hi³ ca³la³
 jín³² tsá²ñuh² tsá² zian² ñí¹ hué²¹
 lá² cuí¹ liéinh²¹ Dió³², hi³ ñí¹con²
 Dió³² cuí¹ he¹³ tsú² cuo² tiá² tso³
 quian³², hi³ hí¹ cáun² hniéi² tiá² hu²¹
 tsí³ tsú², sa³jun³ hi³ hlah³ hniáuh³²
 hu²¹ tsí³ tsú² siáh³. ⁹Ja³bí¹ la³ jáun²
 hnó³² jná¹³ hi³ tsá²mǐ³ quáh³² lí³ua³
 cáun² hmih³² hi³ re² hu²¹ tsí³, hi³
 hua³hín¹³ nǐ¹ má¹tí³ ñí¹ jmáh²¹;
 quí¹ jun³juáh¹³ cun³quionh³ jméi¹³
 hi³ jlánh¹ re² láí¹ chí¹ yáh³ tsú² lí¹³
 ma³quien² Dió³², sa³jun³ hi³ jmah³²

tsú² jáun² cun³quionh³ cú¹mí¹niau²¹,
 ho³ máí³ pih²¹ hmuh²¹ hi³ téh²³
 tsú² jáun² perla, sa³jun³ hi³ quíh³²
 tsú² jáun² hmih³² hmuh²¹. Cha³
 jmǐ¹ jmu³ tsú² tonh² cun³quionh³
 lánh³ jniá³ tí³ coh³, ¹⁰tí³ re² bí¹
 hi³ hnauh¹³ tsú² tsí³ ha³ lánh³ lí¹³
 jmu³ hi³ chu²¹ ñí¹con² tsáu², la³
 cun³ qui³ ca³tí²¹ jmu² tsá²mǐ³ tsá²
 juáh²³ hi³ má²má²quien² Dió³².
¹¹Ca³tin¹ tsá²mǐ³ tiánh³ ta³máih³
 nǐ¹ má¹ca³ma³tin³², hi³ tiá² jmu³
 tsú² quien² hmóu³². ¹²Tiá² cué¹³
 jná¹³ jái¹³ hi³ tsá²mǐ³ ma³tin²
 tsá²ñuh², sa³jun³ cué¹³ jná¹³ jái¹³ hi³
 ho² tsá²mǐ³ jái¹³ ñí¹con² tsá²ñuh²,
 ta³máih³ bí¹ ca³tin¹ tsú² tiánh³,
¹³quí¹ tsá²ñuh² Adán bí¹ tín²
 ca³lí³zian² ca³jmú³ Dió³², jáun² jmǐ¹
 má²lí³² jáun² bí¹ ca³jmú³ tsú² hi³
 lí³zian² mǐ¹ Eva. ¹⁴Hi³ jun³juáh¹³
 Adán yáh³ tsá² ca³lí³can² quionh³
 tsá² hláinh¹, Eva bí¹ tsá² ca³lí³can²,
 hi³ jáun² ca³tánh³ tsú² tso³; ¹⁵hi³
 jáun² uá¹jinh¹ Dió³² ca³jmú³ hi³
 ma³tso² tsá²mǐ³ tsí³ hi³ lí³zian² jon²,
 cu³ jáun² lí¹³ bí¹ liáun³ tsú² nǐ¹juáh³
 hi³ ma³zian² tsú² hi³ tanh² ta²¹
 Dió³², hi³ hnió³ tsú² tsá²mǐ³cuóun²
 rainh²¹, hi³ ná¹chan¹ tsú² ñí¹con²
 Dió³², tí³la³ hi³ re² hu²¹ tsí³ tsú²
 má¹na²¹.

Ha³ lánh³ ñí³táunh¹ tsá² ca³tí²¹ hau³
 jái¹³ ñí¹con² tsá² má²lín³ cuáh³²

(Tito 1:5-16)

3 Jú¹ tson² cu³tí³ bí¹ jái¹³ lá²:
 Ní¹juáh³ zian² tsá² hnió³ hau³
 jái¹³ hi³ jmu³ hua³hí¹³ tsá² ná¹lín³
 cuáh³², tsá² la³ hí³ bí¹ hnió³ jmu³
 cáun² ta²¹ chu²¹. ²Hi³ jáun² né³, jan²
 tsá² ho² jái¹³ ñí¹con² tsá² má²lín³
 cuáh³² hniáuh³² lín³ jan² tsá² tiá²

jú¹ hlá² jú¹ n² zia³² quioh²¹ bíh¹,
 hi³ jáun² tiá² hi³ zia³² hí¹ cáun² hi³
 juáh¹³ hi³ lí³ lí¹³ ziu³ hie³ tsú² tsáu².
 Hniáuh³² zian² jan² tán¹ tsá²mi³
 n²cuo² tsú². Hi³ hniáuh³² ngi³² siáh³
 tsá² la³ hí³ cú²re² he², hi³ tin² tí³
 jinh³ hnga², hi³ lín³ tsú² jan² tsá²
 re² jé¹ n² siáh³. Ja³bí¹ hniáuh³²
 ma³hnio³ tsú² siáh³ la³jín³² tsá²
 n²tin²¹ hñú¹³, hi³ hniáuh³² siáh³
 tin² tsú² hieh³² re² tsáu² jái¹³. ³Tiá²
 hniáuh³² hi³ n²hein²¹ tsú², sa³jun³
 hi³ hnauh² tsú² hniéi². Hniáuh³²
 juenh² tsí³ bíh¹ tsú², hi³ lín³ tsú² jan²
 tsá² tiá² jéih³² hniéi², jí³ hi³ tiá² hen²
 tsí³ tsú² quie³ n² siáh³. ⁴Hniáuh³²
 tin² tsú² jmu² re² héih³² hñú¹³, hi³
 jmu² tsú² hi³ nieh³ jon² hi³ taunh¹³
 ta²¹, ⁵quí¹ n²juáh³ tiá² la³ tin²
 tsú² jmu³ héih³² hñú¹³ hnga², jáun²
 né³ lánh³ bíh¹ rón³² lí¹³ jmu³ tsú²
 hua³hín¹³ tsá² ná¹lín³ cuáh³² joh¹
 Dió³²? ⁶Tiá² hniáuh³² yáh³ hi³ jan²
 tsá² tá² ca³taunh³ ta²¹ lín¹³ tsá² jmu³
 hua³hín¹³ tsá² ná¹lín³ cuáh³², quí¹
 n² ca³lín¹³ tsú² hi³ ma³quien² hnga²,
 hi³ jáun² má²tá¹tsin¹ héih³² má²lí³²
 jáun² la³jmí¹ ca³ta³tsin¹ tsá² hláinh¹
 héih³² jmí¹ ca³ma³re² Dió³² tsáu¹³
 tsá² hláinh¹ hi³. ⁷Ja³bí¹ hniáuh³²
 hi³ lín²³ tsá² tiá² ta²¹ má²tanh²
 Dió³² hi³ tsá² hi³ tsá² chun¹, quí¹
 n²juáh³ la³ ca³ziu³ ca³hien³ bíh¹ tsá²
 cá²tsáun¹ hí³ tsá² hi³, hi³ jáun² jmu³
 tsá² hláinh¹ hi³ tiú²uú² quien² ta²¹
 quioh²¹ Dió³² hi³ jmu² tsú².

**Ha³ lánh³ ca³ti²¹ n²i³taunh¹ tsá²
 ná¹má²cón³² tsá² má²lín³ cuáh³²**

⁸Ja³bí¹ la³ jáun² tiá² hniáuh³²
 lí³zia³² tsáu¹³ tsá² má²cón³² tsá²
 cuáh³² hi³ juáh¹³ hi³ lí¹³ ziu³ hie³
 tsú² tsáu², sa³jun³ hi³ lín³ tsú² tsá²

má²cau², sa³jun³ hi³ n²hein²¹ tsú²,
 sa³jun³ hi³ hen² tsí³ tsú² quie³ lí¹
 zia³² siáh³. ⁹Tsá² má²cón³² hi³ tsá²
 cuáh³² hniáuh³² zianh³² tiá³ jú¹
 tson², cun³quionh³ hi³ jí² jmí¹ tsí³,
 jú¹ tson² hi³ má²ca³ma³lí²¹ jáun²
 Dió³². ¹⁰Ñeh² bíh¹ hi³ hau³ tsú² jáun²
 jái¹³ hi³ lín¹³ tsú² tsá² má²cón³² tsá²
 má²lín³ cuáh³², hniáuh³² ca³ lan³
 bíh¹ tsú² tin² tsá² la³ hí³ n²juáh³
 hi³ tin² tsú² re² ta²¹, n²juáh³ jmu²
 tsú² re² cu³tí³, má¹jáun² má²lí¹³ hau³
 tsú² jái¹³ hi³ lín¹³ tsá² má²cón³² tsá²
 cuáh³². ¹¹Ja³bí¹ tsá²mi³ n²cuo² tsú²
 tiá² hniáuh³² zia³² tsáu¹³ hi³ juáh¹³
 hi³ lí¹³ ziu³ hie³ tsú² tsáu², sa³jun³
 hnga² tsú² ziu³ hien³ siáh³ tsáu²;
 hniáuh³² bíh¹ hi³ zian² tsú² cú²re²
 he², hi³ lín³ tsú² jan² tsá² má²tí³²
 jé¹. ¹²Tsá² hau³ hí³ jái¹³ hi³ lín¹³ jan²
 tsá² má²cón³² tsá² cuáh³² hniáuh³²
 zian² jan² tán¹ tsá²mi³ n²cuo², hi³
 tin² tsú² jmu² re² héih³² hñú¹³ siáh³.
¹³Quí¹ n²juáh³ tsá² hau³ hí³ jái¹³ la³
 jáun² jmu² re² ta²¹ quioh²¹, jáun² tsá²
 la³ hí³ bíh¹ lí¹³ ma³hniau³ lín³² tsáu²,
 hi³ lí¹³ niau²¹ siáh³ tiá³ tsí³ tsú² hi³
 hléh³² jái¹³ ca³ti²¹ hi³ tanh² tsú²
 jáun² ta²¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo.

Jú¹ tson² hi³ má²ca³ma³lí²¹ Dió³²

¹⁴Uá¹jinh¹ cuá¹jmu² jná¹³ sí² lá²
 hi³ zein²¹ jná¹³ n²con² hnú², tí³la³
 tsin³² jná¹³ má²hu²¹ hi³ n²í¹jie¹ jná¹³
 hnú² tia³juí³². ¹⁵Tí³la³ n²juáh³
 ca³lén³ jná¹³, jáun² má²n²h¹ hnú² ha³
 lánh³ hniáuh³² má¹ziáun¹³ dí² ní¹
 hué²¹ lá², jnoh¹ tsá² hñú¹³ Dió³², hi³
 ná¹láí³ dí² jáun² cuáh³² quioh²¹ Dió³²
 Tsá² juú²tsáun², hi³ ná¹láí³ dí² siáh³
 la³jmí¹ lí³ cáun² jmí¹ hiah³², hi³
 jáun² jmu³² dí² hua³hí¹³ jú¹ tson² hi³
 tiá² lí¹³ tsa³hín³. ¹⁶Tson² bíh¹ cu³tí³

jái¹³ hi³ má²táunh²³ dí² jáun² ta²¹,
 la³ cun³ jái¹³ hi³ jmí¹ ná¹hmá¹ ná¹jmí¹
 hi³ má²ca³ma³li²¹ jáun² Dió³² la³ lá²:
 Tsá² lín³ Cristo má²ca³ma³jnia³²,
 hi³ ca³lín³ tsá² dí¹ngú³,
 Jmí²chí³ Chun¹ ca³ma³tson² hi³
 cu³tí³ chun¹ tsú²,
 hi³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³²
 ca³jien³² siáh³ Tsá² hí³.
 Jái¹³ hi³ ca³tin¹ Tsá² hi³
 má²ca³nga³ tsú² ní¹con²
 tsá²cá²jo²¹.
 Ca³tanh² bíh¹ tsá² zian² ní¹ hué²¹
 lá² ta²¹ Tsá² hí³,
 jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³chánh³² tsú²
 siáh³ hñu³mi³cuú².

Ha³ lánh³ zian² tsá² cha³² tí³ có³²
 hi³ taunh³² ta²¹ jái¹³ quioh²¹ Dió³²

4 Jáun² né³, Jmí²chí³ Chun¹
 juáh³ tá²na²¹ lín²¹ hi³ ní¹
 ca³táuh³ jmái¹ zian² tsá² tsa³táunh¹
 tí³ có³², hi³ lí³can² tsú² cun³quionh³
 jái¹³ hi³ ma³cáu² jmí²chí³ hláinh¹, hi³
 tónh³² tsú² siáh³ ta²¹ jái¹³ hi³ ma³ta²
 tsá²cuú² tsá²ta³ tsá² hláinh¹. ²Jú¹
 tí¹jái² jáun² já³² cun³quionh³ ho³ tsá²
 lín³ la³ cá¹ la³ jéinh¹; tsá² hí³ dá²
 ma³cáu² bíh¹, tsá² má²já²hín³ jmí¹
 tsí³ ní¹con² Dió³², la³juah²¹ dúh¹ hi³
 ca³cáu³. ³Tsá² la³ hi³ dá² jmu³ héih³²
 hi³ tiú²uú² jéinh³² tsú² cuo², ja³bí¹
 tsá² hí³ jmu³ siáh³ héih³² hi³ zia³²
 ma³ cá² ní¹ má³² hi³ tiú²uú² lí¹³ cuh³
 tsú², uá¹jinh¹ hnga² Dió³² ca³jmú³
 má³² jáun² hi³ cúh² tsá² má²taunh³²
 ta²¹, tsá² má²ní³² re² jú¹ tson²; hi³
 ní¹ má¹tí³ ní¹ cuh³ tsú² né³, cueh³²
 tiá¹hmah¹ Dió³². ⁴Quí¹ la³jín³²
 ní¹ jáh³ ca³chan³ Dió³² ní¹ hué²¹
 lá², chun¹, hi³ lí¹³ cunh¹³ tsú²; tiá²
 hniáuh³² juáh¹³ dí² hi³ hláh³, tí³la³
 hniáuh³² cue¹³ tiá¹hmah¹ bíh¹ dí²

Dió³² hi³ hiau³ dí² hi³ jáun². ⁵Quí¹
 Dió³² má²hien²¹ má³² cun³quionh³
 jái¹³ quioh²¹ ní¹ má¹ca³lien¹ dí².

Tsá² chun¹ quian²¹ Jesucristo

⁶Ní¹juáh³ má¹tin¹³ hnú² tsá²
 reh² la³ ní², jáun² hnú² lín¹³ jan²
 tsá² chun¹ quian²¹ Jesús Tsá² lín³
 Cristo, jan² tsá² má²ca³lí³ hun¹ tsí³
 cun³quionh³ jái¹³ hi³ hie³² ha³ lánh³
 tanh¹³ dí² ta²¹ Dió³², jí³ cun³quionh³
 jú¹ tson² hi³ táunh²³ hnú² jáun² ta²¹
 la³ má²táunh²³ jáun². ⁷Tiá² hniáuh³²
 táunh¹³ hnú² ta²¹ jái¹³ hi³ lí¹ quí²
 lí¹ chin² tsáu² chí¹, jí³ jái¹³ quioh²¹
 tsá²haun³² ní² siáh³, tí³la³ hnú²
 hniáuh³² jmúh¹³ pí³ hi³ zian² nú²
 hi³ ca³tin¹ Dió³² bíh¹. ⁸Quí¹ zia³²
 bíh¹ ní¹ jmu² ca³lá² ta²¹ hi³ jmu²
 tsú² hi³ lí¹³ pin³ cuá² ta³, tí³la³ tí³
 jlánh¹ bíh¹ zia³² ní¹ jmu² ta²¹ hi³
 zian² tsú² hi³ ca³tin¹ Dió³² má¹ná¹;
 quí¹ hi³ jáun² cue³² jái¹³ hi³ cuá³²
 tsú² cáun² hi³ re² hi³ tin² ní¹ hué²¹
 lá², hi³ cue³² siáh³ jái¹³ hi³ lí¹³ zian²
 tsú² cun³ jmí¹hi³nio². ⁹Tson² bíh¹
 cu³tí³ jái¹³ ní², hi³ jáun² jái¹³ ní²
 hniáuh³² tónh³² tsú² ta²¹ la³jín³².
¹⁰Quí¹ hi³ jáun² bíh¹ jmu³² dí² ta²¹
 jí³ hi³ ma³tso¹ dí² tsí³, quí¹hliá²
 má²ca³chá¹³ dí² cáun² tsí³ ca³tin¹
 Dió³² Tsá² juú²tsáun², Tsá² líon³² tsá²
 zian² hngá¹máh³, tí³la³ jlánh¹ cu³tí³
 lín³ tsú² Tsá² liáu³² ní¹con² tsá²
 taunh² tsú² ta²¹.

¹¹Hniáuh³² jmúh¹³ hnú² héih³²
 ca³tí²¹ hi³ ní², hi³ má¹tin¹³ hnú²
 tsáu² re². ¹²Tiá² hniáuh³² hi³ lí¹
 lín¹³ tsáu² hi³ hnú² tiá² quien² nú²
 quí¹hliá² hnú² tsá² tsá²nú¹, tí³la³
 hnú² hniáuh³² lín³ nú² la³jmí¹ lí³
 cáun² nóh³² bíh¹ hi³ lí¹³ ma³tí³² tsá²
 reh² uá²jai³², la³jí³² jái¹³ hi³ hléh¹

hnú², la³ji³² hi³ jmuh³² hnú², hi³
hno³ nú² tsáu², hi³ tanh²³ hnú² ta²¹
Dió³², ji³ hi³ ji² jmí¹ honh² nú² n²
siáh³. ¹³Ta¹la³ tiá² má²cá²chó³² jná¹³,
hí³ Sí² tioh³ jái¹³ quioh²¹ Dió³² ja¹ ní¹
tionh¹ tsá² reh², hi³ hlí¹ lienh¹ nú²
tsú², ji³ hi³ má¹tin¹³ nú² tsú² siáh³
jái¹³ jáun². ¹⁴Su³uú² chá² tí³ có³² hi³
lí¹ ca³cue³ Dió³² ní¹con² hnú² la³
cun³ rón³² lí³ jái¹³ hi³ ca³hléh³ jáun²
tí³² jē¹ Dió³² jmí¹tin², jmí¹ ca³ra³tsí³²
tsá² ná¹lín³ hí³ tsá²daun³² cuo² tsáih³
chinh³² nú².

¹⁵Ma³ti²¹ la³ n² ca³la³ jonh³ jmí¹
honh², jáun² lí¹³ jē³ tsáu² hi³ cu³tí³
má²tsá²lí³tin² nú². ¹⁶Hua³hín¹³ nú²
jmí²chí³ quián¹³, la³ má²quionh³
jú¹ tson² hi³ ma³tin¹³ nú² tsáu² n²
siáh³. La³ji³² hi³ n² ma³ti²¹ cá²re²
he² la³ji³² jmá¹; qui¹ ní¹juáh³ jmuh³²
hnú² la³ n², jáun² lí¹³ liáun³ hnú²
huen² ji³ la³jin³² tsá² ná¹ji³² jái¹³ hi³
hléh¹ nú² n² siáh³.

Hi³ ca³ta¹ dí² jmú¹³ ní¹con² tsá² reh²

5 Hi³ jáun² né³, tiá² hniáuh³²
quiú¹ jin¹³ nú² tsá²n²uh² tsá²
má²lieih²¹; tí³la³ hniáuh³² hlí¹ lienh¹
jú¹ tson² bíh¹ hnú² tsá² hi³ ca³la³
jmí¹ lienh¹ nú² ñeh². Hi³ hlí¹ lienh¹
hnú² siáh³ tsá² tsá¹nú¹ ca³la³ jmí¹
lienh¹ nú² renh². ²Ja³bí¹ hniáuh³²
hlí¹ lienh¹ hnú² siáh³ tsá²mi³ tsá²
má²lieih²¹ ca³la³ jmí¹ lienh¹ nú²
mí²ziúh², ji³ tsá² tsá¹mai¹³ n² siáh³
hlí¹ lienh¹ hnú² ca³la³ jmí¹ lienh¹ nú²
tsá²mi³ renh², hi³ hniáuh³² jien¹ nú²
tsú² hi³ lin¹ má²ji² jmí¹ honh².

³Má¹hon¹ nú² tsá²mi³ hnái³,
lí³ua³ jan² tsá² tiá² hin² zian² hi³
lí¹³ ma³hau³ tsú². ⁴Tí³la³ ní¹juáh³
zian² jon² ho³ cho¹ jan² tsá²mi³
hnái³, jáun² tsá² hí³ tín² ca³tin¹

ma³hon³ mí¹ziú¹³ ho³ dí¹hio³, hi³
hno³ tsú² tsá² má²lieih²¹ hi³ la³jmí¹
ca³jmú³ tsá² má²lieih²¹ hua³hín¹³
tsú² jmí¹ míh², qui¹ la³ jáun² bíh¹
tí³² tsí³ Dió³². ⁵Tí³la³ ní¹juáh³ zian²
jan² tsá²mi³ hnái³ hi³ cuá³ hnga²
tán¹ cu³tí³ né³, jáun² tsá²mi³ la³
hí³ má²hu²¹ tsí³ hi³ Dió³² bíh¹ Tsá²
má²hau³, hi³ mi³² ní¹con² Dió³²
la³ huá² la³ jma². ⁶Tí³la³ ní¹juáh³
tsá²mi³ hnái³ la³ jmu² la³ cun³ hi³
tí³² tsí³ hnga² má¹ná¹, jáun² tsá² la³
hí³ má²jún¹ ta³ lieih³² bíh¹. ⁷Jáun²
la³ n² jmúh¹³ hnú² héih³² ní¹con²
tsá² reh², hi³ jáun² tiá² hin² lí¹³ ziu³
hie³ hi³ tsá² reh² ná¹jmu² hi³ hlah³.
⁸Hi³ jáun² ní¹juáh³ zian² tsá² tiá²
má²hon³ tsá² hñú¹³ la³ ní¹ la³ján³,
sa³jun³ rainh²¹, jáun² tiá² ca³tin¹
yáh³ tsá² la³ hí³ hi³ juáh³ hi³ tanh²
ta²¹ Dió³²; tí³ jlánh¹ tiá² chun¹ bíh¹
tsá² la³ hí³ la³ cónh³ bíh¹ jan² tsá²
tiá² ta²¹ má²tanh² Dió³².

⁹Tiá² ca³tin¹ yáh³ tsá²mi³ hnái³
tsá¹míh¹ ca³lá² hi³ hún¹ ní¹ sí²
tiáunh¹ tsá²mi³ tsá² ná¹jmu² ta²¹
ní¹con² tsá² cuáh³², tí³la³ ní¹juáh³
tsá² má²hún¹ hnaih³² nio² quiú³
mii², hi³ ní¹juáh³ cu³ jéin³² tán¹
bíh¹ ca³jéinh³² tsú² cuo², jáun² lí¹³
bíh¹. ¹⁰Hniáuh³² lin¹ hi³ má²ca³jmú³
tsá² la³ hí³ hi³ chu²¹, uá¹ la³ cun³
hi³ má²ca³tí³ ca³jin³ tsú² jon², hi³
má²ca³ma³hno³ tsú² tsá² ní¹tin²¹
hñú¹³, hi³ má²ca³ma³cón³² tsú²
tsá² joh¹ Dió³², hi³ tiá² má²ca³jmú³
quien² hnga², hi³ má²ca³ja³ mií³ tsí³
tsú² ní¹con² tsá² má²to² tsí³, hi³
ní¹juáh³ má²ca³jmú³ tsú² siáh³ pí³
hi³ jmu³ la³ji³² hi³ chú³².

¹¹Tí³la³ su³uú² lí¹ tanh³ tsá²mi³
hnái³ tsá² tsá¹míh¹ ní¹ sí² jáun²;
qui¹ ní¹ ca³chá³ tsá² la³ hí³ tí³ có³²

jái¹³ hi³ ca³jmu³ la³ jmf¹ ñí¹ quionh³
 Cristo, hi³ lí³ hniá¹ tsú² jéinh³² siáh³
 cuo² quionh³ tsá²ñuh² siánh³ siáh³,
 12hi³ jáun² tso³ bíh¹ má²zia³² quioh²¹
 tsú² lí¹³ cun³ñí¹ hi³ tiá² ma³tí³²
 tsú² jái¹³ hi³ ca³jmu³ jáun² la³ jmf¹
 ñí¹ quionh³ Cristo. 13Ja³bí¹ lí³ tan²
 tsá² la³ hí³ hi³ ngí³² ma³ quin³² ma³
 caun³² hñú³, jáun² tsá² la³ hí³ lí¹³
 lí³ juinh³ bíh¹. Jun³juáh¹³ jmáh³la³
 hliá² lí³ juinh³ yáh³ tsú², quí¹ ja³bí¹
 lí¹³ ziu³ hien³ tsú² siáh³ tsáu², hi³
 lí¹ hí³ tsú² ca³tin¹ tsá² hlá² tsá² ní²,
 jí³ hi³ hléh³² tsú² siáh³ jái¹³ hi³ tiá²
 ca³tí²¹ hléh³². 14Hi³ jáun² bíh¹ hnó³²
 jná¹³ hi³ tsá²mi³ hnái³ tsá¹míh¹
 jéinh³² siáh³ cuo², hi³ lí¹³ zian² jon²
 tsú², hi³ re² jmu³ tsú² ta²¹ nio² ñéih³
 quioh²¹, hi³ jáun² tiá² lí¹³ zia³² hí¹
 cáun² hi³ juáh¹³ hi³ lí¹³ hléh³² hlah³
 tsá² hau² dí². 15Qui¹ zian² ma³ jan²
 tsá²mi³ hnái³ hi³ má²ca³tianh³ tí³
 có³² ta³né³², hi³ má²hain²¹ tí³ con²
 Satanás.

16Ní¹juáh³ zian² tsá²mi³ hnái³
 rainh²¹ jan² tsá²mi³ tsá² reh², jáun²
 tsá² reh² dí² hí³ ca³tin¹ ma³hon³
 tsá² hnái³ hí³, tiá² hniáuh³² cué³²
 tsú² ta²¹ jáun² ñí¹con² tsá² cuáh³²,
 hi³ jáun² tsá² má²lín³ hí³ cuáh³²
 lí¹³ ma³hon³ tsá²mi³ hnái³ tiá² jon¹
 rainh²¹ zian² bíh¹.

17Ní¹juáh³ zian² tsá²daun³² jmu²
 héih³² re² lín³² ñí¹con² tsá² reh², hi³
 hleh³² tsú² re² jái¹³, hi³ hieh³² tsú²
 tsáu² re², jáun² ca³tin¹ tsá² la³ hí³
 he³ quie³ la³ cun³ lí³ ta²¹ quioh²¹,
 hi³ hniáuh³² lín²³ siáh³ tsá² reh² hi³
 quien² tsá² hí³. 18Qui¹ ñí¹ Sí² quioh²¹
 Dió³² rá¹juáh³: “iHa³ lí² táunh³ chí²
 náh² ho³ cuá¹juí², [hi³ jmu³ hi³
 tiú²uú² lí¹³ cuh³ jáh³ cuú²miih²¹]
 tá¹la³ cuá¹jmu² jáh³ ta²¹ hi³ ha²

zauh³² cuú²miih²¹, jáun² sunh³
 máí³¹” Ja³bí¹ rá¹juáh³ siáh³ ñí¹ Sí²:
 “Tsá² jmu² ta²¹ ca³tin¹ he³ quie³ hi³
 hlánh¹ jmu² ta²¹”.

19Tiá² hniáuh³² cáun² lí¹
 má¹quien¹³ hnú² jái¹³ ní¹juáh³
 ca³hna³ tsáu² jan² tsá²daun³² tsá²
 ná¹ñí¹ cuáh³², jí³²la³ tí³ ní¹juáh³
 zian² gon³ ho³ gáun³ tsá² ma³tson²
 jái¹³ jáun² bíh¹. 20Tí³la³ ca³tin¹ tsá²
 má²lieih²¹, ní¹juáh³ tsá² jmu² tso³,
 hniáuh³² quiú¹ jin¹³ bíh¹ hnú² tsú²
 ja¹ ñí¹ tionh¹ tsá² reh², jáun² la³jín³²
 tsú² juénh¹³ hi³ tiá² jmu³ la³ jáun².
 21Ta³ ñí¹ Dió³², jí³ Jesucristo, jí³ tsá²
 chun¹ tsá² ná¹lín³ tsá²cuú² tsá²ta³
 Dió³² ní² siáh³, cué¹³ jná¹³ hnú² ta²¹
 ní² hi³ má¹tih²¹ nú²; tí³la³ ha³ lí²
 ra³tsí³² héih³² ta³ tiá² má²lin¹ re² jú¹
 tson², ha³ lí² jmú² hi³ quien² jan²,
 hi³ jan² tiá² quien². 22Tiá² hniáuh³²
 rá¹tsih³² hnú² cuonh² tia³juí³² tsáih³
 chí¹ jan² tsá² má²lieih²¹ hi³ hion¹³
 nú² tsú² hi³ hau³ jái¹³ ñí¹con² tsá²
 reh² dí², qui¹ ho³ sa³ zia³² bíh¹ tso³
 hi³ jmu² tsú², hi³ lí¹³ lín¹³ tsáu² hi³
 tí³² honh² hnú² tso³ jáun²; hua³hín¹³
 nú² jmí²chí³ quián¹³ hi³ cuí¹ lí³ jí² la³
 má²jí² jáun².

23Tí³la³ chú³² bíh¹ húh¹³ hnú²
 cú¹píh²¹ mu² ráu³ mi³ uóun²jieh¹³
 má²ná¹jan² quionh³ jmí² jma³, jáun²
 ma³hau³, qui¹hliá² hi³ lí³ henh¹
 bíh¹ nú², hi³ tsáun¹ nú² cú²hiú²
 cú²cuóh³², jáun² tiú²uú² hniáuh³²
 húh¹³ nú² jmáh³la³ jmí² jma³.

24Zian² ma³ jan² tsá²lin¹ lín²¹
 tso³ quioh²¹ ñeh² bíh¹ hi³ can³ tsú²
 jú¹ tson² quioh²¹ tsú², tí³la³ ma³
 jan² tsá² lí² lin¹ tso³ quioh²¹ la³ tí³
 ní¹ má¹ca³can³ tsú² jú¹ tson² máh³.
 25Ja³bí¹ zian² siáh³ tsá² lin¹ lín²¹ hi³
 chu²¹ hi³ jmu², tí³la³ zia³² siáh³ hi³

chu²¹ hi³ jmu² tsáu² ta³ tiá² hin² ñi³²,
ti³ jmí¹ chí¹ cáin² máh³ lí² lin¹.

6 La³jin³² tsá² reh² tsá²
má²ná¹hlánh¹ hniáuh³² tanh¹³
ta²¹ re² lín³² juo¹³, jáun² tiá² hin² lí¹³
tu³ hión³² Dió³² Tsá² tanh²³ dí² ta²¹,
sa³jun³ lí¹³ hléh³² tsú² hlah³ ca³ti²¹
jáí¹³ quioh²¹ Dió³² hi³ hie²³ dí² tsáu².
²Hi³ ní¹juáh³ tsá² má²ná¹hlánh¹
zian² juo¹³ hi³ tanh² ta²¹ Dió³², tiá²
hniáuh³² tsa³son² hi³ tanh² tsú² ta²¹
juo¹³ cun³ñí¹ hi³hliá² má²rainh²¹
tsú² ñí¹con² Dió³². Tí³ jlánh¹ ta²¹
chu²¹ má²hniáuh³² bíh¹ jmu³ tsú²
quí¹hliá² má²hnió³ tsú² juo¹³ tsá²
má²ca³lí³ rainh²¹, hi³ jáun² bíh¹
ca³tin¹ juo¹³ tsú² héih³² ta²¹ chu²¹.

**Ha³ lánh³ cu³tí³ lín³ tsá²
tanh² ta²¹ Dió³²**

Hi³ jáun² né³, hieh¹ hnú² tsáu²
hi³ hlí¹ lienh¹ nú² tsú² siáh³ jáí¹³
ní². ³Ní¹juáh³ zian² tsá² hie³² jú¹
siáh³, hi³ tiá² jéih³² jú¹ tson² quioh²¹
Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí², sa³jun³
jéih³² tsú² jáí¹³ lánh³ rón³² ziaún²
dí² hi³ ca³tin¹ Dió³² ñí¹ hué²¹ lá²,
⁴jáun² tsá² la³ hí³ lí¹ jmu² tonh²
bíh¹, tiá² hi³ má²ñí³² hí¹ cáun² yáh³.
Tsá² tsáun¹ hñu³ chí¹ bíh¹ tsá² la³
hi³ cun³ñí¹ hi³ jlánh¹ hnió³ juu³
hléh³ jú¹ lí¹ ngó¹ lí¹ lí²¹, hi³ lí¹
quíú² lí¹ táinh²³ jáí¹³; hi³ jáun² ñí¹
jáun² bíh¹ lí²³ ja³² uóu³² tsí³ tsú², hi³
jmu² tsú² hniéí², hi³ tú² hión³² tsú²
tsáu², hi³ lí¹ lín²³ tsú² hlah³ ca³tin¹
tsáu², ⁵hi³ cá² ñí¹ ná¹hniei²¹ tsú² ní²
siáh³. Quí¹ tsá² cónh³ tiá² jú¹ tson²
zia³² hñu³ tsí³ bíh¹ tsá² la³ hí³, hi³
lí¹ lín²³ tsú² zian² la³juah²¹ dúh¹
tsá² zian² hi³ ca³tin¹ Dió³² cun³ñí¹
hi³ hnió³ tsú² lí³ hánh³. ⁶Tí³la³ tsá²
zian² hi³ ca³tin¹ Dió³² má¹ná¹, tson²

bíh¹ cu³tí³ hánh³ tsá² hí³, ní¹juáh³
hi³ hiún² tsí³ tsú² la³ cun³ hi³ zia³²
quioh²¹. ⁷Quí¹ hí¹ cáun² tiá² hi³
quián¹ yáh³ dí² jmí¹ ca³lí³ziaún²
ñí¹ hué²¹ lá², sa³jun³ hi³ zia³² ñí¹
hué²¹ lá² lí¹³ cáun¹³ dí² hñu³mi³cuú².
⁸Tí³la³ ní¹juáh³ zia³² hi³ cúh¹³ dí²
jí³ ha¹ dí² ní² siáh³, cun³ jáun² bíh¹
má²tioh²¹ hi³ má¹hiún¹³ dí² tsí³.
⁹Tí³la³ tsá² jlánh¹ hniá¹ hi³ lí³ hánh³,
tiá² tióh³² yáh³ tion³ tsí³, cáun²
jmu² tsú² hi³ cáun¹ bíh¹, hi³ lí¹³
hlah³ ní¹con² hnga², hi³ lí¹³ tánh³²
tso³ cu³diá²jan² la³jmí¹ janh³² jáh³
cáun² liá³, hi³ jáun² jmu² tsú² hi³
hliáh¹³ jmí²chí³ quioh²¹ ca³la³ tí³
ñí¹ já¹hín³. ¹⁰Quí¹ ní¹juáh³ jlánh¹ la³
hniá¹ tsú² quie³, hi³ jáun² bíh¹ lí³
mí¹zioh²¹ la³jáh³ dúh¹ ñí¹ hi³ hlah³
hi³ jmu² tsáu². Hi³ zian² ma³ jan²
tsáu² má²ca³náu² tí³ có³², hi³ tiú²uú²
tanh² ta²¹ Dió³² cun³ñí¹ hi³ jlánh¹
dí¹quiaunh²¹ tsí³ quie³. Tsá² la³ hí³
jmu² hmóu³² hi³ má²má²tso² lín³²
tsí³.

**He³ lánh³ hniáuh³² ma³zian²
tsú² hi³ ca³tin¹ Dió³²**

¹¹Tí³la³ hnú² tsá² lín³ quian²¹
Dió³², ca³tin¹ hnú² náuh¹³ tí³ có³²
ca³ti²¹ la³jí³² hi³ má²lí²juánh³² jná¹³
ní². Cha³ jmí¹ jmúh¹³ hnú² hi³ ní²,
hniáuh³² dí¹quiaunh²¹ honh² nú²
hi³ má¹zián¹³ nú² la³ cun³ hi³ tí³²
tsí³ Dió³² bíh¹, hi³ zian² nú² hi³
ca³tin¹ hí³ dí², hi³ nio² cáun² tán¹
honh² nú² ñí¹con² Dió³², hi³ hno³
nú², hi³ cueh²³ nú² honh², jí³ hi³
jmúh¹³ hnú² siáh³ juen² honh².
¹²Jmu³ hniéí² ca³ti²¹ la³jí³² hi³ tiá²
jéih³² Dió³², hi³ quinh¹ nú² jmái¹ hi³
ca³tin¹ Dió³², jmu³ pí³ hi³ lí¹³ zian²
nú² cun³ jmí¹hi³nio²; quí¹ hi³ jáun²

bíh¹ ca³te³ Dió³² hnú², hí³ jáun² bíh¹
 má²ca³ma³lih²¹ hnú² siáh³ ñí¹con²
 juóun³² lín³² tsáu² hí³ táunh²³ nú²
 ta²¹. ¹³Jáun² né³, ta³ ñí¹ Dió³² Tsá²
 cue³² jmáí¹ hí³ zian² jí³lín², uá¹ hí³
 tsáu² uá¹ hí³ jáh³, jí³ ta³ ñí¹ Jesús
 Tsá² lín³ Cristo, Tsá² ca³cué³ re² jú¹
 tson² ta³ ñí¹ Poncio Pilato jmu² jná¹³
 héih³² ¹⁴hí³ má¹tih²¹ hnú² re² héih³²
 hí³ má²l²juánh³² jná¹³ n², la³ cun³
 hí¹ jan² tiá² hin² l¹³ hléh³² hlah³ hí³
 ca³tin¹ hnú², ca³la³ tí³ ñí¹ cá¹chó²¹
 jmáí¹ hí³ jáunh³ Jesucristo Tí³² Juo¹³
 dí². ¹⁵Ma³jnia² Dió³² Jesucristo hí³
 la³ cun³ jmáí¹ hí³ hnió³ hnga². Hnga²
 Dió³² hí³ bíh¹ Tsá² tin² ma³mieh²
 dí², Tsá² cuá¹lín³ ta²¹ la³ hia³ la³
 táuh³, Re²¹ Juo¹³ tsá² ná¹lín³ re²¹,
 jí³ Tsá² Chín¹ ñí¹con² tsá² ná¹chín¹.

¹⁶Hnga² Dió³² hí³ bíh¹ zian² la³
 má²zian² jáun², hí³ cuá³ hnga² ñí¹
 tie³ joh¹ quioh²¹, ñí¹ hí¹ jan² tiá²
 hin² l¹³ tsa³janh². Hí¹ jan² tsáu² tiá²
 má²ca³jén³² Dió³², sa³jun³ l¹³ jén³²
 tsú² Dió³². iHnga² Dió³² hí³ bíh¹
 cu¹ l³quien² hí³ cu¹ l³pin³ cun³
 jmí¹hi³nio²! Tson² bíh¹ la³ n².

¹⁷Hí³ jáun² né³, hniáuh³² jmúh¹³
 hnú² héih³² ñí¹con² tsá² reh² tsá²
 ná¹hánh³ cun³quionh³ hí³ zia³² ñí¹
 hué²¹ lá², hí³ tiá² hniáuh³² jmu³
 tsú² tonh², hí³ sa³jun³ hniáuh³²
 hu²¹ tsí³ tsú² hí³ l¹³ zian² tsú² re²
 cun³quionh³ hí³ zia³² quioh²¹, quí¹
 cu³diá²jan² l¹³ tsa³hín³ la³jí³² hí³

zioh² tsú² jáun². Zéih³ tsú² hí³ tí³
 hniáuh³² hu²¹ tsí³ tsú² hí³ ca³tin¹
 Dió³² bíh¹, quí¹ Dió³² bíh¹ Tsá² l¹
 cue³² la³jí³² hí³ zia³² hí³ hniáuh³²
 ñí¹con² dí², ca³la³ hí³ l¹ ziaún²³
 bíh¹ l²³, hí³ jáun² l² hiún² tsí³ dí².
¹⁸Jmúh¹³ hnú² héih³² hí³ jmu³ tsá²
 hánh³ hí³ hí³ chu²¹, cu¹ l¹ zia³² hliáun³
 hí³ chu²¹ hí³ jmu² tsú² la³jmí¹ zia³²
 hliáun³ hí³ zioh² tsú² jáun², hí³
 hniáuh³² hiún² tsí³ tsú² l¹ cué²¹,
 hí³ ná¹lín³ tsú² tsá² ja³² mií³ tsí³.
¹⁹Jáun² la³ jáun² bíh¹ l¹³ l³ hánh³
 tsú² cu³tí³, cáun² hí³ l³ quien² jmáí¹
 né³bi¹ ja³², hí³ jáun² l¹³ joh¹³ tsú²
 jmáí¹ hí³ zian², cáun² hí³ hú¹tá¹ tson²
 quien².

**Héih³² hí³ ca³tin¹ hnga² Timoteo
 ñí¹ ca³táuh³ sí² lá² quioh²¹ Po¹**

²⁰Hnú² Timoteo, hua³hín¹³ nú²
 jmu³ la³jí³² hí³ má²ca³ta³no¹ n²
 jo³cuonh² nú². Tí³ có³² náú² ñí¹con²
 la³jí³² jái¹³ hí³ l¹ quí² l¹ chin² tsáu²
 chí¹, jú¹ tiá² ta²¹ l³ jmu³ hí³ nieih³
 la³jmí¹ nieih³ jú¹ tson² quioh²¹
 tsá² jnia³ jmí¹ tsí³. ²¹Quí¹ zian²
 ma³ jan² tsá² má²ca³ma³tson² jái¹³
 jáun² hí³ má²ja²taunh²¹ tí³ có³², hí³
 má²ni³táunh¹ cáun² juí³² siáh³ la³
 cónh³ bíh¹ juí³² quioh²¹ tsá² tanh²
 ta²¹ Dió³².

Dió³² cu¹ má¹hé¹ má¹mieh² hnú².
 [Cun³ ní² bíh¹ tí³ jái¹³ hí³ juanh³²
 jná¹³ reh².]

Sí² Ñí¹ Má²tun³ Hi³ Ca³zen³ Po¹ Ñí¹con² Timoteo

Sí² hi³ ca³jmú³ Po¹ hi³
ca³tin¹ Timoteo

1 Jná¹³ la³² Po¹, jan² tí³² tsá²
quian³² jè¹ Jesucristo cun³ñí¹
hi³ hnió³ Dió³² la³ jáun², hi³
hléh²³ jná¹³ ñí¹con² tsáu² jái¹³ hi³
ca³jmú³ Dió³² ca³tí²¹ hi³ lí¹³ zian²
tsú² cun³ jmí¹hi³nio² ní¹juáh³ tsá²
má²cá²cunh³ quionh³ Cristo Jesús.
²Hnú² Timoteo, hnau³ lín³² bíh¹
jnë¹³ hnú² la³juah²¹ dúh¹ hi³ hnú²
jón³² jná¹³. Zein³² jná¹³ sí² lá² ñí¹con²
hnú², hi³ hno³² jná¹³ hi³ Dió³² Jméi²
dí² jí³ Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí²
ma³hé² ma³mieh² hnú², hi³ cuí¹ jmu¹
tsú² juenh² tsí³, jí³ hi³ cuí¹ jmu¹ tsú²
siáh³ hi³ zian² hnú² cáun² hi³ re² hi³
tin².

³Jmái¹ ca³la³ jí³² chau² tsin³² jná¹³
hi³ ca³tin¹ hnú² ní¹ má¹tí³ ñí¹ lienh¹
jnë¹³ Dió³², hi³ jáun² la³ huá² la³
jma² cue² jná¹³ tiá¹hmah¹ Dió³² hi³
ca³tin¹ hnú², hi³ ma³con²¹ jná¹³ tsú²
ca³la³ hi³ jí² jmí¹ tsin³² ñí¹ ta³ ñí¹
tsú² la³jmí¹ ca³jmú³ jáun² dí²hio³
ñú²deh³ jná¹³ jmí¹tin². ⁴Chau² tsin³²
jnë¹³ hi³ ca³háuh³² honh² hnú²
jmí¹ ca³háih¹ dí² jái¹³, hi³ jáun²
jlánh¹ hno³² lín³² jná¹³ hi³ jenh¹³
dí² siáh³, hi³ jáun² jlánh¹ lí³ hiú²

tsin³² jná¹³. ⁵Chau² bíh¹ tsin³² jná¹³
hi³ cu³tí³ tanh²³ hnú² ta²¹ Dió³², la³
cun³ ca³jmú³ dí²hioh³ hnú² Loida
jí³ mí²ziúh² hnú² Eunice, tsá² gon³
ca³tanh² hí³ ta²¹ Dió³² la³ñí¹. Hi³
jnë¹³ len³ hi³ cu³tí³ tanh² hnú² ta²¹
Dió³² la³jmí¹ tanh² ta²¹ tsá² hí³.

⁶Hi³ jáun² cháuh¹ jná¹³ honh²
hnú² hi³ má¹quien¹³ hnú² pí³ hi³ lí¹
ca³cué³ jáun² Dió³² quián¹³ hnú²
jmí¹tin², jmí¹ ca³ra³tsí³² jná¹³ jáun²
uón³² ñí¹ quián¹³ hnú². ⁷Quí¹ jmí¹
ca³cuen³ Dió³² Jmí²chí³ joh¹ ñí¹con²
dí², jun³juáh¹³ ca³hián¹³ dí² jan²
Jmí²chí³ jmu³ hi³ hú¹ cóh²¹ tsí³ yáh³
dí², quí¹ Jmí²chí³ hí³ jmu² hi³ lí²³
pin³ tsí³ bíh¹ dí², hi³ ma³hno¹ dí²
tsáu², hi³ táí² dí² tí¹ jinh²¹ hmóu³²
ní² siáh³. ⁸Hi³ jáun² lí² jmu² hnú²
hinh¹ hi³ cuéh¹ hnú² jú¹ tson²
quioh²¹ Tí³² Juo¹³ dí², sa³jun³ jmúh¹³
hnú² hinh¹ ca³tin¹ jná¹³ qui¹hliá²
cuá¹jnaí³² jná¹³ hñú³mí¹ñí² ca³tin¹
hí³; tí³la³ cun³quionh³ pí³ hi³ cue³²
Dió³², chú³² má¹tsoh¹ hnú² honh²
cu³lí²¹ quiúnh¹ jnoh¹ cun³ñí¹ hi³
ca³tí²¹ jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³². ⁹Dió³²
má²ca³liáu³² dí², hi³ má²ca³te³ hi³
lí¹³ ná¹chan¹ dí² ñí¹con² tsú²; tí³la³
jun³juáh¹³ cun³ñí¹ hi³ má²ca³jmú¹³
dí² hi³ chu²¹ hmóu³² yáh³, tí³la³

cun³ñí¹ hí³ ca³lín¹³ hnga² bíh¹ Dió³²
hí³ jmu³ la³ jáun², hí³ lí¹ ca³ja³ síáh³
mií³ tsí³ ñí¹ con² jnoh¹ cun³quionh³
Cristo Jesús la³ cun³ jmá¹ tin², ñeh²
bíh¹ hí³ lí³ zia³² hngá¹ máh³ lá².

¹⁰Tí³la³ jmá¹ hí³ ziaun² dí² lá²
má¹ ná¹, má²ca³ma³lí²¹ Dió³² hí³ ja³²
jáun² mií³ tsí³ jmá¹ cuan¹ Jesús
Tsá² lín³ Cristo, Tsá² liáu³² dí². Hí³
bíh¹ ca³quin³ pí³ quioh²¹ hmú³², hí³
cun³quionh³ jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³²
né³ ca³ma³lí²¹ tsú² he³ lánh³ lí¹³
zian² tsáu² ca³la³ cun³ jmá¹ hí³ nio².

¹¹Dió³² ca³hiáu³² jná¹³ hí³ lín³
jné¹³ tsá² ngai³² jái¹³ quioh²¹, hí³ lín³
jné¹³ jan² tí³² tsá² quian³² jé¹ Dió³²,
jí³ hí³ lín³ jné¹³ tí³² má²ta² jé¹ Dió³²
ní² síáh³. ¹²Cun³ñí¹ hí³ jáun² bíh¹
má²tso¹ jné¹³ tsin³², tí³la³ tiá² lí²heh¹
yáh³ jné¹³, quí¹ ño¹ jné¹³ hin² tsánh²
tanh³² ta²¹, hí³ cáun² bíh¹ nio² tsin³²
jné¹³ síáh³ hí³ Tsá² hí³ tin² hmá³²
hí³ má²ca³chá³ jné¹³ jáun² jo³cuo²
tsú² ca³la³ tí³ ñí¹ cá¹chó²¹ jmá¹ hí³
má²tón³² jáun².

¹³Jú¹ tson² hí³ má²cá²hie³ jné¹³
jáun² hnú² lí³ cáun² nóh³² hí³
hniáuh³² má¹tih²¹ hnú²; hí³ hniáuh³²
tanh¹³ hnú² ta²¹ Cristo Jesús
ca³la³ má²tanh²³ ní² nú² ta²¹, jí³
ca³la³ má²hno³ ní² nú² tsú² síáh³.
¹⁴Cun³quionh³ Jmá¹ chí³ Chun¹ hí³
zian² hñu³ tsí³ dí² jmúh¹³ hnú²
hua³ hí¹³ jú¹ tson² hí³ má²ca³chá³
jáun² Dió³² jo³cuonh² hnú².

¹⁵Má²ñíh¹ bíh¹ hnú² hí³ la³ jín³²
tsá² zian² hué³² Asia lá² má²ca³zeh³
jné¹³ huen² tán¹, hí³ ja¹ quioh²¹ tsá²
hí³ né³ tso² Figelo jí³ Hermógenes.

¹⁶Cuí¹ ja² mií³ tsí³ Dió³² ñí¹ con²
la³ jín³² tsá² hñú¹³ Onesíforo, quí¹
hliáun³ jéin³² ca³jmú³ Onesíforo hí³
hí³ niau²¹ re² tsin³² jné¹³. Tiá² ca³lí³

heh³ yáh³ tsú² hí³ hliá² cuá¹ tson³
jné¹³, ¹⁷quí¹ tí³la³ jmá¹ cuá³ tsú² juú²
Roma lá², jlánh¹ chí¹ ñí¹ ca³hnauh²
tsú² jné¹³ ca³la³ ñí¹ ca³tsauh¹. ¹⁸Ní¹
má²cá²chó³² jmá¹ hí³ má²tón³² jáun²
quioh²¹ Tí³² Juo¹³ dí², cuí¹ ja² mií³
tsí³ quioh²¹ tsá² hí³. Má²ñíh¹ bíh¹
hnú² re² hí³ ca³ma³hau³ lín³² tsá² hí³
já¹ juú² Éfeso jmá¹ tin².

He³ lánh³ lín³ hliáu³ chun¹ quian²¹ Jesucristo

2 Hí³ jáun² né³ jón³, cuí¹ lí³
pin³ honh² nú² cun³quionh³
pí³ hí³ má²ca³cué³ jáun² Jesús
Tsá² lín³ Cristo cun³ñí¹ hí³ ja³²
mií³ tsí³. ²Jái¹³ hí³ má²ca³niéih²
hnú² hí³ má²ca³hléh³ jné¹³ ñí¹ con²
juón² tsáu², jái¹³ jáun² hniáuh³²
cháhh¹³ hnú² jo³cuo² tsá² lín²³ nú² hí³
ma³tí³² jé¹, tsá² tiáunh¹ hua³ jan²¹ hí³
híeh³² síáh³ tsá² siánh³.

³Hniáuh³² má¹tsoh¹ hnú² honh²
quiúnh¹ jnoh¹, la³ cun³ qui³ ca³tí²¹
quiunh²¹ jan² hliáu³ tsá² má²tí³²
re² hí³ hen² tí³ con² Jesús Tsá² lín³
Cristo. ⁴Hí¹ jan² tsá² lín³ hliáu³ tiá²
lí¹³ jmu³ la³ cun³ hí³ qui³ jmu² tsá²
zian² hí³ ca³tin¹ hnga², quí¹ hnió³
tsú² ma³hiún² tsí³ juo¹³. ⁵Ja³bí¹ la³
jáun² ní¹juáh³ tsá² co², hí¹ cáun²
tiá² hí³ lí¹³ joh¹³ yáh³ tsú² ní¹juáh³
tiá² co² tsú² la³ cun³ héih³² hí³ rá¹lí³
jáun² ñí¹ sí² quioh²¹ hí³ co² tsú².

⁶Ja³bí¹ ní¹juáh³ tsá² jmu² ta²¹ ní¹nái²
quioh²¹, tsá² hí³ bíh¹ ca³tin¹ cuh³
tín² la³ ní¹ hí³ ló³² jáun². ⁷Hniauh²
re² honh² he³ hnió³ juáh³ jái¹³ hí³
lí²jmú³² jné¹³ ní², hí³ Tí³² Juo¹³ dí²
ma³hau³ hí³ ngí¹³ hnú² la³ jí³² jái¹³
ní².

⁸Cháu¹ nú² honh² ca³tin¹
Jesucristo, Tsá² ca³jenh¹³ ja¹ tsá²

cá²tsan³, Tsá² jón²zih¹ jón²cho¹ hla¹
re²¹ Dá²vi²¹. Cun³ñí¹ hi³ hléh²³ jú¹
chú³² nř² bíh¹ jná¹³ 9hi³ ma³tso¹
tsin³², hi³ ca³la³ cuá¹hñei²¹ jná¹³
quionh³ cá²den¹ná¹ la³juah²¹ dúh¹
jan² tsá² ren² tso³, tí³la³ jú¹ chú³²
quioh²¹ Dió³² tiá² cuá¹hñei²¹ yáh³.
10Hi³ jáun² tion² jná¹³ tsin³² la³jř³²
uu³mí²tsi³² cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ tsá²
má²ca³quianh³ Dió³²; hi³ jáun²
lí³ liáun³ tsú² cun³quionh³ Jesús
Tsá² lín³ Cristo, hi³ tsa³ma³zian²
tsú² cáun² hi³ quien² ca³la³ cun³
jmí¹hi³nio².

11Tson² cu³tí³ bíh¹ jái¹³ la³ lá²:

Nř¹juáh³ ca³jun³ dí² cun³ñí¹ hi³
ca³tin¹ Jesús, ja³bí¹ ziaun² dí²
siáh³ quiúnh¹ tsú².

12Nř¹juáh³ hi³ tion¹³ dí² tsř³ ja¹
la³jř³² uu³mí²tsi³², ja³bí¹
lí³ háu¹³ dí² cáun² jái¹³ ñí¹
cuá¹ho² tsú² jái¹³.

Nř¹juáh³ tiá² má¹tson¹³ dí² hi³
ca³tin¹ hi³, ja³bí¹ hi³ ma³zian³²
siáh³ hi³ ca³ta¹ dí².

13Nř¹juáh³ tiá² ca³ma³ti²¹ dí²
ñí¹con² tsú², tí³la³ hi³ má¹ná¹,
la³ má²ma²tí³² jáun² bíh¹ jái¹³
quioh²¹;
quí¹ Dió³² tiá² lí³ ma³zian³²
ñí¹con² hnga².

Jan² tsá² jmu² ta²¹ hi³ tí³² tsř³ Dió³²

14Hi³ jáun² né³, cháu¹ hnú² tsř³
tsú² jái¹³ nř², hi³ juoh¹ hnú² tsú²
siáh³ cun³quionh³ héih³² quioh²¹
Ti³² Juo¹³ dí², hi³ tiá² hñiáuh³² quiu³
táinh³ tsú² jái¹³. Quí¹ nř¹juáh³ jmu²
tsú² la³ jáun², hí¹ cáun² tiá² ñí¹
jmu³ ta²¹ yáh³; jái¹³ jáun² dá² cá²
ñí¹ jmu³ hi³ hliáh¹³ tsř³ tsá² náí³²
bíh¹. 15Jmu³ tion³ hi³ má¹jnia¹³ nú²
ñí¹con² Dió³² hi³ tin² nú² re² ta²¹,

jan² tsá² tin² hie³² jú¹ tson² la³ cun³
ca³tí²¹, jáun² tiá² lí³ hinh¹ hnú².

16Tiá² hñiáuh³² huh²¹ hnú² quiúnh¹
tsá² ná¹juú² ná¹hlénh²³ jú¹ hlah³, jú¹
tiá² ta²¹ lí³ jmu³, quí¹ tsá² la³ hí³ tí³
lí³mí¹ nó³² bíh¹ tí³ có³² ca³tí²¹ juí³²
quioh²¹ Dió³²; 17hi³ jáun² jái¹³ hi³
hieh³² tsú² jáun² tsáu² lí²³ jueh³²
la³jmí¹ lí²jueh³² mí¹uř³ mí³ho²¹. La³
jáun² bíh¹ lín³ tsá² jmái² Himeneo
quionh³ Fileto. 18Tsá² hí³ dá²
ja³taunh²¹ tí³ có³² hi³ tiú²uú² taunh³²
ta²¹ jú¹ tson², hi³ ná¹juáh²³ tsú² hi³
má²ca³nga² bíh¹ jmái¹ hi³ jenh¹³ dí²,
hi³ ñí³táunh¹ hliáh³² tsř³ ma³ jan²
tsá² tanh² ta²¹ Dió³². 19Tí³la³ Dió³²
má²ca³jmú³ cáun² jái¹³ hi³ lí³ la³jmí¹
lí³ cáun² jmíh¹ hiah³² jlánh¹ pin³,
hi³ juáh³ la³ lá²: “Tí³² Juo¹³ dí² ñí³²
hin² tsánh² joh¹”; hi³ juáh³ siáh³
la³ lá²: “La³jín³² tsá² juáh³ hi³ Tsá²
lín³ Cristo bíh¹ Juo¹³ tsú², tiú²uú²
hñiáuh³² jmu³ tso³”.

20Jmú¹³ jái¹³, ñéih³ hñú³ jueh³²
quioh²¹ tsá² hánh³ tiá² zia³² yáh³
jmáh³la³ uon² lí³ cú¹mí¹niau²¹ jí³
mí¹ñí² cú¹tiáú², ja³bí¹ zia³² bíh¹ uon²
lí³ hmá² jí³ cuáh¹ nř² siáh³. Nř¹juáh³
jmí¹ zia³² hi³ quien², jáun² jmu²
ta²¹ uon² chu²¹, tí³la³ uon² lí¹ lí³
né³ jmu² ta²¹ tiá² nga³ quien². 21Hi³
jáun² lí³ua³ jan² tsá² chá³² tí³ có³²
hi³ hlah³ hi³ jmí¹ jmu² jáun², jáun²
tsá² la³ hi³ lí¹³ lín³ la³jmí¹ lí³ cáun²
uon² chu²¹ jáun², jan² tsá² cuá¹chan¹
hi³ ca³tin¹ Tí³² Juo¹³ dí², hi³ jáun²
la³ jáun² má²hún¹ tsú² hua³jan²¹ hi³
jmu³ lí³ua³ cáun² ta²¹ chu²¹ quioh²¹
hí³ dí².

22Cun³ñí¹ hi³hliá² tsá¹ñú¹ bíh¹
hnú², jáun² tiá² hñiáuh³² cuéh¹ nú²
jái¹³ hi³ lí³ hñiá¹ nú² hi³ hlah³. Chú³²
bíh¹ jmúh¹³ nú² pí³ hi³ lí¹³ zian² nú²

la³ cun³ hi³ ti³² tsí³ Dió³², hi³ tanh¹³
nú² ta²¹ Dió³², hi³ hno³ nú² tsáu², hi³
zian² nú² re² quiúnh¹ la^{3jín} tsá²
má²má²tsú² má²jónh³² Ti³² Juo¹³ dí²,
tsá² má²jí² jmí¹ tsí³. ²³Tiá² hniáuh³²
huh²¹ hnú² quiúnh¹ tsá² ná¹juú²
ná¹hlénh²³ jú¹ tiá² ta²¹ lí³ jmu³, jái¹³
hí¹juáh³ hmóu³² tsú² tiá² ngí²³, qui¹
má²ñí¹ bí¹ hnú² hi³ cun³quionh³
jái¹³ la³ jáun² jnia³² hniéi². ²⁴Qui¹
jan² tsá² lín³ quian²¹ Ti³² Juo¹³
dí² tiá² hniáuh³² yáh³ jmu² hniéi²,
tí³la³ hniáuh³² bí¹ jmu² tsú² chun¹
ñí¹con² la^{3jín} tsáu², hi³ ma³tin²
tsú² re² tsáu², hi³ jmu³ tsú² juenh²
tsí³; ²⁵hi³ tiá² hniáuh³² jmu² tsú²
siáh³ quien² hnga² ní¹ má¹ca³ma³tin²
tsú² tsá² tiá² ta²¹ taunh³² hi³ jái¹³
hi³ hiáuh²³, jáe³ tsú² neh²¹ tiá¹ jmu³
Dió³² hi³ za¹³ tsí³ tsá² hí³ hi³ jmu³
hi³ ngí¹³ tsú² re² jú¹ tson². ²⁶Hi³
jáun² ní¹ má¹ca³lí³tsin² tsá² hí³ hi³
jmí¹ má²hún¹ hñú³ liá³ quioh²¹ tsá²
hláinh¹, ñí¹ má²tí³² tsú² jáun² la^{3jí}
héih³² hi³ jmu² tsá² hláinh¹, hi³ jáun²
má²lí¹³ bí¹ liáun³ tsú².

He³ lánh³ jmu³ tsá² zian² ñí¹
hué²¹ lá² má¹tí³ ñí¹ táuh³ jmái¹

3 Jú¹ la³ lá² hniáuh³² lí³ ñí¹³
hnú² siáh³, hi³ ní¹ má¹tí³ ñí¹
táuh³ jmái¹, chau²¹ jmái¹ huáh²
tsí³ cu³tí¹³. ²Má¹jáun² jmu³ tsáu²
ma³ quin³² ma³ jan³² hi³ hnio³ lín³²
hmóu³², hi³ hniá¹ quie³, hi³ jmu³
siáh³ tonh². Tsá² la³ hí³ lín¹³ hi³ tiá²
hin² zian² tsá² cú²ren² quionh³. Tu³
hión³² tsú² Dió³², hi³ tiá² ta²¹ tanh¹³
tsú² jméi² mí¹ziú¹³, hi³ tiá² cué³² tsú²
tiá¹hmah¹ he³ cáun² hiáuh³, hi³ lí³
hoh³ tsú² la^{3jí} hi³ ja³² ñí¹con² Dió³²
ní² siáh³. ³Tsá² hí³ bí¹ tsá² tiá²
hin² lí³ hnio³, tsá² tiá² jmu³ juenh²

tsí³, tsá² ziu³ hie³, tsá² tiá² tin² jmu³
héih³² ñí¹con² jmí¹ tsí³ hnga², tsá²
hian² tsí³ cu³tí³, tsá² lí³ hoh³ la^{3jí}
hi³ chu²¹. ⁴Tsá² ca³ tsá² lau³ hí³ bí¹
jmu³ hian² tsí³, tsá² jmu³ la³ cun³
cháunh²³ chí¹ hmóu³², tsá² jmu³
pan¹ hnga², tsá² dí¹quian¹ hi³ niau²¹
re² tsí³ hnga² cha³ jmí¹ jmu³ tsú²
hniá¹ hi³ ca³tin¹ Dió³². ⁵Re² lín³²
bí¹ ma³tí³² tsú² cuáh³² quioh²¹,
tí³la³ tiá² lin¹ pí³ quioh²¹ Dió³² lí³
zia³² yáh³ hñú³ tsí³ tsú².

Su³uú² lí¹ juónh³² quiúnh¹ tsá² la³
hí³. ⁶Qui¹ ja¹ tsá² la³ hí³ zian² ma³
jan² tsá² tsa³tiónh³² hñú¹³ tsáu², hi³
ma³can² tsá²mi³ tsá² jmu² cáun¹,
tsá²mi³ tsá² má²ca³zaunh³ tiá³ hi³
jmu² tso³. Qui¹ tsá²mi³ la³ hí³ jlánh¹
hliáun³ ñí¹ hi³ dí¹quiaunh²¹ tsí³.
⁷Jmái¹ ca³la³ jí³² náí³² tsá²mi³ la³ hí³
jái¹³, tí³la³ tiá² tón³² jmái¹ ngí²³ yáh³
tsú² he³ dá² jú¹ tson² cu³tí³. ⁸La³jmí¹
ca³jmú³ jáun² tá¹ gon³ [tsá² hué³²
Egipto,] tsá² tí² jmái² hí³ Janes
quionh³ Jambres, hi³ ca³ma³jéinh³
jmái¹ quionh³ hla¹ Moisés, la³ jáun²
bí¹ jmu³ tsá²ñuh² la³ hí³ ca³tí²¹ jú¹
tson². Tsá² la³ hí³ lín²³ jmáh³la³ hi³
hlah³, cun³ má²já²hín³ bí¹ tsú² hi³
jmí¹ taunh³² ta²¹ jú¹ tson². ⁹Tí³la³
chau²¹ jmái¹ hi³ tiú²uú² tioh²¹ tsú²
jmu³ la³ jáun², qui¹ la^{3jín} tsá² zian²
hngá¹máh³ lí³lieih²¹ hi³ tsá² cáun¹
bí¹ hi³, la³jmí¹ cá¹quiúnh²¹ tá¹ gon³
tsá² ca³ma³jéinh³ hí³ jmái¹ quionh³
Moisés.

Ñí¹ ca³táuh³ héih³² hi³ ca³jmú³
Po¹ ñí¹con² Timoteo

¹⁰Tí³la³ hnú² né³ má²ca³jieh³ nú²
re² lánh³ rón³² hie² jná¹³ tsáu², hi³
lánh³ rón³² ngí²³ jná¹³, hi³ lánh³
rón³² hu²¹ tsin³² jná¹³ hi³ ngí²³, hi³

lánh³ rón³² tanh³² jná¹³ siáh³ ta²¹
 Dió³², hi³ juenh² tsin³² jná¹³, hi³ hno³
 jná¹³ tsáu², hi³ ha³ lánh³ rón³² tion²
 jná¹³ tsin³² nř² siáh³. ¹¹Má²nřh¹ hnú²
 siáh³ la³jř³² hi³ hlah³ hi³ ca³quiúnh³²
 jná¹³ ca³jmú³ tsáu², hi³ ca³ma³tso¹
 jná¹³ tsin³² já¹ juú² Antioquía, juú²
 Iconio, jř³ juú² Listra nř² siáh³. Tř³la³
 Tř³² Juo¹³ dí² má¹ná¹, ca³liáu³² jná¹³
 ca³tř²¹ la³jř³² hi³ hlah³ hi³ ca³jmú³
 tsáu² jm¹jáun². ¹²Quí¹ tson² bíh¹
 cu³tř³ ca³la³ jřn³² tsá² hnió³ hi³ zian²
 la³ cun³ hi³ tř³² tsř³ Jesús Tsá² lín³
 Cristo ca³tin¹ ma³tso² tsř³ la³ cun³
 hi³ jmoh²³ tsáu². ¹³Hi³ tsá² hláih¹,
 tsá² lř¹ má²cau² hí³ né³, tř³ lí³mř¹ lí³
 hláinh¹ bíh¹ cun³ jmá² cun³ jnia³²;
 ma³can² tsú² tsáu², hi³ lí³can² tsú²
 siáh³ hmóu³².

¹⁴Tř³la³ hnú² né³, jmu³ hnú² re²
 la³ cun³ hi³ má²ca³lí³ tin² nú² hi³
 má²táunh²³ hnú² jáun² ta²¹, quí¹
 nřh¹ bíh¹ nú² lánh³ jmř¹ ná¹lín³
 tsá² ca³ma³ta² nú². ¹⁵Quí¹ la³ cun³
 jmř¹ míh² hnú² cuin² nú² Sí² tioh³
 jái¹³ quioh²¹ Dió³², hi³ cun³quionh³
 jái¹³ jáun² bíh¹ lí³ jniá³ jmř¹ honh²
 hnú² ha³ lánh³ rón³² lí¹³ liáu³ nú²
 cun³quionh³ hi³ tanh²³ nú² jáun² ta²¹
 Jesús, Tsá² lín³ hi³ Cristo. ¹⁶La³jř³²
 jái¹³ tioh³ Sí² quioh²¹ Dió³² ca³cué³
 hnga² bíh¹ Dió³² hñu³ tsř³ tsá²
 ca³jmú³. Jái¹³ jáun² bíh¹ jmu² ta²¹
 hi³ má²tin² tsú² tsáu², hi³ tř² jinh²³
 tsú² tsáu², hi³ hlř² liéinh³² tsú² tsáu²,
 jř³ hi³ hieh³² tsú² tsáu² ha³ lánh³
 rón³² lí¹³ zian² tsú² la³ cun³ hi³ tř³²
 tsř³ Dió³² nř² siáh³. ¹⁷Jái¹³ jáun² bíh¹
 jmu³ hua³jan²¹ hñu³ tsř³ tsá² lín³
 quian²¹ Dió³², hi³ jáun² má²hún¹ tsú²
 hua³jan²¹ hi³ jmu³ la³jř³² hi³ chu²¹.

4 Hi³ jáun² ta³ nř¹ Dió³² jř³ Jesús
 Tsá² lín³ Cristo, Tsá² jáunh³ hi³

ja³ra³tsi³² héih³² ca³ti²¹ tso³ quioh²¹
 tsá² zian² jř³ tsá² má²ca²tsan³, hi³
 quianh³ tsú² nř¹juáh³ hin² tsánh²
 tionh² jo³cuo², ta³ nř¹ hí³ bíh¹ jmu¹
 jná¹³ héih³² lá² nř¹con² hnú²: ²Hi³
 hléh¹³ hnú² jái¹³ quioh²¹ Dió³², hi³
 hniáuh³² hún¹ nú² hua³jan²¹ hi³
 hléh¹³ nú² jái¹³ cuř¹ hnió³ cuř¹ tiá²
 hnió³ tsú² ne³. Jin¹³ hnú² tsáu²,
 hi³ hlř¹ lienh¹ nú² tsú², hi³ cuéh¹
 nú² pí³ hñu³ tsř³ tsú² siáh³, hi³
 hniáuh³² juenh² lín³² honh² hnú²
 tá³la³ má²tin¹³ nú² tsú² jú¹ tson².
³Quí¹ chau²¹ jmá¹ hi³ tiá² lí³hnió³
 tsáu² ne³ jú¹ tson², tř³la³ tsá² hí³ dá²
 tsa³hniah² juóun³² lín³² tř³², tsá²
 hie³² la³ cun³ jái¹³ hi³ tř³² tsř³ tsú²
 hmóu³², hi³ jáun² jái¹³ jáun² bíh¹ ne³
 tsú². ⁴Tónh³² tsú² ta²¹ jái¹³ hi³ lí¹
 chin² tsáu² chí¹ cha³ jmř¹ tónh²¹ ta²¹
 jú¹ tson². ⁵Tř³la³ hnú² hniáuh³² zian²
 honh² ja¹ ca³la³ jř³², hi³ cueh¹³ hnú²
 honh² hi³ má²tsoh¹ honh². Hniáuh³²
 jmúh¹³ hnú² ta²¹ hi³ ngá¹ nú² jái¹³
 quioh²¹ Dió³²; má²tih²¹ nú² re² la³
 cun³ ta²¹ hi³ má²nio² jo³cuonh² nú².

⁶Quí¹ jná¹³ má²lín³ ná¹ la³jmř¹
 lín³ jan² jáh³ hi³ má²jngih³ tsú²
 nř¹con² Dió³², né³bř¹ chau²¹ jmá¹
 hi³ cuá¹han² jná¹³ nř¹ hué²¹ lá².
⁷Má²ca²jmú³² bíh¹ jná¹³ re² hniéi²
 chu²¹ ca³tin¹ Dió³², jná¹³ bíh¹ tsá²
 ca³ma³táuh¹³ juř³² quion²¹, la³jmř¹
 jmu² tsú² jmá¹ hi³ co² tsú² hi³
 nř³táunh¹ tsú² cú²hé²; tiá² tř³ có³²
 ca³chá³ yáh³ jná¹³ hi³ taunh³² ta²¹.
⁸Hñu³mř³cuú² ná¹hmá¹ cáun²
 có²ron¹ná¹ hi³ ca³tin¹ jná¹³ nř¹hen³
 cun³nř¹ hi³ má²ca²jmú³² jná¹³ la³
 cun³ hi³ tř³² tsř³ Dió³², hi³ cué³²
 jáun² Tř³² Juo¹³ dí² má¹jáun², Tsá²
 lín³ hi³ Jue²¹ chun¹. Hi³ jun³juáh¹³
 jmáh³la³ jná¹³ yáh³ cué³² tsú², quí¹

ja³bí¹ cuéh³² tsú² ca³la³ jín³² tsá²
jlánh¹ ná¹hniá¹ hi³ jáunh³ tsú².

**Má²ta²¹ hi³ ca³jmú³ Po¹
ñí¹con² Timoteo**

⁹Jmu³ pí³ hi³ ñeih²¹ hnú² tia³jui³²
hi³ ñá¹jie¹ nú² jná¹³; ¹⁰quí¹ tí³
có³² bíh¹ má²ca³zeh³ jná¹³ Demas
quí¹hliá² jlánh¹ ca³lí³ hniá¹ hi³ zia³²
ñí¹ hué²¹ lá², hi³ jáun² má²ngau³²
tí³ já¹ juú² Tesalónica. Crescente
má²ngau³² tí³ hué³² Galacia, jí³ Tito
siáh³ má²ngau³² tí³ hué³² Dalmacia,
¹¹jí³²la³ hnga² Lucas bíh¹ cuá³
quiúnh¹ jná¹³. Hniah³² Marcos
ña³² quiúnh¹, quí¹ hi³ bíh¹ lí³ lí³
ma³hau³ jná¹³ hi³ jmu³ tá¹³ Dió³².
¹²Já¹ juú² Éfeso bíh¹ má²ca³zén³²
jné¹³ Tíquico. ¹³Ní¹ má¹ñeih³² hnú²
jáun², cánh¹³ nú² tiá³ hmih³² cháú³
hi³ ca³chá³ jná¹³ já¹ juú² Troas hñú¹³
Carpo; hi³ cánh¹³ nú² siáh³ la³jí³² sí²
quion²¹ jná¹³ hi³ tloh³ já¹³ quioh²¹
Dió³², hi³ jlánh¹ bíh¹ hniáuh³² cánh¹³
hnú² la³jí³² sí² ca³tin¹ jná¹³ huen².

¹⁴Lí²ján¹, tsá² lín³ hi³ tí³² mí¹ñí²,
jlánh¹ hlah³ má²ca³jmú³ ñí¹con²
jné¹³, tí³la³ Tí³² Juo¹³ dí² jéinh³²
ñí¹con² tsú² la³ cun³ rón³² hi³ jmu²
tsú². ¹⁵Hi³ jáun² hnú² hniáuh³²
jmúh¹³ hua³hín¹³ huen² ñí¹con² tsá²
hí³, quí¹ tsá² hi³ jlánh¹ má²ca³jmú³
tiá³ siaun³² hi³ quiú² jnai³² ñí¹con²
jú¹ chú³² hi³ hléh¹ dí² quioh²¹ Dió³².

¹⁶Jmí¹ la³ñí¹ hi³ ca³cué³ jné¹³ jú¹
tson² quion²¹ ñí¹ta²¹ chín¹, hí¹ jan²

yáh³ tiá² hin² ca³ma³hau³, la³jín³²
bíh¹ tsú² ca³zeh³ jné¹³ tí³ có³². Tí³la³
jné¹³ hu²¹ tsin³² hi³ tiá² tón³ Dió³²
sí² hi³ ca³jmú³ tsú² la³ jáun². ¹⁷Tí³la³
Tí³² Juo¹³ dí² né³ jmí¹ zenh¹ quiúnh¹
jné¹³ hi³ ca³cué³ pí³, hi³ jáun² ca³lí³
hi³ hléh¹³ jné¹³ la³jí³² jú¹ chú³²
quioh²¹, hi³ jáun² ca³naí³² la³jín³²
tsá²cá²jo²¹ já¹³ jáun². La³ jáun²
bíh¹ ca³liáu³² jné¹³ Tí³² Juo¹³ dí² ñí¹
háinh¹³, la³jmí¹ lí³ hi³ ca³liáu³ jné¹³
ñí¹con² hiah³². ¹⁸Hi³ liáu³² jné¹³
siáh³ Tí³² Juo¹³ dí² ca³tí²¹ la³jí³² hi³
hlah³, ca³la³ ñí¹ cá¹chó²¹ jmá¹ hi³
jáun² jné¹³ tsú² hñú³mí³cuú² ñí¹ cuá³
tsú² cuá¹chín¹. ¡Cuí¹ lí³quien² bíh¹
tsú² la³ cun³ jmí¹hi³nio²! Tson² bíh¹
la³ jáun².

Po¹ juáh³ hi³ cuí¹ tionh² re² tsá² reh²

¹⁹Zéih³ tiá³ mí¹ Prisca: “Hia² nú²”
hi³ ca³tin¹ jné¹³, la³ má²quionh³ ñú²
Aquila ñí²cuo², jí³ ca³la³ jín³² tsá²
hñú¹³ Onesíforo ñí² siáh³. ²⁰Erasto
ca³ta³cua¹³ já¹ juú² Corinto, hi³
Trófimo ca³con³ jné¹³ já¹ juú² Mileto
quí¹hi³hliá² tsáun¹ tsú². ²¹Jmu³
tion³ ña³² ñeh² bíh¹ hi³ chau²¹ jmí¹
ñí²cuóu³. Eubulo, Pudente, Lino, mí¹
Claudia, quionh³ la³jín³² tsá² reh²
juáh³: “Hia² nú²”.

²²Cuí¹ quiúnh¹ bíh¹ hnú² Tí³²
Juo¹³ dí², hi³ Dió³² cuí¹ má¹hé¹
má¹mieh² ca³la³ jí³lin² hnoh². [Cun³
ñí² bíh¹ tí³ já¹³ hi³ juanh³² jné¹³
reh².]

Sí² Hi³ Ca³zen³ Po¹ Ní¹con² Tito

Po¹ ca³zen³ sí² lá² ní¹con² Tito

1 Jná¹³ Po¹ tsá² quian²¹ Dió³², jan² tsá² lín³ tí³² quian³² jé¹ Jesucristo hi³ ngáí¹ jná¹³ jái¹³ ní¹con² tsá² má²ca³quianh³ Dió³² hi³ tanh¹³ tsú² ta²¹ Dió³² re² lín³², hi³ lí³ ñi³² tsú² re² jú¹ tson². Jú¹ tson² jáun² jmu³ hi³ lí³ zian² tsú² hi³ ca³tin¹ Dió³², ²jáun² lí¹³ hu²¹ tsí³ tsú² hi³ lí¹³ zian² cun³ jmí¹hi³nio², la³ cun³ rón³² lí³ jái¹³ hi³ ca³jmú³ jáun² Dió³², Tsá² tiá² lí¹³ ma³cau². Jái¹³ jáun² né³ má²ca³jmú³ Dió³² la³ cun³ jmí¹tin² lín³², jmí¹ ñeh³ bíh¹ hi³ lí¹³ tá¹ cáun² la³ cu³ la³ juéh³ mí³cuú²; ³hi³ jáun² jmí¹ má²ca³tsin¹³ jmáí¹ hi³ ca³tón³ Dió³² jmí¹tin² né³, ca³ma³lí²¹ jú¹ chú³² quioh²¹, hi³ jáun² jná¹³ hléh²³ jú¹ chú³² jáun² la³ cun³ héih³² quioh²¹ Dió³² Tsá² liáu³² dí² hí³. ⁴Hnú² Tito, tsá² lí³ la³jmí¹ lí³ jan² jón³² jná¹³ cu³tí³ cun³ñí¹ hi³ táunh²³ dí² ta²¹ cú²re², sí² lá² zein²¹ jná¹³ ní¹con² hnú²; hnó³² jná¹³ hi³ cu¹ má¹hé¹ má¹mieh² hnú² Dió³² Jméi² dí² jí³ Jesucristo Tsá² liáu³² dí², [hi³ cu¹ jmu¹ tsú² juenh² tsí³], jí³ hi³ cu¹ jmu¹ tsú² siáh³ hi³ zian² nú² cáun² hi³ re² hi³ tin².

Ha³ lánh³ ñi³táunh¹ tsá² ca³tí²¹ hau³ jái¹³ ní¹con² tsá² má²lín³ cuáh³²

(1 Timoteo 3:1-13)

⁵Hi³ jáun² né³, hnú² ca³cháu³² jná¹³ hué³² Creta nio² chu³ jmáí² ní², hi³

jmúh¹³ hnú² re² ní¹juáh³ he³ hi³ tiá² má²tí³ quioh²¹ tsá² má²lín³ hí³ cuáh³², hi³ hien¹³ nú² tsá²daun³² tsá² hau³ jái¹³ ma³ quin³² ma³ caun³² juú², la³ cun³ rón³² hi³ ca³juánh³² jná¹³ jáun² ní¹con² hnú². ⁶Tsá²daun³² tsá² he³ ta²¹ jáun² hniáuh³² lín³ tsá² tiá² lí¹³ lí³ chá³² tsú² tso³ quioh²¹. Tsá² la³ hí³ hniáuh³² zian² jan² tán¹ tsá²mí³ ní²cuo²; ja³bí¹ jon² tsú² hniáuh³² má²tanh² ta²¹ Dió³², hi³ tiá² hniáuh³² jmu² tsú² cun³ tin² tsí³ hnga², ho³ hi³ tiá² ta²¹ tanh² jméi² mí¹ziú¹³, jáun² tiá² lí¹ ziu³ lí¹ hie³ tsú² tsáu². ⁷Quí¹ cun³ñí¹ hi³ tsá² má²lieih²¹ hi³ lín³ quian²¹ Dió³², hi³ jmu² tsú² hua³hín¹³ tsá² joh¹ Dió³², jáun² tiu³nio² hniáuh³² lín³ tsú² jan² tsá² tiá² lí¹³ lí³ chá³² tsáu² tso³ quioh²¹. Tiá² hniáuh³² jmu³ tsú² quien² hnga², sa³jun³ hi³ chei³² tsí³ tsú². Ja³bí¹ tiá² hniáuh³² hi³ ñi³hein²¹ tsú², sa³jun³ hi³ jmu² tsú² hniéi², sa³jun³ hi³ hen² tsí³ tsú² quie³ lí¹ zia³². ⁸Hniáuh³² ma³hnio³ bí¹ tsú² la³jín³² tsá² ñi³tin²¹ hñú¹³, tsá² jlánh¹ hnió³ jmáh³la³ hi³ chu²¹, tsá² cháunh²³ re² chí¹, tsá² zian² la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ Dió³², tsá² chun¹, tsá² tin² tí³ jinh³ hnga². ⁹Ja³bí¹ la³ jáun² hniáuh³² zianh³² tiá² tsú² jú¹ tson² hi³ má²ca³lí³ ñi³², jáun² cun³quionh³ jú¹ tson² jáun² lí¹³ cuéh³² tsú² tsáu² pí³, hi³ lí¹³ tioh²¹ tsú² ma³tson² jái¹³ quioh²¹ quionh³ tsá² hleh³² jú¹ siáh³.

¹⁰Quí¹ juóun³² tsáu² zian² hi³ hoh³ jú¹ tson², tsá² hleh³² tí³ jéin³², tsá² lí¹ má²cau²; tsá² judíos bíh¹ tsá² la³ñí¹ la³ján³ hi³ lín³ la³ jáun², tsá² jlánh¹ juáh²³ hi³ hniáuh³² tiú³² tsú² chí² láu² hná¹³ ñí¹ zian² tsáu². ¹¹Hniáuh³² bíh¹ jná¹³ ho³ tsú²; quí¹ cun³ñí¹ hi³ jlánh¹ hniá¹ tsú² quie³ lí¹ zia³², jáun² hieh³² tsú² tsáu² jái¹³ hi³ tiá² ca³tí²¹, hi³ juóun³² tsáu² má²ca³hlih³ tsú² tsí³ tá¹ ma³ cáun² hñú³.

¹²Jan² tsá² lín³ tí³² tsá² jniá³ jmí¹ tsí³ hué³² Creta n² ca³hléh³ jmí¹tin² lín³² hi³ ca³tin¹ tsá²co¹ tsú² hué³² n², hi³ ca³juáh³: “Tsá² hué³² Creta lá², jmá¹ ca³la³ jí³² tí¹ jáin², tsá² lín¹ jáh³ hngá¹ jáh³ náí², tsá² lí¹ hnió³ cu³ hính³, tsá² juoh²”. ¹³Tson² bíh¹ jái¹³ lá²; jáun² hnú² hniáuh³² quiú¹ jin¹³ lín³² tsá² hi³, jáun² lí³mí¹ lí³ chú³² jmí¹ tsí³ tsá² má²tanh² hí³ ta²¹ Dió³²; ¹⁴hi³ jáun² tiú²uí² tónh³² tsú² ta²¹ jái¹³ lí¹ chin² tsá² judíos chí¹, sa³jun³ héih³² quioh²¹ tsá² má²ca³chá³ tí³ có³² jú¹ tson².

¹⁵Cun³ jí² bíh¹ la³jí³² ñí¹con² jan² tsá² má²jí² jmí¹ tsí³, tí³la³ n¹juáh³ tsá² má²ca³hliáh² tsí³ má¹ná¹, tsá² tiá² ta²¹ taunh³², jáun² ñí¹con² tsá² la³ hi³ cá² ñí¹ hi³ hlah³ bíh¹ zia³², quí¹ la³ tí³ jmí¹ tsí³ bíh¹ tsú² má²ca³hliáh² cu³tsa³² quionh³ la³jí³² hi³ cháunh²³ chí¹. ¹⁶Uá¹jin¹ juáh³ tsú² hmóu³² hi³ cuóun³² Dió³², tí³la³ tiá² jmu² yáh³ tsú² la³ cun³ hi³ jmí¹ hniáuh²¹ jmu³ sá¹jmí¹ hi³ tson². Jmáh³la³ hi³ tiá² jéih³² Dió³² bíh¹ jmu² tsá² tiá² ta²¹ haih²¹ la³ hí³; cónh³ tiá² lin¹ ñí¹ quien² bíh¹ tsú² ca³tí²¹ hi³ chu²¹.

Po¹ hie³² jú¹ tson² ha³ lánh³
hniáuh³² zian² tsá² joh¹ Dió³²

2 Tí³la³ hnú² ca³tin¹ hléh¹³
jmáh³la³ jú¹ tson². ²Juoh¹

hnú² tsá²ñuh² tsá² má²lieih²¹ hi³ ñí³taunh¹ tsú² cá²re² he², hi³ jmu³ tsú² zian² tsí³, jí³ hi³ tí³ jinh³ tsú² siáh³ hmóu³². Ja³bí¹ hniáuh³² tanh² tsú² siáh³ ta²¹ Dió³² re² la³ cun³ rón³² lí³ jú¹ tson², hi³ hnió³ tsú² tsá²ján² tsá²ján², hi³ cueh³² tsú² siáh³ tsí³ lí³ua³ cáun² he³ quiunh³². ³Ja³bí¹ la³ jáun² juoh¹ hnú² siáh³ tsá²mí³ tsá² má²lieih²¹ hi³ ma³lí²¹ tsú² hi³ tanh² ta²¹ Dió³², hi³ tiá² ziu³ hien³ tsú² tsáu², hi³ tiá² hniáuh³² ma³héinh³² tsú² siáh³. Hniáuh³² ná¹lín³ tsú² cáun² nóh³² chu²¹, ⁴jáun² la³ jáun² lí¹³ hieh³² tsú² tsá²mí³ tsá² tsá²mí¹ ha³ lánh³ rón³² ma³hnió³ ñí²cuo², jí³ jon² n² siáh³, ⁵hi³ lín¹³ tsú² tsá² tin² tí³ jinh³ hnga², tsá² má²jí² jmí¹ tsí³, tsá² hua³hín¹³ re² hñú¹³, tsá² chun¹, tsá² tanh² ta²¹ ñí²cuo²; quí¹ jáun² la³ jáun² hí¹ jan² tiá² hin² lí¹³ hléh³² hlah³ ca³tí²¹ jái¹³ quioh²¹ Dió³².

⁶Ja³bí¹ la³ jáun² juoh¹ hnú² tsá² tsá²ñú¹ hi³ cuí¹ tí¹ cuí¹ jinh¹³ tsú² hmóu³². ⁷Huen² bíh¹ hnú² ca³tí²¹ lín¹³ cáun² nóh³², jan² tsá² lin¹ hi³ jmu² jmáh³la³ ta²¹ chu²¹; hniáuh³² hieh¹ nú² tsáu² jú¹ tson² hngó³², jú¹ he² tiá³. ⁸Jái¹³ quián¹³ nú² hniáuh³² lí³ jmáh³la³ jú¹ tson², jáun² tiá² hin² lí¹³ choh¹³ jú¹ hlah³ quián¹³ hnú². Jáun² lí¹ hua³heih²¹ bíh¹ ziu³ hie³ tsá² tiá² jéih³² jái¹³ quián¹³ hnú², quí¹ tiá² zia³² yáh³ he³ jái¹³ hléh³² tsú².

⁹Juoh¹ hnú² tsá² má²ná¹hlánh¹ hi³ tanh¹³ tsú² ta²¹ tsá² lín³ juo¹³ he³ cáun² hi³ juáh³, jí³ hi³ ma³hiún² tsú² siáh³ tsí³ tsá² hí³. Ja³bí¹ tiá² hniáuh³² nga³ tsú² tiá³ ñí¹con² juo¹³. ¹⁰Tiá² hniáuh³² han³ tsú², hniáuh³² jmu³ tsú² cá² ñí¹ hi³ lí¹³

niau²¹ tiá³ tsí³ juo¹³ ñí¹ con² bíh¹
tsú²; cun³ quionh³ la³ jí³² hi³ jmu²
tsú² jáun² lí¹³ ma³ jnia³² tsú² re² jái¹³
quioh²¹ Dió³² Tsá² liáu³² dí².

¹¹ Quí¹ má² ca³ ma³ lí²¹ bíh¹ Dió³²
hi³ ja³² mií³ tsí³, hi³ hnió³ líón³² tsá²
zian² ñí¹ hué²¹ lá². ¹² Hi³ cun³ ñí¹
hi³ jáun² né³, má² ca³ lí³ né¹ dí² hi³
hniáuh³² chá¹³ dí² tí³ có³² la³ jí³²
hi³ tiá² jéih³² Dió³², la³ jí³² hi³
dí¹ quiaunh²¹ tsí³ tsá² zian² ñí¹ hué²¹
lá². Hi³ hniáuh³² tá² dí² tí¹ jinh²¹
hmóu³², hi³ ziaun² dí² la³ cun³ hi³
tí³² tsí³ Dió³², hi³ ziaun² dí² jmá³ la³
hi³ ca³ tin¹ Dió³² tá¹ la³ ziaun² dí²
jáun² ñí¹ hué²¹ lá². ¹³ Hi³ hniáuh³²
ná¹ hé² ná¹ jan³² dí² jmái¹ hi³
má² ná¹ hu²¹ jáun² tsí³ dí², jmái¹ chu²¹
hi³ ma³ jnia³² Jesús Tsá² lín³ Cristo,
Dió³² Tsá² cú² juenh², Tsá² liáu³² dí².
¹⁴ Tsá² hí³ ca³ cuen³ hnga² hi³ jún³ hi³
ca³ ta¹ dí², hi³ jáun² lí¹³ liáu³² dí² tsú²
ñí¹ con² hi³ jmí¹ ziaun² dí² jáun² cun³
tin² tsí³ hmóu³²; hi³ ma³ jin² tsú²
jnoh¹, jáun² jnoh¹ lín¹³ tsá² joh¹ tsú²,
tsá² hniá¹ jmu³ hi³ chu²¹.

¹⁵ Hi³ jáun² né³, jái¹³ ní² bíh¹ hieh¹
hnú² tsáu². Hniáuh³² hlí¹ lienh¹ hnú²
tsú², jí³ hi³ quiú¹ jin¹³ nú² tsú², quí¹
hnú² bíh¹ tsá² hauh³² jái¹³ jáun². Tiá²
hniáuh³² jmúh¹³ hnú² hí¹ cáun² hi³
lí³ lí¹³ méih³ hi³ quien² nú² ñí¹ con²
tsáu².

He³ ca³ tin¹ tsá² tanh² ta²¹ Dió³² jmu³

3 Hi³ jáun² né³, cháun¹ hnú² tsí³
tsá² tionh² jo³ cuonh² nú² ní²
hi³ tanh¹³ tsú² ta²¹ tsá² ná¹ ho² ta²¹,
jí³ la³ jín³² tsá² ná¹ lín³ ta²¹ ní² siáh³,
hi³ ma³ tí³² tsú² la³ cun³ hi³ juáh³
tsá² hí³, hi³ hniáuh³² tiáunh¹ tsú²
hua³ jan²¹ hi³ jmu³ la³ jí³² hi³ chu²¹.
² Ha³ lí² cu¹ tú¹ cu¹ híon²¹ tsú² hí¹

jan² tsáu², cha³ jmí¹ jmu³ tsú² hniéi²
tí³ re² bíh¹ jmu³ tsú² juenh² tsí³, hi³
hí¹ cú¹ pih²¹ tiá² jmu³ tsú² quien²
hmóu³².

³ Quí¹ la³ jí³² bíh¹ dí² jmí¹ lái³ tsá²
cáun¹ jmí¹ tin², hi³ tiá² jmí¹ má² tí²¹
dí² la³ cun³ héih³² hi³ tí² hiáu²³ dí²,
hi³ jmí¹ lí² can² jnoh¹ cun³ quionh³
jú¹ tí¹ jái², hi³ jmí¹ má² ca³ taun³ tsí³
dí² jmú¹³ tso³; jmí¹ lái³ dí² la³ juah²¹
dúh¹ tsá² má² ná¹ hlánh¹ ñí¹ con²
la³ jáh³ dú¹ ñí¹ hi³ jmí¹ dí¹ quiaunh²¹
tsí³ dí² jmú¹³. Jmí¹ lái³ dí² tsá² hian²
tsí³, tsá² uóu³² tsí³, hi³ jmí¹ ná¹ háu³
dí² quiúh¹ tsá² ján² tsá² ján². ⁴ Tí³ la³
jmí¹ ca³ ma³ lí²¹ Dió³² Tsá² liáu³² dí²
hi³ hu²¹ chú³² tsí³, jí³ hi³ jlánh¹ hnió³
tsá² zian² ñí¹ hué²¹ lá², ⁵ jmí¹ jáun²
ca³ liáu³² dí² tsú². Tí³ la³ jun³ juáh¹³
hi³ ca³ jmú¹³ jnoh¹ hi³ chú³² ñí¹ con²
yáh³ Dió³² ca³ liáu³², cáun² hi³ lí¹ ja²¹
mií³ tsí³ hnga² bíh¹ Dió³². Jmí¹ jáun²
ca³ ma³ jin² Jmí² chí³ Chun¹ la³ jí³²
dí², hi³ jáun² ca³ lí³ hmaí²¹ jmí² chí³
quiú¹³ dí², hi³ ca³ lí³ ziaun² dí² siáh³
cónh³ hi³ hmaí²¹. ⁶ Cun³ quionh³
Jesucristo Tsá² liáu³² dí², ca³ cuen³
Dió³² ca³ la³ jonh³ jmí¹ tsí³ Jmí² chí³
Chun¹ ñí¹ con² dí². ⁷ Cun³ ñí¹ hi³ ja³
jáun² mií³ tsí³ bíh¹ Dió³², hi³ jáun²
ca³ lí³ la³ juah²¹ dúh¹ hi³ tiá² tso³ ren²
dí², hi³ jáun² má² hiau³² dí² jái¹³ hi³
lí³ ziaun² cun³ jmí¹ hi³ nio², la³ cun³
hi³ qui³ hu²¹ jáun² tsí³ dí².

⁸ Jú¹ tson² cu³ tí³ bíh¹ ní³², hi³ jáun²
jná¹³ hnó³² hi³ la³ má² ma³ tson¹³
jáun² hnú² jái¹³ lá², hi³ jáun² tsá²
tanh² hí³ ta²¹ Dió³² jmu³ hi³ chú³²
la³ má² jmu² jáun². Quí¹ hi³ jáun²
bíh¹ jlánh¹ chú³², jlánh¹ zia³²
ñí¹ lí³ quien² ñí¹ con² ca³ la³ jín³²
tsáu². ⁹ Tí³ la³ tiá² hniáuh³² má¹ cú¹
má¹ jenh¹ hnú² jú¹ tiá² ta²¹ lí³ jmu³,

hi³ tiá² hniáuh³² lín¹³ nú² hi³ chú³²
 quiú² táinh²³ tsú² hi³ lí³ quien²
 dí¹hio³ nū¹deh³, sa³jun³ hi³ quiú¹
 tanh¹ hnú² tsáu² jái¹³ hi³ rá¹tioh³
 jáun² ñí¹ liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés.
 Quí¹ jun³ lin¹ zia³² ñí¹ jmu³ ta²¹ yáh³
 hi³ jmu² tsú² la³ jáun².

¹⁰Ní¹juáh³ zian² tsá² lí¹ hnió³
 ma³quien² jái¹³ quioh²¹ hnga² hi³
 la³lí¹ hnió³ hi³ han³ tsáu² ñí¹con², hi³
 jáun² hniáuh³² juoh¹ hnú² tsá² la³
 hí³ hi³ tiú²uú² jmu³ la³ jáun²; tí³la³
 ní¹juáh³ la³ má²jmu² jáun² bíh¹ tsú²,
 jáun² lí²uú² lienh¹ tsá² hí³. ¹¹Quí¹
 ní¹juáh³ tsá² má²jmu² la³ jáun²,
 jáun² má²ñí¹h¹ hnú² hi³ má²ca³hliáh²
 jmí²chí³ quioh²¹ bíh¹ tsá² la³ hí³,
 cun³quionh³ tsáu¹³ hnga² tsú²
 má²lí²zeh³ ñí¹ hlaih³.

Má²ta²¹ hi³ ca³jmú³ Po¹ ñí¹con² Tito

¹²Hi³ jáun² né³, ní¹ má¹cá²zéin³²
 jná¹³ ñí¹con² hnú² Artemas,
 ho³lá²dá² Tíquico, jmu³ tion³
 ña³² juú² Nicópolis, hi³ jáun²
 ñí¹ jáun² jenh¹³ dí², quí¹ jná¹³

len³ hi³ ñí¹ñí²¹ ñí¹ jáun² tá¹la³
 ngá¹³ jáun² jmí¹ ñí²cuóu³. ¹³Jmu³
 tion³ ma³hon¹ Zenas tsá² lín³ hí³
 tsá² nau³² jái¹³, jí³ Apolos. Jmu³
 hi³ tiá² hi³ lí³hniauh³ hí¹ cáun²
 quioh²¹ tsú², jáun² lí¹³ tsa³táunh¹
 tsú² cáun² hi³ re² hi³ tin² juí³²
 he² hná¹ quioh²¹. ¹⁴Hi³ jmúh¹³
 nú² siáh³ hi³ lí³ ñí³² tsá² reh²
 he³ ta²¹ chu²¹ zia³² hi³ quien²
 jmu³ tsú² pí³ hi³ jmu³, jáun²
 lí¹³ ma³hau³ tsú² he³ cáun² hi³
 hniáuh³², hi³ jáun² bíh¹ lí³ quien²
 hi³ zian² tsú².

**Po¹ juáh³ hi³ cuí¹ tionh¹ tsú²
 cáun² hi³ re² hi³ tin²**

¹⁵La³jín³² tsá² tionh² quiúnh¹
 jná¹³ ñí¹ lá² juáh³ ñí¹con² hnú²:
 “Hia² nú²”. Jmu³ hi³ chú³², juah²¹
 tiá³ hnú² hi³ ca³ta¹ jnoh¹: “Hia²
 hnoh²” ñí¹con² tsá² reh² tsá² hniau³
 jnoh¹ tionh² ñí¹ nř². Cuí¹ má¹hé¹
 má¹mieh² náh² Dió³² la³jín³². [Cun³
 nř² bíh¹ tí³ jái¹³ hi³ juanh³² jná¹³
 reh².]

Sí² Hi³ Ca³zen³ Po¹ Ní¹con² Filemón

Po¹ zen² sí² lá² ní¹con² Filemón

¹Jná¹³ Po¹, tsá² cuá¹tson³ ná¹
cun³ñí¹ hi³ tanh³² ná¹ ta²¹ Cristo
Jesús, reh² Timoteo quiúnh¹ jná¹³
cuá¹jmu² sí² lá² hi³ ca³tin¹ hnú²
Filemón, hnú² tsá² jmuh³² ta²¹
quiúnh¹ jnoh¹, hnú² tsá² hnau³ jnoh¹
lín³². ²Jná¹³ zein²¹ sí² lá² ní¹con²
hnú², ní¹con² reh² mí¹ Apia, jí³ reh²
Arquipo, jan² tsá² quiúnh¹ jnoh¹ hi³
láí³ la³juah²¹ dúh¹ hliáu³ joh¹ Dió³²,
jí³ ní¹con² ca³la³ jín³² tsá² má²lín³
hi³ cuáh³² ná¹ngih³² hñuh³² hnú² n²
siáh³. ³Dió³² Jméi² dí² jí³ Jesucristo
Ti³² Juo¹³ cuí¹ má¹hé¹ má¹mieh²
hnoh², hi³ cuí¹ jmu¹ tsú² siáh³ hi³
zian² hnoh² cáun² hi³ re² hi³ tin².

Po¹ cha³² hi³ Filemón hnio³ lín³²

Dió³² jí³ ca³la³ jí³lín² tsáu²

⁴Ca³la³ jí³² jmái¹ ní¹ má¹ca³lien¹
jná¹³ Dió³² Juóu³², cue² ná¹
tiá¹hma¹, ⁵quí¹hliá² má²ca³lí³ ño¹
jná¹³ hi³ hnú² jlánh¹ re² tanh²³ ta²¹
Jesús Ti³² Juo¹³ dí² jí³ hi³ hno³ nú²
siáh³, jí³ ca³la³ jín³² tsá² joh¹ Dió³².
⁶Tiauh² bíh¹ dí² cá²hon³ ca³ti²¹ hi³
tanh²³ dí² jáun² ta²¹ Dió³², jáun²
ní¹con² hí³ dí² m²³ jná¹³ hi³ tí³
lí³mí¹ lí³tsin² hnú² ha³ cónh³ tí³ hi³
má²ca³ma³mieh² dí² Dió³² cun³ñí¹

hi³ má²zian² dí² hi³ ca³tin¹ Cristo.
⁷Cun³ñí¹ hi³ jlánh¹ hno³ nú² tsá²
reh², jáun² jlánh¹ ca³lí³ hiún² tsin³²
jná¹³, hi³ ca³lí³ zia³² siáh³ pí³ hñu³
tsin³² jná¹³, quí¹ la³jín³² tsá² joh¹
Dió³² má²ca³joh¹³ siáh³ pí³ cun³ñí¹
hi³ ca³tin¹ hnú².

Po¹ mí³² cáun² hi³ chú³² ní¹con²

Filemón ca³tin¹ Onésimo,

jan² tsá² má²dí¹hlánh¹

⁸Hi³ jáun² né³, uá¹jinh¹ zia³²
jáí¹³ hi³ jmu¹ jná¹³ héih³² ní¹con²
hnú² hi³ chí¹tson³ jmúh¹³ hnú² la³
cun³ hi³ ca³ti²¹, quí¹hliá² jná¹³ lín³
quian²¹ Cristo; ⁹ti³la³ cun³ñí¹ hi³
hnáu³ bíh¹ dí², hi³ jáun² cu³tsa³²
m²³ jná¹³ cú²jueh³² hi³ chú³² bíh¹
ní¹con² hnú². Jná¹³ Po¹, tsá² má²liei²¹
ná¹ hi³ cuá¹tson³ ná¹ ta³né³² ca³tin¹
Cristo Jesús, ¹⁰jná¹³ mí²³ cáun² hi³
chú³² ní¹con² hnú² ca³tin¹ Onésimo,
tsá² má²lín³ la³juah²¹ dúh¹ jón³²
jná¹³, tsá² ca³ma³zián¹³ jná¹³ ní¹con²
Dió³² tá¹la³ má²cuá¹tson³ jná¹³ lá²
hñu³mí¹ñí².

¹¹Jmí¹tin², Onésimo, (la³ cun³
hi³ hnio³ juáh³ “tsá² zia³² ní¹ jmu³
ta²¹”) jmí¹ lín³ jan² tsá² tiá² lin¹ ní¹
jmu³ ta²¹; tí³la³ zia³² bíh¹ ní¹ jmu²
ta²¹ tsá² hí³ ta³né³², ní¹con² hnú² jí³
ní¹con² jná¹³ siáh³. ¹²Ní¹con² hnú²

zein²¹ jná¹³ tsú² siáh³ ta³ né³². Hen³
 hnú² tsú² la³ jmí¹ lí³ hí³ he¹³ nú²
 jná¹³. ¹³Jná¹³ jmí¹ hnó²¹ hí³ cuá³²
 tsú² quiúnh¹ ná¹ ñí¹ lá², hí³ jmí¹
 jmu³ ta²¹ ñí¹ con² jná¹³ cha³ jmí¹
 jmúh¹³ hnú² huen² tá¹ la³ cuá¹ tson³
 jná¹³ lá² hí³ ca³ tí²¹ jú¹ chú³² quioh²¹
 Dió³²; ¹⁴tí³ la³ hí¹ cáun² tiá² hí³ hnó³²
 yáh³ jná¹³ ní¹ juáh³ tiá² lín²³ yáh³
 hnú² huen² la³ ní², quí¹ tiá² hnó³²
 yáh³ jná¹³ hí³ jmúh¹³ hnú² hí³ chú³²
 ta³ tiá² ñí¹ jmúh², cha³ jmí¹ jmúh¹³
 hnú² hí³ hiú² honh² huen². ¹⁵Tiá²
 né¹ ho³ sa³ Onésimo ca³ ngí³ cu³ tiá³
 tí³ có³² quioh²¹, hí³ jáun² ta³ né³²
 lí¹³ cuá³² tsú² cun³ jmí¹ hí³ zian²
 quiúnh¹ hnú². ¹⁶Tí³ la³ jun³ juáh¹³
 jmáh³ la³ tsá² má² dí¹ hlánh¹ yáh³
 lín³ tsú² ta³ né³², quí¹ tí³ má² cáu³
 bíh¹ tá¹³ tsú², quí¹ tsá² reh² bíh¹
 má² lín³ tsú² ta³ né³², tsá² hno³ lín³²
 dí². Jná¹³ hno³ lín³² tsú², tí³ la³
 hnú² jlánh¹ hniáuh³² má¹ hno¹ lín³²
 tsú², jun³ juáh¹³ jmáh³ la³ hí³ hliá²
 tsá² mí³ cuóun² renh² yáh³ hnoh²,
 quí¹ tí³ la³ má² renh² hnoh² jí³ ñí¹ con²
 Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí².

¹⁷Hi³ jáun² ní¹ juáh³ tson² lín²³
 hnú² hí³ re² juóh³² quiúnh¹ jná¹³,
 hen³ tsá² lá² la³ jmí¹ lí³ hí³ jná¹³
 ca³ chó³² hñuh³² hnú². ¹⁸Ní¹ juáh³
 ca³ jmú³ tsú² cáun² hí³ hlah³
 jmí¹ tin², ho³ ní¹ juáh³ ren² tsú² quie³,

má¹ hmah²¹ bíh¹ jná¹³ ca³ tin¹ tsú².
¹⁹Jná¹³ Po¹, tsá² cuá¹ jmu² jná¹³
 quionh³ uón³² huen² huéh³ lá² hí³
 jná¹³ bíh¹ má¹ hmah²¹; uá¹ jin¹ jmí¹
 lí¹³ juanh²¹ jná¹³ ñí¹ con² hnú² hí³
 hí¹ la³ tí³ jmí² chí³ quián¹³ yáh³ hnú²
 ren² ñí¹ con² jná¹³. ²⁰Ján³ reh², jmu³
 hnú² cáun² hí³ chú³² ñí¹ con² jná¹³
 hí³ ca³ tin¹ Tí³² Juo¹³ dí²: hí³ jmúh¹³
 hnú² hí³ tinh²¹ tsin³² jná¹³ hí³ lin¹
 hí³ má² láí³ dí² tsá² reh² ñí¹ con²
 Cristo.

²¹Cuá¹ jmu² jná¹³ sí² lá² quí¹
 ño¹ jná¹³ hí³ hnú² táunh²³ ta²¹ hí³
 juanh³² jná¹³, hí³ ño¹ jná¹³ siáh³ hí³
 tí³ hliáun³ hí³ jmúh¹³ bíh¹ hnú² la³
 cónh³ bíh¹ hí³ juanh²¹ jná¹³. ²²Hi³
 juanh³² jná¹³ siáh³ hí³ re² jmúh¹³
 hnú² hua³ jan²¹ ñí¹ lí¹³ cuóun³² jná¹³,
 quí¹ tsin³² jná¹³ má² hu²¹ hí³ cun³ ñí¹
 hí³ lienh¹ hnoh² Dió³², lí¹³ hián¹³
 náh² siáh³ jná¹³ cónh³ í¹ cu³ jéin³².

Po¹ juáh³ hí³ cuí¹ má¹ mieh² tsú² Dió³²

²³Epafras, tsá² cuá¹ tson³ quiúnh¹
 jná¹³ hí³ ca³ tin¹ Jesús Tsá² lín³
 Cristo juáh³: “Hia² nú²”. ²⁴Ja³ bí¹:
 “Hia² nú²” juáh³ siáh³ Marcos,
 Aristarco, Demas, jí³ Lucas ní² siáh³,
 tsá² quiúnh¹ jná¹³ hí³ jmu² tá¹³ Dió³².

²⁵Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí² cuí¹
 má¹ hé¹ má¹ mieh² hnoh². [Cun³ ní²
 bíh¹ tí³ jáí¹³ hí³ juanh³² jná¹³ reh².]

Sí² Hi³ Ca³tin¹ Tsá² Hebreos, Tsá² Ná¹jan² Hí³ Tsá² Zéin¹ Dió³²

Dió³² má²ca³hléh³ cun³quionh³ Jon²

1 Jmí¹ ca³hléh³ jáun² Dió³²
ní¹con² dí¹hio³ ñú¹deh³ dí² tsá²
jmí¹ zian² jmí¹tin² lín³² cun³quionh³
tsá² lín³ hí³ tí³² jé¹ Dió³², hliáun³
jéin³² bíh¹ ca³hléh³ dí² ñí¹con²
tsú², hí³ hliáun³ ñí¹ bíh¹ zia³² ha³
lánh³ rón³² ca³hléh³ dí² siáh³;
²tí³la³ ñí¹ má²ñí¹táuh³ lá² jmáí¹
má¹ná¹, cun³quionh³ Jon² bíh¹ tsú²
má²ca³hléh³. Cun³quionh³ hí³ bíh¹
ca³jmú³ Dió³² ca³la³ jí³² hí³ zia³²,
hí³ jáun² hí³ bíh¹ má²cuá¹hiáun¹ hí³
tá¹no¹ jo³cuo² ca³la³ jí³² hí³ jáun².
³Hí³ bíh¹ lín³ joh¹ hí³ lín¹ hí³ quien²
Dió³², hí³ má²dí¹lái¹ tsú² siáh³
la³ cun³ rón³² lín³ hnga² Dió³²; hí³
hnga² hí³ bíh¹ tanh² hó¹ñí¹ ca³la³
jí³² hí³ zia³² jáun² cun³quionh³ jái¹³
pin³ quioh²¹. Hí³ jmí¹ má²lí²hin³ tsú²
jáun² tsáu¹³ dí² né³, ca³ta³cuá¹³ tsú²
hñu³mi³cuú² tí³ cuá²chu²¹ quioh²¹
Dió³², Tsá² lín³ Re²¹.

Jon² bíh¹ Dió³² tí³ quien² la³ cónh³
bíh¹ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³²

⁴Hí³ tí³ lí³mí¹ ca³lí³ quien²
bíh¹ Jon² Dió³² la³ cónh³ bíh¹
tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³², quí¹ jái¹³ hí³
má²ca³lí³hiáun¹ tsú² jáun² hí³ hau³

tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³ bíh¹
ta²¹ hí³ ná¹ho² tsá²cuú² tsá²ta³ hí³
Dió³². ⁵Quí¹ hí¹ cónh³ yáh³ tíá²
ca³juáh³ Dió³² ñí¹con² tsá²cuú²
tsá²ta³ la³ lá²:

Hnú² bíh¹ Jón³² jná¹³;

Tsá² má²lí²ma³zián¹³ jná¹³ né³².

Hí³ sa³jun³ ca³záih³ yáh³ Dió³² jan²
tsá²cuú² tsá²ta³ la³ lá²:

Jná¹³ bíh¹ Tsá² lín¹³ ná¹ Ñeh²

hnú²,

hí³ hnú² siáh³ lín¹³ Jón³² jná¹³.

⁶Hí³ jáun² jmí¹ ca³ma³jnia² Dió³²
Jon² ñí¹ hué²¹ lá², Tsá² cú² hnga²
tán¹, ca³juáh³ la³ lá²:

La³jín³² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³²
cuí¹ má¹tsú¹ má¹jónh²¹ tsú².

⁷Hí³ jáun² hí³ ca³tin¹ tsá²cuú² tsá²ta³
Dió³² né³, rá¹juáh³ la³ lá²:

Jmu² Dió³² hí³ tsá²cuú² tsá²ta³

dí² ná¹lín³ la³jmí¹ lí³ chí³,

hí³ jmu² tsú² siáh³ hí³ tsá²

quian²¹ hí³ joh¹ dí² ná¹lín³

la³jmí¹ lí³ zíh¹ sí² huáh² tsí³.

⁸Tí³la³ hí³ ca³tin¹ Jon² tsú² má¹ná¹,
ca³juáh³ la³ lá²:

Hnú² Dió³², hnú² bíh¹ Tsá²

hauh³² nú² jái¹³ cun³

jmí¹hí³nio²;

la³jí³² héih³² hí³ jmuh³² hnú² lí³
cú²tso² cu³tí³ bíh¹.

- ⁹ Hnú² Tsá² jen²³ nú² jmáh³la³ hi³
chu²¹, hi³ hon² nú² la³jí³² hi³
hlah³;
hi³ jáun² bíh¹ Dió³² Juóuh³² hnú²
má²ca³jmú³ hi³ jlánh¹ bíh¹
hiú² honh² hnú² la³ cónh³
bíh¹ tsá² ñí¹ hná¹ jáun².
- ¹⁰ Ja³bí¹ ca³juáh³ tsú² siáh³ la³ lá²:
Hnú² Tí³², hnú² bíh¹ Tsá²
ca³quiúh² nú² hngá¹máh³ lá²
la³ cun³ jmí¹tin²,
hi³ cun³quionh³ cuonh² hnú²
ca³jmuh³ jí³²hi³² hi³ jniá³ chí³cuú².
- ¹¹ Uá¹jinh¹ chau²¹ jmái¹ tsá¹³ la³jí³²
hi³ jáun²,
tí³la³ hnú² má¹ná¹, la³ má²zian²
jáun² bíh¹ nú².
Jí³²hi³² bíh¹ hi³ jáun² lí³ tseh¹
la³jmí¹ lí² tseh¹ ha¹ tsú²;
- ¹² hi³ jáun² má¹jáun² né³, junh¹³
hnú² la³jmí¹ junh²³ tsú² hmih³²
quioh²¹,
hi³ záih¹³ nú² siáh³ hi³ jáun² la³
jan² tsá² zai³² ha¹.
Tí³la³ hnú² má¹ná¹, tiá² chau²¹
yáh³ jmái¹ hi³ zan¹³ nú²,
jmái¹ hi³ zian² hnú² jmí¹líh³ bíh¹
tiá² táuh³.
- ¹³ Quí¹ hí¹ jan² yáh³ tsá²cuú² tsá²ta³
Dió³² tiá² ca³záih³ la³ lá²:
Ñí³ hnú² tí³ cuá² chu²¹ quion²¹
jná¹³ tá¹la³ jmu¹ jná¹³ hi³ tiá²
quien² tsá² hau² hnú²,
hi³ con¹ jná¹³ tsú² ñeh² tanh¹ hnú².
- ¹⁴ Hi³ jáun² né³, la³jín³² bíh¹ tsá²cuú²
tsá²ta³ Dió³² lín³ jmí²chí³ quian²¹
Dió³², tsá² ná¹zén¹ hi³ ma³hon³ tsá²
ca³tin¹ liáun³.

Tiá² hniáuh³² chá¹³ dí² tí³
có³² hi³ jmí¹ lí³ liáun³ dí²

2 Hi³ cun³ñí¹ hi³ jáun² né³,
má²lin¹ hi³ tí³ jlánh¹ bíh¹

hniáuh³² zánh¹³ dí² tiá³ la³jí³² jái¹³
hi³ má²ca³nái¹³ dí², hi³ jáun² tiá² lí¹³
hi³ cáun² lí¹ tsáu¹³ dí² cáun² juí³²
siáh³. ²Quí¹ nfi¹juáh³ ca³lí³ quien²
bíh¹ ca³la³ jí³² jái¹³ hi³ ca³hléh³ jáun²
tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² jmí¹tin², hi³
la³jín³² tsá² tiá² ta²¹ ca³taunh³ hi³
ca³hiau³ hi³ ca³tin¹, tsá² ca³jmú³
hí³ la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ hmóu³², ³hi³
jáun² itiá¹³ bíh¹ tiá³ lí¹³ liáu³ jnoh¹
nfi¹juáh³ tiá² la³ ca³lí³háun³ yáh³
dí² cáun² hi³ jlánh¹ bíh¹ quien² hi³
jmí¹ lí¹³ liáu³² dí²! Quí¹ hnga² bíh¹
Tí³² Juo¹³ dí² Tsá² ca³ma³liáu³² hi³
ngai³² jái¹³ ca³tí²¹ hi³ liáun³ tsáu²,
hi³ jáun² tsá² ca³nái³² hi³ jái¹³ jáun²
má²ca³ma³tson² siáh³ hi³ jáun²
ñí¹con² jnoh¹. ⁴Hi³ hnga² siáh³
Dió³² má²ca³ma³tson² jái¹³ jáun²
cun³quionh³ lí²¹ jí³ hua³jueh³², ca³la³
hi³ ca³ma³jnia² Dió³² pí³ quioh²¹, jí³
hi³ hiau³ ma³ quin³² ma³ jan³² tsáu²
ma³ quin³² ma³ cá² ñí¹ pí³ hi³ ja³
ñí¹con² Jmí²chí³ Chun¹ la³ cun³ hi³
ca³lín¹³ Dió³² hi³ cué³².

Jesucristo ca³lin³ jan² Tsá²
dí¹tsáun² la³ jnoh¹

⁵Hi³ jáun² né³, tiá² ca³hien³ yáh³
Dió³² tsá²cuú² tsá²ta³ hi³ hau³ jái¹³
ca³tí²¹ hngá¹máh³ hi³ né³bí¹ lí¹³, la³
cun³ ca³tí²¹ hngá¹máh³ hi³ ná¹hléh¹
jnoh¹ lá² ta³né³². ⁶Quí¹ zia³² cáun²
jái¹³ hi³ rá¹juáh³ ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³²
hi³ juáh³ la³ lá²:

Hnú² Dió³² ðhin² dá² tsánh²
tsá²mi³cuóun²,
jáun² sa³ hnú² máh³ chau² honh²
hi³ ca³tin¹ tsú²?
¿Hi³ hin² dá² tsánh²
tsá²mi³cuóun²,
jáun² sa³ hnú² máh³ jlánh¹
tanh²³ tsú² hó¹máh¹?

7 Cu³tiá³ bíh¹ ca³jmu³h³ hnú² hi³
 ca³son² hi³ quien² tsú² la³
 cónh³ bíh¹ tsá²cuú² tsá²tanh¹
 hnú²,
 tí³la³ má²ca³ma³quien¹³ lín³² bíh¹
 hnú² tsú²,
 [hi³ ca³jmu³h³ hnú² siáh³ hi³ hau³
 tsú² jái¹³ ñí¹con² la³jí³² hi³
 ca³jmu³h³ hnú² jáun²].

8 Ca³ma³lih²¹ hnú² hi³ quien² tsú²
 jmí¹ ca³chá¹ nú² jáun² ca³la³
 jí³² jo³cuo² tsú².

La³ jáun² má²lin¹ hi³ tsá²mi³cuoun²
 ca³lí³ quien² ñí¹con² jí³²hi³² hi³ zia³²,
 quí¹ hí¹ cáun² yáh³ tiá² hi³ zia³² hi³
 juáh¹³ hi³ tiá² ca³chá³ Dió³² jo³cuo²
 tsú². Tí³la³ uá¹ jáun² la³ jáun²,
 cun³jáun² tiá² má²néh³² bíh¹ dí² hi³
 ca³la³ jí³² hi³ jáun² má²tí³² ñí¹con²
 tsá²mi³cuoun². 9 Tí³la³ néh³² dí²
 Jesús, Tsá² ca³sión³² tsú² hi³ cu³tiá³
 hi³ quien² la³ cónh³ bíh¹ tsá²cuú²
 tsá²ta³ tsú². Tí³la³ ta³né³² má²na²¹,
 má²néh³² dí² hi³ cuá¹lín³ tsú² hú¹tá¹
 jan² Tsá² quien² cu³tí¹³ bíh¹ cun³ñí¹
 hi³ ca³ma³tso² tsú² jáun² tsí³ hi³
 ca³jun³; quí¹ cun³ñí¹ hi³ ja³² jáun²
 mí³ tsí³ Dió³² bíh¹ ca³jun³ tsú² hi³
 ca³tin¹ la³jín³² tsáu².

10 Hnga² Dió³² bíh¹ ca³tin¹ ca³la³
 jí³²hi³² hi³ zia³², hi³ cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹
 hnga² bíh¹ tsú² ca³lí³ zia³² jí³²hi³².
 Hi³ jáun² cun³ñí¹ hi³ ca³lí³hnió³
 Dió³² hi³ jí³²lin² jon² lí¹³ zian² la³jmí¹
 zian² dí² hnga², hi³ jáun² ca³jmú³
 dí² hi³ ca³ma³tso² Jesucristo tsí³,
 Tsá² ca³quiú² hí³ juí³² ca³tí²¹ ha³
 lánh³ rón³² lí¹³ liáu³ dí², hi³ jáun² la³
 jáun² bíh¹ lín³ tsú² jan² tsá² ca³hia³
 ca³táunh³ tán¹ hián² cu³tí³. 11 Quí¹
 Tsá² jmu² hi³ lí²jin² tsáu², jan² bíh¹
 Jméi² tsú² zian² la³ má²quionh³ tsú²
 tsá² ca³lí³ jin². Hi³ jáun² tiá² lí³ heh²³

yáh³ Jesús hi³ juáh³ dí² hi³ rainh²¹
 ca³la³ jín³² tsá² má²ca³lí³ jin² hí³,
 12 la³ cun³ juáh³ jáun² ñí¹ Sí² quioh²¹
 Dió³², hi³ juáh³ la³ lá²:

Hléh¹³ jná¹³ ñí¹con² renh² hi³
 ca³tin¹ hnú²,
 hi³ hie¹³ jná¹³ siáh³ sun¹ hi³
 ca³tin¹ hnú² ja¹ ñí¹ ná¹ngih³²
 tsáu².

13 Ja³bí¹ rá¹juáh³ siáh³:
 Cáun² bíh¹ chá¹³ jná¹³ tsin³² hi³
 ca³tin¹ Dió³².

Hi³ rá¹juáh³ siáh³ la³ lá²:
 Lá² zenh² jná¹³ quiúnh¹ ná¹ jon²
 Dió³², tsá² má²ca³chan³ Dió³²
 jo³uón³² jná¹³.

14 Jáun² cun³ñí¹ hi³ la³jín³² tsá² hí³
 jon² Dió³² cá²ren² bíh¹ ná¹quian³²
 ngú³ jí³ jmí² ní², jáun² la³ jáun²
 bíh¹ ca³lí³ siáh³ hi³ dí¹tsáun² Jesús
 la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá²mi³cuoun²
 uá²jaí³², hi³ jáun² cun³ñí¹ hi³ jáun²
 bíh¹ ca³lí³ hi³ quin³ tsú² pí³ quioh²¹
 tsá² hláinh¹, tsá² jmí¹ quian³² pí³
 quioh²¹ hmú³², cun³quionh³ hi³ jun³
 jáun² hnga² bíh¹ tsú². 15 Jáun² la³
 jáun² bíh¹ ca³lión³² tsú² la³jín³² tsá²
 zian² la³jmí¹ zian² tsá² má²dí¹hlánh¹,
 tsá² jmí¹ tionh¹ hi³ jmái¹ ca³la³ jí³²
 hi³ ná¹hú¹ cóh²¹ tsí³ hi³ jún³. 16 Quí¹
 jun³juáh¹³ hi³ cua³ma³hon³ tsá²cuú²
 tsá²ta³ Dió³² yáh³ tsú² cuan³, quí¹
 hi³ cua³ma³hon³ jón²zfh¹ jón²cho¹
 hla¹ Há²bran²¹ bíh¹ tsú². 17 Cun³ñí¹
 hi³ jáun² bíh¹ ca³lí³ hniáuh³²
 hi³ lín³ tsú² la³juah²¹ dúh¹ jan²
 tsá²mi³cuoun² cá²ren² tán¹ cu³tí³
 quionh³ rainh²¹, jáun² la³ jáun² bíh¹
 ca³lí³ hi³ lín³ tsú² jan² Mí²tsá² Hfen¹
 quian²¹ Dió³², jan² Tsá² cun³ jmí¹láh³
 tiá² za¹³ tsí³, Tsá² ja³² mí³ tsí³. La³
 jáun² bíh¹ lí³ hi³ ca³chón³² tsú² tsí³
 Dió³² hi³ jmí¹ míh²³ jáun² tsí³ tsú²

hi³ ca³ti²¹ tsáu¹³ tsáu² cun³quionh³
 hi³ ca³cuen³ dí² jáun² hnga² hi³ jún³.
 18 Hi³ jáun² cun³ñí¹ hi³ ca³ma³tso²
 tsú² jáun² tsí³ hnga² cun³quionh³
 la³ji³² hi³ cá² lau²³ jáun² né³, hí³ bíh¹
 tin² hi³ ma³hon³ ji³lin² tsá² ja³tó²
 ja³l²³ siáh³ hi³ cá² lau²³ ñí¹con².

Ti³ quien² bíh¹ tá¹³ Jesús
 la³ cónh³ bíh¹ tá¹³ Moisés

3 Hi³ jáun² né³ reh², hnoh²
 tsá² má²ná¹chun¹ náh², tsá²
 má²ca³te³ náh² Dió³² hi³ má²ná¹lín³
 náh² tsá² joh¹ tsú², sá¹ní² cónh³ jmí¹
 jie³ náh² re² hi³ ca³tin¹ [Cristo]
 Jesús, Tsá² lín³ Ti³² tsá² quian³²
 je¹ Dió³² ji³ Mí²tsá² Hien¹ Juo¹³
 dí², la³ cun³ hi³ qui³ ná¹ton²³ dí²
 jáun² ñí¹con² tsáu². 2 Qui¹ Jesús
 má²ca³ma³ti³² ñí¹con² Dió³², Tsá²
 ca³l³hiáu¹ hi³ ca³ti²¹ ta²¹ jáun²,
 la³jmí¹ ca³ma³ti³² jáun² hla¹ Moisés
 hi³ ma³cón³² la³jin³² tsá² jmí¹ tionh²
 hí³ jo³cuo² Dió³² jmí¹ jáun². 3 Ti³la³
 má²ca³l³ lin¹ bíh¹ hi³ ti³ jlánh¹ bíh¹
 quien² Jesús la³ cónh³ bíh¹ hla¹
 Moisés; la³jmí¹ l³ hñú³, hi³ ti³ jlánh¹
 bíh¹ quien² tsá² l³jmú³ la³ cónh³
 bíh¹ hnga² hñú³. 4 Qui¹ cun³ tiu³nio²
 zian² bíh¹ tsá² l³jmú³ ma³ quin³²
 ma³ caun³² hñú³, ti³la³ la³ji³² hi³
 jniá³ má²ná¹, Dió³² bíh¹ Tsá² ca³jmú³.
 5 La³ jáun² bíh¹ l³ hi³ Moisés
 ca³ma³ti³² hi³ ma³cón³² la³jin³² tsá²
 tionh² hí³ jo³cuo² Dió³² jmí¹ jáun²,
 hi³ la³ji³² ta²¹ hi³ ca³jmú³ tsú² jáun²
 né³, ca³jmú³ ta²¹ hi³ ma³tson² jái¹³
 hi³ né³bí¹ jmí¹ hléh²¹ Dió³² jmí¹
 chí¹cáin² jáun². 6 Ti³la³ Cristo né³,
 lín³ Tsá² má²ti³² ñí¹con² Dió³² ca³tin¹
 la³jin³² tsá² tionh² jo³cuo² Dió³² la³
 cun³ qui³ ca³ti²¹ hi³ má²ti³² jan²
 jon² tsáu². Hi³ jáun² jnoh¹ bíh¹ lái³

tsá² tiau² hí³ jo³cuo² Dió³² n¹juáh³
 la³ má²nio² jáun² tiá³ tsí³ dí², hi³
 n¹juáh³ la³ má²tsah¹ jáun² dí² hi³
 ca³ti²¹ hi³ má²ná¹jan³² dí² jáun²
 [ca³la³ ñí¹ cá²táuh³ jmái¹].

Tsá² tionh² jo³cuo² Dió³² l³
 zian² cáun² hi³ re² hi³ tin²

7 Jáun² cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, la³
 cun³ juáh³ jáun² Jmí²chí³ Chun¹ ñí¹
 Sí² quioh²¹ Dió³² la³ lá²:

Hnoh², n¹juáh³ náih¹³ náh² né³²
 la³ cun³ hi³ hleh³² Dió³²,

8 ha³ l² l¹ jmú² náh² hi³ tiá²
 niuh¹ náh² la³jmí¹ ca³jmú³
 tsá² ca³jmú³ hí³ cun³ tin² tsí³
 hmóu³²,

tsá² ca³ca³ ca³lan³ hí³ Dió³² ti³
 hue³² quiéin² jáun².

9 Ñí¹ jáun² dá² cáun² l¹ ca³ca³
 ca³lau³ jná¹³ dí²hioh³ ñú²deh³
 hnoh²,

uá¹jin¹ ca³je³ tsú² la³ji³² hi³
 ca³jmú³² jná¹³ tá¹ tu³ló³² mií²
 jáun².

10 Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ ca³míh³
 tsin³² jná¹³ ca³tin¹ tsá² hí³,
 hi³ ca³juánh³² jná¹³ jáun²:
 Tiu³nio² bíh¹ tiá² cáun² ná¹tioh³
 tsí³ tsá² ní²,

hi³ cónh³ tiá² hnió³ bíh¹ tsú² hi³
 zian² la³ cun³ hi³ hno³² jná¹³.

11 Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ ca³míh³
 tsin³² jná¹³ quiúnh¹ tsá² hí³,
 jáun² ca³jmú³² jná¹³ cáun² jái¹³
 huáh² tsí³ lá²:

hi³ cun³ tiá² l¹³ bíh¹ tsa³tiánh²
 tsú² ñí¹ jmí¹ l¹³ chan²¹ jná¹³
 tsú² tie³.

12 Hnoh² reh², hua³hín¹³ náh² jmu³,
 qui¹ ní² l¹ ca³lín³ náh² uá²jai³²
 tsá² cá² ñí¹ ná¹tioh³ hlah³ tsí³, hi³
 niau²¹ tun³ honh² náh² ca³tin¹ Dió³²,

hi³ ca³la³ hi³ tianh¹³ náh² tí³ có³²
 ñí¹con² Dió³² Tsá² líéh³². ¹³Jáun²
 bíh¹ hniáuh³² jmúh¹³ náh² pin³ tsí³
 tsá²ján² tsá²ján² cun³ jmá² cun³
 jnia³², tá¹la³ zia³² lá² jmái¹; jáun²
 tiá² lí¹ lí³can² náh² cun³quionh³ tso³,
 quí¹ ní² lí¹ ca³lin³ náh² tsá² tiá² jái¹³
 ngí²³. ¹⁴Quí¹ jí³²la³ tí³ ní¹juáh³ la³
 má²nio² jáun² cáun² tsí³ dí² la³jmí¹
 ca³chá¹³ dí² jáun² cáun² tsí³ la³ jmí¹
 ñí¹ jmí¹tin², hi³ jáun² bíh¹ lí¹³ láí³
 dí² tsá² cu³ níó³ quiúnh¹ dí² Tsá² lín³
 Cristo.

¹⁵La³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun²:
 Hnoh², ní¹juáh³ náih¹³ náh² né³²
 la³ cun³ hi³ hleh³² Dió³²,
 ha³ lí² lí¹ jmú² náh² hi³ tiá²
 niuh¹ náh² la³jmí¹ ca³jmú³
 tsá² ca³jmú³ hí³ cun³ tin² tsí³
 hmóu³².

¹⁶Hi³ jáun² né³, ÷hin² dá² tsánh² tsá²
 hí³, tsá² ca³nái³² hí³ jái¹³ quioh²¹
 Dió³², hi³ jmí¹ lí²¹ jáun² ca³jmú³ tiá²
 nieh³? Haun¹³ tsá² ca³ñí¹huen¹³ hí³
 hla¹ Moisés tí³ hué³² Egipto bíh¹
 hí³ dúh¹. ¹⁷Hi³ ÷hin² dá² ñí¹con²
 jaun³² ca³míh³ tsí³ Dió³² tá¹ tu³ló³²
 mii² jáun²? ÷Haun¹³ juáh¹³ ñí¹con²
 tsá² ca³jmú³ hí³ tso³ bíh¹ dúh¹?, tsá²
 cá²tsan³ hí³ hué³² quiéin². ¹⁸Hi³
 ÷hin² dá² ñí¹con² ca³jmú³ siáh³ Dió³²
 jái¹³ huáh² tsí³, hi³ ca³juáh³ hi³
 tiú²uú² lí¹³ tsa³tiánh² tsú² hué³² ñí¹
 jmí¹ chan³ dí² tie³? ÷Haun¹³ juáh¹³
 tsá² ca³jmú³ hí³ cun³ lí³ tsí³ hmóu³²
 bíh¹ dúh¹? ¹⁹Jáun² jái¹³ ní² jmu² lin¹
 hi³ tiá² la³ taunh³ yáh³ tsú² hué³²
 jáun² cun³ñí¹ hi³ tiá² la³ ca³chá³
 cáun² tsí³.

4 Hi³ jáun² né³, hniáuh³² jmú¹³
 dí² hua³hín¹³ tá¹la³ hé² bíh¹
 jái¹³ hi³ ca³jmú³ jáun² Dió³² hi³ lí¹³
 chau³ dí² tsú² tie³, hi³ jáun² tiá² lí¹³

hi³ juáh¹³ hi³ ma³ jan² hnoh² tiá² tin¹
 náh² hi³ cuá¹tianh³ náh² tie³. ²Quí¹
 ja³bí¹ jnoh¹ siáh³ má²ca³nái¹³ jú¹
 chú³² la³jmí¹ ca³nái³² tsá² hí³, tí³la³
 jái¹³ hi³ ca³nái³² tsú² jáun² tiá² lin¹
 ta²¹ ca³jmú³ yáh³ ñí¹con² tsú², quí¹
 tiá² ta²¹ ca³taunh³ yáh³ tsú², cáun²
 tí³ lí¹ ca³nái³² la³ jáun² bíh¹ tsú².
³Tí³la³ jnoh¹ né³, tsá² má²taunh²³
 dí² ta²¹, jnoh¹ bíh¹ tsá² ca³ta¹ dí² hi³
 tsá¹tauh¹³ tie³; la³ cun³ hi³ ca³juáh³
 jáun² Dió³² la³ lá²:

Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ ca³míh³
 tsin³² jná¹³ quiúnh¹ tsá² hí³,
 jáun² ca³jmú³² jná¹³ cáun² jái¹³
 huáh² tsí³ lí³ la³ lá²:

Hi³ tiu³nio² tiá² lí¹³ yáh³ tiánh³
 tsá² hí³ tie³ hi³ jmu¹ jná¹³.

Quí¹ cun³ jmí¹ má²ca³táuh³ bíh¹ ta²¹
 jáun² quioh²¹ Dió³² la³ cun³ jmí¹
 ca³jmú³ tsú² hngá¹máh³ lá². ⁴Uá¹la³
 cun³ zia³² ñí¹ rá¹juáh³ ñí¹ Sí² quioh²¹
 Dió³² hi³ juáh³ la³ lá²:

La³ má²quiau³ jmái¹ hi³ ca³táuh³ bíh¹
 ta²¹ quioh²¹ Dió³², ca³cuá³ tie³.

⁵Hi³ zia³² siáh³ cáun² ñí¹ rá¹juáh³ Sí²
 la³ lá²:

Tiu³nio² tiá² lí¹³ tiánh³² tsá² hí³
 tie³ la³jmí¹ cuon¹ jná¹³ tie³.

⁶Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, hniah³ bíh¹ tsá²
 lí¹³ tiánh³² tie³. Tí³la³ tsá² ca³nái³² hí³
 jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³² la³ cun³ jmí¹tin²
 má¹na²¹, tiá² ca³tiánh³ yáh³ tsú² tie³,
 quí¹ cun³ñí¹ hi³ ca³jmú³ cun³ tin² tsí³
 hmóu³². ⁷Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ Dió³²
 má²ca³tón³ siáh³ cáun² jmái¹, jmái¹
 hi³ ziáun² dí² lá² ta³é³². La³ cun³ lí³
 jáun² jái¹³ hi³ ca³hléh³ Dió³² ñí¹con²
 Tsá² Israel cun³quionh³ hla¹ Dá²vi²¹
 jmí¹ má²cáin² jáun², la³ cun³ jái¹³ hi³
 má²lí²juánh³² jná¹³ jáun²:

Hnoh², ní¹juáh³ náih¹³ náh² né³²
 la³ cun³ hi³ hleh³² Dió³²,

ha³ l² l¹ jmu² náh² hi³ tiá² niuh¹
náh².

⁸Qui¹ sá¹jm¹ ca³li³ hi³ jmu³ hla¹
Josué hi³ tiánh³² tsá² hi³ tie³
jm¹jáun², hi³ jáun² tiú²uú² jm¹
hléh²¹ yáh³ Dió³² jm¹ l¹ cáin²
jáun² ca³ti²¹ cónh³¹ cáun² jmái¹ la³
jáun² siáh³. ⁹Jáun² né³, ná¹heinh³²
bíh¹ cónh³¹ cáun² jmái¹ hi³ tiánh³²
tsú² tie³ hi³ ca³tin¹ tsá² má²tionh²
jo³cuo² Dió³² la³jm¹ ta³cua¹³ jáun²
hnga² Dió³² tie³. ¹⁰Qui¹ n¹juáh³
tsá² má²ca³ta³cua¹³ tie³ quionh³
Dió³², jáun² tsá² la³ hi³ má²ca³táuh³
bíh¹ tá¹³ la³jm¹ cá²táuh³ jáun² tá¹³
Dió³². ¹¹Hi³ jáun² ca³ta¹ bíh¹ dí² hi³
jmú¹³ tion³, hi³ jáun² l¹3³ tiauh² dí²
tie³. Hi³ jáun² hí¹ jan² dí² tiá² cáun²
l¹ má¹ti²¹ dí² nóh³² quioh²¹ tsá²
ca³jmú³ hí³ cun³ tin² tsí³ hmóu³²
jm¹jáun².

¹²Qui¹ jái¹³ quioh²¹ Dió³² dá² pin³
lín³² bíh¹, hi³ ca³la³ hi³ liéh³² siáh³.
Jái¹³ jáun² né³, tí³ jlánh¹ bíh¹ hmu³
la³ cónh³ bíh¹ lí³ua³ cáun² mí¹tái³
hmu³ tá¹ tun³ jo²¹, ca³la³ hi³ nga²
ní¹ ná¹jenh² jm¹ tsí³ tsú² quionh³
jm²chí³ quioh²¹ tsú², hi³ chau³² ca³la³
tí³ ñeh² jní²mu¹ tsú² siáh³. Jái¹³ jáun²
bíh¹ tin² ra³tsi³² héih³² ní¹con² la³ji³²
hi³ cháunh²³ chí¹ tsú², jí³ hi³ jmu²
siáh³ lin¹ lánh³ lí³ tsí³ tsáu². ¹³Hí¹
cáun² yáh³ la³ cun³ la³ji³² hi³ ca³jmú³
Dió³² tiá² ná¹hma¹ ní¹con² tsú². Ca³la³
jí³lí³² bíh¹ ná¹jneh³ hi³ ná¹na²¹ ní¹
hó²¹ní¹ Tsá² ca³ta¹ dí² hi³ má¹jnia¹³
ní¹con² ca³la³ jí³² hi³ má²lí²jmú¹³.

Jesús bíh¹ lín³ Mí²tsá² Hien¹

¹⁴Hi³ jáun² né³, cun³ní¹ hi³
má²zian² jan² Mí²tsá² Hien¹
Juo¹³ dí², Jesús Jon² Dió³²,
Tsá² má²cá²chánh³² hí³ la³ tí³

hñu³mi³cuú², hi³ jáun² cu¹ chá¹³
dí² cáun² tsí³ hi³ táunh¹³ dí² ta²¹
la³ má²táunh²³ jáun² dí² ta²¹, la³
cun³ jái¹³ hi³ qui³ ná¹hléh¹ dí²
jáun². ¹⁵Qui¹ jun³juáh¹³ hi³ tiá²
ja³² yáh³ mií³ tsí³ Mí²tsá² Hien¹
Juo¹³ dí² hí³ ca³ti²¹ lí³ua³ cáun²
ní¹ tiá² tiáu²³ dí², qui¹ ja³bí¹ hnga²
tsú² siáh³ ca³ma³tso² tsí³ la³ji³²
la³ cun³ hi³ quieinh³² jnoh¹, hi³
cáun² l¹ cháunh²³ tsí³ dí² hi³ tiá²
tsú²ta²¹; tí³la³ Tsá² hí³ má¹ná¹, tiá²
tso³ ca³jmú³ yáh³. ¹⁶Cun³ní¹ hi³
jáun² né³, cu¹ chá¹³ dí² cáun² tsí³
hi³ má¹janh¹³ dí² tí³ ní¹con² Dió³²,
Tsá² ja³² hí³ mií³ tsí³, hi³ jáun² lí¹³
ma³juenh² tsú² tsí³ la³ má²quionh³
hi³ ma³hé² ma³mieh² dí² tsú², hi³
ma³hau³ dí² tsú² lí³ua³ cáun² jmái¹
hi³ tiá² tiáu²³ dí².

5 Qui¹ ma³ quin³² ma³ jan³²
bíh¹ tsá² lín³ hí³ mí²tsá² hien¹
lín³ jan² tsá² má²dí¹quiánh¹ ja¹
tsá²mi³cuóun² rainh²¹, hi³ cun³ní¹
hi³ ca³lí³hiáun¹ tsú² hi³ hau³ jái¹³
jáun² né³, jáun² nau³² tsú² ta³ ní¹
Dió³² cha¹³ tsáu², hi³ tsá²caun² tsú²
ní¹ hó²¹ní¹ Dió³² hi³ lí¹ cue³² jáun²
tsáu², hi³ tsá²jngih² siáh³ jáh³ ta³
ní¹ Dió³² hi³ ca³ti²¹ tsáu¹³ tsáu².
²Hi³ cun³ní¹ hi³ hnga² mí²tsáu² hí³
né³ lín³ jan² tsá² quiunh³² hi³ cáun²
lí¹ cháunh²³ tsí³ hi³ tiá² tsú²ta²¹
la³jm¹ quiunh³² jáun² tsá²mi³cuóun²
rainh²¹, jáun² tin² bíh¹ tsú² jmu²
juenh² tsí³ ní¹con² tsá² tiá² jái¹³
má²ca³ngí¹³, jí³ tsá² má²ca³lí³can² ní²
siáh³. ³Hi³ cun³ní¹ hi³ quiunh³² tsú²
la³ jáun² né³, jáun² hniáuh³² jngih³
tsú² jáh³ ta³ ní¹ Dió³² hi³ ca³ti²¹
tsáu¹³ hnga² la³ má²quionh³ jí³
tsáu¹³ tsáu² ní² siáh³. ⁴Hi³ jáun² né³,
hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³ lí¹ jmu³

hnga² hi³ lín³ jan² mí²tsá² híen¹,
 quí¹ hnga² bíh¹ Dió³² téh²³ tsá² hí³
 hí³ cueh³² dí² ta²¹ quíen² jáun², la³
 cun³ ta²¹ hí³ ca³hiauh³ jáun² hla¹
 Aarón. ⁵La³ jáun² bíh¹ lí³ uá²jai³²
 ñí¹con² Cristo, quí¹ jun³juáh¹³ hnga²
 yáh³ tsú² ca³ma³quien² hí³ cáun² lí¹
 ca³jmú³ hí³ lín¹³ Mí²tsá² Híen¹, tí³la³
 Dió³² bíh¹ Tsá² ca³ma³quien² tsú² hí³
 ca³cué³ jái¹³ hí³ hau³ tsú² jái¹³ jáun²,
 la³ cun³ hí³ ca³záih³ dí² jáun² la³ lá²:

Hnú² bíh¹ Jón³² jná¹³,

Tsá² má²lí²ma³zián¹³ jná¹³ né³².

⁶La³ cun³ hí³ rá¹juáh³ jáun² siáh³ ñí¹
 Sí² hí³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

Hnú² bíh¹ Tsá² lín³ nú² Mí²tsáu²

la³ cun³ jmí¹hi³nio²,

la³jmí¹ lín³ jáun² Melquisedec bí¹
 lín³ hnú².

⁷Tá¹la³ ca³cuan³ jáun² Cristo ñí¹ hué²¹
 lá² né³, ca³liéinh³² tsú² Dió³² Tsá²
 zia³² pí³ quíoh²¹ hí³ liáu³² ja¹ hla¹,
 hí³ ca³hiu³ ca³mí³ tsú² ca³la³ hí³ hó²
 jngih² hí³ hleh³² tiá³. Hí³ jáun² ca³nái³²
 bíh¹ Dió³² jē¹ tsú² quí¹ cun³ñí¹ hí³hliá²
 jlánh¹ ca³jmú³ tsú² nieh³. ⁸Quí¹
 uá¹jinh¹ cun³ jmí¹ má²lín³ bíh¹ tsú²
 Jon² Dió³², tí³la³ cun³quionh³ la³ji³² hí³
 ca³ma³tso² tsú² jáun² tsí³ né³ ca³lí³tin²
 bíh¹ tsú² hí³ ma³tí³². ⁹Hí³ jáun² jmí¹
 ca³hiá² ca³táunh³ tsú² tán¹ hián² cu³tí³
 né³, jmí¹jáun² ca³lín³ tsú² Tsá² lín³
 mí¹ziah²¹ hí³ líon³² tsáu², hí³ lí³ zian²
 tsú² cun³ jmí¹hi³nio², ca³la³ jí³lín² tsá²
 jmu² nieh³ ñí¹con² tsú²; ¹⁰hí³ la³ cun³
 jmí¹jáun² bíh¹ siáh³ ca³hiáu³² tsú²
 Dió³² hí³ lín³ tsú² Mí²tsá² Híen¹ la³
 cun³ hí³ jmí¹ lín³ jáun² Melquisedec.

Jlánh¹ háinh¹³ n¹juáh³ tiú²uú²
 nio² cáun² tsí³ tsú²

¹¹Hliáu³ lín³² bíh¹ jái¹³ zia³²
 hí³ jmí¹ lí³ juáh¹³ jnoh¹ ca³tí²¹ jái¹³

ní², tí³la³ má²juóuh³² lín³² bíh¹
 hí³ jmú¹³ jnoh¹ siáh³ na²¹, quí¹
 cun³ñí¹ hí³ uí³ lín³² bíh¹ má²ngí²³
 hnoh² jái¹³. ¹²Quí¹ ta³né³² jmí¹
 má²hniáuh³² hí³ ná¹lín³ tí³² bíh¹
 náh² hmóu³², tí³la³ ñí¹con² hnoh²
 má¹ná¹, sa³ siáh³ bíh¹ siáh³ lí³hniah³
 tsá² hléh³² cónh³í¹ cu³ tsauh³² la³
 cun³ jái¹³ hí³ lí³ mí¹ziah²¹ zión³²
 hí³ ca³niéih² náh² quíoh²¹ Dió³²
 la³ jmí¹ ñí¹. Sa³ jmí²tiuh²¹ bíh¹
 lí³hniauh²³ ñí¹con² náh²; já² imá³²
 pin³ bíh¹ jmí¹ má²hniáuh³² cúh¹³
 náh²! ¹³Quí¹ n¹juáh³ tsá² hính³
 jmáh³la³ jmí²tiuh²¹, jáun² tsá² la³ hí³
 né³, lín³ la³jmí¹ lín³ dáin² bíh¹, tiá²
 má²tin² yáh³ tsú² quíáh³² hí³ chu²¹.
¹⁴Tí³la³ má³² pin³ bíh¹ cúh² tsá²
 má²hún¹ tsí³, tsá² má²ca³lí³ tin² chu³
 ñih³ he³ hí³ chu²¹ hí³ he³ hí³ hlah³
 cun³quionh³ la³ji³² hí³ má²ca³há²
 ca³nga² tsú².

6 Jáun² né³, cánh³ cuí¹ chá¹³ dí²
 jái¹³ hí³ lí³ mí¹ziah²¹ zión³²
 hí³ ca³tin¹ Cristo, hí³ tí³ lí³mí¹ cuí¹
 tsá²lí³hún¹ tsí³ dí². Ha³ lí² cuí¹ ziauh¹
 dí² siáh³ jái¹³ hí³ lí³ jáun² la³jmí¹ lí³
 jmí¹ hiah³² ñí¹ ca³lí³liau³, la³ cun³
 jái¹³ hí³ juáh³ jáun² hí³ hniáuh³²
 záí³² tsú² jmí¹ tsí³ ca³tí²¹ ta²¹ hí³
 jmu² jáun² hí³ jún²³ tsú², uá¹ la³ cun³
 jái¹³ ca³tí²¹ hí³ hniáuh³² chá³² tsú²
 cáun² tsí³ ñí¹con² Dió³² ní² siáh³.
²Sa³jun³ ziauh¹ dí² siáh³ jái¹³ hí³
 ca³tí²¹ hí³ zaun³² tsú² jmái², jí³ jái¹³
 hí³ ca³tí²¹ hí³ rá²tsí³² tsú² jáun² cuo²
 ñí¹ quíoh²¹ tsá² má²taunh³² ta²¹,
 sa³jun³ jái¹³ hí³ ca³tí²¹ hí³ jenh¹³ dí²
 ja¹ hla¹, sa³jun³ jái¹³ hí³ ca³tí²¹ jmái¹
 hí³ ra³tsí³² Dió³² héih³² yáh³. ³Jáun²
 la³ ní² bíh¹ tsáu¹³ dí² tí³ chí¹ján³
 ní¹juáh³ lánh³ lí³ jái¹³ hí³ cué³²
 Dió³².

4 Qui¹ n¹juáh³ tsá² má²ca³ta³zanh¹
 ñ¹ tie³ joh¹ quioh²¹ Dió³², tsá²
 má²ca³lí³ cuoh² hi³ lí¹ cue³² Dió³²,
 hi³ má²ca³hen³ tsú² Jm²chí³ Chun¹,
 5 tsá² má²ca³héi³ jú¹ chú³² quioh²¹
 Dió³², hi³ má²ca³lí³ cuoh² siáh³
 pí³ quioh²¹ hngá¹máh³ né³bí¹ ja³²,
 6 jáun² tsá² la³ hí³ cun³ tiá² lí¹³ bíh¹
 zái³² siáh³ jm¹ tsí³ cónh³í¹ cu³ jéin³²
 n¹juáh³ ca³jính³² tsú² tí³ cu³hna²¹,
 qui¹hliá² tsá² hí³ dá² má²ná¹ton²³
 siáh³ crei²¹ Jon² Dió³² bíh¹, hi³
 ná¹cue³² dí² siáh³ jái¹³ hi³ lí¹ ziu³ lí¹
 hien³ tsáu² Jon² Dió³². 7 Jm¹³ jái¹³:
 N¹juáh³ hué³² ñ¹ lau³² re² la³ cun³
 hi³ jñi³² tsú² n¹ má¹tsau³² jm³,
 hué³² la³ jáun² bíh¹ jlánh¹ tanh²
 Dió³² hó¹ñ¹, 8 tí³la³ hué³² hiau²
 jmáh³la³ ton² jí³ ná² hlah³ né³, tiá²
 lin¹ ñ¹ quien² yáh³; hué³² la³ jáun²
 háinh¹³ hí³ hú¹mu³héih³² bíh¹, hi³
 jáun² ñ¹ cá¹táuh³ né³, cun³ ca³tin¹
 có³² bíh¹.

N¹juáh³ tsá² zia³² hi³ hu²¹ tsí³,
 tsá² la³ hí³ bíh¹ lí¹³ pin³

9 Tí³la³ hnoh², tsá² jlánh¹ hnau³
 jnoh¹, uá¹jinh¹ má²lí²juáh¹³ jnoh¹
 la³ n², cun³ lái²³ jnoh¹ hi³ cu³tí³
 tiáunh¹ hnoh² ja¹ cu³ nió³ quioh²¹
 tsá² má²hé² má²mieh² hi³ Dió³², hi³
 ná¹lín³ náh² jáun² tsá² má²ca³liáu³.
 10 Qui¹ Dió³² dá² jan² Tsá² rá²tsi³²
 héih³² re² tso² bíh¹, tiá² lí¹ tsá²con²
 yáh³ tsú² la³ cun³ ta²¹ hi³ jmuh³²
 hnoh², hi³ ca³ma³jnia¹³ náh² jáun²
 hi³ hno³ náh² tsú² cun³quionh³ hi³
 ca³ma³hon¹ náh² jáun² tsá² joh¹ tsú²,
 la³ cun³ hi³ ná¹jmuh³² náh² jáun²
 la³ tí³ ta³né³². 11 Jáun² jlánh¹ hnau²
 jnoh¹ hi³ ma³ quin³² ma³ jan³² náh²
 jmúh¹³ la³ má²ná¹jmuh³² náh² n²,
 hi³ hiún² honh² náh² jmúh¹³ la³

jáun² ca³la³ ñ¹ cá¹táuh³ jmái¹; jáun²
 bíh¹ lí¹³tí³ la³ cun³ hi³ má²ná¹hu²¹
 jáun² honh² náh². 12 Cu³tí³ tiá² hnáu²
 jnoh¹ hi³ hnoh² lí³ juinh³, tí³la³
 hnáu² jnoh¹ hi³ jmúh¹³ náh² la³jm¹
 ca³jmú³ tsá² ná¹hiáuh²³ jáun² la³
 cun³ jái¹³ hi³ ca³jmú³ Dió³² hi³ cue³²
 bíh¹. Tsá² hí³ dá² ná¹hiáuh²³ hi³
 jáun² cun³ñ¹ hi³hliá² ca³chá³ cáun²
 tsí³, jí³ hi³ ca³cueh³ tsú² siáh³ tsí³.
 13 Qui¹ jm¹ ca³jmú³ jáun² Dió³²
 jái¹³ ñ¹con² hla¹ Há²bran²¹,
 jáun² jái¹³ jáun² ca³ma³tson² tsú²
 cun³quionh³ hi³ ca³hien³ hnga²,
 qui¹hliá² tiá² zian² yáh³ jan² tsá² tí³
 jlánh¹ bí¹ quien² hi³ jm¹ lí¹³ hien³
 tsú². 14 Jm¹jáun² ca³juáh³ tsú² la³
 lá²: “Cu³tí³ bíh¹ má¹hé¹ má¹mieh¹³
 jná¹³ hnú² hi³ jmu¹ jná¹³ hi³ juóun³²
 lín³² jon³zfh¹ hnú² lí³zian²”. 15 Hi³
 jáun² hiau³ bíh¹ hla¹ Há²bran²¹ la³
 cun³ jái¹³ hi³ ca³jmú³ jáun² Dió³²,
 qui¹hliá² ca³he³ ca³ján³ tsú² ca³la³
 hi³ juenh² lín³² tsí³. 16 Qui¹ n¹juáh³
 tsá²mí³cuóun² má²tson² jái¹³ quioh²¹,
 jáun² má²tson² tsú² cun³quionh³ hi³
 hien² tsú² jan² tsá² tí³ jlánh¹ quien²
 bíh¹; hi³ n¹juáh³ má²lí²ma³tson²
 tsú² jái¹³ jáun² quioh²¹ né³, jáun²
 cu³ jáun² bíh¹ ca³táuh³ hi³ nio²
 tun³ tsí³ tsá² jan². 17 La³ jáun² siáh³
 ca³lí³hnió³ Dió³² jmu³ lin¹ lín²¹
 ñ¹con² tsá² hiáuh³ la³ cun³ lí³ jái¹³
 hi³ ca³jmú³ dí² jáun², hi³ jm¹líh³
 tiá² za¹³ la³ cun³ hi³ lín²³ tsú² jmu³,
 jáun² la³ jáun² bíh¹ ca³ma³tson² tsú²
 jái¹³ quioh²¹. 18 La³ jáun² dá² ca³jmú³
 Dió³², Tsá² cun³ tiá² lí¹³ ma³cau²,
 qui¹ jáun² cun³quionh³ la³ jáun²
 lí¹³ zia³² tun³ jái¹³ ñ¹con² jnoh¹ hi³
 jm¹líh³ tiá² za¹³; hi³ cun³quionh³ hi³
 jáun² né³, má²lí¹³ niau²¹ tiá³ tsí³ dí²
 ca³tí²¹ hi³ ná¹hé² ná¹jan³² dí² jáun²,

jnoh¹ tsá² má²ca³hnah¹³ dí² jan²
 Tsá² taunh² hó¹ñí¹. ¹⁹Cun³quionh³
 jái¹³ hi³ hu²¹ jáun² tsí³ dí² tá²no¹
 tiá³ jmí¹ tsí³ dí² hi³ hí¹ cáun² hi³
 háinh¹³ tiú²uú² zia³², la³jmí¹ tá²zah¹
 tiá³ mu² ní¹ má¹lí²tió³² tsú² hlah³²
 pa²¹ quioh²¹ chu³ jmái². Hi³ hlah³²
 pa²¹ jáun² quiú¹³ dí² né³, má²hí¹hun¹
 tiá³ la³ tí³ cu³hna²¹ hmih³² pa²¹ hi³
 he² jáun² ñí¹hiú¹³ ñí¹ jlánh¹ híen¹
 la³ tí³ hñu³mi³cuú² bíh¹, ²⁰ñí¹ hi²¹
 jáun² Jesús jmí¹ ngah²¹ hi³ nia³² jui³²
 hi³ ca³ta¹ jnoh¹. La³ jáun² bíh¹ lí³
 hi³ má²lín³ tsú² jan² Mí²tsá² Híen¹
 cun³ jmí¹hi³nio², la³jmí¹ lín³ jáun²
 Melquisedec.

**Jesús lín³ Mí²tsá² Híen¹
 la³jmí¹ lín³ Melquisedec**

7 Melquisedec hí³ bíh¹ jmí¹ lín³
 re²¹ juú² Salem jí³ mí²tsáu²
 quian²¹ Dió³² Tsá² cú² juenh².
 Tsá² hí³ bíh¹ ca³ñí¹ma³jéinh³ hla¹
 Há²bran²¹ jmí¹ cá¹jính²¹ ñí¹ ca³láih¹³
 jáun² hniéi² quionh³ tsá² jmí¹ ná¹lín³
 re²¹, jáun² jmí¹jáun² ca³ma³miih²
 tsú² Há²bran²¹ hi³. ²Jmí¹jáun²
 ca³cué³ Há²bran²¹ tsá² hí³ cáun²
 la³ cun³ quia³ la³ji³² hi³ ca³láih¹³
 tsú² ñí¹ ca³ñí¹jmú¹³ jáun² hniéi². Hi³
 jmái² tsú² jáun² Melquisedec né³,
 hnió³ juáh³ “re²¹ tsá² tin² rá²tsi³²
 héih³² cú²tso²”. Juú² ñí¹ jmí¹ lín³
 tsú² jáun² re²¹ né³, jmái² Salem;
 hi³ jmái² jáun² Salem hnió³ juáh³
 “tie³ bíh¹ nio²”. Jáun² hi³ jmái² tsú²
 jáun² niéih³ siáh³ “re²¹ tsá² jmu²
 hi³ niau²¹ tie³”. ³Tsá² hí³ bíh¹ jan²
 tsá² lí¹ ca³ngó² cá²jnia³, tsá² tiá²
 lin¹ hin² jméi² mí¹ziú¹³ sa³jun³ lin¹
 hin² dá² jún¹ rainh²¹ tsú², tsá² zian²
 jmí¹tin². Tiá² lin¹ yáh³ hín² dá² jmái¹
 ca³lí³zian² tsú², sa³jun³ jmái¹ hi³ jun³

yáh³ tsú² lin¹. La³ jáun² bíh¹ lín³ tsú²
 la³jmí¹ lín³ hnga² Jon² Dió³², jan²
 mí²tsáu² zian² cun³ jmí¹hi³nio².

⁴Sá¹ní² jie³ né³ lánh³ máh³ la³
 quien² Melquisedec hí³, qui¹ ihí¹
 la³ tí³ hnga² máh³ Há²bran²¹ jméi²
 dí¹hio³ ñú¹deh³ dí² ca³cué³ ñí¹con²
 tsú² cáun² la³ cun³ quia³ la³ji³² hi³
 ca³láih¹³ dí² jáun² ñí¹ ca³ñí¹jmú¹³ dí²
 jáun² hniéi²! ⁵Hi³ jáun² uá¹jinh¹ tsá²
 ná¹lín³ mí²tsáu² jón²zfh¹ jón²cho¹
 hla¹ Leví má²tí³² la³ cun³ lí³ jáun²
 héih³² quioh²¹ hla¹ Moisés, hi³ mái³²
 cáun² la³ cun³ quia³ la³ cun³ hi³
 zia³² quioh²¹ tsáu², tí³la³ ñí¹con²
 má²tún² hmóu³² tsá² jan² dí¹hio³
 ñú¹deh³ quionh³ bíh¹ tsú² má¹ná¹,
 la³ cun³ hla¹ Há²bran²¹ yáh³, ⁶tí³la³
 Melquisedec hí³ né³, uá¹jinh¹ tiá²
 jmí¹ lín³ tsú² jón²zfh¹ jón²cho¹ hla¹
 Leví, cu³ jáun² cáun² ca³hiau³ bíh¹
 tsú² cáun² la³ cun³ quia³ quioh²¹
 Há²bran²¹, tsá² ca³jmú³ hí³ Dió³²
 jái¹³ quionh³. Hi³ jáun² jmí¹jáun² né³,
 ca³ma³miih² Melquisedec Há²bran²¹
 hí³. ⁷Qui¹ cun³ la³jái³² bíh¹ dí²
 ná¹né¹ hi³ tiu³nio² tsá² quien² bíh¹
 ma³miih² tsá² huen³. ⁸Jáun² né³,
 tsá² he² cáun² la³ cun³ quia³ ñí¹con²
 jnoh¹, tsá²mi³cuóun² bíh¹ hí³, tsá²
 tón³² jmái¹ jún²³ bíh¹; tí³la³ ñí¹ Sí²
 quioh²¹ Dió³² má¹na²¹, rá¹hle³²
 hi³ la³jmí¹ lí³ la³ má²zian² jáun²
 bíh¹ Melquisedec hí³. ⁹Hi³ jáun²
 cun³ñí¹ hi³ hla¹ Há²bran²¹ ca³cué³
 cáun² la³ cun³ quia³ ñí¹con² tsá² hí³,
 jáun² né³, lí³ juáh¹³ dí² hi³ ja³bí¹
 hla¹ Leví tsá² jón²zfh¹ jón²cho¹ tsú²
 uá²jai³² ca³cué³ cáun² la³ cun³ quia³
 jmí¹jáun², tsá² lín³ hí³ mí¹zioh²¹
 quioh²¹ la³jín³² mí²tsáu², tsá² ná¹he²
 hí³ cáun² la³ cun³ quia³ la³ tí³
 ta³né³². ¹⁰Qui¹ jmí¹ má²quian³² bíh¹

Há²bran²¹ jú² hi³ li³zian² jan² tsá²
lín¹³ hí³ mí¹zioh²¹ quioh²¹ mí²tsáu²
la³ cun³ jmí¹ ñeh² bíh¹ hí³ tsó³² jáun²
Melquisedec hí³ tsa³ma³jéinh³ tsú².

¹¹Hi³ tsá² Israel né³, ca³héi³
héih³² quioh²¹ Dió³² tá¹la³ jmí¹
tionh¹ jáun² mí²tsáu² tsá² jón²zih¹
jón²cho¹ hla¹ Leví hí³ ñí¹ hó²¹ñí¹
tsú²; tí³la³ sá¹jmí¹ hí³ jmí¹ lí³ chun¹
tsú² cun³quionh³ tá¹³ tsá² ná¹lín³
hí³ mí²tsáu² dúh¹, jáun² tiá² jmí¹
lí³ hniáuh³² yáh³ hí³ lí³jnia² siáh³
cónh³í¹ jan² Mí²tsáu², Tsá² lín³
la³jmí¹ lín³ Melquisedec, quí¹ jmí¹
la³ tioh²¹ bíh¹ jan² mí²tsáu² lín³
la³jmí¹ lín³ hla¹ Aarón. ¹²Tí³la³
ní¹juáh³ ca³zan² he³ ñí¹ mí²tsáu²
zian² né³, jáun² cun³ ca³tí²¹ bíh¹ hí³
za¹³ siáh³ liei²¹ uá²jai³². ¹³Quí¹ la³
cun³ rá¹juáh³ ñí¹ Sí² hí³ ca³tin¹ Tí³²
Juo¹³ dí², hí³ uá¹jinh¹ lín³ tsú² jan²
Tsá² ñí¹ má²cú¹ má²ñeh¹ quioh²¹
jan² tsá² quian³tun³ jon² Israel, tí³la³
tsá² cu³ nió³ hí³ má¹na²¹, hí¹ jan²
yáh³ tiá² ca³lin³ mí²tsáu² hí³ jmí¹
lí¹³ tsa³jmú³ ta²¹ ní¹hiú¹³. ¹⁴Quí¹ lin¹
lín²¹ bíh¹ hí³ Tí³² Juo¹³ dí² jan² tsá²
jón²zih¹ jón²cho¹ hla¹ Judá, hí³ tiá²
tsá² hí³ ca³hien³ yáh³ hla¹ Moisés hí³
lí¹³ jmu³ mí²tsáu².

¹⁵Hi³ jáun² né³, tí³ lí³mí¹ jlánh¹ lin¹
bíh¹ jái¹³ ní² cun³ñí¹ hí³ ca³lí³jnia²
jan² Mí²tsáu² siánh³ siáh³ hí³ lín³
la³jmí¹ lín³ jáun² Melquisedec,
¹⁶jan² Tsá² má²lín³ Mí²tsáu² cun³ñí¹
hí³ quian³² tsú² pí³ hí³ zian² cun³
jmí¹hi³nio², jun³juáh¹³ hí³ lín³ tsú²
Mí²tsáu² cun³quionh³ hí³ lin¹ hin²
tsánh² jméi² dí¹hio³ ñú¹deh³ yáh³
tsú² la³ cun³ rá¹juáh³ jáun² liei²¹.
¹⁷Tí³la³ la³ cun³ rá¹juáh³ jáun² jái¹³
quioh²¹ Dió³² bíh¹, ñí¹ rá¹juáh³ jáun²
la³ lá² hí³ ca³tin¹ tsú²:

Hnú² bíh¹ Tsá² lín³ nú² Mí²tsáu²
la³ cun³ jmí¹hi³nio²,
hí³ lín³ nú² jáun² la³jmí¹ lín³
Melquisedec.

¹⁸Jáun² la³ jáun² lí³ hí³ héih³² hí³
jmí¹ zia³² jáun² jmí¹tin² tiú²uú²
ca³lí³ quien² yáh³, quí¹ la³ñí¹ la³ján³
tiá² jmí¹ pin³ yáh³, sa³jun³ ca³jmú³
bíh¹ ta²¹ la³ cun³ qui³ jmí¹ ca³tí²¹,
¹⁹quí¹ tiá² hin² ca³tá² ca³hián² yáh³
cun³quionh³ héih³² jáun²; hí³ ja³bí¹
la³ jáun² siáh³ má²zia³² cáun² hí³
má²hu²¹ tsí³ dí² hí³ jlánh¹ bíh¹ chu²¹,
cáun² hí³ jmu² hí³ tsá¹janh¹³ dí²
ñí¹con² Dió³².

²⁰Hi³ hí¹ la³ tí³ hnga² yáh³ Dió³²
ca³ma³tson² jái¹³ cun³quionh³
hí³ ca³hien³ hnga², hí³ Tsá² hí³
lín³ Mí²tsáu², uá¹jinh¹ tiá² lin¹
ca³ma³tson² tsú² jái¹³ hí³ ca³tin¹ tsá²
quí³ má²ná¹lín³ hí³ mí²tsáu². ²¹Tí³la³
hí³ ca³tin¹ Mí²tsáu² Tsá² hien²³ dí²
lá² má¹ná¹, ca³ma³tson² bíh¹ Dió³²
hí³ ho² tsú² jái¹³ jáun² jmí¹ ca³záih³
dí² tsú² la³ lá²:

Dió³² má²ca³ma³tson² jē¹,
hí³ cun³ jmí¹líh³ yáh³ tiá² za¹³
tsí³ tsú².

Hnú² bíh¹ Tsá² lín³ nú² Mí²tsáu²
la³ cun³ jmí¹hi³nio²,
hí³ lín³ nú² la³jmí¹ lín³ jáun²
Melquisedec.

²²Cun³ñí¹ hí³ jáun² bíh¹, lín³ Jesús
jan² Tsá² má²tson² cáun² nió³² hí³
jlánh¹ bíh¹ chú³² la³ cónh³ bíh¹ hí³
jmí¹ lí³ jmí¹tin². ²³Juóun³² tsáu²
ca³lin³ mí²tsáu² quí¹hliá² tiá²
ca³lí³ué³ yáh³ tsú² hí³ ho² jái¹³
jáun², quí¹ ca³quí² cá²tsan³ bíh¹ tsú².
²⁴Tí³la³ Jesús má¹ná¹, la³ má²lín³
jáun² bíh¹ tsú² Mí²tsáu², tiá² lin¹
hniah³ yáh³ jan² tsá² siánh³ hí³ hí³
cha¹³ tsú², quí¹ hí³ bíh¹ zian² cun³

jm¹hi³nio². ²⁵Cun³ñi¹ hi³ jáun² né³, hi³ bíh¹ lín³ Tsá² tin² lión³² tsáu² ca³la³ tán¹ hián² cu³tí³, lí³ua³ jan² tsá² má²tsá²janh³² ñi¹con² Dió³² cun³quionh³ hi³ dí², qui¹ hi³ bíh¹ zian² cun³ jm¹hi³nio² hi³ cuá¹hiú² cuá¹mi³² ñi¹con² Dió³² hi³ ca³tin¹ tsáu².

²⁶Jan² Mí²tsá² Hien¹ la³ hi³ bíh¹ lí³hniah²³ ñi¹con² dí², jan² Tsá² hien¹, jan² Tsá² hí¹ cáun² hi³ hlah³ tiá² ca³jmú³ hi³ sa³jun³ tso³ yáh³ ca³jmú³, jan² Tsá² tiá² ca³cunh³ quionh³ tsá² ren² tso³, Tsá² jlánh¹ ca³lí³ quien² la³ cónh³ bí¹ la³jin³² tsá² tionh² hñu³mi³cuú². ²⁷Hí¹ jan² yáh³ tsá² lín³ mí²tsá² hien¹ tiá² cunh³ tsú², qui¹ jmái¹ ca³la³ jí³² hniáuh³² jngih³ tsá² hi³ jáh³ ñi¹con² Dió³², la³ñi¹ tín² hi³ ca³tin¹ hnga², ní¹ má²lí³² jáun² né³, jmu² tsú² siáh³ hi³ ca³tin¹ tsáu². Tí³la³ Jesús má¹na¹, cu³ jéin³² tán¹ bíh¹ ca³jun³ hi³ ca³tin¹ ca³la³ jin³² tsáu², jm¹ ca³cuen³ tsú² jáun² hnga² yáh³. ²⁸Tí³la³ tsá² hiauh³ hi³ ta²¹ hi³ lín³ mí²tsá² hien¹ la³ cun³ lí³ jáun² liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés né³, tsá² hi³ dá² cáun² quiunh³² la³ cun³ qui³ quiunh³² tsáu² bíh¹ hi³ lí¹ cháunh²³ chí¹ cáun² hi³ tiá² tsú²ta²¹; tí³la³ jm¹ má²ca³nga² hi³ lí³ jáun² liei²¹ jáun² né³, Dió³² ca³jmú³ cáun² jái¹³ cun³quionh³ hi³ ca³hien³ hnga² hi³ hión³² dí² Jon² hnga² cú²jueh³² hi³ lín¹³ Mí²tsá² Hien¹, jan² Tsá² ca³hiá² ca³táunh³ ca³la³ tán¹ hián² cu³tí³, la³ cun³ jm¹hi³nio².

**Cun³quionh³ Jesús bíh¹
ca³hín¹³ nió³² hmai²¹**

8

Jáun² né³, la³ cun³ jái¹³ hi³ jlánh¹ bíh¹ quien² ja¹ la³jí³²

jái¹³ hi³ má²lí²juáh¹³ jnoh¹ nf² niéih³ la³ lá²: Hi³ Mí²tsá² Hien¹ Juo¹³ dí² cu³tí³ lín³ la³ má²lí²juáh¹³ jnoh¹ nf², hi³ hí³ bíh¹ má²ca³ta³cua¹³ hñu³mi³cuú² tí³ cuá² chu²¹ quioh²¹ Dió³² Tsá² cuá¹quien². ²Tsá² hi³ bíh¹ lín³ Mí²tsáu² Tsá² jmu² ta²¹ néih³ hñú³ hien¹, tí³la³ hú¹tá¹ hñú³ hien¹ tson² má¹na¹, hi³ ca³jmú³ hnga² Dió³², jun³juáh¹³ hi³ ca³jmú³ jáun² tsá²mi³cuóun² yáh³.

³Jáun² né³, la³jin³² tsá² ca³lí³hiáun¹ hi³ lín³ mí²tsá² hien¹, tiu³nio² zia³² hi³ cue³² ñi¹con² Dió³², hi³ jngih² tsú² siáh³ jáh³ ñi¹con² Dió³²; hi³ cun³ñi¹ hi³ jáun² né³, ja³bí¹ Jesucristo ca³lí³ hniáuh³² hi³ zia³² hi³ cué³² siáh³. ⁴Tí³la³ sá¹jmí¹ hi³ zian² bíh¹ tsú² ñi¹ hué²¹ lá² dúh¹, jáun² tiá² Mí²tsáu² jm¹ lín¹³ yáh³ tsú², qui¹ la³ tí³ ta³né³² bíh¹ zian² tsá² ná¹lín³ mí²tsáu², tsá² zia³² hi³ cue³² ñi¹con² Dió³² la³ cun³ rá¹lí³ jáun² liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés. ⁵Tí³la³ mí²tsáu² hi³ má¹na²¹, cáun² ná¹jmu² tá¹³ néih³ hñú³ hien¹ hi³ lí³ jmáh³la³ henh¹³ quioh²¹ hi³ zia³² jáun² tí³ hñu³mi³cuú² bíh¹. Né¹ bíh¹ dí² hi³ tson² bíh¹ cáun² hi³ tí³ lí¹ jmouh³² bíh¹ tsú² jaun³², qui¹ jm¹ ca³tí³ ñi¹ jmu³ hla¹ Moisés cuáh³² hñú³ hmih³² jáun², jáun² Dió³² ca³juáh³ la³ lá²: “Hua³hín¹³ nú² hi³ jmóuh¹ hnú² tán¹ hián² cu³tí³ la³ cun³ lí³ nóh³² quioh²¹ hñú³ hi³ má²lí²híe³ jná¹³ hnú² tsi³ máh³ lá²”. ⁶Tí³la³ Mí²tsá² Hien¹ Juo¹³ dí² má¹na¹, má²ca³joh¹³ cáun² ta²¹ tí³ jlánh¹ bíh¹ quien², qui¹ cun³quionh³ hi³ bíh¹ ca³hi³ cáun² nió³² hi³ jlánh¹ bíh¹ chu²¹; hi³ jm¹ ca³hi³ jáun² nió³² hmai²¹ né³, jáun² jm¹ jáun² ca³jmú³ Dió³² jái¹³ jlánh¹ bíh¹ chu²¹ la³ cónh³ bíh¹ hi³ ca³jmú³ tsú² jáun² jm¹tin².

7 Qui¹ sá¹ jm¹ hi³ ca³ lí³ tí³ níó³² hi³
ca³ hi³ jáun² la³ ní¹, jáun² tiú² uú² jm¹
lí³ hniáuh³² yáh³ hi³ tanh¹³ tsú² siáh³
cáun² níó³² hmaí²¹. 8 Tí³ la³ Dió³²
ca³ jien³² tsá² hi³ hi³ tiá² tú² tiá²
tsin²³ yáh³ tsú², hi³ jáun² ca³ juáh³
tsú² la³ lá² hi³ ca³ tin¹ tsá² hí³:

Juo¹³ dí² juáh³ la³ lá²:

Chau²¹ jmáí¹ hi³ tanh²¹ jná¹³
siáh³ cáun² níó³² hmaí²¹,
quiúnh¹ jná¹³ tsá² Israel jí³ tsá²
Judá ní² siáh³,

9 Nió³² jáun² tiá² lí³ la³ cun³
lí³ níó³² hi³ ca³ jmú³² jná¹³
quiúnh¹ ná¹ dí¹ hio³ nú¹ deh³
tsú², tsá² jm¹ zian² jm¹ tin²,
jmáí¹ hi³ ca³ zánh³ jná¹³ jáun²
cuo² tsú² hi³ ca³ huen³ ná¹ tsú²,
jmáí¹ hi³ jm¹ tionh¹ tsú² jáun²
hué³² Egipto.

Nió³² hi³ ca³ jmú³² jná¹³ jáun²
quiúnh¹ tsú²,
tiá² ca³ ma³ tí³² yáh³ tsú²,
cun³ ní¹ hi³ jáun² bíh¹ tiú² uú²
ca³ tánh³² jná¹³ tsú² hó¹ ní³²,
juáh³ Juo¹³ dí².

10 Hi³ jáun² ná¹ má¹ jáun² tanh²¹
jná¹³ siáh³ cáun² níó³² quiúnh¹
ná¹ tsá² Israel hi³ lí³ la³ lá²,
juáh³ Juo¹³ dí²:
Taunh²¹ jná¹³ héih³² quion²¹ la³
tí³ jm¹ tsí³ tsá² hí³,
hi³ tón¹³ jná¹³ siáh³ la³ tí³ hñu³
tsí³ tsú².

Ní¹ má¹ jáun² né³, lín¹³ jná¹³
hú¹ tá¹ Dió³² Juo¹³ tsú²,
hi³ jáun² tsá² hí³ né³, lín¹³ tsá²
tionh² jo³ uón³² jná¹³.

11 Má¹ jáun² tiú² uú² lin¹ lí³ hniáuh³²
ma³ tin² tsú² tsá² ján² tsá² ján²,
hi³ juáh¹³ hi³ záih³² tsú² rainh²¹
hi³ hniáuh³² lí³ cuón³² tsú²
Juo¹³ dí²,

sa³ jun³ ní¹ con² tsá² co¹ tsú²,
sa³ jun³ ní¹ con² rainh²¹ tsú² siáh³,
qui¹ ca³ la³ jín³² tsá² bíh¹ lí³
cuóu³² jná¹³,
uá¹ hi³ tsá² quien², uá¹ hi³ tsá²
tiá² quien².

12 Má¹ jáun² má² hin¹³ jná¹³ la³ jí³²
hi³ má² ca³ jmú³ tsú² cun³ tin²
tsí³ hmóu³²,
hi³ jm¹ lí³ hi³ tiú² uú² cháú¹ jná¹³
tsin³² tso³ quióh²¹ tsú².

13 Jáun² né³, cun³ quionh³ hi³ hie³²
jáun² Dió³² cáun² níó³² hmaí²¹,
má² lin¹ hi³ má² tseh¹ bíh¹ hi³ jm¹ lí³
jáun² jm¹ tin²; hi³ lí³ ua³ cáun² hi³
má² tseh¹ né³, cáun² má² tsá² lí³ yenh³
bíh¹, hi³ tiú² uú² lin¹ nga³ zia³² ní¹ lí³
jmuh¹ ta²¹, má² ja³ quián³ tá¹ ron¹³ tí³
có³² bíh¹.

Ñí¹ hiú¹³ zia³² ní¹ hué²¹ lá² jí³
ñí¹ hiú¹³ zia³² hñu³ mí³ cuú²

9 Jáun² né³, níó³² hi³ jm¹ hu²¹
jáun² la³ jm¹ ní¹ jm¹ quionh³
héih³² quióh²¹ ca³ tí²¹ ha³ lánh³ rón³²
hniáuh³² ma³ tsu³ ma³ jónh³² tsú²
Dió³², la³ má² quionh³ cáun² hñú³
hien¹ ní¹ lí¹³ ma³ tsu³ ma³ jónh³² tsú²
Dió³² hi³ ca³ jmú³ jáun² tsá² zian² ní¹
hué²¹ lá². 2 Cuáh³² hñú³ hmih³² jáun²
né³, jm¹ lí³ tun³ néih³, hi³ lí³ la³ lá²:
Néih³ ní¹ la³ ní¹ jm¹ lí³ cáun² ní¹
hien¹, ní¹ jm¹ zeh¹ cáun² candelero
jueh³² hi³ jm¹ tsi²¹ quiau³ sí², hi³ ní¹
jáun² siáh³ jm¹ zeh¹ cáun² mesa ní¹
jm¹ ná¹ tsi²¹ hi³ cuú² miíh²¹ hien¹.
3 Jáun² ní¹ má¹ ca³ nga² jáun² ní¹ he¹
hmih³² ní¹ má² tun³ né³, jm¹ lí³ siáh³
cáun² ní¹ jlánh¹ bíh¹ hien¹. 4 Ní¹
jáun² jm¹ lí³ siáh³ cáun² ní¹ hiú¹³
mí¹ lí³ mí¹ ní² cú¹ mí¹ niau²¹ ní¹ tí²
jin³² tsú² ziu², la³ má² quionh³ cáun²
cuó² hi³ rá¹ píeh²³ cú¹ mí¹ niau²¹. Hñu³

cuó² jáun² jm¹ dí¹hu²¹ cáun² tse³ l³
 mí¹ñí² cú¹mí¹niau²¹; hi³ hñu³ tse³
 jáun² né³, jm¹ tioh³ la³ cun³ má³²
 hi³ téh²³ tsú² maná hi³ ca³súh³ jáun²
 Dió³². Ja³bí¹ hñu³ cuó² jáun² jm¹
 hu²¹ siáh³ hmá²hu²¹ quioh²¹ hla¹
 Aarón hi³ ca³hion² jáun² zen². Hi³
 hñu³ cuó² jáun² jm¹ hu²¹ siáh³ tá¹
 tun³ jo²¹ hmá² hi³ l³ quín¹ ñí¹ jm¹
 rá¹l³ jáun² héih³² quioh²¹ nió³² hi³
 ca³jmú³ jáun² Dió³². ⁵Ñí¹ cuó² jáun²
 jm¹ tionh¹ gon³ querubines quian²¹
 Dió³² hi³ ná¹lái¹. Cun³quionh³ tsá²
 láin¹ hí³ né³, jm¹ lin¹ hi³ Dió³² cuá³
 ñí¹ jáun². Tsá² hí³ jm¹ ná¹hai²¹ pí¹³
 ñí¹ quioh²¹ ñí¹ jm¹ ná²tsí³ jáun²
 mí²tsá² híen¹ la³ cun³ hi³ l³ cue³²
 ñí¹con² Dió³² hi³ ca³ti²¹ tso³. Tí³la³
 cun³ n² bíh¹ má²tioh²¹ hi³ ca³ti²¹
 jái¹³ n² ta³né³².

⁶Ñí¹ má¹l³ jáun² hua³jan²¹ la³ji³²
 hi³ jáun² né³, jáun² tsá² ná¹lín³
 mí²tsáú² tí² taunh³² cun³ jmá²
 cun³ jnia³² ñí¹ híen¹ la³ñí¹ jáun²,
 hi³ jmu² ta²¹ hi³ ca³tin¹. ⁷Tí³la³
 ñí¹ híen¹ quien² ñí¹ má²tun³ jáun²
 má¹na²¹, jí³²la³ hnga² mí²tsá² híen¹
 bíh¹ jm¹ tsá²hi³² cu³ jéin³² cú²
 mii²; n¹ má¹ja²hi³² tsú² ñí¹ jáun²
 né³, hniáuh³² quian³² tsú² jm¹³
 jáh³ hi³ tsa³ma³jnia³² dí² hi³ ca³ti²¹
 tsáú¹³ hnga², la³ má²quionh³ tsáú¹³
 la³jín³² tsáú² n² siáh³, la³ cun³
 la³ji³² tso³ hi³ ca³jmú³ tsú² ta³ tiá²
 ñí³². ⁸Cun³quionh³ hi³ jáun² hie³²
 dí² Jm¹chí³ Chun¹ hi³ tiá² juí³²
 jm¹ má²há²na²¹ yáh³ hi³ jm¹ lí³
 ngá¹³ lí³ua³ jan² tsáú² la³ tí³ néih³
 ñí¹ jlánh¹ bíh¹ híen¹ tá¹la³ jm¹
 zeh¹ jáun² hñú³ híen¹ lí³ hmih³² hi³
 ca³lí³ jáun² jm¹ jáun². ⁹La³ji³² bíh¹
 hi³ jáun² lí³ la³jm¹ lí³ cáun² jái¹³
 hi³ ca³ti²¹ jmá¹ hi³ ziaún² dí² lá²

ta³né³², hi³ jmu² lin¹ hi³ ca³la³ jí³²
 hi³ jm¹ tsá²cué² tsú² jáun² ñí¹con²
 Dió³² jí³ jáh³ hi³ jm¹ jngih² tsú²
 ñí¹ jáun² n² siáh³, cónh³ tiá² jm¹
 tú² jm¹ tsin²³ bíh¹ hi³ jmu³ hi³ lí¹³
 niau²¹ tie³ cun³ tán¹ cun³ hián² jm¹
 tsí³ tsá² má²ná¹ má²tsú² má²jónh³²
 hí³ Dió³². ¹⁰Hi³ la³ji³² héih³² ca³ti²¹
 he³ lánh³ hniáuh³² zian² tsú², uá¹la³
 cun³ má³² hi³ cú² hi³ hính²³ tsú², jí³
 héih³² ha³ lánh³ rón³² lí³ jin² tsú²
 cun³quionh³ ha³ lánh³ rón³² lóh³²
 tsú², la³ji³² héih³² n² jm¹ quien²
 jmáh³la³ ta³ tiá² má²ca³za³ Dió³²
 nió³² jáun² bíh¹.

¹¹Tí³la³ né³² né³, má²cuan² bíh¹
 Cristo, Tsá² lín³ hi³ Mí²tsá² Hien¹
 ca³ti²¹ la³ji³² hi³ chu²¹ hi³ má²zia³²
 ta³né³². Hi³ ñí¹ híen¹ ñí¹ jmu² tsú²
 tá¹³ hi³ lín³ Mí²tsáú² né³, cáun²
 ñí¹ jlánh¹ bí¹ chu²¹ bíh¹, hi³ tí³
 jlánh¹ bíh¹ quien² siáh³, jun³juáh¹³
 cáun² ñí¹ ca³jmú³ tsá²mi³cuóun²
 yáh³, la³ cun³ jun³juáh¹³ ñí¹ hue²¹
 lá² yáh³. ¹²Tí³la³ má²ca³hi³ bíh¹
 Cristo ñí¹ jlánh¹ bíh¹ híen¹ jáun²,
 hi³ ca³ñí¹jéin¹³ tsú² jm¹³ hnga²,
 jun³juáh¹³ jm¹³ zéin¹ yáh³, hi³
 sa³jun³ jm¹³ cuá¹ju² míh¹ yáh³. Cu³
 jéin³² tán¹ bíh¹ ca³ñí¹hi³² tsú² ñí¹
 jáun², hi³ ca³joh¹³ hi³ lí¹³ líón³² tsáú²
 hi³ jáun² lí¹³ zian² cun³ jm¹hi³nió².
¹³Quí¹ n¹juáh³ ta³bí¹ cun³quionh³
 jm¹³ cuá¹ju² jí³ zéin¹ yáh³ jm¹ lí²ji²
 ngú³ quioh²¹ tsá² ren² tso³ ta³ ñí¹
 Dió³², ho³ jí³ cun³quionh³ hi³ sen³²
 jáun² tsá² ren² tso³ juá² quioh²¹
 cuá¹ju² míh¹ hi³ ca³cáun³ jáun²
 ñí¹hiú¹³ siáh³, ¹⁴hi³ jáun² né³ itiá¹³
 bíh¹ tiá³ jmi² quioh²¹ Cristo tiá²
 lí³ quien², Tsá² ca³cuen³ hi³ hnga²
 ñí¹con² Dió³² cun³quionh³ Jm¹chí³
 zian² cun³ jm¹hi³nió², la³jm¹ cuen²

tsáu² jan² jáh³ jin²! Hi³ cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, má²lí¹³ má¹ti²¹ dí² ñí¹con² Dió³² Tsá² juú²tsáun², quí¹ má²ca³lí³ jin² dí² la³ tí³ hñu³ jmí¹ hñu³ tsí³ dí² ca³tí²¹ la³jí³² hi³ jmí¹ jmu³² dí² jáun², hi³ jmí¹ jmu² hi³ tiauh² dí² jáun² jo³cuo² hmú³².

¹⁵Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, Jesucristo bíh¹ lín³ Tsá² cua³tianh² cáun² nió³² hmai²¹; hi³ jáun² tsá² má²ca³te³ hí³ Dió³² lí¹³ hiáuh³ cáun² hi³ quien² cun³ jmí¹hi³nio², la³ cun³ hi³ ca³jmú³ jáun² Dió³² jáí¹³ hi³ cué³², quí¹ cun³ñí¹ hi³ ca³jun³ jáun² Cristo bíh¹ má²zia³² ha³ lánh³ rón³² lí¹³ hin³ tso³ hi³ ca³jmú³ jáun² tsáu² tá¹la³ jmí¹ tiáunh¹ tsú² jáun² nió³² la³ñí¹. ¹⁶Jmú¹³ jáí¹³, n¹juáh³ quiau³ hi³ quiú² jan² tsáu², tiá² má²quien² yáh³ tá¹la³ tiá² má²ca³lí³ tson² hi³ má²jun² tsá² ca³quiú² hí³ quiau³. ¹⁷Quí¹ quiau³ hi³ quiú² tsú² jáun² tiá² má²quien² yáh³ tá¹la³ zian² tsá² ca³quiú² hí³ jáí¹³ jáun², n¹ má¹jun² máh³ tsú² má²quien². ¹⁸La³ jáun² bíh¹ lí³ ca³tí²¹ nió³² hi³ ca³quiú² jáun² Dió³² la³ñí¹, hi³ cun³quionh³ hi³ ca³táin² jáun² jmí²hán¹ jáh³ bíh¹ ca³hín¹³ nió³² jáun². ¹⁹Jmí¹ jáun² ca³héh³ tín² hla¹ Moisés la³jín³² tsáu² héih³² hi³ jmu² Dió³²; jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³can³ tsú² jñú¹³ já¹ziáh² quian²¹ hin³² dáin³ quionh³ cáun² ñeh¹ náí² jmái² hisopo, hi³ jáun² ca³ma³jlih²¹ tsú² cun³quionh³ jmí¹³ cuá¹juí² míh¹ [jí³ jmí¹³ zéin¹ n¹fi² siáh³] hi³ má²ná¹jan² quionh³ jmái², hi³ ca³péih³ tsú² ñí¹ Sí² tloh³ héih³² quioh²¹ Dió³², jí³ la³ má²quionh³ la³jín³² tsáu² n¹fi² siáh³. ²⁰Jáun² ca³záih³ dí² tsá² hí³ la³ lá²: “Cun³quionh³ jmí² lá² bíh¹ lí²tson² nió³² hi³ ca³tanh² Dió³² quiúnh¹

hnoh²”. ²¹Ja³bí¹ ca³péih³ siáh³ Moisés jmí² hñú³ híen¹ jáun², la³ má²quionh³ la³jí³² hi³ nio² jáun² ñéh³ siáh³ hi³ jmúh³² tsú² ta²¹ n¹ má²ca³ma³tsu³ ma³jónh³² tsú² Dió³². ²²Quí¹ la³ cun³ rá¹lí³ jáun² héih³², hi³ míh¹ tiá² la³jí³² bíh¹ lí³ hniáuh³² jmu³ tsú² jí² cun³quionh³ jmí²; hi³ sa³jun³ lí¹³ bíh¹ hin³ tsáu¹³ tsú² n¹juáh³ hi³ tiá² quionh³ jmí².

**Cun³quionh³ hi³ ca³cuen³ hnga²
bíh¹ Jesús lí³ hin³ tsáu¹³ tsáu²**

²³Jáun² la³ jáun² bíh¹ tí² lí²hniáuh³² jngih³ tsú² jáh³, jáun² lí³ jí² la³jí³² la³ cun³ henh¹³ hi³ ná¹jmúh³² tsú² jáun² ta²¹ ñí¹ hué²¹ lá², henh¹³ quioh²¹ la³ cun³ rón³² lí³ hi³ né³bí¹ jmí¹ lí¹³ jáun² tí³ hñu³mí³cuú²; tí³la³ ca³tí²¹ hi³ né³bí¹ jmí¹ lí¹³, hi³ hú¹tá¹ cu³tí³ lí³ jin² jáun² tsáu² né³, ca³lí³ hniáuh³² bíh¹ hi³ lí³ jin² tsú² cun³quionh³ hi³ ca³hiau³ jáun² Dió³² cáun² hi³ jlánh¹ bíh¹ chu²¹. ²⁴Quí¹ jun³juáh¹³ ñí¹ jlánh¹ bíh¹ híen¹ hi³ ca³jmú³ tsá²mí³cuóun² yáh³ ca³hi³ Cristo, henh¹³ quioh²¹ hi³ lí³ jáun² hñu³mí³cuú²; tí³la³ tá²chi²¹ hñu³mí³cuú² bíh¹ ca³hi³ tsú². Jáun² ñí¹ jáun² bíh¹ cuá³ tsú² ta³né³² hi³ nau³² jáí¹³ ca³ta¹ jnoh¹ ta³ ñí¹ Dió³². ²⁵Né³² né³, tsá² ca³lin³ hí³ mí²tsá² híen¹ tí² tsá²hi³² cu³ jéin³² cú² mii² ñí¹ jlánh¹ bíh¹ híen¹ jáun², hi³ tí² tsá²can³² jmí², tí³la³ jun³juáh¹³ jmí¹³ hnga² yáh³ tsú²; tí³la³ Cristo má¹ná¹, jun³juáh¹³ hliáun³ jéin³² yáh³ hniáuh³² tsa³jen³ tsú² hnga². ²⁶Quí¹ sá¹jmí¹ la³ jáun² dúh¹, jáun² jmí¹ ca³tín¹ tsú² jún³ hliáun³ jéin³² bíh¹ la³ cun³ jmí¹ ca³lí³ hngá¹máh³ lá². Tí³la³ cu³ jéin³² bíh¹ ca³ma³jnia³²

tsú², jmái¹ ñí¹ má²táuh³ lá², hi³
 jáun² cun³quionh³ hi³ ca³cuen³ jáun²
 hnga² bíh¹ tsú² ca³lí³ hi³ hin³ tsú²
 tsáu¹³ tsáu². ²⁷La³ cun³ qui³ ca³tin¹
 jí³lin² tsáu² hi³ jún³ cu³ jéin³²,
 jáun² n¹ má¹lí³² jáun² má²tá¹tsí²¹
 héih³² ñí¹con² tsú², ²⁸la³ jáun² bíh¹
 lí³ siáh³ ñí¹con² Cristo; cu³ jéin³²
 tán¹ bíh¹ jun³ tsú² jm¹ ca³cuen³
 tsú² jáun² hnga², hi³ ca³hin³ tsú²
 jáun² tsáu¹³ juón³² tsáu². Tí³la³ n¹
 má¹ca³ma³jnia³² tsú² siáh³ cónh³ hi³
 tí²¹ tenh³ má¹ná¹, jun³juáh¹³ hi³ uú²
 ja³hin² tso³ yáh³ tsú² jáunh³, qui¹ hi³
 má²ja³lion³ tsá² ná¹jaun² bíh¹ tsú².

10 Qui¹ héih³² hi³ ca³hiah³
 jáun² hla¹ Moisés jm¹ lí³
 jmáh³la³ henh¹³ quioh²¹ hi³ chu²¹ hi³
 né³bíh¹ jm¹ lí³ máh³, tiá² jm¹ lí³
 yáh³ hú¹tá¹ m¹lí³ziah²¹ cu³tí¹³. Cun³ñí¹
 hi³ jáun² tiá² jm¹ tióh³² yáh³ héih³²
 jáun² hi³ jmu³ hi³ lí³ chun¹ tsú²
 ca³la³ tán¹ hián² cu³tí¹³, tsá² jm¹
 má²janh³² ñí¹con² Dió³² cun³quionh³
 hi³ jngih² tsú² jáun² jáh³ cu³ jéin³²
 cú² mii². ²Qui¹ sá¹jm¹ hi³ ca³hin³
 tso³ quioh²¹ tsáu² jm¹ ca³jngih³
 tsú² jáun² jáh³, jáun² jm¹ lí³ lieih²¹
 bíh¹ jm¹ tsí³ tsá² má²tsú² má²jónh³²
 hi³ Dió³² hi³ má²lín³ tsú² jan² tsá²
 tiú²uú² tso³ ren², jáun² tiú²uú²
 jáh³ jm¹ jngih³ yáh³ tsú². ³Tí³la³
 cun³quionh³ hi³ jngih² tsú² jáun²
 jáh³ né³, tí³ má²chau² bíh¹ tsí³ tsú²
 cú² jéin³² cú² mii² hi³ la³ ná¹ren²
 bíh¹ tsú² tso³; ⁴qui¹ cun³ jm¹líh³
 tiá² tiah²¹ bíh¹ jm¹lí³ cuá¹juí² jí³ jm¹lí³
 zéin¹ hi³ hin³ tsáu¹³ tsáu².

⁵Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, Cristo
 ca³záih³ Dió³² la³ lá² jm¹ tí³ ñí¹já²¹
 ñí¹ hué²¹ lá²:

Tiá² ca³tí³ yáh³ honh² hnú² hi³
 zia³² hi³ lí¹ cue³² tsáu²,

sa³jun³ hi³ jngih² tsú² jáun² jáh³,
 hi³ jáun² cu³tsa³² má²ca³jmu³
 hnú² cú²jueh³² hua³jan²¹ hi³
 lín¹³ jná¹³ tsá² dí¹ngú³.

⁶Tiá² ca³tí³ yáh³ honh² hnú² uá¹
 cun³ hi³ jin³ tsú² tá¹ jan² jáh³
 ñí¹con² hnú²,
 hi³ sa³jun³ ca³jen¹³ bíh¹ hnú²
 hi³ jngih² tsú² jáun² jáh³ hi³
 ca³tí²¹ tso³.

⁷Jáun² jná¹³ né³ ca³juánh³² la³
 lá²:

Hnú² Dió³², lá² hún¹ jná¹³
 hua³jan²¹ hi³ jmu¹ jná¹³ la³
 cun³ hi³ tí³² honh² hnú²,
 la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí²
 hi³ ca³tin¹ jná¹³.

⁸Jáun² né³, la³ñí¹ tín² ca³juáh³
 tsú² hi³ tiá² tí³² yáh³ tsí³ Dió³² hi³
 jngih² jáun² tsáu² jáh³ ñí¹con² tsú²,
 sa³jun³ jm¹ zia³² hi³ cue³² tsáu²,
 sa³jun³ hi³ jin²³ tsú² jáun² jáh³ tá¹
 jan², sa³jun³ hi³ jngih² tsú² jáun²
 jáh³ hi³ ca³tí²¹ tso³, uá¹jinh¹ liei²¹
 rá¹juáh³ hi³ jm¹ ca³tin¹ tsú² jmu³
 la³ jáun². ⁹Jm¹jáun² ca³juáh³ tsú²
 siáh³ la³ lá²: “Hnú² Dió³² lá² hún¹
 jná¹³ hua³jan²¹ hi³ jmu¹ ná¹ la³ cun³
 hi³ tí³² honh² hnú²”. Jáí¹³ ní² hnió³
 juáh³ hi³ la³ jáun² bíh¹ má²tí³² tsí³
 Dió³² cha³ jm¹ jngih³ tsáu² jáh³.

¹⁰Jáun² né³, má²ca³ta³ná¹chan¹ dí²
 ñí¹con² Dió³² cun³ñí¹ hi³ ca³jmu³
 jáun² Jesús Tsá² lín³ Cristo la³ cun³
 hi³ tí³² tsí³ Dió³², hi³ ca³cuen³ tsú²
 jáun² hnga² hi³ jún³ cu³ jéin³² tán¹.
¹¹Hi³ tsá² ná¹lín³ mí²tsáu² né³,
 la³ má²ná¹jmu² jáun² bíh¹ tá¹³ la³
 ma³ quin³² ma³ jan³² jmái¹ ca³la³
 jí³² hi³ jngih² jáh³, uá¹jinh¹ tiá² lín¹
 tso³ hin²³. ¹²Tí³la³ Jesús má¹ná¹,
 cu³ jéin³² tán¹ la³ lá² bíh¹ ca³cuen³
 tsú² hnga² hi³ jún³ hi³ ca³tí²¹ tsáu¹³

tsáu², cáun² hi³ ca³li³ quien² cun³
 jmí¹hi³nio²; jmí¹ li²¹ jáun² né³, ca³li³
 lin¹ hi³ quien² tsú² jmí¹ ca³ta³cua¹³
 jáun² tí³ cuá² chu²¹ quioh²¹ Dió³².
 13 Ní¹ jáun² cuá¹jan³² tsú² ca³la³ ní¹
 cá³chó²¹ jmái¹ hi³ tsá² hau² tsú²
 lí¹³ tá¹tonh¹ ñeh² ta³ tsú² hi³ lí³
 lin¹ hi³ tiá² quien² tsá² hí³. 14 Quí¹
 cun³quionh³ hi³ ca³cuen³ tsú²
 jáun² hnga² hi³ jún³ cu³ jéin³² tán¹,
 ca³ma³chun¹ tsú² ca³la³ tán¹ hián²
 cu³tí¹³ cun³ jmí¹hi³nio² la³jín³² tsá²
 má²ná¹chan¹. 15 Ja³bí¹ Jmí²chí³
 Chun¹ má²tson² siáh³ jái¹³ ní². La³ní¹
 tín² ca³juáh³ tsú² la³ lá²:

16 Ní¹ má²jáun² tanh²¹ jná¹³ siáh³
 cáun² nió³² quiúnh¹ tsá² hí³ hi³
 lí³ la³ lá², juáh³ Juo¹³ dí²:
 La³ tí³ hñu³ tsí³ tsá² hí³ taunh²¹
 jná¹³ héih³² quion²¹,
 hi³ tón¹³ jná¹³ siáh³ la³ tí³ jmí¹
 tsí³ tsú².

17 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³juáh³ siáh³
 la³ lá²:

Hí¹ cu³ jéin³² tiú²uú² cháu¹ jná¹³
 tsin³² tso³ jáun² quioh²¹ tsú²,
 sa³jun³ hi³ ca³jmú³ tsú² jáun²
 cun³ tín² tsí³ hmóu³².

18 Jáun² né³, ní¹juáh³ la³ má²ca³chí²
 bíh¹ tsú² tsí³ ca³tí²¹ tso³ jáun², jáun²
 tiú²uú² jáh³ hniáh³ yáh³ hi³ jngih³
 tsáu² hi³ ca³tí²¹ tso³.

Ca³ta¹ dí² má²janh¹³ ní¹con² Dió³²

19 Hi³ jáun² né³ reh², má²lí¹³ niau²¹
 tiá³ tsí³ dí² hi³ tauh²¹ dí² ca³la³ tí³
 ñéih³ ní¹ jlánh¹ bíh¹ híen¹ cun³ní¹
 hi³ Jesucristo ca³táin³ jmí²hán¹;
 20 quí¹ cun³quionh³ hi³ ca³cái² jáun²
 hmih³² hi³ jmí¹ hí¹jnáí²³ jáun² jui³²
 ñéih³ ní¹ híen¹ quien² jáun² bíh¹
 má²lin¹ hi³ má²ca³nia³ Jesús cáun²
 jui³² hmai²¹ quiú¹³ dí² hi³ lí¹³ ngá¹³

dí² ñéih³ ní¹ híen¹ quien² jáun²,
 cáun² jui³² hi³ jmu² hi³ lí¹³ ziaún²
 dí² hi³ hmai²¹. Hmih³² jáun² má¹ná¹,
 hi³ hie³² tsú² ngú³ quioh²¹ hnga²
 bíh¹ Jesús. 21 Hi³ cun³ní¹ hi³ Jesús
 hí³ bíh¹ siáh³ lín³ Mí²tsá² Híen¹
 ca³tin¹ la³jín³² tsá² tionh² jo³cuo²
 Dió³², 22 jáun² cuí¹ má²janh¹³ dí²
 ní¹con² Dió³² hi³ ca³la³ hí¹ cáun² hi³
 tiá² chí¹quí² chí¹jnáí²³ tsí³ dí², tí³la³
 hi³ nio² cáun² tán¹ tsí³ dí² má¹ná¹;
 quí¹ má²ca³ma³ji² bíh¹ tsú² hñu³ tsí³
 dí², hi³ má²ca³sa² tsú² siáh³ jnoh¹
 cun³quionh³ jmái² jí², jáun² tiú²uú²
 tso³ cha³² jmí¹ tsí³ dí². 23 Cuí¹ chá¹³
 dí² tiá³ tsí³ hi³ la³ má²ná¹ton²³ jáun²
 dí² jái¹³ ca³tí²¹ la³ cun³ hi³ má²hu²¹
 jáun² tsí³ dí², quí¹ qui³ cónh³ ma³tí³²
 bíh¹ Dió³² jái¹³ hi³ má²ca³jmú³.
 24 Jáun² né³, cuí¹ láí¹³ dí² lánh³ rón³²
 cue¹³ dí² pí³ tsá²ján² tsá²ján², hi³
 hno³ dí² tsú², hi³ jmú¹³ dí² siáh³
 hi³ chu²¹ ní¹con² tsú². 25 Ha³ lí² cuí¹
 chá¹³ dí² tí³ có³² hi³ cuú¹ ngah¹³
 dí² hi³ má²tsú¹ má²jónh²¹ dí² Dió³²
 la³jmí¹ má²ná¹jmu² ma³ jan² tsáu².
 Tí³ jlánh¹ bíh¹ ca³ta¹ dí² hi³ hlí¹
 lienh¹ dí² tsá²ján² tsá²ján² hi³ má¹tí²¹
 dí² re². Hi³ jmái¹ hi³ ziaún² dí² lá²
 né³, tí³ jlánh¹ bíh¹ má²hniáuh³²
 jmú¹³ la³ jáun², quí¹ néh³² dí² hi³
 má²janh² bíh¹ má²he² jmái¹ quioh²¹
 Tí³² Juo¹³ dí².

26 Quí¹ ní¹juáh³ jnoh¹, tsá²
 má²ca³li³ né¹ dí² jú¹ tson² cáun²
 jmú¹³ tso³ la³ má²jmu³² jáun², jáun²
 tiú²uú² hin² zian² yáh³ tsá² lí¹³ jún³
 siáh³ ca³tí²¹ tso³ jáun²; 27 ní¹ jí²¹la³
 tí³ cáun² má²ma³tso² tsí³ bíh¹ tsú²
 ní¹ má¹cá²chó³² jmái¹ hi³ ra³tsi³²
 jáun² Dió³² héih³² cun³quionh³ sí²
 huáh² tsí³, ní¹ lí¹³ cón³² tsá² hau²
 Dió³². 28 Quí¹ ní¹juáh³ ta³ bíh¹ tsá²

tiá² ta²¹ ca³taunh³ héih³² quioh²¹
 hla¹ Moisés yáh³ ca³tin¹ jún³,
 n¹juáh³ tsá² má²ca³hna³ gon³ ho³
 gáun³ tsáu², hi³ hí¹ cú¹pih²¹ uu³i³tsó³
 tiá² ca³li³ zia³² quioh²¹, ²⁹hi³ jáun²
 né³ itiá¹³ bíh¹ tiá³ tsá² tiá² quiú²
 tiá² jéin²³ Jon² Dió³² tiá² má³tso²
 tsí³, tsá² lí¹ jmu² hí³ hi³ tiá² quien²
 jmí²hán¹ tsú² hi³ ca³ma³tson² jáun²
 nió³² hmaí²¹ hi³ má²tiáuh¹ dí² jáun²,
 jmí² hi³ jmu² hi³ lín³ tsú² jáun² tsá²
 ná¹chan¹ ní¹con² Dió³²! Quí¹ tsá² la³
 hí³ bíh¹ cáun² lí¹ tú² lí¹ hió³² siáh³
 Jmí²chí³ Chun¹, Tsá² má²jnia³² hí³
 mí³ hi³ ja³² jáun² tsí³ Dió³² ní¹con²
 dí². ³⁰Quí¹ má²cuóun³² bíh¹ dí²
 Juo¹³, Tsá² ca³juáh³ hí³ la³ lá²: “Jná¹³
 bíh¹ ca³tin¹ má¹tson¹³ tsáu², huen²
 jná¹³ bíh¹ ca³tin¹ jéinh¹”. Ja³bí¹
 ca³juáh³ tsú² siáh³: “Dió³² bíh¹ Tsá²
 ra³tsí³² héih³² ní¹con² tsá² tionh²
 jo³cuo²”. ³¹iHe³ ma³ jlánh¹ huáh²
 tsí³ n¹juáh³ n¹ má¹ca³janh³² tsú²
 ní¹con² Dió³² Tsá² liéih³²!

³²Hi³ jáun² né³, cháú¹ náh² honh²
 lánh³ rón³² ca³li³ quián¹³ náh²
 jmí¹tin², jmí¹ tá² ca³tái³ jáun² joh¹
 quioh²¹ Dió³² hñu³ honh² náh², hi³
 ca³tion³ náh² jáun² honh² ja¹ la³i³²
 uu³cha³tsi³² huáh² tsí³ hi³ ca³há²
 ca³nga² náh². ³³Ma³ jan² hnoh²
 ca³quiú² ca³je³ tsú² ní¹ hó²¹ní¹ tsá²
 juú², hi³ ca³qui³ ca³jmoh³ náh² tsú²;
 hi³ ma³ jan² hnoh² siáh³ ca³tionh²
 náh² cúh² honh² ca³tin¹ tsá² jmí¹
 ná¹má²tso² hí³ tsí³, hi³ ca³tianh³
 náh² cu³héin¹ tsú². ³⁴Ca³ja³ bíh¹
 mí³ honh² náh² ní¹con² tsá² jmí¹
 ná¹tson³, ja³bí¹ cáun² ca³ma³hiúnh¹³
 náh² siáh³ honh² jmí¹ ca³quin³
 tsú² hi³ quián¹³ náh², quí¹hliá²
 cun³ má²ná¹níh¹ bíh¹ náh² hi³ tí³
 hñu³mi³cuú² nio³ náh² hi³ jlánh¹

bíh¹ chu²¹, hi³ ma³híe² cun³
 jmí¹hi³nio². ³⁵Hi³ jáun² né³, ha³ lí²
 cuí¹ cha³hín³ hi³ nio² ní² tiá³ honh²
 náh², quí¹ cun³quionh³ hi³ jáun² bíh¹
 zia³² hi³ lí¹³ hián¹³ náh². ³⁶Hniáu³²
 bíh¹ cueh¹³ náh² honh² hi³ jmúh¹³
 náh² la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ Dió³², quí¹
 jáun² bíh¹ lí¹³ hián¹³ náh² la³ cun³
 jái¹³ hi³ má²ca³jmú³ tsú² jáun² hi³
 cue³². ³⁷Quí¹ ní¹ Sí² rá¹juáh³ la³ lá²:

Má²ja³quián³ cu³tí¹³ bíh¹ jáunh³
 Tsá² ca³tin¹ jáunh³,
 ha³ tiú²uú² lén³ yáh³ tsú².

³⁸Jáun² né³, tsá² joh² jná¹³,
 tsá² má²lín³ la³juah²¹ dúh¹ jan²
 tsá² chun¹,
 lí¹³ bíh¹ zian² quí¹ cun³ní¹ hi³
 nio² cáun² tsí³;
 tí³la³ n¹juáh³ tsá² ca³jính³² tí³
 cu³hna²¹ né³,
 tiá² tí³² yáh³ tsin³² jná¹³ tsá² la³
 hí³.

³⁹Tí³la³ jnoh¹ má¹ná¹, tiá² láí³ yáh³
 dí² tsá² jinh³² tí³ cu³hna²¹, tsá² cun³
 ca³tin¹ hi³ tsa³hín³. Tí³la³ jnoh¹ dá²
 láí³ dí² tsá² nio² cáun² tsí³ bíh¹, hi³
 jáun² bíh¹ lí¹³ liáu³ dí².

Jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsá² nio² cáun² tsí³

11 Hi³ jáun² né³, n¹juáh³ tsá²
 nio² cáun² tsí³, cun³ tiá²
 hí³² bíh¹ tsí³ tsú² ca³tí²¹ lí³ua³ cáun²
 hí³ cuá¹jan³² tsú² jáun²; tsá² la³ hí³
 bíh¹ cun³ tiá² taunh³² tun³ tsí³ hi³
 ca³tí²¹ cáun² hi³ tiá² má²ca³jíe³, quí¹
 cáun² ní³² tsú² hñu³ tsí³ hi³ tson²
 bíh¹ zia³² la³ cun³ hi³ hu²¹ jáun²
 tsí³. ²Tsá²haun³² dí¹hio³ nú¹deh³ dí²
 ca³ta³tonh¹ re² ta³ ní¹ Dió³², quí¹
 cun³ní¹ hi³hliá² jmí¹ ná¹tioh³ cáun²
 tsí³.

³Cun³quionh³ hi³ nio² jáun²
 cáun² tsí³ bíh¹ dí² né¹ hi³ Dió³² bíh¹

ca³jmú³ ca³la³ ji³li³² cun³quionh³
 jmáh³la³ jè¹; hi³ la³ji³² hi³ jniá³ siáh³,
 jun³juáh¹³ ca³li³ cun³quionh³ hi³ jmí¹
 má²jniá³ yáh³.

⁴Hi³ jáun² né³, cun³ñí¹ hi³ jmí¹
 nio¹ jáun² cáun² tsí³ bíh¹ hla¹ Abel,
 jáun² tí³ jlánh¹ bíh¹ ca³tí³ tsí³ Dió³²
 jáh³ hi³ ca³jngih³ tsú² jáun² la³ cónh³
 bíh¹ hi³ ca³cué³ jáun² hla¹ Caín.
 Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ ca³ma³tson²
 Dió³² jái¹³ hi³ chun¹ tsú², hi³ la³ cun³
 hi³ ca³cué³ tsú² jáun² né³, ca³héi³
 bíh¹ Dió³². Hi³ cun³ñí¹ hi³ jmí¹ nio¹
 jáun² cáun² tsí³ bíh¹ siáh³ hla¹ hí³,
 jáun² bíh¹ zia³² hi³ má²ta² tsú² jnoh¹
 la³ tí³ ta³ne³², uá¹jinh¹ má²jún¹ tsú².

⁵Ja³bí¹ cun³ñí¹ hi³ jmí¹ nio¹ cáun²
 tsí³ bí¹ siáh³ Enoc, jáun² cáun² ngah³
 la³ lí³ jáun² bíh¹ tsú², tiá² lin¹ ca³jun³
 yáh³ tsú²; tiú²uú² hin² ca³tsauh¹ yáh³
 tsú², quí¹ Dió³² bíh¹ la³ ca³jáu³² tsú².
 Ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³² rá¹juáh³ la³ lá²
 hi³ ca³tín¹ tsá² hí³, hi³ ñeh² bíh¹ hi³
 tsánh³² tsú², ca³tí³ bíh¹ tsí³ Dió³²
 la³ji³² hi³ ca³jmú³ tsú². ⁶Quí¹ cun³
 tiá² lí¹³ bíh¹ jmu³ tsáu² la³ cun³ hi³
 tí³² tsí³ Dió³² ní¹juáh³ tiá² nio² yáh³
 cáun² tsí³ tsú². Quí¹ la³ñí¹ la³ján³
 hniáuh³² chá³² tsú² cáun² tsí³ hi³
 cu³tí³ bíh¹ zian² Dió³² ní¹juáh³ tsá²
 hnió³ ma³janh³² ñí¹con² Dió³², hi³
 hniáuh³² siáh³ chá³² tsú² cáun² tsí³
 uá²jai³² hi³ tson² zia³² hi³ hiáuh¹³
 tsú² ní¹juáh³ tsá² hnah² Dió³².

⁷Jáun² né³, cun³ñí¹ hi³ hla¹ Noé
 uá²jai³² jmí¹ nio¹ siáh³ cáun² tsí³,
 jáun² ca³taunh³ tsú² ta²¹, hi³ ca³jmú³
 cáun² cuó² pa²¹ ñí¹ lí¹³ liáun³ ji³lin²
 tsá² hñú¹³ tsú² jmí¹ ca³zái³ tsú² jáun²
 Dió³² hi³ né³bí¹ lí¹³ cáun² hi³ tiá²
 má²jniá³. Cun³quionh³ la³ jáun² bíh¹
 ca³lí³tsin² tsá² ñí¹ hná¹ jáun² hi³ la³
 ná¹ren² tso³; la³ jáun² bíh¹ lí³ hi³

ca³lin³ tsú² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá²
 chun¹ ta³ ñí¹ Dió³², cun³ñí¹ hi³ jmí¹
 nio¹ jáun² cáun² tsí³ bíh¹.

⁸Ja³bí¹ hla¹ Há²bran²¹ siáh³
 ca³tanh² ta²¹ Dió³² cun³ñí¹ hi³ jmí¹
 nio¹ cáun² tsí³; jáun² cua³han³ tsú²
 ñí¹ jmí¹ cuá³, hi³ ngau³ tsú² hi³
 tsa³cuá² hué³² ñí¹ cué²¹ Dió³² ta³ tiá²
 ñí² tsú² ha³ dá² jinh¹ jaun³² tsó³² dí².

⁹Cun³ñí¹ hi³ jmí¹ nio¹ jáun² cáun²
 tsí³ Há²bran²¹, jáun² la³jmí¹ cuá³
 jan² tsá² cú²juú² bíh¹ ca³ta³cua¹³ tsú²
 hué³² ñí¹ ca³jmú³ jáun² Dió³² jái¹³
 hi³ cué³²; jáun² hñú³ hi³ lí³ hmih³²
 bíh¹ ca³cuá³ tsú² cú²jueh³². La³ jáun²
 bíh¹ ca³jmú³ siáh³ hla¹ Isaac jon²
 tsú² ji³ hla¹ Jacob cho¹ tsú² ní² siáh³,
 tsá² ca³hiah³ hi³ uá²jai³² jái¹³ jáun².

¹⁰Quí¹ Há²bran²¹ hí³ dá² jmí¹ jan³²
 hi³ lí¹³ cáun² juú² hi³ quian³² jmí¹
 hiah³² pin³, cáun² juú² hi³ hnga²
 Dió³² quí¹³ héih³², hi³ hnga² siáh³
 jmu³.

¹¹Ja³bí¹ hla¹ Sara siáh³, uá¹jinh¹
 jmí¹ má²lieih²¹ lín²¹ tsú², hi³ tiú²uú²
 jmí¹ lí¹³ can³ jon², tí³la³ cun³jáun²
 ca³hiah³ bíh¹ tsú² pí³ hi³ can³
 jon² cun³ñí¹ hi³hliá² ca³chá³ cáun²
 tsí³; ca³lí³zian² bíh¹ jan² jon² tsú²
 quí¹hliá² ca³taunh³ tsú² ta²¹ hi³
 Dió³² bíh¹ jan² Tsá² ma³tí³² jái¹³
 quioh²¹. ¹²Jáun² né³, la³ jáun² bíh¹
 lí³ hi³ Há²bran²¹, jan² tsá² jmí¹
 má²ñí¹chau²¹ jmái¹ hi³ jún³, ca³chó³²
 bíh¹ jmái¹ hi³ ca³lí³zian² juóun³²
 lín³² jón²zih¹ jón²cho¹ tsú², la³jmí¹
 hliáun³ chí¹jmái²¹, la³ cun³ lí³ siáh³
 zái¹ nio² can³² jmí²miih²¹, cáun² hi³
 tiá² tián³ hí¹³.

¹³La³jín³² bíh¹ tsá² hí³ ca³tsan³
 ta³ tiá² ca³hiah³ la³ cun³ jái¹³ hi³
 ca³jmú³ jáun² Dió³² hi³ zia³² hi³
 cué³²; tí³la³ cun³ñí¹ hi³ jmí¹ nio¹

jáun² cáun² tsí³ tsú² né³, jáun² cáun² ca³ma³hiún² bíh¹ tsú² tsí³ ca³ti²¹
 jái¹³ hi³ ca³jmú³ jáun² Dió³², uá¹jinh¹
 jmí¹ ní³² tsú² hi³ ní¹ ué³ máh³ lí³tí³.
 Jáun² cáun² ca³ton³ bíh¹ tsú² hi³ lín³
 la³jmí¹ lín³ jan² tsá² cú²juú² tá¹la³ há¹
 ngá¹³ tsú² hi³ zian² jáun² ní¹ hué²¹
 lá². 14 Tsá² hleh³² jái¹³ la³ ní² né³,
 jmu² lin¹ hi³ hnauh² juú²co¹. 15 Quí¹
 sá¹jmí¹ hi³ ná¹chau² tsí³ tsú² ní¹
 ca³huén² dúh¹, jmí¹ lí¹³ bíh¹ hi³ jmí¹
 tsa³tánh¹ tsú² siáh³ ní¹ jáun². 16 Tí³la³
 tsá² hi³ má¹ná¹, jmí¹ ná¹hen² tsí³
 hi³ chá¹tánh¹ juú²co¹ ní¹ jlánh¹ bíh¹
 chu²¹, la³ cun³ juú²co¹ tsú² hi³ nio² la³
 tí³ hñu³mi³cuú² yáh³. Hi³ jáun² tiá² lí³
 heh²³ yáh³ Dió³² hi³ juáh²³ tsáu² hi³
 hí³ bíh¹ dí² lín³ Dió³² Juo¹³ tsú², quí¹
 má²nióh³² bíh¹ dí² hua³jan²¹ cáun²
 juú² ní¹ lí¹³ tsa³tiánh² tsá² hi³.

17 Ja³bí¹ la³ jáun² siáh³, jmí¹ ca³ca³
 ca³lau³ Dió³² quioh²¹ Há²bran²¹,
 cun³ní¹ hi³ jmí¹ nio¹ cáun² tsí³ bíh¹
 tsú², jáun² jmí¹ má²jngih³ tsú² Isaac
 jon² ní¹con² Dió³². Jmí¹ má²hún¹ tsú²
 hua³jan²¹ hi³ jngih³ jon² tsá² jan²
 tán¹, uá¹jinh¹ jmí¹ ca³jmú³ Dió³² jái¹³
 ní¹con² tsú² hi³ juáh³ jáun² la³ lá²:

18 “Cun³quionh³ jónh³² hñú² Isaac
 lí³zian² jon³zfh¹ jon³cháuh³ hñú²”.

19 La³ jáun² jmí¹ hún¹ tsú² hua³jan²¹
 hi³ jmu³, quí¹hliá² ní³² tsú² hi³ Dió³²
 tin² jmu³ hi³ jenh¹³ tsáu² ja¹ hla¹;
 míh¹ tiá² lí³ juáh³ dí² hi³ Há²bran²¹
 hí³ ca³hián¹³ siáh³ jon² la³jmí¹ lí³ hi³
 ca³jenh¹³ siáh³ ja¹ hla¹.

20 Ja³bí¹ cun³ní¹ hi³ jmí¹ nio¹
 cáun² tsí³ hla¹ Isaac uá²jai³², hi³
 ca³ti²¹ jmái¹ né³bí¹ já²¹ máh³ jaun³²
 ca³ma³miih² tsú² jon² Jacob jí³ Esaú.

21 Ja³bí¹ hla¹ Jacob siáh³
 ca³ma³miih² cho¹, jon² Sé³², cun³ní¹
 hi³ nio² cáun² tsí³, hi³ ca³ma³tsu³

ma³jónh³² tsú² Dió³² ca³la³ hi³
 má²tsin² hná¹³ hmá²hu²¹ quioh²¹.

22 Cun³ní¹ hi³ jmí¹ nio¹ cáun² tsí³
 bíh¹ siáh³ hla¹ Sé³², jáun² ca³juáh³
 jmí¹ má²ja³quián³ jún³, hi³ chau²¹
 jmái¹ huén³² tsá² Israel hué³² Egipto,
 hi³ ca³jmú³ dí² siáh³ héih³² hi³
 he³ lánh³ rón³² jmu³ tsú² quioh²¹
 hla¹, la³ cun³ hnga² dí², ní¹ má²tí³
 ní¹ huén²¹ tsú² ní¹ jáun² jmí¹tsú²
 jmí¹ja³².

23 Ja³bí¹ la³ jáun² cun³ní¹ hi³ jmí¹
 nio¹ cáun² tsí³ bíh¹ tsá² hú¹tá¹ jméi²
 mí¹ziú¹³ hla¹ Moisés, jáun² bíh¹
 ca³jmú³ tsú² hi³ rá¹hma¹ dí² cun³
 hñi³² zfh² jmí¹ dáin² dí², quí¹hliá²
 ca³jién³² tsú² dáin² hí³ hi³ jlánh¹
 chun¹, hi³ sa³jun³ ca³juénh² tsú²
 siáh³ ca³ti²¹ héih³² hi³ ca³jmú³ jáun²
 re²¹ juo¹³ tsá² Egipto [hi³ hñiáuh³²
 jún³ la³jín³² dún² tsá²nüh² jon² tsá²
 Israel].

24 Hi³ cun³ní¹ hi³ jmí¹ nio¹ siáh³
 cáun² tsí³ hnga² hla¹ Moisés né³,
 jáun² jmí¹ ca³lí³hún¹ tsí³ dí², tiú²uú²
 ca³lí³hnió³ yáh³ dí² hi³ tsáu² cáun²
 lí¹ lín¹³ hi³ hú¹tá¹ mí¹ziú¹³ bíh¹ dí²
 tsá²mi³ jon² re²¹. 25 Ca³lí³hnió³ bíh¹
 tsú² ma³tso² tsí³ cu³lí²¹ quionh³
 tsá²co¹ tsá² tionh² hi³ jo³cuo² Dió³²,
 cha³ jmí¹ ma³hiún² tsú² cu³tiá³ tsí³
 hi³ jmu³ tso³. 26 Ca³lín¹³ tsú² hi³ tí³
 jlánh¹ bíh¹ zia³² ní¹ jmu³ ta²¹ hi³
 ma³tso² tsú² tsí³ cun³ní¹ hi³ ca³tin¹
 Tsá² lín³ Cristo, la³ cónh³ bíh¹ hi³
 jmí¹ lí³ hánh³ tsú² cun³quionh³
 la³ji³² hi³ zia³² hué³² Egipto jáun²;
 quí¹ cun³ jmí¹ má²hu²¹ bíh¹ tsí³ tsú²
 hi³ chau²¹ jmái¹ hi³ zia³² hi³ hiáuh³
 ní¹con² Dió³².

27 Cun³ní¹ hi³ jmí¹ nio¹ jáun² cáun²
 tsí³ Moisés, jáun² cua³han³ tsú²
 hué³² Egipto hi³ tiá² ca³hí³ yáh³ tsí³

tsú² hí³ míh³ tsí³ re²¹; cáun² ca³chá³
 tiá³ tsí³ bíh¹ tsú² la³jm¹ jmu² jan²
 tsá² cuá¹jién³² Dió³², Tsá² tiá² jniá³.
 28 Hí³ cun³ñí¹ hí³ jm¹ nio¹ jáun²
 cáun² tsí³ tsú² siáh³, jáun² ca³quiú²
 tsú² héih³² ca³ti²¹ Jm¹hfén¹ hí³
 hniáuh³² jngih³ tsáu² jáh³, hí³ jáun²
 jm¹ jáh³ hí³ né³ hniáuh³² péih³ tsú²
 ho³hñú¹³ quioh²¹, quí¹ cun³quionh³
 hí³ jmu³ la³ jáun² bíh¹ tsá² Israel tiá²
 lí¹³ jún³ hí¹ jan² dún² tsá² ñí¹ jon² ní¹
 má¹ca³nga² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³²,
 tsá² quian³² hí³ pí³ quioh²¹ hmu³².

29 Cun³ñí¹ hí³ jm¹ nio¹ siáh³ cáun²
 tsí³ tsá² Israel, jáun² ca³nga² tsú²
 chu³jo² Jm¹miih²¹ Dáin³ la³juah²¹
 dúh¹ cáun² ñí¹ quiéin², tí³la³ jm¹
 ca³lí³hnió³ tsá² Egipto hí³ ngái³²
 siáh³ ñí¹ jáun² má¹ná¹, ca³quí²
 ca³jláin³² bíh¹ tsú² jmái², hí³ jáun²
 ca³hnúh³² jmái².

30 Ja³bí¹ la³ jáun² siáh³ cun³ñí¹ hí³
 jm¹ nio¹ cáun² tsí³ bíh¹ tsá² Israel,
 jáun² ca³quíh³² hná¹ hiah³² hu²¹ juú²
 Jericó jm¹ ca³chí² tsú² jáun² juí³² hí³
 ca³ñi³taunh¹ tsú² jáun² quiau³ jmái¹
 la³ cu³ la³ jéin³ juú² jáun². 31 Ja³bí¹
 hla¹ tsá²mi³ Rahab, tsá² jlánh¹ jm¹
 juón¹ hí³, tiá² ca³jun³ yáh³ cu³lí²¹
 quionh³ tsá²co¹, tsá² tiá² jm¹ nieh³
 hí³ ñí¹con² Dió³², cun³ñí¹ hí³ ca³chá³
 bíh¹ tsú² cáun² tsí³; quí¹ hí³ bíh¹
 ca³hen³ re² tin² tsá² ca³ñí¹quí¹
 ñí¹lian¹³ juú² jáun² quioh²¹ tsú².

32 Jáun² né³, ézia²¹ bíh¹ hí³
 hniáuh³² juah²¹ jná¹³ ñí¹ hná¹ ní²
 juáh¹³? Quí¹ tiú²uú² tsin¹³ yáh³
 jmái¹ hí³ hléh¹³ jná¹³ hí³ ca³tin¹ hla¹
 Gedeón, hla¹ Barac, hla¹ Sansón,
 hla¹ Jefté, hla¹ Dá²vi²¹, hla¹ Sá²mé²¹
 jí³ hí³ ca³tin¹ la³jín³² tsá² lín³ hí³
 tí³² jē¹ Dió³² ní² siáh³. 33 Cun³ñí¹
 hí³ jm¹ nio¹ cáun² tsí³ bíh¹ tsá² hí³,

hí³ jáun² ca³láih¹³ bíh¹ tsú² hnié²
 quionh³ tsá² hué³² siáh³, ca³jmú³
 bíh¹ tsú² re² la³ cun³ ca³ti²¹ tá¹la³
 ho² jái¹³, hiah³ bíh¹ tsú² siáh³ la³
 cun³ hí³ má²ca³jmú³ jáun² Dió³² jái¹³
 hí³ cue³². Ja³bí¹ la³ jáun² ca³quieh³
 tsú² ho³ hiah³² cun³quionh³ hí³ jm¹
 nio¹ jáun² cáun² tsí³, hí³ jáun² tiá²
 ca³quieh² tsú² jáh³. 34 Ca³tioh²¹ tsú²
 siáh³ hí³ jmu³ la³ uá¹ tiá² quien²
 pí³ quioh²¹ sí² pa²¹ tiá² lí³ tián³,
 hí³ ca³liáun³ tsú² siáh³ ñí¹con² ho³
 mí¹tái³ hmu³ tá¹ tun³ jo²¹. Tsá²
 tiá² huánh² ca³joh¹³ pí³, hí³ ca³lí³
 pin³ lín³² tsú² siáh³ ca³jmú³ hnié²,
 hí³ ca³láih¹³ tsú² hnié² quionh³
 hliáu³ tsá² já²taunh²¹ hué³² siáh³.
 35 Jm¹ zian² siáh³ ma³ jan² tsá²mi³
 hí³ ca³jenh¹³ tsá² hñú¹³, tsá² jm¹
 má²cá²tsan³.

Ja³bí¹ zian² siáh³ tsá² cá²tsan³
 cun³quionh³ hí³ cáu² hí³ jueh³²,
 tsá² tiá² ca³he³ hí³ liáun³, quí¹hliá²
 má²hu²¹ tsí³ tsú² hí³ jenh¹³ hí³
 lí¹³ zian² tsú² siáh³ cáun² hí³ re²
 hí³ tin². 36 Ja³bí¹ zian² siáh³ tsá²
 ca³quí² ca³cáuh³² tsú² cú²nga¹
 hí³ ja³quí¹ já¹pán¹, hí³ ca³la³ hí³
 ná¹quí¹ ná¹chin¹ cá²den¹ná¹ bíh¹
 tsú² ca³quiúnh³², hí³ tiáunh¹
 ná¹tson³ hñu³mí¹ñí². 37 Ja³bí¹ zian²
 tsá² cá²tsan³ siáh³ cun³quionh³ hí³
 ca³quiu³ ca³jnauh³ tsá² quín¹, ja³
 tsá² hí³ ca³jun³ hí³ ca³tion³ tsú²
 tun³ hná¹ rón²¹, [hí³ ca³ca³ ca³lau³
 tsú² siáh³ tsáu²]. Zian² tsá² cá²tsan³
 siáh³ cun³quionh³ hí³ ca³quieih³²
 tsá². Ja³bí¹ zian² siáh³ tsá² ca³ñi³tú¹
 ñi³lin¹³ tí³ hlá² tí³ ní² hí³ ná¹quih³²
 jmáh³la³ lo³ já¹ziáh² jí³ lo³ zéin¹
 ní² siáh³, tsá² tsí¹juí³, tsá² zian²
 uu³mí²tsi³², tsá² lí¹ quí¹ lí¹ jín¹ tí³
 hlá² tí³ ní². 38 Tí³la³ tsá² zian² ñí¹

hué²¹ lá² má¹ná¹, tiá² jm¹ ca³tin¹
 yáh³ hi³ zian² tsá² la³ hí³ ja¹ quioh²¹.
 Tsá² hí³ ca³ñi³tú¹ ñi³lin¹³ la³ cáun²
 hué³² quiéin², la³ cáun² ñi¹ lí³ máh³,
 jí³ la³ cáun² ñi¹ ná¹ho²¹ tá²hláu²
 míh¹ jí³ ñi¹ ná¹ho²¹ tá²hláu² cáh¹ ní²
 siáh³.

³⁹Uá¹jinh¹ ca³tí³ tsí³ Dió³² la³jín³²
 tsá² hí³ cun³ñi¹ hi³ cáun² jm¹
 nio¹ tsí³ tsú², tí³la³ cun³ jáun² tiá²
 ca³hiau³ bíh¹ tsú² la³ cun³ jái¹³
 hi³ ca³jmú³ jáun² Dió³². ⁴⁰La³ jáun²
 bíh¹ lí³ cun³ñi¹ hi³ jm¹ hu²¹ tsí³
 Dió³² cáun² hi³ jlánh¹ bíh¹ chu²¹ hi³
 ca³ta¹ dí²; ca³lín¹³ tsú² hi³ jmáh³la³
 quiúnh¹ jnoh¹ bíh¹ tsá² hí³ tú¹ tsin¹³
 tán¹ hián² cu³tí³.

Hniáuh³² neh²¹ dí² hnga² Jesús

12 Hi³ jáun² né³, cun³ñi¹ hi³
 la³jín³² tsá² ca³chá³ hí³ cáun²
 tsí³ tionh² la³ cu³ la³ jéin³ quiú¹³
 dí² hi³ ná¹qui² ná¹jé³² jnoh¹, jáun²
 cu¹ chá¹³ dí² tí³ có³² ca³la³ jí³² hi³
 chí¹cuú² chí¹jná²³ ñi¹con² dí², la³
 má²quionh³ tso³ hi³ cáun² lí¹ pí² lí¹
 tsáih³² dí², hi³ jáun² cu¹ cueh¹³ dí²
 tsí³ hi³ tsáu¹³ dí² cú²he² tí³ chí¹ján³
 la³ cun³ lí³ juí³² hi³ tiáuh¹ dí²; ²hi³
 cu¹ neh²¹ dí² hnga² Jesús, Tsá²
 ca³quiú² hi³ nóh³² ha³ lánh³ rón³²
 hniáuh³² chá¹³ dí² cáun² tsí³, Tsá²
 jmu³ siáh³ hi³ lí³ quien² hi³ jáun².
 Qui¹ Jesús hí³ bíh¹ cáun² ca³tion³
 tsí³ hi³ ca³ma³tso² tsí³ ñi¹ crei²¹. Tiá²
 ca³lín¹³ yáh³ tsú² hi³ hua³heih²¹ bíh¹
 hi³ quiunh²¹ dí² la³ jáun², qui¹ jm¹
 má²ñi³² bíh¹ tsú² hi³ lí³ zian² tsú²
 hiún² tsí³ ní¹ má¹ca³nga² hi³ jáun²; hi³
 jáun² jm¹ lí²¹ jáun² né³, ca³ta³cua¹³
 tsú² tí³ cuá² chu²¹ ñi¹ cuá³ Dió³².

³Hi³ jáun² hnoh² né³, hniáuh³²
 cunh²¹ náh² quiúnh¹ Jesús, Tsá²

lín³ hí³ nóh³² quiú¹³ dí², Tsá² jlánh¹
 ca³ma³tso² hí³ tsí³ hi³ ca³qui³
 ca³jmoh³ tsú² tsá² ren² tso³; qui¹
 cun³quionh³ hi³ jmúh¹³ hnoh² la³
 jáun² bíh¹, tiú²uú² lí¹ huon¹³ náh²,
 sa³jun³ tú¹ son¹³ honh² náh² siáh³.
⁴Qui¹ tiá² má²cá²chó³² yáh³ jmái¹
 hi³ ca³la³ hi³ tain³² jmí²hán¹ náh²
 hi³ jmuh³² náh² hniéi² quiúnh¹ tso³.
⁵¿Hí¹ má²já²có³ honh² náh² la³ cun³
 hi³ hlí² liéih³² jáun² Dió³² la³jmí¹ hlí²
 liéinh³² tsú² jáun² tsá¹míh¹ jon²?
 Qui¹ la³ lá² rá¹juáh³ ñi¹ Sí²:

Hnú² jón³, ha³ lí² jmu² hnú²
 hi³ tiá² lin¹ ñi¹ jmu³ ta²¹ hi³
 ma³tsoh¹ hnú² honh² hi³ quiú²
 je²³ jáun² Juo¹³ dí²,
 hi³ sa³jun³ hniáuh³² hi³ tú¹ son¹³
 honh² náh² ní¹ má¹ca³hlí²
 ca³liéih³² tsú².

⁶Qui¹ Juo¹³ dí² tí² jinh²³ jmáh³la³
 tsá² hnoí³ bíh¹;
 hi³ jmu² tsú² siáh³ hi³ la³jín³²
 tsá² má²lín³ jon² tsú² ma³tso²
 tsí³.

⁷Jáun² cu¹ tion¹³ náh² hi³ má¹tsoh¹
 náh² jáun² honh², qui¹ Dió³² jmoh²³
 náh² la³jmí¹ jmúh³² tsú² jon². ¿Hí¹
 zian² tsá¹míh¹ tsá² tiá² tí² jenh²³
 jméi² dúh¹? ⁸Tí³la³ ní¹juáh³ Dió³²
 tiá² la³ tí² la³ jenh²³ yáh³ hnoh²
 la³ cun³ qui³ tí² jinh²³ tsú² jí³lin²
 jon², hi³ jáun² jun³juáh¹³ la³ jon²
 cu³tí¹³ yáh³ tsú² hnoh², hnoh² dá²
 la³ dún² lí¹ zian² bíh¹ ní¹juáh³ la³
 jáun². ⁹Qui¹ ní¹juáh³ ca³tanh¹³
 bíh¹ dí² ta²¹ jméi², tsá² zian² ñi¹
 hué²¹ lá², jmí¹ ca³quiú³ ca³je³ dí²
 tsú², hi³ jáun² itiá¹³ bíh¹ tiá³ tiá² lí³
 hniáuh³² má¹tí²¹ dí² ñi¹con² Jméi²
 dí², Tsá² ca³cué³ jmí²chí³ quiú¹³
 dí², hi³ jáun² lí¹³ ziáun² dí²! ¹⁰Qui¹
 jméi² dí² la³ ma³ quin³² ma³ jan³²

dí² ca³tí³ ca³jenh³ bíh¹ cu³tiá³ tá¹la³
 jm¹ tíauh² dí² jáun² jo³cuo² tsú²,
 la³ cun³ hi³ ca³lín¹³ tsú² hmóu³²
 hi³ chú³² jmu³; tí³la³ Dió³² má¹na²¹,
 tí²jenh² dí² ca³tí²¹ cáun² hi³ jlánh¹
 bíh¹ quien² ñí¹con² dí², hi³ jáun² l¹³
 chun¹ dí² la³jm¹ chun¹ tsú² jáun²
 hnga². ¹¹Tson² bíh¹ tiá² lí²hiún²
 tsí³ dí² tá¹la³ quiú¹ jín¹ dí² jáun²,
 qui¹ hlah³ bíh¹ jen²³ dí²; tí³la³ jm¹
 chí¹cáin² má¹ná¹, lí¹³ zian² dí² hi³
 hú¹tá¹ chun¹ dí² cu³tí³, ní¹juáh³ tsá²
 zia³² hi³ má²ca³lí³tín² cun³quionh³
 hi³ má²ca³ma³tso² jáun² tsí³, hi³ lí¹³
 siáh³ nio² tie³ hñu³ tsí³ tsú².

**Háinh¹³ bíh¹ ní¹juáh³ tiá² jmu³
 tsú² nieh³ ñí¹con² Dió³²**

¹²Hi³ jáun² né³, cuéh³ náh² pí³ cuá²
 tanh¹ ní¹juáh³ hi³ tiú²uú² pin³ hi³
 má²cá²huóh³²; ¹³hi³ jáun² hniauh²
 náh² cú²jueh³² juí³² cú²tso², hi³ jáun²
 lí¹³ la¹³ tí¹ má²hliáh², hi³ jáun² tiá²
 tí³ lí³mí¹ hliáh¹³.

¹⁴Jmu³ náh² tion³ hi³ niau²¹ tie³
 quián¹³ náh² quiúnh¹ la³jín³² tsáu²,
 jí³ hi³ ná¹chan¹ náh² siáh³ ñí¹con²
 Dió³² ní² siáh³, qui¹ hí¹ jan² yáh³
 tiá² hin² lí¹³ jén³² Juo¹³ dí² ní¹juáh³
 tiá² cuá¹chan¹ tsú² ñí¹con² Dió³².

¹⁵Hua³hín¹³ náh² jmu³, hi³ jáun² tiá²
 lí¹³ lí³ zian² tsá² tiú²uú² hnió³ mí³
 hi³ ja³² tsí³ Dió³²; ja³bí¹ hua³hín¹³
 náh² siáh³ jmu³ hi³ jáun² tiá² lí³
 zian² tsá² lín¹³ la³jm¹ lí³ mí¹ziah²¹
 náí² hlah³, cáun² hi³ má²chí¹cuóun²
 hi³ jmu² hlah³ ñí¹con² tsá² ñí¹ hná¹
 jáun², hi³ jmu³ hi³ hliánh¹³ tsú².

¹⁶Ha³ lí² cuí¹ lí³ zian² hí¹ jan² hnoh²
 tsá² lí¹ jmu³ lí¹ tsó²¹; hi³ sa³jun³
 hniauh³² lí³ zian² tsá² tiá² jéih³² la³
 cun³ hi³ tí³² tsí³ Dió³², la³ cun³ hi³
 ca³jmú³ jáun² hla¹ Esaú, tsá² ca³la³

hí³ má³² hi³ cuh³ cun³quionh³ hi³
 jm¹ ca³tín¹ hiáuh³ cun³ñí¹ hi³ hí³
 bíh¹ dí² tsá² má²ján³. ¹⁷Hi³ jáun² la³
 cun³ hi³ má²ná¹ñíh¹ náh², tiú²uú²
 ca³lí³ yáh³ hiáuh³ hla¹ Esaú hí³
 hi³ ma³hé² ma³mieh² jméi² jm¹
 má²cáin² jáun², uá¹jinh¹ ca³ho³
 ca³jngih³ lín³² tsú², tí³la³ tiú²uú²
 ca³lí³ zia³² yáh³ lánh³ rón³² lí¹³ za¹³
 la³ cun³ hi³ má²lí³².

¹⁸Tí³la³ hnoh² né³, tiá²
 ca³ma³janh¹³ yáh³ náh² ñí¹con²
 cáun² hi³ lí²lieih²¹ cuo² tsú², la³jm¹
 ca³ma³janh³² jáun² tsá² Israel
 máh³ ñí¹ jm¹ hún¹ jáun² sí², cáun²
 ñí¹ tiá² re² jniá³, ñí¹ ná¹niéih²¹, ñí¹
 zia³² hi³ cáu² hi³ jueh³²; ¹⁹sa³jun³
 ca³niéih² bíh¹ náh² mah¹ hi³ ñí¹jieí²¹
 tsú² mí¹ñí², sa³jun³ ca³niéih² náh²
 siáh³ ho³ Dió³² hi³ ca³nái³² jáun²
 tsá² hí³. Tsá² ca³nái³² hí³ ho³
 tsú² jm¹jáun², ca³la³ hi³ ca³hiu³
 ca³mí³ tsú² hi³ tiú²uú² hléh³²
 cú²jueh³² Dió³² tá²chí²¹ ñí¹con² tsú²,
²⁰qui¹hliá² cun³ñí¹ hi³ huáh² lín³²
 tsí³ ná¹jéinh³² tsú² héih³² hi³ juáh³
 jáun² la³ lá²: “Lí³ua³ jan² tsá² ca³há³
 máh³ lá², uá¹jinh¹ jan² jáh³, cun³
 ca³tín¹ bíh¹ jún³ hi³ qui³ jnah³ tsú²
 quín¹ [ho³lá²dá² cun³quionh³ hmá²
 zunh²¹]”. ²¹Hi³ cáu² hi³ jueh³² cu³tí³
 bíh¹ la³ cun³ hi³ jniá³ jáun², qui¹
 hí¹ la³ tí³ hnga² yáh³ hla¹ Moisés
 ca³juáh³: “He³ ma³ juéhn² jná¹³,
 ca³la³ hi³ juan²³ máh³ jná¹³ lí²³”.

²²Tí³la³ hnoh² má¹ná¹,
 má²ca³ma³janh¹³ náh² cú²jueh³²
 ñí¹con² juú² Jerusalén quióh²¹
 Dió³² Tsá² juú²tsáun² bíh¹, hi³
 nio² jáun² tí³ máh³ Sión la³ tí³
 hñu³mí³cuú², ñí¹ ná¹ngih³² jáun² tí³
 la³ mei²¹ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hi³
 ná¹má²qui² má²quien² Dió³²; ²³ñí¹

ná¹ngih³² siáh³ jì³lin² jon² Dió³², tsá²
ná¹tón²¹ hí³ hí³ jmái² ñí¹ sí² rón³²
hñu³mí³cuú². Hí³ má²ca³ma³janh¹³
náh² siáh³ ñí¹con² Dió³² Tsá² rá²tsí³²
héih³² ñí¹con² ca³la³ jín³² tsáu², jì³
ñí¹ tionh¹ jáun² jmí²chí³ quioh²¹
tsá² má²ca³jmú³ hí³ la³ cun³ hí³ tí³²
tsí³ Dió³², tsá² má²ca³jmú³ Dió³²
hí³ chun¹ tán¹ hián² cu³tí³; **24**jì³ ñí¹
cuá³ jáun² Jesús, Tsá² cua³tianh² hí³
cáun² nió³² hmai²¹, ñí¹ má²jí² jáun²
quí¹hliá² má²lí³ la³juah²¹ dúh¹ hí³
má²ca³péih³ jmí¹³ tsú² siáh³, jmí² hí³
jmu² jáun² lin¹ hí³ cáun² hí³ jlánh¹
bíh¹ chu²¹ má²lí³², cha³ jmí¹ lí³ lin¹
cáun² hí³ la³ ca³lí³ lin¹ jáun² jmí¹
ca³táin² jáun² jmí¹³ hla¹ Abel [jmí¹
ca³jngah³ jáun² rainh²¹].

25Cun³ñí¹ hí³ jáun² né³, ha³
lí² jmú² náh² hí³ tiá² jéin²³ náh²
Tsá² líéih³² dí². Quí¹ n¹juáh³ tiá²
ca³liáu³ yáh³ tsá² tiá² ca³jéin¹³
hí³ tsá² ca³hlí² ca³liéih³² tsú² jáun²
ñí¹ hué²¹ lá², jáun² tiá¹³ bíh¹ tiá³
lí¹³ liáu³ dí² n¹juáh³ ca³jmú¹³ dí²
tsá² tiá² nieh³ ñí¹con² Tsá² cuá¹hlí²
cuá¹liéih³² dí² la³ tí³ hñu³mí³cuú².
26Jmí¹ ca³hléh³ jáun² Dió³² jmí¹tin²,
ca³la³ hí³ ca³ru³ ca³juá³ bíh¹ hué³²;
tí³la³ jmái¹ hí³ ziaún² dí² lá² né³,
má²ca³jmú³ tsú² jái¹³ hí³ lí³ la³ lá²:
“Jmu¹ jná¹³ siáh³ cónh³í¹ cu³ jéin³²
hí³ ru³ hí³ juá³, tí³la³ jun³juáh¹³
jmáh³la³ cuá¹ hué²¹ yáh³, quí¹
ca³la³ jí³ hí³ jniá³ jáun² tí³ chí³cuú²
bíh¹ uá²jai³²”. **27**Jmí¹ ca³juáh³ tsú²
jáun² hí³ jmu³ tsú² hí³ ru³ hí³ juá³
siáh³ cónh³í¹ cu³ jéin³², jáun² ñí¹
jáun² lin¹ hí³ quin³ tsú² la³jí³² hí³
ca³jmú³ bíh¹, la³ cun³ la³jí³² hí³ lí¹³
ru³ juá³, hí³ jáun² jmáh³la³ hí³ tiá²
lí¹³ jéh³ bíh¹ tá¹no¹. **28**Hí³ jáun²
né³, cun³ñí¹ hí³ má²tsá¹tau¹³ dí²

jáun² ñí¹ cuá¹quien² Dió³², cáun² ñí¹
cun³ tiá² lí¹³ jéh³, jáun² cuí¹ cue¹³
dí² tsú² tiá¹hmah¹, hí³ cuí¹ má¹tsú¹
má¹jonh²¹ dí² Dió³² la³ cun³ ca³tí²¹,
hí³ cuí¹ má¹quien¹³ dí² tsú² siáh³,
ca³la³ hí³ juénh² dí², **29**quí¹hliá²
Dió³² Juo¹³ dí² lín³ la³jmí¹ lí³ cáun²
sí² hí³ tioh²¹ ma³tsá² ca³la³ jí³lí³².

Lánh³ ca³ta¹ dí² jmú¹³ hí³
lí³ hiún² tsí³ Dió³²

13 Hí³ jáun² né³, hniáuh³²
má¹hno¹ náh² tsá²ján²
tsá²ján² jmái¹ ca³la³ jí³² la³jmí¹ hnio³
tsú² rainh²¹. **2**Lí² cuí¹ cha³có³ honh²
náh² hí³ hen¹³ náh² re² tin² lí³ua³
jan² tsá² ñí³tin²¹ hñuh³² náh²; quí¹
hí¹ la³ tí³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² yáh³
la³ ca³hen³ ma³ jan² tsá² ca³jmú³ la³
jáun² jmí¹tin² ta³ tiá² ñí³².

3Cháu¹ náh² honh² ca³tin¹ tsá²
ná¹tson³, hniáuh³² lín¹³ náh² ca³la³
jmí¹ lí³ hí³ ná¹tson³ náh² cu³tsa³²
quiúnh¹ tsú². Cháu¹ náh² siáh³ honh²
ca³tin¹ tsá² tiá² hin² quiú² jéi²³, cuí¹
lín¹³ náh² hí³ la³jmí¹ lí³ hmóu³² bí¹
náh² tiá² quiú² tiá² jéi²³ tsáu².

4Hí³ hniáuh³² má¹quien¹³ náh²
siáh³ hí³ má²ca³jenh² jáun² cuonh²
náh², hí³ hniáuh³² jmúh¹³ hnoh² siáh³
hí³ ná¹chan¹ náh² ñí¹con² tsá² má²lín³
hí³ ñí²cuonh² náh², quí¹ Dió³² bíh¹
Tsá² ra³tsí³² héih³² ñí¹con² tsá² juón¹
uá¹ hí³ tsá² tiá² má²jenh² cuo², uá¹
hí³ tsá² má²jenh² cuo² siáh³.

5Hniáuh³² bíh¹ má¹zian¹³ náh² hí³
tiá² hniá¹ náh² quie³, tí³la³ chú³²
má¹hiúnh¹³ náh² honh² la³ cun³
hí³ zia³² quián¹³, quí¹ jáun² yáh³
má²ca³juáh³ Dió³² la³ lá²: “Jmí¹lí³
yáh³ tiá² chau²¹ jná¹³ hnoh² hmóu³²
náh², hí³ sa³jun³ cuai²¹ jná¹³ hnoh²
tí³ có³²”. **6**Cun³ñí¹ hí³ jáun² né³,

ca³la³ hi³ hiún² lín³² bíh¹ tsí³ dí² hi³
juáh¹³ dí² la³ lá²:

Hnga² bíh¹ Juo¹³ dí² Tsá²

má²hau³ jná¹³,

hi³ jáun² cónh³ tiá² lí¹ hú¹ cóh²¹

yáh³ tsín³² jná¹³ n¹íjuáh³ he³

hnió³ tsáu² jmoh³.

⁷Jáun² né³, cháú¹ náh² honh²
ca³tin¹ tsá² ca³híe³ náh² hí³ jú¹
tson², tsá² ca³hléh³ hí³ jái¹³ quioh²¹
Dió³² n¹ícon² náh²; sá¹n² cháú¹
náh² honh² ha³ lánh³ jm¹ n¹í³táunh¹
tsá² hí³ hi³ tí² nio² jáun² cáun² tsí³
tsú², jáun² jmóuh¹ náh² nóh³² jáun²
quioh²¹ tsú².

⁸Quí¹ jm¹líh³ yáh³ tiá² zan² Jesús
Tsá² lín³ Cristo, cun³ má²lín³ jáun²
bíh¹ tsú² cháú³, né³² n², jí³ ca³la³
cun³ jm¹hi³nio² n² siáh³. ⁹Hi³ jáun²
né³, hua³hín¹³ náh², su³uú² lí¹ cuí¹
lí³can² náh² cun³quionh³ jái¹³ siáh³,
jái¹³ hi³ tiá² má²ca³niéih² náh².

Quí¹ tí³ jlánh¹ bíh¹ lí³ pin³ tsí³ dí²
n¹íjuáh³ héi¹³ dí² mií³ hi³ ja³² tsí³
Dió³², la³ cónh³ bíh¹ hi³ jm¹ má¹ti²¹
dí² héih³² ca³ti²¹ he³ má³² lí¹³ cúh¹³
dí²; quí¹ tiá² lin¹ ca³lí³ pin³ yáh³
tsí³ tsá² jlánh¹ ca³ma³ti³² héih³² la³
jáun².

¹⁰Né³² né³, Jesús bíh¹ ca³cuen³
hnga² n¹ícon² Dió³² hi³ jun³ hi³
ca³ta¹ dí², tí³la³ tsá² má²ná¹má²cón³²
Dió³² la³ cun³ lí³ jáun² héih³² quioh²¹
n¹íhiú¹³ hi³ ca³lí³zia³² jáun² jm¹tin²
né³, cónh³ tiá² ca³tin¹ bíh¹ hiáuh³
la³ cun³ hi³ hiáú¹³ jáun² jnoh¹.

¹¹Quí¹ n¹í má¹ca³jngih³ tsú² jáun²
jáh³ n¹ícon² Dió³² hi³ ca³ti²¹ tsáu¹³
tsáu², jáun² má¹jáun² tsá²can³²
mí²tsá² hén¹ jm¹lí¹³ jáh³ hí³ néih³
n¹í jlánh¹ bíh¹ hén¹ jáun², hi³
tsá²cué² tsú² ca³ti²¹ hi³ hin³ tso³,
tí³la³ jáh³ má²cá²tsan³ hí³ má¹ná¹,

tí³ la³ cheih³² juú² bíh¹ tsa³jín²
tsú². ¹²Ja³bí¹ la³ jáun² ca³ma³tso²
Jesús tsí³ hi³ ca³jun³ tí³ la³ cheih³²
juú², hi³ jáun² cun³quionh³ jm²
má²ca³táin² jáun² quioh²¹ tsú², ca³lí³
hi³ jmu³ tsú² hi³ má²ná¹chan¹ tsáu²
n¹ícon² Dió³². ¹³Jáun² né³, jnoh¹
siáh³ cuí¹ tsáu¹³ uá²jai³² n¹ícon²
Jesús tí³ la³ chéih³² juú² n¹í tá¹tau¹
dí² tsí³juí³, la³jm¹ cá¹quiúnh²¹ tsú²
jáun² hnga². ¹⁴Quí¹ tiá² zia³² yáh³
cáun² juú² hi³ hú¹tá¹ quiú¹³ dí² hi³
nio² cun³ jm¹hi³nio² tá¹la³ ziaú²
dí² n¹í hué²¹ lá²; tí³la³ jnoh¹ né³,
ná¹cueh²³ dí² tsí³ ca³ti²¹ cáun² juú²
hi³ tá¹no¹ jm¹tsú² jm¹ja³² bíh¹.

¹⁵Hi³ jáun² cun³n¹í¹ hi³ ca³tin¹ Jesús
né³, icu¹ má¹quien¹³ dí² Dió³² cun³
jmá² cun³ jnia³²! Quí¹ cun³quionh³
hi³ ná¹quí² ná¹ton²³ dí² hi³ hí³ bíh¹
lín³ Juo¹³ dí², jáun² lí³ zia³² bíh¹ hi³
lí¹ cue¹³ dí² tsú², hi³ tí³² tsí³ tsú².

¹⁶Ha³ lí² cuí¹ cha³có³ honh² náh²
hi³ jmúh¹³ náh² hi³ chu²¹, hi³ tsoh²¹
náh² he³ hi³ zia³² quián¹³, quí¹ la³
jáun² bíh¹ tí³² tsí³ Dió³² n¹íjuáh³
cáun² ná¹hiún² honh² náh² hi³
jmuh³² la³ jáun² hi³ ca³tin¹ tsú².

¹⁷Ma³ti²¹ náh² héih³² quioh²¹
tsá² tionh² la³n¹í¹ n¹ícon² náh², hi³
tianh³² náh² tsú² ta²¹, quí¹ tsá² hí³
bíh¹ má²ná¹jmu² hua³hí¹³ hnoh², hi³
ná¹n¹í³² tsú² siáh³ hi³ chau²¹ jmái¹
hi³ jéneh³² tsú² ta²¹ quioh²¹ n¹ícon²
Dió³². Quí¹ n¹íjuáh³ jmúh¹³ náh² la³
jáun², jáun² lí³ hiún² tsí³ tsú² jmu³
ta²¹ jáun², hi³ jáun² tiá² nga³ héi²
ta²¹ jeinh²¹ tsú²; quí¹ sa³jun³ zia³²
n¹í jmu³ ta²¹ n¹ícon² náh² hmóu³²
yáh³ n¹íjuáh³ hi³ jmúh¹³ náh² hi³
zia³² ta²¹ héi² n¹ícon² tsá² hí³.

¹⁸Jáun² né³, lienh¹ náh² tiá³ Dió³²
hi³ ca³ta¹ jnoh¹. Né¹ jnoh¹ hi³ má²ji²

bíh¹ jm¹ tsí³ jnoh¹, quí¹ cun³ñí¹ hi³
 má²hnáu² jnoh¹ jmú¹³ jmáh³la³ cá²
 ñí¹ hi³ chu²¹. ¹⁹Zia³² cáun² hi³ jlánh¹
 bíh¹ hnó³² jná¹³, hi³ mfh¹³ tiá³ náh²
 ñí¹con² Dió³², hi³ cué³² tsú² jái¹³ hi³
 tia³juí³² lí¹³ ñí¹jie¹ jná¹³ siáh³ hnoh².

**Cu¹ zian² tsá² tanh² ta²¹ Dió³²
 cáun² hi³ re² hi³ tin²**

²⁰Dió³², Tsá² cha³² tie³ hñu³ tsí³
 tsáu², ca³jmú³ hi³ ca³jenh¹³ Jesús
 Tí³² Juo¹³ dí² cun³ñí¹ hi³ ca³táin³
 tsú² jáun² jm¹ hi³, hi³ jáun² lí³ tanh¹³
 tsú² cáun² nió³² hi³ lí³ quien² cun³
 jm¹hi³nio². Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³,
 má²lín³ tsú² Tsá² zenh² la³ñí¹
 hi³ jmu² hua³hi¹³ dí², jnoh¹ tsá²
 láí³ dí² la³jm¹ lín³ já¹ziáh². ²¹Hi³
 jáun² Dió³² hí³ bíh¹ cu¹ jmu¹ hi³
 ca³la³ tán¹ hián² náh² cu³tí³ hi³
 jmúh¹³ náh² la³ji³² ta²¹ chu²¹,
 la³ cun³ la³ji³² hi³ hnió³ tsú²;

hi³ cun³quionh³ hi³ ca³jmú³ jáun²
 Jesús Tsá² lín³ Cristo, cu¹ jmouh²¹
 tsú² hñu³ tsí³ dí² la³ cun³ tí³² tsí³
 tsú² hnga². ¡Cu¹ lí³quien² bíh¹
 Cristo cun³ jm¹hi³nio²! ¡Tson² bíh¹
 cu³tí³!

²²Mí²³ jná¹³ ñí¹con² hnoh² reh² hi³
 cu¹ juenh² bíh¹ honh² náh² ca³tí²¹
 cú¹pih²¹ jái¹³ hi³ má²lí²hlí¹ lí²lieh¹
 jná¹³ ní² hnoh². ²³Hnó³² jná¹³ lí³
 ñíh¹³ náh² hi³ má²cuá²han³ bíh¹
 reh² dí² Timoteo hñu³mi¹ñí²; jáun²
 né³, ní¹juáh³ cuanh³ tsú² ta³ ñeh³
 ñí¹ lá², jáun² jan²¹ bíh¹ jná¹³ tsú² ní¹
 má¹já²jie¹ jná¹³ hnoh².

²⁴Zéih³ tiá³ náh² tsá² ná¹ñí¹
 ñí¹con² náh²: “Hia² náh²”, jí³ ca³la³
 jín³² tsá² joh¹ Dió³² ñí¹ hná¹ ní². Tsá²
 reh² dí² tsá² hué³² Italia tionh² lá²
 juáh³ siáh³: “Hia² náh²”.

²⁵Cu¹ má¹hé¹ má¹mieh² Dió³²
 jí³lín² náh². [Cun³ ní² bíh¹ tí³ jái¹³.]

Sí² Quioh²¹ Santiago

Jacobo Jmu² Cáun² Sí² Hi³
Ca³tin¹ Tsá² Judíos, Tsá²
Má²tiáunh¹ Ñí¹ Hliáun³

1 Jná¹³ la³² Jacobo, tsá² lín³
jné¹³ jan² tsá² má²dí¹hlánh¹
joh¹ Dió³² jí³ Jesucristo Tí³² Juo¹³
dí², juanh³² jné¹³: “Hia² hnoh²”, tá¹
quia³tún³ nió³ hnoh² tsá² Israel,
tsá² má²ná¹yanh³² náh² tá¹ cáun²
hngá¹máh³.

Dió³² jmu² hi³ lí¹³ quia³lín³
jmí¹ tsí³ tsáu²

²Hnoh² reh², má³hiún¹³ hnoh²
honh² lí³ua³ cáun² hi³ quiunh³²
nánh², ³quí¹ la³ cun³ hi³ má²ca³lí³
ñí¹ hnoh² jáun² hi³ tí³ jlánh¹ bíh¹
re² lí²tin² tsú² hi³ jmu³ juenh² tsí³,
nǎ¹juáh³ zia³² hi³ cá² lau²³ ca³tí²¹ hi³
taunh³² tsú² jáun² ta²¹. ⁴Hi³ jáun²
né³, chá¹ hnoh² cáun² honh², hi³
jáun² lí¹³ lí³tin² hnoh² re² hi³ jmúh¹³
nánh² juenh² honh², hi³ jáun² hnoh²
lí¹³ lín³ náh² tsá² má²hún¹ tsí³, tsá²
má²ca³hiá² ca³táunh³ ca³la³ tán¹
hián² cu³tí³, la³ cun³ tsá² tiá² hi³
lí³hniauh²³ hí¹ cáun² ñí¹con² yáh³.

⁵Lí³ua³ jan² hnoh² tsá² tiá² re²
má²jniá³ jmí¹ honh² náh², mí¹ náh²
ñí¹con² Dió³², hi³ jáun² lí¹³ hián¹³
nánh², quí¹ hí³ bíh¹ cue³² ca³la³ hi³
lí¹ má²tú² má²ziáun²³ ñí¹con² ca³la³

jín³² tsáu², ha³ tiá² jin²³ yáh³ tsú²
tsá² hiú² tsá² mí³² ñí¹con². ⁶Tí³la³
hniáuh³² má³² tsú² hi³ hu²¹ cáun²
tsí³ má¹ná¹, hí¹ cú¹pih²¹ yáh³ tiá²
hniáuh³² hu²¹ tun³ tsí³ tsú²; quí¹
nǎ¹juáh³ hi³ hu²¹ tun³ tsí³ tsú²,
jáun² lín³ tsú² la³jmí¹ lí³ cu³ jlái³
jmí²miih²¹ bíh¹, hi³ hlia³² chí³
tí³ hlá² tí³ ní². ⁷Tsá² la³ hí³ tiá²
hniáuh³² yáh³ hi³ cáun² lí¹ lín¹³ hi³
hiáuh³ hi³ jmí¹ cue²¹ jáun² Dió³²
Juo¹³ dí²; ⁸quí¹ tsá² la³ hí³ dá² cáun²
lí¹ tí² lí¹ jeinh³² tsí³ tí³ hlá² tí³ ní²
bíh¹.

⁹Hi³ jáun² né³, cuí¹ jmu¹ tsah³ tsá²
reh² dí², tsá² tsí¹juí³, quí¹ cun³ñí¹ hi³
má²ca³ta³zanh¹ tsú² re². ¹⁰Hi³ tsá²
hánh³ né³, cuí¹ jmu¹ tsah³ quí¹ cun³ñí¹
hi³hliá² má²ca³méih³ hi³ quien² tsú²,
quí¹ tsá² ná¹hánh³ dá² lín³ la³jmí¹ lí³
lí¹³ hi³ tiá² má²híe² bíh¹. ¹¹Quí¹ ní¹
má¹ca³hiá² hiú², hi³ má¹lí³² jáun² né³,
chei³² lín³², jáun² lí²quiéin² bíh¹ náí²,
hi³ suh³² siáh³ lí¹³ quioh²¹, jáun² lí¹
ca³há² ca³nga² bíh¹ hi³ jmí¹ jniá³ jáun²
chú³² lín³². La³ jáun² bíh¹ quiunh³²
uá²jai³² tsá² hánh³, cu³diá²jan² bíh¹
tsá²hín³ tsú² tá¹la³ cuá¹jmu² jáun² tá¹³.

Jun³juáh¹³ Dió³² yáh³ jmu² hi³
lí¹ hen² tsí³ tsú² hi³ tiá² ca³tí²¹

¹²Hen³ má³ jmí¹ ren² tsá² tion²
tsí³ ca³la³ jí³² hi³ quiunh³²; quí¹ ní¹

má¹ca³nga² tsú² la³jí³² hi³ jáun²,
 hiáuh³ bíh¹ tsú² la³ cun³ hi³ ca³jmú³
 jáun² Dió³² jái¹³ hi³ cué³² ñí¹con²
 tsá² hniau³ dí², hi³ lí³ zian² dí²
 quionh³ tsá² ca³cah¹³ hi³ jmái¹
 quionh³. ¹³Ti³la³ n¹juáh³ ca³chó³²
 cáun² jmái¹ hi³ hniá¹ tsú² cáun² hi³
 tiá² ca³ti²¹ né³, tiá² hniáuh³² yáh³ hi³
 cáun² lí¹ lín¹³ tsú² hi³ Dió³² bíh¹ cá²
 lau²³ cun³quionh³ hi³ hlah³ jáun².
 Qui¹ hí¹ cónh³ yáh³ tiá² lí¹³ hi³ hen²
 tsí³ Dió³² hi³ hlah³, sa³jun³ cá² lan²³
 tsú² tsáú² cun³quionh³ hi³ hlah³.
¹⁴Ti³la³ n¹juáh³ hi³ hniá¹ tsú² la³
 cun³ hi³ tiá² ca³ti²¹ né³, jáun² hi³
 jáun² má²ja³² ca³la³ ti³ ñeh² hñu³ tsí³
 hnga² bíh¹ tsú²; qui¹ hñu³ tsí³ hnga²
 bíh¹ tsú² dí¹quian¹ hi³ jáun². ¹⁵Hi³
 n¹ má¹ca³lín¹³ tsú² jmu³ la³ cun³ hi³
 má²hniá¹ jáun² jmu³ né³, má¹jáun²
 má²lí¹³ tso³ bíh¹. Jáun² n¹ má¹ca³lí³
 pin³ tso³ tán¹ hián² cu³ti¹³ né³, jáun²
 má¹jáun² má²jún³ bíh¹ tsú² ñí¹con²
 Dió³².

¹⁶Hnoh² reh², tsá² hnau³ jná¹³
 lín³², ha³ lí² lí¹ cuí¹ lí³can² hnoh²;
¹⁷qui¹ ca³la³ jí³lí³² hi³ chu²¹, jí³ la³jí³²
 hi³ quien² ca³la³ tán¹ hián², cáun²
 lí¹ cue³² bíh¹ Dió³² Jméi² dí², Tsá²
 cuá³ hñu³mi³cuú². Hi³ bíh¹ Tsá² lín³
 mí¹ziah²¹ quiah²¹ la³jí³² joh¹ hi³ jniá³
 jáun² ti³ chí³cuú²; Dió³² Tsá² lín³ la³
 má²lín³ jáun² yáh³. Ti³la³ Tsá² hi³
 má¹ná¹, tiá² zan² yáh³ la³jmí¹ za²
 joh¹ hi³ ja³² jáun² chí³cuú², hi³ cáun²
 lí¹ jmu² hính¹³ ti³ hlá² ti³ n². ¹⁸Hi³
 bíh¹ Tsá² ca³lín¹³ hi³ ma³jniau² dí²
 hi³ hma²¹ cun³quionh³ jú¹ tson²
 quiah²¹. Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³,
 má²láí³ dí² tsá² má²ná¹chan¹ ñí¹con²
 tsú² ja¹ quiah²¹ la³jí³² hi³ ca³jmú³
 tsú² jáun², la³jmí¹ má²ná¹chan¹ jáun²
 la³jí³² hi³ lau³² la³ñí¹.

Tsá² má²ti³² la³ cun³ hi³ náí³²

¹⁹Hi³ jáun² né³ reh², tsá² jlánh¹
 hnau³ jná¹³, hniáuh³² lí³ ñí¹³ náh²
 hi³ tianh¹³ náh² hua³jan²¹ hi³ náih¹
 náh² jái¹³ hi³ hleh³² tsáú²; ti³la³ tiá²
 hniáuh³² yáh³ hi³ la³juí³² hléh¹³
 hnoh² má¹ná¹, sa³jun³ hniáuh³² hi³
 la³juí³² má²míh³ honh² náh², ²⁰quí¹
 tsá² míh²³ tsí³ cun³ tiá² lí¹³ bíh¹ jmu²
 la³ cun³ hi³ ti³² tsí³ Dió³². ²¹Hi³ jáun²
 bíh¹ hniáuh³² cháh¹³ hnoh² ti³ có³²
 la³jí³² hi³ tiá² jí² hi³ má²chí¹mi³²
 jáun² honh² hnoh², la³ má²quionh³
 jí³lí³² hi³ hlah³ hi³ jlánh¹ má²ca³lí³
 hliáun³ jáun²; ti³la³ hi³ nio² re²
 honh² bíh¹ hnoh² cuéh¹ náh² jái¹³ hi³
 lí¹³ lí³ quien² jú¹ tson² hi³ má²ca³jñí³
 jáun² Dió³² hñu³ honh² náh², la³
 cun³ jái¹³ hi³ jmu³ hi³ liáun³ náh².
²²Hi³ jáun² hniáuh³² má¹tih²¹
 bíh¹ hnoh² la³ cun³ hi³ hie³² jú¹
 tson² jáun², qui¹ n¹juáh³ cáun² ti³
 lí¹ naih³² náh², jáun² la³ jáun² lí¹
 lí²can² náh² hmóu³² bíh¹. ²³Qui¹ tsá²
 ti³ lí¹ náí³² jú¹ tson² hi³ tiá² má²ti³²
 yáh³ tsú² má¹lí³² jáun², jáun² tsá²
 la³ hí³ dá² lín³ la³jmí¹ lín³ jan² tsá²
 má²lí²jíe³ ñí¹ cun³quionh³ cáun² hu³²
 bíh¹. ²⁴Qui¹ n¹ má¹lí²jíe³ tsú² lánh³
 lí³ ñí¹, jáun² la³juí³² tsá²có³ bíh¹ tsí³
 tsú² lánh³ lí³ ñí¹ n¹ má¹lí³² jáun².
²⁵Ti³la³ tsá² taun² re² ñí¹ liei²¹ chu²¹
 quiah²¹ Dió³² né³, liei²¹ hi³ jmu²
 jáun² hi³ lí¹³ liáun³ tsú², hi³ má²ti³²
 tsú² re², hi³ tiá² tsá²có³ tsí³ tsú² hi³
 náí³², jáun² tsá² la³ hí³ bíh¹ jlánh¹ lí³
 hiún² tsí³ ca³ti²¹ la³ cun³ la³jí³² hi³
 jmu² jáun².

²⁶N¹juáh³ zian² tsá² lín²³ hi³
 jlánh¹ re² má²ti³² cuáh³² quiah²¹,
 ti³la³ n¹juáh³ cáun² lí¹ ja³tú² ja³lí²³
 bíh¹ ho³ tsú² má¹lí³² jáun², jáun²

tsá² la³ hí³ cáun² lí¹ má²can² hnga²
bíh¹, hí³ tiá² lin¹ lí²quien² yáh³ hí³
jlánh¹ má²tí³² tsú² jáun² cuáh³².

²⁷Tí³la³ tsá² má²tí³² cuáh³², cáun²
hí³ jí² hí³ hngó³² ta³ ní¹ Díó³² Jméi²
dí² né³, jáun² tsá² la³ hí³ bíh¹ jmu²
la³ lá²: Má²hon³ tsú² tsá¹míh¹
hnái³, jí³ tsá²mí³ hnái³ ní² siáh³ ja¹
lí³ua³ cáun² uu³mí²tsí³² hí³ zian²
tsú², hí³ hua³hín¹³ tsú² siáh³ hnga²
hí³ tiá² ma³quiá¹ jm²chí³ quioh²¹
cun³quionh³ hí³ zia³² jáun² ní¹ hué²¹
lá².

Tiá² hniáuh³² jmu² tsú² hí³ quien²
jan², hí³ jan² tiá² quien²

2 Hnoh² reh², tsá² tanh²³ náh²
ta²¹ Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí²,
Tsá² cú² juenh², tiá² ca³tin¹ ya³
náh² jmúh¹³ quien² jan², hí³ jan²
tiá² quien². ²Jmú¹³ jái¹³: Ní¹juáh³
ja¹ ní¹ ná¹ngih³² náh² ca³hí³ jan²
tsá² quih³² hmih³² chu²¹, hí³ tioh³
siáh³ anillo hí³ lí³ cú¹mí¹níau²¹ cuo²
tsú², hí³ tá¹la³ jáun² né³ ca³hí³ siáh³
jan² tsá² tia³mii² quih³² tsí¹ hmih³²
tseh¹, ³tí³la³ ní¹juáh³ hnoh² jlánh¹
ca³ma³quien¹³ náh² tsá² quih³² hí³
hmih³² chu²¹, hí³ juoh¹ náh² tsú²
la³ lá²: “Ní³ ní¹ chu²¹ lá²”; tí³la³ tsá²
tia³mii² hí³ né³ juoh¹ náh² la³ lá²:
“Tí³ ó³² cuá²náu² hnú², ho³lá²dá²
hué³² lin²¹ lá² ní³”, ⁴hí³ ní¹juáh³ la³
jáun² bíh¹ la³ jmuh³² náh² né³, jáun²
má²ná¹jmuh³² náh² quien² jan², hí³
jan² tiá² quien² bíh¹ ja¹ quián¹³ náh²
hmóu³², hí³ má²ná¹chú¹ ná¹ñih²¹
náh² tsáu² hí³ hu²¹ hlah³ honh²
náh².

⁵Hnoh² reh², tsá² jlánh¹
hnau³ jná¹³ lín³², níé² náh² re²
jái¹³ hí³ juanh²¹ jná¹³ lá²: Díó³²
má²ca³quianh³ tsá² tia³mii² zian²

ní¹ hué²¹ lá², hí³ jáun² cun³quionh³
hí³ nio² cáun² tsí³ tsú² ní¹con² Díó³²,
lí¹³ lín³ tsú² jan² tsá² hánh³, ítiá¹
tson²? Tsá² la³ hí³ bíh¹ hiáuh³ jái¹³
hí³ tsa³tiánh² ní¹ cuá¹quien² Díó³²,
la³ cun³ jái¹³ hí³ ca³jmú³ jáun² Díó³²
ní¹con² tsá² cu³tí³ hniau³ hí³ dí².

⁶Tí³la³ hnoh² má¹ná¹, chin²³ náh²
hua³heih²¹ tsá² tia³mii². ¿Haun¹³
juáh¹³ chín¹dí¹ tsá² hánh³ bíh¹ tsá²
jmu² hian² tsí³ hí³ quin²³ hí³ quián¹³
hnoh² dúh¹, hí³ tú² hna² tsú² siáh³
ní¹ta²¹? ⁷Hnoh², tsá² má²ná¹lái¹n¹
náh² Cristo, ¿haun¹³ juáh¹³ chín¹dí¹
tsá² hánh³ hí³ bíh¹ tú² hión³² hí³
jmái² tsú² dúh¹, hí³ jlánh¹ bíh¹ chu²¹
jáun², hí³ má²ná¹jmái² náh² jáun²
ta³né³²?

⁸Hí³ jáun² né³, ní¹juáh³ cu³tí¹³
ma³tih²¹ náh² liei²¹ hí³ quien² jáun²
la³ní¹, la³ cun³ jái¹³ hí³ rá¹juáh³ jáun²
ní¹ Sí² quioh²¹ Díó³², hí³ juáh³ jáun²
la³ lá²: “Hníáuh³² má¹hno¹ hnoh²
tsá²mí³cuóun² renh² la³jmí¹ hno³
náh² hmóu³²”, jáun² má²ná¹jmuh³²
re² bíh¹ hnoh² ní¹juáh³ la³ jáun².

⁹Tí³la³ ní¹juáh³ jmuh³² náh² quien²
jan² né³, hí³ jan² tiá² quien², jáun²
tso³ bíh¹ má²ná¹jmuh³² náh², quí¹
liei²¹ quioh²¹ Díó³² jmu² lin¹ hí³
tiá² jmuh³² yáh³ hnoh² la³ cun³ hí³
ca³tí²¹. ¹⁰Quí¹ ní¹juáh³ jan² tsá²
má²tí³² la³jí³² héih³² quioh²¹ liei²¹,
tí³la³ sa³ la³ zia³² bíh¹ cáun² hí³ tiá²
ca³ma³tí³² tsú² má¹lí³² jáun², jáun²
má²ren² bíh¹ tsú² tso³, la³juah²¹
dúh¹ hí³ tiá² lí² ma³tí³² hí¹ cáun²
bíh¹ tsú² héih³² quioh²¹ liei²¹ lí³².

¹¹Quí¹ Díó³² ca³juáh³ la³ lá²: “Ha³ lí²
jmú² náh² juón¹”, hí³ ca³juáh³ siáh³:
“Ha³ lí² jngih³ náh² tsáu²”. Jáun²
né³, uá¹jinh¹ jan² tsá² tiá² lí¹ jmú²
lí¹ tsau³², tí³la³ já² jngih² bíh¹ tsú²

tsáu², jáun² nĩ¹ nĩ² bíh¹ tsá²hín³ tsú², hi³ tiá² la³ lí²ma³tí³² yáh³ tsú² héih³² quioh²¹ liei²¹ jáun². ¹²Hníáuh³² hléh¹³ hnoh² jí³ hí³ má¹zián¹³ náh² la³jmí¹ zian² tsá² ná¹nĩ³² hí³ chau²¹ jmá¹ tá¹tí²¹ héih³² nĩ¹con² bíh¹, la³ cun³ lí³ jáun² héih³² quioh²¹ Cristo hí³ jmu² hí³ lí³ líáú³ dí². ¹³Quí¹ tsá² tiá² jmu² juenh² tsí³ nĩ¹con² tsáu², sa³jun³ jmu³ yáh³ Dió³² juenh² tsí³ nĩ¹con² tsú² hnga² nĩ¹ má¹ca²chó³² jmá¹ hí³ ra³tsa² Dió³² héih³² quioh²¹ tsú². Tí³la³ nĩ¹juáh³ tsá² jmu² juenh² tsí³ nĩ¹con² tsáu² né³, jáun² tiú²uú² zia³² yáh³ hí³ háinh¹³ nĩ¹con² tsú² nĩ¹ má¹ca³ta³tsin¹ tsú² héih³².

**Cun³quionh³ hí³ jmu² bíh¹
tsú² lí³ lin¹ nĩ¹juáh³ tson² nio²
cáun² tsí³ nĩ¹con² Dió³²**

¹⁴Hnoh² reh² ĩha³ dá² jinh¹ quien² hí³ juáh³ tsú² hí³ nio² cáun² tsí³ nĩ¹con² Dió³², nĩ¹juáh³ tiá² lin¹ hí³ chu²¹ jmu² yáh³ tsú²? iCun³ tiá² lí³ bíh¹ líáú³² hí³ nio² jáun² cáun² tsí³ tsú²! ¹⁵Jmú¹³ jái¹³. Nĩ¹juáh³ zian² jan² tsá²mí³ reh² dí², ho³lá²dá² tsá²nũh² hí³ tiá² ha¹ zia³², sa³jun³ zia³² bíh¹ hí³ cuh³ tsú² cun³jmá² cun³ jnia³², hí³ má¹lí³² jáun² né³, ¹⁶ma³ jan² hnoh² tí³ lí¹ juouh³² náh² tsá² hí³ la³ lá²: “Cuánh² cáun² hí³ re² hí³ tin²; cu¹ lí³chanh³² nú², hí³ cu¹ conh²¹ siáh³ henh¹ nú²”, tí³la³ já² hí¹ cáun² yáh³ tiá² hí³ lí²cuéh³ náh² tsú² má¹lí³² jáun², ĩha³ dá² jinh¹ quien² hí³ juáh³ hnoh² la³ jáun²? ¹⁷La³ jáun² bíh¹ lí³ hí³ tiá² lin¹ zia³² nĩ¹ jmu³ ta²¹ yáh³ hí³ tí³ lí¹ juáh²³ tsú² hí³ nio² cáun² tsí³ nĩ¹con² Dió³², nĩ¹juáh³ tiá² lin¹ zia³² yáh³ hí³ jmu² tsú². Hí³ lí¹ juáh²³ tsú² jáun² hí³ nio² cáun² tsí³, jáun² má²lí³ la³jmí¹ lí³ cáun² hí³ jún¹ bíh¹ jaun³².

¹⁸Jáun² né³, lí¹³ zian² tsá² záih³² rainh²¹ la³ lá²: “Hnú² bíh¹ jan² tsá² nio² cáun² honh², tí³la³ jná¹³ né³, lín³ ná¹ jan² tsá² jmu² ta²¹ bíh¹”. Tí³la³ jná¹³ né³ juanh³²: Ma³lí²¹ hnú² ha³ lánh³ rón³² nio² cáun² honh² nĩ¹juáh³ hnú² jan² tsá² tiá² lin¹ zia³² hí³ jmu²; hí³ jáun² jná¹³ má¹lí²¹ hí³ nio² jáun² cáun² tsin³² cun³quionh³ hí³ jmu² ná¹. ¹⁹ĪHí¹ má²nio² cáun² honh² hnú² hí³ zian² jan² tán¹ Dió³²? Chú³² bíh¹ nĩ¹juáh³ lín²³ hnú² la³ jáun². Ja³bí¹ jmí²chí³ hláinh¹ yáh³ ná¹lín²³ la³ jáun², hí³ ca³la³ qui² juan²³ bíh¹ hí³ juénh². ²⁰Hnú², itsá² cáun¹ nú²! Sá¹nĩ² cónh³ jmí¹ jmu¹ jná¹³ lin¹ hí³ tiá² lin¹ nĩ¹ quien² hí³ juáh²³ tsú² hí³ nio² cáun² tsí³, nĩ¹juáh³ tiá² lin¹ zia³² yáh³ hí³ chu²¹ hí³ jmu² tsú². ²¹Jáun² né³, ĩhaun¹³ juáh¹³ hnga² hla¹ Há²bran²¹, jméi² dí¹hio³ nũ¹deh³ dí², ca³lin³ la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹ nĩ¹con² Dió³² cun³quionh³ hí³ ca³jmú³ tsú² jáun², jmí¹ ca³jeín³² tsú² jáun² Isaac jon² nĩ¹con² Dió³², hí³ ca³ra³tsin² tsú² jáun² nĩ¹hiú¹³ míh¹? ²²Jáun² né³, cun³quionh³ la³ nĩ² ca³lí³ lin¹ hí³ nio² cáun² tsí³ tsú², ĩtia¹ tson²? Hí³ jáun² bíh¹ ca³hia³ ca³táuh³ tán¹ hián² cu³tí³ hí³ nio² jáun² cáun² tsí³ tsú² cun³nĩ¹ hí³ zia³² hí³ ca³jmú³ tsú² jáun². ²³La³ jáun² bíh¹ ca³lí³tí³ jái¹³ quioh²¹ Dió³² nĩ¹ rá¹juáh³ jáun² la³ lá²: “Dió³² ca³heh³ Há²bran²¹ la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹ cu³tí³ cun³nĩ¹ hí³ ca³chá³ tsú² jáun² cáun² tsí³”. La³ jáun² bíh¹ lí³ hí³ ca³lin³ tsú² há²mei²¹ joh¹ Dió³².

²⁴Jáun² né³, cun³quionh³ la³ nĩ² má²ca³lí³ lin¹ hí³ jun³juáh¹³ cun³quionh³ jmáh³la³ hí³ nio² cáun² tsí³ yáh³ tsú² lí³ lín³ tsú² la³juah²¹

dúh¹ jan² tsá² chun¹ ñí¹ con² Dió³²,
 tí³ la³ hniáuh³² hi³ zia³² hi³ jmu² bíh¹
 tsú² uá² jai³². ²⁵Ja³ bí¹ la³ jáun² ca³ lí³
 siáh³ ñí¹ con² hla¹ tsá² mi³ Rahab,
 tsá² lí¹ jmí¹ jmu² jmí¹ tsau³² hi³ hi³
 qui² jéin³² hnga². Dió³² ca³ heh³ tsá²
 hi³ la³ juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹
 cu³ tí³ jmí¹ ca³ cué³ tsú² jáun² hñú¹³
 ñí¹ con² tsá² ca³ ñí¹ qui¹ ñí¹ lian¹³
 hi³ juú² co¹ tsú², tsá² zéin¹ hí³ hla¹
 Josué, hi³ ca³ hie³ tsú² siáh³ cáun²
 juí³² siáh³ hi³ tsa³ tánh¹ tsú² jmí¹ tí³
 ñí¹ tsa³ tánh¹. ²⁶Jáun² né³, tiá² lin¹
 ñí¹ jmu² ta²¹ yáh³ hi³ tí³ lí¹ juáh³
 tsú² hi³ nio² cáun² tsí³, ní¹ juáh³ tiá²
 lin¹ zia³² yáh³ hi³ jmu² tsú²; la³ jmí¹
 tiá² ta²¹ jmu² ngú³ ní¹ juáh³ hi³ tiá²
 jmí² chí³ hu²¹.

Ta²¹ hi³ jmu² záh¹ tsú²

3 Hnoh² reh², tiá² hniáuh³² hi³
 zian² juóun³² tsá² jmu² pí³ hi³
 lín¹³ tí³² ja¹ quián¹³ hnoh², qui¹ la³
 cun³ hi³ má² né¹ dí² hi³ tí³ jlánh¹
 bíh¹ huáh² tsí³ héih³² hi³ tá¹ tsin¹ tsá²
 ná¹ lín³ tí³². ²¿Haun¹³ juáh¹³ la³ jái³²
 bíh¹ dí² jmu³² hi³ tiá² ca³ tí²¹ dúh¹?
 Tí³ la³ ní¹ juáh³ zian² jan² tsá² tiá²
 hleh³² hí¹ cu³ jéin³² cáun² hi³ tiá²
 ca³ tí²¹ hléh³², jáun² tsá² la³ hí³ lín³
 jan² tsá² má² ca³ hiá² ca³ táunh³ tán¹
 hián² cu³ tí³ bíh¹, jan² tsá² má² tin²
 jmu² re² lín³² héih³² ñí¹ con² hnga².
³Qui¹ ní¹ má¹ ca³ táunh¹³ dí² mí¹ ní²
 ho³ tsa³ cuá¹, jáun² taunh¹³ jáh³ ta²¹;
 má¹ jáun² né³, má² lí¹³ bíh¹ jmú¹³ dí²
 héih³² ñí¹ con² jáh³. ⁴Ja³ bí¹ la³ jáun²
 lí³ siáh³ quioh²¹ mu² cáh¹. Uá¹ jinh¹
 cáh¹ lín²¹, hi³ pin³ lín³² siáh³ chí³
 hi³ hlia³², tí³ la³ cun³ jáun² tsá²
 cuá¹ quian³² mu², tióh³² bíh¹ tsú²
 jmu² héih³² ñí¹ con² mu² jáun² hi³
 tsó³² juí³² ñí¹ hnió³ tsú² hi³ tsó³²

cun³ quionh³ záh¹ mu² hí³ lí³ jáun²
 cun³ quionh³ cáun² jo²¹ hmá² míh¹
 hi³ he² jáun² tí³ cu³ hna²¹ hi³ hu²¹
 jáun² chu³ jmái². ⁵La³ jáun² bíh¹
 lí³ siáh³ záh¹ dí² uá² jai³², uá¹ jinh¹
 cáun² hi³ pih²¹ lín²¹ bíh¹ jaun³²,
 tí³ la³ cun³ jáun² hliáun³ lín³² bíh¹
 hi³ jmu². Uá¹ la³ cun³ cáun² sít² pih²¹,
 cun³ quionh³ hi³ pih²¹ jáun² bíh¹ lí¹³,
 có³² cáun² já¹ hngá¹ pa²¹ lín²¹. ⁶Hi³
 ja³ bí¹ záh¹ dí² siáh³ lí³ la³ jmí¹ lí³
 cáun² sít². Záh¹ dí² jáun² bíh¹ jlánh¹
 hlah³ la³ cónh³ bíh¹ la³ jí³² ñí¹ pih²¹
 ñí¹ siún¹ quiú¹³ dí², hi³ jáun² tá¹
 jan² bíh¹ dí² má² tsá² hliánh² lí²³.
 Sít² hi³ chí¹ hún¹ jáun² záh¹ dí² ja³²
 la³ tí³ quiu³ juóu³² bíh¹, hi³ jlánh¹
 cue³² uu³ mí² tsi³² la³ cun³ jmái¹ hi³
 ziáun² dí². ⁷La³ jín³² ñí¹ jáh³ bíh¹ tin²
 tsá² mi³ cuóun² ma³ táin³², hi³ hí¹ la³
 tí³ má² ca³ ma³ táin³² yáh³ tsú²; uá¹ la³
 jáh³ cánh¹, jáh³ ngí³² rón³² hué³²,
 tan³² ní², jí³ jáh³ jmái² ní² siáh³.
⁸Tí³ la³ uá¹ jinh¹ tin² tsáu² ma³ táin³²
 jáh³, tí³ la³ hí¹ jan² bíh¹ tiá² hin²
 tin² ma³ táin³² záh¹ hnga². Záh¹ dí²
 jáun² dá² cáun² tí³ tin² jmu² hlah³
 bíh¹, la³ cun³ hi³ dí¹ quian¹ hnga²,
 hi³ jlánh¹ quian³² no¹ huáh² tsí³ hi³
 lí¹³ jngah³. ⁹Qui¹ sa³ cun³ quionh³
 záh¹ jáun² bíh¹ dí² ma³ quien¹³ dí²
 Dió³² Jméi² dí², hi³ cun³ quionh³
 záh¹ jáun² bíh¹ dí² siáh³ chú¹ juon¹
 dí² tsá² mi³ cuóun² rainh²¹ dí², tsá²
 lí² ma³ zian² hi³ Dió³² la³ cun³ rón³²
 lí³ jáun² nóh³² quioh²¹ dí² hnga².
¹⁰Sa³ cáun² ho³ jáun² bíh¹ dí² hue³²
 jú¹ chu²¹ la³ má² quionh³ jú¹ hlah³.
 Hnoh² reh², tiá² jmí¹ ca³ tí²¹ cu³ tí¹³
 yáh³ hi³ lí¹³ la³ jáun². ¹¹¿Hí¹ lí¹³ bíh¹
 hion¹³ jmí² cuóuh³ cu³ tsa³² quionh³
 jmí² ñeh¹ ní¹ juáh³ cáun² ñí¹ hion²
 jmái² dúh¹? ¹²Hi³ sa³ jun³ háí³² yáh³

huéh² pih²¹ hmá² sí² co², sa³jun³ lí¹³
 ha³ siáh³ mi³ hmá² sí² co² hmáih³²
 uóun²jieh¹³. Reh², la³ jáun² bíh¹
 lí³ siáh³ hí³ hí¹ cónh³ yáh³ tiá² lí¹³
 hion¹³ jmí² cuóuh³ ñí¹ qui³ má²hion²
 jmí² ñeh¹.

Tí³ hñu³mi³cuú² bíh¹ ja³² pí³ hí³ lí¹³
 lín³ tsú² jan² tsá² quia³lín³ jmí¹ tsí³

¹³Hi³ jáun² né³, n¹juáh³ ja¹ quián¹³
 hnoh² zian² jan² tsá² quia³lín³ jmí¹
 tsí³, tsá² cháunh²³ re² chí¹, cuí¹
 jmu¹ tsú² lin¹ cun³quionh³ hí³ zian²
 tsú² hí³ chun¹, jí³ cun³quionh³ hí³
 chu²¹ hí³ jmu² tsú². Tí³la³ la³ cun³
 qui³ jmu² jan² tsá² quia³lín³ jmí¹
 tsí³ má¹na²¹, hniáuh³² jmu³ tsú² hí³
 tiá² quien² nga² tá¹la³ jmu² tsú²
 jáun² hí³ chu²¹. ¹⁴Tí³la³ n¹juáh³
 cuéh¹ hnoh² jái¹³ hí³ lí¹³ lín³ náh²
 tsá² ja³²lí³ uóu³² tsí³, hí³ cáun² lí¹
 zian² náh² ca³tin¹ hmóu³², jáun²
 tiá² ca³tin¹ náh² jmúh¹³ tonh² hí³
 jlánh¹ re² cháunh²³ honh² náh²;
 quí¹ má²ná¹jlíh²³ bí¹ náh² jú¹ tson²
 cun³quionh³ jú¹ tí¹jái² n¹juáh³ la³
 jáun². ¹⁵Quí¹ jun³juáh¹³ Dió³² yáh³
 jmu² hí³ cháunh²³ chí¹ tsú² la³ n²,
 hmóu³² bíh¹ tsá² zian² ñí¹ hué²¹ lá²
 hnauh² chí¹ la³ n². Cáun² hí³ tin²
 hmóu³² tsá²mi³cuóun² bíh¹ ní³², hí³
 cháunh²³ ní² chí¹ tsú² ja³² ñí¹con²
 tsá² hláinh¹ bíh¹. ¹⁶Quí¹ ñí¹ zian²
 tsá² uóu³² tsí³, tsá² lí¹ zian² jmáh³la³
 hí³ ca³tin¹ hmóu³², jáun² ñí¹ la³
 jáun² cáun² tiáunh¹ tsú² cú²tiú²
 cú²jan³² bíh¹, hí³ zia³² siáh³ la³jáh³
 dú¹ ñí¹ hí³ hlah³. ¹⁷Tí³la³ la³ cun³
 hí³ cháunh²³ jáun² tsí³ tsú² hí³ ja³²
 ñí¹con² Dió³² má¹ná¹, lí³ cáun² hí³ jí²
 bíh¹ la³ñí¹ la³ján³. Tsá² quia³lín³ jmí¹
 tsí³ la³ hí³ bíh¹ lín³ jan² tsá² jmu²
 hí³ lí¹³ niau²¹ tie³, jan² tsá² jmu²

juenh² tsí³, tsá² huá¹ chí¹, tsá² ja³²
 mí³ tsí³, tsá² jmu² cá² ñí¹ hí³ chu²¹,
 tsá² jén³² tsáu² cú²re² he², tsá² tiá²
 zai³² jé¹. ¹⁸Jáun² né³, tsá² má²re²
 hnié² quioh²¹ tsáu², hí³ hnió³ hí³
 zian² tsáu² cáun² hí³ re² hí³ tin², tsá²
 la³ hí³ bíh¹ jmu² hí³ tá²tsi²¹ héih³²
 cú²tso².

Tsá² jéih³² hí³ zia³² ñí¹ hué²¹ lá²

4 ¿He³ láih³² zia³² hnié² ja¹
 quián¹³ hnoh², hí³ tiá² re²
 tiáunh¹ náh² cá²honh¹? ¿Haun¹³
 juáh¹³ cun³ñí¹ hí³hliá² dí¹quiaunh²¹
 honh² náh² hí³ hlah³ bíh¹, hí³ jáun²
 hú¹pí² hú¹juoun³² honh² náh², quí¹
 cun³ñí¹ hí³ zia³² hí³ hniá¹ náh²?
²Quí¹ zia³² bíh¹ hí³ hniá¹ hnoh²
 quioh²¹ tsáu², tí³la³ n¹juáh³ tiá² la³
 ca³lí³ zia³² yáh³ hí³ jáun² quián¹³
 hnoh² né³, jáun² cáun² jngih²³ bíh¹
 náh² tsú². Hí³ n¹juáh³ tiá² ca³janh¹
 hnoh² hí³ jmí¹ hen² jáun² honh²
 náh² né³, jáun² cáun² lí¹ ja³² uóu³²
 honh² bíh¹ náh², hí³ jmuh³² náh²
 hnié², hí³ quiú² tin²³ náh² quiúnh¹
 tsáu². Cun³ñí¹ hí³ tiá² mih³² ñí¹con²
 Dió³² bíh¹ náh², hí³ jáun² bíh¹ tiá²
 chanh¹ hnoh² la³ cun³ hí³ jmí¹ hniá¹
 náh² jáun². ³Hí³ uá¹jinh¹ mih³²
 náh², cun³ jáun² tiá² hián¹³ bíh¹
 náh², quí¹ cun³ñí¹ hí³ hu²¹ siánh³
 honh² náh² tá¹la³ mih³² náh² jáun²,
 hí³ lí¹ hnáuh² náh² má¹hiúnh¹³
 honh² hmóu³² cun³quionh³ hí³ jmí¹
 hniá¹ náh² jáun² hian³. ⁴iHnoh²,
 tsá² lín³ náh² la³jmí¹ lín³ tsá²mi³
 juón¹! ¿Tiá¹ má²ñíh¹ hnoh² hí³
 tsá² jéih³² hí³ zia³² ñí¹ hué²¹ lá²,
 tsá² la³ hí³ má²lín³ jan² tsá² hon²
 Dió³² bíh¹? Quí¹ lí³ua³ jan² tsá²
 tí³² tsí³ hí³ zia³² ñí¹ hué²¹ lá², tsá²
 la³ hí³ má²ná¹háun³ bíh¹ quionh³

Dió³². ⁵Quí¹ jun³juáh¹³ cáun² tí³
 lí¹ rá¹juáh³ yáh³ jái¹³ quioh²¹ Dió³²
 ñí¹ rá¹juáh³ jáun² la³ lá²: “Jm²chí³
 Chun¹ ca³tanh² hí³ Dió³² hñu³ tsí³
 dí² jlánh¹ hnaiu³ dí² ca³la³ hí³ hí³²
 lín³² tsí³”. ⁶Hí³ jáun² né³, tí³ lí³mí¹
 má²ca³ma³hé² ma³mieh² bíh¹ dí²
 Dió³², la³ cun³ rá¹juáh³ jáun² jái¹³
 quioh²¹ Dió³², hí³ juáh³ la³ lá²:
 “Dió³² tiá² cué³² jái¹³ hí³ lí³ lí³
 quien² tsá² jmu² quien² hnga², tí³la³
 má²hé² má²mieh² tsú² tsá² tsí¹juí³
 bíh¹”. ⁷Jáun² né³, jienh²¹ náh²
 hmóu³² ñí¹con² Dió³²; hí³ jmu³ náh²
 huáh² chih³² ñí¹con² tsá² hláinh¹,
 hí³ jáun² cuon³ tsú² ñí¹con² náh².
⁸Jmu³ náh² pí³ hí³ lí³ cuoun³² náh²
 Dió³², hí³ jáun² Dió³² lí³ cuou³² siáh³
 hnoh². Hnoh² tsá² ná²ren² náh² tso³,
 ma³jí³ náh² cuonh², hí³ jáun² lí¹³
 ná¹chan¹ ñí¹con² Dió³². Hí³ hnoh²
 né³, tsá² nio² tun³ honh², ma³jí¹³
 náh² honh², hí³ jáun² niau²¹ cáun²
 honh² náh². ⁹Chá¹ náh² hlaih³
 honh², hí³ uo³ náh² ca³la³ hí³ jngih³²
 honh² náh². Cha³ jm¹ jú¹ jm¹
 ngáih¹³ náh², cu¹ tain²¹ jm²zih¹
 máh¹ náh²; hí³ cha³ jm¹ má¹hiúnh¹³
 náh² honh² né³, cu¹ niau²¹ hlah³
 honh² náh². ¹⁰Jmu³ náh² hí³ tsí¹juí³
 náh² ta³ ñí¹ Dió³² Juo¹³ dí², jáun²
 hí³ né³ ziau³ chí³cuú² hí³ lí³ quien²
 náh².

Tsá² chú² ñih²³ rainh²¹

¹¹Hnoh² reh², tiú²uú² hniáuh³² ziú¹
 hien¹³ náh² tsá²ján² tsá²ján²; quí¹
 tsá² hleh³² hlah³ quioh²¹ rainh²¹,
 ho³ hí³ chú² ñih²³ siáh³ rainh²¹, tsá²
 la³ hí³ dá² hleh³² hlah³ ca³tí²¹ liei²¹
 jáun² quioh²¹ Dió³² bíh¹, hí³ chú²
 ñih²³ tsú² siáh³ liei²¹ jáun². Quí¹
 n¹juáh³ la³ chú¹ la³ ñih²¹ hnú² liei²¹

jáun², jáun² jmu³² hnú² la³jm¹
 jmu² jan² tsá² lín³ jue²¹ bíh¹ cha³
 jm¹ má¹tih²¹ hnú² la³ cun³ hí³ juáh³
 jáun² liei²¹. ¹²Quí¹ jan² tán¹ bíh¹
 Tsá² ca³quiú² héih³² zian², hí³ lín³
 siáh³ Jue²¹; hnga² hí³ bíh¹ siáh³ tin²
 líon³² tsáu², ho³lá²dá² hí³ hin³ tsú²
 tsáu². Hí³ jáun² né³ ĩhin² dá² tsánh²
 hnú², jáun² sa³ hnú² yáh³ hnáuh²
 jmúh¹³ jue²¹ hí³ rá¹tsih³² héih³²
 ñí¹con² tsá²mí³cuoun² renh²?

Tiá² hniáuh³² jmu² tsú² tonh² ca³tí²¹ hí³ hu²¹ tsí³ tsú² jmu³

¹³Hí³ jáun² né³, hnoh² tsá² juáh³
 la³ lá²: “Né³² ho³ tsa³háu² tsáu¹³
 jnoh¹ cú²juú² cun³ cáun² mií², hí³
 tsá²hnáu¹³ jnoh¹ quie³”, nié² náh²
 re² jái¹³ lá²: ¹⁴iHí¹juáh³ he³ lí¹³
 tsa³háu² yáh³ tiá² hí³ ñíh¹ hnoh²,
 tiá¹³ bíh¹ tiá³ jlánh¹ ñíh¹ hnoh² hí³
 he³ lí¹³ jm¹tsú² jm¹ja³²! Quí¹ jmái¹
 hí³ zian² hnoh² jáun² dá² lí³ la³jm¹
 lí³ cáun² jnie³ cháun¹ bíh¹, cáun²
 hí³ lí¹ jnia² cu³tiá³ pih²¹, hí³ la³juí³²
 yein³² siáh³. ¹⁵La³ lá² bíh¹ jm¹
 hniáuh²¹ juáh¹³ hnoh²: “Ní¹juáh³
 Dió³² Juo¹³ dí² hnió³, jáun² ziaun²
 bíh¹ dí² hí³ jmú¹³ dí² hí³ lá² ho³
 hí³ ó³²”. ¹⁶Tí³la³ hnoh² má¹ná¹, cá²
 ñí¹ hléh¹ jú¹ tú² ráun³ bíh¹ hnoh²
 hí³ jmuh³² náh² tonh² lín³²; tí³la³
 jái¹³ la³ ní² né³, hú¹tá¹ jú¹ hlah³
 bíh¹. ¹⁷Hí³ jáun² ní¹juáh³ zian² tsá²
 má²ñi³² he³ hí³ chu²¹ jmu³, tí³la³
 má¹lí³² jáun² né³, tiá² hí³ jáun²
 jmu² yáh³ tsú², hí³ jáun² tsá² la³ hí³
 má²ca³lí³ren² tso³ bíh¹.

Háinh¹³ bíh¹ quioh²¹ tsá² hánh³

5 Ja³bí¹ hnoh² siáh³, tsá² hánh³,
 inié² náh² re² jái¹³ lá²! Uo³
 hnoh² hí³ tí¹ hoh³ náh² hí³ ca³tí²¹

uu³cha³tsi³² hi³ né³bí¹ má¹tsoh¹
 náh² honh². ²Lí³ la³juah²¹ dúh¹ hi³
 má²ca³cáh² bíh¹ la³jí³² hi³ zia³² jáun²
 quián¹³ náh²; hi³ hmih³² chu²¹ hi³
 nio³ náh² jáun² né³, lí³ la³juah²¹
 dúh¹ hi³ má²ca³cúh² mí¹cháu² bíh¹.
³La³jmí¹ lí³ hi³ má²ca³hiá² juóuh³²
 bíh¹ mí¹ñí² cú¹tiáu² jí³ mí¹ñí²
 cú¹mí¹niau²¹ jáun² quián¹³ hnoh².
 Juóuh³² jáun² né³ má²li²¹ hi³ tson²
 bíh¹ má²ca³lí³ren² náh² tso³, hi³
 jáun² cun³quionh³ juóuh³² jáun²
 bíh¹ cón³² hnoh² la³juah²¹ dúh¹ hi³
 hún¹ sí². Quí¹ jmáí¹ hi³ tiauh² dí²
 lá² jlánh¹ má²ca³cháh¹ hnoh² cu³lí²¹
 hi³ lí¹³ lí³ hánh³ náh². ⁴Sá¹ñí² niéi²
 náh², jie³ cónh³ tso³ tiá² cha³² quie³
 hi³ jmí¹ hniáuh²¹ má¹hmah²¹ náh²
 ñí¹con² tsá² ca³jmú³ ta²¹ ñí¹nái²
 quián¹³ náh²; hi³ Dió³² Tsá² lín³
 Juo¹³ hliáu³ tionh² hñu³mi³cúu²
 né³, má²ca³nái³² jái¹³ hi³ tú² hna²
 jáun² tsá² ca³jmú³ hí³ ta²¹ ñí¹con²
 náh². ⁵Jlánh¹ re² ma²ca³ma³zián¹³
 hnoh² ñí¹ hué²¹ lá², hi³ cáun² lí¹
 má²ca³ma³hiúnh¹³ hnoh² honh²
 hi³ jmúh¹³ náh² lí³ua³ cáun² hi³
 ca³lí³ hniá¹ náh² jmúh¹³. ¡La³jmí¹
 má²cánh¹ tsú² cuá¹juí² hi³ má²jngih³
 bíh¹ tsú², má²ca³ma³hion²¹ náh²
 honh²! ⁶Hi³ cáun² lí¹ ca³ra³can³²
 náh² tso³ tsá² tiá² tso³ ren², hi³
 ca³jngih³² náh²; uá¹jinh¹ tsá² tiá²
 hi³ hlah³ ca³jmú³ hí¹ cáun² ñí¹con²
 hnoh².

**Tsá² hu²¹ cáun² tsí³ hi³ ná¹hé²
 ná¹jan² Jesucristo**

⁷Hi³ jáun² né³ reh², tsá² ná¹janh³²
 náh² hi³ jáunh³ Tí³² Juo¹³ dí²,
 hniáuh³² ná¹hu²¹ honh² náh² ca³tí²¹
 jmáí¹ jáun² la³jmí¹ ná¹hu²¹ tsí³ tsá²
 zia³² hi³ má²já¹ ñí¹nái² quioh²¹,

tsá² ná¹hé² ná¹jan³² hi³ chau¹³ jmí³
 la³ cun³ jmáí¹ hi³ lí³ hniáuh³², quí¹
 hu²¹ tsí³ tsú² hi³ ló³² re² hi³ quioh²¹.

⁸Jáun² né³, ja³bí¹ hnoh² siáh³
 hniáuh³² cháh¹³ náh² tiá³ honh²
 ca³tí²¹ hi³ hu²¹ jáun² honh² náh² hi³
 má²ja³quián³ jáunh³ Tí³² Juo¹³ dí².

⁹Hnoh² reh², ha³ lí² chú¹ lí² ñih²¹
 náh² tsá²ján² tsá²ján², jáun² tiá² tá¹tsin¹
 náh² héih³², quí¹ má²ja³quián³ cu³tí¹³
 bíh¹ jáunh³ Dió³² Tsá² lín³ Jue²¹. ¹⁰Hi³
 jáun² né³ reh², chú³² jmu³ náh² la³jmí¹
 ca³jmú³ jáun² la³jín³² tsá² ca³lín³ hi³
 tí³² jé¹ Dió³², tsá² ca³hléh³ hí³ cha¹³
 Tí³² Juo¹³ dí²; uá¹jinh¹ ca³ma³tso²
 lín³ tsú² tsí³, tí³la³ ca³tiánh³ bíh¹ tsú²
 hi³ ná¹hu²¹ cáun² tsí³. ¹¹Sá¹ñí² jie³,
 jnoh¹ ná¹láí²³ hi³ jlánh¹ jmí¹ ren² tsá²
 ca³ma³tso² hi³ tsí³. Uá¹la³ cun³ hi³
 má²ca³niéih² náh² jáun² hi³ ca³tin¹ hla¹
 Job; tsá² hí³ jlánh¹ re² ca³cueh³ tsí³ ñí¹
 ca³la³ jí³² hi³ ca³quiúnh³², hi³ ná¹ñí¹
 náh² siáh³ he³ ca³hiauh³ tsú² ñí¹con²
 Dió³² jmí¹ lí²¹ jáun², quí¹ Dió³² jlánh¹
 chun¹ hi³ ja³² lín³² mií³ tsí³.

¹²Jáun² né³ reh², zia³² bíh¹ siáh³ cáun²
 jú¹ tson² hi³ jlánh¹ bíh¹ quien² hi³ juáh³
 la³ lá²: Tiá² hniáuh³² má¹quien¹³ náh²
 jái¹³ quián¹³ cun³quionh³ hi³ hien¹³ náh²
 Dió³², sa³jun³ hi³ hien¹³ náh² tsá² zian²
 ñí¹ hué²¹ lá² siáh³, sa³jun³ hí¹ cáun² hi³
 siáh³ siáh³ tiá² hniáuh³² híeh¹ náh² hi³
 má¹quien¹³ náh² jái¹³ quián¹³. Quí¹ jái¹³
 la³ ní² tiá² lin¹ lí³ hniáuh³² yáh³ ní¹juáh³
 hi³ ná¹lín³ hnoh² tsá² tson² jēh² náh²,
 uá¹ hi³ ca³juah²¹ náh²: “Tson²”, uá¹ hi³
 ca³juah²¹ náh²: “Tiá² tson²”; quí¹ ní² lí¹
 ca³ta³zanh¹ náh² ñí¹ hlah³.

**Lánh³ rón³² hniáuh³²
 liéinh³² tsú² Dió³²**

¹³Hi³ jáun² né³, ní¹juáh³ já¹
 quián¹³ hnoh² zian² jan² tsá²

má²tso² tsí³, cu¹ liéinh²¹ tsú² Dió³².
 Hi³ n¹juáh³ zian² tsá² re² nio² tsí³,
 jáun² cu¹ má¹quien² tsú² Dió³²
 cun³quionh³ hi³ hie³² tsú² jáun²
 sun¹. ¹⁴Hi³ n¹juáh³ zian² jan² tsá²
 tsáun¹, cu¹ tiéh¹³ tsú² tsá²daun³²
 tsá² ná¹ñí¹ cuáh³², jáun² tsá² hí³
 tsa³táunh¹ hi³ tsa³lien³ Dió³²
 cha¹³ Tí³² Juo¹³ dí² hi³ ca³tin¹ tsú²,
 hi³ jñéi³ tsú² siáh³ no¹ chí¹ tsú².
¹⁵Jáun² n¹ má¹ca³liéinh³² tsú² jáun²
 Dió³² hi³ ná¹tioh³ cáun² tsí³ tsú²,
 lan¹³ bíh¹ tsá² tsáun¹. Dió³² bíh¹
 jmah³ tsá² hí³; hi³ n¹juáh³ ren² tsú²
 tso³, ja³bí¹ hin³ siáh³ tsáu¹³ tsú²
 uá²jaí³². ¹⁶Jáun² né³, cun³ñí¹ hi³
 jáun² bíh¹ chú³² ton¹³ náh² tsáuh³
 ñí¹con² tsá²ján² tsá²ján², hi³ lien¹
 náh² siáh³ Dió³² ca³tin¹ tsá²ján²
 tsá²ján², jáun² lan¹³ náh². N¹juáh³
 jan² tsá² zian² la³ cun³ hi³ tí³² tsí³
 Dió³² liéinh³² Dió³² [ca³la³ jonh³
 jm¹ tsí³], hú¹tá¹ cu³tí³ jmu³ bíh¹

ta²¹. ¹⁷Uá¹la³ cun³ hi³ ca³lí³ jáun²
 ñí¹con² Líh³, tsá² jm¹ lín³ hí³ tí³² jè¹
 Dió³² jm¹tin². Ja³bí¹ tsá² hí³ siáh³
 jm¹ lín³ jan² tsá² lí¹ tsáu² la³ jnoh¹
 bíh¹; tí³la³ jm¹ ca³liéinh³² tsú²
 jáun² Dió³² né³, hi³ ca³m³ tsú² hi³
 tiú²uú² chau¹³ jm¹, jáun² ca³quin³
 bíh¹ jm¹ cun³ hñi³² mii² tón³² hué³²
 ñí¹ jm¹ cuá³ tsú² jáun². ¹⁸Jm¹ lí²¹
 jáun² né³, ca³liéinh³² tsú² siáh³
 Dió³², jáun² ca³jauh³ bíh¹ siáh³ jm¹
 hué³² jáun², jáun² ca³cuú² ca³láu²
 bíh¹ re² la³jí³² hi³ lau³ cuá¹ hué²¹.
¹⁹Hnoh² reh², n¹juáh³ ja¹ quián¹³
 hnoh² zian² jan² tsá² cón³² siáh³
 jan² tsá² jm¹ má¹ngau³² tí³ có³²
 ca³tí²¹ jú¹ tson², ²⁰jáun² cháu¹ náh²
 honh² hi³ tsá² jmu² ta²¹ la³ jáun²
 má¹ca³lión³² jan² tsá² jm¹ má²jún¹
 bíh¹, hi³ jmu² tsú² siáh³ hi³ lí¹³ hin³
 ca³la³ jí³² tso³ hi³ jm¹ ren² jáun²
 tsá² hí³. [Cun³ n¹ bíh¹ tí³ jáí¹³ hi³
 juanh³² jná¹³ ñí¹con² hnoh² reh².]

Sí² La³ñí¹ Quioh²¹ Pé¹

Pé¹ jmu² cáun² sí² hi³ ca³tin¹ tsá²
ná¹yanh³² tá¹ cáun² hngá¹máh³

1 Jná¹³ Pé¹, jan² tí³² tsá² quian³²
jë¹ Jesucristo, cuá¹jmu²
jné¹³ sí² lá² hi³ ca³tin¹ hnoh² tsá²
má²ca³huén² náh² hué³² quían¹³,
hi³ má²tiáunh¹ náh² hué³² ñí¹
uóunh³, uá¹la³ cun³ hué³² Ponto,
Galacia, Capadocia, Asia jí³ Bitinia
ná² síáh³. ²Hnoh² bíh¹ ná¹lín³ náh²
tsá² má²ca³quianh³ Dió³² Jméi² dí²
la³ cun³ rón³² hi³ ca³lín¹³ tsú² jáun²
la³ cun³ jmá¹tin² lín³². Cun³quionh³
Jmá²chí³ joh¹ tsú² má²ca³jmú³ hi³
ná¹chan¹ hnoh² ñí¹con², hi³ jáun² lí¹³
má¹tih²²¹ náh² re² ñí¹con² tsú², jí³ hi³
jáun² lí³ jín² náh² síáh³ cun³quionh³
jmá²hán¹ Jesucristo. Cuí¹ má¹mieh²
náh² Dió³² ca³la³ hi³ lí¹ tú² lí¹
ziaun²³, jí³ hi³ cuí¹ zian² náh² síáh³
cáun² hi³ re² hi³ tin².

Zia³² hi³ hu²¹ tsí³ tsú² hi³ hú¹tá¹ lí³tí³

³Héh³ ma³ chun¹ Dió³² Jméi²
Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí², quí¹ cun³ñí¹
hi³ jlánh¹ ca³ja³ lín³² míí³ tsí³ tsú²,
jáun² ca³jmú³ tsú² hi³ lí³zian² dí²
síáh³ cáun² hi³ hmaí²¹ cun³quionh³
hi³ ca³jmú³ tsú² hi³ ca³jenh¹³ jáun²
Jesucristo ja¹ tsá² má²cá²tsan³.
Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ ná¹hé²
ná¹jan³² dí² hi³ zia³² hi³ hú¹tá¹

lí³tí³ ñí¹con² dí². ⁴Ja³bí¹ la³ jáun²,
cun³ñí¹ hi³ jáun² síáh³ né¹ dí² hi³
hiáu¹³ dí² hi³ lí¹ cué²¹ jáun² Dió³² hi³
ná¹hmouh²¹ tsú² jáun² hñu³mí³cuú²
hi³ ca³tin¹ tsá² joh¹; cáun² hi³
jmá¹lñh³ tiá² tsúnh¹³, sa³jun³ hliáh¹³,
hi³ sa³jun³ lí¹ yieih²¹ síáh³ la³jmá¹
yieih³² lí¹³. ⁵Hi³ cun³ñí¹ hi³ nio²
cáun² honh² náh² ñí¹con² Dió³² né³,
hi³ jáun² hi³ bíh¹ jmu² hua³hí¹³
hnoh² cun³quionh³ pí³ quioh²¹,
ca³la³ ñí¹ ca³tú¹ ca³tsin¹³ náh² jmáí¹
hi³ liáun³ náh². Hi³ Dió³² né³ hún¹
hua³jan²¹ hi³ ma³jnia³² ha³ lánh³
rón³² liáu³² tsú² hnoh² ñí¹ ca³táuh³
jmáí¹.

⁶Hi³ jáun² bíh¹ jlánh¹ má²ná¹hiún²
lín³² honh² náh², uá¹jinh¹ lí³
hniáu³² má¹tsoh¹ lín²¹ náh²
honh² cu³tiá³ cun³quionh³ hliáun³
ñí¹ uu³mí²tsí³². ⁷Quí¹hliá² hi³
nio² jáun² cáun² honh² náh² lí³
la³jmá¹ lí³ cú¹mí¹niau²¹ bíh¹, hi³
taunh³² tsú² tín² ja¹ sí² hi³ jé²³
tsú² n¹juáh³ jáun² hi³ hngó³². La³
jáun² bíh¹ lí³ hi³ taunh³² tsú² jáun²
ta²¹, quí¹ n¹juáh³ hi³ tióh³² tsú²
la³jé³² uu³mí²tsí³², jáun² hi³ nio²
jáun² cáun² tsí³ tsú² né³, lí³ cáun²
hi³ tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³
bíh¹ cú¹mí¹niau²¹ hi³ zia³² jáí¹³ hi³
lí¹³ tsa³hín³. Hi³ jáun² n¹juáh³ la³
má²nio² jáun² cáun² honh² náh² ja¹

la³ji³² hi³ há² ngá² náh², jáun² n¹
má¹jaunh³² Jesucristo má²ma³quien²
tsú² hnoh² hi³ he³ tsú² cáun² hi³ re²
hi³ tin² cu³tí³.

⁸Hnoh² tsá² hno³ náh² Jesucristo
uá¹jin¹ ta³ tiá² má²ca³ji¹ná²; hi³
uá¹ jáun² la³ jáun² tiá² má²ca³ji¹ná²
náh² tsú², má²nio² bíh¹ cáun² honh²
náh² hi³ ca³tin¹ hí³ dí². Cun³ñí¹ hi³
jáun² né³, lí²tsinh¹ lín²¹ bíh¹ náh²,
ca³la³ hi³ tiú²uú² tsi³² héih³², ca³la³
hi³ tiú²uú² lin¹ he³ lánh³ rón³² lí³
juáh¹³, quí¹ cáun² hi³ ja³² ñí¹con²
Dió³² bíh¹ jaun³², ⁹quí¹hliá² hnoh²
bíh¹ má²ná¹héih²³ náh² la³ cun³
hi³ jmí¹ hu²¹ jáun² honh² náh² jmí¹
ca³tianh³² náh² tsú² ta²¹, hi³ liáu³
jáun² jmí²chí³ quián¹³ náh².

¹⁰Hi³ ca³ti²¹ hi³ lí¹³ liáu³ dí² jáun²
né³, tsá² lín³ tí³² jē¹ Dió³², tsá² jmí¹
zian² jmí¹tin², ca³qui² ca³hnauh²
re² lín³² he³ lánh³ lí¹³ choh¹³, hi³
ca³hléh³ tsú² jái¹³ hi³ ca³cué³ Dió³²
hñu³ tsí³ hi³ zia³² hi³ cué³² Dió³²
ñí¹con² hnoh² cun³ñí¹ hi³ ja³² mií³
tsí³. ¹¹Jmí²chí³ joh¹ Cristo bíh¹
ca³jmú³ hi³ ca³lí³ ñí³² tsá² ca³lín³ hi³
tí³² jē¹ Dió³² ta³ tin² he³ lánh³ rón³²
ma³tso² Tsá² lín³ Cristo tsí³, jí³ ha³
lánh³ rón³² lí³ quien² tsú² n¹ má¹lí³²
jáun² siáh³. Hi³ jáun² tsá² hí³ jmí¹
ná¹hnauh² tsí³ hi³ hnió³ lí³ ñí³² hi³
hin² dá² tsánh² Tsá² hí³ hi³ já³², hi³
hín² jmái¹ lí³tí³ siáh³ la³ cun³ hi³
juáh³ jáun² Jmí²chí³ cuá³ hí³ hñu³
tsí³ tsú². ¹²Tí³la³ Dió³² né³, ca³jmú³
hi³ ca³lí³ ñí³² tsá² hí³ hi³ jun³juáh¹³
ca³tin¹ hmóu³² yáh³ tsú² jái¹³ hi³
ca³hléh³ jáun² hmóu³², tí³la³ jái¹³
jáun² dá² ca³tin¹ hnoh² bíh¹. Jáun²
né³, jái¹³ jáun² bíh¹ má²ca³niéih²
hnoh² ñí¹con² tsá² ngai³² jú¹ chú³²
hi³ lí¹³ liáu³ dí², tsá² hleh³² hi³

cun³quionh³ pí³ quioh²¹ Jmí²chí³
Chun¹ Tsá² ca³zen³ hí³ Dió³². Hi³ hí¹
la³ tí³ hmóu³² yáh³ tsá²cuú² tsá²ta³
Dió³² hniá¹ hi³ há¹ ngí¹³ hi³ jáun².

Dió³² té²³ hi³ jmú¹³ dí² ná¹chan¹

¹³Hi³ jáun² né³, jmu³ náh²
hua³jan²¹ jmí¹ honh², ma³tin¹³
náh² hi³ jmúh¹³ héih³² ñí¹con² náh²
hmóu³². Héi³ náh² honh² ñí¹con²
Dió³² hi³ cu³tí³ zia³² hi³ cué³² tsú²
n¹ má¹cuanh³² Jesucristo cun³ñí¹
hi³ ja³² mií³ tsí³. ¹⁴Ma³li²¹ hnoh² hi³
ná¹lín³ náh² jon² tsú² tsá² nieh³, ha³
lí²uú² ma³zián¹³ náh² la³ cun³ lí³ hi³
jmí¹ dí¹quiaunh²¹ jáun² honh² náh²
jmí¹tin², jmí¹ tiá² Dió³² má²cuóun³²
náh². ¹⁵Tí³ re² bíh¹ ma³zián¹³ náh²
hi³ chun¹ náh², quí¹ Dió³² Tsá² ca³te³
hnoh² dá² jan² Tsá² chun¹ bíh¹;
¹⁶quí¹ ñí¹ Sí² rá¹juáh³: “Jmu³ náh²
chun¹, quí¹ jn¹³ dá² jan² Tsá² chun¹
bíh¹”.

¹⁷Ñí¹juáh³ hnoh² teh³² Dió³²
“Tia²¹”, jáun² tianh³² náh² tsú²
ta²¹ la³jí³² jmái¹ tá¹la³ zian² náh²
ñí¹ hué²¹ lá², quí¹ hi³ bíh¹ rá²tsí³²
héih³² ñí¹con² ma³ quin³² ma³ jan³²
tsáu² n¹juáh³ he³ lánh³ rón³² jmu²
tsú², hi³ Dió³² hí³ né³ cónh³ tiá²
jmu² bíh¹ hi³ siánh³ tsáu² tsá² hlá²
tsá² n². ¹⁸Quí¹ Dió³² má²ca³liáu³²
náh² hi³ jmí¹ zian² náh² cáun² hi³
tiá² tsú²ta²¹, la³ cun³ rón³² lí³ ta³
hi³ jmí¹ raunh³² jáun² tsá²daun³²
jmí¹tin². Hi³ hnoh² ná¹ñí¹ re²
lín³² hi³ jun³juáh¹³ cun³quionh³
hi³ lí¹ tsá²hín³ yáh³ ca³lí³ hmáh¹
hi³ ca³liáu³ hnoh² jáun², la³ cun³
cú¹mí¹niau²¹ ho³lá²dá² cú¹tiáu²,
¹⁹quí¹ cun³quionh³ jmí²hán¹ Cristo
bíh¹ ca³liáu³ hnoh² jmí¹ ca³cuen³
tsú² jáun² hnga² hi³ jún³. Hi³ bíh¹

ca³lin³ la³jmí¹ lín³ jan² já¹ziáh²,
 jan² jáh³ hí¹ cú¹pih²¹ tiá² cuú² tiá²
 hliánh² hi³ sa³jun³ quián¹ siáh³.
 20 Quí¹ la³ cun³ jmí¹tin² máh³
 ca³lí³hiáun¹ Cristo hi³ ca³ti²¹ hi³
 nĕ², jmí¹ ñeh² bíh¹ hi³ lí¹³ la³ cu³
 la³ juéh³ mí³cuú²; tí³la³ cun³ñí¹ hi³
 ca³tin¹ hnoh² bíh¹, hi³ jáun² dá² ñí¹
 ca³táuh³ jmái¹ lá² bíh¹ má²ca³lí³jnia²
 tsú². 21 Cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ Cristo
 bíh¹ hi³ tanh²³ hnoh² ta²¹ Dió³²,
 Tsá² ca³jmú³ hí³ hi³ ca³jenh¹³ tsú²
 ja¹ hla¹, jí³ hi³ má²ca³ma³quien² tsú²
 siáh³ Cristo; hi³ jáun² né³, hnoh²
 má²ca³tianh³² ta²¹ Dió³² jí³ hi³
 má²ná¹hen² siáh³ honh² náh² ñí¹con²
 tsú².

22 Hi³ jáun² né³, cun³quionh³ hi³
 ca³tionh² náh² jáun² ta²¹ jú¹ tson²,
 má²ca³jmuh³ náh² jí² jmí¹ honh²
 [cun³quionh³ Jmí²chí³ Chun¹], hi³
 jáun² lí¹³ hi³ cu³tí³ má¹hno¹ náh²
 tsá² reh² dí². Hi³ jáun² né³, hniáuh³²
 bíh¹ hi³ má¹hnáú³ náh² quiúnh¹
 tsá²ján² tsá²ján² ca³la³ jonh³ jmí¹
 honh² náh², jí³ ca³la³ jí³² huá² pí³
 quián¹³ náh² nĕ² siáh³. 23 Quí¹ hnoh²
 má²ca³lí³zian² náh² siáh³ cáun² hi³
 hmai²¹; jun³juáh¹³ uú² cun³quionh³
 ñeh² mí¹ziúh² náh², tsá² lí¹³ jún³
 yáh³, tí³la³ cun³quionh³ já¹lí¹³ liéih³²
 quioh²¹ Dió³² bíh¹ hi³ lí³ quien²
 la³ cun³ jmí¹hi³nio². 24 Quí¹ ñí¹ Sí²
 rá¹juáh³:

La³jín³² tsá²mí³cuóun² lín³
 la³jmí¹ lí³ náí²,
 hi³ la³jí³² hi³ zioh² tsú² siáh³ lí³
 la³jmí¹ lí³ lí¹³,
 lí²quíéin² bíh¹ náí² hi³ jáun²
 suh³² bíh¹ siáh³ lí¹³;
 25 tí³la³ já¹lí¹³ quioh²¹ Tí³² Juo¹³ dí²
 má¹ná¹,
 quien² la³ cun³ jmí¹hi³nio² bíh¹.

Hi³ já¹lí¹³ jáun² né³, lí³ jú¹ chú³² hi³
 má²ca³hléh³ tsú² ñí¹con² hnoh².

2 Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, chá¹ náh²
 tí³ có³² la³jí³² ñí¹ hi³ hlah³; ha³
 lí²uú² ma³can¹³ náh² tsáu², sa³jun³
 hniáuh³² lín³ náh² la³ cá¹ la³ jéinh¹,
 hi³ sa³jun³ hniáuh³² uóu³² honh² náh²,
 hi³ sa³jun³ hniáuh³² tú¹ hion¹³ náh²
 siáh³ tsáu². 2 Tí³la³ hnoh² dá² hniáuh³²
 jmúh¹³ la³jmí¹ jmu² jan² dáin² cun³
 ca³lí³zian² bíh¹ hi³ hniá¹ jmí² tiuh²¹;
 quí¹ cun³quionh³ hi³ hniá¹ hnoh²
 húh¹³ jmí² tiuh²¹ hngó³², la³ cun³ jmí²
 tiuh²¹ hi³ cue³² pí³ ñí¹con² jmí²chí³
 quián¹³ hnoh², hi³ jáun² bíh¹ cuóun¹³
 náh² jí³ hi³ lí¹³ liáun³ náh² siáh³, 3 quí¹
 hnoh² bíh¹ má²ca³lí³tsin² náh² hi³ Tí³²
 Juo¹³ dí² jan² Tsá² chun¹ bíh¹.

Cristo lín³ la³jmí¹ lí³ cá² máí³
 quín¹, tí³la³ hi³ liéih³² má¹na²¹

4 Hi³ jáun² né³, ma³janh² náh² tí³
 ñí¹con² Tí³² Juo¹³ dí², Tsá² lín³ la³jmí¹
 lí³ cá² máí³ quín¹, tí³la³ quín¹ liéih³²
 má¹ná¹; quín¹ hi³ ca³quiáh³ Dió³²
 hi³ lí³ cá² máí³ quín¹ hi³ jlánh¹ bíh¹
 quien², uá¹jinh¹ tsáu² tiá² quiú² tiá²
 jéih³². 5 Ja³bí¹ hnoh² uá²jaí³² ná¹lín³
 náh² la³jmí¹ lí³ quín¹ hu²¹ jmí²chí³,
 hi³ jmúh³² Dió³² ta²¹ hi³ lí¹³ hná¹
 hiah³² cuáh³² quioh²¹ hi³ lí³ jáun²
 cun³quionh³ jmí²chí³; jí³ hi³ lín¹³ náh²
 siáh³ cu³ nió³ mí²tsáu² tsá² ná¹chan¹
 ñí¹con² Dió³², tsá² zia³² hi³ ná¹jéinh²³
 náh² ñí¹con² Dió³² cun³quionh³ Jesús
 Tsá² lín³ Cristo. Hi³ Dió³² né³ cun³ tí²¹
 bíh¹ tsí³ la³ cun³ hi³ jéinh¹³ náh² jáun²
 cun³quionh³ jmí²chí³ quián¹³. 6 Cun³ñí¹
 hi³ jáun² bíh¹, rá¹juáh³ ñí¹ Sí² quioh²¹
 Dió³² la³ lá²:

Tsí³ máh³ Sión chan²¹ jná¹³ jan²
 Tsá² lín³ la³jmí¹ lí³ quín¹ hi³
 hu²¹ cuoh¹ jmíh¹ hiah³²,

cá² má³ quín¹ ná¹quiah¹ hi³
 jlánh¹ bíh¹ quien²;
 n¹juáh³ tsá² tanh² ta²¹ tsá² hí³
 né³,
 cónh³ tiá² chau²¹ bíh¹ jmái¹ hi³
 tá¹zanh¹ tsú² ñí¹ hua³heih²¹.

⁷Hi³ jáun² ñí¹con² hnoh² tsá²
 táunh²³ ta²¹ né³, quien² lín³² bíh¹
 quín¹ jáun²; tí³la³ ca³tin¹ tsá² tiá²
 ta²¹ taunh³² má³ná¹, lí²tí³ bíh¹ la³
 cun³ hí³ rá¹juáh³ ñí¹ Sí², hí³ juáh³ la³
 lá²:

Quín¹ hi³ tiá² ca³jeih²¹ jáun² tsá²
 ná¹lín³ tí³² hiah³²,
 tí³tsóh³dí¹ quín¹ jáun² bíh¹ ca³lí³
 cá² má³ quín¹ hi³ jlánh¹ bíh¹
 quien² hí³ hu²¹ cuoh¹ jmá¹
 hiah³².

⁸Hi³ ja³bí¹ lí²tí³ siáh³ la³ cun³ hí³
 rá¹juáh³ jáun² la³ lá²:

Hi³ bíh¹ lín¹³ la³jmá¹ lí³ cá² má³
 quín¹ hí³ lí¹ quí² lí¹ hinh³²
 tsáu²,

quín¹ jmu³ hí³ quinh³ tsáu².
 Tsá² lí¹ quí² lí¹ hinh³² quín¹ jáun²
 né³, quí² hinh³² cun³ñí¹ hí³ jmu² la³
 uá¹ tiá² ná³² jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³²
 bíh¹; qui¹ cun³ jáun² má²lí²zeh³
 Dió³² yáh³ tsú² hí³ quiunh²¹ la³
 jáun².

⁹Tí³la³ hnoh² má³ná¹, ná¹lín³
 náh² cu³ nió³ tsá² má²ná¹quiah¹,
 tsá² má²ná¹lín³ mí²tsáu² tsá²
 ná¹jmu² ta²¹ ñí¹con² Tsá² lín³ hí³
 Re²¹. Ná¹lín³ náh² siáh³ cu³ nió³
 tsá² má²ná¹hlánh¹ joh¹ Dió³², tsá²
 má²ná¹chan¹ hí³ ca³tin¹ tsú². Ca³tí²¹
 hí³ ní² bíh¹ ca³quianh³ hnoh² Dió³²,
 hí³ jáun² ca³tin¹ hnoh² cuá¹ngá¹
 jái¹³ hí³ ca³tí²¹ ta²¹ cáu² jueh³²
 quioh²¹ Dió³², Tsá² ca³te³ náh² hí³
 jmái¹ hí³ jmá¹ tionh¹ hnoh² jáun²
 ñí¹ já¹nié² hí³ ca³nga² hnoh² tí³ ñí¹

tie³ joh¹. ¹⁰Jmá¹tin² tiá² jmá¹ tionh¹
 yáh³ náh² jo³cuo² Dió³², tí³la³ ta³né³²
 má³ná¹, má²ná¹lín³ náh² tsá² joh¹
 tsú². Jmá¹tin² ha³ tiá² ca³taunh² yáh³
 hnoh² Dió³² hó¹ñí¹, tí³la³ ta³né³²
 má³ná¹, Dió³² má²ja³² mí³ tsí³
 ñí¹con² hnoh².

**Cuí¹ ná¹zian² náh² hí³ ná¹má²cú¹
 má²hain²¹ náh² Dió³²**

¹¹Hi³ jáun² né³ reh² tsá² hnau³
 jná¹³, tsá² ná¹lín³ náh² tsá² hué³²
 siáh³ tá¹la³ tionh² náh² cheih³² ñí¹
 hín¹³, tsá² zian² náh² la³juah²¹ dúh¹
 tsá² lí¹ ñí³tú¹ ñí³lín¹³, hlí¹ lieh¹ jná¹³
 hnoh² hí³ chú³² tiá² má²tih²¹ náh²
 la³ cun³ hí³ dí¹quian¹ cuá² tanh¹
 náh² jmu³, quí¹ hí³ jáun² dá² tí³
 jmu² hnié² quionh³ jmá¹ honh² bíh¹
 náh². ¹²Jmu³ náh² chun¹ ja¹ tsá² tiá²
 Dió³² má²cuóun³²; hí³ jáun² la³ jáun²
 bíh¹ lí³ ma³quien² tsá² hí³ Dió³²
 ní¹ má¹jaunh³² Dió³² hí³ ja³quiaun²
 jú¹ tson², quí¹ cun³ñí¹ hí³ jé³ tsú²
 hí³ chu²¹ hí³ jmuh³² hnoh² jáun²,
 uá¹jinh¹ tsá² hí³ cáun² lí¹ ná¹hleh³²
 hlah³ quían¹³ hnoh² ta³né³², hí³
 ná¹jé³² tsú² hnoh² la³juah²¹ dúh¹
 tsá² hláih¹ tsá² hon².

¹³Né³² né³, cun³ñí¹ hí³ ca³tin¹
 Tí³² Juo¹³ dí², tianh³² náh² ta²¹
 ca³la³ jín³² tsá² ná¹ho² ta²¹, tsá²
 má²ca³chan³ tsá² zian² ñí¹ hué²¹ lá²,
 la³ñí¹ la³ján³ tsá² cuá¹lín³ mí³chí¹,
 quí¹ cun³ñí¹ hí³ jlánh¹ záu² jái¹³
 hí³ cuá¹ho² tsú². Ja³bí¹ la³ jáun²
 hniáuh³² tanh¹³ náh² ta²¹ ¹⁴tsá² ho²
 ta²¹ hí³ zen² tsá² hí³, hí³ ma³tson¹³
 tsú² tsá² hláih¹ tsá² hon², jí³ hí³
 hleh³² tsú² siáh³ re² hí³ ca³tin¹ tsá²
 jmu² hí³ chu²¹. ¹⁵Quí¹hliá² Dió³²
 hnió³ hí³ cun³quionh³ hí³ jmúh¹³
 hnoh² hí³ chu²¹, lí³ jní³² ho³ tsá²

cáun¹ te³, tsá² cáun² lí¹ hleh³²
jmáh³la³ jái¹³ hi³ lí¹ chin² chí¹
hmóu³².

¹⁶Ma³zián¹³ náh² la³jmí¹ zian² tsá²
má²ca³liáun³ ñí¹con² lí³ua³ cáun²
hi³ jmí¹ lí¹³ zaunh³ tiá³ quioh²¹;
ti³la³ jun³juáh¹³ hi³ jmúh¹³ náh² hi³
hlah³ yáh³ má¹ná¹ quí¹hliá² cun³ñí¹
hi³ zian² náh² jáun² re² tin². Ti³ re²
jmu³ náh² la³jmí¹ lí³ hi³ ná¹lín³ náh²
tsá² má²dí¹hlánh¹ joh¹ Dió³² bíh¹.
¹⁷Tianh³² náh² ta²¹ ca³la³ jín³² tsáu².
Ma³hno¹ náh² tsá² reh², jmu³ náh²
juénh² ñí¹con² Dió³², hi³ tianh³² náh²
siáh³ ta²¹ tsá² cuá¹lín³ mí³chí¹.

**Cristo lín³ nóh³² ca³tin¹
tsá² má²tso² tsí³**

¹⁸Hi³ hnoh² tsá² lín³ náh² quian²¹
né³, tianh³² náh² ta²¹ re² lín³² tsá²
lín³ juóuh³² náh²; ti³la³ jun³juáh¹³
jmáh³la³ tsá² chun¹ yáh³, sa³jun³
jmáh³la³ tsá² ngí²³ jái¹³, ti³la³ la³jín³²
jí³ tsá² hian² tsí³ bíh¹. ¹⁹Qui¹ hi³
jáun² bíh¹ jmu³ hi³ tá¹zanh¹ tsú² re²,
ní¹juáh³ hi³ má²tso² tsú² tsí³ cáun²
hi³ tiá² jmí¹ ca³ti²¹ bíh¹, cun³ñí¹
hi³ jmí¹ tsí³ tsú² má²hniá¹ jmáh³la³
hi³ ca³tin¹ Dió³². ²⁰Qui¹ tiá² lin¹
ñí¹ quien² yáh³ hi³ cueh¹³ hnoh²
honh² ja¹ la³jí³² uu³mí²tsí³² ní¹juáh³
cun³ñí¹ hi³ la³ ca³jmu³ hi³ hlah³
bíh¹ hnoh², quí¹ cun³ ca³tin¹ bíh¹
hnoh² má¹tsoh¹ honh² ní¹juáh³ la³
jáun². Ti³la³ ní¹juáh³ la³ ná¹tion²³
náh² honh² ja¹ la³jí³² uu³mí²tsí³²
hi³ ca³lí³ zia³² cun³ñí¹ hi³ jmu³
náh² hi³ chu²¹ né³, hi³ jáun² bíh¹
jmu³ hi³ tá¹tonh¹ hnoh² re² ta³ ñí¹
Dió³². ²¹Cun³ñí¹ hi³ ca³ti²¹ hi³ ní²
bíh¹ ca³te³ hnoh² Dió³², quí¹ Cristo
má²ca³ma³tso² tsí³ hi³ ca³tin¹ hnoh²,
hi³ ca³quiú² tsú² cáun² nóh³², hi³

jáun² la³ jáun² hniáuh³² ñí¹táunh¹
hnoh² la³jmí¹ ca³ngí³ hnga² tsú².
²²Hi³ dí² né³, hí¹ cáun² yáh³ tso³
tiá² ca³jmú³, hi³ jmí¹lín³ tiá² ca³hué²
siáh³ jú¹ tí¹jái² ho³ tsú². ²³Jmái¹ hi³
tí² tú² tí² hiáu³² tsáu² quioh²¹ tsú²
ha³ tiá² tí² jin²³ yáh³ tsú² tsá² hí³;
jmái¹ hi³ tí² jmu² tsáu² hi³ má²tso²
tsú² tsí³, ha³ tiá² tí² jeinh³² yáh³
tsú² ñí¹con² tsá² hí³, tí³la³ jo³cuo²
Dió³² bíh¹ ca³chan³ tsú² hnga²,
Tsá² rá²tsí³² héih³² la³ cun³ ca³ti²¹.
²⁴Hnga² bíh¹ Cristo ca³caun² tso³
quiú¹³ dí² cun³quionh³ hi³ ca³jfenh³
tsú² jáun² ngú³ quioh²¹ hi³ jún³ ñí¹
crei²¹, quí¹ hi³ jáun² lí¹³ jún³ dí²
ca³ti²¹ tso³, hi³ jáun² lí¹³ má²ziáun¹³
dí² la³ cun³ tí³² tsí³ Dió³². Hi³ dá²
ca³cuu³ ca³jmí³ quí¹ hi³ jáun² lí¹³
lan¹³ hnoh² bíh¹. ²⁵Hnoh² jmí¹
ñí³táunh¹ náh² jmí¹tin² la³jmí¹
ñí³táunh¹ já¹ziáh² má²já²cuin³; tí³la³
ta³né³² né³, má²ca²jính³² náh² tí³
ñí¹con² Cristo Tsá² lín³ la³jmí¹ lín³
jan² tsá² jmu² hua³hí¹³ já¹ziáh², Tsá²
tanh² hó¹ñí¹ jmí²chí³ quián¹³ náh².

**Lánh³ rón³² hniáuh³² ma³zian²
tsá² má²jenh² cuo²**

3 Ja³bí¹ hnoh² siáh³ tsá²mí³ tsá²
má²ca³jenh² cuonh² náh²,
tianh³² náh² ta²¹ tsá²ñuh² ñí²cuoh²
náh². Hi³ jáun² né³, ní¹juáh³ zian²
ma³ jan² tsá²ñuh² hi³ hi³ tiá² ta²¹
taunh³² jái¹³ quioh²¹ Dió³², lí¹³ bíh¹
niau²¹ cáun² tsí³ tsú² ñí¹con² Dió³²
cun³ñí¹ hi³ má²jé²³ tsú² he³ lánh³
rón³² má²zian² hnoh²; ca³la³ hí¹juáh³
tiú²uú² jái¹³ hniauh³ yáh³ ²cun³ñí¹
hi³ jé²³ tsú² hi³ jlánh¹ má²chun¹
ñí²cuo² jí³ hi³ jlánh¹ má²taunh² ta²¹.
³Cha³ jmí¹ jmúh¹³ náh² hi³² lín³²
honh² hi³ jmah²¹ náh² re² lín³² tí³

coh³, la³ cun³ hi³ jmouh³² tsú² re²
 lín³² chí¹, ho³ hi³ hái³² tsú² mí¹ ní²
 pih²¹ zín³ tí³ hlá² tí³ n² quioh²¹,
 ho³ lá² dá² hi³ quih³² tsú² hmih³²
 jlánh¹ chú³² jniá³, ⁴tí³ quien² bíh¹
 jmúh¹³ náh² cú² jueh³² hi³ chú³² jniá³
 hñu³ honh² náh². Juenh² honh² náh²
 ma³ zían¹³, hi³ tiá² hniéi² hnáuh²
 náh², qui¹ hi³ jáun² bíh¹ tiá² lí¹
 tsa³ hín³; qui¹ quien² lín³² bíh¹ ní¹ con²
 Dió³² hi³ ma³ zian² tsú² la³ ní². ⁵Qui¹
 la³ ní² bíh¹ jmí¹ jmah³² tsá² mí³ tsá²
 jmí¹ ná¹ chan¹ ní¹ con² Dió³², tsá²
 jmí¹ zian² cá² jmái¹; tsá² mí³ hi³ jmí¹
 ná¹ hen² tsí³ ní¹ con² Dió³² jí³ hi³ jmí¹
 tanh² tsú² siáh³ ta²¹ tsá² ñuh² ní² cuo².
⁶La³ ní² bíh¹ ca³ jmú³ hla¹ Sara, hi³
 ca³ tanh² ta²¹ hla¹ Há² bran²¹ ní² cuo²
 jí³ hi³ ca³ záih³ tsú² siáh³ Há² bran²¹
 hí³: “Hnú², juóu³² jná¹³”. Ja³ bí¹ hnoh²
 siáh³ lí¹³ lín³ náh² la³ jmí¹ lín³ hla¹
 tsá² mí³ hi³ cun³ quionh³ hi³ jmuh³²
 náh² hi³ chu²¹, hi³ hí¹ cú¹ pih²¹ tiá²
 cú² tiá² juénh² náh².

⁷Ja³ bí¹ hnoh² siáh³ tsá² ñuh², cuí¹
 lín³ náh² tsá² ngí²³ jái¹³ hi³ níh¹
 náh² lánh³ zian² tsá² mí³ ní² cuoh²
 náh². Jmu³ náh² quien² tsú² la³ cun³
 hi³ ca³ tin¹ tsú², jun³ juáh¹³ jmáh³ la³
 hliá² hi³ jlánh¹ háinh¹³ tsáunh¹ yáh³
 tsá² mí³, tí³ la³ cun³ ní¹ hi³ ca³ ja³ mí³
 tsí³ Dió³² ní¹ con² tá¹ gon³ bíh¹ hnoh²,
 hi³ jáun² cáun² jái¹³ bíh¹ ca³ jmú³ tsú²
 ní¹ con² hnoh² hi³ lí¹³ zian² náh² cun³
 jmí¹ hi³ nio². Jmu³ náh² la³ ní², hi³
 jáun² tiá² zia³² hi³ chí¹ cuú² chí¹ jnái²³
 ní¹ má¹ ca³ lienh¹ náh² Dió³².

**Tsá² má² tso² tsí³ cun³ ní¹
 hi³ jmu² hi³ chu²¹**

⁸Jáun² ní¹ ca³ la³ jí³² hi³ ní² né³, la³
 lá² bíh¹ lí³, hi³ hniáuh³² má¹ zían¹³
 náh² hi³ ná¹ tloh³ cáun² honh² náh²

jí³ hi³ lín¹³ náh² la³ juah²¹ dúh¹ hi³
 lí³ quián¹³ hmóu³² náh² ní¹ juáh³
 lí³ ua³ cáun² hi³ ca³ lí³ quioh²¹ tsá²
 siánh³; hi³ ná¹ hnáu³ náh² la³ cun³
 ca³ tí²¹ hi³ renh² náh². Hniáuh³²
 ja³² mí³ honh² náh² siáh³, hi³ lín³
 náh² tsá² tiá² cáun² lí¹ jmu² quien²
 hnga². ⁹Ha³ lí² jéinh¹ náh² hi³ hlah³
 ní¹ con² tsá² jmu² hlah³, sa³ jun³ quiú¹
 jin¹³ náh² tsá² quiú² je²³. Cha³ jmí¹
 jmúh¹³ hnoh² la³ ní² né³, tí³ re² bíh¹
 má¹ mieh¹³ náh² tsá² hí³, qui¹ Dió³²
 má² ca³ te³ hnoh² hi³ héih¹ náh² hi³
 ma³ mieh² bíh¹ tsú². ¹⁰Qui¹ la³ cun³
 rá¹ juáh³ ní¹ Sí²:

Tsá² hnió³ zian² hiún² tsí³ jí³ hi³
 zian² siáh³ re² tin²,
 hniáuh³² jmu³ hua³ hí¹³ bíh¹ tsú²
 zíh¹ hi³ jáun² tiá² hléh³² jú¹
 hlah³,

jí³ hi³ hua³ hín¹³ tsú² ho³ siáh³ hi³
 jáun² tiá² hléh³² jú¹ tí¹ jái².

¹¹Cha³ jmí¹ jmu³ tsú² hi³ hlah³,
 hniáuh³² jmu³ tsú² jmáh³ la³ hi³
 chu²¹ bíh¹,
 hi³ hniáuh³² hnauh¹³ tsú² ca³ la³
 jonh³ jmí¹ tsí³ he³ lánh³ lí¹³
 niau²¹ tie³ quioh²¹.

¹²Qui¹ Tí³² Juo¹³ dí² tanh² hó¹ ní¹
 tsá² chun¹ bíh¹,
 hi³ náí³² tsú² siáh³ he³ hiú² mí³²
 tsá² hí³;
 tí³ la³ ní¹ con² tsá² jmu² hi³ hlah³
 né³,
 tí³ có³² bíh¹ háí³² tsú² ní¹.

¹³¿Hin² dá² tsánh² lí¹³ jmoh³ hnoh²
 hian² tsí³ ní¹ juáh³ jmái¹ ca³ la³ jí³²
 dí¹ quián¹ hnoh² jmúh¹³ hi³ chu²¹?

¹⁴Tí³ la³ cun³ jáun² lí³ zia³² bíh¹
 hi³ chu²¹ quián¹³ hnoh² uá¹ cun³
 ca³ ma³ tsoh¹ náh² honh² cun³ ní¹ hi³
 jmuh³² hi³ chu²¹. Ha³ lí² jmú² náh²
 juénh² ní¹ con² hí¹ jan² tsáu², hi³

sa³jun³ hniáuh³² hú¹ cóh²¹ honh² náh², ¹⁵tí³la³ jmu³ náh² hi³ quien² Cristo hñu³ honh² náh² la³ cun³ ca³tí²¹ hi³ lín³ tsú² Juo¹³ dí². Jmáí¹ ca³la³ jí³² hniáuh³² tiáunh¹ náh² hua³jan²¹ hi³ ngáih¹ náh² jē¹ ca³la³ jín³² tsá² nga² jú¹ tson² ca³tí²¹ la³ cun³ hi³ ná¹hé² ná¹janh³² hnoh² jáun²; ¹⁶tí³la³ má¹lí³² jáun² né³, jun³juáh¹³ hniáuh³² jmúh¹³ quien² yáh³ hnoh², qui¹ tsá² hí³ bíh¹ tí³ hniáuh³² jmúh¹³ hnoh² quien². Jmu³ náh² jmáh³la³ hi³ lí³ lí¹³ niau²¹ tie³ hñu³ jmí¹ hñu³ honh² náh²; hi³ jáun² tsá² hleh³² hlah³ ca³tí²¹ hi³ chu²¹ hi³ jmuh³² náh² jáun² cun³ñí¹ hi³ tanh²³ náh² ta²¹ Cristo né³, lí³ lí³ heh³ cun³quionh³ jē¹ hmóu³².

¹⁷Jáun² né³, tí³ jlánh¹ bíh¹ re² hi³ má²tso² tsú² tsí³ cun³ñí¹ hi³ jmu² hi³ chu²¹ ní¹juáh³ la³ jáun² la³ hnió³ Dió³², la³ cónh³ bíh¹ hi³ jmu³ tsú² hi³ hlah³. ¹⁸Qui¹ nga² Cristo, jan² Tsá² tiá² tso³ ren² bíh¹ ca³jun³ cha¹³ tsá² ná¹ren² tso³. Cu³ jéin³² la³ lá² bíh¹ ca³jun³ tsú² cun³ñí¹ hi³ ca³tí²¹ tso³ quiú¹³ dí², hi³ jáun² lí¹³ jáu³² tsú² hnoh² tí³ ní¹con² Dió³². Ca³jun³ tsú² la³ cun³ hi³ ca³tí²¹ hi³ jmí¹ dí¹ngú³ tsú², tí³la³ ca³jenh¹³ tsú² siáh³ la³ cun³ hi³ ca³tí²¹ hi³ lín³ tsú² jmí²chí³. ¹⁹Hi³ jáun² tá¹la³ ca³lín³ tsú² jáun² jmí²chí³ né³, ñé¹ tsú² hi³ ca³ñí¹hléh² jáí¹³ ní¹con² jmí²chí³ tsá² jmí¹ ná¹tson³. ²⁰Tsá² jmí¹ ná¹tson³ hi³ né³, tsá² tiá² ca³jmú³ nieh³ cá²jmáí¹ lín²¹, jmáí¹ hi³ ca³jmú³ jáun² Dió³² juenh² lín³² tsí³ hi³ cuá¹hé² cuá¹jan³² tá¹la³ lí¹³ cuó² pa²¹ lín²¹ hi³ ca³jmú³ jáun² hla¹ Noé. Jmí¹jáun² cú¹píh²¹ lín²¹ bíh¹ tsáú² ca³liáun³, jñá³ tsáú² bíh¹ tsá² hí³ cun³ñí¹ la³jín³² tsá² ca³liáun³ cun³quionh³ jmáí² jáun².

²¹Hi³ jáun² né³, jmáí² jáun² jmí¹ lí³ cáun² henh¹³ ca³tí²¹ jmáí² hi³ zaun³² tsú² jmáí¹ hi³ ziaún² dí² lá² bíh¹; la³ cun³ lí³ hi³ má²ná¹liáun¹ dí² jmáí¹ hi³ né³². Hi³ zaun³² tsú² jáun² jmáí² né³ jun³juáh¹³ jmu² hi³ lí²jí² ngú³ quioh²¹ tsú² tí³ coh³ yáh³, qui¹ cun³quionh³ hi³ jáun² mí³² tsú² ní¹con² Dió³² hi³ lí¹³ jí² jmí¹ tsí³ ca³tí²¹ la³jí³² hi³ lín²³ bíh¹ tsú². Hi³ má²ná¹liáun¹ dí² cun³quionh³ hi³ jáun² cun³ñí¹ hi³ ca³jenh¹³ Jesucristo, ²²Tsá² ca³zanh³² hí³ hñu³mí³cuú², hi³ jáun² má²cuá¹tón²¹ tí³ cuá² chu²¹ quioh²¹ Dió³². Tsá² hí³ bíh¹ Tsá² cuá¹quien² ní¹con² la³jín³² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³², la³ má²quionh³ la³jín³² tsá² ná¹chín¹, jí³ la³jín³² tsá²cuú² tsá²chín³ ní² siáh³.

Ca³ta¹ dí² jmú¹³ tá¹³ Dió³² la³ cun³ lí³ pí³ hi³ má²ca³hiau³ dí²

4 Hi³ jáun² né³, la³jmí¹ ca³ma³tso² jáun² Cristo tsí³ tá¹la³ jmí¹ lín³ tsú² jáun² tsá² ngú³, ja³bí¹ hnoh² siáh³ hniáuh³² cháh¹³ cáun² honh² hi³ má¹tsoh¹ honh². Qui¹ ní¹juáh³ tsá² má²ca³ma³tso² tsí³ tá¹la³ lín³ tsú² tsá² ngú³, hi³ jáun² tsá² la³ hi³ bíh¹ má²ca³chá³ tí³ có³² tso³, ²hi³ jáun² lí¹³ zian² tsú² la³ cun³ hnió³ Dió³² ní¹ hná¹ jmáí¹ hi³ zian² tsú² jáun², hi³ jáun² tsá² la³ hi³ tiú²uú² lí³ hniá¹ yáh³ jmu³ la³ cun³ hi³ qui³ hniá¹ jáun² tsá²mí³cuóun² jmu³. ³Má²hliáun³ lín³² bíh¹ hi³ má²ca³jmuh³ náh² jmí¹tin², la³ cun³ hi³ jlánh¹ zain³² jáun² tsá² tiá² má²cuóun³² Dió³²; má²tioh²¹ bíh¹ cu³ ní². Qui¹ jmáí¹ jáun² jmí¹ zian² hnoh² hi³ jmí¹ dí¹quiaunh²¹ honh² náh² hi³ lí¹ jmú¹ lí¹ cuóh¹³, hi³ jmí¹ ma³heinh²¹ náh²

ji³ hi³ jmí¹ ná¹cú² ná¹húh²³ náh²
 ca³la³ hi³ cú²tiú² cú²jan³² nio², hi³
 ná¹cuú² ná¹húh²³ náh² jmái² tí³
 chí¹nga², ji³ ná¹má²tsú¹ má²joh²¹
 náh² dió³² tsá² lán¹, tsá² tiá² ca³tí²¹
 ma³tsu³ ma³jónh³² tsú². 4Hi³ jáun²
 tsá² tiá² ta²¹ tanh² Dió³² hí³ né³, lí¹
 tsá²cáun² tsí³ bíh¹ hi³ ca³tin¹ hnoh²
 qui¹hliá² tiú²uú² jmuh³² yáh³ hnoh²
 hi³ hlah³ quiúnh¹ tsú², hi³ jáun² dá²
 má²tú² má²hiáu³² bíh¹ tsú² hnoh²
 ta³né³². 5Tí³la³ tsá² hí³ dá² ca³tin¹
 jjenh³² jú¹ tson² quioh²¹ ní¹con²
 Tsá² má²cuá¹hún¹ hí³ hua³jan²¹
 hi³ ra³tsí³² héih³² ní¹con² tsá²
 zian² jí³ tsá² má²cá²tsan³ ní² siáh³.
 6Cun³ní¹ hi³ jáun² bíh¹ hí¹ la³ tí³
 tsá² má²ná¹jún¹ yáh³ má²ca³nái³²
 jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³², la³ cun³ tsá²
 má²ca³ta³tsin¹ hí³ héih³² la³ cun³
 qui³ quiunh³² la³jín³² tsá² ngú³.
 Ca³nái³² bíh¹ tsú² jú¹ chú³² qui¹
 jáun² lí¹³ lí³ zian² tsú² la³jmí¹ zian²
 hnga² Dió³² ta³ má²lín³ tsú² jáun²
 jmí²chí³.

7Hi³ jáun² né³, má²janh² bíh¹
 má²he² jmái¹ hi³ tsa³hín³ la³jí³²
 hi³ zia³². Hi³ jáun² ma³zían¹³ náh²
 hi³ tin² náh² jmúh¹³ héih³² ní¹con²
 náh² hmóu³², jí³ hi³ tianh¹³ náh²
 hi³ cu³tí³ ná¹zian² honh² náh² hi³
 lienh¹ náh² Dió³². 8Hi³ ní¹ ca³la³
 jí³² ní² né³, ma³hnáu³ náh² tsá²ján²
 tsá²ján² ca³la³ jonh³ jmí¹ honh²;
 qui¹ tsá² ná¹hnáu³, cun³ chin² bíh¹
 tsí³ la³ jáh³ dú¹ ní¹ tsáu¹³ tsá²ján²
 tsá²ján². 9Hen³ náh² tsá²ján² tsá²ján²
 hñuh³² náh², tí³la³ jun³juáh¹³ ta³
 ma³qui¹ ma³tsan¹³ honh² yáh³ náh²
 má¹ná¹. 10Ma³ quin³² ma³ jan³²
 hnoh² má²ca³hian³ náh² ma³ cá² ní¹
 pí³ ní¹con² Dió³². Jáun² hniáuh³²
 lín¹³ náh² tsá² jmúh³² ta²¹ re² la³

cun³ rón³² lí³ hi³ lí¹ má²ca³cué³
 náh² jáun² Dió³², hi³ má¹hon¹ náh²
 jáun² tsá²ján² tsá²ján². 11Hi³ jáun²
 ní¹juáh³ zian² tsá² hleh³² né³, jáun²
 jái¹³ quioh²¹ tsú² hniáuh³² lí³ jé¹
 Dió³² bíh¹. Lí³ua³ jan² tsá² má²cón³²
 tsáu², cuí¹ jmu¹ tsú² cun³quionh³ pí³
 hi³ cue³² Dió³². Hi³ jáun² la³jí³² hi³
 jmuh³² náh² né³, jmu³ náh² cun³ní¹
 hi³ hnáuh² náh² hi³ lí³ quien² Dió³²
 cun³ní¹ hi³ ca³tin¹ Jesús Tsá² lín³
 Cristo, qui¹ hnga² hi³ bíh¹ ca³tin¹
 lí³quien² hi³ lín³ Tsá² cú² juenh²
 ca³la³ cun³ jmí¹hi³nio². Tson² bíh¹
 cu³tí³ la³ jáun².

Tsá² hen² tí³ con² Cristo má²tso² tsí³

12Hi³ jáun² né³ reh², tsá² hnau³
 lín³² jná¹³, ha³ lí² cuí¹ cha³cáun²
 honh² náh² ca³tí²¹ hi³ má²cá²
 má²lau²³ hnoh² jáun² ta³né³²,
 hi³ lí³ la³jmí¹ lí³ cáun² sí² huáh²
 tsí³ lín³². Ha³ lí² cuí¹ lín¹³ náh²
 hi³ ná¹quiunh³² náh² cáun² hi³
 tiá² jmí¹ ca³tí²¹. 13Tí³ re² bíh¹ hi³
 jmúh¹³ náh² tsinh¹ qui¹hi³hliá²
 hnoh² ná¹má²tsoh¹ honh² uá²jaí³²
 la³jmí¹ ca³ma³tso² Cristo tsí³, hi³
 jáun² lí³ hiú² honh² náh² ca³la³
 hi³ tiá² tsí³² héih³² ní¹juáh³ jmái¹
 hi³ má²cuá¹jáunh²³ tsú² hi³ lin¹ hi³
 quien² lín³². 14Tí³ jlánh¹ bíh¹ jmí¹
 ren² náh² ní¹juáh³ hi³ tú² hiáu³²
 tsáu² hnoh² cun³ní¹ hi³ ca³tin¹
 Cristo, qui¹hliá² Jmí²chí³ Tsá²
 cuá¹quien², Tsá² ja³² ní¹con² Dió³²
 cuá³ hñu³ honh² hnoh². [Tsá² tú²
 hiáu³² náh² hi³ dá² hleh³² hlah³
 hi³ ca³tin¹ Jmí²chí³ hi³ bíh¹, tí³la³
 hnoh² né³ tí³ ná¹ma³quien¹³ bíh¹
 náh² tsú².] 15Ní¹juáh³ zian² hnoh²
 ma³tsoh¹ honh², tí³la³ ha³ lí² cuí¹
 lí³ zian² hí¹ jan² tsá² má²tso² tsí³

cun³ñí¹ hi³ lí²ngih³ tsáu², ho³
 hi³hliá² lí²hain³, ho³lái²dá² hi³
 lí²jmú³ hi³ hlah³ hi³ hó³², sa³jun³
 cun³ñí¹ hi³hliá² lí² lóh³² náh²
 tanh¹ cáun² jái¹³ hi³ tiá² ca³tin¹
 náh². ¹⁶Ti³la³ n¹juáh³ zian² náh²
 ma³tsoh¹ honh² cun³ñí¹ hi³ hain²¹
 náh² ti³ con² Cristo, ha³ tiá²
 hniáuh³² yáh³ lí³ hinh¹ náh², ti³la³
 hniáuh³² má¹quien¹³ náh² Dió³² bíh¹
 quí¹hi³hliá² má²té²³ hnoh² tsáu² tsá²
 má²lái¹ Cristo.

¹⁷Quí¹ né³² má²cá²chó³² jmái¹ hi³
 má²lí³liáu³ hi³ ra³tsí³² Dió³² héih³²,
 ñí¹con² tsá² tionh² jo³cuo² tsú² tín².
 Hi³ jáun² n¹juáh³ ta³bí¹ ñí¹con²
 jnoh¹ la³ má²lí³liáu³ hi³ ra³tsí³² Dió³²
 héih³², cónh³ bíh¹ tiá² lí³ huáh² tsí³
 jmái¹ hi³ ra³tsí³² tsú² héih³² ñí¹con²
 tsá² tiá² ta²¹ taunh³² jú¹ chú³²
 quioh²¹. ¹⁸La³ cun³ rá¹juáh³ ñí¹ Sí²:
 “N¹juáh³ tion³ cu³tí¹³ bíh¹ la³ liáun³
 tsá² zian² cun³ ti³² tsí³ Dió³², ¿he³
 bí¹ lánh³ rón³² quiunh²¹ tsá² tiá²
 má²zian² hi³ ca³tin¹ Dió³², jí³ tsá²
 jmu² tso³ ní² siáh³?” ¹⁹Cun³ñí¹ hi³
 jáun² bíh¹ hniáuh³² jmu³ tsú² hi³
 chu²¹ la³ má²jmu² jáun² n¹juáh³ tsá²
 má²tso² tsí³ la³ cun³ hi³ hnió³ Dió³²,
 jí³ hi³ hniáuh³² chá³² tsú² siáh³ jmí¹
 tsí³ jo³cuo² Dió³² Tsá² lí²jmú³, quí¹
 hi³ bíh¹ jan² Tsá² má²ti³² jē¹.

Hlí² liéinh³² tsú² tsá²
 tanh² ta²¹ Cristo

5 Né³² né³, hó³² jná¹³ hléh¹³
 tun³ hni³² jon¹ jái¹³ ñí¹con²
 tsá²daun³² tsá² ná¹ñí¹ ja¹ quián¹³
 hnoh², quí¹ ja³bí¹ jná¹³ uá²jai³²
 jan² tsá² má²liei²¹ ná¹ cú²ren²
 quiúnh¹ tsá² hí³. Jná¹³ lín³ jan² tsá²
 nau³² jái¹³ ca³ti²¹ ha³ lánh³ rón³²
 ca³ma³tso² Cristo tsí³, hi³ ja³bí¹ jná¹³

uá²jai³² hiáu¹³ jái¹³ quiúnh¹ tsá²
 hí³ hi³ zian² jnoh¹ cáun² hi³ quien²
 la³jmí¹ zian² Cristo n¹ má²ca²jnia³
 tsú² jáun² hi³ quien² lín³². ²Hi³
 jáun² la³jmí¹ jmu² tsú² hua³hí¹³
 já¹ziáh², hnoh² siáh³ hniáuh³² jmúh¹³
 náh² hua³hí¹³ tsá² joh¹ Dió³², tsá²
 má²ca³chan³ hí³ Dió³² jo³cuonh²
 náh². Jmu³ náh² la³ jáun² hi³ hu²¹
 re² honh² náh², [la³ cun³ hnió³ Dió³²
 hi³ jmúh¹³ náh²,] jun³juáh¹³ hi³hliá²
 jmu² tsáu² héih³² yáh³, hi³ sa³jun³
 hi³hliá² hen² honh² náh² quie³ yáh³
 siáh³. Jmu³ náh² ta²¹ quián¹³ ca³la³
 jonh³ jmí¹ honh² náh². ³Ha³ lí² jmú²
 náh² quien² lín³² ñí¹con² tsá² tionh²
 hí³ jo³cuonh² náh², ti³la³ hnoh² dá²
 hniáuh³² jmúh¹³ náh² hi³ lín³ náh²
 cáun² nóh³² bíh¹ ñí¹con² tsú². ⁴Hi³
 jáun² n¹ má¹cuanh³² Tsá² chín¹
 Juo¹³ tsá² ná¹jmu² hua³hí¹³ já¹ziáh²,
 má¹jáun² hián¹³ náh² cáun² hi³ tí³
 jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³ bíh¹
 có²ron¹ná¹ hi³ hiáuh²³ tsá² láih²³
 n¹juáh³ ñí¹ co² tsú²; ti³la³ hi³ hián¹³
 hnoh² má¹ná¹, jmí¹l³h³ bíh¹ tiá² lí¹
 tsa³hín³.

⁵Ja³bí¹ la³ jáun² siáh³ hnoh²
 tsá² tsá¹míh¹, tianh³² náh² ta²¹
 tsá² má²lieih²¹. La³jín³² tsáu² bíh¹
 hniáuh³² tanh¹³ ta²¹ tsá²ján² tsá²ján²
 hi³ jmu³ tsú² hi³ tiá² quien² hmóu³²,
 quí¹ ñí¹ Sí² rá¹juáh³ la³ lá²:

Dió³² dá² hon² bíh¹ tsá² jmu²
 tonh²,

ti³la³ má²hé² má²mieh² bíh¹ tsú²
 lí³ua³ jan² tsá² tiá² jmu² pan¹
 hnga².

⁶Jáun² jmu³ náh² hi³ tsí¹juí³ náh²
 ta³ ñí¹ Dió³² Tsá² cú² juenh², hi³
 jáun² hí³ bíh¹ ziau³ náh² n¹juáh³
 n¹ má¹cá²chó³² héih³². ⁷La³jí³² hi³
 hí³² honh² náh² chá¹ náh² jo³cuo²

Dió³², qui¹ hí³ bíh¹ taunh² hnoh²
hó¹ñí¹.

⁸Jáun² né³, tianh³ náh² hua³jan²¹
ji³ hi³ zian² honh² náh² ní² siáh³;
qui¹ tsá² hláinh¹ tsá² hau² náh²
hí³ tí² ngí³² la³jmí¹ ngí³² jan²
hiah³² hi³ tí³ hók³², hi³ hnah²
ní¹juáh³ hin² tsánh² lí¹³ hin³ dí².

⁹Jáun² jmu³ náh² pí³ hi³ jáun²
tiá² lí¹³ cah¹³ tsú² jmái¹, ma³zián¹³
náh² hi³ nio² cáun² tán¹ honh²
náh². Cuí¹ lí³ ñíh¹ náh² hi³ la³jín³²
bíh¹ renh² náh² tsá² zian² tá¹
cáun² hngá¹máh³ ná¹má²tso² tsí³
cá²ren² la³ ní² uá²jai³². ¹⁰Tí³la³
ní¹ má¹ca³nga² hi³ ma³tsoh¹ náh²
ní² honh² cu³tiá³, Dió³² jmu³ hi³
tính²¹ honh² náh², hi³ niau²¹ cáun²
tán¹, hi³ niau²¹ tiá³ honh² náh², ji³
hi³ zeh³ tsú² siáh³ hnoh² ñí¹ hí¹
cáun² tiá² hi³ háinh¹³ zia³². Qui¹
hnga² Dió³² hí³ bíh¹ jlánh¹ ja³² mií³
tsí³, ji³ hi³ má²ca³te³ dí² tsú² hi³
tsá¹ma³ziáun¹³ dí² cáun² hi³ quien²
la³jmí¹ cuá¹quien² tsú² hnga²
cun³ñí¹ hi³ má²ca³cunh³ dí² jáun²
quiúnh¹ Cristo. ¹¹Hnga² hí³ bíh¹
cuí¹ lí³quien² [ji³ hi³ cuí¹ cuá¹pin³

siáh³] la³ cun³ jmí¹hi³nio². Tson²
bíh¹ cu³tí³ la³ jáun².

Hah² Pé¹ jái¹³

¹²Hi³ jáun² né³ reh², la³ cun³
cú¹píh²¹ jái¹³ hi³ tioh³ sí² lá²,
má²lí²jmú³² jná¹³ cun³quionh³ hi³
má²lí²ma³hau³ reh² dí² Silvano, jan²
tsá² cuóun³² jná¹³ hi³ má²tí³² re².
Cuá¹jmu² jná¹³ sí² lá² qui¹hliá² hnó³²
jné¹³ hi³ hí¹ lieh¹ ná¹ hnoh², hi³
hnó³² jné¹³ zih¹³ jú¹ tson² hi³ la³ji³²
hi³ má²hé² má²mieh² náh² Dió³²
jmu² lin¹ hi³ cu³tí³ hniau³ tsú². Jáun²
né³, iha³ lí² chá² náh² tun³ honh²!

¹³Tsá² ná¹lín³ cuáh³² tionh² já¹
juú² lá², ñí¹ téh²³ tsú² lá² Babilonia,
tsá² má²ca³quianh³ hí³ Dió³² la³jmí¹
má²ca³quianh³ tsú² hnoh² siáh³, tsá²
hí³ zen² jái¹³ lá² quionh³ Marcos
jón³² jné¹³ ní² siáh³, hi³ juáh³: “Hia²
náh²”. ¹⁴Ren¹ náh² tsá²ján² tsá²ján²
hi³ re² nio² honh² náh², la³ cun³ qui³
ráin³² tsú² jan² rainh²¹.

Hi³ cuí¹ zian² náh² cáun² hi³ re²
hi³ tín² ca³la³ jín³² náh² tsá² tionh²
náh² jo³cuo² [Jesús] Tsá² lín³ Cristo.
[Cun³ ní² bíh¹ tí³ jái¹³.]

Sí² Ní¹ Má²tun³ Hi³ Ca³jmú³ Pé¹

Pé¹ jmu² sí² hi³ ca³tin¹ tsá²
tanh² ta²¹ Cristo

1 Jná¹³ la³², Sí¹mu²¹ Pé¹, jan² tsá²
má²dí¹hlánh¹ joh¹ Jesucristo, jì³
hi³ lín³ ná¹ siáh³ tí³² tsá² quian³² jè¹
tsú²; cuá¹jmu² jná¹³ sí² lá² hi³ ca³tin¹
hnoh² tsá² má²táunh²³ náh² ta²¹ jú¹
chú³². Hi³ jú¹ chú³² hi³ táunh²³ dí²
jáun² ta²¹ né³, lí³ cáun² hi³ jlánh¹
bíh¹ quien² ní¹con² dí² cun³ní¹
hi³hliá² Jesucristo Dió³² Juo¹³ dí²,
Tsá² liáu³² dí², lín³ jan² Tsá² chun¹.
²Tí³ lí³mí¹ cuí¹ má¹hé¹ má¹mieh²
náh² Dió³², jì³ hi³ cuí¹ zian² náh²
cáun² hi³ re² hi³ tin², cun³quionh³
hi³ má²cuóun³² náh² re² Dió³² jì³
Jesús Tsá² lín³ Tí³ Juo¹³ dí².

Lánh³ rón³² hniáuh³² ma³zian²
tsá² tanh² ta²¹ Cristo

³Cun³quionh³ hi³ cuóun³² dí²
re² Dió³² né³, Tsá² ca³te³ dí²
hi³ cun³quionh³ pí³ hi³ ho² jì³
cun³quionh³ hi³ ca³chá³ chú³² tsí³
ní¹con² jnoh¹, jáun² má²zia³² pí³
quioh²¹ Dió³² ní¹con² dí² hi³ lí³
ziáun² dí² la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ tsú².
⁴Cun³ní¹ hi³ jáun² bíh¹ má²ca³jmú³
tsú² jái¹³ quiúnh¹ dí², jái¹³ jlánh¹
chú³² niéih³, hi³ quien² lín³² siáh³.
Hi³ jáun² cun³quionh³ la³jí³² jái¹³
hi³ ca³jmú³ tsú² jáun² né³, hnoh² lí³

lín³ náh² la³jmí¹ lín³ Dió³² jì³ hi³ lí³
liáun³ náh² siáh³ ca³tí²¹ la³jí³² hi³
hlah³ hi³ hó³² hi³ ná¹jmu² tsá² zian²
ní¹ hué²¹ lá² cun³ní¹ hi³ tan² tsú²
jmu² lí³ua³ cáun² hi³ dí¹quiaunh²¹
tsí³ hmóu³². ⁵Cun³ní¹ hi³ jáun² bíh¹
hniáuh³² jmúh¹³ hnoh² pí³ hi³ lín¹³
náh² jun³juáh¹³ jmáh³la³ tsá² nio²
cáun² tsí³ ní¹con² Dió³² yáh³, tí³la³
lín¹³ náh² jì³ tsá² chú³² tsí³ bíh¹. Hi³
jun³juáh¹³ jmáh³la³ hi³ chú³² honh²
yáh³ náh², tí³la³ hi³ lín¹³ náh² jì³ tsá²
ní² tsá² lieih²¹ bíh¹ ní² siáh³. ⁶Hi³ ní¹
hná¹ ní² né³ hniáuh³² lín³ náh² siáh³
tsá² tin² tí² jinh²³ hnga², tsá² tin²
tion³ tsí³, jì³ hi³ lín³ náh² tsá² zian²
la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ Dió³² ní² siáh³.
⁷Ja³bí¹ la³ jáun² hniáuh³² tianh¹³
náh² re² lín³² la³juah²¹ dúh¹ má²tún²
renh² náh², hi³ hniáuh³² hno³ náh²
tsáu² ní² siáh³.

⁸Hi³ jáun² né³, ní¹juáh³ hnoh²
má¹zián¹³ náh² la³ ní², hi³ tí³ lí³mí¹
re² má¹zián¹³ náh², hi³ jáun² jmái¹
hi³ zian² náh² tiá² lí³ yáh³ cáun² hi³
tiá² lin¹ ní¹ jmu³ ta²¹, hi³ sa³jun³ lí¹³
hi³ tí³ lí¹ cuóun²¹ náh² Jesucristo
Tí³² Juo¹³ dí². ⁹Tí³la³ ní¹juáh³ tsá²
tiá² ma³zian² la³ ní² né³, lín³ la³jmí¹
lín³ jan² tsá² ten³ bíh¹ ho³ hi³ tiá² lí²
jé³ ní¹ uóunh³; má²já²có³ bíh¹ tsí³
tsú² hi³ má²cá²hin³ tso³ quioh²¹ hi³
jmí¹ má²ca³jmú³ jáun² jmí¹tin². ¹⁰Hi³

jáun² né³ reh², hnoh² tsá² má²ca³te³
 Dió³², jí³ hi³ má²ca³quianh³ tsú²
 siáh³ hnoh², jmu³ náh² pí³ hi³ lí¹³
 lí³tí³ la³ jáun² ní¹con² náh²; quí¹
 n¹juáh³ hi³ jmuh³² náh² la³ n²,
 jáun² cun³ jm¹líh³ bíh¹ tiá² tá¹tonh¹
 náh² tí³ có³². ¹¹Hi³ jáun² la³ n² bíh¹
 lí¹³ hi³ Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí² Tsá²
 liáu³² dí² hí³, he³ hnoh² jo³cuo²
 cáun² hi³ re² hi³ tin² cu³tí¹³, ca³la³
 cun³ jm¹hi³nio².

¹²Hi³ jáun² bíh¹ cháu¹ jná¹³ honh²
 náh² la³ má²cháu¹ jná¹³ lá² ca³tí²¹
 hi³ n², uá¹jinh¹ má²níh¹ bí¹ náh² jí³
 hi³ tionh² bí¹ náh² cú²tso² ca³tí²¹
 jú¹ tson² hi³ má²ca³heh³ náh² jáun².
¹³Tí³la³ jná¹³ né³ len³, hi³ chú³² hl¹
 lieh¹ jná¹³ hnoh² cun³quionh³ jái¹³
 la³ lá² tá¹la³ zian² jná¹³ lá²; ¹⁴quí¹
 Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí² má²ca³juáh³
 ní¹con² jná¹³ hi³ má²ja³quián³ bíh¹
 chau²¹ jmái¹ hi³ tú¹³ jná¹³ ní¹ hué²¹
 lá². ¹⁵Tí³la³ jmu¹ jná¹³ pí³ hi³ lí¹³
 chau¹³ honh² náh² jmái¹ ca³la³ jí³²
 jú¹ tson² lá², uá¹ cun³ má²jún¹ jná¹³.

Tsá² ca³jíe³ hi³ cú² juenh² Cristo

¹⁶Hi³ jáun² né³, jái¹³ hi³ ca³má¹ta¹³
 jnoh¹ jáun² hi³ ca³tí²¹ pí³ quioh²¹
 Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí² jm¹ cuan¹
 tsú² jáun² ní¹ hué²¹ lá², jun³juáh¹³
 cáun² jái¹³ hi³ lí¹ ca³chin² tsáu² chí¹
 yáh³ jaun³², quí¹ cun³quionh³ m¹ní¹
 hmóu³² bíh¹ jnoh¹ ca³neh²¹ jnoh¹
 Tí³² Juo¹³ dí² ca³la³ hi³ cú² juenh²
 lín³² tsú². ¹⁷Quí¹ ca³neh²¹ jnoh¹ jm¹
 ca³ma³quien² Dió³² Jméi² tsú² jí³
 hi³ ca³jmú³ tsú² hi³ jniá³ tsú² cú²tú¹
 cú²lí¹³, jm¹ ní¹ca³hléh³ Dió³² Tsá²
 cú² juenh² hi³ ní¹ca³juáh³: “Tsá² lá²
 bíh¹ Jón³² jná¹³ Tsá² hno³ jná¹³ lín³²,
 Tsá² jlánh¹ lí²hiún² tsin³² jná¹³ hi³
 ca³tín¹”. ¹⁸Hú¹tá¹ ca³nái¹³ hmóu³²

bíh¹ jnoh¹ hi³ ní¹ca³hléh³ tsú² hi³
 ní¹ja²¹ la³ tí³ hñu³mí³cuú², quí¹ jm¹
 tiauh¹ jnoh¹ quiúnh¹ Tí³² Juo¹³ dí²
 tsi³ máh³ hfen¹ jáun².

¹⁹Cun³ní¹ hi³ jáun² né³, tí³ jlánh¹
 bíh¹ má²nio² cáun² tsí³ dí² hi³ ca³tí²¹
 jái¹³ hi³ rá¹tioh³ Sí² hi³ ca³jmú³
 jáun² tsá² ca³lín³ hí³ tí³² jè¹ Dió³².
 Re² bíh¹ ná¹jmuh³² hnoh² n¹juáh³
 hi³ ná¹naih³² náh² re² lín³² jái¹³
 jáun², quí¹ jái¹³ quioh²¹ tsá² hí³
 lí³ la³jm¹ lí³ cáun² sí² hi³ tie³ joh¹
 quioh²¹ ní¹ já¹nié² liánh² ca³la³ ní¹
 cá¹jniá²¹, hi³ jáun² Tsá² lín³ la³jm¹
 lí³ chí¹jmái²¹ juenh¹³ hi³ hian³² tí³
 ca³jniá³² má²hián³² hi³ jmu³ hi³ tai²¹
 joh¹ hñu³ honh² náh². ²⁰Tí³la³ la³ní¹
 la³ján³ né³, cu¹ ngi¹³ hnoh² jái¹³ lá²:
 Hi³ hí¹ cáun² yáh³ jái¹³ hi³ rá¹tioh³
 jáun² ní¹ Sí², hi³ ca³hléh³ jáun² tí³²
 jè¹ Dió³², tiá² lí³ yáh³ cáun² hi³ lí¹³
 ngi¹³ tsú² ta³ lín²¹, ²¹quí¹ tsá² ca³lín³
 hí³ tí³² jè¹ Dió³² hí¹ cónh³ yáh³ tiá²
 ca³hléh³ la³ cun³ tin² tsí³ hmóu³²;
 quí¹ tsá² hí³ dá² jm¹ ná¹hle³² hú¹tá¹
 jái¹³ hi³ ca³cué³ Dió³² hñu³ tsí³
 bíh¹, la³ cun³ hi³ jm¹ má²ta² jáun²
 Jm²chí³ Chun¹.

Tsá² hie³² jú¹ tí¹jái²

(Judas 4-13)

2 Né³² né³, ca³lí³ zian² tí³² jè¹
 Dió³² tí¹jái² ja¹ quioh²¹ tsá²
 Israel jm¹tin²; hi³ ja¹ quián¹³
 hnoh² siáh³ lí³ zian² uá²jai³² tí³²
 tí¹jái². Ta³máih³ pih²¹ bíh¹ ma³tin²
 tsú² tsáu² jái¹³ hi³ lí¹ chin² chí¹
 hmóu³², jái¹³ jmu³ hi³ tsa³hín³ tsá²
 taunh³² ta²¹; hi³ jmu³ tsú² siáh³
 hi³ tiá² quien² Tí³² Juo¹³ dí², Tsá²
 má²ca³liáu³². Cun³ní¹ hi³ jáun² né³,
 tia³jui³² lín³² bíh¹ sunh³ tsú² ní¹
 hlah³ hmóu³². ²Li³ zian² juóun³²

tsá² tsa³táunh¹ la³ cun³ lř³ jui³²
 hlah³ jui³² hó³² hi³ quiú² tsá² hí³;
 hi³ cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ tsá² hí³
 ne³, hléh³² tsáu² hlah³ ca³ti²¹ jui³²
 cú²tso² hi³ hie³² ha³ lánh³ rón³²
 hniáuh³² zian² tsú². ³Cun³ñí¹ hi³
 dí¹quiaunh²¹ tsí³ quie³ bíh¹ tsú²,
 hi³ jáun² ma³cau² tsú² hnoh², hi³
 ma³ta² tsú² jái¹³ lř¹ chin² chí¹; tí³la³
 má²ngau³² jmá¹ bíh¹ hi³ ca³ta³tsin¹
 tsá² la³ hí³ héih³², hi³ má²ja³quián³
 cu³ti¹³ bíh¹ tsa³hín³ tsú².

⁴Qui¹ Dió³² tiá² ca³hin³ yáh³ tso³
 quioh²¹ tsá²cuú² tsá²ta³, tsá² ca³jmú³
 hí³ tso³, tí³la³ quiu³juó³² bíh¹ ca³cuin³
 dí² tsá² hí³, hi³ ca³chan³ dí² ní¹ já¹niéí²
 hi³ ná¹hñéh¹ quionh³ cá²den¹ná¹
 ca³la³ tí³ ní¹ má¹cá²chó³² jmá¹ hi³
 ra³tsí³² dí² héih³². ⁵Sa³jun³ ca³hin³
 bíh¹ Dió³² tso³ quioh²¹ tsá² jmá¹ zian²
 hngá¹máh³ lá² cá²jmá¹ lín²¹, tí³la³
 Dió³² dá² ca³jmú³ hi³ ca³ja³tsauh²¹
 jmá¹ bíh¹ hi³ jáun² hnúh³² tsá² cá² ní¹
 jmá¹ zian² hi³ cun³ tin² tsí³ hmóu³².
 Jmá¹jáun² né³, ca³lión³² Dió³² jí³²la³
 jña³ tán¹ tsáu² bíh¹: hla¹ Noé quionh³
 tsá² hñí¹³, Noé tsá² ca³hléh³ hi³ jái¹³
 ca³ti²¹ hi³ ma³zian² tsú² la³ cun³
 hi³ tí³² tsí³ Dió³². ⁶Ja³bí¹ ca³ra³tsin²
 siáh³ Dió³² héih³² tsá² juú² Sodoma
 jí³ Gomorra, hi³ ca³jín³ dí² juú² jáun²
 ca³la³ ní¹ ca³lí³ juá² lí¹ nio², hi³ jáun²
 lí³ ní³² tsá² lí³zian² jmá¹tsú² jmá¹ja³² hi³
 tiá² hniáuh³² jmu³ tsú² la³ jáun², la³
 cun³ la³jín³² tsá² lí³ hniá¹ hi³ ma³zian²
 ca³tin¹ hnga² yáh³. ⁷Tí³la³ ca³lión³²
 bíh¹ tsú² hla¹ Lot, tsá²ñuh² tsá² jmá¹
 chun¹, tsá² jlánh¹ jmá¹ cha³² hí³ hlah³
 tsí³ ní¹ má¹ca³jé³ hi³ hlah³ hi³ hó³² hi³
 jmu² tsá² jmá¹ zian² hi³ cun³ tin² tsí³
 hmóu³².

⁸La³jí³² jmá¹ tá¹la³ jmá¹ cuá³
 bíh¹ tsá² chun¹ hi³ ja¹ tsá² hí³ jmá¹

má²tsan² tsí³, cun³ñí¹ hi³ jmá¹ náí³²
 jí³ hi³ jmá¹ jé²³ la³jí³² hi³ hlah³
 hi³ hó³² hi³ jmá¹ jmu² tsá² hláih¹
 hí³. ⁹La³ jáun² bíh¹ lř³ hi³ tin² bíh¹
 Dió³² lión³² tsá² joh¹ ja¹ uu³mí²tsi³²
 ní¹juáh³ tsá² má²zian² la³ cun³ hi³
 tí³² tsí³ tsú²; hi³ tin² siáh³ Dió³²
 chan³ tsá² hláih¹ ná¹chan¹ hi³
 ma³tso² tsí³ jmá¹ hi³ ra³tsí³² dí²
 héih³². ¹⁰Hi³ la³ñí¹ la³ján³ jmu³ Dió³²
 hi³ ma³tso² tsí³ tsá² hniá¹ jmu³ la³jí³²
 hi³ hlah³ la³ cun³ hi³ dí¹quiaunh²¹
 tsí³, tsá² tiá² hnió³ ma³quien² jái¹³
 hi³ ho² Tí³² Juo¹³ dí². Tiá³ lín³² bíh¹
 nio² tsí³ tsá² la³ hí³, tsá² tiá² cú² tiá²
 juénh² bíh¹ hí³, ca³la³ hí¹juáh³ tiá²
 juénh² tsú² hi³ tú² hion³² tsá² huáh²
 tsí³, la³ cun³ tsá²cuú² tsá²chín³
 yáh³. ¹¹Hi³ uá¹jinh¹ tsá²cuú² tsá²ta³
 Dió³² tí³ jlánh¹ bíh¹ záu² jái¹³ hi³
 ná¹ho² la³ cónh³ bíh¹ tí³² hí³, jí³ hi³
 tí³ jlánh¹ bíh¹ pin³ siáh³, tí³la³ tiá²
 cáun² lí¹ ja³² yáh³ tsí³ tsú² hi³ tu³
 hna³ tsá²cuú² tsá²chín³ hí³ ní¹con²
 Juo¹³ dí².

¹²Tí³² hi³ né³ cáun² lí¹ ná¹hleh³²
 hlah³ ca³tin¹ cáun² hi³ hí¹juáh³
 tiá² ngí²³ bíh¹; tsá² hí³ dá² ná¹lín³
 la³jmá¹ lín³ jáh³ hngá¹ jáh³ náí² bíh¹
 hi³ tiá² jái¹³ ngí²³, hi³ jmu² cun³
 tin² tsí³ hmóu³², jáh³ ca³lí³zian²
 cáun² ta²¹ zaunh³ tsáu² hi³ jngah³
 bíh¹. Hi³ cun³ñí¹ hi³ zian² tsá² hí³
 la³jmá¹ zian² jáh³ hngá¹ jáh³ náí²
 né³, jáun² la³jmá¹ hiá² tsan² jáh³
 bíh¹ hiá¹ tsán¹³ tsá² hí³. ¹³Tsá²
 la³ hí³ dá² hiáuh³ hi³ ma³tso² tsí³
 quí¹hliá² hmóu³² tsú² má²ca³jmú³ hi³
 má²ca³ma³tso² tsá² siánh³ tsí³. Tsá²
 la³ hí³ dá² ná¹lín²³ hi³ jlánh¹ tionh²
 hiún² tsí³ cun³quionh³ hi³ ná¹jmu²
 la³ cun³ tin² tsí³ hmóu³² ca³la³ hi³
 chú¹ja²¹ bíh¹; cáun² hua³heih²¹ bíh¹

jaun³² jì³ hi³ jlánh¹ hlah³ jniá³ siáh³
 n¹juáh³ hi³ zian² tsá² la³ hí³ ja¹
 ñí¹ tionh¹ náh² n¹juáh³ jmái¹ hi³
 ná¹cúh² tsú² cu³lí²¹ quiúnh¹ hnoh²,
 qui¹ tá¹la³ jáun² cá² ñí¹ ná¹má²hiún²
 tsí³ bíh¹ tsú² cun³quionh³ hi³
 má²cau² tsú² jáun² hnoh².

¹⁴Cun³ tiá² lí¹ lí³jién³² bíh¹ tsá²
 la³ hí³ tsá²mí³; cun³ tiá² huóh³² bíh¹
 tsú² hi³ jmu² tso³. Tsá² la³ hí³ dá²
 má²can² tsá² tiá² nio² cáun² tsí³.
 Cá² ñí¹ bíh¹ hi³ jlánh¹ re² má²tin²
 tsú², hi³ hniá¹ hi³ hlá² hi³ ní² bíh¹;
 tsá² la³ hí³ bíh¹ má²ná¹tiáunh¹
 hú¹mu³héih³². ¹⁵Má²ñi³táunh¹
 juí³² ñí¹ má²ja²cuin³ bíh¹ tsú² qui¹
 cun³ñí¹ hi³ má²ca³tú³ juí³² cú²tso².
 Má²ca³can³ tsú² nóh³² quioh²¹ hla¹
 Balaam tí³² jè¹ Dió³², jon² hla¹ Beor,
 tsá² ca³lí³ hniá¹ hi³ hi³ láih¹³ quie³
 cun³quionh³ hi³ jmu³ cáun² hi³ tiá²
 ca³tí²¹, ¹⁶tí³la³ jmí¹ lí²¹ jáun² né³,
 jan² lo¹ tiá² lin¹ zia³² lánh³ rón³² lí³
 hléh³² bíh¹ ca³hléh³ la³jmí¹ hleh³²
 tsá²mí³cuóun², hi³ ca³je³ hi³ ca³tí²¹
 tso³ quioh²¹ tsú². La³ jáun² bíh¹
 ca³qui³ ca³jna³ jáh³ hi³ ñí¹con² hla¹
 tí³² jè¹ Dió³² hí³ ca³tí²¹ hi³ jmí¹
 hí¹jmu² cáun² hi³ ngo².

¹⁷Tí³² la³ hí³ dá² lín³ la³jmí¹ lí³ ñí¹
 jmí¹ hion² jmái² bíh¹, tsá² lín¹ jnie²
 lí¹ ñí³tú¹ ñí¹³lí³ quionh³ chí³ bíh¹ tsá²
 la³ hí³; tsá² hí³ dá² ca³tin¹ tsa³táunh¹
 ca³la³ tí³ ñí¹ já¹nié² liánh² cu³tí³
 ca³la³ cun³ jmí¹hi³nio². ¹⁸Tí³² hí³
 dá² hleh³² jú¹ toh² tiá² lin¹ ñí¹ jmu³
 ta²¹ bíh¹, hi³ cun³quionh³ la³ji³²
 hi³ dí¹quiaunh²¹ tsí³ tsá²mí³cuóun²
 má²can² tsú² tsá² tá² má²ca³huén²
 ja¹ tsá² ná¹jmu² tso³. ¹⁹Tsá² hí³
 jlánh¹ zaih³² tsáu² hi³ lí¹³ zian²
 tsú² cun³ tin² tsí³ hmóu³², tí³la³ já²
 hmóu³² tsú² né³, zian² la³jmí¹ zian²

jan² tsá² má²dí¹hlánh¹ bíh¹, qui¹
 cáun² jmu² bíh¹ tsú² lí³ua³ cáun²
 hi³ dí¹quiaunh²¹ tsí³ jmu³; qui¹ ma³
 quin³² ma³ jan³² bíh¹ tsá²mí³cuóun²
 lín³ jan² tsá² má²dí¹hlánh¹ ñí¹con²
 lí³ua³ cáun² hi³ má²ca³zaunh³
 tiá³ quioh²¹. ²⁰Qui¹ lí³ua³ jan²
 tsá² má²ca³lí³ cuóun³² Jesucristo
 Tí³² Juo¹³ dí² Tsá² láiu³², hi³ jáun²
 má²ca³liáun³ bíh¹ tsú² ja¹ ca³la³ jí³²
 hi³ hlah³ hi³ hó³² hi³ qui³ jmu² tsá²
 zian² ñí¹ hué²¹ lá²; tí³la³ n¹juáh³
 má²lí³² jáun² né³ ca³pí² cá²tsáinh³²
 tsú² hi³ hlah³, hi³ má²ca³zaunh³
 siáh³ tiá³ hi³ hlah³ jáun², hi³ jáun²
 tí³ jlánh¹ bíh¹ hlah³ má²lí¹³ quioh²¹
 tsú² tí³ chí¹cáin² jáun² la³ cónh³ bíh¹
 jmí¹tin². ²¹Tí³ jlánh¹ bíh¹ jmí¹ chú²¹
 quioh²¹ tsá² hí³ sá¹ cu³tsa³² tiá²
 ca³lí³ cuoh² bíh¹ tsú² ha³ lánh³ rón³²
 hniáuh³² ma³zian² tsú² la³ cun³ tí³²
 tsí³ Dió³², la³ cónh³ bíh¹ hi³ nó³² tsú²
 tí³ có³² ñí¹con² héih³² híen¹ jáun²
 ta³ má²ñi³² tsú². ²²Tí³la³ má²ca³lí³tí³
 bíh¹ jái¹³ la³ cun³ hi³ qui³ ná¹juáh²³
 jáun² tsáu²: “Tsanh³² tsái² hi³
 tsá²cúh² siáh³ ñu²¹ quioh²¹ hnga²;
 hi³ mí²ñi³ cun³ lí²sin² tsú² né³, ta²¹
 hu²¹ tsau³² siáh³ hi³ tsá²qui² tsá²hi³²
 ja¹ jen²”.

Ní¹ má²jaunh³² Tí³² Juo¹³ dí²

3 Hnoh² reh² tsá² hnau³ jná¹³,
 hi³ lá² sí² ñí¹ má²tun³ hi³ jmu²
 jná¹³ ca³tin¹ hnoh². Ñí¹ tá¹ tun³ sí²
 má²ca³lí³ hnó³² jná¹³ hlí¹ lieh¹ ná¹
 hnoh² hi³ hnáuh¹³ náh² chinh³²
 jmáh³la³ jú¹ re² jú¹ tin². ²Cháu¹ náh²
 honh² la³ cun³ hi³ ca³juáh³ jáun² tsá²
 chun¹ tsá² ca³lin³ hí³ tí³² jè¹ Dió³²
 cá²jmái¹, jí³ héih³² hi³ ca³híe³ jáun²
 tí³² tsá² quian³² hí³ jè¹ Dió³² ñí¹con²
 hnoh², la³ cun³ tí³² joh² hnoh², tsá²

ca³ma³ta² hí³ la³ cun³ rón³² lí³ héih³²
hí³ ca³jmú³ jáun² Tí³² Juo¹³ dí² Tsá²
liáu³².

³Tí³la³ la³ñí¹ la³ján³ cuí¹ lí³
ñíh¹ náh² hí³ ñí¹ cá¹táuh³ jmái¹
ja³táunh¹ tsá² ma³zian² la³ cun³ hí³
dí¹quiaunh²¹ tsí³ hmóu³², tsá² hí³
dá² ju³ ngái³ ca³ti²¹ jái¹³ hí³ ca³jmú³
jáun² Juo¹³ dí². ⁴Tsá² hí³ né³ nga³:
“¿Haun¹³ juáh¹³ ca³jmú³ Cristo jái¹³
hí³ jáunh³? Jáun² né³, ¿he³ lí³ tiá²
má²cuanh³² tsú²? Qui¹ la³ cun³ jmí¹
cá¹hiá¹ cá¹tsan³ dí¹hio³ ñú¹deh³ dí²
la³ má²lí³ jáun² bíh¹ la³ cun³ qui³ lí³
jáun² la³ cun³ jmí¹ ca³lí³ tá¹ cáun²
mi³cuú²”. ⁵⁻⁶Tí³la³ tsá² hí³ dá² tiá²
hnió³ yáh³ hí³ lí³ ñí³² hí³ ca³ja³hín³
bíh¹ la³jí³² hí³ jmí¹ zia³² hngá¹máh³
lá² jmí¹ ca³ja³tsauh²¹ jáun² jmái², uá¹
jáun² la³ jáun² cun³ cá²jmái¹ lín²¹
máh³ ca³lí³zia³² la³jí³² hí³ jniá³ tí³
chi³cuú² cun³quionh³ héih³² quioh²¹
Dió³², hí³ cun³quionh³ jmái² siáh³
ca³lí³zia³² hngá¹máh³ lá², hí³ jmí¹
lí²¹ jáun² né³ cua³ha³ siáh³ hué³²
ja¹ quioh²¹ jmái². ⁷Ja³bí¹ la³ jáun²
cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Dió³²
bíh¹ má²ná¹chan¹ tá¹ cáun² mi³cuú²,
la³ má²quionh³ hngá¹máh³ lá², hí³
có³² quionh³ sí². Jáun² né³, la³jí³²
hí³ zia³² bíh¹ má²ná¹chan¹ hí³ có³²
quionh³ sí² jmái¹ hí³ ra³tsi³² Dió³²
héih³², ní¹ má¹tí³ ñí¹ tsa³hín³ tsá²
tiá² hnió³ ma³zian² la³ cun³ hnió³
Dió³².

⁸Tí³la³ hnoh² reh², tsá² hnau³
jná¹³, tiá² hniáuh³² tsa³con² náh²
jú¹ tson² lá²: Hí³ ñí¹con² Tí³² Juo¹³
dí² lí³ la³jmí¹ lí³ cú² jmái¹ bíh¹ la³
cun³ cú² mei²¹ mií², hí³ jáun² cú²
mei²¹ mií² né³ lí³ la³jmí¹ lí³ cú² jmái¹
tán¹ bíh¹. ⁹Jun³juáh¹³ hí³hliá² tiá²
tia³juí³² lí³tí³ yáh³ la³ cun³ jái¹³ hí³

má²ca³jmú³ jáun² Tí³² Juo¹³ dí², hí³
jáun² tiá² má²cuanh³², la³jmí¹ lín²³
ma³ jan² tsáu², tí³la³ cun³ñí¹ hí³
juen² tsí³ bíh¹ tsú² ñí¹con² jnoh¹;
quí¹ hí³ hnió³ tsú² hí³ hí¹ jan² tsáu²
tiá² tsa³hín³, tí³la³ hí³ dá² hé² jan³²
hí³ la³jín³² tsáu² tsa³conh² tsí³ tso³
quioh²¹ bíh¹.

¹⁰Tí³la³ jmái¹ quioh²¹ Tí³² Juo¹³
dá² dí² já³² cu³diá²jan² la³ lá² bíh¹,
jmái¹ hí³ tiá² hin² ná¹jan²¹, la³jmí¹
ja³² jan² háin² já¹nié². Má¹jáun² né³,
la³jí³² hí³ jniá³ chi³cuú² lí¹ yéin²¹
bíh¹ cun³quionh³ cáun² mah¹ cáu²
lín³², hí³ jáun² cun³quionh³ sí² bíh¹
tsa³hín³ ca³la³ jí³lí³², jí³ ñí¹ hué²¹ lá²
ní² siáh³ chu³ jñéih³ la³jí³² tá¹³ tsáu².

¹¹Jáun² né³, cun³ñí¹ hí³ la³jí³²
bíh¹ tsa³hín³, jáun² iti³ jlánh¹
bíh¹ hniáuh³² hí³ má¹zián¹³ náh²
hí³ chu²¹ honh² jí³ hí³ má¹zián¹³
náh² hí³ ca³tín¹ Dió³² ní² siáh³!
¹²Hniáuh³² tionh² náh² hí³ ná¹hé²
ná¹janh³² náh² jmái¹ hí³ má²ca³tón³
jáun² Dió³², hí³ jmúh¹³ náh² siáh³ pí³
hí³ lí¹³ já³² tia³juí³², la³ cun³ jmái¹
hí³ jmu³ jáun² Dió³² hí³ tsa³hín³
la³jí³² hí³ jniá³ chi³cuú² cun³quionh³
sí², jmái¹ hí³ jliénh¹³ ca³la³ jí³lí³² ja¹
sí². ¹³Tí³la³ jnoh¹ má¹ná¹, ná¹jan³²
dí² hí³ lí³ hmaí²¹ la³jí³² hí³ jniá³
chi³cuú² jí³ ñí¹ hué²¹ lá² ní² siáh³ la³
cun³ lí³ jái¹³ hí³ ca³jmú³ jáun² Dió³²,
cáun² ñí¹ lí¹³ lí³tí³ la³ cun³ hí³ tí³²
tsí³ Dió³², ñí¹ tiú²uú² hí³ hlah³ zia³².

¹⁴Hí³ jáun² bí¹ hniáuh³² reh²
hí³ jmúh¹³ náh² pí³ hí³ nio² tie³
hñu³ honh² náh² ta³ ñí¹ Dió³²
tá¹la³ ná¹janh³² náh² jmái¹ jáun²,
hí³ zian² náh² siáh³ hí³ jí² honh²
náh² hí³ hí¹ cáun² tso³ tiá² zia³²
ñí¹con² náh². ¹⁵Cháu¹ náh² honh²
hí³ Dió³² jmu² juen² tsí³ quí¹

cun³ñí¹ hi³ hnió³ tsú² hi³ zia³²
 jmáí¹ hi³ lǎ¹³ liáun³ tsáu² bíh¹. La³
 jáun² bíh¹ juáh³ sí² hi³ má²ca³zen³
 Po¹ reh² dí² ñí¹con² hnoh², tsá²
 hno³ dí² lǎn³², la³ cun³ lǎ³ hi³
 quia³lǎn³ jáun² jmí¹ tsí³ tsú² hi³
 má²ca³cué³ Dió³². ¹⁶La³ǎ³² sí² hi³
 má²ca³jmú³ bíh¹ tsú² má²ca³hléh³
 ca³tí²¹ hi³ nǎ². Ñí¹ sí² quioh²¹ tsú²
 ná¹tso¹ ma³ cáun² jáí¹³ juóuh³² hi³
 lǎ¹³ ngí¹³ tsáu², hi³ jáun² tsá² tiá²
 jáí¹³ ngí²³ jí³ tsá² tiá² má²pin³ hi³
 taunh³² ta²¹ jmu² tí³ jéin³² jáí¹³
 jáun², la³jmí¹ jmu² tsú² jáun² tí³
 jéin³² jáí¹³ ñí¹ hná¹ nǎ² quioh²¹
 Dió³² hi³ má²rá¹tioh³ jáun² ñí¹ Sí²
 quioh²¹ Dió³². Cun³ñí¹ hi³ jmu²
 tsú² la³ jáun² né³, jmu² tsú² hi³ lǎ¹³
 tsa³hín³ hmóu³² bíh¹.

¹⁷Hi³ jáun² bíh¹, hnoh² reh²
 tsá² hnau³ lǎn³² jná¹³, cun³ñí¹
 hi³ má²ca³lí³ ñíh¹ náh² ta³ ñeh³
 ca³tí²¹ la³ǎ³² hi³ jáun², jáun²
 hua³hín¹³ náh² jmu³, hi³ jáun²
 tiá² jau³ hnoh² tsá² la³ hí³
 cun³quionh³ jú¹ tí¹jái² quioh²¹,
 la³ cun³ tsá² zian² hí³ cun³ tǎn²
 tsí³ hmóu³² yáh³. Jáun² la³ jáun²
 tiá² lǎ¹³ tianh¹³ náh² tí³ có³²
 ca³tí²¹ hi³ má²nio² nǎ² tiá³ honh²
 náh². ¹⁸Tí³ re² jmu³ náh² pí³ hi³
 tí³ lí³mí¹ niau²¹ tiá³ honh² náh²,
 jí³ hi³ tí³ lí³mí¹ tsá²lí³ ñíh¹ náh²
 hi³ ca³tǎn¹ Jesucristo Tí³² Juo¹³
 dí² Tsá² liáu³². ¡Jan² hí³ bíh¹
 cuí¹ lí³quien² ta³né³² jí³ la³ cun³
 jmí¹hi³nio² nǎ² siáh³! Cun³ nǎ²
 bíh¹ tí³ jáí¹³.

Sí² La³ñí¹ Quioh²¹ Juan²

Jái¹³ jmu³ hi³ l¹³ zian² tsú²

1 Hnoh² reh², zen¹³ jnoh¹ sí² lá²
ñí¹con² hnoh² hi³ hleh³² hi³
ca³tin¹ Tsá² lín³ Jái¹³, Tsá² jmu² hí³
hi³ l¹³ zian² tsú² cun³ jmí¹hi³nio².
Jmí¹ má²zian² bíh¹ Tsá² hí³ ñeh²
bíh¹ hi³ lí³zia³² la³jí³²; hi³ jnoh¹ né³
ca³nái¹³ jē¹ tsú² jí³ hi³ ca³neh²¹ jnoh¹
tsú² siáh³ cun³quionh³ mí¹ñí¹ jnoh¹
hmóu³². Jnoh¹ ca³neh²¹ tsú² re²
lín³² hi³ ca³la³ hi³ ca³tin¹³ jnoh¹ tsú²
cuo² siáh³. **2**Hi³ Tsá² lín³ hí³ Jái¹³
né³ ca³ma³jnia³², hi³ jáun² jnoh¹ né³
ca³neh²¹, hi³ jáun² jnoh¹ má²cue³²
jú¹ tson² hi³ ca³tin¹ hí³ dí²; hi³ jáun²
bí¹ ngái¹ jnoh¹ ñí¹con² hnoh² jái¹³ hi³
ca³tin¹ Tsá² cue³² hí³ pí³ hi³ l¹³ zian²
tsú² cun³ jmí¹hi³nio². Hi³ bíh¹ jmí¹
cuá³ quionh³ Jméi² dí², hi³ Jméi² dí²
né³ ca³ma³jnia² tsú² ñí¹con² dí². **3**Hi³
jáun² né³, la³ cun³ hi³ ca³neh²¹ jnoh¹
jáun² jí³ hi³ ca³nái¹³ jnoh¹, ngái¹
jnoh¹ siáh³ ñí¹con² hnoh², quí¹ jáun²
la³ jáun² lí¹³ tianh¹³ náh² cá²hoh¹
quíunh¹ jnoh¹. Hi³ jnoh¹ né³,
tiauh² jnoh¹ cá²hoh³ cu³tí³ quíunh¹
Dió³² Jméi² dí² la³ má²quionh³ jí³
Jesucristo hí³ Jon² tsú² ní² siáh³.
4Hi³ jáun² bíh¹ ná¹jmu³² jnoh¹ sí² lá²
hi³ ca³tin¹ hnoh², quí¹ hi³ jáun² lí³tí³
la³ cun³ hi³ má²ná¹hiún² jáun² tsí³
dí².

Dió³² bíh¹ Tsá² cuá¹lín³ joh¹

5Hi³ jáun² né³, hi³ lá² bíh¹ jái¹³
hi³ ca³ma³ta² jnoh¹ Jesús Tsá² lín³
Cristo, hi³ jáun² né³² má²ngái¹ jnoh¹
ñí¹con² hnoh² jái¹³ lá²: Hi³ Dió³² bíh¹
Tsá² cuá¹lín³ joh¹, hi³ hí¹ cú¹píh²¹
já¹nié² tiá² zia³² yáh³ ñí¹con² tsú².
6Hi³ jáun² ní¹juáh³ hi³ juáh¹³ dí²
hi³ tiauh² dí² cá²hoh³ quiúnh¹ tsú²,
hi³ tá¹la³ jáun² né³, ñí³ngí¹ bíh¹ dí²
ñí¹ já¹nié², jáun² jú¹ tí¹jái² bíh¹
jaun³² hléh¹ dí², quí¹ ha³ tiá² cú²tso²
ziáun² yáh³ dí². **7**Tí³la³ ní¹juáh³ tie³
joh¹ juí³² quiú¹³ dí² la³jmí¹ zian²
jáun² Dió³² ñí¹ tie³ joh¹, hi³ jáun²
cun³quionh³ la³ jáun² bíh¹ má²tiauh²
dí² cá²hoh³ quiúnh¹ tsá²ján² tsá²ján²,
hi³ jáun² jmí²hán¹ Jesucristo Jon²
Dió³² né³, hin²³ ca³la³ jí³² tso³ quiú¹³
dí².
8Tí³la³ ní¹juáh³ hi³ juáh¹³ dí² hi³
tiá² tso³ zia³² quiú¹³, hi³ jáun² la³
jáun² lí¹ má²ma³can¹³ hmóu³² bíh¹
dí², tsá² tiá² jú¹ tson² má²hu²¹ hñu³
tsí³ bíh¹ láí³ dí². **9**Tí³la³ né³² né³,
ní¹juáh³ hi³ ton¹³ dí² tso³ quiú¹³,
jáun² chin¹³ bíh¹ Dió³² tsí³ tso³
quíú¹³ dí², jí³ hi³ ren³ tsú² siáh³
la³jí³² hi³ hlah³ hi³ hó³² hi³ zia³²
ñí¹con² dí², quí¹ hí³ bíh¹ jan² Tsá²
ma³tí³² jē¹, hi³ jmu³ siáh³ la³ cun³
hi³ ca³tí²¹ jmu³. **10**Tí³la³ ní¹juáh³ hi³

juáh¹³ dí² hi³ tiá² tso³ má²ca³jmú¹³
né³, la³ jáun² dá² má²jmu³² dí² hi³
Dió³² lín³ jan² tsá² tí¹jáin² bíh¹, jáun²
tiá² la³ má²hu²¹ yáh³ jái¹³ quioh²¹
tsú² hñu³ tsí³ dí².

Cristo lín³ Tsá² nau³² jái¹³ quiú¹³ dí²

2 Hnoh² jón³, jmu² jná¹³ sí² lá²
hi³ ca³tin¹ hnoh², qui¹hliá²
hnó³² jná¹³ hi³ tiú²uú² jmúh¹³ náh²
tso³; tí³la³ n¹juáh³ zian² jan² tsá²
má²lí²jmú³ tso³ né³, jáun² zian² bíh¹
jan² Tsá² nau³² jái¹³ quiú¹³ dí² ta³
ñí¹ Jméi² dí², Jesús Tsá² lín³ Cristo
bíh¹ Tsá² hí³, hi³ hí³ bíh¹ jan² Tsá²
chun¹. ²Hí³ bíh¹ ca³cuen³ hnga² hi³
jún³ cha¹³ jnoh¹ hi³ jáun² lí³ hin³
tso³ quiú¹³ dí²; hi³ jun³juáh¹³ cun³
jmáh³la³ tso³ quiú¹³ jnoh¹ yáh³,
qui¹ ja³bí¹ ca³tí²¹ jí³ tso³ quioh²¹
tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³ bíh¹
siáh³.

³Hi³ jáun² né³, má²né¹ dí² hi³
má²ca³lí³ cuóun³² dí² Dió³² n¹juáh³
ma³tí²¹ dí² héih³² hi³ jmu² tsú².

⁴Tí³la³ n¹juáh³ zian² tsá² juáh³ né³:
“Jná¹³ cuóun³² Dió³²”, tí³la³ já² tiá²
má²tí³² yáh³ tsú² héih³² hi³ jmu²
Dió³² má²lí³² jáun², hi³ jáun² jan²
tsá² tí¹ jáin² bíh¹ tsá² la³ hí³, tiá² jú¹
tson² má²zia³² yáh³ hñu³ tsí³ tsú².

⁵Tí³la³ lí³ua³ jan² tsá² má²tí³² la³
cun³ héih³² hi³ jmu² Dió³² má²ná¹,
jáun² tsá² la³ hí³ bíh¹ hú¹tá¹ cu³tí³
má²hno³ Dió³² re² lín³²; hi³ jáun²
la³ jáun² bíh¹ má²lí¹³ lí³ né¹ dí² hi³
tiauh² dí² cá²hon³ quiúnh¹ tsú²
n¹juáh³ hi³ ma³tí²¹ jnoh¹ héih³²
quioh²¹ tsú². ⁶Hi³ jáun² tsá² juáh³
hi³ tionh² cá²hon³ quionh³ Dió³² né³,
hniáuh³² bíh¹ ma³zian² tsú² la³jmí¹
ca³ma³zian² jáun² hnga² Jesús Tsá²
lín³ Cristo.

Cáun² héih³² hmai²¹

⁷Hnoh² reh², héih³² hi³ jmu² jná¹³
ñí¹ sí² lá², jun³juáh¹³ cáun² héih³²
hmai²¹ yáh³, qui¹ hi³ lá² dá² héih³²
la³ cun³ hi³ qui³ má²ca³heh³ náh²
la³ cun³ jmí¹ ca³niéih² bíh¹ náh².
Héih³² yenh³ jáun² bíh¹ la³², la³ cun³
qui³ lí³ jú¹ chú³² hi³ má²ca³niéih²
náh² jáun². ⁸Tí³la³ cun³ jáun² lí³
bíh¹ la³jmí¹ lí³ cáun² héih³² hmai²¹
jái¹³ hi³ jmu² jná¹³ lá², qui¹ la³ñí¹
tín² ca³ma³jnia³² Cristo hi³ ha³
lánh³ zian² tsá² hú¹tá¹ má²tí³²
héih³² lá², hi³ ja³bí¹ hnoh² n² siáh³
má²ma³jnia¹³ ta³né³². Juanh³² jná¹³
la³ n² qui¹ joh¹ sí² tson² cu³tí¹³ bíh¹
má²tie³, má²ñí¹nga² bíh¹ já¹niéi².
⁹Tí³la³ n¹juáh³ zian² tsá² juáh³ hi³
zian² ñí¹ tie³ joh¹, tí³la³ sa³ hon²
bíh¹ tsú² rainh²¹, jáun² la³ má²zian²
jáun² bíh¹ tsá² la³ hí³ ñí¹ lí³ já¹niéi².
¹⁰Tí³la³ tsá² hno³ rainh²¹ má²ná¹,
tsá² la³ hí³ bíh¹ má²zian² ñí¹ tie³
joh¹, jáun² tiú²uú² zia³² hí¹ cáun²
yáh³ hi³ lí¹³ lí³ jmu³ hi³ tánh³² tsú²
tso³. ¹¹Tí³la³ hi³ ca³tin¹ tsá² hon²
rainh²¹ né³, tsá² la³ hí³ zian² bíh¹ ñí¹
já¹niéi², ha³ tiá² ñí³² yáh³ tsú² hín²
juih³² cuá¹tsau³². Má²ca³lí³ ten³ bíh¹
tsú² qui¹ cun³ñí¹ hi³ zian² tsú² hñu³
niéi².

¹²Jáun² né³, hnoh², tsá² ná¹lín³ náh²
la³jmí¹ lín³ jón³² jná¹³, jmu² ná¹ sí²
lá² hi³ ca³tin¹ hnoh² qui¹hliá² hnoh²
bíh¹ tsá² má²ca³chin² Dió³² tsí³ tso³
quián¹³ náh² cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ Jesús
Tsá² lín³ Cristo. ¹³Ja³bí¹ hnoh² siáh³
tsá² má²lieih²¹, sí² lá² jmu² jná¹³ hi³
ca³tin¹ hnoh² tsá² má²lieih²¹, qui¹hliá²
má²ca³lí³ cuóun³² náh² Tsá² qui³ jmí¹
má²zian² hí³ jmí¹ ñeh² bíh¹ hi³ lí³liau³
ca³la³ jí³² hi³ zia³². Ja³bí¹ hnoh² tsá²

tsá¹ñú¹, sí² lá² jmu² jná¹³ hi³ ca³tin¹
hnoh² uá²jai³² qui¹hliá² má²ca³quinh¹
náh² jmái¹ ñí¹con² tsá² hláinh¹.

¹⁴Hnoh² jón³, cuá¹jmu² jná¹³ sí² lá²
hi³ ca³tin¹ hnoh² qui¹hliá² má²ca³li³
cuóun³² náh² Jméi² dí². Ji³ hnoh²
siáh³ tsá² má²lieih²¹, cuá¹jmu² jná¹³
sí² lá² hi³ ca³tin¹ hnoh² uá²jai³²,
qui¹hliá² má²ca³li³ cuóun³² náh² Tsá²
qui³ jm¹ má²zian² hi³ jm¹ ñeh² bíh¹
hi³ lí³liau³ la³ji³². Ja³bí¹ jmu² jná¹³
siáh³ sí² lá² hi³ ca³tin¹ hnoh² siáh³
tsá² tsá¹ñú¹, qui¹hliá² hnoh² bíh¹ tsá²
jlánh¹ pin³ honh² náh² qui¹ má²hu²¹
tían³ bíh¹ jái¹³ quioh²¹ Dió³² hñu³
honh² náh², hi³ má²ca³quinh¹ náh²
siáh³ jmái¹ ñí¹con² tsá² hláinh¹.

¹⁵Ha³ lí²uú² jmú² náh² hi³ tí³² lín³²
honh² náh² tsá² zian² cun³ tin² tsí³
hmóu³², sa³jun³ hniáuh³² tí³² honh²
náh² la³ cun³ hi³ dí¹quiaunh²¹ tsí³ tsá²
la³ hi³. Qui¹ ní¹juáh³ zian² tsá² jéin²³
tsá² jmu² cun³ tin² tsí³ hnga², hi³ jáun²
tsá² la³ hi³ tiá² hnio³ yáh³ Dió³² Jméi²
dí²; ¹⁶qui¹ la³ji³² la³ cun³ hi³ dí¹quian¹
tsá² la³ hi³ hi³ jmu³, ha³ tiá² ja³toh³
yáh³ ñí¹con² Jméi² dí², tí³la³ hi³ jáun²
dá² ja³² hñu³ tsí³ hmóu³² bíh¹ tsú².
Uá¹la³ cun³ hi³ dí¹quiaunh²¹ tsí³ tsú²
jmu² lí³ua³ cáun² hi³ cháunh²³ chí¹, hi³
dí¹quian¹ tsú² hi³ lí³ quioh²¹ la³ji³² la³
cun³ hi³ jé²³, hi³ jlánh¹ tsah³ tsú² jmu²
tonh² ca³tí²¹ la³ji³² hi³ nióh³² siáh³.
¹⁷Hi³ la³ji³² hi³ hlah³ hi³ hó³² ní² né³,
tsá¹³ bíh¹ la³ má²quionh³ la³jín³² tsá²
tí³² tsí³ la³ji³² hi³ jáun²; tí³la³ ní¹juáh³
tsá² jmu² la³ cun³ hi³ hnió³ Dió³²
má¹ná¹, tsá² la³ hi³ bíh¹ lí¹³ zian² la³
cun³ jm¹hi³nió².

Jú¹ tson² ji³ jú¹ tí¹jái²

¹⁸Hi³ jáun² né³ jón³, ñí¹
má²ñí¹táuh³ jmái¹ bíh¹ la³².

Má²ca³niéih² bíh¹ hnoh² hi³ já³² jan²
tsá² jmu³ hniéi² quionh³ Cristo; hi³
cun³ñí¹ hi³ má²zian² juóun³² tsá²
má²ná¹jmu² hniéi² quionh³ Cristo
né³, hi³ jáun² bíh¹ má²né¹ dí² hi³ ñí¹
má²ñí¹táuh³ jmái¹ bíh¹ la³². ¹⁹Tsá²
hi³ dá² ca³huén² ja¹ quiú¹³ bíh¹ dí²,
tí³la³ jun³juáh¹³ tsá² jm¹ quiúnh¹
jnoh¹ cu³tí¹³ yáh³ hí³ má¹ná¹, qui¹
sá¹jm¹ hi³ tsá² hí³ tsá² quiúnh¹
jnoh¹ dúh¹, jáun² jm¹ hniáuh²¹ bíh¹
hi³ tionh² tsú² la³ má²tionh² jáun²
quiúnh¹ jnoh¹. Tí³la³ la³ jáun² bí¹
ca³lí³, qui¹ hi³ jáun² la³ jáun² lí¹³
lí³jnia² hi³ tiá² la³ quiúnh¹ yáh³ dí²
la³jín³² tsá² hi³.

²⁰Tí³la³ ñí¹con² hnoh² má¹ná¹,
má²ca³cuen³ bíh¹ Cristo Jm¹chí³
Chun¹, hi³ jáun² dá² la³jín³² bíh¹
náh² má²ná¹ñí¹ jú¹ tson². ²¹Hi³
jáun² bíh¹ jmu² jná¹³ sí² lá² hi³
ca³tin¹ hnoh², qui¹hliá² má²cuin²
bíh¹ náh² jú¹ tson², jun³juáh¹³
hi³hliá² tiá² má²cuin² yáh³ náh²;
qui¹ hnoh² má²ñí¹ hi³ hí¹ cáun²
yáh³ jú¹ tí¹jái² tiá² ja³² ñí¹con² jú¹
tson².

²²¿Hin² tsánh² lín²³ hnoh² hi³
tí¹ jáin² dúh¹? ¿Há¹ jun³juáh¹³ tsá²
hi³ bíh¹ tí¹ jáin², tsá² juáh³ hi³
hi³ jun³juáh¹³ Jesús yáh³ Tsá² lín³
Cristo? Tsá² hi³ bíh¹ tsá² jmu² hniéi²
quionh³ Cristo; hi³ hí¹ la³ tí³ Jméi²
yáh³ dí² jmu² tsú² hi³ tiá² quien²,
la³ má²quionh³ Jon². ²³Jáun² né³,
la³jín³² tsá² jmu² hi³ tiá² quien² Jon²
Dió³², jáun² tsá² la³ hí³ tiá² quionh³
yáh³ Jméi² dí²; tí³la³ lí³ua³ jan² tsá²
ton² hi³ má²hen² tí³ con² Jon² Dió³²
má¹ná¹, jáun² tsá² la³ hi³ má²quionh³
bíh¹ Jméi² dí².

²⁴Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, hmá¹
náh² hñu³ honh² jú¹ chú³² hi³

ca³niéih² náh² jáun² la³jmí¹ ní¹; qui¹ ní¹juáh³ hi³ ca³hmáh¹ náh² re² hñu³ honh² jái¹³ hi³ ca³niéih² náh² jáun² jmí¹tin², jáun² lí¹³ la³ má²ná¹cunh² jáun² náh² quiúnh¹ Cristo la³ má²quionh³ Jméi² dí². ²⁵Hi³ hnga² hí³ dí² siáh³ má²ca³jmú³ jái¹³ hi³ lí¹³ ziaún² dí² la³ cun³ jmí¹hi³nio².

²⁶Jái¹³ ní² né³, má²lí²jmú³² jná¹³ hi³ ca³tin¹ hnoh² cun³ní¹ hi³ zian² tsá² hnió³ ma³cau² hnoh². ²⁷Tí³la³ má²cuá³ bíh¹ Jmí²chí³ Chun¹ hñu³ honh² náh², Tsá² ca³cuen³ hí³ Jesús Tsá² lín³ Cristo, hí³ jáun² hí¹ jan² yáh³ tiú²uú² hin² lí³ hniáh³² hi³ ma³ta² hnoh², qui¹ Jmí²chí³ Chun¹ hí³ bíh¹ má²má²ta² hnoh² ca³la³ jí³², hi³ la³jí³² hi³ má²ta² tsú² jáun² né³ lí³ jmáh³la³ jú¹ tson² bíh¹, qui¹ hí¹ cáun² yáh³ jú¹ tí¹jái² tiá² má²ta² tsú². Hi³ jáun² né³, cuí¹ tiáunh¹ náh² cá²hoh¹ quiúnh¹ Cristo la³ cun³ qui³ lí³ jú¹ tson² hi³ má²ca³ma³ta² jáun² Jmí²chí³ Chun¹.

²⁸Hi³ jáun² né³ jón³, cuí¹ tionh¹ náh² cá²hoh¹ quiúnh¹ Cristo la³ má²tionh² náh² ní², qui¹ jáun² la³ má²ná¹tioh³ jáun² cáun² tsí³ dí² ní¹ má¹cuanh³² tsú², hi³ jáun² tiá² lí³ heh¹ dí² má¹jáun². ²⁹Qui¹ má²ná¹níh¹ bíh¹ hnoh² hi³ jan² Tsá² chun¹ bíh¹ Tsá² hí³, hi³ jáun² hniáuh³² lí³ níh¹³ náh² siáh³ hi³ la³jín³² tsá² jmu² la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ Dió³² bíh¹ má²lín³ jon² Dió³².

Tsá² ná¹lín³ jon² Dió³²

3 Né³² né³, sá¹ní² jie³ náh², cónh³ bíh¹ tiá² má²ca³ma³hniau³ dí² Dió³², hí³ hí¹ ca³la³ tí³ má²juáh³ máh³ Dió³² hí³ láí³ dí² jon² tsú², hi³ tson² bíh¹ cu³tí¹³ má²láí³ dí² la³ jáun². Hi³ jáun² tsá² zian² hí³ cun³

tin² tsí³ hmóu³² né³, tiú²uú² cuóu³² yáh³ dí², qui¹ hí¹juáh³ hnga² yáh³ Dió³² tiá² ca³lí³ cuóun³² tsú². ²Jáun² né³ reh², má²ná¹láí³ bíh¹ dí² jon² Dió³² ta³ne³², tí³la³ cu³ jáun² bíh¹ tiá² má²ca³lí³jnia² la³ cun³ hi³ lí¹³ quiú¹³ dí² jmí¹tsú² jmí¹ja³²; tí³la³ né¹ dí² má¹ná¹ hi³ ní¹ má¹jaunh³² Jesús Tsá² lín³ Cristo, má¹jáun² má²lí¹³ láí³ dí² la³jmí¹ lín³ tsú² hnga², qui¹ ní¹ má¹jáun² dá² má²neh²¹ dí² tsú² hú¹tá¹ la³ cun³ rón³² jnia³ bíh¹. ³Hi³ jáun² né³, lí³ua³ jan² tsá² hu²¹ tsí³ hi³ ma³tí³² Dió³² jái¹³ ní², tsá² la³ hí³ bíh¹ jmu² jí² jmí¹ tsí³, la³jmí¹ jin² hnga² Jesús.

⁴Tí³la³ la³jín³² tsá² jmu² tso³ má¹ná¹, tsá² la³ hí³ dá² má²ca³hliánh² ní¹con² liei²¹ quioh²¹ Dió³² bíh¹, qui¹ lí³ua³ jan² tsá² tiá² ca³ma³tí³² liei²¹ jáun², jáun² tso³ bíh¹ má²ca³lí³ren² tsú². ⁵Má²ná¹níh¹ bíh¹ hnoh² hi³ Cristo cuan³ ní¹ hué²¹ lá² hi³ cu³hin² tso³ quiú¹³ dí², tí³la³ hí³ má¹ná¹, hí¹ cáun² tso³ tiá² jmí¹ zia³² yáh³ quioh²¹. ⁶Hi³ jáun² bíh¹ lí³ua³ jan² tsá² tiáunh¹ cá²hon³ quionh³ hí³ dí², tiá² tso³ jmu² yáh³; tí³la³ la³jín³² tsá² jmu² tso³ né³, tiá² má²ca³jien³² yáh³ tsú² Cristo, hi³ sa³jun³ má²ca³lí³ cuóun³² tsú² siáh³ lánh³ lín³. ⁷Cun³ní¹ hi³ jáun² né³ jón³, hua³hín¹³ náh² jmu³, jáun² hí¹ jan² tiá² hin² lí¹³ ma³cau² hnoh²; qui¹ ní¹juáh³ tsá² jmu² la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ Dió³², jáun² tsá² la³ hí³ bíh¹ chun¹ la³jmí¹ chun¹ hnga² Cristo. ⁸Tí³la³ ní¹juáh³ tsá² jmu² tso³ má¹na²¹, tsá² la³ hí³ dá² tsá² joh¹ tsá² hláinh¹ bíh¹, qui¹ qui³ cónh³ tsá² jmu² tso³ la³ cun³ jmí¹tin² bíh¹ tsá² hláinh¹. Ta²¹ jáun² bíh¹ cuan³ Jon² Dió³², hú¹tá¹ hi³ cu³atsunh¹ tá¹³ tsá² hláinh¹ bíh¹.

⁹Hi³ jáun² dá² hí¹ jan² yáh³ tsá² má²lín³ jon² Dió³² tiá² tso³ jmu², qui¹ la³ cun³ lǐ³ hi³ má²ca³cué³ Dió³² hñu³ tsí³ bíh¹ tsú² má²zian². Cun³ñí¹ hi³ má²ca³jmu³ Dió³² hi³ lín¹³ tsú² jon² bíh¹ Dió³², hi³ jáun² né³, tiú²uú² lǐ²³ yáh³ jmu³ tsú² tso³. ¹⁰Lin¹ lín²¹ bíh¹ nǐ¹juáh³ hin² tsánh² lín³ jon² Dió³² hi³ hin² lín³ jon² tsá² hláinh¹; qui¹ lí³ua³ jan² tsá² tiá² jmu² la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ Dió³², jun³juáh¹³ jon² Dió³² yáh³ tsá² la³ hí³, hi³ sa³jun³ jon² yáh³ Dió³² nǐ¹juáh³ tsá² tiá² hnio³ rainh²¹ siáh³.

**Qui¹ má¹hnáu³ dí² quiúnh¹
tsá²ján² tsá²ján²**

¹¹Hi³ jáun² né³, cun³ ca³ta¹ bíh¹ dí² hi³ má¹hnáu³ dí² quiúnh¹ tsá²ján² tsá²ján², la³ cun³ qui³ lǐ³ jáun² jái¹³ hi³ má²ca³niéih² náh² la³ cun³ jmǐ¹tin². ¹²Ha³ tiá² hniáuh³² yáh³ jmú¹³ dí² la³jmǐ¹ ca³jmú³ hla¹ Caín tsá² jmǐ¹ joh¹ tsá² hláinh¹, hi³ ca³jngih³ dá¹jon²¹. Hi³ ¿he³ láih³² ca³jmú³ tsú² la³ jáun²? Qui¹ cun³ñí¹ hi³ jmǐ¹ jmu² jmáh³la³ hi³ hlah³ bíh¹ Caín, tí³la³ rainh²¹ tsú² né³, jmǐ¹ jmu² jmáh³la³ hi³ tí³² tsí³ Dió³² bíh¹. ¹³Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³ reh², ha³ lǐ² cuí¹ cha³cáun² honh² náh² hi³ hau² náh² tsá² zian² cun³ tin² tsí³ hmóu³².

¹⁴Né³² né³, má²né¹ bíh¹ dí² hi³ tiú²uú² láí³ yáh³ dí² tsá² ná¹jún¹, tí³la³ má²ziáun² dí² hi³ hmai²¹ bíh¹, qui¹ cun³ñí¹ hi³ má²hno³ dí² rainh²¹. Tí³la³ nǐ¹juáh³ tsá² tiá² hnio³ rainh²¹ má¹ná¹, tsá² la³ hí³ dá² ná¹jún¹ bíh¹.

¹⁵Qui¹ la³jín³² tsá² hon² rainh²¹, tsá² jngih² tsáu² bíh¹ tsá² la³ hí³, hi³ má²ná¹ñíh¹ bíh¹ hnoh² hi³ hí¹ jan² tsá² jngih² tsáu² tiá² má²lín³ jan² tsá² má²zian² cun³ jmǐ¹hi³nio².

¹⁶Hi³ jáun² bíh¹ má²né¹ dí² he³ lánh³ lǐ³ hi³ hnio³ tsú² rainh²¹, qui¹ cun³ñí¹ hi³ Cristo ca³jienh³ hnga² hi³ jún³ hi³ ca³ta¹ dí²; hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ siáh³ ca³ta¹ dí² hi³ tiáuh¹ hua³jan²¹ hi³ cué¹³ jmǐ²chí³ quiú¹³ hi³ ca³tin¹ rainh²¹ dí². ¹⁷Tí³la³ né³² né³, nǐ¹juáh³ jan² tsá² zia³² quioh²¹ ca³jé³ hi³ zia³² hi³ lí³hniauh²³ nǐ¹con² rainh²¹, tí³la³ má¹lí³² jáun² né³, já² tiá² mií³ ja³² yáh³ tsí³ tsú² nǐ¹con² rainh²¹, ¿ha³ bí¹ lánh³ rón³² lǐ¹³ hi³ hnio³ tsú² Dió³²? ¹⁸Hi³ jáun² né³ jón³, ha³ lǐ² cuí¹ má¹hno¹ dí² tsáu² jmáh³la³ quionh³ ho³ dí²; tí³ re² cuí¹ má¹hno¹ dí² tsáu² hú¹tá¹ jú¹ tson² cun³quionh³ hi³ lin¹ hi³ zia³² hi³ jmu³² bíh¹ dí².

Hi³ nio² cáun² tsí³ tsú² nǐ¹con² Dió³²

¹⁹Jáun² né³, cun³quionh³ hi³ jmú¹³ dí² la³ nǐ² bíh¹, lǐ¹³ lí³ né¹ dí² hi³ hen² dí² tí³ con² jú¹ tson², hi³ lǐ¹³ niau²¹ tie³ tsí³ dí² nǐ¹ hó²¹ñí¹ Dió³². ²⁰Hi³ uá¹jinh¹ ca³lí³ zia³² cáun² tso³ hi³ cha³² hñu³ tsí³ dí², tí³ jlánh¹ bí¹ ja³² mií³ tsí³ Dió³² la³ cónh³ bíh¹ tsí³ joh¹ hmóu³², qui¹ hi³ bíh¹ ñí³² ca³la³ jí³². ²¹Tí³la³ nǐ¹juáh³ hí¹ cáun² yáh³ tso³ tiá² cha³² hñu³ tsí³ dí² né³ reh², hi³ jáun² lǐ¹³ bíh¹ niau²¹ tie³ tsí³ dí² nǐ¹ hó²¹ñí¹ Dió³², ²²jáun² dá² cue³² bíh¹ tsú² lí³ua³ cáun² hi³ mi³² dí² nǐ¹con² tsú², qui¹ ma³ti²¹ bíh¹ dí² héih³² quioh²¹ tsú², jí³ hi³ jmu³² bíh¹ dí² siáh³ la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ tsú². ²³Hi³ héih³² hi³ jmu² tsú² jáun² né³, juáh³ hi³ hniáuh³² tanh¹³ dí² ta²¹ Jesucristo Jon² bíh¹ tsú², jí³ hi³ má¹hno¹ dí² siáh³ tsá²ján² tsá²ján² la³ cun³ qui³ lí³ jáun² héih³² hi³ ca³jmú³ tsú² jáun². ²⁴Hi³ jáun² lí³ua³ jan² tsá² má²tí³² héih³² quioh²¹

Dió³², jáun² tsá² la³ hí³ bíh¹ tiáunh¹
cá² hon³ quionh³ Dió³², hi³ Dió³² né³
cuá³ hñu³ tsí³ tsú² siáh³. Jáun² dá²
má² né¹ bíh¹ dí² hi³ má² cuá³ tsú²
hñu³ tsí³ dí² cun³ quionh³ Jmí² chí³
Chun¹ hi³ má² ca³ cuen³ tsú² jáun²
ní¹ con² dí².

Ha³ lánh³ rón³² lí³ cuóun³² tsú²
Jmí² chí³ joh¹ Dió³² jí³ jmí² chí³ hláinh¹

4 Hnoh² reh², tsá² hnau³ jná¹³,
ha³ lí² lí¹ tanh³ náh² ta²¹ lí³ ua³
jan² tsá² juáh³ hi³ quian³² jái¹³
hi³ ca³ cué³ Dió³² hñu³ tsí³, tí³ la³
quián² náh² tín² hua³ hí¹³ ní¹ juáh³
tson² quionh³ tsú² Jmí² chí³ joh¹
Dió³² ho³ tiá² quionh³. Qui¹ juóun³²
lín³² bíh¹ tsá² tí¹ jáin² má² zian²
hngá¹ máh³ lá², tsá² lí¹ má² cau² hi³
juáh³ hi³ hleh³² cha¹³ Dió³². 2¹ Tí³ la³
lí¹³ bíh¹ lí³ cuóun³² hnoh² tsá²
hú¹ tá¹ tson² quionh³ Jmí² chí³ joh¹
Dió³² cun³ quionh³ la³ lá²: La³ jín³²
tsá² juáh³ hi³ Jesús Tsá² lín³ Cristo
cuan³ hi³ láin¹ tsá² mí³ cuóun² la³
jnoh¹, tsá² la³ hí³ bíh¹ ján¹ tson²
quionh³ Jmí² chí³ joh¹ Dió³². 3¹ Tí³ la³
ní¹ juáh³ tsá² tiá² ta²¹ haih²¹ hi³
Jesús cuan³ hi³ dí¹ tsáun² né³, jáun²
jun³ juáh¹³ tsá² quionh³ Jmí² chí³
joh¹ Dió³² yáh³ tsá² la³ hí³; tí³ la³
tsá² la³ hí³ dá² quian³² jmí² chí³ hi³
jmu² hnié² quionh³ Cristo bíh¹.
Má² ca³ niéih² bíh¹ hnoh² hi³ jmí² chí³
hláinh¹ hí³ já³² ní¹ hué²¹ lá²; tí³ la³
ta³ né³² má¹ ná¹, má² ngí³² bíh¹ tsú²
hngá¹ máh³ lá².

4¹ Jón³, hnoh² bíh¹ má² ná¹ lín³
náh² tsá² joh¹ Dió³², hi³ jáun² dá²
má² ca³ quinh¹ bíh¹ náh² jmá¹
ní¹ con² tsá² ná¹ lín³ tí³² jé¹ Dió³²
tí¹ jái² hí³; qui¹ tí³ jlánh¹ bíh¹ pin³
Tsá² cuá³ hñu³ honh² hnoh² la³

cónh³ bíh¹ tsá² zian² hí³ quionh³ tsá²
zian² cun³ tín² tsí³ hmóu³². 5¹ Qui¹
qui³ cun³ tsá² zian² ja¹ quioh²¹ tsá²
zian² cun³ tín² tsí³ hmóu³² bíh¹ tí³²
tí¹ jái² hí³, hi³ jáun² dá² la³ cun³ jái¹³
hi³ tí³² tsí³ tsá² mí³ cuóun² bíh¹ hleh³²
tsú²; hi³ jáun² tsá² hí³ né³, náí³² jé¹
tsú². 6¹ Tí³ la³ jnoh¹ má¹ ná¹, ná¹ láí³ dí²
tsá² joh¹ Dió³² bíh¹. Hi³ jáun² tsá²
má² cuóun³² Dió³² né³, náí³² bíh¹ jái¹³
hi³ hléh¹ dí². Tí³ la³ ní¹ juáh³ tsá² tiá²
joh¹ Dió³² né³, tiá² náí³² yáh³ tsú²
jái¹³ hi³ hléh¹ dí². Hi³ jáun² né³, la³
ní² bíh¹ lí³ cuóun³² dí² tsá² quionh³
Jmí² chí³ Tsá² má² ta² jú¹ tson², jí³
tsá² quionh³ jmí² chí³ má² cau² ní²
siáh³.

Dió³² Tsá² hniau³

7¹ Hnoh² reh² tsá² hnau³ jná¹³,
hniáuh³² bíh¹ má¹ hno¹ dí² tsá² ján²
tsá² ján², qui¹ hi³ ná¹ hnáu³ dí² jáun²
dá² ja³² ní¹ con² Dió³² bíh¹. Hi³ jáun²
bíh¹ la³ jín³² tsá² hnio³ rainh²¹ lín³
jon² Dió³² hi³ cuóun³² tsú² siáh³
Dió³². 8¹ Tí³ la³ tsá² tiá² hnio³ rainh²¹
má¹ ná¹, jun³ juáh¹³ tsá² má² ca³ lí³
cuóun³² Dió³² yáh³ tsá² la³ hí³, qui¹
Dió³² dá² jan² Tsá² hniau³ bíh¹.
9¹ Qui¹ cun³ quionh³ hi³ ca³ zen³ Dió³²
Jon² Tsá² jan² tán¹ ca³ ma³ jnia³² tsú²
hi³ lin¹ hi³ hniau³ dí² tsú², hi³ jáun²
lí¹³ ziaun² dí² hi³ hmaí²¹ cun³ ní¹ hi³
ca³ tí²¹ tá¹³ hí³ dí². 10¹ Hi³ jáun² lí³
né¹ dí² ha³ cónh³ tí³ hi³ hniau³ dí²
Dió³², qui¹ jun³ juáh¹³ jnoh¹ yáh³ tín²
ca³ má¹ hno¹ Dió³², qui¹ hnga² bíh¹
tsú² tín² ca³ ma³ hniau³ jnoh¹ la³ ní¹,
hi³ ca³ cuen³ tsú² Jon² hi³ jún³ cha¹³
dí², hi³ jáun² lí¹³ hin³ tso³ quiú¹³ dí².
11¹ Hnoh² reh² tsá² hnau³ jná¹³ lín³²,
ní¹ juáh³ la³ jáun² má² ca³ ma³ hniau³
dí² Dió³², jáun² ja³ bí¹ la³ jáun²

uá²jai³² hniauh³² má¹hno¹ jnoh¹ siáh³ tsá²ján² tsá²ján². ¹²Uá¹jinh¹ tson² bíh¹ hi³ hi¹ jan² tiá² hin² má²ca³jien³² Dió³², cun³ jáun² cuá³ bíh¹ Dió³² hñu³ tsí³ dí² n¹juáh³ hi³ hno³ dí² tsá²ján² tsá²ján². Hi³ jáun² cun³ñí¹ hi³ Tsá² qui³ hniau³ dí² hí³ né³ cuá³ hñu³ tsí³ dí², hi³ jáun² bíh¹ lí²³ má¹hno¹ dí² tsá²ján² tsá²ján² ca³la³ tán¹ hián² cu³tí³. ¹³Cun³ né¹ bíh¹ dí² hi³ má²tiáuh¹ dí² cá²hon³ quiúnh¹ Dió³², hi³ Dió³² siáh³ má²cuá³ hñu³ tsí³ jnoh¹ cun³ñí¹ hi³hliá² Dió³² má²ca³cuen³ Jmí²chi³ joh¹ ñí¹con² dí². ¹⁴Hi³ jáun² bíh¹ cue³² jnoh¹ jú¹ tson², qui¹ jnoh¹ bíh¹ tsá² ca³neh²¹ Jon² Dió³² Jméi² dí², Tsá² ca³zen³ tsú² hí³ hi³ lión³² tsá² zian² hngá¹máh³ lá². ¹⁵Lí³ua³ jan² tsá² juáh³ hi³ Jesús bíh¹ Jon² Dió³², zian² bíh¹ Dió³² quionh³ tsá² hí³, hi³ jáun² tsá² hí³ zian² siáh³ quionh³ Dió³².

¹⁶La³ jáun² bíh¹ má²ca³lí³ né¹ dí² jí³ hi³ má²nio² siáh³ cáun² tsí³ dí² hi³ Dió³² hniau³. Qui¹ Dió³² bíh¹ lín³ jan² Tsá² hniau³; hi³ jáun² lí³ua³ jan² tsá² hnio³ tsá² jí³ Dió³² ní², tsá² la³ hí³ bíh¹ má²zian² quionh³ Dió³², hi³ jáun² Dió³² zian² siáh³ quionh³ tsá² la³ hí³. ¹⁷Jáun² né³, cun³ñí¹ hi³ hniau³ dí² Dió³² ca³la³ tán¹ hián² cu³tí³, hi³ jáun² tiá² juénh¹³ yáh³ dí² n¹ má¹tí³ ñí¹ ca³ra³tsa² dí² tsú² héih³²; qui¹ jnoh¹ ná¹lái³ tsá² zian² quionh³ Dió³² ñí¹ hué²¹ lá² ca³la³ cun³ rón³² lín³ hnga² Cristo. ¹⁸Tiá² lin¹ zia³² jái¹³ hi³ juénh² dí² ñí¹con² jan² tsá² hú¹tá¹ hniau³ dí², qui¹ cun³ quin²³ bíh¹ tí³ có³² hi³ jmí¹ hú¹ cóh²¹ tsí³ dí² cun³quionh³ hi³ hniau³ dí² tsú² jáun². Jáun² jan² tsá² hú¹ cóh²¹ tsí³ né³ lín³ la³jmí¹ lín³ tsá²

má²má²tso² tsí³, cun³ñí¹ hi³ tiá² má²nio² cáun² tán¹ tsí³ tsú² hi³ Dió³² hniau³.

¹⁹Hnga² bíh¹ tín² Dió³² ca³ma³hniau³ dí² la³ñí¹, hi³ cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ jnoh¹ siáh³ má²hno³ dí² tsú². ²⁰Tí³la³ n¹juáh³ zian² tsá² juáh³: “Jná¹³ hno³ Dió³²”, já² hon² bíh¹ tsú² rainh²¹ má¹lí³² jáun², jáun² tsá² la³ hí³ dá² jan² tsá² tí¹ jáin² bíh¹. Qui¹ n¹juáh³ tiá² la³ hnio³ yáh³ tsú² rainh²¹ tsá² jien³², jáun² né³, ha³ bíh¹ lánh³ rón³² lí¹³ juáh³ tsú² hi³ hnio³ Dió³² jan² Tsá² tiá² má²ca³jien³² tsú². ²¹Qui¹ hnga² Cristo bíh¹ má²ca³cué³ héih³² lá²: “N¹juáh³ tsá² hnio³ Dió³², ja³bí¹ la³ jáun² hniauh³² ma³hnio³ tsú² siáh³ rainh²¹”.

Jnoh¹ bíh¹ tsá² cah¹ jmái¹ ñí¹con² tsá² tiá² quiú² tiá² jéin²³ Dió³²

5 Hi³ jáun² né³, lí³ua³ jan² tsá² taunh³² ta²¹ hi³ Jesús bíh¹ lín³ Cristo, tsá² la³ hí³ bíh¹ má²lín³ jon² Dió³². Qui¹ lí³ua³ jan² tsá² hnio³ jan² jméi² tsá¹míh¹, ja³bí¹ hnio³ tsú² siáh³ jí³ tsá¹míh¹ jon² tsá² hí³. ²Jáun² n¹juáh³ la³ má²hno³ jáun² dí² Dió³², hi³ la³ má²ma³tí²¹ jáun² dí² siáh³ la³ cun³ héih³² hi³ jmu² tsú² ñí¹con² dí², jáun² né¹ bíh¹ dí² hi³ ja³bí¹ má²hno³ dí² siáh³ jí³ jón²zfh¹ Dió³². ³Qui¹ n¹juáh³ hi³ má²hno³ dí² Dió³², jáun² má²hniauh³² má¹tí²¹ bíh¹ dí² la³ cun³ héih³² hi³ jmu² tsú²; hi³ héih³² hi³ jmu² tsú² jáun² né³, tiá² lí³ yáh³ cáun² liá¹ héi², ⁴qui¹ la³jín³² tsá² má²lín³ jon² Dió³² cah²³ bíh¹ jmái¹ ñí¹con² tsá² tiá² quiú² tiá² jéin²³ Dió³². Hi³ jáun² hi³ nio² jáun² cáun² tsí³ bíh¹ dí² jmu² hi³ tiau²³ dí² ñí¹con² tsá² tiá² quiú² tiá² jéin²³ hi³ Dió³². ⁵Hi³ jáun² né³, lí³ua³ jan²

tsá² taunh³² ta²¹ hi³ Jesús bíh¹ Jon²
 Dió³², tsá² la³ hí³ bíh¹ cah²³ jmái¹
 ñí¹con² tsá² tiá² jéin²³ hí³ Dió³².

**Jái¹³ hi³ má²tson¹³ dí² hi³
 ca³tin¹ Jon² Dió³²**

⁶Jáun² né³, jmí¹ cuan¹ Jesús Tsá²
 lín³ Cristo ca³lí³ lin¹ cun³quionh³
 jmái² jí³ cun³quionh³ jmí²; jáun²
 jun³juáh¹³ jmáh³la³ hi³ cáun³ jmái²
 yáh³ tsú², qui¹ ja³bí¹ jmí²hán¹ yáh³
 tsú² ca³táin³ jmí¹ lí²¹ jáun². Hi³
 hnga² Jmí²chí³ Chun¹ lín³ Tsá² nau³²
 jái¹³ ca³ti²¹ hi³ ní², qui¹ Jmí²chí³
 Chun¹ hí³ bíh¹ síáh³ Tsá² qui³ cun³
 hie³² jú¹ tson². ⁷[Zian² gáun³ Tsá²
 nau³² jái¹³ hñu³mí³cuú² ca³ti²¹
 hi³ ní²: Jméi² dí², Tsá² lín³ Jái¹³,
 jí³ Jmí²chí³ Chun¹ ní² síáh³; hi³
 jan² tán¹ tsáu² bíh¹ lín³ Tsá² gáun³
 hí³. ⁸Hi³ ñí¹ hue²¹ lá² síáh³] zia³²
 hñi³² jui³² ñí¹ ja³² jú¹ tson²: ñí¹con²
 Jmí²chí³ joh¹ Dió³², la³ má²quionh³
 jmái², jí³ jmí² ní² síáh³; hi³ tá¹ tun³
 ní² né³, la³ má²quionh³ Jmí²chí³
 tiáunh¹ cá²hon³ cu³tí³. ⁹Ní¹juáh³
 né³² cánh³ bíh¹ héi¹³ dí² jú¹ tson² hi³
 zih³² tsáu² ñí¹ hue²¹ lá², tiá¹³ bíh¹
 tiá³ tiá² héi¹³ dí² jú¹ tson² hi³ zih³²
 Dió³², qui¹ jú¹ tson² jáun² bíh¹ tí³
 jlánh¹ bí¹ quien². Hi³ jú¹ tson² jáun²
 né³, hi³ ca³tin¹ Jon² bíh¹ Dió³². ¹⁰Hi³
 jáun² ní¹juáh³ tsá² tanh² ta²¹ Jon²
 Dió³², tsá² la³ hí³ bíh¹ hu²¹ jú¹ tson²
 ní² hñu³ tsí³ hnga²; tí³la³ ní¹juáh³
 tsá² tiá² ta²¹ tanh² Dió³² má¹na²¹,
 tsá² la³ hí³ dá² jmu² hi³ Dió³² lín³
 jan² tsá² tí¹ jáin² bíh¹, qui¹ cun³ñí¹
 hi³ tiá² ta²¹ taunh³² tsú² la³ cun³
 jái¹³ hi³ má²ca³zih³ jáun² Dió³² hi³
 ca³tin¹ Jon². ¹¹Hi³ lá² bíh¹ jú¹ tson²
 hi³ má²ca³zih³ Dió³²: Hi³ má²ca³cué³
 tsú² jáun² jái¹³ hi³ lí¹³ ziaún² dí²

cun³ jmí¹hi³nio², hi³ jái¹³ hi³ lí¹³
 ziaún² dí² jáun² cun³ jmí¹hi³nio² né³,
 ca³lí³zia³² cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ Jon²
 bíh¹ Dió³². ¹²Hi³ jáun² ní¹juáh³ tsá²
 tanh² ta²¹ Jon² Dió³², lí¹³ bíh¹ zian²
 la³ cun³ jmí¹hi³nio²; tí³la³ ní¹juáh³
 tsá² tiá² ta²¹ tanh² Jon² Dió³² né³,
 cun³ tiá² lí¹³ bíh¹ zian² tsá² la³ hí³
 cun³ jmí¹hi³nio².

**Jái¹³ ñí¹ má²ca³táuh³ hi³
 hí² lí¹³ liéih³² tsú²**

¹³Jáun² né³, cuá¹jmu² jná¹³ sí²
 lá² hi³ ca³tin¹ hnoh² tsá² tanh²³
 náh² ta²¹ Jon² Dió³², hi³ jáun² lí³
 ñí¹³ náh² hi³ má²zian² náh² cun³
 jmí¹hi³nio².

¹⁴Má²nio² cáun² tsí³ dí² ñí¹con²
 Dió³² hi³ lí³ua³ cáun² hi³ mí¹³ dí²
 ñí¹con² tsú², jáun² náí³² bíh¹ tsú²
 jái¹³ quiú¹³ dí² ní¹juáh³ hi³ mí¹³
 dí² la³ cun³ hi³ qui³ tí³² tsí³ tsú²
 hnga². ¹⁵Jáun² né³, la³jmí¹ né¹ dí²
 jáun² hi³ Dió³² náí³² jái¹³ hi³ lienh¹
 dí², hi³ jáun² ja³bí¹ né¹ bíh¹ dí² hi³
 má²ca³héi¹³ dí² la³ cun³ hi³ ca³mí¹³
 dí² ñí¹con² tsú².

¹⁶Né³² né³, ní¹juáh³ zian² jan² tsá²
 ca³jien³² rainh²¹ hi³ jmu² cáun² tso³
 hi³ tiá² lí¹³ zeh³ ñí¹ hmú²¹, jáun²
 hniáuh³² liéinh³² tsú² Dió³² bíh¹,
 hi³ jáun² Dió³² cué³² jái¹³ hi³ lí¹³
 zian² tsá² hi³, ní¹juáh³ hi³ tso³ jáun²
 lí³ cáun² tso³ hi³ tiá² lí¹³ zeh³ ñí¹
 hmú²¹. Zia³² bíh¹ tso³ hi³ lí¹³ zeh³
 ñí¹ hmú²¹, tí³la³ tiá² jmu² yáh³ jná¹³
 héih³² hi³ liéinh³² tsú² Dió³² ca³ti²¹
 tso³ la³ jáun². ¹⁷La³jí³² hi³ hlah³ bíh¹
 lí³ tso³; tí³la³ zia³² bíh¹ tso³ hi³ tiá²
 lí¹³ zeh³ ñí¹ hmú²¹.

¹⁸Má²né¹ dí² hi³ jí³lin² tsá²
 má²ca³ma³jnia² Dió³² cáun² hi³
 hmai²¹ tiá² tso³ jmu² yáh³; qui¹

ti³la³ Jon² Dió³² jmu² hua³hi¹³ tsá²
 hí³, hi³ jáun² tiá² tie³ tsá² hláinh¹
 cuo². **19** Ja³bí¹ né¹ dí² hi³ má²láí³
 dí² tsá² joh¹ Dió³², ti³la³ ca³la³ jín³²
 tsá² zian² cun³ tin² tsí³ hmóu³²
 né³, tionh² jo³cuo² tsá² hláinh¹
 bíh¹. **20** Ja³bí¹ la³ jáun² né¹ dí² hi³
 má²cuán² Jon² Dió³², hi³ hí³ bíh¹
 má²ca³ma³ta² dí² hi³ ha³ lánh³
 rón³² lí¹³ lí³ cuóun³² dí² Dió³² Tsá²
 cu³tí³ zian². Hi³ jáun² né³, jnoh¹

bíh¹ hú¹tá¹ cu³tí³ má²tiauh² dí²
 cá²hon³ quiúnh¹ Tsá² cu³tí³ zian²
 hí³, qui¹ cun³ñí¹ hi³ má²tiauh² dí²
 cá²hon³ quiúnh¹ Jesús Tsá² lín³
 Cristo Jon² tsú². Hí³ bíh¹ dí² lín³
 Dió³² Tsá² cu³tí³ zian², hi³ hí³ bíh¹
 Tsá² jmu² hi³ lí¹³ zian² tsáu² la³ cun³
 jmí¹hi³nio². **21** Jáun² né³ jón³, ha³ lí²
 lí¹ ma³quien¹³ náh² cáun² hi³ siáh³
 cha³ jmí¹ má¹quien¹³ náh² Dió³².
 [Cun³ ní² bíh¹ tí³ jái¹³.]

Sí² Ní¹ Má²tun³ Quioh²¹ Juan²

Hníauh³² ná¹hnáu³ dí² jí³ hi³
hniáuh³² hua³hín¹³ dí² jú¹ tson²

¹Jná¹³ la³² jan² tsá² má²liei²¹
ná¹, hi³ cuá¹jmu² ná¹ sí² lá² hi³
ca³tin¹ hnoh² tsá² cuáh³², tsá²
ná¹lín³ náh² la³jmí¹ lín³ tsá²mí³ tsá²
tionh² jon². Hnoh² bíh¹ lín³ náh²
tsá² má²ná¹quiánh¹ ca³tin¹ Dió³²,
la³ má²quionh³ la³jín³² tsá² tionh²
jo³cuonh² hnoh², tsá² cu³tí³ hno³ lín³²
jnë¹³, hi³ jun³juáh¹³ jmáh³la³ jná¹³ yáh³
hnau³, qui¹ ja³bí¹ la³jín³² tsá² má²ca³lí³
cuoh² jú¹ tson² bí¹ siáh³. ²Hnau³ lín³²
jnë¹³ hnoh² cun³ñí¹ hi³ ca³tí²¹ jú¹ tson²
hi³ má²zia³² jáun² hñu³ tsí³ dí², hi³ jú¹
tson² jáun² né³ zia³² la³ má²zia³² jáun²
bíh¹ ñí¹con² dí² la³ cun³ jmí¹hi³nio².
³Jáun² cun³ lí³ hé² lí³ mieh² bíh¹ dí²,
jí³ hi³ jmu³ Dió³² Jméi² dí² juenh² tsí³
quionh³ Jesucristo Jon², hi³ jmu³ tsú²
siáh³ hi³ ziaún² dí² cáun² hi³ re² hi³
tin², ní¹juáh³ hi³ ziaún² dí² la³ cun³ lí³
jáun² jú¹ tson², jí³ hi³ ná¹hnáu³ dí² ní²
siáh³.

⁴Jlánh¹ má²ca³lí³ hiún² tsin³²
jnë¹³ cun³ñí¹ hi³ má²cá²jíe³² jná¹³
hi³ tsá² tionh² jo³cuonh² náh² ní²
má²ñí³táunh¹ la³ cun³ rón³² lí³ jáun²
jú¹ tson², la³ cun³ qui³ lí³ héih³² hi³
má²ca³héi¹³ dí² jáun² ñí¹con² Dió³²
Jméi² dí². ⁵Hi³ jáun² né³ reh², zia³²
cáun² hi³ hlí¹ lieh¹ jná¹³ hnoh² hi³

má¹tih²¹ náh². Tí³la³ jun³juáh¹³ cáun²
héih³² hmai²¹ yáh³ héih³² hi³ cuá¹jmu²
jnë¹³ lá² má²ná¹, qui¹ héih³² lá² dá²
lí³ la³ cun³ lí³ héih³² hi³ qui³ ca³lí³tái²
dí² la³ cun³ jmí¹tin² bíh¹, hi³ ná¹hnáu³
dí² quiúnh¹ tsá²ján² tsá²ján². ⁶Lí²lin¹
hi³ hno³ dí² Dió³² cun³quionh³ hi³
ma³tí²¹ dí² jáun² héih³² quioh²¹ tsú²;
hi³ héih³² jáun² né³ juáh³, hi³ hniáuh³²
má¹hno¹ náh² tsáu², la³ cun³ jái¹³ hi³
má²ca³niéih² náh² jáun² jmí¹tin².

Tsá² má²cau²

⁷Juo³ jná¹³ hnoh² la³ ní², qui¹
hngá¹máh³ lá² má²ñí³táunh¹ juóun³²
lín³² tsá² má²cau², tsá² tiá² má²tson²
jái¹³ hi³ Jesús Tsá² lín³ Cristo cuan³
ñí¹ hue²¹ lá² hi³ lín³ tsá² ngú³ la³ jnoh¹
cu³tí³. Tsá² má²cau² bíh¹ hi³, tsá²
la³ hi³ bíh¹ tsá² jmu² hniéi² quionh³
Cristo. ⁸Hua³hín¹³ náh² jmu³, hi³ jáun²
tiá² lí¹ tsa³hín³ ta²¹ hi³ ná¹jmu³² náh²,
hi³ jáun² hián¹³ bíh¹ náh² hmah²¹ la³
cun³ tí³.

⁹Qui¹ lí³ua³ jan² tsá² ná²tsin³ la³ cun³
hi³ má²ca³ma³ta² Cristo, jáun² tsá² la³
hi³ tiá² Dió³² quionh³ yáh³; tí³la³ ní¹juáh³
tsá² jmúh³² ta²¹ la³ cun³ hi³ ca³ma³ta²
jáun² Cristo né³, tsá² la³ hi³ bíh¹ cu³tí³
quionh³ Dió³² Jméi² dí², hi³ ja³bí¹
quionh³ tsú² siáh³ Jon² Dió³². ¹⁰Hi³ jáun²
né³, ní¹juáh³ zian² tsá² já²jíe³ hnoh² ñí¹
ní², hi³ ní¹juáh³ tiá² hie³² tsú² jú¹ tson² la³

lá², jáun² ha³ l² hen³ tsá² hí³ hñuh³² hí³
 sa³jun³ juoh¹ náh² tsú²: “Cuí¹ zian² nú²
 cáun² hí³ re² hí³ tñ²”; ¹¹quí¹ n¹juáh³ tsá²
 juáh³ la³ n² ñí¹con² tsá² la³ hí³, hí³ jáun²
 ja³bí¹ hnga² tsú² siáh³ jmu² ta²¹ hlah³
 quionh³ tsá² la³ hí³.

Ñí¹ ca³táuh³ jái¹³

¹²Hliáun³ lín³² bíh¹ jái¹³ zia³² hí³
 hnó³² jná¹³ juanh²¹ ñí¹con² hnoh²,
 tí³la³ tiá² hnó³² jná¹³ juanh²¹ quionh³

sí²; quí¹ hen² tsin³² jná¹³ hí³ ñí¹jie¹
 bíh¹ jná¹³ hnoh² cú²jueh³², hí³ jáun²
 ñí¹lieh¹ jná¹³ hnoh² ná¹jeinh³ ñí¹ dí²,
 quí¹ jáun² la³ jáun² l¹³ lí³ hiún² cu³tí¹³
 tsí³ dí².

¹³La³jín³² tsá² cuáh³² renh²
 hnoh² zian² tí³ lá², tsá²
 má²ca³quianh³ hí³ Dió³² uá²jai³²,
 tsá² hí³ juáh³: “Hia² náh²”
 ñí¹con² hnoh². [Cun³ ní² bíh¹ tí³
 jái¹³.]

Sí² Ñí¹ Má²hni³² Quioh²¹ Juan²

Hleh³² tsú² re² hi³ ca³tin¹
jan² tsá² jmái² Gayo

¹Jná¹³ la³², jan² tsá² má²liei²¹ ná¹,
hi³ cuá¹jmu² ná¹ sí² lá² ca³tin¹ hnú²
Gayo tsá² re² juóh³² dí² quiúnh¹, tsá²
cu³tí³ hnau³ lín³² jná¹³.

²Hnú² reh² tsá² hnau³ jná¹³ lín³²,
hiú² mǎ²³ jná¹³ ñí¹con² Dió³² hi³
cu¹ lǎ¹³ cáun² hi³ re² hi³ tin² la³jǎ³²
ta²¹ hi³ jmuh³² hnú², hi³ ha³ lǎ² cu¹
lǎ³ tsáun¹ nú², tí³la³ cu¹ chun¹ nú²
la³jm¹ chu²¹ jm¹ honh² nú². ³Jlánh¹
ca³lí³ hiú² lín³² tsin³² jná¹³ jm¹
cuá¹taunh²¹ má³ jan² tsá² reh² ñí¹
lá² hi³ ca³chá³ tsú² hi³ la³ má²zian²
jáun² hnú² la³ cun³ rón³² lǎ³ jú¹ tson²
hi³ má²ñíh¹ nú². ⁴Tiá² zia³² hí¹ cáun²
hi³ lǎ¹³ jmu³ hi³ tsah¹ jná¹³ la³ cónh³
bíh¹ hi³ ne¹ jná¹³ hi³ juá³ tsáu² hi³
jon³zih³² jná¹³ ñí³taunh¹ la³ cun³
rón³² lǎ³ jú¹ tson² hi³ má²ñí³².

⁵Hnú² reh², tsá² hnau³ jná¹³ lín³²,
jlánh¹ re² ñí³ma³tih²¹ hnú² quionh³
la³jǎ³² ta²¹ hi³ ñí³jmuh³² hnú² ñí¹con²
la³jín³² tsá² reh², uá¹jinh¹ tsá² reh²
tsá² tsá²taunh¹ ñí¹ ní², tsá² tiá² jm¹
má²ca³lí³ cuóun³² nú². ⁶Tsá² hí³ bíh¹
má²ca³chá³ ñí¹ ta³ ñí¹ la³jín³² tsá²
lín³ cuá³² ñí¹ lá², hi³ hno³ lín³² nú²
tsú² ní¹ má¹ca³cha³taunh¹. Jáun²
jmu³ tiá³ hi³ chú³² ma³hon¹ tsá² la³
hí³ la³ cun³ hi³ lí³ hniáuh³² hú¹ jui³²

ñí¹ tsa³taunh¹ tsú², lin¹ la³ cun³ tí³²
tsǎ³ Dió³²; ⁷quí¹ hí¹ cáun² yáh³ tiá²
hi³ má²ca³he³ tsú² hi³ cue³² tsá² tiá²
cuóun³² Dió³² tá¹la³ tiáunh¹ tsú²
jáun² jui³² hi³ jmu² ta²¹ cha¹³ Cristo.
⁸Hi³ jáun² dá² jo³cuo² jnoh¹ bíh¹
ca³tí²¹ tionh² tsú², hi³ má¹hon¹ dí²
tsú² ca³tí²¹ ta²¹ hi³ jmu², hi³ jáun²
la³ jáun² má²ná¹jmu³² dí² siáh³ ta²¹
cu³lí²¹ quiúnh¹ tsú² tá¹la³ ngai³² tsú²
jáun² jú¹ tson².

Diótrefes lín³ jan² tsá² jmu²
cun³ tin² tsǎ³ hnga²

⁹Hi³ jáun² né³, jná¹³ má²ca²jmú³²
cáun² sí² ñí¹con² tsá² má²lín³ hí³
cuáh³² ñí¹ ní²; tí³la³ Diótrefes má¹ná¹,
tiá² tí³² yáh³ tsǎ³ hi³ jnoh¹ jmú¹³ héih³²,
quí¹ cun³ñí¹ hi³ jlánh¹ hniá¹ tsú² hi³
lín¹³ tsá² chin¹ ñí¹con² tsá² reh² dí².

¹⁰Hi³ jáun² ní¹ má¹ngau³² jná¹³ ñí¹ ní²
né³, ñí¹jín²¹ ná¹ tsú², hi³ ñí¹juo³ ná¹
ca³tí²¹ la³jǎ³² hi³ jmu², jí³ hi³ ca³tí²¹ jú¹
hlah³, jú¹ tí¹jái² hi³ hleh³² ní² siáh³ hi³
ca³ta¹ jnoh¹. Hi³ tiá² lǎ²hiú² tsǎ³ tsú²
la³ cun³ hi³ má²hleh³² jáun², hi³ jáun²
hí¹juá³ tiá² hen² yáh³ tsú² tsá² reh²
tsá² tsá²taunh¹; hi³ ní¹juá³ tsá² hnió³
hen³ tsá² hí³ né³, quí² hna³² bíh¹ tsú²,
jí³ hi³ ca³la³ hi³ quí² huen² máh³ tsú²
tsá² la³ hí³ ja¹ tsá² cuáh³².

¹¹Hnú² reh² tsá² hnau³ jná¹³ lín³²,
ha³ lǎ² jmóuh¹ hnú² hi³ hlah³ jáun²,

jmu³ hnú² hi³ chu²¹. Quí¹ nǐ¹juáh³
 tsá² jmu² hi³ chu²¹, tsá² hí³ bíh¹ joh¹
 Dió³²; tí³la³ nǐ¹juáh³ tsá² jmu² hi³
 hlah³ né³, jáun² tsá² la³ hí³ tiá² Dió³²
 má²ca³lí³ cuóun³² yáh³.

Nóh³² chu²¹ quioh²¹ Demetrio

¹²Tí³la³ hi³ ca³tín¹ Demetrio
 má¹ná¹, la³jín³² tsáu² bíh¹
 hleh³² re² hi³ ca³tín¹ tsú²; hi³
 cun³quionh³ hnga² jú¹ tson² siáh³
 má²lí²lin¹ lín²¹ hi³ hí³ zian² la³
 cun³ ca³tí²¹. Ja³bí¹ jnoh¹ uá²jai³²
 cue³² jú¹ tson² hi³ ca³tín¹ tsú²; ñíh¹
 bíh¹ hnoh² hi³ jú¹ tson² bíh¹ hléh¹
 jnoh¹.

Ñí¹ ca³táuh³ jái¹³

¹³Hlíau³ bíh¹ jái¹³ jmí¹ zia³² hi³
 jmí¹ juanh²¹ jná¹³ ñí¹con² hnú²,
 tí³la³ tiá² hnó³² yáh³ jná¹³ jmu¹
 cun³quionh³ hmá²ján¹³; ¹⁴quí¹
 má²hu²¹ tsin³² jná¹³ hi³ ñí¹jie¹ ná¹
 hnú² tia³jui³²; hi³ jáun² má¹jáun²
 bíh¹ juoh²¹ dí² ná¹jéinh³ ñí¹.
¹⁵Cuí¹ zian² nú² cáun² hi³ re² hi³
 tín². Tsá² juóh³² dí² re² quiúnh¹ zian²
 ñí¹ lá² juáh³: “Hia² nú²” ñí¹con²
 hnú². Jmu³ tiá³ hi³ chú³² juah²¹ tiá³:
 “Hia² nú²” ñí¹con² ma³ quin³² ma³
 jan³² tsá² re² juóh³² dí² quiúnh¹ ñí¹
 nǐ². [Cun³ nǐ² bíh¹ tí³ jái¹³.]

Sí² Quioh²¹ Judas

Judas jmu² sí² hi³ ca³tin¹
tsá² má²ca³te³ Dió³²

¹Jná¹³ la³² Judas, rainh²¹ Jacobo, tsá² lín³ ná¹ jan² tsá² má²dí¹hlánh¹ joh¹ Jesucristo hi³ jmu² jná¹³ sí² lá² ca³tin¹ hnoh² tsá² má²ca³te³ náh² Dió³² Jméi² dí², hnoh² tsá² hniau³ tsú² lín³², tsá² má²ná¹tiáunh¹ náh² jo³cuo² Jesús Tsá² lín³ Cristo. ²Cuí¹ ja³² mií³ tsí³ Dió³² ñí¹con² náh² ca³la³ hi³ tiá² tsi³² héih³², hi³ tí³ lí³mí¹ cuí¹ lí³ zian² náh² siáh³ cáun² hi³ re² hi³ tin², jí³ hi³ tí³ lí³mí¹ má¹hnáu³ náh² nř² siáh³.

Tsá² má²ta² jú¹ tí¹jái²
(2 Pedro 2:1-7)

³Hnoh² reh² tsá² hnau³ jná¹³ lín³², jlánh¹ jmí¹ hu²¹ tsin³² jná¹³ hi³ jmu¹ sí² hi³ ca³tin¹ hnoh² hi³ ca³ti²¹ hi³ liáu³² dí² jáun² Dió³²; tí³la³ né³² né³, jje³² jná¹³ hi³ tí³ re² bíh¹ jmu¹ jná¹³ cú²jueh³² sí² lá² hi³ hlí¹ lieh¹ jná¹³ hnoh² hi³ jmúh¹³ náh² pí³ ca³la³ jonh³ jmí¹ honh² hi³ lí³ quien² la³ má²quien² jáun² jú¹ tson² hi³ ca³cué³ jáun² Dió³² cu³ jéin³² la³ lá² ñí¹con² la³jín³² tsá² joh¹. ⁴Quí¹ la³ uá¹ tiá² lin¹ bíh¹ má²taunh³² ma³ jan² tsáu² ja¹ quiú¹³ dí². Hi³ ca³tin¹ tsá² la³ hí³ bíh¹ jái¹³ hi³ má²rá¹juáh³ ñí¹ Sí² má²jun³ ne²¹ lín²¹, hi³ ca³tin¹

tsú² tsa³hín³. Jun³juáh¹³ tsá² zian² la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ Dió³² yáh³ tsá² la³ hí³, quí¹ juáh²³ tsú² hi³ cáun² lí¹³ bíh¹ néh¹ hi³ jmú¹³ dí² juón¹, quí¹ cun³ñí¹ hi³ jlánh¹ ja³² mií³ tsí³ Dió³²; hi³ sa³jun³ má²quien² tsú² Tsá² chín¹ Juo¹³ dí², Jesús Tsá² lín³ Cristo yáh³.

⁵Jáun² né³, uá¹jinh¹ má²ñíh¹ hnoh² jái¹³ hi³ chá¹³ jná¹³ ñí¹ hná¹ lá², tí³la³ jná¹³ hnó³² hi³ cháú¹ ná¹ siáh³ honh² náh². Sá¹nř² jie³, Dió³² Juo¹³ dí² ca³huen³ tsá² jón²zǎh¹ jón²cho¹ hla¹ Israel hue³² Egipto, tí³la³ jmí¹ lí²¹ jáun² né³, cu³ jáun² ca³ma³tsan² bíh¹ Dió³² la³jín³² tsá² tiá² ta²¹ ca³taunh² ja¹ quioh²¹ tsá² hi³. ⁶Ja³bí¹ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² siáh³, tsá² ca³lí³hnió³ hau³ cáun² jái¹³ hi³ tiá² jmí¹ ca³tin¹ hau³, hi³ tiú²uú² ca³jeih²¹ tsú² ta²¹ hi³ jmí¹ ná¹ho²; tsá² hí³ né³, ca³ta³ná¹tson³ bíh¹, hi³ ná¹hñéih¹ cun³ jmí¹hi³nio² cun³quionh³ cá²den¹ná¹ ñí¹ lí³ já¹nié², tá¹la³ chau²¹ jmái¹ jueh³² hi³ ra³tsi³² Dió³² héih³². ⁷Ja³bí¹ tsá² juú² Sodoma jí³ Gomorra ní² la³ má²quionh³ tsá² zian² juú² hi³ jmí¹ tioh³ cu³ jéin³ jáun² ní² siáh³, tsá² ca³jmú³ hí³ tso³ la³jmí¹ ca³jmú³ tsá²cuú² tsá²ta³ hí³ Dió³², hi³ ca³jmú³ tsú² hi³ hlah³ hi³ hó³² quionh³ tsá² hlá² tsá² nř², hi³ ca³la³ jí³ má²tún² hmóu³² tsá²ñuh²

ji³ má²tún² hmóu³² tsá²mi³ siáh³
 lí¹ ca³jmu³ ca³tsau³. Cun³ñí¹ hí³
 jáun² bíh¹ má²ca³ta³tsin¹ tsú² héih³²
 hí³ má²ná¹má²tso² tsí³ ja¹ sí² cun³
 jmf¹hi³nio²; hí³ jáun² tsá² hí³ né³ lín³
 cáun² lí²¹ ñí¹con² la³jín³² tsáu² hí³
 tiá² hniáuh³² jmu³ tsú² la³ jáun².

⁸Tí³la³ cu³ jáun² tsá² hie³² hí³
 jú¹ tí¹jái² ná¹lín³ bíh¹ tsá² cáun² lí¹
 quí² lí¹ tian²³; la³ jáun² dá² má²quí²
 má²hlian²³ tsú² hmóu³² bíh¹, hí³
 tiá² ta²¹ haih²¹ tsú² la³ cun³ já¹³ hí³
 ho² Dió³² Juo¹³ dí², jí³ hí³ tú² hión³²
 tsú² siáh³ tsá² huáh² tsí³, la³ cun³
 tsá²cuú² tsá²chín³. ⁹Qui¹ hí¹juáh³
 Mí²yi²¹, tsá² chín¹ ja¹ quioh²¹
 tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² yáh³ tiá² ca³ja³
 tsí³ hí³ tu³ hión³² tsá² hláinh¹, hí³
 jmf¹ quiú³ jmf¹ jin³ dí² jmf¹ ca³quiú³
 ca³táinh³ tsú² jáun² Moisés ta³
 má²hla¹, tí³la³ jí³²la³ ca³juáh³ tsú²
 la³ lá² bíh¹: “Hnga² Juo¹³ dí² juáh³:
 iCuánh² quián¹³!” ¹⁰Tí³la³ tsa³jái¹³
 hí³ né³, ná¹hle³² jú¹ hlah³ quioh²¹
 cáun² hí³ tiá² cuoh² bíh¹. Tsá² hí³
 cáun² ná¹jmu² lí³ua³ cáun² hí³ chin²
 chí¹ hmóu³² bíh¹, la³ cun³ hí³ qui³
 cuoh² jáh³ hnga¹ jáh³ náí²; tí³la³
 la³jí³² hí³ jmu² tsú² jáun² né³, jmu²
 hí³ tsa³hín³ hmóu³² bíh¹ tsú².

¹¹iHen³ máh³ juo²³ tsá² la³ hí³!,
 quí¹hliá² má²ca³can³ tsú² juí³²
 quioh²¹ hla¹ Caín tsá² ca³jngih³ hí³
 rainh²¹. Má²ná¹jmu² tsú² la³jmf¹
 ca³jmu³ hla¹ Balaam cun³ñí¹ hí³
 jlánh¹ hniá¹ quie³, hí³ quiunh²¹ tsú²
 siáh³ la³jmf¹ cá¹quiúnh²¹ hla¹ Coré
 tsá² ca³jun³ hí³ cun³ñí¹ hí³ ca³jmu³
 tiá² nieh³. ¹²Tsá² hí³ bíh¹ tsá² hliah³²
 tsí³ tsáu², hí³ jáun² má²lí³ cáun²
 hua³heih²¹ bíh¹ quián¹³ náh² hí³
 tiáunh¹ tsá² hí³ ja¹ quián¹³ náh²
 ní¹ má¹ca³ngih³² náh² hí³ jmúh¹³

má³² cu³tsa³² cun³ñí¹ hí³ hnáu³
 náh², quí¹ tsá² hí³ dá² cáun² lí¹
 cú² lí¹ hính²³ hiún² tsí³, hí³ ca³la³
 hí¹ jan² tiá² hin² tanh² ta²¹. Tsá²
 hí³ ná¹lín³ la³jmf¹ lín³ tsá² jmu²
 hua³hí¹³ jáh³, tí³la³ má¹lí³² jáun²
 né³, sa³ jmáh³la³ ñí¹con² hnga² bíh¹
 tsú² jmu² hua³hí¹³. Tsá² la³ hí³ dá²
 ná¹lín³ la³jmf¹ lí³ jnie² tiá² jmf³
 jeinh³² hí³ lí¹ ñí³tú¹ ñí³lí³ tí³ hlá²
 tí³ ní² cun³quionh³ chí³. Tsá² la³ hí³
 ná¹lín³ siáh³ tsá² ná¹jún¹ ca³la³ tí³
 tenh³ jéin³² máh³, la³jmf¹ lí³ cáun²
 hmá² cun³ tiá² máí³ háí³², hmá²
 hí³ má²ca³quí² ca³cái² siáh³ la³ tí³
 chí² jmu². ¹³Tsá² hí³ bíh¹ cáun²
 chí² huéh²³ la³jí³² hí³ hlah³ hí³ hó³²
 tí³ ñeh² hñu³ tsí³ la³ uá¹ tiá² heh³,
 la³jmf¹ chí² huéh²³ ma³ quin³² ma³
 cu³ jlái³ jmf²miih²¹ la³jí³² má¹qui³²
 tioh³ tí³ ñeh² quioh²¹ hí³ cha³² tí³
 can³² jmái². Hí³ ná¹lín³ tsú² siáh³
 la³jmf¹ lí³ chí¹jmai²¹ hí³ má²já²con²
 juí³² ñí¹ hí¹tsá²toh³; tsá² má²ná¹lí³
 hua³jan²¹ já¹nié² liánh² ní¹
 tsa³táunh¹ la³ cun³ jmf¹hi³nio².

¹⁴Hla¹ Enoc, tsá² ñí¹ má²quiau³
 nió³ jón²záh¹ jón²cho¹ hla¹ Adán,
 ca³hléh³ siáh³ já¹³ hí³ ca³cué³ Dió³²
 hñu³ tsí³ hí³ ca³tin¹ tsá² la³ ní², hí³
 ca³juáh³ la³ lá²: “Ca³jé³² jná¹³ hí³
 Juo¹³ dí² cuá¹jáunh²³ quionh³ tí³ la³
 mei²¹ cu³tí³ bíh¹ tsá²cuú² tsá²ta³,
¹⁵hí³ ja³ra³tsí³² héih³² ñí¹con² ca³la³
 jín³² tsáu², hí³ zen³ tsú² siáh³ ñí¹
 hlah³ ca³la³ jín³² tsá² tiá² hnió³
 ma³zian² la³ cun³ hí³ tí³² tsí³ Dió³²,
 cun³ñí¹ hí³ ca³tí²¹ la³jí³² hí³ hlah³ hí³
 má²ca³jmu³, jí³ hí³ ca³tí²¹ ca³la³ jí³²
 jú¹ hlah³ hí³ má²ca³hléh³ tsá² jmu²
 hí³ tso³ hí³ ca³tin¹ Dió³²”. ¹⁶Tsá² la³
 hí³ bíh¹ tsá² lí¹ quí² lí¹ hón²³ jí³ hí³
 ziu² hien² siáh³ tsáu², tsá² hniá¹ jmu³

la³ji³² hi³ dí¹quiaunh²¹ tsí³ hmóu³².
Cá² ñí¹ jú¹ toh² bíh¹ hleh³² tsá² hí³;
hi³ ñí¹juáh³ ca³hléh³ tsú² re² quioh²¹
jan² tsáu² né³, cun³ñí¹ hi³ zia³² hi³
hen² tsí³ hiáuh³ bíh¹ tsú² jaun³².

Cueh³ náh² honh² hi³ jmu³² hi³ chu²¹

17 Tí³la³ hnoh² reh² tsá² hnau³
jná¹³ lín³², cháú¹ náh² honh² jái¹³ hi³
ca³hléh³ jáun² tsá² ná¹lín³ tí³² tsá²
quian³² jě¹ Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí².
Quí¹ la³ cun³ jmí¹tin² bíh¹ 18 ca³zái³
tsú² hnoh² la³ lá²: “Ñí¹ ca³táuh³
jmá¹ lí³ zian² tsá² cóh³² cú²nga¹
la³ji³² la³ cun³ hi³ táunh²³ dí² ta²¹,
tsá² ma³zian² cun³quionh³ la³ji³² hi³
hlah³ hi³ tí³² tsí³ hmóu³²”. 19 Tsá² hí³
bíh¹ jmu³ hi³ ná¹quí² ná¹tsoh³ tsáu²;
tsá² zian² cun³ tín² tsí³ hmóu³² bíh¹
tsá² hí³, ha³ tiá² Jmí²chí³ joh¹ Dió³²
zian² yáh³ hñu³ tsí³ tsú².

20 Tí³la³ hnoh² reh², tsá² hnau³
lín³² jná¹³, jmu³ náh² hi³ tí³ lí³mí¹
niau²¹ tiá³ honh² náh² cun³ jmá²
cun³ jnia³², quí¹ cáun² hi³ quien²
lín³² bíh¹ hi³ táunh²³ náh² ní²
ta²¹. Lienh¹ náh² siáh³ Dió³² la³
cun³ rón³² lí³ hi³ hie³² náh² jáun²
Jmí²chí³ Chun¹. 24 Jmu³ náh²
hua³hí¹³ hi³ cun³quionh³ la³ji³² hi³
jmu³² náh² lí¹³ ma³jnia² Dió³² hi³
hniau³ hnoh², tá¹la³ ná¹hé² ná¹janh³²

náh² hi³ chau²¹ jmá¹ hi³ lí¹³ zian²
náh² cun³ jmí¹hi³nio² cun³ñí¹ hi³ ja³²
mí³ tsí³ Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí².

22 Cuí¹ já² mí³ honh² náh² ñí¹con²
tsá² lí¹ ná¹tioh³ hliáun³ ñéih³ tsí³,
23 lion¹ náh² tsú² la³juah²¹ dúh¹ hi³
huen¹³ náh² tsú² ja¹ sí²; tí³la³ tá¹la³
ja³² mí³ honh² náh² ñí¹con² ma³ jan²
tsáu² né³, hniáuh³² hua³hín¹³ náh²
hmóu³² siáh³, quí¹ la³ jí³ tsí¹ cuú¹
tsí¹ ha¹ bíh¹ tsá² la³ hí³ má²ca³hliáh²
cun³quionh³ la³ji³² hi³ hlah³ hi³ hó³²
hi³ má²ca³jmú³.

**Má²quien² tsú² Dió³² ñí¹
ca³táuh³ sí² quioh²¹**

24 Jáun² né³, Dió³² Tsá² tín² jmu³
hua³hí¹³ hnoh² hi³ jáun² jmí¹líh³
tiá² hính³² náh², Tsá² tín² zeh³
hnoh² ta³ ñí¹ hnga² hi³ hí¹ cáun²
tsáuh³ náh² tiá² zia³², ñí¹ lí³ jáun²
cú²tú¹ cú²lí¹³; hi³ jáun² má¹jáun² lí³
tsinh¹ náh² ca³la³ hi³ tiú²uú² tsí³²
héih³², 25 Dió³² Tsá² jan² tán¹ hí³
bíh¹ Tsá² liáu³² dí², icuí¹ lí³quien²
bíh¹ jí³ hi³ cuí¹ cuá¹pin³ hi³ cuá¹ho²
jái¹³ la³ cun³ qui³ lín³ tsú² ca³la³
cun³ jmí¹tin², ta³né³², jí³ la³ jí³ jmái¹
né³bí¹ ja³² ní² siáh³, cun³ñí¹ hi³
ca³tín¹ Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí²!
iTson² bíh¹ cu³tí³! Cun³ ní² bíh¹ tí³
jái¹³.

Sí² Hi³ Rá¹tioh³ Jáí¹³ Hi³ Jmí¹ Ná¹hmá¹ Ná¹jní¹ Hi³ Má²ca³jñéih³ Dió³²

La³ cun³ hi³ ca³híe³ Jesucristo
ñí¹con² Juan²

1 Jesús Tsá² lín³ Cristo
ca³ma³jnia² ñí¹con² tsá²
má²ná¹hlánh¹ joh¹ la³ cun³ hi³
ca³híe³ jáun² Dió³² ca³tí²¹ la³jí³²
la³ cun³ hi³ né³bí¹ lí¹³; hi³ jáun²
hí³ ca³zen³ jan² tsá²cuú² tsá²ta³
hí³ tsa³hie¹ Juan² tsá² lín³ tsá²
má²dí¹hlánh¹ joh¹ la³jí³² hi³ jáun².
²Hi³ jáun² hi³ né³ ca³ma³tson²
la³jí³², la³ cun³ jáí¹³ quioh²¹ Dió³²
la³ má²quionh³ jú¹ tson² hi³ ca³cué³
jáun² Jesús Tsá² lín³ Cristo, jí³ la³jí³²
hi³ ca³jnia³ jáun² jéinh³² tsú².

³Héh³ ma³ jmí¹ ren² ní¹juáh³ tsá²
hi³², hi³ náí³² jí³ hi³ taunh³² siáh³
ta²¹ la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáí¹³ hi³
ca³cué³ lá² Dió³², quí¹ má²ja³quián³
bíh¹ lí³tí³.

Juan² jmu² sí² ñí¹con² quiau³ cuáh³²

⁴Jná¹³ la³² Juan², zein³² ná¹ sí² lá²
ñí¹con² tá¹ quiaun³ nió³ hnoh² tsá²
má²ná¹lín³ náh² cuáh³² tí³ hué³²
Asia ní². Cuí¹ má¹hé¹ má¹mieh² náh²
Dió³², jí³ hi³ cuí¹ zian² náh² siáh³
cáun² hi³ re² hi³ tin² hi³ jmu³ Dió³²,
Tsá² qui³ zian² la³ cun³ jmí¹tin²,
Tsá² zian² la³ tí³ ta³né³², hi³ la³

má²zian² jáun² bíh¹ siáh³ jmí¹ tsú²
jmí¹ ja³²; hi³ tá¹ quiaun³ jmí²chí³
joh¹ Dió³² tsá² tionh² hí³ ta³ ñí¹ tsú²,
ñí¹ cuá¹tón²¹ tsú² jáun² hmá²si¹
quioh²¹ cuí¹ jmu¹ siáh³ la³ ní², ⁵jí³
hi³ cuí¹ jmu¹ siáh³ Jesús Tsá² lín³
Cristo, Tsá² zih³² re² lín³² jú¹ tson²,
Tsá² la³ñí¹ hí³ lín³ tsá² hmai²¹ jmí¹
ca³jenh¹³ ja¹ hla¹, Re²¹ Tsá² chín¹
ñí¹con² tsá² ná¹lín³ re²¹ ñí¹ hué²¹ lá².
Hí³ bíh¹ jan² Tsá² jlánh¹ hniau³ dí²,
hi³ jáun² ca³hin³ tsú² tso³ quiú¹³ dí²
cun³quionh³ jmí²hán¹ hnga²; ⁶hí³
bíh¹ má²ca³jmú³ siáh³ hi³ má²ná¹láí³
dí² cu³ nió³ tsá² ná¹lín³ re²¹, jí³ hi³
má²ná¹láí³ dí² siáh³ mí²tsáu² ñí¹con²
Dió³² Jméi² dí². Cuí¹ lí³quien² bíh¹
hnga² hi³ dí² jí³ hi³ cuí¹ ho² siáh³
pí³ la³ cun³ jmí¹hi³nio². iTson² bíh¹
cu³tí³!

⁷Sá¹ní² jie³ dúh¹, jui³² ja¹ jnie²

bíh¹ jáuh³ tsú²,
la³jín³² tsáu² bíh¹ jie³² tsú² ní¹
má¹jaunh³²,
hí¹ la³ tí³ tsá² ca³hah³ yáh³ tsú²
jie³²;
hí³ la³ján³² la³jánh³ dú¹ ñí¹ tsá²
zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³ bíh¹
ho³ jngih³ ní¹ má¹jaunh³² tsú²
jáun².

Ján³, tson² bíh¹ la³ jáun² lí¹³.

8—Jná¹³ bíh¹ lín³ ná¹ huéh³ la³ñí¹, hi³ ca³la³ tí³ huéh³ ñí¹ cá¹táuh³ — juáh³ Dió³² Juo¹³ dí², Tsá² qui³ zian² hi³ la³ cun³ jmí¹tin², Tsá² zian² la³ tí³ ta³né³², hi³ la³ má²zian² jáun² bíh¹ siáh³ jmí¹ tsú² jmí¹ ja³²; Dió³² Tsá² cú² juenh².

**Jmí¹ cá³jnia³ Cristo hi³
lin¹ hi³ quien² lín³²**

9Hi³ jáun² né³, jná¹³ Juan², jan² renh² hnoh² tsá² ma³tsoh¹ náh² honh² cu³lí²¹ quiúnh¹, tsá² cá²re² tiauh² dí² jo³cuo² Dió³² jí³ hi³ ná¹tion²³ dí² siáh³ tsí³ cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ Jesús. Jná¹³ jmí¹ cuá²tson³ ná¹ cáun² hué³² nio² chu³ jmái², hué³² jmái² Patmos, cun³ñí¹ hi³ hléh²³ jná¹³ jái¹³ quioh²¹ Dió³² jí³ hi³ zíh²³ jná¹³ siáh³ jú¹ tson² hi³ ca³tin¹ Jesús. 10Hi³ jáun² jmí¹ cá¹chó²¹ jmái¹ ná¹chan¹ hi³ ca³tin¹ Tí³² Juo¹³ dí², [la³ cun³ dú²me¹ yáh³.] jmí¹jáun² ca³jmú³ Jmí²chí³ Chun¹ hi³ ca³jnia³ jéin³² jná¹³ la³ lá²: Cu³hna³² jná¹³ ca³naí³² cáun² mah¹ hi³ ñí¹ca³hléh³ tsáu² tiá³ lín³² la³jmí¹ hén²³ cáun² mí¹ñí² trompeta, 11hi³ ñí¹ca³juáh³ la³ lá²:

—Tón³ ñí¹ sí² la³ cun³ hi³ jfeh³² nú² lá², hi³ jáun² zen² ñí¹con² tán¹ quiaun³ nió³ tsá² cuáh³² [hué³² Asia], la³ cun³ tsá² zian² já¹ juú² Éfeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, jí³ Laodicea ní² siáh³.

12Hi³ jáun² ca³jinh¹ jná¹³, hi³ ca³lí³hno³² jná¹³ jie²¹ ní¹juáh³ hin² hleh³² ñí¹con² jná¹³. Jmí¹ ca³jinh¹ jná¹³ jáun² né³, ca³jíe³² jná¹³ quiau³ tse³ pih²¹ ha²¹ jmí² no¹ hi³ hún¹ sí² hi³ lí³ cú¹mí¹niau²¹ jmáh³², 13hi³ já¹ ñí¹ ná¹táun³ tse³ pih²¹ jáun² né³

ca³jien¹ jná¹³ jan² Tsá² jnia³ la³jmí¹ jnia³ tsá²mí³cuoun², hi³ dí¹quih³² cáun² hmih³² cuó² hi³ he² la³ tí³ coh³ ta³, hi³ ñí¹ tsí³ né³ hñéih³ cáun² láu² lí³ cú¹mí¹niau²¹. 14Hi³ jnú² chí¹ tsú² né³, tiáu² lín³² bíh¹ ca³la³ jmí¹ tiáu² jan³², ho³ la³jmí¹ tiáu² jñú¹³ já¹ziáh²; hi³ mí¹ñí¹ tsú² siáh³ zín³ lín³² bíh¹ la³jmí¹ lí³ zíh¹ sí². 15Ta³ tsú² siáh³ ca³la³ hi³ zín³ dáin³ bíh¹ la³jmí¹ lí³ cáun² mí¹ñí² rá²hu²¹ sí²; hi³ ní¹ má¹ca³hléh³ tsú² siáh³, tiá³ lín³² bíh¹ hén²³ mah¹ la³jmí¹ hín¹ ní¹juáh³ ní¹ má¹cá²quh³² ma³ quin³² ma³ cu³ tsin¹ jmí²miih²¹. 16Cuá² chu²¹ zianh³² tsú² quiau³ chí¹jmaí²¹, ho³ tsú² né³ cuá²ha² cáun² mí¹tái³ hmu³ tá¹ tun³ jo²¹, hi³ jáun² ñí¹ tsú² siáh³ zín³ lín³² la³jmí¹ pin³ hiú² ní¹ má¹tí³ chí³hiú².

17Jmí¹ ca³jien¹ jná¹³ tsú², jáun² ca³quinh³ ná¹ ta³ ñí¹ tsú² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² jun³. Jmí¹jáun² ca³tie³ tsú² jná¹³ cuo² cun³quionh³ cuá² chu²¹ quioh²¹, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Ha³ lí² juenh³ na²¹, quí¹ jná¹³ bíh¹ la³² la³ cun³ jmí¹ ca³lí³liau³ jí³ ca³la³ tí³ ñí¹ cá¹táuh³ siáh³. 18Jná¹³ bíh¹ la³² Tsá² zian² ná¹, Tsá² jun³ ná¹ cu³tiá³, tí³la³ ta³né³² má¹na¹, má²zian² jná¹³ la³ cun³ jmí¹hi³nio² bíh¹. Jná¹³ bíh¹ quion¹ llave quioh²¹ hmú³² jí³ hi³ quioh²¹ ñí¹ tsá²tánh¹ tsá² má²cá²tsan³ ní² siáh³. 19Jáun² né³, tón³ ñí¹ sí² la³jí³² hi³ má²lí²jieh³ hnú² ní²; la³ cun³ hi³ má²lí³² jí³ hi³ né³bí¹ lí³ jmí¹ tsú² jmí¹ ja³² ní² siáh³. 20La³ cun³ hi³ hnió³ juáh³ quiau³ chí¹jmaí²¹ hi³ zionh¹ jná¹³ cuá² chu²¹, jí³ quiau³ tse³ míh¹ hún¹ sí² hi³ lí³ cú¹mí¹niau²¹ hi³ má²lí²jieh³ nú² jáun², la³ lá² bíh¹ lí³: Quiau³ chí¹jmaí²¹ jáun² lí³ quiaun³ tsá²cuú²

tsá²tán² jná¹³ bíh¹, tsá² tanh² hó¹ñí¹
tán¹ quiaun³ nió³ tsá² cuáh³² hí³, hi³
quiau³ tse³ míh¹ jáun² né³ lín³ siáh³
tán¹ quiaun³ nió³ tsá² cuáh³² hí³
bíh¹.

**Jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsá² lín³
cuáh³² já¹ juú² Éfeso**

2 "Né³² né³, zen² jáí¹³ lá² ñí¹con²
tsá²cuú² tsá²tán² jná¹³, tsá²
cuá¹tanh² hó¹ñí¹ tsá² má²lín³ cuáh³²
já¹ juú² Éfeso, hi³ zéih³ tsú² la³ lá²:
"Tsá² zianh³² hí³ quiau³ chí¹jmai²¹
tí³ cuá² chu²¹, Tsá² ngí³² hí³ ja¹
quioh²¹ tá¹ quiau³ tse³ míh¹ hún¹
sí² hí³ lí³ jáun² cú¹mí¹niau²¹ juáh³
la³ lá²: ²Má²cuo² bíh¹ jná¹³ re² he³
lánh³ lí³ táh³ hnoh², ño¹ bíh¹ jná¹³
hi³ hnoh² jmuh³² náh² ta²¹ la³ jonh³
jmí¹ honh², jí³ he³ lánh³ rón³² tion³
náh² siáh³ honh² níf²; ja³bí¹ ño¹ jná¹³
hi³ cun³ tiá² jéin²³ bíh¹ hnoh² tsá²
hláih¹, hi³ ño¹ jná¹³ siáh³ hi³ re² lín³²
bíh¹ cá² lan²³ hnoh² tsá² lí¹ ná¹juáh³²
hi³ lín³ tí³²² tsá² quian³² jé¹ Dió³²²,
jáun² hnoh² má²ca³lí³ ñíh¹ hi³ tsá²
tí¹ jáin² bíh¹ hí³. ³Ná¹tion²³ bíh¹
hnoh² honh² ja¹ la³jé¹³² uu³mí²tsí³²
hi³ ma³tsoh¹ náh² honh² cun³ñí¹
hi³ ca³tin¹ jná¹³, tiá² má²ca²huon³
yáh³ hnoh². ⁴Tí³la³ zia³² bíh¹ cáun²
hi³ hlah³ quián¹³ hnoh²: Hi³ tiú²uú²
hnau³ yáh³ hnoh² jná¹³ la³ cun³ jmí¹
hnau³ hnoh² jáun² jmí¹tin². ⁵Jáun²
né³, cháú¹ náh² honh² ha³ lánh³
jmí¹ má²zian² náh² ñí¹con² jná¹³
jmí¹tin², hi³ cuí¹ cha³conh² siáh³
honh² náh² ha³ lánh³ má²zian² náh²
ní² ta³né³²; jmu³ siáh³ la³ cun³ ta²¹
hi³ ca³jmu³ náh² jáun² la³ jmí¹ ñí¹,
quí¹ ní¹juáh³ tiá² jmúh¹³ náh² la³
ní², jáun² jáunh¹³ jná¹³ hi³ já¹quin³²
ná¹ tse³ míh¹ hún¹ sí² ní² ñí¹con²

hnoh² ní¹juáh³ tiá² la³ tsa³conh²
yáh³ honh² náh². ⁶Tson² bíh¹ jmuh³²
hnoh² re² hí³ tiá² jen²³ náh² la³ cun³
hi³ jmu² tsá² cu³ nió³ hain²¹ tí³ con²
Cú²la²¹, qui¹ ja³bí¹ jná¹³ siáh³ tiá²
tí³²² yáh³ tsin³² ná¹ tsá² hí³".

⁷"Ní¹juáh³ tsá² chí²¹ cuá¹, icuí¹
nie¹³ tsú² re² la³ cun³ hi³ juáh³
Jmí²chí³ Chun¹ ñí¹con² tsá² ná¹lín³
cuáh³² la³ tán¹! Qui¹ ní¹juáh³ tsá²
ca³cah¹³ jmái¹, tsá² hí³ bíh¹ cue¹
jná¹³ jáí¹³ hi³ cuh³ máí³ hi³ hai²¹
hmá² jmu² hí³ lí³ zian² tsú² hí³ chí²¹
chu³ jo² hué¹³ Dió³²² ñí¹ tianh³² tsú²
tie³.

**Jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsá² lín³
cuáh³² já¹ juú² Esmirna**

8 "Né³² né³, zen² jáí¹³ lá² ñí¹con²
tsá²cuú² tsá²tán² jná¹³, tsá²
cuá¹tanh² hó¹ñí¹ tsá² má²lín³ cuáh³²
já¹ juú² Esmirna, hi³ zéih³ la³ lá²:
"Tsá² lín³ hí³ la³ñí¹ hi³ ca³la³ tí³
ñí¹ ca³táuh³, Tsá² ca³jun³ hi³ jáun²
ca³jenh¹³ siáh³, Tsá² hí³ juáh³ la³
lá²: ⁹Ño¹ bíh¹ jná¹³ re² he³ lánh³
rón³² ma³tsoh¹ náh² honh² jí³ hí³
má²tia³mii² náh² siáh³, tí³la³ uá¹
jáun² la³ jáun² né³, cun³ jáun²
hánh³ bíh¹ hnoh². Ño¹ jná¹³ siáh³
lánh³ rón³² tú² hiáu³² hnoh² tsá²
lí¹ juáh³ hí³ hi³ lín³ judíos, qui¹
tsá² hí³ dá² cáun² ná¹lín³ cu³ nió³
quioh²¹ Satanás bíh¹. ¹⁰Ha³ lí²
juenh³ náh² la³ cun³ hi³ má¹tsoh¹
náh² honh². Sá¹ní² jie³, tia³juí³² lá²
bíh¹ má²táuh³² tsá² hláih¹ ma³
jan² hnoh² hñu³mí¹ñí², la³ cun³ hi³
ca³ lau³ tsú² hnoh². Quia³ jmái¹ lí³
hniáuh³² má¹tsoh¹ hnoh² honh².
Tí³la³ cuí¹ tionh² náh² la³ má²tionh²
jáun² ñí¹con² jná¹³, uá¹jinh¹ ca³la³
tí³ ñí¹ cá¹tsan³ náh², hi³ jáun² jná¹³

cué¹³ jái¹³ hi³ lí¹³ zian² náh² cun³
jmf¹hi³nio² hi³ lí³ jáun² la³juah²¹
dúh¹ cáun² có²ron¹ná¹”.

11”Nf¹juáh³ tsá² chí²¹ cuá¹, icu¹
nie¹³ tsú² la³ cun³ hi³ juáh³ Jmf²chí³
Chun¹ ñí¹con² tsá² ná¹lín³ cuáh³² la³
tán¹! Nf¹juáh³ tsá² ca³cah¹³ jmái¹,
ha³ tiá² hi³ quiunh²¹ yáh³ tsú² ca³ti²¹
hmú³² ñí¹ má²tenh³.

**Jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsá² lín³
cuáh³² já¹ juú² Pérgamo**

12”Né³² né³, zen² uá²jai³² jái¹³ lá²
ñí¹con² tsá²cuú² tsá²tán² jná¹³, tsá²
cuá¹tanh² hó¹ñí¹ tsá² má²lín³ cuáh³²
já¹ juú² Pérgamo, hi³ zéih³ la³ lá²:

“Tsá² quian³² hi³ mí¹tái³ hmu³ tá¹
tun³ jo²¹ juáh³ la³ lá²: 13”Ño¹ jná¹³
re² ha³ jin¹ tionh² hnoh², hnoh² dá²
tionh² ñí¹ cuá¹quien² Satanás bíh¹;
ti³la³ uá¹ jáun² la³ jáun² tionh² náh²
ñí¹ jáun², cun³ jáun² la³ má²zian²
jáun² bíh¹ hnoh² hi³ ca³tin¹ jná¹³.
Hí¹juáh³ tiá² ca³ma³zian¹³ yáh³
hnoh² hi³ ca³tin¹ jná¹³, uá¹jin¹ jmái¹
hi³ ca³jngih³ tsú² jáun² Antipas tsá²
ca³náu² hi³ jái¹³ la³ má²nau³² jáun²
hi³ ca³tin¹ jná¹³, tsá² jun³ hi³ ñí¹ cuá¹
n² Satanás. 14”Ti³la³ zia³² ca³lá² hi³
tiá² ti³² tsin³² jná¹³ hi³ jmuh³² hnoh²,
quí¹ cun³ñí¹ hi³ n² bí¹ tiáunh¹ ma³
jan² tsáú² ja¹ quián¹³ hnoh², tsá²
tiá² hnió³ chá³² ti³ có³² la³ cun³
hi³ ca³ma³ta² hla¹ Balaam, tsá²
ca³ma³tin² hla¹ Balac ha³ lánh³ rón³²
ma³can² tsá² Israel hi³ jmu³ tso³, hi³
cuh³ ngú³ quioh²¹ jáh³ má²lí²jngih³
tsú² ta³ ñí¹ dió³² tsá² lán¹, jí³ hi³
lí¹ jmu³ lí¹ tsó²¹ n² síáh³. 15”Ja³bí¹
tiáunh¹ síáh³ ma³ jan² tsáú² ja¹ n²
quián¹³ náh², tsá² taunh³² ta²¹ jái¹³
quioh²¹ tsá² cu³ nió³ hain²¹ ti³ con²
Cú²la²¹. 16”Jáun² né³, za¹ náh² jmf¹

honh² ca³ti²¹ hi³ n², quí¹ lí¹ zia³² lí¹
jáunh¹³ ná¹ tia³juí³² hi³ já¹jmú³² ná¹
hnié² quiúnh¹ tsá² hi³ cun³quionh³
mí¹tái³ hi³ cuá²ha² uen³² ná¹”.

17”Nf¹juáh³ tsá² chí²¹ cuá¹, icu¹
nie¹³ tsú² re² lín³² la³ cun³ hi³ juáh³
Jmf²chí³ Chun¹ ñí¹con² tsá² ná¹lín³
cuáh³² la³ tán¹! Quí¹ n²juáh³ tsá²
ca³cah¹³ jmái¹, tsá² hi³ bíh¹ cue¹
jná¹³ má³² hi³ jmái² jáun² maná
hi³ ná¹hma¹ jáun², hi³ cuh³, cónh³
cá² má³ quín¹ pih²¹ tiáu². Ní¹ quín¹
pih²¹ jáun² né³ tón³² cáun² hi³ jmái²
tsú², hi³ hma¹; hi³ jmái² tsú² jáun²
né³, jí³²la³ hnga² bíh¹ tsá² he³ hí³ lí³
cuoh² hi³ jáun².

**Jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsá² lín³
cuáh³² já¹ juú² Tiatira**

18”Né³² né³, zen² uá²jai³² jái¹³ lá²
ñí¹con² tsá²cuú² tsá²tán² jná¹³, tsá²
cuá¹tanh² hó¹ñí¹ tsá² má²lín³ cuáh³²
já¹ juú² Tiatira, hi³ zéih³ la³ lá²:

“Jon² Dió³² Tsá² zín³ m¹ñí¹ la³jmf¹
lí³ zih¹ sí², Tsá² lí³ síáh³ ta³ la³jmf¹
lí³ mí¹ñí² zín³ lín³², hi³ bíh¹ juáh³ la³
lá²: 19”Jná¹³ cuo² lánh³ rón³² lí³ táh³
hnoh²: hi³ hnau³ náh² jná¹³, hi³ nio²
cáun² tán¹ honh² náh², hi³ ma³con²¹
náh² síáh³ la³jín³² tsáú², jí³ hi³ tion²³
náh² síáh³ honh² la³jí³²; hi³ ño¹ jná¹³
síáh³ hi³ ti³ jlánh¹ bíh¹ hliáun³ ta²¹
chu²¹ má²ná¹jmuh³² náh² tá¹ la³
lá², la³ cónh³ bíh¹ jmf¹tin². 20”Ti³la³
zia³² bíh¹ cáun² hi³ tiá² ti³² tsin³²
jná¹³ hi³ jmuh³² hnoh²: Quí¹ n² bíh¹
cuá³ tsá²mí³ Jezabel, tsá² lí¹ juáh³
hí³ hi³ lín³ jan² ti³² jē¹ Dió³², ti³la³
má²lí³² jáun² né³, sa³ má²can² bíh¹
tsú² tsáú² hi³ juáh³ dí² hi³ chu²¹
bíh¹ néh¹ n²juáh³ hi³ jmu³ tsú² hi³
juón¹ quionh³ tsá² hlá² tsá² n², jí³
hi³ cuh³ síáh³ ngú³ quioh²¹ jáh³

má²lí²jngih³ tsú² ní¹con² dió³² tsá² lán¹. ²¹Ca³cue³ bíh¹ jná¹³ tsá²mi³ n² jmá¹ hi³ jm¹ lí³ tsa³conh² tsí³ ca³tí²¹ hi³ hlah³ hi³ hó³² jáun², tí³la³ tiá² ca³lí³hnió³ yáh³ tsú². ²²Jáun² ne³, sá¹n² níe² náh² jái¹³ lá²: Jná¹³ jmu¹ hi³ quió³² tsú² hi³ rá¹má²tso² lín³² tsí³ la³ má²quionh³ jí³ la³jín³² tsá²núh² tsá² ja³² tsí³ hi³ jmu² tso³ quionh³ dí², ní¹juáh³ tsá²núh² tsá² tiá² chá³² tí³ có³² tá¹³ tsá²mi³ hí³. ²³Má¹hiá¹ má¹tsán¹³ jná¹³ siáh³ tsá² má²ca³hín¹³ jé¹ tsú² cun³quionh³ hi³ chéi³ hi³ uóu³², hi³ jáun² la³jín³² tsá² ná¹lín³ cuáh³² la³ tán¹ lí³ ní³² hi³ jná¹³ bíh¹ Tsá² cuo² ná¹ jm¹ tsí³ tsáu² jí³ hñu³ tsí³ tsú² n² siáh³, hi³ jáun² jná¹³ bíh¹ má¹hmah²¹ ní¹con² náh² la³ cun³ rón³² lí³ ta²¹ hi³ jmuh³² náh². ²⁴Tí³la³ hnoh² tsá² Tiatira ní¹ hná¹ n², tsá² tiá² táunh²³ náh² ta²¹ zión³² jáun², hi³ sa³jun³ ca³lí³ cun² náh² siáh³ la³ cun³ hi³ juáh²³ jáun² tsá² hí³ jú¹ hún¹ quioh²¹ Satanás, ha³ tiú²uú² cue¹³ yáh³ jná¹³ cónh³f¹ cáun² liá¹ héi² ní¹ hná¹ n² ní¹con² hnoh². ²⁵Jí³²la³ tí³ zianh³² náh² tiá³ juí³² hi³ má²quiánh¹ bí¹ náh² ca³la³ tí³ ní¹ cuanh²¹ jná¹³. ²⁶Qui¹ ní¹juáh³ tsá² ca³cah¹³ jmá¹, jí³ hi³ jmu² siáh³ la³ má²jmu² jáun² la³ cun³ hi³ hnó³² jná¹³ ca³la³ ní¹ cá¹táuh³ jmá¹, jáun² tsá² la³ hí³ bíh¹ cue¹ jná¹³ jái¹³ hi³ hau³ jái¹³ ní¹con² tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³. ²⁷La³jmí¹ má²ca³cué³ jná¹³ jáun² Nuh³² jái¹³ hi³ ho² ná¹, la³ jáun² bíh¹ hau³ tsá² hí³ jái¹³ hi³ ra³tsí³² héih³² ní¹con² tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³, hi³ cuá¹ho² jái¹³ cun³quionh³ cáun² hmá²háh¹ hi³ lí³ mí¹ní², hi³ jáun² juú² tsunh³ tsú² tsáu² la³jmí¹ juú² tsunh² tsú² cáun² hná¹ hia³² cuáh¹; ²⁸tsá² hí³ né³ cue¹

jnë¹³ chí¹jmái²¹ juenh¹³ hi³ ja³² tí³ ca³jniá³²”.

²⁹”Ní¹juáh³ tsá² chí²¹ cuá¹, icuí¹ nie¹³ tsú² re² lín³² la³ cun³ hi³ juáh³ Jmí²chí³ Chun¹ ní¹con² tsá² ná¹lín³ cuáh³² la³ tán¹!

Jái¹³ hi³ ca³tín¹ tsá² lín³
cuáh³² já¹ juú² Sardis

3 ”Né³² né³, zen² uá²jai³² jái¹³ lá² ní¹con² tsá²cuú² tsá²tán² jná¹³, tsá² cuá¹tanh² hó¹ní¹ tsá² má²lín³ cuáh³² já¹ juú² Sardis, hi³ zéih³ la³ lá²:

“La³ lá² juáh³ Tsá² jan² hí³ tá¹ quiaun³ jmí²chí³ joh¹ Dió³² jí³ hi³ quian³² siáh³ tá¹ quiau³ chí¹jmái²¹: Jná¹³ ño¹ la³ cun³ la³jí³² hi³ jmuh³² hnoh², hi³ jáun² ño¹ jná¹³ hi³ hnoh² má²ná¹jún¹ bíh¹ uá¹jinh¹ la³jín³² tsáu² ná¹juáh²³ hi³ zian² bíh¹ hnoh². ²iNú¹ tianh³ dá² náh², hueh³ zió³ máh¹! Jmu³ hua³hi¹³ la³ cun³ cú¹pih²¹ hi³ ziaun²³ ní² quián¹³; ñeh² bíh¹ hi³ tsa³hín³ ca³la³ jí³²; qui¹ má²cá²jíe³² jná¹³ hi³ la³jí³² hi³ jmuh³² hnoh² tiá² lí³ yáh³ la³ cun³ jmí¹ ca³tí²¹ lí³ ta³ ní¹ Dió³². ³Cháu¹ honh² la³ cun³ hi³ má²ca³heh³ náh² jáun² jí³ hi³ má²ca³niéih² náh² jáun² siáh³, hi³ ma³tí²¹ re² tí³ chí¹ján³; za¹ jmí¹ honh². Qui¹ ní¹juáh³ tiá² hueh²¹ náh² zió³ máh¹, jáun² jná¹³ jáunh¹³ ní¹con² hnoh² la³jmí¹ ja³² jan² háin² cáun² jmá¹ hi³ tiá² ñíh¹ náh². ⁴Tí³la³ cu³ jáun² zian² bíh¹ cu³ nió³ pih²¹ tsáu² já¹ juú² Sardis ní², tsá² tiá² má²ca³ma³quiá¹ ha¹, tsá² hí³ tsa³ñí³táunh¹ quiúnh¹ jná¹³ hi³ ná¹quih³² hmih³² tiáu², qui¹ hi³ jáun² má²ca³tín¹ yáh³ tsú². ⁵Ní¹juáh³ tsá² ca³cah¹³ jmá¹, tsá² hí³ bíh¹ lí³ quíh³² hmih³² tiáu², ha³ tiá² hin¹³

yáh³ jná¹³ hi³ jmái² tsá² hí³ ñí¹ sf²
ñí¹ rá¹tioh³ hi³ jmái² tsá² lí¹³ zian²
cun³ jm¹hi³nio², tí³la³ jná¹³ dá²
má¹tson¹³ bíh¹ ñí¹con² Ñuh³² jí³
ñí¹con² tsá²cuú² tsá²ta³ tsú² ní² siáh³
hi³ tsá² joh² jná¹³ bíh¹ tsá² hí³”.

6”Ñí¹juáh³ tsá² chí²¹ cuá¹, icuí¹
nie¹³ tsú² re² lín³² la³ cun³ hi³
juáh³ Jm¹chí³ Chun¹ ñí¹con² tsá²
má²ná¹lín³ cuáh³² la³ tán¹!

**Jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsá² lín³
cuáh³² já¹ juú² Filadelfia**

7”Né³² né³, zen² uá²jai³² já¹³ lá²
ñí¹con² tsá²cuú² tsá²tán² jná¹³, tsá²
cuá¹tanh² hó¹ñí¹ tsá² má²lín³ cuáh³²
já¹ juú² Filadelfia, hi³ zéih³ la³ lá²:

“La³ lá² juáh³ Tsá² jlánh¹ híen¹,
Tsá² tson² jē¹, Tsá² quián³² hi³ llave
quioh²¹ hla¹ re²¹ Dá²vi²¹, Tsá² nia³²
hí³ ho³hñú¹³, hi³ hí¹ jan² yáh³
tiú²uú² hin² lí¹³ jná¹³ má¹lí³² jáun²,
hi³ nñí¹juáh³ ní¹ má¹ca³jna³ tsú²
ho³hñú¹³ né³, hí¹ jan² yáh³ tiú²uú²
hin² lí¹³ nia³² siáh³. Tsá² hí³ juáh³:

8Jná¹³ cuo² lánh³ lí³ ta²¹ quián¹³
hnoh². Sá¹ní² jie³, jná¹³ má²cá²jmu³²
hi³ há²na²¹ cáun² ho³hñú¹³ ñí¹con²
hnoh², hi³ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³
jné¹³; qui¹ uá¹jinh¹ cú¹píh²¹ pí³ zia³²
quián¹³ náh², cu³ jáun² má²ca³tionh²
bíh¹ náh² ta²¹ já¹³ quion²¹ jná¹³, ha³
tiá² má²ca³ma³zian¹³ yáh³ hnoh²
ñí¹con² jná¹³. 9Sá¹ní² jie³ dúh¹,
tsá² joh¹ hí³ Satanás tsá² tí¹ jáin²
hí³, tsá² lí¹ ná¹juáh²³ hí³ hi³ lín³
judíos ta³ tiá² lín³, ñí¹con² tsá² hí³
jmu¹ jná¹³ héih³² hi³ tsa³dí³jñí³² ñí¹
hó²¹ máh¹ hnoh², hi³ jáun² lí³ ñí³²
tsú² hi³ jná¹³ bíh¹ má²ca³ma³hnau¹
ná¹ hnoh². 10Jm¹ cá¹juáh²¹ jná¹³
jáun² hi³ hniáuh³² cueh¹³ náh²
honh² ca³ma³tih²¹ bíh¹ hnoh² héih³²

jáun² quion²¹ jná¹³; hi³ jáun² dá²
jné¹³ bíh¹ jmu¹ ná¹ hua³hi¹³ hnoh²
nñí¹juáh³ ní¹ má¹cua³² uu³mí²tsí³² hi³
má²ja³quián³ cua¹³ jáun² ñí¹ hué²¹
lá² hí³ ca³ lan³ ca³la³ jín³² tsá² zian²
tá¹ cáun² hngá¹máh³ lá². 11Qui¹
má²ja³quián³ bíh¹ jáunh¹³ jná¹³;
jáun² tiá³ zianh³² la³ cun³ hi³ zia³²
ní² ñí¹con² náh², hi³ jáun² hí¹ jan²
tiá² hin² quin³ có²ron¹ná¹ quián¹³
náh². 12Ñí¹juáh³ tsá² ca³cah¹³ jmái¹,
tsá² hí³ bíh¹ jmu¹ jná¹³ hi³ lín³
la³juah²¹ dúh¹ cáun² pí²lia²¹ ñéih³
hñú³ híen¹ quioh²¹ Dió³² Juóu³²
jné¹³, hi³ jáun² jm¹líh³ bíh¹ tiú²uú²
cua³han² tsú² ñéih³ jáun². Tí³ coh³
quioh²¹ tsá² hí³ né³ tón¹³ jná¹³ hi³
jmái² Dió³² Juóu³² jí³ hi³ jmái² juú²
quioh²¹ Dió³² Juóu³² jná¹³ hí³, la³
cun³ juú² Jerusalén hmai²¹ yáh³,
juú² ja³ jáun² ñí¹con² Dió³² Juóu³²
jné¹³ tí³ hñú³mí³cuú²; ja³bí¹ tón¹³
jné¹³ siáh³ hi³ jmái² huen² ná¹, cáun²
hi³ jmái² hmai²¹”.

13”Ñí¹juáh³ tsá² chí²¹ cuá¹, icuí¹
nie¹³ tsú² re² lín³² la³ cun³ hi³ juáh³
Jm¹chí³ Chun¹ ñí¹con² tsá² ná¹lín³
cuáh³² la³ tán¹!

**Jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsá² lín³
cuáh³² já¹ juú² Laodicea**

14”Né³² né³, zen² siáh³ já¹³ lá²
ñí¹con² tsá²cuú² tsá²tán² jná¹³, tsá²
cuá¹tanh² hó¹ñí¹ tsá² má²lín³ cuáh³²
zian² já¹ juú² Laodicea, hi³ zéih³ la³
lá²:

“Tsá² jlánh¹ re² nau³² já¹³, Tsá²
qui³ tson² jē¹, Tsá² lín³ hí³ mí¹ziah²¹
ca³tí²¹ la³jí³² hi³ ca³jmu³ Dió³²,
Tsá² hí³ bíh¹ juáh³ la³jí³² já¹³ ñí¹
hná¹ lá²: 15Cuo² re² bíh¹ jné¹³ he³
lánh³ lí³ ta²¹ quián¹³ hnoh². Tiá²
má²zian² yáh³ hnoh² hi³ ca³tin¹

jn¹³ ca³la³ jonh³ jm¹ honh², hi³
 sa³jun³ hau² yáh³ hnoh² jná¹³.
 iSá¹jm¹ hi³ má²zian² hnoh² hi³
 ca³tin¹ jná¹³ dúh¹, ho³ hi³ hau² náh²
 jná¹³! 16Tĩ³la³ cun³ñí¹ hi³ ti³ lĩ¹ lĩn³
 náh² la³jm¹ lĩ³ jm² cháu³ bíh¹,
 sa³jun³ chéi³ sa³jun³ cuóuh³ yáh³,
 quí¹ hnoh² dá² cáun² lĩ¹ hai²¹ náh²
 ja¹ bíh¹, hi³ jáun² dá² cáun² hñei²¹
 bíh¹ jná¹³ hnoh² la³ jan² tsá² hñei³²
 cáun² hi³ tiá² jmá³. 17Qui¹ hnoh²
 dá² jlánh¹ juáh³: Jnoh¹ bíh¹ cu³ nió³
 tsá² hánh³ lĩn³², jlánh¹ re² má²ca³lĩ³
 hánh³ jnoh¹, hi³ jáun² hí¹ cáun²
 yáh³ tiú²uú² hi³ lĩ³hniauh²³ quiú¹³.
 Hi³ tiá² ñih¹ yáh³ náh² má¹lĩ³² jáun²
 hi³ hnoh² bíh¹ cu³ nió³ tsá² tsí¹juá³
 cu³tĩ³, tsá² zenh² chu³ juí³², tsá²
 tia³mii², tsá² ten³, tsá² láun³ cuánh²
 cu³tĩ³. 18Hi³ jáun² jná¹³ né³ juah³²
 hi³ chú³² lách¹³ hnoh² cú¹mí¹niau²¹
 ñí¹con² jná¹³, hi³ má²ca³lĩ³ hngó³²
 cun³quionh³ sí², hi³ jáun² bíh¹ ján¹
 tson² lí³ hánh³ hnoh²; liá³ náh²
 siáh³ hmih³² tiáu² hi³ quíh¹³ hi³
 jáun² lĩ¹³ chí¹jlín² náh², hi³ jáun²
 quin³ hua³heih²¹ quián¹³ náh²; hi³
 liá³ náh² siáh³ mĩ³ hi³ táh¹³ náh²
 mĩ¹máh¹ hi³ jáun² lĩ¹³ jieh²¹ hnoh².
 19Qui¹ jná¹³ dá² jin³² ní¹juáh³ tsá²
 hno³ ná¹, jí³ hi³ tí¹ jinh²¹ ná¹ tsú²
 siáh³; jáun² né³, ma³zian¹³ náh² hi³
 ca³tin¹ jná¹³ ca³la³ jonh³ jm¹ honh²,
 za¹ jm¹ honh² ca³ti²¹ hi³ hlah³
 ní². 20Sá¹nĩ² jie³ dúh¹, jná¹³ zenh²
 ho³hñú¹³ hi³ dí¹té²³ ná¹; ní¹juáh³
 lí³ua³ jan² tsá² náí³², hi³ niá³² tsú²
 siáh³ ho³hñú¹³ quioh²¹, jáun² jná¹³
 né³ hu²¹ ñéih³ quioh²¹ tsú² hi³ jmu¹
 ná¹ má³² cu³tsa³² quiúnh¹ tsú².
 21Ní¹juáh³ tsá² ca³cah¹³ jmái¹, tsá²
 hí³ bíh¹ cue¹ jná¹³ jái¹³ hi³ tsa³cuá²
 cu³hén² ná¹, la³jm¹ ca³cah¹ jná¹³

jáun² jmái¹, hi³ jáun² má²cuá¹tón²¹
 jná¹³ cu³hén¹ Nuh³²".

22"Ní¹juáh³ tsá² chí²¹ cuá¹, hi³
 jáun² icu¹ nie¹³ tsú² re² lĩn³² la³
 cun³ hi³ juáh³ Jmí²chí³ Chun¹
 ñí¹con² tsá² má²ná¹lĩn³ cuáh³² la³
 tán¹!

Má²tsú² má²jónh³² tsú²
 Díó³² hñu³mĩ³cuú²

4 Jmí¹ má²lĩ³² jáun² né³ ca³jie³²
 jná¹³ cáun² ho³hñú¹³ hi³
 há²na²¹ hñu³mĩ³cuú²; hi³ jáun² mah¹
 hi³ la³ ca³nái³² jná¹³ jáun² jmí¹tin²
 né³, ca³nái³² jná¹³ siáh³ hi³ ñí¹hleh²¹
 siáh³ tsáu² la³jmí¹ hén²³ cáun²
 mí¹ñí² trompeta, hi³ ñí¹juah²¹ la³
 lá²:

—Uú³ hnu² tí³ lá², hi³ jáun² ñí¹ lá²
 hie¹³ jná¹³ la³ cun³ hi³ lĩ¹³ jmí¹tsú²
 jmí¹ja³².

2La³ cun³ jmí¹jáun² né³ ca³jmú³
 Jmí²chí³ Chun¹ hi³ ca³jnia³ jéin³²
 jná¹³ cáun² hmá²si¹ hi³ zeh²
 hñu³mĩ³cuú², ñí¹ hmá²si¹ jáun² né³
 cuá¹tsi²¹ jan² tsáu². 3Ca³la³ cú²tú¹
 cú²lí¹³ bíh¹ jniá³ Tsá² cuá¹tón²¹ hi³
 ñí¹ hmá²si¹ jáun², la³jmí¹ zín³ quín¹
 téh²³ tsú² jasje ho³ cú¹ cornalina;
 hi³ la³ cu³ la³ jéin³ ñí¹ cuá¹tón²¹ tsú²
 jáun² né³ hen² jmí²quín¹ réh² hi³
 zín³ lĩn³² la³jmí¹ zín³ cá² máí³ quín¹
 esmeralda. 4Cu³ jéin³ hmá²si¹ jáun²
 ná¹táun³ siáh³ cónh³í¹ quiu³quiún³
 hmá²si¹ hi³ ná¹tsin¹ quiu³quiún³
 tsá²daun³² tsá² ná¹quih³² hmih³²
 tiáu², hi³ ná¹hein³² siáh³ có²ron¹ná¹
 hi³ lĩ³ cú¹mí¹niau²¹. 5Ñí¹ hmá²si¹
 jáun² hia³² sí² quioh²¹ mĩh³², hi³
 ca³la³ cú²tiú² cú²jan³² lĩn³² siáh³
 nio² hi³ hén²³ tiá³ cu³tĩ³. Ta³ ñí¹ Tsá²
 cuá¹tón²¹ hi³ tsí¹cau³² quiau³ sí² hi³
 jniá³ la³jmí¹ jniá³ sí² quí² hmá²; sí²

jáun² né³ ca³tin¹ tá¹ quiaun³ jmí²chí³
 joh¹ Dió³². ⁶Ta³ ñí¹ Tsá² cuá¹tsí²¹
 hí³ hmá²si¹ jáun² jniá³ la³jmí¹ jniá³
 cáun² jmí²miih²¹ hí³ lí³ jmáh³la³ hu³²
 hí³ nga² joh¹ cá² táun² cá² táun², hí³
 lí³ la³jmí¹ lí³ jan³².

La³ cu³ la³ jéin³ hmá²si¹ jáun²
 tionh² siáh³ quiun³ tsá²cuú²
 tsá²chín³; tsá² hí³ né³ ná¹hó²¹
 mí¹ñí¹ tí³ ta³ ñí¹ jí³ tí³ cu³hna²¹ ní²
 siáh³. ⁷Tsá²cuú² tsá²chín³ la³ñí¹ hí³
 jniá³ la³jmí¹ jniá³ jan² hiah³², tsá²
 ñí¹ má²gon³ hí³ né³ jniá³ la³jmí¹
 jniá³ jan² cuá¹ju² míh¹, tsá² ñí¹
 má²gáun³ né³ jniá³ ñí¹ la³jmí¹ jniá³
 ñí¹ tsá²mí³cuóun², hí³ ñí¹ má²quiun³
 tsá² hí³ né³ jniá³ la³jmí¹ jniá³ jan²
 má²i² hí³ hí¹ranh³². ⁸Ma³ quin³² ma³
 jan³² tsá²cuú² tsá²chín³ hí³ ná¹tsí²¹
 ma³ jñéi³ chí¹ pí¹³, hí³ ná¹hó²¹ siáh³
 mí¹ñí¹ la³ coh³ la³ ñeh² quioh²¹. La³
 huá² la³ jma² bíh¹ cun³ tiá² tunh²³
 tsá² hí³ hí³ ná¹juáh²³ la³ lá²:

iTsá² híen¹, Tsá² híen¹, Tsá² híen¹
 cu³tí³ bíh¹ Dió³² Juo¹³ dí²,
 Tsá² cú² Tsá² juenh² cu³tí³ bíh¹,
 Tsá² qui³ zian² la³ cun³ jmí¹tin²,
 hí³ hí³ bíh¹ Tsá² zian² la³
 má²zian² jáun²!

⁹Ma³ quin³² ma³ cu³ jéin³² hí³
 má²quiun² tsá²cuú² tsá²chín³ hí³
 Tsá² cuá¹tón²¹ hí³ ñí¹ hmá²si¹ jáun²,
 jí³ hí³ má²tsú² má²jónh³² tsú² siáh³
 Tsá² hí³ hí³ cueh³² dí² tiá¹hmah¹
 Tsá² zian² hí³ la³ cun³ jmí¹hi³nio²,
¹⁰má¹lí³² jáun², tán¹ quiu³quiun³
 tsá²daun³² hí³ tiánh²³ ná¹hin³ ca³la³
 tí³ hué³² ta³ ñí¹ Tsá² cuá¹tón²¹ hí³ ñí¹
 hmá²si¹, hí³ má²tsú² má²jónh³² dí²
 Tsá² zian² hí³ la³ cun³ jmí¹hi³nio²,
 hí³ cha³² dí² siáh³ có²ron¹ná¹ hí³
 ná¹hein³² ta³ ñí¹ Tsá² cuá¹tón²¹ hí³,
 hí³ juáh³ la³ lá²:

¹¹Hnú² Dió³² Juo¹³ jnoh¹,
 jan² hnú² bíh¹ ca³tí²¹ ma³quiun²
 tsáu²,
 jí³ hí³ ma³tsu³ ma³jáuh³² tsú²,
 jí³ hí³ juáh³ tsú² hí³ hnú² bíh¹
 Tsá² cú² juenh² nú²;
 qui¹ hnú² bíh¹ ca³jmuh³ la³jí³²
 hí³ zia³²,
 hí³ cun³ñí¹ hí³ tí³² honh² huen²
 bíh¹ hnú² ca³lí³zia³² la³jí³² hí³
 zia³².

Sí² rá¹pan² hí³ rá¹hñei³², jí³ hí³
 rá¹quiun² tá¹ quiau³ jéin³²

5 Jáun² né³, jmí¹jáun² ca³jé³²
 jná¹³ hí³ Tsá² cuá¹tsí²¹ hí³
 ñí¹ hmá²si¹ cuá¹zianh³² cuá² chu²¹
 cáun² sí² rá¹pan² hí³ tioh³ huéh³ la³
 coh³ la³ ñeh², hí³ rá¹hñei³² jí³ hí³
 rá¹quiun² tá¹ quiau³ jéin³². ²Jmí¹
 lí²¹ jáun² ca³jiēn¹ jná¹³ jan² tsá²cuú²
 tsá²ta³ Dió³², tsá² jlánh¹ zia³² pí³
 quioh²¹, hí³ hleh³² tiá³ lín³² hí³ nga²
 hí³ juáh³ la³ lá²:

—¿Hin² bíh¹ tsánh² ca³tin¹ záih³
 tá¹ quiau³ hí³ rá¹hñéih³ sí² ní² hí³
 niá³²?

³Tí³la³ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² zian²
 tsá² jmí¹ ca³tin¹ niá³² sí² jáun² hí³
 hí³², sa³jun³ hñu³mí³cuú², sa³jun³
 ñí¹ hué²¹ lá², hí³ sa³jun³ hñu³ hué³²
 siáh³. ⁴Hí³ jáun² jná¹³ né³ ca³uó³²
 lín³² qui¹hliá² tiá² hin² tsanh³ yáh³
 tsá² jmí¹ lí¹³ niá³² sí² jáun² hí³
 hí³². ⁵Jmí¹jáun² ca³zái³ jná¹³ jan²
 tsá²daun³² hí³ la³ lá²:

—Ha³ lí²uú² uó² hnú², qui¹ Tsá² lín³
 Hiah³², jan² Tsá² mí¹zionh² quioh²¹
 hla¹ Judá, Tsá² jón²zih¹ jón²cho¹ hla¹
 re²¹ Dá²vi²¹, hí³ bíh¹ má²ca³cah¹³
 jmái¹ hí³ jáun² hí³ bíh¹ má²ca³tin¹
 niá³² sí² lá², hí³ ca³ tsú² tá¹ quiau³
 hí³ rá¹hñéih³ sí² lá².

6 Jm¹jáun² ca³jien¹ jná¹³ jan²
 Já¹ziáh² míh¹ hí³ zenh² ja¹ ní¹
 zeh¹ hmá²si¹ quionh³ hmá²si¹ hí³
 ná¹tsin¹ jáun² tsá²daun³² hí³, la³
 má²quionh³ tá¹ quiun³ tsá²cuú²
 tsá²chín³ hí³ n²siáh³. Já¹ziáh²
 míh¹ hí³ né³ má²quian³² cuoh² hí³
 lin¹ hí³ má²ca³jngih³ tsú². Hí³ né³
 jm¹ tsí²¹ quiau³ ju¹³ hí³ jm¹ zia³²
 siáh³ quiau³ má³ m¹ní¹; la³ji³²
 hí³ jáun² né³ lí³ lí²¹ hí³ ca³tin¹
 tán¹ quiaun³ jm²chí³ joh¹ Dió³²
 hí³ má²ca³zen³ dí² ní¹ quioh²¹
 tá¹ cáun² ní¹ cuá¹ ní¹ hué²¹ lá².
 7 Jáun² Tsá² lín³ Já¹ziáh² míh¹ hí³
 ngau³ ní¹ cuá¹tón²¹ Tsá² cuá¹tsí²¹
 hí³ ní¹ hmá²si¹, hí³ ca³ní¹quian¹³
 sí² cuá¹zianh³² tsú² jáun² tí³ cuá²
 chu²¹. 8 Jm¹ má²lí²quian³ Tsá² hí³ sí²
 jáun² né³, tá¹ quiun³ bíh¹ tsá²cuú²
 tsá²chín³ hí³ la³ má²quionh³ tá¹
 quiu³quion³ tsá²daun³² hí³ ca³jmú³
 ná¹hin³ la³ tí³ hué³² ta³ ní¹ Tsá² lín³
 hí³ Já¹ziáh² míh¹. Ma³ quin³² ma³
 jan³² tsá²daun³² hí³ jm¹ ná¹zianh³²
 ma³ cáun² tun³² pih²¹ hí³ cai³² tsú²,
 hí³ ná¹zianh³² siáh³ ma³ cáun² uon²
 hí³ lí³ cú¹mí¹niau²¹ hí³ canh² ziún².
 Ziún² jáun² né³ lí³ la³ji³² já¹³ hí³
 ná¹hle³² tsá² joh¹ Dió³² ní¹con².
 9 Hí³ jáun² tsá² hí³ jm¹ ná¹hie³² siáh³
 cáun² sun¹ hmai²¹ hí³ juáh³ la³ lá²:
 Hnú² bíh¹ ca³tin¹ nú² hí³ niáh¹³
 sí² n²,
 hí³ cáih¹ nú² tá¹ quiau³ hí³
 chí¹h²éih²³ n²,
 quí¹ hnú² bíh¹ ca³jngah³ tsáu²;
 hí³ cun³quionh³ jm²hán¹ nú²
 ca³lian³² nú² tsáu²,
 hí³ jáun² lí³ lín³ tsú² tsá² joh¹
 Dió³²,
 tsá² ja¹ quioh²¹ ca³la³ jánh³ dú¹
 ní¹ mí¹zionh² tsáu²,

la³jáh³ dú¹ ní¹ juo³ tsá² jma²,
 jí³ la³jín³² tsá² zian² ma³ quin³²
 ma³ caun³² hué³² n²siáh³.
 10 Qui¹ má²ca³jmuh³ hnú² hí³
 ná¹lín³ tsú² cu³ nió³ re²¹ jí³
 mí²tsáu² n²siáh³ hí³ ca³tin¹
 Dió³² Juo¹³ jnoh¹,
 hí³ jáun² tsa³tánh¹ tsú² hí³
 tsa³háu³ já¹³ ní¹ hué²¹ ó³².
 11 La³ cun³ jm¹jáun² ca³jien¹ jná¹³
 juóun³² lín³² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³²
 tionh² la³ cu³ la³ jéin³ ní¹ cuá¹tón²¹
 Tsá² cuá¹tsí²¹ hí³ ní¹ hmá²si¹ jáun²,
 la³ má²quionh³ tsá²cuú² tsá²chín³
 hí³ jí³ tsá²daun³² hí³ n²siáh³, jí³
 hí³ ca³nái³² jná¹³ siáh³ mah¹ hí³
 ná¹hle³² tsá²cuú² tsá²ta³ hí³ Dió³².
 Tí³ la³ mei²¹ cu³tí³ bíh¹ tsá² hí³
 tionh² ní¹ jáun² 12 hí³ ná¹hle³² tiá³
 lín³² hí³ ná¹juáh²³ la³ lá²:
 iCun³ ca³tin¹ bíh¹ Tsá² lín³ hí³
 Já¹ziáh² míh¹,
 Tsá² ca³jngih³ tsú² hí³,
 hí³ cu³tí³ ho² já¹³,
 hí³ quioh²¹ la³ji³² hí³ zia³²,
 hí³ quia³lín³ siáh³ jm¹ tsí³,
 hí³ ho² siáh³ pí³,
 jí³ hí³ hléh³² siáh³ tsáu² re² hí³
 ca³tin¹ tsú²,
 hí³ lí³ quien² tsú²,
 jí³ hí³ ma³tsu³ ma³jáuh³² siáh³
 tsáu²!
 13 Jm¹ lí²¹ jáun² ca³nái³² jná¹³ siáh³
 hí³ ca³hléh³ jí³lín² tsá² ca³ma³jnia²
 Dió³² hñu³mí³cuú², jí³ ní¹ hué²¹ lá²,
 jí³ hñu³ hué³², jí³ hñu³ jm²miih²¹
 ní² siáh³, la³ cun³ la³ji³² hí³ hu²¹
 jm²chí³ hí³ zia³² la³ cu³ la³ juéh³
 mí³cuú² yáh³, hí³ ca³juáh³ la³ lá²:
 iCu¹ má¹tsú¹ má¹jónh²¹ tsáu²
 Tsá² cuá¹tón²¹ ní¹ hmá²si¹
 la³ má²quionh³ Tsá² lín³ Já¹ziáh²
 míh¹,

hi³ cu¹ hleh²¹ tsú² siáh³ re² hi³
 ca³tin¹ tsú²,
 hi³ cu¹ li³quien² tsú²,
 hi³ cu¹ ná¹ho² tsú² siáh³ jái¹³
 ca³la³ cun³ jm¹hi³nio²!
 14 Hi³ jáun² tá¹ quiun³ tsá²cuú²
 tsá²chín³ hí³ né³ ca³juáh³ siáh³:
 —i Tson² bíh¹ cu³tí³, la³ nř² cu¹
 lř¹³!

Hi³ jáun² tsá²daun³² hí³ ca³tiánh³
 siáh³ ná¹hin³ ca³la³ tí³ hué³² ta³
 nř¹ tsá² gon³ nř² hi³ ca³ma³tsu³
 ma³jónh³² dí².

Tá¹ quiau³ hi³ rá¹hñéih²³ sí²

6 Jáun² né³, ca³jien¹ jná¹³ Tsá²
 lín³ Já¹ziáh² míh¹ hi³ ca³ca³
 cáun² hi³ chí¹hñéih²³ jáun² sí²
 rá¹pan² jáun². Jm¹ lř²¹ jáun² né³
 ca³nái³² jná¹³ hi³ ca³hléh³ jan²
 tsá²cuú² tsá²chín³ hí³, hi³ ca³hléh³
 tiá³ la³jm¹ jmu² miíh³² hi³ ca³juáh³:
 —i Sá¹nř² nã³² nã²jie³!

²Jm¹jáun² ca³jien¹ jná¹³ jan²
 tsa³cuá¹ tiáun². Tsá² cuá¹tsin¹
 tsa³cuá¹ hí³ né³ jm¹ zianh³² cáun²
 hmá² jlie³² he² hñe¹³, cáun² hi³ jmu²
 tsa³há³ hmá² zunh²¹. Jáun² hiauh³
 cáun² có²ron¹ná¹ hi³ lin¹ hi³ lín³
 tsá² cah²³ jmái¹ ja¹ hnié², jáun²
 ngau³ siáh³ hi³ cah¹³ siáh³ jmái¹ la³
 má²cah²³ jáun².

³Jáun² né³, jm¹ ca³ca³ Tsá² lín³
 hí³ Já¹ziáh² míh¹ nř¹ má²tun³ hi³
 chí¹hñéih²³ jáun² sí², ca³nái³² jná¹³
 hi³ nř¹ ca³hléh³ tsá²cuú² tsá²chín³
 nř¹ má²gon³ hí³, hi³ nř¹juah²¹ siáh³
 la³ lá²:

—i Sá¹nř² nã³² nã²jie³!

⁴Jm¹jáun² ja³ siáh³ jan² tsa³cuá¹
 dáin³. Tsá² cuá¹tsin¹ tsa³cuá¹ hí³
 né³ hiauh³ jái¹³ hi³ jmu³ hi³ tiú²uú²
 tie³ tiánh³² tsá² zian² nř¹ hué²¹ lá².

Tsá² hí³ dá² jmu³ hi³ qui³ jngf³ bíh¹
 tsá²ján² tsá²ján²; hi³ jáun² dá² tsá²
 cuá¹tsin¹ hí³ tsa³cuá¹ hiauh³ cáun²
 mí¹tái³ pa²¹ hi³ hmu³ tá¹ tun³ jo²¹.

⁵Jáun² jm¹ ca³ca³ siáh³ Tsá² lín³
 hí³ Já¹ziáh² míh¹ nř¹ má²hni³² hi³
 hñéih³ jáun² sí², jáun² ca³nái³²
 jná¹³ hi³ nř¹ca³hléh³ siáh³ tsá²cuú²
 tsá²chín³ tsá² nř¹ má²gáun³ hí³ la³
 lá²:

—i Sá¹nř² nã³² nã²jie³!

Jm¹ cá¹jie²¹ jáun² jná¹³ ca³jnia³
 siáh³ jan² tsa³cuá¹ liánh². Tsá²
 cuá¹tsin¹ tsa³cuá¹ hí³ né³ zianh³²
 cáun² má¹héih²¹. ⁶Jáun² ca³nái³²
 jná¹³ siáh³ cáun² mah¹ ja¹ quioh²¹
 tsá²cuú² tsá²chín³ hi³ hi³ nř¹juah²¹
 la³ lá²:

—Jř³²la³ cá² cuah²¹ tán¹ bíh¹
 cuú²miih²¹ jéi³² lř¹³ lá³² tsú²
 cun³quionh³ cáun² cú¹tiáú², hi³ hni³²
 cuah²¹ bíh¹ cuú² miih²¹ cebada siáh³
 la³ cun³ cáun² cú¹tiáú²; tí³la³ ha³ lř²
 cua³hliah²¹ jm² no¹ má¹ná¹, sa³jun³
 mu² ráu³ mi³ uoun²jieh¹³.

⁷Jáun² né³, jm¹ ca³ca³ Tsá² lín³
 hí³ Já¹ziáh² míh¹ nř¹ má²quiún³ hi³
 rá¹hñéih²³ sí² jáun², jáun² ca³nái³²
 jná¹³ hi³ nř¹ ca³juáh³ tsá² nř¹
 má²quiún³ tsá²cuú² tsá²chín³ hí³ la³
 lá²:

—i Sá¹nř² nã³² nã²jie³!

⁸Jm¹ cá¹jie²¹ jná¹³ jáun² né³
 ca³jnia³ jan² tsa³cuá¹ rénh² hlúnh¹.
 Tsá² cuá¹tsin¹ tsa³cuá¹ hí³ né³ jmái²
 “Hmú³²”. Cu³hna²¹ tsá² hí³ né³ ja³
 siáh³ jan² tsá² quioh²¹ nř¹ tionh¹
 hla¹. Tsá² gon³ hí³ né³ hiauh³ jái¹³
 hi³ jmu³ hian² tsř³ nř¹con² tsá² zian²
 cá² cuonh¹ mi³cuú², hi³ ma³hia³
 ma³tsan² tsú² tsá² hí³ cun³quionh³
 mí¹tái³, cun³quionh³ ho³cuóun³,
 cun³quionh³ tsáu¹, ji³ cun³quionh³

hi³ quieh¹³ tsú² siáh³ jáh³ hngá¹ jáh³
náí² zian² hngá¹máh³ lá².

⁹Jáun² né³, jmí¹ ca³ca³ Tsá² lín³
hí³ Já¹ziáh² míh¹ ní¹ má²hñá³ hi³
chí¹hñéih²³ jáun² sí², jáun² ca³jé³²
jná¹³ ñeh² ní¹hiú¹³ hi³ tionh² jmí²chí³
joh¹ tsá² má²cá²hiá² cá²tsan³ jmí¹tin²
cun³ní¹ hi³ ca³hléh³ jú¹ chú³² quioh²¹
Dió³², jí³ cun³ní¹ hi³ ca³zanh³ tsú²
tiá³ jú¹ tson² hi³ ca³hiau³ jáun².
¹⁰Tsá² hí³ né³ ná¹hleh³² tiá³ lín³² hi³
ná¹juáh²³:

—Hnú² Dió³² Juo¹³ jnoh¹, Tsá²
chun¹, Tsá² tson² jē¹, ĩláh³ máh³
chau²¹ jmái¹ hi³ rá¹tsih³² hnú² héih³²
ní¹con² tsá² zian² ní¹ hué²¹ ó³² hi³
jéinh¹ hnú² ní¹con² tsú² cun³ní¹ hi³
ca³táin³ tsú² jmí²hán¹ jnoh¹?

¹¹Jmí¹jáun² hiau³ tsá² hí³ ma³
cáun² hmih³² tiáu² hi³ quíh³²,
hi³ ca³záih³ tsú² siáh³ tsá² hí³ hi³
hniáuh³² ján³² cónh³í¹ cu³tiá³ tá¹la³
hián¹³ hi³ hiá¹ tsán¹³ siáh³ tsá²
má²ná¹hlánh¹ joh¹ Cristo rainh²¹
tsú² la³jmí¹ má²cá²hiá² cá²tsan³ hí³
dí².

¹²Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³jé³² jná¹³
siáh³ hi³ ca³ca³ Tsá² lín³ hí³ Já¹ziáh²
míh¹ ní¹ má²jñéi³ hi³ chí¹hñéih²³
sí² jáun². Jmí¹jáun² né³ ca³qui³
ca³jé³h³ hué³² tiá³ lín³². Jáun²
ca³nieh² hiú², hi³ ca³jnia³ la³jmí¹
jniá³ cáun² hmih³² liáh² hi³ quih³²
tsú² n¹juáh³ jmí¹ nio² hlah³ tsí³, hi³
zih² hí¹tán¹ né³ ca³jnia³ siáh³ la³jmí¹
jniá³ jmí². ¹³Hi³ ca³ziú² cá²súh³²
siáh³ chí¹jmai²¹ la³ tí³ hué³² la³jmí¹
suh³² mí³ sí² co² ta³ zih³ n¹juáh³
jmí¹ ja³² chí³ tiáu³. ¹⁴Chi³cuú² ní¹
hai²¹ chí¹jmai²¹ né³ ca³quí² cá²pan³
la³jmí¹ pan²³ tsú² cá² mu²¹ m¹ sí²;
hi³ la³jé³² hngá¹máh³ né³, jí³ la³jé³²
hué³² pih²¹ hi³ jmí¹ tioh³ chu³ jmái²

ca³quí² cá²quin³ bíh¹ ní¹ jmí¹ nio¹.
¹⁵Jmí¹jáun² né³ tsá² ná¹lín³ re²¹ ní¹
hué²¹ lá² ca³quí³ ca³hinh³ hñu³ hláu²
hñu³ quín¹ ja¹ hngá¹ ja¹ náí², la³
má²quionh³ tsú² tsá² cá¹ tsá² pán¹,
tsá² ná¹lín³ juo¹³ hliáu³, tsá² hánh³,
jí³ tsá² huáh² tsí³, la³ má²quionh³
la³jín³² tsá² má²ná¹hlánh¹ joh¹ tsáu²
jí³ tsá² zian² hi³ ca³tin¹ hmóu³² ní²
siáh³. ¹⁶Tsá² hí³ né³ juáh³ la³ lá², hi³
zaih³² máh³ jí³ hláu² quín¹:

—iCuí¹ quí¹ cuí¹ quih²¹ hnoh² ní¹
quiú¹³ jnoh¹, jla¹ tiá³ hnoh² jnoh¹;
jmu³ hi³ tiú²uú² jé³² Tsá² cuá¹tón²¹
ó³² ní¹ hmá²si¹, jí³ hi³ tiú²uú² jé³²
Tsá² lín³ ó³² Já¹ziáh² míh¹, Tsá²
rá²tsa² ó³² jnoh¹ héih³² ca³la³ hi³
míh²³ tsí³! ¹⁷Qui¹ má²cá²chó³²
bíh¹ jmái¹ jueh³² jáun², jmái¹ hi³
ná¹jmúh³² tsú² tsáu² ca³la³ hi³ míh²³
lín³² tsí³, hi³ ĩhin² dá² lí¹³ tioh²¹ tsí³
hi³ ní²?

Tsá² ná¹quiánh¹ ja¹ quioh²¹ tsá² Israel

7 Jáun² né³, jmí¹ lí²¹ jáun²
ca³jien¹ jná¹³ quiun³ tsá²cuú²
tsá²ta³ Dió³² hi³ ná¹táun³ tá¹ quiún³
cuoh¹ mí³cuú² hi³ ná¹jnai³² juí²¹ tá¹
quiún³ mí¹zioh²¹ chí³, hi³ jáun² hí¹
cú¹pih²¹ chí³ tiá² póh³ ní¹ hué²¹,
sa³jun³ ní¹ jmí²miih²¹, sa³jun³
ní¹con² hí¹ cáun² hmá². ²Jmí¹jáun²
ca³jien¹ jná¹³ siáh³ jan² tsá²cuú²
tsá²ta³ Dió³² hi³ cuá¹ja³² tí³ juí³² ní¹
hia³² hiú² hi³ zianh³² sello quioh²¹
Dió³² Tsá² juú²tsáun², jáun² ca³hóh³²
tiá³ hi³ ca³liéinh³² tsá² quiun³
tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³², tsá² hiau³
hí³ jái¹³ hi³ hliah³ ní¹ hué²¹ jí³
jmí²miih²¹ ní² siáh³, hi³ juáh³ la³ lá²:

³—iHa³ lí² lí¹ má²hliah²¹ tín²
ní¹ hué²¹ ní², sa³jun³ jmí²miih²¹,
sa³jun³ hmá², ta³ tiá² má²lí²jmú¹³

jnoh¹ lin¹ chí¹ quie¹³ tsá² ná¹ lín³ tsá²
má² ná¹ hlánh¹ joh¹ Dió³² Juo¹³ dí².

⁴Jm¹ jáun² ca³ ná¹ jn¹³ hi³
tsá² ná¹ quian³² hí³ li²¹ jáun² tín³
hña³ láu³ tsi²¹ tu³ la³ quiún³ mei²¹
tsáu² cun³ ní¹ jí³ lín² tsá² ca³ quiánh³
ja¹ tá¹ quia³ tún³ nió³ tsá² Israel.
⁵Quia³ tún³ mei²¹ tsá² jón² zfh¹
jón² cho¹ hla¹ Judá hiauh³ li²¹ jáun²,
la³ má² quionh³ quia³ tún³ mei²¹
tsá² jón² zfh¹ jón² cho¹ hla¹ Rubén;
quia³ tún³ mei²¹ tsá² jón² zfh¹ jón² cho¹
hla¹ Gad; ⁶quia³ tún³ mei²¹ tsá²
jón² zfh¹ jón² cho¹ hla¹ Aser; quia³ tún³
mei²¹ tsá² jón² zfh¹ jón² cho¹ hla¹
Neftalí; quia³ tún³ mei²¹ tsá² jón² zfh¹
jón² cho¹ hla¹ Manasés; ⁷quia³ tún³
mei²¹ tsá² jón² zfh¹ jón² cho¹ hla¹
Si³ ñóh³; quia³ tún³ mei²¹ tsá² jón² zfh¹
jón² cho¹ hla¹ Leví; quia³ tún³ mei²¹
tsá² jón² zfh¹ jón² cho¹ hla¹ Isacar;
⁸quia³ tún³ mei²¹ tsá² jón² zfh¹
jón² cho¹ hla¹ Zabulón; quia³ tún³
mei²¹ tsá² jón² zfh¹ jón² cho¹ hla¹ Sé³²;
hi³ cónh³ quia³ tún³ mei²¹ siáh³ tsá²
jón² zfh¹ jón² cho¹ hla¹ Benjamín.

**Tsá² juóun³² hmíh¹ cu³ tí³ bíh¹
ná¹ quih³² hmih³² tiáu²**

⁹Jm¹ má² lí³² jáun² né³ ca³ jien¹
jn¹³ siáh³ juóun³² hmíh¹ cu³ tí³ bíh¹
tsá² ná¹ quih³² hmih³² tiáu², tsá²
ja¹ quioh²¹ tsá² zian² ma³ quin³²
ma³ caun³² hué³², la³ jánh³ dú¹ ní¹
mí¹ zionh² tsáu², jí³ la³ jáh³ dú¹ ní¹ juo³
tsá² jma² ní² siáh³; ca³ la³ jun³ hi³ tián³
hin¹³ yáh³ tsá² hí³ hi³ tionh² ná¹ táun³
ta³ ní¹ Tsá² cuá¹ tsi²¹ hí³ hmá² si¹ jí³ ta³
ní¹ Tsá² lín³ hí³ Já¹ ziah² míh¹. Tsá²
hí³ ná¹ zianh³² mu²¹ hmá² zún³, ¹⁰hi³
ná¹ hleh³² tiá³ hi³ ná¹ juáh²³ la³ lá²:

iJnoh¹ ca³ líáu³ cun³ ní¹ hi³ ca³ tin¹
Dió³² Juo¹³ dí²,

Tsá² cuá¹ tón²¹ ní¹ hmá² si¹
quioh²¹,

jí³ cun³ ní¹ hi³ ca³ tin¹ Tsá² lín³
Já¹ ziah² míh¹ ní² siáh³!

¹¹La³ jín³² tsá² cuú² tsá² ta³ Dió³²
jm¹ tionh¹ la³ cu³ la³ jéin³ ní¹ zeh¹
hmá² si¹ jáun², jí³ la³ cu³ la³ jéin³ ní¹
tionh¹ tsá² daun³² hí³ la³ má² quionh³
tá¹ quion³ tsá² cuú² tsá² chín³ hí³ ní²
siáh³. Tsá² cuú² tsá² ta³ Dió³² hí³ né³
ca³ tiánh³ ná¹ hin³ ca³ la³ tí³ hué³² ta³
ní¹ Dió³² hí³ ca³ ma³ tsu³ ma³ jónh³²
dí², ¹²hi³ ca³ juáh³ la³ lá²:

iTson² bíh¹ cu³ tí³!

La³ jín³² tsáu² bíh¹ ca³ tin¹
ma³ jnia² hí³ hnga² Dió³²
Juo¹³ bíh¹ dí² ca³ tí²¹ ma³ tsu³
ma³ jáuh³² tsáu²,

hi³ lí³ quien²,

hi³ quia³ lín³ jm¹ tsí³,

hi³ cué³² tsáu² tiá¹ hmah¹,

hi³ hléh³² tsú² re² hi³ ca³ tin¹

tsú²,

hi³ ho² siáh³ jái¹³,

jí³ hi³ ho² pí³ ní² siáh³.

Jáun² né³, la³ jí³² hi³ ní² cuí¹ lí³
ca³ la³ cun³ jm¹ hi³ nio².

iTson² bíh¹ cu³ tí³ la³ jáun²!

¹³Jáun² jan² tsá² daun³² hí³
ca³ ngái³ ní¹ con² jn¹³ hi³ ca³ juáh³:
—¿Níh¹ hnú² hin² tsánh² tsá²
ná¹ quih³² ní² hmih³² tiáu², hi³ ha³
jin¹ ja³ taunh²¹ tsú²?

¹⁴Hi³ jáun² jn¹³ né³ ca³ ngái³²:

—Tí³², huen² bíh¹ hnú² níh¹.

Hi³ jáun² tsá² daun³² hí³ né³

ca³ juáh³ siáh³:

—Tsá² ní² dá² tsá² má² ca³ há²

ca³ nga² ja¹ la³ jí³² uu³ mí² tsi³² huáh²

tsí³ lín³² jáun² bíh¹, hi³ má² ca³ ráin³²

tsú² ha¹ cun³ quionh³ jm¹ hán¹

Tsá² lín³ Já¹ ziah² míh¹, hi³ jáun²

má² ca³ lí³ tiáu² ha¹ tsú².

- 15 Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ tionh² tsú²
ta³ ñí¹ Dió³²
hi³ ná¹ má² cú² má² háin³² tsú²
Dió³² la³ huá² la³ jma² ñéih³
hñú³ híen¹ quioh²¹.
Hi³ jáun² né³, Tsá² cuá¹ tón²¹ nř²
ñí¹ hmá² si¹ taunh¹³ hó¹ ñí¹.
- 16 Tsá² nř² tiú² uú² ma³ tso² yáh³
tsř³ hi³ ñí¹ cuóunh²¹ ho³ hi³
hí¹ quiéin² tsř³,
sa³ jun³ ma³ tso² tsú² tsř³ hi³ chéi³
hiú²,
hi³ sa³ jun³ uú² ma³ tso² tsú² tsř³
hi³ chéi³ jiéi³².
- 17 Quí¹ Tsá² lín³ nř² Já¹ ziah² míh¹,
Tsá² zenh² nř² ta³ ñí¹ Tsá²
cuá¹ tón²¹ ñí¹ hmá² si¹,
Tsá² nř² bíh¹ jmu³ hua³ hí¹³ hi³
tsa³ ñí³ jau¹ ñí¹ ñei³² jmái² hi³
jmu² hi³ lř¹³ zian² tsú²,
hi³ jáun² Dió³² né³ zí³² jmi² zřh¹
hi³ tain³² ñí¹ tsá² nř².

Ñí¹ má² quiau³ hi³ rá¹ hñéih²³ sí²
ji³ hú³ míh¹ ñí¹ toh² tsú² ziún²

8 Jáun² né³, jmí¹ ca³ ca³ Tsá²
lín³ hi³ Já¹ ziah² míh¹ ñí¹
má² quiau³ hi³ jmí¹ rá¹ hñéih²³ jáun²
sí², jmí¹ jáun² ca³ niau³ ta³ máih³
pih²¹ hñu³ má³ cú² cun³ cá² tsá¹
o¹ rá¹. ² Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³ jien¹ jná¹³
quiaun³ tsá² cuú² tsá² ta³ Dió³² hi³
ná¹ táun³ ta³ ñí¹ Dió³², tsá² hí³ né³
hiau³ quiau³ mí¹ ñí² trompetas.
³ Jmí¹ lí²¹ jáun² ja³ siáh³ jan²
tsá² cuú² tsá² ta³ Dió³² hi³ ca³ náu²
ñí¹ lř³ ñí¹ hiú¹³, hi³ zianh³² cáun²
hú³ míh¹ cú¹ mí¹ niau²¹ hi³ toh² tsú²
sí² táh² hi³ jin³² ziún². Jmí¹ jáun²
hiau³ hliáu³ ziún² hi³ jín³² hi³
jmu³ mí² ñí¹ ñí¹ quioh²¹ ñí¹ hiú¹³ hi³
lř³ jáun² jmáh³ la³ cú¹ mí¹ niau²¹, hi³
zeh² jáun² ta³ ñí¹ Tsá² cuá¹ tón²¹ hí³

ñí¹ hmá² si¹ jáun², hi³ hlión³² hná¹
jái¹³ quioh²¹ tsá² ná¹ liéinh³² Dió³²,
la³ cun³ la³ jín³² tsá² joh¹ Dió³². ⁴ Hi³
jáun² mí² ñí¹ ziún² jáun² cáu³ ñí¹
hó²¹ ñí¹ Dió³², la³ má² quionh³ jái¹³
hi³ ná¹ hleh³² jáun² tsá² joh¹ Dió³² hi³
ná¹ liéinh³² tsú² jáun² Dió³². ⁵ Jmí¹
lí²¹ jáun² né³ ca³ can³ siáh³ tsá² cuú²
tsá² ta³ hí³ Dió³² hú³ pih²¹ jáun²
hi³ ca³ má³ cónh³² mí³ sí² táh² hún¹
sí² hi³ ná¹ tsí²¹ jáun² ñí¹ hiú¹³, hi³
jáun² ca³ cú³ tsú² tí³ ñí¹ hué²¹ lá²;
jmí¹ jáun² ca³ hín¹ tiá³ lín³² hi³ ca³ lí³
tiú² jan³² lín³², hi³ ca³ qui² cá² zih³²
sí² quioh²¹ míih³² jí³ hi³ ca³ jieh³
siáh³ hué³² tiá³ lín³².

Quiau³ mí¹ ñí² jieí³² tsú²

⁶ Jáun² né³, tá¹ quiau³ tsá² cuú²
tsá² ta³ Dió³², tsá² ná¹ zianh³² hí³
mí¹ ñí² trompeta ca³ jmu³ hua³ jan²¹
hi³ jiéi³². ⁷ Ca³ jie³ bíh¹ tsá² la³ ñí¹
hí³; jmí¹ jáun² ca³ qui² cá² súh³² tsř³
jí³ sí² hi³ ná¹ jan² jmi² hi³ ca³ ziú²
cá² súh³² ñí¹ hué²¹ lá². Jmí¹ jáun² né³
ca³ cáu³ cáun² ñí¹ má² hni³² cuonh¹
hué³², la³ má² quionh³ ñí¹ má² hni³²
tsoh³ hmá² jí³ la³ jí³² mí² hó² mí² náí²
tsí²¹ ñí¹ jáun².

⁸ Jáun² tsá² ñí¹ má² gon³ tsá² cuú²
tsá² ta³ Dió³² ca³ jie³ siáh³ mí¹ ñí²
jáun² quioh²¹, jmí¹ jáun² ca³ táh³ hñu³
jmi² miih²¹ cáun² hi³ jniá³ la³ jmí¹ jniá³
cáun² máh³ hi³ hún¹ sí²; jmí¹ jáun²,
jmi² bíh¹ lan³ cáun² ñí¹ má² hni³²
cuonh¹ jmí² miih²¹. ⁹ Jmí¹ jáun² ca³ hiá²
cá² tsan³ ñí¹ má² hni³² tsoh³ jáh³ jmái²
tiáunh¹ jmí² miih²¹, hi³ jáun² ca³ qui²
ca³ tsúnh² bíh¹ siáh³ ñí¹ má² hni³²
tsoh³ mu² hi³ jmí¹ ñí³ tú¹ ñí³ lř¹³ ñí¹
jáun².

¹⁰ Jáun² ca³ jie³ siáh³ tsá² ñí¹
má² gáun³ tsá² cuú² tsá² ta³ Dió³²

mí¹ñí² quioh²¹, jmí¹jáun² ca³táh³
 cáun² chí¹jmai²¹ pa²¹ lín²¹ chí³cuú²
 hí³ chí¹cau³² la³jmí¹ cau³² cá²
 tsu²¹ quí² hmá². Chí¹jmai²¹ jáun²
 né³ ca³táh³ ñí¹ quioh²¹ cáun² ñí¹
 má²hni³² tsoh³ cua³ hí³ zia³² tá¹
 cáun² hngá¹máh³, jí³ ñí¹ ñei³² jmái²
 nǎ² síáh³. ¹¹Chí¹jmai²¹ jáun² né³
 jmái² hí³ Tsíh³²; hí³ jáun² dá² tsíh³²
 bíh¹ lí³ jmái² ñí¹ cá¹táh³ chí¹jmai²¹
 jáun²; jáun² né³, juóun³² bíh¹ tsáu²
 cá²tsan³ cun³ñí¹ hí³ ca³lí³ tsíh³²
 jmái².

¹²Ñí¹ má²quiun³ tsá²cuú² tsá²ta³
 hí³ Dió³² ca³jie³ síáh³ mí¹ñí²
 quioh²¹; jmí¹jáun² ca³jlí³² ñí¹
 má²hni³² cuonh¹ hiú², ñí¹ má²hni³²
 cuonh¹ zíh², jí³ ñí¹ má²hni³² nió³
 chí¹jmai²¹. Hí³ jáun² ca³nieh²
 bíh¹ ma³ cá² cuonh¹ hí³ jáun²,
 hí³ jáun² tiú²uú² joh¹ jniá³ yáh³
 lí³ ñí¹ má²hni³² tsoh³ ta³ jma² la³
 má²quionh³ ñí¹ má²hni³² tsoh³
 já¹nié².

¹³Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³jie³² jná¹³ hí³
 hí¹ranh³² jan² má² chí³cuú² ñí¹ ñe¹
 lín²¹, hí³ ñí¹ca³hléh³ tiá³ lín³² hí³
 juáh³ la³ lá²:

—iHóh³², hen³ ma³ juo²³ tsá²
 zian² hngá¹máh³ ní² ní¹juáh³ ní¹
 má¹ca³jie³ tá¹ gáun³ tsá²cuú² tsá²ta³
 Dió³², tsá² né³bí¹ jíé²¹ mí¹ñí²
 quioh²¹!

9 Hí³ jáun² né³, jmí¹ lí²¹ jáun²
 ca³jie³ tsá² ñí¹ má²hñá³
 tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² mí¹ñí² quioh²¹.
 Jmí¹jáun² ca³jien¹ jná¹³ jan² tsá² lín³
 la³juah²¹ dúh¹ chí¹jmai²¹, tsá² la³
 má²ca³tánh³ hñú³mi³cuú² la³ tí³ ñí¹
 hué²¹ lá²; tsá² hí³ né³ hiauh³ llave
 hí³ ho² jái¹³ hñú³ háunh³. ²Jmí¹
 lí²¹ jáun² ca³nia³ tsú² hñú³ háunh³
 jáun²; ñí¹ jáun² né³ ca³hué² mí²ñí¹

liáh² la³jmí¹ hue³² mí²ñí¹ hñú³
 piéh¹ pa²¹ lín²¹, jáun² hiú² ca³nieh²
 la³ má²quionh³ la³ tán¹ chí³cuú²
 cun³quionh³ mí²ñí¹ hí³ ca³hué² hñú³
 háunh³ jáun². ³Ja¹ mí²ñí¹ jáun² né³
 ca³huén² juóun³² cu³tí³ náih² hí³
 ja³tú¹ já¹lín³ tá¹ cáun² hngá¹máh³;
 jáh³ hí³ né³ hiauh³ pí³ hí³ la³ quian³²
 jáun² hñú³. ⁴Hí³ hiauh³ síáh³ jáh³
 cáun² héih³² hí³ tiá² hniáuh³² jmu³
 hian² tsí³ ñí¹con² mǎ²hó² mǎ²nái², jí³
 hmá² nǎ² síáh³, jí³²la³ tí³ jmu³ jáh³
 hian² tsí³ ñí¹con² tsá² tiá² ná¹quian³²
 lí²¹ quioh²¹ Dió³² chí¹quie¹³ bíh¹.
⁵Sa³jun³ hiauh³ yáh³ jáh³ hí³ jái¹³
 hí³ jngíh³ tsáu², quí¹ jí³²la³ tí³ hiauh³
 jáh³ jái¹³ hí³ jmu³ hí³ ma³tso² lín³²
 tsáu² tsí³ bíh¹ cun³ hñá³ zíh²; hí³
 ma³tso² tsú² jáun² tsí³ lí³ la³jmí¹
 má²tso² tsú² tsí³ ní¹ má¹lí²heh³ jan²
 hñú³.

⁶Jmái¹ jáun² jlánh¹ quí¹ hnauh¹³
 tsáu² he³ lánh³ rón³² hiá¹ tsán¹³,
 tí³la³ tiá² choh¹³ yáh³ tsú²; hí³ lí³
 hniá¹ lín²¹ tsú² jún³, tí³la³ tiá² joh¹³
 yáh³ tsú² hmú³².

⁷Hí³ náih² hí³ né³ jniá³ la³jmí¹
 jniá³ tsa³cuá¹ má²tiáunh¹ hua³jan²¹
 hí³ tsa³táunh¹ ñí¹ hnié², chí¹ jáh³
 jmí¹ jniá³ la³jmí¹ lí³ hí³ ná¹hun¹
 có²ron¹ná¹ hí³ lí³ cú¹mí¹niau²¹, hí³
 ñí¹ jáh³ jmí¹ jniá³ síáh³ la³jmí¹ jniá³
 ñí¹ tsá²mi³cuóun². ⁸Jñú² chí¹ jáh³
 hí³ jmí¹ cuó² la³jmí¹ cuó² jñú² chí¹
 tsá²mí³, jáun² ján¹ jáh³ jniá³ la³jmí¹
 jniá³ ján¹ hiah³². ⁹Ñí¹ tsí³ jáh³ hí³
 jmí¹ ná¹tsi²¹ zí¹³ jniá³ la³jmí¹ jniá³
 cuoh²¹ mí¹ñí² ná¹juin¹; hí³ chí¹ pí¹³
 jáh³ né³ hén²³ tiá³ la³jmí¹ hén²³ ní¹
 má¹já²taunh²¹ tsa³cuá¹ cú²hé² lín³²
 hí³ cuonh³² hmá²líh³² ñí¹ tsa³jmú³
 hnié². ¹⁰Chí²¹ ton² quien² jáh³ hí³
 la³jmí¹ chí²¹ quioh²¹ hñú³; quien²

jáun² bíh¹ jáh³ quian³² pí³ hí³ lí¹³
 jmu³ hian² tsí³ ní¹ con² tsáu² tán¹
 tá¹ la³ hñá³ zíh² jáun². ¹¹ Jáh³ hí³
 né³ zian² jan² tsá² chín¹ juo¹³, jan²
 tsá² jmí¹ lín³ tsá² cuú² tsá² ta³ Dió³²,
 la³ cun³ tsá² má² cuá¹ ho² hí³ jái¹³
 hñu³ háunh³ jáun²; tsá² hí³ jmái²
 Abadón cun³ quionh³ jú¹ hebreo, hí³
 cun³ quionh³ jú¹ griego né³ jmái² tsú²
 Apolión [hí³ hnió³ juáh³ “tsá² hnió³
 hin³ la³ jí³².”]

¹² Ca³ nga² bíh¹ la³ ní¹ uu³ cha³ tsi³²,
 tí³ la³ hniáuh³² bíh¹ cónh³ í¹ tun³.

¹³ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³ jie³ siáh³
 tsá² cuú² tsá² ta³ Dió³² tsá² ní¹
 má² jñéi³ mí¹ ní² quioh²¹, jmí¹ jáun²
 ca³ náí³² jná¹³ cáun² mah¹ ho³ tsáu²
 hí³ ní¹ ca³ hléh³ ja¹ tá¹ quiún³ chí¹
 juí¹³ hí³ ná¹ tsi²¹ jáun² cuoh¹ ní¹ hiú¹³
 hí³ lí³ jáun² cú¹ mí¹ niau²¹ jmáh³²
 hí³ zeh² jáun² ta³ ní¹ Dió³². ¹⁴ Mah¹
 jáun² ca³ záih³ la³ lá² tsá² cuú² tsá² ta³
 Dió³² tsá² ní¹ má² jñéi³, tsá² cun³
 lí² jí¹ hí³ mí¹ ní²:

—Cuá² lion¹ tá¹ quiun³ tsá² cuú²
 tsá² ta³ Dió³² tsá² ná¹ hñéih¹ ó³² can³²
 cua³ jueh³² jmái² Eufrates.

¹⁵ Jmí¹ jáun² ca³ záinh³ tá¹ quiun³
 tsá² cuú² tsá² ta³ Dió³², tsá² jmí¹
 má² ná¹ tiáunh¹ hí³ hua³ jan²¹ hí³
 jngih³ ní¹ má² hñi³² tsoh³ tsáu² jmí¹
 cá¹ cho²¹ o¹ rá¹, jmái¹, zíh² jí³ mii²
 hí³ má² tón³² ní² siáh³. ¹⁶ Hliáú³ tsá²
 ná¹ tsin¹ hí³ tsa³ cuá¹ jmí¹ tín³ tun³
 nio² hñá³ láun³ mí² yaun²¹ tsáu²; la³
 ní² bíh¹ ca³ náí³² jná¹³.

¹⁷ La³ ní² bíh¹ lí³ jmí¹ cá¹ jnia³ jáun²
 jéin³² jná¹³ hí³ ca³ jien¹ jná¹³ tsa³ cuá¹
 hí³ la³ má² quionh³ tsá² ná¹ tsin¹ jáh³
 hí³. Tsá² hí³ né³ jmí¹ ná¹ jób²³ ní¹ tsi³
 ma³ cáun² mí¹ ní² dáin³ la³ jmí¹ lí³
 hí³ hún¹ sí², hí³ há² su²¹ zín¹³ la³ jmí¹
 lí³ lí¹³ jacinto, jí³ hí³ mí² niáu³ siáh³

la³ jmí¹ mí² niáu³ azufre. Mí³ chí¹
 tsa³ cuá¹ hí³ jmí¹ jniá³ la³ jmí¹ jniá³
 chí¹ hiah³², jáun² ho³ jáh³ jmí¹ hue³²
 sí², mí² ní¹, jí³ juí²¹ quín¹ azufre.
¹⁸ Jmí¹ jáun² ca³ hiá² cá² tsan³ ní¹
 má² hñi³² tsoh³ tsá² zian² ní¹ hué²¹
 lá² cun³ quionh³ tá¹ hñi³² ní¹ hí³
 hlah³ hí³ hue³² jáun² ho³ tsa³ cuá¹
 hí³; la³ cun³ sí², mí² ní¹, jí³ juí²¹ quín¹
 azufre hí³ hún¹ sí² ní² siáh³. ¹⁹ Qui¹
 ho³ bíh¹ tsa³ cuá¹ hí³ jmí¹ zia³² pí³
 quioh²¹ la³ má² quionh³ quien² jáh³
 hí³ lí¹³ jmu³ hian² tsí³; qui¹ quien²
 jáh³ jmí¹ jniá³ la³ jmí¹ jniá³ jan² jáh³
 hláinh¹, hí³ jáun² cun³ quionh³ hí³
 jáun² bíh¹ uá² jai³² jmu² jáh³ hian²
 tsí³.

²⁰ Tí³ la³ tsá² mí³ cuóun² tsá² ní¹
 hná¹ jáun² né³, tsá² tiá² cá² tsan³
 cun³ quionh³ uu³ cha³ tsi³² jáun², tsá² hí³
 cun³ tiá² ca³ chan³ bíh¹ tí³ có³² dió³²
 tsá² láin¹, dió³² ná¹ lí³ cun³ quionh³ cuá²
 ta³ tsú² hmóu³². Cun³ tiá² ca³ quin³
 bíh¹ tsú² tí³ có³² hí³ má² tsú² má² jónh³²
 la³ jánh³ dúh¹ ní¹ jmí² chí³ hláinh¹ jí³
 dió³² tsá² láin¹ lí³ jáun² cun³ quionh³
 cú¹ mí¹ niau²¹, mí¹ ní² cú¹ tiáu², jí³
 mí¹ ní² mí² niáu³, dió³² lí³ quín¹, jí³
 dió³² lí³ hmá² ní² siáh³; dió³² tiá² lin¹
 jje³², sa³ jun³ náí³² hí³ sa³ jun³ tin² ngí³²
 siáh³. ²¹ Hí³ sa³ jun³ ca³ chá³ bíh¹ tsú²
 tí³ có³² hí³ jngih² tsáu², hí³ lín³ tí³² mí³
 tsá² hláinh¹, hí³ jmú² tsau³² hí³ tiá²
 jmí¹ ca³ tin¹ jmu³ quionh³ tsá² hlá² tsá²
 ní², hí³ sa³ jun³ ca³ chá³ tsú² siáh³ tí³
 có³² hí³ han².

Tsá² cuú² tsá² ta³ Dió³² tsá²
 zianh³² cáun² sí² pih²¹

10 Jáun² né³, jmí¹ lí²¹ jáun²
 ca³ jien¹ jná¹³ jan² tsá² cuú²
 tsá² ta³ Dió³², jan² tsá² jlánh¹ ho²
 pí³. Tsá² hí³ né³ ja³ hñu³ mí³ cuú² hí³

dí¹tsaih³² jnie²; jáun² tsáh³ chí¹
tsú² né³ hen² jmí²quín¹, ñí¹ tsú² jniá³
la³jmí¹ jniá³ hiú², hí³ ta³ tsú² né³
jniá³ la³jmí¹ jniá³ zfh¹ sí². ²Tsá² hí³
zianh³² cáun² sí² pih²¹ hí³ pan²³ tsú²
hí³ má²rá¹ñeih³². Jáun² ca³dí³chín³²
quionh³ tí¹ cuá² chu²¹ quioh²¹ ñí¹
jmí²miih²¹, hí³ tí¹ cuá² cáun¹ né³
ca³dí³chín³² ñí¹ hué²¹. ³Jmí¹jáun²
ca³hóh³² tsú² tiá³ lín³² la³jmí¹ hóh³²
hiah³² dáin³, hí³ jmí¹ ca³hóh³²
jáun² tsá² hí³ né³ ca³ngih³ siáh³ tá¹
quiau³ mah¹ jáun² quioh²¹ miíh³²,
hí³ ca³hléh³ tiá³. ⁴Jmí¹ má²l²hléh³²
jáun² mah¹ quioh²¹ miíh³² né³, jmí¹
má²tón¹³ jná¹³ ñí¹ sí² la³ cun³ hí³
ca³juáh³ mah¹ jáun², tí³la³ ca³nái³²
jná¹³ siáh³ cáun² mah¹ ho³ tsáu²
hñu³mi³cuú² hí³ ñí¹ca³juáh³ la³ lá²:

—Jmí³ jái¹³ hí³ má²l²juáh³ tá¹
quiau³ mah¹ quioh²¹ miíh³² n², ha³
l²tón³ ñí¹ sí².

⁵Jáun² jná¹³ né³ ca³jien¹ tsá²cuú²
tsá²ta³ Dió³² tsá² dí¹chin¹ hí³ ñí¹
jmí²miih²¹ jí³ ñí¹ hué²¹ lá² hí³ ca³zió³
cuá² chu²¹ quioh²¹ tí³ hñu³mi³cuú²,
⁶hí³ ca³ma³tson² tsú² jái¹³ quioh²¹
cun³quionh³ hí³ ca³hien³ Tsá² zian²
hí³ ca³la³ cun³ jmí¹hi³nio², Tsá²
ca³jmú³ la³ cu³ la³ juéh³ mi³cuú²,
jmí²miih²¹, jí³ ca³la³ jí³² hí³ zia³²
ñí¹con² ma³ quin³² ma³ caun³² hí³
jáun² n² siáh³, hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—iHa³ tiú²uú² jmái¹ zia³² yáh³
juáh¹³ hí³ lé³ bíh¹ ué³! ⁷Qui¹ n¹juáh³
n¹ má²cá²chó³² jmái¹ hí³ jié³² tsá²
ñí¹ má²quiaun³ tsá²cuú² tsá²ta³
Dió³² mí¹ñí² quioh²¹, má¹jáun²
má²cá²chó³² bíh¹ jmái¹ hí³ lí³tí³
la³ cun³ hí³ jmí¹ cuá¹hu²¹ jáun² tsí³
Dió³², la³ cun³ jái¹³ hí³ ca³hléh³
jáun² tsá² ca³lín³ hí³ tí³² jè¹ Dió³²,
tsá² ca³lín³ hí³ quian²¹ tsú².

⁸Mah¹ hí³ má²l²nái³² jná¹³ jáun²,
hí³ ja³ hñu³mi³cuú², ca³hléh³ siáh³
cónh³í¹ cu³ jéin³² ñí¹con² jná¹³ hí³
ca³juáh³ la³ lá²:

—Cua³², cuá²quián² sí² pih²¹
má²rá¹ñeih³² hí³ zianh³² tsá²cuú²
tsá²ta³ Dió³² zenh² ó³² ñí¹ jmí²miih²¹
jí³ ñí¹ hué²¹.

⁹Jáun² ngau³ jná¹³ ñí¹ zenh¹ tsá²
hí³ hí³ ca³ñí¹mí¹³ jná¹³ sí² pih²¹
jáun², hí³ jáun² tsá² hí³ né³ ca³zái³
jná¹³ la³ lá²:

—Jánh³² jaun³², tí³la³ quiéih³
má¹ná¹. Jáun² sá¹ní² jieh²¹ nú²,
la³jmí¹ ráu³ jmí² toh¹ bíh¹ ráu³
n¹ má¹hi³² honh¹ nú², tí³la³ n¹
má¹cá²chó³² hñu³ henh¹ nú² né³,
má¹jáun² má²tsíh³² bíh¹.

¹⁰Jáun² jná¹³ né³ ca³héi³² sí² pih²¹
jáun² hí³ ca³cué³ tsá²cuú² tsá²ta³
Dió³², hí³ jáun² ca³cúh³² ná¹; jáun²
la³jmí¹ ráu³ jmí² toh¹ bíh¹ ráu³
jmí¹ hí²¹ uen³² jná¹³, tí³la³ jmí¹
má²l²cúh³² jná¹³ jáun² né³, sa³ tsíh³²
lín³² bíh¹ lí³ ta³ má²hu²¹ hñu³ hén²
jná¹³. ¹¹Jmí¹jáun² ca³juáh³ tsá² hí³
ñí¹con² jná¹³:

—Hniáuh³² cuá¹chú¹ cuá¹jah²¹ bíh¹
hnú² jái¹³ hí³ cue³² Dió³² hñu³ honh²
hí³ ca³tin¹ tsá² zian² ma³ quin³² ma³
caun³² hué³², ca³la³ jánh³ dú¹ ñí¹
juo³ tsá² jma², jí³ ñí¹con² tsá² ná¹lín³
re²¹ ñí¹ hliáun³ n² siáh³.

Gon³ tsá² nau³² jái¹³

11 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, hiau³
jná¹³ cáun² hmá² héih³² hí³
jniá³ la³jmí¹ jniá³ cáun² hmá² tá², hí³
jáun² ca³zái³ jná¹³ tsú² la³ lá²:

—Náu², cuá²quíú² héih³² hñu³
hien¹ quioh²¹ Dió³², jí³ ñí¹hiú¹³ n²
siáh³, hí³ cuá²hin³² siáh³ jánh³ tsá²
má²tsú² má²jónh³² Dió³² ñí¹ jáun².

²Ti³la³ ha³ l² cua³chá¹ héih³² ñí¹
l³ ñí¹hñú³ cheih³² cuáh³² má¹ná¹,
quí¹ ñí¹ jáun² dá² má²hiau³² tsá²
tiá² Dió³² má²cuóun³² bíh¹. Tsá²
hí³ tsa³ha³ tsa³záuh³ juú² hén¹ hi³
tsa³jmú³ hian² tsí³ cun³ tu³la³tún³
zih². ³Jmáí¹ jáun² cue¹ jná¹³ jái¹³
gon³ tsá² zih³² jú¹ tson² hi³ ca³tin¹
jné¹³. Tsá² hí³ né³ ná¹quih³² hmih³²
liáh² hi³ lin¹ hi³ hlah³ nio² tsí³, hi³
jáun² hléh³² tsú² jái¹³ hi³ cue¹ jné¹³
hñú³ tsí³ cun³ cú² mei²¹ tsí²¹ tun³
nio² hña³láu³ tsí²¹ hnaih³² nio² quiú³
jmáí¹.

⁴Tsá² gon³ hí³ né³ ná¹lín³ tá¹ tun³
hmá² olivo jáun² jí³ tá¹ tun³ tse³
pih²¹ hún¹ s² hí³ nio² jáun² ñí¹
hó²¹ñí¹ Tsá² lín³ hú¹tá¹ Tsá² chín¹
hngá¹máh³ lá². ⁵Ñí¹juáh³ zian² tsá²
hnió³ jmu³ hian² tsí³ ñí¹con² tsá²
gon³ hí³, tí³ la³ ho³ tsá² hí³ dá² hue³²
s² bíh¹ hi³ l³ hin³ dí² tsá² hau².
La³ jáun² bíh¹ ca³ti²¹ jún³ lí³ua³ jan²
tsá² hnió³ jmu³ hian² tsí³ ñí¹con²
tsú². ⁶Ñí¹con² tsá² hí³ zia³² siáh³ pí³
hí³ lí¹³ jmu³ hi³ tiú²uú² jmí³ chau¹³
tá¹la³ hléh³² tsú² jáun² jái¹³ hi³ cue³²
Dió³² hñú³ tsí³; ja³bí¹ ho² tsú² siáh³
jái¹³ hi³ jmu³ hi³ jmáí² lan¹³ jmí², ho³
hí³ quiunh²¹ tsá² zian² ñí¹ hué²¹ lá²
lí³ua³ cáun² uu³mí²tsí³² siáh³ siáh³.
La³jí³² hi³ jáun² jmu³ tsú² ní¹juáh³
jáh³ jéin³² hnió³ tsú² jmu³ bíh¹.

⁷Ti³la³ ní¹ má¹ca³táuh³ tá¹³ tsá²
hí³ né³, má¹jáun² cua³han² jan² jáh³
hláih¹ jáh³ hon² hún¹ hñú³ háunh³,
hí³ jmu³ hniéí² quionh³ tsá² hí³;
jáh³ hí³ bíh¹ cah¹³ jmáí¹ hi³ jngih³
tsá² gon³ hí³. ⁸Hla¹ hí³ tá¹tonh¹ ja¹
hñú³ juú² jáun², juú² ñí¹ cá¹taun³
Ti³² Juo¹³ tsú² ñí¹ crei²¹; juú² jáun²
jmáí² Sodoma jí³ Egipto ca³ti²¹ jú¹
jni². ⁹Ñí¹ jáun² tá¹tonh¹ hla¹ cun³

hni³² jmáí¹ tón²¹ cú² chí²hiú² tá¹la³
ja³tú¹ ja³lín³ tsá² ja¹ quioh²¹ ca³la³
jánh³ dú¹ ñí¹ mí¹zionh² tsáu², hi³
la³jánh³ dú¹ ñí¹ juo³ tsá² jma², jí³
la³jín³² tsá² zian² ma³ quin³² ma³
caun³² hué³² n² siáh³. La³jín³² tsá²
hí³ ja³jién³ hla¹ hí³, hí³ hí¹ jan² tiá²
hin² cuéh³² tsú² jái¹³ hi³ hón³² hla¹
hí³. ¹⁰Tsá² zian² ñí¹ hué²¹ lá² jlánh¹
lí³ tsah³ ca³ti²¹ hi³ má²cá²tsan³ tsá²
hí³, ca³la³ hi³ zia³² hi³ quí¹ hi³ cuen¹
tsú² tsá²ján² tsá²ján² cun³ñí¹ hi³
jlánh¹ ná¹hiú² tsí³ ca³ti²¹ hi³ jáun²;
quí¹ ñí¹con² hla¹ tsá² jmí¹ hleh³² hí³
jé¹ Dió³² dá² jmí¹ ja³² la³jáh³ dúh¹ ñí¹
uu³mí²tsí³² hi³ ca³ma³tso² jáun² tsá²
zian² ñí¹ hué²¹ lá² tsí³.

¹¹Ti³la³ jmí¹ má²ca³tsin¹³ jáun² hni³²
jmáí¹ tón²¹ cú² chí²hiú² né³, Dió³²
ca³jmú³ hi³ ca³jenh¹³ bí¹ siáh³ tsá² gon³
hí³, hi³ jáun² ca³nu³ ca³tiánh³; jáun²
la³jín³² tsá² ca³jé³ hí³ hi³ ca³jenh¹³
tsú² ca³juénh² quiaun³ cu³tí³ bíh¹.
¹²Jmí¹jáun² ca³náí³² tsá² má²ca³jenh¹³
hí³ cáun² mah¹ pin³ lín³² hi³ ñí¹ja²¹
hñú³mí³cuú², hi³ ñí¹ca³juáh³ la³ lá²:
—í¹Ná²tánh¹ náh² tí³ chí³cuú² lá²!

Jmí¹jáun² ca³uinh³² tsá² gon³ hí³ jui³²
ja¹ jnie² ñí¹ ta³ ñí¹ la³jín³² tsá² hau²
hí³. ¹³Jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² ca³jéh³
hue³² tiá³ lín³², jmí¹jáun² ca³quí²
cá²cuon³ cáun² la³ cun³ quia³ tsoh³ já¹
juú² jáun², hi³ ca³tsan³ quiaun³ mei²¹
tsáu². Tá¹la³ má²ná¹juen²¹ lín²¹ jáun²
tsá² ca³ziaun³ hí³, ca³ma³quien² tsú²
Dió³² Tsá² cuá¹quien² hñú³mí³cuú².

¹⁴La³ ní² bíh¹ ca³nga² uu³cha³tsi³²
ñí¹ má²tun³; hi³ tia³jui³² lín³² bíh¹
má²ja³² siáh³ hi³ ñí¹ má²hni³².

Ñí¹ má²quiau³ mí¹ñí² hi³ jieí³² tsú²

¹⁵Jáun² tsá² ñí¹ má²quiaun³
tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² ca³jie³ mí¹ñí²

quioh²¹, jm¹jáun² ca³nái³² jn¹³
 hi³ ñí¹ca³hléh³ tsáu² tiá³ lín³²
 hñu³mi³cuú², hi³ ñí¹ca³juáh³:

Má²cá²chó³² bíh¹ jmái¹ hi³ Dió³²
 Juo¹³ dí² má²hau³ jái¹³ tá¹
 cáun² ñí¹ cuá¹ ñí¹ hué²¹ ó³²,
 la³ má²quionh³ Tsá² lín³ Cristo;
 hí³ bíh¹ Tsá² lí³ chín¹ la³ cun³
 jm¹hi³nio².

¹⁶Hi³ jáun² tá¹ quiu³quiun³ tsá²daun³²
 tsá² tionh² hi³ ñí¹ hmá²si¹ quioh²¹
 ta³ ñí¹ Dió³² ca³tiánh³ ná¹hin³ la³ tí³
 hué³² hi³ ca³ma³tsu³ ma³jónh³² Dió³²,

¹⁷hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

Hnú² Dió³² Juo¹³ jnoh¹,
 hnú² Tsá² cú² Tsá² juen²,
 hnú² bíh¹ Tsá² zian² nú², Tsá²
 qui³ zian² nú² la³ cun³ jm¹tin²,
 cue³² jnoh¹ tiá¹hmah¹ qui¹
 má²ca³jmuh²¹ bíh¹ hnú² ta²¹
 pí³ hi³ ñí³hauh³² nú²,
 hi³ má²ca³ma³liauh²¹ hnú² hi³
 jmúh¹ héih³².

¹⁸Tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³,
 tsá² tiá² má²cuóu³² hnú²,
 má²ca³míh³ tsí³ ñí¹con² hnú²;
 tí³la³ má²cá²chó³² bíh¹ jmái¹ hi³
 má¹jnia¹³ hnú² la³ cun³ hi³
 míh²³ honh² nú² huen².
 Má²cá²chó³² siáh³ jmái¹ hi³
 rá¹tsih³² hnú² héih³² ñí¹con²
 tsá² má²cá²tsan³,
 hi³ jáun² tsá² quian²¹ hnú²,
 tsá² ca³lín³ hí³ tí³² jéh² hnú²
 má²cueh¹ nú² la³ cun³ hi³
 ca³tin¹ hiáu³,
 hi³ hiáu³ siáh³ la³jín³² tsá²
 joh² hnú² ñí¹ hná¹ ní², tsá²
 ná¹má²quien² hnú²,
 uá¹ hi³ tsá² má²lieih²¹ uá¹ hi³
 tsá¹míh¹.

Ja³bí¹ má²cá²chó³² siáh³ jmái¹
 hi³ má²má¹hiá¹ má¹tsán¹³

nú² siáh³ la³jín³² tsá² ná¹quí²
 ná¹hin²³ ñí¹ cuá¹ ñí¹ hué²¹ ó³².

¹⁹Jm¹jáun² ca³niá³ ho³hñú¹³

hñú³ híen¹ jáun² quioh²¹ Dió³²
 hñu³mi³cuú², hi³ jáun² ca³jnia³ cuó²
 hi³ zeh² ñéih³ hñú³ híen¹ jáun²,
 ñí¹ rá²hu²¹ jái¹³ quioh²¹ nió³² hi³
 ca³jmú³ jáun² Dió³². Jm¹jáun² né³
 ca³ja³tu³ ja³lí³ sí² quioh²¹ míih³², hi³
 lí³ cú²tiú² cú²jan³² lín³², hi³ ca³quí¹
 ca³hín¹, jí³ hi³ ca³quí³ ca³jéh³ hué³²;
 jm¹jáun² siáh³ ca³ziú² cá²hin³
 hliáu³ cu³tí³ tsí³.

Jáh³ hláinh¹ chín¹ jmu²
 hniéi² ñí¹con² tsá²mi³

12 Né³² né³, jm¹ lí²¹ jáun²
 ca³jnia³ siáh³ cáun² lí²¹ tí³
 chí³cuú² hi³ lí³ la³ lá²: Ca³jien¹ jn¹³
 jan² tsá²mi³ hi³ cuá¹pí² cuá¹tsainh³²
 hiú² la³ jan² tsá² cuá¹quih³² cáun²
 ha¹, hi³ he² siáh³ zih² ñeh² ta³
 tsú², hi³ hun¹ siáh³ chí¹ tsú² cáun²
 có²ron¹ná¹ hi³ lí³ cun³quionh³
 quia³tún³ chí¹jmai²¹. ²Tsá²mi³ hí³
 né³ jm¹ cuá¹quian² jon², hi³ jáun²
 jm¹ má²cuá¹tí² cuá¹hóh³² qui¹ hi³
 má²quieh² héin¹ hi³ má²lí³zian² jon².
³La³ cun³ jm¹jáun² ca³jie³² jn¹³
 siáh³ cónh³í¹ cáun² lí²¹ tí³ chí³cuú²:
 jm¹jáun² ca³jnia³ jan² jáh³ hláinh¹
 pan¹ cu³tí³, jáh³ dáin³, hi³ tsí²¹
 quiau³ má³ mí³ chí¹, hi³ tsí²¹ siáh³
 quia³ ju¹³; hi³ ma³ quin³² ma³ cá²
 má³ mí³ chí¹ né³ ná¹hun¹ ma³ cáun²
 có²ron¹ná¹ hi³ la³ ná¹hein³² tsá²
 quien². ⁴Cun³quionh³ quien² bíh¹
 jáh³ hláinh¹ hí³ ca³cuin³ tí³ hué³² cá²
 tsun¹ la³ cun³ hni³² tsoh³ chí¹jmai²¹
 hi³ jm¹ tionh¹ hñu³mi³cuú².
 Jm¹jáun² ca³náu² siáh³ ta³ ñí¹
 tsá²mi³ má²ñí¹lí³zian² hí³ jon², hi³
 jm¹ hnió³ cunh¹³ dáin² jon² tsá²mi³

hí³ la³ cun³ n¹ má¹ca³li³zian².

⁵Ca³li³zian² bíh¹ jon² tsá²mi³ hí³, jan²
dún² tsá²ñuh² tsá² hau³ jái¹³ ñí¹con²
tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³
cun³quionh³ cáun² hmá²híh¹ hí³ lí³
mí¹ñí²; dáin² hí³ né³ ca³cón³² tsú²
la³ tí³ ñí¹ cuá³ Dió³² bíh¹. ⁶Tsá²mi³
hí³ né³ ca³cuón³ tí³ cuá¹ quiéin² ñí¹
má²lí² jáun² hua³jan²¹ hí³ ca³jmú³
Dió³² hí³ lí¹³ ma³ton³ tsú² cun³ cu³
mei²¹ tsi²¹ tun³ nio² hña³láu³ tsi²¹
hnaih³² nio² quiú³ jmái¹.

⁷Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³li³ zia³²
cáun² hniéi² hñu³mi³cuú². Mí²yi²¹
tsá² chín¹ ja¹ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³²,
la³ má²quionh³ tsá² quionh³ ca³tín³
quionh³ jáh³ hláinh¹ chín¹ hí³ la³
má²quionh³ siáh³ tsá²cuú² tsá²ta³.
⁸Tí³la³ jáh³ hláinh¹ hí³ má¹ná¹, ha³
tiá² ca³cah¹³ yáh³ jmái¹ quionh³
tsá²cuú² tsá²ta³, hí³ jáun² jmí¹
lí²¹ jáun² ha³ tiú²uú² hiauh³ yáh³
tsú² jái¹³ hí³ tiánh³ hñu³mi³cuú².

⁹Jmí¹jáun² ca³tón³² tsú² jáh³ hláinh¹
chín¹ hí³ tí³ hué³², jáh³ hláinh¹ qui³
zian² hí³ la³ cun³ má²jun³ ne²¹ lín²¹,
jáh³ jmái² hí³ tsá² hláinh¹, hí³ jmái²
siáh³ Satanás, tsá² má²can² tsá²
zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³, ca³la³
má²quionh³ tsá²cuú² tsá²ta³ bíh¹ jáh³
hí³ ca³cuin³ tsú² tí³ hué³².

¹⁰La³ cun³ jmí¹jáun² ca³nái³² jná¹³
hí³ ñí¹ca³hléh³ jan² tsáu² tiá³ lín³²
hñu³mi³cuú², hí³ ñí¹ca³juáh³:

Má²cá²chó³² bíh¹ jmái¹ hí³
má²ca³liáun³ tsá²mi³cuón²,
hí³ má²ca³ma³jnia² bíh¹ siáh³
Dió³² Juo¹³ dí² pí³ quioh²¹ hí³
lín³ tsú² Re²¹ Tsá² chín¹,
hí³ má²ca³ma³jnia² bíh¹ siáh³
Cristo la³ cun³ ta²¹ hí³ ho²;
quí¹ tí³ cheih³² bíh¹ má²ca³tón³²
tsú² tsá² jmí¹ cha³² hí³ tsáu¹³

rainh²¹ dí² ñí¹con² Dió³² Juo¹³
dí² la³ huá² la³ jma².

¹¹Tsá² reh² dí² hí³ má²ca³cah¹³
jmái¹ ñí¹con² tsá² hláinh¹ hí³
cun³quionh³ jmi² hí³ ca³táin²
quioh²¹ Tsá² lín³ hí³ Já¹ziáh²
míh¹,
jí³ cun³quionh³ jú¹ tson² hí³
ca³cué³ tsú² jáun²;
quí¹ tsá² hí³ cun³ tiá² ca³hí³ bíh¹
tsí³ uá¹jinh¹ ca³la³ ñí¹ ca³cáin³
jmí²chí³ quioh²¹.

¹²Jáun² né³² né³, ma³hiún¹³ hnú²
honh² hñu³mi³cuú²,
la³jín³² náh² tsá² tionh² náh² ñí¹
lá².

Tí³la³ ijlánh¹ juon²³ hnoh², tsá²
zian² náh² ñí¹ hué²¹ n² jí³
jmí²miih²¹ n² siáh³!

Quí¹ n² bíh¹ má²ngau³² tsá²
hláinh¹ ca³la³ hí³ míh²³ lín³²
tsí³,

hí³ má²lí²son² ñí¹ tionh¹ hnoh²
n²,

quí¹ re² lín³² bíh¹ ñí³² tsú² hí³
cú¹píh²¹ jmái¹ bíh¹ jéi³²i¹ zia³²
quioh²¹.

¹³Jmí¹ ca³li³tsin² tsá² hláinh¹
hí³ má²lí²tiáun³² tsú² tí³ hué³²,
jáun² ca³hí¹ ca³tsin¹ tsú² tsá²mi³
ca³li³zian² hí³ jon². ¹⁴Tí³la³ tsá²mi³
hí³ má¹ná¹, ca³hiau³ tun³ chí¹ pí¹³
mái² pan¹, hí³ jáun² lí¹³ ranh¹³, hí³
tsó³² tí³ cuá¹ quiéin² ñí¹ tiú²uú²
lí¹³ chauh¹ jáh³ hláinh¹ hí³. Ñí¹
jáun² né³ hiáuh³ tsá²mi³ hí³ má³²
cuh³ tá¹la³ ngá¹³ hni³² mií² tón³²
jáun². ¹⁵Jáun² jáh³ hláinh¹ chín¹ hí³
jlánh¹ ca³huéh³ jmái² ho³, hí³ jáun²
tá¹ron³ cáun² cua³ hí³ lí¹³ tsa³den³
tsá²mi³ hí³; ¹⁶tí³la³ cuá¹ hué²¹ né³
ca³ma³hau³ bíh¹ quioh²¹ tsá²mi³ hí³,
quí¹ cuá¹ hué²¹ dá² ca³quí³ ca³nia³

bíh¹ ho³ hi³ ca³hinh³ jmí² cua³ hi³
 ca³hué² jáun² ho³ jáh³ hláinh¹ chín¹
 hí³. ¹⁷Jmí¹jáun² tí³ lí³mí¹ ca³míh³
 bí¹ tsí³ jáh³ hláinh¹ chín¹ hí³ ní¹con²
 tsá²mi³ hí³, jáun² ngau³ hí³ ja³jmú³
 hnié² quionh³ tsá² jón²zín¹ jón²cho¹
 tsá²mi³ hí³ ní¹ hná¹ jáun², la³ cun³
 la³jín³² tsá² ná¹má²tí³² hí³ héih³²
 quioh²¹ Dió³² yáh³, tsá² hleh³²
 la³ má²hleh³² jáun² jú¹ tson² hí³
 ca³hiah³ tsú² jáun² ní¹con² Jesús.

Jan² jáh³ hion² hñu³ jmí²miih²¹

13 Jáun² né³, ca³jíe³² jná¹³ hí³
 ca³náu² tsá² hláinh¹ hí³
 can³² jmí²miih²¹. Jmí¹jáun² ca³jiēn¹
 jná¹³ siáh³ jan² jáh³ hlah³ lín²¹ jniá³
 hí³ ca³hion² hñu³ jmí²miih²¹; jáh³ hí³
 tsí²¹ quiau³ máí³ chí¹ hí³ cónh³ quia³
 juí¹³. Ma³ quin³² ma³ caun³² juí¹³
 jáun² jáh³ jmí¹ ná¹hun¹ ma³ cáun²
 có²ron¹ ná¹ hí³ la³ ná¹hein³² tsá²
 quien². Ma³ quin³² ma³ cá² máí³ chí¹
 jáh³ jmí¹ ná¹tón²¹ ma³ cá² jon¹ jáí¹³
 hí³ chú² lén³² jáh³ Dió³². ²La³jmí¹
 jniá³ jan² hiah³² huénh³ bíh¹ jniá³
 jáh³ hláih¹ hí³, tí³la³ cuú² ta³ jáh³
 má¹ná¹, jniá³ la³jmí¹ jniá³ cuú² ta³
 jáh³ náí² cánh¹ bíh¹, jáh³ téh²³ tsú²
 oso, hí³ ho³ jáh³ jniá³ la³jmí¹ jniá³
 ho³ hiah³² dáin³ cánh¹. Jáun² jáh³
 hláinh¹ chín¹ hí³ né³ ca³cué³ pí³
 hí³ ho² ní¹con² jáh³ hláih¹ hí³, la³
 má²quionh³ jí³ hmá²si¹ ní¹ cuá³, jí³
 hí³ ca³cué³ siáh³ jáí¹³ quien² hí³ ho².
³Cá² máí³ chí¹ jáh³ hláih¹ hí³ jmí¹
 cuíh² hí³ jmí¹ jniá³ la³jmí¹ lí³ hí³
 má²jún¹ mí³ chí¹ jáun²; tí³la³ la³ bíh¹
 ní¹ jmí¹ cuíh² jáun² quioh²¹ jáh³, hí³
 jáun² tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³
 né³ ca³ja³cáun² lín³² tsí³ jmí¹ ca³jíe³
 hí³ jáun², jáun² jlánh¹ ca³tanh² dí²
 ta²¹ jáh³ hláih¹ hí³. ⁴Jáun² jlánh¹

ca³ma³tsu³ ma³jónh³² tsú² jáh³
 hláinh¹ chín¹ hí³ quí¹hliá² ca³cué³
 jáí¹³ hí³ ho² ní¹con² jáh³ hláih¹ hí³,
 hí³ ca³ma³tsu³ ma³jónh³² tsú² siáh³
 jáh³ hláih¹ hí³ uá²jaí³², hí³ juáh³ la³
 lá²:

—¿Hin² bí¹ tsánh² cu³ ren³ quionh³
 jáh³ lá²? ¿Hin² ya³ tsánh² tioh²¹ jmu³
 hnié² quionh³ tsú²?

⁵Ja³bí¹ ca³hiah³ jáh³ hláih¹ hí³ jáí¹³
 hí³ jmu³ tonh² hí³ chu³ lén³² Dió³², jí³
 hí³ ca³lí³hiáun¹ siáh³ hí³ hau³ jáí¹³ tá¹
 tu³la³tún³ zín². ⁶Jáh³ hláih¹ hí³ né³,
 ca³chu³ ca³lén³² Dió³² jí³ hí³ ca³tu³
 ca³hion³² siáh³ Dió³², jí³ hñu³mí³cuú² ní¹
 cuá³ jáun² Dió³², la³ má²quionh³ la³jín³²
 tsá² tionh² ní¹ jáun². ⁷Ja³bí¹ hiah³ siáh³
 jáh³ hláih¹ hí³ pí³ hí³ jmu³ hnié² ní¹con²
 tsá² joh¹ Dió³² ca³la³ ní¹ ca³láih¹³, hí³
 hiah³ siáh³ jáí¹³ hí³ hau³ jáí¹³ ní¹con²
 la³jánh³ dú¹ ní¹ mí¹zionh² tsáu², la³jáh³
 dú¹ ní¹ juo³ tsá² jma², jí³ ní¹con² la³jín³²
 tsá² zian² ma³ quin³² ma³ caun³² hué³²
 ní² siáh³. ⁸Jáun² la³jín³² bíh¹ tsá² zian² tá¹
 cáun² hngá¹máh³ ca³ma³tsu³ ma³jónh³²
 jáh³ hláih¹ hí³, la³ cun³ tsá² tiá²
 má²ná¹tioh³ hí³ hí³ jmáí² ní¹ sí² quioh²¹
 Tsá² lín³ Já¹ziáh² míh¹, Tsá² ca³jún³ hí³.
 Sí² jáun² né³ tioh³ hí³ jmáí² jmáh³la³ tsá²
 ca³tín¹ hí³ lí¹³ zian², hí³ ná¹tioh³ ní¹ sí²
 ca³la³ cun³ jmí¹ ca³lí³liau³ hngá¹máh³ lá².

⁹Ní¹juáh³ tsá² chí²¹ cuá¹, jáun² cuí¹
 nie¹³ re²:

¹⁰Ní¹juáh³ tsá² ca³tín¹ lí³tson³,
 jáun² cu³tí³ bíh¹ lí³tson³ tsú²;
 hí³ ní¹juáh³ tsá² ca³tín¹ jún³
 cun³quionh³ mí¹tái³ hmu³ tá¹
 tun³ jo²¹ né³,
 jáun² cun³quionh³ mí¹tái³ jáun²
 bíh¹ jún³ tsú².

Cun³ní¹ hí³ jáun² né³, jáun² tsá² joh¹
 Dió³² hniáh³² cuéh³² tsí³, jí³ hí³ nio²
 cáun² tsí³ la³ má²nio² jáun².

11 Jm¹ l²¹ jáun² né³ ca³jien¹ jná¹³ siáh³ jan² jáh³ hláih¹ hi³ cuá³hion² hñu³ hué³². Jáh³ hí³ tsi²¹ ju¹³ hi³ jniá³ la³jm¹ jniá³ ju¹³ já³ziáh² míh¹, tí³la³ la³jm¹ hleh³² jáh³ hláinh¹ chin¹ hí³ bíh¹ hleh³² jáh³. 12 Ní¹con² jáh³ hláih¹ ní¹ má²gon³ hí³ jm¹ zia³² siáh³ la³ji³² jái¹³ hi³ ho³ jáh³ hláih¹ la³ní¹ hí³, hi³ jáun² ca³hléh³ cha¹³ jáh³ hí³, hi³ jáun² ca³jmú³ héih³² hi³ la³jín³² tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³ ca³tin¹ ma³tsu³ ma³jónh³² jáh³ hláih¹ la³ní¹ hí³, jáh³ hláih¹ ca³hin³ hí³ ní¹ jm¹ cuíh² jáun² chí¹ hi³ jm¹ má²jún¹. 13 Jáh³ ní¹ má²gon³ hí³ jmu² siáh³ hliáun³ li²¹ hi³ l³ hua³jueh³² hi³ ca³la³ hi³ jmu² siáh³ hi³ so²³ sí² chí³cuú² hi³ cha²³ ní¹ hué²¹ lá² ní¹ ta³ ní¹ la³jín³² tsá² zian² hngá¹máh³ lá². 14 Hi³ jáun² cun³quionh³ la³ji³² li²¹ hi³ ca³jmú³ jáh³ hi³ cun³quionh³ jái¹³ hi³ ho² cha¹³ jáh³ hláih¹ la³ní¹ hi³ né³, ca³ma³can² tsá² zian² ní¹ hué²¹ lá². Jáun² ca³jmú³ siáh³ héih³² ní¹con² tsá² zian² hngá¹máh³ lá² hi³ jmah³ tsú² jan² jáh³ láin¹ la³ cun³ rón³² jniá³ jáh³ hláih¹ la³ní¹ hí³, jáh³ jm¹ cuíh² hi³ quionh³ mí¹tá³, tí³la³ má²lain³² bíh¹. 15 Jáun² jáh³ hláih¹ ní¹ má²gon³ hi³ hiauh³ jái¹³ hi³ tónh³² jm²chí³ quioh²¹ nóh³² má²dí¹lái¹ jáh³ hláih¹ la³ní¹ hí³, hi³ ca³la³ hi³ lí¹³ hléh³² siáh³ nóh³² dí¹lái¹ jáun², jí³ hi³ jmu³ hi³ hiá¹ tsán¹³ tsá² tiá² hnió³ ma³tsu³ ma³jáuh³². 16 Ja³bí¹ ca³jmú³ siáh³ jáh³ ní¹ má²gon³ hí³ héih³² hi³ ca³la³ jín³² tsáu² hniáuh³² taun³ cáun² li²¹ cuá² chu²¹ quioh²¹ ho³lá²dá² chí¹quie¹³, uá¹ hi³ tsá¹míh¹ ho³ tsá² má²lieih²¹, uá¹ hi³ tsá² hánh³ ho³ tsá² tia³mii², uá¹ hi³ tsá²

má²ná¹hlánh¹ ho³ tsá² zian² hi³ ca³tin¹ hmóu³². 17 Ja³bí¹ ca³jmú³ siáh³ jáh³ hí³ héih³² hi³ hí¹ jan² tiá² hin² lí¹³ lá³² ho³ hi³ hna³ ní¹juáh³ tiá² la³ quian³² yáh³ tsú² li²¹ hi³ l³ jáun² hi³ jmái² jáh³ hláih¹ hí³, ho³lá²dá² número quioh²¹ hi³ jmái² jáh³ hí³.

18 Hniáuh³² quia³lín³ jm¹ tsí³ bíh¹ tsú² ca³tí²¹ hi³ ní². Jáun² lí³ua³ jan² tsá² quia³lín³ jm¹ tsí³ bíh¹ lí¹³ hnauh¹³ he³ hnió³ juáh³ número jáun² quioh²¹ jáh³ hláih¹ hí³, quí¹ número jáun² dá² l³ hi³ jmái² jan² tsáu² bíh¹, hi³ tí³ jñéi³ nio² hñá³láu³ tsi²¹ hñaih³² nio² quíú³ jñéi³.

Sun¹ hi³ ná¹hie³² tsá² má²ca³liáun³

14 Jm¹ lí²¹ jáun² né³ ca³jien¹ jná¹³ Tsá² lín³ hí³ Já³ziáh² míh¹ hi³ zenh² tsi³ máh³ Sió¹ la³ má²quionh³ tán¹ hñá³láun³ tsi²¹ tu³la³quiún³ mei²¹ tsá² má²ná¹tón²¹ hí³ chí¹quie¹³ hi³ jmái² Já³ziáh² míh¹ hí³, jí³ hi³ jmái² Jméi² tsú² ní² siáh³. 2 Jm¹jáun² ca³nái³² jná¹³ cáun² mah¹ hi³ ja³ hñu³mi³cuú². Mah¹ jáun² niéih³ la³jm¹ niéih³ cuú²jèh³ ní¹ hí¹cha²³ jmái² ní¹ ñe¹ lín²¹, jí³ la³jm¹ niéih³ mah¹ quioh²¹ míh³² ní² siáh³; máh¹ hi³ ca³nái³² jná¹³ jáun² dá² l³ la³jm¹ lí³ sun¹ quioh²¹ tsá² ná¹quien² tun³² pih²¹ hi³ cai³² tsú². 3 Tsá² hí³ jm¹ ní¹ná¹hie³² cáun² sun¹ hmai²¹ ní¹ ta³ ní¹ Tsá² cuá¹tsi²¹ hí³ hmá²si¹, ní¹ ta³ ní¹ tá¹ quiun³ tsá²cuú² tsá²chín³, jí³ ní¹ ta³ ní¹ jí³lin² tsá²daun³² hí³ ní² siáh³; hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² jm¹ lí¹³ lí³ tin² sun¹ jáun², jí³²la³ hmóu³² tsá² hñá³láun³ tsi²¹ tu³la³quiún³ mei²¹ hí³ bíh¹ tin², tsá² ca³liáun³ hí³ ní¹ hué²¹ lá². 4 Tsá² hí³ bíh¹ tsá² tiá² lí¹ má²ca³cuu³ ca³hlian³ quionh³

tsá²mi³ juón¹, tsá² hí¹ cónh³ tiá² lí¹
 ca³jmu³ ca³tsau³ yáh³. Tsá² hí³ dá²
 ñí³táunh¹ cu³chin¹ cu³hna²¹ Tsá²
 lín³ hí³ Já¹ziáh² míh¹ lí³ua³ cáun²
 ñí¹ tsó²¹. Tsá² hí³ má²ca³liáun³ ja¹
 quioh²¹ tsá²mi³cuóun² cun³quionh³
 hí³ ca³ma³hmah¹ Tsá² lín³ hí³
 Já¹ziáh² míh¹, hí³ ná¹lín³ la³jmí¹ lí³
 hí³ lau³² la³ñí¹, hí³ cue³² tsáu² ñí¹con²
 Dió³² jí³ ñí¹con² Tsá² lín³ hí³ Já¹ziáh²
 míh¹. ⁵Tsá² hí³ bíh¹ tsá² tiá² ca³hléh³
 hí¹ cáun² jú¹ tí¹jái², hú¹tá¹ tsá² jin²
 cu³tí¹³ bíh¹ hí³.

**Jái¹³ hí³ ngai³² gáun³
 tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³²**

⁶Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³jien¹ jná¹³
 siáh³ jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³²
 hí³ hí¹ranh³² chí³cuú² ñí¹ ñe¹ lín²¹.
 Tsá² hí³ né³ quian³² jú¹ chú³² hí³
 quien² la³ cun³ jmí¹hi³nio² hí³ hléh³²
 ñí¹con² tsá² tionh² ñí¹ hue²¹ lá², la³
 cun³ la³jín³² tsá² zian² ma³ quin³²
 ma³ caun³² hue³², ca³la³ jánh³ dú¹
 ñí¹ mí¹zionh² tsáu², jí³ la³jáh³ dú¹
 ñí¹ juo³ tsá² jma² ní² siáh³. ⁷Tsá² hí³
 né³ ca³hléh³ tiá³ hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Juénh² náh² jmu³ ñí¹con² Dió³²,
 jí³ hí³ ma³quien¹³ náh² tsú², quí¹
 má²ca²chó³² bíh¹ jmái¹ hí³ má²ra³tsi³²
 Dió³² héih³²; jáun² ma³tsú¹ ma³jonh²¹
 náh² Tsá² ca³jmú³ hí³ la³ cu³ la³ juéh³
 mí³cuú², la³ má²quionh³ jmí²míih²¹
 jí³ la³jí³² ñí¹ ñeí³² jmái² ní² siáh³.

⁸Jmí¹ lí²¹ jáun² ja³ siáh³ tsá² ñí¹
 má²gon³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³², hí³
 ca³juáh³:

—iMá²já²hín³ bíh¹ juú² Babilonia,
 má²já²hín³ bíh¹ juú² chín¹ hí³ jlánh¹
 jmí¹ jmu² hí³ hen² tsí³ tsá² zian² tá¹
 cáun² hngá¹máh³ la³jí³² hí³ hlah³ hí³
 hó³², la³juah²¹ dúh¹ hí³ ca³hinh³ tsú²
 tsá² hí³ mu² ráu³ má²zéih¹!

⁹Jmí¹jáun² la³juí³² ja³ siáh³ tsá² ñí¹
 má²gáun³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hí³
 hún¹ cú²tiú² cú²jan³² lín³², hí³ juáh³
 la³ lá²:

—Lí³ua³ jan² tsá² má²tsú² má²jónh³²
 jáh³ hláih¹ la³ñí¹, jí³ la³ má²quionh³
 nóh³² hí³ dí¹lái¹ jáh³ hí³, jí³ hí³
 he³ tsú² siáh³ lí²¹ hí³ taun³ jáun²
 chí¹quie¹³ ho³lá²dá² cuo² tsú², ¹⁰jáun²
 tsá² la³ hí³ bíh¹ ca³tín¹ quiunh²¹
 la³jí³² la³ cun³ hí³ ma³tsau¹³ jáun²
 Dió³² ca³la³ hí³ míh²³ lín³² tsí³,
 la³jmí¹ hính²³ tsú² mu² ráu³ hngó³²
 hí³ má²zéih¹ lín²¹. Tsá² la³ hí³ bíh¹
 tsa³ma³tso² tsí³ ja¹ sí² lí³ cun³quionh³
 juí²¹ quín¹ azufre ñí¹ ta³ ñí¹ la³jín³²
 tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² tsá² chun¹, jí³
 ñí¹ ta³ ñí¹ hnga² Tsá² lín³ hí³ Já¹ziáh²
 míh¹. ¹¹Ca³la³ cun³ jmí¹hi³nio² bíh¹
 cuá³² mí²ñí¹ ñí¹ ná¹má²tso² jáun²
 tsá² hí³ tsí³; cun³ tiá² tie³ nio² bíh¹
 ñí¹ tionh¹ tsú² jáun² la³ huá² la³ jma²,
 ní¹juáh³ tsá² má²tsú² má²jónh³² jáh³
 hláih¹ hí³ la³ má²quionh³ nóh³² hí³
 dí¹lái¹ jáh³, ho³ lí³ua³ jan² tsá² he³
 siáh³ lí²¹ quioh²¹ hí³ jmái² jáh³ hí³.

¹²Jáun² né³, hniáuh³² tion³ tsí³ bíh¹
 tsá² joh¹ Dió³², tsá² má²má²tí³² hí³
 héih³² quioh²¹ Dió³² jí³ hí³ nio² siáh³
 cáun² tsí³ ñí¹con² Jesús.

¹³Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³nái³² jná¹³
 siáh³ cáun² mah¹ hí³ ñí¹ca³hléh³, hí³
 ñí¹juah²¹:

—Tón³ ñí¹ sí² jái¹³ lá²: “Hénh³ ma³
 jmí¹ ren² tsá² hiá¹ tsán¹³ hí³ tanh²
 ta²¹ Tí³² Juo¹³ dí² né³² tí³ chí¹ján³”.

Jáun² Jmí²chí³ Chun¹ siáh³
 ñí¹ca³juáh³:

—Ján³, má²tiánh³ tsú² tie³ cun³ñí¹
 hí³ ca³tí²¹ la³jí³² ta²¹ hí³ lí²jmú³, quí¹
 ta²¹ hí³ ca³jmú³ tsú² tsa³toh³ cu³lí²¹
 quionh³ tsú² ñí¹ tsa³tiánh² tsú² jáun²
 tie³.

Hi³ ca³láu² cuá¹ hué²¹

14 Jm¹ má²lí³² jáun² né³ ca³jíe³² jná¹³ cáun² jnie² tiáu²; ní¹ jnie² jáun² né³ cuá¹tsi²¹ jan² tsá² jniá³ la³jm¹ jniá³ tsá²mi³cuóun². Tsá² hí³ jm¹ hun¹ cáun² có²ron¹ná¹ hí³ lí³ cú¹mí¹niau²¹ chí¹, jí³ hí³ zianh³² siáh³ cáun² mí¹jlá² rá¹lín² hmu³ lín³². 15 Jáun² cua³han³ siáh³ jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² ñéih³ hñú³ híen¹ jáun² hí³ hleh³² tiá³ lín³² hí³ liéinh³² tsá² cuá¹tsi²¹ hí³ ñí¹ jnie², hí³ juáh³:

—iMá²ca³láu² bíh¹ máí³ ñí¹ hué²¹ ní², má²juú² bíh¹; né³² né³, tiú¹ chí² hieh² quionh³ mí¹jlá² rá¹lín² ní² quián¹³, jáun² quiaun²!

16 Jáun² tsá² cuá¹tsi²¹ hí³ ñí¹ jnie² né³ ca³nga³ mí¹jlá² quioh²¹ ñí¹ hué²¹ lá² hí³ ca³ziu³ ca³liauh³ la³jí³² la³ cun³ hí³ ca³láu² hngá¹máh³ lá².

17 Jm¹ lí²¹ jáun² né³ cua³han³ siáh³ jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² ñéih³ hñú³ híen¹ zeh² jáun² hñú³mi³cuú², hí³ zianh³² siáh³ cáun² mí¹jlá² rá¹lín² hí³ hmu³ lín³². 18 Jáun² cua³han³ siáh³ cónh³¹ jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² ñí¹ lí³ ñí¹hiú¹³, tsá² hí³ ho² jái¹³ ñí¹con² sí²; tsá² hí³ ca³hléh³ tiá³ hí³ ca³teh³ tsá² zianh³² hí³ mí¹jlá² rá¹lín² hmu³ lín³², hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Ngái¹ mí¹jlá² rá¹lín² hmu³ ní² quián¹³ chí² hieh² mi³ uóun²jieh¹³ hí³ zia³² ñí¹ hué²¹ ní², quí¹ má²juú² lín³² bíh¹.

19 Jáun² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hí³ ca³nga³ mí¹jlá² jáun² quioh²¹ ñí¹ hué²¹ lá², hí³ ca³tiú³ chí² hieh² mi³ uóun²jieh¹³ hí³ má²ca³láu² jáun² ñí¹ hué²¹ lá², jáun² ca³tóh³ tsú² tí³ ñeh² ñí¹ lí¹³ jlín³ tsú² hí³ quiáuh³² jmaih²¹; hí³ jáun² né³ hnió³ juáh³

ca³ti²¹ la³jí³² hí³ ma³tsau¹³ tsú² jáun² Dió³² ca³la³ hí³ míh²³ lín³² tsí³. 20 Mi³ uóun²jieh¹³ jáun² né³ ca³quiauh³ tsú² jmaih²¹ ñí¹ lí³ tí³ cheih³² juú²; jm¹ ca³quiauh³ tsú² jáun² jmaih²¹ mi³ uóun²jieh¹³ né³, jmí² bíh¹ ca³hué², hí³ lí³ cáun² cho² ñe¹ la³ cun³ tiéh¹ ho³ jan² tsa³cuá¹. Ní¹ ca³ta³ná¹ho³ jmí² jáun² tí³ cun³ hni³² nio² hñá³láu³ kilómetros.

Quiaun³ tsá²cuú² tsá²ta³

Dió³², tsá² quian³² quiau³

uu³mí²tsí³² ñí¹ má²ca³táuh³

15 Jm¹ lí²¹ jáun² ca³jíe³² jná¹³ siáh³ cáun² lí²¹ hí³ cáu² hí³ jueh³² lín³² hñú³mi³cuú². Ca³jien¹ jná¹³ quiaun³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hí³ ná¹quian³² tá¹ quiau³ uu³mí²tsí³² ñí¹ má²ca³táuh³; hí³ jáun² né³, cun³quionh³ hí³ jáun² bíh¹ má²tsá¹³ hí³ míh²³ tsí³ Dió³².

²Ca³jíe³² jná¹³ siáh³ cáun² hí³ jniá³ la³jm¹ jniá³ jmí²miih²¹ hí³ lí³ hu³² má²ná¹jan² quionh³ sí². Can³² jmí²miih²¹ jáun² né³ jmí¹ ná¹táun³ la³jín³² tsá² ca³cah¹³ jmá¹ ñí¹con² jáh³ hláih¹ hí³ jí³ ñí¹con² nóh³² hí³ dí¹láin¹ jáh³ jí³ número quioh²¹ hí³ jmái² jáh³ siáh³. Tsá² hí³ né³ ná¹zianh³² ma³ cáun² tun³² pih²¹ cai³² tsú² hí³ má²ca³cué³ Dió³², ³hí³ jáun² má²ná¹hie³² sun¹ hí³ la³ ca³híe³ hla¹ Moisés tsá² quian²¹ Dió³², jí³ sun¹ quioh²¹ Tsá² lín³ hí³ Já¹ziáh² míh¹ ní² siáh³, hí³ juáh³ la³ lá²:

Hnú² Dió³² Juo¹³ jnoh¹, Tsá² cú² juenh² lín³²,

hí³ cáu² hí³ jueh³² lín³² bíh¹

má²ca³jmu³ hnú²,

hnú² Re²¹ Tsá² chín¹ ñí¹con²

la³jí³² hué³² hí³ zia³² tá¹ cáun²

hngá¹máh³,

hnú² bíh¹ lín³ nú² Tsá² chun¹,
Tsá² ma³tih²¹ jēh² la³ cun³
la³jí³² hi³ jmuh³².

⁴Hnú² Tí³² Juo¹³ jnoh¹, čhin² bí¹
tsánh² tiá² jmu³ juéh² nī¹con²
hnú²,
hin² bí¹ tsánh² tiá² ma³quien²
hnú²?
Qui¹ jí³²la³ huen² hnú² bíh¹ Tsá²
hien¹ nú²,
hi³ jáun² dá² la³jín³² tsá² zian²
tá¹ cáun² hngá¹máh³ bíh¹
ja³tú¹ ja³lin³ hi³ ma³tsu³
ma³jáuh³² hnú²,
quí¹ má²ca³jé³ bíh¹ tsú² hi³ hnú²
bíh¹ rá²tsih³² héih³² la³ cun³
ca³tí²¹.

⁵Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³jé³² jná¹³ siáh³
hi³ ca³niá³ nī¹ jlánh¹ bíh¹ hien¹
quioh²¹ hñú³ hien¹ tí³ hñu³mi³cuú²,
nī¹ nio¹ jáun² jái¹³ quioh²¹ nió³² hi³
ca³jmú³ jáun² Dió³². ⁶Néih³ hñú³
hien¹ jáun² bíh¹ ca³huén² tá¹ quiaun³
tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³², tsá² ná¹quian³²
hi³ tá¹ quiau³ uu³mí²tsi³² jueh³²
jáun²; tsá² hi³ ná¹quih³² hmih³² zín³
tiáu² jon³ cu³tí³, hi³ ná¹hñéih³ siáh³
láu² cú¹mí¹niau²¹ nī¹ tsí³ tsú². ⁷Jáun²
jan² tsá² quiun³ tsá²cuú² tsá²chín³
hi³ ca³zianh³ tá¹ quiaun³ tsá²cuú²
tsá²ta³ Dió³² ma³ cáun² uon² hi³ lí³
cú¹mí¹niau²¹, hi³ ca³la³ hi³ ná¹canh²
hi³ míh²³ jáun² tsí³ Dió³² Tsá² zian²
hi³ cun³ jmí¹hi³nio². ⁸Hi³ néih³ hñú³
hien¹ jáun² né³ ca³cónh³² mí²nī¹
hi³ lí³ cun³nī¹ hi³ jlánh¹ cuá¹quien²
lín³² Dió³² jí³ hi³ cun³nī¹ hi³ jlánh¹
ho² tsú² pí³ ní² siáh³. Hi³ jáun² hí¹
jan² yáh³ tiá² hin² jmí¹ lí¹³ hí³ néih³
jáun², ca³la³ tí³ nī¹ ca³táuh³ tá¹
quiau³ uu³mí²tsi³² hi³ má²ná¹zianh³²
jáun² tsá²cuú² tsá²ta³ hí³ Dió³² máh³
má²lí¹³.

Uon² tioh³ uu³mí²tsi³²

16 Jáun² jná¹³ ca³nái³² siáh³
cáun² mah¹ hi³ nī¹ja²¹
tí³ néih³ hñú³ hien¹ jáun² hi³
nī¹ca³záih³ tsú² tá¹ quiaun³ tsá²cuú²
tsá²ta³ Dió³² la³ lá²:

—Cuá²can²¹ náh² nī¹ hué²¹ ó³² tá¹
quiau³ uon² hi³ ná¹canh² hi³ míh²³
jáun² tsí³ Dió³².

²Jáun² ngau³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³²
tsá² la³nī¹ hi³ ca³nī¹can¹ uon² jáun²
quioh²¹ nī¹ hué²¹, jmí¹jáun² ca³la³
jín³² tsá² má²ná¹quian³² lí²¹ quioh²¹
hi³ jmái² jáh³ hláih¹ hí³ jí³ hi³
má²tsú² má²jónh³² tsú² siáh³ nóh³²
hi³ dí¹lái¹ jáh³ hí³, ca³hián² hmah²
hlah³ hi³ cú² hi³ chéi³ cu³tí³.

³Jáun² ngau³ siáh³ tsá²cuú²
tsá²ta³ Dió³², tsá² nī¹ má²gon³
hi³ ca³nī¹can¹ uon² quioh²¹ nī¹
jmí²miih²¹, jmí¹jáun² né³ ca³jéinh³²
jmi² tá¹ cáun² jmí²miih²¹ la³juah²¹
dúh¹ jmí²hán¹ tsá² lí²jngah³ tsáu²,
jmí¹jáun² ca³hiá² cá²tsan³ ca³la³
jánh³ dú¹ nī¹ jáh³ jmí¹ tiáunh¹ hñu³
jmí²miih²¹.

⁴Nī¹ má²gáun³ tsá²cuú² tsá²ta³
Dió³² ca³can³ siáh³ uon² quioh²¹ nī¹
quioh²¹ la³jí³² jmi² cua³ jí³ la³jáh³
dú¹ nī¹ nei³² jmái² ní² siáh³, hi³ jáun²
jmi² bíh¹ ca³lan³ la³jí³² jmái². ⁵Jáun²
ca³nái³² jná¹³ hi³ ca³hléh³ tsá²cuú²
tsá² ta³ Dió³², tsá² ho² hí³ jái¹³
nī¹con² jmái², hi³ ca³juáh³:

Hnú² bíh¹ jan² Tsá² rá²tsih³²

héih³² re²,

Tsá² chun¹ nú²,

Tsá² qui³ cónh³ jmí¹ zian² nú²,

hi³ zian² nú² la³ má²zian²

jáun²,

quí¹ hnú² bíh¹ má²lí²ra³tsih³²

héih³² la³ cun³ ca³tí²¹,

6 quí¹ tsá² ó³² bíh¹ ca³táin³
 jmí²hán¹ tsá² joh² hnú²,
 jí³ jmí²hán¹ tsá² jmí¹ ná¹lín³ tí³²
 jèh² hnú² ní² siáh³,
 hi³ jáun² dá² jmí² bíh¹
 má²l²hinh²¹ nú² tsú² ta³né³²;
 quí¹ la³ ní² ca³tín¹ quiunh²¹ yáh³
 tsú².

7 Hi³ jáun² ca³nái³² jná¹³ siáh³
 cáun² mah¹ hi³ ní¹ja²¹ la³ tí³ ní¹ zeh¹
 jáun² ní¹hiú¹³, hi³ ní¹ca³juáh³:

—Tson² bíh¹ cu³tí³, hnú² Tí³², Dió³²
 Tsá² cú² Tsá² juenh², hnú² bíh¹ Tsá²
 rá²tsih³² héih³² ca³la³ re² tso² cu³tí³
 la³ cun³ ca³tí²¹.

8 Jáun² ja³ siáh³ tsá² ní¹ má²quiun³
 tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hi³ ca³can³
 siáh³ uon² quioh²¹ ní¹ quioh²¹ hiú²;
 jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³chéi³² lín³²
 bíh¹ hiú², ca³la³ hi³ ca³cáun³ bíh¹
 tsáu² cun³quionh³ hi³ chéi³. 9 Tí³la³
 jmí¹ ca³cáun³ tsú² cun³quionh³ hi³
 jlánh¹ chéi³ jáun² né³, tí³ ca³chu³
 ca³juóun³² bíh¹ tsú² Dió³² Tsá² ho²
 hí³ jái¹³ ní¹con² la³jí³² uu³mí²tsi³²
 jáun², cha³ jmí¹ tsa³conh² tsí³ tsú²
 hí³ jmí¹ lí¹³ lí³ ma³quien² tsú² Dió³².

10 Hi³ jáun² tsá² ní¹ má²hñá³
 tsá²cuú² tsá²ta³ hí³ Dió³² ca³can³
 siáh³ uon² quioh²¹ ní¹ hmá²si¹ ní¹
 cuá¹quien² jáh³ hláih¹ hí³; jáun²
 jmí¹jáun² ca³lí³ já¹niéi² la³ tán¹ ní¹
 hu²¹ cuo² jáh³ hí³. Jmí¹ lí²¹ jáun²
 né³ má²quí² má²juoun³² tsáu² zfh¹
 cun³ní¹ hi³ má²zian² hi³ chéi³ hi³
 uóu³² cu³tí³. 11 Tsá² hí³ né³, tí³
 ca³chu³ ca³juóun³² bíh¹ Dió³² Tsá²
 quioh²¹ hñu³mí³cuú² cun³ní¹ hi³
 má²má²tso² tsí³ hi³ chéi³ hi³ uóu³²
 jí³ hi³ má²tsin¹ siáh³ hmah² hlah³
 jáun²; cun³ tiá² ca³ja³conh² bíh¹
 tsí³ tsú² ca³tí²¹ la³jí³² ta²¹ hlah³ hi³
 ná¹jmú².

12 Jáun² ja³ siáh³ tsá² ní¹ má²jñéi³
 tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hi³ ca³can³
 siáh³ uon² quioh²¹ ní¹ quioh²¹ cua³
 jueh³² jmái² Eufrates; jmí¹jáun² ca³lí³
 quiéin² cua³ jáun², hi³ jáun² ca³níá³
 jui³² ní¹ ja³táunh¹ tsá² ná¹lín³ re²¹,
 tsá² ja³táunh¹ tí³ jui³² ní¹ hia³² hiú².

13 Jmí¹jáun² ca³jien¹ jná¹³ gáun³
 jmí²chí³ hláinh¹ hi³ jniá³ la³jmí¹
 jniá³ jieh². Jan² cua³han³ ho³ jáh³
 hláinh¹ chín¹ hí³, jan² cua³han³
 ho³ jáh³ hláih¹ la³ní¹ hi³ hi³ cónh³
 jan² cua³han³ siáh³ ho³ tsá² jlánh¹
 juáh³ hí³ hi³ lín³ tí³² jè¹ Dió³².

14 Jmí²chí³ hláinh¹ hí³ dá² ca³la³ hi³
 jmu² lí²¹ hi³ lí³ hua³jueh³². Hí³ bíh¹
 tsa³táunh¹ hi³ tsa³ngih¹ tsá² ná¹lín³
 re²¹ zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³, hi³
 tsa³jmú³ cá²hon³ hi³ jmu³ hniéi²
 ní¹ má²cá²chó³² jmái¹ jueh³² jáun²
 quioh²¹ Dió³² Tsá² cú² Tsá² juenh².

15 —Sá¹ní² jie³, cu³diá²jan² pih²¹ la³
 lá² bíh¹ jáunh¹³ jná¹³ la³jmí¹ ja³² jan²
 háin². Héhn³ ma³ jmí¹ ren² ní¹juáh³
 tsá² cuá¹zian² tsí³ jí³ hi³ cuá¹quih³²
 siáh³ ha¹ la³ má²quih³² jáun², quí¹
 ní² lí¹ ca³lí³ jnia² hi³ láun³ tsú², hi³
 jáun² tiá² jé³ tsáu² ní¹ hua³heih²¹
 quioh²¹ tsú².

16 Jáun² né³, ca³cuu³ ca³ngih³ bíh¹
 jmí²chí³ hí³ tsá² ná¹lín³ re²¹ mái²
 ní¹ téh²³ tsú² jáun² Armagedón
 cun³quionh³ jú¹ hebreo.

17 Jmí¹jáun² né³ ja³ siáh³ tsá² ní¹
 má²quiaun³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³²
 hi³ ca³can³ uon² quioh²¹ ja¹ chí³;
 jmí¹jáun² ca³nái³² jná¹³ cáun² mah¹
 tiá³ cu³tí¹³ hi³ ní¹ja²¹ la³ tí³ něih³
 hñú³ híen¹, la³ tí³ ní¹ zeh¹ hmá²si¹
 quioh²¹ Dió³², hi³ ní¹ca³juáh³ la³ lá²:
 —iMá²ca³táuh³ bíh¹ la³jí³²!

18 Jáun² jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ja³tu³
 ja³lí³ sí² quioh²¹ míh³², hi³ ca³lí³ tiú²

jan³², hi³ ca³quí¹ ca³hín¹ tiá³ lín³²;
 hi³ ca³quí³ ca³jéh³ siáh³ hué³² tiá³
 tiá² tí¹ tiá² nio³ cu³tí¹³, cáun² hi³
 tiá² má²lí³² hí¹ cónh³ la³ cun³ jmí¹
 ca³lí³zian² tsáu² ní¹ hué²¹ lá², quí¹
 cun³ tiá² cunh³ bíh¹ quionh³ la³ cun³
 hi³ má²lí³² jmí¹tin². ¹⁹Jmí¹jáun²
 ca³tsáun³ hni³² tsoh³ juú² chín¹
 jáun², hi³ juú² cáh¹ juú² pa²¹ hi³ zia³²
 tá¹ cáun² hngá¹máh³ né³ ca³juú²
 ca³tsúnh²; hi³ Dió³² né³ tsau³ tsí³
 juú² Babilonia juú² chín¹ jáun², hi³
 ca³hinh³ dí² mu² ráu³ hi³ dí¹canh²
 jáun² copa quioh²¹, la³ cun³ hi³ niéih³
 jáun² hi³ ma³tson¹³ dí² juú² jáun²
 ca³la³ hi³ míh²³ lín³² tsí³. ²⁰Jmí¹jáun²
 né³, cáun² lí¹ ca³yéin² bíh¹ la³jí³²
 hué³² pih²¹ hi³ jmí¹ tioh³ jáun² chu³
 jmá² jí³ ní¹ jmí¹ lí³ hngá¹máh³
 ní² siáh³. ²¹Ja³bí¹ jmí¹jáun² siáh³
 ca³súh³² tsí³ cáh¹ cu³tí³ ní¹ quioh²¹
 tsáu², hi³ héi² cun³ quíein³ nio²
 quiú³ cuah²¹. Jmí¹jáun² la³jín³² bíh¹
 tsáu² ca³chu³ ca³juón³² siáh³ Dió³²
 cun³ní¹ hi³ ca³tí²¹ uu³mí²tsí³² jáun²,
 quí¹ hi³ jáun² dá² cáun² hi³ huáh² tsí³
 lín³² bíh¹ hi³ ca³ma³tso² tsáu² tsí³.

Jmáí¹ hi³ tsa³hín³ tsá²mí³ hláih¹

17 Jmí¹ má²lí³² jáun² la³ jáun²
 né³, jan² tsá²cuú² tsá²ta³
 Dió³² tsá² quiaun³ jmí¹ ná¹zianh³² hi³
 uon² ca³zái³ jná¹³ la³ lá²:

—Sá¹ní² ña³² ñá²jie³, lá² hie¹³
 jná¹³ he³ lánh³ rón³² tá¹tsin¹ héih³²
 tsá²mí³ tsá² jlánh¹ juón¹ cuá¹tsi²¹
 ní¹ jmáí² zia³² tá¹ cáun² hngá¹máh³.
²La³jín³² bíh¹ tsá² ná¹lín³ re²¹ zian²
 tá¹ cáun² hngá¹máh³ lí¹ má²ca³jmu³
 ca³tsau³ quionh³ tsá²mí³ hi³, jí³
 la³jín³² tsá² zian² hngá¹máh³ bíh¹
 má²ca³ma³héinh³² siáh³ quionh³ mu²
 ráu³ hi³ ca³tí²¹ hi³ juón¹ tsá²mí³ hí³.

³Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³jaú³ jná¹³
 tsá²cuú² tsá²ta³ hí³ Dió³² jui³²
 jmí²chí³ tí³ ní¹ lí³ cuá¹ quíein². Jáun²
 ní¹ jáun² ca³jien¹ jná¹³ jan² tsá²mí³
 hi³ cuá¹tsin¹ jan² jáh³ hláih¹ dáin³.
 Ca³la³ hi³ rá²láin¹ bíh¹ jáh³ hí³
 cun³quionh³ huéh³ lí³ jái¹³ hi³ chú²
 hi³ lén³² Dió³². Jáh³ hí³ tsi²¹ quiau³
 máí³ mí³ chí¹, hi³ cónh³ siáh³ quia³
 juí¹³. ⁴Tsá²mí³ hí³ jmí¹ cuá¹quih³²
 hmih³² zín¹³ jí³ hmih³² dáin³, hi³
 jmí¹ cuá¹láin¹ siáh³ cun³quionh³
 cú¹mí¹niau²¹, quín¹ zín³ chú³² jniá³,
 jí³ cun³quionh³ máí³ pih²¹ zín³ hi³
 téh²³ tsú² perla ní² siáh³. Tsá²mí³
 hí³ cuá¹zianh³² cáun² copa hi³
 lí³ cú¹mí¹niau²¹, ca³la³ hi³ canh²
 bíh¹ la³jáh³ dú¹ ní¹ hi³ hlah³ hi³
 hó³² cun³ní¹ hi³ jlánh¹ juón¹ tsú².
⁵Chí¹quie¹³ tsá²mí³ hí³ jmí¹ tón²¹
 cáun² jái¹³ hi³ ná¹hmá¹ ná¹jní¹ hi³
 juáh³ jáun²: “Babilonia juú² chín¹,
 mí¹ziú¹³ ca³la³ jín³² tsá²mí³ juón¹
 jí³ mí¹ziah²¹ la³jí³² ní¹ hi³ hlah³ hi³
 hó³² hi³ zia³² ní¹ hué²¹ lá²”. ⁶Tsá²mí³
 ca³jien¹ jná¹³ hí³ má²cuá¹hein²¹
 cun³quionh³ jmí²hán¹ tsá² joh¹ Dió³²,
 la³ cun³ jmí²hán¹ la³jín³² tsá² zih³²
 hí³ jú¹ tson² hi³ ca³tin¹ Jesús.

Lí¹ tiá² ño¹ he³ jmu¹ bíh¹ jná¹³
 lí³ jmí¹ cá¹jie²¹ jáun². ⁷Hi³ jáun²
 tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hí³ ca³zái³
 jná¹³:

—¿He³ láih³² sa³ tsá²cáun² lín³²
 honh² hnú²? Lá² hie¹³ ná³ la³ cun³
 he³ hnió³ juáh³ hi³ ca³tin¹ tsá²mí³
 ní² jí³ hi³ ca³tin¹ jáh³ hláih¹ cuá¹tsin¹
 tsú² ní², jáh³ chí²¹ ní² quiau³ máí³
 mí³ chí¹ hi³ cónh³ quia³ juí¹³. ⁸Jáh³
 hláih¹ má²lí²jien¹ hnú² ní² dá²
 jan² jáh³ jmí¹ zian² jmí¹tin² bíh¹,
 tí³la³ tíú²uú² jáh³ ní² zian² yáh³
 ta³né³²; tí³la³ cun³ jáun² jáh³ ní²

dá² hion¹³ bíh¹ hñu³ háunh³ ñeh²
 bíh¹ hi³ chau²¹ jmáí¹ hi³ tsó³² jáh³
 ñí¹ má²tsa³hín³. Jáun² la³jín³² tsá²
 zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³, tsá² qui³
 tiá² jmí¹ ná¹tón²¹ hi³ jmáí² ñí¹ sí² la³
 cun³ jmí¹ ca³lí³liau³ hngá¹máh³, la³
 cun³ sí² hi³ rá²tiáunh¹ tsá² ca³tin¹
 hi³ lí¹³ zian², tsá² hí³ jlánh¹ tsa³cáun²
 lín³² tsí³ ní¹ má¹ca³jien³² jáh³ hláih¹
 jmí¹ zian² hí³ jmí¹tin² hi³ tiú²uú²
 zian² yáh³ ta³né³², tí³la³ chau²¹ bíh¹
 jmáí¹ jáuh³ siáh³.

9^oLa³ zia³² cáun² hi³ lí¹³ ngí¹³ tsá²
 quia³lín³ jmí¹ tsí³: Tá¹ quiau³ máí³
 mi³ chí¹ jáh³ hí³ hnió³ juáh³ ca³tí²¹
 quiau³ máh³ míh¹ ñí¹ cuá¹tsí²¹
 tsá²mi³ ó³²; ja³bí¹ la³ jáun² hnió³
 juáh³ siáh³ hi³ ca³tin¹ quiaun³ tsá²
 lín³ re²¹. 10^oHñá³ re²¹ hí³ má²já²hín³,
 hi³ cónh³ jan² né³ cuá¹ho² bíh¹ jáí¹³
 ta³né³², hi³ tsá² ñí¹ má²quiaun³
 né³ tiá² má²ho² yáh³ jáí¹³. Tí³la³
 ní¹ má¹cuán² tsá² ñí¹ má²ca³táuh³
 né³, pih²¹ jmáí¹ bíh¹ cuá³² tsú² hi³
 cuá¹ho² jáí¹³. 11^oHi³ jáh³ hláih¹ jmí¹
 zian² hí³ jmí¹tin² né³, hi³ ta³né³²
 tiú²uú² zian² yáh³, jáh³ hí³ bíh¹
 lín¹³ siáh³ cónh³í¹ jan² re²¹ tsá² ñí¹
 má²jñá³. Hí³ bíh¹ jan² tsá² ja¹ re²¹
 tsá² quiaun³ hí³; ní¹ má¹lí³² jáun² né³
 tá¹zanh¹ tsú² ñí¹ má²tsa³hín³.

12^oLa³ cun³ quia³ juí¹³ jáh³ hi³
 má²lí²jieh³ hnú² ní² hnió³ juáh³
 hi³ ca³tin¹ quian³ re²¹ tsá² tiá²
 má²ná¹ho² jáí¹³ ta³né³² bíh¹; cun³
 cáun² o¹rá¹ bíh¹ hau³ tsá² hí³ jáí¹³
 hi³ ná¹lín³ re²¹ cu³lí²¹ quionh³ jáh³
 hláih¹ hí³. 13^oCáun² bíh¹ hi³ ná¹tioh³
 tsí³ tsá² hí³ jí³lín², hi³ cué³² pí³
 quioh²¹ ñí¹con² jáh³ hláih¹ hí³ la³
 má²quionh³ jí³ jáí¹³ hi³ ná¹ho² ní²
 siáh³. 14^oLa³jín³² bíh¹ tsá² hí³ jmu³
 hnié² ñí¹con² Tsá² lín³ hí³ Já¹ziáh²

míh¹, tí³la³ Já¹ziáh² míh¹ hí³ bí¹
 láih¹³ hnié² jáun², qui¹ hí³ bíh¹ lín³
 Tsá² chín¹ ñí¹con² tsá² ná¹chín¹ jí³
 Re²¹ Juo¹³ tsá² ná¹lín³ re²¹ ní² siáh³;
 hi³ tsá² quionh³ Tsá² lín³ hí³ Já¹ziáh²
 míh¹ né³, tsá² má²ná¹tén¹ bíh¹, tsá²
 má²ná¹quiánh¹, tsá² má²tí³² re²
 ñí¹con² tsú².

15^oHi³ ca³záí³ jná¹³ siáh³ tsá²cuú²
 tsá²ta³ hí³ Dió³² la³ lá²:

—Jmáí² zia³² tá¹ cáun² hngá¹máh³ hi³
 lí²jieh³ hnú² jáun² hi³ cuá¹tsí²¹ tsá²mi³
 juón¹ hí³, hnió³ juáh³ tsá² juóun³² tsá²
 hmíh¹ tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³
 bíh¹, ca³la³ jáh³ dú¹ ñí¹ juo³ tsá² jma².
 16^oTá¹ quia³ juí¹³ hi³ má²lí²jieh³ hnú²
 jáun² né³, la³ má²quionh³ jí³ hnga² jáh³
 hláih¹ hí³ lí³ hon² bíh¹ tsá²mi³ juón¹ hí³;
 ca³la³ hi³ lín²¹ zenh² jmu³ dí², hi³ jmu³
 dí² ca³la³ hi³ láun³ cuánh², hi³ má²cu³
 má²hính³ bíh¹ tsú² ngú³ quioh²¹ tsá²mi³
 hí³, hi³ jín³ dí² siáh³ cun³quionh³ sí².
 17^oDió³² má²ca³jmu³ tsí³ tsá² quian³ hí³
 hi³ jmu³ la³ cun³ hi³ lín²³ dí² hnga², tsá²
 hí³ jmu³ ca²hon³ hi³ cuéh³² jáh³ hláih¹
 hí³ jáí¹³ hi³ ná¹ho² hi³ hau³, ca³la³ ñí¹
 ca³lí³tí³ la³ cun³ hi³ má²ca³juáh³ jáun²
 Dió³². 18^oJáun² né³, tsá²mi³ má²lí²jien¹
 hnú² hí³ dá² lín³ juú² chín¹ hi³ jmu²
 jáun² héih³² ñí¹con² tsá² ná¹lín³ re²¹
 zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³ bíh¹.

Jmí¹ já¹hín³ juú² Babilonia

18 Jmí¹ má²lí³² jáun² né³
 ca³jien¹ jná¹³ siáh³ jan²
 tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hi³ ja³
 hñu³mi³cuú²; tsá² hí³ né³ ho² jáí¹³
 quien² lín³². Jmí¹jáun² táí³ tá¹ cáun²
 cuá¹ hué²¹ joh¹ hi³ quian³² tsá² hí³.
 2^oTsá² hí³ né³ ca³hléh³ tiá³ lín³² hi³
 ca³juáh³:

iMá²já²hín³, cu³tí³ má²já²hín³
 bíh¹ Babilonia juú² chín¹!

Ñí¹ tionh¹ tsá² hláinh¹ bíh¹
 má² cá² jéinh³² juú² jáun²,
 ñí¹ tionh¹ la³ jánh³ dú¹ ñí¹
 jmí² chí³ hláinh¹,
 hi³ má² lí³ siáh³ za³ la³ jánh³ dú¹
 ñí¹ quiuh²¹ tan³², la³ cun³ tan³²
 hláih¹ tan³² hon², jáh³ tiá² jin².
³ Qui¹ juú² jáun² jmí¹ lín³ la³ jmí¹
 lín³ jan² tsá² mí³ juón¹ hi³
 má² quioh²¹ la³ jín³² tsá² zian²
 tá¹ cáun² hngá¹ máh³,
 hi³ tsáu² né³ ca³ lí³ hen²
 cun³ quionh³ mu² ráu³ hi³ lí³
 hi³ juón¹ tsú² jáun².
 Ji³ tsá² ná¹ lín³ re²¹ uá² jái³² lí¹
 ca³ jmu³ ca³ tsau³ quionh³ tsú²,
 hi³ tsá² zia³² hi³ ñí³ jmú¹ ñí³ hna¹
 siáh³, tsá² zian² tá¹ cáun²
 hngá¹ máh³,
 má² ca³ lí³ hánh³ cun³ quionh³
 la³ jí³² hi³ jmí¹ dí¹ quiaunh²¹
 jáun² tsí³ tsú².
⁴ Jmí¹ jáun² ca³ ná³ jná¹³ siáh³ hi³
 ñí¹ ca³ hléh³ jan² tsáu² hñu³ mí³ cuú²
 hi³ ñí¹ ca³ juáh³.
 Huen³ hnoh² já¹ juú² ní², hnoh²
 tsá² tionh² jo³ uón³² jná¹³,
 hi³ jáun² tiá² tsa³ tsáinh² hnoh²
 tso³ quioh²¹ juú² ní²,
 hi³ sa³ jun³ má¹ tsoh¹ náh² siáh³
 honh² la³ cun³ hi³ ma³ tso² juú²
 ní² tsí³.
⁵ Qui¹ la³ tí³ hñu³ mí³ cuú² bíh¹
 má² ca³ ta³ ná¹ juí²¹ tsáu¹³ juú²
 ní²;
 hi³ Dió³² né³, má² tsau³² tsí³
 ca³ tí²¹ la³ jí³² hi³ hlah³ hi³ hó³²
 hi³ jmú² juú² ní².
⁶ Jáun² jéinh¹ ñí¹ con² juú² ní² la³
 cun³ rón³² lí³ hi³ má² ca³ jmúh³²
 tsú² tsá² siánh³,
 ma³ hmah²¹ ñí¹ con² tsú² tun³ nió³
 la³ cónh³ bíh¹ hi³ má² ca³ jmú³.

Hinh²¹ náh² tsú² mu² ráu³
 má² zéih¹ tun³ nió³ la³ cónh³
 bíh¹ hi³ ca³ hinh³ tsú² jáun²
 tsá² siánh³.
⁷ La³ cun³ rón³² hi³ ca³ ma³ quien²
 juú² ní² hnga²
 jí³ hi³ ca³ jmú³ tonh² hi³ ma³ zian²
 re² tin² cu³ tí¹³,
 la³ jáun² ma³ tson¹³ náh² tsú² hi³
 zian² hi³ chéi³ hi³ uóu³²,
 qui¹ hí³ jlánh¹ lín²³ hñu³ tsí³ la³
 lá²:
 Lá² cuá¹ tón²¹ jná¹³ la³ jmí¹ cuá³
 jan² tsá² mí³ lín³ re²¹,
 ha³ tiá² hná³ yáh³ jná¹³,
 hi³ jáun² hí¹ cónh³ yáh³ tiá² lí³
 cuo² jná¹³ he³ dá² jaun³² hi³
 ho² hi³ jngih² tsú².
⁸ Cun³ ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ quiunh²¹
 tsú² la³ jí³² uu³ mí² tsí³² cáun²
 jmái¹ cu³ tsa³² la³ lá²;
 hi³ hiá¹ tsán¹³ tsá² joh¹,
 hi³ ná¹ ho² ná¹ jngih²,
 hi³ já³² ho³ cuón³.
 Hi³ má¹ lí³² jáun² né³ có³² siáh³
 juú² jáun² cun³ quionh³ sí²;
 qui¹ Dió³², Tsá² má² lí² ra³ tsa² hí³
 héih³² dá² jan² Tsá² ho² pí³
 bíh¹.
⁹ Má¹ jáun² má² ho³ má² jngih³ lín³²
 tsá² ná¹ lín³ re²¹ zian² tá¹ cáun²
 hngá¹ máh³, hi³ chá³² hlah³ lín²¹
 tsí³ ní¹ má¹ ca³ jí³ tsú² mí² ñí¹ hi³
 má² cau³² juú² jáun². La³ ní² bíh¹
 jeinh²¹ tsá² ná¹ lín³ hí³ re²¹, tsá² lí¹
 ca³ jmu³ ca³ tsau³ quionh³ juú² lín³
 jáun² la³ jmí¹ lín³ jan² tsá² mí³ juón¹,
 juú² hi³ ca³ jmú³ hi³ ná¹ zian² tsú²
 re² tin² cun³ quionh³ la³ jí³² hi³ jmí¹
 zioh². ¹⁰ Ñí¹ uóunh³ tionh² bíh¹ tsú²
 jí³ cun³ ñí¹ hi³ juénh² ca³ tí²¹ la³
 cun³ hi³ má² má² tso² juú² jáun² tsí³,
 hi³ ná¹ juáh²³ la³ lá²:

iHóh³², hen³ ma³ hlah³!
 iJlánh¹ juon²³ hnú², hnú²
 Babilonia juú² chin¹, juú² pin³!
 Sa³ cu³diá²jan² pih²¹ la³ lá² bíh¹
 ca³ta³tsin¹ hnú² héih³².

11 Ja³bí¹ tsá² zia³² hi³ ñi³jmú¹
 ñi³hna¹ zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³
 siáh³ ho³ jngih³ hi³ chá³² hlah³ tsí³
 hi³ ca³tin¹ juú² jáun², quí¹ tiú²uú²
 hin² zian² yáh³ tsá² lí¹³ lá³² hi³ hna²
 tsú², 12 uá¹la³ cun³: cú¹mí¹niau²¹,
 mí¹ñí² cu¹tiáú², quín¹ zín³ chú³² jniá³,
 máí³ pih²¹ zín³ hi³ téh²³ tsú² perla,
 hmih³² chu²¹ hi³ lí³ cun³quionh³
 mí²ñi³² hi³ huéh²³ tsú² chí² ta³ náí²
 lino, hmih³² mí²ñi³² hmá¹³ jáh³, la³
 cun³ hmih³² quian²¹ hin³² zín¹³ pin³,
 jí³ hi³ quian²¹ hin³² dáin³ ní² siáh³;
 la³jí³² ñí¹ hmá² ja³² má²ró³², la³jí³²
 hi³ lí³ cun³quionh³ ján¹ cuó² quioh²¹
 jáh³, la³jí³² hi³ lí³ cun³quionh³
 hmá² hmuh²¹ lín²¹, mí¹ñí² mí²niáu³
 bronze, mí¹ñí² hierro, jí³ hi³ lí³
 cun³quionh³ cún¹ tiáú² hi³ téh²³ tsú²
 marmol ní²; 13 cuáh¹³ hmá² canela,
 la³jí³² ñí¹ háu² má²ró³², ziuú², jmi²
 má²ró³², no¹ má²ró³², mu² ráu³ mí³
 uóun²jeh¹³, no¹ quioh²¹ hmá² olivo,
 juí²¹ cuú²miih²¹ la³ñí¹, cuú²miih²¹,
 cuá¹juí², já¹ziáh², tsa³cuá¹, hmá²
 lih³² cuounh³² jáh³, hi³ la³ jí³ tsáu²
 yáh³ ní² siáh³ jmí¹ hna² tsú². 14 Jáun²
 záih³² tsú² juú² jáun² la³ lá²:

La³jí³² bíh¹ la³ cun³ hi³ jlánh¹
 jmí¹ dí¹quiaunh²¹ honh² hnú²,
 tí³ có³² bíh¹ má²cá²quin³,
 hi³ la³jí³² hi³ jlánh¹ hmuh²¹ hi³
 jlánh¹ chú³² jniá³, má²ca³yéin²
 bíh¹,
 hi³ jáun² ihí¹ cónh³ yáh³ tiú²uú²
 lí¹³ jáuh³ ñí¹con² nú²!
 15 Tsá² jmú² tsá² hna² la³jí³² hi³ ní²,
 tsá² ca³lí³ hánh³ cun³quionh³ hi³

ca³láih¹³ hi³ jmu² ta²¹ ní² tá¹tonh¹
 ñí¹ uóunh³ cun³ñí¹ hi³ juéhn² tsú²
 la³ cun³ tí³ hi³ má²má²tso² juú²
 jáun² tsí³. Tsá² hí³ ho³ jngih³, hi³
 niau²¹ hlah³ lín²¹ tsí³, 16 hí³ hóh³² hi³
 juáh³ la³ lá²:

iHóh³², hen³ ma³ hlah³!
 iHen³ ma³ juo²³ juú² chin¹ ní²
 hi³ jmí¹ jniá³ la³jmí¹ jniá³ jan²
 tsá²mí³
 hi³ quih³² hmih³² mí²ñi³² lino hi³
 lí¹ zín¹³ pin³ jí³ hmih³² dáin³
 ní² siáh³,
 hi³ cuá¹tú¹ cuá¹láin¹ cun³quionh³
 cú¹mí¹niau²¹, quín¹ zín³ chú³²
 jniá³, jí³ máí³ pih²¹ zín³ ní²
 siáh³;
 17 sa³ cun³quienh¹³ la³ lá² bíh¹
 já¹hín³ la³ cun³ la³jí³² hi³ jmí¹
 zioh² juú² ní²!

Jáun² la³jín³² tsá² ná¹chín¹ tiáunh¹
 hñu³ mu², tsá² ná¹quian³² mu², jí³
 tsá² ñi³jmú¹ ñi³hna¹ ní², la³ cun³
 la³jín³² tsá² jmu² ta²¹ hi³ ñi³tú¹
 ñi³lín¹³ ñí¹ jmí²miih²¹, ñí¹ uóunh³
 bíh¹ ca³ta³tonh¹ 18 jmí¹ ca³jíe³ jáun²
 mí²ñí¹ hi³ má²cau³² juú² jáun², jáun²
 ca³tí³ ca³hóh³² hi³ ca³juáh³:

—iJmí¹líh³ bíh¹ tiú²uú² chauh¹
 dí² siáh³ cáun² juú² hi³ cu³ hi³ ren³
 quionh³ juú² chin¹ ó³²!

19 Hi³ jáun² la³jín³² tsá² hí³ ca³qui³
 ca³tóh³ hliáu² chí¹ hi³ ca³ho³
 ca³jngih³, hi³ ná¹jéinh³² hlah³ hi³
 juáh³ la³ lá²:

iHóh³², hénh³ ma³ hlah³!
 iJlánh¹ juo²³ juú² chin¹ ní²!
 Já² cun³quionh³ la³jí³² hi³ zioh²
 hí³ bíh¹ dí² jmí¹ má²ca³lí³
 hánh³ jí³lín² tsá² ná¹quian³²
 mu² ñí¹ jmí²miih²¹.
 iSa³ cun³quienh¹³ la³ lá² bíh¹
 já¹hín³!”

20 Tí³la³ hnoh² má¹ná¹, ma³hiún¹³
 náh² honh² hi³ ca³tin¹ juú²
 jáun²,
 hnoh² tsá² qui³ tionh² náh²
 hñu³mi³cuú²,
 hnoh² tsá² má²ná¹quiánh¹ joh¹
 Dió³²,
 jì³ hnoh² tsá² ná¹lín³ náh² tí³²
 tsá² quián³² jè¹ Dió³²,
 jì³ hnoh² tsá² ná¹lín³ tí³² jè¹ Dió³²
 nř² siáh³,
 quí¹ má²lř²ra³tsi³² bíh¹ Dió³²
 héih³² nř¹con² juú² nř² cun³nř¹
 hi³ ca³tin¹ hnoh².

21 Jáun² jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³²
 tsá² pin³ lín³² ca³can³ cá² má³ quín¹
 pa²¹ lín²¹ hi³ tí³ la³jmí¹ tí³ quín¹
 hi³ daih³² tsú² cuú², hi³ ca³tón³²
 dí² quín¹ jáun² hñu³ jmí²miih²¹, hi³
 jáun² ca³juáh³:
 Hnú² Babilonia juú² chín¹,
 la³ nř² bíh¹ tsa³hín³ nú², la³jmí¹
 juón³² tsú² tsáu² hue³² tiá³ lín³²,
 hi³ jáun² hí¹ jan² bíh¹ tiú²uú²
 hin² chauh¹ hnú².

22 Cun³ tiú²uú² hin² jmu³ bíh¹ sun¹
 ja¹ hñu³ hi³ cóh³² tun³² pih²¹
 hi³ cai³² tsú²,
 sa³jun³ uú² jiéi³² tsú² hmá² tá² le²,
 hi³ sa³jun³ uú² jiéi³² tsú² siáh³
 mí¹nř² trompeta;
 hi¹ jan² yáh³ tsá² jmu² lí³ua³
 cáun² ta²¹ tiú²uú² lí³ zian²
 nř¹con² hnú²,
 sa³jun³ uú² ne³ tsú² mah¹ quioh²¹
 quín¹ hi³ daih³² tsú² cuú².

23 Hí¹ cáun² yáh³ joh¹ sí² tiú²uú²
 jnia³,
 sa³jun³ uú² ne³ tsú² jái¹³ hi³ hleh³²
 tsá²mi³ tsá²nřuh², tsá² jenh¹³
 cuo²,
 la³ jáun² bíh¹ lí¹³ quí¹ tsá² jmú²
 tsá² hna² joh² hnú² bíh¹ tsá²

jlánh¹ jmí¹ ná¹quien² tá¹ cáun²
 hngá¹máh³,
 hi³ la³jín³² tsá² zian² tá¹ cáun²
 hngá¹máh³ bíh¹ ca³lí³can²
 cun³nř¹ hi³ jlánh¹ ca³lín³ hnú²
 jan² tsá² hláinh¹.

24 Quí¹ juú² nř² bíh¹ ca³ta³can¹
 jmí²hán¹ tsá² ca³lín³ tí³² jè¹ Dió³², jì³
 la³jín³² tsá² joh¹ Dió³² nř¹ hná¹ nř²,
 la³ má²quionh³ jmí²hán¹ la³jín³² tsá²
 ca³jngah³ tsáu² tá¹ cáun² cuá¹ hue²¹
 nř² nř² siáh³.

Má²tsú² má²jónh³² tsú²
 Dió³² hñu³mi³cuú²

19 Jáun² né³, jmí¹ má²lí³² jáun²
 ca³nái³² jná¹³ cáun² mah¹
 tiú² jan³² cu³tí¹³, hi³ lí³ la³jmí¹ lí³ hi³
 nř¹hleh²¹ ca³la³ juón³² hmíh¹ cu³tí³
 tsáu² hñu³mi³cuú², hi³ nř¹juah²¹ la³
 lá²:

iHénh³ ma³ chun¹ Dió³²!
 Nř¹con² Dió³² bíh¹ ja³² hi³ lí¹³
 liáu³ tsú²;
 hnga² hi³ bíh¹ ca³tin¹ lí³ quien²,
 hi³ hnga² hi³ bíh¹ siáh³ ho² pí³,
 2 quí¹ hí³ bíh¹ Tsá² rá²tsi³² héih³²
 re² la³ cun³ ca³tí²¹,
 quí¹ má²lř²ra³tsi³² bíh¹ tsú²
 héih³² nř¹con² juú² hi³ lí³ jáun²
 la³jmí¹ lín³ jan² tsá²mi³ juón¹,
 tsá² jlánh¹ jmí¹ hliah²³ hí³ cuá¹
 hue²¹ cun³quionh³ la³ji³² hi³
 jmí¹ jmú² jmí¹ tsau³².
 Dió³² bíh¹ má²lř²jéinh³² nř¹con² tsú²
 ca³tí²¹ hi³ ca³táin² jmí²hán¹ tsá²
 jmí¹ má²ná¹hlánh¹ joh¹ Dió³².
 3 Jáun² nř¹ca³juáh³ siáh³ tsá² hí³
 cónh³í¹ cu³ jéin³²:
 iHénh³ ma³ chun¹ Dió³²!
 Mí²nř¹ hi³ má²caun³² tsá²mi³
 juón¹ hí³ má²ná¹ca³² ca³la³
 cun³ jmí¹hi³nio² bíh¹.

4 Jm¹jáun² tán¹ quiu³quiun³
tsá²daun³² hí³ la³ má²quionh³
tá¹ quiun³ tsá²cuú² tsá²chín³ hí³
ca³tiánh³ ná¹hin³ ca³la³ tí³ hué³²
hí³ ca³ma³tsu³ ma³jónh³² Dió³²
Tsá² cuá¹tón²¹ hí³ ní¹ hmá²si¹, hí³
ca³juáh³ la³ lá²:
—iTson² bíh¹ la³ jáun²! iHénh³ ma³
chun¹ Dió³²!

5 Hí³ jáun² chu³ jo² ní¹ zeh¹ jáun²
hmá²si¹ ní¹ja²¹ siáh³ cáun² mah¹ hí³
ní¹ca³juáh³:

iMa³tsú¹ ma³jónh²¹ náh² Dió³²
la³jín³² hnoh² tsá² má²ná¹hlánh¹
nán² joh¹ Juo¹³ dí²,
tsá² tanh²³ náh² tsú² ta²¹,
la³jín³² tsá¹míh¹ jí³ tsá²
má²lieih²¹!

**Jmái¹ hí³ jenh¹³ cuo² Tsá²
lín³ Já¹ziáh² míh¹**

6 Jm¹ lí²¹ jáun² ca³nái³² jná¹³ cáun²
mah¹ lí³ la³jím¹ lí³ hí³ ní¹hleh²¹
juóun³² lín³² tsáu², la³jím¹ lí³ hí³
ní¹hén¹³ cáun² jm² cua³ pa²¹, hí³
ní¹hén¹³ tiá³ lín³² la³jím¹ niéih³ mah¹
quioh²¹ míih³², hí³ ní¹juah²¹ la³ lá²:

iHénh³ ma³ chun¹ Dió³²!
Quí¹ Dió³² Juo¹³ dí² Tsá² cú²
juenh² má²cuá¹ho² jái¹³.

7 iCuí¹ jmú¹³ dí² tshá¹,
cuí¹ má¹hiún¹³ dí² tsf³,
jí³ hí³ cuí¹ má¹quien¹³ dí² siáh³
Dió³²,
quí¹ má²cá²chó³² bíh¹ jmái¹ hí³
jenh¹³ cuo² Tsá² lín³ Já¹ziáh²
míh¹,
quí¹ má²cuá¹hún¹ bíh¹ hua³jan²¹
tsá²mí³ tsá² má²nióh³² tsú²
jái¹³ quionh³!

8 Hí³ tsá²mí³ hí³ né³ má²hiau³²
cáun² hmih³² tiáu² jon³ hí³ lí³
quionh³ mí²ní³² lino hí³ qufh³²;

cáun² hmih³² zín³ lín³² bíh¹ hí³
jáun², hí³ jí² cu³tí³,
quí¹ cun³quionh³ hmih³² tiáu²
jáun² bíh¹ lí²lin¹ hí³ Dió³² tí³²
tsf³ la³jí³² ta²¹ hí³ ca³jmú³
jáun² tsá² joh¹.

9 Jáun² tsá²cuú² tsá²ta³ hí³ Dió³²
ca³zái³ jná¹³ la³ lá²:
—Tón³ ní¹ sí² jái¹³ lá²: “Jlánh¹ jmí¹
ren² tsá² má²ná¹tén¹ hí³ ja³jmú³
má³² jmái¹ ní¹ jenh¹³ cuo² Tsá² lín³
Já¹ziáh² míh¹”.

Hí³ ca³juáh³ siáh³:
—La³jí³² jái¹³ ní² dá² ja³ tá²chi²¹
ní¹con² hnga² bíh¹ Dió³².

10 Jm¹jáun² ca³quinh² jná¹³ tí³
rá¹hin³ ta³ ní¹ tsá² hí³, hí³ ca³lí³hnó³²
jnë¹³ má¹tsú¹ má¹jónh²¹ tsú², tí³la³
tsá² hí³ né³ ca³juáh³:

—Ha³ lí² jmú² hnú² la³ ní²; quí¹
ja³bí¹ jan² tsá² lín³ quian²¹ Dió³²
bíh¹ jná¹³ la³jmí¹ lín³ ní² hnú² la³
má²quíunh¹ nú² la³jín³² jo³ renh²
nú², tsá² ná¹hleh³² hí³ jú¹ tson²
quioh²¹ Jesús. Dió³² dá² ma³tsú¹
ma³jónh²¹. Quí¹ lí³ua³ jan² tsá²
hleh³² jú¹ tson² quioh²¹ Jesús bíh¹
hleh³² jái¹³ hí³ cue³² Jmí²chí³ Chun¹
hñu³ tsf³, la³ cun³ qui³ hleh³² jáun²
lí³ua³ jan² tsá² lín³ tí³² jè¹ Dió³².

Tsá² cuá¹tsin¹ tsa³cuá¹ tiáun²

11 Jm¹ lí²¹ jáun² né³ ca³jé³² jná¹³
hí³ há²na²¹ hñu³mí³cuú², jáun² né³
ja³ jan² tsa³cuá¹ tiáun²; Tsá² cuá¹tsi²¹
cu³hna²¹ tsa³cuá¹ hí³ né³ jmái² “Tsá²
Chun¹ Tsá² má²tí³² jè¹”. Hí³ bíh¹
rá²tsi³² héih³² re² jí³ hí³ jmu² siáh³
hniéi². 12 Mí¹ní¹ Tsá² hí³ lí³ la³jmí¹
lí³ zfh¹ sí², hí³ chí¹ tsú² né³ ná¹hun¹
hliáun³ có²ron¹ná¹, hí³ la³ ná¹hun¹
chí¹ tsá² ho² jái¹³, hí³ tón³² siáh³
cáun² hí³ jmái² tsú² hí³ tiá² hin²

cuoh² hí¹ jan², jí³²la³ hnga² bíh¹ tsú²
 ñi³² he³ lánh³ hnió³ juáh³ hi³ jáun².
 13 Tsá² hí³ quih³² siáh³ cáun² hmih³²
 má²ná¹quí¹ ná¹quíeh¹ jmi², hi³ hi³
 jímá² tsú² né³ lí³ „Jé¹ Dió³²”. 14 Jáun²
 hliáu³ tsá² zian² hñu³mí³cuú² né³
 hí¹ja³táunh¹ siáh³ cu³hna²¹ tsú² hi³
 ná¹tsin¹ tsa³cuá¹ tiáun². Tsá² hí³
 ná¹quih³² hmih³² hi³ lí³ mí²ñi³² lino
 chu²¹, hi³ tiáu², hi³ jí². 15 Hi³ jáun²
 ho³ Tsá² chín¹ hi³ né³ chí²¹ siáh³
 cáun² mí¹tái³ hmu³ lín³² tá¹ tun³
 jo²¹, hi³ cun³quionh³ mí¹tái³ jáun²
 né³ tsa³ma³tsan² tsú² tsá² zian² tá¹
 cáun² hngá¹máh³, la³jín³² tsá² hon²
 Dió³². Hí³ bíh¹ Tsá² cuá³² hi³ cuá¹ho²
 jái¹³ cun³quionh³ cáun² hmá²hñ¹
 hí³ lí³ mí¹ñí². Hí³ bíh¹ Tsá² jmu³ hi³
 quiunh²¹ tsáu² la³ cun³ rón³² hi³
 cuá¹míh²³ tsí³ Dió³² Tsá² cú² juenh²,
 la³ jan² tsá² há² zauh³² ñí¹ quiauh³²
 tsú² jmáih²¹ mí³ uóun²jieh¹³. 16 Tsá²
 hí³ tón³² ha¹ hi³ jímá², jí³ tsoh² quiú¹
 tsú² siáh³, hi³ juáh³ la³ lá²: „Re²¹
 Juo¹³ tsá² ná¹lín³ re²¹ jí³ Tsá² chín¹
 Juo¹³ tsá² ná¹chín¹”.

17 Jmí¹jáun² ca³jién¹ jná¹³ jan²
 tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hi³ zenh² la³
 re² ñí¹ he² hiú². Tsá² hí³ né³ ca³hóh³²
 ca³la³ hi³ chí²¹ tiú² mah¹ tiú² jan³²,
 hi³ ca³záih³ la³jín³² quih²¹ tan³²,
 jáh³ ranh³² chí³cuú², hi³ juáh³ la³
 lá²:

—iÑá²tú¹ ñá²lín³ hnoh², cuú¹ngih²¹
 náh² ñí¹ ní² hi³ ñá¹cú¹ ñá¹hính³ náh²
 má³² hi³ má²jmu³ Dió³² hliáu³ cu³tí³,
 18 hi³ ñá¹cú¹ ñá¹hính³ náh² ngú¹³ tsá²
 ná¹lín³ re²¹, ngú¹³ tsá² ná¹lín³ juo¹³
 hliáu³, ngú¹³ tsá² jlánh¹ ná¹pin³,
 ngú¹³ tsá² ná¹tsin¹ tsa³cuá¹, jí³ la³
 má²quionh³ ngú¹³ tsa³cuá¹ joh¹ tsú² ní²
 siáh³, ca³la³ jánh³ dú¹ ñí¹ tsáu², uá¹ hi³
 tsá² zian² hi³ ca³tín¹ hmóu³², ho³lá²dá²

tsá² má²ná¹hlánh¹ joh¹ tsáu², uá¹ hi³
 tsá¹míh¹ uá¹ hi³ tsá² má²lieih²¹!

19 Jmí¹ má²lí²náí³² jná¹³ jái¹³ jáun²
 né³, ca³jién¹ ná¹ jáh³ hláih¹ hí³ la³
 má²quionh³ la³jín³² tsá² ná¹lín³
 re²¹ tá¹ cáun² hngá¹máh³, jí³ la³
 má²quionh³ siáh³ la³jín³² hliáu³ joh¹
 hí³ má²ná¹ngih³² hi³ má²jmu³ hnié¹²
 ñí¹con² Tsá² cuá¹tsin¹ hí³ tsa³cuá¹ la³
 má²quionh³ siáh³ hliáu³ joh¹. 20 Tí³la³
 jáh³ hláih¹ hí³ né³ ca³janh³² bíh¹ hí³
 ca³lí³tson³ la³ má²quionh³ tí³² jé¹ Dió³²
 tí¹jái² joh¹, tsá² jlánh¹ jmí¹ jmu² hí³ lí²¹
 hí³ lí³ hua³jueh³² cha¹³ jáh³ hí³, hí³ tí²
 má²can² tsá² má²ca³héis³ hí³ lí²¹ quih²¹
 jáh³ hláih¹ hí³, la³ cun³ tsá² má²tsú²
 má²jónh³² nóh³² dí¹lái¹ jáh³ hí³ yáh³.
 Jáun² jáh³ hí³ né³, la³ má²quionh³ tí³²
 jé¹ ca³sunh³ chu³ sí² ta³ liéih³², ñí¹ tioh³
 jáun² jui²¹ quín¹ azufre hi³ ná¹cuá³² sí²
 chéi³ cu³tí¹³. 21 Hí³ tsá² ñí¹ hná¹ jáun²
 né³, cun³quionh³ mí¹tái³ hmu³ tá¹ tun³
 jo²¹ hi³ chí²¹ jáun² ho³ Tsá² cuá¹tsin¹ hí³
 tsa³cuá¹ bíh¹ ca³hiá² cá²tsan³, hí³ jáun²
 la³jín³² bíh¹ quih²¹ tan³² lah³ má³²
 quionh³ ngú¹³ la³jín³² tsá² hí³.

Cú² mei²¹ mii² rá²hñéih¹ tsá² hláinh¹

20 Hi³ jáun² né³, ca³jién¹ jná¹³
 siáh³ jan² tsá²cuú² tsá²ta³
 Dió³² hi³ cuá¹son² hñu³mí³cuú²,
 hi³ zianh³² cáun² llave quih²¹
 hñu³ háunh³, la³ má²quionh³ cáun²
 cá²den¹ná¹ jueh³². 2 Jáun² hí³ né³
 ca³zanh³ jáh³ hláinh¹ chín¹, jáh³
 hláinh¹ qui³ zian² hí³ má²cá²jmáí¹
 lín²¹, tsá² hláinh¹ lí¹ tú² lí¹ hna² hí³
 tsáu², la³ cun³ Satanás bíh¹ hí³, hí³
 jáun² ca³hñéih³² dí² tá¹ cú² mei²¹
 mii²; 3 hi³ jáun² ca³tón³² dí² hñu³
 háunh³ jmí¹ lí²¹ jáun², hi³ ca³jnáí³²
 dí², ca³jna³ tsú² tiá³ lín³² ho³hñú¹³,
 jáun² tiú²uú² lí¹³ ma³can² jáh³

hláinh¹ hí³ tsá² zian² hngá¹máh³
lá² ca³la³ ñí¹ ca³tsin¹³ tá¹ cú² mei²¹
mii²; má¹lí³² jáun² né³ záinh³ siáh³
cónh³¹ cu³tiá³.

⁴Jmí¹jáun² ca³jíe³² jná¹³ hliáun³
hmá²si¹, hi³ ñí¹ hmá²si¹ jáun² né³
ca³na³tsín³² tsá² má²lí²héi³ jái¹³ hi³
ra³tsi³² héih³². Já¹ quioh²¹ tsá² hí³
né³ ca³jien¹ jná¹³ jmí²chí³ joh¹ tsá²
má²cá²hiá² cá²tsan³ hi³ ca³jngah³
tsáu² cun³ñí¹ hi³ hleh³² jái¹³ hi³
ca³tin¹ Jesús, jí³ cun³ñí¹ hi³ ca³ti²¹
jái¹³ quioh²¹ Dió³². Tsá² hí³ dá² tiá²
ca³ma³tsu³ ma³jónh³² yáh³ jáh³
hláih¹ hí³, sa³jun³ nóh³² hi³ dí¹láin¹
jáh³ hí³, hi³ sa³jun³ ca³hen³ tsú²
siáh³ hi³ taun³ lí²¹ quioh²¹ jáh³
hí³ chí¹quie¹³ ho³lá²dá² cuo². Hi³
jáun² bíh¹ má²ca³jenh¹³ tsá² hí³,
hi³ má²ná¹ho² jái¹³ quionh³ Cristo
tá¹ cú² mei²¹ mii². ⁵Zian² cónh³¹
cu³ nió³ tsá² má²cá²tsan³ hi³ tiá²
má²ca³jenh¹³, tí³la³ jenh¹³ tsú² ca³la³
ñí¹ ca³tsin¹³ cú² mei²¹ mii² máh³;
quí¹ hi³ la³ñí¹ ca³jenh¹³ bíh¹ tsáu²
já¹ hla¹ jmí¹jáun². ⁶Héh³ ma³ jmí¹
ren² tsá² chun¹, tsá² ca³jenh¹³ la³ñí¹,
quí¹ tiú²uú² pí³ ho² yáh³ hmú³² ñí¹
má²tun³ hi³ ca³tin¹ tsá² hí³, tí³la³
tsá² hí³ dá² má²ná¹lín³ mí²tsáu² joh¹
Dió³² quionh³ Cristo bíh¹, hi³ jáun²
tsá² hí³ hau³ jái¹³ quionh³ Cristo tá¹
cú² mei²¹ mii².

**Tsá² lí¹ quí² lí¹ cha³² hí³ tso³
má²tánh³² ñí¹ hlah³**

⁷Jáun² ní¹ má²ca³tsin¹³ cú² mei²¹
mii² né³, má²liáun³ bí¹ siáh³ Satanás
ñí¹ cuá¹jnai³² jáun², ⁸hi³ jáun²
má²tsa³ma³can² siáh³ tsá² zian² tá¹
quiún³ cuoh¹ cuá¹ hué²¹ lá²; la³ cun³
Gog yáh³ quionh³ tsá² zian² ñí¹ hu²¹
cuo² tsú², tsá² Magog, hi³ jáun² tsá²

hí³ cuú¹ ngih¹³ hi³ jmu³ hniéi²; tsá²
juóun³² hmíh¹ cu³ti³ bíh¹ tsá² hí³,
la³juah²¹ dúh¹ zái¹ táh¹ hi³ tioh³
can³² jmí²miih²¹.

⁹Jáun² ja³taunh²¹ tsú² hi³ ca³jmú³
ná¹yanh³² tá¹ cáun² hué³², hi³
ca³ñí¹jmú¹³ ná¹pí² ná¹danh³² la³ cu³
la³ jéin³ ñí¹ tionh¹ tsá² joh¹ Dió³²,
la³ cun³ tsá² zian² juú² hi³ jlánh¹
hnio³ jáun² Dió³², tí³la³ hñu³mí³cuú²
ca³táh³ cáun² sí² hi³ jáun² ca³cáun³
ca³la³ jín³² tsá² hí³. ¹⁰Hi³ jáun² tsá²
hláinh¹ tsá² jlánh¹ jmí¹ má²cau²
quioh²¹ tsá² hí³ né³ ca³tón³² tsú²
chu³ sí² ñí¹ tioh³ jui²¹ quín¹ azufre
hi³ ná¹cuá³² sí² chéi³ cu³ti³, ñí¹
má²cuá¹hún¹ jáun² jáh³ hláih¹ hí³ la³
má²quionh³ tsá² jlánh¹ jmí¹ juáh²³
hí³ hi³ cuá¹lín³ tí³² jé¹ Dió³²; ñí¹
jáun² bíh¹ ma³tso² tsú² tsí³ hi³ jlánh¹
huáh² lín³² tsí³ ca³la³ huá² la³ jma²
la³ cun³ jmí¹hi³nio² cu³ti³.

**Tsá² cuá¹tón²¹ ñí¹ hmá²si¹
tiáu² ra³tsin² héih³² tsáu²**

¹¹Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³jíe³² jná¹³
cáun² hmá²si¹ tiáu², ñí¹ jáun² né³
cuá¹tsi²¹ jan² tsáu². Jáun² cuá¹ hué²¹
né³ quionh³ la³jí³² hi³ jniá³ chí³cuú²
ca³cuóun³ bíh¹ ñí¹ hó²¹ñí¹ Tsá² hí³,
ha³ tiú²uú² lin¹ ñí¹ cá¹jnia³ yáh³.
¹²Jmí¹jáun² ca³jien¹ jná¹³ hla¹ tsá²
má²cá²tsan³, la³jín³² tsá¹míh¹ jí³ tsá²
má²lieih²¹, hi³ ná¹táun³ ta³ ñí¹ Tsá²
cuá³ hí³ ñí¹ hmá²si¹ jáun²; jmí¹jáun²
ca³qui³ ca³nia³ tsú² sí². Ca³niá³
bíh¹ siáh³ cónh³¹ cáun² sí², sí² hi³
ná¹tiáunh¹ tsá² hiáuh³ jmá¹ hi³ lí³
zian². Jmí¹jáun² ca³ta³tsin¹ héih³²
la³jín³² hla¹ hí³ la³ cun³ rón³² lí³ hi³
jmí¹ má²rá¹tón³² la³jí³² sí² jáun², lin¹
la³ cun³ rón³² lí³ ta²¹ hi³ ca³jmú³.
¹³Hi³ jáun² jmí²miih²¹ ca³jienh³ hla¹

hi³ jm¹ tíauh¹ tí³ ñeh² quioh²¹,
 jáun² hmú³² né³ la³ má²quionh³ ñí¹
 tíauh¹ tsá² má²cá²tsan³ ca³jienh³
 siáh³ hla¹ tsá² jm¹ tíauh¹ ñí¹ jáun²,
 hi³ jáun² ca³ta³tsin¹ héih³² ma³
 quin³² ma³ jan³² la³ cun³ lí³ ta²¹
 hi³ ca³jmú³. ¹⁴Jáun² hmú³² né³ la³
 má²quionh³ ñí¹ jm¹ tíauh¹ jáun²
 tsá² má²cá²tsan³, ja¹ sí² jáun² bíh¹
 já¹taunh²¹. Ñí¹ ná¹cua³² jáun² sí² né³
 lí³ hmú³² ñí¹ má²tenh³. ¹⁵Hi³ jáun²
 lí³ua³ jan² tsá² tiá² tsauh³ hi³ jmái²
 ñí¹ sí² hi³ rá²tíauh¹ tsá² hiáuh³
 jmái¹ hi³ lí³ zian² né³, ja¹ sí² jáun²
 bíh¹ já¹taunh²¹ siáh³ la³jín³² tsá² hí³.

Chi³cuú² hmai²¹ quionh³
 cáun² hué³² hmai²¹

21 Jm¹ lí²¹ jáun² né³ ca³jíe³²
 jná¹³ cáun² chi³cuú² hmai²¹,
 jí³ cáun² hué³² hmai²¹ siáh³; qui¹
 chi³cuú² jí³ hué³² hi³ jm¹ lí³ la³ñí¹ lí¹
 cá¹hin³ bíh¹, hi³ sa³jun³ jm²miih²¹
 yáh³ uú² zia³² lí³. ²Jáun² ca³jíe³²
 jná¹³ siáh³ juú² híen¹, Jerusalén
 hmai²¹ hi³ cuá¹sau² hñu³mi³cuú² hi³
 ja³ ñí¹con² Dió³², ca³la³ hi³ tú¹ láí¹
 re² lín³², la³jm¹ cuá¹tú¹ cuá¹lái¹
 jan² tsá²mi³ tsá² má²jenh¹³ cuo²
 quionh³ tsá²ñuh² tsá² má²nióh³² jáí¹³
 quionh³. ³Jm¹jáun² ca³nái³² jná¹³
 cáun² mah¹ hi³ ja³ chu³ jo² ñí¹ zeh¹
 jáun² hmá²si¹, hi³ ñí¹ca³hléh³ tsáu²
 tiá³ lín³² hi³ ñí¹ca³juáh³ la³ lá²:

—Sá¹ní² jie³ né³, ta³né³² má²cuá³
 Dió³² ja¹ quioh²¹ tsá²mi³cuóun².
 Ma³zian² Dió³² quionh³ tsú², hi³
 jáun² tsá² ní² né³ lín¹³ tsá² tionh²
 jo³cuo² Dió³², hi³ Dió³² né³ lín¹³
 Dió³² Juo¹³ tsá² ní². ⁴Hi³ hí³ bíh¹
 Tsá² zí³² siáh³ jm² zíh¹ hi³ tain³² ñí¹
 tsá² ní². Má¹jáun² tiú²uú² hin² jún³
 yáh³, tiú²uú² hin² niau²¹ yáh³ hlah³

tsí³, sa³jun³ uú² hau³ tsú², hi³ sa³jun³
 lí³ zia³² bíh¹ hi³ chéi³ hi³ uóu³²; qui¹
 má²ca³nga² bíh¹ la³ cun³ hi³ qui³
 jm¹ lí³ jm¹tin².

⁵Hi³ jáun² Tsá² cuá¹tón²¹ hí³ ñí¹
 hmá²si¹ né³ ca³juáh³:

—Sá¹ní² jie³ dúh¹, ijná¹³ jmu¹
 hmai²¹ ca³la³ jí³² hi³ zia³²!

Ja³bí¹ ca³juáh³ tsú² siáh³:

—Tón³ ñí¹ sí² jáí¹³ hi³ juah²¹ jná¹³
 hná¹ lá², qui¹ jáí¹³ hú¹tá¹ jú¹ tson²
 bíh¹ jaun³², jáí¹³ hi³ hú¹tá¹ cu³tí³
 lí³tí³ bíh¹.

⁶Jm¹jáun² ca³zái³ tsú² jná¹³ la³
 lá²:

—Má²lí³² bíh¹. Jná¹³ bíh¹ lín³ ná¹
 huéh³ la³ñí¹ hi³ ca³la³ tí³ huéh³ ñí¹
 cá¹táuh³ siáh³, la³ cun³ Tsá² zian²
 ca³la³ cun³ jm¹ ca³lí³liau³ yáh³ jí³
 la³ tí³ ñí¹ táuh³ siáh³. Ní¹juáh³ tsá²
 hí¹quiéin² tsí³, jná¹³ bíh¹ cue¹ tsú²
 jmái² hính³, jmái² hi³ chí¹ñei³² hi³
 jmu³ hi³ lí³ zian² tsú², cáun² hi³
 lí¹ cue¹ cu³tí³ bíh¹ jná¹³ tsú². ⁷Tsá²
 cah¹³ jmái¹ bíh¹ hiáuh³ la³jí³² hi³ ní²,
 hi³ jná¹³ né³ lín¹³ Dió³² Juo¹³ tsú²,
 hi³ hi³ né³ lín¹³ jón³² jná¹³. ⁸Tí³la³
 hi³ ca³tin¹ tsá² juénh² má¹ná¹, tsá²
 tiá² ta²¹ haih²¹, tsá² jmu² hi³ hlah³
 hi³ hó³², tsá² jngih² tsáu², tsá² jmu²
 hi³ juón¹, tsá² lín³ tsá² hláinh¹, tsá²
 má²tsú² má²jónh³² dió³² tsá² láin¹,
 jí³ la³jín³² tsá² tí¹ jáin² ní² siáh³,
 la³ cun³ hi³ hiáuh¹³ tsá² la³ hí³, hi³
 tsa³táunh¹ chu³ sí² bíh¹ ñí¹ tioh³
 juí²¹ quín¹ azufre hi³ ná¹cua³² sí²
 chéi³ cu³tí¹³; hi³ jáun² bíh¹ lí³ hmú³²
 ñí¹ má²tenh³.

Juú² Jerusalén hmai²¹

⁹Jáun² né³, jan² tsá²cuú² tsá²ta³
 Dió³², tsá² quiaun³ jm¹ ná¹zianh³²
 hí³ uon² hi³ ca³la³ hi³ ná¹canh²

quiau³ ñí¹ uu³mí²tsi³² hi³ quioh²¹ ñí¹
ca³táuh³, tsá² hi³ ja³ ñí¹con² jná¹³ hi³
ca³juáh³ la³ lá²:

—Sá¹ní² ña³² ñá²jie³ ñí¹ lá², jáun²
jné¹³ híen²¹ tsá²mí³ tsá² jenh¹³ cuo²
quionh³ Tsá² lín³ hí³ Já¹ziáh² míh¹.

10 Jmí¹jáun² ca³jau³ jné¹³ tsú² jui³²
jmí²chí³ cáun² tsi³ máh³ pa²¹, máh³
ñe¹ lín²¹; ñí¹ jáun² ca³héc³ tsú² jné¹³
Jerusalén juú² híen¹ hí³ cuá¹sau²
hñu³mí³cuú² hi³ ja³ ñí¹con² Dió³².

11 Juú² jáun² jniá³ ca³la³ cú²tú¹
cú²lí¹³ la³jmí¹ jniá³ hnga² Dió³². Joh¹
hi³ quian³² jniá³ la³jmí¹ jniá³ cá²
mái³ quín¹ zín³ chú³² jniá³, quín¹
jaspe, hi³ jniá³ la³jmí¹ jniá³ cá² máí³
quín¹ hu³². 12 Juú² jáun² hu²¹ hñu³
hiah³² jueh³² lín³² hi³ ñe¹ lín²¹,
cáun² hñu³ hiah³² hó³² quia³tún³
ho³hñú¹³ quioh²¹, hi³ ma³ quin³²
ma³ caun³² ho³hñú¹³ né³ tionh²
ma³ jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³². La³
ma³ cáun² ho³hñú¹³ jáun² ná¹tón²¹
hi³ jmái² ma³ quin³² ma³ cu³ nió³
tsá² tá¹ quia³tún³ tsoh³ tsá² Israel.

13 Tí³ jui³² ñí¹ hia³² hiú² hó³² hni³²
ho³hñú¹³, hni³² ho³hñú¹³ hó³² tí³
la³ ñeí³², hni³² ho³hñú¹³ hó³² jo²¹
tí³ la³ quián³, hi³ cónh³ siáh³ hni³²
ho³hñú¹³ hó³² tí³ jui³² ñí¹ tá²tsí²¹
hiú². 14 Jmí¹ hiah³² hu²¹ juú² jáun²
hu²¹ quia³tún³ máí³ quín¹ hi³ lí³
mí¹ziah²¹ hiah³², ma³ quin³² ma³
cá² máí³ quín¹ jáun² né³ ná¹tón²¹ hi³
jmái² ma³ quin³² ma³ jan³² tí³² tsá²
quian³² jē¹ Já¹ziáh² míh¹ hí³.

15 Tsá² ca³hléh³ hí³ ñí¹con² jné¹³
jmí¹ zianh³² cáun² hmá² héih³² hi³
hu²¹ jñéí³ lí² hi³ lí³ cú¹mí¹niau²¹,
hi³ chá³² tsú² héih³² juú² jáun² la³
má²quionh³ ho³hñú¹³ jí³ hiah³² hi³
hu²¹ juú² ní² siáh³. 16 Juú² jáun² dá²
lí³ rá¹quiún³ cuonh¹ bíh¹, cá²ren²

bíh¹ tí³ la³ hú³ quionh³ tí³ la³ cuó².
Ca³chá³ bíh¹ tsú² héih³² juú² jáun²
cun³quionh³ hmá² héih³² jáun², jáun²
tí³ tun³ mei²¹ tsi²¹ tun³ nio² hña³láu³
kilómetros rá¹quiún³ cuonh¹, jí³ tí³
la³ ñe¹ hná¹ hiah³² ní² siáh³ cá²ren²
bíh¹ tí³. 17 Ca³chá³ bí¹ siáh³ tsá² hí³
héih³² tí³ la³ hmíh²¹ hná¹ hiah³², hi³
jáun² tí³ hña³láu³ tsi²¹ tu³la³quiún³
lí², quí¹ ja³bí¹ la³jmí¹ lí³ héih³² hi³
cha³² tsá²mí³cuóun² bíh¹ lí³ héih³²
quioh²¹ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³²
uá²jaí³².

18 Hná¹ hiah³² jáun² lí³ cun³quionh³
quín¹ zín³ chú³² jniá³ hi³ téh²³ tsú²
jaspe, juú² jáun² né³ lí³ siáh³ quionh³
cú¹mí¹niau²¹ hngó³² la³jmí¹ lí³ hu³²
hngó³². 19 Jmí¹ hiah³² hu²¹ juú² jáun²
ná¹tú¹ ná¹láí¹ cun³quionh³ la³jáh³
dú¹ ñí¹ quín¹ chú³² jniá³. Quín¹ la³ñí¹
hi³ hu²¹ jmí¹ hiah³² jáun² lí³ quín¹
téh²³ tsú² jaspe, quín¹ ñí¹ má²tun³
mái³ lí³ quín¹ hi³ téh²³ tsú² zafiro,
quín¹ ñí¹ má²hni³² máí³ lí³ quín¹ hi³
téh²³ tsú² ágata, quín¹ ñí¹ má²quiún³
mái³ lí³ quín¹ esmeralda, 20 quín¹ ñí¹
má²hñá³ máí³ lí³ quín¹ ónice, quín¹
ñí¹ má²jñéí³ máí³ lí³ quín¹ cornalina,
quín¹ ñí¹ má²quiau³ máí³ lí³ quín¹
crisólito, quín¹ ñí¹ má²jña³ máí³ lí³
quín¹ berilo, quín¹ ñí¹ má²ñu³ máí³
lí³ quín¹ topacio, quín¹ ñí¹ má²quia³
mái³ lí³ quín¹ crisoprasa, quín¹ ñí¹
má²quia³cáun² máí³ lí³ quín¹ jacinto,
hi³ quín¹ ñí¹ má²quia³tún³ máí³ né³
lí³ quín¹ amatista. 21 Tá¹ quia³tún³
ho³hñú¹³ jáun² ná¹lí³ cun³quionh³
cá² máí³ perla; hi³ ja¹ hñú³ quioh²¹
juú² jáun² né³ lí³ cun³quionh³
cú¹mí¹niau²¹ hngó³² la³jmí¹ lí³ hu³²
hi³ ngá² joh¹ cá² táun² cá² táun².

22 Tí³la³ tiá² hñú³ híen¹ ca³jje³²
yáh³ jné¹³ já¹ juú² jáun², quí¹ hnga²

bíh¹ Dió³² Tsá² cú² juenh² Juo¹³ dí² lín³ hñú³ híen¹ já¹ juú² jáun², la³ má²quionh³ Tsá² lín³ hí³ Já¹ziáh² míh¹ ní² siáh³. ²³Hi³ jáun² ní¹con² juú² jáun² tiú²uú² joh¹ hiú² lí³ hniauh³ yáh³, hi³ sa³jun³ joh¹ zíh² lí³ hniauh³, quí¹ joh¹ hi³ quian³² hnga² bíh¹ Dió³² tiéi³ juú² jáun², hi³ Já¹ziáh² míh¹ bíh¹ lín¹³ siáh³ sf² já¹ juú² jáun². ²⁴La³jín³² bíh¹ tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³ má¹jáun², má²lí³ ní³táunh¹ cun³quionh³ joh¹ hi³ cue³² juú² jáun²; hi³ la³jín³² bí¹ siáh³ re²¹, tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³ ma³quien² juú² jáun² cha³ jmí¹ ma³quien² hmóu³². ²⁵Hi³ la³jí³² ho³hñú¹³ hiah³² hu²¹ juú² jáun² né³, cun³ jmí¹líh³ tiá² jna¹³ bíh¹ ta³ jma², quí¹ sa³jun³ uú² lí³ zia³² yáh³ já¹niéi² ní¹ jáun²; ²⁶hi³ la³jín³² tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³ ma³quien² juú² jáun² cha³ jmí¹ ma³quien² hmóu³², jí³ hi³ hléh³² tsú² siáh³ re² hi³ ca³tin¹ juú² jáun². ²⁷Hí¹ cáun² bíh¹ hi³ tiá² jí² tiá² lí¹³ hí³ já¹ juú² jáun², sa³jun³ tsá² jmú² tsau³² hi³ hlah³ hi³ hó³², sa³jun³ tsá² tí¹ jáin² ní² siáh³; jí³²la³ tsá² má²ná¹tón²¹ hí³ hi³ jmáí² ní¹ sí² hi³ raunh³² jáun² Tsá² lín³ hí³ Já¹ziáh² míh¹ bíh¹ lí¹³ tónh³² já¹ juú² jáun², la³ cun³ sí² hi³ rá²tiáunh¹ jáun² tsá² hiáuh³ jmáí¹ hi³ lí¹³ zian².

22 Jáun² né³, tsá²cuú² tsá²ta³ hí³ Dió³² ca³híe³ jná¹³ siáh³ cáun² jmí² cua³ hi³ jmu² hi³ lí¹³ zian² tsú², ca³la³ hi³ rá¹zín³ lín³² la³jmí¹ zín³ hu³². Cua³ jáun² chí¹nei³² ní¹ zeh¹ hmá²si¹ quioh²¹ Dió³² jí³ Tsá² lín³ hí³ Já¹ziáh² míh¹ ní² siáh³, ²hi³ jáun² rá¹ngí³² ní¹ lí³ ja¹ hñú³ jueh³². Ma³ quin³² ma³ caun³² jo²¹ cua³ jáun² chí²¹ hmá² jmu² hi³ lí¹³

zian² tsú², hmá² jáun² hái³² máí³ quia³tún³ jéin³² cú² mií², cu³ jéin³² la³ ma³ quin³² ma³ caun³² zíh²; mu²¹ hmá² jáun² jmu² ta²¹ hi³ hin²³ lí³ua³ cáun² hi³ zian² tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³. ³Hí¹ cáun² yáh³ hi³ ca³chá³ Dió³² ní¹ hlah³ tiú²uú² lí³ zia³² ní¹ jáun²; já¹ juú² jáun² bíh¹ tá¹zah¹ hmá²si¹ quioh²¹ Dió³² quionh³ Tsá² lín³ hí³ Já¹ziáh² míh¹, hi³ jáun² tsá² má²ná¹hlánh¹ joh¹ tsú² né³ ma³cu³ ma³háí³². ⁴Jíe³ bíh¹ tsú² hó¹ní¹ Dió³², hi³ chí¹quie¹³ tsú² né³ taun³ siáh³ hi³ jmáí² Dió³². ⁵Jáun² ha³ tiú²uú² já¹niéi² lí³ zia³² yáh³, hi³ jáun² tiú²uú² joh¹ sf² lí³ hniauh³ yáh³ quioh²¹ tsú², sa³jun³ joh¹ hiú² lí³ hniauh³, quí¹ hnga² bíh¹ Dió³² Juo¹³ dí² tiéi³ joh¹ quioh²¹ ní¹ jáun²; hi³ la³jín³² tsá² hí³ né³ zian² la³jmí¹ zian² re²¹ ní¹ jáun² ca³la³ cun³ jmí¹hi³nio².

Jmáí¹ hi³ jáunh³ Cristo

⁶Tsá² hí³ ca³juáh³ siáh³ la³ lá² ní¹con² jná¹³:

—Jáí¹³ lá² dá² hú¹tá¹ jú¹ tson² bíh¹, jáí¹³ hi³ cu³tí³ lí³tí³; hi³ jáun² Dió³² Juo¹³ dí², Tsá² chí¹n¹ ní¹con² jmí²chí³ quioh²¹ tsá² ná¹lín³ tí³² jé¹ Dió³², hí³ bíh¹ ca³zen³ tsá²cuú² tsá²ta³ hi³ ja³ma³jnia³² ní¹con² tsá² joh¹ la³jí³² hi³ má²ja³quián³ lí¹³.

⁷—i¹Tia³juí³² lín³² bíh¹ má²jáunh¹³ jná¹³! —ca³juáh³ Jesús. iHénh³ ma³ jmí¹ ren² tsá² haih²¹ ta²¹ jáí¹³ hi³ ca³cué³ Dió³² hi³ má²rá¹tioh³ ní¹ sí² lá²!

⁸Hi³ jná¹³ bíh¹ la³², Juan², tsá² ca³nái³² ná¹ jí³ hi³ ca³jíe³² ná¹ la³jí³² hi³ ní². Jmí¹ má²lí²nái³² jná¹³ né³, jí³ hi³ má²lí²jíe³² jná¹³ siáh³, ca³quinh² jná¹³ tí³ rá¹hin³ ta³ ní¹ tsá²cuú²

tsá²ta³ Dió³² tsá² ca³híe³ jná¹³ hí³
la³jí³² hí³ jáun², hí³ jmí¹ hno²¹ jná¹³
má¹tsú¹ má¹jonh²¹ tsú². ⁹Ti³la³ tsá²
hí³ má¹ná¹, ca³zái³ jná¹³ la³ lá²:

—Ha³ lí² jmú² hnú² la³ n², quí¹
ja³bí¹ jan² tsá² lín³ quian²¹ Dió³² bíh¹
jná¹³ la³jmí¹ lín³ hnú², jí³ la³jín³² jon³
renh² nú² tsá² ná¹lín³ tí³² jé¹ Dió³²
ní¹ hná¹ n², jí³ la³jín³² tsá² má²tí³²
jáí¹³ hí³ rá¹tioh³ sí² n² síáh³. Jáun²
hnga² bíh¹ Dió³² hniáuh³² má¹tsú¹
má¹jonh²¹ nú².

¹⁰Jáun² ca³zái³ jná¹³ síáh³ tsá² hí³:
—Ha³ lí² jní² jáí¹³ hí³ má²lí²cué³²
Dió³² hí³ má²rá¹tioh³ sí² n² ca³tí²¹
hí³ lí¹³ jmí¹ tsú² jmí¹ ja³², quí¹
má²ja³quián³ lí³tí³ bíh¹ la³jí³² hí³ n².
¹¹Tá¹la³ jáun² né³, ní¹juáh³ tsá² zian²
cun³quionh³ hí³ tiá² jéih³² Dió³² cuí¹
zian² la³ má²zian² jáun²; ní¹juáh³
tsá² tiá² jin², cuí¹ lín³ tsú² la³ má²lín³
jáun²; hí³ jáun² ní¹juáh³ tsá² zian²
la³ cun³ tí³² tsí³ Dió³² cuí¹ zian² tsú²
la³ má²zian² jáun², ní¹juáh³ tsá²
má²cuá¹chan¹ ca³tí²¹ hí³ chu²¹, cuí¹
cuá¹chan¹ tsú² la³ má²cuá¹chan¹
jáun².

¹²—Sá¹ní² jie³, cu³tí³ má²jáunh¹³
bíh¹ jná¹³, ca³la³ má²quiáun¹ ná¹ la³
cun³ hí³ lí¹³ hiáuh³ tsáu² ma³ quin³²
ma³ jan³² ní¹juáh³ ha³ lánh³ rón³² lí³
tá¹³. ¹³Jná¹³ bíh¹ la³² Tsá² lín³ huéh³
la³ní¹ ca³la³ tí³ huéh³ ní¹ táuh³, Tsá²
ní¹ ca³lí³liáu³ jí³ ca³la³ tí³ ní¹ táuh³,
Tsá² lín³ ná¹ mí¹ziah²¹ jí³ la³ tí³ ní¹
ca³tú² ca³hián².

¹⁴—Héh³ ma³ jmí¹ ren² ní¹juáh³
tsá² ma³jí² ha¹, quí¹ jáun² lí¹³ cuh³
mái³ hí³ háí³² hmá² cue³² jmá¹ hí³
lí¹³ zian² tsú², jí³ hí³ jáun² lí¹³ hí³
síáh³ juí³² ho³hñú¹³ hiah³² hu²¹ juí²
jáun². ¹⁵Cheih³² jáun² bíh¹ tá¹tonh¹
tsá² ná¹lín³ tsái², tsá² lín³ tsá²

hláinh¹, tsá² juón¹, tsá² jngih² tsáu²,
tsá² má²tsú² má²jónh³² dió³² tsá²
láin¹, jí³ la³jín³² tsá² jéih³² jú¹ tí¹jái²
n² síáh³.

¹⁶”Jná¹³ la³², Jesús, má²lí²zéin³²
ná¹ jan² tsá²cuú² tsá²tán² hí³ cué³²
jú¹ tson² ní¹con² hnú² hí³ ca³tin¹
tsá² má²ná¹lín³ cuáh³². Jná¹³ bíh¹
Tsá² lín³ ná¹ chí² zen² hí³ ca³hion²
quioh²¹ hla¹ Dá²vi²¹, la³ cun³ Tsá²
jón²zéh¹ jón²cho¹ tsú², hí³ lín³ jná¹³
síáh³ chí¹jmáí²¹ juenh¹³ hí³ hian³² tí³
ca³jniá³².

**Cáun² jáí¹³ hí³ té²³ tsú²
ní¹ má²ca³táuh³**

¹⁷Jáun² né³, Jmí²chí³ Chun¹
quionh³ jí³ tsá² má²nióh³² jáí¹³
quionh³ Tsá² lín³ hí³ Já¹ziáh² míh¹
juáh³:

—íÑa³²!

Hí³ jáun² tsá² náí³² né³ cuí¹ juáh¹³
síáh³:

—íÑa³²!

Hí³ jáun² ní¹juáh³ tsá² hí¹quiéin²
tsí³, cuí¹ já² tsú²; quí¹ ní¹juáh³ tsá²
hnió³ hính³ jmáí² hí³ jmu² hí³ lí¹³
zian² tsú², jmáí² tiá² hmah²¹ quien²
hí¹ cú¹pih²¹, jáun² cuí¹ hính¹³ tsú².

**Ní¹ ca³táuh³ hie³² ha³ lánh³
hniáuh³² jmu³ tsú²**

¹⁸Jná¹³ bíh¹ tsá² cué²³ ná¹ jú¹ tson²
ní¹con² tsá² náí³² jáí¹³ hí³ má²lí²cué³²
Dió³² hí³ má²rá¹tioh³ sí² lá², hí³ juah³²
jná¹³ la³ lá²: Ní¹juáh³ lí³ua³ jan² tsá²
ná²tsin³ jáí¹³ lá², ja³bí¹ Dió³² ná³tsin³
uu³mí²tsí³² quioh²¹ tsú², la³ cun³
uu³mí²tsí³² hí³ rá¹juáh³ jáun² hnga² sí²
lá². ¹⁹Hí³ lí³ua³ jan² tsá² quin³ síáh³
cá² jon¹ jáí¹³ hí³ má²lí²cué³² Dió³² hí³
má²rá¹tioh³ sí² lá², jáun² ja³bí¹ Dió³²
quin³ síáh³ jáí¹³ ní¹con² tsú² hí³ jmí¹

lí¹³ cuh³ máí³ hi³ háí³² hmá² jmu² hi³
 lí¹³ zian² tsú², hmá² hi³ rá¹hie³² ñí¹ sí²
 lá², hi³ sa³jun³ lí³ zia³² siáh³ jáí¹³ hi³
 hí³ tsú² juú² híen¹ hi³ rá¹hie³² ñí¹ sí²
 lá².

²⁰Tsá² má²tson² la³jí³² hi³ ní²,
 juáh³ la³ lá²:

—Ján³, tia³jui³² lín³² bíh¹
 má²jáunh¹³ jná¹³.

Re² bíh¹ la³ jáun². iÑah³² hniu³²
 Jesús Tí³² Juo¹³ jnoh¹!

²¹Cuí¹ má¹hé¹ má¹mieh² Jesús Tí³²
 Juo¹³ dí² la³jín³² hnoh². Cun³ ní² bíh¹
 tí³ jáí¹³ ní².